

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЛЕДАНШУТ

ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУТКАЈУ ОЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ
КА ОСНОВУ НАЈВИШЕ ПРИБИВА ОД АПРЕЛА
1920. ГОД. Ј. 204 КРЕДНОЈ ДЕБИТНОЈ
ПОСЛ КОНИА ПРОСТАТОЈ

Цена огласне пажљена је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

КА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО ПЛАСНИК
ПРЕДСЕДНИК ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 1.

НЕДЕЉА 6 ЈАНУАРА 1908 ГОДИНЕ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

ГОДИНА XXXIX

Поука коју пружа земаљској производњи кре- тање извозне трговине 1907 године

1907 година у привредном животу Србије врло је значајна и врло поучна. Значајна је што је несумњиво показала, у свакој великој узajemности стоје две најважније гране привреде — трговина и производња и како оне једна на другу утичу. Поучна је, што нам је показала који правцем мора ићи измена или усавршавање наше производње и да производња у Србији није у оноликој зависности од тржишта суседне монархије — Аустро-Угарске — као што се могло мислити. И значајна је и поучна у исто доба, што је најбоље показала прво, да је производња у Србији способна за кеш и друго, што је многица отворила очи, колико је то корисно и снасносно по једну земљу не ослободити се у својој спољашњој трговини није за један правца и за једно тржиште.

1907 година показала је Србији и ако је протекла под потпуно забраним извоза на и провоза стоке и сточних производа, у и кроз суседну Аустро-Угарску, да је Србија и у тој погледу способна, да се ослободи потчињености од суседне монархије. Сточарство у тој години не показује никакво знатно опадање и ако је 1907 година као и једна дотле била поспе недовољна како за задовољство стоке, тако и за сточарску производњу. С пролећа кише и поплаве, погон незахваћене ступе и оскудица нарочито у сточној храни а особито у храни са животињак сточни. Нова суења, да ће се рђаве последице тако онаке године у сточарству наше земље сагледати тек по њеној епрувети и е наступавем 1908 године.

1907 година значајна је још у једном погледу: по привредни живот Србије на прелому. Оданкавијаше се жеља и намера б. Министра Народне Привреде, саа стручна одељак његовог Министарства, скоре по свима гранама земљаске производње и народне привреде, поднеше и иштапају: *Извештај о последњем раду на унапређење домаће привреде и мерама за њен рад у томе правцу.* То је један епохални рад од велике вредности којим се обележава у привредног живљања једног раздобља на прелому, представља право стање свајих грана производње и привреде у земљи и пред-

лажу нере за унапређење њихово с обзиром на измене трговинско-уговорне прилике наше земље. На жалост наша јавност не нагледа да је довољно схватала важност и обимност онога посла, нити му је посветила потребу пажњу, као што је то у пуној мери заслуживало. Тај рад је обележио једног новог доба, посвећивања обилне брине и старана земаљској привреди, истинској снази и основици државне вољи наше.

Друга је појава ширег европског привредног живљања која се 1907 година јавља у највише непосредној близини. У Бечу је одржао VIII међународни пољопривредни конгрес, на коме су први стручњаци скупили из целог света, решавали један низ привредних питања од општег значаја. Било је ту питања и расправа које су се посредно и нас допирале а најзначајније и најсавременије то је питање о *значају житарства за средње-европску пољопривреду.*

Данас смо у стању да проиритичко резултате извозне трговине Србије за 11 месеца 1907 године који су поновили по садашњем, а по будућности такви, да могу крајакти и најреволуције досада.

Од 1894 до 1905 године, дакле за 12 година које су протекле под владавањем старих уговорних прилика, просечна годишња вредност нашег извоза износила је 59 милиуна динара. 1907 за 11 месеци — од 1 Јануара до краја новембра — вредност извоза износила је 73,555.773 динара. 1902 година у старој уговорној периоду била је највиша и те године извоз је износио 72,123.654 динара. — За 11 месеца 1907 године наш извоз био је јачи за 1,432.119 динара од 1902 као највише дотле извозне године. Не треба заборављати, да се то појачање извоза догађа при-оскудији години с погледом на кетевски принос, а онакој с погледом на сточарство, при потпуној забрани извоза стоке и сточних производа за Аустро-Угарску т.ј. оног извоза који је дотле чинио готово половицу укупнога извоза наше земље.

Не да расмотримо садржину нашег извоза за ових 11 месеца 1907 у подробности. На првом месту да расмотримо наше *житарство* које по вредности у укупној извози чини данас 27-24%. За 11 месеца 1907 године извезено је жита 195.6 милиуна килограма у вредности 27 милиуна динара. У претходном уговорном периоду највиши извоз

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДИО, НА ПОЛА ГОДИНЕ 3 ДИО,
ЧЛАНОВИ ПОКАЗАЊЕ, ЧЛАНОВИ ОВНИ ДРУШЕ,
КОМРАДСКА, ОСИ, ШКОЛЕ, КОРИШТЕ СТАЛ,
КАДРЕ, БАНК, НАЈСТРОЈИ, ПЕЊАКОВИЧЕВИ
КАДРЕ И ЧЛАНОВИ ГРАЂА, ШКОЛА И
МАЈСТОРИ ДОБИЈАЈУ ДИО ЗА 6 СТАКА
ИЛИ 3 000, АУТО, ВРЕЊИ, КАЈ УНАПРЕ
КОЛОКЕ КРЕТАЊА И НАД ОЕ КРЕТАЊА
КАД СПОД ЗАПРЕКА БИДО КОЈИ НЕ МО
ИЕ ЗНОТ СЛАТИ.

НАМ СРБИЈАКЕ

НА ГОД. 8 СТАК, ИЛИ 4 000, АУТО, ВРЕ,
ИЛИ 100, КОЛОНИ, УПРЕЖИВА И ШКОЛА
ЧЛАНОВИ НАС И СРБИЈЕ ДОБИЈАЈУЧЕ
КАДРЕ И ЧЛАНОВИ ГРАЂА, ШКОЛА И
МАЈСТОРИ ДОБИЈАЈУ ДИО ЗА 6 СТАКА
ИЛИ 3 000, АУТО, ВРЕЊИ, КАЈ УНАПРЕ
КОЛОКЕ КРЕТАЊА И НАД ОЕ КРЕТАЊА
КАД СПОД ЗАПРЕКА БИДО КОЈИ НЕ МО
ИЕ ЗНОТ СЛАТИ.

жита био је 1901 године. Тада је извезено 191 милиуна килограма, у вредности 19,939.000 динара, а од те количине 167 милиуна кгр. или 87%, падао је на Аустро-Угарску.

До 1 марта 1906 године важила је у пограничном саобраћају Аустро-Угарско са Србијом — царнска тарифа за 100 кгр.

	место уговорно: с другима државама:			
	к	р	у	ш
пшенице	1-79			3-57
ражи				3-57
јечма	0-60			1-79
овса	1-43			1-79
кукуруза	0-60			1-19

Данас, са ступањем у важност минималне тарифе на жита, без икаквог повољнијег пограничног саобраћаја, Аустро-Угарска плаћаће царине:

за 100 кгр.	за остале тарифе по уговору Србији (вине по кроју, уговорно ¹⁾)			
	к	р	у	ш
пшенице	7-50		6-30	4-51
ражи	7—		5-80	4-11
јечма	4—		2-80	2-20
овса	6—		4-80	3-37
кукуруза	4—		2-80	2-20

И поред високих минималних ставова аустро-угарске аутононе (опште) царнске тарифе која би се припојавила на наше жито при извозу у Аустро-Угарску у којој још понов уговорно немамо и ако исеко уздвигали благодети на уговорног, а то ли пограничног саобраћаја — видимо, да је **житарство прокрчило себи пут. Оно је сасвим напустило Аустро-Угарску тржишта и упутило се на тржиште других земаља, поготовито за Немачку и Белгију** и ако и Немачка има високе минималне ставове на жито, пошто је она прва и почела с поштивањем царина на пољопривредне производе.

У извозу наших жита најважнију улогу игра **пшеница**. Њен извоз по количини за 12 година прошлог уговорног периода (од 1894—1905 год.) најмање се колеба. Највећи је 1896 кад достига 103,012.000 кгр. у вредности 13,158.000, потом 1900 год. — 98,894.000 кгр. у вредности 11,404.000 па 1905 год. — 83,146.686 у вредности 11,659.089 динара, а најмањи 1897 год. — 30,847.000 кгр. у вредности 6,649.000, потом 1902 године — 50,505.000 у вредности 5,646.000 и узастопе 1903 год. — 50,090.000 у вредности 5,766.000 динара.

Међу осталим житом извоз **кукуруза** долази просечно годишње одмах после пшенице и по количини и по вредности. Али извоз кукуруза је и најколебливији.

Највећи је:

за годину 1900	62,317.000 кгр.	за 5,771.000 дин.
" " 1901	45,384.000 "	" 4,259.000 "
" " 1902	27,716.000 "	" 2,609.000 "
" " 1899	25,716.000 "	" 2,016.000 "
" " 1894	21,471.000 "	" 1,911.000 "
" " 1905	20,760.000 "	" 1,933.000 "

Најмањи је:

за годину 1898	2,065.000	за 237.000 динара
" " 1904	3,306.000	" 294.000 "
" " 1895	3,805.000	" 376.020 "
" " 1903	4,348.000	" 388.000 "
" " 1896	12,998.000	" 917.000 "
" " 1897	13,367.000	" 954.000 "

Извоз **ражи** колеба се од 1,950.000 кгр. у вредности 184.000 динара, до 4,363.020 кгр. у вредности 448.218 дин. 1905 год. (да не рачунамо извоз 1894 — 5,464.000 кгр. у вредности 542.000 динара, који се за те уговорне периоде кроз 12 година није више поновно).

Извоз **овса** и јечма већ има неке знацима, по извоз ражи. Извоз **овса** био је:

Највећи:

за год. 1901	18,508.000 кгр.	у вред. 2,036.000 дин.
" " 1897	17,625.000 "	" 1,734.000 "
" " 1898	17,509.000 "	" 2,037.000 "
" " 1896	16,779.000 "	" 1,626.000 "

Најмањи:

за год. 1905	6,129.000 кгр.	у вред. 607.234 динара
" " 1903	6,548.000 "	" 577.000 "
" " 1900	6,735.000 "	" 599.000 "
" " 1904	7,584.479 "	" 621.000 "
" " 1902	8,518.000 "	" 898.000 "

Значај, да је извоз **овса** при крају уговорне периодне старам *нема* постоји у сталном опадању, ма да 1901 кр свих 12 година пада највећи извоз оовса, све остале године од 1900 пореданују године 1894—1900.

Извоз **јечма** био је:

Највећи:

за год. 1900	19,012.000 кгр.	у вред. 1,795.000 дин.
" " 1905	17,588.000 "	" 1,846.757 "
" " 1899	17,510.000 "	" 1,771.000 "
" " 1901	12,156.000 "	" 1,337.000 "
" " 1903	12,125.000 "	" 1,007.000 "

Најмањи:

за год. 1897	3,547.000 кгр.	у вред. 307.000 динара
" " 1895	4,194.000 "	" 334.000 "
" " 1902	5,536.000 "	" 532.000 "
" " 1904	9,038.000 "	" 900.602 "

За 1907 годину немамо још саопштен извоз жита по врстама истог, да можемо и у том погледу чинити поређења. Онда би имало смисла упоредити поједине извозне године жита са извозом стоке, нарочито свиња (с погледом на кукуруз као главну храну) и однос извоза спрам произвођача или жетовног приноса за те године.

Но и ако исеко извели на чисто тај рачун, видимо као несумњиво, да смо у погледу *житарства, обезбедили извоз свиња свињама* у тој грани *произвођаче, произвођачем* нових тргова за неке производе.

Имали би, с погледом на прогнозу (пагађања) будућности све стране произвођаче, да расправимо за тај циљ *важно питање о цени појединих врста жита, а нарочито главног од њих — пшенице*; да проценимо *утицај поновних царина у Европи на крстове цена*, па с тиме и на *статус житне производње*, под окриљем садашњих прилика; а нарочито с погледом на нашу *узвишеност у добивању за сад још врло неопитних количина жетовног приноса на досадашња пошршина* која се посвећује *житарству* — сејању жита.

За решење тог по *житарство — производњу жита* — најважнијег питања није потребно да узимамо у помоћ *статистичку производње жита, потребе у житу и производња од њега*, те да оценимо и колико *цена* данашњем степењу *савршенства* саме обраде жита, *произвођача истог (жита)* иде у *корак с приправљеним стањем* жита у *свету* и

¹⁾ Вине спрам уговорног тарифе.

са разрастajem potreba stanovništva u životinjske namirnice, uglavno u namušnom хлебу. Решавање тог крупног основног питања нема за нас као полупривредну земљу на почетку свога развоја, за земљу која ће за дуго још бити у стању да преко потребе свога становништва, производи један суншњак у намušном хлебу, нема тако велики практични значај, да би се у распору његову овде сада упуштали требали.

Од засејавања и засејавања земљишта у Србији (а то је 1.513.583 хектара) на стрија жита и кукуруза има 62-80%, или на 1000 хектара укупне пољопривреде Србије 196-5 хектара. И то од засејавања жита униште (100%) под кукурузом је 47-16%, под пшеницом 30-26%, под јечмом 7-88%, под ражи 3-91%, под еладом 0-20%, и под просом 0-06%.

Прочесно се од 1 хектара добија (1897 г.) кукуруза 19-33, пшенице 18-33, ражи 10-58, јечма и овса 11-84 нових твара.

Србија производи просечно *амениције* 2.921.986 нов. тов. од тога троши за семе и исхрану 2.146.869 а остаје јој вишак за извоз 775.114 нов. твара.

Кукуруза 6.775.232 нов.хектара од чега троши за семе и исхрану дувата и стоке 6.681.735 а остаје јој за извоз вишак од 96.002 нов. твара.

Осталога жита 2.141.076 нов. тов. од чега троши у зекал 1.898.324 нов. твара, а остаје јој за извоз вишак од 248.544 нов. твара.

Ако те вишке произвође жита претворимо у новац и то 1 товар пшенице по просечној цени од 18-55, 1 товар кукуруза по 9-95 и 1 товар осталог жита (ражи, овса, јечма, крушњака) просечно по 8-50 динара, онда добијаме оне вредности за извоз:

775.114 твара пшенице	12.283.558 динара
96.002 " кукуруза	955.199 "
248.544 " осталог жита	1.112.624 "

Укупно 14.351.381 динар

Из тога излази да ми имамо незнатан вишак од житарства за извоз и што је он овде, то био на рачун исхране становништва и стоке.

За нас је дакле с погледом на наш у самој ствари незнатан вишак житне производње довољно да знамо, да је на VIII међународном полупривредном конгресу у Бечу прошле године утврђено, да у нашем непосредном суседству имамо две моћне потрошачке државе, Немачку, па и Аустро-Угарску у којима немалка производња жита ни је далеко још не достиже да покрива домаћу потребу, да пољари немалку потрошњу. Ма да већина становништва — сиротиња — прохир (као у нас кукуруз) улажу у потрошњу брашна и ако и по себи високо усавршену (партито у Немачкој) обраду земље, с које добијају огромне житне приносе, гледају свима научним и техничким средствима још и више да усаврше и да још и веће жетве постигну. Аустро-Угарска је у подмалу свога напушнога хлеба, у погледу издржавања свога становништва још зависна од иностранства, благодарем же томе што је нека половина царевине (Мађарска) — као једна од најбогатијих житница Европе — нормалних година, кад жито добро роди, у стању готово потпуно да подмири своју рођену домаћу потребу. Доде Аустро-Угарска — и ако у погледу савршенства обраде земље и издвајања великих жетва далеко још заостаје — у релативни прилажава нека суншњака у жету за извоз, али ни мањка за подмиривање узгојом из других земаља, доде Немачка мора тражити и плаћати свој сиве у текмј повећана свога житарства и просторно и ко-

личинци жетви и у ограничавању утакмице са стране, подмалуем високих заштитних царина на увоз. На случај своје осамдесети и ратне околности, мора она тежити већој независности својој у издржавању свога становништва. Доде је Аустро-Угарска закључаним поразима са својом полупривредички јаким половином — Мађарском — и отклањањем престога њених за царинском самосталношћу, за период од неколико година, обезбедила себи снабдевање напушним хлебом у границама своје државине; доде она по длањаном стању своје уместности у обради земље, има још широко поле за усавршавање своје производње и повизавања жетва својих житарица; доде код ње леже или у корак свакогодинњи прираштај становништва и разрастења његових потреба са развијањем житне производње — доде од не напредација и далеко више индустријске Немачка која је прена садашњом висини савремене науке и развијаој технике (обраде) земље, достигла скоро врхунац у повизавању жетвених приноса са земље, није више у стању остати подмиривање својих потреба у напушном хлебу на просторности своје државине. Потрошња далеко надмањује производњу; прираштај становништва и разрастења његових потреба у Немачкој изискује помоћ иностранства у издржавању многобројних и јако плодних поданица цара немачког.

С друге стране, културно развије и прираштај становништва у овим великим државама које данас светско тржиште увелико снабдевају житом и које су и изајеој Србији такмичарке, као што су Русија и Север. Америчке Уједињене Државе, натуралу већ досада мисло на непипношу погледу, да ће извоз жита тих држава из године у годину опадати и онда природно да ће на крају крајева морати и саспни престати. Но теби се разуме, да ће услед тога наступати озбиљна тражиња жита, а у исто доба и знатно повизавање цене жита.

Ова то јачи нама у Србији, да нашем житарству и сменатау његових суншњака, не прети, за недалекла времена, никаква опасност, да се наше житарство нека чега бојати, другим речима да неће наступити потреба, било за ограничавање његове производње, било да се захтевају други гранима производње. Тих пре, што се у систему привреде на земљи житарство и сточарство узјакимо не искључују, него су многопородно једно с другим тесно спојени, једно друго углавном потпомажу и допунују. Једно би могло бити у питању житарство оно, ако би се колебања или опадала цена жита, дошла у питање приходности те гране производње, — ако би изредни рачун постао неродан за ограничавање или за времену слабо приходног житарства увећењем појачаног засерања тако званих трговачких увеза који изискују више уместности и интензивнијег (једријег и екулопенијег) рада.

Познато нам је, да је с изстизањем новог уговорног става у Европи, ова у погледу жетве готово уместности имала две крајности: једну врло родну (1906) и једну ако не потпуно оскудну, а оно година испод средње приходности а то је врлола година (1907). И доде су главне потрошачке области на конту Европе: Немачка и Аустро-Угарска од 1 маја 1906 у текмј да од своје границе субјуби довози страног жита снпжанава цена свога жита у својој земљи, увећењем високе заштитне царине на жито, доде су оне баш тиме одржале на висини и усталале цене жита. Тим повизавању цена житу прискочија је у оној и омањала жетва рђаво 1907 година. Али ово, што мора пасти у очи онда то је, да већ у 1906 години, година ејајне жетве, у време непосредно по жетви (август, септембар), појава новог жита у нас на тргу, није много утицала на снижавање цена жита, а то исто радодбе

1907 godine — šta više — pokazuje prodajnu povisnu vane cene.

За оба жита која дају насущни хлеб, за пшеницу и за раж, кроз 1906 годину, видимо, од јануара 1906 и код цене појединог пшеница од круна 9-60, постепено опадање до децембра на круна 8-40; раж поштаска у исто доба пала је од круна 7-50 па 7.— У месецима јануар и фебруар 1907 остају цене обе врсте жита још прилично сталне, али рђави нагледа за жито и поштиничке царине отпочињу већ од то доба спој утицај. Тако пшеница у марту 1907 од круна 8-40 неће се на 8-70, раж на 7-20 и од тада из месеца у месец стално и нагло расте, као што показују ове просечне месечне цене бечког тржишта:

	пшеница круна за 50 килограма	раж
март	8-70	7-20
април	9-20	7-40
мај	10-93	8-53
јуни	11—	8-53
јули	12-50	9-18
август	12-62	9-67
септембар	12-43	10-15
октобар	12-93	11-25
новембар	13-25	12-10

Као што знамо, 1907 године и са наших домаћих тржишта цене житу су се поправиле и сирин ранијих година знатно отскокнуле. Судећи по томе, што је са ступањем у важност нових уговора настала већа усталеност и што после једне каше родне године, изађа година — нека је и нај-роднија — служи за попуњавање испрених готована и складишта жита за резерву, може се и поутдашњем тврдити, да ће се и 1908 године одржавати цене житу на садашњој висини, или да ће бар вестујати нагло и трајно опадање.

Да се и наша државна привреда волоника нестарала за стварање повољнијих кредитних прилика за земљораднике у земљи и да је засновала благотворне установе задругних житница, та усталеност повољнијих цена житу пренела би се и код нас и за будуће године. Онда би наши полупривредници имали иза себе на већи принос од свога рода; не би продавали свој производ у бесцене — у зелен, нити би одмах по жетви они из реда поврели на тржишта и прекомерном походу великих количина најједно, ишли на руку спекулацији и обарању цена које се по том и при наступљању веће тражње много споро подижу, као што знамо из искуства.

Ваља знати, да су и аустријски одбор у Бечу и немачки у Берлину, одбори међународног савеза за одржавање и стварање житних цена и пре 1 маја 1906 године — ступања у важност нове немачке царинске тарифе — предвидели давању појаву повисавања цена житу и њихове усталености за у будуће, одмах чим наступити прва периодична година и да је то последица, за њихове домаће тржиште, баш заведених високих минималних царина, а за светско тржиште и приврштај становништва у Европи преко повећавања производне ноћи и могућности проширавања произвођачких области, као и разрађања самих потреба тога становништва. При европски стручњаци који су чланови тога удружења и тих одбора гледају у свима тим појамама постепено привредно учвршћавање пољске привреде и поправку њенога положаја.

Други речима, у сваком случају има помало и добра. Повишана царина на жито у новом уговорном периоду која је била једно зло за нашу већ укоренјену извозну трговину, може бити још и једна врста добра за нашу земљску про-

извозну, јер ће утицати на одржавање добрих цена житу и ако код нас у Брлину и старину за добро произвођача, писмо учинила потребе кораке у напред, аргументирање зато са врених и у најредјем случају већ опрощавања мера (ограничавање свушњог посредништва, организовање полупривред. кредита, подизање задругних житница и т. д.).

И ако некако издржаних података о кретању извозне трговине наше у појединости по количинама и вредности извозних предмета у поједине државе наше уопште, из горњих закључака можемо изаћ доћи, посматрањем уштења појединих држава наших увозница у нашен извозу под новим, извеснијим уговорним приликама.

Кроз цело време раније уговорне периоде, Аустро-Угарска је учествовала у извозу наших производа са 86-5%. Све остале државе увозиле су осталих 13-5%, а на име: Немачка са 5-6%, Турска са 3%, Румунија са 1-4%, Бугарска са 1-3%, а остале државе са испод 1%.

С наступљањем нове уговорне периоде, то учешће у производњи и прошлог година знатно је измењено.

За 11 месеца 1907 год. учествовале су у нашем извозу:

Немачка са	29,560,000 динара
Аустро-Угарска са	15,315,000 "
Турска са	9,961,000 "
Румунија са	4,682,000 "
Белгија са	4,450,000 "
Бугарска са	3,865,000 "
Италија са	3,622,000 "
Француска са	2,503,000 "

Дока је учешће Аустро-Угарске сипало за 66-5% од 86-5% на 20%, док је учешће Немачке порасло за 35%, од 5 на 40%. И остале државе увозиле узеле су веће учешће: Турска са 7%, Белгија са 5-5%, Румунија са 5%, Бугарска и Италија са 4%, и Француска са 2-5%.

Уштење Белгије и Немачке у својој ствари је веће, пошто су знатне количине баш жита увезене у те државе преко Брели (Румуније), Варше (Бугарске) и Солуна (Турске), јер баш Немачка и Белгија постале су највеће увознице нашега жита. Белгија нема царина на жито. Али та околност, што Немачка и поред повишених царина на жито, постаје наша највећа увозница жита, доказ је, да поштене царина на жито не може итегто утицати ни на ту границу наше извозне трговине, ни на ту границу наше земљске производње. Повишењу цену житу и повећане трошкове трговине око његовог преноса парнично слабије родних година, немогућно је да ће плаћати потрошачи Немачке, па и Аустро-Угарске, чија полупривреда није у стању да произведе довољно наступног хлеба за своје становништво.

То су пожеи што нам их пружа кретање наше извозне трговине у погледу житарства.

(Настављење се)

ШТА НАМ ЈЕ НАЈПРЕЧЕ ЗА НАПРЕДАК ПОЉСКЕ ПРИВРЕДЕ

Нашама велики напредак не можемо у великој мери достићи док се не буде бољан власта у Ј. земљи.

Један глас.

Поше се човек у сред седа, у по бела дана, на туђу крушку и бере. Пролази други човек путем и слизи онга на крушки, па видиће тубина у пољима, чијега сопственика познаје, застане, погледа туђања за трепућем, па му довикне:

— А што береш ти то крушке?

Овај погледа доле и без одговора продукао свој посао.
— Апа како смеи ти да береш тјубе воће?... ниче омет онај с пута с помишљу да се и у његовом пољомак или винограду може тако штога догодати. Знаш ли да има права да те убије онај, чији је воћњак!...

Овај с крушке одмери два три пут од главе до пете онога на путу, усмеве се још да једну грану на више и вели:

— Ваташ. Како убијаше!! Не сме он чени да убије. Него ћу ја мени на несту да смеодим — ако само дође и заподене хаџу....

— Јеси ли ти полудео?... вели онај оздо.... Како то говорити? —

— Тако! Ако он хеше убије.... оде на робљу. А кад ја мени убијем — ником ништа. Погињоу у свом имању на — мирна крајина!

Након дугих дневних загорних пошачења по брдима кроз виноград и пољане ради утврђивања праног етапа ствари ревизијом штете најете градом у југозападном крају Србије, враћах се као обично једног вечера натраг у село. Уснут указа се у сусрет већа гомила људи. Што се гомила вине приблажаваше, све се боло отуда чушаше као нека свања, претла, уонште жагор.

Кад се већ суретосмо, један од њих отпоче готово кроз плач, гадлајући у мене:

— Ево, господине... погледај, па кажи тако у Министарству кака народ овамо по садња приређује. — Ево.... види ове калемове — — — ту зрели од једног до другог сељака, који у пољокуру стајашу и узимаше им из ртук сполне лозних калемова и башаше преда не на голуљу, која постајаше све већа.... Ево, господине, па ево, па ево.... Најто један и два или стотина и две, него хиљаде су то. На зар да не вине ерце и у хаџену!...

На које питање шта је у ствари, дознао сам ово:
У целоне крушевачком епо и у оближњим окупацима, где је у последње време виноградарство почело јако да напредује — напредује увородо с њиме и узима из године у годину све више јака један порок код тамошњег пољопривредног света, а па име: крађа зрелих, охљивних, лозних калемова.

Да се зрело грође краде поуби или дану по виноградама — није никакво чудо или необична реткост свуда, где и винограда има. Али, да се раскопавају матичњаци и оловне зрели, охљивне калемова и што је још најгоре, да се и већ расејени калемови чувају и краду — то је у овим крајевима једно обичај збо, које и количином и начином на који се чини, баци у последње време у велику бригу и очајање свакога одушевљеног виноградаря и уонште привредника.

За подизање винограда зар највећ свих других садова потребно је највише рада, новца па и времена. Треба само помислити колико су та три економска оактора уложени само у површину од 1 хектара винограда, па да човек разуме шта тек стаје виноград од 3, 4, и више хектара — јер тако велики виногради нису реткост у овим крајевима.

Пољопривредник у овим крајевима био је од давнина вине мане виноградар. Земља је за њихову дозу већини погодна, а тако исто и сам терен, таласасто брдовит, и влажност сушцу.

Колико ли је требало времена, година, да прође док су се разбиле све оне предрасуде да „нова ложа“ није грођењем уродити!

Колико ли се муче видело, док се — након пронасти тамошњих винограда од епољскере — почео омет да буде дух за подизање винограда на американској подлози!

Колико ли је требало уверавања речју, огледом, примером... да се ранага бојазни од законикава готових новаци у ртву земљу, да американска ложа, тала поштата у нашем народу као „дивља“ — калемовени завета доноси реди, да њоме може завета да се подигне ронди, грозици виногради!

И у овом крају привредник је — након пуштини од епољскере — био дигао руке од своје затрених винограда. И ако се и Држава и Српско Пољопривредно Друштво упућашу свим силама да обнове старе пронале винограда — у овим крајевима је то зар најтеже, најспорје нило.

Слушао је и одањим упоронашених виноградар да се овде и овде подику поци винограда на место старих, да се на место старе лозе, пољошке епољскери, садња нова калемова американска подлога, да постоје дакле нова доза, коју ваља омерити.... Слушао је да постоје лозни расељеници, које је баш ради обнављања проналах винограда Држава успоставила и који су у томе врану највише допринели. Али, привредник у овим крајевима, виноградар, сложаше својим поразом, није важе жото да дигне главу, није се никакво мучило с мишљу, није хтео да мисли: да негов „зидени“ виноград може омет да оживи, омет ред и приход да му доноси! — Не. Он није веровао. Он није могао, али зар није ни хтео да верује у то, јер је то све било оно за него. А за све што је ново, он, наш пољопривредник, има своје кад јаче кад слабије предрасуде. У овим крајевима, он се тек подсељаво и ругао ошима, који са зељом у ерцу, али већном уверавања се рођеним оцима, кућујући итп., почеше прво у калми а дошпије и у већим размерана новим начином да обнављају затрених винограда — да сад „нову“ дозу. И онако је привредник већном свој „мртви“ виноград или запусташа да се на њему сали и џика корон и траваљина, коју ни стока није хтела да пасе, или га је размерано и зивењаво — кукурузом!

Данас — слика виноградарства у овим крајевима приказује се сасвим другачије.

Кад човек путује овим делом Србије у доба вегетације, а парочито када дубље зађе и у сама села, видеће у равном плодном Пољовану изнад кованика највишак кукуруз с дебелим калемовима, а по странама брда и бргована читаво мудо море од винограда.

Наравно да је то све већном млад виноград. Треће, четврте, пете и само изузетно шесте, седме и осне, а прво ретко десете и дванаесте године на долу.

Последње године су дакле још обнављања упоронашених винограда у овим крајевима, — последњих, наших дана, прозичавало је задово и онај пољопривредник на подизању нових винограда сађених американске пољошке.

Треба само видети шта је и колико урађено досада и онда — мора се признати да добар пример у пољској привреди, у најширом охмеду те речи, и ако за остварење своје по кадити вистује и капитал и рад и време, може да разбље све предрасуде, да ранага сву бојазни, да затрјеје и ошних учаман дух и разбуда уртину свест — и код нашег сељака!

Он, наш сељак, наш пољопривредник, чучо је, видео је, уверео се и онда, наравно — задово је свакојемедином да ради, да створи, да има.

Али.... мајстор град — вила разрађује!

У ошитој журби за подизањем аријалних винограда, у оштем буђењу духа за напредак и добро у том правцу — јавља се у овом крају поштаја мора, која, ако јој се још за

прелазна не стане погом за врат, може по виноградарство уопште у Србији да постане нешто овако опасна, као што је била опасна и смртопосна и сама епидемија.

Одушевљење, усевх и напредак које — крађе!

Краде се овако.

Највише се и најрадије у последње време краду зрели калемови.

Само у једној општини у овом крају износи штета од крађа калемова у средњу руку 20.000 динара годишње. Дакле — краде се редовно, из године у годину.

Шта то значи за један округ... а шта то тек значи за један цео виноградарски крај — лако је разумети!

Кад би се крађом калемова подизали нови виногради у истој срези, округу или крају — могао би се зар човек тежити још невољом поживети, да се и ако на непотпун начин подижу бар нови садови; другијаче речима: да ће крађе саме себе затрти, сасвим престати, кад сва виноградарска површина буде засађена лозом. Јадна би и то утеха била, али би зар ипак била утеха!

Али, у ствари није тако.

Та крађа је средство за трговину, која се у последње време све јаче развија. Покрадени калемови продају се као и свака друга пољопривредна роба на тргу, али — не на обичном, најближем тргу, већ далеко, не само често пута у другом срезу, већ и у другом округу и то шмук се од руке до руке, преко „повијерка“, дакле — трговачки, систематски. Наравно ово последње све из врло разумљивих разлога.

Отога је тежко, управо немогућно хватати крадљивца.

Крадљивца! —

Не. Крадљивце.

На једном већем скупу сељака у једној општини у овом крају тврдили су према ипоз и примерима доказивали ту кобну истину више отреситих сељака. А остали присутни — Ђулази се... прећућу дакле првањаци.

— Ми крадемо; један од другог крадемо; сатиреко сами себе. Ето, — на да ли се онда може у нас да напредује у пољској привреди!

— Па зашто не хватате крадљивце; зашто их не хватате на самом делу? Зато бар има пута и начина. Чувати једну, две... више ноћа виноград и — онда — — —

Као одговор — испричали су их уводну причу у овај чланак, а сам ње и читаву некук других с трагичним саршеница.

Бранити своју пољопривредну имаошћу од налета и отихања, даму је на селу под извесним околностима још и могућно; ноу... чак је опасно по сопственика и то из два преста разлога. Прво, што крадљивци, или крадљивце, на пољу није лако ухватити, јер је обично у таквим случајевима на имању један чувар, јер је дакле немогућно из једне куће, на ко има више стубних глава, да неколицина редовно ноћу стражаре. Тоне једном чувару не остаје онда ништа друго, да употребе јединога средства, за које му и кривични законик у таквом случају даје права, а то је средство пушка. Бранилац имања мора дакле да пуца на крадљивца или на крадљивце; сам не сме да им се приближи, а и кад не би био сак, хватати би било опасна ствар сама по себи, јер није искључена могућност, да ће се и крадљивци бранити или одупри ордујем. Али — у тоне још не лежи права и једина опасност. Она је за пољопривредника ипоз већа баш у суштини употребе права које му закон даје т. ј. да употреби оруђе у одбрани своје имаошће и јер, убија ли он крадљивца, који му је у имање утекло и којег и сам кривични закон квалификује као опасаног злочинца, онда... на-

стаје обично дуготрајна и често нута судбонасна процедура по тога злочинца. Пољопривредна имања обично извија дуго сам догађај т. ј. да им убијени није од сопственика имања намињен у имање и т. п. Често нута извијања и расветлавања догађаја траје дуго; изајад полиција продаје ствар суду а суд — догађаје се врло често — на основи прибављених доказа или у недостатку истих, осуди сопственика као и сваког другог — убицу. На основи таквих искустава, сопственик имања обично мора добро да отвара очи за крадљивца „на мртво“ не убије; он се мора да задовољи само да га пуцањем заглави. Али, знајући то незвани госту, знајући дакле да онај из поменутог урлока тако рећи не сме да употреби своје право т. ј. „на мртво“ да убије — врлаве често нута ипоз сасвим одважно, команују му „доде пушку!“ и — онда или следеће пребивање на мртво или на мртвице!

У раним општинама напозаво сам отресне, вредне и вазане сељаке, којима сам излазно на имања, у лето уређење винограда и савремено подигнуто вољаше. Једном речу — морао сам се дивити успеху и напредују, који су постигли. Дајући им савете и бодрећи их на интензивну пољску привреду, а нарочито дајући им предлоге за савршењу рад у воћарству и виноградарству и даде, када су већ поставили добру темелну основицу... добио сам готово вада туђан одговор, пут срдачнога бола, одговор, који не је урск силно потресао, јер сам осећао да је истинит и да из два душе долази. Тај одговор је гласно ваино; али, — ваида је једно исто садржавао.

Ови они сељаци, сви они пољопривредници, а нарочито воћари и виноградарци у овом крају, који би хтели и умели боље, савршенције да раде, радионавице да правиређује, који теже напредку, који не завару од корисних пошта, којима поред јаке, добре воље за рад имају већа и велика имања, веле од прилике ово:

Ове је остао добро; има ко да нас учи и да нас научи (Државни економи) т. ј. оне и онота, ко хоће да учи, да научи и да се по томе упукава. Јесте. Говорите нам, покажујете нам, кажите нам пишете, али... оно, што је најглавније — то још не знамо!

Овако ипоз у најшој пољској привреди не може да остане. Држава мора нама пољопривредницима пре или после, брже или постепено да створи другачије прилике за наш рад. Законик, нарочита привредни законик — морају се што пре написати, али... паветни законик, који ће сме ипоз ипоз, негде и припрек напредку измачати. Закоме, који ће у првом реду написати оне, који су познани да им се покоравају и да их извршују — да то савесно чине. Али, не само да их на то напунају, већ проишати и нарочите одредбе ради међусобног контролсања у шириници тих закона. Ти пољопривредни законик треба да буду исприца, да обухвате све што спада у област пољске привреде; да буду строги; да се чешће, ако не и сваке године ревидирају и реповирају на основи искустава из пољопривредне праксе и живота. Једном речу: Српској Пољопривреди потребна је Пољопривредни Законик, који ће својом ноћи и снагодеи уахваћути у иу нос, чито, крешк живот и дати јој елигачу за помет и сурвезено усавршавања).

Анда Галгоријанс

*) Све таквих законик потребно је да и шпоза — проишати — учито из обављајућима душе и типолозијама селу у овладоно и да крешку сва други ученија који су служачи и судачи или интравалу закона, или кривошавици истих... по агару.

Уред.

О ОРЕЗИВАЊУ ЗРЕЛИХ ЛАСТАРА НА ИЛЕМЕНТИМ ПОЗИЦИЈА

Једно предавање, које је Држево виноградарима на Државним летњим расправицима

Велимир Н. Стојковић

1. Шта је циљ орезавању лозе?

Једна најважнија и најтежа посва, у већ подигнутом виноград у америчкој позиди, јесте без сумње орезавање лозе. Зар се не може лоза без штеде путати да неоразана расте? Није ли орезавање лозе изливана посва, кад знамо да пак разне воћке и ако их не орезајемо лезо напредују и доводе роду? Ето то су питања, која нам се одмах намећу чим се поведе реч о орезавању лозе. Другогодишњим радом и искусном је утврђено да је орезавање лозе један врло користан, па не само користан него и потребан посао, ако се хоће да се од уздвојеног рада и капитална за оснивање и одржавање једног винограда има пристојна рента.

Па зашто се онда виноград лоза орезаје, шта је циљ орезавању лозе и шта се тим радом постиже?

Циљ је орезавању лозе многоструки и значајан и због тога орезавање и јесте један од најважнијих послова у виноградној, давашњем виноградарству. Орезавањем се осигурава и регуларне плоднење чокама, и добија крунџици и боља род, који уз то још и пре сазри. Применом тога рада на лоза даје се година одређен облик и величина са њих носећа колџина дрвета у облику ластара те се свакој години на тај начин умерена пораст.

Да објаснимо па који се начин и зашто се орезавањем постиже оно што мало час помену.

Кад се лоза нусти да неоразана расте, она се онда развија и раба као и друге воћке, које се неорезују. Она развија снажно своје пушке стабло као и споредне гране и ластаре и онда може много више да порасте и у дужини и у ширини него ли лоза, која се орезаје. Што се тиче пак плодности, неоразане лозе као и неоразане воћке рабају највишегачијом тј. по једну годину рабају и то прероде с претпоставком да у току те године не буде било никаквих невоља: града, јаких снага, ветрова, којима се велика количина рода може да оштети, а по једну годину се, будући изнурене, одхрајују. Кад лоза понесе и сунше рода, онда га она не може изхранити у довољној мери, јер нека сразмерно толико жила са којима долази спрвоу храну из земље није онаг толико дивна, које припа један део спрвоу храну из ваздуха и затим је са храном из земље прерађује тј. доводи у такав облик да лоза може лозе да се користити. На не само да лоза не може, кад прероди да изхранити свој род, него још не може довољно да изхранити ни онца у којој се у току године образују гроздови за луду годину, ниш пак да остатак довољно резервних материја у гини, жилама и ластарима за бољи пораст нових ластара у луду годину. Род ће у тој случају, радити се бити ситан, неугладан, па ће још и тешко сазрети. Услед суншног рода, лоза ће се јак изнурити, те ће у луду годину врло мало или нимало родити. Ивој ће требати одмора да се мало поврати, те да у трећој години поново обилно прероди. Ако се пак лоза орезаје, онда се тихе снамају број пушалака, који доносе рода и онда ће се чина количина гроздја добити. Али ће то гроздје, због јачег притицају прерабене хране бити и крунџици и угладније па ће и пре и боље сазрети. И воћке које се гаје на неким облицима, које се, дакле орезају, дају као што и сви знате много лепше и много крунџици плодове него ли воћке високог облика, које се не орезају. Лоза онда

неће преродити па се неће тиме ни изнурити да би јој у луду години требало одмора. Један део прерабене хране отићи ће у довољно количину у пушалак, те ће се у виша припремити гроздови за луду годину, а у крај, жилама и ластарима нагомилале се довољно резервних материја, те ће онда гини у луду години, кад се ластари орежу, имати и добре ластаре и ловети приближно исто количину рода као и у прошлој години. Тако се дакле орезавањем добија стално и редовно сваке године истога мање рода, али је тај род у напреду да то крунџици, угладнији и бољи.

У толико се боље обрађује виноград у толико ће он боље експлоатити разне састојке из земље и из атмосфере и на њихов рачун стварају она ради чега га и гајимо, дакле у толико ће боље и рађати. Да би се пак лоза могла као што треба обрађивати и што боље гроздја доносити треба јој дати одређен облик, треба јој годити оне ластаре да не нузе по земљи, треба јој осигурати пристој светлости и ваздуха. И то се све постиже орезавањем. А уз припомоћ притака и жила често пута и без овога. Ако се лозе гаје уз жиче, онда се орезавање удешава тако да се добијени нови ластари могу разложити по жилама утицају сунца и ваздуха и да се земља између жича може без никаквих тешкоћа обрађивати. Ако ли се пак лоза гаји уз притке онда се орезавање удешава тако да се од краја створи једна круна, чији се ластари прикулају при врху уз притке и онда поред лакшег обрађивања земље у виноград, могу лакше преродити унутрашњег гини и ваздух и светлост, који су лозана тако потребни.

Кад пак која гини застаје у порасту орезавањем се може оштети да јој се поврати снага, али како се то другачије каже да се подмлади. У тој случају као што и сами знате, орезајемо ластаре на гини врло кратко, те тако оставимо мали број пушалака, на којих ће у луду години разуме се понови и наћи број нових ластара. Ти ће ластари бити знатно бујнији, јер ће бити и боље хранени, него ли кад их на једној крај има у великом броју.

Петкама је додациј одмах и то да се орезавањем скраћује век лозе, јер она трпи и слаби од многих рана, које јој тим радом причињавамо. Али се тога не треба плашити, јер лоза и кад се орезаје, парано само правилно, може врло дуго да траје као што је то праксом већ и утврђено. Мало час наведосмо какве се користи постижу орезавањем, али тим притком нисмо казали да се те користи постижу само разумним, рационалним орезавањем, претпостављајући да се то само од себе разуме.

Орезавање лозе не зависи од буди самога виноградаря. Има ту извесних начела, сагласних са законима биљне физиологије, која је неопходно потребно познавати, ако се жели орезавање лозе што правилније извести. Има ту неких чињеница, о којима се при орезавању мора водити рачуна, јер оне утичу, управо напреду виноградару да на својим лозана примени један а не други начин орезавања.

И докато, ако се орезавање не изврши као што треба, не само да ћемо добити много лозе са мало гроздја, као што се то и дешава многима од наших неевентних виноградаря, него још можемо довести у питање и останак целога једног винограда, па нахар он био и најрационалније посабен.

И ето проучавање тих начела, тих чињеница, од којих зависи начин орезавања лозе то ће бити најпре предмет нашег разговора.

Г Л А С Н И К

Прославља двадесетогодишњцу. — 1. јануара 1908. године, поред радости, коју сваки Србин има дочекујући и празнујући ново лето, један скромни државни службеник има још једну радост, јер дочекује и прославља двадесетогодишњцу свога непрекидног и бесприсорног рада. — Тај је службеник Милоје Благојевић, штампаријатор државне стампе, познат још и као „Батка Милоје“.

Батка Милоје ступио је у државну службу први пут 1. јануара године 1888, најпре као дресер одашних службеника и касније, затим као штампаријатор у Добричеву, а потом као старешина летувског станица у Шалуу, где и данас служи.

Наје прилика, а ни сам простор овде не допушта да се у појединости изнесе ма и у главног живот и рад овог скромног службеника, који се својим искреним, часним и преданим радом свагда истицао међу службеницима у заводима, у којима је служио. За то као најбољи доказ сваке кондуите и признања његових претпостављених. Он је у својих 25 година службе доживео измену 12 управитеља и не само да није ни од кога био опомнут, већ је од сваког добио и усмена и писана признања о искреној и бесприсорној служби.

И данас тај исти Батка Милоје у својим шездесетим годинама, и ако слаб и изнемогао, отрпавља своје поверене му послове са успехом и на оште задовољство својих претпостављених.

Али и поред заслуга које Батка Милоје има као радник у својим стручним пословима, њега истичу још и његово поштење и његов карактер. Он је увек био и остаће скроман; врло је и врлоше савесно и предано поверене му послове; није, нити ће никада најмање и омањавати своје претпостављене. А то је, поред наведене, друга добра особина Батка Милојева.

Честитајући двадесетогодишњаку Батка Милоју, ми му искрено желимо, да још дуго година поживи и заслужи остати као и досада веран радник, на чему му, не сумњамо, неће бити никакош ни признање од стране меродавних.

Воћни трг. — Виртемберг увози највеће количине воћа за спиралне јабуковаче и крушковаче и стога највећег значаја имају за нас тамошње воћне трговинске прилике, а у првом реду тргови у Штутгарту (северна жељезничка станица и Вилеовог трг), Рајнлингену, Есингену, Гетингену, Ниртингену. О каквој прилици воћних производа економистима листе највећег горњих тргова, да је јужно-талјанска роба врло много пријатна и труда, тако да дене могу једна подиозне трошкове да покрију. Напротив, јабуке на Горње Италије врло су лепе и здраве. У прешлој години најбоље јабуке за јабуковачу испоручиле су Мађарска и Србија, али је испорука малена, јер се не рачуна довоз због скупог и великог подвоза.

Ово ваља икати на уму на ове године подешавати да врезоз жеља-видом буде што јестивији.

Савиљарство у Хрватској и Славонији. — Земљска влада предлаже пошлучно право на делење савиљених буба и на отвара међула, по договору закљученом на 25 година, двома земљским пољопривредним организацијама: Хрватској Пољоделској Банци и Савезу Српских Земљорадничких Задруга — свакој на засебној територији. Оба друштва споразумно су поделила између себе целу земљу. Савез Српских Земљорадничких Задруга добија у свој деојеру жуњаније: модернојеру, загребачку, личко-кравачку, беловарско-кравачку (сајм котара Копривница и Турђевац) затим, од жуњаније српске, котаре: Зему, Стару Палову, Приг, Руму и Митровицу, Хрватска Пољоделска Банка добија за свој рад жуњаније: ивирињачку, кожешк, котаре Копривницу и Турђевац од жуњаније беловарско-кравачке, од жуњаније српске котаре: Илок, Шад, Вуковар, Винковце и Жуњанију. Загребачка кооперација припада Савезу, а Одржека Банци и то бесплатно, само заједно морају предузети о свој трошку њихову поправку. Кооперација ивирињачка и митровачка које припадају дотичним општинама, предаће им се по свој прилици такође. Влада се свира заједно обавезала, да свакоме од њих подигне предновицу (инлатуру) чим постојати производњу журака на 150 хиљада кгр. Влада ће народу раздавати дугове младине бесплатно.

Пацици у Данској толико су се нагодили, да је за њихово тапаване морао бити основано друштво које ће држава кроз три године потпомоћи са 40 хиљада динара. За тај циљ грађани и села морају на сваких сто становника платити приреса 4-60 динара.

О Г Л А С И

РАСАДНИК СР. МЛАНСКОГ У ПЕТРОВЦУ, ПРОИЗВЕО је у овој години и има на продају преко 70 хиљада савиља првог лука.

Цена је једном килограму : до 5 килограма 1 кгр. 4 динара преко 5 кгр. 3 динара.

РАСАДНИК СРЕЗА КОСАНИЧКОГ ОКРУГА ТОПЛИЧКОГ у Куршумлији, има на продају воћних младика: цварањихих 20.000 ком. јабукових 10.000 комада и орахових 5.000 ком. и продаје их по 10 динара хиљаду комада.

Милош Т. Марковић
Управник расадника

Ц Е Н А О Г Л А С И М А :

Мањим од петит врсте једног ступца по 10 пара динар; од осталих крупних писмена по 15 пара од прете од ступца.

Већим огласима: *Цели страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *пола стране* 5 динара (5 круне аустријске вредности), *четврт стране* 2-50 динара (2-50 круне).

За ослањавање писме пута, 10 од ето јестивије.

Преглед 1. броја „Тешака“: — Порука коју пружа земљској привредној кретање извозне трговине 1907 године. — Шта ваљ је најбрече за напредак пољопривреде — О оризивалу зрелих застара на калемљеним дозама — *Гласник.* — *Огласи.* — *Цена огласима.*

ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУТНИ СУ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВО
У БЕОГРАДУ

ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВУ ПЛАЊЕНИХ ПРИЈЕМА ОД АПРЕЛА
1898. ГОД. № 204 ПЕРИОДИЧНОМ ДРУШТВОМ
ПОСРЕДСТВОМ ПОШТАРНИЦА

Цена огласила изложена је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШНОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИЊ 6 ДИНА. НА КОЈА ГОДИНЕ 3 ДИНА,
ЧЛАНОВИ КОМАНАЦИ, ЧЛАНОВИ СНИХ ДРУГТИ,
ПОДРЕДНИЦИ, ОСИ, НЕДЕЉЕ, ПОЖИЊЕ СТАРА,
КАРА, ВАРИ, КАРТИЦИ, ПЕЈСАЖИСТИЦИ,
ЗАДРТИ И ХРАБРИ ЛЕВА ДОБЛАГА АНОТ
У КОЈА ДИНА, АНО ПОЛОЖЕ ПРЕПЛАТУ
УНАПРЕД ЗА ПЛАЊ ГОДИЊ.

ЗА НЕ СРБИЈУ:

НА ГОД. 8 ФРАК. НАВ. 4 ФРАК. АУГСТ. 8 ФРА.
КО СТИ. ПОДРЕДНИЦИ, ГОДИШНИ И ЧЛАНОВИ
ЧЛАНОВИ КАО И СТУДИЈИ ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ
ЗАДРТИ И ЧИТАОНИЦИ, ПРИБИ, ИКОНИ И
МАЛОСТИЦИ ДОБЛАГА АНОТ НА 6 ФРАНАКА
НАВ. 5 ФРАК. АУГСТ. ПРИБИ, КАО ПРИБИ
КОЈИ ПРЕПЛАТУ И ЗА НЕ СРБИЈУ
КОЈ ОВОЈ ДРУШТВОМ КРЕЊО КОЈА КИ НЕ
ОД АНОТ БЛАТИ.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО КЛАСИЧЕ
ПРЕДКАЊИЧЕ Вучио С. Богдановић

Одговорни Уредник
ВУЧИО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 2

НЕДЕЉА 13 ЈАНУАРА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

Поука коју пружа земаљској производњи кре- тање извозне трговине 1907 године

(Паствак)

II.

У претходном чланку претресли смо како стојино са
житарства, као производњом и са животн трговином. Видели
смо, да смо прокрчили пут и обезбедили извоз и према томе,
што су нагледли, да ће иста тражиња и исте прилике за житну
трговину остати кроз цео садашњи уговорни период у свим
и владама, црпеко ту поуку за себе, да житарство нема
потребу ни за какву заштитну своје производње; ни за огра-
ничена прострaнства за засејање, ни за велике измене
у погледу размера сејања појединих врста жита.

Главно тежиња нама ика бити управљена на што раци-
оналнију (разумнију) обраду житарци, како ћемо са истог
простора добити што веће жетивне приносе. Затога на то,
да се што више шири употреба штељне и раки, односно
натовога брашна за исхрану људску и по селанца, итисуку-
јући употребу кукурузног брашна — проје — за тај циљ.
Да се и даље шири употреба за огледе побољаног бољег
семена од постојећег штељне. Да се наши пољопривред-
ници навикавају, на случај перодиче, навравања посе-
јене озимине, на сетву штељног јорце и да се за тај циљ
раздаје и од ње семе од бољих сората. Да се сеје у већој
мери јечам за пивареку потребу, како би и за пивареку
имали што бољи производ у самој земљи. Да се на рачун
гајења кукуруза прошири гајење овса који је највредна храна
— доб — и за коње и за сву стоку који се гаји и која
расте и што је главно који се и много тражи и боље плаћа
по остале жито (свој штељне); на и од овса бирати оне
најкрупније и најпроизводније сорте итд.

Али на њему у извозу још једну позицију која пада
посредно на тит верација у прилог житарству. За 11 месеца
1907 године Србија је извезла брашна и меклина 10,439.000
кгр. у вредности 1,495.000 динара. Овај извоз упућен је
на југ, у Турску и преко Турске и Турека, а још више
Грчка и Египат имају велику потребу у брашну и ту су еро-

ћено у утакмици: Русија, Румунија, Бугарску. На чак Фран-
цуска и Енглеска назове и своје брашно на ту страну. Грчка
и Египат готово се никако и не баве житарством и с тога
су упућене на знатан увоз жита и брашна.

Индустрија брашна у земљи, то је један врло важан
регулатор домаће производње жита, односно његових цена.
Она заслужује нарочиту бригу и старане од стране државне
прилике и од стране земљеничке таржене политике, како
би се што више учврстала и добила пољета. Накретан свет
одавна је увидео, да онде где се дичу млиновци и црета
млинарство, да ту црета и народно богатство и стога у
тежи, да производи житарства добију ширенији облик
прерадох нахтон у брашно и меклине, понажу свима сред-
ствама и олакшицама индустрију брашна: сунутицим водо-
визни ставовника и за донов жита до млинова и за одвоз
брашна из млинова, преницаја за извоз, од којих је нај-
важнија пољашени извоз жита без царине која се жаловима
враћа за онакоу количину жита колику количину и пред-
ност брашна извезу на страну.

Млинарство у Србији почиње напредовати. 1904 бе-
лежи се у Србији 222 млина и то: царина 147, воденица 75,
са 557 каменова. У млинове је уложено капитална 9,746.741
динар и у њима напали посла 863 радника. Они сачељу
82,156.761 кгр. брашна у вредности 2,216.556 динара, а
на ту производњу утроше 1,882.763 динара.

Извоз брашна и меклина такође почиње стално расти.
1905 г. извезено је брашна 1,938,590 кгр. по просечној
цени 18,21 у вредности 313,588 динара, а меклина (делано
податке за себе, но с осталим отпацкама: драждином, виском
хледином итд.) 2,963.114 по просечној цени од 6,56, у
вредности 222,860 динара.

1906 извоз брашна свих врста износи 7,724.459, у
вредности 1,406.203 динара, а меклина (с осталим отпацкама)
6,952.776 кгр. у вредности 456.674 динара.

Вредност извезеног брашна и меклина заједно с осталим
отпацкама износила је:

1905 год. дин. 315,588 + 222,860 = 538,448 дин.
1906 " " 1,407,204 + 456,684 = 1,863,888
1907 " " некако подв. но укупно = 1,495,000

(за 11 месеца)

У ову групу земљске производње — ратарску или земљорадну — спада и **извоз конопље**: полупрерађене од конопље која код нас добила све већи помет. С подизањем две знатно велике фабрике за културне израде, поглавине у Врањској Бањи и акционарске у Лесковцу, ударен је тешкај грани производње — сејанку конопља. Конопља се одвајкада сејала, па је цвелага и проста *кућна израда кулуре* у пространјим равнинама реке Ветернице око Лесковца. Потом у већој размери и преко домаће потребе сејана је конопља и око реке Радње, у неколико околних села око Крушевца У јоравском округу почели су се од 2—3 године на овамо одавати сејанку конопље, благодарем настојању и ушаваности окружног одбора који сваке године набавља и у циљу подизања гајења конопље, издаје земљораднички округа новоравског семе од конопље. Како је отворена радница културних израда у Врањској Бањи, биле да је гајења конопље још и више раширено у Врањском округу.

Судећи по пошле зонаншта под усејана, у Србији се *ором мало* гаји трговинских биљака: на 15 до 16.000 хектара и то конопље (1904) на 13.450 хектара, а још мање се добија жетвеног приваса (влакна), вредна 57.219 тавара или 4.44 тавара влакна на један хектар. Вредност тег жетвеног приваса је укупно 3.964.972, са 1 хектара 307, од 1 тавара кулуре (влакна) 69.29 динара.

Међу индустријским рађама у Србији, бележи се 1902 године једна јединка и то с ручног снагом радница за прераду кулуре која ради са 30 радника, а израдила је свега робе у вредности 3.781 динара (!) 1903 године опет с 52 радника израдила је робе тег у вредности 15.000 динара. (!) И 1904 г. постоји та једна јединка радница, а за ту годину вена за њу никаквих података. Ти значајно прикупљени подаци, као што се из овог вида, толико су невероватни, да су до смешнога непоуздани. 1905 почела се градити и друга радница за прераду кулуре, у Лесковцу и за њу немамо никаквих још података. Пошто по казивању сопственика таквих рађа, нарочито ако оне не воде никакве, а то ли протоколне ките, а из овог саопштења видимо, да не одговара ни приближно правом стању и да даје са сани непоуздане податке. Била би на свом месту и умесна анкета (истрага) правог стања ствари, на основу стручног комисијског прегледа.

Но да огледамо предетати како стојино са извозом кулуре, ако имено у стању одредити домаћу потрошњу и потребу.

Статистика извозне трговине Србије, за последње године бележи: *извоз лана и конопље, сирове, мочене и трљане (кулуре) вредно и то:*

1905 год.	1.333.299	стр.	вред.	923.508	дин.	просец.	100	стр.	68.26
1906	2.899.816	"	"	1.971.864	"	"	"	"	68.22
1907	1.986.000	"	"	1.025.001	"	"	"	(за 11 месеца)	"

За 1907 годину имамо податке за културу подвојено и сано за 11 месеца. Не можемо знати колике се количина и вредност извози у сировом, а колика у моченом и трљаном стању тј. колико као сировина, а колико као полупрерађенина (кулуре).

Да би могли ценити, да се нагло подизање извоза кулуре датара од најранијег доба (1905 г. на овако) износило ове:

Извоз конопље и лана (влакна):

за период 1881—1890	стр.	124.159	вред.	лек.	86.845	цика	од	тов.	77.30
"	1891—1895	"	351.832	"	189.292	"	"	"	58.90
"	1896—1900	"	329.443	"	147.167	"	"	"	64.20
"	1900—1904	"	384.483	"	204.881	"	"	"	53.30

У првом периоду највише је извезено влакна 1884 године 216.887 стр.	"	1898	"	701.926
"	другом	"	"	549.556
"	третљем	"	"	1900
"	четвртим	"	"	1904
"	"	"	"	643.381

Сем тога извезено је и *семе од конопље:*

за период 1896—1899	стр.	48.059	за динара 8.138	по тавору 17—	динара
"	1901—1904	"	100.143	"	17.975
"	"	"	"	"	17.40

Међу тим, да би се могла видети и предетати права вредност земљске производње конопље, морали би знати још податке о спољној и о унутрашњој трговини са прерађенима од конопље, као што би морали одредити и домаћу — кућену — потрошњу. Кад би те податке могли знати, ми би тачно могли проверити колико су лан за конопљу подизани водичи пописа прострарства засејаног конопљом и одређавања количине и вредности жетвенога приваса конопље добишеног са тога прострарства.

И ако немамо још за 1907 годину саопштене податке о количина и вредности извоза прерађенина од конопље, извае их за периоде од године 1881 до 1904 и то просечно годишње:

1881—1890 год.	818.239	стр.	1.113.647	дин.	739.40	дин.	—	просец.	дина
1891—1895	"	"	848.448	"	103.60	"	"	"	"
1896—1900	"	"	805.649	"	102.90	"	"	"	"
1900—1904	"	"	991.162	"	948.900	"	"	"	"

Из чега видимо овладне узакрпе по вредности с поглавном на просечне цене у раније периоде.

Воћарств је почео да игра с променама приликама за кретања и правца извозне трговине, датеко значајнију улогу, но дотле. *Сирово воће, аекмез и сусе тмине* три најважније поције ове траве производње и трговине досижу у 1907 и по количина и по вредности дотле неважје бржење у извозу. *Воћарство* *костје* *тме* *друга главна група* *или* *извозне трговине*. Од укупне вредности нашега извоза за 11 месеца 1907 године т. ј. од 73.555.773 динара, нала на:

	м	и	а	ж	у	н	а
Пекмез кога је извезено	10.891	у	вред.	3.485			
Суве шљаве	88.245	"	14.150				
Сирово воће	29.783	"	2.623				
Свега	78.919	у	вред.	20.258			

У прошлој уговорној периоду, по вредности био је *извоз воћа у осиме*

<i>Највише:</i>	
1897 године извезено је	16.717 милијуна динара
1902 " " "	15.420 " " "
1899 " " "	14.273 " " "
1905 " " "	14.272 " " "
1900 " " "	12.020 " " "
1901 " " "	11.012 " " "

<i>Најмање:</i>	
1894 године извезено је	3.427 милијуна динара
1903 " " "	8.186 " " "
1896 " " "	8.349 " " "
1898 " " "	10.821 " " "
1904 " " "	10.922 " " "

Могло би се рећи, да овако нагло скакање извоза воћа и прерада од воћа, *по вредности*, у 1907 години (за 11 месеца), само је *фактично* (пријављено), стога, што је ове године цена и стања и сирових шљавина била висока, што воће ије добро родило ни у Босни, ни у Француској, као главним државима, такмичарима Србији у шљаварству — пошто знамо, да је шљавка засад најважнији наш воћарски предмет. Али на првом месту што вала напоменути, то је, да у бележњу укупне вредности извоза воћа од 1894—1905 године које смо горе изнели, улазе и поције: *свеже грозђе*,

ороси и лешници и остало осушено voће, а njih у 1907 години некако обележеше. Међу тим та вредност није тако мала, да не би утицала на резултат упореда, јер она износи 70—100.000 динара.

Но да би могли ценити колико утиче на повећање вредности извоза појединих позиција у 1907, спрема претходних година, повишица цене појних производа за ту годину морамо изнети посебно упоређења за сваку поједину од оне три главне позиције по количини и по вредности.

Тако извоз **сувих шљива** био је:

Највећи:

	по количини
1899 године износио је:	40,527 милијуна кграма
1904 " " "	40,508 " "
1898 " " "	40,126 " "
1907 " " "	38,245 " "
1905 " " "	37,616 " "
1897 " " "	37,457 " "

	по вредности
1907 године износио је:	14,150 милијуна динара
1897 " " "	12,570 " "
1899 " " "	11,198 " "
1902 " " "	8,952 " "
1905 " " "	8,556 " "
1900 " " "	8,002 " "

Најмањи:

	по количини
1903 године износио је:	15,663 милијуна кграма
1896 " " "	17,371 " "
1894 " " "	22,482 " "
1901 " " "	22,953 " "
1900 " " "	27,155 " "
1895 " " "	28,799 " "
1902 " " "	35,462 " "

	по вредности
1894 године износио је:	2,725 милијуна динара
1903 " " "	5,014 " "
1896 " " "	5,927 " "
1904 " " "	6,275 " "
1895 " " "	6,566 " "
1901 " " "	6,991 " "
1898 " " "	7,824 " "

Истина видимо да је у извозу сувих шљива најјача по вредности 1907 год. а да су по количини од ње јаче 1899; али од ње по количини слабија — 1897 година — (47,457 мил. кгр.) по вред. кој је најприближнија (12,570 мил. дина).

Извоз **пекмеца** био је:

Највећи:

	по количини
1905 године износио је:	16,460 милијуна кграма
1904 " " "	15,180 " "
1902 " " "	14,508 " "
1907 " " "	10,891 " "
1897 " " "	9,635 " "
1900 " " "	8,616 " "

	по вредности
1902 године износио је:	3,626 милијуна динара
1905 " " "	3,526 " "
1907 " " "	3,485 " "
1897 " " "	3,226 " "
1904 " " "	3,070 " "
1900 " " "	2,716 " "

Најмањи:

	по количини
1894 године износио је:	1,946 милијуна кграма
1896 " " "	5,398 " "
1895 " " "	6,734 " "
1903 " " "	6,914 " "
1898 " " "	7,041 " "
1901 " " "	7,199 " "
1899 " " "	7,290 " "

	по вредности
1894 године износио је:	0,388 милијуна динара
1898 " " "	1,503 " "
1896 " " "	1,724 " "
1903 " " "	1,980 " "
1895 " " "	2,022 " "
1899 " " "	2,288 " "
1901 " " "	2,441 " "

У извозу шљива видимо да су од 1907 по количини јаче године 1905, 1904 и 1902, а по вредности 1902 и 1905 и да је сразмерно количини вредност пекмеца готово приближно иста остала, с погледом на то, да је 1907 године шљиве мање родило у такеџарским земаљама.

Извоз **сировог воћа** био је:

Највећи:

	по количини
1905 године износио је:	43,705 милијуна кграма
1907 " " "	29,783 " "
1902 " " "	29,140 " "
1904 " " "	28,797 " "
1899 " " "	18,106 " "
1901 " " "	13,295 " "

	по вредности
1907 године износио је:	2,623 милијуна динара
1902 " " "	2,560 " "
1905 " " "	1,989 " "
1901 " " "	1,484 " "
1904 " " "	1,479 " "
1899 " " "	1,127 " "

Најмањи:

	по количини
1894 године износио је:	4,006 милијуна кграма
1895 " " "	7,899 " "
1903 " " "	10,322 " "
1896 " " "	11,079 " "
1897 " " "	12,006 " "
1900 " " "	12,122 " "
1898 " " "	13,553 " "

	по вредности
1894 године износио је:	0,279 милијуна динара
1895 " " "	0,451 " "
1896 " " "	0,637 " "
1897 " " "	0,845 " "
1898 " " "	0,885 " "
1903 " " "	1,066 " "
1900 " " "	1,096 " "

Спрема 1902 године као најприближније и по количини и по вредности извоза сировог воћа, видимо из тих прегледа, да 1907 година много не отскоче, с погледом на родност воћа у тој години у Европи уопште.

Видимо да је од првобитног извоза (1894) 4,006 милијуна кгр. у вредности 0,279 мил. динара, овај извоз 1907

године по количини седам пута а по вредности преко 10 пута већи. Српско сирово воће почиње да се цени на страни па за нека се чује и зна и ван граница суседне Аустро-Угарске. И ако у износу сировог воћа највећи, ловоски део припада шљаварству и ако се од осталог воћа извон оно најбоље врсте (око ораха и доњика), а поглавља јабуче за спржавање јабучкогине, илих на најчистијем трију, за ту врсту воћа, у Виртембергу, 1907 године признато је јабучкама на Србије да су боље кавоше, по и јабуче из Италије.

Ма да се и у погледу Вокарства, а што се тиче производње и што се тиче трговине има још врло много да ради, зора се признати, да је у том правцу примерна државна брига и старане. Заснивање толиких воћних државних и српских расадника по земља, који су матицаји за размножавање бољих сората воћа; подстицање бољег начина сушења шљави; подизање савршенијих сушница и раздвајањем летих; као и свакогодинијим строгим прегледом домова и завода нарочито сувих шљави итд. — државна управла знатно је утицала на развицање ове важне изводно-привредне гране.

И ако сеј рационализије производње уопште, боље припреме за извоз и усавршавања и кућене прераде, у погледу шљаварства, неће имати тако много што-шта још да се уради, у осталим гранама воћарства ина се још много уради у свакој области. Почине се овде-онде осећати утисак стручне школе у Букону и уграда са практичних школа, какви су воћни расадници у земљи, и на осталим гранама воћарства; нарочито у подизању јабучара. Ови лови вољани правило подизати, на чије подизање утиче и подстрек С. П. Друштва расипивањем стечаја, дају наде за бољу будућност те важне гране Привреде.

(Наставља се)

НАЈНОВИЈИ НЕМАЧКИ ЗАКОН О ВИНУ

Филозофска зараза покитила нам је старе винограде. Но, ова нам је отворила врата унозу страних вина и грожда, а с тиме и разним начинима — квалитета вина. Пре тога је ретко било наћи у нас квалитетно вино, изумицају оне мале количине које су нам долазиле у вођарницама нешта из Угарске, а данас је дошло већ до тога да је ретко наћи исправних вина. Не би било добро ни кад би се таква радна ограничила на неколико винарских подругла, али кад је она узела маха и у оној средњијој деој нема нешта, и код наших произвођача, то је овда несумњива потреба тражити начина да се томе стане на пут.

И у штању и на зборницима учена је неопходна потреба да се донесе један закон о вину, о његовом промету. Неутпуности које су коштативане у производњи и продаји вина прете да субјуду правило напредовања виноградарства и производње вина у нас. Тражила захтих и јестивих вина не само да пољаци последицу да се у произвођача лете квалитета вина, него и да одржите обилне куће добрих вина да покрајинај које су по природи, свим природним и привредним приликама узбућене на виноградарство и производњу вина у предласти.

Те чинишће погле су и раније да побуде меродавне кругове да помислију на доношење закона о вину, којег има у свима државама где је виноградарство од јаче привредне вредности. А данас кад неспирална радна прети да ухвати корена у најширијој слојевима, свакојако је крајње време тој намери приступити одлучије.

По мишљењу једне стручне конференције да се приступи пројектовању закона о вину, у Министарству Народне Привреде одређена је била још пре четири године комисија, која је сирекла и парлада пројекат „закона о промету вина,“ и дала јоко разлоге за доношење таквог закона и у нас. И што тај пројекат није ил до данас узео да проре до законодавног тела вероватно је узрок једно мишљење: да он треба да буде састајни део једног потпуног закона о конгротисану животних намирница. Можда има разлога и за то мишљење. Али како за доношење таквог закона треба споразуна изајму Министарства Народне Привреде и Министарства Унутрашњих Дела, и како до тог споразуна треба доста времена да пређе, то би свакојако утпунје било, да се закон о вину одвоји од намеравног општег закона о намирницама, јер ће се извршење његово извесно морати организациони више маче на засебној основи. Тако је, у осталом, рађено и у другим просрешеним земљама, на свакојако неће бити пореткна да се и у нас уради. Да би смо о томе дали један доказ, наведећемо овде у преводу један најновији предлог за закон о вину, који је сирекло да замени старији закон, у Немачкој. Резервент о овом пројекту (Weinlaube од 8 децембра о. в. год. бр. 49), додуше не позлаже много наде на нега, кад ставља овако питање и даје одговора: „Да ли нам тај законски предлог дије дошта један *стајан посао*? Нажалост зора се одговорити: *извесно не!*“. А за то криви опортунитетске обаци, без којих, нажалост, не може ништа да се знаде, на ни у Немачкој!...

Тај законски предлог гласи овако:

§ 1. Вино је алкохолским врењем од грожданог сока сирекано шље.

§ 2. Крајина немачког царства који имају учешћа у виноградарској поделнице се на виноградарске области. Поделу и називе области ивршише *Савезно Веће* (немачки: *Reichsrath*).

§ 3. Кад грожда није довољно саредно може се шпаци или вину додати толико шећера или шећерне воде, колико је потребно да се добије вино које по садржини алкохола и киселине одговара вину исте врсте и истог порекла у годинама када грожда сарје и без икаквог додавања.

Ни у кој случају не сме додатак бити више од једне четвине шпаци или вина с којима ће се мешати.

При спржавању црног вина може да буде додатак до потпуне количне грожданог кљука.

Домаће шећера допушта се само у дотичној виноградарској области где је грожда, и сакмо у времену од потетка бербе на до сарматна владаварање године. Рок овај може се са одобрењем владе управле власти продужити до 31 јануара идуће године, ако то занесују особене прилике једне године.

Изузетно од ових одредаба може се допустити употреба шећера само кад се зели да изазове време код вина болесних и с мачама. Одредбе 4 става немају примене; ипак тамо одређеног времена може се време с додатком шећера изазвати само у случајевима кад је потребно, и то свагда по одобрењу надлежне власти.

У свима случајевима сме се за вино употребити само безбојан, технички чист, тршчани, репни, нивертни или скробни шећер.

§ 4. Друге материје које нису наведене у § 3- не смеју се додатица вину ни пре ни после. Но овде не слада:

- 1, употреба материја које су потребне за неговале вина у подрузу, на икар од њих што и преостало у вину;
  - 2, израђивале непушаних вина и осталих вина која сардре вино;
  - 3, сирваљене лекованих пића и лекова код којих се употребљава вино;
  - 4, овлада који се чине ради унапређења и усавршавања подударне радње по одобрењу надлежне власти;
  - 5, употреба вина за кућену потрошњу.
- Савезно Веће је овлашћено, да одреди, које се материје могу употребити у подударској подласти и да изда прописе о

употреби оних. Под подрурањом разуме се она радња која је утврђена за сирањавље, одржавање и подешавање за промет вина или шпоре.

Овим прописима подложна шпоре и онда, ако је одређена за потрошњу и непрерадом стању.

Савезно је овлашћено да употребу одређених материја при сирањављу пенушаких вина или пића која садрже вино ограничи или забрани.

§ 5. У трговинама с вином могу се употребити географски називи само кад се хоће да означају порекло робе. Прописи § 16 става 2 Закона о заштити робних знакова од 12 маја 1894 и § 1 става 3 Закона о сувојачу потајне утакмице од 27 маја 1896 не односе се на називе вина.

Вино које се добија од природног разлог порекла (мешавина — купирање) не сме се продавати под знаком који би извазо мислљене да није добијено мешавином. Долнајне бурдад сличних вином на исте виноградске области у дјелу да се допуну на природан начин изветројало вино не сматра се као мешавина.

Кад се изврши мешавина производа разних виноградских области, допуштено је да се узме назив врсте пића по удаљу који какавој вина одређује, али се мора казати да је мешавина.

§ 6. Мешавина од белог и црног вина, ако хоће да се једни и промет као црно вино, може да се продаје само под једним називом којим је обележена мешавина. Ближе прописе издаје Савезно Веће.

§ 7. Забрањено је шпуре или вино, које је добијено с додатком по § 3, продавати под називом који може да изазове мислљене да је вино произведено без додатка или да је од неке особите вредности.

Продавац је дужан купцу на захтев показати, да ли шпоре или вино које му се нуди има такав додатак и у обраћају са сталцима прекривања мора се то увек казати. Који тргује са шпоре или вином дужан је прибавити потребне доказе о томе при куповини кљуса, шпоре или вина, да би могао дати потребно обавештење.

§ 8. Забрањено је свако имитирање (подражавање) шпоре или вина.

§ 9. Прописи §§ 3 и 4, става 1, § 8. не односе се на сирањавље кућеног пића.

Сирањавље овога има се пријавити надлежној полицијској власти и означити: количина и материје које ће се употребити.

Подрурањска радња оваког пића подложна одредбама § 4, става 3.

§ 10. Под забрану § 8 не спада сирањавље шпоре или вина сличних пића од воћних или биљних сокова.

Савезно Веће је овлашћено, да употребу одређених материја за сирањавље таквих пића ограничи или забрани.

§ 11. Пића који се сирањављу или редују ститроно овим прописима, не смју се пуштати у промет или преправљена за људску употребу.

Иако старо десертано вино (Јувно, слатко вино), које је сирањављено или неговано по прописима земље из које је, има се применити ова одредаба само онда, ако му је додат нека материја, чија је употреба у преради вина по § 4 ставу 5 забрањена.

Пића која се сирањављу за кућену употребу могу се потрошити само у сопственој привреди или дати људима своје радње такође само за сопствену потрошњу.

Пића сирањављена од воћних или биљних сокова, слична вину, могу се пуштати у промет као вино само у таквим пољима речи, да се из њих могу разумети сокови од којих су произведени.

§ 12. Увоз пића, која су по § 11 искључена из промета, даље грађанима кљус, који садржи додатак који није дозвољен по одредбама §§ 3 и 4, забрањен је; исто важи и увоз кљуса шпоре или вина, која су сирањављена или добијена супротно прописима која важе у месту произвођача.

Савезно Веће је овлашћено да изда прописе, по којима ће се забрану тачно извршити.

§ 13. Прописи у § 5 ставу првом имају се применити на пенушаво пиће и на пића која садрже вино.

Пенушаво вино које се продаје по сталним радњама мора да носи важи по коме се може знати земља где је у боје ра-

дљивено. Пића слична пенушавом вину морају да носе назив, по коме се може познати какав су вину слична пића употребљени за њихово сирањавље. Ближе прописе издаје Савезно Веће.

Назива које прописи Савезно Веће имају се узводити и за ценовице и желовнице, као и у свима осталим понудима које су уобичајене у сталним радњама.

§ 14. Гација у којој нема само алкохол од вина по сме се у трговинама радњама продавати као новац.

Гација које се под именом гација продаје, мора у исто време да носи назив, по коме се може знати где је сиређављена за потрошњу. Ближе прописе издаје и надлежног Савезног Већа.

Називе које прописи Савезно Веће имају се узводити и за ценовице и желовнице, као и у свима осталим понудима које су уобичајене у сталним радњама.

§ 15. Који сирањавља вино или тргује са кљусом, шпоре или вином дужан је водити књиге, из којих се може видети:

1. колике је количине ових вина из самог сопственог винограда или од других набавио, и колико је другима издано;
2. колике је количине набавио одређених материја за подрурању радњу, ратуњајући у то и шефера.

Имена набављача и купаца као и цене с њима закључене погодбе морају се такође у књиге.

Књиге се имају заједно с хартијама које се односе на радњу чувати за 5 година после последњег запљевања.

Савезно Веће је овлашћено да прописе ближе одредбе о обиму и вођењу књига.

§ 16. Ако се у истом простору који служи за сирањавље вина, или у коме вино лежи за продају, у судонима као што су они, који се употребљавају за сирањавље и неговање вина, чувају друга пића овог или шпоре, на тим се судонима мора јасно означити садржина. Обележавање мора да буде трајашно и да лако види у очи.

Где су сиснетине боје (олаше), довољно је обележавати на слагањашћу.

§ 17. Надзор над царинским приносима овог закон става се у дужност надлежница којима је поверено руководе полицијом животних намирница.

Савезно Веће овлашћује се, да прописе принама за вршење надзора, нарочито за постављање поделених повереника и обележавање њихове самосталности. Оно може одредити да се за поједина места или крајеве поставе повереници с главним пољом за овај циљ.

Земљским централним властима задржава се право, да пропису прописе пробођења надзора, особито да пропису прилаве годишње приносе грађанске бербе као и прилаве ако који има намеру да кљусу, шпоре или вину додаје шефера; као и да издаје ближе наређења о року, садржини и обиму ових пријава и о пријавају за сирањавље кућеног пића, која је прописана § 9 става 2.

§ 18. Пољдски чиновници и повереници познати су, да осим годишњег времена, а ако постоје ваља да се и ноћу хоће да раде, онда и за ноћење времена, врше прегледе све год се сирањавља, продаје или пакује шпоре, пенушаво вино, пића, пића која садрже вино или су слична вину, а где се с њим трговина води ути и у долазе где вино лежи и које припадају радњи и то загледају у датине, товарне листе и књиге, па и да по своје избору траже пробе за испитивање или их сами узимају. О свакој проби коју узимају дужни су дати потврде о пријему. Једна проба може се оставити сопственику, пошто се службове заговори и апелачати. На захтев може се за изузетке пробе платити умереног износа.

Ноћно време је од 1 априла до 30 септембра од 9 час. увече до 4 часа јутру, а од 1 октобра до 31 марта од 9 часова увече до 6 часова јутру.

§ 19. Сопственици просторија самокућних у § 18, као и њихови управници и наследници дужни су надлежним чиновницима и повереницима на захтевање дати обавештење о постојанима при сирањављу производа, о обиму, величини радње, у употреби материја, нарочито о количини ових и одакле су набављани, као и да носажу датине радње, товарне листе и књиге. Давиње обавештење може се и прекратити али би онај од кога се траже, сам или по § 51 М 1—3 П. Ур. оваченим средина, пришло на себе одговорност кривичног поступања.

§ 20. Повереници су дужни ставати и утрфење које славају прегледом задржати у тачности, и удржавати се од саопштења

или подražavanja svih ovih uređaja i pacila rada koje sopstavnici snabiraju kao tajnu i dok se oni drže kao tajne radnje. Oni se na to zaključuju.

§ 21. Zatorom i novčanom kaznom kazniće se: 1. koji postupi suprotno propisima §§ 3, 4, 8, 11, 12, 14 ili na osnovi § 4, stava 3, 5, § 9 stava 3, § 10 stava 2, § 12 stava 2 izdatih propisa od strane Saveznog Veća;

2. koji svesno čini nepravilna zavođenja u knjige po § 15 ili namerno daje neistinjita objašnjenja koja se захтевају по § 19.

Почушај је кажњив. У таквим случајевима може се само новчана казна изрећи, ако кривац још није био кажњен за дела наведена под бр. 1—2.

§ 22. Zatorom до једне године и новчаном казном до 400 марака, или једном од тих казна казниће се који материје чија је употреба при савршавању, руковању или продаји вина, пенушаног вина, пића која садрже вино или су вино слична, забрањена, у том циљу их оглашава, продаје или на себе узима.

§ 23. Новчаном казном до 1500 марака или затором до 3 месеца казниће се који супротно прописима § 20 не чува тајне, или се не уздржава од саопштења или подražavanja тајне радње.

§ 24. Новчаном казном до 600 марака или затором до 6 недеља казниће се:

1. који поступи супротно прописима који су обележени у § 21 бр. 1;

2. који поступи супротно прописима § 5 став 2, 3, § 6, § 11 став 4;

3. који пенушало вино или ковак у радњи продаје, а није одговорно прописима § 13 став 2, 3, § 14 став 2, 3;

4. који по § 9 став 2 прописну пријаву није учинио или је радио супротно издатим прописима од стране земских централних власти а на основи § 17 става 3;

5. који пропусати да стани на судовима и саопштавају бона обележа прописима § 16;

6. који, изван случаја § 21 бр. 2 ради супротно прописима о вођењу књига по § 15;

7. који супротно § 18, 19 забрању приступ или прегледање просторија, предају и разгледане књига радње или хартија, давање и одузимање проба, а исто тако и који не даје тачна објашњења која се од њега траже.

§ 25. У случајевима § 21 бр. 1 поред казне има се изрећи и повлачење или уклањање пића које је супротно тамо обележеним прописима савршено, употребно или у претку куштено, без разлике је ли оно одушено или није; исто тако може се изрећи и поштенство. У случајевима § 24, број 1—3 може се изрећи пресуда о повлачењу или поштенству.

У случајевима § 22 има се изрећи поред казне и повлачење и поштенство материја које су спремљене да се изврши кажњива радња.

Прописи става 1, 2 применеће се и онда, ако се пресуда доведе сходно § 73 привичног закона на основи другог одредељене казне.

Ако се истрага или пресуда над неким лицем не може извршити, то ће се истрага пресуда само за повлачење пића.

§ 26. Пропис закон од 14 маја 1879 који се односи на промет са животињим намирницама, пићима и предметима за потрошњу, остају и даље у ваљитости. Прописи §§ 16, 17 овог закона применеће се и на поступке који се учине супротно прописима садашњег закона.

§ 27. Овај закон ступа на снагу 1 септембра 1908. Од тада престаје важити закон који се односи на промет с вином и пићем које садржи вино или је слично вино, од 24 маја 1901 године.....”

БЕЛЕШКЕ

Промрзњавање стриха жита — наступа увек кад после јаког мрза настане велика колебања температуре (на смену југовина и ладноћа). Краљевље је за увее много опасније него ли мраз без претходног краљевља. Пошто је уве-

рено дебело, дуготрајан својим покров добро природно заштитно средство против велике ладноће, у Холатијају су огледали, да се са заштитним огредама (зелена) помогну против ветра тј. разношења снега. Свака зима не буде доволно сувиха и онда је савешно потражити заштитну усена на други који начин. Неравна површина оризе у томе нам може корисно послужити. Она се постиже вањашне узорне илие претвастаји ваљидна. Кад снег падне, онда га са неравне илне не може тако лако отар одувати, као ли утаканом и глаткој површини. Сем тога кад снег спадне, неравнине земљишта служе каоим благањима још као заштита против ладних сувих ветрова.

Ковиња зими — у најмању руку отежава кретање, а може да буде и од врло опасних последица кад ине у кошће набие снег. Да се то спречи, поступа се овако: глатко-власта, неубуђава ризава слака илие се овакни водом. На се узме као пргг дебело пламе, на дељким крајевима властова понеже кошица, а потом подели у три једнака дела и од пламе одете троредна плетеница. Кад плетеница буде готова, увие се тако, да широке површине леже једна преко друге; омакх при увијању плетенице треба обе струке иглом и кошица чврсто проити, да неса буде чврста. Потом плетеницу треба докле увити у котур, докле свитак не достигне величину, да се може натискати између поткованих кракова. Тако скотурова саитија, натискани између табана и потковнице, држе се обично чврсто и ретко да се који пагуби. Кад претстане шихова употреба, ваде се каквом тулом куком која се угура између потковнице и котра (гушко) од сламе.

За сечење калем-гранчица — најповољније су доба зимијне месеци јануар и фебруар. Чување насечених гранчица бива најбоље у прикладном подручју, где се сложе у сандуке чије је дно за 20—25 см. покривено овлаженим песком. Ако би имали велике количине калем-гранчица да чувамо, онда их треба у подруку положити у леје од песка; калем-гранчице могу се чувати и на пољу у лажана, само на местима заклоњених од суца. У колико дужи корако држати тј. у колико брже их доијеће за калемљење употребити, у толико више морамо око њиховог чувања узложити мотривости. Нарочито ово важи за крушкове, трешњаве и вишњеве калем-гранчице које лако истревују. Стога се калем-гранчице трешњава и вишњава и морају најраније селти, јер калем-гранчица ако истреву пре времена, неупотребљива је за калемљење.

ГЛАСНИК

Преглед свиња пријављених за изложбу свиња која се није могла у овој години држати. — Комисија одређена за преглед свиња пријављених за изложбу свиња, вратила се из места дуж железничке пруге и пошто је извршила преглед свиња и пријављених из околине Београда, поднела је свој извештај другећујем управу.

Прегледане су свиње 10 такмичара. У Вол. Паланк комисија није на свраћала, пошто је г. В. Шумахер нијем од 11 пр. мес. известио, да је свиње поклао.

Свиње Миродара Јовановића срећког економа из Обреновца и Живана А. Никовића тежака из Матијевића комисија није прегледала, већ је шаћено државним економима да их прегледају и поднесу свој извештај.

Свиње су нахож железни јоркширских и донајих свиња. Дојилог такмичара: Једак из Зајечара и Једак из Толчидера изјави су четириро јоркшире.

Комисија је одлучила, да одговарају провиђањима уложених и да су најбоље жебу пријаданени свиње Милана Јованчића из Вашице и да их треба наградити прејмом од 250 динара.

Дале, да заслужују да се награде III наградом свиње: Јованче Борчећина трговца из Баточине, Михајла Милићевића тек. из Беловане, Миле Триуница трг. из Алексинца и Милорада Јованчића држ. економа из Обреновића III награда износи динара.

Свиње осталих такмичара не заслужују награду, али за уложени труд комисија је нишњела да треба наградити са по 30 динара: Државку и Ратка Жувића из Рутевац уједно, Чедомира Улаца трг. из Зајечара, Душана Крижановића из Толчидера, Младара Триуница и Третица Јованчића оба из Алексинца и Живана Никчића из Матковића.

Остали такмичарима, пошто ни свиње не одговарају условима, да не треба дати никакву награду.

Комеџереија свију селекција друштва — ради кандадовања нових чланова који ће се предлозити овогодешњем збору на вотерфење, ради саветована о расписивању стечаја за нове награде за напредније начине рада итд. биће позвана за дан 27 јануара ове год.

Главни годишњи збор друштва — на коме ће се од осталих послова предвиђених правилима извршити и избор целе друштвене управе којој стечај комитет, решено је да се држи 24 фебруара ове године.

Позелско докторски испит. — Г. Крета Поповић агроном из Ниша положио је ово дана на универзитету у Хали испит за доктора економије — односно пољопривреде и израде се у допуну.

Мило нам је што можемо честити младог доктору.

Одличници чланови Српског Пољопривредног Друштва, и то: Орденом Великаста Краља Србије Петра I од 31-ог пр. месца, одликован је г. Др. Марко Т. Ашо, председник Одбора за Балканску изложбу у Лондону, редовни члан Друштва.

Орденом Светогте Саве четвртог реда. — Указом од 31-ог децембра пр. године, одликовани су: г. Г. Др. Миливоје Васић и Др. Милан З. Клајић, чланови изложбеног Одбора за Балканску изложбу у Београду, редовни чланови Друштва.

Златном медаљом за грађанске заслуге. — Указом Неговог Величанства Краља од 1-ог окт. мес. одликован је г. Милорад Трајановић, државни економ округа тичкошког.

Напред поменутој господој честитамо одликовање са најлепшим жељама.

Тржива српског дувана за Француску. — У прошлој години извесна је извесна количина неправедног дувана у листу за Мисур, где је прерађена на извесна у Француску за продају под именом црвене робе.

Француским пушчима, увезени дуван из Мисура јавко се дошло, јер је у њему било све оно, што се од доброг дувана тражи да има, а знајдћи, да се у Мисуру — Египту, не гажу ни струк дувана стого, што је тамо производња дувана забрањена у смеру увођења царинских прихода, потрадили се и сазнали, да је увезен дуван у Француску српски производ, а у Египту само прерађен у цигарете на извесан за продају, те су заинтересовани своје трговце, који се непосредно обрађивши Управу државних Монопола са захтевом, да им прода сав вишак свога дувана у листу.

Ово је врло лепа појава и желимо је, да се што пре одобри производња неправедног дувана из извоза у листу од 95. законца о монополи дувана, како би се ова рђавја час пре превела на пројану индустријну, пошто је она за ове послове куд и камо изродија, живља и окретнија но државна због виших формалности.

п. м. р.

Извоз дувана за Африку. — Г. Жан Курбанџија, трговац из Каира, купио је од Управе државних Монопола око 160.000 килограма српског неправедног дувана у листу, ради извоза у Мисур—Египат. У однојеној количини дувана има: II класе око 6000, III класе око 40.000, и IV класе око 114.000 килограма. Дуван је продат по леви коштања са 15% зараде. Сав одојени дуван произведен је из турског семена а одгајен у: Бајиној Вашти, Врању и Дековцу. Неда у очи, да је одојено II класе малто а I-ве ни мало, док ишћути, IV је класе одојено највише. Ово је свакојако због тога, што се IV класа најбоље исплаћује.

п. м. р.

Врба дувана у 1907. години. — Према прибраним информацијама, врба дувана за прошлу годину у Краљевини Србији била је средња. Од целокупне врбе откупе се од приходе 1.100.000 килограма. По квалитету, дуван је куд и камо бољи од прошлогодишњег, а ово је дошло отуда, што је обрад по летим времену.

Дуван у Турској, као је новолу бити, Врба се рачуна око 2.000.000 килограма. Дуван се по квалитету не може похвалити, јер су га за време бербе захватиле силне кише, које су тамо надале крајем прошлота лета.

п. м. р.

Откуп дувана. — Ради откупа дувана од произвођача бербе за 1907. годину, Управа државних Монопола, сходно чл. 61, 62, и 63. законца о монополи дувана, образложила је пет комисија, које ће откупити сав произведени дуван у прошлој години:

Комисије откупе биће у овим местима: Бајиној Вашти, Житковцу, Нишу, Врању и Бујинсу. Комисија нишка, откупиће и дуван произведен у округу тоничком.

Највише ће бити дувана у: Врању, Бујинсу и Житковцу, а најмање у Нишу.

Комисије у: Врању, Нишу и Бајиној Вашти откупљиваће дуване произведене из турског семена, а у Бујинсу и Житковцу дуване произведене од домаћег семена.

Комисија ће отпочети свој посао још у првој половини овога месеца.

п. м. р.

Подунавски курс. — На вишој стручној школи за виновођење и воћарство у Кластерџибургу код Беча дрле срце злато двоицикелни аграрни курс за виноградаре, винарске трговце, и доградиле аграрне курсе. За овој години такса ће се куме држати од 13—14 себастара (21 јануара до 1 фебруара) за који се од 18-ог мес. упућују пријаве управи школској. Курсисти плаћају таксе круна 24.

Друштво за проучавање амбалаже — паковања. — Познато је, да од начина паковања у многама зависе како добро држење великог броја производа при транспорту, тако и њихов долни и примални наред, на стазе и проба тих производа. Стога је питање о паковању једно важно питање и за производњу и за трговину. На првом месту паковање мора бити практично, јавко и постојало, кад се намерава да се више пута употребити и друго — оно се мора прилагођавати жељама и саобраћајним обичајима или променама места одређенења. Ма да паковање баш код пољопривредних производа има велику улогу, било је за заинтересоване много теже, користити се њихим искуствима, но код појединих индустријских грана. Где је већ у овом погледу постигнуто готово савршенство. У Француској одавна су увидели велику важност ове ствари. Годинама већ тако се приређују утаклице и изложбе паковања, тамо су се и жељезничка друштва носилама тој ствари. Да је напор и трудан на овој области државне, и задужено је њима да својој широке, те наредно у Нишу је образовано „друштво за проучавање амбалаже и њених примена у трговини“. Циљ је овога друштва да проучава све оно што се односи: 1) на фабрикала 2) на интересована најбољих типова и 3) на рационалан употребу амбалаже. Тиме ће се на првом месту олакшавати и подстићи трговина и извоз пољопривредних производа.

Ту је обухватено познавање транспортних тарифа, царинских ставова, дотичних алкона и наредба државна увеличања, саобраћајних обичаја и правила итд. Резултати рада овога друштва износиће се на јавност изложбама, конгресима, штампаном. Најду се, да ће заинтересована надлежна и министарства земљорадње и трговине — жељезничка друштва, пољо-

природна друштва svoju struku s jedne strane ovo novo Друштво pomagati, a s druge strane koristovacek isetomim radovima i poucovanem i sila dmirniti privomci onoga što je najbolje i najpraktičnije na ovoj oblasti. Nето тако пазлаже се највећа важност и на сарадњу индустрије амбалаже и кућене индустрије. Пошто је и иностранству слободан приступ и овој друшћу — могу бити главни и друшћва и појединци — не би било рачно, да се и на тој врликом користимо, пошто и нама ничрото пољарско-виноградска производња и извозна трговина изиу велику потребу, да се користе искуством француских који су најбољи мајстори у овом пољу; да своју робу шакују и практично и како ће је што лепше представити и изложити потрошња на углед.

Међународна пазбожа амбалаже за пољопривредне производе државе се ове године у мају месецу у Риму престовници Краљевине Италије, уз земљаску пазбожу уља од маслинне и међународну пазбожу машина за сећење и прераду уља.

Српско Пољопривредно Друшћо добило је позив да узме учешћа на овим изложбама и земљаско друшћо за културу уља у Риму, послало му је на француском језику програм и правилима ових изложба.

Пошто нас може интересовати у првом реду међународна изложба амбалаже (паковања) за пољопривредне производе, то споменимо овде само програм за иету:

Класа I Материјала и прибор за амбалажу;

Класа II Амбалажа за маслинне: а) свеже и б) конзервационе;

Класа III Амбалажа за транспорт уља: а) дрвена б) стаклена в) лимена г) од других метала.

Класа IV Амбалажа за транспорт воћа и плодова: а) свежег б) сушеног и в) конзервираног.

Класа V Амбалажа за транспорт јаја, рашћа, дувана и других пољопривредних производа.

Класа VI Амбалажа за транспорт садница и младина од маслинне и свију других воћака и рашћа.

Сва обавештења даје: Société Nationale des Oliviculteurs — Via della Panetteria 27 — Rome — или Српско Пољопривредно Друшћо Београд.

Садржина I броја: Реч власничтва и уредничтва „Привреде.“ — Главна одледа станица и практична школа за живинарство и пчеларство; предлог министров и решење Министра Народне Привреде. — *Живинарство:* Рани насади и рано извођење пилића, као основ разумног кокошарства. — *Значај газења гуслека за нашу привреду.* — *Белешке.* — *Новости.* — *Пчеларство:* Користи од пчеларства по народну привреду. — *На пчеларству у јануару и фебруару.* — *Чување саћа.* — *Белешке.* — *Новости.* — *Књижевни преглед.*

Овај садржини објави лист препоручујемо свиња који се баве овим двома гранама.

Нове Књиге

Статистички преглед саобраћајних резултата српских државних жељезница у 1906 години — Српске Државне жељезнице — Београд 1907 4* страна 56.

Привредни Календар Живинар са поукама о Живинарству, за 1908 год. Издање живинарског парка „Јасена“ Петра М. Трипуца Алексинац. Година IV. Београд 1907. Цена 0-30 динара. Са сликама 16* стр. 72.

Голуб Календар за преступају 1908 год. XIX год. Издање „Цариградског Гласника“. Цариград 1908. Са сликама. Вел. 8* стр. 315. Цена 1 динар. Сем календарске садржине и месечних радова налази се у Календару лева збирка песама, приповедака, путописа, поука, а из пољске привреде: Шта треба земљорадник да ради зими од Серафима Царића, Дубоко орање с јесени од М. Алексина и у корисним поукама великог пољопривредне белешке. — Овај календар особито препоручујемо читаоцима.

Ивица Календар за 1908. Дар предлазачницама Будимпештаског пољопривредног диета под истим именом, са више лепих слика. Будимпешта 1907 8* стр. 72 Сем друге пољопривредне садржине нарочито се истиче читава поука са лепим сликама о: *Гајењу свиња крувне јоркширске пасмине.*

ОГЛАСИ

ПОСЛОВЕТА МЛЕКАРСКИХ ЗАДРУГА СА ВИШЕ ГОДИШЊИМ СЛУЖБОВАЊЕМ, вешт у свим гранама млекарства, те и уједино у економији, тражи место у којој српској млекарци или економији.

Заступници ноде одмах или најзад до ковода фебруара оне год. 1908.

Умолана се унитати код управе овог листа.

КЊИЖЕВНОСТ

Изишно је на штампе нов лист: **Привреда** илустровани лист за живинарство и пчеларство, власник и одговорни уредник Алекса — Анд — Живановић бр. 1. Год. I.

Лист излази једанпут месечно сваког 15 у месецу, на 2 штењана табана и стаје годишње за Србију 6 динара, за стране земље 8 франака.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањин од почит врте једног ступца по 10 пара динар; од осталих крупних именована по 15 пара од врте и од ступца.

Већин огласима: *Цела страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *пола стране* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четврт стране* 2-50 динара (2-50 круне).

За оглашавање вишо пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 2. броја „Тежак“: — Поука коју вржа земљаској производњи кретање извоза трговине 1907 године (наставак). — Најновији немачки закон о вину. — *Белешке.* — *Гласник.* — *Књижевност:* „Привреда“ — Нове Књиге. — *Огласи.* — *Цена огласима.*

ПРЕДСТАВА И РУКОПИСИ
ИПУТЉИЈУ СЕ
СРПСКОЈ ПОЉОПРИВРЕДНОЈ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕГЛЕДАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВУ НАЈВИШНЕ ЦЕНЕ НА ДИПЛОМА
1909. ГОД. № 204 ЦЕНСКОГ ДРУШТВА
ПОСЛ ПОСТА КАСНИЈАНО

Цена огласнога изложена је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШНОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЗА СРЕЂЕЉУ
НА ГОДИНУ 6 ДЕН. НА ПОДА ГОДИНЕ 3 ДЕН.
ЧЛАНОВИ ПОКАЧАЧ, ЧЛАНОВИ СВЕЖ ДРВЕЦ,
ПОДРЕЂЕНИ, ОСН. ИКОЛА, ВОЈНИЦИ ОБАЛ,
КАДРА, КАДР. ПЛАСТИЦИ, ПЕЈЗАЖИСТАЦИ,
САДНИЦИ И СТРАНИ КУМА ДОБИЈАЈУ АБУТ
У ПОДА ДЕНА, АКО БОЉШЕ ПРЕНЕМАЈУ
У НАРЕДНУ ЗА КРАЈ ГОДИНУ.

НАЈМ СРЕЂЕЉЕ
НА ГОД. 8 КРАЈ. НАЈ 4 СОР. АГРЕТ. ПР.
НО СРП. ПОДРЕЂЕНИ, ПОДРЕЂЕНИ И НАЈШЕ
ЧЛАНОВИ КАО И СТРАНИ ПЕЈЗАЖИСТАЦИ,
САДНИЦИ И ВОЈНИЦИ, ПРЕНЕ, ИКОЛА И
НАЈШТИНИ ДОБИЈАЈУ АБУТ НА 6 КРАЈАКА
ИЛИ 3 СОР. АГРЕТ. ПРЕНЕ, КАО ТЕЖАКЕ
КОЈЕ СВЕЖ ПРЕНЕМАЈУ И КАО СРП. ПОДРЕЂЕНИ
КАД СВОЈ ПРЕНЕМАЈУ ПРЕНЕ КАО НЕ ИЛИ
ОК АБУТ СЛАНИ.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО КЛАСИЧНО
ПРЕДСЕДНИК ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 3

НЕДЕЉА 20 ЈАНУАРА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

Поука коју пружа земаљској производњи кре- тање извозне трговине 1907 године

(Наставак)

Још више, што у тој баш грани Воћарства видимо и
ту утешну појаву, да се почиве обраћати напхја поред уса-
вршљивања производње и првији поведенима прераде тих врста
воћа и ван уског круга донаше или право кућевне потребе.
Не мислимо да на оно мало справљана шљива од воћа —
јабучкалце, ублачено у једном крају подринског округа, ни
на справљана ракија и ликера од шљива ита. ни на
справљана роцеља, сушука, шљива ченача и колачо сушенох
на сунцу или укуваног воћа у шећерном раствору, што се
практикује у већина градова и по негде по селима, у циљу
остављања за зимницу. Већ поминамо на појаву сушенога
воћа и осталих врста — сем шљива — као извозног про-
дукта и на подизање у Становиња код Крагујевац једне
оубиље фабрике за конзерве и од воћа (за конзерве од по-
рља и од неса).

Од 1894 године видимо тежњу у том правцу, да се и
остале воће огушено извози. И та врста робе показује овако
кретање у извозу:

1894 год.	21.000	кграна	вред.	4.000	динара
1895	—	"	"	—	"
1896	—	"	"	—	"
1897	10.000	"	"	3.000	"
1898	4.000	"	"	2.000	"
1899	—	"	"	—	"
1900	9.000	"	"	1.000	"
1901	29.000	"	"	4.000	"
1902	50.000	"	"	9.000	"
1903	234.000	"	"	47.000	"
1904	40.615	"	"	5.855	"
1905	127.370	"	"	19.960	"

Са отварањем фабрике нежа сумње, да ће конзерве осталога
воћа почети да крче пута и у домаћој потрошњи и у извозу.
Али благодарношћу утицаја воћних расадника по срезовиња,
од којих су већина достигли врхунац свога развића, утицаја

на развиће и осталих грана Воћарства сем шљиварства, на-
дамо се, да ће ускоро почети да се осећа: *отварање прага
уштроби и извозу тако значајног стовог воћа*, а нарочито —
јабучка, крушака и гуља. Досада и што се извозило сировог
воћа сем шљива, а нарочито јабучка, то су сорте ситније, ле-
пшије, за справљана јабучкалце, именоване по каквоћи и сор-
тама, извожене просуто по валову које су производне по врло
јентну доцу... што је оштер боље, но да су као доње кад
прераде трулиле без употребе или остављане ситнија за храну.
Кад почну стизати на род воћњаци, а нарочито јабучари од
бољих стоних сората, подигнути правилице, од једне, две
или три свега за дотични крај понајбоље сорте, онда ће и
та грана добити свој прави полет и значај и још сада треба
помишљати на систематско подстицање и те гране производње
која је у стању да знатно подигне динамичку појавицу при-
носа од Воћарства. И данас се већ осећа тај утицај воћних
расадника распоређених готово по целој земљи. То мора при-
знати сваки онај ко је за ово десетак-дванајест година, од
како Српско Пољопривредно Друштво ула свој главу редовно
прехрете изложбе воћа, пратио развиће и напредовање тих
изложба и у погледу количине и у погледу каквоће воћа.
То мора признати и онај ко посматра од ово неколико го-
дина на овамо, стање нашег донашег тржишта за воће, на-
рочито у Београду. Дале се већ може и на тржишту и код
пљара признати приличан напредак у томе: има све више
за продају допоза воћа и бољих сората — јабучка, крушака,
гуља, мушмула, кајџија, бресака, вишњава и трешњава. Пре
неколико година доносили су Уједињени на којима товари ко-
лачарака на београдски трг. Дале се има сем колчацарка и
стрекља и будимки, ренетки итд. Само још у погледу пра-
видног брала, сортирања, чувања и накована, има врло много
да се учини, да добијемо и да огувамо, здравно, неубубијано,
неизгасичено, но добро одржано и лепо воће за продају. У
овом погледу требају да предлаже углед и поука, на и под-
стицај штуром наградом. Време је, да се и овој грани Воћар-
ства да практични правци за стварање производње у ширини
размерама и за задовољање и гласа и цена.

На првом месту ваља да сазнамо, шта где има: колико
воћака — дрвета — и од којих бољих сората воћа, како
би ти подаци могли послужити састављању прегледа: трго-

вишеkim ciljevima. Neka se stavi u dužnost državnim sredskim ekonomima, da uz prilikoš opštinskih sudova što tačnije izvrše ovaj posao, da noževo u svakom selu znati takorečiv svakoje vošara, koliko i kakvih volaka, po starosti i sorti ima.

Zatim u raspisivanju stetača za nagrade podignutih jabučara, neka se nože jedan korak dalje. Neka se u svakoj sredoj daje neš desetak godina postojeći vošni rasadnici, raspisnu takve nagrade, pod uslovom, da bi stetač vrediti, ako se prijavni odrešeni broj takmičara.

Neka se priređuju kursevi za sortiranje i pakovanje voša. Neka se potpomaže prirešivanje okružnih i sredskih palozaba voša.

Neka se prečišćavaju rđavo obeležene, neprilagošene nošne sorte po rasadnicima.

I neka se stavi u zadatak vošnim rasadnicima, da se obdiru i na širenje gvošća oraš, lešnjaka, malina, ogrozda, ribizala. To je voše koje može poštiti krajevi i uglove mnogih gradina i vošnaka i koje može dovesti leš, sporredan prinose, tako rešiti bez ikakve, (bar tako velike) nege.

I sad veš *izvoz oraš i lešnjaka* čini jedan leš sporredni vošarski izvozni predmet, jer je izvezen oraš i lešnjaka:

1894 god.	100.000	kg.	u vred.	31.000	dinara
1895	307.000	"	"	60.000	"
1896	267.000	"	"	52.000	"
1897	189.000	"	"	50.000	"
1898	502.000	"	"	104.000	"
1899	561.000	"	"	128.000	"
1900	442.000	"	"	174.000	"
1901	297.000	"	"	74.000	"
1902	882.000	"	"	228.900	"
1903	72.000	"	"	23.000	"
1904	311.876	"	"	53.197	"
1905	471.851	"	"	130.770	"

I to još nisu naročito sašeni lešnjaci i oraš. Koliko pože još rada i u tom pravcu leži pred nama! Kolika šteta i za drugu svrhu neupotrebljena mesta i polozaj! Mesto korovlaka i trnaka, čuštih utrina i urvina!

Što što je rečeno u Bokarsku, manje nišne može se prijaviti i na **Vinogradarstvo**. Samo što se ono ima da bori i s velikom utaknicom: s jedne strane ještivim groždem i klučkom, s druge strane i sa bože negovanim vinom. Vinogradarstvo ima još mnogo da poradi, dokle ne povrti i ne obvlada domaše tržništvo. *Am stane sorte grožđa moguše bi ubrzo postati predmet izvoza uvešimo.*

III.

Stočarstvo je najviše bilo iznenašeno nastupanjem posve iznemašnih tržniških prilika i ono je pretrpelo i najvešji udar. Ono se ištanski nalazi na jednom vrlo sni-

žion preketu i ono izvešuje svu našu obzirnost i svu našu potporu, kao do skoro najvažnija grana zemljake proizvodnje, *našaznačno kako za domašu potrošnju, tako i za izvoznu trgovinu*. Iz „*Извештаја административна Министру Народна Приводе о досадашнем раду на унапређењу домаће приводе и о мерама за доли рад у том правцу*“, u odelku koji govori о стању стоčарства у земљи видимо и ако je поштом нашоje сразмерно становништву и просторству прилично велико бројно стање свих врста стоке, да je једно велико непаже, да ли Србија уопште и има *својих* и у сточној производњи која би извозити могла, или Србија све што изове у својој сточи, одаца од својих уста, *изови на штету своје сточи*. Сасвим je други рачун кад се он води по броју глава или града стоке, по количина, а сасвим други кад се он води по калови, по производности њеној, или по тежини. Каково нарочито наше главно стање за извоз: *говед и свиња*, са особинама важнија за њено брже уочавање као што je *раностас*, знамо и видимо, да je у многоме подрешене врсте; да je стока наша ситна испод средње крупноће, да сразмерно мало меса даје и да je поше споростапа: тек у другој, трећој па до пете године потпуно израсте и стана на снагу.

У том оделку горње књиге долазије се један прилично таџни рачун на основу просечних мера тежине стоке за цео земљу, да je *домаћа потрошња у месу од све стоке у Србији* (овца, коза, свиња и говеда) око 61,119.195 кг. у вредности 35,808.922 динара или да на сваког становника она извезе 24 кг. 510 грам у вредности 14.37 динара за годину дана; докле *немогућо стање стоčарства* које служи за производњу меса извеза на 1 становника у Србији 73.540 кг. т. ј. кад би се становништво у Србији боље хранило, кад би јело с главе на главу месечно 6.128 кг. или дневно 204 грама меса (класа меса), да би појело за годину дана цело своје сточно заплатно и употребно стабло! Према просечној сточној годишњој извозу од 1896—1903 године, претвореном на клану меса, *изови се у женој и кланој сточи* 29,734.660 кг. меса, од чега на сваког становника пада 11.927 килограма или готово половину домаће потрошње. Других рачуна домаћа потрошња са 24.510 кг. на становника и сточни извоз са 11.927 = свега 36.437 кг. чини мал не половину годишњег просечног заплатног и употребног сточног стабла, значи: *Србија мора сваке године производити од домаћег стабла, једну половину, да може испорачити своје становништво као досада и извозити колико хоће*. А то није ни нама, ни тако лака ствар.

Но да остavimo то на страну, па да приступимо ближем разматрању, *колико су нове извозне прилике од 1906 године утицале на извоз стоке и сточних производа*.

Просечно извоз стоке живе и клане од 1896—1903 извезено је:

воллова и бикова	54.600	по	133.6	кг.	=	7,294.560	кг.	у вредности	динара	10,792.125
кравца	5.800	"	100	"	"	580.000	"	"	"	797.250
јунаца	2	"	60	"	"	420	"	"	"	115
теладца	27	"	40	"	"	1.080	"	"	"	864
увојених свиња	109.200	"	130	жив.	82 ^{1/2}					
				класе меса	11,684.400					11,319.875
мршавих свиња	6.300	"	84.8	кг.	5,342.400					12.000
присади	100	"	10	"	1.000					1.100
овца и овцова	51.000	"	16	"	816.000					438.750
коза и јарчева	12.900	"	21	"	270.000					121.750
јагњадца и јаради	6.400	"	7.5	"	480.000					25.125
меса, сала, славине					3,263.900					3,162.125

Свега 29,734.660 кг. у вредности динара 26,571.079

1907 године (за 11 месеца) видљиво, да је извезено:
 стоке и живине 258.266 граа у вреди 5,986.000 дин.
 меса, мести, сланине шунки и
 салате 5,086.000 ктравца у вреди, 5,330,000 дин.
 Свега 11,316.000 дин.

Значи извоз стоке и сточних производа (меса итд.) за 11 месеца изнео је 11,316.000 динара, подбацио је за 15,255.079 динара, јер у горњим подацима нису рачунали извоз јаја, ни извоз кожа:

1907 године извоз те две позиције изнео је:

Јаја 2,121.000 ктравца, у вреди, 1,631.000 дин.
 Коже 0,995.000 „ „ 2,507.000 „

Извоз јаја је знатно отекло спрема свију претходних година и ако је овао извоз живе и класе живине. У горњој суми од 5,986.000 динара, видљиво да је и ово мало извоза живе и класе живине у 1907 години уграчунато.

Но да подробљеј расмотримо ово подбацивање — *манах* — у износу *месе и класе стоке у 1907 години.*

Извезено је свиња у живом стању 20.736 брара, у прерађеном 51.000 што чини свега 71.736. Може се рачунати, да ће с месецем децембром тај број заокружити се на 80 хиљада брара. Значај, да је се успело, у неуговорном стању с Аустро-Угарском, да се од просечног броја извоза живих дебелих свиња у 109.200, обезбеди извоз 80.000 брара а то ће рећи 72-72% т. ј. мавак износи још 27-28%, Али како на рачун свињарства долази и она позиција од 3 милијона и 263.900 ктравца извезена у месо, салу и сланини, то јест како је у уговорном периоду извожено које у живом које у прерађеном стању, просечно годишње 150.000 свиња, то ће се у овој години извести за 70.000 свиња мање но досада. То значи у свињама обезбеди је извоз досада за 53-53% и жива још 46-47% да се обезбеди... уговором с Аустро-Угарском: у износу и провозом.

Али *говедарство* је са измењених трговинско-извозних прилика и неуговорног стања највише *пострањило* и оно показује највећи мавак. 1907 године извезено је око 10.000 волова, а просечно се извозило 50 хиљада граа, па је после 1903 године извоз догодио и до 70.000 граа. Значај извоз говеда обезбеди је досада, у неуговорним приликама и борби се са такшмака извоза на другу страну, за $\frac{1}{2}$, пређашњег просечног извоза.

За обезбеђење свињарске трговине и свињарског извоза, учинило је највише. Подизањем, поред главне београдске акционарске кланице и поред кланица у Вел. Пласти и Јагодина и кланице у Младеновцу и одобравањем властитаца за подизање истих и у осталим местима. Завођењем прераде меса у салату и остале прерађевине, постављање је свињарска трговина, на нову, поуздану и по земљу кориснију и приходнију основицу тако, да ће питање о извозу свиња бити у брзо повољно и потпуно решено: оно ће се повратити на производњу меса, на месо сувише и шунки. На ипак свињарство, производња свиња, то се нећ осећа, мора бити постављена на другу основицу, мора бити измењена у тој правцу, да се потпомаже гајене-раностасних свиња, гајене свиња за месо, уместо досадашњих свиња за месо које су се споро развијале и које су за потпуни пораст, као и за гојење потребале много већи размак времена... Онда ће свињарство доћи свој праван значај, свој највећи размак и шлет и дељњим обртаним у њ доложено народне главнице, одбацивати и далеко већи принос и зараду.

То је које највише убеђење које чини ми се да поткрепљују и практична искуства и огледа у нашој земљи, које маде у прилог и резултат прегледа ово мало пријављених брара за месућену изложбу свиња. Готово свак брара пријављени за тај циљ у нашој земљи, то су *мелени беле елестосе јоркширске расе*, па су ободравајући и сушни резултати, као што би били и резултати кљавца: *рандана* и *репштајати*, као ту. *Раностаси и брзо се гојећи мелени с крушном белом елестоском расом свиња познати су, да у будућем ирепорођу наше свињарства истрају велику улогу.* Ако се не би напустила нисао у приређивању земљоке плодобоје свиња, за ону 1908 годину, ја држим да би ниса она (само обављена још сада у почетку године) потпуно убрала у то, да је овакав и у оваквом смислу проокрет у свињарству потпуно потребан и зато и оправдан. Из једног од најпротијеклијих разлога под небом, што само са оваким свињама у стању су одгајати испуштити постављене услове: *да свиње од 15 месеца достигне тежину 100—120 ктравца т. ј. да се хране да расте и да се гоји уједно... а то се у стању само раностасе свиње, обично и пропано хранене још од прве своје младости, чим се одбију од крмаче.*

Говедарство ће, прена добијеној поуци из кретања извоза под новим променими извозним приликама, без необебених услова за правилно и редовно трговање у поном, јужном правцу... морало канда претрпети још већу измену... Ми немамо довољно крушних и тенских волова за извоз на западно тржиште. То смо убеђење морали стећи садашњим драгоценим и ако на изглед и нешто сукини искуством.

Али стање и развиће сточарства, у данашње доба и поред таквих на први поглед неповољних изгледа, у нашем трговинском билансу *загасило* *обилности* и *дубље проучавање и у вели* са *системским* *мероданим* *приликама* и *у односу на узajemност* *сточарства* *на осталим* *главницама* *привредне*. Брзо ћемо се уверити, да једно- или двогадишњи, па и петогодишњи неуспеси у смислу извозне тежије и извозних резултата које смо могли учинити и стећи, нису веродани за решавање сточарског питања у Србији...

Морано захватити мало изагле.

До пре 40—50 година, говорећи о Европи и њеној привреди уопште, главна је вредност у пољопривредног предузећу уштите полагања на то, да се у пољопривредних кљавца добију што већи приноси у житу, докле су сточарство и сточарене сматрани само као нужно зло, или као средство за постизање циља. Онда се главно тадашње руководе начело изражавало у оној чувеној пословици: *много хране, много бубрета, много жита, много ноцаца*. На том начелу почивало је тропиљни привредни систем.

Пореди се не може, да у оној пословици *жива* и *данас* у *многоне* *летине*. И у садашње доба и у садашњим приликама неопорно заслужују пренају она пољопривредна кљавца која у обично добијање мање за стоку и јаку производњу бубрета постижу добре жетве жита, над мњавиња која не гаје никакву или врло рђаву циљу за стоку, како се у нас данас воде скоро сва пољопривредна предузећа.

(Сарпље се)

О ОРЕЗИВАЊУ ЗРЕЛИХ ЛАСТАРА НА КАЛЕМЕВИНИ ЛОЗАМА

Једно предавање, које је дрско виноградарима на државним летњим расадницима

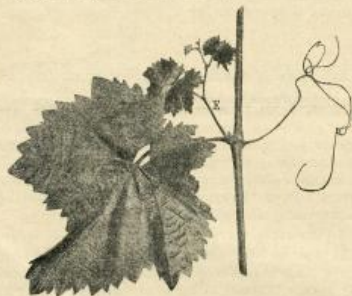
Велимир Н. Стојковић

Публика

2. Пупољци на лози и њихов значај.

На напредном делу једне гране разликујемо крају или основни облик и ластар. Основом облику удара се тонељ још у почетку, пре него што се лоза отпочне пуштати на род. По тај основни облик не може се за тако кратко време створити; он се изводи постепено па и онда кад већ лоза отпочне рађати. Најпре ћемо говорити о орезивању ластара, јер се помоћу ових и ствара основни облик, па кад се будемо са тим питањем из ближе упознали прећемо на извођење самог основног облика.

Лоза носи род на једнодомним ластарима, но који су се разликују на догодним дрвету. Ластари пак, који избијају из краје или из старијег дрвета махом су неродни према то није увек случај код наших сората те на њих не треба ни рачунати. Пошто се зелени ластари на којима се налазе грошће развијају из оца на орезаним ластарима, потребно је да иако бале проучимо та оца те да видимо да и она не утичу нешто на само орезивање.

Сл. 1. К. — Заверак

На лози има извесних пупољака, који се у истој години и образују и развијају. Од тих пупољака који се не леку пут не развијају него увек, постају у паучу лишћа тако звани заверци (сл. 1.) Ти заверци су кратки ластари и они до носе рода, према има неких сората, код којих су и њих родни. Но тај род доцка долази, па не може ни садрети као што треба, те на њега не треба ни рачунати. Пупољци из којих избијају заверци нису од великог интереса за нас па се већено на њима дуже ни задржавати.

Одних тих пупољака из којих се развијају заверци, има на старом дрвету, на крају и то у кори и притајених пупољака који се развијају кад се ластари сувине кратко ореку или старом дрвету учини каква повреда, или кад се неки рукав од краја одсече, јер у тих случајевима допре до њих знатна количина хранљивих материја. Ластари који избијају из тих пупољака вахон су неплодни, али код наших нарочито винских сората, прокупца итд. и ти ластари носе по каткад грошће. Наравно да на то грошће не треба рачу-

вати, јер оно није онакве каквоће, као грошће које до носе ластари, који се орезују на род. Вала знати и за те пупољке, јер ће нам често пута бити потребно да на крају назовено развијања једног ластара за стварање новог рукава а то можемо учинити ако на крају учинимо какву повреду, убод, засек итд.

Сл. 2. P. — Главни пупољак развијањем ластар. K. — Побочни пупољак.

Назад има и једна трећа врста пупољака на ластарима, који се образују у току године и који су готови кад и ластар буде сазрео. Али ти се пупољци развијају у ластаре тек у наредној години. Они нису тако прости као што на први поглед изгледа, они су сложени из више пупољака, и они скупа образују тако звану оца. Сви пупољци у оцима на зрелим ластарима нису подједнаке величине нити су опет од истог значаја. Један је од њих највећи; то је главни пупољак, који се у пролеће развија у ластар и доноси род. Главни пупољак има и себи већ образловане гроздице у ерибронарном стању, у зачетку, те се претходним пенетирањем на микроскопу може да сазна у колико је он родан. Остали пупољци у окну су ситнији и не развијају се осим једног, који је од њих најкрупнији и који се налази уз главни пупољак. Тај да га називемо *побочни аутољак* може да замени главни пупољак тј. да произведе нов ластар у случају, када се ластар из главног пупољака салом. Имају сте прилике да видите како се онај ластарић, који се развио из оца на калему за време стратификациона обично салом из пешаке при приоруњу или пак своје усед јаке сунчане топлоте кад се већ калемови утачу у земљу. Тај први ластарић који се појављује на калемовима развио се из главног пупољака на окну. Али кад он свене, калем ипак није изгубљен, јер се на место њега ускоро појављује из земље други нов ластарић, који се развио из побочног пупољака у окну. И тај побочни пупољак има гроздице у зачетку, али само у мањем броју него и главни пупољак, те према томе је и ластар који се из њега развија родан. (сл. 2)

3. Оца на ластарима и њихов утицај из начин резидбе.

Има разлике у погледу плодности између оца (а тако исто и између пупољака у оцима) према месту на коме се она налазе на ластару. При основним ластарима, који се орезује, управо уз сам коцкар има ситних закривљених оца, која се ретко кад и развијају. Мало изнад њих има друго једно крупније оце, које се састоји из 2—3 пупољака и које се такође ређе развија. Један од тих пупољака је добро оклопан и нема роду код неких нарочито винских сората. Оце, које долази после овога, на првом колелу ластара састоји се из 3—4 пупољака. Најкрупнији од њих, главни пупољак, има највише два грозда, побочни пупољак има често пута један грозд, а остали су пупољци неплодни. Оце на другом

коленич састоји се из 4—5 пуноћака, од којих главни пуноћак има два до три грозда, а побочни пуноћак обично по један грозд. Оке на трећем коленичу састоји се из 5—6 пуноћака од којих главни пуноћак има три до четири грозда а побочни до два грозда. Оке на постоју све сложенција и сложенција у колико се више удаљујемо од основе ластара. Тако на средњи ластара она се састоји из 6, 7 па и 8 пуноћака од којих су често пута два до три највећа. Ближе врху ластара оке постоју прострја, али тај део ластара обично и не сазре као што треба а и иначе се при орезању одбацује.

Тако то бива код неких сората и то обично код винских и у оште родних сората као нпр. прокуца, скадарке, багрине итд. Међу тим има сората код којих прво и друго оке нису плодне, а има их код којих их треће оке није плодне (смедерка, дрењкови итд.) Ово се може део учини кад се испитају једногодишњи ластари из кондара на ком чокоту. Док су они ластари који излазе из ока на при основи кондара код пошестих сората неродни, доде други ластари, који излазе из горњих окаца носе један два и више гроздова.

Том особину да сва окаца нису подједнако родна на ластарима ни се може обилно користити и при орезању а и при каљењу. СORTE код којих су два окаца неплодна треба мало дуже орезати, ако се хоће извати пристојна берба, него ли сорте код којих су два окаца неплодна. Исто тако кад се каљене америчке лозе ваља са ластара извадити лоза којима лево дивље калемити, ухвати средња оца, која су најплоднија и у оште најбоља, а никако доња, при основи, која су код неких сората неродна, нити пак горња која се налазе у неким случајима на недовољно зрелом дрвету, те могу лако изгнијати.

Ево како би се обзиром на плодност окаца ваљало прешти орезавање појединих сората.

На 1—2 окаца (не рачунајући ту она окаца, која се налазе сасвим при дру ластара и која се ретко кад развијају): Прокуца, Зачинак, Скадарка, Багрина, Дивка, Малага, Аљакат, Буше, Гале.

На 2—3 окаца: Пловидна, Шасле (првена бела, першун), Ружаца, Мускат Ливел, Мускат Астрахан, Мускат Хамбург, Мускат Ајенштаут, Мускат цвот од пожоравце, Мускат александрикс, Португизак, Црвени Мускат, Прекоко Де Маленр, Ризинг при, Нино, Сенжон, Сопаљон.

На 3—4 окаца: Смедерка, Мален Анженин, Мален Ројал, Бели Дренак, Ђалибарка, Каберле, Малбек Верло, Мерло, Бели Нино.

На 4—5 окаца: Краљев Дренак, Црвени Дренак, Прии Дренак, Алдаска, Веран (Vernestia bianca).

Код једне исте сорте и ако је плодност окаца доста стајна, ипак се мења врена различити околностима. Кевеши, мајски виноград и стари утеник Полориврелде Школе у Монпелују совитно је Француској Академији Наука 15 априла 1900 год. о томе ово:

„Степен сазревања дрвета има врно велики утицај на произвођу плода код лозе, ноћас и у оште дрвености биљка. Зна се да једногодишњи ластар иза изветсан број окаца који ће у млађој години произнети нове ластаре. У оште прво и последње од тих окаца т. ј. најближе и најудаљеније од основе ластара, на коме се налазе, нису плодни. Саво изветсан број окаца између њих доноси плода; та окаца имају у закчету различан број гроздова.

„Утицај сазревања (дрвеноста) ластара осећа се двојко на лози: прво, повећање броја и положаја плодних окаца и друго повећање броја гроздова у оку. Дејство је доброт

сазрелана: 1) да се приближи ка основи ластара прво плодне оке и 2) да се створи што већи број гроздова.

Тако једни добро здрињени ластар од једног датог чокота произвођу цветове нпр. још од трећег окаца, док један недовољно сазрео ластар произвођу цветове тек од петог окаца. Шта више плодна окаца првога ластара доносиће по два или три грозда док окаца на другоме ластару имаће само по један грозд.

Према томе треба једне године зависо од степена сазрелана ластара у претходној години. Из тога пак излази онај врло важан заклет, који још нико није доседа објавио, *да једна виноградарска берба зависо од утицаја метеоролошких околности свакој години:* претходне године, која одређује степен сазрелана као и положај и број будућих гроздова и текуће године, прена томе да ли је она више или мање повољна за цветање, оплођавање, сазревање грозда.

„Г. Анго¹⁾ је укратко изложио посматрања о берби вина и метеоролошких погодбама за велики низ година, који обухвата до шест векова. Подаци изнечив потпуно најексплицитнијим начином оно што је горе речено. Из њих се види да за суншних годинама кад ластари потпуније сазревају обично долазе врло обилне бербе, док за влажних годинама, када ластари не могу довољно да сазру долазе напротив слабе бербе. Изнечив пронашае од нарочитих случајева, који се деша за време саме бирбе.

„После једне влажне године може доћи, разуме се, једна врло повољна година и за цветање и за развијање и сазревање грозда, те се тако ипак може добити доста обилна берба. Супротно томе израз у претходне год. лето повољно за развијање болести ипаче лозе доприне, те ће се добити врло слаба берба чак и кад је претходна година била сува.

„Мало чак изнети подаци подесеи су за једну практичну примену: 1) они дају једну рационалну основу за орезавање различних чокота у различним пределима и 2) они нас уче да извршимо то орезавање према климатским погодбама претходне године.

1. Проучавање једног одређеног чокота сазнаје се која су у оште на ластару из вређање године плодни окаца. Ако ту може бити извесних варијација у том последу по различним местима, проучавањем метеоролошких погодба, позлавањем влажност сазнаје се за сваку стањак врш овах окаца. Знање се онда колики број интеродија (долан од речи *entre-pouces* простор између два коленица) треба у средњу руку оставити кад се лоза орезује.

2. Различне године показују међу собом великих метеоролошких разлика и прена томе сазревање ластара може бити врло различно од једне године до друге. Тако после једне богате године, која потпуније то сазревање, плодна окаца су ближе основи ластара и имају више гроздова. Тада треба орезати ластаре тако да се на њима остави релативно ограничен број интеродија. На против једне влажне године ластар је мање дрвошен, плодна окаца су удаљенија од основе ластара и имају мање гроздова. Тада треба, да би се имала иста берба као у првом случају, оставити на орезаним ластарима већи број окаца.

У осталој кло што сваке године многобројне околности осам температура и степена влажност могу бити потпуноћи, било задржати сазревање ластара, *треба проучити сам ластар*

¹⁾ A. Angot: Etudes sur rendanges en France (Annales du Bureau Central meteorologique de France: Année 1888 Memoires).

јер степен његове вредности зависи било да су га узроци проузгодили, треба да служи као прилика за орезивање.

Из ових података се види дакле да положај плодних оцаца на летарина није баш сасвим стабилан, те се према томе код неких сората, код којих су доња оцаца неплодна може и краћим орезивањем добити рода. Ви сте имали прилике да уочите да се код Сведеревке, Адамалке и других сората, које с обзиром на положај плодних оцаца траже дугачку резидбу по који пут и кратком резидбом ипак добија грошће. Али, долаже то одмах, има ту још једна врло важна чињеница, која поред положаја плодних оцаца ренети начин резидбе, а по томе ће мало допријети бити речи.

(Штампано се)

БЕЛЕШКЕ

Перхидразно млеко. — У „Milchwirtschaftlichen Zentralblatt“ др. Бенден резетирше о Штегалингеновом раду о перхидразном млеку (по Муку и Ремеру). Сврпалање и расањивање гуњског млека трајног и од каица слободог у Сарвару описује овако:

Ако перхидразно млеко неће бити загревано до 52° морају краве бити здраве, не смеју бити туберкулозне (бозвокинција). При загревању на 52° перхидразно млеку дубојај се и туберкуле бакције. При мужи морају краве стојати на слатком и опраном поду, више мора бити опрано грејаном водом и осушено посве чистијем ошловом, личност која музе мора претходно најбржљавије опрати руке. Место музине препоруке се нарочита стаклена бочица боја од 52 литара савршице са широком грлом и са глачицама стакленим запущеница која стоји у подесној личности ведрици да се у њој напуњеној водом може загрејати на 52°. У бочицу која је најбржљавије помоћу струјење паре стерелисана (исправа да се свака личности и све класе урине), виша се на сваки 1 литар млека 4 грама Меркеловог перхидрата (30 процентног). При мужи на бочицу се натаске опет један нарочити стерилан левак с филтром (целиком). Левак је израђен и пастак и има три ката неваља (сита). Између првог и другог ситанца је слој стерилне Брусове вате. Левак с ватом још се нарочито у једној металној чаури стерелисана са прегрејаном струјењом воденом паром. При мужи пресу се при млазени млека за сиса. Напуњена бочица затвори се својим запущеница и пошто прође $\frac{1}{4}$ сата опет се отвора на неколико секунда, те да се путем да одише топлотом млека изазвани киселини. Млеко је тада готово за расањивање и може се чувати свуда где нам је воља. Пре употребе долаже му се на сваки 1 литар 1 грам = 16—20 капица „хепина“ — млечне катализе коју су описали Мук и Ремер. Ово средство препоруке је нарочито због тога, што услед него пропне распадања перхидрата особито нагло наступи, што је неопходно потребно, да се постигне потпуно беспрекоран укус и што се свега тога при распадању перхидрата оментирати (са које се квари) особине угушују. Пошто хепина једно $\frac{1}{4}$ часа буде утицало, онда је млеко које сада добија име перхидразног млека добро за јело и представља потпуно испрано црвено млеко без никаквих каица квара. Перхидразно млеко држи се месецима, а перхидразно млеко још 8—12 дана, у непромењеном стању, предоставаљајући да су сви прописи за добивање овога млека најбржљавије и до ситница тачно испуњени. За 1 литар има се утрешка 30—35

поента. На крају ипак својштена предузете бактериолошке и хигијенске огледе и према извршењу с деловим млеком на разни лабораторијама и клиникама и при отхрањивању сисанчади — одојчаци.

Г Л А С Н И К

Монашка пољопривредна школа у Равањци. — Мило нам је што сможемо јавити, да су одржани испити у овој школи показави врло велики успех. Јер су слушаоци из свију пољопривредних предмета одговорали врло добро и одлично, на чему се може засигурати њиховом наставнику, као и Њ. Вишокопресентентству који је с толико воље и љубави прихватио пољопривредну наставу за младе монахе и испуњенице који су позвани да уружу манастирским добрима царских и краљевских задужбина. — Мило нам је што нам овакав успех ове школе даје наде, да ће ускоро моћи почети да се оствари данашња воља „Тежакана“ да манастирска добра ускоро могу послужити за углед нашем пољопривредном реду њихове обавине.

Пенезот хапада денара за шаваку семена од конопле и од пшенич биваца одобрено је г. Министар Народне Привреде у 1908 година, како би се потпуногао ширине културе ових, толико корисних семена. Сема ће се раздавати народу под извесним условима. Чим буде кола ствар готова напредно ћеко саопштити појединости.

Изложба грошља и воћа у Земуну. — У 35 броју „Тежакана“ од 2 септембра пр. год. објавили смо, да ће се приредити изложба X испуњеница онашњег Савеза Српских Земљопрадника Задруга, од 3—5 септембра држати та изложба, а 5 истог месеца и отвори зајатно стоје с распадањем на града. Изложбу је приредила земунска пољопривредна подружница савезноског господарог друштва, на својој „покушаништу“ као достојног прослављеног дванаест-петгодичице. Том приликом наредило је изложбу више посетљацима из Србије, па и наш председник, грдин „Тежакана“ и неки од његових сарадника.

Земунска подружница којој стоји на челу садашњи градоначелник земунски др. Петар Марковић који и сам има свој узорај виноград, а који је деловао вредан учитеља Валентина, кроз 25 година свога рада, као што је познато она депа и приврва изложбина стојега је за околицу Земуну великих заслуга за унапређење виноградарства и подружарства, воћарства, па и сточарства. Њ. по „покушаништу“ то је преко $1\frac{1}{2}$ —2 хектара програм, депа уређен сортирним виноградом с матичњакима и приронтим америкањским сортама дозе које су га гајење у велико прилагодне за овај крај. Чистога и ред баш су примерици. Виноград је на роду, па још са родом баш у ово доба, те и то је много доприносило лепом успеху подружњине изложбе. А тако исто и угледна подруга са 10 и више врста депа одговаралог црног и белог вино, од појединих каљемљених домаћих сората дозе; испод зграде у којој су дворање подружнице са изложбом. У приземљу исте зграде смештена је вртница са сирпалама за прераду грошља; муљачка, пресама, велики филтер (дејоница) од Сајна и некретни казан од Хојмана у Прагу, наводног система, затим све потребне сирпацице за испуњеница шире и виша. Подружница сам тај прибор држи за потребу своје угледног подруга, али више још за давање под најај својим члановима виноградарима којима прилаком бербе стања на расположење и своје службенице — стручњаци.

На изложби видео се утицај таквог смишљеног рада. И ако земунска околица са својим земљаним, неоскитим лесом, није најпотогније за виноградство, виноград су у знатној мери обновљени и има већ доста виноградца са врло лепим сортама, па и најкрупнијим страним: хукавцима, хамбургом, и т. д. Подпресодних подружнице месар Ф. Моер изложио је највише и најлепшу збиру грошља која се таквити с подружњинском. Степан Оскалд изложио је грозд тежак 2400 килограма. А затим председник подружнице др. П. Марковић, Павле Јовановић, Коста Савић и Емија Рајхелт суделовали су изла-

гањем оних сораџа грозда и воћа које су за гајење у веома. Мозер на пр. изводи већ своје лепо грозде чак и у иностранству.

Нето тако успева је постигнут и у воћарству. Збирка јабука и крушка — модела — што је налазило средњино друштво у Осијеку, поучна је за оне који се баве проучавањем сораџа воћа. Било је доста и лепог воћа, нарочито крушних бресака и мушмада, ораха, крушка и јабука.

И пчеларски производи су добили место на овој изложби.

Насмо били на смотри сточе 5 септембра, на којој је било 50 граа свега (по „Господару“) и на којој се омет истина Мозер са својим грама. Али само у просторној и чисто државној стаји подржанској видело 12 сименталских бивола особито лепих и угледних и у стаји онитанској града Земна особито исте расе. И онда се може разумети што се у Земну и Фрајлдофну виђа данас онолико лепих и добрих говеда и прана мушара.

Земњаска подружница са малим средствима показала је како са угледом, као практично школом, може корисно послужити околним и веома привредном прегледу.

Школа за образовање чиновника земљорадничке задруге.

— Према решењу конгреса немачких земљорадничких задруга у 1904 у Дарингштату, основана је прва и једина десета оваква школа којој је циљ, систематско, теоријско и практично образовање како млађег савезног и задружног чиновника и кандидата за то службе, тако и старијих службеника који су већ у служби.

Држе се:

1. шестомесечни школски течај за младе кандидате за чиновничка места у задругама и за млађе чиновнике;

2. дванаедадни и четворнаедадни курсеви за старије савезне и задружне службенике и чиновнике.

Годишњи извештај немачког главног савеза доноси и извештај шестомесечног школског течаја од октобра 1906 до марта 1907. На течају било је 37 курсана од којих је већина и завршила пенит одржала. Састав ученика у погледу старости, претходне спреме, дотадашњег занимања био је врло разновидан. Махом су то сирешки ђаци пољопривред, школа, ратуноспитачи, књиговође, ђаци вољних школа и т. д.

Наставни предмети били су из ових области:

Задружно књиговодство и деловодство, основи земљорад, задругарства, задружно право, новчарство и кредит, пољопривредно-трговински предмет, задружна кореспонденција и неговале добротворне помоћи у земљи. Поред тога посебне се предавали:

Надзор и преглед, оснивање и рад штедионица, задружно уређење и редуковање мањарских задруга, као и мањарска питања, уређење организација и деловни рад задруга за набавку и продају, сточарске задруге и задруге за продају јага, као и предмет о познатијим тачкама. Теоријска настава допуњавана је у појединостима практичним вежбањем.

На крају извештај се изражава повољно о постигнутом успеху с овом школом. Ученици су с вољом и жаром прилику учењу и обогаћали своје знање и познате задружног посла у целом просторном обиму учења. И главни основи постављених настава и предавалају у овој школи, издржали су своју пробу, само се према потреби сада има усвојити допуњивати и изменити наставама наја. На тај начин дођија земљорадничко задругарство спремно и способно службенике и поседнике, како за главни савез, тако и за окупне савезе и за веће задруге с посебним циљевима. И у извештају се на посетку вели, да би за ову школу требало у будуће врбовати постојеће из особа које су већ поју годину служиле у каквом банкарском заводу или у трговини — житарској, са занатским дукретом или храном за стоку и т. д.

Корист од вољака засађених у друмеве. — Велики принос могу доносити воћке засађене поред друмова, најпоузданији пример даје нам за краљевину Саксонску годишњи извештај који је издао немачки сакућени савет за 1906 годину.

Давањем под заштиту воћа с воћака поред друмова, добијени су у Саксонској ови приходи:

округ и провинције:	1905 године	1906
Анаберг	16 марака	23 марака
Бауцен	17.104	24.369
Шпејниц	5.857	6.029
Добела	44.488	54.934
Дрезда I и II	991	17.852
Фрајберг	22.862	1.843
Гримма	25.624	28.470
Јајлиц	47.106	56.344
Мајсен I и II	22.304	19.444
Пирна I и II	15.593	17.926
Плауен	2.486	3.723
Шварценберг	566	410
Пегу	15.066	26.427
Цвиккау	8.134	8.409
Свега	218.152 марке	244.703 марке

1 марка = 125—130 динара.

Мере за расплод и за поправку овчјаје расе у Турској. — У Европи дошито, па и ми који смо ближе „Ориенту“ (Истoku) на нас остале народности и стога преко рачуна погледају, научили смо се, да у Турску у сваком погледу овчарства, као земљу пашада и варчарства. У привредном смислу врло су ретка проучавања турске овчарске. Међу тим и у Турској се од стране државне управе предузимају и врше мере које служе унапређењу полдне привреде и плодности.

Тако сад по вести једног цариградског листа свијазско, да је турско министарство унутрашњих послова, наредом доштиним властима у коосном владару, да иштају стање овчарства у тој покрајини, пронају заробе овчара и овчарства и да предложе како мере треба предузети за расплод и поправку овчјаје расе у томе крају. Турска има чувених рывачких оваца, чувених и са њихово куне и са крупноће и са млекошности: Македонца, а нарочито Клементијас раса јужно, чувене Сјеничке овце северно од Косова и др.

Већ то што су учили у турском министарству, између остале стове, важност овчарства за земљско народну привреду, показује довољно познанае прилика и разумевање народних потреба, у којима су користи од оваца немалкване.

Савез за запат у Мађарској раздваја се ове године на државних завода и то чистокрвне крупне беле енглеске, врне енглеске беркирске, монголца и турскогласе раса, као и мелеви турскогласе беркирске и турскогласе са средњом белом енглеском расом. Продаја је на килограм и стаје 1-40 кр. за све енглеске савие и мелеве а за турскогласе и монголца по 160 круна.

Првенство у набавци имају општине, земљашне заједнице, земљорадничке задруге и остала пољопривредна Друштва. У земљи и она су позвала од министарства да се до краја месеца фебруара (до намет 15) пријаве колико им је и каквих запатних брава потребно.

Куповина ждревца за мађарску државу вршиће се и ове године и то од овних одгајача коња који имају најмање четири ждревца доброг рода, једногодишњама. Министарство их је позвало да се пријаве до 19 јануара ове год. и поднесу тачни опис и извод о порекају, податке о квини, обиму, коју инд. После рока нијаче се поуде не узимају у обзир.

Продаја туберкулина. — Као предохрана противу туберкулозе (јестиво) код сточе најбоље је средство календеље туберкулинум. Да би се раширила употреба овог средства, мађарско пољопривредно министарство сугерило је дену туберкулинум који ће се продавати 1 грам 40 хелера место десет 1 круна, а 1 грам у води разблажен 30 хелера.

Школа за ососе домаћини у Мађарској. — И у суседној држави отпочели су обраћати нарочиту пажњу на просвећивање ососких девојачки и жена. За оснивање и уређење такве школе, стављено је у буџет министарства пољоприв. 100.000 круна.

КЊИЖЕВНОСТ

Српско грошће у Амелографији. — Међународна амелографска комисија на петом свом скупу, који је држан 6 и 7 септембра, 1877 год. у Фиренцији, остварила је била сакретара исте комисије Х. Гетеа, тадашњег директора Виноградско-Воћарске Школе у Марибору, да среди амелографски материјал и изда га у једном новом делу. Тако је настала прва *Амелографија*, у издању Гетеовом, 1878 год., која је 1887 године изашла у другом издању, од његог аутора, и тада с потпуном Пољопривредних Министарства бечког и берлинског. У тој Амелографији описане су и класифициране све врсте лозе које се култивашу и сви варијетети грошћа, са назначењем њихових синонима; начинима културе и употребом. То је дело, које интересованима пружа сазнања и обавештења о сортама лозе и грошћа свих земља и покрајина, на су у њему наведене и три чисто српске, домаће сорте: Каменићарка, Зачинак и Смедеревка. Али ове сорте нису ниш тако систематски описане, као сорте других земља; прерађено стога, што и у нас још нису тада биле тако тачно, научно описане.

Чувени виноградарски научник и пионир II-Вијалда, професор Агрономског Института у Паризу и уредник стручног виноградарског часописа Revue de Viticulture, у договору са II-Вердорлоном, власником виноградарске станице у Вилдераншу, пре четвртине године покретно је издавање велике Амелографије, која ће поред опис донети и више колорисаних слика. То монографско дело излази ће у 4 волумена, од којих су 5 већ готови.

Главног аутор г. II. Вијалда, у жељи да и српске сорте буду уврштене у његовој Амелографији, кад су већ ушао у ризике и бугарске, обратио се Виноградско-Воћарској Школи, да се прими сарадничтва у опису српских сората. Школа се одважно понуку и текст за оне, заједно са сликама у боји, већ је послао. Од домаћих сората узете су гласнице, као: *Скадларка, Зачинак, Прокунки, Смедеревка, Багрена и Шловдина*, и оне су систематски описане: а поред оних наведене су, у издању, још: Свјетла Белина, Крушка Белина, Бела Тамњавица, и, извад, по имену су споменуте: Црвена Динка, Гушица, Адамска, Бели, црвени и црни Дрњак, Чапш, Краљево Дрњак, Антонет и Сланкаменка, које добре сорте. Гак и Зеленица као лозе. Сликне: Скадларка, Багрена и Шловдина израђене су у Школи, а радио их је отац Равама, виноградар и сабрај манастира Букова; а слике: Прокунки, Зачинак и Смедеревка израђене су 1900 године за Париску Виноложку, а радио их је по поруци Министарства Народне Привреде пок. Кутлак, живонсад и директор сликарске школе у Београду.

Дело стаје 600 франкама, повезано у вацицилама, а 600 фр. — упротичено у тврдом помену. Кад га добијемо у целини, прилазећемо га опширије у *Тежкоку*. — Ђ.

Weinlaube (Вајнлаубе) престаје. — У тренутку кад се у нас проноси глас, да ће се покретити специјалан лист за Виноградство и Воћарство, један од најстаријих стручних листова за Виноградство, његова познати од именован Weinlaube, обавезује да престаје излазити. Основала је овај лист је чувени виноградарски научник барон Бобо, који је уједно до дубоке старости био директор земљоште и у своје време јединствене виноградарске школе у Кластернајбургу (код Беча). Скоро је четрдесет година како овај лист излази, у истом облику и као својина породичне Бобо-а. Основан је у добу кад се лозе постоје виноградарства у Аустрији, када је и стручна изашва нашла места у старој Кластернајбуршкој виноградарској школи. Па са развојем школе уиошен је и јачи рад на листу, тако да је и он много допринео да виноградарска струка добије над специјалне науке. Поред Бобо-а, који је био неуморан у истраживањима, који је Виноградство засновано на широким научним основама, на листу су сарађивали сви просветници, тако да је он у своје време био и најпознатији и највише читани пољопривредни лист. Но, по смрти Бобо-а и вредност овог листа поче опадају; видјело се да су га прихватили слабе руке, као год што се и на некада јединственеј Кластернајбуршкој школи, ма да је добила име Виши Виноградарско-Воћарски Завод, после Бобо-а и Ратаја опалише јако знаци дегенерисања. Пређашњи носилац оригиналних радова јакне научне вредности, широки гласник најважнијих новина из области Виноградства и његове техничке стране Винарства, постаје измеђар туђих оригиналних радова, доноси је у великом прештампалне ствари из других листова. И по томе листе писано изненађење што овај некада од велике вредности лист престаје излазити. По изјави уредничтва у 52 броју о. год. он се *сједињује* са другим виноградарским листовима у издању у Бечу под именован Allgemeine Weinzeitung, а који издава Краље Хичман, чувених издавача пољопривредних журнала и календара.

Тежак, који је многу корисну поуку пренео из Weinlaube-а, има дужност, да ову вест, и ако не најпрјатнију, забележи. — Ђ.

ОГЛАСИ

ПОСЛОВОВА МЛЕЧАРСКИХ ЗАДРУГА СА ВИШЕ ГОДИШЊИ СЛУДЖБОВАЊЕМ, вешт у свим гранама млекарства, те и уједно у економији, тражи место у којој српској млекарни или економији.

Заступити може одмах или најзад до краја фебруара ове год. 1908.

Умолана се унјетати код управе овог листа.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит врсте једног ступца по 10 пара динар; од осталих крупних исемена по 15 пара од врете и од ступца.

Већим огласима: *Цело страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *пола стране* 5 динара (5 круне аустријске вредности), *четврт стране* 2-50 динара (2-50 круне).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 3. броја „Тежкока“: — Поука коју пружа земљошкој производњи кретање новине трговине 1907 године (издаван). — О бреливању зрелих ластара на каљавеним лозама (наставак). — *Белице*. — *Гласник*. — *Књижевност*: — *Огласи*. — *Цена огласима*.

ПРЕДПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУТКУ СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ЗА СРБИЈУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВ НАЈЗНЕГ РЕШЕЊА ОД АПРИЛА
1899. ГОД. 5 2/3 ПРОСКОМ ДРУШТВУ
ИЛИ КОДА АССТАТУ

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЗА ГОДИНУ 6 ЛИТ. НА ВОДА ГОДИНЕ 3 ЛИТ.
УКЉУКО ПОКРЕТНА, ЗА ГОДИНУ СВЕЖ ДРУГ.
КОЛЕТЖИНА, ОСН. ШКОЛА, ВОДНАЈИ СТАЛ.
КЛАРА, ТАКИ, МАШ. СТУДИЈ, МЕДИКО-ПРИРОДНИ
ЗАРПЕТИ И ЧИСТАЈИ ИМА ДОБРАЈИ ЈАСТ
У ВОДА ЦЕНЕ, АКО ПОКОДЕ ПРЕСТАТИ
УПРАВЉА НА ВЕДУ ГОДИНУ.

НАЈ СРБИЈЕ

НА ПОЛ. 5 СРБИ. НАЈ 4 СРБ. АСТУС. ИД.
НО СРБ. ПОДОРБЕ, ЕДУКЦИЈА И НЕКОЈИ
УКЉУКО ЕЛО И СРПСКИ МЕДИКО-ПРИРОДНИ
ЗАРПЕТИ И ЧИСТАЈИ, ПУКЕ, ШКОЛА И
ВИШЕШКОЛНИ ДОБРАЈИ ЛИСТ НА 6 СРБИЈА
НАЈ 3 СРБ. АСТУС. ПУКЕ, КАК ГИСТАРЕ
ПОКОДЕ ПРЕСТАТИ И КАД СЕ ПРЕСТАТИ
КОД СВОГ ЗАРПЕЖА ПРЕКО ГОД. ИЛИ
СИ ЛИСТ СЛАНИ.

Цена огласима најбољши је на
последњој страни.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

НА СЕРБИЈУ НАПОДРИВРЕДНО ДРУШТВО ПЛАНСКИ
ПРЕДСЕДНИК ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 4

НЕДЕЉА 27 ЈАНУАРА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

Поука коју пружа земљској производњи кре- тање извозне трговине 1907 године

(Наставак)

Али од оно доба силно су се измениле прилике како
на воуу производње тако и саобраћаја тако, да се може
слободно рећи, да данас у нашеј приреди — говоревши
уопште — важе сасвим друга народно-оковочна начела, по
што су важна некада.

Још пре двадесет година свака покрајина, свака област,
била је неким делом упушена на саму себе. Саобраћај на-
рочито за произвођача земљорадње био је тежак, готово не-
могућ. Сваки селак производио је сам себи свој хлеб, а на
случај перодично, или ипаче у другој каквој невољи, сваки
је морао своју потребу у маслину хлеб покривати на своје
најближе околине. Трговачки саобраћај био је ограничен на
саобраћај водени, порем или рекама. На и он је био уве-
лико ограничен у зиме доба. С подизањем железница и
с отварањем железничког саобраћаја, цели се слика детаљ-
нашег саобраћаја нагло изменила. Преноси трговина, у току
времена брзо некуде непуново појетављивање, растојања се
смањиве, даљине се прекратиле. Земље природно благосло-
вене за успелана житарства, у којима се производио жита
због слабог саобраћаја није дотле рентавала, почеше одна-
шлати сунашак своје житне производње на туђе тргове. Да
су у томе икар и свој рачун, доказ је, што се све више
ширло житарство у тим земљама.

У том раздобљу појављују се као државне извознице жита
и Србија и остале балканске (или како су нас звани „лу-
навске“) државе. За њихва ступа на позорницу као извозница
жита — Мађарска. За њом дође Русија. Али убрзо за њихки
примером похоче на својој салом и крупном житлом про-
извођачи северна и јужна Америка, нарочито Сједињене
Северо-Америчке Државе и Аргентинска, са својим огромним
пространствима. Та силна понуда главне животне намирнице,
извајана јако колебаје и падаје цена житу. Оне државе и
покрајине, у којима безу никакво повољне прилике по житар-
ство а које у обради земље безу најпредвије, доведла се напре-

гоше да бољом обрадом земље истерију веће жетвене приносе,
али утаквајци природно обдарених производних области, због
скупоће земље, напавина — рада — не могуће даље против-
стајати, јер их произвођача стајаше скуле. Да томе доскоче,
веће европске државе, заведене при увозу у своју земљу,
на жито на иностранства више или мање високе царине.
Пре свију то учини Немачка. За њом је наступила Аустро-
Угарска. Прешле уговорне периоде Србија је с оном послед-
ном уживала у повластичи пограничног саобраћаја врло
ниске ванугворне царине на жито. Данас, као што видасмо
у почетку овога члака, те су царине и у Немачкој и у
Аустро-Угарској толике, да је готово немогућ извоз
жита у те државе и ако оне ипаче у стању да производу за своју
потребу у довољној количини себи насушнога хлеба.

Будућиошћ ће показати уколико се исекини царинама
на жито може помоћи споше сопственог житарства и већој
приходности житне производње, уколико се оно може обез-
бедити и заштатити од житнице и гршине произвођача држава
извозница, а нарочито оних прекоокеанских које и саме теже
да рентабилнети (приходности) крупне производње прино-
вотну временом савршенеје обраде. И данас су стручњаци у
тим питањима једнодушни у тоне, да се и у државки а с
нискии царинама на жито, као што је Немачка, тепо може
у житарству ићи даље но што се отидило: ни у битнијој
проширену житарства по пространству, ни у много неке
усавршавању по каквоћи, ни у великој површини жетвеног
приноса са истог пространства. Бар не за вакати (валданнине)
данашњег стања пољопривредне науке. И онда, кад вла-
дају сразмерно високе цене жита, житарство у тим земљама
није у стању да одбаци ни ујорену једну лихву на глав-
ницу представљану у земљи, јер су трговкии око производње
нагло и огромно порасли. Последњих година таки је цена
земљи јако скочила, напавине радника и послуге толико су
се поеле, да разуман пољопривредник, као човек од рачуна,
мора рад на своје измажу, своје предузеће прилагођавати из-
мењеним приликама у својој држави: мора стварати себи веће
приносе.

Давно су они начисто с тиме, да за сад, житарство
није у стању да доноси веће приходе. Стога би оно по нужди и

сваком прилику морало постојати и извесно ограничење, а морало би се потражити, како да се на свака друга начин створи вишак прихода у пољопривредном предузећу. У тај циљ почеше тражити, па и налазити у проширењу што већ сточарства и сточарења и у њиховом усавањању. Некада „дужно зло“ помоћно средство за добијање приноса у земљорадњи — сточарство — постаде сада главна ствар.

Основица рационалнога сточарства и сточарења пап леми у проширеном рационалном гајењу пићних биљака.

Овад важи она нова, савремена пословица: *много пиће много стого-много меса или много млека-много бубрета-много жита-много новца.*

Ако из нашег пољопривредног предузећа хоћемо да истеремо највеће могуће приносе, онда гајење пићних биљака мора постати најважнија грана пољопривредног обрта са земљом.

И докато тешко да је друга грана земљорадње толико подобра поживљавају приноса, као гајење пићних биљака или усева за исхрану стоке. Можемо бољна како добро обрађивати и бубрети своју њиву, више од једне жетве у житу или у другом ком пољској усеву, не можемо са не скинути; највише ако можемо постићи још један потоци, мање више незнатан, или исто тако незнатан узредиш (у исто доба гајења) усева. Али при гајењу пићних усева, могуће је на истој орници или деоцици земље, а у истој години, жети (кошати) 2—3, 4, па и 5 откоса. Стога су данашњи доубеђања, пољопривредници напредних држава, да тежка данашње пољопривреде пре свега мора бити на то управљена, да на њима да и на њима својим јединственом производу у то областичкој количини добру храну за стоку — пићу — коју ће помоћу рационалнога сточарења претворити у добро плаћене сточне производе.

Само је тако у стању данашњи напредни и рационални пољопривредник, у овим европским приликама, да у пуној мери искористи промене прилике и цене. Садашње околности и њихово даље развијање, уколико се данас предвидети да, упућују несумњиво на то, да су гајења пиће и држане стоке, оне гране привређивања на земљи које ће и у будућности дати највише прихода на цели принос. Јединство су за то добре цене запатити у производној стоци, како гојазно тако и млечној, како месоу, тако и млеку и млечним производима. И није вероватно, да ће се то ускоро тј. да ће бити потребно мењати и тражити други правац производње.

Оно што даље говори за проширење оваког система привреде — пићног или травног система — то је оскудина послуге, радне снаге, у пољопривредним предузећима. Очигледно је за свакога, да је на пољопривредним имањима где претеже гајење пиће и држане стоке, нарочито се увећало пашулка (да се стока храни на пашулкама), потребно далеко већи радних руку, но при житарству — гајењу жита и околинама (усева што се околинају). То у истој мери вреди и за теглебу снагу. А и једна и друга уштеда иде у прилог смањивању расхода или трошкова производње, дакле у прилог чистије приносу пољопривредног предузећа.

Садашње стање пољопривредне науке такође је, да гајење пиће — сејање пићних усева на орницима — има не може бити боље претходне услове. Наша садашња знања ограда земље, наводњавања и негувања, бубрета итд. и многобројна помоћна средства за то, дају нам могућност, да и по количини и по квалитету знатно увеличамо сејање или гајење пићних биљака.

Значај јачег гајења пиће бива још већи тиме, што се тиме руку под руку наступа и знатно повећање сточарства, јер смо у стању искористити и боље и више стоке. Повећано сточарство опет носи са собом непосредни бар за снагу земље и одржање више плодотворности, а да и не рачунамо и то, што нам тим начиним већи део скупог нештажког бубрета постаје залишана, а да се не морамо у исто доба лишаваати и највећих летњених приноса.

На тај начин лако је увидети, да је гајење пићних усева посредно средство и за повећање житарства (земљорадње) које се може и на ограниченом просторству облици бубречког стајења бубрета, учинити приносима до досада.

Мекада би изгледало уместан приговор, да ће се а пре, а после и онде, на област гајења пићних усева, сточарена уопште, а млекоарења и посебиде, временом развити остата утакница. Али то је увидело и питању. Потрошна меса и млека не може опадати, јер се повећава прираштај становништва, повећавају се и потребе, повећава се број становништва које се са бољом зарде одаје знатичкију и знадустрији, па рачу на земљорадња. Па баш да наступи и такав случај, да се остата прихити утакница, ау је могуће савладати подешавањем што рационалнијег обрта у пољопривредном предузећу и производњом што могуће драгоценијих и беспрекорнијих производа. Пољопривредно предузеће које је основана гајење пићних биљака ради повећања и побољшања сточарства и ради што рационалнијег сточарења, то је радња која је у стању да пољопривредника одржи подобна за такмичење.

Ја сам намерно у предњим врстама овога чланка изнео готово опште мишљење наредних економија који пољопривреду и њене потребе кроз добро познају: *мишљење које у Немачкој знала и које је крајњи резултат мозгања и развијања о измени привреднога система у савременом пољопривредном предузећу, како је проишлеу прилике и њихов развој. У јаким и напредним сточарству (запатитијем), заснованом на рационалном сточарењу (привредној стоци), коме је осповица јако и рационално гајење пићних биљака, гледају силе пољске привреде своје, рестабилизат земљорадње.*

Намерно велим стога, што је Србија на једном напону и судбеном прекрету усева каменених трговинских прилика се иностранству и усева потребе за стварањем нових извозних праваца, за стварање и нових извоза за попуњавање мавка или стварање нових својих производа који су извозној трговини служили и ним-ународнајим билансе а иностранству регулисали. И што је тај прекрет најоштејте заправо најважнији досадашњу праву производње у Србији... сточарство.

А није ни изла, ни зама ствар при наступању таквих прекрета, задржити тако брзо и потребан прекрет: мењати производњу у једној земљи.

Ко изгледа и најважнијег у главне групе наших извозних производа, кроз дузи низ година, тј. ће се уверити, да је Србија понајвише често земљорадничка земља.

Данас икакво савремен резултат извоза за целу 1907 годину и из њега извиди, да је целокупни извоз Србије у 1907 години изнео:

80.059.089 динара

И то:

извезено је:

1). 197 милијуна кгр. жита у вред.	27.000.000 дин.
2.088.000 „ куделе „	1.700.000 „

Из групе земљорад. производа 28.700.000 дин.

2). 4.200.000 кгр. пшеница у вред.	3.300.000 дин.
42.600.000 сув. шљавца	15.700.000 "
30.300.000 свек. воћа	2.600.000 "

Из групе воћарских производа 21.600.000 дин.

3) дебелих свиња	21.701	у вред.	2.580.000 дин.
овоња и крава	11.860		2.100.000 "
остале стоке и живине	237.600 кгр.		1.800.000 "
јаја	2.177.000		2.600.000 "
меса	4.580.000		4.750.000 "
сланице и насти	1.800.000		1.890.000 "
кожа	1.106.000		2.750.000 "

Из групе сточарских производа 18.470.000 дин.

4). 1.470.000 кгр. бакура у вредности 2.350.000 динара.

Из тога је јасно да Србија није чисто земљорадничка т.ј. ратарска, док је житарска земља, но да је у истој мери и воћарска и сточарска земља. П то давае као је сточарства постало скоро половино (50%) свога дотадашњег извоза, док је оно пре 1906 дошло до половине укупног извоза Србије, по вредности.

ВАЖНОСТ ЂУБРЕТА И ПОТРЕБА ЂУБРЕЊА

Билна храна. Јер усеви за свој пораст и своје успевање потребују хране, јер они су билке и л билке е као и животиње, као стока и човек, органска створења, која се састоје из ћелија и ткива, из органа. И усеви дакле живе: дишу, једу и расту. Безвено семе у земљу, кад нађе на потребне потрбе: некуту и устанућност земље, своје стањитице, на на топлоту, влагу и светлост — клија, расте и развија се: ствара одређене органе — корен и жље и надземне — стабло и лишће и даљим порастом и трошењем и нагомилавањем хране образује семе и плод.

Од чега живи усеви? Одкуда црпе усеви своју храну? То су питања, којих се додирнути морамо те да боље појмимо велику важност ђубрета и велику потребу ђубрења.

Усеви или свака биљка цртају пре своју храну из два велика извора у природи: из неба — ваздуха — и из земље. Ако ма који део биљки, било сламу, зрно, корен или жље и лишће подирићемо огревању, онда ћемо добити на крају од њега пепео, који ћемо и видети голим оком, а за који учени људи признајуће да се састоји из фосфорне киселине, калија или поташе, креч, магнезије, сумпорне киселине, хлора, гвожђаног оксида, шљунчаче киселине и натрона; и што не ћемо видети, но као слабу испарину и што ћемо осетити по вонци или мирису може бити, то су вода, угљена киселина (угљеник диоксида) и амонјак (азот), који ће као невидљиви и безобични таласи (ваздухаст) испарити или испалити у ваздух.

Из ових два најчешћа ствари састоје се било тело или усеви, значи они чине храну његову, њих усеви мора добити, наћи положене на трешњи у доњој мери.

Питање је које или се одмах важеће, да ли је сваки од ових хранљивих ствари или појединих хранљива, биљних јестива, доста и потребна за живот, одстанак и успевање усева, или може постојати правилно, да и бујно успевање усева, ако је једног или другог од ових јестива и не буде на трешњи!

Да се то испита узимају се људи, па су гајили усеви у воду, у коју су метали у равној количини и спис било

сва ова несагорљива хранљива што их у биљном пепелу има, као и азот, све у ладном растворуном облику, било изоставајући једно или друго од тих хранљива, те да виде, каква ће утицај имати на пораст и развијање усева недостатак једног или другог од њих. И таквим радом и огледања дошло се и до важних и до занимљивих закључака.

Ако у течност у којој усеви мора расти, назвем угљону киселину, коју животиње и човек издишу из себе и које има у доњалим количинама у ваздуху, силноо снају хранљива, које су узеви људи испитивали (хемијском анализом) пронашли да их има у усеви, у згодном виду и довољној количини, усеви ће се развијати тако добро и тако правилно, као кад би растао на најплоднијој земљи. Али, ако се на пр. изостави гвожђани оксид, усеви ће изгубити своју зелену боју, биле бједуљави и престаће да расте. Као што дрвена боја крпи не може постати без овог истог гвожђаног оксида, тако и производна зелене боје у ћелијама усева, зависи од хранљива његовог гвожђаног оксида. Ако се даде суну у воду, у којој усеви пушта жље и која му за стањитице служи, једном азот, калијавак ће доље расти и развијати се правилно, док не дотраје азот, азот који се трони на пуштање листића и жљанда из семена или зрна. Кад се тај азот у зрну вакулиран утрони, онда биљка даље гладује, вожуће: а жљандице се отегну и продуже тражећи азот. Органска јестива, која су из семени отишла у лишће, врате се, одуше назад у жље. Прво доње лишће постаје из дана у дан тама, свеће, потицне се исцрпе и осуши. Жље расту и даље на разну лишћа и њиховог ткива и поједина влакна или жљандице достигну често дужину од неколико метара, док не горњи или надређени део биљке све више опада и заостаје. Више месеца може по том таква биљка одржавати се у животу, док не најзад од азотне глади не утине. Тежина њене суне масе не нишоа тада више, но колико је било тежко семе из којег је клила.

Слично појаве настујају, ако се трешча и „желовник“ буду постављали без поташе или без поташе и без фосфорне киселине. Биљка не расте то јест она не производи органску масу. Она само претвара у семени наодеће се хранљиве ствари у масу лишћа и жља. Она пушта, изашлаве своје жље да траже хранљиво што га нема и ако га не нађе она утине.

Али они огледаји су показали и то, да исеви сва горе побржава хранљива по одстанак и успевање усева неопходно потребна. Тако на пр. у златку тршњон, у свакој амлатији изоди се шљунчаче (безутковне) киселине. Али трава врло добро успева, ако јој се у хранци и не да ни мало шљунчаче киселине. Исто је случај и са натроном. И натрон је таква једна ствар, које потина има у свакој биљци, и у приликама може бити корисна по живот биљке, али која брзо по њене усеви није неопходно потребна, те да могу правилно расти и развијати се, на коју стога и не можемо рачунати у права јестива биљна. Само вода, угљена киселина, азот, фосфорна киселина, калиј или поташа, креч, магнезија, гвожђани оксид, сумпорна киселина и хлор, сматрају се као права хранљива биљна. Они су по биљки живот и успевање усева неопходно потребни, јер ако једног једног од њих нема, није могуће успевање, ни пораст, производње органске масе.

Па с којим стварима ваља ђубрити земљу? Од deset хранљивих ствари, које смо означили као неопходно потребне за успевање усева, две — воду и угљону киселину даје биљку ваздух што нас окружава или небо, што би рекли наши стари, а остала осам, узима биљка из земље и у колико их у земљи не би било у довољној мери и у згодном облику, морају се створити, или ђубрењем поштити. И азот силаа овамо, јер и ако га има у трајној количини у ваздуху ($\frac{1}{4}$) и ако има

и useva, tako zvanich zbiracha zlota, koji ga iz vazduha neposredno prijeti mogu, omet ni taj izvor nije dovoljno izdavan, da moze podmiriti potrebu useva na novu. Dakle znaci svih 8 goratih hravnina mora se u dovoljno količini nahoditi u zemlji, odnosno zema da dodati, ako ih nema, ako mislimo velike jetvine prinose na ve da zbiramo.

Ali pitajmo je sad, da li svako od onih osam hravnina ima podjednako značaja za plivene žubrena, jer valja imati na umu, da dokle usev od jednog hravnina potrebuje x koga, od drugoga malo i da i sama zemlja na jednina moze biti bogatija, na drugima sirotitija. Nekoliki brojevi to će nam najbolje razjasniti.

Primera radi uzimmo stocu rezu. Ona da koje odbaciti veliki prinose, mora računajući na hektar uzeti: 500 kgr. kalcija i samo 5 kgr. gvozdjanog oksida; ali osrednja orniča do dubine od $\frac{1}{2}$ metra, sračunato na hektar sadrži od prihrane: 10 хиљада кгр. калција и 150.000 кгр. гвозђаног оксида. По том рачуну готовина калција била би довољна само за 20 жетва реза, а готовина гвозђаног оксида напротив ни мало ни више по за 30 хиљада жетва, али чета и без даље разлагања излази, да се за готовину гвозђаног оксида немамо бринути а да је у погледу потребе жубрена земље, калци много важнији од гвозђаног оксида. Исто је такав случај са магнезијом, суморном киселином и кречом. Ма да има многих земаља, које мало креча садрже и које не би могле подмирити билају потребу у кречу, овог потреба жубрена кречом, као и суморног киселином и магнезијом није ни падалека тако ошита, као што се показало за она три хрavnina, која се с правом сматрају у жубрену као најважнија, а то су: **азот, фосфорна киселина и калци.**

Она три хрavnina наоде се обично у сразмерно малој количини у земљи и она су то, која се морају у првом реду жубреним узети у земљу...

Како биље узима храну у се? Дакле и биљка, као и човек и стока, потребује за свој пораст и своје usevane jeства и пића. Она своју храну узима делимично у облику ваздушном из ваздуха: ваздушни организа, нарочито лишћех, а делимично у раствору, у облику течном: подzemни организа, жилама из земље. Жиле нису некаке цуцке цеви, кроз које би храна могла стурјати и сукавати, но широкан баш, жиле су одасуд затворене и оно што биљка „једе“, што као храну прима и цре, то све продире кроз коцицу од жила. Из тога се види, да ни најмање чврсто телашце не може продети у жиле, но да све то мора бити претходно у земној влази, дакле у течном стању: биљка управо „не једе“, но пије и сече.

И жубре је билава храна или оно треба да послужи билау као храна. Због тога и свако жубре мора бити тако припремано да се његови састојци могу растворити у земној влази. Да то бити може мора се оно нарочито сипраказати и припремати...

„Жубриште земљорадничково сокровиште“ вели једна стара пољопривредна пословица, као и она друга која још неперовитије зови: „жубре је благо, жубре је злато“. И ако се не може из жубрета ни са жубришта нимичести златних метална, то да се пословица дословно потврди, овог је она истинита, јер иако златних околнихним путем овог долази у кесу употребом жубрета на ниви, долази: у жетви и у продаји рода од useva. О томе ће се брао уверити сваки, ко буде припреи, али почне из увиђаности сја, скупати и чувати жубре, е више здуки потусти и жубрета своја пола.

И ако је „жубре“ реч једна која се с презираиен изговара и ако је жубриште место, где се жубре баца, овог је

жубриште стожек оно кога се рти целокупна привреда, цело газдинство, свя производња пољопривредничка, јер се без жубрета нише не може као некада, кад беше доста жедина, крчевина и целине за разоравање, па се могло ивише њивати, нише уљавити, а старе ивише поливадити или на одмор оставити, бацити на нивки или црни угар. И као што је дворити образ и огледало уредности и ушлости домаћинине, тако је жубриште данас лика или погда његова: што више и што уредније жубриште, тим же и примерије и газдинство. Без жубрета нема напрелог земљоради. Данас, што је већа и боља гвожда жубрета на једној газдинству или ивицу, то ће оно давати боље приносе и показивати све већи успех.

Да, на жалост, ни не живине нише у старо златно доба кад оно с виших поља могло скидати жетву за жетву, а да не морао ни похињати на макну историја уметак из земље у плодотвора и usevника, кад смо могли природи самој оставити свау брину око поправања испривене снаге земљине.

Истина Бог, природа би из себе саме ону накнаду створила али кад би јој се отпустило то по времена; а њен је посао у овоме спор и не одговара нашим убрајаним и увећаним захтевима, не одговара току наших потреба. Да би могли овеже току задовољена била, потребујемо доста жубрета.

Али на много места, а год нас већином скоро још свуда, не пољива се жубрето скоро никада, а то ли онолика важна, колику оно заслужује, а о куповини или вештачком жубрето нико још нема ни поја, а то ли и да га пошљива употребљавати, а ко за и зна не све још ни да се узди о њему писати и приповедаати. А то је погрешно. Потребно је било скоро пола века писања и приповедања, да се усвоји и у ошиту употребу иде у Србији плуз гвоздењак, ни чинице није успео ни у пољовину да потисне стари дрвњак и рилцу. И о најпродвијеним начину гадовања, или припревања у пољопр. предузећу и о бољем плодороду и о куповини или вештачком жубрето итд. мора се отпочети говор, ако желимо некада и њену и његову употребу, у нашој земљи да прекријемо пута... Срећа је што се и не мора за дуго још година ивати оно неспријатно осећање, што се кадмање изижеу врстију (бројне новца) преноси у козак и тако пораша ниско: да је слухот још и за жубре трошати и издавати новац, тих пре, што би и куповина и вештачко жубрето без азбика за то у земљи, стајала много више, но што можда и врећа, срећом по нас, која имамо широке поље рада још пред нама, у прибирању што већих маса обичног сточног жубрета, његовом бољем чувању и његовој јачој употреби.

Тад пре што и ми можемо поклађивати начелу, да земљорадник и кад може и где би потребовало да се служи изваком вештачком жубрето, то би валадо да чини само онде и онда, кад иштрне сва могућа средства за производњу потребног му жубрета у сопственом газдинству, или само још где би из нарочитих узрока било потребне ивице калција, за циљу један одређени род, дати појачану количину жубрета у вештачком жубрето.

Чидновати је, како се најчешће најпротјеје ствари припревају, предузетрају равнодушно и с омаловажавањем, па ако би оно било и од велике важности!

Управо реду стипих земљорадника, реду селачком, својствена је уговорност, извесна духовна тропност, на место глукости појмања и схватања прахих интереса својих! „Тако су ми и дед и бабо радали, оседели у раду и закопчили се, па кад ивица није рђаво било, не ће ни мести!“

Ово овако драгоцено и пуно поштењава ценова отчнихких и дедовских пшара, на жалост, не одговара нише данашњем добу. Погође тековине и зараде постале су теже, цене земља и надица поделе су се, тропици производне увећали се; живот стања нама и деци нашој више и тежих и скупљих лахтења. Данас ми морамо тражити и четирину нише итерати из земље своје од онога, чиме су претди наши носди бити задовољни, на инас горе од њих стојимо из виогах разлога, од којих је један од главних, што инако и морамо рачунати се белосветском утаклициом, како су јако преносна средства ојетивнииа подизањем жељезничких и водених саобраћајних средстава, виокован усавршавањем и усавршавањем производне.

Америкањесом пољопривреднику, која засејава ишеницом грдне просторате и туче децу Јерусу на ишени тропиима јетивном производном својом, не ће ни крајичак косе оседати зато, коју ли ја на свој инако производити 20 и 50 тавара ишенице више или мање, али да мене није то сведело, но морам добро отвариати очи, да ми седе даице не обале главу.

Са оредним жетвама не можемо се ни ми ише задовољавати, јер тако ишени у стању ни сопствене производне тропишке да покривамо: шта ни на пр. вреде у 10—15 година једном ишени цене жити, при нашим ишеницима или оредним ценома (од 10—15 динара за товар ишенице), кад се десет рђава година, перодиа, кад немамо ни мало или врло мало жита за пролају?

Дакле, наш задатак мора бити, да ишени својих поља, сваког овог ара земље пошлемо: бољим жетвама и јетивницима тропишкима производне.

Но ни једно ни друго не можемо постићи погодном и трајно, до ли разумном и циљуходном производном стајеском, сточном иубрета.

(Свршите се)

ОДБИЈАЊЕ ТЕЛАДИ

За одбијање телади најбогатије је доба — почетак од ишени октобра па до коица априла. Телада која се одбијају лето, перзалијају се најбоље, јер им у то време највише досађују разни ишеници па и паразити.

Па и ову телад, коју име оредним за заплат, можемо носди 4—6 недеља одбити, само ако их после одбијања савезно прихитатице. Разуме се, да је ишени теже одбити ову телад која су ишени недеља мајку сисала и која су већ сисала да их је мако једина храна. Она се телад могу лако да ишени, а нарочито, ако се одбијање не изведе ишенице, с разумевањем и поштено.

У пракси, где се ни пролају ишени пославити рачуна, а поред тога желе и телад да очувају и однегују, било за пролају ишеница или за сав приклад, усвојен је овај начин одбијања телади:

Телада која су тек отелена, треба засебно одвојити преградима у нарочитој стаји, но у ишениредној близини главне стаје где су им мајке. Ову телад савезно одвојити од мајке ишени или седмом дана.

Стаја где су телад одвојена мора бити видна. Борита треба преко ишенице ишеници удесити, а сав кората морају им се сирепити и ишеница јасла за сено, било од полета или летана са срубљеним ишеницама. У кората ни се полаже јеч-

мена прекрпа, која се прелије маком, а у јасла полаже се макокошно, лислато и најбоље сено.

Телада се затиу у току ишених 14 дана ишенијау дневно 3—4 пута ноћу дад сину докле хоће. Ма да се телад најичним ишеником ишенице засети, она ће ишенициом прики корити у јаслама и покупати да ишени разумењу јарму у мако и да грцају по мало сено. Приметили се да телад у овоме ишенику ишени још отпочели сима да ишени мако, онда их треба наводити да то чине. Најлакши је начин, кад им се подметне палач да га сину, што она врло радо чине, па се на тај начин наведе и на мако с јармом у корити.

Петнаестог дана покузу се крави две сисе и то се тако чини последњено у току Другах 14 дана, те на тај начин теле добија само доловнио најичнио ишеница, од које се колдичине не може потпуно да засети и онда је ишенициом да ишени пошце од замучене јарме с маком, а у исто време чешиће ће и ишени пута окушати сено, па се најзад свикне да се и ишени хране.

Напоследку се још за 14 дана ишенијају три сисе, а остани телету само једна да сисе и тако се теле поступно за најичнио ишенио сисине на јарму разумењу у мако и на сено. Овако одбијена телад развијају се из дана у дан подједнако, и на да се почетка ишеницијау онако обла као кад стално мајку сину, опет се она, на овај начин одбијена, боље и брже опораве него телад која се одједном од мајке одбију, па ма да су и 6 месеца сисала. Још је врло важно и та околност кол овога начина одбијања, што се колго ређе јавља пролиа код ових телади, него код оних, која се одједном одбију. Шта ишени, обична је пошца, да су тако одбијена телад носле три месеца парасија, што она која су дуго сисала.

За даљи ишенициан развитака телади, ишенициом је ишенициом слободно кретање. Зато треба усвојити као правило, да се ишени јасла не везују до ишеницине друге године а ишеница, која су ишеницима телету, до ишеницине четврте године.

Поред наведеног, ваља напоменути још и оно. Млада стока расте, па је зато потребно да се прве године нарочито добро хране и то савианом храном. Када телад у првој години закрпање, не могу се доиције ни најбољом храном опоравити.

Она телад која су 4—6 недеља на ишени мајку сисала одбијају се овако:

Када их одлучио од мајке, морамо ишени за неколико дана давати свеже помучено — тошог — мако, које се поступно ишени ишеником прекрпуом. После две недеље прекрпа се са долавањем ишеница, а прекрпа се размину у макој води. Све ове хране треба им давати доброг сена, на које ће се тако ишени поступно савија. Овако се храном телад хране докле ишеницине 6 месеца.

Телада која су одбијена у ишеницине месецима, да носле 6, 7 и 8 месеца свога ураста, могу с ране јесени да се поштено на ишени, нарочито добро утиче на ишенициан и савиан развитака костура и савих осталих важицијих органа — плућа, органа за варење итд. Само треба знати, да се телад не сме пуштати гладна на ишени, јер ишени треба да им наклади чист ваздух и омогући доловно кретање, а не да им замени храну. Зато је потребно, пре него се ишени на ишени, а тако ишени и увече кад се с ишени ишени, да им се положи добро сено и ишени од ишеницине или друге које јарме. Доиције се може (после 2—3 месеца) изостанити ишени, на заменити савом јармом ишени. ошенице, пошенице са ошенице ишени, а

месечниh помова за члана учесника Српског Пољопривредног Друштва и волонтери улаг од 100 динара.

Благодарио г-ђи Марији на овом помену достигну успо-
шене пож. Драгољуба који је о дубављу и професиону по-
служно доносили и пожељно привради својих умених радија за
живота.

На награде по рашкомском сточају за напредније радове
у 1907 години, има да се изда сена ранјеи савиштенних награда
још 1.600 динара. — И то:

1. За *своже масло* под знаком I диг. 250
III „ 250 свега 500 дин.
2. За *одговорио бела мук*
  - а) I награда 100 динара
  - б) II „ 60 „
  - в) III „ 40 „свега 200 динара
3. За *подигнуто живинарство*
  - а) I награда 200 динара
  - б) II „ 150 „
  - в) III „ 100 „свега 450 динара
4. За *подигнуто оравање саднице*
  - а) I награда 200 динара
  - б) II „ 150 „
  - в) III „ 100 „свега 450 динара

Сем реченог, треба им сваких 8 дана, кашкицу две соли
дати, по више никакко, јер гуњина об неваља, рђаво утиче
на желудак и црева.

Ито тако неваља у првој години пораста, давати
младој стоци храну која ваљала, јер их таква храна задр-
жава у порасту, а може бити узрок и разним болестима,
пошто су у младе стоке црева још нежна.

За прву годину најбоља је храна, као што смо већ
истакли: добро сено, овеса и јечмена јарка.

Јуне, старо годину дана, потребује дневно 2 килограма
јарне и 5—6 кгр. сена, па да се потпуно засити. У исто
сена може се волонати и сека по тако, да се једна једна
трећина сладе и узмења са две трећине сена.

Колики треба да је оброк теладима до напредне го-
дине, прво је тешко тачно одредити, пошто јединст код
телета из дава у дан расте. Зато им се пожеље потешће и
мање, а оставља им се на вољу да једу докле хоће.

А. М.

БЕЛЕШКЕ

Семе од бундева противу пантљичаге. — По про-
писима познатог савештеника Вајалпа који има и свој признат
начин лечења, треба зрна очистити од душке, истцати, па са
соком од боровацке замесити у густу кашу, од које ваља узети
пантљиче најдуга, зг дубри доручак и у воде, по једну
чашу пољу. Волонци не треба до подне шта да једе. Ако
тог дана не буде дејства, ваља повторити узимање лека и
сутрадан.

Да се дрво спреми да противстаје пожару. — По
Шару Јапарду управнику варске општинско хемијске ла-
бораторије, најбоље је средство ипрегнати дрвета у ову
смесу: 100 кгр. аконит-овосета, 10 кгр. борне киселине и
1000 литара воде. За сирвање ваља по дрвету, а за неки
циљ, добра је ова смеша: „водено стакло“ (Wasserglas) 1000,
креде 500, лека 1000 делова. Они се излом премаже
дрво неколико пута. Иах ваља дрво премазати редом с овим
растворима — назовима: I аконит-сулат 20-0 грама, воде
1 литар. — II натроне „водено стакло“ 50-0 грама, воде
1 литар. — III натриум-сулкат (шрет) 350 грама, азбе-
стозов прашка 350 грама, воде 1 литар. — IV азбестов
прашак 35-0 грама, воде 100 куб. сантиметара, боракса
20-0 грама, гуњиног лека 10-0 до 15-0 грама.

ГЛАСНИК

Члан учесник. — Г-ђа Марија Д. Јовановића, да би
очунала успомну на свога суртга вок. Драгољуба К. Јо-
вановића бив. окружног начелника, редовног члана друштва
и сарадника „Тескака“ износила га је гласник приликом тро-

Награде под 1) већ су доумене на основу комисијеног
прегледа и хемиске анализе, под 2) имају да се досуде на
основу навештаја дотичних државних економи, под 4) прво
преглед одређени дрштвених изасланика, под 3) ускоро ће се
кренути да ипрво прегледају одређени дрштвених изасланика.

Као што видимо, из године у годину све је живља и јачи
одни наших пољопривредника па ове стечајне расписане од
стране нашег Друштва и ми се можемо радовати таквоме
одвињу.

Досадашње непуство показало је, да начелно треба утвр-
дити неке важне начине у условима да такмичење; одредити
највиши број такмичара, па да се награде могу доустити, итд.
и да је потребно предвидети и више одобрости при расписи-
вању стечаја, тежити већој јасноћи и предпознатости... Али оно што
највише потребује, то је измишљање јачега интересовања по-
љопривредника за оне радове, у чему су потребна већа и чешћа
обавештења народа преко интелектуалних привредника, дру-
штвених и подржаних чланова који живе у народу, јер смер
ових стечаја то потпуно заслужује.

Живинарско Друтво. — 17. децембра пр. год. привре-
мени одбор издао је проглас и позив на упис у Живинарско
Друтво, да се одзове решењу XII конгреса Српских Земло-
радничких Друтва и позиву њихове главне управе. Упис по-
чиње 2 јануара 1908 и трајаће до краја фебруара. Друтво се
оснива на уделе од по 10 динара који се улажују; 2 динара
при самом упису, а остатак у 8 месечних улата по 1 динар.

Правла нису још готова, али привремени одбор ставља
у задатак Живинарској Задрузи: да унапредује живинарство у
земљи, понајпре рапорострањем добрих сојева праведних
кокошка, а касније и осталих родова живине. Ради тога за-
друта узима на себе: а) да подигне у Београду главу жи-
вине станицу са свима потребима и прибором за савремено
и рационално живинарство б) да проузана привлаке у поједи-
ним крајевима, у којима ће бити XII сој живине најбоље напред-
довати и да премо томе и сојева за поједине крајеве одређује
в) да размислива одређене сојева међу својим задругарима и
у томе циљу издаје писме а извештаје јаја г) да се стара да
отвори задругарима прокоду њихових привредних и живи
живи и јајима д) да приређује повремена јавна практична
предавања с одгледима в) да поради на оснивању окружних,
среских и месних станица за изасне сојева е) да приређује
изложбе ж) да ради у томе праву да задругаре из једнога
села огранича на гајење само једнога соја кокошка и т. д.
и који ће тај сој бити, одређиће се у споразуму са задруга-
рима дотичнога краја з) да се стара да задругари подижу што
боље живинарство или кокошарине и да издаје повремено
лист „Живинарство“ са чисто практичном садржином и поука-
ма о свему, што снада у круг савременог — рационалног
живинарства.

Уприса Српског Пољопривредног Друштва добила је попла привредног одбора, да се прими унаск за ову Задругу и она се томе одважала.

Онај се отвара уписе у Живинарку Задругу и нека се за тај дат пријављују друштвене секретари или благајници у Друштвеном стану Невањина улица бр. 11.

Изложка добеле стоке и рибе у Бечу 1905. — Пољоприв. Друштво у Бечу приређује од 10—12 априла ове године на тржишту за камену стечку у Св. Марињу у Бечу изложбу аустројске добеле стоке и рибе, у велик за посебним изложбама сточне хране, уређена стаја, као и прибор и справа за негу и држање стоке. Пољопривредно министарство у Бечу, које је дао подршку и помоћ за приређење и ове изложбе, у интересу снабдевања бечкога тржишта, пошто није у изглед стављено и суделовање Мађарске на овој хедне да да принаме одгајачима и трговцима стоке на круновима оностране пољовне царства, да изложбе на овој смотри своја призната добра града, да трговини отворе нове изворе потражње и да побуди пољопривреднике на живљу и јачу делатност у погледу одгајања и држања стоке за кљале.

Изложба је подељена у ове одељке: А) добела говеда подељена по највишама убојачинама на бечком тржишту и то некако расе, остале расе и сојева: 1) волова, 2) бикова, 3) краве и јунице 4) телад. Награда ће се давати у три одељка и то: а) воловима гојенима у фабрикама и великим заводима за гојење б) воловима са пољопривредних имања в) биковима, кравама, јуницама и телад тако да за поједину од тих група пријављена града могу се између себе такмичити и у тој се групи с ветама трговима на исте поредити. Б) Добеле свиње, подељене: а) у енглеске расе б) немачке расе в) шкотска шрпштана и г) остале расе и велики мезани: 1) свиње за месо и младе свиње — старости од 3 месеца до једне године 2) добеле свиње — старости од 10 месеца до 2 године. При опшени свиња узима се у обзир нарочито сопствени запит. В) Добеле ове разних раса: 1) ове 2) јагњад. Г) Рибе и мекунци: 1) рибе слатких вода и радли 2) морске рибе и мекунци. Д) Сточна храна: 1) природа 2) нештана. Ђ) Уређење стаја, прибор и справе за гајење и негу стоке.

Сва града намењена овој изложби морају имати приписне сточне пасосе. Невањо приписних сточних пасоса или иначе доказа и изложба, као и невањом на какав у припису искупује града са изложбе. Не плаћа се ништа за место.

Уак пријаве 15 март.

Колика ће велики одина за изложбу бити види се већ по томе што се досад пријавило за изложбу 470 града говеда.

То се воле... поведица. — „Господарице лист“ прираћа један напис у „Обзору“ који има изгледа поезија. Писац у „Обзору“ расправља питање: „*Китас има изгледа итако некико говеда на Балкану*“ и налази да Србија има и сама и сувишне и јединице стоке за кљале, а Бугарској да је за куновину балка Србија. По налази да би се могла извозити запитна и суватена говеда! И онда гради овакав рачун: за Босну и Херцеговину, Србију, Бугарску и Далмацију, рачуна да им треба да узму годишње по 1000 = 4000 бикова, то би чинило 3880% до 4% обимно годишњег извоза (153,000 града за 41% мил. круна).

Једино овом рачуну што недостигаје, то је што се гради без крпмаза... што је поезија! Ако је Бугарској 1905 и купила у Хрватској 68 бикова, нама није познато да је то и Србија чинила, нити има изгледа да ће то чинити. Она ће или на прави извор, где је постојбина чистокрвним и оригиналним грмама, а неће се појакити за мезелима којих и сама има, те још како изврених и одличних.

Цена свињама, свињама и сињама за 1907 у Аустро-Угарској — била је за говеда стајалица по 1907 године а за свиње и овице се већ нише колебада.

За говеда биле су просечне годишње цене за године 1905, 1906 и 1907 на бечком тржишту.

1905 године	за мезарску цену и у крунама:			
	пољова вперених	волова мезарских	волова гладних/ожех	бикова
1905 године	91-02	85-84	88-15	73-36
1906	96—	85-30	94-20	80-15
1907	97-09	84-53	90-86	76-75

Парени волови била су прошле године нешто скупија по 1905, а и 1905. Мађарски волови и бикови нешто јевтинија а на Галицији добели волови и ала 1907 исуу достигли цену 1909 овет су онема беле по 1905 године.

Цена свиња и овица биле су:

1905 године	за мезарску цену и у крунама:		
	дебеле свиње	мање свиње	овице
1905 године	120-00	112—	61-73
1906	112-30	112-02	63-80
1907	120-00	105-30	65—

Свињка куга у Босни и Херцеговини — разширила се у прошлој години још и више по разних година. Но не само да она овако све веће распрострањено, него је и жешће притоде. Од 100 обзаваних брава изгубило је 63 а 34 морало се убити. Свега одразило језва 1733%. И то се може читати за знавањком „Невањина у улици Босне и Херцеговине“.

Винарска Задруга у Земуну. — У делебува прошле године подстигаје тамошње пољопривредне Подружнице био је саставан земунски виноградар која су се решили да осигну винарску задругу, на ивицу најближој граници. Погретати рачунају да је у првом пометку бити задруга која располажу са 3000 хектостара (300,000 актара) аина. Демази почитани пошто обављају су помоћ давањем знама под доваљним интересом, а и аскалскак изгледа изгледа да ће је помоћи давањем позвајички без интереса. Подруга имају у извојима дугинама довољно, а подругара добиће у прво време бесплатно од стране своје владе.

Најбоља одјек од приређене лепе изложбе воћа и грозића у септембру прошле године. Земун се може понесити својим виноградарством.

Општа пољопривредна изложба у Паризу 1906 г. — Министар пољопривредне под 31 децембра 1907 решио је, да се у машинској галерији у Паризу држи општа пољопривредна изложба за 1908, од 16 до 24 марта. Програма већо саинитија чим нам дође до ртук, јер досада је објављен у француским новинама.

Изложба француско-енглеска у Лондону 1908. — У 1908 биће једна француско-енглеска изложба у Лондону, на којој ће виноградарска удружења бугарска да узму велико учешће, и нади да што беле прошире познавање производа својих. По споразуму тих удружења она ће на се узети већи део трговина за приређивање те изложбе, како би одважила произвођачима и трговцима, да учествују у што већем броју на овој изложби, да им на тај начин помогну да ивицу на тржиште лондонско са својим произвојима, што иначе због трговина не би била у стању сваки посебне учинити.

Права некаква фабрика креченог азота, овага још прелеска пронађиће у Милатау код Бромберга. Годишња произвођава креченог азота у прво време биће око 2500 тона. Целим послом руководиће „Продавница креченог азота у Берлину, аскалски трг 3“.

Изв корисних пољопривредних предавања у Минхену држач у прошле недеље неколико тамошњих професора, за старје пољопривреднике, а и питањима која су „горећа“... на дневном реду у пољској приреди На ише:

1. Новија напредци у науци о хранљивој стоке, проф. др. од Соелет;
  2. Знавај и пиљени обраде земље према савременим напорима, проф. др. Крауц;
  3. Стовачство (Одгајање и населење) проф. др. Пот;
  4. Уређења привреда водака као основица пољопривредне употребе земље, проф. др. Шлетга;
  5. Добивање млека и снабдевање млеко, проф. др. Хенкел Вајенстотал;
  6. Пашања и изубрења. Резултати нових истраживања о примени азота, ђубрета калијевог и фосфорно-кислог, проф. др. Вајн Вајенстотал.
- Слушањима су пиљавно по 15 марака за предавања. Ово је за Баварску једна новина... достојна угледана! И Србија би већ могла почети са приређивањем овако озбиљних предавања, пошто располаже са довољним бројем стручних свиња са највишим пољопривредним образовањем.

ГЛАСОВИ ИЗ НАРОДА

Слава Виноделско-Воћарске Школе у Букову код Неготина. — Услед тога што у околини владају заразне болести ова школа ни могла ове године славити своју славу Об. Тригуну по дојављеном начину. Из тога узрока неће се слава ни позивнице за славу, а и четивања прилаће се само писмено и путем телеграфа.

КЊИЖЕВНОСТ

Преглед листова

Земљорадничка Задруга у својој 1 броју од ове године поденише са насхоом „Слободом“ што је неко написао у њој чланак где препоручује и предоставља организацију Пољопривредних Подружја организацији Земљорадничких Задруга.

Земљорадничка Задруга има право, што тако будно прати сваку реч која се упућује било непосредно или посредно на рачун и на адрес Земљорадничких Задруга и што их узима овозможу и заштиту кодико ове установе врло, стубијајући свако настрано и погрешно мишљење о њима. Мило нам је што чујемо, да је она препоручивала својим задругарима да суделују у раду Пољопривредних Подружја, јер им Српско Пољопривредно Друштво и његове Подружја, и њихови чланови, илеу никада отказивали своје учешће и своју помоћ у раду Земљорадничких Задруга. Многи и многи чланови нашега Друштва виђају се редовно или у приликама у редовна задругарским, у као њихови радници, то као њихови полагачи. Има их који су били пре друштвени редовни чланови, ао што су створене Земљорадничке Задруге, а после су се њима искључиво посетили, а има их који су стели право признања и избора нашега Друштва, баш својим радом на задатку Земљорадничких Задруга.

Разуме се могу и морају постојати код појединца разлике у мишљењу и могу међу њима постојати спорне тачке... али виста могу виста синеју постојати такве разлике, ни супротности у мишљењу и код две толико крупне и толико важне пољопривредне организације у нашој земљи. Оне могу постојати једна поред друге, оне треба да иду једна с другом, оне морају да иду додирних тачака, споразума, заједничкога рада по једноме плану и по једном систему: да допуњују једна другу, да помажу једна другу. Ништо то није било досада, није никакав узрок, да то не може бити одаца. Само треба хтећи, схватити прави интерес нашег земљорадника а он је у горњим начелима.

„Тежак“ прати озбиљно и предано, с љубављу и интересовањем развиће наших Земљорадничких Задруга и издовољан је што ове... напредују.

Окружне самоуправне новине у већини случајева, богате своје стране радницама из пера чланова Српског Пољопривредног Друштва и то њихом пошума потпуно савршенима за своје прилике. Но ове новине су важан извор новости, начела и редовни објавници своју радња нашега Друштва, те и стога гледањима заслужују више дубоко признање.

Окружне новине поморавачке, доносио чланке М. Т. Г. и од нове године — Писац је обратио највећу пажњу питању о Ђубрету и Ђубрењу. *О старојма Ђубрету* је испрва рад о том основном питању нашег земљорада. Дља рад: *Зарође болести код првога живине*, почео је такође излазити од нове године.

Окружна самоуправа ваљевска односно сарадник д-р Ур. Ст. твео је једну паметну и корисну новину за окружне новине, из пољске привреде: *антона и одговоре*. Доста државни сконом у сваког службонају последњем има да одговара на разноврска питања из свију грана пољске привреде, да одговара усмено и писмено. То су савети и поуже изазвано савременом потребом и стога одговори појединцима заслужују да се уопште, да се њима и други користити могу. „Надуи“ — на ком растојању треба садити шљиву“, „вилана косица у лудеру“ — све су то питања и поуже спремног практичног живота. Доста има право г. д-р Ур. Ст. што вели, да се виљина косица појавила и из семена лудере добиљене преко нашег Друштва. Још у септембру и ми смо у ваљевској округу чули од 2—3 такву жалбу и то је и био један од узрока, што је Друштво прегло да сие своје забавке постави на нову савремену основу и да са више јемства и поузданости сие забавити и давати свету потребне ма предмете. — Зити претставима из „Здравља“ Настоје, а из „Тежак“: Пољопривредне установе и њихов утицај на напредак пољске привреде.

ОГЛАСИ

ПОСЛОВОБА МАКЕАРСКИХ ЗАДРУГА СА ВИШЕ ГОДЊИХИХ СЛУЖБОВАЊЕХ, вист у свим границама макеаретва, те и уједно у економији, тражи место у којој српској макеарки или економији.

Заступити може одама или најзад до конца фебруара ове год. 1908.

Умљова се унатиати код управе овог листа.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од четит прете једног ступца по 10 пара динар; од осталих крупних писмена по 15 пара од прете и од ступца.

Већим огласима: Цела страна 10 динара (10 круна аустријске вредности), *иола стране* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четит стране* 2-50 динара (2-50 круле).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтинице.

Преглед 4. броја „Тежак“: — Поука коју оружја земљаској производњи кретање изазове трговине 1907 године (наставка). — Важност Ђубрета и потреба Ђубрења. — Одбијање телаци. — *Блесике*. — *Гласник*. — *Гласови из народа*. — *Књижевност*. — *Оглаци*. — *Цена огласима*.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНПУТ

ПРЕДПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУЉИ СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВУ НАЈНОВИЈЕ РЕШЕЊА ОД АПРИЛА
1869. ГОД. № 204 ВЕДЕНСКОГ ДЕПАРТАМЕНТУ
НОСИ ПОШТУ БЕСПЛАТНО

Цена огласила изложена је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДИНА. НА ПОШТА ГОДИНО 5 ДИНА.
ЧЛАНОВИ ИМАЈУЋИ, ЧЛАНОВИ СВЕКЕ ДРУШТА,
ОДРУЖИНА, ОВН, ШКОЛА, ВОЈНИЦИ СТАРА,
КАДРА, ЧАЦИ, МАШИСТЕРИ, ПОЖАРОГАШНИЦИ
ЗАДРУГЕ И ЧЛАНОВИ ШКОЛА ДОБИЈАЈУ ЛИСТ
У ПОШТА БЕСПЛАТНО, АКО ВОЛОЖЕ ПРЕТЛАГАТИ
УПРАВИ НА ПРВОЈ ГОДИНИ.

ЗАМ СРБИЈИЈЕ

НА ПОШТА 8 ДИНА. НАЈ 4 ДИНА. АУСТЕР. СР.
НО СРБ. ВОЈВОДИНЕ, УДУЖИЦА И ИЛИКОНИ
ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКЕ ПОЖАРОГАШНИЦЕ
ЗАДРУГЕ И ЧЛАНОВИНИ, ЦРКВЕ, ШКОЛА И
МАШИСТЕРИ ДОБИЈАЈУ ЛИСТ НА БЕСПЛАТНО
НАЈ 3 ДИНА. АУСТЕР. ВРЕДНО. НАД УПРАВИ
ВОЛОЖЕ ПРЕТЛАГАТИ И КАО СЕ ПРЕТЛАГАТИ
КОД СВОГ УДРУЖЕЊА ПРЕКО КОГА ЊЕ ИМ
СЕ ЛИСТ ШИТА.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
ПРЕДСЕДНИК ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

ОДБОЈНИК УРЕДНИК

ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 5

НЕДЕЉА 3 ФЕБРУАРА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

ПОЗИВ

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

ДРЖАЋЕ СВОЈ

XXXIX ГЛАВНИ ГОДИШЊИ ЗБОР

У Недељу 24 фебруара ове год. у 9 часова пре подне

(Немањина улица број 11)

Дневни ред збора по чл. 43 друштвених правила:

1. Председник или његов заменик отвара Збор;
2. Подноси се извештај о раду друштвене Управе, годишњи рачун о приходу и расходу и извештај о стању целокупне друштвене имовине;
3. Председник подноси на решење писмене предлоге друштвене Управе, подружина и појединих чланова који су поднети Управи најмање 15 дана пре Збора;
4. Подноси се на одобрење предрачун прихода и расхода за идућу годину која почиње првог јануара ове године.
5. Бирају се чланови друштвене управе и то: председник, подпредседник и шест чланова управе.
6. Бирају се редовни, почасни и дописни чланови.

Позивају се друштвени чланови, Пољопривредне Подружине у саставу друштвеном и сви остали пријатељи Друштва и српске пољске привреде, да изволе доћи на овај Збор.

Број 415. Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 28 јануара 1908. године.

Поука коју пружа земљаској производњи кретање извозне трговине 1907 године

(Свршетак)

Видао смо да се у Европи, у западним напреднијим државама, у привредној систему пољопривреднога предузећа, Сточарство почиње рачунати као главна ствар, као предузеће и ако не потпуно самостално и одвојено од земљорада, а оно бар као равноправно са земљорадом, са захтевом да за свој напредак и богатства полаже право на то, да се једна део оришта или одвојити и употребити на производњу млека или хране за стоку. Производња млека на рационалан начин постала је основица напредног и великог Сточарства и рационалног Сточарства (припреди стојно). Земљорад би немо ступити на други план. И то Житарство се по би смело даље ширити по пространству, али ни ограничавати се, већ у житној производњи има се тежити савршеном обрадом земље и савија осталим помоћним средствима, да се са истог или досадашњег пространства истакоју што већи жетвени принос. Земљорад сеи тога има тежити, да на нешто жита и на нешто угара, уобичајено у плодород гајења тропинских биљака, постигне бољи рентабилитет (принос, приходност) у свој предузеће.

И ни, у Србији, немо и не можемо у том погледу бити никакав изузетак. И наша Пољска Привреда, у своје развија мора показивати исте токове. И ни морамо потпомагати и податакама исте токове, свима средствима и свима силама.

Према природним и привредним приликама појединих привредних области има се подешавати привредни систем који ће бити образац за пољопривредно предузеће те области. Према положају нпр. гајише се једна или друга трава. На употреби и таласастости пољокозија, где су принос од Житарства мали и неуопадају, Житарство ће уступити место Воћрству и Виноградарству, по изицама и реиу Ливадарство ће се преобразавати, то у ориште за гајење кукуруза и тропинских биља, то у вештачке ливаде, то у ориште за гајење мличних усева. Сточарне (припреди стојна) праише овај преобрајај, Сточарство (занатлиштво) које наискује јевтиније погобе, поће се из долина на више, удаљаваше се од тржишних средшта, управљаваше се онамо где по природној пољокози, земљашта, слабе несвојешта и слобрајаја, рентабилитет (принос) још може лежати у екстензионој (на великом пространству распршеној и на што природијач начин вођеној) привредној систему.

Можда би се с природно-економног гледишта могло учинити приговор: а прерада, а прерађиваше пољопривредних производа, а индустрија?

Ја се по одушевљаваша за њену улогу у привредно преобрајају Србије. Не одушевљаваша се, јер она има сасвим супротне услове и сасвим специјалне захтеве. Благостање народа не мора и обично не по цвета с дватама индустрије. Она хоће велики капитал, хоће што савршеније, након најнишкуну радну снагу, хоће што више и што јевтиније електро енергија итд. Па било да тим капиталом располада појединац (допородац или странац) или удружење, задруга итд. Интереси индустрије, нарочито крупне, они су сасвим супротни интересна Пољска Привреде, представљачи у Србији са 375 хил. власника, ситних сопственика земље, не би се смели никада ни заноставити, на жртвовању интереса на какве на гледад крупне и на око лоне индустрије... У осталој то је укратко и угред, јер то је много крупније питање, а да би та овде и овако на пречац даље и расправљати требало...

Испити требог дела „Навештајуа поднесених Министру Народне Привреде о досадашњем раду на унапређењу донаше привреде и мерама за даљи рад у томе правцу,“ ивица дела о Сточарству, потрудио је се, да прибави доказе о томе, да Србија с оловљим и овацим Сточарством својим не пагн од сурбару,дукиње — сувинака произвољне — и да се што имаго у својој стоци, одваја од својих уста, извоји на иштеу своје исхране. Ко се интересе за подробности упубијује га на ту донаса за наше прилике врло ретку и најаве вредну књигу.

Осново правило Економике (науке о ртковоћеу пољопривреднијим предузећем) у погледу Сточарства гласи:

Сточарство за производњу које није у стању својим производњом да исплати бар производне трошкове утрошене хране на стоку — заједно с осталим трошковима око њеног издржавања — то Сточарство није целуходно, није више на свој месту.

Сточарство — занатлиштво — као и Сточарне — припреди са стоком — у главном су удешени на производњу млека и на производњу стоке за рад у земљораду. Дакле занатлиштво у правцу привредне подобности за тежност. Мањкарство и млекарне припадају махом још овчарству и козарству, још су пријатљиви.

За исхрану целокупног Сточарства у Србији, како за занатно стабло, тако и за замену истог, како за довају потрошву, тако и за извоз, стојај има на распознелу:

правог пространства за пошану стоке	•	312.900 хек.
сврему зимнице за стоку (ливада и доштања)	•	815.000 хек.
Свега	•	637.730 хек.

Од све зиратне земље у Србији (1.201.605 хектара, по одбитку ливада), пространство које у главном служи производњи хране за стоку, износи преко 50%. Али пошани стоке мале-нише службе и сва остала пространства.

Однос Сточарства — количине живе стоке — спреж зевљашта које има да га исхрана овакај је:

а) од 4.830.000 хектара колико је целокупно земљиште Србије, свака хектар има да исхрана 106-1 кграма стоке (живе мери).

б) од 2.302.373 хектара, колико износи пространство за пољопривреду потребу уопште, сваки хектар има да исхрана 222-3 кгр. стоке (живе мери).

в) од 1.531.605 хектара зиратног земљишта у Србији (с виноградама и вољадина заједно) сваки хектар има да исхрана 338-8 кгр. стоке (живе мери).

Вако се рачуна степен или мера јачине Сточарства, у осталој Европи, ни у Србији држио јако Сточарство преко средње мере, али у место 0-6—0-9 граа на 1 хектар, према неважко Сточарству, ни пативо и држио у 338-8 килогр. живе мери 1 $\frac{1}{2}$, и 2 граа крме стоке (т. ј. целокупно Сточарство сведено на меру 1 просечног говчета), а то је израз лаше лакше једног на број јакот а у ствари закразало, да јеко производног Сточарства. Према привредном систему у нашој земљоради, ни би смели држати далеко слабије Сточарство и по броју и по тежини, јер је у нас заступљен систем једностраних привреде на зиратној земљи — са житарством, земљорад са слабијим ливадарством, а у Сточарству и Сточарству екстензиван начин припређаваша. Да би се тако и толико Сточарство могло поддржавати, морамо се у главном ослањати на пашњак (нашњачко хрвање) остављаше вољине целокупног пространства наше домоване за зледу испашу — исхрану и пријативо занатлиштво — одгајање —

стоке. И с погоршањем тих просторастава за иснашу постоје оштрија и денекорација — бројно опадање — стоке свију врста.

Цело ово разлагање, у погледу Сточарства, може нам послужити као непоштан доказ:

1. Да и ако имамо бројно доста јако Сточарство, оно је какавном и по производности стоке доста рђаво, те потребје и тековне и укешне поправки;

2. Да стање Сточарства не стоји у потребној разумној сразмерности сиром просторастава која служе за иснашу и за производњу хране за стоку, јер она не даје ни потребну каквоћу, па ни количину хране довољну за рационалну сточну привреду (сточаревне);

3. Да се поправка каквоће и производности стоке, нарочито крушвице и раностаса свију врста стоке које се гаје за продају и за извоз, дакле за гођење и за нево, по може ни замислити, докле се у исто доба не буде тежило и поправила просторастава за производњу хране за стоку, нарочито уношћу у великој мери засавања ориша са највишом близина за хранење стоке: зелени пшени преко лета, а осушеном и остављеном у сено преко зиме; болном негом и разумнијом привредом и на ливадама и на пасиштима.

4. Да се с погледом на измешане трговинско-господарне прилике наше земље, мора најобилније узети у претрес и одену и врло важио питање по народну привреду у данашњем тренутку, да ли се и у колико се и код којих се врста довање стоке мора радити на измешан працау и привреди сточарекој и у кој смеру и смислу.

Не смењо изгубити па вида, да периодна 1907 година, нарочито са готово потпуно несташнице сточне хране, у данашње доба прекрета, може бити судбоносна за Сточарство у нашој земљи, ако се с планом, разумљивом и великим напорима не буду предузеле и од стране државе и њених установа, све оне мере које су неопходно потребне, да се једино послушно и по себи већ напредно Сточарство прихвати и оствари.

То мере су познате и оне су у сличних приликама и од осталих држава, много раније, проналажене и прихваћане, науком утврђиване и препоручаване, а практиком оспособане, само их треба према нашим привредним приликама и нашим материјалним средствима, вероватно, по рангу и прешности средстава, за спреху извршити се побринути, па њиховом остварењу што пре приступити.

Сточарство се налази не само на прекрету, по и у опадању: да се узгинути и досекнуће глади и да се и оно добро што имамо у запалити стабу за извоз поведе и упростицаи запалити труд од 10—20 година на овамо, ако се не предузму потребне мере за поправку тог злог стања и нарочито за одржање, у животу и у земљи доброт запалит стабла. Да неговина хране, скопчачење и главнење стоке, периодна 1907 година, не буде узрок, да се, — ако се ипак „отвори граница“ ма и класној стоци, — у овој години наш запалитик не појати на парок и не узгинути свој завет.

Ја налази, да је у свакој погледу стање нашег Сточарства у једној толико критичкој фази, да је потребно, да сва жеродина чиниоци прегну, да се најнагоднијим мерана да што више ублажи, ако се отклонити не може.

Дужност та најобилније пада и на Секцију за Сточарство у Српској Напољопривредној Друштву и на лично оде-

љење у Министарству Народне Привреде и на све стручњаке за сточарство у нашој земљи: да саветика, расправана и објективна материјалним средствима, дајас поволну Сточарству на његовом судбоносно прекрету, јер ће тако помоћи својој доковини.

с. г.

О ОРЕЗИВАЊУ ЗРЕЛИХ ЛАСТАРА НА КАЛЕМЉЕНИМ ЛОЗАМА

Једно предавање, које је држао селекционерима по државним исежним резидењима

Велимир Н. Стојковић

НАСТАВАК

4. Дебљина ластара и њен утицај на начин резидбе.

Вода, која се пене у пролеће, када на лози нека лишћа, из кила у ластаре, неће се под извесним притиском, који се може чак и мерити. Та вода, која у себи садржи, као што ћемо доцније видети и хралњивих материја за лозу, цури чим се с пролећа ластар ореже. Тада се кила да лоза *суши*, *ишчи*. Ала кад се окца отпочиу развајати, сушене престаје, јер онда сва вода одлази у окца, односно у младе ластаре, који из окца излазе.

Уколико је притисај воде у окца јачи, уколико ће ластари, који ће се резати из тих окца бити бунјији. Ово има једну врло важиу практичну примену у орезивању. Ако су нам ластари на једној гизи танки, крхљави што нам наговештава да је и гиза слаба, ми ћемо их кречко, на једно окце орезати, те да тако у издућој години добијемо јаче ластаре. Оставајући на орезаним ластарима по једно окце, притисај ће воде у то окце бити много јачи, него ли кад се оставе по два или више окца и онда ће се добити, разуме се, много бунјији ластари. Истегна је да у разнију младих ластара игра главну улогу вода, али ипак не треба схватати са ум, да то није чиста вода већ вода са раствореним хралњивим материјама, које је лоза преко лета нагомила у виду резервних материја у својим ткивима. Добели ластари наговештају нам да је гиза, на којој су почили снажни, бунја. Ако такве ластаре кратко орежемо, онда ћемо добити у издућој години још дебље ластаре, јер ће онда и притисај воде у остављени окца бити и сувише јак.

Треба знати да бунјост и мланост не само код лозе него и код све других облика стоке у обрнутој сразмери. Доста, уколико је једна гиза бунјика, уколико, дакле, развајје дебље, бунјије ластаре, уколико ће она много роди са себи монети. То је један олт, о коме се могао сваки од нас уверити, ако је кадгод ластаре на каквој гизи и род на више мило обилжике посматрао. Услед чега то бива да на слабијим ластарима има увек трошља, док та на бунјијим ластарима има врло мало или нимало? Изгледа да се та појава и код лозе и била у оште може донекле објаснити истинитом за одржавање врсте. Кад гиза има слабе ластаре, кад не изгледа да ће дуго трајати, она доноси род, те да тако осигура, одржи своју врсту пре него што ће угинути. Тиме се може протумачити и оно што се по неки пут после каквог јаког града на по неким ластарима градобитних гиза појављује цмет. Напротив, гизе са сувише бунја ластарима, које су снажне и којима је остатак осигуран не доноси род, јер ће саме собом одржати своју врсту. Тек кад гиза буде мало ослабела, кад се на њој појаве слабији ластари, тек онда ће отпочети рађати.

Уколико је притачна вода у оквира орезивних ластара, редомко мало час јача, утолико се добијају и јачи ластари; али долаже сада, утолико ће ти ластари бити и неоподобни и обротно. Не треба, према томе, сувише кратки орезивањем увести да глице постану сувише бунје т.ј. да произведу сувише бунје ластаре, јер ће онда тада сасвим мало или никакво рода помети, нити омет слабе глице дуги орезивањем сувише оштрегати родом, да се не би услед тога много изгубило. Родност глице ваља орезивањем пометати тако да глице произведене грофље може да изврши без уштраба за себе саку. Она треба да је гравирна бунјоста, снажна, јачина глице, јер се само тако може пометати да свака глица доноси редовно снаге године приближно исту количину рода. А уредно рађање лозе је врло корисна ствар, јер није свиједно као што бете спм прилазити, да једна глица доведе једне године 5 и 6 кгт. грофља, а друге године ниједно килограм. Орежу ли се ластари сувише високо, добија се истина више грофља, али је то грофље лошјее квалитете јер у недостатку довољне количине хране не може као што треба ни да сапри. Уз то још глица и ослабије те идуће године слабије рађа или се сасвим одмара не доведећи никакво рода. Орежу ли се пак ластари сувише ниско, онда се не добија довољна количина грофља, те се од уложеног капитала у виноград не може извучити престојана рента.

Ваља као што видите да има неке везе, неке зармноије између бунјости глице и орезивања ластара на род, дакле између бунјости и плодности, на начин како то народна пословица лепо каже, да и вуци буду сити и ошце на броју, да, дакле, и глице остану потпуно здраве и да даду никак доста рода.

Орезивању је као што видите циљ да воду која тече кроз зраде ластаре направе на побочна оца, из којих виноград очекује плод, но тако да тај притачна воде не буде ни сувише јак да се не би онда развило сувише бунја, на преча томе и неоподоб ластар, нити пак сувише слаб, те да се не би онда развио ластар сувише оштрегати родом. Пресек на ластару, који се учини ножица или какамака може се сматрати као каква устава направљена на једном потоку и шестина речаца и јесте у томе да одреди тачно место где треба тај пресек да се изврши. Треба ли устави наметати ближе или даље од извора потока и колика пут, колика простор треба оставити потоку на да повоља количина воде буде довољна, да до сваког од оца, која се оставе орезивањем прими довољно течности за организацију нормалног и плодног ластара. То су све питања, која треба претрести пре него што ће се орезати један ластар. Треба, дакле, орезивањем оставити на ластару толки број пуноћина, до одговара снага, бунјости самих тих ластара.

Мало час смо казали да Снедеруњу треба орезивати на 3—4 оца, а Дренкове на 4—5 оца, ако жељимо да од тих сората добијемо рода. Ако су пак глице тих чока снажни и добро развијене и ластари јаки, онда можемо на њих првенствено тако дугачко орезивање и можемо се надати доброј боби. Али ако су пак глице тих чока мало изгубиле и ластари средњи дожезо ли онда орезивати те сорте на 3, 4 на и 5 оца? Јамако да нежемо, јер бисмо онда добијали више младих ластара, који би били краљиви на и ово рода што би понели не би били у стању иххранити. Напротив ако такве ластаре према нижој снази орежемо краће на 2—3 оца, добићемо јакли број младих ластара, који ће бити средње бунјоста, на још, ако су се прошлогодишњи ластари добро заревнели и довољно рода дометли. Дошеће рода отуда што смо казали да, по теорији Кевеншија, плодна оца код појединих сората у толкоко се ближе на-

лазе основи ластара у колко је ластар, на коме се орезивање боље саврше. И ето услед чега Снедеревка, Алакака и друге сорте, које с обиром на положај оца траже дугачку резачку по који пут и с краћом резачком доведе доста рода.

Ито тако, ако су ластари, који се орежу на род код неке сорте, који се треба с обиром на положај оца орезивати на два оца, сувише бунја, на ако те ластаре домета и орежемо на два оца, онда ће притачна сокова бити сувише јак, те ће се онда развити сувише бунји ластари, на којима неће бити никакво рода. Напротив ако те бунје ластаре, на којима ће притачна сокова у младе ластаре бити мањи, на ће према томе, и они бити много роднији.

Истина је да, при орезивању ластара појединих сората лоза, треба извати на уну положај плодних оца, онако како смо их то напред извели, али ваља још више при тој раду водити рачуна и о јачини, добијаних ластара, који се орезају, јер она, доклина ластара при орезивању има или треба да има утек пресудну реч.

(Наставак се)

Снежни покривач у природи и његова улога у пољској привреди.

„Под снежним покривачем све биљке свет савна сповојно и живи, оскрбују томе зраке светог орловог пасица.“ —

Као што човек руком својом, онде или онде, овет или ону сувину биљку, ово или ово шибље, слахом, дубрето, или шумином, пред зиму, покрива у намери, да их од зимске студени сакува, што тако и природа, као иако живи свег живота на земљи, покрива својим снежним огртачем све биље и растине преко зиме, да им живот до пролећа заштити. — И као што слава, дубре, шума, или други каква зиматка направљен и наметен покров, не да спољној студени да до усева допире, нити, омет, допунта да топлота на земље лане, исто тако, и снежан покривач, као не све рђав топлошма, не да с једне стране да студен у земљу и до усева допире, а друге, омет, не да земља да зрачешма топлоту на себе расипа.

Дакле, прва је корисна улога снежног покривача, што преко зиме не да студени да допире до усева и што шире чавла губљак топлоте на земље. — На овај начин, биљке имају под снежним покривачем живан и сповојан сав, јер се земља одржава у равнотежној топлоти, а што је најглавније избегнуће су све опасности од т. зв. суво- или голохризиде и извржавања усева, од којих се пољопривредници са оправданим разлогах повлаштите боји.

Али поред ове заштитне улоге, која снег у виду покривача над биљке и растањем чвља, врши он и друге не мање корисне улоге у погледу правилног развијања и плодносног успешања биљака.

Тако, кад се снежан покривач, било преко зиме, услед наслог вонешња топлоте, или с пролећа, кад и иначе насталу топли дани, отпочне да отапа онда одузима (абсорбира) велику топлоту и не да земља да се нагло загреје, већ је одржава у умерено хладном стању, из топлоти од 0—1° Ц., а при такој топлоти биље и растине не може нагло да крене, те на тај начин избегне и опасност да пострада од пролетњих мразева, који се, готово свада и сваке

године, кад више, кад мање, појављују. Тиме пак, што се снег полако и постепено топи, сва се влага, односно вода, полако у земљу гуња и попиру у дубље слојеве неге, одкле се, као из каквог резервоара, пење на више, кад преко лета наставу суше.

Дакле, друга је корисна улога снежног покривача, што постепено кривачем и отапањем одржава земљу у равномерној хладноћи и што биљу и растину не да да нагло крене услед чега би могло настрадади од пролетњих и позних криваца. Сем тога, ови постепени отапањем, сва се вода слива у дубље слојеве, а тиме се повећа општа влажност земље, која је од судбоносног значаја и утицаја на живот биљака, кад преко лета настану прашке и суше. Из овога пак следује и то, да снежни покривач служи и пролећа као предохране против пролетњих криваца, а лета гасна вода, односно његово отапање, служи као резервна храна биљкама.

Дакле, снежни покривач одржава и ваздух над земљом у равномерној хладноћи, одувицајући му топлоту при отапању. Корисност ове појаве, нарочито се огледа с пролећа, кад снежак покривач ишчезне и кад пролетњи зраци отпочну да пробајају кроз ваздух и падају на земљу. Тада, услед хладних и гуњких слојева ваздуха, и сами се пролетњи зраци охладе док до земље доспу, те ни на овај начин не могу да изазову нагло покрете сокова и бујни полет у развицању. Ово је велика добит, по будући живот и плодносно успевање дотичних биљака, јер тада избегну најсегурније сваку опасност да доиђице могу страдати од позних пролетњих криваца. Сем тога, у овом случају не могу пролетњи зраци својим јачином пролетње топлоте да нашкоде ни оним најожијеним биљкама, који су тек пошле и једва на свет изашле; јер док сунчани зраци прођу кроз охлађене слојеве ваздуха и сами се расхладе, те ни је топлотно дејство знатно слабије и нису у стању да најожијене делове тек пошких биљака спаре.

Дакле, треба је корисна улога снежног покривача, што одржава подлебе у равномерној хладноћи, те с пролећа унапред топлоту пролетњих зракова, који би могли и сувише рано изазвати кретање сокова и бујни полет живота, у ком би случају, као што је у другој врлици напоменуто, благе могле настрадади од пролетњих криваца. Тако исто, у овом случају нису у стању топли пролетњи зраци да нашкоде ни сувише младим и нежним биљкама.

Дакле, снежни је покривач, односно снег, од свих ваздушних надела један од најјачих и најбољих скупљача свих оних ситних, топлих околних неваздушних делова, који нуду по ваздуху плавају, негде више, негде мање.

Ти ситни делови из разних мешавина кинералног, биљног и животињског порекла, као што су: прашина, разни гасови, честице од појединих делова биљака као: коре, лишћа, цветова и плодова, затим отаци појединих делова тела разних инсеката и т. д., хватају се на снежним вахуцама, које падају кроз ваздух, и са њима се таложе на земљу. Ту, на земљи, у дебелом слоју снежног покривача, ове се честице потпуно растварају и тргну заједно са оним материјама, које су на земљи највише биле, па приликом отапања снега све те истрале материје попиру у земљу, дајући на тај начин биљкама јединствену храну, коју текмо да коже тако правилно да смећа и тако добро да припрени руда-зудека.

Дакле, четврта је корисна улога снежног покривача, што доноси биљци најваљну храну за живот и плодносно успевање. — Ето, овде треба тражити оправданост оне изреке наших пољопривредника: *да је после снега узек зиме и бољег плава и да снег боље буђи него човек.*

Оправданост овакових тврђења, најбоље нам показују и природно богатство наших планина, шума и брегова, који су

редовно сваке године покривени дебелом слојем снежног покривача, кад их упоредимо са врлетима и глетима других земља, где студени и снежни покривача преко зиме нема.

Најзад, поред свих наведених корисних задата, које природа обила, пуштајући снег на земљу, не треба изгубити из вида још и то, што снег кувечи са свих страна по ваздуху својим пахуцама све оно, што не треба у негу да буде и што је штетно по живот и здравље људи и животиња, врши и једну природну хигијенску улогу, јер пречишћава ваздух и чини га здравијим за људе и животиње.

*

Дакле, када ове ретке зиме, судећи по висини снега на имању Ратарске школе у Шапцу, која износи преко 24 см., верујемо, да и у другим крајевима наше долина има још и више. — Радужио се томе, јер ће нам се брда и планине с пролећа утолко јаче и лепше зеленили; па пропацица и суватица, планинцима и низинама букуће обила и слатка паша; а усевне биљке и све друго растинје, које човек ради својих потреба гаји, оспособиће се за бујан живот и пораст и својим плодносношћу увећавају зајемачице пољопривреднику доста и доброга рода; а поред свега тога, снежни је покривач донео пољопривреднику пречишћен и сув ваздух и тиме му створио још једну новуљну погодбу за живот и здравље. —

Зато данас у царству природе и њеном домаћуљку нико није радоснији до пољопривредник.

Рад. А. Нешћ

ВИСИНА КОЊА

У току последњих 50 година па и више, Египци су сини силма настали, да висину својих кова појачају. Да га су тиме успели, да одрже прабитан тип и чврстину грање тих кова, те је још у питању. Али висхови тркачи настали су чувен сој. Стално облагоурађивање ових кова, изазвало је постепено висину од 17 шака (173 см.) па и више, упоредо уз висину и правилан развој кривоше тела.

Нагледа, да се до ове висине још може правити да развијају и остали делови тела, као на пр. доволна дубина грудног кова, и правилан раст ногу.

По мишљењу адмирала Рауса египатски је пунокрвни коњ, у времену од 100 година на овамо, порастао за четвату шаку, а то је 10-16 см.

Ауторитети на пољу коњарства тврде, да овањи коњи или кови средње висине, у много јачој размери преносе своје добре особине на потоње генерације, него велики коњи; а тако је тврђење одиста и вероватно.

Тато се на пр. зна за необичне тркачке способности некадашњих тркача, чија висина није прешагла 15 шака (152 1/2 см.). Анхастер Стерлин из 1745 године, који је у своје врине ваљно као најбољи тркач, био је 158 см. висок; њега није за живота нико тучао на тркама, на којима је својна етаже била 4 ниде. Он беше отац неколицине одличних тркача, а ваљко је у 26 година.

Хајтендер, отприлике из истог доба, добијао је много награда на истој дужини етаже (4 ниде), а не беше већи од 145 см. Цинграх је био само 143 см. висок, а добио је 25 трка и даљако се на тркама 7 година; и овај тркач беше отац многог чувеног кова у Енглеској и у Америци. Екдиза

је веде била 156 см. висока, а исто тако и чувена кобила Претесе савремена је, не беше већа од 142 см., која је у пољу добила 4.050 гравеја,^{*)} што за ово доба много значи. Заниј је постала чувена запатна кобила и заведена је у I сесу генералне родољубне књиге.

Из новијег доба има исто тако лепих примера. Тако на пр. Трахи, чија се крв данас необично цени, беше 157 см. висока.

Доктор Синтаке не беше већи од 152 см., а отац је чуване кобиле Бевањ која је била чија Нумингера, а баба добре трепљиве данашњих одличних тркача. Око 1826 године јавља се Хамере Кликкер, који је међу својим савременицима био највећи пунокрвни коњ; он је достигао висину од 173 см. а упоређо га и добро развијен. Од овога времена паде се ипак коњи, који су ваљом пореклом од омилијате Хамере Кликкер и они ту своју висину пренеше до највеће настува Мелбора на до данас. Извесан број одличних одгајача јису ценили ову шампију и то због претеране висине Мелборна и његових претка.

Према свему изгледа, да је увећана висина Тачстон-а (157 см.) најповољнија била, па да се Постигну овако изванредни резултати код тркача. Ранији су одгајачи замисљали, да само у већим коњима могу наћи јемства и погодности за увећавање тркачких особина, а да мали коњи исуз за то. Заниј тврде, да енглески пунокрвни коњи, не би били ни приближно ово што су данас да није било неђу виња и мањих коња, него да су данашњи пунокрвни коњи зашлепни искључиво од већих коња из омилијате Хамере-Кликкер-а.

Ова пострајана важе и за све остале својне коња по мишљењу њихових стручњака.

Тако тврде, да је њихов свој коња под именован Хунтер, изгубио одличан крој леђа и бокова, чим је претеко висину од 157 см. Исто су ово запазили и код запрежних коња а код своја Халке и других.

Ова забавља, ипак и нама послужила за поуку, у толико пре, што би и ми желели да наглав прелазе и што брже, запатимо што већи свој коња у вањем Стоцарском Заводу, а у којем и иначе немамо много кобила, које би прелазиле висину од 157 см. на дрвеној жерл.

A. M.

ГЛАСНИК

Конференција чланова седије секција друштвених 27 јануара у недељу била је врло слабо посећена. Од толиких чланова Друштвених у Београду једна их је дошло на састањак 15. Како се председник Друштвених тек опоравља од болести, а најповољнији је на путу, то је умалио старог председника Друштвених г. Милутина Савића да руководи састањком. На дневном реду био је избор секретара секција, пошто из старом постојанству који још није изабран понови и прилагодни изменама и допуњама Друштвених Правила, и за њих важи двогодишњи рок, једна секција нема секретара, а друго је секретар прештема на Београда итд. Пошто је објављено, да је одређена комисија за израду поновљених од које се приступити чланови надују кинем реду и у секцијама, а израда послоника по свој принцип доведе себи и погу имену Друштвених Правила и пошто се развила и прилично дуга дебата која је расветлила доносила и уторке досадашњем слабом учешћу чланова у раду секцијском, приступило се избору секретара

секција која ће бити предложени уграи и збору на потрешене. Изабрани су за седињу за земљорадну 2 секретара и то за ратарство, виноградарство и повртарство г. Јоша Марковић, за виноградарство и воћарство г. Велизир Н. Стојковић, за седињу за сточарство с травама г. Александар Марковић, за седињу за шумарство и лов г. Д-р Миливоје Васић, за седињу техничку г. Јован Вишетица, за седињу за пољопривредне установе и законодавство г. Милутин М. Савић. Сем тога кандидатима су и нови чланови позвани и редовни који ће се збору предложити на потрешене.

Поздравље. — Округна чланска скупштина предлазила је за целу годину све своје основне школе у округу на „Тешак“ и послала за њих предлажу и тиме показала колко јени значај прирева њенихости и пољопривредног знања у народу, јер доиста школе могу у многе послужити тако смеру.

Исто тако и срез поздрављачи решно је да „Тешак“ примају све општине у округу и о томе је уредштинско већ изаштено од стране среског економа.

Одписовање. — Новодом учешћа Краљевине Србије на Балканској Нагодби у Лондону, Указом Његовог Величанства Краља од 18 јануара ове године, одиокива је *Одломком Ср. Саве четвртог реда*, г. Нико Јовановић, шеф одеса за производњу дунава у Уранин Државних Монополиа, редован члан, и члан управе Српског Пољопривредног Друштва.

Г. Јовановићу честитамо одиокивање са најлепшим жељама.

Дуван из бербе 1907 године. — Главном Столарнику не-преривачних дунава у Београду стигу откупљени дунави у Турску и Житковцу, који су произишле из донашег семена у 1907 години.

Откупљени дунав суд и нама је бољи од дунава одије-ног у 1906 па и ранијим годинама, јер се не вајта да је скоро био овако леп и добар дунав. У отарду ову слуга то, што је откупна комисија у Житковцу испослала један вагон с дунавом бербе прошле године у коме је било 330 бала, а небу овама 110 вагонде и прве класе, што значи, да у берби преважише читала једна трећина омилијате дунава.

Крушевца такође даје врло леп дунав и било је више бала и вагонде класе.

Кад даје Крушевца и Морана овако лепе дунаве, онда је вероватно, да је: Бајина Башта, Нив, Проклеше, Лесковац и Брава дахи још и више омилијате дунава с тога, што се у тим местима производи дунав из трекот семена.

п. м. р.

Земљино дањак запатне стове у Вудмештци који се држи сваке године, сајам на реду 24 државне се 7 и 8 марта ове године у стајам Татерсала. Сајам обухвата четири групе: рогату жару (бикове, краве), ошце, козе и свиње. У сајам државне се и смотра пољопривредних справа и ваљина.

Попис стове у Мађарској. — Мађарско пољопривредно министарство уобичајно је да израђује сваке године попис стове по општинама. Резултат пописа 1907 показује спрам 1906 прорачунат. Број коња умужио се од 1,738,416 па 1,777,664 говеда од 5,624,555 па 5,352,929 а оваца од 6,891,089 па 7,549,336.

Претни законикласе продаје свачког змања. — Среска власт у Тешку у Чешкој доносила је да се претни законикласе продаје свачког змања, могу применити и претоземај законикласе прописи, кад се хоће. Она је објавила у званичном листу, да се неће потврдити ни један уговор о продаји закључен у крпичи и мајстани и да ће они који се огреше у ту израду исклучити и најстрожију меру казни. Крпичарима ће се одузети мекласно право.

Одробивање цове месу. — Општина града Цариграда, да би стала на пут својим престоницима касивима, да не дину цове месу без надзора и потребе, оточиола је прописивати цове месу за турску престоницу. — Како је у нас у Београду забраном увоза меса са козара, саровина доведена у непогодност, да јединије месо баваља, не би јан и београдске општине могла према вањим законикласе прописима угледати се на турску престоницу, да и она одређује цове месу, кад касани и на жерл и на домерима, престоницима грађанству покуснујући месо недодуштним начином.

^{*)} Једна пошвица = 25 ервака.

Један за Србију савремени пример за улагање — Дубровачки малих гаада суксулских. — У „Пивни“ читано: У многим суксулским жувањима по општинским број стове напредује. На жалост поред свега тамошње гаада ипак окудевају у љубрети за живе јер не знају како да употребе љубре. Министар пољопривреде (мљавски) наредио је суксулског одбору, да треди 20 уар — љубревака код 20 вредних гаада. За уређење оваког таквог љубревака одредио Министар по 200 србина повола.

У нас је тај пример свирски за улагање. И Министарство и Подружје и Округни Одбори требало би да се утрукују ко ће насшо уређењем љубревака појиди. Министарство је лане наредило најстрогоје Државних економијама и школама, да морају појиди улагање љубревака, ако их дотде већ подигли нису. Требао би ту наредбу распиротрети и на окр. и срење економије. На уређењем давања државне помоћи подстигати подизање љубревака. Дворити је образа домаћиница, а љубревак вредности и смисљености у развојном рувођењу пољопривредног предузећа на инаву.

КЊИЖЕВНОСТ

Календарска књижевност

„Тезак“ је већ саопштио од посетитих му овогодинашњих календара да принас, неколико. Календарска књижевност на српском језику расте из године у годину, јер је то година књига за народ која остаје на читаву преко целе године и стога треба обрвати особити бригу и старане, да у њима буде у складности потребна знања за практични живот и савремених поука, нарочито из неге здравља и из пољске привреде и култивства. Нисмо ни против забаве, приноседака, песама, чапавка из историје и узноавања са српским војскама, али ове то треба да буде са скромом и са обирома на то, да је календар права народна читалица за годину дана.

Сад имамо да принажемо два календара, један нов: *Календар народних новина* за 1908 с 54 слике, уредио Живојин О. Дачић професор, 8^а стр. 160 (110 страница садржине, остало списак предплатника). Цена 0-50 динара.

Садржај одабран а слике су лепе. Месечни радони подељени су изакоз осталих написа, из хигијене, историје, привреде, познавања српских земаља итд. Да нам буде боље — Наше Здравље, Отечка му мотика, Чистота и здравље, Уставања права српских грађана, Земљорадничке Задруге, Потршце — затршце, Једна корисна биљка (гајене ковољке), Како је Чича Милић сејао траву, Храпа и здравље, Како ће бити прево од проф. Др. Марјановића, Гајене свиловито од М. Савина, На Угледског Брсту, Пиће и Здравље, Србин Србину — свој својме, Како је нашoj браћи под Турцима, Делија девојка од Знај-Лове, За оне који траже ајачак код Управе Фондова од Джи. Протња, Земљорадничка Напољка у Темшину, Велики пријатељ народног просвећивања, Наша друштва и установе (Коло Српских Сестара — Друштво за чување народног здравља, Друштво за школаску хигијену и народно просвећивање), Торбица (грање поуке из куће и пољске привреде).

Има и лених слика, од којих је збирка слика са темнишких напоље у 1906 години најинтересантнија, јер та напољка са подацима и сликама није бил још принавања јавности.

Као и „Народне Новине“ Дачићеве и календар заслажује највећу препоруку, јер потпуно одговара условима добре народне књиге, да осталима може послужити за угад како ваља уређивати календар за народ.

И један стари:

Ботак који излази већ 26 година у Сарајеву и служи као државни календар са шематиком за Босну и Херцеговину.

Са 18 таблица слика, 4^а стр. 72 садржине и шематизам 138 стр. Сарајево Земаљска Штампарија 1907. Цена?

Изаче велики календар, али с мало садржине. Чувени гатар — пртша на живота на селу, против правозвериде и гитаву, У леникој школи... Ехдем Мулабић — препорукуе као лек од беговеке досаде нувољоме по свету и пример, школу живота. — Ко је господин? слика из свагдашњег живота од Ивана Кладрџа — лено и духовито нувољоме је да већи господин просејак, но... господин писар са дужан и бескућник. Привреде и друге корисне билешке. Слике су предан, нешта и народ оних покривања српских.

„Тезак“ се може радонати кад се поуке из њега и ако се не навода извор, шире у народ и путем опасних календара, јер их има понеколико узетих из нашег лета.

Нове Књиге

Поуке из општег стојачства од А. Кобљашке окр. јарвеног лекара, Падање помоћу Окружне Скупштине округа појарвеначког, 8^а стр. 185. Појарвеначка Штампарија Ђорђа Науковића 1907 година.

О овом делу „Тезак“ ће у скоро опширати проговорити.

Report of the Poultry Industry in Denmark & Sweden by Edward Brown F. L. S. Secretary of the National Poultry Organisation Society et. c. London 1908 8^а стр. 112 са 8 таблица с обе стране лених слика.

У иназу издања Земаљског Савеза ситлеских живинарских друштава његовог секретара и нама познатог Е. Едварда Брауна који је и наше живинарство летициком описао, издања која се одnose на проучавање живинарства разних земаља, почев с Америком, наше Друштво добило је од уваженог писца и оне живинарства — прозводње и трговине — у Данској и Шведској. Његови списи су исцрпна и појчна проучавања оне важне привреде граде.

Карантер по Самуилу Смајлсу, с ситлеског превоо Никола С. Јовановић „Американац“ — друго и исправљено издање — Падање књијаре Лазара С. Марковића. Београд 1908 8^а стр. 334. Цена 3 динара.

Преглед листова

„Тезак“ налази да треба редовно да прати новремену књижевност — нарочито штампу у унутрашњости земље, јер особито окружни листови, ваља да корисно послуже као расадници корисне поуке за народ, пошто наша дневна штампа повијега доба, изуаев 2—3 светла изуметка, потпуно напушта једну од најважнијих удога штампе у једној земљи. Стручњих листова немамо да би они били у стању да понути ту осетну празнину, а они су објачно листови који излазе повремено и у дужим разменима времена... Стога би уредништво желело, да листове нарочито окружне које добија у замену, добија уредиво и за време, а не 2—3 броја једнашну.

Окружне новине, после окружних скупштина и штампавна записника одборних и зборских прихатају омет штампања поука из народног здравља и из привреде. Неки само још немају друге садржине, ван свог знавањног дела.

Појарвеначке окружне новине после чланака *О прављену љубретица*, у 5 броју довршују: У стајском љубрету и ленова доносе Стевац за награде Српског Пољопривредног Друштва за најпреднији начин рада.

Ваљевска окружна Самоуправа наставаља из привреде питања и одговоре (Наду), на има из „Здравља“ чланака: Школска аграда и народно здравље, Изаке и послонице о здрављу и из „Тезака“ три савремене билешке. Доноси и објачну Подружјиве о навакама пољопривредних потреба.

Чачанска окр. Самоуправа доноси чланак: „Зашто се у округу ужичком и у околним окрузима не гаји лан?“ у ком се износи како је лекада Пољошка Подружница радила на ширењу лана; али како ужичка ткачка радионица нема још вреднице, па за своја ткива уноси копац са стране — тајеве лана није могло узети веће размере; латин: *Један описан штеготочина на малим објектама* чланак Рад. А. Немића (у виду расписа послат надали у исто доба у новинама окр. подринског, топличког итд.). Радови у јануару. У броју 3. Како се где каже ишеница од Шиншина. О члану добротвору нашег Друштва г. Куради. И пратке прикдае практичних пољопривредних поца: *Подизање четинара и Бубре и бубреце.*

ОГЛАСИ

ПРВИ ПРИВАТНИ ЛОЗНИ РАСАДНИК ОСНОВАН 1902 године у близини Бањске Жељезничке Станице, а по одобрењу г. Министра Нар. Привреде, има на продају 80.000 оцамањених и ужиљених лова разне домаће сорте, како вишего тако и асталске и то на подлози: порталне, русестрјеу и берманџијери.

Ценовник шаље на захтев бесплатно.

С војтовачком
Атанасије Радојковић
Има.

1—4

ЗБОГ ИЗМЕНТАЊА ВОЊНОГ И ШУМСКОГ РАСАДНИКА и редуцирања бројног стања сората Управа Ратарске Школе у Шашцу издаваће војне и четинарске саднице из свога расадника по знатно сништеним ценама и то:

Јабуне 1 комад 0-15 дна. 100 комада у више сората 12 динара.

Крушке 1 ком. 0-20 дна. 100 комада у више сората 15 динара.

Шљане 1 ком. 0-10 дна. 100 комада у више сората 8 динара.

Трешње и вишње 1 ком. 0-20 дна. 100 ком. у више сората 15 динара.

Кајсје 1 комад 0-20 дна. 100 комада у више сората 15 динара.

Бреске 1 ком. 0-20 дна. 100 комада у више сората 15 динара.

Дуње 1 комада 0-30 дна. 100 комада у више сората 25 динара.

Мушунале 1 ком. 0-30 дна. 100 комада у више сората 25 динара.

Ореси 1 комада 0-20 дна. 100 комада у више сората 15 динара.

Јале од 2 мет. висине 1 динар 100 комада 90 динара. Сирче од 1 мет. висине 0-60 дна. 100 ком. 50 динара.

Сирче од 2 мет. висине 1 динар 100 комада 90 динара. Издавање садница почиње од 1 новембра ове године.

Поруџине се примају и врше само уз доплату, а трешкови око шаковања и експедиције падају на терет поручиоца.

Вр. 1351. Из кашеларије Управе Ратарске Школе 23 октобра 1907 год. у Шашцу.

ПОСЛОВОЊА МЛЕКАРСКИХ ЗАДРУГА СА ВИШЕ ГО- динишњих службонамен, вент у свим грамама млекарства. те и уједно у економији, тражи место у којој српској млекарњи или економији.

Заступити може одмах или најзад до конца себртура ове год. 1908.

Умољава се тиштати код управе овог листа.

РАСАДНИК СР. МЛАВСКОГ У ПЕТРОВЦУ, ПРОИЗВЕО је у овој години и има на продају преко 70 килограма семена црног лука.

Цена је једног килограму: до 5 килограма 1 ктр. 4 динара преко 5 ктр. 3 динара.

РАСАДНИК СРЕЗА БОСАНИЧКОГ ОКРУГА ТОПЛИЧКОГ у Куршумџији, има на продају војних младца: пана-рикових 20.000 ком. јабукових 10.000 комада и орахових 5.000 ком. и продаје их по 10 динара хиљаду комада.

Милош Т. Марковић
Управник расадника

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Малим од петлу врете једног ступца по 10 пара динар; од осталих крупних ценома по 15 пара од врете и од ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 10 динара (10 крува аустријске вредности), *пола стране* 5 динара (5 крува аустријске вредности), *четврт стране* 2-50 динара (2-50 круве).

За оглашавање више пута, 10 од сто јентиније.

Преглед 5. броја „Тежака“: — Поука коју пружа земљској производњи кретање извозне трговине 1907 године (свршетак). — Орезнавање зрелих ластара на кљамљеним лозама (изставак). — Снежни покривач у природи и његова улога у пољској привреди. — Висина кова. — Гласник. — Књижевност: Преглед књига — Преглед листова. — *Оглаци.* — *Цена огласима.*

ПРЕДПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУТСТВО СЕ
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
У БЕОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВ НАЈБОЉЕГ ПРИМЕРА ОД АПРИЛА
1869. ГОД. № 204 ПРИБИЛИК ДРУШТВОНО
ПОСЛ ПОШТА БЕОГРАДНО

Цена огласима изложена је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШНОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРЕБЊЕ

НА ГОДИНУ 6 ДИИ, НА ЧОЛА ГОДИНЕ 3 ДИИ,
ЧЛАНОВИ ПОСТАТЕ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУГ.
ПОЗЕМЉИ, ОСИ, НЕОСИ, ПОЗЕМЉИ СТАЛ,
КЛАРА, ПИИ, МАШИНИ, ЗЕМЉОРАДНИЧКЕ
ЗАДРУГЕ И ЧУВАНИХ ПИИМА ДОИДЛАЈ ЛИСТ
У ЧОЛА ДИИ, АКО ЧОЛОЖЕ КРЕТНАТУ
УНАПРЕД ЗА ДИЛУ ГОДИНЕ.

НАМ СРЕБЊЕ

НА ПОЛ. 8 ОРАИ, НАЈ 4 ОРА. АДУТИ. ЗР.
30 ОРА. ПОМОЖИ. ГАРЖИВА И ВЕКОВИ
КЛАДОВЕ КАО И СРЕБНЕ ЗЕМЉОРАДНИЧКЕ
ЗАДРУГЕ И ЧУВАНИХ. ВРЕКЕ, ШКОЛЕ И
МАШИНИ ДОИДЛАЈ ЛИСТ ЗА 6 ОРАНА
КАД 3 ОРА. АДУТИ. ВРЕКЕ. КАД УНАПРЕД
ЧОЛОЖЕ КРЕТНАТУ И КАД О ВРЕТНАТУ
КОД СРОГ УДРЕЖИВА ВРЕКО КОЈА НЕ
ОБ ДИЛУ САКАУ.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО ЧЛАНОВИ
ПРЕДСЕДНИК Вучко С. Богдановић

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 6

НЕДЕЉА 10 ФЕБРУАРА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

Утицај климата на успевање и жетвени принос усева

Климатом, климом или поднебљем називају се укупне
прилике каквог места у погледу на густину ваздуха, топлоту,
светлост, водене падеже (талог), правац и јачину ветрова и
електричу.

У климатичке чињенице убрајају се: *топлота, светлост,
вода и ваздух.*

Топлота. Има више извора топлоте, ну за топлоту за-
вдуха и земљине површине, сунце је једини извор. Она то-
плота која се развија приликом горења, распадова и тр-
делна органска састојка, није тако значајна за ваздух и
земљу, јер је она врло незнатна, т.ј. ставе ваздуха и земље
због не се само мало изневује. И топлота, коју има земља
у својој унутрашности, тако званa *земљина топлота*, има у
обичај приликама незнатна утицаја на пораст усева а с тим
и на жетвени принос њихов. У извесним дубинама земље
топлота је она на 1 до 2 метра, а у нашим пак крајевина,
не примећавају се никакве промене у топлоти и то дневно
у дубини од 1-25 м. месечно у дубини од 2-5 м. и годишње
у дубини 12 м. Отуда, усеви који се јаче укоренавају, више
су у стању да се противе жежи и циди од усева који се
слабије укоренавају.

Силжавање топлоте долази од хладноће ветрова и до-
паравања воде, нарочито кад је ведро и кад је ваздух сув.

Подесан степен топлоте у земљи узрок је трулењу и
распадања, чије се потпоможе стварање хранљивих састојка
за биљке које на земљи расту.

Кад је с пролећа већа ваздушна топлота него земљана,
онда се буди вегетација, а кад је с јесени већа земљана
топлота од ваздушне, онда се вегетација саршава.

Свака биљка потребује за своје развијање извесну ко-
личину топлотних јединица и ако оне вису биљкама на
расположењу, онда се или никако не могу развити, или се
развијају неоптунуо.

Наравно, да је и за свако клијање потребан извесан
степен топлоте, и догод тај степен не достатне, вено семе
не може клијати. Тако, највећи број биљака које се гаје,

клија у нашим приликама између 5 и 18°C а почињу бо-
корити се већ на 9°C. Висшегодишње биљке развијају се, чим
земља достигне топлоту од 5 до 6°C.

Ну не само за клијање и бокорење, већ и за остало
развијање биљака, топлота је од највећег значаја, јер пот-
поможе распадовање и тропшење земљаних састојка и повећава
испарене (транспирацију) хране — сокова.

Перед средње годишње топлоте у каквом месту, врло
је значајна максимална (највећа) и минимална (најмања)
топлота и *средња летња* топлота, јер се по њима може за-
кључити, да ли се овај или овај усев може с коришћу гајити
или не. У хладном климату, биљке се спорније развијају,
напротив, у топлој клими, расту много брже, на и саме су
биљке много лешне и лешије облика. Уколико је климат
топлији, утолнко вода на земљи испарана брже и зато, да
би била плоднија, треба да је утолнко збињеница. Отуда,
за колико је топлота мања, за толико је мања и плодност
збињене земље. У топлој климати су врена томе плодније
теже земље, глануше и иловаче, а у хладним некуме, кре-
чуге итп.

Средња годишња и летња топлота утолнко је мања, уко-
лико му је већа висина изнад морске површине.

Вељки степен топлоте може се *орубити*, а *хладноћа*
је висики степен топлоте. Ни врућина, ни хладноћа, вису
подесни за пораст усева, јер у већем степену утјичу на њих
и сасвим убитачно. На ниској топлоти, не може семе да
клија, нити усеви да расте. Ако настути таква хладноћа тек
онда, кад су биљке довољно израгле, онда она није штетна
за пораст усева. Ну, ако усеви задесне хладноћа за време
раста, т.ј. пре сазревања усева, онда је често знатан утицај
хладноће. Таква хладноћа јавља се у нас у пролетним или
раним хрзевинама.

Пролетни хрзевци наилазе обично кад после влажвог
превећа душе хладан итечни ветар и кад настуће ведре
ноћи. Они највише износе штете у влажним, ниским и по-
процајним местима и где сучани зраци падају непосредно
на биљке које је нонала слава, т.ј. где зраке у путу не
спречавају изгала и облаци. Од ових хрзевца понављање стра-
дају усева, на и младари дрвнелетних биљака, могу од њих

јача да се опште. Они скоро увек слабе цвек и тако спрече развијање плода.

Јесеви израњени јављају се ређе и причивају наше штеће, јер је вегетација до тога доба већ довршена.

И дуготрајне вршине утврђу штећно на покрст усева, а нарочито, кад за време суше дуна устога (комава). Вршина причивања те биљке невају довољно влаге која им је потребна за хранљење, те с тога и не могу да расту. Жиле биљака не могу да продру дубље у земљу, због чега кулава, а често и сасија утичу. Оваке су појаве чешће и много штећније, кад је усев пардалча, него кад је умерено густ, чешћи на сувим и обреним земљана, него на влажним и тропијским и чешћи на присојници и топлим земљана него на оојаним и хладним.

У нас је климат умерено — топли. Средња температура ваздуха износи на 11-14°Ц. Температура ваздуха износи за

зиму	—	0-4°Ц
пролеће	+	12-0 "
лето	+	20-6 "
јесен	+	13-8 "

Ако бисмо узели, да се за зиму рачуна оно време, чија је средња дневна температура испод нуле (0); за пролеће и јесен, оно, чија топлота износи од 0—12° онда излази, да би се према томе могло одредити колико дана обухвата које годишње време у ком месту.

Тако траје:

	зима	пролеће	лето	јесен
У Лондону	0	130	106	129
Паризу	0	117	131	117
Берлину	40	119	114	92
Вену	67	103	99	96
Краљеву (Србији) 42		75	191	57

2. Светлост. Као што биљке захтевају извесан степен топлоте, тако оне захтевају и извесан степен светлости, па, ако им се она не стави на расположење, онда или утичу, или се нештолико развију. Од светлости увеклико зависи ширење биљака по земљишту поврнина и нарочито има велика утицаја на цветњење а с тим и на плодност биљака. Уопште може се рећи да је на присојници странама много већи број цветних биљака него на оојаним.

Утицајем светлости ствара се биљно зеленило (хлорофил), без којег не би било могуће претварање неорганичне хране у органску. Стрине густо посејане пожељу главо зато, што невају довољно светлости, јер светлост не доире до доњих делова сламака, те је тако онепогуђено стварање зеленила. Зато сејање стринају у време треба да је то могућно претпоставити сејњу омахом (на сачу).

3. Вода. У свакој животи биљци има воде понајвише. Не у средњу руку има на три четвртине. За 100 дана свога живота биљке потребују висок слој кишнице од 20 до 50 см. Да се произведе један део жетвене приноса у сувом стању, потребно је воде код:

грашка	360	делова
овса	376	"
јаре пшенице	338	"
јаре ражи	353	"
стојотог боба	282	"
грашка	273	"
привне детаљне	310	"

Бавни је утврдио огледина, да кад жито за време од 14 дана у доба кад класа не добије довољно воде, остаје толико уназађено, да му додије клина не може накнадити

штећу. Он је даље утврдио, да ће, кад жито за време клијања и даље развијања има потребну влагу, али му за време класина не падне клина или се не задије, остатак неразвијено зрно (биће ставио на штуру), а ако је обрнут случај, тј. кад жито у почетку осукува влагу а за време класина падне клина или се задије вода, онда ће класа бити туп и једар, а влаг уназађен и неразвијен. То свакако очито казује, од колико је користи ако усеви добију довољно воде и за време.

Инденовљ тврди, да је за жетвене приносе једна од 2500 кгр зрна и 3250 кгр сламе и плевне са 1 хектара, потребно 1,527.895 килограма воде. Да се може имати толика количина воде, потребно је, да за време вегетације једна буде висок слој кишнице за 15-37 см. У средњу руку тај слој кишнице за време вегетације износи 16 см. али од тога воде употребити једна 40%, а остала количина јединим делом испари а другим и велики делом испусти се у нека места. Како се од количине воде која се добила употребљана и ствара највише једна половина, то се онда друга половина мора прибавити из готовине, коју представља земска влага. Зато је одржање земске влаге, брижљивим обрађивањем земље: један од најважнијих задатака пољопривредникових.

Потребну количину воде добијају дакле биљке воденим падежима (талозијом) и то како оника за време раста усеви, тако и оника за време зиме (зимска влага). Од нештатно је значаја она количина воде коју биљке добијају на ваздуху поноћу хидроскопне снаге земљине.

Пошто у сувом ваздуху испарана много више воде из биљака, то је онда природно да биљке у топлијим и сувим положајима захтевају и више воде, него у хладним и влажним местима. Из устога, што биљке нису у стању, да узму из ваздуха потребну влагу и што вода испарана и из најсувњих земља и кад је влажно време, и напоследку, што зрно овлаш тј. нештатно делом влажи биљке и земљу, потребно у највише прилика могу напредовати, ако им се потребна влага приволи воденим падежима и наводњавањем (ако је у воденим падежима нека дозвољно). Отуда је преко потребно да се има: како су у којем месту подељени водени падежи (талози) преко године, има ли их у дозвољној количини или не, колика је број кишних дана, као и у које доба клима понајвише пада.

Климата је за земљу у толико више кориснија у колико је земља тропијска. Збогвене земље уназађу кишницу само овлаш те она брзо постане а нарочито у случају, ако је земља још и стрна.

Колико је воде потребно за правилно порашивање усева то зависи од особине земље и од тога, колико воде троне биљке у разним периодима њихова развијања. У колико је земља хладнија и у колико је клима влажнија, у толико је и краће време за извођење културе. Влажна клима је годна за развијање зрна, па је зато зрна годна за гајење пшених биљака, а друга за гајење жита, варива и др.

У нас (у Србији) је водени талог доста велики јер износи годишње 60 до 80 см. или 6 до 8 милиона литара на хектар.

Галер налази, да за време вегетације утроне литара воде:

лоза	800.000	до	1.300.000
крошнар	700.000	"	1.400.000
пшеница	2.700.000	"	2.800.000
обичне ливаде	3.100.000	"	7.300.000
детална	3.400.000	"	7.000.000

Према томе, количина талогоа коју добијамо (у Србији), била би довољна за многе биљке, усеви, само ако би их било у доба кад их биљке потребују. Али стога, што су преко годно поједили даки суншне обили климат, а поје-

длина жетви кише и сувине, излази, да се у доба, кад је биљкама вода најпотребнија, не налази у довољној количини, и зато се у тим пределима треба побринути где је то могуће за наводњавање.

Поредом ради наводња, да водени талог у средњу ртку наноси у Русији 470 мм. (47 см.), Источној Ниглској 690 мм, Западној Ниглској 910 мм, Иској 1500 мм, Шкотској до 2800 мм, Француској 770 мм, Немачкој 230 Италији 988 мм, Србији 685 мм. (у Краљеву — у Србији — 620 мм.).

4. **Ваздух** је за пораст биљака преко потребан. Из њега биљке добијају велики део хранљивих састојака а притомком својим утиче на испаривање воде из земље и биљака и на успавање гасова из ваздуха.

Чим се у кон месту ваздух расхлади или загреје, настају струјање: хладан ваздух потиска загрејан ваздух и заузима његово место. Тако струјање у отвореним местима дове се ветар.

Ветар је још од већег значаја за пораст биљке. Кад је умерене јачине, утиче повољно на биљке које велики део своје хране узимају из ваздуха а помаже да се и биљке боље оплоде. Напротив, јак и сув ветар, шкодила је биљкама. Штетан им је утицај у томе, што осушују и слабе земљу, што растурају тачовиту билну храну, што због јачине ветрова може воде толико да испари, да се биљке и осуше, и што их тако јак ветрови могу да измучују из земље, да им отресу род и да их положе. Највише штете ветрови причињавају биљкама у доба избова цветња и жетве а нарочито кад су у пратњи с кишом.

Од две велике струје, екваторске и поларне, које струје и то у великим степенима ширнинама узajајно а у вишим променама, главне и цела подела ветрова на земљи. Различитост постоји је оуда, што различити ветрови садрже различиту количину воде и што им је неједнака топлота и густина. Зато је друкчији утицај ветра на пораст биљака кад је ветар топан и влажан, а друкчији, кад је сув и хладан.

У нас је најјачи ветар *устова* или *кошава* која долази са истока или северо-истока и доноси ведро и хладно суво време целој земљи сем југоочкој долини, којој често доноси кишу или снег. Кошава дува чежње и дуже од свих осталих ветрова, а нарочито зима, када траје и по шест недеља. После кошава најјачи је *западни* или тако зива *белм ветар*. Овај је ветар умерено топан, лети доноси обично кишу а зими снег, по југоочкој долини доноси суво и лепо време. Знатно су по јачини слабији и мање дувају *горњак* или *магарач* г.ј. северни ветар који је најхладнији, и *јужни ветар* или *зуг* који је најтоплији.

Према успавању културних биљака, климат се дели на пет области (региона) и то на: *област омионо дозе*, *област омионо тачице*, *област омионо ражи*, *област жариз усева* и *област зимника*.

У погледу температуре, алге и ветрова, Србија није уопште узевши домижа од положаја Западне Јевропе, Енглеске, Француске, Немачке, Аустрије и Италије, те стога у пределима где су и остале погодно једнаке, пољска приреда могла би бити много напреднија, интензивнија.

По својој земљополној ширини, Србија би требала да буде у средњој европској клими, али пошто је својим земљишним начутом на север и тако с југа закључена утицају топле приморске климе, а са севера отворена хладним ветровима, то она има средње-јевропску климу. Веоки предели југозападне Србије имају вану топлоту али су зими закључени

од ветрова. Места у равном Поморављу и северни крајеви поред Саве и Дунава, имају лети већу топлоту а зими јачу хладноћу).

Због умерене топлоте и довољне количине воденог талоза, и билин свет је у Србији напредан и разнолик. Расте све шумско дрвеће а у јужни крајеви има и четинара. Успевају сви жита, вишња доза, багњеници усевни, разне вошке, а особито маљва, дуван и конопља.

У разним климатима различит је и жетвени принос усева. Што је дужа вегетација, и што су преко године боље распоредени водени падежи и температуре, и што је на године у годну мање одступање ових од средњег стања, то је климат за толико погоднији за гајење усева а с тим наравно и за добијање већег жетвеног приноса.

На сваки декар земље требале бише надатака у случају, што је биљка зима, јер тада зграде могу бити слабије грађе а с тим и јевтиније, што је дужи период за обрађивање земље, јер ће у том случају требати мање кишлог и пртвог инвентара, а и послони се могу завршити тавај и своје време и имати већи овекаст. Што је блажи климат и жетвени су приноси из године у годину равномернији, због чега је потребан мањи основни капитал а ређе ће наступити потреба и за кредит. И бруто доходак је већи, стога што је у том случају ожегућен већи избор културних биљака и што је у блажем климату код земља исте каквоје већи и жетвени принос. Напослетку, стога, што је мање надатака и сама багњина (жиње) у блажем климату може бити и знатно удаљеније од дворишта, што у климату с противним особинама.

За оцену климата драгоцени су подаци о томе: 1) колико траје вегетација усева; 2) кад обично почињу пољски послови с пролећа и кад се довршују пре зиме; 3) који се усевы гаје са сигурношћу; 4) колика је температура по годишњим временима и месецима; 5) кад наступају рани, а кад позни прасеви; 6) која је количина водених падежа по месецима и чиме се карактеришу; 7) који ветрови владају у којем годишњем времену и да ли и какве штете причињавају и 8) да ли често пада град и какве штете наноси.

Б. Д. Т.

ПРИПРЕМАЊЕ СЕМЕНА ЗА СЕТВУ

(САВРЕМЕНИ РАДОВИ НА ДОМУ И У ПОЉУ)

На Сретене (2 фебруара) срећу се зима и пролеће... вели се у народу. И ако још снег притискује поља као бели корак покрор, преко дан се на приготио снег оточи и копча, а пред вече, преко ноћ и у зору, на дрвном небу, израз етекле... опот осеба се дах пролећа као весник буђења новог живота. Дан је одача, а сунце је ојачало и ако не дувају ни устока, ни северца, ни кошава, осећа се како жеже и припоје и јужне стране, сунце обасјава, топе се и стрехе каљу. У старим зивама* и читанкама учићемо, да на Младенце 9 марта настаје пролеће, а од њих нас раставља само јед поља месеца дана.

То је и ономева, да нах се ваља из зимњег сна и одморница пренути и журити с пословима, да се радови не патривају. Ваља нам подлатити тежеће годину која је пред нама за теучење и припремавање, за наше надрање и за илањање подужја, што нам их је 1907 као нерона али слабо родна натоварила на равна као тешко бремене.

* Земљополна од Мих. М. Степановића стр. 86.

На доњу крајње је прене да смо се постарали за *набавку семена за сетву*, те да сад претупимо *прерађивању, трезљењу и чишћењу семена*, ако смо га икако од чега себи оставили. Не смо се подмакивали, јер би то била врло рђава штедња, па помислимо, за све могу оставити и лошије зрно или усев, а оно што је боље да продас; или ако семе набављамо, куповати или поизјављати норма, помислити, па моћи ћу се проћи и са јединицим семеном, јер би то била потражна која би нам се дуго осветила. „Како семе онака род“... „каква сетва, онаква и жетва“. Рђав је рачун таква наочка штедљивост: узети јединице и лошије семе за сетву... па добити и рђаву жетву, целе године се мучити и знојити око обраде таквог лошег семена које ће дати рђав и крјав, штур и корован усев, па и рђаво семе и род и које ће дати и лошији и на меру лакши род и кољачком мањи а по вредности жетвени принос јединице цене. И ако би се сад рад око обраде усева и добијања жетве од њега, што се туди и тршкова тиче, био нешто околна за лошији и мање родан, као и за добар и родан усев. Разлика би само била и то отровна: што би родници усева много боље плаћало уложен рад на њега: дао би и по количини и по вредности онога већи чист принос, по усева лошији и од рђавог семена.

Завести земљораднике, да само потпуно развијено зрно и семе може настати у снажан усев и одбацити свој пун род. Ако и леме зрно, ако и није, може произнети само слабућав и крјав усев који се окрљати и отргнути не може преко целог трајања пораста, ни одваквати у заметану и одсежану ролу.

Новије, направне и много хвалене врсте и сорте усева постале су наком само на тај начин, што су дужи који се произвођили семена одају, од познатих дугле сората одбирају најтеже и најкружније класове и зрна па су та зрна — семе — на снажко, добро припремљеној и обрађеној земљи на провеном растојању у врстама усевама, из зрне целог пораста усева неговали, те да добре особине и одлике усева што боље усаврше и развију. У Билдској и Немачкој, па и у Мађарској, око последњих година, учињен је велики напредак у погледу одгајања семена и сорти усева. Постигли су да одају знатно прихидније сорте, из којих су ове нове постале. По себи се разуме, да сорте које су врло родне и приходне постале, па на којој врсти усева приваљале, полаку и веће прохтеве, што се тиче земље, ђубрена и неге.

Ако можемо и ако хоћемо да задовољамо ове прохтеве, онда морамо мало по мало набављати себи ове боље сорте, с којима ћемо најпре засејати мање постале или деовице живе, те да семе од ње уиножино, да можемо потом и веће површине засејати.

Али било да тачно боље семе себи одгајимо, било да обично семе себи остављам, морано га пре сетве најпре преработити и отргнати, очистити... Земљораднике, не сеј вишоно коров, јер ће та коров и ниш! И земља хоће да изнеће коров, ако је добро не обрађујем и на зрне и како треба не трезби, али и са свемиш много се коров посеје у живу. За то немој се ослањати, у трезљењу и чишћењу семена, само на рад војалце и на војале још на гуњву, јер је то не-савршено и површно чишћење: од плена, земље, прашине итд. али не и од тродце, коровског семена, ал... и прерађај га: нека отпадне и нека се избаци и све ситно, штуро, у вршају одлеђено зрно, нерзвијено семе, улазно. Од њега неће бити никакве користи: ни алата, ни класа, ни у класу једра — добра зрна... а ако би пошеште и нишло. Све то неразвијено и крјаво семе, чист је губитак за тебе земљораднице! Струнује у земљи, није нише! Ако би га прерадо,

требаћа право семе, хоће би га утршити нешто за своју, а нешто за храму стоке и живине.

Не сеј коров!

Да отрениш уродицу, коровско семе из семена од усева, постоје нарочита трезбила — тријера, — на којима кад се преточиш, кад га кроз трезбило пропустим, оно извајни потпуно и избаци: онсак, кукољ, трозрнују и све остало ситуије коровског семе и зрнење, па шта више преработи и одвоји и оставу нечиштоју која је на војалном заостава у семену (прашину, пласву каменчиће итд.) и што је главоа и све лакши, штура и одлеђена зрна. Сачо ако се сирава провеном удеси, према врсти семена намете и решета и сита на тријери, па и вулкаста осовина кроз средину са њеним чистинама како треба намести!).

Но трезбила има двојаких: *простај тријера* који зрне онај посао што је у горњим врстама побрајан. Прост тријер има за $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, свога цилиндра (ваљка) с горње стране сито — жутиљакан део — за преработе, избацивање ситуије, штурог зрна и свега лакшег и ситуије коровског семена; остали део цилиндра (ваљка) је метални омотач испела, нишнуљакан, али изнутра има извршене косице, удубљења, у која при окретању ваљка, из семена које се претаче, испела све кружније и округло коровско зрнење и на тај се начин набавује из семена, докле се семе окретањем ваљка претаче кроз конитаче под осовином у средину, из кога точи кроз трезбило отрелењено или очистиљено семе. Али има тријера који су удесени и за *преработе или сортирање* семена, тако званог *сирова преработача или сортиратора*. У њих је ваљак сав нишнуљакан т. ј. од округлих сита са разрезима разне кружног тако, да се се кроз ње проточе семе преработи или сортира у 3 или 4 сорте према кружноћи или кажењо житног зрна. Најистиније зрно прекрљано се стоји за храму, две-три сорте употребују се за клавена брашна, а *четврто најтеже, тече и најразније или најтеже зрно* има се само за сетву. По себи се разуме, да су за трезбење семена много боље оне преработаче од простих трезбила или тријера... У нас се с укуком тек отпоче крчати пут употреби трезбила — тријера — а за преработаче ретко ко да зна и да их набавља и употребава.

И отага земљорадници који хоће да се управљају по пословницим народној: „каково семе такав род“ који су претупачни добром и горском савету, припањају за новине, теже напредку, они радије претупују мањају семена, поручивању и набавки добро одгајеног семена, него што ће се одавати сами произвођили бољег семена и прерађивањ неговом. Чини им се оно јединице и мање заметно и да ће пре постави успех, по ако се сами поуче како одбирања и одгајања бољег семена и ако у задрузи и удружењу за набавку потребних или сирова и хавина за заједничку употребу, не гледају савршеном потребу и спасавање своје од нужде.

Менаше семена т. ј. претупавање набавки новог семена има увек сачо онда смисла и оправдања, неминовно је и неходно потребно само онда, кад нам жетве итисније поучете, стукну у назад и ако употребујемо за сетву здравно и добро преработено семе. Значај ако се семе изметало, пародило, што може бити, ако се измелешано, ако није одлеђено, ни преработено; или узрок погоршавању семена може делати и у спољашњи природни условља, ако земљиште и климатске прилике (подлебае) сметају потпуно развију оно сорте семена које се у тој крају сеје, ако им оно није прилагођено.

*) Види у „Гласнику“ од 1905. број 25. 26. па стр. 201. чланак: Узају за развојем тријера.

Онда га ваља наменити и закменити новом сортом за коју се може наслити, да ће у том крају боље успевати. По себи се разуме, да и онда морамо што пре приступити мењању семена, кад су природне прилике, врете које влада у том крају, толико unfavorable доброту жетве, да се од употребљеног досада семена добија незначан или рђав род као полог, прораслица, уплавак, стрљак или несадак итд.

Ко има добру, издану сорту, тај ће наметно учинити, ако добро редних година, за семе остави и прихватити употребу количину не само за догађају, каде, но и за сетву и додуже године, те да, ако би издућа година дала жетву лошије квалитете, изнадне за семе довољно количину од прекашње добре и опробане сорте, да тим начином може себи одржати и очувати ваљано семе из редне године и од изпрене сорте која није попустила, ни понузила, да би могла бити склопа изметану, као семе из лозе, из редне године. Јитко семе у другој години губи од своје квалитета врло мало, да та околност не све бити ипаквак урарок, ни сметња да се не управљемо по овој разумној правци. Дуже држати и чуваће семени није за препоруку.

За сетву нису семена која већ по боји и по мириси показују, да су влажна. Уплавак, стурак, смежурано зрно, правно обојено, немално или на плесан које нова, такло семе значи страдало је или већ за време пораста, или са рђаво вршено о жетви и вршњу или због неузгодног и рђавог чувања. И зрно вршено на машини — вршица — није најбоље за семе, нарочито ако је машина одеве пожуена или притиснута, те су зрна прегречена или оксидана. Пречаре на излету или бубуљ вршачком, горе су у том погледу по зубци. Пшенична, ржана и јечмена зрна изгледа да су отпорнија и мање осталава, по освену која похадити због вршња на машини у квалитету знавају изгубе. Због тога при вршњу ова на машини, ваља вршати кору што више попустити, размаћи од бубуља или га бар за семе, оврња... ковања.

За препоруку је, да се набавка или порубица и остало потребно семени које се култивира, као што је семе детелинско, од дучерке, еспарте, ствине рене, граорце, конопље, лана итд. још сад, благовремено површи. И то само из поузданих извора код Пољопривредних Дружина, Земљорадничких Задруга, Пољопривредног Друштва или Главног Савеза Земљ. Задруга... и ни код кога више. То је у Србији најпоузданији и најбољи извор, јер нигде нема веће логарије и чењњих подвала, по при изворци семенарија и плавога камена... као и пољопривредних ствари и машина. „Једини носо...“ чорба за плот!“ Чији ти неку једини једини који од обих предмета, по што их од удружења добијаш... буди подорнији и на опрему. Подвала неке бити мора: или је семе измешано са старим те наше квалитету, или није чисто, ни добро зрело, или није од оне сорте која је најбоља, или је измешано с другим јединици семеним, или несом и земљом; у плавог камену има галице (зелене) и других јединици врменса које кваре и отежавају на херу, а уде дејству плавог камена; пољопривредне ствари и машине, морају бити из рђавог материјала, рђавог построја (конструкција), или старе па преправљене и наново обојене итд. Знај и запамти, да наша пољопривредна удружења (Друштво и Подружине, Главни Савез и Земљорад. Задруге), зато и постоје, што су у главнио *заједнице за набавку своју пољопривредних инструмената* које оне набављају и из најбољих извора, из најпријатнијих радњи, с потребном опремом и размисама да цене твоју потребу, као и доброту или квалитету набављених предмета и која све што набављају тамају и под јемством за

доброту, за највећу чистоту и степен квалитета, за најбољу садржину, градиво и постројење, на шта више та удружења семена и плави камен, као и ствари и машине морају и опробати и испитати, пре но што ти исте препоруче и продлау... Где иначе хожемо још мања толиког јемства и поуздања!

О ОРЕЗИВАЊУ ЗРЕЛИХ ЛАСТАРА НА КАЛЕМЉЕНИИ ЛОЗАМА

Једно предавање, које је дрмео виноградарима по државним ловским разоделицима

Велимир Н. Стојковић

ПИСАЧАК

Б. Кратко и другачко орезивање.

Ластари на лози могу се орезивати кратко или другачко. Ако се на ластару остави једно до три оцка, нарарно, не рачунајући ту она оцка сама при основи ластара, онда се каже да је тај ластар *кратко орезан*. Ако се пак на ластару остави више од три оцка, онда се каже да је тај ластар *другачко орезан*.

Сорте код којих су најбоља оцка плодна орезују се ниско (Прокунан, Зачинак, итд.), а сорте, код којих најбоља оцка нису плодна, орезују се високо (Дренкови, Адакалки итд.). Али напред смо видели да и бујност гња, односно ластара, поред положаја плодних оцка, утиче на то да ли ће се ластари краће или дуже орезивати и да управо дељавна ластара има пресудну реч у орезивању. Јаче ластаре, навели смо, треба дуже орезивати и ако би с обзиром на сорту и положај плодних оцка тражили краћу резајбу и обратно слабије ластаре краће орезивати и ако би с обзиром на сорту и положај плодних оцка тражили дужу резајбу.

На бујност гња, односно дељаву ластара утиче подлога итине лозе, даљина растојања између гња, земља и клима.

Бујност једне исте сорте повећана се или смањена према подлогама, на којима је та сорта наклемањена, било услед тога што су америчке лозе саме бујније или слабије од итине лозе, било што се ова боље или горе спаја, срођана са вршњак америчким лозама. Тако Скадарска калемљена на Русејструси је много бујнија него ли на Ришарији. Према томе једна иста доња сорта наклемањена на разним америчким лозама различито ће се и орезивати у погледу дужине. На подлогама на којима буде имава дебље ластаре свакако да ће се и дуже орезивати него ли на подлогама на којима буде имава тане ластаре.

Уколико се лозе саде на већим растојању једна од друге, уколико ће бити и бујније и опробати. Исто тако уколико је земља под гњана плоднија, уколико се она више љубри, као и уколико је клима влажнија, уколико ће и лозе бујније раста. Једну калемљену лозу, која расте на плодној и довољно влажној земљи, а притом је још оређе посађена, треба свакако мало дуже орезивати, него ли лозу, која је чење посађена, и која расте на повој и сувом земљи. Но ако у једном виноград, који је подмичан на плодној и јакој земљи има и слабих гња, а то се може из буји код раста до десети, онда треба гњаних жртвовати род, па ластаре на тим слабим гњана орезати квалитетно ниско, да би се у издућу година добијали јачи ластари, који ће онда моћи издржати дужу резајбу.

Онда нам се поставља једно питање са којим треба да се мало позабавимо, а на име да ли се и наши калемљени виноградни могу савесни ниско, или како се то другачије каже у *глову* орезивати, на да ипак रहे. Ви сви знате да су

наши стари виноградари подigli su sa domaćim lozama i pokazivale orezivani u glavu, na su njima rađali. To je istina. Naše vinskje sorte grožđa: Okadarka, Zacinak, Prokucac itd. vrlo su rodne, jer kod njih i ona najizka okca na lastaru, koja se oreziju na red, imaju grožđa. Dakle te se sorte zadovoljavaju i najizkijem rezidom. Međutim pri podizanju vinograda naši stari nisu zemućki razlikali kao što to mi sada radimo niti su je đubirali. Pače prema tome nisu onda bile tako bujne niti su tak lastari na njima bili tako debeli. Kratkim orezivanjem — u glavu, pritinjađi sokova u ostavljena okca nije bio onda jak, to se tako moglo i dobiti roda. Danas pak za vinograde rezalimo na četvo puta i dobro našubrimo zemlu i onda je pojamio da su nam sada i gije bujnije i lastari debliji nego nekad. Kad na kalemčevim lozama primjenjemo orezivanje u glavu možemo očekivati samo dosta lastara i lišnja, a nikako ploda. Pritinjađi sokova u tom slučaju u ostavljena okca biva suviše jak, te se dobijaju veoma bujni lastari, a bujnost i rodnost kao što smo napred naveli stoje u obrnutoj srazmjeri. Čak i kad se donaje loze ako bujno rastu, oreziju u glavu neke se dobiti roda. Neke su od vas, noćka, prolazila kroz vinograde na živim neskovima, na kojima se nitova loza ne boji filoksera, na su tada mogli primetiti da se ti vinogradi ne oreziju u glavu nego skoro kao vinogradi na kalemčevim lozama. Na živim neskovima loza dosta bujno raste jer dok još nije suviše stara i kad bi se orezivala u glavu svakako da ništa ne bi ni rađala.

Na količinu vode, koja prolazi kroz sudove u lastarima može se primeniti jedan zakon (Poaesejev zakon), po kojemu se određuje količina tečnosti, koja prolazi kroz kapilarne cevi. Po tom zakonu količina tečnosti, koja prolazi kroz sudove uskok prečnika, na dakke i kroz sudove u lozi, obrnuto je srazmerna dužini tih sudova, a meština stoji u obrnutoj srazmjeri sa prečnikom (na četvrtom stepenu) odnosno širini otvora tih sudova¹⁾. Dakle prema tome u kratko orezanim lastarima lakše i više vode prolazi nego li u dugачko orezanim lastarima. Posledica je toga da ukoliko je dug lastar odnosno osnovni oblik ili krak gije utoliko manje vode prikažu okca. Otuda u sušnim mestima loze se utoliko bolje odupiru suši utoliko je višok osnovni oblik manji, naročito ukoliko su lastari, orezani na red, kraći. U južnoj Francuskoj, u kojoj je klima sušna, jer ima malo kišnih dana osnovni oblik loze je nizak, a lastari su kratko orezani.

Kad bi tu orezivanje bilo duže, proća bi sokova kroz lastare bila slabija i utoliko još slabija što nema dovoljno ni vlaže u zemlji i onda bi mladi lastari, razvijajući iz okca ostaci u nedostatku vode krčkavali, na bi i gije od toga jako natile, na čak i ugušile. Na žarkim kosama, vloženihi jakoj sušni i priredci, kao u onime u sušnim krajevima valja vršiti kratko orezivanje i preko toga gati ti sorte grožđa kod kojih su najizka okca plodna, koja dakle mogu podneti i kratko orezivanje. Na vlažnim mestima i u ravnicama, gde su plodna zemlja može se korisnije primeniti dug osnovni oblik i duže orezivanje ali ako ne dug osnovni oblik ono bar duže orezivanje. Tako se i ore-

ziju loze na Jugo-zapadu Francuske, gde je klima usled mnogih kišnih dana preko godine vrlo vlažna. Za kratko orezivanje tu bi bilo i suviše vlaže te bi se tako dobili i suviše bujni lastari na štetu plodnosti. Razume se da se tu gađe i loze koje traže duže rezidbu.

Vidan se dakle iz onoga da nas klima jednog predela upućuje kakve sorte loze da sadimo i kakav način rezidbe na njim da primenimo.

I kratkija i dugачkija orezivanja može se udesiti da se na jednoj giji ostavi neki broj okca na red. U nešto jednog dugачkog lastara sa šest okca mi možemo na toj netoj giji ostaviti tri kraća lastara sa po dva okca. Ali tada će se dobiti ne samo razlika u količini nego još i razlika u kakvoći grožđa. Kazali smo malo čie da su okca na lastaru utoliko plodnija tj da sadrže u sebi i toliko više grožđana utoliko se više udaljavamo od osnovne lastara. Prema tome jedan broj okca (6) na jednom dugičko orezanim lastaru daje neku količinu grožđa, nego li taj isti broj okca na tri kratko orezana lastara. Protivstavljamo se ovde, razume se, da je reč o jednoj rodnoj sorti grožđa, to jest o sorti, kod koje su i najdova okca na lastaru plodna. Vidamo, dakle, da se dugičkim orezivanjem pod jednaki ostaci pogodba dobija i veća količina roda.

U koliko se više jedna gija oteretila rodom, na se taj rod i odzivi na voj do berbe, svakako će se u toliko i lošije vino dobiti i obratno. Time nekoje da kažemo da orezivanje treba da se tako nađe da se od jedne gije dobije sasvim malo grožđa u lastaru da se zato dobije u toliko bolje vino. To ne bi bilo ni ekonomski kad je već i ogledima potvrdjeno da ima jedna granica, do koje se gija može oteretiti rodom, na da se niak kvaliteta vina ostvare ne promeni. Tako F. Ravau, profesor Poliorivredne Škole u Montpellieru proučavajući Aramon pizvano je da se, prema odnosu između težine grožđa jedne ili više gija (G) i težine lastara jedne ili više gija (V) kakvoća vina, koju on prestavlja u stepenici alkohola onako meša:

$\frac{G}{V}$	Stepeni alkohola dobijenoj vina	$\frac{G}{V}$	Stepeni alkohola dobijenoj vina
0.28	11.4°	6.5	8.5°
0.33	11.4°	7.5	8.6°
0.42	11.4°	8.2	8.5°
0.50	11.2°	9.4	8°
1.30	11°	10.5	8°
3.40	10.5°	11.5	7.7°
4.30	10.2°	12.5	7.6°
5.5	9.5°	17	6.5°

Na ove se tablice vidi, da ukoliko se dobija veća težina lastara prema težini roda da će se utoliko jače i vino dobiti. Kad je odnos $\frac{G}{V} = 0.28$ onda znači da je

količina roda predstavljena cifrom 1.4 a težina lastara cifrom 5. Kakvoća vina dakle u tom slučaju kad je težina grožđa skoro za četiri puta manja od težine lastara predstavljena je cifrom 11.4°; ona je, dakle, onda vrlo dobra, upravo najbolja. Ali ta ista kakvoća vina — 11.40 kao

što se iz tablice vidi, dobija se i kad je odnos $\frac{G}{V} = 0.42$.

t.j. kad je težina roda predstavljena cifrom 2.10, dakle jedan i po puta većom nego malo čie, a težina lastara istom cifrom 5, kad je težina roda za nešto više od dva puta manja od težine drveta. Pri orezivanju treba tražiti tu granicu, dokle se gija može oteretiti rodom, tako da se od ve dobije najveća količina grožđa, na da to vino ne ide niti na uštrb

¹⁾ Taj se zakon može ovako predstaviti formulom:

$$Q = \frac{APD^4}{L}$$

Q = količina vode, koja prolazi kroz sud.

A = stalni koeficijent za jednu metu dužine i iste dužine kapilarnih sudova.

P = prečnik, pod kojim se tečnost teče.

D = prečnik vija otvor suda.

L = dužina suda.

сакне глице, нити пак на штету саве каковне вина. Али ако се намерно пуште ластари мало дуже него што би требало према снази глице, онда ће се добити и већа количина грозђа и то често пута и на штету саве глице и ложица. То се лепо и из таблице види. Кад је $\frac{F}{V} = 9:4$ то ће рећи кад је тежина рода преставаљена цвиором 47, а тежина ластара цвиором 5 дакле кад је тежина рода девет и нешто више пута већа од тежине ластара каковна вина преставаљена је у степенима алкохола цвиором 8⁴. То је у осталим и појамно кад се приближе размотри глице и њени органи. Кад се глице преоптерети родом према количини својих ластара, она неће имати довољно органа за проливање хране из земље и атмосфере, нити ће пак моћи да преради, спречи у довољној мери различити састојци, нарочито шећера, за тај толчки род. Свакако да онда грозђе неће ни сазрети као што треба, нити ће имати у себи овалско шећера, као кад је род на глицу проређен.

Отуда већа избегавати гутачко одређивање, у циљу да се добије већа количина грозђа, кад се има у вину производња доброг вина, разуме се, ако нам то не налаже сажа сорта или пак дебелина ластара на глицу. Има нити у вачина да се дође и до веће количине грозђа и доброг вина, а да се не морају предузимати ластари, који се остављају на род, а то је гушњик сађењем лозе. Но ми се и у расправљање тога питања нежемо ни упутити, јер би нам то одузело и ствари времена.

(Настављање се)

Извешај: На стр. 20 при јуни другом скупу у бр. 3. "Тужања" стоји написано у другом скупу извесног реда одоко: "Један од тих аутора је добро схватио и вежа роду код неких жарочито вивиског сорта, и треба да стоји: "Један од тих аутора је добро схватио и има род жарочито код неких лозе вивиског сорта".

Г Л А С Н И К

Учеси Оа II овогодшње конференције чланова свију друштвених секција. — У недељу 3. феб. 1908 одржан је и други састања чланова свију друштвених секција да доврши послове који нису могли бити савршени на првом састању 27. пр. мес. На овом састању имао је да се прегледају досаде расписани стечаји за напредне начина рада и ако је потребно, да се предложе и нови који би по вредности потребе и важности њиховог задовољавања, да се уверете у ред расписаних стечаја. Потом да се и стечај за практичне пољопривредне поуге који је пре више година приносио, промери и расмотри.

По првој години дневнога реда развила се друга и позве умесна стручна расправа у којој су узели учешћа скоро сви присутни чланови. Имајући на уму смер који се жели постићи овим стечајима за напредак појединих привредних грана у земљи, да се што више привредника поздраве да стално заведу овај или онај напредни начин рада; имајући на уму нарочито такве стечаје расписане за целу земљу и повлаче извесне које Друштво на својих скромних средствима чини, а да се на саме прегледе и оцену чине често знати издала, то чланови конференције, у интересу боље постигнућа ила коме се тежи, налазе, да према природи и важности садржане стечаја, међу условима за исте, влада увек проинисати колико се најмање такмичару пријатни мора, па да се стечај узме у поступак и приступа прегледу, оцени и издавању награда. Да се стечај расписује и кад буде проинисан путем предложе и одобрен (од конференције чланова секција, управе односно збора) онда, кад за негу буду проинисан сви предвиђени услови у начелу у кад се они могу ставити свакоме ко затражи, на расположење. И на последку чланови су једногласно усвојили, да се предложе збору за расписивање стечаја:

По један за Живинарство и за Пчеларство, од ових који су раније расписивани и по којима су награде издате или имају да се на рачун 1907 г. закључно издаду.

1. Ко подигне *уследан земљинарник* за *покошње, бурице, дуке и влове* за најмање 200 грама, но тако да једна и две прете од те живине преозлажује према месина принајмака, у којима се одгајају палани и према томе што се на најбољем тргу најмање тражи и боље плаћа. I награда 300 П. 200 ПП. 150 динара. Рок, пријави до 15 октобра 1911 г. — Стечај ће се узимати у поступак ако се пријави најмање 10 такмичара. Такмичници се могу привредити из округа: *Београдског, смедерошког, модраничког, позарског, марашког, крагујевачког и крушевачког...* У осталим условима ваља проинисати извесна плаћа за добар, рационалан живинарник према нашим принајмака, остављајући ила остареве и ивиођење појединцима који се такмичари желе.

2. Ко подигне *уследан вчеларник* са најмање 50 кошница и на истом с употребним побором примерно челари. — I награда 300 П. II награда 200 и III награда 150 динара. Рок пријаве 1 јуни 1909. Стечај ће се узимати у поступак, ако се пријави најмање 10 такмичара. Такмичници се могу привредити из целе земље.

За ти и састању је решено, да се предложе и два нова стечаја:

1. Која својом општина две године држи *зависне биљке*, добре и подене за своје прилике, проиниса их негде и храми и о чуштау бисона на крање својке води лабедство. Рок за пријаву је крај 1910 године. Такмичници се могу својке општине у округу вчеларског, пиротског, толичанског и ужицког. За сваки округ расписује се по једна награда од 500 динара. Која општина из тих округа буде желела да јој Српско Пољопривредно Друштво помогне стручним саветом у избору бикова добрих и подесних за њене прилике или у осталим по овом предмету, Друштво му стоји на расположењу.

2. Ко подигне *бубристе*, било уз сточну стају, као иен састави део, или засево у дворишту, но проиниса начела за рационално неговане бубрета за бубришту; на њему од своје стоке гајење у стаји бубре прораба и проиниса негде и одговане бубре правилно и редовно за бубрене својих орица употребљава. Бубристе мора бити подесно за најмање 5 грама крупе; стоке (говда и кова, или за овалско грана ситне стоке колико одговара I граду крупе; стоке, као јединица). Рок пријави је 15. јуни 1909 године. Такмичници се могу поједино, привредити из целе земље. Стечај ће се узети у поступак ако се пријави најмање 25 такмичара. При прегледу се одене нестерилу бубришта и осталих услова и проиниса, испитиваће се и садржина одгованог бубрета у главним састојцима за билну храну. Награда ће бити осам: I награда 500 П. II награда 300 П. III награда 250 П. IV награда 200 П. V награда 150 П. VI награда 100 П. VII награда 50 и VIII награда 50 динара.

За ти је конференција размотрала расписане стечај практичних пољопривредних поуга који је владио до 1. септембра 1907 године и налазо је да тај стечај ваља замесити новим за 1908 годину и у будуће за сваку годину расписивати стечај само на овално поуга, колико се и издасти може, и на тема које у тренутку српског пољопривредног најновије и најпреније. Награда но штампаном табаку поинисати до 100 динара, а поједине поуге с погледом на слике, могу износити 5 штампаних табана.

За 1908 годину расписати стечај за *Поугу о губавој ивици биљка*. Пошто је прво издање распродато то позвати писца да приреди П. поугево и поправљено издање, а ако се писца не би могло одозвати, онда да се расписане нов стечај за исту поугу.

Помоћ гласницима. — Вапредна окружна скупштина окр. београдског на својем III састању 26 јануара ове године дописала је одатку:

„Да се београдски округ у циљу помоћи оскудних у храми задужи проинисено код Државке или код Управе Фонда на основи округног приреса у суми од 200.000 динара.“

Да се за тај новач набави културна храна било на берзи или јавној аукцији и да се иста разда најоскуднијима у храми и то непосредно преко општинских судова, на обавезе општине да ће вредност прирмељне хране округу вратити у року тригодишњем без интереса.

Масло узето у 1907 године.

Русија	33,362,584	кгр.	3,086,821	лив. штер.
Шведска	11,502,520	"	1,269,820	"
Данска	92,268,282	"	10,192,587	"
Немачка	370,176	"	34,832	"
Холандија	8,547,802	"	826,288	"
Француска	14,270,853	"	1,651,137	"
Нов. Зеландија	15,922,270	"	1,599,226	"
Сјед. Амер. Држава	53,925	"	5,450	"
Аустра. Викторија	14,644,229	"	1,470,289	"
Нова јужна Гвинеја	10,225,544	"	1,009,266	"
Кенсканд	4,953,560	"	473,104	"
Канада	1,763,019	"	175,537	"
Остале земље	6,014,229	"	628,112	"
			213,898,798	кгр. 22,452,460 лив. штер.

(Обухваће се)

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

Подружњски окружна Подружњина Држава је 27 пр. м. главни годишњи збор, на коме је изабрала нова управу, пошто је стара дала оставку. Изабрала нова управа на седници од 31 пр. м. у првој својој седници изабрала је међу собом ово чашништво:

За председника г. Милана Пилића свештеника и окружног инспектора из Владимирала

За подпредседника г. Никола Велобрића окружног економца.

За благотиника г. Соверонија Радоновића учитеља

За деловође: гг. Рад. Нешића управитеља и Венцеслава Валенту професора Ратарске школе у Шпанцу.

Управа је сазвала за 14. ок. и. извршни збор на коме ће се изабрати повереници и поднети збору програм и буџет прихода и расхода за ову 1908 г.

Број 7. и 8. изићиће уједно. У њему је извештај о раду друштвеном у 1907. години.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит врте једног ступца по 10 пара динар; од осталих кружних писмена по 15 пара од врте и од ступца.

Већим огласима: Цела страна 10 динара (10 круна аустријске вредности), пола стране 5 динара (5 круна аустријске вредности), четврт стране 2-50 динара (2-50 круне).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 6. броја „Тежак“: — Утицај климата на успевање и жетвени принос усева. — Припремање семена за сетву (спремени радови на дому и у пољу). — Оригиналне зрелих ластара ви кљављеним лозама (истраживање). — *Гласник*. — Друштвени и подружњински послови. — *Цена огласима*.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДНАШТУТ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ПРЕДПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУТКИ СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВО
У БЕОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВУ НАЈВИШЕГ УРЕЊЕЊА ОД АПРИЛА
1898. ГОД. № 304 ПРВОГ ПУТНИЧКОГ
ПОСЛ. ПОШТА ЗБОРНИЦА

Цена огласна изложена је на
последњој страни.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДИИ. НА ВОЈА ГОДИНЕ 3 ДИИ.
ЧЛАНОВИ ПОКЛАЧУ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУГА,
ВОЈНИЦИ, ОСИ, ИКОЛИ, ВОЈНИЦИ СЕЛА,
ПЛАТ. ЗАМ. ИКОЛИ, ВОЈНОПРИВРЕДНИЦИ
ЗАШТИТЕ И ЧЛАНОВИ ВОЈНА ДОБРАЈУ АНОУ
У ВОЈА КЕНЕ, АКО ВОЈАКЕ КРЕТЛАТ
ТРАКРЕД ЗА ИНАЈ ГОДИНУ.

НАМ СРБИЈЕ

НА ГОД. И ФРАК. НАЈ 4 ФРАК. АГОСТ. АГ.
ИЛИ СРЕ. ПОДОКРЕ. ЗАРУЖИВА И НЕКОТО
ЧЛАНОВИ КАО И СРЕДНИ ВОЈНОПРИВРЕДНИЦИ
ЗАШТИТЕ И ЧЛАНОВИ, КРЕКЕ, ИКОЛИ И
ИНАЈНИЦИ ДОБРАЈУ АНОУ НА 6 ФРАКА
НАЈ 3 ФРАК. АГОСТ. ФРЕД. КАД ТРАКРЕД
ВОЈАКЕ КРЕТЛАТ И НАД СЕ КРЕТЛАТ
ВОД СВОЈ ЗАРУЖИВА ФРАК. КОГА НА НЕ
СЕ АНОУ СЛАТИ.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

НА СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ ПИСАН
ПРЕДКАНИ **Вучко С. Богдановић**

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 7, 8, и 9.

НЕДЕЉА 24 ФЕБРУАРА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

ИЗВЕШТАЈ

О раду Српског Пољопривредног Друштва у години 1907.

Управа Српског Пољопривредног Друштва част је под-
нети Главном Годишњем Збору следећи Извештај о раду дру-
штвеном у 1907. години:

О друштвеном имању.

Одбор, коме је друштвена Управа поверила уређење
III. Земљске Изложбе Живине, свестан свога задатка, није
се ограничио просто само на палагање живине, него је при
приређивању ове изложбе имао шире послове о једној доброј
и свима потребна одговарајућој савременој таквој изложби,
водећи рачуна и о томе, да посетiocима изложбе, том нај-
годнијом приликом, покаже: како треба живину чувати и
неговати, а да од тога рада добију што обилатије користи.
За успешнији рад у живинарству, на првом су месту потребни
добри и економични живинарници, који ће и потребна и
иновацио ствари дотичнога домаћина одговарати. — на је Друштво
у том циљу подигло у друштвеном дворшћу више угледних
живинарница, и то како од најпростије материјала, тако
и заданих, који ће посетiocима овога Друштва у свако доба
служити за углед: како и на који начин, а према потреби
и могућности, треба подизати живинарнице као што је ниже
опис сљедећом. Са тим живинарницама, дакле, Друштво је
своје непокретно имање у овој години повећало и увећавало
терасирањем целога дворшћа и засађивањем нешто чет-
парника.

II.

О приређеним изложбама о Слави друштвеној.

О својој Слави 30 октобра, Друштво је, у истој циљу
као и до сада, приређило и XI. по реду изложбу *свежег*
и прерађеног воћа, са којом је била склопана и изложба
свежег и прерађеног поврћа, као и изложба у којој про-
изведене *штитнице* од семена, које је земљи раздато ради
општег гајења, а које је изабрано из Банског Погосија,

Старе Србије, Македоније и Бугарске. Осим тих изложба,
Друштво је приређило и III. *Изложбу живине* домаћих
и страних раса. На уређење изложба могло је се уздети
више предмета и објатаги нећа нашла на систематско изла-
гање изложених предмета и ако још једнако начин назовања,
обележавања и упућивања предмета од стране појединих из-
лагача, нису без замерака. Ниш се сви још држе издатих
или прописа и упуштава, да при потовом распоредивању не
стварају тежкоће, а после изложба расирева. Изложбе наше
уопште још су сразмерно мала установа, а да би и могле
поетићи онај значај који оне имају у осталим напреднијим
државима, да послуже практичним трговинским циљевима,
оближавању и упознавању произвођача и потрошача, јер је
малп број година како се изложбе приређују, а Земљска
изложба живине тек је трећа на реду и стога се има још
доста порадиати на томе, да се оне популарнишу у маси на-
рода, па да се потом привреде и среде се свима за трго-
винску потребна подацима и прегледима, као и да се пред-
мети прихите доста из целе земље. Али уколико је засад
нећа њихова она друга врло важна улога, инај свистања,
поучна улога за произвођаче и за стручњаци који се баве
систематским проучавањем наших привредних прилика и на-
ших пољопривредних производа и предмета. Стога се може
учити при приређивању садашњих наших пољопривредних
изложба тенденција, да оне послуже тој улози и томе упу-
ћају што је могуће потпуније. Ове године Друштво је изла-
женим материјалима жртвама, благодарјели и обилатој помоћи
Министарства Народне Припреде и Београдске Задруге за
пољусобно помагаче и штедњу, постигао:

1. Да привреди поучно и угледно оделење за III. Из-
ложбу живине. У њему су биле заступљене све потребне
справе и прибор за рационално вођење живинарства, почев
од контролнога твезда помоћу кога се врши одабирање града
још од јајета за насад и твезда за несено јаја, па до сирана
најсавршенијих система, за вентилацио извођење и одгајање па-
лића, за лаукана и гођење живине, са справима за припре-
ноу хране: илипно за јарну и хране за мливно коштију и
све те справе поклањање су и обликовање посетiocима.
Сва тога подигнуто је у изложбеном дворшћу неколико

угледnih praktičnih živinarnika od raznog materijala, na sličak od najproštijeg postroja. Jedan veći živinarnik, po američkom obrascu zidan s ciglom, s odelomem za nošnje, odelom za nasajanje i izvođenje živine, s priporitkom pod krovom za zimu i s delom za polu za mene dane. Dve zekunice branare pokrivene s busenom i ugošane: jedna po obrascu belgijskog priporitka i ležište ujedno, a druga kombinovana — priporitak pod zasebnim krovom. Jedan selvački živinarnik od ošlejnog posleta i pokriven rogozom, s odelomem za spavanje i sa dva priporitka pod istim krovom: jedno zatvoreno, a drugo otvoreno. Nekoliko letivih živinarnika od dasaka koji se mogu pretvoriti, građeni drugih duvara, sa najbivšom strugotinom između njih i za iznošanje živine. Kao i živinarnik od dasaka s odelomem za plowke, guske, a napred u letuju i s busenom za kušanje plavica. Pred svima ovim uglednim živinarnicima, bili su ispušeni zasebni drvenja a ograničeni posletom od poćnikovane žice. Selvački živinarnik imao je na ispuštu ogradu od lesa iz vrbovog posleta, kakve može sebi onesti svaki seljak. Pored zadatka ovog odelena da posluži putici i ugledu, ugledni živinarnici poslužili su i za smetaj: živine za ugled, svižu onih originalnih grla strasnih vrsta i rasa, kako privatnih, tako i državnih, zaplatnih stanića a koja su bila najbolja i najčistokrvnija.

2. G. Ministar Narodne Privrede potpuno je, Društvo u pripremanju izložbe živine sa 1000 dinara, da se mogu počitati i povećati određene nagrade izlagачa, na koje je cilj Društvo odredilo 2190 dinara. Ovih 1000 din. употребљено je na 20 premija od po 50 dinara kako za košički pojedinih istaknutijih rasa, tako i za plowke, guske i šurke.

I Beogradska Zadruga, prilikom proslave svoje dvajsetogodišnjice, setila se Sreskog Poljoprivrednog Društva i na nagrade odredila 1000 dinara, od koje stuje izdato je 500 dinara na nagrade izlagачnika na ovogodišnjim društvenim izložbama.

3. Dava je G. Ministar odredio 1000 dinara za troškove oko nabavke iz svih 50 sresova po 2—4 stabla košičku koje su predstavnici donale rasa, kako bi se mogla održati snotra i zaviriti protuzava, kakim se odlikama odlikuju donale kokoshi i koje tipu pripadaju. Ovom se prilikom moglo utvrditi, da je domaća kokosh maza raznih rasa i da se među njima žeraste, širgave i crve odlikuju kao dobre nosače.

4. Na poseluku G. Ministar je odredio 2000 dinara, da se izviri i otku odabranih čistokrvnih grla od pojedinih vrsta i rasa živine, za polučavanje zaplatnog stabla već postojećih i za zasijavanje novih zaplatnih stanića živine u zemlju.

Kako je na izložbi živine uređeno i prodajno odelo, to i pored svega nepovoljnog, kišnog vremena i iz tog i iz izložbenog odelena i vođavnici su kupovali u znatnom broju živinu za zlat.

Sve te izložbe nadmašile su i po broju i po kvalitetu izložbenih predmeta, sve dosadašnje izložbe i zadovolje u punoj mjeri i Društvenju Upravu i posetioce.

Na dan same Slave, stizali su društvenom domu od ranog jutra silni gosti kako na mesta, tako i iz unutrašnjosti i sa strane, a tačno u 9^{1/2} časova prve podne objavila je vojna muzika „podzvon“ dolazak *Његовог Величанства Краља Петра I*, Najvišeg Zашtitnika Sreskog Poljoprivrednog Društva i Његовог краљевског Височанства Престолонаследника *Ђорђа*, koje su članovi Управе с Пред-

седником и Подпредседником дочекали и уз бурне поздраве од стране присутних gostiju у дворану dopratili, где су на окупу већ били присутни: Његово Високопресвештенство Митрополит госс. Димитрије, Краљска влада са Председником Министарства госс. Николаом Пашићем, Председник Народне Културне г. Л. Јовановић и мноштво других великодостојника и познатих отмених gostiju. Под угусто навраћањем и тропским блатама окињени бадашцима, изводело је Његово Величанство одстојати, све док се црвени обред водосвећења и сећења славог колача није завршило. По сарпеном овом светом обреду, Друштвени председник г. *Вучко С. Ђедановић* поздравом је Његово Величанство Краља и присутне госте овим говором:

Ваше Величанство,

Као Председник и представник Sreskog Poljoprivrednog Društva, molim Ваше Величанство и Ваше Височанство и све поштоване и драге госте, да пријате у име Društva најдубљу благодарност на високој пажњи коју му указујете и овом приликом као и свагда до сада, својом посетом о данашњој друштвеној прослави његова патрона Sreskog Краља Милутина.“

„Друштво је и овом приликом, уз прославу свога патрона, приредило изложбу воћа, поврћа и живине, на молу Ваше Величанство, да по вршеном славоном обреду, благоволите отворити и разгледати ове изложбе.“

„Ако садашња — трећа — *земљасна изложба живине*, која и по броју и по интересованости и одину излагача, и по своје уређењу знатно превазлази раније такве изложбе, а тако и по изложби *воћа и поврћа*, задвоје Ваше Величанство и Ваше Височанство и остале госте и посетioце, Друштво ће скартати, да је тиме испунило једну од својих многобројних значајних задатака.“

„Поздрављам Ваше Величанство и Ваше Височанство и све госте sreskog срдачним добродошлицом и изразом своје искрене жеље:

Да живи Његово Величанство Краљ!

Да живи Његово Височанство Престолонаследник!“

Пошто се Његово Величанство захвалило Председнику на поздраву и честитало Славу, настало је досуђивање gostiju, а Председник Društva замолио је Његово Величанство Краља да благоволити отворити приредбене изложбе *воћа, поврћа и живине*. Његово Величанство се томе позиву одмах најљубљивије и одазвало и у пратњи Његовог Височанства Престолонаследника *Ђорђа*, Његовог Високопресвештенства Митрополита г. Димитрија, госпoде Министара и осталих познатих одличних gostiju, разгледавши изложбене предмете најпажљивије до најмањих ситуација, тражећи при томе од дотичних директора о свеку тачно обавештења. По вршеном прегледу, Његово Величанство извољело је најавити Друштвеној Управи своје највише донашање да овако лепо и богато приредбене изложбама, опростивши се најљубљивије са члановима Друштвене Управе, који су Га при повратку у двор испратили до бурно клицање многобројних gostiju. И Његово Височанство *принц Павле* извољело је посетити изложбе 31. октобра.

Према продатим улазницама, било је 8418 посетилца. Али је тај број био знатно већи, јер су биле уведене и бесплатне улазнице: за чланове друштвене управе и часнике, за излагаче, за новинаре и за све оне члвкове који су припокојали својим радом, да уређене изложбама нештади што боље. Оно је први пут, да је Друштво ушло улазници, иста на малу (0-20 динара), за посету и разгледање изложба.

Да ипје сва три дана трајања izložba padala kina, poseta bi bila daleko veša. Što je ovoliki broj posetilaca, naročito iz inostranstva došlo, ima se na prvom mestu zahvaliti gospodinu Ministru Građevina, koji je članovima društvenim i izlagačima izvelo odobriti podvoz željeznom od 1/2 cene, a svima ostalim posetiocima u 1/3 cene. Iste je tako Društvo zahvalilo i Sreskom Brodarskom Društvu, kao i Duнавskom Parobrodskom Društvu, koji su posetiocima odobrili podvoz na svojim brodovima u 1/2 cene.

Ocenevacki Sudovi za pojedina Odeljenja bili su ovako sastavljeni:

I. Za ocenu *žminice*: г. г. Алекса Ђ. Поповић, Анд Живановић и Светислав Терзић чланови удружења; Сава Вукосављевић војни вештиник, Милош Н. Лукићевић, управитељ државног Сточар. Завода у Добричеву, Радомир А. Нешић управитељ Ратарске Школе у Шапцу и друштвени администратор Светозар Гавриловић, уједно и директор ове изложбе.

II. За ocenu *voša*: г. г. Паја Тодоровић управитељ Виноделско-Воћарске школе у Вукову, Благоје Тодоровић управитељ Ратарске школе у Браљеву и редовни члан госп. Вања Митић. За директора пак ове изложбе, одређен је члан Управе г. Вал. Стојковић.

III. За *ivozba*: г. г. Др. Ђ. Рашић друштвени секретар, уједно и директор ове изложбе; Антоније Мајеровић државни економ и Јосиф Сточећ баштован топчедарске економије.

IV. За ocenu *шминце*: г. г. Александар Мијковић и Мирко Милошевић чланови Управе, Јоца Марковић секретар Министарства Народне Прихране и Др. Алек. Зега хенчичар.

Izložba *шминце* била је заступљена са:

623 стабала <i>покомани</i>
140 " <i>алошка</i>
60 " <i>гуска</i>
31 стаблом <i>Аурака</i>
3 стабала <i>морски</i> и
84 пари <i>голубова</i> .

За изложбу *шминце* награђени су следећи излагачи, према низу стављеном резервату Оценеvачког Суда:

Среском Пољопривредном Друштву.

Према решењу Среског Пољопривредног Друштва, потписати чланови Оценеvачког Суда на овогодинашњо Земљској изложби живине, састали су се на дан 28. и 29. октобра о. г., и услед тога, што је изложба веома јако била заступљена са свима могућим расма и врстама живине, Оценеvачки Суд морао се поделити у две секције да би рад на време могао површавати.

Те су две секције биле:

I. За *кoкоши*, у коју су ушли г. г. Алекса Живановић, Милош Н. Лукићевић и Светислав Терзић.

II. За *пoвошце*, *кyрке* и *голубове*, у коју су ушли г. г. Сава Вукосављевић, Радомир А. Нешић и Андреја Вршић.

Заказано живину и јаја цените су обе секције заједнички. Неколико општих напомена за излагаче живине у будуће, част је Оценеvачком Суду доставити Среском Пољопривредном Друштву:

1. Да би од сада требало да се на изложбу за утакмичу прима само *млада* живина (полесена у току те године).

2. Да се старија живина и већ једном награђена може излагати само за углед, а не и за награду.

3. Да би требало уредити да се живина раније шаље тако, да Оценеvачки Суд може без застоја и поремећаја радити бар два дана пред изложбу и свој рад окончати.

4. Да живина треба да буде, ради лакшег прегледа и правилније оцене, распоређена по расма без мешања.

У прилогу под '1' и '2' приложени су извештаји I. и II. секције о награђеним живинама.

Чланови комисије:

Анда Живановић, М. Н. Лукићевић, и ветер. С. Вукосављевић, Са. Терзић, Андра Вршић, Рад. А. Нешић.

Среском Пољопривредном Друштву.

Секција Оценеvачког Суда за *кoкоши* свршила је свој посао и част јој је поднети Друштву извештај о живинама, чија је живина награђена:

I. Вијадотке.

Примијом Министарства Народне Прихране:

1. Мару Вукосављевића из Београда (златне) . . . Кат. Бр. 1
Трећом наградом Среског Пољопривредног Друштва:

1. Мијанла Станића, чувар желез. пруге (директор) . . . Кат. Бр. 17

II. Орпигитом.

Примијом Министарства Народне Прихране:

1. Јована Бијелића, сакупила из Београда (жуће) . . . Кат. Бр. 26

2. Мијанла Вршића, жандар, поднаредник, Топчидер (жуће) . . . Кат. Бр. 50

Наградом Београдске Захвате:

1. Влајка Трипоића, из Београда (жуће) . . . Кат. Бр. 47
2. Младена Ђ. Брачичића, трг. Гавац (крушевачки) . . . Кат. Бр. 71

Првом наградом Среског Пољопривредног Друштва:

1. Драгомира Бурџића, економи из Београда (жуће) . . . Кат. Бр. 32

2. Мијанла Станића, чув. жел. пруге, Београд (жуће) . . . Кат. Бр. 42

3. Милу Милића, земљ. из Суботинца, окр. вишки (жуће) . . . Кат. Бр. 84

Другом наградом Среског Пољопривредног Друштва:

1. Душана А. Бурџића, коњичког капетана из Београда (жуће) . . . Кат. Бр. 33

2. Милана М. Тодоровића, бикалина из Београда (жуће) . . . Кат. Бр. 46

3. Станију К. Митића из Топчидера (жуће) . . . Кат. Бр. 57

4. Анку Николићу из Јагодине, (жуће) . . . Кат. Бр. 73

5. Лазара Савића, трг. Алексинац (жуће) . . . Кат. Бр. 78

Трећом наградом Среског Пољопривредног Друштва:

1. Констанду С. Гавриловићу из Београда (жуће) . . . Кат. Бр. 29

2. Милу Поповићу, из Београда (жуће) . . . Кат. Бр. 40

3. Мијанла Нарезиновића, наст. Екон. Топчидерске (жуће) . . . Кат. Бр. 61

4. Љубомира С. Илића, шема Станице Јовановац (жуће) . . . Кат. Бр. 69

5. Арсу Дорословића, економи Мајур — Шабач (жуће) . . . Кат. Бр. 94

III. Милорске.

Примијом Министарства Народне Прихране:

1. Јука Јов. П. Радојевића, екон. Пирот . . . Кат. Бр. 122

Наградом Београдске Захвате:

1. Боку Марковића, трг. Алексинац . . . Кат. Бр. 114

Првом наградом Среског Пољопривредног Друштва:

1. Петра М. Трипуца, трг. и економи Алексинац . . . Кат. Бр. 117

2. Јорџа Тошића, трг. Пирот . . . Кат. Бр. 123

Другом наградом Среског Пољопривредног Друштва:

1. Косту Јанковића, трг. Алексинац . . . Кат. Бр. 111

IV. Талијанско.

Првом наградом Српског Полковничког Друштва:

1. Радована Пешња, чуvara жел. пруге Раковица (жуто) 128

Трећом наградом Српског Полковничког Друштва:

1. Срету Борђевића, слушатеља из Алексинца (црне) 132

Премјом Министарства Нар. Привреде:

1. Петра М. Трифуна, трг. и еког. из Алексинца (јарбичасте) 190

2. Милана С. Милошевића, учитеља из Приштина (јарбичасте) 194

Наградом Београдске Задрге:

1. Миланоја М. Стојковића, ђака, Београд (јарбичасте) 156

Првом наградом Српског Полковничког Друштва:

1. Обрада Дачевића, служ. економике Топчидерске (јарбичасте) 158

Другом наградом Српског Полковничког Друштва:

1. Спасоја Јаковљевића, арт. мајора Рипањ (јарбичасте) 163

2. Милоја М. Васића, ђака из Крагујевца (јарбичасте) 164

3. Милутина С. Стамбулића, гимназ. Александровац (јарбичасте) 170

Трећом наградом Српског Полковничког Друштва:

1. Љубисава Кнежевића, трг. из Бруса (јарбичасте) 174

2. Добросла Пешња из Бруса 176

3. Недеља Марковића, земљод. Бобовиште, (јарбичасте) 191

4. Стевана Ратковића, наднич. Шабац (јарбичасте) 201

Премјом Министарства Нар. Привреде:

1. Петра М. Трифуна, трг. и економи, Алексинац (беле) 224

Другом наградом Српског Полковничког Друштва:

1. Марију Големовићу, настави. у пензији, Београд (беле) 216

V. Ерделјанско.

Трећом наградом Српског Полковничког Друштва:

1. Борфа С. Петровића, бив. ср. практикант Сврљиг 247

VI. Цариградско.

Премјом Министарства Нар. Привреде:

1. Николу С. Милошевића, полдн. инсара, Београд 266

Наградом Београдске Задрге:

1. Катинку В. У. Јовановића, Дед. Врдо 272

2. Катинку Конесарић, земљ. Скопа округ ваљевски 298

Првом наградом Српског Полковничког Друштва:

1. Павла Милошевића, свенич. из В. Села окр. београдски 289

2. Даринку М. Буђевића, из Шама 322

Другом наградом Српског Полковничког Друштва:

1. Јелену Мишетићу, из Београда 264

2. Љубомира Станковића, служ. из Београда 269

Трећом наградом Српског Полковничког Друштва:

1. Крсту Борђевића, служ. из Београда 257

2. Душана А. Бурића, коњич. капетана, из Београда 259

3. Радована Пешња, чувар жел. пруге Раковица 294

VII. Јапанско.

Премјом Министарства Нар. Привреде:

1. Мале Пинкае Штаји, индустријалац из Београда (црне) . . . . . Кат. Бр. 354

Наградом Београдске Задрге:

1. Радомира Николчића, слушатеља из Београда (црне) 350

2. Милоша Мандића, земљ. Црлепац округ пожаревачки (црне) 401

Првом наградом Српског Полковничког Друштва:

1. Миласана Ж. Стојковића, земљ. Табановал, окр. пожаревачки (црне) 404

Другом наградом Српског Полковничког Друштва:

1. Милана Гогћа, служ. Београд 343

2. Катарину Голубовић, учитељицу Римаћа окр. крагујевачки (црне) 363

Трећом наградом Српског Полковничког Друштва:

1. Јелену А. Крелиновићу, из Топчидера 358

2. Јазара Мишетића, практ. Сврљиг (црне) 381

3. Жикојина Васовића, учитеља из Адрана 409

VIII. Механичко.

Премјом Министарства Нар. Привреде:

1. Миласана Борђевића, из Равања 421

Наградом Београдске Задрге:

1. Петра М. Трифуна, тргов. и економи из Алексинца 431

Првом наградом Српског Полковничког Друштва:

1. Наталију Љ. Трифуна, из Алексинца 429

2. Радевана Микића, земљ. Суботиња, окр. вишког 439

Другом наградом Српског Полковничког Друштва:

1. Стевана Врећина, земљ. из Рутевца, окр. вишког 438

2. Видоја Радојковића, земљ. из Краљева, окр. вишког 436

Трећом наградом Српског Полковничког Друштва:

1. Јелену М. Милковића, Топчидер 414

2. Чедомира М. Аћковића, званич. прв. суда Крушевца 420

IX. Браме.

Другом наградом Срп. Полков. Друштва:

1. Светозара Стојича, архивара Га. Коштр. Кат. бр. 459

X. Доњаје економско.

Премјом Мин. Нар. Привреде:

1. Мишу Поповића из Београда . . . . . Кат. бр. 525

2. Љубишу Борђевић из Сврљига 590

3. Вукашина Николића из Б. Паланке 606

Наградом Београдске Задрге:

1. Пегњава Радојичића Зврдана — Каменице окр. вишког 585

2. Тома Радојковић из Сврљига 593

Првом наградом Срп. Полков. Друштва:

1. Милана Жикојиновића, економи из Петке београдски 530

2. Десанку Петровић из Трпана, ср. тамна, окр. ваљевски 540

3. Драгутину Јовичића из Бошњана, ср. зеленички, окр. крагујевачки 558

4. Годора Поповића из Црпајке, ср. пореч. округа вишког 560

5. Николу Тасића из Црпајке, ср. поречког округа крагујевачког 569

6. Стојана Јанковића из Корњана ср. новарски окр. вишког 578

7. Томи Радојковића из Сврљига 596

8. Светозара Хаџића, учитеља из Сврљига 600

Другом наградом Срп. Полков. Друштва :

1. Перенду Јовановић из Београда	Кат. Бр. 523
2. Љубомира Станковић, служ. из Београда	526
3. Стевана Ђураковића из Мурдоша, срез тамнашки, окр. ваљевски	539
4. Васкија Маринковића, столара из Брагужеца	554
5. Драгољуба Димитријевића, учит. из Вишевца окр. крагујевачки	559
6. Јована Луковића, екои. из Александроца	570
7. Веселина Смиљковића из Д. Степанца, окр. пршутевачког	575
8. Саву Кретића из Прњавице окр. нишког	576
9. Јеленка Кораћа из Грбовце окр. нишког	581
10. Атанасија Шарковић, из Душника окр. нишког	584
11. Лазара Кретића из Пилевца окр. нишк.	589
12. Ђорђа Ј. Петровића из Сврљига	591
13. Милана Ракића из Првољевце округа нишког	601
14. Косту Петровића из Бар-Чивалица окр. широтског	610
15. Денчу Филиповића из Гуђина округа широтског	619
16. Спасенију Јовића из Вуковића округа подринског	625
17. Живка Ј. Главића из Црљенца округа пожареначког	634
18. Косту Терзића из Јаружана округа чајанског	659

Трећом наградом Срп. Полков. Друштва :

1. Јелену Д. Васићку из Београда	519
2. Андрију Јеремића из Брагочанице окр. ваљевског	533
3. Пају Вуковића из Звечке окр. ваљевског	537
4. Радојицу Лазовића из Лесковца округа крагујевачког	548
5. Божидара Невезића из М. Грабовице окр. пршутевачког	574
6. Филипа Качаревића из Кунаца округа нишког	579
7. Милоша Мандића из Црљенца округа пожареначког	636

XI. Мелови.

Премиијом Министарства Нар. Привреде :

1. Петра М. Тривуница из Алексинца 726, 727, 728, 729 730 и 731	
--	--

Наградом Београдске Задруге :

1. Љубицу Јакића из Мајура окр. подрин.	754
---	-----

Првом Наградом Срп. Полков. Друштва :

1. Петра Тривуновића из Обреновца окр. ваљевског	699
2. Стевогара Живановића, из Трпшца, среза тамнашког окр. ваљевског	701
3. Саву Милетића из Бобовића окр. нишког	732
4. Димитрија Ђорђевића, начелника среског из В. Градишта	773
5. Милана М. Тодоровића, бакалица из Београда	678

Другом наградом Срп. Полков. Друштва :

1. Ивана Годубовића из Београда	663
2. Драгомира Ђурића, ек. из Београда	667
3. Светозла Савића, штампара из Београда	671
4. Обрда Дачевића, служ. из Топчидера	680
5. Радимиу М. Ђурђевића из Шапца	753
6. Радована Пешаћа, чув. жед. пруге из Раковице	690

7. Милана Милекића из Равниковића	Бау. Бр. 694
8. Милана Сташковића из Вл. Хапа	702
9. Ђорђа Наумовића из Крагујевца	708
10. Василија Михаиловића, учитеља из Крушевца	715
11. Васу Петковића из Јагодине	718
12. Миласу М. Тривуница из Алексинца	732
13. Тому Рајковића из Сврљига	734
14. Лазара Ђурчиновића из Соко-Бање	735
15. Михаила Милића, учитеља из Модре	
Остене окр. широтског	740
16. Јордана Тошића, трг. из Пирота	742
17. Љубану П. Обрадовићку, учитељку из Переснице окр. пожареначког	758

Трећом наградом Срп. Полков. Друштва :

1. Љубомира Станковића, служ. из Београда	672
2. Илију Павловића, гимн. из Крагујевца	710
3. Љубомира М. Тривуница из Алексинца	719
4. Милу Тривуница из Алексинца	721

Осим овога Овељавачки Суд је решио да се награде :

Похвалицама :

1. Јовицу М. Ристића из Београда (за златне Вијадотке)	2
2. Мијанца Парезаковића, нач. Ек. Топчидерске (за златне Вијадотке)	4
3. Перку Урошевић из Београда (за златне Вијадотке)	5
4. Јадасвету М. Милковића из Топчидера (јаребичасте Вијадотке)	20
5. Петра Тривуница из Алексинца (Беле Вијадотке)	8
6. Јелену Милетића из Београда (за жуте ориштигане)	38
7. Гужу Војановску из Раковице (за жуте ориштигане)	64
8. Радована Пешаћа из Раковице (за жуте ориштигане)	65
9. Аржану Стоцарски Запод — Добричево (за саву живицу)	
10. Настаса Живковића из Рајца (за виноград)	110
11. Стевана Д. Лукића из Алексинца (за виноград)	113
12. Оресија Расадић Ниш — (за виноград)	120
13. Ратарску Школу Краљево — (за виноград и осталу живицу)	
14. Расадић среза виноградског — Пирот	124
15. Душана А. Бурића, ковачког капетана (за жуте талијанке)	128
16. Милу Поповићку из Београда (за жуте талијанке)	130
17. Топчидерску Економију (за изложену живицу)	
18. Петра Златановића, порезн. из Рајца (за јаребичасте талијанке)	179
19. Доброслава Кочића, бакалица из Алексинца (за јаребичасте талијанке)	186
20. Крсту Ђорђевића из Београда (за прве ланглане)	347
21. Емилију Тривуница из Алексинца (за браме)	461
22. Љубомира Зарића из Београда (за Американке)	482
23. Спасоја Јанковића, арт. мајора из Риппа (за Американке)	483
24. Мијанца Т. Јовановића, учитеља из Хума окр. нишког (за домаће)	586
25. Милена Лакичевића, вој. чин. из Београда (за мелове)	668

26. Антонија Милутиновића, раденица из Београда (за мелесе)	Кат. Бр. 669
27. Милана М. Трифуна из Алексинца (за мелесе)	724
28. Наталију Љ. Трифуна, из Алексинца (за мелесе)	725

1. новембра 1907. год.
Београд.

Чланови Одељивачког Суда
(1. секција козови)

Ана Живковић
М. П. Лукичић
Са. Терзић.

Српском Пољопривредном Друштву.

Секција Одељивачког Суда за одену пловина, голубова и бурака, част је поднети Друштву извештај о награђеним излагачима у следећем :

I. Пловке.

а) Пекиничке :

Премијом Мин. Привреде :

1. Живка Ђорђевића, земљод. из Вишњице Кат. бр. 812

Наградом Београдске Задруге :

1. Марицу Милковић, праљу из Топчидера 808
2. Млекарски Завод Милана Николића и другова у Мечкоцу 822

I. Наградом Срп. Пољовр. Друштва, и то :

1. Драгомира А. Бурића, еком. из Београда 786

II. Наградом :

1. Милоша Живковића, служ. из Београда 785
2. Милана Д. Пајевића, писара Држ. Савета из Београда 793
3. Мијајка Петрића, чин. Срп. Пољ. Друштва из Београда 794
4. Деспосу Брежаниновићу, из Топчидера 806
5. Младена Брацића из Ражња 828
6. Светозара Хаџића, учитеља из Сврљига 852
7. Михајла Ђурђевића, трг. из Шапца 856
8. Мацу Жикићеву из Шапца 859

III. Наградом :

1. Добривоја Н. Јовановића, из Београда 788
2. Видосаву Микића из Београда 790
3. Павла Милошевића из Вел. Села 811
4. Милу Јанковићу из Бобовишта 841
5. Видоја Радојевића из Краљева ср. алек. 844
6. Милу Милића из Суботица 848
7. Тихомира Трифуна из Каоне 868

Погошљеником :

1. Милана М. Тодоровића из Београда 799
2. Управу Сточ. Завода из Добричеве 833

б) Руничке :

Премијом Министарства Привреде :

1. Светозара А. Хаџића, учит. из Сврљига 849

Наградом Београдске Задруге :

1. Петра Трифуна из Алексинца 894

I. Наградом Срп. Пољовр. Друштва :

1. Радисава Милића из Суботица 996
2. Синишу Протића из Вукотица 901

II. Наградом :

1. Недеља Марковића из Бобовишта 895

III. Наградом :

1. Ивана Голубовића из Београда 877
2. Јовицу М. Растића из Београда 880
3. Радојка Боревића из Топчидера 883

Погошљеником :

1. Једнавету Милковић из Топчидера . . . . . Кат. Бр. 885
2. Милана Парезовића из Топчидера 887
3. Топчидерску Економију 888
4. Спасоја Јакосљевића из Рипња 889
5. Управу Сточарског Завода 890

в) Индијске :

I. Наградом Срп. Пољовр. Друштва :
Диницу Митровићеву, из Алексинца 904

Погошљеником :

Петра Трифуна из Алексинца 904

г) Ајасбуршке :

Погошљеником : Дар. М. Бурић из Шапца 906

а) Орпингтоње :

Погошљеником : Катинку В. У. Јовановића из Топчидера 909

б) Морске пловке :

Погошљеником : Венца Јокла из Топчидера 911

в) Пловке разних раса :

I. Наградом Срп. Пољовр. Друштва :
Петра Живковића из Рутвеца 921

ж) Пловке домаће :

II. Наградом Срп. Пољовр. Друштва, и то :
1. Михајла Д. Јовановића из Хуца округа Нишког 929
2. Милоша Тодоровића из Пирота 931

а) Пловке мољок :

Погошљеником : Светозара Мариновића, зем. из Станова, окр. крагујев. 948

Са свега на име награде за пловке 372— дна.

II. Гуске.

а) Емлајске :

Премијом Мин. Привреде :
1. Драгомира А. Бурића из Београда 956
2. Тодора К. Терзића из Београда 958

Наградом Београдске Задруге :

1. Милана Николића из Мечкоца 967
2. Петра М. Трифуна из Алексинца 976

I. Наградом Српског Пољовр. Друштва :

1. Радојца Јовановића из Ритаја окр. круш. 971
2. Петра М. Трифуна из Алексинца 977

II. Наградом :

1. Проку Милошевића, учитеља из Бовна, среза алексиначки 978
2. Милу Микића из Суботица 980
3. Арсу Дорословића из Шапца 984
4. Мату Ходанца из Велике Паланке 986
5. Босиљку Д. Јанковића из Паланке 987

III. Наградом :

1. Љубомира Станковића из Београда 959
2. Спасоја Јакосљевића из Рипња 963
3. Босиљку Јанковића из Паланке 988
4. Кружу М. Марковића из Паланке 989

Погошљеником :

1. Видојевићу-Воћарску Школу 970
2. Управу Државног Сточарског Завода 973

б) Талијанске :

I. Наградом Срп. Пољовр. Друштва :
1. Саву Димитријевића из Липова, среза алексиначки 997
2. Светозара А. Хаџића из Дервене 998

II. Наградом :

1. Михајла М. Милића из Модре Стене ср. дужички 999

III. Наградом:

1. Видоја Радојевића из Краљева . . . . . Кат. Бр. 996
2. Настаса Миштића из Краљева 100

Позвалишном:

1. Гатарску Школу из Шапца 991
2. Топчидерску Економију . . . . .

в) Поморанке:

Наградом Београдске Задуге:

1. Јубину Петрић из Београда 1002

I. Наградом Срп. Полков. Друштва:

1. Лепосаву Кршмановић, из Топчидера 1004

г) Гуске домаће:

III. Наградом Срп. Полков. Друштва:

1. Милутина Јевтића из Дрштена 1012

д) Гуске тршаве:

III. Наградом Срп. Полков. Друштва:

- Лепосаву Кршмановић из Топчидера 1921

ђ) Мелези:

Наградом Срп. Полков. Друштва, и то:

1. Јелену Ђујић, из Приљковице . . . . . Кат. Бр. 1023
2. Милу Јакићеву из Шапца 1030

Света издата на име награда за гуске . . . 510— дин.

III. Турке.

а) Домаће:

Премјом Мин. Нар. Привреде:

1. Манастир Јошаницу у срезу белчићком . . . . .
2. Катарину Комесарић, из Скаде срез
пољског окр. ваљевског.

Наградом Београдске Задуге:

1. Петар Тријунац из Алексинца . . . . . Кат. Бр. 1075

I. Наградом Срп. Пол. Друштва, и то:

1. Милан Тријунац, из Суботинца, ... Кат. Бр. 1080

II. Наградом:

1. Горча Андрејевић, из Београда 1033
2. Рајко С. Богојевић, из Топчидера 1045
3. Десанка Петровићка, из Трпца 1058
4. Спасоје Димитријевић, из Трпца 1053
5. Ђорђе Благојевић, из Будина 1061
6. Михаило Стакић, из Шапца 1069
7. Радојица Радовић из Краљева 1072
8. Обрад Дачевић, из Топчидера 1068
9. Милановић Влазих, из Паланке 1068
10. Драга Тодоровић, из Царева 1059

Света издата на име награде за турке . . . 300— дин.

IV. Голубови.

а) Писмоноше.

Премјом Мин. Привреде:

1. Младраг Н. Вршић, из Јагодина . . . . . Кат. Бр. 1112
Позвалишном: Светозан С. Димитријевић, 1110, 1111

б) Кокошани:

Наградом Срп. Полков. Друштва, и то:

I. Наградом:

1. Горча Андрејевић, из Београда . . . . . Кат. Бр. 1013

II. Наградом:

1. Исидор С. Костић, из Београда 1103
2. Драгољуб Дерок из Крагујевца 1107
Позвалишном: Бривоје Вуковић из Београда 1905

в) Огрлицари:

Наградом Срп. Полков. Друштва, и то:

I. Наградом:

1. Мих. Д. Станковић, артиљер. поднар. из
Београда . . . . . Кат. Бр. 1119

Позвалишном:

1. Ђорђе Дреновац, гим. из Београда . . . Кат. Бр. 1114
2. Исидор Костић, гим. из Београда 1123

г) Капуцинери:

- Позвалишном: Илија Николић, из Београда 1132

д) Лепосави:

Наградом Срп. Полков. Друштва и то:

I. Наградом:

1. Велислав О. Живковић, ђак из Београда 1133

II. Наградом:

1. Драгољуб Дерок, гим. из Крагујевца 1141

ђ) Превртачи:

Наградом Срп. Полков. Друштва и то:

I. Наградом:

1. Добрилоје М. Алексић, из Београда . . . Кат. Бр. 1145
2. Драгиша А. Поповић, из Београда 1176

II. Наградом:

1. Мих. Д. Станковић, из Београда 1179
2. Азар Гасић, из Београда 1186
3. Петар Цветковић, из Београда 1137
4. 1188

е) Домаћи питоми:

Наградом Срп. Полков. Друштва и то:

I. Наградом:

1. Велислав О. Живковић, ђак из Београда Кат. Бр. 1202
2. Душан Рош, ђак из Београда 1208

II. Наградом:

1. Драгиша Поповић, ђак из Београда 1201
2. Петар Драгић, радник из Београда 1202
3. Павле Савић, ... 1209
4. Петар Цветковић, правник из Београда 1213

Света издата на име награда за голубове . . . 155— дин.

30. октобра 1907 год.
у Београду.

Чланови Оцењивачког Суда
друге сесије

С. П. Вукосављевић
Рада А. Нончић
Андра Вршић

Српском Пољопривредном Друштву.

Оцењивачки Суд је прегледао изложено записану живину и јаја и једногласно је решио: да се сва изложена заклана живина и јаја награде само *Позвалишном*, пошто је било потребно да се одређене новчане награде за оне производе употребе за награђивање жине живине, које је било толико изложено, да се један мали део могао начовано наградити.

31. октобра 1907 год.

Београд.

Чланови комисије:

С. П. Вукосављевић, Анда Живковић, М. Н. Лукичевић,
А. Вршић, Рада А. Нончић, Са. Терзић.

На награде је издато за изложени живину у готовом новцу 3428 динара.

Изложена *свежес* и *прерађеног воћа* била је заступљена са 1661 предметом, а она *конзервирани воћа* са 301 предметом и то:

Јабuka 872, Крушка 260, Дува 70, Мумшлуа 60, Оскоруша 9, Лешњика 9, Кестења 9, Ораха 118, Сувих шљина 121, Сувих јабука 20, Сувих крушка 9, Сувих трешња 9, Сувог грожда 1, Воћа у шећеру 9, Кошпота 60, Пекмеца 23 и Сока од малина 2.

За изложено *свеже*, *прерађено* и *конзервирано воће*, награђени су следећи излагачи:

СПИСАК

Досуђених награда излагачима воћа, прерађеног и сировог, на изложби Српског Полупривредног Друштва, приређеног 30. октобра 1907. год., у Београду.

БРОЈ ИЗОШ.	Име и презиме излагача	О Д А К Л А Ј Е:			БРОЈ НАГРАДА	ИМЕ НАГРАДНОГ ПРЕДМЕТА	НАГРАДНИ	
		МЕСТО	СРЕД	ОКРУГ			НАГРАД.	У ОШТИ
							НАГРАД.	ДНО. БР.
I. Свежо јабучо.								
<i>Награде Мин. Нар. Прис. и Друштва:</i>								
1	Стеван Марковић	Делојевац	жички	чачански	—	вине сората	I	15
2	Михаило Радоновић	Д. Кошњак	азбук.	подрински	254	Колачаре	I	15
3	Марко Шовић	Ботуње	копаонички	кртумевач.	156	Буле	I	15
4	Војислав Павловић	Бел. Грабон.	—	—	145	—	I	15
5	Милорад Лазовић	Кривоно	ужички	ужички	—	Колачаре	I	15
6	Стеван М. Обрадовић	Вачени	рачвански	—	—	—	I	15
7	Петко Кршић	Радобуђа	ужички	—	—	Буле	I	15
8	Јован Попковић	Чинџук	азбук.	подрински	236	Колачаре	I	15
9	Љубомир Милићевић	Д. Црњић	таковски	руднички	361	Стрежње	I	15
10	Павле Петровић	Калитчево	—	—	333	Кадумане	I	15
11	Љуба Милићевић	Д. Црњић	—	—	287	Зеленике	I	15
<i>Наградама Београдске Задруге:</i>								
12	Петар Максимовић	Славковица	колубарски	ваљевски	95	Стрежње	II	5
13	Радован Милојевић	Грошница	гужански	крагујев.	222	Колачаре	II	10
14	Љубомир Растић	Вртингали	колубарски	ваљевски	89	Стрежње	II	5
15	Нинић Милосављевић	Грђања	ужички	ужички	—	Колачаре	II	5
16	Јефта Лукић	Милутовац	третени	кртумевач.	645	—	II	5
17	Сима Тадић	Д. Кошњак	азбук.	подрински	256	—	II	5
<i>Наградама Минист. Нар. Привреде и Срп. Полупр. Друштва:</i>								
18	Јеремија Гајић	Буковац	жички	чачански	220	Буле	II	8
19	Љубомир Чоловић	Делојевац	—	—	177	—	II	8
20	Андреја Милићевић	Сажваде	—	—	207	—	II	8
21	Коста Терзић	Јаружац	—	—	—	Колачаре	II	8
22	Давид Поповић	Сопот	нишавски	пиротски	612	Зем. Малиница	II	8
23	Тодор Николић	Никопаље	чачански	чачански	585	Кадумана	II	8
24	Никола Јеличић	Кобиље	копаонич.	кртумевач.	142	Колачаре	II	8
25	Станоје Павловић	Сибница	левачки	моравски	246	Колачаре	II	8
26	Раде М. Тадић	Дрљача	азбук.	подрински	244	—	II	8
27	Драгутин Здравчевић	Кобиље	копаонич.	кртумевач.	159	Буле	II	8
28	Једа М. Богојевића	Међења	третени.	—	648	—	II	8
29	Јован Милошевић	—	—	—	680	—	II	8
30	Сретен Палазички	Мурсаљци	драгачев.	чачански	630	—	II	8
31	Зорка Поповић	Д. Кошњак	азбук.	подрински	276	Сенабије	II	8
32	Жикић Навићевић	—	—	—	239	—	II	8
33	Милутин Таласић	Д. Љубовића	—	—	243	—	II	8
34	Милеко Дамњалиновић	Гостињаци	ужички	ужички	—	Шаренике	II	8
35	Лазар Јовановић	Рогачина	рачвански	—	—	Зеленике	II	8
36	Ђурђе Јевтовић	Радобуђа	арњски	—	—	Зупке	II	8
37	Добрилоје Максимовић	Гостињаци	ужички	ужички	—	Колачаре	II	8
38	Рашко Радојичић	—	—	—	—	Шаренике	II	8
39	Светошар Маринковић	Брус	копаонич.	кртумевач.	215	Буле	II	8
40	Бранислав Обрадовић	Милокови	зубић.	руднички	357	вине сорте	II	8
41	Драгољуб Јанковић	Бело Поље	тапов.	—	324	Кадумане	II	8
42	Војислав Жутић	Скопљић	зубић.	—	289	Буле	II	8
43	Радојко Шовић	Теоци	тапов.	—	283	Стрежње	II	8
44	Гаврило К. Вучићевић	Овеча	—	—	346	—	II	8
45	Ђако Немковић	Бресна	зубићски	—	358	—	II	8
46	Мила Давидовић	Заграбе	палерски	—	321	Буле	II	8
47	Војислав Жутић	Сопот	зубићски	—	350	Зеленике	II	8
48	Тихомир Борчевић	Радобуђа	арњски	ужички	—	Буле	II	8
49	Влад. Николић	Губиш До	зубићски	руднички	—	Зеленике	II	8
50	Радеко Луковић	Летина	таповски	—	—	Сенабије	II	8
51	Петко Марковић	Косерић	прногор.	ужички	—	Стрежње	II	8
52	Милутин Стефановић	Зендар	тапов.	ваљевски	416	Кадумане	II	8
53	Љубомир Милоковић	Сажваде	жички	чачански	138	Буле	III	5
54	Авакум Поповић	Субела	прногор.	ужички	—	Стрежње	III	5
55	Ковина Бишевић	Ошанић	жички	чачански	519	Сенабије	III	5
56	Живко Стефановић	Сенаови	гуж.	крагујевач.	—	Стрежње	III	5
57	Влађа Лукић	Радуша	тапов.	ваљевски	390	—	III	5

ТЕК. БРОЈ	Име и презиме излагача	О да к л а с е .			БРОЈ КАТАЛОГА	Име НАГРАЂЕНОГ ПРЕДМЕТА	НАГРАДЕН	
		МЕСТО	СРЕД	ОКРУГ			НАГР.	У СЪБИ
								дан.
58	Драгомир Р. Симовић	Прњавор	гружан.	крагујевац.	696	Стрепње	III	5
59	Обрен Петровић	Пашић	колубар.	ваљевски	78	"	III	5
60	Тихомир Николић	Пазовраће	трнав.	чачакски	120	"	III	5
61	Недељко Кретић	Доњица	морав.	нишки	191	Расенице	III	5
62	Милован Јовановић	Неваде	таков.	руднички	390	Стрепње	III	5
63	Љуба Поповић	Рагковић	дочаки	моравски	689	Колчарци	III	5
64	Јован Јовић	Богатић	мачвански	подрински	376	"	III	5
65	Тома Јовановић	Неваде	таковски	руднички	187	"	III	5
66	Будимир Палавострић	Пашић	колубар.	ваљевски	104	"	III	5
67	Јеротије Тадић	Д. Кошел	азбуков.	подрински	263	"	III	5
68	Коста Ивковић	Бутачић	ваљевски	ваљевски	440	"	III	5
69	Тихомир Симовић	Доњица	трнав.	чачакски	465	"Буле	III	5
70	Ђорђе Костић	Преображење	пчињски	врањски	116	"	III	5
71	Јања Тасић	Д. Витон	"	"	380	"	III	5
72	Владимир Бабовић	Копцељво	пос. тамн.	подрински	30	"	III	5
73	Нанта Николић	Д. Буков.	азбуков.	"	238	Кадузине	III	5
74	Љубомир Ристић	Вртвага	колубар.	ваљевски	100	Зеленице	III	5
75	Павле Салашић	Каопа	пос. тамн.	подрински	27	"	III	5
76	Обрен Петровић	Пашић	колубар.	ваљевски	76	"	III	5
77	Тихомир Николић	Пазовраће	трнавски	чачакски	116	Подарице	III	5
78	Радован Радовљевић	Грошница	гружан.	крагујец.	226	Зеленице	III	5
79	Радован Симовић	Доњица	трнав.	чачакски	597	Колчарке	III	5
80	Лазар Протић	Совљак	тамнав.	ваљевски	121	Зеленице	III	5
81	Радошје Дождановић	Сокотић	таковски	руднички	345	Стрепње	III	5
82	Чедо Баковић	Вршица	"	"	404	"	III	5
83	Веселин Грујић	Врчачи	"	"	305	"	III	5
84	Живојин Мирковић	Неваде	"	"	299	"	III	5
85	Чедомир Поповић	Каличево	"	"	294	"	III	5
86	Милош Језетовић	Брушница	"	"	326	"	III	5
87	Ђурађ Лукић	Д. Врбова	таковски	руднички	232	Стрепње	III	5
88	Александар Маричковић	Враћешина	"	"	341	"	III	5
89	Тихомир Николић	Пазовраће	трнавски	чачакски	114	Кабларке	III	5
90	Радован Ђокић	Рибославце	ужички	ужички	—	Кадузине	III	5
91	Драгутин Тошић	Речина	пожешки	"	—	"	III	5
92	Чедо С. Буковић	Г. Горјеница	ваљевски	руднички	—	Кабларке	III	5
93	Давид Поповић	Сомот	нишав.	пиротски	613	Стрепње	III	5
II. Крушке:								
1	Милан Милановић	Краљ. Село	тишочки.	крајински	15	Колчарке	I	15
2	Кристина Дмитријевић	Ражаљ.	ражаљ.	крушевач.	32	Каменичаре	II	8
3	Цана А. Анђић	Вел. Лукања	нишав.	пиротски	18	Водичаче	II	8
4	Ђура Ђурић	Тодил	колубар.	ваљевски	25	Ошчаче	II	8
5	Живан Немањовић	Царина	азбуков.	подрински	96	Зиноваче	III	5
III. Дуње:								
1	Милорад Прокић	Варањин	тешић.	моравски	4	Врањске	I	15
2	Миле Тадић	Г. Кошел	азбуков.	подрински	28	"	I	15
3	Василије Мијалковић	Крушевач	—	67	Крушеваче	I	15	
4	Трајко Вучковић	Власотинци	власотин.	—	2	Врањске	II	8
5	Ђорђе Костић	Преображење	пчињски	врањски	44	Лесковачке	III	5
6	Јеленко Дуђић	Пенељвад	расни.	крушевач.	53	"	III	5
IV. Мушмуле:								
1	Јован Пестеровић	Мршјево	врачар.	београдски	39	мушм. крушке	I	15
2	Спасоје Јавановић	Сенаја	трочан.	"	—	"	II	8
V. Ораси:								
1	Велимир Спасић	Јошаница	бањски	нишки	10	Домаћи	I	15
<i>Наградом Београдске Задруге:</i>								
2	Петар Пласкић	Власотинци	власотин.	врањски	2	Домаћи	II	5
<i>Наградама Минист. Нар. Преваре и Срт. Поштар. Друштва:</i>								
3	Радомир Илић	Прасковача	ражаљски	крушевач.	24	Домаћи	II	8
4	Светозар Гајић	Паузи	колубар.	ваљевски	30	"	II	8
5	Љубомир Јојић	Суково	нишавски	пиротски	93	"	III	5
6	Радован Пешаћ	Д. Кошел	азбуков.	подрински	48	Домаћи	III	5

УЧК. БРОЈ	Име и презиме налагача	О д а к л а ј е:			БРОЈ КАРАКАТА	ИМЕ НАГРАЂЕНОГ ПРЕДМЕТА	НАГРАЂЕН	
		МЕСТО	СРЕЗ	ОКРУГ			НАУЧН.	У СУБИ
							НАУЧН.	У СУБИ
							ДНЕ	БР.
7	Драгољуб Марковић	Ражањ	ражањски	крушовач.	—	Домаћи	III	5
8	Цветко Јеличић	Вукопих	в. тамн.	подрински.	13	„	III	5
9	Исидор Крумаковић	Драгенин	рачањски	ужички	70	„	III	5
VI. Дешаши:								
1	Урош Крајчиновић	Власотинца	власотин.	врањски	1	Домаћи	I	15
VII. Суве шаше:								
1	Милош Јевтовић	Бресница	—	руднички	67	Домаћи	I	15
<i>Наградама Београдске Задруге:</i>								
2	Јанко Стојановић	Крушевац	—	—	—	Домаћи	II	5
3	Милоје Видојевић	Шиловој	качарски	руднички	47	„	II	5
<i>Наградама Министар. Нар. Привреде и Сва. Пољопр. Друштва:</i>								
4	Драгомир Новаковић	Костојевић	рачањски	ужички	95	Домаћи	II	8
5	Радојко Мартиновић	Брусница	таповска	руднички	63	„	II	8
6	Милош Н. Милованић	Планинац	јасенички	крушовач.	—	„	II	8
7	Радојко Милованић	Рибашевина	ужички	ужички	—	„	II	8
8	Митар Матаћ	Вогаћв	ваљевски	ваљевски	83	„	II	8
9	Димитрије Пешић	Брђани	дубињски	руднички	59	„	II	8
10	Маринко Драјић	Каменица	ваљевски	ваљевски	85	„	III	5
11	Витомир Урошевић	А. Трешча	дубињски	руднички	119	„	III	5
12	Драгољуб Јанковић	„	„	„	57	„	III	5
13	Љубисав Лоновић	Брзина	таковски	„	71	„	III	5
VIII. Суве јабуке и крушке:								
1	Михаило С. Недаћ	Радуша	тамански	ваљевски	78	Дом. јабуке	I	15
2	Здравко Јелић	Рибашевина	жички	ужички	87	„ крушке	I	15
3	Јованко Милованић	Осладић	подргорски	ваљевски	6	„ јабуке	III	5
4	Обрадин Обрадовић	Парина	албуловач.	подрински	11	„	III	5
5	Цветко Марковић	Косјеград	првогор.	ужички	—	„	III	5
6	Немад Марјановић	Паузи	колубар.	ваљевски	—	„ крушке	III	5

Награђени су поштомљеницама:

1. Арса Дорословић привредник из Шапца, за разне сорте воћа.
2. Никола Ристић из Краљева, за јабуке Буле и крушке Калуђерке.
3. Милош Павловић из Каоне, срез драгачевски за јабуке Восковиче.
4. Петар Лазаревић из Ковалдука, срез жички, за разне сорте јабука.
5. Младен Стојановић из Краљева, за разне сор. крушака.
6. Саватије Војкић, свешч. из Краљева за крушке Калуђерке.
7. Милан Калуђеровић из Краљева, за јабуке „Лесене Ренете“.
8. Божа Вукаћевић из Рођешина, срез жички, за крушке Калуђерке.
9. Милоје Јовановић из Алексинца, за јабуке Шуматовке и Дуге (Шалић).
10. Младен Симоновић из Врање, за јабуке Шербетке и Буле.
11. Тадица Павловић, економ из Робјаја срез колубарски, окр. ваљевски, за разне сорте јабука и крушака.
12. Милан Јовановић из Краљева, за јабуке Колчачаре.
13. Анка Смићка из Бруса, за јабуке „Жуте Ренете“.
14. Милан Стојановић из Власотинца, за јабуке Злат. Парменка.
15. Јован Стојановић из Бруса, за јабуке Колчачаре.
16. Пивац Видровић, индустријалац из Гроцке, за јабуке Колчачаре и мушмуле Холандисе.
17. Стојан Стојић из Врање, за јабуке Буле.
18. Тома Јовановић из Врање, за јабуке Буле.
19. Цветко Јанковић из Врање, за јабуке Буле.

20. Наче К. Мијановић из Врање, за јабуке Буле.
21. Радојина Јережић из Иванцине, за јабуке Буле.
22. Сима Поповић, учитељ из Карана, окр. ужицког, за јабуке Колчачаре и Буле.
23. Воја В. Петровић из Алексинца за јаб. Шуматовке.
24. Ивојица Марковића из Алексинца за јабуке Шуматовке.
25. Катарина Т. Јовићка из Прокупља за јабуке Златне Ренете.
26. Драг. Остојић из Ужича, за јаб. Стрежње и Ресавке.
27. Влад. Јовановић, из Риб. Ваље за јабуке Дуге.
28. Милутин Радојковић, економ из Ниша за разне сорте јабука и крушака.
29. Анастас Поповић, из Субјела, окр. ужицког, за јабуке Севеније.
30. Радинир В. Милованић економ из Радобуге, окр. ужицког, за разне сорте јабука.
31. Г-ђа Јелена Михаиловић из Београда за крушке Зимњале.
32. Стева Илић из Алексинца, за крушке Калуђерке.
33. Сима Т. Јовић из Прокупља, за крушке Врјелне (Тријумф од Беча).
34. Наста Т. Стојановића из Алексинца, за крушке Калуђерке.
35. Михаило Милић, свешт. из Мајдева, за разне сорте крушака и јабука.
36. Јордан Тошић из Пирота за крушке „Леглова Водевача“.
37. Таса Барјактаровић, нар. посланик за разне крушке и јабуке.
38. Јован Ристић, учитељ из Прибоја, окр. врањског, за крушке „Качичке.“

39. Милош Ј. Ђурић, трг. из Београда за Холандске Мумжуле.

40. Тодор Г. Николић, рудничког лова, расад из Смедерев за крушне мумжуле.

41. Димитрије С. Степановић из Крагујевца, за крушне мумжуле.

42. Светислав Гавриловић, економ из Гуске, окр. подр. за крушне мумжуле.

43. Милаш Несторовић из Крагујевца за ранне војне конзерве.

44. Мара Ј. Пушић из Шапца за ранне војне конзерве.

45. Срећан М. Сретеновић из Г. Милаша, за суне шљиве.

46. Радоша Бошковић из Каленице, окр. ваљевског за суне јабуке и крушке.

47. Михаило Фотић из Крушевца, за дуње крушевачке.

48. Палаз Милошевић из Краљева Сета за дуње домаће.

49. Милаш Младеновић из Врање за дуње Врањске.

50. Михаило Протић из Крушевца за дуње домаће.

51. Светозар П. Томић, порезн. из Властелинац за домаће орахе.

52. Димитрије Живановић, трг. из Рајца за дом. орахе.

53. Димитрије Држдаревић из Ужича за домаће орахе.

54. Танаковић Раденовић из Бара-Чивачка окр. пиротског за домаће орахе.

55. Паја Радоновић из Краљева за домаће орахе.

56. Владоје Стевановић из Крагујевца за домаће мешавке.

57. Окруже Пољопривредне Подружнице - Жичка, Ужичка, Рудничка, Крушевачка и Пиротска, за разно воће.

58. Расадници срезова: прокулатског, пиротског, копаоничког, јадранског, колубарског, орашког, сирњачког, расинског, темишњачког и срагујевачког, за више сората изложенога различитог воћа.

Изложеног свежег и прерађеног воћа и поврће: Виноградско-Воћарске Школе у Вуково, Ратарске Школе у Краљеву и Топчидерске Економије, оцењивачки суд, само је осмотрио, а није ценно, пошто је оно до сада више пута цењено и признато.

Исто тако с пажњом је осмотрио конзервисано воће које су изложили г. г. Лишњак и Стефановић, из Шапца код Крагујевца као фабричког продукта и г. Милаш Јовановић, економ, као продукто домаће индустрије, оцењеним га као поспе одлично.

Значајно је напоменути да су ове године добила засебна одељења Подружнице: Жичка, Рудничка и Ужичка, посланици за то одабрано воће из своје околине.

На завршетку свога рада, оцењивачки је суд констатовао:

1. Да је ове године на изложбу друштвеним послато и дошло много више свежег и прерађеног воћа у различитим облицима, но што је то било минимално година, што је доказ да су се наши пољопривредници више заинтересовали овим таким животним извором благостања и живље траже и напредне поуке и обавештења за унапређење ове тако важне више привредне гране.

2. Да је ове године и она је издала позната велика сума, воће ипак криво, потпуно здраво, једно, укуено и по боји врло лепо.

3. Имајући у виду да народу препоручи разножане воћа, које има своје трговинске предности, испитан је наградна и похвалничка сорте за то најгодније. Овог праломног полова је утврђено да има у нашој земљи одличних сората јабука, за трговину, а да се у крушкама напротив осећа оскудница у бољим сортама.

4. Пада у очи да се на изложби појављују сорте јабука и крушка, чије су сремски расадницима препоручене, а и сремски расадници јављају се са одличним примерцима одабраних разнога воћа.

5. Мумжула и нитомега кестепа ове је године, према ранијим годинама изложено најбољаше и у добрим сортама по крушници.

2. новембра 1907. год.

у Београду.

Чланови Оцењивачког Суда:

П. Т. Тодоровић, Власт. Д. Тодоровић, Вика Метлић.

СПИСАК

Накнадно досуђених награда, излагачима воћа, прерађеног и сировог, на изложби Пољопривредног Друштва, приређеној 30. октобра 1907. године, у Београду.

УМБ. БРОЈ	Име и презиме излагача	О д а к л о ж е:			БРОЈ НАСТАВКА	ИМЕ НАГРЕДНЕГ ПРЕДМЕТА	НАГРАДА	
		МЕСТО	СРЕЗ	ОКРУГ			НАГРАДА	У СУМНИ ДИВ. БР.
1	Средоје Обрадовић	Мајковици	љубињски	чапански	787	Јабуче Буле	I	15
2	Петар Стојадиновић	Медвеђа	расински	крушевач.	777	Ап. Баум-Баен	I	15
3	Жива Петрић	Стуба	ваљевски	ваљевски	727	Стрежње	I	15
4	Милош Бојаћ	Свидајнац	ресавски	моравски	229	Круп. Анжон	I	15
5	Вилиј Николић	Алексинач	алексинач.	нишки	244	" " илуђер.	I	15
6	Госта Милансљевић	Кваљевац	квалевач.	чичковци	—	" " Дилова	I	15
7	Вел. Димитријевић	Наталиници	ленењачки	крагујевач.	290	" " "	I	15
8	Димитрије Гистић	Мосна	крављски	пиротски	115	Ораси	I	15
9	Мита Петровић	Врање	врањски	краљевски	31	Кестепа	I	15
10	Радомир Вуковић	Трпана	трпавски	чапански	70	Мумжуле	I	15
11	Драгољуб Навројковић	Алексинач	алексинач.	алексинач.	78	" "	I	15
12	Звонимир Јовановић	Врање	врањски	врањски	84	" "	I	15
13	Милорад Мијалковић	Грлобовац	ваљевски	ваљевски	138	Суне Шљиве	I	15
14	Милаш Вигоровић	Златари	ваљевски	ваљевски	—	" Јабуче	I	15
15	Милаш Апевић	Шума	моравски	чапански	826	Јаб. Будимље	II	8
16	Милошај Радосављевић	Каленица	гужански	крагујевач.	798	" Буле	II	8
17	Душан Катић	Ивањица	" "	" "	836	" "	II	8
18	Живота Стојадиновић	Драгобраћа	гужански	крагујевач.	744	" " Колачар.	II	8
19	Звонимир Стојадиновић	Преображење	чичњински	врањски	123	Ораси	II	8
20	Савка Вуксановић	Врање	" "	" "	27	Кестепа	II	8
21	Димитр. Сретеновић	Трпана	трпавски	чапански	71	Мумжуле	II	8
22	Светислав Димитријевић	Алексинач	алексинач.	" "	83	Дуње	II	8
23	Љубимир Трипувац	" "	" "	" "	81	" "	II	8
24	Јања Поповић	Шума	моравички	чапански	129	Суне Шљиве	II	8
25	Милко Савић	Светица	" "	" "	823	Јаб. Буле	III	5
26	Петко Илић	Шума	" "	" "	829	" "	III	5
27	Радоша Тодоровић	Коларић	ваљевски	ваљевски	872	Стрежње	III	5
28	Петар Илић	Метлаћ	поцерски	подрински	712	Колачарске	III	5

ТВР. БРОЈ	Име и презиме излагача	О д а к л а е ј е:			БРОЈ КАТАЛОГА	ИМЕ НАГРАЂЕНОГ ПРЕДМЕТА	НАГРАДИ	
		МЕСТО	СРЕД	ОКРУГ			НАГРАД.	У СУМИ ДЕН. КР.
29	Арсен Деспотовић	Читлак	рађевски	подришки	703	Јабуче колач.	III	5
30	Сретен Ђорђевић	Алексинач	алексинач.	"	737	Буле	III	5
31	Арам Николић	Алексинач	копаонички	"	719	"	III	5
32	Никола Махалиновић	Преображење	чичевски	врашки	123	Ораси	III	5
33	Нарасена Ареш	Враца	врашки	"	28	Кестени	III	5
34	Душан Томић	"	"	"	29	"	III	5
35	Никола Арсенић	"	"	"	30	"	III	5
36	Драга Пешћена	"	"	"	26	"	III	5
37	Цветко Кокановић	Борина	рађевски	подришки	65	Мунжуле	III	5
38	Добрисав Николић	Паоци	"	"	72	"	III	5
39	Надежда Мугаџићева	Крупањ	"	"	128	Супе Шљиве	III	5
<i>Пољопривредна:</i>								
40	Радивој Тодоровић	Колчић	рађевски	подришки	130	" Крушко		
41	Петар Стојановић	Медвџа	расински	крушевач.	—	Козак. нога		
42	Петар М. Трипунац	Алексинач	алексинач.	"	725	Јаб. Гаснак		
43	Вања Поповић	Јеловина	тријавски	чачански	250	Кр. Бжг. Кар		
44	Новица Брашић	Жупијевац	левачки	моравски	68	Мунжуле		

2. новембра 1907. год.
у Београду.

Чланови Опењавачког Суза
П. Т. Тодоровић
Благ. А. Тодоровић

На награде је издато за изложбено воће 1422 динара.

а) За свежје поврће:

Наградом Београдске Задруге по 25 динара:

1. Сана Јовановић, баштован из Ђурџије, за изложбено колекцију разног поврћа.
2. Коста Димитријевић, баштован из Алексинача, за изложбено колекцију разног поврћа.

1. Наградом Срп. Пољоприв. Друштва по 20 динара.

3. Драгутин Јовановић, баштован из Ђурџије, за изложбено колекцију разног поврћа.
4. Глаторије Стевановић из Параћина, за купус.
5. Предраг Петровић из Вољеваца, сред беољевачки, окр. црногорски за разно поврће.
6. Милутин Ђокић из Вивоља, сред расински окр. крушевачки, за поврће.

II. Наградом Срп. Пољопр. Друштва по 10 динара.

7. Ката Димитријевић, из Алексинача, за кромпир и роткве.
8. Тихом. Трипунац, учитељ из Каопа, сред посао-тамнавски, окр. подришки за колекцију наприкса.
9. Гаврило К. Вучићевић из Остре, ср. дубињски, окр. руднички, за колекцију пасуља.
10. Милош Калетановић из Грабовице, ср. тачански, окр. руднички, за беле пасуље.
11. Петар М. Дамјановић из Снедерева, за колекцију пасуља.
12. Станиша Богдан из Грдине, ср. жички, окр. чачански, за пасуљ.
13. Сретац Палазичић из Миросавца, ср. драгачевски, окр. чачански, за ситнију пасуљичу белу.
14. Благоје Стевановић из Крагујевца, за пасуљ „Јованић“.
15. Радомир Каранавић из Јаругаца, ср. жички, окр. чачански за пасуљ и кромпире.
16. Милена Бошковићка, учитељица из Моклишта, ср. бело-папачки, за пасуљ.
17. Павла Милошевић из Вртлигаве, ср. колубарски, окр. ивљански, за пасуљ.
18. Мила Недићковић из Царине, ср. азбучковачки окр. подришки, за ситну пасуљичу.

Изложба *свежег поврћа* била је заступљена са 365 предмета од приватних излагача, и то: Пасуља 186, Кромпир 14, Купуса 18, Црног лука 10, Благот лука 4, Мркве 13, Першула 10, Пантрика 10, Кела 12, Келерабе 11, Карофила 8, Роткве 8, Јубинце 7, Тихава 5, Аме 6, Целера 7, Цвекла 6, Паприке 7, Паприке туђане 1, Празилука 14, Грашка 3, Наута 1, Соје 3, Воба 1. Осим ових излагача су повећу колекцију свежег поврћа Виноделско-Воћарска школа у Букову и Ратарска школа у Краљеву. — *Конзервисани и осушени поврћа изложили су:* фабрика Илџе Јандиќаса и Ком. из Крагујевца и пољско знање „Јованићево“ из Бављца, Виноделско-Воћарска школа у Букову и Ратарска школа у Краљеву.

За *свежје и конзервисано поврће* награђени су следећи излагачи:

Српском Пољопривредном Друштву.

Долепитивасти одређени смо од Српско Пољопривредног Друштва за чланове Опењавачког Суза за оцену изложеног свежег и прерађеног поврћа, изложеног на изложби приређеној од слави Друштвеној 30 октобра и према томе, ми смо оцену изложеног поврћа дајас извршили, о чему част имамо поднети Друштву следећи извештај:

Излагачи је било свега 122.

Осим приватних излагача, *свежеско поврћа*, изложило су лепе колекције сваловреног поврћа још и Виноделско-Воћарска школа у Букову и Ратарска школа у Краљеву.

Од прерађеног, или ипаче конзервисаног поврћа изложили су: Краљевско-српска пољопривредна фабрика за конзервисање поврћа, воћа и меса Илије Јандиќаса и Ком. из Крагујевца, Виноделско-Воћарска школа у Букову, Ратарска Школа у Краљеву и Пољско знање „Јованићево“.

Осим тога, изложила су денор *белог пасуља* и расадници среза: беољачког, беољевачког, анџидског, крагујевачког, топличког и тријавског.

Од излагача су награђени:

19. Живојин Васовић из Адрана, ср. жички, окр. чапачки, за крмбир.
20. Саватије Вожковић, свештеник из Краљева, за пасуљ.
21. Д-р Јосиф Маркић из Краљева за грашак.
22. Пера Мишовић из Буљинова, ср. трнавски, окр. чапачки, за кунус.
23. Исак Варола из Цирота, за кунус.
24. Прота Вањелије Поповић из Јеженице, ср. трнавски, окр. чапачки, за разно поврће.
25. Трајко Јовановић из Петровца, за разно поврће.
26. Младулин Жилковић из Вел. Градншта, за пасуљ.

III. Наградом Срп. Пољопр. Друштва по 5 динара:

27. Гума Јашић из Станара, ср. подгорски, окр. ваљевс. за бели кромпир.
28. Тадија Павловић из Робаје, ср. колубарски, округ ваљевски, за бели кромпир.
29. Милан Т. Ристић из Брање, за румени кромпир.
30. Петко Пековић из Брајчића, ср. калерски, округ руднички, за бели пасуљ.
31. Радисав Љубичић из Мрчајеваца, ср. љубишки, окр. руднички, за бели пасуљ.
32. Марко Симић из Калањенца, ср. калерски, окр. руднички, за белу пасуљцу.
33. Прота Јашић из Лесковца, за поврће и пасуљ.
34. Миласав Милошевић из Руднице, ср. жички, округ чапачки, за пасуљ.
35. Живота Стојановић из Драгобраће, ср. грузански окр. крагујевачки, за пасуљ.
36. Стојан Војиновић из Беле Паланке, за пасуљ.
37. Цветко Марковић из Кошерића, ср. црногорски, окр. ужицки, за пасуљ.
38. Манојло Ђорђевић из Вел. Јовановића, ср. нишавски окр. пароски, за пасуљ.
39. Лазар Јашић из Царине, ср. азбуковачки, окр. подрињски, за пасуљ.
40. Будимир Нешовић из Лоанице, ср. трнавски, округ чапачки, за пасуљ.
41. Сара Ис. Варола из Цирота, за пасуљ.
42. Новка Николића из Прилонице, ср. моравски, окр. нишки, за пасуљ.
43. Видоје Богдановић из Миријена, ср. ваљарски, окр. београдски, за пасуљ.
44. Спас Јанковић из Владичиног Хама, за пасуљ.
45. Михаило Авдрић из Вивинта, ср. грузански, окр. крагујевачки, за пасуљ.
46. Кузман Попровић из Калимањина, ср. таковски, окр. руднички, за пасуљ.
47. Петар Лазаревић из Копанука, ср. жички, окр. чапачки, за пасуљ.
48. Стеван Тодоровић из Ужице, за пасуљ.
49. Радојина Рнеговић из Пантрића, ср. колубарски, окр. ваљевски, за жути пасуљ.
50. Вујина Гаупченић из Рупељева, ср. пожешки, окр. ужицки, за пасуљ.
51. Срећко Симић из Гуњака, ср. азбуковачки, окр. подрињски, за пасуљ.
52. Александар Поповић из Јарчујака, ср. жички, окр. чапачки, за пасуљ „белјак“.
53. Љубомир Петровић из Адрана, ср. жички, окр. чапачки, за пасуљ.
54. Радомир Терзић из Ондајина, ср. грузански, окр. крагујевачки, за пасуљ.
55. Младулин Станисављевић из Петровца, за прип. лук.
56. Аврам Николић, из Александровца, ср. жуписки, окр. крпуњевачки, за прип. лук.
57. Иван Поповић из Александровца, за прип. лук.
58. Станојко Милојевић из Петровца, за кунус.

59. Пале Јанковић из Миријена, ср. ваљарског, окр. београдског, за кунус.
60. Живан Милошевић из Каменова, ср. млавски, окр. пољаревачки, за пасуљ.
61. Михајло Николић из Каменова, за пасуљ.
62. Љубислав Васић из Крушевца, за тудану пасуљцу.
63. Милутин Милосављевић из Петровца, за пасуљ.
64. Саво Павловић из Вистрице, ср. млавски, окр. пољаревачки, за пасуљ.
65. Јосип Кнежевић из Толсавца, ср. рајевски, окр. подрињски, за пасуљ.
66. Спасоје Димитријевић из Граца, ср. лепенички, окр. крагујевачки, за пасуљцу.
67. Живојин Михајловић из Кнежеце, ср. млавски, окр. пољаревачки, за пасуљ.
68. Димитрије Тошић из Вел. Јаола, ср. млавски, окр. пољаревачки, за пасуљ.
69. Станојко Милојевић из Триновце, ср. млавски, окр. пољаревачки, за пасуљ.
70. Љубомир Петровић из Адрана, ср. жички, окр. чапачки, за пасуљ „мадран“.

Пољопривредно.

Краљевско-српска новинарска фабрика за конзервисање меса и поврћа и прераду воћа *Плеје Липовска* и *Бож* из Крагујевца, за разно конзервисано поврће.

Пољско имање „*Јованово*“ на Бањци, за конзервисано поврће.

Манастир Роконица, за колекцију разног поврћа.

Манастир Јоманина, ср. белички, окр. моравски, за колекцију разног поврћа.

Аксентије Марковић из Браћевшнице, ср. таковски окр. руднички, за пасуљ.

Подошевић Српском Пољопривредном Друштву овај свој извештај, част нам је извести га, да је овогодинашња изложба поврћа надмашила десетдесет постоје ове врсте, како бројно, тако и по разноврсности свежих, прерађеног и конзервисаног изложеног поврћа.

Благодарић Друштву на узаломо поверењу, стојимо му увек на услузи и највишемо своје влада одлично поштовање.

31. октобра 1907 год.

Београд.

Чланови Одељачког Суда
за свеж и прерађено поврће

Д-р Ђ. Радич
А. Мајеровић
Јосиф Стојев

На награде је издато за изложено поврће 550 динара.

4. новембра у 4 часа по подне, Министар Нар. Приврде госп. Госта Стојановић изложио је у изложбеном павиљону у присуству државне Управе и многобројних посетилаца извештај о изложби, којом га је приликом поздравео председник Друштва госп. Вучко С. Богдановић, следећим говором, подносећи му у исто време и извештај о приређеним овогодинашњим изложбама:

Господине Министре,

Довусти да Вас претходно извести у главном о резултату изложба, које је Српско Пољопривредно Друштво приредило ове године приликом своје славе.

Да прикажем најпре резултате о изложби воћа, која је ове године и по квалитету и по огромно учешћу не само

превазиšla sve dosadašnje, nego je ujedno prva put pokazala, da je prostorija izložbenog paviljona nedovoljna bila da primi sve predmete. Zbog toga se morala naknadno, nošto je izložba već otvorena, razmestiti poneha količina tih predmeta, tiskaјући ih овде онде, где се још могло понешто смештати, па и по самој поду по павилјону.

Од воћа изложено је по овалко:

Јабука 872, крушака 260, ораха 118, дуња 79, муш-
муда 69, сувих шљива 121, сувих јабука 20, сувих крушака
9, сувог тргоцја 1, сувих трешања 9, питомих кестена 9,
воћа у мељеру 9, кохота 60, некема 23 и сока од малина
2, свега 1681 предмета. Сви тога изложене су разне кон-
зерве воћа из фабрике Ил. Лицикаса и комп. из Крагујевца
238 и са имања г. Милана Јованића из Београда 63, свега
301 предмет, те тако изложба воћа је заступљена са укупно
1982 предмета.

Оцењивачки суд наградио је укупно 174 изложених
воћних предмета са укупном сумом од 1422 динара, међу
којима само јабука равних 106 са 789 динара.

Вредно је да савитним и мишљење Оцењивачког Суда
о следећем:

„Изложено свеже и прерађено воће и површе: Вино-
дельско-Воћарске школе у Букову, Ратарске школе у Кра-
љеву и Топчидерске Економике, оцењивачки суд, само је оско-
трно, а није ценно, пошто је оно десета више пута ценено
и признато.

Исто тако е важном је осмотрио конзервисано воће које
су изложил г. г. Лицикас и Стевановић из Станова код
Крагујевца као фабрике произукте и госп. Милан Јованић,
економ као произукте домаће индустрије, оцењивачки га ево
посве одлавно.

Значајно је напоменути да су ове године добила засебна
одељена Подружјине Јачка, Рудничка и Уличка, посланици
за то одбрано воће из своје околине.

На завршетку свега рада, оцењивачки суд је констатовао:

1. Да је ове године на изложбу друштвено послато и
дошло много више свежег и прерађеног воћа у разним об-
лицима, по што је то било изјучних година, што је доказ да
су се наши пољопривредници више заинтересовали оних тако
животних наини извором благостава и живље траже и на-
дезе поуке и обавештења за унапређење оне тако важне наше
привредне гране.

2. Да је ове године и ако је владала позната велика
суша, воће ипак крувно, потпуно здраво, једро, и по боји
врло лепо.

3. Ижајући у виду да народу препоручи размножавање
воћа, које има своје трговинске вредности, истицао је на-
градима и похвалницама, сорте за то најбогодније. Овом
припљоком поново је утврђено: да има у нашој земљи одли-
чних сората јабука за трговину, а да се у крушкама напротив
осећа оскудица у бољим сортама.

4. Иада у очи да се на изложби појављују сорте јабука
и крушака, које су срескији расадницима препоручене, а и
срескији расадницима јављају се са одличним примерцима ода-
браног разнога воћа.

5. Мушмуда и питомог кестена ове је године, према
ранијим годинама изложено понајвише и у добрим сортама
по круношћу*.

Изложба *оврша* заступљена је са свега 365 предмета,
од којих је Оцењивачки Суд наградио појединих предмета
76 и у 6 колекција 68 свега 144 предмета са укупном сумом
од 550 динара.

Изагача било је свега 122, а посебине изложено ових
и овалко предмета оврша: шезља 186, крошира 14, ку-
пуса 18, првог лука 10, белог 4, врхве 13, першуна 10,
паштрка 10, кела 12, келерабе 11, каровина 8, роткава
8, дубенца 7, тикава 5, аље 6, делера 7, цекле 6, па-
прике 7, а тулане 1, праануца 14, грашка 3, соје 3, боба
1 и наута 1.

То су све приватни излагачи. Сви њих изложиле су
школе Ратарске из Краљева и Винод.-Воћар. из Букова лене
колекције свакопреног оврша. А расадници срзона: белчи-
ког, змишког, крагујевачког и трнавског изложили су лепог
белог шезља.

Од прерађеног или иначе конзервисаног оврша изло-
жили су: фабрика Лицикаса и Коки из Крагујевца, пољско
имање Милана Јованића из Београда, Винодельско-Воћарска
Школа у Букову, Ратарска Школа у Краљеву.

И изложба оврша је, и ако изседа још у наизне, ипак
надевала досадашње изложбе ове врсте, како по броју тако
и по разноврсности свежег, прерађеног и конзервисаног из-
ложеног оврша.

Уз ове изложбе у овом одељењу приказана је једна иако
збирка шеница, одгајених у нашој земљи ове године. Оно
је само почетак за остварење намере, да се прибранен до-
наћих шеница изврши смотра и оцена појединих сората
шенице, које се код нас сеју и гаје, како у којим краје-
вима земље успевају. Ова је година и иначе била не поудана
за шеница, те и није прибрано више мустера за смотру.
Тај посао има да се продужи и идучих година.

Но и ово колико је прибрано и осмотрио, по извештају
нарочите комисије, утврђује, да банатеља — шотијска —
шеница, која се од пре 2—3 године набавља и раздаје
народу за семе, успева и напредује код нас врло добро и
да је у пуној мери оправдано, што Министарство набавља
и раздаје семе те шенице.

Изложба *животне* подељена је на три одељена: излож-
бено, пољско и продајно. За сва та одељена било је при-
јављено свега 1279 предмета за Изложбу, а у самој из-
ложбеној одељењу пријављено је 1251.

У изложбеној одељењу, као главном, *заступљено је и*
изложено:

Коконију страних раса	419
домаће	125
мелеза	79

Свега . . . . . 623 стабла

О страних раса коконију бројно највећма су биле за-
ступљене: талијанске са 100, оријантонске 80, вилме-рок 70,

За награде izлагачима izvelela ste rešiti da se no-
vome Друштву из благајне Министарства Народне Приреде
са 1000 динара.

Тако исто Београдска Задруга потпомогла га је са 500
динара.

Остало даје Друштво.

Захваљујући на високој посети оних изложба Његовом Ве-
личеству Краљу и Његовом Вишочаству Престолонаследнику,
принцу Павлу, Краљевској Влади, митрополиту Србије г.
Димитрију и свима посетиоцима из Београда, из Србије и
са стране; Београдском Живинарском Друштву које је од-
редило и изаслало два своја изасланика, да посете и пре-
гледају наше изложбе; г. де Вилхорену који је чак из своје
домовине дошао по нова, да изгледа и осмотри типове наше
дожабе швенице, у интересу науке и да прегледа и наше
изложбе воћа, поврћа и живине а Вама г. Министре и са
указаној материјалној потпори; захваљујући привредницима
и излагачима и свима трудбеницима око прибирања предмета
и уређења и одржавања изложба, ја Вас, молим, данас да
какоште затворите изложбу воћа и поврћа, пошто је из-
ложба живине пре два дана затворена.

Одговор Г. Министра Народне Приреде, на реч Председника Срп.
Пољопривредног Друштва којом га је позвао да затвори изложбе.

Саслушао сам бројне податке о резултату овогодњих
Друштвених изложба и стручна мишљења о изложби излож-
бених производа и као Министар Народне Приреде и као
члан Краљевске Владе, коју извршите своје задовољство и као
честити члановима Српског Пољопривредног Друштва на
постигнуте успеху и уложеном труду и раду. Рад Српског
Пољопривредног Друштва креће се у правцу и обиму интен-
ција владине економске политике државе.

Чланови Српског Пољопривредног Друштва врло добро
знају, да је у нашем економском животу, с периодом новог
уговорног стања наступило прелома и у смислу правца и на-
чина извозног трговина и са потребе у трансформацији про-
изводне извозних привредних грана и у производњи сировина
и у усавршавању и преради производа тих грана.

Воћарство и производи воћарске, као што се види и на
овогодишњој изложби, добијају и нов помет и велики значај.
Извоз воћа ове године достиже суму од преко 20 милијуна
дин. преко једне четвртине целокупне наше извозне трговине.
Стога је Краљевска Влада данашем концепцијом за прераду воћа
тежила да отвори могућност за прераду производа од воћа
и уметна је појава, што се у тако знатном броју и у тако
лежни колекцијана на овогодњој изложби појављују кон-
зерве од воћа и од... поврћа. Јер и повртарство је грана
која има будућности и ако спада у интензивну производњу,
грана која ће играти велику улогу у овој трансформацији
производне уопште. Како с погледом на повећању потребу у
земља, на обустављање извоза са стране, тако с погледом
и на могућност стварања једне нове, обилате и корисне гране
извозне трговине. Србија и по географском положају, са бли-
зине светских трговина и по климатским приликама и по

земљану и поесини положајима да те две гране народне
производне, налази се у врло срећним приликама за напре-
довање и развиће и воћарства и повртарства, на чему ваља
радити с више уређа и хара и у који рад ваља увести систем
и сталност, изстрајност и проданост.

И изложба живине дала је доказа и по својој уређену
и по великом уметњу излагача и по квалитету изложбених
грла и предмета, да рад на живинарству уређа својим до-
брим изолом и да и на тој грани ваља још више порадиати,
па да се постигне сталан и потпуни успех. У том смислу је
се кретало и цео рад повереног ми Министарства, у стварању
прилика за непосредну набавку болних грла са државних
живинарских станица распоређених по целој земљи. Али и
у погледу извоза, живинарство је на једном значајном пре-
крету. Докле је раније извозила жива и клана живина, а
са извозом јаја извозила непуних пола милијуна, докле данас
у немогућности тога извоза и производња и трговина узбу-
ђују се правим путем за ту грану. Извоз јаја, коме ће по
времени следовати и извоз перја, добија све већег полета
и већ даје наде, да ће достићи суму извозне вредности целе
те гране. Јер сад после 2—3 годичне и неанатог извоза у
вредности од непуних пола милијуна динара, повеће се ове године
на 2¹/₂ милијуна, што ће утицати на рационално експлоати-
сање ове гране привреде, чувајући народу квалитет у живину.
И влада је заснивањем премјија за извоз јаја подстицала у
том правцу извозну трговину.

Ми данас можемо бити задовољни с практичним резул-
татима и с поухом коју су нам дале овогодњине Друштвене
изложбе. Резултати дају нам поуздања да ваља изстрајати у
започетом правцу и тенденцији, поука коју пренео са из-
ложба уопште, а с овогодњине посебине у томе је, да на
нашим изложбама ваља највише вредност полагати на њихову
практичну страну, на сазнавање стања производње по ње-
ном трговинском на поједине крајеве, по њеној количини и по
њеној квалитативној вредности и поред њеног што већег
савршенства и на њену једнообразност, да се ствара маса
добрих производа једне исте марке, то важи и за воћарство
и за повртарство, за живинарство пак, да живина буде и по
производним подобностима што боља, те да и што више и што
болше производа даје, како ће рентабилитет бити што бољи.
~ Као што сам и лавшке године напоменуто, Србија може
и треба да приступи припремама за приређивање једне опште
привредне изложбе земљаске и то приређивањем претходних
обласних таквих изложба, на којима ће се извршити по-
треба скотра и проучавање изложбених производа и њихово
одливање. И ја као Министар Народне Приреде залажићу
се и код Владе и код Народног Представничства, да се
коже приступити остварењу те идеје.

На крају вршим једну пријатну дужност изјављујући
своју благодарност и Пољопривредном Друштву и његовим
члановима који су изложбу приредили и уредили, излагачима
који су се овако обилато и својски одвајали излагачем сво-
јих производа и гостима из Србије и са стране који су се
толико изложбама интересовали, ја с овом својом завршном
речи затварам овогодњине Друштвене изложбе.

Осим напред поменutih изложба, Друштво је, иницијативом господина Министра Народне Привреде покушавало да приреди две године и једну изложбу свина, подложно од тилова (моравске египетске црне, швајцарске, мађарске, јоркширске и мелези од свију ових) предлозених у конкуренцији представника навиших важнијих сточарских установа, и то само оних, које би биле спремне да кладах и прераду, а не би биле старије од 12—15 месеци, ни теже од 80—120 килограма. Ову и овакову изложбу свина изазвале су измене трговинских прилика и нови трговински трговари између Србије и других држава, који невају и досадашњи начин трговине и извода свина из Србије, што са собом носилах и потребу, да се и у самој начину производње, одгајања и гојења свина у нашој земљи учине извесне измене и да се запатништво, начин производње, гајења и гојења свина уште краће, којим би се поред подмиривања дошаће потребе могли погинути задовољати захтеви поже, будуће трговине свинама, од којево свињских производња.

У том циљу, господин Министар Народне Привреде изводео је ставити Друштву 10,000 динара на располагање, а Друштво је преко надлежних органа позвало све одгајаче свина у земљи, да на овој изложби са својим најбољим производња што више учествују и одређају за изложбу 16, 17, 18. децембар о. г. Не како се, поред свега заузимања, за ову изложбу није пријавило довољан број излагача, да би се изложба приредити могла, то се од приређивања ове изложбе морало одустати, али је решено, да се ипак награде за уложени труд они, који су према објављеном позиву спремали и пријавили своје свине за захтевану изложбу и са своје стране испунили све, да би на изложби могли учествовати и такмичити се за рампанске награде. Према томе, Друштво је одредило комисију, која је обилази и предлаже све за изложбу пријављене свине и поднела Друштву следећи извештај, који је Друштво у свему усвојило и по њему поступило. Извештај гласи:

Српском Пољопривредном Друштву

Прежа одлуки Управе Српског Пољопривредног Друштва од 21. Новембра тек. год. Бр. 6810 предлазан смо свине које су пријављене за изложбу и то следећи такмичара:

1. Јованче Борђевића трг. из Баточине. Има три мушка уштројена брва, мелези од јоркширских и домаћих свина, сопствени запит, стари 15 месеци, тежики 130 кгт. хрвањени само кукурузом.

2. Михајла Милевића из Беговоца. Има два мушка уштројена брва мелези од египетских и домаћих свина, сопствени запит, стари 7 месеци, тежики 70 кгт. хрвањени тиквама и кукурузом.

3. Ратка и Даринке Жувић из Рутевца. Имају 1 мушког уштројеног и 3 женска брва, мелези од египетских и домаћих свина, куљених у Могаову, мушки стар 15 а женски 10 месеци, мушки је тежики 80 кгт. једна кривача 90 кгт. друга кривача 70 кгт. и трећа кривача 50 кгт. хрвањени тиквама и јаржом.

4. Милодраг Тријеуца из Алексинца. Има 1 мушког брва и 1 кривачу. Мелези од јоркширских и домаћих свина, куљени од Мике Тријеуца трг. из Алексинца, стари 15 мид. тежики до 105 кгт. хрвањени кукурузом.

5. Тријуца Јовановића из Алексинца. Има 1 мушког брва и 1 кривачу, мелези од јоркширских и домаћих свина, сопствени запит, стари 16 мид, тежики до 110 кгт. хрвањени кукурузом.

6. Мике Тријеуца трг. из Алексинца. Има 1 муш. брва и 1 кривачу, мелези од јоркширских и домаћих свина, сопствени запит, стари 14 мид, тежики до 110 кгт. хрвањени кукурузом.

7. Чедомира Узунца из Зајечара. Има 3 мушка брва, јоркшира, сопствени запит, 1 брва стар 15 мид, тежики 200 кгт. 2 брва стара по 9 мид, тежики 50—60 кгт., хрвањени кукурузом јаржом.

8. Јована Стојковића из Мирјанца. Има 1 кривачу усрасну, стари 2 године, мелези од јоркширских и домаћих свина, хрвањени кукурузом.

9. Душана Кривоножића из Топчидера. Има 1 брва, чет јоркшир сопствени запит, стар 1 год. тежики 100 кгт., хрвањени кукурузом и репом.

10. Милана Јовановића из Бачине. Има 6 мушких уштројених и 1 кривачу, мелези од јоркширских и домаћих свина, сопствени запит, једни брва опрашени у мну Априлу тек. год. мерно је у Септембру кад је жутило на хрвању 35 кгт. сада мерно 163 кгт. 1 брва опрашени у месецу Априлу тек. год. мерно је у Септембру 20 кгт. сада мерно 95 кгт., остали су опрашени у Мају тек. год. и сада мере по 75 кгт. хрвањени су једнаком јаржом и обраним мелеком.

У Веа. Писму писмо ишли пошто је г. В. Шувакер писмом од 11 тек. м.да известито Друштво да је свине поклао.

Свине Милодраг Јовановића вр. економиз из Обреновића и свине Живана А. Николића тек. из Матијевац писмо предлази, него је приредено државним економима да их презедају и Друштво о најбољем наднесу извештај.

Предлазани све свине пријављених такмичара изнели смо да одговарају свима протисаним условима и као најбоље нађене су свине Милана Јовановића из Бачине и мишљена смо да их треба наградити прегоном од 250 дин.

Дале заслужује да се награде III наградом свине: Јованче Борђевића из Баточине, Михајла Милевића тек. из Беловоше, Мике Тријеуца трг. из Алексинца и Милодрага Јовановића држ. економиз из Обреновића.

Свине следећих такмичара не заслужују награде, али за уложени труд, мишљена смо да би их требало наградити са по 30 дин. и то: Даринку и Ратка Жувића учитеља из Рутевца уједино, Чедомира Узунца трг. из Зајечара, Душана Кривоножића из Топчидера, Милодрага Тријеуца и Тријуца Јовановића оба из Алексинца и Живана А. Николића из Матијеваца.

Остали такмичарима пошто им свине не одговарају условима, мишљена смо да им не треба писану награду дати.

Бр. 7395.

19. децембра 1907.

чланови комисије:
В. С. Богдановић с. р.
А. Мрђковић с. р.
С. Терзић с. р.

На послетку ваља поменути, да је Српско Пољопривредно Друштво потпомогло, са сумом од 1500 динара приређивање окружне пољопривредне изложбе округа ваљевског коју су 8 и 9 септембра 1907 год. приредили заједнички окружна пољопривредна подружња и коло јачача Кнез Михаило и о чему ће се подробности моћи видети из извештаја подружњених.

III.

О књижевном раду друштвеном.

Према постојећем утврђеном програму за ширење пољопривредних наука путем књиге, друштвени књижевни рад обухвата:

1.) Издавање društvenog lista „Težak“, koji je namenjao praktičnim poukama, a koji je u ovoj godini izlazio nedeljno na jednom tabaku, a po potrebi i sa dodatcima. „Težak“ je u ovoj godini štampan u 1500 primeraka, dakle u 500 primeraka više nego u prošloj godini i sve se rastura, što je jasni dokaz, da je i u tome pogledu postignut veliki uspeh, prema nekoliko prošlih godina, kad se jedna nedeljno 600 primeraka rasturilo, a kao je cena ostala ista.

2.) Ispisivanje novremenog sveska „Poljoprivrednog Glasnika“ namenjelog više naučnim raspravama, od kog je u ovoj godini štampana IV sveska u veličini od 16 tabaka a u 700 primeraka.

3.) Ispisivanje „Praktičnog Poljoprivrednog Pojka“, za špiresne тих pouka u špires, prostoražnji oblicima, u kojima se u „Težaku“ ne bi navoditi moglo. U tom pogledu sačinjavaju ove pouke praktičnu poljoprivrednu biblioteku za sveskog poljoprivrednika. Od ovih pouka štampane su u ovoj godini dve sveske i to po redi:

XVI. O podizanju četvorina od A. P. Milivojevića Vasića, štampana u 1000 primeraka, i

XVII. O bučinstvu i bučinstvu od A. P. B. Radulja, štampana u 2000 primeraka.

4.) Ispisivanje „Poljoprivrednog Kalendara“, u čijem, da se s njim, kao sa svakoj kući potrebnom knjigom unesu u narod savremene poljoprivredne pouke. U ovoj godini štampan je kalendar u 6000 primeraka, što je sve i rasturjeno.

Ovim prednavedenim svojim knjizevnim izdavanjima Društvo ne mogući otuđuje i gotovo knjige od poljoprivrednih pisaca, pošto se predložio o vrednosti njihove sadržine uveri preko stručnih rešenjata, a to čini u čijem, da i na taj način utiče na špiresne poljoprivrednog znanja među poljoprivrednicima u zemlji, a da ujedno i nekoliko privremeno privatne špires u izdavanju takovih knjiga. U ovoj godini otuđilo je društvo ovo dela:

„Jedno predavanje iz životne životne materije“, od Dra B. Mitrovića.

„Gosposretstvo“ od Osvalda Rešića.

„Pravilnik i pravila lina“ od Jovana Bademlića i „Hvala lina“ od Sava Vukosaševića.

Od svojih ovogodišnjih, kao i ranijih izdavanja, Društvo je rasturilo u ovoj godini koje prodajom, koje pak poklanjanjem u zemlji i ostalim srpskim krajevima (sve kalendar) 1052 primeraka; od izdavanja Ministarstva Narodne Privrede, koja se kod društva na rasprodaji nalaze 246 primeraka; od otuđjenih knjiga od pojedinih pisaca 482 primeraka, i prema tome, u ovoj godini Društvo je u narod rasturilo 1780 primeraka; uz čega se vidi, da je i u ovom pravcu učinjen znatan napredak prema ranijim godinama.

Biblioteka društvena povećana je u ovoj godini sa 27 dela i to kupovinom sa 17, dobijenim poklonima sa 7 i svojimi izdavanjima sa 3 dela; prema tome društvena biblioteka broji sada 1048 dela.

Serbijski glasnik primalo je Društvo u ovoj godini kupovinom i listom 26 listova i to: 4. srpska, 4. kraljevska, 3. češka, 4. bugarska, 2. kraljevska, 6. nemačkih i 3. francuska

O sekcijama.

U toku 1907. godine nisu osnivane nijedne sekcije u narednoj sedmici, nego je 21. januara sazvana konferencija članova svedu sekcija, na kojoj su prema 9. i 12. člani društvenih pravila predložena izvesna lista za postizanje i redovne članove, na se onda prešlo na reviziju Stечаја za raspisane nagrade, za uvođenje naprednijih načina rada, po ovim tačkama toga Stечаја, kojima je rok za takmičenje u 1908. godini petakom, a po kojima se nije špiro za takmičenje prijavio na je vreme tome rešeno: da se Galvanij 360ru na odobrenje špires, da se sledećih tačkama rok produži i to:

1.) Za svetlost prirodu je, po narednoj česti dobijet sera u obliku različitih, da se rok produži do kraja 1908. godine.

2.) Za odražanje dva ruzna kova za koju potrebu, da se rok produži do kraja 1910. godine.

3.) Za postizanje uspešnosti mešanog naukom, da se rok produži do 1. avgusta 1910. godine.

4.) Za razlikovanje privremeno svedu od druge detekcije, da se produži rok do jeseni 1909. godine.

5.) Za podizanje udobne staja za kova i ove, da se produži rok do 1. oktobra 1910. godine.

6.) Za privremeno mešan prostor od najviše 1/2 hektara belom privremeno naukom, da se produži rok do 1. avgusta 1908. godine i

7.) Za izobolje najranijeg povratka u obliku različitih, da se produži rok do 1. juna 1910. godine.

Pored ovih obnovljenih tačaka na Stечају sa produženim rokovima, rešeno je, da se raspisuju i sledeće nove nagrade:

1.) Za podizanje udobne staja na životu mesu na prostoru od 1. hektara, sa rokom za prijavu do kraja 1911. godine, a sa nagradama od 200, 150 i 100 dinara.

2.) Za obnavljanje ovinograda na američkoj poljivici u okviru srpskom, sa rokom za prijavu do jeseni 1912. godine, a sa nagradama od 200, 150 i 100 dinara.

3.) Za podizanje malinara od srpskih voćnjaka kalemljeni na uspešnosti na prostoru 1 hektara sa rokom za prijavu do jeseni 1912. godine, a sa nagradama od 300, 200 i 100 dinara i

4.) Za sejanje sesavostet na prostoru od 1. hektara, sa rokom za prijavu do 1. juna 1909. godine, a sa nagradama od 100, 80 i 50 dinara.

O nagrađivanju takmičara po raspisanom Stечају za uvođenje naprednijih načina rada.

Sa rokom za 1907. godinu, bile su Stечај raspisane sledeće nagrade:

I. Ko na prostoru od 10 ara racionalno zaveje i odajni sočivo i grašak. — I. nagrada 80 dinara. II. nagrada 60 dinara, a III. nagrada 40 dinara. — Takmičnici se mogu zemboradićiti uz cele zemlje. — Rok prijavi 1. jula 1907. god. 2. Za racionalno odvajanje xmea na prostoru od najviše 20 ara. — I. nagrada 300. II. nagrada 200 dinara. Mogu se

такмичити привредници из целе земље. — Рок пријави 1. септембра 1907. године.

3. За производњу **биљака за сточну храну**, а нарочито **луцерне дегелане и сточне ропе** на простору од најмање пола хектара. — I. награда **100**, II. награда **80**, а III. награда **50** динара. Такмичити се могу пољопривредници из целе земље. Рок пријави 1. септембра 1907. године.

4. За стално производње доброг **пресног масла** (бутера) у већем размјеру и по модерном начину, који би био традијни и за пренос издвојени. — Награда је **500** динара. — Такмичити се могу Мекларење Задруге и појединци из целе земље. — Рок за пријаву 1. септембар 1907. године.

5. Ко подигне угадан **животињни** за **кованске, ћурне, гуске и пакове** за најмање 200 коваца, но тако, да једна и две врсте од те живине прерађује према месним приликама у којима се одгајач налази и према томе, шта се на најближем тргу највише тражи и боље плаћа. — I. награда **200**, II. награда **150**, а III. награда **100** динара. — Могу се такмичити привредници из округа: **Београдског, смеђерског, пожаревачког, моравског, крагујевачког и крушевачког**. — Рок пријави до краја 1907. године.

6. Ко од привредника или школа, општине, цркава и манастира одгаји у времену од три године (1905.—1907.) највише и најзрелијих **орахових садница**. — I. награда **200**, II. награда **150**, а III. награда **100** динара. — Прано такмичења распростире се на **целу земљу**. — Рок за пријаву до краја 1907. године.

7. Ко од пољопривредника округа **пиротског, нишког, тимочког и крајинског** савјези или савезне пошуми, било **четинасте или храстове** врсте диме, најмање пола хектара земљишта, које се предича чл. 78. закона о шумама. — I. награда **150**, II. награда **120**, а III. награда **100** динара. Рок за пријаву до краја 1907. године, но саднице које се буду оцењивале, морају бити пре ошене најмање две године на сталном месту.

8. Ко у својој окућници правилно засади и однегује најмање 80 дрвета од **белог дуда** са ниском круном. — I. награда **100**, II. награда **60**, а III. награда **40** динара. — Такмичити се могу привредници, школе, цркве, манастири и општине из целе земље. — Рок за пријаву до 1. јуна 1907. године.

9. За **виноград** правилно засађен америчком лозом, оцањен са најбољим **винским сортама**, а на простору од најмање 40 ара, с тим, да свака сорта буде најдвојена. — I. награда **200**, II. награда **150**, а III. награда **100** динара. Право такмичења имају привредници на округу **рачанског**. — Рок пријави 1. септембар 1907. године.

По овом гласачу пријавили су се:

По тач. 1. **вих 5** такмичара од којих су награђени:

I. наградом од 80 динара **Љуб. С. Обрадовић**, земледелца из Берање у ср. војаревачком, за **крупно сочиво**.

II. наградом од 60 динара **Тривра М. Лалић** земљ. из Причуповића у ср. маичванско — за **крупно сочиво**; и

III. наградом од 40 динара **Петар Јанковић** земљ. из Богосилов у срезу беољевачком — за **ситно сочиво**.

По тач. 2. није се нико пријавио.

По тач. 3. пријавили су се **вих 8** такмичара, но оцена њихових пријављених дегеланата одложена је за месец мај 1908. године.

По тач. 4. пријавили су се **вих 4** такмичара и прописно послали своје производе, које је нарочита комисија од 4 стручних лица прегледала и оценила. Према мишлењу одређене комисије за преглед и оцену **масла**, и одобрену Друштвене управе, расписана награда од 500 динара подељена је на два такмичара, и према томе награђени су са по 250 динара: **Павле и Владе „Доминиковић“** из Бавици и **Жељко Николић** из Задруге.

По тач. 5. пријавили су се 2 такмичара, а преглед и оцена пријављених животињина, одложена је за 1908. годину.

По тач. 6. пријавили су се **вих 4** такмичара и по оцени издате комисије награђени су:

Наградом од 150 динара: **Овстиво зреничко**.

Наградом од 100 динара: **Игњат манастира зреничког и Мекларење**.

Наградом од 50 динара: **Бождар Радивојевић** економ из Жиронице у ср. крагујевачкој и

Покљаником **Овстиво Аријевић**.

По тач. 7. није се пријавио ни један такмичар.

По тач. 8. пријавили су се 8 такмичара, од којих су награђени:

I. наградом од 100 динара **Овстиво зреничко**.

II. наградом од 60 динара **Милутин Јогаћ** земљ. из Ливчаца у ср. моравском окр. нишког и

III. наградом од 40 динара **Бождар Негоћ** земљ. из Вел. Села у ср. војаревачком.

По тач. 9. пријавили су се **вих 6** такмичара, а преглед и оцена њихових пријављених виноградних одложена је за 1. септембар 1908. године.

Осим тога, Друштво је у овој 1907. години испршило комисијски преглед и оцену подигнутих **јабучница** према расписаној Стежају за 1906. годину. Са подигнутих **јабучница** пријавило се је 28 такмичара од којих су према ошени издате комисије, награђени:

Друштвеним наградама:

I Наградом у 250 динара добија **Димитрије Тодоровић** сврх. љак живод. воћар, школа из Крагујевца и комплет воћар, сврха II Наградом у 150 динара добија **Матеја Навић** земљ. из Рудника и комплет воћар, сврха.

Наградом **Војаревачке Задруге** 100 динара, у новцу и комплет. воћарских сврха: I. наред. неж I воћ. маказе, I воћар, тестору; I четку за сругуње махонике, и I берло добијају:

1. **Бранислав Обрадовић** учитељ из Миљковица чрез **Зубчић** окр. руднички.

2. **Тихомир Никодић** економ из Навораче близу Чачка.

3. **Милево Ристић** економ из Срењеваца окр. руднички.

4. **Светозар Хашић** учитељ из Савиња.

5. **Милонче Никодић** учитељ из Брђана окр. руднички.

Наградом у пољопривред. сврхама чаја предност не сме према I награди и комплет воћарских сврха добијају:

1. **Стево Јестриче Јанковић** земљ. из Добриче чрез **Гружански окр. крагујевачки**.

2. **Саво плут № 2 Рајко Стефановић** земљод. из Липовца ср. таконски окр. руднички.

3. **Велимир Тороман** земљод. из Гор. Гаревнице чрез **Зубчић** окр. руднички.

4. **Круљач Велимир** Ставојичић земљод. из Гор. Гаревнице окр. руднички.

5. **Саво обртал № 2 Борислав Борисављевић** економ из Мајдана чрез **качарски окр. руднички**.

6. **Стево Јавко** Колаковић из Драче чрез **гружански окр. крагујевачки**.

7. Сечку или тижер Младен Живановић земља из Горњих Јарушца сред ленинчки округ крагујевачки.

8. Саков и луг Љубомир Максимовић земља из Лукица сред и окр. крагујевачки.

9. Саков и луг Дамјан Марковић из Вожура сред јасенички окр. крагујевачки.

10. Муљачу за грошће Аранђел Симоновић земља из Сопотнице сред и округ нишки.

11. Живан Маринковић земља из Гор. Црнућа сред таковски окр. руднички.

Пошваднице и комитет воћарских сирана добијају:

1. Светозар Тристнац начелник окружни у пензији.

2. Димитрије Марковић трговац из Алексинца.

3. Владимир Живановић трг. из Соко-Бање.

4. Алекса Протић трг. из Гуче, ср. драгачев. окр. чабански.

5. Дарина Језд. Маринковића удовица из Љубића сред дубињски окр. руднички.

6. Светозар Кољунџанин трг. из Гор. Миланови.

7. Димитриј Настаћ трг. из Лознице.

Прена напред изложеног јасно је, да интересовање за такмичење по појединим грамама решених Стечаја сваке године сви веће била, што врло много ударило, и напредак наше домаће привреде по свима њеним грамама, и Друштво може са успехима по овој тачни свога рада бити веома задовољно, јер од како је почело расписивати награде за увођење напредних начина рада, на до краја 1907. године награђено је 71. лице, од којих су 47. пољопривредници, 1 занатлија, 7. учитеља, 1 свештеница, 2. занастари, 3. чиновници, 2. општине, 5. трговци и 1. задруга.

VI

О друштвеним члановима

Број чланова у 1907. години прирастао је са:

3. *Добројачи* са улогом по 500 дина.

12. *Угледљачи* са улогом по 100 „

16 *помоћљача* „ „ по 6 „

7 *почасних* и

23 *редовна члана*.

За чланове *Добројачи* уписани су се:

1.) *Курјовић из Скопља од 1891. године.*

2.) *Срп. ројалисти* и

3.) *Кнез Курјоде краљ. срп. почасни генерални-кошул*

из Ријеши.

За чланове *Угледљаче* уписати су:

1.) *Љ. Милош Гођанин* индустријалац из Београда,

2.) *Милошковић* *Подаринић* *окури* *чиновник*.

3.) *Ђорђе Маринковић* трговац из Крушевца

4.) *Ђ. Коста Ф. Јовановић* трговац из Крушевца

5.) *Прин. хришћанин* *Задруга* *за доживотне и ите. рач.*

6.) *Фриц Вингер* сталар из Крушевца

7.) *Августо Топазовић* трговац из Крушевца

8.) *Велмар Викторовић* пензионар из Крушевца

9.) *Драгољуб Кедровић* апотекар из Крушевца

10.) *Ђ. Коста Тошковић* бив. директор Народне Банке.

уписан од крушевачке Занатлијске Банке,

11.) *Светозар Кољунџанин* часописар из Крушевца и

12.) *Живорад Живановић* председник суда у пензији и адвокат из Београда.

За чланове *помоћаче* уписати су:

г-ђа *Катерина Труновић* из Вишњица у ср. жуђевској,

г. *Ђорђе Баларовић* агроном из Београда,

г. *Свет. А. Протић* апотекар на Убу.

г. *Милош Бодинавић* економ из Петровца,

г. *Василије Николов* економ из Пакорвића у ср. тонавској

г. *Стеван Поповић* касијерка из Ниша,

г. *Милоша Р. Костић* економ из Стубља у ср. жуђевској,

г. *Радоје Врхотинић* економ из Александровца,

г. *Свет. Милошковић*, економ из Жагубице,

г. *Милорад Главогорић* економ из Лазнице у ср. холмској.

Општине *Лазнице*

„ *Јосифовићи*

„ *Овчани*

„ *Милошковићи*

„ *Василовићи*

„ *Срвотинићи*

За *помоћаче* чланове изабрани су:

1) *Коста Стојановић* Министар Народне Привреде

у Пирани у Моравској.

3) *Јан Рибичић* председник Привредног Савета на Мор-

равску.

4) *А. М. Јовановић* председник Бугарског народног зем-

љоделског Друштва у Софији.

5) *Стев. Дошић* подпредседник Бугарског народног Зем-

љоделског Друштва у Софији.

9) *Христо Балча* председник Друштва бугарских агро-

нома у Садому.

7) *Коста Илић* управитељ Пољопривредне Школе у

Боршу у Бугарској.

За *редовне* чланове изабрани су:

1) *Др. Милош М. Поповић* министар у пензији.

2) *Стев. Кукић* начелник Министарства општине

3) *Љубомир Србковић* директор вил. кљанице.

4) *Таласар Николов* економ из Пакорвиће.

5) *Радојко Токић* економ из Сеча (ваљев.)

6) *Милош Митровић* војни марински лекар из Београда.

7.) *Др. Ђорђе Митровић* марински лекар у Добричеву.

8.) *Љубомир Силићковић* учитељ из Врање.

9.) *Тимојаје Владиславовић* агроном из Бањани.

10.) *Милош Ђуковић* државни шумар у Бројд Паланци.

11.) *Алекса Старић* државни шумар на Рашици.

12.) *Владета Поповић* државни шумар у Широту.

13.) *Младен Станковић* државни шумар у Ваљеву.

14.) *Петар М. Труновић* жигинар у Алексинцу.

15.) *Милош Тодоровић* професор у Јагодина.

16.) *Петар Петровић* начелник Министарства у пензији у

Јагодина.

17.) *Стеван Аучић* управитељ Учитељске Школе у Ја-

година.

18.) *Антоније Радојевић* виноградар у Нишу.

19.) *Димитрије Милошевић* државни економ у Параћину.

20.) *Стеван Јукић* државни економ у Алексинцу.

21.) *Радојко Винојевић* рудничкога гондлерске економије.

22.) *Милош Стојановић* рудничког ланог расадника у Ја-

година и

23.) *Стев. Рибичић* државни економ у Петровцу.

Србу нак. изгубило је Друштво у 1907. години ове своје чланове:

Угосељаче *Ванка С. Петковић* шумара, *Ивога Гудурића* трг. из Обренова.

Почасног: *Светозара Ђовановића* државног саветника у пензији и

Редовног: *Алексу Ђурића* пензионера из Београда, *Јулијана Коларића* државног саветника и *Драгољуба К. Јовановића* пензионера из Београда.

VII.

О распрострањау савршенијих справа, алата и машина.

У циљу, да се нашим пољопривредницима доду у руке савршенеје алате, справа и машине по свима граница пољске привреде, а у исто време да их добију још и јефтиније и поузданије, Друштво је на томе и у овој години продукило свој рад, стојећи у вези непосредно са изабринаним фабрицима и у земљи и у иностранству, закључајући да тај начин наше привреднике од разних обављача, којима су и данас још много невестић поручници изложени; а да би поручници могли делесходно ризиковати и употребити поручене предмете, Друштво је преко својих стручних органа у свако доба давало о свему потребна упутства и на тај начин је остваривало свакога, да од порученог предмета има у истина право и стварно користи, да своје послове и у воду, и у стаји — не само брже, него и лакше, и боље и савршенеје површава.

Друштво са задовољством констатује, да је својим заштитеним и посредовањем и у томе правцу постигло знатно успехе, јер је у овој години растурило у народ:

- а) Од справа потребних за *земљорадњу* (паутова, дрљача, сељачна идр.) 1294 комада.
- б) Од алата и прибора потребног за *сточарство* 54 комада.

в) Од алата и прибора потребног за *вечарство* 160 комада.

г) Од справа и прибора за *меларство* 340 комада.

д) Од справа и прибора потребног за *обвртање* 1549 комада.

е) Од справа потребних за *акодеље* и *патристарство* 1461 комада.

Осим тога набављено је и подата за прекање виноградга и за патавање ивешнице за сејање 67.474 килограма *ишних кичака*; за нотаривање ивешне лозе противу *Оидијума* набављено је и видато 1521 килограм *сумијиног меса*, на онда за патавање виноградга и калемљење ивешне лозе и воћана подата је у овој години и знатна количина *рабје* од 14.875 килограма.

VIII.

О распрострањау бољих врста семена.

И ако је и у друштвеном листу „Тежаку“ и у другим листовима писано, на и у разним приликама говорено и са-

ветовано да се нашим пољопривредницима ише одају на културу тако ивешних ивешних биљака, као ивентријираним средству, највећој потвори за ивешарење сточарства — оиет се то не чини у тој мери, у којој та проиавиља прена нашим приликама и потребна заслужује, на се и семе тих биљака у врло неистајној количини у земљи проиавиља, него се и оно већинам добавља са стране. Неистајна је проиавиља семена од луцерке детелине код нас (једна да достиже 1000 килограма), а још неистајна од сточне репе, твацирице и других ивешних биљака, и ако Друштво, да би потекло и наше пољопривреднике за ову корисну проиавиљу тога семена, расишеује и лепе награде, оиет је зато, као што је напоменуто, та проиавиља и данас још врло неистајна, те је Друштво и у тој вваци и ове године морало посредовати и посредовало је, да наши пољопривредници до боље семена од ивешарених културних, а ивешито ивешних биљака, добу. И тражила семена од бољих ивешарених твацира за оиешање ивешарених ивешака, била је ове године већа во прошле године. Тако је у овој години у већим количинама набављено и у народ растурено семена од *луцерке детелине* и то ивешкувано праве француске луцерке 6457 килограма, а од осталих ивешарених културних биљака набављено је и растурено и то: од *твацирице* 5100 килограма, *сточне репе* у разним сортама 960 килограма, *мвацирице* 8807 килограма, *ишних* (ишних проје) 1950 килограма, од које је већина делом набављена *француски бели, крвни* сорта, у циљу, да се ово ивешно семе и код нас одошњи даље је набављено: *сепаристе* 449 килограма, *ишних детелине* 450 килограма, *сточне репе* 313 килограма (доише), *ишних реишце* 2788 килограма, но да ише настала она ивешна суица баш у доба када је требало ову корисну биљку сејати, била би — према добишеним ивештајима — твацира за оиешање ивешно много већа. Од *репе крвнице* растурено је 563 килограма, на и онде је била урзок суица, да ише растурено ивешно; од разних смеси *ишних твацира* за ивештање ивешака, набављено је 792 килограма. Даље је у већим количинама набављено семе *ишних твацирице* *сепаристе* 2860 килограма и *ишних* *сепаристе* 3740 килограма.

На ивешред ивешених бројева јасно се види, да је ивештеровање за добрим ивешним и културним биљкама у оиште и код наших пољопривредника ивешало све јаче и ивештајније, на Друштво и у тој вваци свога рада на постипању својих ивешака у ивештеровању доише привреде, може бити потпуно задовољно.

IX.

О суделовању на конгресима.

Да би се одржавале добре везе са Српским Земљорадничким Задругама и тиме што боље постићи заједнички циљеви у корисној проиавиљу пољопривредног ивешака — Друштво је на XII Конгресу Српских Земљорадничких Задруга, одржаном у Београду 26. 27. и 28. августа о. г. било заступљено у лицу свога Председника г. Вучка С. Богдановића, — Друштво је било заступљено у лицу свога члана Управе г. Јана, *Александра Миљковића* и на VI Конгресу српских и хрватских ивешара, одржаном 9. августа о. г. у Славонском Броду, Цето су тако и на X. конгресу ивешарених Српских Земљо-

радишних Задруга, одржаном у Земуну 4. септембра о. г. у име Српског Пољопривредног Друштва присуствовали: Председник г. Пучко С. Богдановић, секретар Д-р Ђ. Годић и члан Управе г. Атекса Микојковић. — Осим тога, Друштво је у анду свога администратора г. Светоз. Гаприћовића било заступљено и на V. Конгресу бугарских пчелара, одржаном у Софији 19. и 20. августа о. г.

X.

О друштвеним финансијама.

Буџетом за 1907. годину било је предвиђено приходе 197.396-95, динара, а трошкове исто и издвајања. Као што рачун показује стварно је пришло 262.911-89 динара и издато 262.891-25 динара. По томе готовина за прелом у дневник касе за 1908. годину износи 110-64 динара. Види годишњи рачун на странах 72 и 73.

Из рачуна види се колико је по којим буџетским партијама више или мање пришло него што је буџетом предвиђено.

Од редовних друштвених прихода партија прихода од прелазне Тежак и продуже пољопривредних календара и ципела тач. 7, 8, 9, даље су мање суме, него што се буџетом предвиђало. Организација растурања тих друштвених издања по плану који је Управа предузела у току 1907. године, није могла бити потпуно изведена, једно што су окупиле пољопривредне подружнице тада тек почеле развијати своју делатност и изводити своје организационе, а друго, што су други важни чиниоци привредног напретка и циљева пољопривредног звања у народу окупљали одбори, своје буџетске партије нека апсолутично за друге прилике и инсу Друштво могли потпуно из његовог плана.

Међу тих мања издата на уму да је и Тежак у прошлој години изашло четрна пута недељно, место три пута, а по исту претплатну цену од 6 динара годишње, и да и ако је број претплатника почео расти и у 1907. години, то су већином они претплатници који се користе поштомном добијања листа у њихову цену: у власнишву поштомца, власнишву подружња, основне школе, Јази, манастира, земљорадничке задруге и т. д. и. Како су у септембру прошле године дошли средине и окупиле експонатима којима се Друштво обављало претставом да Тежак да се он више чита и да се у окупљена више распоредити, то се сада да ће 1908. година показати и у том погледу већи успех.

По партијама: тач. 4, 5, 6. и 13. даље су мање суме него што се буџетом предвиђало, што није било више успешних чланова, што је мање изашла камата од пољопривредних фондова, односно што није у свему извршена наплата дуга од дуљника.

Већа издвајања него што је буџетом предвиђено учинила су по следећим партијама:

1. Пољопривредном фонду — узамн. добротвора и утемељача	1.812-30 динара.
2. На приређивање пољопривредних изложба и помаже тих изложба и на давање награде излагачима	11.408-80
3. На набавку семена, рачије и воћних садница	57.715-05
4. На набавку плавог камена и сушорног праша	870-32

На испредаћене потребе 1.095-29 дин. свега 72.811-76

По тачки 1-ој за пољопривредни фонд — узамн. добротвора и утемељача, у ствари и нема никаквог прекорачења, јер је за толико више пришло него прихода, који је латих кас преломе само кроз дневник као издатак, на предат управи фондова на појављање партије пољопривредног фонда.

По тачки 2-ој. На приређивање пољопривредних изложба и помаже тих изложба и на давање награде излагачима, учинило је прекорачење на основу буџетског овлашћења. По овој партији добијено је од Министарства Народне Привреде за име помоћи за приређивање изложба и други потреба 2000. динара, и за плаћену цену за живинарнике и живинарске справе на име накнаде 1.569-13. динара; од Београдске Задруге, на име награде излагачима живине, воћа и попра 590 динара; од продатих уланцица на III-ој земљоској изложби живине 1.683-75 динара; од продатих каталога за изложбу живине 98-29 динара; и од продатог изложбеног воћа и попра 1.183-85 динара свега 7.025-93 динара. У толико се сума прекорачења по тој партији смањило и онда она износи свима на чисто 4.382-87 динара.

Ово прекорачење у главном потекло је отуда, што се услед више од 1906. године пријављених излагача на овој изложби од преломе 1906. године морале подизати још и ове зграде — један живинарник, длачак за гуске и краве и базен; један живинарник издан америкашки за узгод; један живинарник земунца са прирештом заједно; један живинарник земунца с прирештом одвојено; и један живинарник од поштомца.

Због тако великог броја излагача изложбено је просторно морало бити проширено још за 30. метара дужине и 80 метара ширине, што је изашло исплате земљом, плућком и подизање горњег здања због кишног пресека као и парка пред Друштвеним двором; а због тога и број камата морао је бити знатно повећан и умножен, што ће се додати користе моћи употребити празником приређивања живинарских изложба.

По тачки 3-ој. На набавку и испредаћу семена и другог, у ствари нема никаквог прекорачења, јер на основу буџетског овлашћења у колико је било лативо нешто издвајања услед накнаде за рачун Министарства Народне Привреде због некедне године, у толико је било већег прихода, према чему кад се упореди разлика између прихода и издвајања, показује се да је по овој партији више пришло у вредности 3902-78 динара.

По тачки 4-ој. На набавку плавог камена и сушорног праша такође нема у ствари никаквог прекорачења, јер на основу буџетског овлашћења, и код ове партије у колико је било већег издвајања сразмерно је било и већег прихода, пошто се по упоређењу разлике између прихода и издвајања утврђује, да је више пришло 1.992-38 динара.

По тачки 5-ој. На испредаћене потребе. Кад се по овој партији од послале више издате суме у 1.095-29 динара одбију више пришло 262-22 динара, онда је у ствари више издато 743-07 динара. Овај вишак долган отуда, што су из ове партије морале бити исплаћене неке суме за раније године, за које није било друге буџетске партије, тако плаћено је поштомско-парискском одељењу на име једне мање наплаћене таксе у 1905. години 69-58 динара; плаћено је стругари прометне банке за грађу отворене вуне подигнуто у 1905. години 397-65 динара, која је у своје време била осмечена предплаћено; а остатак исплаћено је на име награде адвокатама по разним спорозима Друштвеним против његових дуљника из ранијих година.

Дакле сва ова прекорачења по буџету издвајања припадају се извесних одељ. различита. Друштвени Управа их је у своје време пријавила и одобрила, па се сада да ће и главни збор одобрити.

По партији на одржавање Друштвене аграде није ништа утрошено, ја да су се и ту вршиле правне исправке, које су чини-љене заједно са правима за изложбу, те због тога и ове пале на терет партије о изложбама.

Пољопривредни фонд

У почетку 1907 год. овај фонд износио је:

У злату	33.942-95 дин.
У сребру	3.663-87 „
У хартијама	5.052-15 „
Свега	42.658-97 дин.

У току 1907 године увећан је улогима добровољног и угодљача у суми од 2800 динара, и сумом од 12-30 динара колико фонду припада од чистог Друштвеног прихода у 1907 години, и 105-75 динара од процента за продате књиге Министарства Народне Привреде.

Према томе укупна готовина овога фонда на крају 1907 године износи 43.577-02 динара, и налази се на прилику код управе фондова.

У злату	36.742-95 дин.
У сребру	3.781-92 „
У хартијама	3.052-15 „
Свега	43.577-02 „

Поред овог фонда постоји још:

Фонд за набавку плавог камена.

који је на крају 1906. године

износио у злату	21.264-20 дин.
порастао каматом у 1907 године	176-75 „
а на крају 1907 год. износи	21.440-65 „

Фонд за набавку семена у оскудне године

На крају 1906 године износио је	3.214-75 дин.
прирастао каматом у 1907 год.	162-05 „
а на крају 1907 године износи	3.376-80 „

Фонд округа крагујевачког као помоћ Друштву

На крају 1906 године износио је	2.466-75 дин.
порастао каматом у 1907 години	107-05 „

тако да на крају 1907 године износи 2.573-80 „

Фонд пон. Фрање Вшетачког

На крају 1906 год. износио је у злату 10.349-65 дин.	
порастао каматом у 1907 години	522-40 „

а на крају 1907 године износи . . . . . 10.872-05 „

Обрт Друштвене Благајне

По дневнику кесе било је свега и то:

Примања: 262.911-89 дин.
Издавања: 262.801-25 „

По депозитнику било је и то:

Примања у новцу	21.715-60 „
„ у хартијама	23.600— „
Издавања у новцу	22.931-84 „
„ у хартијама	19.600— „

Укупан обрт у 1907 год. износи 616.590-58 дин.

Када се овај обрт у 1907 години упореди са учиненим обртом у 1906 години у суми од 570.726-28 динара, онда ваљази да је ове године учинен већи обрт за 45.864-30 динара.

Благајник,

Пав. П. Стојановић

Прихода и Расхода Српског Пољопривредног

Редни број	П Р И М А Њ Е	Буџетом предвиђено		Примљено		Више примљено		Мање примљено	
		динара п.		динара п.		динара п.		динара п.	
1	Остатак по дневнику кесе од 1.906. год.		51 53		51 53				
2	Државна помоћ за 1.907. годину	25000		25000					
3	Улог добротвора и утемељача	1000		2800		1800			
4	Улоги чланова помагача	150		90				54	
5	Од подружних 1/4 улога подружничких чланова	1000		315				685	
6	Камата од капитала пољопривредног фонда	2200		2109 88				90 12	
7	Од претплате Тежака	5000		2506 43				2493 57	
8	Од продаје пољопривредних календара	3000		2032 35				967 65	
9	Од продаје пољопривредних књига	1500		887 54				612 46	
10	Од продаје семена, садница и рачије	30000		90717 83		60717 83			
11	Од продаје пољопривредних сирава	55000		53115 06				1884 94	
12	Од продаје плавог камена и сумпорног прашка	65000		67862 70		2862 70			
13	Од наплате дуга из ранијих година	2600		2574				26	
14	Од депоноване суме ранијих година за приређивање изложбе воћа	966 71		966 71					
15	Од депоноване суме ранијих година за отварање пољопривредног музеја	1000		1000					
16	Од депоноване суме ранијих година од камата пољопривредног фонда	3208 65		2458 65				750	
17	Вавредај приход	630 06		892 28		262 22			
18	Од продаје изложбеног воћа, улазница и помоћ Министар. Привреде и Београдске Задруге			7025 93		7025 93			
19	Од Београдске Задруге помоћ на награде подигнутих јабучара по отечају			500		500			
	Свега примања	197306 95		262911 89		73168 68		7563 74	
	По одбитку издавања у			262801 25					
	Остаје за пренос у дневник кесе за 1908. г.			110 64					

П словом: једна стотина десет динара и шест четири паре

Готовина:

20	Остатак по закљученим рачунима за 1907. г.							110 64	
21	Пољопривредни фонд Српског Пољопривредног Друштва у злату							36742 93	
22	Пољопривредни фонд Српског Пољопривредног Друштва у сребру							3781 92	
23	Пољопривредни фонд Српског Пољопривредног Друштва у хартијама							5052 15	
24	Фонд Српског Пољопривредног Друштва за набавку плавог камена у злату							21440 95	
25	Фонд Српског Пољопривредног Друштва за набавку семена у оскудним годинама							3376 80	
26	Фонд Српског Пољопривредног Друштва од Округа Крагујевачког							2573 80	
27	Фонд пок. Франје Внетечког у злату							10872 05	
28	Депозити приватних лица у хартијама 5.920-00. у новцу 5723-80. динара							11643 80	
	Свега готовине							95595 06	

П словом: деведесет пет хиљада пет стотина деведесет пет динара и шест пара.

Бр. 460

25. јануара 1908. год.

Београд

Благајник

Пав. П. Стојановић

Р а ч у н

Друштва за 1907. годину

Редни број	ИЗДАВАЊЕ	Буџетом предвиђено		Издато		Више издато		Мање издато	
		дinars	п.	дinars	п.	дinars	п.	дinars	п.
1	Пољопривредном фонду-улози добротвора, утемељача и друго	1000		2812 30		1812 30			
2	На награде за напредније радове по стечају	3000		3000					
	На предвиђање пољопривредних изложба и помагаче тих изложба и на давље награда излагачима	15000		26408 80		11408 80			
3	На помоћ подружницама и све трошкове у раду са подружницама и око оснивања нових	10000		9997 58				2 42	
4	На трошкове о друштвеној Слави	800		789 80				10 20	
5	На помагаче пољске привреде и на проучавање домаће привреде и привредних прилика	2000		2000					
6	На набавку: семена равнице и воћних садница	25000		82715 05		57715 05			
7	На набавку: пољопривредних сирова	50000		45437 93				4562 07	
8	На набавку: плавог камена и сумпорног прашка	58000		58870 32		870 32			
9	На набавку: књига, новина и клишеа, повека календара и осталих књига	2000		1733 88				266 12	
10	На штампање пољопривредних календара, Пољопривредног Гласника, практичних поука								
11	Тежака у којој је недовољан кредит Државне Штампарије и других ствари	6000		5985 83				14 15	
	На награде за штампане радове у Тежаку, пољопривредном календару, Гласнику и практичним поукама	5000		4198 82				801 18	
12	На канцеларијске потребе, огрев, и осигурање, осветлење и телефон	2500		2491 92				8 08	
13	На одржавање друштвене зграде	600						600	
14	На плату друштвеног секретара	3000		3000					
15	На плату администратора и референта подружничких послова	3000		2250				750	
16	На плату друштвеног благајника	1800		1757 50				42 50	
17	На плату друштвеног писара	2000		1963 09				36 91	
18	На плату друштвеног економа	2500		2321 47				178 53	
19	На хонорар уреднику Тежака	840		840					
20	На плату друштвених послужитеља	2400		2357 50				42 50	
21	На експедицију календара, Тежака и других књига	500		497 20				2 80	
22	На непредвиђене потребе	366 95		1372 24		1005 29			
23	Свега издавања	197306 95		262801 25		72811 76		7317 46	

Председник

Српског Пољопривредног Друштва

Вукчо С. Богдановић

О подружницама.

У циљу Друштвене организације у целој земљи, а сходно чл. 34. Друштвених правила, постојале су при крају 1907. године следеће *Окружне Пољопривредне Подружнице*:

У <i>Крушевцу</i> за округ	крушевачки	са 187 чланова
„ <i>Негошину</i> „ „	крајински	„ 20 „
„ <i>Нишу</i> „ „	нишки	„ 46 „
„ <i>Пиrotу</i> „ „	пиротски	„ 128 „
„ <i>Зајечару</i> „ „	тимочки	„ 53 чланов
„ <i>Ужицу</i> „ „	ужички	„ 59 чланова
„ <i>Шапцу</i> „ „	подрински	„ 65 „
„ <i>Лесковцу</i> „ „	ваљевски	„ 162 члана
„ <i>Прокицу</i> „ „	топлички	„ 53 „
„ <i>Крагујевцу</i> за округ	крагујевачки	са 36 чланова
„ <i>Јагодину</i> „ „	моравски	„ 7 „
„ <i>Г. Милановцу</i> „ „	рунички	„ 32 „
„ <i>Ваљеву</i> „ „	ваљевски	„ ? „

Рад ових Подружница изолован је у следећим наховим годишњим извештајима, из којих се види у ком су правцу оне у својој области највише учиниле и дејствовале и с каквим успехом.

У *Смедереву* и *Пожаревцу* још се до сада нису могле образовати Подружнице за те округе, и ако је Друштво више пута преко надлежних органа покушавало да то учине; а по питању за образовање Подружнице за *округе чајински*, није се могао доћи до споразума односно места у коме би било седиште те округне Подружнице, али се Друштво нада да ће се узаконичени друштвени пријатељи и пријатељи нашег привредног напретка у току наредне године установити и Подружнице за округе *смедеревски* и *пожаревачки*, а исто тако и шестнаест споразуму односно места за седиште Подружнице *чајинске*.

За *српске* и *леске* Подружнице пак, израдиће се нарочита правила, којима ће се имати саобразити све те Подружнице и кад на то пристану и учине шта се од њих буде тражило, онда ће се саобразно тимх правилима, признати у састав надлежних окружних подружница, а којима ће искључиво стајати у непосредној вези и на тај ће се начин одржавати једнообразан рад на унипређењу домаће привреде у целом организационом Друштвеном.

Извештај Крушевачке окружне подружнице за 1907. г.

I.

Наврстући прву годину ново — организоване окружне подружнице, и 25-ту годину уједињено крушевачке пољопривредне подружнице, час је Управи подружничкој, сагласно чл. 31. подружничких правила поднети Друштву следећи

Извештај

о раду и стању *кривичког* *окружне* *пољопривредне* *подружнице* *за* *1907. годину*.

Према утврђеном програму радова за ову годину, Управа подружничка успела је да изврши, у корист напретка пољске привреде своје околине и округа следеће радове:

1.) *Пресеље винограда* дозе и воћака, вршено је у вар. Крушевцу и околини помоћу два сугуђа пресељачка подружничка и на тај начин непрекано је 10000 чокота дозе и шаланди и 60 мотика винограда по 2 а негеде и то 3 пута преко лета. И на то је утрошено 58'60 динара; а са оних из ранијих година она је Подружница до сада на пресеље винограда утрошила 2110'55 динара, и непрекато и од пероноснице одбранила преко 3200 мотика.

Пресеље је већ јако одожељено међу оид. виноградарима и томе је најбољи доказ то, што је ова подружница, преко својих подружница и чланова успела протурити у овој околини и округу 7430 шаландра планог камена, у вредности 7093'90 динара, према лажском 2000 динара.

Виногради су били особито пошени, по и ако их је киша у цвету доста омела, ипак је друготрајна суша и особито топло јесен допринела, да је део род особито дозрео, како одјавила није, и шире су ове године мерите од 18—20 па и 22% шећера, а цвене су 15—22 па и 24 динара 100 килограма, и да није са стране из Турске довођено грође била би му цена и боља.

2.) *Непосредна землорада* за винограде извршено је на 12 мугара, и неким су била глиновита, ређе кречна, и виноградири упућивани у расадник за одговарајућу дозу и подлогу.

3.) *Плетарски курс* Уз материјалну и моралну помоћ Господина Министра Народне Привреде и Српског Пољоприв. Друштва Подружница је ова одржала један плетарски курс за куристе из свију ерезова окр. крушевачког, у расаднику срца расисног, где је било и довољно материјала — плетарског — врбоног прџа, плата и локала за рад, а и шестог плетара за руковођење курса.

Због неких непредвиђених сметња курс се није могао одржати с прележа већ је одложен и одржан у јесен после бербе од 7—21 октобра за 20 куриста.

На курсу је дошло 19 куриста и то:

Из срца расисног 8 5 свега 13 куриста

Из срца ражањског 2 куриста

Из срца трстеничког 4 куриста

Свега 19 куриста

Срца мушени и копанчици нису послали куристе и ако су позвани благовремено, те стога је накнадно узето више на срца расисног.

Куристе су пробајали у шлетеву ековиских кориц од делог небелезног прџа од 7—20 октобра и израдили су на 108 кориц рачи, и то корице за брање српска, воћа, хране и паковање грођа.

21-ог октобра одјат је *освет* и *уљомбо корица* у вароши, Непитивања и оцењивања вршио је П. председник подружнице Г. А. Маджаровић окр. економ, у присуству учесла-плетара и чланова одбора, и курс је завршио,

Са одличним успехом 5

Са врло добрим успехом 12

Са добрим успехом 2

Свега 19 куриста

По завршеном испиту сви су куристе добили: *успресе* о свршеном курсу; по 2 пољопривредна наредња: за 1890 и 1900 год. у којима су поуже о плетарству; по 1 књигу о гусеницама, по једне воћарске маказе и по 0'50 дин. дневнице

da vreme biljaveha na kureu. Na ovoj je kure utrošeno 341'25 dinara od date pomoći Gospodina Ministra Narodne Privrede. I svi su je kurant od svojih zarađenih koriti uzelo po jednu i odnele kući a druge se ostale podružnici da ih raspreda i no mogućevu naplatiti plaćenih 40 dinara rasodniku za utrošenoje pruže vlatarski.

Kuranti su raspustjeni 21 oktobra u podne kućama i tih kure zaključen.

4. *Načelnost poloprivrednih sporova.* U ovoj godini nabavljeno je i protutreno u ovoj okolini raznih siraša i alata 47. kom. u vrednosti 1168'40 dinara, večinom prekalnica, plešerakih siraša, vetrovala i pušova.

Pored ovolga preotelo je u magacinu podružnikskom, kao komisijem srpskog poloprivred. društva 9. kom. prekalnica i delova u vrednosti 318'60 dinara.

Podružnikska zbirka je primovljena makarerski saravama, presalacima, vetrovalom, pastarskim i drugim priborom u vrednosti 688'75 dinara i na izboru predati su jedni sreca i lutu Sakva.

5. *Podizanje zeljenih stvorova* Glavnikinove sisteme, nije ostavreno u ovoj godini; što podružnika nije dobila tržajno zemljište i pravne dužave onitine krševanice.

6. *Osnovane Mlezarske Zadrugve* nije se moglo privestiti u delo, ali podružnika je podnosila člana svoja i odanikom mlezara F. Beđina Stigankina ekonomu iz Vrbanja nabavkom jedne zbirke mlezarskih siraša od Palanogorja iz Niša u vrednosti 350 dinara i ove je no utvorilo da na usputu i otplađivanje rečenom snom člamu da ih u roku od 5 godina otplađuje i 6° kamate na vrednost plaća.

Ondanim mlezar biv. pintoča ove podružnike Gavka Sreževanija preotelo je da radi abor okucidno potrebnog kamionca za to, i nemava svoje imane, stogve. Podružnika ga je zoradno potpomogala, da bi to moglo dobiti zajam na klasene lutrije na svoje imanje.

7. *Učenje na izložboj*, kodu je Srpsko Poloprivredno Društvo i ove godine priredilo u svojoj sali 30. oktobra u Beogradu, učestvovala je i ona podružnika, sa raznim prikupljenim voćem, zelenski, i 16 kaseva živine razne iz ove okolice i siraša, i na svoj je odloženo sedam izložbov sivi ponovnja nagradama, i ako Društvo abor malog prostora, nije moglo prikazati sve poslate predmete naročito od voća i voćka.

Kao vlasnici od strane podružnike na društvenou nazivbu bili su:

Potpredsednik podružnike g. Antoniije Mađerović, i članovi odbora g. g. Vasa Terzić i Stevan Sretenović, koji su vodili napravn izveštaje sa izložboe.

Na učestvje u izložboj utrošeno je 163'65 dinara na kase podružnikske. Pored gorihov zvanikih mlezalnika izložboju su posetili još preko 170 večinom lozavskih članova ove podružnike iz okruga, kojima su data ureveša za utvovaje na izložboju u 1/4 ceno željensinom.

II. Administracija i posredništvo.

1. *Administracija.* Podružnika imala je preko 460 brojeva, i ove godine u glavnome prilagođavala se novoj organizaciji okružne poloprivred. podružnike za okrug krševanika, koja je osnovana 28 decembra pretrpionoe godine, i kojoj se pridruživala dotle postojeća 24 godišnja krševanika poloprivredna podružnika, sa svojić celim inventarom i

kapitalom, osim poloprivrednog fonda, koji je ujedinen sa fondom Srpskog Poloprivred. Društva, predavši mu za svoja dotadašnja 2. klasa dobrotvora i 9 utemeljena 1900 dinara u društveni poloprivred. fond, čime se dotle postojeći članovi podružnikske postali članovi, dobrotvori i utemeljaci Društva pošto su isti uzelo dali.

2.) *Organizacija okr. podružnike* oticajeta je potvrdom novih pravila kod Srpskog Poloprivred. Društva, izborom pone ureva, i redom na odražavaju postojehih podružnika u okrugu, i osiljivanje sreških podružnika.

Potvrđena nova pravila okr. podružnike odnatanjala su u 560 osimilara i rasdelata svina sreških ekonomika kao poverenikima i članovima odbora u svim 5 srezova ovolga okruga sa ljubom da pristevu osiljavaju sreških i mesnih podružnika i prikupljavaju članova i poverenika iz pojedinih mesta i onitina.

Kao posledica ovolga osnovana je 29 juna nova sreška podružnika u Brucu uz srez kantoninac koja je unisala 80 članova, nabrala upravu, napravila program radova, i prilagođena pravila novoj organizaciji poslala preko ove okruž. podružnike Srpskom Poloprivrednom Društvu na potvrdu, po koja da dnos listu je potvrđena niti nas sa primedobov vraćena i ako je to 2—3 puta traženo, te tako ona podružnika nije mogla odmeti rad u ovoj godini.¹⁾

Dale okružna podružnika stajala je u prepisci sa razniće osnovanim podružnicama podizavajući ih posredovaje, kreditiraje i snabdavaje iz okr. magacina.

Medveška podružnika u Medveši srezu krševanikom, osnovana 4. februara 1896 god. imi 40 članova, i kapitalom 585 dinara. Glavni joj je rad podizanje vinogradarstva i voćarstva i snabdavaje članova vinogradskih potrebama.

Juzska podružnika u Aleksandrovcu, za srez Juzenki, osnovana 8 Aprila 1896 god. sa 28 članova, i kapitalom 3729 dinara. Glavni joj je rad podizanje vinodela i voćarstva i snabdavaje članova sa plavim kamovom, prekalnicama i drugim potrebama.

Obe ove podružnike okr. podružnika snabdavala je slika potrebama iz svoja magacina, i kreditirala sa početom 2—3 meseca i one su se svoje poruka takmo povoljavale.

3.) *Posrednički radovi u magacinu.*

Prema novoj organizaciji, pored ostalih radova, kod svake okruž. poloprivred. podružnike, na i ove, osnovano je sličnije — *magacin poloprivrednih potreba*, radi lakšeg i bržeg snabdavaja okružnih podružnika i poloprivrednika, i preko tome, magacinicka knjiga ove podružnike pokazuje da 1907 god. sledjevi promet:

- 1.) protutreno sadnica raznih 7 kom. u vred. 36'40 d.
- 2.) protutreno loze kalem. 260 kom. u vred. 52'20 d.
- 3.) protutreno semena raznih 83 kil. g. u vr. 145'45 d.
- 4.) protutreno siraša i al. 47. kom. u vred. 1168'45 d.
- 5.) protutreno knjiga i listova 41 k. u vr. 31'00 d.
- 6.) protutreno plavog kamona 7430 k. u vr. 7093'90 d.
- 7.) protutreno raznje 674 kgr. u vred. 529'45 d.
- 8.) protutreno sumv. prasnka i drugo 284 k. 530'45 d.

Svega isporuka 61 u vrednosti 9587'50 d.

¹⁾ Podružnika nije mogla biti izrečena u sastav S. D. Društva jer joj pravila nisu odgovarala prozivka u srezu sreških podružnika stoga se moraju izrečavati i da njih lakše utvovaju pravila, što bi bila odmah no glavnić godišnjem izboru.

Поред тога преотало је у магацину подружњском, плавни камен, рањиве, сумпора и друго 1400 кгр. у вредности . . . 1345'20

А са оним пите је ранијих година протурила крушевачка подружњина, извршено је свега набавила 1429 у вредности . . . 83.753'53

а то са оним сумара раније издатим на потпомагање пољопривреде у овој околини наноси укупно . . . 215.102'60

Ови бројеви најбоље говоре о повољном утицају подружњинског постојаног рада на бољитку пољопривреде ово околине. А сада прелазимо на:

III. Стање Подружине у 1908 год.

У овој години Подружнина је имала:

1. Чланова добротвора 1, са улогом 50 дин.
2. Чланова уџемелача 8, са улогом 30 дин. у пољопривредни фонд и то:
1. Милан Деспенац трговац овдашњи
2. Г. Шуклић и Јовановић трг. овдашњи
3. Фирма Милош С. Преклић трг. овдашњи
4. Миланас Ђорђевић трговац овдашњи
5. Павла Ђурковић трговац овдашњи
6. Петар М. Јанковић
7. Милан М. Милосављевић
8. Василије Михаиловић учитељ овдашњи
3. *Редовних чланова* са по 6 дин. годишњег улога који су улоге платили 8 чланова, и 9 који су редовни чланови и Српског Полуприв. Друштва свега, 17 чланова.

4. *Помажући чланова* са улогом по 2 динара, било је 170 чланова који су скоро сви посетили наложбу Срп. Пољопривредног Друштва и добили уверења за подвоз у $\frac{1}{4}$ цене, као чланови подружине.

Укупно свега чланова било је 196.

5. Повереника било је:

За среза Расински	4
За среза Третенички	3
За среза Жупски	2
За среза Ражањски	8
За среза Коповички	2
Свега 14 повереника	

6. *Благотна* имала је:

1. У примању	16.569'83 динара
2. У давању	13.461'20 "
3. У обртну	30.031'03 "
4. У готовини	8.108'63 "

Ова се готовина наводи код оид. новчаних завода, код земљорадничке задруге и код општине крушевачке.

Од исте припада:

1. Пољопривредни фонд	180— динара
2. Каси подружњској	2928'65 "

7. У *крејвности* има:

1. У намештају по отпису 10 ⁰ о	100 дин
2. У књижици	250 "
3. У збирци справа	1.614'95 "
Свега 1.964'95 "	

Укупна иловина илоти 5.073'50 дин.

Још кад споменом да је управни одбор у току година држао 10 седница, онда смо у главном извели целокупан рад Подружине у 1907. години.

II.

Према чл. 40. подруж. правила, част је Управни ове подружине поднети Друштву следећи:

Извештај

О стању пољске привреде у округу крушевачком за 1907 год.

Услед дуготрајних суша, ретких киша и нешто туче изгледи су били на поспе слабу зету, и готово гладиш гладиш, да су бацили у озбиљну бригу све пољопривреднике, а нарочито сточаре.

Но, иадање ретких киша, и ако у крајње критичним местима и времену, ипак је снажни овогодишњи главни бермет за лудоку и сточну храну, и жетва је немала средње — добра, и на местима и врло добра; слаба по висинама а добра и врло добра по низинама и Пожаралуку.

Поједини бермети дали су:

Стрине слабу жетву због ретких и ненаодећних киша за време цваће. *Букорани добру и врло добру бербу*, особито раније посејана. Но, и позици кукуруза, услед једне лене кише оугрне се, а лена и дуготрајна сува јесен ушчи, те и они доврше и доврше као ретко кад напредно врло клян и шпану (тресту) која је знатно напредила слабу жетву у сену са ливада, јер због велике суше шпе било ни отаве ни јесење ливе.

Дроти, који се у овој округу доста гаји, дао је неваљитог квалитета бербу и клян лист, где није градох био оштећен. Изагледа да ће и при откупу добити врло добру цену, јер му је услед суше остао опипли лист отвореније боје, и ако је берба мања квантар имала.

Ковале дали је такође добру бербу и швареног квалитета влакло — куделу, јер је по леном времену наочена и осушена. Цене су врло добре. Прилично су куделе немачке откупиле фабрике доскопачка и врањска.

Воће, особито јабуке и грожђе дали су врло добру бербу — одличног квалитета, са потпуно зрелим грожђем и сладоком шаром, и швареним вином, какво одавно није било, и ако је на по неким местима било оштећено градох.

Сучка била је доста шварена и поред слабе наше услед суше летошње, али промет је био врло слаб, услед чега су и цене биле врло ниске. Местима било је и слабости код сточе.

Силварети је било одлично. И на овдашњој свиларској станица за откуп лехурака свилских, Друштво свиларско откупило је лехурака за преко 90.000 динара.

Иволарети је дало доста извршеног меда, али врло мало ројева.

Живоретно је било доста напредно, поред местимичне слабости; али због веома слабог извоза, цене су биле веома ниске — жипино, док је цена јајина била врло добра, и извезено је врло много јаја.

На крају неколико летих киша јесеви и постојано лено време омогућило су и ако доста нову јесеви орбу и сточну омакш стрвина и угари, чиме је довољно осуштрена и лена жетва за наступајућу економу годину.

U ovim godinama, kakva je stvarna izgledala u početku prodaja na i leta, ostala je znatno bolja nego što je se očekivalo u ovoj okolini.

Председник Подружине
В. Викторовић

Извештај Нишке окружне подружине за 1907.

I.

По наређењу члана 39 правила Управе је част поднети Срп. Пољопр. Друштву извештај о свом раду у прошлој години и о стању пољске привреде у окр. Нишком.

О раду у прошлој години извештај се шаље овдешкој, кака је спреман за главни годишњи збор са два разучна прилога.

Извештај

Управе Нишке Окр. Пољопр. Подружине
о раду у 1907 години

Надстицајем од стране Срп. Пољопр. Друштва основана је одаје у Нишу 18 децембра 1906 год. Окр. Пољ. Подружине за окр. Нишки. Збор земљородника из округа и пријатеља њиховог напредка из округа и места, који је тада био одлично посећен изабрао је Управу, којој је поверио, да ради на остварењу циља основане окр. Пољопр. Подружине.

Управа Подружине у почетку свог рада у прошлој години није развољала ни најмању материјалну средствама, она је имала и распологала само предавању овој установи и добром вољом за рад.

Прва брига Управе Подружине била је да заинтересује што већи број привредника и интелекције из округа да ступе у окр. Пољ. Подружину унесујући се за чланове на које врте. Ради тога Управа је одржала среске зборове, на којима је по један члан Управе држао говор о важности и користи нашег удружења апелујући на присуство да се унесују за чланове Подружине. Таких зборова држато је у Адашину, Приликовци и Соко-Бањи. У среду нишком одређена су бала три збора, али је држак само један у Душнику.

Поред тога да на зборовима среским живом речи ради на придобијању чланова, Управа Подружине је упутила била свима свештеницима и свима учитељима у окрину писма у којима је апеловала на њихов позив и подложај у народу, да својом сарадњом придонесу, да свако окр. вишиког буде напреднији по што је данас. Обратила се је даље писанима на ове свештене судове. — Управа је нарочито у својим писмима наглашавала, да је свако у окр. нишком у свакој мери изнадан и напреднији по и у једном другом крају и да у његовом напредку треба да идејају напредак свој и трговца и занатлије и свештеница и села земља.

Резултат тога обавештавања на зборовима и апеловања на овецај и патристичал интелекције народне путем писма био је тај: да је Пољопр. Подружину у току прошле године добила чланова добротвора 6 од којих су трговца 4, општина 1, интелекциона 1; угосељача 3, од којих су трговца 1, сељак 2; редовних су по 6 дна. 46, од којих су сељака 20, трговца 10, чиновника 8, невлаштера 2, свештеника 2, занатлија 3, општина 1; позвајућих са по 2 дна. 298..... Овако знатан број чланова позвајућих са по 2 дна. био је услед повластине за пољску железницом о слани и изложби

Срп. Пољопр. Друштва те се тај број чланова може сматрати као пролазан. Но и ако на први поглед и у почетку свог рада изгледа да је у прошлој години Подружину добила приликан број чланова-инак Управа не може бити с толиким бројем задвољна, тим мање што у редовима чланова од прошле године не види ни једно лице из народне интелекције, којима се Управа обраћала нарочитим писмима. Нека се не замери што је Управа на овом месту принуђена излагати своје жељене што се њеном пољску нису одваљали нарочито свештеници и учитељи. Не мање је за жељене и то што се и остала интелекција, на коју се нарочитим писмима апеловало, показала немарна према нашој установи, а стип и безбрижна за напредак нашег сељака, који још оре претопетском дрвеном ратником, да би могла зарадити, да шкољује и издржава своју интелекцију. —

Поред рада на придобијању чланова Управа је у прошлој години преко својих чланова придонела неколико предавања из области пољске привреде, која су одваљана на друштвни среским зборовима. Управа је у тој правцу био прошема опширан програм предавања по времену и редовно у тој времену, али жали што до краја није могла извести оног тај програм предавања, јер су јој у почетку рада окупдевала средства као и отуђије туђе снаге, а слаб одни сељака, кад се пољопривредни зборови повлаку, само је још више Управу принуђио, да у прошлој години одустане од даљег државно предавања по свом прошеману програму рада.

Управа подружине у свом раду у прошлој години нарочито је бригу повештала томе да се растрју у народ окр. нишког што више спремних плугова и осталих ствари и алата. Али за настајање тог задатка, окупдевала су јој материјална средства. Улази чланова нису могли дати средства, да би управа могла набављати плугове и остале потребе, јер су неимали. С тога је Управа умовала Срп. Пољопр. Друштво те је Подружину дало помоћи 800 дна, коју стужу неће тражити да му се врати. То је дало могућности те је Управи могла привредити у једну забаву са дистрицом, јер је за дату помоћ у 800 дна, у исто новила земљи плугова, ствари и алата и поучних књига, што је као погодитке распоредила на среске. И ако се Управа не може похвалити са пометом и исходом забаве, ипак је утешно то, што ипак је продаја сељака по одбитку одговитка донела прихода 580-95 дна.

Помоћ Срп. Пољопр. Друштва, приход од дистрије као и кредит, који ипак је Срп. Пољопр. Друштво отворило на отворени рачун до 800 дна, дала је могућности Управи, да набавља савремене плугове, околаци и све земљородничко савремене алате и друге потребе и да их даје својим члановима по цени поштала и на почетак са роком до једне године.

У току прошле године Управа је набавила и разделила придонетицама: плугова 10 ком. околица 3, плањанихских обраћа плугова 4, ветревача 1, драљач 1, сечки 1, прекладна 8, зашрапача 4, ситних алата 84, плавог камена 679 и гтр. разејце 210 гтр., поучних књига 55 ком., пољопривредних календара 51. И ако на први поглед наведеме овде не показују Бог-ана какин успех, ипак према средствима којима је Управа распологала прве године, тај успех може бити задовољавајући. О претвазу благије и заглавна подружничког извеште се подани у засебном извештају као прилогу овог извештаја.

Да би појачала снагу у моралном и материјалном погледу управа подружинека унесла је те је стари месна Нишка

Пољопр. Подружница, која је постојала у Нишу од ранијих година прешла еп својом изишном, која се тада затекла и са члановима, добротворима и уметљачима у саставу Нишке окр. пољопр. Подружнице. Тиме је најчистила своју пловину са 384-60 дин и број чланова са 16.

Како Подружница у овој години стоји у повољнијим материјалним околностима но у почетку свога рада; како има значајан и мали број чланова као својих сарадника и како је ипак повољан рад на растурању издана и других справа већ добро повољног гласа код пољопривредника у округу, то се Управа са поуздањем нада да ће ипак рад бити у овој години далеко обилнији и кориснији на напредак пољопривреде у окр. Само би жељели да у тој жељеној трудови и корисном раду наћи на подвору и предузетљивост свију интелигентних грађана из Ниша и округа; јер рад наше Пољ. Подружнице је рад на напредку привреде у округу, а с тим и рад на општем добру наше Отаџбине.

У прошлој години из Управе изишли су г. г. Др. Лаза Бугарић уред селдбе, чија се места имају попуњити на опон аборт. Но по наређењу чл. 15 подружничких правила престали су бити чланови подружнице г. г. Ђорђе Поповић, Иван Радоњић, Јован Радојковић, Драгољуб Рајковић и Пе-

тар Милетић те се на њихова места имају изабрати други из дописног места и срезова. Но чл. 17 прва две године изабрани су којима чланови управе г. г. Атанасије Радојковић, Милоје Петровић, Петар Јовић и Тодор Ф. Николић.

Према томе имају се данас изабрати из Ниша 5 чланова из среза нишког 2, среза сирљачког 2, среза александрачког 1, и моравског 1, Свега дакле новим избором имају се попуњити једанаест места.

20. Јануара 1908. год.

Ниш

Потпредседник
Др. Д. Кокић

Председник
Нишке окр. пољопр. подруж.
А. Радојковић

Чланови
А. Радојковић
М. Петровић
Т. М. Станковић
В. Т. Радојковић
А. Цвијановић
Ц. Ђ. . . . .

Годишњи Рачун

Прихода и расхода Нишке окр. пољопривредне подружнице за 1907. год.

Годиш. број	П Р И М А Њ Е	Свега		Годиш. број	И З Д А В А Њ Е	Свега	
		дин.	п.			дин.	п.
1	Од улога чланова Добротвора, утешљача и редов.	1218	—	1	На набавку справа и алата, материјала и њихових подвижних и других трошкова	3377	70
2	Приход од пређене забаве на Ђурђев-дан	144	10	2	На набавку пољопр. поучних књига	82	33
3	Од продаје лутријских сребрака	1316	—	3	На набавку канцелар. материјала	23	80
4	Од продаји справа, алата и материјала	1517	—	4	Штампање сребрака позивница и др.	73	—
5	Камата од уложеног новца на приклад и ажије	1877	—	5	Плаћена музика за забаву	80	60
6	Примљено од старе месне Пољ. Подружнице	157	85	6	Плаћена сала за забаву	30	—
	Примања свега	4361	72	7	Трошкови подружничких властаника Срп. Пољопр. Друш. пољског 1/4 улога за 46 редовних чланова	26	—
	По одбитку издавања у	3968	50	8	Ванредни издаци	69	—
	Остаје готовине за пренос у дневни касе подружничке за 1908. г.	393	22	9	Издавања свега	3968	50
	И савом: триста двадесет и три дин. и ⁹² / ₁₀₀				И словима: три хиљаде девет отогина шест осам дин. и 50%		

Бр. 16.
јануара 1908. год. у Нишу

Благајиник
Нишке окр. Пољопр. Подружнице
Цвиј. Ђ. Гроздановић

Председник
Нишке окр. пољопр. Подружнице
А. Радојковић

ПРЕГЛЕД

о набављеним сировинама, алатима, и материјала у 1907 год.; о издавању испитних и о томе, колико је преостало у магацину за 1908 г. Извод из магацинске књиге Нишке окр. пол. подружнице

Годиш број	Наименовање предмета	Набавље-	Издано	Остало на 1908 год.	Прозабра
		но у 1907. години или квалит.	у 1907 год.		
1	Различитих плугова	29	19	10	
2	Окопача	14	3	11	
3	Различитих брских	5	4	1	
4	Сечке за семење сточне хране	1	1	—	
5	Ветрењача	2	1	1	
6	Вага децимална	1	—	1	
7	Дрљача различитих	2	1	1	
8	Прекалица	10	8	2	
9	Запративача	9	4	5	
	Ситних алата (калем, по- жева, макара; виноград- ских, за скидање гусеница, пишање оваца, лампа ница за спаљивање гу- сеница, тисада и воћар- ских теостерица	194	84	110	
10	Различитих пољопривр. књига	103	55	48	
12	Пољопр. календара за 1907.	79	51	28	
13	Плавог камена	750	679	70 1/2	
14	Разлије	2407	2107	300	

Целокупна вредност набављених предмета по магацинској књизи за 1907 год. износи дин. 4841:55

Вредност издатих предмета у току 1907. год. по магацинској књизи износи дин. 3150:50

Према томе вредност сировина, и алата и материјала који се налазе у подружничком магацину износи динара 1691:05

Према томе целокупан обрт у магацину био је динара 7992:05

Стање подружничке имовине на дан 11 јануара текуће године био је:

а.) Готовине по годишњем рачуну 393:07 дин.

б.) Вредност сировина у магацину 1691:05 дин.

в.) На дугу код 14 лица за издате им плугове на чек . . . . . 669:50 дин.

Свега 2753:62 дин.

И словима: Две хиљаде седам стотина десет три и ⁶²/₁₀₀ динара.

Бр. 17

11 Јануара 1908 год.

Наш

Председник
Нишке окр. пол. подружнице
А. Радојковић

Руководиоц подруж. магацина

чијан управе

В. Т. Радонић

П.

Као допуну томе извештају упуна на овом месту има да изнесе стање пољске привреде у округу и мере које се предузимају и које би требало предузети за унапређење њено у округу Нишком.

Стање пољске привреде у окр. Нишком изадио је у свима њеним границама. Назад је у сваком погледу такав, да би томе напреду могло бити равни само закони планински округ, кога је сама природа осудила до неке на назад у појединим привредним гранама. А округ Нишки по свом теренском, климатском и економско-трговачком положају снада у крајево водене за сваки привредни и културни напредак.

Зашто је Нишки округ ври тако новонакљеним природним и слободајним условима плак назадан, може се протумачити отуда, што Нишом округу није поклањала скоро никаква важка од стране Државне Управе у правцу унапређења Пољопривреде код сеоског становништва. Јер да је на привредно и културно напредовање сеоског становништва у овом округу обрађана већа накла и брига, не би дочекали да данас после 30 год. од ослобођења овог округа од Турака морали неписати тај жалостан факт, да пољопривредници још онеког итеог дрвенног ралином, како је орао још кад је био роб турски. Овај је факт тим жалоснији што је Нишу давно припадато важност као другој претоници и што је Ниш отише интелекцијом грађанском и војном и у Нишу држате године Народне скупштине, а око Ниша у развијања Нишаве и Мораве сељак оре и данас дрвенно ралином.

Нишки је округ дакле у привреди назадан не због природних и слободајних услова, но само зато што се маля брита водила о томе, да се у сеоски народ унесе што више поуже и знања, да се пресеци, да види да му рад са ралином и у сваку другој овако „како му је од татца оставало“, не може довести оне приносе са њима, којима би могло поджигити данашње потребе према држави и према својој породици, које су данас много веће и разнолике, но што су биле у претеклу, кад су његов татко и татко његовог татка били и привреду водили.

Као што је напред поменуто пољопривредне је привреда у округу Нишком по свима границама привреде назадан.

Земљорад са дрвенно ралином, стога крајња неразвијена рђаво хранљива и рђаво негодна не може дати пољске приходе сопственицима. Незнатан извезак чине овде у три села греша сирњакот. Ако се који нар добрих вољова или крава и вабе, то је куљено у унутрашњости из околине Јагодиче или Спалјинца, Патакче или код другог места где има добрих и крућних говеди. Воћарство је такође заустовено и назадан. Вољваца од шљона маля, на негодним положајима и неправилно подигнути и скоро без икакве неге, Вољваца код Јабукана и крућваца нема. Старијих дрвета тих вољваца има маля, а нових вољваца од истих тек се у новије време може видети. Истита у околини Ниша у Нишом ерезу има прилично добрих трешања, пишања, кајенца и летњих Јабукана и крућваца, али то је од мање вредности јер то су ситнице које такође подмиргут ситнице, али од овог воћа не унесе се ни једна шара са стране у земљу.

Док су стари виноград били у животу, округ Нишки имао је доста и добрих винограда, који су донели велике користе земљорадницима те су се тада најчешће мало ампутирани у свакој другој привредној грани. Али од кад су стари виноградни сисвици пропали, од овог времена привремено се осетило сиромаштво сељака, а неумешност да својој недаћо стапу

погод за врат, тога их да равнодушно поднесо своје искључено и сиромашно стање и да и даље гледају у хрпању своју бедност.

Нови виногради подику се истина ланто тако споро и са таквом зељом, да се још не принећује по виноградним подлоцима и да има ма хлаких нових винограда.

Кад се већ не може боља ешена доћи за окр. Нишан, по да је у свима грањави пољског припреда извадан; онда је брига своју нас позванних и непознатих да се старамо, да се пољопривредницима покрећу и оспособе за свој сопствени напредак, а с тим напредак целог округа.

1. У првом реду ваља створити могућност да се пољопривредницима пружи под извољивијим условима савршености плугови; у ранијима Савош *№ 7* и *№ 8*, у бидејски брајевима раније американске и превртани лаки плугови. За плугов уносили у народ дрљаче; по том прашаће и обновиће.

Управа је прошле године нарочиту брига посветила задовољству то потребе.

По да би се омогућило браке и лакше распростравање савршености Савошких плугова треба радити на томе, да буду што јефинија. *Нарочито треба радити, да се скле наша државна шетина, која покућавала плугове са 15—18 дин, од којима. Управа се нада да ће Срп. Пољопр. Друштво устати на себе ту дужност, да за плугове, ливидске дрљаче, севме и трајере нареди да се царине ослободе.*

Кад се буде унело у народ савршености плугова и других справа за бољу обраду земље, онда ваља научити земљориднике Јубрењу, шабору прста уосна, избор и спремању севме, неги уосна, жетви када је најповољније и т. д.

2. У поправци сточарства треба радити много и треба у томе да раде све установе окружне и државне на и свима држава.

За поправку говеди учињен је прошле године један корак у напред тиме што је у четири стране држава поклоњила по два бина за омиљанше крава.

По да би производи од добрих бикова могли одговорати очекиваној нади, ваља радити на томе да се што више унеде сејање детелине, сточне рене и граховине за бољу исхрану. Поред тога радити на томе и поучити сточаре, да своју стоку преко зиме негују и хране у топлим шталама и компарама. — На поправку соја свиња ваља радити набављајући добро развијена грла наше шумадинке. Поучити одгајиваче доброј неги и храни ради бржег развијања.

Код овака ваља ради на поправки куле и извољности.

3. На подизању воћарства раде и радиће сремци воћни расадници раздвајањем воћних садница по врло малој цени или бесплатно, као што је одмичало прошле године у Сирњу и Алексићу.

4. На подизању винограда на американској подлози ваља радити пољом, демонстрацијом приликама, олакшицама за набавку лозе и калемова и очигледним доказима у добром приносу од нових винограда.

У свиња наведеним правилима и Управа Пољопр. Подружине делале у овој години, колико јој узме и материјалне снаге буде стојало на расположењу.

Извештај Рудничке окружне подружине за 1907. год.

I

Према чл. 39. подружничких правила Управа Подружине час је водити Друштво извештај о раду Подружине у 1907 год. у овоме што иде.

Управа је одмах у почетку свога рада, саставила програм рада, а то стога, да би подружнички рад што боље одговорио Правилима Подружине.

A.

Програм подружничког рада био је овај:

1. Приредити калемарски курс за калемљење воћака и лозе.

2. Приредити излетарски курс. Оба курса одржала се у расаднику среза таковог, а позвати на курс извесан број млађих култивата.

3. Основати правине Диносајења по онитинама.

4. Приредити предавање о дрљаву ливада и жетви сточних уосна.

5. Извршити посету плугова у округу рудничком а поредити их у раду с плуговима добиненима са стране.

6. Приредити изложбу ратарских и багнетских производа, трговинског воћа, меда и белог сивога.

7. Приредити изложбу говеди и оваца из целог округа.

8. Откупити из расадника среза таковог 2000 воћних садница и раздати их калемцима и сиромашнима а преданим привредницима.

9. Приредити калемарски курс за војнике.

10. Дати награду од приредити водити што бољу и пољеснију етапу за приредити вернате живине.

Од утврђеног програма Управа је досега да тради ово:

8. Откупити из расадника среза таковог 2000 воћних садница и раздати их калемцима и сиромашнима а преданим привредницима.

10. Дати награду од приредити водити што бољу и пољеснију етапу за приредити вернате живине.

Од утврђеног програма Управа је досега да тради ово: Одржала је калемарски курс за војнике. Курс је почео 5. а свршио се 10. априла. На курсу је било 15, војника из овдани, месног гарнизона. Војници су обучени добро у калемљењу воћака.

Приређен је излетарски курс, који је требало да траје 15 дана. На овај курс било је позвано из свалог среза по два млађића, али је досега свеза 3. два су одмах напустили курс а један млађић Филип Дробњак из Приједепа задржао се 11 дана и он је одлично научно да изете, котарине за брање и наковање воћа.

Излетарски курс није даље наведен на задовољство Управе, а то је зато, што је излетарство у округу рудничком још непознато, па овај излетарски посао у очима многих привредника изгледа смешан. А, е друге стране још и то: што је е пролеће зимно и снежно време дуго држало, па у пролеће чин су излетници леги дани за вољске радње, онда земљоридници нику хтели ни могли дозволити да излетници млађи осуетују ни на ком другом послу.

Приређен је 14 октобра Изложба ратарских уосва, трговинског воћа и меда. На овој изложби учествовали су привредници из целог округа.

Било је 95 излагача, а изложених предмета 283 и то:

а. Свежер воћа

Јабике 107, крушана 29; дуња 12, мушмула 8, и ораха 3.

б. Прерађено воће

Сувих шљива 35, кексеза 2. и сувих јабука 1.

в. Ратарски усеви

Кукуруза 35, пасуља 31, пшенице 12, јечма 2 и овса 1.

г. Меда 5.

У име награде издато је у готову новцу 158:50 динара у вођарским справама и то:

Кундових ножева	19 комада
Кундових млака	6 комада
Берида са ресом	10 комада
Берида са штапаљом	4 комада
Вођарске твстерице	2 комада
Брескави нож	1 комада
Четина за евидирање нахиона	2 комада
Јабучкових садница	192 комада
Нохвалница	13 комада

Све награде издате су, сем воћних садница које ће расадни ерва тисовског издати кад буде време давањем из давачке и сађење а новца је послат расаднику за саднице са назначењем колико и коме да се изда.

За приређивање ове изложбе, Подружњу су помогли: одашњи школски одбор, са својом великом салом у школије згради у „Дому“, Општинске управа општине Гор. Милановца чији је председник био члан управе г. Влајко Рајчић и Друштво М. Плић у свему је помагао зашта му се Подружњина обратила, јер је био са радном и кућом први комисија до изложбе.

На приређивању изложбе радили су изузурно сии чланови управе.

Све предмете на изложби оценно је нарочито изабрани оцењивачки суд у коме су били: Милоје М. Ђорђевић, државни економ и деловода подружје, Живојин К. Ђорђевић, помоћник српског економа и Асентије Стрелић, економ из Брђана.

На овој изложби било је врло лепих крушка, Пшеница се одликала својом чистотом, крушоћом и једрином.

Која су лица, на којим места и са чим учествовала на овој изложби види се на овог под %. приложеног списка, у ком је назначено, и ко је, зашта и са чим награђен.

Да овако буде лепо заступљена и добро посећена изложба има се захвалити поверљивости и члановима управе са села и земљорадничких задругама, је су и задругари узели видног учешћа на овој изложби.

Да овако обилате награде Управа одреди и изда рјучковима је то, што је оно било прва изложба у оквру рудничког, на је тежила да што јаче подстакне земљораднике да се прикупе око Подружњине, како би она постајала све јачи и чвршћа.

Сви предмети са ове изложбе послати су на изложбу Српског Пољопривредног Друштва у Београд, која је била 30. октобра. Послати предмети на друштвеној изложби у Београду били су смештени на засебном месту под називом „Рудничка Округа Пољопривреда Подружњина.“ Би било је живина посељата, јер је била заступљена великом количином и добрим квалитетом. Нарочиту важну улогу бројних посетилаца, предмети рудничког округа сираћани су на себе.

Послати предмети у Београд на друштвену изложбу добили су почане награде 157. динара, коју је награду

Друштво послало излагачима и сваки је до сада примио. Имало је излагача који су и поред добре награде подружњине добили и у Београду по 30. динара.

б.

Подружњина је посредовала у набавци пољопривредних справа, алата, и др. потреба. Све ово Подружњина је набављала од Српског Пољопривредног Друштва и Главног Савета српских земљорадничких задруга и давала земљорадницима по цени коваца.

Набавила је и то:

Штуца	2 комада
Прекалца	1 комада
Сезка	1 комада
Вођарских мазала	2 комада
Ножева за ваљачење	1 комада
Црна камена	370 килограма
Равање	60 килограма
Дуперце	50 килограма
Вагронена семена	2 килограма
Оточне рене	1 килограм

в.

Подружњина је у овој години на својим средствима помогла свога члана Управе г. Гаврила К. Вујићевића дојати му 4. Ђорђевићеве коњице које су израђене са дуњани дуваронима у Краљеву, на почетку, пошто је Гаврило воома вредан пољопривредник и почетник у вчеларству.

г.

Управа Подружњине је с вресна на врене чинила разне предлоге Српског Пољопривредног Друштва и Управа може извести збор да је Друштво стално сваки предлог одмах прихватао и помогао тако:

Управа је у месецу марта кољала Друштво са дејством код господина Министра Народне Привреде да се Подружњина пошаље по неколико тогара конопљаног и кукурузног семена. Оба предлога Друштво је прихватило и помогло, те је Подружњина добила 300 кгпр. конопљаног семена и 500 кгпр. семена жутог кукуруза. Сема је Подружњина раздала земљорадницима на зајам. Доцније господин Министар Народне Привреде ослободио је враћања конопљаног семена.

Сви који су узели семе били су задовољни, јер сваки је добио добре и одрасле коњице, а кукуруз одиолао се својим брзиом дозревањем, тежином и крпљивошћу. Имало је коњица које су ређе посејане од 150 до 4 метра.

Друштво је помогло и предлог Подружњине да се проназиљачима сувих шљива издаду шећи за Главнишњине сумице.

Помогло је предлог и порадило код господина Министра Народне Привреде, те је Министарство покљовило Подружњину лет обављати за сламу, пшму и село, а које је Подружњина одмах по пријему расурила у најоскудније крајеве овога округа.

Прихватила је предлог Подружњине и помогло те се Подружњина послало лет печета и десет коњицу од белих риса. Добитио живињу Подружњина је расурила земљорадницима по једно стабло сваком за њих четворицу.

Сем ове доње помоћи Друштво је свагда, кад је год Подружњина тражила шљива Подружњина све тражиње предмете на отворен рачун са почетком од 3 месеца.

Д.

У 1907. години Подружница је имала 33 члана. Новчану помоћ од Српског Пољопривредног Друштва имала је у (500) пет стотина динара.

Б.

На предлог председника ове Подружнице г. Уроша Ломошња, окружна скупштина округа рудничког у својој редовној седници на дан 20. септембра 1907. године једногласно је одобрила помоћ Подружници за 1908. годину од (1000) једну хиљаду динара, за чему је Уроша благодарни скупштина и своје председнику г. Урошу Ломошњу.

Призивања и подавања која су у току године била видна се из овога под... приложеног извода.

П.

На основу чл. 39. правила Рудничког Округа Пољопривредне Подружнице, Подружница има част поднети Друштву првенстај о стању пољске привреде у округу рудничком за пролаз 1907. — у следећем:

Прошла година у опште била је доста неподесна за гајење разноврсних усева који се у округу рудничком гаје. У почетку културе године, а у месецу новембру, пао је велики снег који се стално држао до половине месеца марта. Због великог снега и јавих мразева земљорадници за сва 4 месеца нису могли ништа у пољу радити сем наклачења дубрета.

Пошто се снег у марту отопио настали су јаке снажне кишне кише које су држале до половине априла. И кише су сместале орању и сејању пролетњих усева. Ондах за кишом наступили су топли пролећни дани који су учинили те се земљорадници и омет у последње време са свим обуставила сејања јарих усева. Дакле, дуго зимско време, кишна и сува уштинају су те су земљорадници једна посејали пролетње усеве. И овако време учинило је те су ошви и јари усеви дали слабију жетву. И за то, што је изадрала суша у априлу, траве на ливадама остале су слабе.

Но пошто је преко лета чење било кишно, те су кукуруз, пасуљ и дутаци опоравили се и дали добар принос. Градњарски усеви били су веома слаби. Ина места где по деци засејан од 15 до 20 кућа нису имали ни један етрук лука. Ковоља и лан били су средњи.

Виногради уколико их је имало дали су доста рода; род је потпуно дозрео.

Воће су све невинено родило и воће било напредно. Цена сваке и прерађеног воћа била ја добра. А кад се зна да округ руднички има велики простор под воћњацима те су и најпривлажнији земљорадници добили великог приноса да је све друго потпуно напредно, у колико су усеви и траве подбојиле.

Стозаретво је у округу рудничком доста развијено, како крупне тако и ситне стоке. Говеда су домаће која највише зелене траке, великог ситња и у младости се споро развијају.

Округ руднички има 6 окружних бикова, који је округ добио од Министарства Нар. Привреде. Бикова се пуштају бевалтно, те је ове године олођено преко 600 крава. Овим биковима учиниће се доста на поправни говедарства.

Коваретво је слабо заступљено, који су ситни лан догсти издржљиви. Употреба кова врши се само за јахање, по-

шење товара у воденице и за вршдубу. За пољске радоне слабо, готово се никако не употребљавају. Но ипак се коваретво поправља употребом државних настува, јер у пролазјој години општеко је кобна под државним настувама преко 140

Овчаретво је највише развијено, свака кућа има и држи ма и најмањи број оваца. Овце су ситне и красне.

За поправку овчаретва, округ руднички преко своје самоуправне власти у овој години купио је 21. комад кривоногих овнова које је раздео по стањима земљорадника а на месту која су најподеснија за гајење оваца.

Свињаретво је доста развијено. Свиње се у велики гаје око планина и утрна, а ових има доста у округу рудничком. Свиње су укрштене. Свињаретво се највише гаје. Било би веома потребно помоћи да се сеј сањма у округу рудничком што пре поправи. Јер оно је важна привредна грана у округу рудничком, пошто има још добрих неупута, селских, општнских, државних и приватних, где се свиње са мало труда и трошка преко неде године могу са успехом гајити.

Живинаретво: Живина у округу рудничком је доста расе. Гаји се још примитивно. Већа се на више места од страних раса само беда тајландска, која се размножава по округу на расадника зрета тиканова. За гајење живине још се земљорадници слабо интересују.

Пчеларетво је најслабије заступљено. Мало има земљорадника који узгред држе по коју вршкар. У последње време баци разараче пчоле предвијају пчеларетво.

Свапчаретво је са свим непогодно, узрок је: омање што нека дуденог лишћа и што земљорадници не знају још користити које се могу добити од свапчарства.

Иако се ова година сматра као перодна, ипак земљорадници округа рудничког неће осетити велику окупиду ни за себе ни за своју сток, јер кукуруз је обично родно а воће и виноград одлично, коме је омет чења била добра. И у стојној храни неће бити велике окупиде јер поред свега има шашине и сламе а сви који су добила мање свега пасели су доста млевника. Изузетак чини једна крај каменског среза, где је воће омануло а усеви били по све слаби.

Цене производања биле су:

Кукурузу	12 до 15 динара од 100 килограма
Пшеници	15 до 22 " " " "
Овцу	13 до 16 " " " "
Пасуљу	15 до 20 " " " "
Безог лану	80 до 100 " " " "
Црног лану	20 до 30 " " " "
Сену	6 до 9 " " " "

Стока се слабо продаје на герно-милановачкој нијаци. Износи се на чачанску и крајољвачку, које су много боље за сток у милановаче.

Председник
Рудничког оок. пољопр. подружнице
Урош Ломошња
Подпредседник,
Дим. Ф. Тосић

Благајини:
Срп. М. Стрелић
Деловођа
Милоје М. Ђорђевић

Чланови:
Мил. В. Лошћ
Недељко М. Мислић
Јован М. Пило

Извештај Моравске окружне подружнице за 1907. г.

Према члану 39. друштвених правила, част је овој Подружници поднети свој годишњи извештај о раду, као и извештај о стању пољске привреде у овој округу у следећем:

1. У току прошле 1907. године, Подружница је била упућена према својим малим средствима, да истражује ради на растурању пољопривредних средстава, семена, развоје, и плава камена. Осим тајне подружничког програма, многу се могло привести у дело из разлога: што је Подружница не само осудавала у материјалим средствима, већ и због малог броја подружничких чланова, чија је сарадња била и материје неопходне, јер се губила у обиму њених послова, који су се морали свести силом околности на једну тачку, а то је на растурање пољопривредног материјала. На овоме је Подружница постигла велики успех, кад се узму у обзир тежиње са којима се ова млада установа имала борити у своје почетку.

- Тако је у току 1907. године растурено и то:
- а) једна ветрењача;
  - б) једна кулџача;
  - в) четири комада прањача;
  - г) једна комада прескалица — система „Кријина“;
  - д) осам комад Кудлове тестерине;
  - е) три комада пољарских мачака и четири комада калемарских покова.
- ж) дванаест комада гумових вентила за прескалицу;
- з) шест комада гумових плоча за прескалицу;
- и) три метра прева од гуме;
- л) 17 кгр. семена репе угарњаче;
- м) 700 кгр. плава камена;
- н) 408 кгр. развоје Сан онај пољопривредни материјал продат је за 154410 динара

2. Стање пољских усева:
- У делове округу принос страних усева подбацио је са 20—30%, мање је у редовни годинама. Оно подбацивање долази у неколико од пољева, која је била у срезу великих топињених и парабитских од планина реке Мораве; а великом дежи узрок у прошло-годишњој суши, услед чега су неки нова жита почела пре времена да зру, те је зрно остало штуро и ситно. И, најзад, као узрок овој бедности и овај је: што је прошле године у овој округу била „пламењача“.

2. Кукурти су већим делом дали добар принос, нарочито код оних којих је сејидба најпрема стању:
3. Градирарска усева такође су подбацили у приносу због јаве суше:
4. Виногради, како у погледу квантитета, тако и квалитета били су одлични, јер су довели такав род, какав се скоро не налази.

5. Гајење свињобуба било је задовољавајуће, а то се онама и интересовањем пољопривредника за ову грању због добре цене и правичног откупа свињских мезурала.
6. За живинарство такође се живи интересују, чему и мако благодарити једино племица која постоје у вароши Јагдин. Што се пак тиче чистоте самих грла имамо рећи да су већином делаци са признати страним расама као од: Јарембичке Таулице, Оришктова, Шимес-рока и Јашињана.
7. О сточарству истамо шта боље рећи пошто се великим делом суређене са оним извештајом, али да то ипак има добрих примерака — мелеза, који се могу употребити за млеко, а у цели за гојење.

У исто време утврђено се знање под „извод о стању водружничке имовине на дан 31. децембра 1907. године с мобом на увидај.“

Секретар, *Д. Ђ. Ђотко*

Председник, *Пет. Петковић*

ИЗВОД

о стању имовине моравске окружне пољопривредне подружнице на дан 31. децембра 1907. године

ПРИМАЊЕ

ИЗДАВАЊЕ

Редни број	НАИМЕНОВАЊЕ	дин. п.
1	По акту срп. пољ. друштва број 1746 развој алата, плавог кам. и развоје	500 80
2	По акту срп. пољ. друш. бр. 2118 р. а. д.	189 20
3	По акту српског пољ. друштва број 3003 развоје и алата	281 90
4	По акту срп. пољ. дру. бр. 3087 р. а. д.	25 50
5	По акту српског пољ. друштва број 3225 плавог камена и развоје	294 80
6	По акту српског пољ. друштва број 4163 плавог камена и развоје	108 90
7	По акту српског пољ. друштва број 4187 ветрењача	121 10
8	По акту српског пољ. друштва број 4295 семена репе угарњаче	27 30
9	По акту српског пољ. друштва број 4363 плавог камена	93 10
10	По акту српског пољ. друштва број 4389 прескалица	32 —
11	По акту српског пољ. друштва број 4452 семена репе угарњаче	26 40
12	Помоћ од српског пољ. друштва	500 —
13	Од чланских улога	42 —
	Свега	2243 —

Редни број	НАИМЕНОВАЊЕ	дин. п.
1	Продаја алата, семена, развоје, плавог камена и др.	1544 10
2	За наковање и експедицију ствари, које је наплаћу срп. пољопривредно друштво	20 80
3	За возарину по товарним местима и за пренос ствари од станице до дућана и друге ситуације	45 35
4	За дућанску књижицу по признацима	98 —
5	За канцеларијски материјал (по признацима)	2 70
6	Пренос ствари и алата из данашње њихово место	2 50
7	Вредност ствари и алата, који се налазе на стоварингу	156 90
8	Према члану 36. друштвених правила послано Друштву 1/4 улога	10 50
9	У готовом новцу има	362 15
	Свега	2243 —

И словом две хиљаде две стотине четрдесет три дин.
 К. бр. 60, 31. дец. 1907 год. Јагдина
 Заступник благајника, члан, Секретар за благајник

И словом две хиљаде две стотине четрдесет три дин.
 Подпредседник, Председник
 Срет. М. Арић, Пет. Петковић

Извештај Пиротске окружне подружине за 1907. год.

На основу чл. 39. правила ове Подружине, Управу подружничку част је водио Срески Пољопривредно Друштво годишњи извештај свога рада о стању пољеве припреде као и њеној књижици за марту 1907. годину.

1.

Управна подружничка и њен рад.

Ово-окоушна пољопривредна подружина установљена је и у свему усвојила правила подружничке прописате од стране Среског Пољопривредног Друштва — 30 децембра 1906. год. Управу подружничку сачињавају председник, подпредседник, секретар, благајник и чланови управног одбора укупно — 25. Тадања изабрана Управа остала је иста и за год. 1906.

У Подружину уписало се до сада 12 чланова са улогом од 6 дина, и 116 чланова са улогом од 2 дина, према томе броју укупно до сада 128 члана, који су за прош. 1907. г. дог. платили. Поред ових Подружина има и 1 члана добротера (околу) са улогом од 50 дина, и 1 утемељила са улогом од 30 дина, (магистар Темка).

Повереника за упис чланова и прикупљање чланских улога има Подружина у округу — 128, који су већином виђени привредници, свештеници, учитељи или општински чланови.

У марту јулу прош. год. ушла је у састав ове Подружине и среска пољопривредна подружина срезла ишпанског која је свој пољиву: готовину, киласе, справе и алате прелола свој Подружини пред магистаром — председником Среског Пољопривредног Друштва.

Упис чланова није ишао понајвише, јер Подружина као млада установа није имала код привредника вољности, нити су у прво време они укидали да им треба. Када би и у будуће Друштво извршавало поручење само преко Подружине и за чланове подружничке и Подружина могла да ради није што јач свој посао у последу унапређења пољеве припреде, привредници би се сви драге воље уписивали у ову по њих корисну установу.

Преза новчаних средстава и радној књижи која јој је у прошлој години била на расположењу, Подружина је радила и урадила следеће послове:

1. Посредовала је члановима за набавку пољопривредних справа, алата, семена и др. У своје магацине ишла је преко целог лета изаког камена, роваје и сужирног цвета, што је све дивно члановима подружнички по цени коштали; — нечистиошца није од овог материјала продавала. Обавештавала је чланове о цени пољопривредних справа и семена. А што су тако мало поручење извршавали зато је тај што су често свирали због везеко царице биле доста велике. У последу снабдевања пољопривредних справама Подружина је радије још јавила Друштву своје мишљење, а и на овим нештима понавља да ће се разгледати итнх у вези са приношима када у магациника својих Подружина буде имала спрема и на сигурну заложу на даје привредницима на личан и општају.

2. Подружина је у току прош. г. попуњавала свој програм ради предисла каземљеног вокака бесплатно по целом округу и члановима и нечистиошца. За ту циљ добила је и помоћ од генерална Министра Народне Припреде у 300 дина. Које про-

детиња каземљеном а које каземљеном оцем на будни пулоак, оклемљено је преко 2000 ком. вокака и од тога при-љено и одрадо се 1501 ком. о чему је Подружина послала и свој извештај са списком да јој се даде обећана проница од 0.10 дина на сваку приношљив воку. Ште посто предаваше Подружина и у идној години, за што је учинила све при-преме и умодила Друштво за помоћ у оное послу:

3. Предузимала је пресаве дозе — осамзакта — бор-довског хорбог грађанима у вароши Пироту — бесплатно;

4. Од приношних 644 дина, од среског ишпанске пољо-привредне подружине, набавила је 3 ком. тријера № 1-а са ведањима и ште раздала општинама у округу на залужу и решила да се за тријеријске жита нечистиошца наплаћује 2% а члановима даје бесплатно;

5. Председник подружнички са још 2 члана упр. одбора држао је почетком септембра предавање о корисности гајена сточне пиће у селу Срескојцу, а које је било припређено за општину; суковок, цинголаску и абреловачу, — на коме су присуствовали многи привредници на тих општина и селу;

6. Подружина је приредила иша новембра у селу Сврдаву десето-дневни метеорски курс, који су посетили 6 љака на околних општина;

7. Прикупљани су предмети из овог округа за III зем-љаску изложбу кинине, воћа, пошра и жита, припређено о слава Друштвеној, и са многи предмети функционала је на изложбу. Поред тога се своје стране послала је и своје изла-савине који су присуствовали свечаном отварању изложбе и о томе поднели извештај;

8. Давањем повластица за подвој својим члановима била ил је на ругу за посебањана друштвене славе и изложбе;

9. Радила је на распорострају пољопривредног листа Темка и осталих пољних пољопривредних списа као и по-љопривредних календара;

10. Вршила је упис чланова, држала је један главни годишњи збор у почетку м-ца јуна и сазивала одборске седнице када год је било потребно за решавање свију текућих послова и питања која су нишцила од стране Среског Пољо-привредног Друштва.

Проглај рада за идну — ову — годину, Подружина ће још у току овог м-ца при прион свестивку седнице утврдити и послати Друштву на одобрење.

II.

Своје послове припреде у год. 1907. по пољивима неких тропина

1. *Васкроче.* — Прошла година за рад и напредовање васкрочеког увеса није била добра, може се рећи, рђавија је била. Узрок је био тај што је има била јака и дуготрајна те је мало времена остало за борорење станице, на многи је не-ствина и са свима прошила. У брао је латим изустунали сушо, која је такођа дуго трајала и крукуди и остали јаси усеш ште мисли да буду на време и како треба пошати те су још у почетку довели у порасту. Учени пошени на дубоко изорани, ишпан и јосељих утвржи као и радије пошени, ишпан су страдали од суше, што се и овио приликом пош-рдио да без савршености справа и алата — који се у овој општини тек савршености год. нове васкроче и заузвати ме-сто приростове радице — нема ни успеха у привредној раду. Стршине су за 1/3 и ишпан поднајале у приносу од радијих

година, a kupurizan za 1/2. Stoga su i dene hrane bilo znatno vise nego u prethodnoj godini.

Ostali uslovi posojanja su dobar — jer je dosta bilo suvo i neposredno za oranje — cak novembra m-ja, stoga je laka laka zatekla tek samo predjajzice. Zemlja je bila sve do sada pokrivena snegom, te su i oni odrazni u dobrom stanju.

2. *Vaharstvo*. — Okrug pirotski ne obiluje u voljancima. Voljaci su naseljeni i okolicom retko gde i to nesigurno po okupljanjima i bitinama, bez reda i pravilnosti. Za pobarstvo zimnja god. bila je vrlo — povoljna, jer dugi zimni nije dozvoljava da voljaci rano krenu te su sve bez razlike pravilno i dobro predetale. Stradale su dosta narocito jabuke, jabuke i krstine od guseonica, za cije je klijenje i suvise uslova bilo i od kojih se josh vide sijaset guseonich guseca po voljkama, usled cega je sigurno privrednicima da do proljeba bezuslovno narise chisvanje, skidanje i smanjivanje guseonich guseca. Podruzina ne se po mogucnosti stara da nabavi u ovoj ili idujoj godini za svaku opstinu u okrugu bar po dvoje makaze za svaku guseonich guseca.

3. *Vinograd*. — Za vinograd prosla god. bila je dosta dobra, usled suve greske je ostalo malo sitnije a narocito kod starih vinograda, srebro je dobro, priinos je bio srednji.

Vinograd u americkoj podlozi sadu su u podizanju, no znaju ih ove grane u narodu je slabije razvijeno, u temu je po mogucnosti i Podruzina ove god. uzeti uclenka da bar jedno vesiko predajze prireda ili odrabi kurs za one za ovaj okrug vazne priredne grane.

4. *Stocarstvo*. — Kako je ovaj okrug narocito sa mnogim ljudstvom a utranama, to je stocarstvo, narocito sa sitnom stokom dosta napredno. Prosla godina za stoku nije bila baš povoljna, a toga što je bila sušina i u stocnoj hrani okudni. Zimu su stoka još teško odraziti, jer je hrane malo a stoka ostala neprodana zbog visoke cene. Za odrazje —

hranu ovaca i kosa učinilo je Ministarstvo Privrede olakšanje što je besplatno odobrilo sečenje lisnaca na dr. žuma.

5. *Životarstvo*. — nije u ovom okrugu napredno, nitu su razvijene strane rase kokošiju, plovica, gusaka i kuračica. Oseba se potreba za mesokopne namne domaće rase sa stranih rasa koje su bolje isposle i krunije. U pogledu unapređenja živinarstva, Podruzina nije ništa mogla da predstavi, osim što je za veterara da izlozbu o Društvojoj slavni kalozici tih onih kokošiju, plovica, gusaka i kuračica, kojih ovde najviše ima.

U roku za 2. 3. god. potrebno je biti da Podruzina uz prihod Društva prireda jednu oblastu palozbu živine sa nagradama koje bi se sastojale u davanju stranih i oprobanih rasa živine.

6. *Čelčarstvo*. — Prošla god. bila je za čelčare osrednja. Za rođenje konjica bilo je malo vreme. Od čelčarskih konjica koje se nisu rođile razuna se po 10—15 kpr. kšof, meda u prinose — po komadu.

7. *Šumarstvo*. — Ovde nije napredno. Urok je što nema ljudova dovoljno i privrednicima izgleda da ni je za otznu mehurona niska cena. Prošle godine bila je za savladanje rana zbog hladnoće koja je nastupila u vreme višakog gajenja te su mnoge smil. bube baš pred završice polizivale.

8. *Gradenarstvo*. — Prošla godina za gradinarstvo bila je osrednja.

III.

Plivani podružjica i bilane prisilje i rasloje:

Vidni se na pod % prikazanih pregleda, koji se šalju Društvu na uviđaj i ugotrobu.

Секретар
Мохамед П. Видоновић
помоћн. ок. евол.

Председник
Окружне пиротске пољопривредне
подружнице
Ван Драгом, С. Божовић

БИЛАНС

Пиротске окружне пољопривредне подружнице за godinu 1907.

Ред. број бр. а. в. н.	П Р И М А Њ Е		Укупно	Ред. број бр. а. в. н.	И З Д А В А Њ Е		Укупно
	Посебно	Укупно			Посебно	Укупно	
	дин.	п. дин.	п.		дин.	п. дин.	п.
1	Од чланских улога	369	00	1	За бесплатно каломењење војника на роду у округу по признанима	225	85
2	На име помоћи за каломењење вола по округу	300	00	2	За канцеларијски материјал и штамп. позива и објави	37	75
3	На име помоћи од Српског Пољопривредног Друштва за изврш. програма подружничког	500	00	3	За бесплатно предaje vinograda и сирвањале бердовске чорбе	33	65
3	Приликом сепарације пшавке пољопр. подружнице са овом подружницом —			4	Једну четвртину улога Срп. Пољопр. Друштву по чл. 8 тач. 1 став II прав.	18	00
5	У готовини примљено	644	95	5	За авиатарни курс шаржарске бата и набавку материјала	90	00
6	По резервату, за продата 1 поља св. 2 евична	13	90	6	За изашњале пазелника на изложбу и славу Српског Пољопр. Друштва	120	00
6	За продати 1250 кгр. пшав. каломе и 110 кгр. равије	1338	50	7	За неуредни, издатке, плаћени календари, крпича атраде и сирев. предajeta за изложбу	81	30
	Свега	3166	35	8	За набавку тријера 3 ком. пренос. пољопр. и оквезднију	601	75
	Од се одбије издавање у	2648	80	9	За набавку 1250 кгр. во. пшав. и 110 кгр. равије, пренос. експедицију возарница и растур	1338	50
	Остаје за 1908 год. у готову	519	55		Свега	2648	80

КБр. 10
19 Јануариј 1908. год.
Пирот

Благарине,
Свет. Т. Никоновић

II словима: Две хиљаде шест стотина четрдесет и шест д. и осамдесет ивра.
Председник подружнице
Ван Драгом, С. Божовић

И з в о д

Из инвентара сивара и сивара окружне пољопривредне подружнице у 1907. години, и шчо:

Свој број у пољопривредној подружници	Кованац	ШТА ЈЕ	ВРЕДНОСТ		
			ПОСЕВО	КУПНО	
			ДАН.	П. ДАН.	П.
1	1	Детља	16		
2	1	Клава за седење	3		
3	1	Кашика за захват плавог и	1		
4	1	Округао штамбул	7		
5	1	Штамбул са кутијом и фар	7		
6	1	Печат за посак	14 50		
7	1	Прекалица „Аустрија“ стара	32 50		
8	1	Орман са стакал пратима	45		
9	1	Чивилук за венање хаљина	3		
10	4	Сушило-ушијач	3 50		
11	7	Сивкова са пузићима по 1.10	7 70		
12	17	Пузића по 0.55	9 35		
13	8	Малих шрафова по 0.20	1 60		
14	9	Беликих шрафова по 0.20	1 80		
15	6	Прстегчина козних по 0.05	30		
16	6	Тестериња воћарских по 1.60	9 60		
17	2	Комада маказа по 4.20	8 40		
18	3	Ножа пресаћах по 3.80	11 40		
19	11	Ножева за зелено сакл по 0.60	6 60		
20	1	Плуг праш. и обртач по 30	30		
21	1	Плуг обртач кован по 30	30		
22	4	Ножа са два сечина			
		№ 3123 по 3.80	15 20		
23	4	Ножа са коском по 2.30	9 20	273 65	

Ове су све ствари примене од бив. Нишавске пољопривредне Подружнице, приликом њеног спајања са ово окружном подружницом на дан 16 Јула 1907. год.

Окружна Подружница засада, нема никаквих пољопр. сивара и алати.

КБр. 106

20 Јануара 1908. г. Пирот

Пред. Подружнице
Др. Г. С. Бажићкић

Благјинк
Свет. Т. Николић

Извештај Тимочне окружне подружнице за 1907.

Саобраћано чл. 39 правила ове Подружнице, Подружници овој час је поднети Друштву свој годишњи извештај о свом раду у 1907. години, у следећем:

По утврђеном програму рада, Подружница је ставила у задатак себи да уради:

1. Уређење и обрађивање планта подружничког и то:
  1. Правилно обрађивање ливичњака америчких лоза;
  2. Редовно обрађивање и чување од нерасположе каменљеног винограда.
2. Савезне каменљене лозе на извршину, која је прошле јесени шарљана;
3. Продајати рађање у истоно правцу и на томе месту подићи, суртименски виноград од лоза, које су од дош. окленљене.
4. Правно место обрадиће се и засејати п. њишк билљама ради производње семени;
5. Равниша до куће да се јесене припреми за подизање вентилске ливаде;
6. Коса страна више ранише до куће, да се јесене засеја са вољних садницама од зимског трпоначног воћа;
7. Посејати гладочије и идуже године оградити њима сво земљиште до куће подружнице.

У току године извршено су тач. 1, 2, 3 и 4, а 5. тач програма, није се могла у овој години извршити зато, што је тај део земљишта раније био издат под закупу, те га је до сада закључно обрађивао, 6-та тач. програма остала је да се у 1908. г. изврши, 7-ма тач. програма, неће се ни извршити, зато што се у току ове године, Управла уверила да је коришћење на томе месту засадити виноград, него вољвак и 8-ма тач. извршиће се у 1908. години.

Б. Ставни послови.

1. Обнашати у окружном луду организовање ове Подружнице и позвати пољопривреднике из целог округа да се за набавку сивара, вишиња и семена, обраћају Подружници;
  2. Поредити код Српског Пољопривредног Друштва да се отвори стовариште сивара, семенича и разнок материјала код ове Подружнице;
  3. Приредити један курс за зелено каменљене лозе у расаднику;
  4. Ступити у везу са сталним окр. одбором и бити овоме на услузи у извођењу његовога задатка на подизању привреде у округу;
  5. На годишње скупове Српског Пољопривредног Друштва, шаљати изасланике ради одржања јачих вези са Друштвом и споразумевања о будућем раду.
  6. Помагаћи Српском Пољопривредном Друштву у извођењу својих мера, које оно предузимање за привредни напредак наше земље.
- Од предвиђених својних послова, извршене су у свему тач. 1, 2, 4, 5, и 6, а сазно је остала да се изврши тач. 3, у 1908. години.

В. Друштем предавања

- По програму требало је приредити јавна предавања и то:
1. У Краљевицу о резидби лозе;
  2. У селу Грљинцу о благовременој жетви стривина;
  3. У Зајечару о берби грожда, чишћењу судова и спиралњању вина;
  4. У Бољевцу о подизању вољвака;
  5. У Краљ-селу о подизању нових винограда;
  6. У Ставни о зимском храњењу стоке.
- Од ових предвиђених предавања, приређене је: у Краљевицу о резидби лозе, где је било 60. слушаоца, у Краљевом-селу о подизању винограда, било је 40. присутних, а јице

držalo predavaње u Grčinstu zato, što je okruž. žetelica baš u vreme zaklanog predavaња, bila se zadržala. Tako isto u Bođevcu, nije se mogao održati predavaње u određeno vreme zato, što su tada u tom mestu i okolini vladale žarane bolesti. Ostalo je samo predavaње o zimskom hrabrenju stoce, no i ono će se prirediti na godišnjoj skupštini u januaru 1908. godine.

U toku 1907. g. Podružnica je nabavila i rasturila u narod:

- 600. kgr. plavog kamena
- 250. " ranoće
- 2. vaza „dominusa“
- 3. se ko za seno, slamu i šamšu
- 1. trijer,
- 45. kgr. glatke žirje
- 12. kalomareških noževa
- 51. kgr. semenja luterije
- 2. met. dreva za presaćanje
- 2. kgr. semenja stočne rene

Šem ovoga Podružnica ima u svojoj magacinu neprodatoj materijala i to:

- 16. kgr. ranoće
- 55. met. dreva za presaćanje
- kom. listova za presaćanje
- 2. troakara

Prezgod bužetom odobrenog kredita i izvršene sume u školu 1907. godine.

Tek. broj	ПОЗИЦИЈЕ	Буџетом	Утврђено
		од 1907.	од свега.
		двп. п.	двп. п.
1	На уређене и обрађивање по- дружничког имања	600.00	430.75
2	На плату сталног ради. — чу- вара имања	360.00	338.00
3	На канцеларијске трошкове — На трошкове на државне пре- давања у округу	30.00	26.10
4	120.00	44.80	
5	На кирију магацина	12.00	00.00
	Свега	1182.00	849.65

У овој години Подružnica она, добила је на њих помоћи од Српског Пољопривредног Друштва сузу од 800 динара, а поред овога и одобрен кредит за набавку справа, семена и т. д. у суми од 800 динара.

Управни одбор држао је у току године 9 седница, у којима су решени сви послови:

1. Констатовање нове управе;
2. Состављен програм рада за 1907. г.;
3. По извршеном прегледу, прихваћени рачуни од бив. управе;
4. Предата књижица благајнику;
5. Прихваћен извештај о предаји дужности старе управе новој;
6. Одобрено расходавање плата, који је дугом (употребом) службом, постало неупотребљив;

7. Надејствовано одобрене од окр. одбора, да се ствари не могу држати у доплату окр. одбора;

8. Донето решење да се подружничко имање ограничи;

9. Одређена два члана за потписивање записника;

10. Најављена благодарност Срп. Пољопривредног Друштва из последњој помоћи;

11. Усвојена измена чл. 17 правила подружничких;

12. Одређена лица, која ће држати поједина одређена предавања;

13. Решење које ће се справе и алати држати у стоварштини;

14. Одређена цена лози са подружничког имања;

15. Одређена продаја трање са подружничког имања;

16. Решење да се преко окр. листа ангажује што више такмичара за награде, које је расписало Српско Пољопривредно Друштво;

17. Одредно пуномоћница да код суда заступа Подružnicu по тужби Ципка Петковића;

18. Решавано о кредиторству чланова;

19. Решење да се грође на Подružничког винограда, прода амштацијом;

20. Одредно изасланици за изложбу, коју приређује Српско Пољопривредно Друштво у Београду.

Подružnica сада има пуномоћних чланова и то:

Добротворца са по 100 динара улога	—	—	2
" " " " " "	50	"	19
Учесника	"	"	3
Почасних	—	—	1
Редовних	—	—	25
Понављаних	—	—	3
			53

Свега: 53

Председник,

M. Турјиновић

Деловођа,

Ст. М. Петровић

Извештај Крајинске окружне подружнице за 1907

Учитво Ваш шашељмо следели извештај о раду оне Подružнице за прошлу 1907 г.

1. Подružnica се у току целе прошле 1907 г. бавила набавком потребног материјала за одржавање винограда у овом крају, као и потребних справа и алата, које су поједини пољопривредници тражили преко ове Подružнице.

Све оно Подružnica је набављала преко Српског Пољопривредног Друштва.

2. У почетку године још у фебруару и-цу Подružnica је растурила по селма општинама у округу 500 плаката е поштом о чишћењу ноћава и уништавању гусеничних гнезда.

3. Приредила је један 5. дневни подружнички курс у Вишељско-козарској школи од 2—6 априла закључно за виноградаре овог краја на ком је подружњар школеки узносио слушањем и практички и теоријски са чувањем и неговањем вина, као и одржавању буради и подруња у здравом стању. Овај је курс одмах о трошку Подružнице.

4. Приредила је и 2 практична предавања и то 21. маја у селу Рајцу за пољопривреднике села Рајца и околине. О подизању и одржавању винограда на зречном земљишту и о

веш и болестива вина; а 22 Јула у селу Салашу за пољопривреднике Салаша и околине о подизању воћака и подизању виноградa.

5. Подружница је била ставила у програм свог рада у почетку пр. године да приреди још један јесењи курс о берби винограда, али овај није могла извршити.

За деловођу
Благићкић,
II Димитријевић
учитељ.

Председник
Пољоприв. Подружнице
Округа Крајинског
Јос. Станојевић

Извештај Жичке окупне подружнице за 1907. год.

Подружница је обновљена 27. маја пр. године, дакле савро у јубилејна године, те је преча томе њена утрпана у претиду у програм свога рада оне послове који су везани за бербу од јуна до краја године, претпостављајући, да ће као и у равниси приликама, имати при руди за то и потребна средства.

Положање је било о овоме: I. Летом својим од 28. маја др. Бр. 1. известила је Српско Пољопривредно Друштво о обављању Подружнице и преча одлучи збора од 27. истог месеца, тражила да седнито окружна Подружница, за округ чапачки, буде у Краљеву. Друштво је актом својим од 14. јула др. 3734. директно знању обновљење Подружнице, а по питању о месту седнита окупне Подружнице за округ чапачки, упутило је Подружницу да чека, да се то питање реши већ започетим редовним путем.

2. Да ју је могла завршити програм рада и да би потпуно година могла успешније радити, обратила се ради помоћи Српском Пољопривредном Друштву, окупниту среза жичког и окупниту округа чапачког. Од Друштва је добила одговор, да ју је немогуће дати још ма какву помоћ, што је на тај њих буџетом одређену суму већ развије распоредило и раздало окупним пољопривредним Подружницама. Скупштина среза жичког уведла је у свој буџет за 1908. год. 742 динара у име помоћи за ову (1908) годину, а окупниту округа чапачког одговорила је, да Подружница није могла одредити никакву помоћ, због будућег преоптерећености.

3. Изабрала је преча чл. 19. својих правила поверенике поглавито у циљу, да би преко њих добила што већи број чланова, али је у томе извала незначитан успех. Највећи број повереника није се ни одазвао снаско са тог, што се Подружница не може да уврети у рад окупних подружница. Због тога, што се од Друштва није могла добити помоћ и што незначитна подружничка средства ипак могла бити појачана чланским доприносима Подружница није могла извршити сметру живине, ни владобу свезег и прерађеног воћа на среза жичког, коју је била нагнала у свој програм рада за ову годину.

4. Раздала је сто (100) кутија семени свилених буба одгајивачима из среза жичког, и околине. Одгајивачи су добили за мехуре на 2000 динара. Како саво у срезу жичком има преко 6000 дудова, то би се могло раздати на 800 кутија и добити за мехуре на 15 до 20 хиљада динара. И да би у оном погледу што бoље заинтересовала привреднике из среза жичког и околине Подружница је изстала пет награда за

оне одгајиваче свилених буба, који доведу на откуп највећу количину мехурака рачунало од једне кутије. Награђени су:

Први награђен од 15 динара Станка Кошарчевић из Врбе, која је добила 58-31 динар за 22 кгт. мехурака прве класе и 11-050 кгт. мехурака друге класе; Други награђен од 12 динара, Степан Стевановић из Лаћанапа, који је добио 57.18 динара за 23 кгт. мехурака прве класе и 7-740 кгт. мехурака друге класе; Трећи награђен од 10 динара г-ђа Стоја Новковић из Краљева, која је добила 54-59 динара за 23 кгт. мехурака прве класе и 5 кгт. мехурака друге класе; Четврти награђен од 8 динара, Живојин Ђоковић из Винице, који је добио 42-40 динара за 19-200 кгт. мехурака прве класе и 1 кгт. мехурака друге класе; и, петом награђен од 5 динара Младен Стевановић из Ошанића који је добио 30-98 динара за 12-400 кгт. мехурака прве класе и 5-500 кгт. мехурака друге класе. Најатак је учињен на Подружничке класе.

5. Приређала је о своје тронку једномесечни издатежни курс од новине августа, до новине септембра, трајајући се осам куриета. Један је од њих напустио носач одмах у тројиди, због болести у породици, после неколико дана. Цело време пробавајући су: Стеван Кошанин из Матаруга, Живојин Тодоровић из Самцала и Радош Николић из Буковине. Кошанин је толико замолио овај носач, да је и после курса провео нише од месец дана у Шетаринаци од Ратарске школе о своје тронку, само да би се што бoље успорило, а носач је и у итнину схватио њако ваља, те је нада, да ће тош привредном тралом, а нарочито што је у непосредној близини Матаругине Бање, кога што бoље користити. Шетарски предмети које су израдили они куриети, били су изложени неко време у просторијама Ратарске школе и сваки се о њима похвално изражавао.

6. Училино је све шта треба, да се 17, 18 и 19 августа приреди каленарске курсе за каленарске ошечел.

На тај курс дошло је свега два млађина: Љубомир Деспотовић из Врдица и Војислав Радовић из Врбе. Остале оштинке ипак упутило млађине, а тражећи су из сваке оштинке по један, ипак одговорилие за што то ипак учинило.

7. Док би привредници из брвених крајева могли лакше изводити свој стравина, Подружница је набавила једну прилагану за ручи и сточну снагу и добила једну у коњени, али ипак су оне добивене доста касно, то су се могле мало употребити. А да би се због окупниту и сточној храни, могла шпала кориштити употребљавати, Подружница је из својих средстава набавила две сепкалице за шаву и сено и дала их на послугу својим члановима.

8. Посредовала је у набави шпави камена и других потребна са своје чланове.

9. Училино је да привредници среза жичког и оне године узму што више учиња за владобу повра, воћа и живине, коју је приредило Српско Пољопривредно Друштво о својој слави 30 октобра пр. год. Излагач је, као што се и очекивало, и оном приликом било у довољном броју, нише по и једне године, да се о тога могло добити у пављену и засебно одељене за поврће и воће. Одељене је било врло лепо уређено и било је на врло узгодном месту. За владоке предмети награђени су новчаним наградама и то: а) за *младежице поврће*: Станисла Богавца из Грдине, Радомир Карапанчић из Јаружака, Живојин Весовић из Адрана, др. Јосиф Марјин из Краљева, Миланас Милошевић из Грдине, Петар Лазаревић из Ковалица, Александар Поповић из Јаружака

и Љубомир Петровић из Адрана (последnji је добио две награде); б) *За илустрацијо* Стеван Марковић из Деревца, Јеремија Гајић из Вуковине, Љубомир Чоловић из Деревца, Андра Милићевић из Самцала, Коста Терзић из Јаругјака, Љубомир Милковић из Самцала и Јован Високић из Ошанића; в) *За илустрацијо* Кривоје Раде Радовић трговац из Крадјева (две награде); г) *За кочици*: Коста Терзић из Јаругјака и Ђишоја Високић учитељ из Адрана. Још је већи број награда похвалницама, које ће се, чим се буду добиле предати ентузијастима; и

10. Привредна је забаву с предавањем на Сретове, у помет своје класе.

Председник,

Благ. А. Тодоровић

Секретар,

А. Анђурић

Извештај Ваљевске окружне подружине за 1907

Навршила је се већ тачно година дана, од како је Подружнина ступила у живот. За то време, и ако је кратко, морала је и наша Подружнина проћи кроз све оне фазе, прои које пролази свака нова и млада установа. Морала је се и она борити са разним препрекама и недаћама које су признавање било из тога што није имала довољно средстава, било из тога, што ипак се унапред могли предвидети и отклонити извесни узроци, који коче и спречавају развитак Подружнине у јавном и практичном животу. Са рашкошјом можемо јавити збором, да је наша Подружнина ипак све те сметње срећно пребрдила, и да се сада после годину дана налази у једном веома повољном развоју, који обећана утешава и изодан рад.

После конституисања Управе, као рад Подружнине сагасио је се у овим трина таблицама:

1. Радио се је у колико је било средстава и добре воље, на организација Подружнине. Свакако да је у том правцу Подружнина могла да покаже обилнији рад, но кад се узму у обзир неке ненападне препреке, као прештај оснивача Подружнине г. Вељборка, па онда одсуствовања секретара и његова помоћника г. Радошевића и г. Машковића, у кој је случају садашњи секретар остао без икакве помоћи, и уа то претрпао на неколико страна значајних послова, па онда веома слаб одиан г. г. чланова на ширег одбора на седницама, — онда се морало задовољати и са овим што је до сад у том правцу урађено. Према оваком стању ствари, у прошлој години одржано је свега шест седница ширег управног одбора.

2. Поред горњег радило је се, да Подружнина добије своју зграду — за канцеларију и за магацине, која је у осталом била и главни узрок, што Подружнина није могла у овој мери да развије свој рад, колико је могла и колико је било воље за то. На добијању зграде почело је се радити још на првој седници Подружнине, прошле године, када је Управа била бивана, па ипак успело је се тек почетком ове године да ову потребу зграду добије. За овај свој успех Управа неможе да прегусти прилику, а да и на овом месту не изјави своју топу захвалност Окружном Одбору, за уступљену зграду, и

своју хвалу на ушћивности и предуредљивости његовој, са којом је шашиа на сусрет Управи. Зграда која је Подружнини уступљена, састоји се из пет одељева: два одељева са зина уличе, у којима ће бити смештени дућан и канцеларија, а она три одељева саужаје за магацине. У току ових дана приступиће се изјави репаратури ове зграде, за коју је цела Управа стављено 200 дина, на расположење.

3. Трећи и главни рад Подружнине био је у прошлој години приређивање Стоцарско-Воћарске изложбе, која је и одржана на дан 8—9 септембра, прошле године у Друштву са онд „колом Јахача“ која је приредила изложбу коња.

И ако је изложба била заказана још почетком прошле године, и ако је Управа била предузела кораке око приређивања благопрешено, ипак приређивање изложбе било је дефинитивно решено тек на двадесет дана пред изложбу. За ову околност може се кривити једино Министарство Привреде које на нашим астина и писменима није хтело или није могло радити ништа, те је се на дефинитиван одговор његова морала чекати месец и по дана и тек на наша неколико телеграфика ургирања одговорено је. Но, и поред кратког времена које је Управа имала да спреми изложбу, и поред разних несагода, које су току приређивања несреће, ипак је она изложба приједана у округу преко сваког очекивања, и толико је успех ове изложбе одушевно поједнице а нарочито Окружни Одбор, да је у овој години предвидео у буџету на државне овакве изложбе 4200 динара, дакле предвидео је 1200 дина, више по у прошлој години.

На овој изложби награђено је било 180 излагача, а издато награде које у новцу, које у сиравама 6109 динара. Кад се овако дода стук коју је издало Министарство Привреде на кувиниу припошодних града, онда излази да су ипак пољопривредници — излагачи примили вредно 10000 динара, које на име награде, које на име продаћих града.

Изложбу коју ће мо у овој години да приредно изведе се да ће веома брзо бити како у погледу броја излагача, тако и у погледу квалитета изложбене стоке и осталих пољопривредних производа, јер ће се приређивању приступити благопрешено и са више искуства, но што је у прошлој години био случај.

Председник Подружнине,

Ристо Тодоровић

Секретар,

Д-р Ур. Крајић

XII.

Закључак.

Подносио овај свој извештај Главном Збору, Управа моли да га Збор изводи признати и одобрити, издати са свима члановима оного Друштва:

Да живи Највиши Заштитник Српског Пољопривредног Друштва Његово Величанство Краљ Србије *Петар I.* и Његов Прешветли Дом.

Бр. 369. На седнице Управе Српског Пољопривредног Друштва, дужне 28. јануара 1908. године у Београду.

Колина је оскудица хране у народу

У последње време учествовали су у нашој повременој штими гласови, да је последња прошлогodiшње, по припрему рђаве, најпре пошљаци и кивше, а потом дуготрајно суше године, већине оскудице у народу, па да је и глад на помену у неколико средова неких наших издворедних округа. Ти главоци су учествовали, па су наши одјека и у посланичким предлозима, да се народу који гладује на државних средстава, из у. звани државне готовине притекне у помоћ. Шта више савремено, да је сас осталих рашних мера, да том алу на помоћ благовремено доскочи и сама Краљевска Влада, намла се побуђена, да код Управе Фонда посредује да стави на располагање 1,000.000 динар, како би могла одговорити потраживању појединих окупних самоуправањих тела, ако би потраживања позитивно за исхрану свога становништва који трпе истисни оскудицу, што му је остала хране као претек од жетве, омалина или повесаља.

„Текла“ као орган једне наше пољопривредне организације, у чију дужност спада заштита пољопривредничких интереса, није о томе преговорно још ни једну реч. „Текла“ који је лавске године, у неколико прилика говорило о исплати за једну дошу жетву и предлазило мере, како ће се наш пољопривреднички ред у земљи, својом сопственом снагом, самозадовољно, повољно и спешно од глади, дивље, кад се с вину забринутости предваља с наменом стране, питање о исхрану становништва као овако: кад се у многим сељацима и оштинцима оних средова, у којима је 1907 жетва злата подвацила испод средње мере, за 20 и више процената, тврди да постоји глад која коси и људске животе, данас се не сме ни „Текла“ оглушати, а да на основу значајних извештаја и података, на основу искуствених података и стручних рачуна вероватноће, не прилагодило са своје стране колико може, да се што приближије дође до предвете правог стања и народне потребе, те да се може ладнице и приеобити судици о оскудици и цени, да ли и где и колико глад може владати. „Текла“ може то утакло пре чинити, што је он на писани неопитрасног стручно — научног гледишта, подрељеног приватним искуствима приватних извештаја у етапу проперити како значитно тако и приватно омалина податке и све преплагдјене или намерно непоуздане закључке. Да најпре расмотримо значајне извештаје о оскудици у народу.

Још при крају лавске године Министарство народне привреде наслало је да прикупи значајнија прута податке о томе, који средови и који окупни у земљи стоје рђаво с готовином хране за исхрану становништва, има ли оскудице у храни и колика је потреба у храни коју би ни требало пружити, да се народ сачува од глади. Министарство је пошљило и „поред рђавог искуства од 1904 године, да буде на чисто с правих стањем и ако потреба иште, да држава притекне и у помоћ.

И до 3 децембра пр. године на основу пристипалих значајних извештаја, изјављено је, да је у 12 округа та потреба свега 5,918.410 кгр. хране у зрну, а да је за окупне: *крупнички, тешки, топлички, итими и државни* степила подака, да они немају никакве потребе за помоћ ради исхране свога становништва.

Потреба у храни у зрну, по том извештају објављена, у говору г. Министра народне привреде у Народној Скупштини, у седници од децембра 1907 била би за:

1	округ београдски	3,052,000	кгр.
2	» подрински	1,128,720	»
3	» позаревачки	728,500	»
4	» ваљевски	491,300	»
5	» руднички	213,300	»
6	» смедеревски	125,000	»
7	» врањски	50,000	»
8	» чачански	47,000	»
9	» широтски	30,000	»
10	» крагујевачки	26,800	»
11	» крајински	20,300	»
12	» моравски	5,500	»
		Свега	5,918,410

Али као што видимо, окупни: *врањски, чачански, широтски, крагујевачки, крајински и моравски*, потребују свега укупно 179,600 кгр. дакле толико неватне кичине хране, да их сами могу подврити без ичије помоћи а у милом на кошачке хране. Према томе извештају објављеној потреби у храни имају би овим редом и они окупни: *београдски, подрински, позаревачки, ваљевски, руднички и смедеревски*.

Па и горње царе неће би се редуирати, јер у прибавку таквих података значајним припитивањем, можемо поуздаво рачунати да су они у најмању руку за 30% увеличани и онда би добили овава прелаз да те окупне, испрваљени још уз то по потоњим подацима:

1.	округ београдски	3,052,000	по одбитку	30% — 2,130,000	кгр.
2.	округ подрински	840,000	по одбитку	30% — 602,000	кгр.
3.	округ позаревачки	728,000	по одбитку	30% — 510,000	кгр.
4.	округ ваљевски	603,500	по одбитку	30% — 422,485	кгр.
5.	округ руднички	213,300	по одбитку	30% — 149,310	кгр.
6.	округ смедеревски	125,000	по одбитку	30% — 87,500	кгр.
					3,901,295

По и у овим окупцима у последу оскудице у храни поједини средови знатно се разликују. На основу тих извештаја:

1. У *београдском* округу трпе већу оскудицу средови *кошачки* (1,470,530), *кољубарски* (501,500), *посавски* (450,000), *гочински* (321,060), и *врањарски* (300,000);
2. У *подринском* округу трпе већу оскудицу сред *јадрињски* (362,000), *подрински* (1,295,000), *посаво-ташавски* (90,800), *рањевски* (71,300), а *заву матавски* (40,000), *ликавску* *забуковачки*;
3. У *позаревачком* округу највећу оскудицу трпе средови *хорватски* (200,000), *равски* (144,000), *милански* (70,000), *звонички* (62,050), *позаревачки* у 33 општине 386, у *јадурју* *биће* око 965 и у *окресу* 2440 *породина*: *мање голубачки* (око 5000) и *хољачки* (само по селу);
4. У *ваљевском* округу трпе већу оскудицу средови *ваљевски* (244,700); *ташавски* (173,500); *посавски* (165,000); *погорски* (80,350); и за *кољубарски* за 4 општине *постврадале*

od poljave (markovača, bogovačka, cvetanovička i babuške).

5. U *provincijalnoj* okruhu tri najveće osuđuju srez kačeraši (196,180 kr.), zlatu srezovi: takoveški (16000) i dubički (7,200)

6. U *švederskoj* okruhu tri osuđuju samo 7 onihina sresa podučavskog.

U ostalim okruzima (7—12) krpe osuđuju u po jednoj ili drugoj srezu samo po neka onihina ili poneko selo.

Po sadašnjoj ceni kukuruza tih 3,901,295 kr. stali bi po 15 dinara tovar. svega 585,194,25 dinara i to beogradske okrug s potrebnom svojom od 2,130,000 ktr. trebalo bi 319,500 dinara, a svih 5 ostalih okruga uopšte još 161,644 d. i 25 kr.

Okružna skupština okruga beogradske savezata u naredni sazivi osmislila je tu potrebu za nabavku hrane osuđujuca u svojoj okruhu na 200000 dinara i toliku važniju rešila je i da učinik kod ureda ovdašnja pošto je Ministarstvo Narodne Priprede na osnovu ovakvih zvaničnih podataka koji osuđuju hrane u narodu ne predstavljaju u tako prvoj boji kao pojedini posadnici na tih krajevima koji čine zakonske predloge i traže za narod svoja okruga od države tri put na do 15 i 20 puta veću pomoć da spasavaju osuđuju od gladi, no što oni zvanični inventari pribrani u Ministarstvu narodne priprede glase.

Ovakvo ogromno razlike u oceni jednih istih činjenica od zvaničnih i od privatnih krugova, ovako veliko razlikovanje njihovo, u jednoj tako lakkoj stvari, kao što je pitanje o nekima stanovništva čitavih 6 odnosno 12 okruga, valjaku nam potrebu, da se oko pitanja za sklanjanje hrane potrebe narodne, dostigne osuđuju njegove, pozabavimo i da isto pitanje sa sviju strana rasvetliko, da za pravilnu ocenu prvog stava stvari uzemo u ocenu sve podatke koji nam neposredno ili posredno daju ocenu posuđuju mogu.

Na žalost za takve podlove, ni u Srbiji ne raspolazemo nikakvim naše posuđuju podataka, kao što je to dosta očitovano dokazano u raspravi *Priznanje žetve u Srbiji* (III sveska Poljoprivrednog Glasnika). Naša Statistika vrlo malo je poljoprivredna, malo je potuđana, niti to može biti do uvođena katastra, godiko važne i neophodno potrebne državno-pravne i državno-priprede mere. Šta više i ovo podataka i nito se izvuku to se tako skoro sređuje a još sporije javnosti predaje, da rube uveliko svoju važnost i da se uvek moraju sluđiti zastareli podnaci, ako hoćemo, u delom trenutku da nekimo zabeležu stvarniju ili kolčniju i vrednost žetvenog prinosa. Danas i za ovako krupnu i važnu potrebu, nismo mogli dobiti na državne Statistične podatke za 1906, zato što se valjalo u štampi, jer valda nema drugič primerka rukopisa, ni narađeni sukrasni predseđa po okruzima; za 1907 zato što još nito svi ni dobiveni i ako su i teledrvošim putem ko zna koji put već traženi.

Da bi mogli ceniti ko ima pravo, ili bolje reći: da li privatni krugovi preteruju u oceni osuđuju u hrani koja valjda u narodu, ili ih zvanični krugovi potčuju, ni bi morali imati sređene delokuju statističke podatke za 1906 i 1907 godinu, ne samo o žetvenom prinomu proizvodnje žita već i ostalih poljoprivrednih grupa narodne priprede: voćarstva, ratarstva, vinogradarstva i o staju stocarstva i stocarenja, o ukusnoj zaradi istih poljoprivrednika u prošloj godini, pa da možemo ceniti svu težinu i obilnost

krize kroz koju su tarfeju njih tolikih oni danas prolaze. Da mestimično elementarnih nesloga jedne godine, prostirajući svojom za poslednje druge godine, dovode u pitanje opstanak hiljade porodica srezova i ako je nekova priprede već raznostručnija i više ograničena samo na proizvodnju želdorova, ili žitarstva. Morali bi za sve te glavne grupe priprede narodne, izvanik, po najprostijim merilima za to čiji prireme, to da sremo, z malo većim prikom no dosleda govoriti o „narodnoj godini“, ili o „narodnoj blagostanju“... izrazima koje imaju, kao meralo za narodnu pripredu jedini niti i dani radnici, prema tome, da li su u ovakvoj, ili su na vladu**

Stoga ćemo se i danas morati dopuneti posuđiti starijih podnaca, na ih proveriti drugič poštici, savremenijim i posuđuju podnaca.

Na prvom mestu svi mi koji smo s važnom pratiti zvanice nasprataje koji su u toku 1906 i 1907 godine slatili Ministarstvu narodne priprede od poljićke vlasti, odnosno državnih ekonomia na sviju srezova i u zvaničnim noshama obavljanima, mogli smo steći sebi ovakav sud: da se protirovana 1906 godina može nazvati rodnom godinom, a prošla 1907, kad se niti ishod žetve u celoj zemlji, da se može emigrati kao nešto ravnija od prvono srednjih godina. Kad se izuzmu okruzi beogradske i valjevske, jedan veći deo okruga prodinokog i jedan mali deo okruga švederskog, onda se za ostale krajeve može slobodno reći, da su u žitarstvu izvan srednju žetvu, dokle je u govornj okruzima prireme bio malji za nekih 20 i 30, na mestimično i do preko 50% od prvono srednjih godina. Maljač je nemogućno i naše približno ocenjavati bez ikakvih posuđuju podataka i e metodom po kojoj se isti krikuvalju. Ali posredno i ovako na namet, nito nam potrebni valili dokazi za to, do činjenice, da bi se poslednje takvog maljač u žetvenom prinomu, da je on bio toliko vešini kako se tvrdi, da on dostigne izkuvan u gladi čitavih 6, odnosno u maljoj meri 12 okruga u zemlji, morale osećati u jednoj krupnoj pripredeji prvi dele zemlje koja bi je potredala na temelja i koji bi poremetnala sve odnose u njoj. I to još — valja imati na umu — u godinama poremećenih odnosa najeđu dosadašnje proizvodnje i pravilnoga toka njenih proizvoda u dožabih i u zalaganju saobraćaju, jer kroz veći deo 1906 i kroz celu 1907 godinu, Srbija se valjala pred izgudom mešavla svega izvoziloga pravila i preobrađajem svoje priprede i proizvodnje, isto je već ne mali prirodni potrebe po sebi i bez gladi godine.

Na članaka: *Poruka koju pruži žetvskoj proizvodnji krstome žetve trgovine u 1907 godini* videli smo, da je Srbija za ovo poslednjih godina (od 1894 godine) bahu u slavila, 1907 godina, imala najveći iznos po vrednosti. *Taj je iznos iznosio 82 milijardi dinara*. U starom ugovornom periodu 1902 godinu bila je po vrednosti iznosa najiča godina i te godine iznosio je iznos 72,123,654. Znači iznos 1907 godine za skoro 10 milijarda din. bio je jači od svaju prethodnih god.

Da bi mogli ceniti u pogledu *voćarstva*, kako se odnoso 1907, srazu ostalih prethodnih godina, naješemo okde podatke za iznos od 1894 do 1907 godine. Izvešeno je u metare, tovarima i u vrednosti dinarskoj:

	Пшенице		Кукуруза		Овса		Јечма		Ражи	
	мет. тов.	динара	мет. тов.	динара	мет. тов.	динара	мет. тов.	динара	мет. тов.	динара
1894	527390	5,198.000	217010	1,911.000	106990	1,042.000	95130	815.000	54640	512.000
1895	623260	6,556.000	38050	376.000	119740	1,453.000	11940	331.000	19500	184.000
1896	1030120	13,158.000	129980	917.000	167700	1,626.000	87760	598.000	27500	269.000
1897	308470	6,619.000	133670	954.000	176250	1,731.000	33170	307.000	29390	359.000
1898	617280	9,772.000	29650	237.000	175090	2,037.000	83670	787.000	33980	366.000
1899	775420	11,100.000	257160	2,016.000	103820	1,012.000	175100	1,771.000	48400	560.000
1900	988940	11,404.000	625170	3,771.000	67350	599.000	190190	1,795.000	35280	530.000
1901	595181	7,700.000	453840	4,259.000	185080	2,036.000	121560	1,337.000	38190	397.000
1902	505050	5,616.000	277160	2,609.000	85180	898.000	53360	532.000	35850	326.000
1903	500900	5,766.000	43180	388.000	65480	557.000	121550	1,007.000	11330	354.000
1904	831854	12,772.147	33064	294.000	75845	621.716	90386	900.662	23590	215.419
1905	931467	11,659.089	204763	1,933.595	51297	607.234	175886	1,846.757	46360	418.218
1906	915978	11,353.501	445904	4,254.572	145076	1,643.130	381237	3,848.125	98018	1,066.178
1907	542273	10,303.231	1027831	11,820.296	85318	1,112.067	310262	3,040.938	31915	497.682

Из овога прегледа видимо да 1907. године стоји у погледу износа:

Пшенице по количини иа година: 1896, 1900, 1905, 1906, 1899 по вредности иа година: 1896, 1904, 1905, 1900, 1899

Кукуруза по количини је највише; за 402.661 мет. тов. јача од 1900 до две најчешће године; по вредности такође највише; скоро тринуг јача од дотадашње најчешће године, на јача и од вредности износа пшенице.

Овса по количини је боља само од година 1900, 1902, 1903, 1904, и 1905; по вредности стоји иа година 1906, 1901 1899 — 1895

Јечма по количини стоји само иа 1906, али по вредности превазилази остале, иа и 1906 године.

Ражи по количини заостаје 3¹/₂ пута из најчешће 1906 године, а по вредности само иа најчешће 1906 г.

Као се ограничено на житарице и на житарећи извоз, онда извоз житне по периодима од 1843 до 1905 просечно годишње и за 1906-1907 износи:

	килограма	динара
од 1873 до 1880	1,112,815	105,893
1851 до 1860	826,940	78,358
1861 до 1870	16,576,969	1,943,835
1871 до 1880	20,681,231	3,103,370
1881 до 1890	53,585,310	6,618,365
1891 до 1895	129,708,496	13,510,706
1896 до 1900	125,355,830	13,845,600
1901 до 1905	111,733,640	13,022,334
1906	198,621,352	22,167,806
1907	199,763,160	27,774,154

Може ли бити питање о глади и о таквој аграрној оскудици и невољи у једној земљи која две године узастопно једине године (1906) и једне „оскудице“ године, 1907, преко сваке доминанте потраге (а она се састоји из остаци хране за исхрану становништва и за дотрпачице семе) имала појединачно, а житно све количине житне, во и у једном периоду од 1843-1905 година, а по вредности 1¹/₂ (1906) до скоро 2 пут већу суму новца унесе у своју земљу за извозне житареће производе по најчешће године по вредности извоз у једном периоду? И то онда кад је те „гладне“ 1907. године укупни извоз

Србије за скоро 10 милиуна динара јачи по најбоље године по вредности извоза (у 1902) у односу уговорној периоди. Онда кад је она имала за 11 месеца 1907 године и извоз брашна и мелиса у 1,495.000 динара; кад је и од покаретна имала и за суне шљане (14,150.000) и за сирове поће (2,623.000), те пете (1907) године по вредности најчаш извоз, а и вредности извоза некима (3,485.000 динара) није подбацила дотадашње најбоље године.

И ако је 1907 године извоз из групе стоке и сточних производа који износи вредност од 18,470.000 динара, подбацио за 8,101,079 просечан извоз жите и краве стоке од 1896-1903 године (20,571,979 динара), онет је са округло 80 хиљада брза семка постигнуто обезбеђење извоза за 53,33¹/₂%, а извоз говеда за 1¹/₂ дотадашњег извоза.

Нисмо могли добити податке, прикупљене у целој земљи о стању жетовног приноса у 1907 година за поједине главније земљопрадничке производе. Међу тим и „Тошак“ је целе 1907 године, почев још од Влагињине и новодиле, вратио стање обраде земље, засејавања и пораста усева.

Још се чини ваљда кодино су недовољни и украсни гласови кружили о народној невољи и промети у нашој мало зналачкој јаности, да је и Министарство народне приредне по дукности и прихватио иницијативу по родољубљу, пред Тур-ђев-дан 1907 устранило тим гласовима звоница из забугну. Друштво „Црвени Крст“ изашло је проглас и отпочело прикупљање добровољних прилога.

Међу тим Министарство народне приредне, по што је издејствовало решење министарског савета, да се одобри 60.000 динара за помоћ пострадалима од поплаве и то у најпотребнијем — у семени за људку и за сточну храну, семени које брзо стесна и од глади чува, изредило је одмах, те су државни економски обшари сви понављали нешта, да виде, у чему ли је, какав и колика помоћ потребна. И угована појава! Народ који је пре две године за време суше и глади, сам тражио помоћ, данас је не храни ништа се прелазо и оно сувише нема да они, чије су куће и стаје, покућанство и мал стародиле, помоћ трајеју. Једино села Шалиница и Кулич из самој Морави, близу ушћа њеног у Дунав које је онај ловашки сасени управство, тражила су помоћ у храни и Министарство ни је нису узакло, набавило и раздао 30000 кр. кукуруза. И Азбуковина која је са недовољног времена у љивској (1906)

berbi, upustila kukuruze seme, travnjaka je pomoh u semenu. Njave niko za sad nije htelo alavati ni... milostinju što je lena, i pokvalna karakterna prva našega narod¹⁾

Donjiše je²⁾ nije isao :

„Po našem saznanju u stочноj hrani ove godine velika je oskućina u svima severnim krajevima Srbije, naročito u Posavju i Podunavlju: valenskom, beogradskom, smerderskoj i požarevačkom koji snajdu u naše pojedinošćine krajeve krunne stoke: goveda i kova. Ima krajeva u tu oblasti, kao i u podrinjskom okrugu, u kojima su livade donese $\frac{1}{2}$, ali tek $\frac{1}{3}$, dosadašnjeg prinosa u senu; ali ima ih, kao što su Stig, Kosmaj, Posavina, gde nije rodilo ni seno, niti će biti i same za ishranu stoke. I sna će se nada, podajati na rod kukuruzine (šane).

„U Pomoravlju izgleda da mestinju bolje stajiko s prinosom sena, kao i u brdskim krajevima Podrinja, užičkog, rudničkog, zaganjskog, krševackog i tolničkog okruga, na moжда i po novim svatunskim senokosima okruga zemljanog i pirnetskog i po vrelatinju valanskih mestina, u senju...“

„Štože smo ovde podetisni na sve te okolnosti, drжимo da bemo moći da se uputimo u sračunavanje životinjskog prinosa za 1907 godinu, na osnovu doњega pregleda:

Имамо за 1906 ветор. товара ижају 1907 године товара:

Округ	жива у окрузе	изају 1907 године товара:
Београдски	• 820,551 одбит 30%	434,286 као одбите 50%
Валевски	• 213,470	• 219,420
Подрињски	• 742,779	• 594,223
Смердерски	• 845,590	• 676,222
Подравски	• 1,243,537	• 996,429
Гудински	• 312,819	• 251,855

Одредивање потрошње жита по количини, укупно и на 1 становника врши се одбивање од производне жита за ту годину годишн извоза преко увоза за ту годину и потребе у семени. Остатак је домаћа потреба за потрошњу. Потреба у семени то је остатак од производне за стрна жита 20, а за кукуруза 4 од ете.

На тај начин за 1900 (коју примењујемо на 1907) овака је потрошња у земљи :

Производња	Остатак	Извоз преко	Укупан	потрошња	
семеми	улова ³⁾	одбитак	земљи	метарских	
у	т	т	т	товара	
Кукуруза	• 4,692,063	187,682	1,027,831	1,210,513	3,481,550
Пшенице	• 2,214,069	442,813	542,273	985,086	1,228,983
Осталог жита	1,978,266	215,653	427,526	643,179	4,355,087
Свега	7,884,398	846,148	1,497,630	2,838,778	5,145,620

СТАТИСТИКА ЗЕМЉОРАЂЕ У КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ ЗА 1906 ГОДИНУ

Жетвени принос

ГОДИНА	Жетвени принос у товарима (= 100 килограма)																										
	кукуруза		пшенице		ражи		јечма		овса		крун-жита		проса и еде		пшута		семеми и трава		укупан		аронара		белог и црног зупа		шљива		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25		
1906	7,057,909	3,505,793	396,671	1,055,469	678,749	29,545	16,373	667,245	5,369	444,704	489,570	305,273	3,443,802														
1905	5,443,516	3,061,913	380,239	799,069	515,133	22,905	6,195	301,839	6,603	274,029	320,284	120,881	4,337,515														
1904	2,412,533	3,177,734	381,234	688,549	608,749	17,731	4,779	131,485	2,607	187,189	195,839	80,989	4,032,057														
1903	4,947,841	2,902,561	277,143	745,507	638,328	32,948	6,432	305,098	4,378	347,234	415,627	145,976	2,948,540														
1902	4,672,448	3,194,922	275,285	761,601	586,983	27,664	8,542	348,926	5,293	359,511	381,543	128,210	4,263,298														
1901	4,787,758	2,305,087	324,283	314,846	485,809	30,788	10,389	346,437	2,983	386,452	339,625	190,088	2,647,412														
1900	4,392,930	2,214,070	173,349	491,832	388,980	14,541	16,664	221,651	2,187	267,134	284,894	192,333	3,693,486														
Прискок од 1900—1905 године	4,492,781	2,788,205	248,500	666,811	512,497	22,746	7,933	238,806	3,960	309,038	324,882	115,674	3,876,318														

Из тога прегледа видимо, да је просечан принос од 1900 до 1905 године, товара (= 100 кг.):

кукуруза	4,492,781	а 1906 год.	7,057,909
пшенице	2,788,205		3,505,793
ражи	248,500		396,671
јечма	666,811		1,055,469
овса	512,497		673,748

Према томе 1906 година може се сматрати као врло родна година. Она је само код шљива мало надбавила петогодишњи просечан принос.

Петогодишњи просечан принос, сложан из дељних шљива на крају горњег прегледа, може се сматрати као принос средње родне године. За 1907 годину можемо потпуно пристати на оцрту младичких ишветљаја за жетвени принос или родност те године, како смо то назвали горе још у почетку.

Петогодишњи просечан принос (1900—1905) већи је од prinosa 1900 године, изузев за кукуруз. Како имамо ту годину грисању и по окружним срећени и по величини prinosa, то ћемо узети њу за основу нашега рачуна.

Горе смо рекли и оценили стања жетве 1907 године, да је у целој земљи жетвени принос нешто испод prinosa средњих година. Да се извукнују окрузи београдски и валевски, један већи део округа подрињског и мањи део округа смердерског, где је жетва надбавила 20—30%, а можда тек у неким местима и преко 50%.

1905 година било је становника у Србији 2,688,747. На 1 становника пада потрошње:

Кукуруза	128.34
Пшенице	45.66
Осталог	16.17

Свега 190-17 кг.

Кад се узме у обзир, да земља која се у Европи најбоље храни, а то је Енглеска, рачуна годишњу потребу на житу 140 кг. с главе за главу овога становништва⁴⁾, онда и из тога сасудје, да не може постојати у Србији глада у тако великим размерама, иако то неки данас представљају.

Али да пођемо још и даље, на да за горњих 6 „гладних“ округа извршимо анализу, на основу редуираних производне жита за 1907 годину, те да можемо оценити, да није овај велики извоз жита из Србије у 1907 години падао на остале округе, а да се у горњих 6 округа стварно сејева оскућина. Другим речима, да нису били то они окрузи који у 1907 години место вишка производне, имају мањак, да спадају у оне округе који порузу за исхрану свога становништва докунуљати храву, од стравних својих округа, односно продајом производа других прављених граћа нокрвати деоплат — мањак — производне.

Мелутимк уопште и у редовним приликама само руднички округ докунуљаје храву од других округа.

¹⁾ „Томаш“ 1907 од 29 јула

²⁾ „Томаш“ 1907 од 29 јула

³⁾ Ово је рачун извесно 1907 године.

⁴⁾ Dado, Beitrage zu Handelspolitik Deutschland II Bd. S. 83.

Кукуруза.

Одредбене вишка или манка производе преко домаће потребе:

Становништво и то укупно (варошко и село)	Производа редуцирана за 50, 30, одн. 20%	Д о ж њ а в а п о т р е б а					
		за све	потрошња	Укупно	Вишак	Мана	
		М е т а р с к и х т о к а р а					
Београдски	139.962	6.111	179.627	185.798	—	32.968	
Ваљевски	143.710	7.445	2.978	184.497	187.415	—	112.960
Подрински	219.755	230.759	9.230	282.033	291.203	—	60.504
Смедеревски	134.574	367.883	14.715	172.712	187.427	180.465	—
Пожаревачки	243.705	658.880	26.147	313.771	339.918	313.740	—
Руднички	78.111	163.378	6.535	100.247	106.782	56.596	—

П ш е н и ц а.

Београдски	139.962	129.044	25.808	159.066	184.874	—	55.830
Ваљевски	143.710	67.337	13.467	65.618	79.085	—	11.748
Подрински	219.755	215.863	43.173	100.340	143.513	72.350	—
Смедеревски	134.574	208.273	41.655	61.446	103.101	105.172	—
Пожаревачки	243.705	239.758	47.951	111.276	159.227	80.531	—
Руднички	78.111	35.342	7.068	35.065	40.783	—	7.391

Остало жито.

(раж, оvas, јечма)

Београдски	139.962	24.658	4.931	22.632	27.563	—	2.905
Ваљевски	143.710	14.904	2.981	23.238	26.119	—	11.315
Подрински	219.755	73.288	14.658	35.534	50.129	23.096	—
Смедеревски	134.574	15.655	2.181	21.760	23.891	—	8.296
Пожаревачки	243.705	102.259	20.452	39.407	59.859	42.400	—
Руднички	78.111	45.413	9.083	14.030	23.113	22.300	—

Сва жита укупно.

Београдски	139.962	306.472	35.850	361.325	398.175	—	91.703
Ваљевски	143.710	156.686	10.426	273.293	292.719	—	136.023
Подрински	219.755	519.910	67.061	417.907	484.968	95.446	60.504
Смедеревски	134.574	591.811	58.501	255.918	314.419	285.628	8.236
Пожаревачки	243.705	1.090.990	94.550	464.454	559.004	436.387	—
Руднички	78.111	244.133	22.686	149.942	78.896	78.896	7.321

Свeгa - - - - - 896.357 303.787

И ови нам прегледи доказују, као год и разматрање извоза по количини и по вредности, да *гладни, ниш има, ниш може бити, у свакој размери како нам то представљају поједини забринети пријатељи народни*. Они нам показују даље и то, да је *застарела процена потребне хране, за исхрану становништва 6 округа и овако*, у Министарству, редуцирана са 30%, *преглато*. Стварни мањак свега жита у оште износи 303.787 и то за *целу годишњу потребу* — од жетве до жетве — а залична процена од Божња до жетве рачуна је да 390.129 тогара. Сем тога ми смо производњу редуцирали са 50,30 или 20%, испод средње жетве, а потребу на храни рачунали на *укупно становништво округа* (варошко и село) и ако од 1905 до 1908 није могао изнети прираштај истога цитру одве трачунатог варошког становништва (за целу Србију 408.839 становника).

Ови прегледи показују нам да *фактички мањак у производњи* имају окрузи београдски: — кукуруза 32.968, пшенице 55.830, остало жито 2095 = свега 91.798 метарских тогара; ваљевски: кукуруза 112.960, пшенице 11.748 и остало жито 11.315 = свега 136.023. Остали пак окрузи немају никаквог мањка у жету, јер и ако округ подрински показује мањак у кукурузи од 60.504, тај округ је имао у пшеници вишак — 72.350, а у осталом житу 23.096 тогара — могао је продајом тога вишка купити кукурузу, тим пре, што су и цене за пшеницу биле добре, много боље по кукурузу.

У прилог томе говоре и цене житу.

Цена житу била је:

	1897	1898	1899	1900	1906	1907
кукуруза	- 9.05	11.38	8.03	8.74	9.54	11.52
пшенице	- 15.85	17.63	13.98	11.22	12.40	19.00

	1897	1898	1899	1900	1906	1907
овса	- 7.89	8.77	7.90	7.44	11.34	13.03
јечма	- 8.25	9.86	8.80	8.49	10.09	13.02
ражи	- 8.60	10.51	9.07	8.45	10.87	15.56

Дакле житни производи у 1907 имали су највећу куповну вредност, плаћали су обавезе с мањом количином и с мањом количином више куповали.

Али не смемо заборавити, да су *наши земљорадници били из округа, у којима се горди, да глад влада имали од осталих земљорадничких производа* ако не *себе, а оно добре приносе*. Воћарство, а нарочито шљиве, као и виногради врло су добро носили, род одражали и доноси.

Па је и шећерна репа донела леп принос, јер је преко 5000 вагона шпела култивана репа за шећерну фабрику, а било је и доста отпадка за исхрану стоке.

Затим насује је родило онако, како се давно не памти. У осталим околним гајеве дувана, а нарочито коноње, одбацио је леп принос и производ је особите каквоће. Србија је у 1907 години извезла кудже 2.088.000 кг. за 1.700.000 динара. При мочуви и трачењу је отпадне коноње 25%, значи, да су произвођачи за 2.610.000 кг. коноње, по просечној цени 5-20 динара за товар примили 1.357.000 динара

Но ми још нисмо ни једном речн поменули ону *благословену меру* коју је наш законодавац предвидео у Брзи и стараву, да наш земљорадник, на случај народних година не може бити изложен опасности од глади. Мислимо на *кошес-*

Да се за тај новци набави храна и разда најоскуднијим непосредно преко општинских стубова, а на обзене општина да ће вредност принахне хране вратити у трогодишњем року без интереса.

На тај начин и врхушна скупштина округа београдског утврдила је, да је претерано представљена потреба округа београдског са 32.000 метричких тонара храна и да је довољно набавити и раздати 13—14 хиљада тонара.

Округни одбор београдски 8 децембра пр. год. најавио је, да до тог дана нису ну чиниене ни са које стране представке о томе, да је се већ почела оскудна у храни по домњина народа беогр. округа; дакле њему је познато да је 1907 год. нарочито у београдском округу била оскудна и да је зато питање о томе: да ли и како би се извало помоћу оскудна — али без тај случај оскудна — распоређивања и на сасаму одбора на и округне скупштине у месецу септембру пр. године. У то доба најве се појавила глад и оскудна и округна скупштина била је мишљала, да се питање и помоћи и не покрене све долаз, док стварна потреба помоћи оскудна не наступи. Разлози за такво мишљење округне скупштине били су: што је наш народ тогине доста немаран и нерадан и што је већ научен, да му се при свакој и најмањој народни и оскудини указује обидна помоћ од државе, па се с обзиром на то не стара, да може сирена дочекати и не неку гладу годину. Нарочито је окр. одбору к скупштини пало у очи, да су после једне родне године, као што је била 1906, општински комиси у округу београдског остали истражи и што су у прибављању кошевске хране и вођују рачуни о тој храну поготову сви општински стубови били врло немарни, што се утврдио извешаје председника комиси и хране од стране нарочитих заседаника окр. одбора. Поред свега тога окр. скупштина била је онда (у септембру) провинца, да се тако овако врло помоћ народу већ и зато, што је елично чиниено у 1904 године, од стране државе којом су ирландско храну прижали и они којима је била потреба и они којима то није требало, на ји једни ии други нису сматрали за дужност да у тој позивању држави врате, но ће поготову све то позамине за државу бити изгубљене.

Ово дана заседавља је и завршена скупштина округа ваљевског и подринског, да оцене потребу и донесе одлуку како да се помогне оскудина у округу. И нема сумње, да ће то учинити и народни представници осталих округа који најбоље познају потребе свога становништва и који имају сада и материјалне могућности, да му у тој потреби помогну тако, како ће потпуно истина у виду позамине, али добити само онај ко донета трин оскудину. Ваљевска округна скупштина тражила је 320.000, а подринска 180.000 динара.

6). Напослетку не треба заборавити, да су пострадали земљорадници у 1907 године чиниене све законом предвиђене олакшине. Многи којима је увече град потпуно имаће да прише оштећу за потучене увече. А ослобађење од порезе достигло је суму од 4.000.000 динара.

7). Још 16 децембра пр. године народне је Министарство, да општине непосредно одобравају издана храну на општинским ковеша, на главу по 100 кг. општинској трине оскудину, па да махоме тражи одобрење, јер по закону га морају преземљне тражити од Министарства Народне Привреде.

* * *

„Тожак“ као гласило пољопривредног реда и заштитник пољопривредних интереса у самој земљи ових је се потрудио, да што приближније тачно одредели има ли оскудине у храни и колика је та оскудина, што задовоље истом марљивошћу и савесношћу није учинио ни један од ових пријатеља народних којих су забудали и јавност и Народу Скупштини и Владу својим предлозима, у којима су представници и савише прино и узасно ставише оскудине у народу, какво постојати не може и којима за један по један округ траже за данас баснословне суме помоћи и не пошмљивајући на сутра, како ће се и могу ли се те суме и вратити, (а оне се морају вратити), не пошмљивајући на то, да се тим начином земљорадници одувава да рад, негледјући и самоноћу сматра ни једина савоствена средства свога општества, но да се уада у државу помоћ и да сматра изостављују, као спас, а неспуштавање обзена и невраћање дуга као вршину;

представаљајући зато токим, да су невољни и самоноћу и помоћ округа, но да једино држава може и мора испомогати у самој невољи, па и у данашњој и у колико она постоји, ако постоји.

„Тожак“ се потрудио да представу праву потребу и да утврди, да је за ну, ако не баш довољна самоноћу, а оно помоћ округа и општинског кома, да доиста оскудине становнишке потпомогне у њиховој невољи са оскудине. „Тожак“ је прегледима одређивања правде домаће потребе у храну показао, да се у већини округи, остала за сене мола утронити за потучиене домаће потрошине, па издржање дома и да ту количину накнадити траже, а да у свима округима и који могу оскудину тринети, не може бити ни једног јединог села ни засева, а то ли цеде општине која ће тринети оскудину, већ да су и то поједини, поједине народне.

Како народ такву помоћ сматра и како своју дужност сирам таквих позамине схвата, најбоље се очигле, у овим изасловима оскуду, да на име позамине оскудина у храну чиниене 1904 године, како је што досад одлањене и како су после тога изасловине биле две родне године — 1905 родна и 1906 врло родна.

И друге државе имаде су принасе, да у случајима народних невоља, притичу истом у помоћ државном помоћи, али су оне много штитиље васпитни морал при данаше време: оне су старалима наредних прилика за рад и заруду давале могућности народу, да својим радом заслужу средства за издржавање своје и своје породице — радом на подизању железница, друмова, мостова, грађевина и осталих општних, државних и народних културних тековина.

Питамо ми све те пријатеље народне: алог чега је то, да се у нас ни данас не осећа сиротиња, да и данас наши већи градови нити од немале радница и постоје? Питамо ми све те пријатеље народне, да искрено по дужи кажу: би ли се јављиво толики број оних код нас који у оскудини, траже одмах државну помоћ и државну службу, да се позову на овакве опште — корисне, тежне радове и да се њима услови издавања такне помоћи?

ВАЖНОСТ БУБРЕТА И ПОТРЕБА БУБРЕЖА

(СЕРБИЈАН)

Дакле овако, онамо, па увек долазило на бубре и бубрежне, јер је бубре увекма храна.

Онда се може чинити упорене са стоком. Ако стоци дајен умерено хране, могу од не очекивати и умерен сано принос; ако повлашаване оброне хране, то ће и принос расти, али ако не дајен довољно хране, већ ми стока гладује, принос од не ће изостати и која ће стока онадати и крљавити, изаветати се. Тако је и у гајењу увеса: ако добро бубреж, добро лу и жњети; ако рђаво бубреж или никакво и не бубреж — како могу добро и доста жњети?

Крава се нику то јест даје свој принос кроз храну, па тако и увес даје свој принос кроз своју храну, кроз бубре.

Сваки пољопривредник мора то знати и изкустити и да то се мора постарати, да стоци принави што више хране а увесика — што више бубрега.

Но ни у једном ни у другом случају није учиниено све само са прибављањем довољне количине, но и доброта хране или бубрега има у томе своју реч. Као год што не могу код крава, крањеће је само оскудан славном храном или кровљеном, очекивати скоро никакав принос, исто тако не могу ни код увеса побубрегом рђавици бубретом очекивати велику жетву.

И тако долазило на равало, врло равало место многих земљорадничких газдинстава наших: па безбрижност, па често

управо грешно некараљивост при збирању и чувању тога то-
лико им потребно ђубрета.

Немојмо нестати, да је ово само наша сељачких газдин-
става — Боже сачувај! већ и код економија, који би хтели
важити као напредне, по схватању и причању својих гуса,
па и код неких државних људи, која би имала свакоме да
послуже као пример за уземање, можете доживети. Да из-
дате у томе „девето чудо“!

Ђубре и ђубре разликује се као дан и ноћ, на да су
обе гомиле предмети једног истог рода!

Советвеник каквог пунокрвног ата, примио би нам за
градно злато и градо, ако би ма и у шали, сравнио његово
„блатородно злато“, са обичним галванским златом.... и
ако су и једно и друго „злато“; квинце истог рода.

Уирањ тако је и са ђубретом. Усеен не може да живи
од голог хлеба, од нечега што се само изналао речју „ђубре“,
већ од хранљивих ствари, које видимо да треба у њему да
се налазе.

Трешкови који се повуку око производе ђубрета, на ивику,
било с нашој вољом или преко наше воље, нису тако не-
знатни и свакојако су далеко већи, но што већина земља-
радника и свјатаи може. Ни стајеко ђубре, на чували га
ми или не чували, употребљавали га ни корисно или не,
ије баш тако јевтино, није ни оно бабо, као што многи
мисле и тврде је увећаи и ако је ђубре у неку руку сахо
отпадук при државној стоке. Само у најређим случајевима по-
крива прљаво од стоке трешкови око стоке. Издржаваће наше
стоке: хранење, нега, подизање и одржавање стаја за ну и
остали новчани издаци који се око стоке имају много скупе
стају, но што се обично рачуна (тј. нико и не рачуна, јер
да рачуна много би што шта друкчије радио) и све што нам
стока није у стању за то да одплаћу својом наплатом (радом,
узењ, млекот или нуи итд.) све то мора паети на терет
ђубрети, но то нас у самој ствари ђубре стаје. Што нас
производа ђубрета јевтиније стаје, тим нам је стока про-
изводња, тим нам је држање стоке прихотлије, знали мени
издржавање нас тим јевтиније стаје. Кољко се цене трешкови
око издржавања стоке онде где се води тачан рачун у при-
вреди, најбоље ћеко представити овим: ни нормом имати
добру краву кузари и добру дену за млеко, ако имало да
нам оно накнаду трешкови око издржавања њеког.

Газдинство или иначе, ика ђубре већ јевтино, ако га
товар (100 кгр.) стаје 50—60 пара дни; махох, кад се
тачан рачун о свему води, наћи ће се да нас производа ђу-
брета скупе стаје. Дакле гомила ђубрета на ивику пред-
ставља већ једну прљачицу готовицу, јер поједина воз
кољки (1000 кг.) представља главнину од 7-5—10—12 ди-
нара! И доиста је невољиво, управо нестрпљиво, на ко-
лико се лакоштен начин већина земљорадника спрах ђу-
брета односе, како набо брине и старана неки ђубрета
поклања.

Како се у нас, некином, с ђубретом поступа? Гомиле
ђубрета леже врло често изложене сунчајој прилоци и самна
непогодна времена, без реда и рачуна, разбачене око стаја,
но обрива и торовника, свуда по дворишту, па његови нај-
важнијим местима тако да преко неке лицу не само издевоја и
потоци отопљеног снега већ читаве реке воде са дворишта,
ако се још и гуљни одук или изстрепице не обрину за
потош ђубрета или и јарца сеоски. Гуске и патке по ђубри-
шту плаве, пиладја на њему абортите држи и кад се већ
начин бара од ирке, срдљиве пштенине, да јој се од
спрада прићи не може, ни ногом у ту страну дворишта кро-
чити, кад не повону ни приражењи „мостови“: брива преко

баре или небацане циље за прелазак на суну, онда „преднај“
и „уреди“ донајим можда ће се и сетити у злато доба и на
своје градо злато, да се побрине те да се прокопа какав случај,
да „причу бару“ онеди. да је спровале на улицу и у јарак
сеоски или глетога на другу страну! А не поштива несрећник,
да је он то споројучо отворно савину на бачни, па нусти
свој леши лопав, да у „динарској течују“ отиче у недођни,
као и сваки раскижука, који своје благо не младије раскиа,
кад га нушта тако лакоштелено на улицу и избацује из свога
дворишта; не поштива да он краде своје ивице, подкрада
и подкуспе своје хетве и своју кесту.

О, кад му когод одиста отвори намерно или случајно
чеп на бачни или на нетачки рачице, на она куоља у једну
земљу, да у њој гради блато и брају... сваки донајим из
реда и без рачуна разуме, да је то гради штета за нега!
Кад му дете изуби дијастепаран, сва се кућа дигне на ноге
да тражи а кад му се динар откопава на улицу и нестане
га, већ ће позвати суседе, па можда и прву предшотстављену
платет, општинуску, да му помогну динар тражити — али кад
нусти да му у шпантенине испод гомиле ђубрета динар по
динар отиче у оној првој или другој хорби из ђубрета, нико
се не буни што та хорба — испедак, оно што је најаче и
најбоље као што је и права чеба од жеса такав испедак —
отиче у пропаст, иде у штегу; но ако се случајно јарак на
дворишту запатије, наћи ће се у срдних руку не да то спрече,
но да мотакон или штитови заштити ток прокрче, те да се
што пре двориште онеди и брају по њему не праки! Желено
бих видети оно лице и знати, шта би похвалио, ако не би
и гласово израза од себе дао, овај земљорадник, који би
описало и прозебао, шужећи нево дан и тежак рад владеи,
радујући се још на ивици и целим путем: огњу, свету, чор-
балучу топле хорбе, од жене био пресретнут рачице: „а ја
просуда хорбу кроз прозор“! Драле и камење на онога, ко
би му такав очигледно штету причинио, али кад он сам,
често својом ртком, себи градо злато чини и баца хорбу —
од свога ђубрета, на улицу, на кад би му нево узринуо,
да је за то заслужио 25 батина.... он би се зграуно! И
опет је тако. Оно што као хорба из ђубрета нецрта, то је
ово што је најаче и најдрагоценије, што садржи у себи све
састојке ђубрета који су раствори и који би најбоље дејство-
вали, најбољу родност увек дади, оно право благо земља-
радничково. Тако је. Свака гомила ђубрета била на ђубришту,
у дворишту, или на ивици, коју вода четме паче и излу-
жава, губи пољовину и више од праве вредности своје, оно
што је најбоље провала, оде у растур место у ораницу, кесту
у усењ и жетву, а остале сува слава и кровина као ђубре...
ако се о неку и води и ка какав рачун, као о једном
највећем и неочекиваном средству за повраћање снаге земљике,
снаге испрљане из не ранијон жетовно, увељана, који не ос-
тају ни на ивику, ни у земљи нашој, већ одлазе на тргове,
у туљину и са собом односе и снагу земљину, коју су утви-
рили докле су расли на ивици и развијали се.

Тако бива и ако са губитицама и штетом онде, где се
како му драго ђубре прибра, чува и на ивику гони и ивице
земља ђубри. Али онде, где са на то још и не поштива, ту
је прве и горе, вредност у ђубрети која лежи и која видимо
да није тако вала, она прето провала, без никакве употребе,
ту земљорадник очигледно ради с губитком... на мора про-
пасти или једна крај с крајем састављати.

Смрзнута јаја да се поврате. — Често се дешава, да се јаја толико и тако смрзну, да се не могу употребити за вамањени црп, па да би се јаја повратила у првобитно стање и омогућила њихова употреба, треба их изнети у хладну воду или снег те да постоје неко време, докле се мраз извуче из њих, а кад ово буде готово, онда се јаја одмах могу употребити за жељену сврху. Повраћена јаја не могу се чувати, већ се морају брзо трешити. Ако су јаја била дуго на јаком мразу, већином се не могу и никако употребити.

п. м. р.

Како треба давати мекније говедима. — Рогатај марва ваља давати увек непомњане мекније, јарму и паслај зато, што их стока при једном најбоље олакша — ушљубе, а цљувачка јако помаже варењу, те је због тога и хранење много боље и правилније. Сем овога, ова се храна може давати рогатој марви и мешана с другом шљохом, што је за препоруку, али, само са водом никакo. Вода треба да се даје стоци, али увек засебно и то чиста.

п. м. р.

Прекопавање земље под воћкином круном — сматра се као један од најважнијих воћварских радова, јер се тим прекопавањем:

- 1, узтампаје и трбуи коров, који се око воћке сила и пружајући корен у дубину, отима јој један део хране;
- 2, пропушта се ваздух и светлост до у употребу дубину земљи, другим речима, земља се проветрава, олакшава;
- 3, олакшава се распаѓање хранљивога грађина, које се по површини нахвата, а тако исто и брже трудење ђубрета, ако само га земљи под воћком додади.
- 4, потпомаже се загревање земље пропунтавањем топлог ваздуха;
- 5, олакшава се продирање и ушљубе ваге и воде, и
- 6, великим делом уништавају се видљиве и невидљиве воћне штеточице које или кривим смером из земљи почивају, или чекају zgodу прилику да се развије и да на воћку нападу.

Важност креча за воћке. — Поред тога што креч побољшава земљу, подлогу воћкину, креч, као састојак хранљива, које воћка у раствореном стању прве коренон из земље и маде на више, потпомаже настапак њенога, крупнијег плода, а нарочито повећава у плоду садржину воћног шећера. Заруђен се ђубретом, које садржи калцијумова једињења, потпомаже креч стварање дрвеног ткива и стабилу и крути воћкиној. Строго узевши, креч, као један део воћкиног хранљива, дакле придодан подлоги воћкиној као ђубре у том смислу — нема особити и нарочито важност, јер је ретког да је земља у свима слојевима у домаћај воћног корена толико сиротна кречом, да би јој и он био потребан као хранљиво додавањем на вештачки начин. Али додавање креча воћкиној подлоги ипак је од другог једног великог значаја, а он се састоји у томе, што креч поправља земљу у механичкој и хемиској односу. А то се најлакше може разумети кад знамо да у тврдјем кречу тешка, хладна земља постаје тровина, растрешита; а онда је и ваздуху лакше у такву земљу продирати, па убрзати и повоћи распаѓање и растварање разних грађина; сем тога, земља се загрева, добије живота, даха.

Пенео као ђубре — дејствује особито својим калцијем и фосфорном киселином. Садржиња тих биљних хранљива у

пенео није увек једна и иста. Тако на пр. пенео од буквоине садржи 12,5 процената калција и 8,66 процената фосфорне киселине, пенео од растовине 8,43 процената калција и 3,46 процената фосфорне киселине. Уопште тих је састојака мање или више у пенеоу од ове или од оне врсте дрвета. Пенео је уопште одлично средство за ђубрење свих врста детаљина и за влажне ливаде, а у последњем случају у толико више, што се на тај начин добија не само већи принос, већ се побољшава и квалитета ливадског сточне хране. Пенео треба што је могућно раније у пролеће растршити по ливадама и детаљини, али где нема опасности од пошлага, боље је учинити под јесен.

Пенео се корисно може употребити још и за ђубрење воћака, а с неким прозелом такође је од велике важности и у градинарству.

Доба у овце — може се тачно одредити по њиховим предњим зубима. Њих има осам на броју и појављују се у току прве године; ти зуби нису велики. Друге године испадну оба средња предњака, а на њихова места избују два нова, који се лако разликују од осталих јер су — већи. Треће године испадну још два, и то с обе стране по један и њих замене такође два нова зуба, тако, да се сада виде у средњи два и са стране два нова, шилата зуба. Четврте године има онах шест великих, дакле преостају још два нова зуба и то на сваком крају по један. Шете године су сви зуби велики, а шесте достигну погинуу величину.

Оскудна храна — код младих грав протрокује брз пораст ногу на рачун дужице и природно крупноће трупа. То се најбоље може да види код младих говеда. Док него у главу добију погинуу природан нормалан облик, докле преа остану тесна а ребра спљоштена. Та тесногрудност се после не да ничим више поправити. А то све нијесту услед тога што сточна храна не садржи довољно белачевијих, кречних састојака. Који су младом организму у сувању потребни, да би се коштан грађа могла правилно развити.

Зрнење за прасад. — Мали оброк зрна било шенице или јечма помаже пораст прасета. С давањем зрна треба почети од прилике треће недеље по прасењу. Прасад ваља хранити целим зрном и то почевши од 5 или 6 па све до 10 или 12 недеље. Јер док прасе свако зрнце зуба прежрва, моторо свичке већином гута више хане цело зрно и онда жељудца најје у стању тако зрно да снари, већ се на тај начин многа храна с благог избању на поле, а с тиме је и штета нарочито прир већој понору свина, остата и велика. С тога одраслијим бравина ваља прекрпућен кукурзу подлагати, а младој прасаци цело зрно.

ГЛАСНИК

Износ прерађивина Српског Калцијског Друштва у 1906 и 1907 години. — Калцијно Друштво отписало је прераду од августа месеца 1906 год. и до краја исте године извезало је на стране пијаве нето килограма:

553.738	кг.	мсти
147.790		шукви усольене
136.540		шлећи
495.510		славине леђе усольене
192.877		славине потрбућне усольене

Укупно: 1,526,450 килограма.

У 1907 год. извезао је Клавично Друштво на стране ишјаде него килограма:

803.622	кг. масти
467.212	„ шунки у усвоеном стању
326.402	„ пшеники
1.004.499	„ славине леђне у усвоеном стању
368.582	„ „ потрбушне у усвоеном стању
113.635	„ млот (врхови од славине) у усво. стању
92.521	„ сала усвоеног
28.205	„ салама и
4.544	„ конзерви
3.309.222	килограма укупно.

Маст највећи део извезен је жељезницом преко Аустро-Угарске за немачку царевину а мањи део отишао је, истим путем за Швајцарску, који су највећи потрошачи масти. И у једној и у другој држави наша је маст по укусу и квалитету изувела прво место.

Салама половина је продата у Србији, а друга половина је продата у Румунији, Бугарској, Турској и Француској где је такође добила вредног успеха.

Као се узме у обзир да се ранијих година салама није произвођила код нас, оно је ванредан успех, а то је дало повода те је ове године израђена дупла количина од прошлогодишње.

Шунке, пшенике и славине у усвоеном стању сва је извезена од клавично до Солуна жељезницом а од Солуна до француских обала — Марсеља или Бордо, пренета је највећим делом чрез друштва поморска „Фресиес“ и „Месажерија“ а мањи део отправљен је и „Северним Немачким Лајном“.

ж.

Леп пример за угледане. — Срез поречки у округу крајинском, у циљу опоравке газдовања, већ две године држи и издржава 2 добра запаша бика, а ове године решио је да осигури и пастушку станицу о свом тоштак, а у среској расаднику, где се и бикови држе. Оно ће бити прва пастушка станица у Србији коју народ сам издржава ради унапређења свога коварства и у томе је један малим и доста оскудним срез предвањо примером целог Србије. Срез је послао 700 динара Министарству Народне Привреде, да му набави 1 пастува за тај циљ. Како се добар пастув мање набави за 1.000 динара, то је Министарство, да би ову похвалну одлуку среску прихватило, решило, да оно додв 300 динара те да се набави један добар пастув. Довиша леп пример за угледане.

Нова фабрика шећера. — Сазнали смо, да постоји једна озбиљна тражња једног удружења из Прага још при крају прошле 1907 године за концесију ради оснивања нове фабрике, у моравској долини, пошто су њени стругачани утврдили, да шећерна рена произведена у моравској долини око Јагодине, Кутрије и Параћина даје до 16% шећера. Ово удружење које представља директор најчучевије фабрике у Чешкој за машини у шећерној фабрицији г. Костелек, мисли у предузеће да узложу 3.000.000 динара. И пошто зна, да је потрошња шећера у Србији просечно годишње око 700 вагона, а садашња београдска фабрика већ је у стању да произведе 600 вагона, то нова фабрика нише рачуна на извоз не на потрошњу у земљи. Фабрика би ова радо основала и издржавала једну практичну школу за потчавање у гађењу шећерне рене, фабрику за прераду престагака за љубрења, на и завод за гојење стоне увалкоу у циљу извоза. На тај начин не би, сад под повољним уговор, прилакама за ову грану производње, била изложени омасности монополистима шећера, као кад би се допустао садашњој фабрици београдској, да она осваја другу на и трећу фабрику,

какви се гласови пуштају у јавност. Само би ваљало обебедити произвођачима право да задружни и акционар, путем могу заснивати и нове фабрике, ако дођу до толико унајданости и ако се гајење шећерне рене развије у земљи. Утакмица би, у сваком погледу, послужила корисно интересима произвођача и при отуству и при делом осталом потрошњу фабрике шећера с њима, као и потрошачима, да добију шећер много јефтиније но сада.

Трговинско-индустриски Преглед. — службени лист одолења за трговину, рудноту и саобраћај. Добио сам број 1 овога листа који ће изаћи три пут месечно, а за време овеопе по потреби сваког радног дана. Предлата је за годину 10 динара. Издаје Трговинско-Занатско Музеја. Одговорни гредник Др. К. Јовановић писар Минис. Привреде.

Унапређење земалске индустрије. — Мађарска влада израдила је програм за унапређење земалске индустрије. Према томе програму имало би се до 1918 узложити у подизање нових фабрика 730 милијуна круна и то на оних индустријских грана и за предмете који су досада или произвођени на страни или произвођени у земљи, али у недовољној количини за земалску потрошњу. Основа је, да се земалском индустријом покривају сие потребе у самој земљи. Од горње суме, држава би имала у виду субвенције (државне помоћи) допринети 27%, т. ј. 125 милијуна круна. Имало би се подићи 438 нових фабрика, где би имало себи рада 144.175 радника.

У нас је пре 10—15 година пок. Љуба Николић инжењер и члан пореске управе био израдио велики програм за оснивање привредног фонда државним средствима, из кога би се прирезом кроз низ година изкупљени новач употребени на подизање потребе нам земалске индустрије, првенствено за прераду пољопривредних производа (сировине)... Али ми смо у Србији и ми привреду уопште не радо подижемо... на доду, с понављаним жртвама и по извесном систему и плану.

Цена и потрошња поасопривредних производа у Енглеској. (свршотак). — Јаја. Данска је увезла 460 милиона јаја иако у 1906 г. тако и у 1907 год. Од 1903 год. извоз овога артикла доста се био смањив, али ипонав је био достигао велику цињеру. У 1907 години цене су скомиле. При свем то што је Енглеска снабдевена овим артиклом, ипак јаја која се дозове из Ирландске продају се по истој цени као и она из Данске.

Дове цињере понајвише вредност и количину споменутог артикла у 1906 и 1907 години.

	1907 год.	сум.	1906 год.	сум.
	холода	стерл.	холода	стерл.
Русија	861.472.920	2.392.044	855.951.260	2.344.256
Данска	456.043.920	1.774.318	456.873.040	1.701.291
Пољска	338.534.880	1.093.190	317.209.040	987.905
Београд	256.033.440	891.469	293.369.320	992.103
Француска	147.852.840	541.988	176.646.280	638.104
Канада	18.904.040	58.084	27.896.280	106.393
Остале земље	154.304.280	542.548	182.631.560	373.070
	2.228.146.920	7.131.332	2.264.867.080	7.606.122

Семане. Прошле године Данска је увезла преко 90 милиона кг. славине, што ће рећи 12 милиона кг. маше по ранијих година. Цене су биле мање врлоше год. но 1906 г. али то за то; што је прошла година изувела била. Највећа количина славине, као и маsla увезена је у Енглеску, где је потрошена, а само је 2 милиона кг. славине, из Данске у Немачку увезено — (статистички податки) а то сигурно за то, што је Немачка ударила јаку царину на тај артикла.

Генерални Конзул Србије у Министарству, додaje да је гребало поштати да се овај артикла у Енглеску извози.

Целокупан увоз савишне у Кингеску 1907 био је овај :

	1907 год.	евр.	1906 год.	евр.
	кг.	стера.	кг.	стера.
из Данске	91,685,761	5,385,375	74,262,632	4,824,055
„ Сјед. амер. држ.	115,097,070	6,142,579	140,536,370	8,859,061
„ Баварске	60,499,482	3,171,562	60,395,282	3,185,391
Осталих земаља	4,343,806	239,785	5,097,028	265,606
	272,197,699	14,898,901	281,191,312	14,944,113

Што се тиче живине и дивљачи, која је у Кингеску увећана, она представља ову вредност :

Живина жива или заклапа укупан увоз износи :	
1907 године	903,847 фунте стер.
1906	869,314 „
Укупан увоз дивљачи живе или заклапа износи :	
1907 године	184,086 фунте стер.
1906	116,343 „

Катастарско питање, — покренуто је пре неколико дана удружење српских земљопора и позвало једну конференцију, да се договоре о начину, на који би се ово важно питање упутило својим редовним током. Непосредни повод томе покрету био је глас о намери званич. кругова Пореске Управе, да се застарели и са многих измена више неупотребљиви попис земљишта од 1884, наново изврши и на тај начин утроши 1½ до 2 милиона динара, да се добију овет пописне књиге које ће се, према начину оцене земљишта на нестручан и ни мало примеран начин преко комисија које о тим пословима појма немају, и тај нови попис, после малог или већег броја година, огласити као и овај од 1884 за застарело и неупотребљиви.

На конференцији српских земљопора и њихових пријатеља, као и људи заинтересованих катастарским питањем, био је присутан и ако прилично, ипак доста малих број за расправљање овако важних земаљских и државних питања. На челно о Катастру и његовој важности као државно-правној и државно привредној мери, повео је реч г. Свет. Гавриловић економ и ранији професор Коначације и Боготраја на Земљомерској Школи, после чега је неколико говорника прихватило начелну расправу. И на почетку усвојена су оба предлога Гавриловићева: да се ускоро сазове шира конференција за расправу тог питања и да се избере један узки Одбор који ће обавестити јавност о потреби самца таквога Збора, на при-

премаћи и реверат, потребан за то већање. Узки Одбор састављају г. г. Милан Андоновић професор, Драг. Јокићковић судија д-р Коста Јовановић, председник земљомерског удружења, Свезозар Јовановић економ, и још 4 лица.

ОГЛАСИ

РАСАДНИК СРЕЗА РАЖАЊСКОГ У РАЖИЋУ ИМА ВЕЋИ БРОЈ ЧИСТОКРНИХ КОКОШАКА РАСЕ „МЕДИАНСКЕ“ од којих има по сведјелно по више комада јаја и коже их продавати и ван срева.

Цена је јајима од комада 0-10 дин. Шаљу се и на доплату. Наконање и експедиција по старном коштању.

ЕБР. 157. Из канцеларије управе расадника среза ражањског Б. фебруара 1908 У Ражњу.

1—29

ЗА ОСНИВАЊЕ ВОЋНИХ РАСТИЛА У РАСАДНИКУ среза Брао-паланачког, потребно је до 7000 комада младих од шпане „Денарије.“ Може се г. г. Државни економ, да који буде имао у своје расаднику ове младине на продају, да о томе извали известити ову Управу.

ЕБР. 157. Из канцеларије Управ. расадника ср. брао-паланачког 9 фебруара 1908 године.

ПРВИ ПРИВАТНИ ЛОЗНИ РАСАДНИК ОСНОВАН 1902 године у близини Бавске Жељезничке Станице, а по одобрењу г. Министра Нар. Привреде, има на продају 80.000 омаљаних и узданих лоза разне дошаје сорте, како вишеке тако и астаке и то на подлози: порталесу, русестреку и берландјери.

Ценовник пише на захтев бесплатно.

С ВОЈТОВАЊЕМ
Атанасије Радојковић
Пш.

2—4

„Тежак“ је штампан од стр. 65—93 у приватној штампарији, пошто је државна била заузета скупштинским пословима.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од четит врсте једног ступца по 10 нара динар; од осталих кружних писмена по 15 нара од врсте и од ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 10 динара (10 крупа аустријске вредности), *пола стране* 5 динара (5 крупа аустријске вредности), *четврт стране* 2-50 динара (2-50 крупе).

За оглашавање више пута, 10 од сто јединице.

Преглед броја 7, 8, и 9. „Тежак“ — Извештај о раду Српског Пољопривредног Друштва у год. 1907. *Чланци:* Колника је осундана хране у народу. — Важност ђубрета и потреба ђубрених (свршетак). *Белешке.* — *Гласник.* — *Оглас.* — *Цена огласима.*

ИЛЛУСТРАЦИЈЕ
ЈЕДАНЛИПТ

ПРЕДЛАГАТЕ И РУКОПИСИ
УПУТКУ ЈЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕДЛАГАТЕ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВУ НАВЕШТЕНОГ СТАВЉА
1899. ГОД. № 204 СРПСКОМ ДРУШТВУ
КОЈИ ВОДА ИЛЛУСТРАЦИЈЕ

Цена огласне наложнице је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДИНАРА, А ВОДА ГОДИНЕ 3 ДИНАРА
ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ, ЧЛАНОВИ ОВИХ ДРУШТВА:
ВОЈВОЂАНСКО, СЛОБОДИНСКО, ВОЈУДИНСКО, СЛАВ,
САНДЖАК, МАНАСТИРСКО, БЕХАРСКО, СРПСКО,
МАНАСТИРСКО ДОБРАЈА ЛИСТА ЗА 6 ФРАНКА
ИЛИ 3 КРОНА, АУСТРИЈА, САД ЗА 10 КРОНА,
ВЕЛОНЕ БРИТАНИЈА И САД С БРИТАНИЈА
КОЈИ ОВОЈ ГАРУДИМА ПУНО КОСТА НЕ ЈЕ
СА ЛИСТА СЛАВЕ.

ИЗДАМ СРБИЈИ

НА ГОД. 8 ДИНАРА, ИЛИ 4 ФЛОРИНА, АУСТРИЈА,
ВЕЛОНЕ СЛОБОДИНСКО, ВОЈУДИНСКО И ВЕЛОНЕ
ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКИ СЕЛСКОПРИВРЕДНИ
ЗАПИСНИЦИ И ЧИТАОЦИ, ПУНО, ИЛИ НЕ,
МАНАСТИРСКО ДОБРАЈА ЛИСТА ЗА 6 ФРАНКА
ИЛИ 3 КРОНА, АУСТРИЈА, САД ЗА 10 КРОНА,
ВЕЛОНЕ БРИТАНИЈА И САД С БРИТАНИЈА
КОЈИ ОВОЈ ГАРУДИМА ПУНО КОСТА НЕ ЈЕ
СА ЛИСТА СЛАВЕ.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

за Српско Пољопривредно Друштво издати
Премајски Вучко С. Богдановић

Одговорни Уредник
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 10.

НЕДЕЉА 9 МАРТА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

Резултати седмогодишњег гајења сименталских говеда у Топчидерској Економији

од
Мир. Миљковића

Колико по дукосети, толико и због свију одгаивача говеда сименталске расе, који су добили припаднике града из овога завода предајем јавности резултате седмогодишњег гајења сименталске расе говеда у заводу Топчидерској Економији. Ова која описују, поткрепљена су тачним подацима који ће одгаивачима много шта објаснити о особинама сименталске расе говеда како ће према њима подешавати начини: неговања, хранења и држања ове стоке.

* * *

У заводу Топчидерској Економији, још првих година његовог постанка, поклањати је сточарству нарочита пажња. Може се слободно и с правом тврдити: да су Српско Пољопривредно Друштво, Топчидерска Економија и Државна Ергела у Љубичеву за прве три деценије — биле једине привредне установе и једини расадници по свима привредним гранама за цео Србију.

Из података, који нам стоје на располагању види се: да су у Топчидерској Економији чинили многобројни покушаји, неки за дужи неки пак за краће време, гајења свију врста стоке, нарочито говеда. Било је због извесних негода и можда и због неуспеха по кад кад и прекида у сточарству при овој заводу. Ови прекиди могли су наступити: или у честом мењању расних раса или из недостатка добрих ливада, пашњака и добрих стаја; или наполетку због неподесне радне-осебничко-снаге а можда и из каквих других, нама непознатих, разлога.

После ових прекида, у години 1899 отпочео је поново у заводу Топчидеру, гајење говеда у јавном размеру. Хтео се да учини један оглед са једном расом која је у већини културних земља одомаћена, која се лако аклиматизира а која доста и овој нашој клими гајења.

Министарство Народне Привреде изабрало је први пут у 1899 год. из сточарског завода Бабољне у Мађарској: 2

јуница и 8 јуница Сименталске расе. Укупна вредност ових 10 гла износила је 7649 динара. А друга пут у 1902 год. за обнављање крви, купила је Топчидерска економија у Швајцарској: 4 краве и једног јуница исте расе за 4.150 дина. У години 1903 поново је купила један јунак и 4 краве за 5.200 дина.

Набавком припадних пунокрвних гла сименталске расе из Швајцарске тежило се: да се у заводу Топчидерској Економији заснује потпуно чисто заплатно стабло слободно од свију примеса других раса, јер у овом првом заплатном стаблу из мађар. завода Бабољне било је мешавине од „Верског“ соја; за то су се постепено ова гла из године у годину изабацивала из запата.

Сименталска раса говеда досадашњим гајењем у овом заводу, дала је у сваком погледу задовољавајуће резултате; добијен је лев подмладак који се веома лако навикава и прилагођава нашим климатским приликама. Укрштањем са нашим дошњим сојем говеда, постигнути су такође леви резултати како у крупноћи и излечности тако и у гојавности.

Ја ћу овде по реду изложити сва она пронађена и запажана у току седмогодишњег гајења сименталске расе по свима особинама, којима се ова раса одликује.

Но при тога, вужно је да се читалац упозна са овим својинама одликама, којима се сименталски сој говеда разликује од осталих неку сличних сојева.

* * *

Постојбина је сименталског соја говеда Швајцарска и то предео горња и доња долина реке Симе (Simmenthal) Интерлак (Interlak) даље: долина реке Сале (Saupenschlag) и завршетку са реком Калдеропа и његовим обема притокама.

Гла сименталског соја одликују се од осталих сојева бојом длаке. Она су сви: црвено-жуте боје са белом подлима (Fleck), најомиљенија је боја длаке бело — falbe — црвено-жута (Semelfarbe). Отворено жута боја која скоро прелази у бело тако: да се једва жута длака од бело може распознати, доста пута налази се код оригиналних сименталских гла по периоду се трипа, и таква се гла шкартирају и не задржавају се за прилоз. Исто тако не задржавају се за при-

ни плод она града која су zatvoreno-pravna boje. — Велика поља — елеме — јесу разне величине и облика но увек јасно омеђена (опртана) — И док су жуто-црвена поља (елеме) преко леђа и по трбуху, долазе су на предњи и задњи трупку код свију оригиналних Симентаљаца, — само жута поља (елеме) а глава и ноге белом длаком обрасли.

Рацији година, и у самој Швајцарској променивала је код Симентаљаца боја длаке жуто-беле, но сада тамошњи одгањивачи, ову длаку перадо трпе у своје прилоду и тек нестично по које грло ребе се виђа жуто-црвене боје.

Код симентаљских говеда је и та одлика: што главу увек високо, гордо, поносно носе и таквим држањем поима пружају утисак правне на гледоца. Глава ни је еламерно њиховом телу, лака, увек права и у највише случајева бела са неким или нивим жутих њекама око очју. Код бикова је по некад глава овуцка, но одбранен у парцу оваква се глава у прилоду избегава. Код крава је глава увек нешто дужа но код бикова. Рогови су жуто-бели; код крава су увек тањи, кратки, у страну разведени и при врху повржени навише; у корену су плоскати, код бикова су дебели и краћи но код крава. Око рогова и на челу, длака је нешто дужа и зворнава (локви). Уши су широке, лако покретљиве жуће или беле боје (мелантни). Ушна шкоља обрасла је дугачком длаком жуће боје у виду четкице. Ако су оне длаке прке или црне боје, сматра се да дотично грло није чисте симентаљске расе. Оча су велике, живе; трепавице отворене боје. Црне длачице око очју и у трепавицама, знак су мешавине „оубришоркојој говедат“. Ноздрве су широке и увек боје свежег меса. Ако су око уста и ноздрва длаке црвено-жуће боје, онда је дотично грло такве длаке, или ће бар имати по целом телу поља (елеме) такве длаке.

Језик и неца такође су отворене боје свежег меса. Врат је у крава танак и средње дужине, код бикова је кратак и јако развијен (дебело) кожа набрана и на горњем делу врата обрасла ковривом длаком. — Прелаз од врата грешку, добро је испумен; веровно је ова партија код бикова добро развијена. Леђа су јака и мускулозна; груди кош леног-овалног облика; прса дубока и широка. Код неких екземплара предња ребра скоро су права и нису бокомте извојена као ребра на задњем трупку. Леђа права, врло дугачка, снажна и широка. Вубрежна партија добро испумена, кратка широка и права; задњи труп и пак но кад как нешто шмањаста. Реп високо усачен, широк и дебео.

Код крава музара оне расе, реп треба да је увек танак. Као добар знак да је нека крава добра музара узмено је што су год приљепови на репу један од другог удаљенија и то се ипаче под прстима опака, у толико је крава иленија и обратно: ако су рениа приљепови близу један друге, иако је мачности. Врло се радо трлако, добро дене и скупо плаћају и прилоди бикова са овом одликом. Горња је део репа го, ако ли је пак онај део обрастао длаком, сматра се да је то ружко и перадо се такви бикови куњују и задржавају у прилоду. Доњи крај репа (Schwanzhaare) обрастао је дугачком жуто црвеном, или белчестом, длаком.

За грло симентаљске расе према узрасту и добро развијеном телу може се рећи да су овних танких костју.

Предње су ноге кратке и врло снажне, са развијеним коленима. У опште може се рећи за грла симент. расе: *да снага и лепота облика тела, потпуно хармонизирају.*

(Haeberle se)

Услови по којима се одређује потребна количина стајског и вештачког ђубрета

Професор Воле рекао је: „тежните агркултурне хемичке не лежи у познавању науке о ђубрени, већ у науци о познавању земље“. Оно је тачније тачно, и као меродавно уверјево од свих школованих привредника и агркултурних хемичара.

Позната је ствар, да су азот, фосфорна киселина, калциј и креч најглавнија средства за билаву исхрану и да напредовање билака, као и жетвине принос наших културних билака на првом месту зависи од веће или мање количине ових хранљива у земљи. Жетови се она, и још нека друга хранљива редовно земљи одузимају, е тога је дужност сваког пољопривредника да ова хранљива средства земљи надокнађује ђубреним, ако не жели да земља постане непроизводна и изгурена. Изгурене земље могу још неко време пружати извесна чист приход, но овај ни од длаке не може одговарати стварној земљиштној ренти, с тога је дужност привредника да повраћајем хранљивих средстава тежи што већем приходу од своје земље.

При билавој производњи треба имати у виду чињенице које утичу на величину приноса: *да им земља има свихка хранљивих материја у себи или да им оскудева на овим средствима.*

У првом случају ашак ће представљати врста капитал који привредник свију могућим средствима мора оживети и пустити у тецај да би што веће користи обрадоу земље постигао. Ова се корист може постићи само тако, ако се хранљиве материје изван билавог производног погитно некористе а да земља ипак остане у своје редовној производној стању.

У другом случају хранљива средства мораће се редовним путем т.ј. ђубреним земљи накнадити. Ова наклада не сме се ограничавати само на она средства која су неким жетовом одузета, већ се ова наклада мора извршити у извесној и утврђеној размери, пошто се претходно својства и снага земље потпуно и свестрано испитају. По спољашњим знацима билака мога ће се приближно али и доста несигурно оценити која хранљива средства оскудевају у земљи. Тако блади и пожутила боја лисна утврђује оскудницу земље на азоту; загасите краја на лисну и гомолу крошница оштити оскудницу на калцију; штура зрна житарика указују на оскудницу фосфорне киселине у земљи; назајност у напредовању сочивачке јавља се у земљи која је оскудна на кречу итд.

Хемичка анализа неможе само пружити податке које од не очекујемо, јер може само у стању утврдити општу присутност хранљивих материја у земљи, али не и ових које билаке за своју исхрану неопходно требају. Ипак зато овај начин испитивања земље при оцени мора се првенствено употребити.

Како се хемичком анализом при оцењивању земље није могла утврдити позљана таква, то су у Дармштату и Халу членици огледа на зрну после жетве, да би се испитивањем хранљивих материја у њему, испитала и количина хранљивих билаких материја у земљи. Проф. Вагнер утврдио је количину хранљивих материја извесних билака но садржица на азоту, фосфорној киселини и калцију одмах по жетви и дошао је до важних и сигурних података, но једино напомиње да се при овоме испитивању мора веома пажљиво поступати да би се избегли рђави закључци.

Иако сада речено јасно је да нам у овоме раду не пружа сигурне податке ни хемичка анализа, ни површно осматрање зрна и других билаких делова но изгледа да би се утврдила потребна количина ђубрета за извесно земљиште.

Проф. Луркс практичним огледама и научним истраживањима утврдио је потребу хранљивих средстава код главнијих наших културних биљака која се може из следеће таблице лако уочити:

Када се глеја:	Слабом жет.		Средњом жет.		Добром жет.	
	1	2	1	2	1	2
	килограма по хектару					
Овсена жетвица	35	14	21	6	85	34
Овсена ржа	29	13	28	6	32	57
Јарн јечам	31	14	28	10	59	27
Овас	33	14	45	11	68	27
Хлеба	19	12	5	12	45	38
Решка пшеница	34	29	33	76	114	58
Грвљак	78	29	99	24	123	33
Боб	126	32	80	33	206	53
Кромпир	38	27	94	16	96	44
Шећерна репа	47	21	96	24	77	33
Овсена репа	54	21	121	16	129	51

Из ове таблице види се да је утронак осеорне крвене мање више подејнак код свију биљака, а потреба калцијума и креча овона је разнолика према врста појединих културних биљака. Ово је дало повода *Morneru* да донесе закључак по којему не треба водити разлику у количини осеорних ђубрених средстава при ђубрењу за поједине биљке.

При употреби калцијених ђубрених средстава потребно је знати да ли је земља у стању прерадити и биљкама у виду хране дати сав калциј који јој је дат у виду ђубрета. Ово се може утврдити опшита, да би се могла тачно срачунати количина калцијена ђубрета. У овој прилици добро и zgodno је напослужити вредна таблица проф. Вагнера. Он је предпоставио да је количина калција потребна шећерној репи равна 100, на прима томе под једнаким околностима разне културне биљке требају следећу количину калција:

Шећерна репа 100, Кромпир, 89, Грвљак 71, Боб 67, Црв. дегелица 67, Граорница 65, Луцерка 60, Рах 57, Лав 54, Шпенчица 52, Јечам 43.

Одређивање потребне количине креча лак је посло и ваља настојати да се оскудица креча у земљи никада не појави. Проф Вернер тврди да је довољно када се земљи сваке године у виду ђубрета додаје по 600 кг. угљено-киселог креча. За земље које и ипаче нису оскудне на кречу ова је количина довољна да би се одржале у исправном стању. Лапор испод 10% угљено-киселог креча не би требало употребљавати код ђубрене средство и средство за поправку земље. Што је ораница дубља, у толико се мора јаче лапорити, а што је лапор кречнији у толико га треба мање.

Из овога се види да природних мора издати да своју земљу дражи у редовном производном стању како ђубреним са стајским, тако и са вештачким ђубреним. Ако се овако поступа, земља ће се својом редовном снагом лако одупрети неповољним природним околностима, а летњени принос неће у јачој мери подбавити.

J. M.

ГАЈЕЊЕ ЈОРКШИРСКИХ СВИЊА

Одаско су код нас подигнуте калцијне радне пределе свињског меса, као и извоза закљаних брва, отада се јавља и тежња, да се поред наше шумадине и начевачке, одгаји

- 1) 1 значи азот,
2) „ осеорни киселина,
3) „ калциј,
4) „ креч.

и одонаји још нека раса свиња која брже расте, и да већ од девет месеца, а највише од године дана представља трговински артиљак, у који би наши возовници улагали велике капиталне, па да тиме користе и себи и нашим одгајивачима. У овоме стручном делу, истинана је почетије корист, коју би наши одгајивачи имали, када би се са више воље и преданости подухватили, да заставе и стално гаје такву расу свиња, на ии је у том циљу препоручива Јоркширска — бели енглеска.

Но, како год што домаћин слабијег стања, није у могућности, да гаји комо крвице расе, јер је за одржање и правило гајење и неговање благородијних коња, потребно више услова за пилхос опетанак, а слабији домаћин не може да испуни све те услове, тако ието за гајење *чистокрвних јоркширских свиња*, потребно је повисе услова па да се знаат одржи. У томе погледу имамо већ и некуства, и оно нам казје да се чак и људи молези теже држе ието наше домаће свиње.

Да би се знали управљати, како нам ваља поступати са запатом чистокрвних јоркширских свиња, знамено у главноме, како их негују у страним свету.

Пре свега, прасад се остављају 2 $\frac{1}{2}$ —3 месеца под крмачон и чим се примети да у том времену трља и другу храну, даје им се што ситнија прекрпула било јечмена или кукуруза, но тако, да се ова пожема са мало прекрпе од грвљак или боба па замесно подати у прилично чисту клину. Веда за више даје им се свезак и чиста бар једанути дневно. Тек допније, после касал — дана, даје им се кабетација храна, а пачини се кабетакон кад се клина доди шпенчица или овсена плева па добро изиеша. У летње доба, знамење се плева секом крвено дегелице. Као прилода код крвјузи их већ у добу од 2 $\frac{1}{2}$ —3 месеца, јер су тада јетиница.

Нитког случају не сме се вршити парене у строству, а да би се избегло, ваља што чешије узимати митна прилода грла из страних, али само чистих запата, па у том случају, добро познати да и та грла нису производ парена у строству, јер се једно па тај начин може осежити крв у свако запату. Најинструције јетиво у томе погледу су Аржакне установе које ову расу свиња гаје, јер приватни одгајачи, нису свакад довољно савесни.

За ову се расу свиња сме употребити само здрава и чиста храна. Буђана храна, или разни очинци су ни мене ни више него отров. Исто тако не сме им се давати буђана плева, ни плевици, трула и прокљивала репа или кромпир. И свака прострвља мора да је сува и чиста. Осим наведене хране, даје се прасадима и назимацима оидлањено млеко, но оно мора бити или слатко, а ако је кисело, не сме бити углово, већ савесни кисело. Полу кисело млеко, труже свиње као и буђана храна. Када се крмаче рђавом храном хране, опрасиде прасад, која у себи већ носе клицу кржаловити, јер се услед рђаве хране угрва и млеко у крмаче, па се од нега влада прасад трпугу. Са наведеног разлога, треба крмачама давати само добру и здраву храну, нпр. шпенчице мекне; крмаче су мекне већ лошије, јер у њима се налазе разне шкољачне примесе.

Сураване крмаче, или које су се опрасиде, треба посебно дневно бар једанути истеривати па чист ваздух па и чистом ваздуху потребно је да пробаве најмање један сит. Према томе, пред стајон (свињцем) мора бити испуст где се ове свиње гаје.

Стаја — или добро оидан свињак, мора се свакога дана ветрити. Боље је ладан, него загуњава свињак. Летя,

kada su jake žene, ne treba zatvarati prozore ni noću ni danu; a zimi sve da je i dnevno, valja savijati provetravati. Na hladnoću mogu se posteljene i prasadi snižiti, ali na rđav i zaustavlja vazduh niskom. Protiva hladnoće najbolje je sredstvo doista i čiste a suve prostarije.

Svijačak ne sme biti cementom natopljen, jer je lekustvom dokazano da je to najgori iznos za prikladne krmace, pošto je ostalo ladan. Mnogo je bolje natopiti od asoatita, od kamena pečarica ili od cigala, nego od cementa. Najbolje je kada se i zimi temperatura može da održi u svijaču na 12°C. Radi toga potreban je u svijaču saviaču termometar. Svijačak treba zimi provetravati u podne, jer je u to doba dan najtopliji.

Održavanje čistote vrlo je važno pogodba da prasadi ove rase dobro napreduju, na je zato potrebno da su valovani, na i svijačak svakada čistiti. Stoga se valovi ili korita moraju svakoga dana temeljno očistiti i oprati, a pregrade gde su prasadi i krmace, čija se zaprljaju, ostrugati i prekrcnuti. Radi desinevkecije upotrebljavao se za premazivanje pregrada, poslednjih godina, vrlo rado karbolinijem, no zapravo je, da je naročito prasada zađaj karbolinijem neoma održavan, i u toj meri ispodlavlja, da prasadi, u svijačnici prekazanim karbolinijem, liscipolaju iak se jako poboljšavaju od jakog zađaja, koji idušu. Prema tome, ovi desinevkecino sredstvo ne treba upotrebljavati, već ostati pri kretanju, koje se nekoviak kao pouzdano sredstvo za održavanje čistote upotrebljava.

Kao što se vidi, uslovi su prilično zamahani za gađenje ove rase snižiti, naročito kada se sve ovo srađani sa izvičnom, kako se u nas podizku i gađe snižiti. Ali, pošto se vremea ženjaju, na i prilike kod kojih se privredno stanje svakoga naroda razvijati, nastaje uskorio i kod nas potreba, da se snižiti gađe na način, kako je ovde izneseno. I ako neće svaki, kao što je napred rečeno, biti u mogućnosti da ih no ovim uslovnika gađi, onet će biti dosta veliki broj domaćina koji će to volji da čini, na je zato dobro, da se unapred zamislamo i saznamo, kako se ove oblagorovane snižiti u čistoj krvi održavaju i podizku. Ništa u privredni deli gore, nego kad nastupe izmenjavanja, a privrednik nije u stanju da ih se odmah prilagoditi.

Naposletku, jedno od najvažnijih pravilak, da održavanja kunične kod ove rase jeste, da se da prilagod na uzimaju suvine kundi brava. Tako, krmaciha ne sme biti mlađa od 11—12 meseca, jer je mlađa, koja je bukarena u 7 i 8 mesecu, prasadi svitu prasadi i ranije ne postati nesposobna za prilagod, nego starija obukarena namizna. Za nerasta važi to isto pravilak jer ni nega ne upotrebljavaju ranije za prilagod pre nego što navrši godinu dana.

Da su ovo pravilak, od kojih se odstupiti ne sme, uverno se svaki i kod nas, koji je pokušao da ovu rasu na ma koji drugi način vodiše i gađi, jer ni se zapak izmetnuo i zakradlavo. A. M.

КАКО СЕ САДЕ ВОЊКЕ¹⁾

— Саћење воњака —

Пре но што приступити излагању тузства о правилној сађењу воњака, сматрај да је потребно да изнесем изнесене,

a vrlo važne napomene o poslovanju, koji stoje u tesnoj vezi sa sađenjem voňaka u oštete.

1. Za sve vrste voňaka, bilo da se one sade kao niske, osrednje ili visoke kruno, treba imati iskopaniti i to: na zemljama dobrim i lakim za obrađivanje najmanje 1 metar širine i $1\frac{1}{2}$ metra dubine; a na zemljama teškim i posivijati $1\frac{1}{2}$ met. širine i 0-75 met. dubine. Praksom je utvrđeno, da je ovaj razmer širine i dubine jama dovoljan za uspešno razvijanje voňaka i njihovu obilnu rodnost, — razume se — samo po sebi, kad se one pored toga pravilno posade i razumno neguju.

2. JAME se kopaju u obliku kvadrata a okrugla. — Kod nas je više u običaju kopaње okruglih jama. Ali bolje je kad se jame kopaju u obliku kvadrata, jer se tada dobija od prilike za $\frac{1}{4}$ više prostora, nego kod okruglih jama iste širine; zatim se žilje veće, bolje rasporede u kvadratu, a i rad se na kopanju takvih jama brže i pravilnije izvodi.

3. Za kopanje jama, potreban je ašov i lopata. Pri kopanju, treba gorijati sloj rodne zemlje, a to je za 20—25 cm, plavoziti na jednu, a tako isto i donji sloj — neplodna zemlja na drugu stranu.

4. Prilikom kopanja jama, valja paziti da se kocičik, koji obeležavaju mesta za voňke ne pomeraju sa svojom mesta, već da se uz kopanje pobivaju, — kako će ostati u sredini iskopane jame; u protivnom ne bi imali prave redove.

5. Kopanje jama treba prvenstveno preduzeti s jeseni, zatim preko zime (ako vreme dozvolji) i na početku s proleća. Svakid najmanje na 15 dana pred sađenje voňaka.

6. Sađenje voňaka treba izvršiti u jesen, — u doba kad se njih spadne tužba i npruju osokva. Tada posadeње voňke mnogo se sigurnije primaju i bolje napreduju, — zbog dovoljno prikuševane vlage u jesenom kopanju prilikom sađenja, nego li kad se voňke u proleće sade, kad uskorio nastane kretanje osokva i obično preko leta suva. Bolje je i zimi posaditi voňke (ako vreme dozvolji) zbog iznetak razloga, nego li se proleća.

Izbor voňkih sadnica, sađenje istih iz rastila i spremanje za sađenje:

7. Za zemloradnika je najbolje a potrebno broj voňkih sadnica proizvede sam. Ako to ne može, onda neka ih kupi iz najbližeg sreskog rasadnika.

Veľo da ih proizvede ali kupiti, treba da obrati pažnju na to da one budu zdrave a dobro razvijene i da su od što većih zimskih domaćih sorata, kako bi se dobila što veća količina jednolaznog roda za trgovinu, a time i bolja cena i što veća korist.

8. Iskopavanje voňaka u rastaju treba izvršiti vrlo pažljivo. Prvo treba motikom odgrnuti gorju okožalo voňke, zatim budalom isnetinati i ukloniti zemlju oko žilje, na neke žilje osleđa na dužini od $\frac{1}{2}$ metra, no tone ašovom ili budalom potkopati s jedne strane voňku, nakrenuti je na tu stranu i pažljivo kucovati.

9. Ako se iskopane voňke ne bi mogle odmah posaditi, valja ih što bolje ugraviti u jama 60 cm. široku i toliko isto duboku, a u dužini koljko je potrebno za iskopane voňke.

10. Na 2—3 dana pred sađenje ali istog dana treba prvu rodnu zemlju, — što je iz jame iskopana, dobro usitniti, na je u jama za $\frac{1}{2}$ (dajnice visine) nagrnuti.

11. Pred sažo sađenje treba voňki orezati žilje i krunu. Veće žilje treba vođarskim nožem skratiti samo za

¹⁾ Na ovaj rad — a ako je stručni radnikov isti izrijko bio privrednik — uradnikovi imi da uzimati desini prilike: dovoljno su otvoreni, da je bolje voliti pri sađeњу ne prostoru; ne oslediti ni žilje ni krunu, što ovaog imi je izneteno i osleđeno; samo jako volju, koje korisno zamisli da se zemlja saske, kad se to deko može postati „obnovljenim“ zemlom. Ured.

Нарочито је добро орезивати у пролеће сасвим бујне гиче, које теже рабају и то што је могуће доцније, кад се већ буду горња оцка на ластарима разлила. Кад време отопли и земља се загреје, онда ће сокони и више резервних материја, однеи у оцка при врховима ластара, која ће се узелд тога и развити, па ће се затим ластари орезивањем усложити; а и суваше ће бити јаче, па ће се и таше много резервних материја изгубити, те ће бујне гиче мало ослабати и отуда и више рода донети, него кад би се рано с пролећа орезивале.

Време орезивању не одређује само старост и бујност гиче него још и предео, однесено место на коме се виноград гоји. Кад се орезиваше врши с јесени, рекосмо, да ће и ластари развије потерата него, кад се орезиваше врши с пролећа. Ако је место, на коме нам се налази виноград изложено пролећним мразевима, онда свакико треба избегавати орезивање у јесен, те да не би ластари суваше рано кренули и слава починила штете. Ако смо ичакли мада виноград или слабе гиче, па смо ичак орезиваше завршили у јесен не треба у том случају гиче суваше рано одржати, јер у колико се развије одграу, толико ће ластари развије да крену и тако тек развијене пуноко слава може лако да ушинути.

Ако гиче у пролеће суваше сузе, а на ово утиче земљиште, подлога, сорта итд.мозе лозе итд. онда се тим сокони јако напуцају оцка на орезаним ластарима, те могу и да иструде, а и ичаке тако напуцањем могу пре да изврну. Кад се онда орезиваше врши у пролеће, може се велика штета наметнети виноград јер свако оцке скрива у себи по један или више гроздова који, разуме се пропадају ако оцка иструну или изврну. Ако да се пак орезиваше и у том случају врши, ичак у пролеће, ваља га бар извршити што раније по суваше и мало обложак лозу, а не по толико и ведром времену, те да би тако, бар у неколико, било мање суваша.

Време орезивања може се најбоље одредити за један виноград, ако се изврше упоредне пробе с јесени и пролећним орезивањем на одређеним парцелама исте површине, па се добијене количине грозља са једним и другим орезивањем изморе.

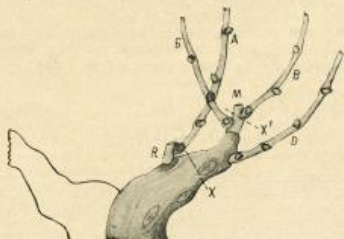
Кад се ина повећи виноград, па се ластари у пролеће орезају, онда орезивање, у оскудни ради слаге, може подуче времена да потраје, те ће се оцка на ластарима онда јако развити. За јаке гиче то свакако да неће бити од штете, али ће се на слабијим гичама то знатно осетити. Слабијој гичи потребан је сав њен сок, који ина у себи, као што смо напред навели и хранљивих материја, те да се може одржати у снази и произавети добро грозђе. Зато слабије гиче ваља у том случају орезати чим су млади пуноци из горњих оцака старих ластара достигли 2—3 м. дужине. Док не пређу ту дужину, ти се млади пуноци односно ластарића развијају на рачи резервних материја, које се налазе у коленима на којима су они насађени. Од тих резервних материја гича ина велике користи, јер ако их ластарића не потреше, оне ће се ичак са орезаним ластаром одбацити. Али, ако се пусти да ти ластарића израсту мало дужи, они ће се развијати у трошку резервних материја и то ће бити свакако на штету целе гиче. Гича ће онда изгубити један део свога сока и резервних материја и то ће се свакако осетити и на берби. Према томе да ће могли виноград у пролеће на време орезати ми ћемо у јесен извршити једно *прелиминарно орезивање*, а тада је у осталоу и редна свага јентивка. Тим прелиминарним орезивањем у јесен ми ћемо са једне гиче уклопити све непотребне ластаре који би се ичак при резању у пролеће избадили, а само скратити површину на 5—6 оцка оне ластаре, који се ичају

орезати у пролеће. Тако се гиче могу врло лако да очисте и да спремо те се у пролеће може право орезивање и много боље а и много брже извршити. Тим прелиминарним орезивањем у јесен учинићемо, те ће лоза у пролеће изгубити сувашем много мање сока, јер ће се и много мање ластара орезати и много мање рана створити, па ће се гиче толико мало изнурити.

7. Избор ластара за орезивање на род.

Они ластари на једној гичи ису подједнако развијени, не избијају из дрвета исте старости, нити су ичак сви подједнако плодни. Неки су од њих дебели, неки су тањи, неки су избили из прошлогодшњег дрвета, неки олет из крака краље или непосредно из краје, неки су најзад родили неки олет јаловија. При орезивању на род мора се, према томе, одабрати хоћу ластарића, они, на које можемо сигурно рачунати да ће ина дати добру беру.

Напред смо већ казали да лоза носи род на једногодишњим ластарима, који су се развили на двогодишњем дрвету (ластару од две године). На слици 3 претставља је крак једне гиче са својим ластарима, без лишћа, онако како изгледа у јесен или у пролеће пред резању. Ластари В, и В, су родни, јер се налазе на двогодишњем ластару М. Ако од ова два ластара уклоњимо ластар В, а ожемо на род ластар В, добићемо из оцака на њему ластаре, који ће имати на себи рода. Орезан ластар В, на род, зове се *кондир*. За ластаре В и В, који су нам већ донели рода, орезан ластар М, био је *кондир*. Казали смо да су ластари који избијају непосредно из краје обично јалови. Такви је на слици 3 нар. ластар Д. И ако код наших нарочито вишних сората Прокуца Вагрина итд. и ти ластари по каткад носе грозђе, ичак их не треба орезивати на род, него просто уклопити или употребити за резинке. Ластар А је пронашао из оца једног ластара, који је непосредно избио из краје. Он је био орезан кратко на једно оцке, дакле, од њега се најпре *добно ластар В*, па је онда прозавео нови ластар А, који је *родни*, који се може према томе, ако се хоће и ако је потреба, орезати на род, на *кондир*. *Дакле, родни су на једној гичи по правилу сви они ластари који су избили из кондира или из резинки, а према томе само их и треба оставити уок на род.*

Слика 3. Крак једне гиче са својим ластарима. М. кондир В. резинки

То је већ давно утврђена ствар, али се иже могло досада дати никакво објашњење откуда баш да су нормално само ти ластари родни.

Један ластар, коме је овако лишће ина у себи доста нагомањених материја, који ичају да носуко оцка за развијене младице ластара. Ластари, који су највише наго-

милани тих резервних материја ваља разлику се међу родним ластарима, бирати првенствено за орезавање на род. То су обично добро сазрели ластари, нормалне боје и са приближеним коленима. Такви су се ластари, нарочито још кад им колена стоје близу једно другом, споро, постепено развијали, па је у пракси утврђено да су они увек роднији него ли ластари са раздвојеним коленима, који су се нагло брзо развијали. У висни колена на једном ластару, бливи се судио сувавају, те се ту услед теже циркулације води више задржава. Зато колена остају зелена и чврста, кад су делови изнећу њих (интернодије) већ пољу зрели. Што више колена има на ластару, што су, дакле коленима ближе једно другом, утолико ће и вода кроз такве ластаре теже циркулисати, а то само може бити у корист плодности тих ластара. *И због тога је увек корисније да се орежу на род ластари са збијеним него ли са размакнутијим коленима.*

Још при избору ластара на род треба нарочито пажњу обратити на дебљину ластара, који ће се орезати на род. Ластар, који се има орезати на род не треба да је им суншине дебело ни суншине танак. Суншине дебело и бујан ластар није добар за орезавање на род, јер такав ластар производи обично опет суншине бу, али неродне ластаре. Суншине танак и слаб ластар нема опет у себи довољно резервних материја или није као што треба сазрео, те према томе производи, ако се сасвим нијеко не ореже, суншине слабе ластаре. Многобројни огледници утврђено је да су ластари *средње дебљине погодноји за орезавање на род.*

Ако се доси да на једном кондиру има два или више ластара (као на сл. 3) па се један од њих има оставити на род, онда треба првенствено задржати нижи ластар Б, разлику се ако не буде био суншине танак и слаб, а уклоњити ластар В. Ластар В, је ближе крају, те се боље и рани. Ала то није баш главни разлог што њега треба оставити друге ли ластар В ластар Б може имати у недостатку других ластара поуглажити као кондир. Нови ластари из тог кондара а и грођеје па њима биће оново блаже земљи него ли кад би ластар В послужио за кондир. Уколико је пак грођеје ближе земљи утолико оно боље сазри, па утолико се и јаче и боље видно добије. Зато треба на једном кондиру увек, по могућству, *највише ластар остављати за орезавање на род.*

Најзад ако је облик гиче такав да сви ластари иду више наље усправно, а такви су познатије облици наших гича, онда треба бирати и орезавати на род ове ластаре, који се налазе по ношцима краје. Тако ће средина краја, па и цела гича бити више направила те ће њој и ваздух кроз лозу да струји и сушице својим зрацима да продире, што све иде само у прилог боље родности и боље каквоће грођеја.

(Наставаће се)

ГЛАСНИК

Одговоран Највишег Заштитника. — XXXIX Главни Годишњи Збор чланова Српског Полупривредног Друштва и предавања полске привреде, подравно је пред почетак свог рада друштвеном Највишег Заштитника, Његово Величанство Краља Србије Петра I. депешом и добио је овај односари:

Вучко С. Богдановићу

Председнику Српског Полупривредног Друштва

Београд

Вређом Српског Полупривредног Друштва од срца захваљујем на подршци са Главног Збора и жељим ми и у будуће сваку срећу у раду на развојној полске привреде.

Петар.

Пона Управе Српског Полупривредног Друштва. — На Главном Годишњем Збору 24 фебруа. о. г. изабрати су за чланове друштвене Управе садељна г. г.

За **Председника**, свима главнима присутних чланова, досадашњи Председник г. Вучко С. Богдановић, начелник Полупривредног Одељња:

Са огромном вољом:

За **шогартскогласника** г. Ана Живановић, инспектор, досадашњи члан Управе:

За **чланове Управе**: (за понућу вољоме која отступа сање досаде):

Г. Г. Јован П. Вистеца индустријалац, Борко Тодоровић, директор Трговачке Академије, Нишко Јовановић, шеф одсека за производњу дувана, Мирко Милковић, управник Топчидерске Економије, Јожа Марковић, секретар Миа. Народне Привреде, Душан Кривошанић, управник лозног расадника, Велимир И. Стојковић, шеф Министарства Нар. Привреде.

А остају у Управи: још за годинају дана: г. г. Алекса Поповић, Александар Мајоровић, Милош Ж. Петровић, Д-р Миланко Васић и Светислав Терзић.

Учешће на Збору — Друштвеном 24 фебруара ове године нарочито на одстанку пре ноће било је толико, да је дворана у дому друштвеном где се зборони држе била малена, па пред друштвених чланова, извештајника Подружња, прими и све госте — пријатеље Друштва и полске привреде.

Редовних чланова било је записано у списку 59, другарских извештајника 18 и велики број гостију међу којима смо са задовољством угостили сви редовних чланова г. г. Алекса Нешња и Тривуна Томића, још и ове народне новинарке Косту Језића, Милану Багшића, Стојана Лукића и Марику Марковића. Од старијих извештајника друштвених извештајника: Јована Вадељчића, Косту Д. Јовановића, архимандрита Глину, Вељу Т. Радовацкића, Лују Ј. Јовановића, Борислава Тодоровића, Милутина Јовановића, Милоша Тодоровића, Рајд. Нешња, В. Валенту, Ник. Белообра, Миласла Јагодина, Уроша Лозановића, Милана А. Тодоровића, Сретен Јовића, Уроша Паласташевића, Д-р Добр. Кисе-Милојевић, и 14 државних економи.

Помо редовни и почасни чланови. По кандидацији друштвених сеција и предлогу Управе, изабрани су за друштвене *почасне чланове*: г. г. Бура па. Илић, трговинац „Бисротага“ у Осеку, и Д-р Ј. Завојин у Прагу.

За редовне чланове: г. г. Борисла Станисаљковић, суинент у Букову, Милош Петровић, суинент у Букову, Влад. Тадић, председник Подружње у Ваљеву, Д-р Коста Поповић, агроном у Нишу, Миласла Јагодина, књијар у Зајечару, Божа А. Поповић, економ Сри. Полвопр. Друштва, Коста Тодоровић, хемичар из Београда, Светозар Гојбача, индустријалац у Београду, Стојан Ђ. Симић, председник привред. суда у Ваљеву, Сава Укоукаљевић, инжињер ветеринар у Београду, Марко Ђ. Беловић, економ из Стубла др. ваљевски, Милошје Т. Пауновић, учитељ у Миоцици, Драгутин Радошевић, држ. економ, Милан Атанасијевић, државни економ, Здравко Петровић, држ. економ, Светозар Максимовић, државни економ, Милош М. Милковић, држ. економ, Павле С. Петковић, вођар Топчидерске Економије, Браца Обрадовић, учитељ у Маоковцу сред. аубињска, Јакопа Ба. Божић, економ у Ваљеву, Светозар Хаџић, учитељ у Сврђињу, Цветко Павловић, економ у В. Селу, др. позаремачка, Ваца Живановић, економ у Стањиној Рени ср. подгорске.

Управа Кривошачке Окр. Подружње. — Управна одбор Кривошачке Окр. Подружње конституисао се 8. фебруара ове год. и изабрао за:

Председника г. Витомира Виторовића пензионара, подпредседника Ант. Мајеровића окр. економи, благајника Светос. Бабовића трг. деловођу Митар. Рајковић срески економ

За **чланове управе**: г. г. Стеван Стрелиновић економ, Коста Врбић окр. наредни лозар, Милан Јевењак трг. Коста Г. Јанковић индустријалац, Божа Б. Цериниовић штампар, Ваца Михаиловић учитељ, Ваца Перић учитељ, Арса Јовановић трг. и Мика Станковић адвокат.

државни лозни расадник, или набављају свакојаку лозу, по највише родне хибриде, па их каламе. Ради тога потребно је јаче контроле, коју могу да врши само срески економи са ширим овлашћеним.

Услед блиског и топлог времена, нарочито дању, вегетација се понала. Пунољин на воћкама које раније цветају изабрала, а и на лози, па присојнији и топљанији земљама, па пресеченим деловима вида се сок. Лоза нас наду држи у хладно ноћи и што овакад дуге хладан источни и северни ветар, те ће се цветање ноћа и пуњење лозе ипак задржавати; али ће топлоће пренагнати, и вегетација ће се ове године развити свакојако пре но других нормалних година, — радуже се, ако овај садањи ток не пресеке једна хладноћа од снега и мразева.

Овако је сада стање времена у Крајини. На воћкама се показује много цвета, нарочито на коштакчаком воћу. И виноград су добро узимали. Овације су такође добре, само је мало посејано, много мање но других година, а у негоднијој околини произведе се доста ишенице. Вина има по пивницама рајачки, родњенски, мокраљски и др. још доста непродато. Рачуна се да има од прошлогодишње бербе половина непродато, а вино у нитким пивницама не може да дочека лето. Продаје се: бело вино 30—36 дин. хектолитар, а црно вино од 24—32 дин. хл. Кад се крене редовна саобраћај Дунавом надали је се, да ће и продаја вина бити, и да ће се отприлике подрунја београдских, шабатичких и вождаревацких винара попитати крајинским винама. . . .

Крајинска окружна пољопривредна подружница имала је 30 јануара главни годишњи збор. Но, наду су поставили за збор расцелати по округу и у месту, рађени, ниса је одио био воина мали. Подружница она не може се рећи да није активна, па омет тако мало интереса за њу од пољопривредника и припадника пољопривреде! Али у Крајини ко да мало цене абрисава у овиме удружењима. . . . Поред редовних послова на збору је попуњена Управа подружничке новини члановима; урађивана су места свих државних среских економи који су прошле године тишли у Управни одбор, а то с тога што су, с малим изнетком, узимали врло мало узешћа у раду подружничком, што је, разумо се, за осуду.

На првом свом састанку Подружничка Управа унела је у програм рада за ову годину као главне тачке: 1. Да се држе три повремена збора са научним предавањима, и то у селима: Речкој, Михаиловој и Јабучкој; 2. Да се држе два практична винарска курса у Школи за Виноделје и Вождаре, и то: један пролетни, један јесењи, за време бербе грожда; 3. Да се у августу приреди изложба раног грожда са изложбом вина од *нових* — каленљених и на нековина — виноград; 4. Да се уводи коначна XIII пеназијског пута „Хајдук Вождо“ да прихвати намеру Подружнице, да војничима за време резервне школе може држати предавања из виноградарства, вождарева и осталих пољопривредних грана.

— — —

КЊИЖЕВНОСТ

Књиге и новине

Ишле су на штампе:

Вождарево дрв-Ђорђа Радаћа списе V, VI, VII и VIII од 65 до 128 стране са четри табеле у боји: *Бреске* — српска прилика Јелена и Проскавска. *Крушка*: Калуђерка. *Трешње*: Волово срце, Костељача и прип Хрсканац. *Рибачка*: Црпене холандске. Београд, Штампарија Доситије Обрадовић 1908. Цена 2-20 динара или кура.

Ово дивот — издање, потпомогнуто новчано од Министарства Народне Привреде, моћи ће сад ускоро угледати света. Препоручујемо ово дело.

Привреда индустријски лист за живинарство и пчеларство, изашао је 2-ти број, па 2 штампана табела 8^а за месец фебруар; власник и одговорни уредник Алекска — Апа — М. Живановић. Годишње 6 динара (за иностранство 8 франака).

Садржина 2-ог броја: **Живинарство**: Иновације и одгајање пилаци — Рентабилност (првог) живинарства — Стандарди за орнитолошке (пронаси немачког орнитолошког клуба); — Сношањски знаци или обележја — Дифтерија и колера живине — Болешце — Новости — Пашта и одговори.

Пчеларство: Користи од пчеларства по нољску и народну привреду (сврстака) — Услови за напредно пчеларство. — На ичеланику у месцу марту — Болешце — Новости — Пашта и одговори — Књижени преглед — Ценовник — Оглаци. Препоручујемо овај стручни лист за живинарство и пчеларство нашим читаоцима.

Наука о ђубретицама, ђубреник за самокле, као и за потребу ученика и учитеља пољопривреде, од Отто Лемермана приклатог доцента на универзитету Јени, са 21 сликом и многобројним таблицама, превео Мита Николки султент Видољ-Ђођарске Школе. Београд Штампарија С. Хоровица Београд 1907 8^а стр. 323.

Уредништво је добило ову књигу тек сад па врсна и докле је разгледао проговорилие о њој.

Трговинско-индустријска Преглед, службени лист одељења за трговину, радништво и саобраћај Министарства Нар. Привреде број 2-ти од 1 марта. Изашао двапут месечно. Годишње 10 динара.

И у оној броју има драгачених саопштења за трговину.

ОБЗНАНА

За Подружине и појединце.

Среско Пољопривредно Друштво извршило је набавке за ову годину и оне почину слитица, те ће се ноћи у току издује недеље почети да одмашу портке, како досада учињене, тако и нове које буду учињене.

За створивште је набавило и имаће у довољној количини: *Платовог камена* потпуно и гарантовано чистог по јевтинију цену по лане:

Рибље мадагаркарске добре и јаке, по лажској цену;

Лучерне прованске чисте од виљине косице — због лажске суше и велике тражње биће знатно скупаја (до 2.50 динара 1 кг.);:

Граорини, *Проса*, *Еспирете*, *Багрена*, *Гледичије*, *Мухара* итд.

На 100 *збирки шортарског семена најодабранијих сората* своју најпотребнију врста семена за обичан шортарски, (першуна, целера, шаргарене, бораније, пасуља пешака и трешње, грашка, сваваља, хунуса, келса, пашканита, кiselака, цвелце), по 3 динара и *финијих* (патлициана, краставаца, тиквица, паприка, уз горњу збирку) по 5 динара збирка. Пошто је набављен ограничен број ових збирки, то треба вохтати са порукама.

Дале: алугова, дрљача, ручник сејалица, свију ичеларских и воћарских сарава, тријера, сејалица, секилица, крунача, јер је ступило у преговоре са првим фабрикама пољопривредних справа и машина, да испује велико стовариште истих, како ће у свако доба моћи одговорити сваком потраживању оних пољопривредних потреба које имају сталну и велику проhodњу.

До новог решења окружене Подружине имају прави на лански кредит и под ланским условима.

Бр. 1175. Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 5 марта 1908 г.

До одређеног рока нису биле све Подружине, по пропису Правилна, послале своје годишње извештаје, те с тога и нису погла сви ући у *Годишњим извештај Српског Пољопривредног Друштва*. Накнадно су послале извештаје: Подривка и Ужичка Подружина. Нисако нису послале извештаје: Крагујевачка, врањска и топличка Подружина.

Исте Подружине нису послале ни Програм рада за 1908 годину и с тога при распореду овогодишње друштвене помоћи, оне нису ни обухваћене распоредом. Осталим Подружњана одређена је помоћ под условом, да претходно јаве и добију одобрење, на које ће их такве свога програма употребити.

За дан-два добиће Подружине и акт о томе.

Управе државних пољопривредних завода, школа, пољопривредних станица и среских расадника умољавају се да одмах јаве Срп. Пољопривредног Друштво, колико, каквог семена пољопривредног, повртарског, воћарског и шумарског и по коју цену имају на продају.

Овај број пуштамо на табану и по да читаоцима наинадимо садржином место заузето званичним радом Друштва и његових Подружина.

Уредништво.

ОГЛАСИ

РАСАДНИК СРЕЗА РАЖАЊСКОГ У РАЖЊУ ИМА ВЕЋИ број четворних кокошак расе „Меземске“, од којих има по сведеном по више комада јаја и може их продати и ван бреза.

Цена је јајма од комада 0-10 дина. Шаљу се и на доплату, Паковање и експедиција по стварном коштају.

ЕБр. 55. Из канцеларије управе расадника среза ражањског 5. фебруара 1908 У Ражњу.

2-20

ПРВИ ПРИВАТНИ ЛОЗНИ РАСАДНИК ОСНОВАН 1902 године у близини Вањске Железничке Станице, а по одобрењу г. Министра Нар. Привреде, има на продају 80.000 окамандених и ужиљених лоза разне домаће сорте, како винске тако и ателске и то на подлози: порталске, русестрије и берландјери.

Ценовник шле на захтев бесплатно.

С поштомом
Атанасије Радојковић
Нив.

3-4

ЗА ОСНИВАЊЕ ВОЋНИХ РАСТИЛА У РАСАДНИКУ среза Брао-паланачког, потребно је до 7000 комада младих од шљиве „Ценарика.“ Моле се г.г. Државни економ, да који буде имао у своје расаднику ове младике на продају, да о томе изводи известити ову Управу.

ЕБр. 157. Из канцеларије Управ. расадника ср. брао-паланачког 9 фебруара 1908 године.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од четит врсте једног ступца по 10 пара динар.; од осталих крупних писмена по 15 пара од врсте и од ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *цела стране* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четрт стране* 2-50 динара (2-50 круне).

За оглашавање више пута, 10 од ето јевтиније.

Преглед броја 10. „Тежака“: — *Чланци:* Резултати седмогодишњег гајења сиенталских говеда у Топчидерској Економији (наставље се). — *Услови* по којима се одређује потребна количина стајског и нештачког ђубрета. — Гајење јоршварских свиња. — Како се саде воће (сађење воћака). — О орезивању зрелих ластара на класејеним лозана (наставље се). — *Гласик.* — *Гласови из народа.* — *Књижаност:* Нове књиге. — *Објана.* — *Огласи.* — *Цена огласима.*

ИЗДАЈЕ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЛЕДАНЈИУТ

ПРЕДПЛАТА И РУКОВОДИ
УПУТСТВО СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ
НА НОВОМ ПАРКЕТНОМ ПИШУМА ОД АПРЕЛА
1898. год. Ја 204 ПРИБИЛИ ДРУШТВА
НОСИ ПОШТА БЕСПЛАТНО

Цена огласила изложена је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

КА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО КЛАСИЧНО
ПРЕДСЕДНИК **Вучко С. Богдановић**

БРОЈ 11

НЕДЕЉА 16 МАРТА 1908 ГОДИНЕ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

ГОДИНА XXXIX

ПОЉОПРИВРЕДНИ ОДСЕК НА НАШЕМ УНИВЕРЗИТЕТУ

Наши читаоцима и свима другим пољопривредницима саопштавамо на овом месту значајну и пријатну вест, да је питање о успостављењу Пољопривредног Одсека на Универзитету сада коначно решено и да ће се Одсек можда још почетком идће школске године отворити.

И ако у закону „О Универзитету“ постоји одредаба, да ће се у одговарајућем факултету успоставити пољопривредни одсек, ипак протекле су већ две године, а на томе се још ништа није радило, ишти се у државном буџету предвиђала потребна материјална средства за тај одсек. И даље би можда, не зна се докле, тако остало, да садашњи Министар Народне Привреде г. Боета Стојановић није прихватио и са своје стране одлучио потпунога предлога и захтев, да се одсек пољопривредни ишти пре успостави, и да није попудно и сигурно довољно новчаних средстава за привремене и успостављене одсека.

Да се ипак побуде и разлози г. Министра Народне Привреде са којих је он предложио Министарској Савету све што је потребно о успостављењу тога одсека, а тако ипак и само решење Савета, ил их саопштавамо овде у целини.

Министарском Савету,

Пољопривредно школовање у Србији било је ваљда сувише ограничено и скупо. Од оловођања Србије, дикле кроз читаво стодеће и нешто више, на досада трајало је на пољопривредно школовању само оно и онолико.

Прва пољопривредна школа, ипавана Земљоделско-шумарској школи у Пожареву, која је била уређеда пре пројина два пута више од своје претходнице; али је и она престала 1882 године, даље после 12 година.

Тек на 11 година после тога успостављена је 1870 године Земљоделско-шумарској школи у Пожареву, која је била уређеда пре пројина два пута више од своје претходнице; али је и она престала 1882 године, даље после 12 година.

Да се празнина појављена престанком и ове друге пољопривредне школе колико толико попуни, — још ипак 1882. године допосе је закон о оснивању пољопривредне школе.

На основу тога закона успостављена је и отворена 1882 године Ратарска школа у Краљеву, као прва нижа школа.

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДИНА, НА ОВАЈ ГОДИНУ 3 ДИНА,
ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧИ, ЧЛАНОВИ СНИХ ДРУШТА,
ПОДРУЖИЈА, ООП, ШКОЛА, ВОЈНЕНЕ СТАЛА,
КАДРА, КАНЦ, КАНЦ, КАНЦ, КАНЦ, КАНЦ,
КАДРЕТЕ И ЧИТАОЦИ, ПРИБИ, ШКОЛА И
МАНАСТИРИ ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 4 ДИНА
У ВОЈНА ДИНА, АКО ПОШТОМ ПРЕСТАЈУ
УПЛАТИТИ ЗА ОВАЈ ГОДИНУ.

ЗАМ СРБИЈЕ

НА ГОД. 8 ФРАК. КАН 4 ФРАК. АУСТР. КР.
НО ОУЧ. ВОЈОВИТЕ, ГАРЂИМА И НЕКОЛИКО
ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКЕ СЕЖИОРАДИНИТЕ
КАДРЕТЕ И ЧИТАОЦИ, ПРИБИ, ШКОЛА И
МАНАСТИРИ ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 4 ФРАКА
КАН 3 ФРАК. АУСТР. КРЕДИ. КАН УПЛАТИТИ
ПОДОБНО ПРЕСТАЈУ И КАН СЕ ПРЕСТАЈУ
КОД СЛОБ ГАРЂИМА ПРИБИ КАН 4 ДИНА
ОК АУСТ. СЛАТ.

Зачим 1891 године Школа за земљоделе и војарство у Букову код Неготина и тек 1906. године друга Ратарска школа у Шапцу. Те тако даяас имамо свега три ниже пољопривредне школе.

Сем тих ниже пољоприв. школа, на основу закона о пољопривредним станицама од 1898 године, треба да се успоставе у свима округима на пољопривредним станицама практичне пољопривредне школе. Али се у току ових десетину година, откада постоји тај закон, успело успоставити само две такве школе, и то: у Ђуринју 1899 и Лесковцу 1904 године; припрема се и идати се, да ће се ове године успоставити још у Зајечару и Крушевцу, те ће их онда бити свега четири.

Не обзирају се на бројно стање школовања у овим првим двома школама, у Топчидеру и Пожареву, које су овако кратко време биле и пролеће, оно колико су ове школе што сад постоје, дале школваног подматка. На име:

Ратарску школу у Краљеву, свршило је до краја 1907 године 665 ученика;

Виноделско-шумарску школу у Букову, свршило је до краја 1907 326 ученика;

Ратарску школу у Шапцу није свршило још нико;

Практичну школу у Ђуринју свршило је до краја 1907 133 ученика;

Практичну школу у Лесковцу, свршило је до краја 1907 године 34 ученика;

Свега је свршило 1055 ученика.

Толико је укинуо изадиња, који су се у Србији школовали у садашњим пољопривредним школама. Број о коме екорне и не вреди говорити, а како ли чинити какав употребеља са сличним школовањем у другим државама, ил са школовањем по другим струкама у нашој држави.

То је све што за данас постоји за стручну пољопривредну ваставу у Србији. Сувише жалостан зајак за једну чисто пољопривредну државу, у којој су преко 80 процената пољопривредници. То није ни чудно кад међ сањим земјопривредницима влада погрешна појама; као да њима још потребне никакве пољопривредне школе и кад шта више забављају да се њима користе и онде, где су им у непосредној близини.

Али се не може издрати, што и држава не ради у довољној мери на интензивнијем посваљању и школовању пољопривредника у овим нијским и практичним школама, а још ништа на школовању пољопривредног подматка ни у средњим ни у вишим пољопривредним школама. Већ ипак од 25 година ми немамо све 2—3 ниже, ипаквиших већих и виших пољопривредних школа. Држава кроз тако дуги низ година

ništva nije novo stvorila, sem što je u zakonu u Univerzitetu predloženo, da će se u entolozskom fakultetu ustanoviti poloprivredni odelok.

Dok se pomagalo i staralo toliko srednjih škola, na i škola za pojedine vешtine; dok je za trgovачki rod stvorila i Trgovачka Akademiја i dok se pobrinulo da se ima potrebnih škola za dovoljno spretnih državnih чиновника i službenika za skoro sve druge struke u državi, — dotle niko ni jedne ni srednje ni višne poloprivredne škole, na ni čak poloprivredni odelok na Univerzitetu nije ustanovljavao iako su protekle već dve godine odakao zakon postoji; i zbog toga ta struka, poloprivredna struka nitko ima svojih teoretiјки i praktičnih spretnih ljudi za savremeno i racionalno ispoljeње poloprivrede na imanju, nitko dovoljno ljudi za držanje чиновника i službenika te struke.

Međutim ne treba se videti zavaravati, kao da se u poljskoј привреди može бити и развити успешно i racionalno bez нарочите науке и знања на те struke. I са мнм земљораднички мора бити на често с тим, да ни у земљорадничкој довољно само оно, што се од оца види и радећи научи; и да је прошло оно добро дело, кад се оти могао братити оцем или родном изроком; — онако је и мој бабо радио, на му је добро било. Даваше његове потребе и обавезе чеза, држави и друштву у коме живи, крајко много већу привреду зараду, него што се може постати радећи само, како се негда радило. Није му нише ни земља свјакла, какава је негда била, ни онолико по простору, колико је негда имао, на му не може довести ни онолико приноса, колико је негда доносио.

Ма колико да се помаже и тежи, да се практичним радом учине за побољшање и унапређење poloprivrede код нас, шта и иначе немогу и сувише мало икономично земљораднички, ипак немогу се само на томе застати нити зауставити, да је толико довољно и да poloprivredno obrazovanje не треба даје да иде.

Poloprivreda nije више само смирена, него и наука коју треба учити и знати, као и све друге науке. Да се полjsка привреда може успешно водити без знања и умешности, без икаквих школа практичних и вербалних, не би се ни остали ствари грабно и бринуо да има ви године у годину све више својих poloprivrednih школа и све некега ступња, јер веће образовање и знање poloprivredно добаја се у знаним poloprivrednim школама.

Али не обирнуја се на такву немарност и неуважаност нашега земљорадника, који већином и нескрета прави значај и вредност poloprivredнога школовања, — држава је позвана, да ради и уради нешто на и много више, него што је досада radila на томе. То захтева сама неодољива потреба, да се и у нас полjsка привреда постави на рационалној и рентабилној основи. А таква се она не може омажигити у народу све докде, док се са научног гледишта не проуче и не ошине све правде у нашој земљи, које су од битног утицаја на њу, и док не буде и самих последица у тој грани привреде са јачим и неким теоријским и практичним спремом.

Већ и сам тај разлог толико је важан и толико пресудан, да изазове озбиљну пажњу и Министра Нар. Привреде и цело Краљевске Владе и да их определи, да не оклевујући даље, учине одмах оно што се може и колико се може, да се створи бар један виши научни центар, за школовање и усавршавање у полjsкој привреди. Но сем тога постоје и други, не мање важан разлог за такав један виши полoprivredно-научни центар, на име у томе, што Србија нека давније не само својих домаћих приватних научара у полoprivredној струци у правом смислу те речи; нећ нека ни са довољном спремом ни ни да дела у довољном броју ljudi за своје државне службе. Држава је данас спала само на оно недовољно запослених у својој струци Јака бив. земљопоседничко-шумарске школе у Пољаревцу и недовољном броју младих школоваћих о државној или својој трешњи у средњим и вишим полoprivrednim школама на страни. На ни сваки та службеници немају често ништа сву ону спрему и ону одоброст, какава је потребна и какава је довољно прилагодна нашим привљанима.

Због тога ни се 2—3 више полoprivredне школе немогу увек снабдевати ни са по-оно неколико наставника, колико су ни потребни, ни са погодношћу да су или од рода баш довољно спреми и доноси да за места. Због тога и само

Министарство Нар. Привреде, као централна полoprivredна управа, осудеда у осебаду са највишом и јаким полoprivredно-теоријским и практичним спремом. Због тога се и ово мало других полoprivredних, и државних и окружних и средњих уснова, помоћу којих треба неосредно за народ учити и помагати развиће и усавршавање полjsке привреде у земљи, поверавају често шта даљина са мањом спремом, по што и сам закон дозвољава. Због тога су данас скоро сви расцедици поверени лудима из нижих полoprivredних школа, који су се спремили и који са неком духу закона о тим школама, треба да су научени само на практичној примени на свима иману.

Као Министар Народне Привреде, позван да се бринем поред осталог, и о домаћој полjsкој привреди, мени је чест предочити Министарском Савету како еминентну потребу створење једне *више полoprivredне школе*, у којој ће се вишом стручном спремом њених саученика и проучавањем и огледом наших домаћих привљаника, створити пре свега повољнији услови за привредни напредак у нашој земљи; и која ће сеи тако спремати потребне наставнике за средње и ниже полoprivredne школе и стручне полoprivredне службенике и за Министарство Народне Привреде — за полoprivredно и шумарско одељење — за државне, окружне и средње економске државне шумаре и подучиоце и у онште за све оне лозине и полjsкоје, који се постојећим и будућим законима полoprivredне struke буду предвиђани за извршење тих закона.

Питање би могао бити, да ли треба таква виша полoprivredна школа да буде засебна као чисто стручна школа у рангу полoprivredних Академија, или да буде на Univerzitetу. Мишљења наших стручњака су о томе била, на и данас су поделена, са довољно јаким разлога на једно и за друго. Но како је то питање већ у неколико решено тим самим, што је законом о Univerzitetу предложено, да ће се у ентолозском факултету установити *полoprivredни odelok*, то би се за овај мах, из много и јаким разлога ипак при томе остати.

Истина и тада, кад се тај одсек установи и отвори, биће гледно велика неједнакост у полoprivredном школовању, јер већ ижати називање, чисто практичне полoprivredне школе и на Univerzitetу највишну, више теоријску школу. Но та разлика између најнижих и највише школе вероватно ће се временом лакше попуњити, било стварањем нарочите средње полoprivredне школе, било поступањем понавњавањем садашњих нижих полoprivredних школа на ступњу средње, пошто се на Univerzitetу спреми и стручно осебаду за такве школе. Тек епаквако осавњавање полoprivredne odelca на Univerzitetу учинио би се један знатан корак унапред у полoprivredном школовању.

Ако полoprivredни odelok на Univerzitetу, који у главном има да обрађује полjsку привреду као науку и да спрема наодуде и јако теоретичаре те struke, буде имао потребне лабораторије, онште и огледне станице и ако теоријску спрему буде насљавио и на практичну примену, — онда ће се више извесно постати све оно ради чега та треба установити. Да тај свој задатак постигне, полoprivredni odelok има и неколико припремљене полjsке за практичну примену, јер би ступио и стајао у земји са већ постојећим домаћим полoprivredним усавњавама и што има баш у неосредној близини, у Точичеру, државну домену, скоро у свему за то годно.

Сви докде епоментују разлози довољно утврђују јаку државну потребу и нештучу категоричан захтев да се полoprivredни odelok на Univerzitetу, на основу закона о Univerzitetу, установи и без одлагања отвори.

Бринуће и старање у установљењу овога одсека, као и осталих факултета и одсека на Univerzitetу, припада ја Министру Просвете и државних послова. Као Министру Нар. Привреде, мени је дужност била да изнесем Министарском Савету разлоге и указах му на ижачу потребу осавњавања полoprivredног одсека. А да би се поред тога, да ја Министру Просвете и државних послова могућност, да се још у току ове године учине све припреме за установљење овога одсека и на могућству почетком идуче школске године отвори; а обзиром на то, да ни овогодинашња државним буџетом као ни ранијих година није ништа предвиђено на тај циљ, мени је чест предочити, да се најдужега сува понај јако то стави на располажење на прихода Краљеве Државе. То би се могло учинити

још у овој години до изнесо само суне. А починући од 1909 године могло би се одвајати годишње и до 100.000 динара, пошто се овом годином измирује из прихода Класе Лутрије сас акумулт 6%, зајма за грађење каљанине друге, за који је Лутрија плаћала сваке године по 134.215 динара.

У дубокој уверењу да у Министарски Савет дела овојже мишљење и да заједно са мном жели, да се законска одреба у другом ставу чл. 38. закона о Универзитету, уколико се односи на установљење пољовпр. одсека час пре приводе у дело, — мени је част предложити Министарском Савету, да овако реши:

1. Одобрена се Министру Народне Привреде, да може у 1908. години изузети из чистог прихода Класе Лутрије суму од 30.000 (тридесет хиљада) динара, за подмирење материјалних и личних трошкова, који се буду чинили за припремање и установљење Пољовпривредног одсека. А тако исто да може починући од 1909. године на даље изузмати како на те трошкове тако и надражавање тога одсека по 100.000 (сто хиљада) динара, сваке године, све до потреба захтева; а најдаље кроз пет година, дакле до закључно 1913. године и те суме стављати сваке године у државни буџет.

2. Да те суме према потреби ставља Министру Промете и привних послова на располагање, који ће их по споразуму са Министром Нар. Привреде и Управом Универзитета употребљавати на горња циља.

3. Да припреме за установљење и отварање пољовпривредног одсека на Универзитету изашре такође споразумно Министар Промете и привних послова, Министар Народне Привреде и Управа Универзитета.

Министар Нар. Привреде
К. Стојановић с. р.

Министарски Савет усваја и одобрава у свему овај предлог.

8. Марта 1908 год.
у Београду.

Председник,
Министарски Савет
Министар Иностраних Дела,

Ник. Пашић с. р.

Министар,
Промете и Прив. послова

Анд. Николић с. р.

Министар Војне
Безбедности

Р. Путини с. р.

Министар Финансија

Д-р А. Пачу с. р.

Министар Нар. Привреде

К. Стојановић с. р.

Министар Грађевина

Јов. П. Јовановић с. р.

Министар Промете

М. Триковић с. р.

Министар Унутрашњих Дела

Наст. Петровић с. р.

Захваљујући у првом реду г. Министру Нар. Привреде и целој Краљевској Влади на оваквом решењу, ми најтоплије поздрављамо установу Пољовпривредног Одсека на Универзитету, с пуниом уверењу, да ће се са оваквим поначиним средствима одлетати који извршити организација одсека онако, како треба и како ће одговорати нашим потребама.

Нека је срећно и у добри час!

ВЕЛИКА ОПАСНОСТ ПО ДЕТЕЛИШТА

(Нова врста вишне косице)

Пољовпривредна станица за испитивање пољовпривредних потреба у Лутрију, издала је један проглас који упозорава пољовпривреднике, на једну нову опасност која прети засејаним површинама лудерком а која ће се проглас укратко овде саопштити.

На првом месту знамо да напоменемо, да су цене семени од лудерке (детелине) у овој години знатно отскочиле, услед лавске неполовне (сушне) године за произвођача и жетву семени од лудерке, у главним крајевима за производњу доброг лудеркиног семени, и у Провансу у Француској и у Италији. У таи државана родило је лудеркиног семени једва за 40 од сто обичних досадашњих жетвава, због чега су тамо још у почетку ове године испршиле све количине и сем најпотребније доказа потребе, за продају сталним купцима на ситно, све остало је већ испоручено за светско тржиште и махом већ и распродато. На тај начин прва је опасност за оне који све своје потребе, на и семе од лудерке поручују и набављају тако рећи, у очи дана сетве, у томе, што могу да добију место правог, најбољег прованског семени (француског), мешавину, или и чисто лудеркино семе, другог ашшијег, нарочито мађарског порекла.

Још више, ако лудеркино семе куњују и набављају од обичних продаваца, а не од Друштва, његових Подружница, или ако га не набављају, ако су иза другари од Зондораничких Задруга, онда нарочито у овој години, могу од тих продаваца — бакала — добити семе од сасвим друге неке детелине, место семени од лудерке у оште, на на било и ложије каквево и мађарског порекла. У овој години сваком купцу треба нарочито да буде подозрива свака понуда, лудеркиног семени (погрешно код нас звано „детелинско“) *иа* ма с *тоје стране долазила*, ако је цена 2,00 до 2,50 динара килограм. По ту цену, то ни пошто, не може бити семе од праве лудерке, јер ни један продавац „детелинског“ семени у Србији, није могао правити закључак, у право врење за то, у октобру, новембру или децембру, на и онда право прованско лудеркино семе, не би могао продавати испод горње цене. Нина су шта више познати случајеви, где су нами и виђенији продајци семени, били жртва подвале, због потребног назива „детелинско семе“ (место семе од лудерке), појамини се ником ценом, да од страних агената купе и продају место семени од лудерке — семе од дуге, ружеке или и беле детелине које је и много јефтиније и које не слажу ономе, чему лудерка, нити онолико траје засејани уев, нити онолико и оваквих откоса даје, нити оне у оваку храну стоји даје као семе од лудерке. А ове године је још највећа могућност за то, баш због скупе цене свега, а нарочито лудеркиног семени, да наши пољовпривредници за скупе цене своје, од таквих неуспешних и неуверљивих продаваца добију не само сазнати друго место семени од лудерке, *већ са семеном да унесу у своје више и лудеркинога омаку вишину косицу* која је наметнута на лудерку и која је у стању да за кратко време поштиша целу нашу сетву.

Али највећа је опасност, приј тајској куповини семени са неуспешних извора, *нити поред обичне ситно-зме вишне косице (Cuscuta Trifolii Bابت), могу доћи у своје више и усеве и друге неке врсте страних вишних косица, опасних по сва Детељина и ветичке младице*, као што се тако зива *свињска вишна косица (Cuscuta racemosa Mart.)* са њеним подврстима *миршавом (Cuscuta suaveolens Str.)* и *ситноломом њиском вишном косицом (Cuscuta ageris*

Beugrich.). Услед крупноће њиховог семена (зрна) ове страво прете вилине косице, називају су у трговини њихову *крупну или грубу вилину косицу* и оне су у последња време у Европу пренете из Америке, са детаљним семеном набављеним *студа* — преко мора, као и многе друге олаке штеточнице, што их је Карола добила услед грађевинарства кућаца, да у свему, па и у набавци семена, следају на што већу јевтиницу, без икаквих даљих обзира. Ове крупно-зрне прете вилине косице у детаљном семени велика су опасност, велика мука и невела за семенарску трговину и за пољску привреду. *Тако детаљно семе много је теже очистити*, но оно које у себи садржи само семе од обично ситуарне вилине косице, јер је *зрно ове вилине косице исте крупноће које је и зрно од луцерке*. Ништа друго не остаје, но се поруја чистота на ретешима крупно-шупљакима и са врло јаким ветром, због чега је при чишћењу таквог семена врло велики отадак и знатан губитак у детаљном семени, често до 50 и преко 50 процената и омет се вена довољно поуздана, да ће и на тај начин очистио семе бити сасвим чисто од ове нове олаке вилине косице.

И пољопривредна станица за испитивање семена у Јајмерци ошонице пољопривреднике, да се саби у овој години, због прошлогодишње лане детво знају планирати подвиза, јер се морало упући много прекомерног детаљног семена у трговину, а то скрива у себи опасност, да се крупно-зрна вилина косица узвук пачови и да се још и више но досада распростре, што би могло прихватиати гране штете у нећ заједнички детаљним студа у Карола.

Горња станица у току прошле године, у мноштву угледна (мустра) детаљног семена, нарочито њајарскога порека, послати станица ради испитивања, наша да масу крупно-зрне вилине косице. И како ово детаљно семе трговци мешају или под именом француске луцерке продају, то ваља, при куповини семена бити особито смотрли, исто набавити само на *шупљаним зворна*, како не би по скупу цену којом се давас детаљно семе плаћа, навукли себи и своме крају још једну велику беду на врат, уношењем и ширењем ове нове и олаке билне наметачке.

Не могу се догађати овако последње гране штете која нама прети уношењем и распрострањем крупнозрне вилине косице, међу нама и онако с њуком и великим жртвама подвиза детаљна (луцерница). Због тога ваља бити у највећој мери смотрли и не посетијати ни зрине луцерке пре но што углед (мустра) од семена не буде аспитан у огледној пољопривредној станици у Веотраду. И то како семе што смо га сами произвели, тако још и више оно семе које смо од другог купили. Није довољно ослањати се једино на добар глас радње која семе продаје, али на тако јавно гаврашци (јемство) о чистоти семена од вилине косице, но не треба никоме пропустити да се семе претходно не испита на огледној пољопривредној станици. *Још би најбоље било обезбедити од престојелке нем опасности, ако би Министарство Народне Привреде, изадало где треба, да се преко царинарница не сме довести увести ни једно зрно луцерке или детаљне, меко се не доводи уверене о чистоти семена од вилине косице, са наше станице за испитивање семена.* Као што вредноћа Ошита царни, тврђоа бр. 31 тач. 4 (стручно испитивање детаљни семена) *ца ма оно (детаљно семе) било уложено у дрвоима шломбарима од стране државне контроле станице за испитивање семена, оне државе, на које се семе од луцерке увози.*

Но ни све то није довољно, ваља и сами пољопривредници, да настану, па да на својим детаљним, одмах благовремено утврде сваку и најмању појаву вилине косице

и то сваи олакше и договорно, са њихови више јерфа и нара. Но што су то досада чинили, јер је опасност на прагу да се гајење ове по Стогарско благословене пилне бљаке не проигра и из рђав глас но наведе, уношењем и оних поних олакш наметачица које прете, да нашој Пољској Привреди зададу врло остати велики удар.

Пољопривредници у памет се!

Не набављајте своје семе од кога му драго!

Резултати седмогодишњег гајења сименталских говеда у Топчидерској Економији

од
Мир. Миливојевића

(Наставак)

Код добрих сименталских музара вине је увек добро развијено и пре се може рећи да је велико. Чак је код неких музара вине врло велико, са свим бело, голо и без и каквих даља.

Млеко огледало и млеко живе јако су развијени.

Кожа је врлицима танка, еластична, но не сме бити зрине вена — танка. — Код крава је увек тава кожа но код бикова.

Физиолошке особине. Сименталска говеда имају округле

облике тела. Здрава су и снажне кошчане грабе. Врло су јешна (тако да се може већ рећи да су и прождарана), раздражљива су; показују јак нагон при парењу. Врло су издржљива нарочито у сапрени на дужи одстојањана. Краве су добре музаре о чему ћемо у нарочитом одељку говорити. Ова раса говеди важи као врло штожа, јер се не вероватно брзо навијне на лево оховење одговлачево. Високи су мирни тако да се до четире године могу и на пани држати. Старији бикови, кад се стално држе на стајском хранењу постају добуди. Носне прстенове млади бикови ни не треба ударати али старији треба, јер бису не треба никад веровати ма како био миран. Швајцерак пословица вели: „Муни (бик) остаје Муни“.

Старији сточари подмалаг су много но величини и тежини, давањима пак сточари највише полагају на особину млечности, афиоу, и округлани тела.

* * *

Три су битне добре одлике сименталских говеди:

- Млеčnost-маслоба млека
- Гојаност, и
- Издржљивост у телешу

У погледу садржине млека у млеку може се ставити овако поређење:

Процентуална садржина млека код сименталских крава износи у 100 делова,

Маси	4-050
Сувиш делова	13-265
Сувиш немасних делова	9-215

Од страшни признатцих сејања, ни један не даје овако масно млеко. Само казалик сој у Нежачко познат под именом „Glaser“ која је постао укритањем у парењу домаћих крава са сименталским биковима, — даје млеко са 3-163 мласти 13-567 сувиш делова и 9-404 немасних сувиш делова.

Сименталско је говече по целој Немачкој јако распрострањено. За поправку млечности скоро код свију сојева говеда који се у Немачкој гаје, узимају искључиво сименталске бикове. Видеће се мало ниже да су сви сојеви говеда у Немачкој млечнији од сименталског, па и пак се млечност поправља само укрштањем у цареву сименталских бикова са кравама др. сојева.

Професор на Пољопр. Академији у Бон-Понелдоруу Раи и Хаузен који се годинама баве проучавањем сименталског соја говеда, нарочито испитивањем млека, тврде многобројним опитима: да је млеко сименталских крава мекше од млека: Швицких, Остернјанских и још 4 немачка земаљска соја. Они тврде опитима још и оно да се најзрителији немачки сојеви говеда брже развијају, боље резултатују утрошеној храни, веће су млечности итд. на ипак млечност свих ових сојева поправљају сименталских сојем само за то што сименталске краве доју најмасније млеко. Хоће квалитет а не квантитет — количину — млека; теже тоне да им краве дају масно млеко. Само тако и на тој јединој основици раде Немци на поправци млечности код земаљских сојева говеда скоро у свима провинцијама.

Дневном мучом (за 24 часа) сименталске краве дају на 1000 кгр. телесне тежине 22-29 литара док остали признати сојеви који се одликују млечношћу Швицки, Бернски, Остернјански, Мелгалски дају најмање 25,09—32,77 литара млека на 1000 кгр. телесне тежине. Само сој „Glauer“ даје 21-59 лит. на 1000 кгр. телесне тежине. Као што се види сименталске краве по количини млека која се добија дневном мучом стоје тек на петом месту од горњих признатих сојева.

Годишњи принос млека и телесни прираштај.

Професор Раи и Хаузен на Пољопривредној Академији у Понелдоруу мерили су телесни прираштај крава од 2¹/₂ године старости на на живио и налази су да је на трећем телесну просечна тежина појединих сојева са одгоравајућом количином млека, масти, сувих масних и сувих немасних делова на 1000 кгр. била ова:

телесна тежина у килограмима	на 1000 кгр. телесне количину млека у литрима	телесне масти у кгр.	сувих масних делова у кгр.
Швицки . . . 567	5150-01	185-32	471-16
Сименталски . 659	5565-32	245-61	512-24
Остернјан. . . 559	6451-75	199-3	561-7
Нидернјански 547	5879-97	191-8	516-9
Вестервалдски 323	2677-7	102-4	249-6
Глазерски . . 418	27-59	114-7	260-5

Тежина пак крава сименталских на трећем телесну у заводу Голцидерске Економије и то узета просечно од 27 грла, износила је 630 килограма; бикова четвороголаца 750—800 кгр. преко 5 год. на на живио 960—1100 кгр. бикова бачени на гојење достигају живу тежину до 1200 кгр.; двогодац бик тежи 400—560 кгр.; јунице двогодац 300—520 кгр. мушка одбјена телад 180—360. женска одбјена телад 120—290 кграма (у 6 ипу). Тежина телета на 3. часа по телесну тежи 42—59—63 кгр.

(Сарајево се)

О ОРЕЗИВАЊУ ЗРЕЛИХ ЛАСТАРА НА КАЛЕЉЕВНИМ ЛОЗАМА

Једно предавање, које је држао виноградарима по државним земљним редовницима

Велимир Н. Стојковић

НАСТАВАК

8. Како треба орезивати ластаре.

Да ипак сада, када смо већ проучали, у које се време врши орезавање и које ластаре треба остављати на род, како се ластари орезају.

Ластари се могу орезивати са воћарским макама (сл. 4) или са разних прстама косара (сл. 5 и 6). Код се орезавање врши са воћарским макама, онда се ластари уредно притисају и горњег а нарочито доњег реза прилично утисају, те прехек није гладак и чист, услед чега и рано на ластарима, створене пресеком, теже зарашћују. Код се ластари орезају са коском, онда се они не пригнџују, већ је пресек са свим гладак, те рано ниго брже зарашћују. Орезавање се ниго спорје врши са коском и ту је потребна извештајна рука, него ли са воћарским макама. Због тога се и употребљају код нас, а и код других народа, скоро искључиво воћарске макаме за тај посао.

Види како да је оруђе, којим ће се орезивати ластари, оно треба да је увек довољно оштро, те да ластаре добро одсече. Иначе, ако је то оруђе тупо, ластари се јако притљављују, пресеци нису чисти а рано теже зарашћују.

Пре него што ће се орезати ластари на једној гмици, треба нарочито испитати, како је напредовала и како је родила та гмица у тој, односно прошлој години. Ако је гмица добро напредовала и реалитивно добро родила — а то се познатије по остацима од ветолака од гроздова на ластарима — и ако је тај род није ослабио, на кој ће се оставити онолико исто кондари и онолики пети број оца на тим кондарица као и у прошлој години. Ако ли је пак вегетација гмице била нешто слабија, што се познатије по мало тачки ластарима, онда ће се на таквој гмици кондари орезати мало краће него ли у прошлој години, па и ако сама сорта лозе тражи дуже орезавање; јли ће се пак смањити број кондари, ако их је у прошлој години било више. Деси ли се пак да је гмица постала знатно бујнија што се познатије по дебелини њених ластара, онда у треба боље оптеретити грођем т.ј. орезати ју кондаре мало дуже или пак оставити, који кондари више него у прошлој години, или најзад применити на њу мешовито орезавање, остављајући јуј поред кратких а једни вољки кондари, који се савија на лук и привезује за крау. Деси ли се пак да је гмица јако ослабила, што се познатије по савија танких ластарича на њој, онда о орезавању на род не треба ни мислити. У том случају треба и крау савијати, т.ј. воћарском вестерцији (сл. 7) одсече један или две и све ластаре на њој орезати врло кратко — у главу. Тако ће се гмица подмладити и бујније потерати, те ће се додијеље моћи корисно експлоатисати.

Кондари на гмици, као и у опште ластари, који се орезају ради стварања основног облика, треба да су по могућству симетрички распоређени, како би се гмица у свима правцима подједнако развијала и била свуда подједнако оптерећена плодом. Увек при орезавању повидаре треба орезати све ластаре у средњи гмици (рачује се, ако ова није издужена у виду коруцајнице) и старије, осушено дрво да би се онда могли згодније изабрати они ластари, који се имају орезати на род. Ластари у средњи гмици неоптерети су, јер су пре свега услед великог бујности наше родина, а осим тога још

чине, те ваздух и сунчани зраци не могу да круже кроз гливу. Напред смо навели да се онда, кад ваздух и сунчани зраци не могу да круже кроз гливу и олађавање теже врши и пероноспора и друге болести услед сунчане влаге више шире и грошће теже стварае и лако тргује. Те ластаре, у средина гиве, треба да корена одсеца да, при вањој основи, не би у току године избијала нова, влада ластари. Остаје

Слика 4.

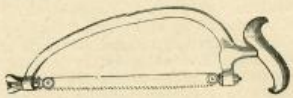
Слика 5.

Слика 6.

Воћарско маказа и косири за орезивање ластара

пак непотребне, нарочито дебеле ластаре, не треба орезивати засвим до корена јер се онда праве велике ране, које теже зарастају а и кад зарасту доста остају правилно кружене сокова. Те ластаре треба орезивати нешто мало више од основе тако да од њих остане један мали патрљак, који ће се у идучој години уклоити. Истача је да ће при основи тог патрља у току године избити млади ластари; но они се могу још док су зелени лако уклоити, те да се не храни на рачун грошћа.

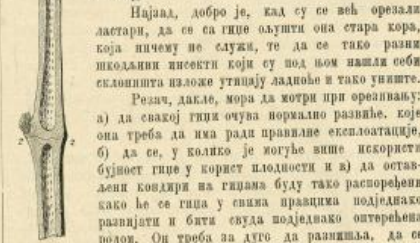

Слика 7. Воћарско тестерца.

Број кондира, који се остављају на једној гиви, зависи од старости и развића саме гиве. У почетку треба остављати по 1 или 2 кондира, а доцније кад се гиве мало веће развију и постану бујачке по 3 па и 4, а у изузетним случајевима и по 5 кондира. Разуме се овде је само реч о лози која се гаји на ниским основним облицима. Доста је тешко постављати правила о томе колико кондира треба оставити на једној гиви; то само добар резач може, нешто добро промотри гиву, тачно да оцени.

Кад су се тако изабрали ластари за кондира, који ће довести род и резнице, који ће послужити за стварање нових кондира, они се онда орезују преко колена, ако су она близу једно другог или преко интернодије, ако су колена раздалеко једно од другог. Код мањих лова на сваком коленима има по једна прелова (сл. 8), којом су раздвојене сржи двеју суседних интернодија. Ако се ластар ореже преко колена, онда гивина вода неће моћи улазити због те прелове у ластар, те неће изазвати трудење. Кад пак колена стоје раздалеко једно од другог, онда се ластари орезују по средина интернодије

и како или на неколико сантиметара изнад најгорњег остављеног окца да не би сувине стрчала над гивом. Истача је да онда вена прелове, која би спречавала улазак воде у орезани ластар, али које пресека одлашвају отицање крвине низ ластар те се и орезивање ластара изнад колена преко интернодије, није рђаво показало у пракси. При самој орезивању ластара, кад се тај посао врши воћарским маказима, добро је да се онај дови набуљени рез на маказима постави оладо, с доње стране, а горњи оладо, с горње стране. Онда се део ластара, који се баш довиљ резом нешто пргнивају горњим резом одсеца и одбацује

Слика 8. Улазак пресека од једног ластара до другог.

Најзад, добро је, кад су се већ орезали ластари, да се са гиве ољушти она стара кора, која ничему не служи, те да се тако развијеном ластару пресеци који су под њом нашла соби склопшита изложу утицају ладноће и тако униште. Резач, дакле, мора да мотри при орезивању: а) да свакој гиви очува нормално развиће, које она треба да има ради правилне експлоатације, б) да се, у колико је могуће више искористи бујност гиве у корист плодности и в) да остављени кондири на гивама буду тако распоређени како ће се гива у свима правцима подједнако развијати и бити свуда подједнако отворена родом. Он треба за друго да развића, да се тако рећи разговара са сваком гивом, пре него што ће јој орезати ластаре. Зато орезивање сваке гиве треба вршити лагано и са врло великом пажњом и опрезношћу. Ето зашто не треба хитати да се што већи број гива ореже за један дан, нити пак то тражити од резача, ако се хоће да виноград буде доста рационално орезан.

(Постављање се)

Г Л А С Н И К

Производња шећерне репе у 1907 години. — У прошлој години било је код нас под културом шећерне репе свега 2240 ектара. Од ове поприлике 165 ектара поплањена је вода и култура репе напуштена је. Према томе сабирка шећера одкупила је у прошлој години репе са 2075 ектара из следећих округа и срезова:

Округ београдски :		
Срез врачарски	.....	55-93 ект.
Округ смедеревски :		
Срез орашки	.....	341-63
подунавски	.....	483-45
јасенички	.....	80-77
Округ ваљевски :		
посавски	.....	14-97
Округ подрински :		
поперени	.....	26-96
мањавски	.....	230-29
Округ поморавски :		
моравски	.....	12-39
пошаревачки	.....	61-42
рамски	.....	84-51
годувачки	.....	3-44

Округ моравски:

Срез параћински	188'66	ект.
деспотовачки	0'53	
белачки	18'99	

Округ крајивачки:

крајивачки	254'60	
лепачки	90'94	

Округ кривопаланкички:

расински	28'17	
ражањски	10'60	

Округ нишки:

моравски	15'38	
дасинјачки	33'91	
нишки	37'93	

Укупно 2076,25 ектара.

Са ове површине одкупилено је произведено шећерне репе 32,800.391 кгр. и исплаћено произвођачима 591.888.10 динара.

Од одкупљене репе прерађено је свега 27.140.000 кгр. а 5.666.391 кгр. пронао је од трупака за пријемни станицама услед јаке нагнутаности и оскудне и подвозни средстава.

Из овога рачуна види се да је фабрику шећера коштао 100 кгр. шећерне репе 3'47 динара.

Резанца од шећерне репе продато је:	
у Београду	2.274.212 кгр.
унутрашњости	80.000 "

Укупно 2.354.212 кгр.

Од недовољне стме резанца продатих у Београду, продато је 722.782 кгр. по 0'20 дин. а остатак по 0'40 динара од 100 кгр.

Услед тогаког и овог лета репа је показала сразмерно велику подложност, али је тек боја доста нечија.

У овој години стање се веће површине под културу шећерне репе, па ако буде креме у порасту подсејне, моћи ћемо читати и боље резултате.

Производња у средњи летини расадницима. — Од успонљива средњи летини расадника до закључно 1907 године расадито је нареду:

Оквљених воћака разне врсте	322.000	момда
двипланица за подлогу и оград	313.668	"
квљене дозе	376.339	"
Резница америчке дозе	2.425.100	"
Резног дрвећа и шибца	391.128	"

Свега тога надато је велика количина калем - гранчина разног доброг родног воћа из сортиментних расадника воћака.

и. м.

Производња слајне репе у 1907 години. — И ако је Министарство Народне Привреде настојало да се гађење одајне репе што јаче у народу одомаћи ипак се са њеном производњом не можемо похвалити. Произведено је свега 56,000 кт. и то највише у окружња Ваљевског, Смедеревског, Пожаревачког, Нишког и Моравског. Скоро све произведене количине репе одкупила је фабрика теста и зетина Косте Јацаревића у Београду и малања је за ву од 22 до 23 дин. од 100 килограма.

и. м.

Десети међународни марено-лекарски конгрес у Хагу. — Иницијала је претходна објава, да ће се тај конгрес држати у септембру 1909. под заштитом Ђ. В. Рисотановића врлина Хајриџа индерландског, херцога мекленбургског и образовани су одбори: пољски, приређивачки и извршни. Председник пољског одбора је министар за пољопривреду, занате и трговину, подпредседници министри својих, унутрашњих послова, ратни и колонизација и извршејни посланици и пуноумни министри Белгије, Кине, Немачке, Француске, Велике Британске, Италије, Јапана, Персије, Португалске, Румуније, Турске, Сједињених Америчких Држава; заступници свега остале, председник посланичког дома, генерални директор пољске привреде у Хагу и директор пољске привреде у Бријенцовој (Јана). Приређивачки, као и извршни одбор састављају стручњаци теоретичари и практичари марено-лекарске и сточарске струке у Холандској. Обавештаје дају Д-р Д. А. де Јонг, главни

секретар извршног одбора у Лајдену; др. Х. Ренелте други посленик истог одбора у Хагу и др. Х. Марге у Утрехту.

Из пријембе једне видимо, да се још нису одвајали позиву да се приме почасног подпредседничтва посланици Аустријареке, Русије и Швајцере у Хагу.

Италија и трава крма. — Министарство Иностранних Дела, на основу саопштења од Италијанског Посланства, известило је Министарство Народне Привреде, да ће се у Италији одржати од 29 априла до 5 маја ове године (10 и. к.) међународни „Сонетски бирине“ на тематичку „Tor di quinto“, под покровитељством Ђ. В. Краља Италије.

Право на такмичење имају и грађани и земљопоседи. Такмичари се могу користити пометом од 75% на италијанским земљиштима за вољу и 50% за транспорт коња; а све тога ипак и бесплатан стан у јавној хотелани у Италији, за све време конкурса.

Књига обавештења даје одељење за пољску привреду и ветеринарство Министарства Народне Привреде, у самој Министарству.

Пољопривредни стручњаци при консулатима. — Мајорана је већ у том погледу утврдила пријемат напредак за крмење пута својим трговинским и индустријским произвођачима на Исток, али и на Запад, нарочито крмење пута, раније извоза вина, а у потоње доба масла, и ту недане и воћа и прерада од воћа.

У Аустрији подржу стручни кругови свој глас да се ради подизања трговинског саобраћаја са иностранством, у њихове консулате на страни одашилу ваљано спреми практични пољопривреднаца, да неколико месеца проведу на путу до тој страни држави, бајећи се проучавањем свега онога што пољопривредне интересовати може, да се обистине о тржишним приликама, сањаду за напредке у извођењу пољопривредних мера и ризикујењу пољопривредним предузећем на италијана, да се упознају са новим грамама производње са пољопривредних сирачама и машинама у употреби, како би и домаћа пољска привреда, као и привреда толисте, дакле и трговина и индустрија могле на њихових опаса и наставити прети свакој пољску потребну и на пољепашење својих предузећа и свога рада. Оданљивае тако обилно спремиши пољопривредника у иностранство, то је веома коју свима силама од владе изисквати треба, јер је то врло важно практично, управо животну питање привредног напретка.

Шта ипак ми у том погледу више да додамо? У нас и у консулатима на најважнијим местима за нашу извозну трговину, заступљене су све друге струке и гране, само пољопривредна није, ништа ко и помишља, да су за таква проучавања на страни и пољопривредни стручњаци потребни и на своје место.

Покој рибарства у Немачкој (Ваарској, Прусској, Саксонској), достигао је последњих година огромне размере. За чудо је колико је основано нових рибњава на све стране и то уз приноме државних и приватних инжењера. И ако и сами пољопривредници узимају живота учешћа у подизању рибњава из својих сопствених средстава, ипак држава предњачи томе оснивању биолошких завода, од којих поједини имају и до 40.000 марака годишње државне помоћи. Приређивањем многобројних курсева на рибарства на зимским, средњим и летњим пољопривредницима шкољава, шире знања из рибарства у пољопривредничким круговима. Потрошња рибе у Немачкој је незнатно велика и когод би отишао на јавно беранско тржиште, тај би се заједно колико се рибе главног надметалема на свих тих места за то, последнево прода, како норекх риба, тако и из савјатх вода. Берлин и други немачки градови не плаћају никакни ни државни, ни општинеку трговарину на рибу која би је носушћивала, чак шта више земљаника трариоз има врло високе станове за пренос рибе и она се најбољим начином преноси на место одређења. Све то иде на руку већој продаји, на време и већој потрошњи рибе. Дакле цео ток послова око производње и продаје рибе, у интересу њене веће потрошње, подемен је на један смисаљни и наметан начин и отуда има велике користи како становништву, пољопривредницима, тако и произвођачима.

ГЛАСОВИ ИЗ НАРОДА

Расадни срез бањског у 1907 година за унапређење пољопривредних грана у своје срезу. — Неће бити на одмет да саопштиме „Тожка“ у јединицима у диверсама годишњи рад овога расадника за поједине пољопривредне гране.

За воћарство

Издато је у народ садница од облагоурађеног раног воћа и б. дуга.

а) бесплатно: јабука разних сората	2573
крушана	250
трешана	1055
б. дуга	1928
свега 5106	

Овај број садница раднат је на 948 грађана све кућних домаћина, према броју домова узео је бесплатно саднице сваки четврти дом, а по броју пореских глава свака седма пореска глава. — По одлуци среске ексхитине, са престанком јесењег издавања закључено је и бесплатно издавање и по томе, по у овом времену није узео нема ирава доњица да узме.

б) продато: јабуки разних сората	1154
крушана	241
трешана	2
пиљина пожегача	29
ораша	6
свега 1432	

Пиљина пожегача у расаднику било је било за издавање и за пољопривредне овога среза набављано је из олексиначког среског расадника око 550 садница. — Укупно свих издато 7088.

За земорадничко

Од лозе из расадника није ништа издато јер није имало с прођења. Набављено је за пољопривредне 4700 зрелих калемова и 10.000 резница из државних лозних расадника.

У расаднику произведено је лозе за продају која је остала за пролеће оне 1908 г. и то: зрелих калемова I кл. 5325, прорака 9800 и резница I кл. 38.000.

Од четинара, млеча и јавора продато је 851 садница.

За стокарство

1) Са биковима од којих су 2 мезан-симентаљ. — домаће — и 2 симентаља. — они последњи пријављени су бесплатно на запата Управе Државног Сточарског Завода у Добричеву почетком октобра а прва 2 куније је срез и служио за приплод од ранције: оплођено је 220 крава по малолитнаву таксе 0 80 а за 1 краву, за једну таксу нунта се крава нише пута док не остане стерилна.

2) Нерастова — било их је 2 мунадијског соја оплодних су бесплатно 87 крава. Од приплода из расадничког запата мунадијског соја свиња издато је у народ приплодних града мушки и женски по старости од 4 месеца до 1 године:

а) бесплатно: нерастова	13
причла	9
б) продато: нерастова	13
крмата	28
свега 63 града	

За ратарство

Семења од усева, коноње и пиљних биљка протурено је:

а) у замену: бањатске именоване у расаднику	500
произведене	400
овса тријумфа у расаднику произведене	2000
од Минист. Народ. Привреде	2000

б) бесплатно од Мин. Народ. Привреде куку-	500
узга септерца	500
кухара	1300
ситне проје — проса	2000
а) у апан од Мин. Нар. Привреде: коноње	2000
б) бесплатно од окр. одбора окр. нишког: ето-	10
чне рене	10
лауерке	20
грашорине	40
д) за понав преко Срп. Пољ. Друштва: лауерке	10
сточење рене	30
хељде	30

скупна свега семена 7320

Пољопривредних знава и злаца набављано је преко Срп. Пољопривредног Друштва и његове Нишке Окружне Пољопривредне Подружнице: 1 тријер Мајеров ересован Шпа, 1 ветрчаха Цецал III (ову од Салепа Земљорад. Задруга), 5 сакових пугова, 1 брдски пуг, 1 пуг за прашење и окопавање, 1 дрвачу са гвозденим лугима, 1 прескалицу Србија, 20 кадем, пожеља, 10 воћарених макаса, 3 печалар. кане и 2 ножа за чишћење.

Практични курсеви: Државни два практична петодневна курса обучено је у калемљено воћа и лозе 38 младина.

Пољопривредне књиге и новине: продато је 100 п. календара за 1907 г., претлажање је 37 претлажница за „Тожка“.

Приход расадника био је 1110-94
Расход 5082-20

Срески прирез за расадник био је три шаре динарске и осам десетих од шаре на 1 динар непосредно порезе.

о. п. а.

ИСПРАВКА

У чланку „Утврђај климата на усевама и жетвени принос усева“ штампан у 6 броју „Тожка“ од оне године, треба читати:

На стр. 41 у другом ступњу 9 реду оадо: „Тако младина јавља се у нас у пролећним и разним (јесењим) врзинама“.

На стр. 42 у другом ступњу 16 реду оадо: Врзина клана годна је за развијање лишћа и листових делова а ства за развијање зрна итд.

У бр. 10 у „Гласнику“ у белешци: *Клима и фабрика саламе Паје Јовановића у Младенову*, на стр. 110 у реду 25 треба читати: Одбачено је: целих свиња 17, месо од 177 свиња, и тако даље.

ОГЛАСИ

СВЕТОВАН А. ХАШИЋ УЧИТЕЉ ИЗ СВРЉИГА ИЗВЕ- штана привреднике у дубитеве живине, да има на продају јаја од ових кокоши: „орингтона жута“, „пљавис-рока“, „хилорка“ и „лангшана“, по цена 10 пара дни. од комада. Од оловака: „неклишких“ и „рудиш“ по цена 10 пара динарских од комада.

За издавање не плаћајује ништа, већ само поштарину. Ко жели нека се обрати њему биће одмах услужен.

Свет. А. Хашић
учитељ.

1-5

Преглед 11. броја „Тожка“: — Чланци: Пољопривредни одсек на нашем Универзитету — Велика ошност во дотезашта (попа прета издање беоца) — Резултати седмогодишњег гајења симентаљских говеда у Топчидерској Економији (свршиће се). — Орезивању дрелих астарара на калемљеним лозама (истаћиће се). — Гласник. — Гласови из народа. — Оглаци.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАН ЛИСТ

ЦЕНА ЛИСТУ

ПРЕДЛАГА И РУКОПИСИ
УПУЉУЈУ СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИШЉЕ Ј ЕДИ. ОД ПЛАТ ГОДИШЕ 2 ЈЕДИ.
ЧЛАНОВИ ПОЖАЉИТИ ЧЛАНОВИ ОНИХ УСТРОЈ.
КОЛЕГИЈАМИ, ОСН. ШКОЛА, ВОЈНИХ СТАЛА,
САДРА. ТАДРА, МАШИНСКИ, ЗЕМЉОПРИВРЕДНИ
САДРЖИ И КРАЈИШ ВЕМА ДОБРАЈА ЛИСТ
У БОЈА ЧИМЕ, ДАКО КОЛКОЈЕ КРЕДИТАТ
УБРАЊА ДА БРАЈ ГОДИШ.

ПРЕДЛАГАЈ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛИ СРБИЈЕ

НА ПОЛ. 2 ФРАК. ПЛЕ 4 ФОР. АУСТР. ИР.
НО ОСН. ПОДРОБНЕЈЕ. ЕДИЦИЈА И ВИШОЈЕ
ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКЕ ЗЕМЉОПРИВРЕДНЕ
САДРЖИ И ЧЕТАРИЈА. ПРЕНЕ, ШКОЛА И
ЗЕМЉОПРИВРЕДНОМ ЛИСТУ ЗА СРБИЈА
НАН 2 ФОР. АУСТР. ФРЕН. КАО ТИМБРА
КОЛКОЈЕ КРЕДИТАТ И КАО СЕ КРЕДИТАТ
КОД СЛОТ ЗАДРЖИВА ПРЕНЕ КОТА НЕ И
ОД ЛИСТ СЛАШ.

ОСНОВЕ НАЈВИШЕГ ПОВЕЉА ОД КРАЉА
1905. ГОД. 2. ОД 2. ПРИБАВЉЕНОМ ДРУШТВУ
ВОСН. КОСТА БОГДАНОВИЧ

Цена огласних наложница је на
последњој страни.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО ЧЛАНОВИ
ПРЕДАЈИТЕ **Вучко С. Богдановић**

Одговорно Уредник
Вучко С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 12.

НЕДЕЉА 23 МАРТА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

НОВА СТОЧНА ХРАНА ЗА СРБИЈУ

(Огледаи храњења стоке меласом)

У оскудици сточне хране у нашој земљи, нарочито због прошлогodiшње перодиче баш у сточној храни, добро дошло је свако средство које нам стоји на расположењу, да га вишемо употребити за исхрану стоке. Како у том случају, кад ово може послужити за замену сточне кабасте хране, сена или сламе, репе или бундува, тако још и више као оно служи и као прани додатак основној храни, као замена снажни или јаке хране у оброку који се стоци подлаже, да припрема јрно: омае, јечма и кукуруза који се могу продавати и за добијени новац куповати друга храни. Таква храна је меласа која остаје при фабрикацији шећера од репе и која је, у новјие вреке, нимало широке примене у храни сточке, било у течном стању као пажој, било зомењана са неком сувом снажном храном као на пр. с месинама или јарном.

У нас је гајење шећерне репе узело приличан помет са засињањем прве шећерне фабрике у Београду и оно ће у будуће узвикати све веће размере, јер ће се и фабрикација шећера увеличити, па ускоро пристуити и подизању других фабрика. Давасе, за усеве уштите недовољно године, засејано је 2075 хектара шећерног репом, произведено 32,800,591 кг. а прерађено 27,140,000 кг. (ово остало потруцало, јер није могло бити пренето).

Резанца од шећерне репе утрошено је 2,354,212 кг. И то Београд сјм утрошено је 2,274,212 кг. а цела остала змила само 80,000 кг. Но резанци су кабаста сточна храна која остаје од шећерне репе при њеној фабрикацији и која се може употребити при исхрани стоке као замена сени итд. Али много је важнији онај други остаток од фабрикације шећера: меласа, то ће рећи преостатак сируса који постојаним укувавањем не даје ажије шећер у кристалном виду и који је због своје хранљиве садржане у стању, при храњењу стоке да замени снажни или ариасту храну. Садржина шећера у шећерној репи колеба се између 12 и 15%, али од 100 кг. шећерне репе добије се од пријатке сиругов шећера 10-12—13-15%, а све остало су остаци или отпадици,

80%, то су резанци од репе, у којима има врло много воде, а прилично мало хране за стоку и 2-55—3-13%, меласе.

Значај од наше даваске произвођаче шећерне репе старјино употребљене за фабрикацију шећера (27,140,000 кг.), треба да је добијено сиругов шећера на округло 3-5 мил. кг. меласе 850 хиљада кг. и резанца од репе 21,712,000 кг. Али како је, по чувењу, годишња фабрикација наше београдске шећерне фабрике, знатно већа, за који циљ она извину количину сируса и меласе увози и са стране, то ће бити и далеко већа количина отпадика при фабрикацији шећера: и ако не резанца — као кабасте хране — а оно меласе као заменика ариастеј спавијој храни којој би се наше старостарство могло корисно послужити за своју исхрану, а онако обе те прете хране мићом пропадају за нашу земљу. Фабрика шећера може сунити и прерадити резанце од репе, а меласу носити с месинама и у том стању извозити обе прете хране на страну, нешто да они истану у земљи и да буду употребљене за исхрану наше стоке.

Наш народно-економни-рачун говори нам за то, да треба да наставимо да се ни резанци, ни меласа од шећерне репе, не употребљавају до ли за исхрану наше стоке, јер су оба та хранива средства, резанци као заменика сени, а меласа као заменика ариастеј храни, *српскино много јединице*, но храна коју давас стопа подлажемо. Да не говоримо о употреби резанца који су прерађени по 40 пара динарских 100 кг. и омет који ни десети део утрошен у земљи на исхрану стоке, али преко 1 милион кг. меласе, у најмању руку, не употребљавати од сада за исхрану и гојење наше стоке, то је једна велика вољерешка, пошто би на тај начин (кад би меласу употребљали за исхрану стоке), могли за толико — 1,000,000 кг. више продати ариастеј хране: кукуруза, јечма, или омае који су у прошлој години имади знатно већу цену ме меласа, а кад би она била менама с месинама, онда би се на тај начин добила даваске године (ако је овај рачун и приближно тачан) дуго и трилово велика количина снажне хране за стоку и повећала би се и вредност месинама. Са увећањем производње шећерне репе и повећањем фабрикације шећера та би народно-економна добит од употребе меласе при храњењу стоке, била све већа и стога мислимо да је савремено покретити и витале о употреби меласе у нашој земљи.

Употреба меласе за хранене стоке у осталој свету, као и у суседној Мађарској, из године у годину све више расте: већ је полапривредници хахом употребају у течном стању. Због тога је мађарски стојно-финансовника огледна станица у Будимпешти предузела низ огледа у хранењу стоке с меласом, јер и ако у стручној светској књижевности постоје извештаји о ниси таквих огледа, овег су остала многа питања нерешена. Огледника су руководила г.г. Стеван Вајзер и Артур Жајчек и саопштили су их у „Landwirtschaftliche Jahrbücher“ (Zeitschrift für wissenschaftliche Landwirtschaft, Heft 1, XXXVII Band 1905), па су нам добро-дошли, да са њима у најкраћим поетезима упознамо и наше колеге, пошто је питање о употреби меласе као стојне хране, зато што произвођачи шећерне репе и произвођачи шећера у земљи постоје, постало не само пољопривредно већ и народно-економско питање.

Огледа на горњој, мађарској станици, поставили су себи за задатак да пронађу до које се границе волговима и коњима сме повисавати количина меласе, уз другу балансираном јаку храну, а да се не уди њеном утицају уштеде у балансираном јакој храни: уштеде зрнасте хране — зоби, кукуруза и јечма, у полаганим оброцима. Огледа су вр-

мени са два вола тиролске (шталске) расе који су гојени од 20 марта до 20 маја. Овај вољ добијали преко мере гојазну храну (преко 3 кг. снаријеног протеина на 1000 кг. живе тере), док се Келнер пропусе за гојење волова 1,8 до 2,2 кг. Као основну храну добијали су волови 4 кг. сена од луперке, 2 кг. ливадског сена, 3 кг. штењичке плевне и 5 кг. отпадака при чишћењу детелјанског сена. Меласа је давала 4 кг. па је у разлици размацима меса смањивана, па потом опет повећана. Не само да су научници путем одређивања садржини целога оброка — свију хранила — већ и њихово искоришћавање прираштају тежине у волова. Мережи су и испитивали како поједине врсте хране, тако и балета и остале набаци, као и прираштај меса и сала у волова.

Не мислимо се дуптирати у подробице научно расавањем тока ових огледа, али оми је огледника утврђено, да се при гојењу волова количина меласе у оброцима сме повисавати с добрим успелом на 1000 кг. живе мере, до 8 и 8-5 кг. док се Вољ пропусеје 6, Дајан 5, а Келнер 4 кг. меласе као највећу меру.

Да би могли немати хранљиву вредност меласе, спреми осталих хранљивих средстава изишећу овде доње прегледе:

Састав хране горњег оброка у процентима.

	Снаријена воде	Органична материја	Штења	Сировог протеина (N X 6,25)	Сировог протеина	Сирове масе	Сировог влакна	Воловог екстракта материја	Шећера	Целулозе	Калорија ко-лорфа
Сено од луперке	12-47	91-40	8-60	16-81	12-94	2-59	26-22	45-78	—	13-34	444-03
Сено ливадско	13-76	91-53	8-47	8-14	6-89	3-18	26-15	54-02	—	20-20	441-03
Плевна штењичка	12-36	90-46	9-54	11-98	10-90	4-11	16-37	58-00	—	15-67	434-03
Детелјански отчинак	11-99	93-13	6-87	35-79	32-08	9-01	11-57	36-76	—	8-17	492-32
Луперкин отчинак	10-26	94-39	5-61	35-96	31-07	11-76	10-36	36-31	—	6-90	509-7
Меласа	18-70	89-03	10-97	7-71	0-93	—	—	82-32	70-36	0-20	376-97

Балета при анализи показивала је: — воде — од 83-56 до 85-34, органске материје 80-24 до 85-50, штења од 14-50 до 19-76 (шлеће 15 и шесто јаче), сировог протеина (N X 6,25) 15,58 до 18-86, сировог влакна (16-80 одложено 16-67), сирове масе, (4,50—3-96), сировог влакна (23-90—24-97), безазот. екстракт. материја (33-63—36-82)

и нитрогене, саво у два случаја I огледа (кад је давало уз основни оброк меласе 4 кг. од $\frac{22}{100}$ — $\frac{22}{100}$ / $\frac{1}{4}$, па 2 кг. за дава 2 дана и 1 кг. меласе за друга 2 дана).

За тај I оглед било је искоришћаване хране овако и то у грамима:

Оброк:	Сирове материје	Органична материја	Сировог протеина (N X 6,25)	Сировог протеина	Сирове масе	Сировог влакна	Воловог екстракта материја	Калорија ко-лорфа
Сено луперке	3.501-2	3.200-1	588-7	453-2	90-6	918-0	1.602-8	15.546
Сено ливадско	1.724-8	1.578-7	141-4	118-0	54-2	451-9	932-1	7.613
Плевна	2.629-2	2.378-4	314-9	286-6	108-0	435-5	1.525-0	11.411
Детелјански отчинак	4.400-5	4.098-2	1.575-2	1.412-0	396-5	508-8	1.617-7	21.644
Луперски	—	—	—	—	—	—	—	—
Меласа	3.252-0	2.895-2	250-0	28-6	—	—	2.645-2	12.260
Укупно	15.507-7	14.150-6	2.870-2	2.299-3	649-3	2.308-3	8.322-8	68.494
Остатак хране (сировине)	181-2	165-6	30-5	23-4	4-7	47-5	82-9	799
Стварно утрошено	15.326-5	13.985-0	2.839-7	2.275-9	644-6	2.260-8	8.239-9	67.695
У балети набачено	5.233-0	4.190-7	948-1	877-2	238-0	1.249-0	1.755-6	23.106
Резервирано	10.103-5	9.794-3	1.891-6	1.398-7	406-6	1.011-8	6.484-3	44.589
у процентима	65-9	70-0	66-6	61-5	44-8	44-8	78-6	65-9

(Сарањке се)

Резултати седмогодишњег гајења сименталских говеда у Топчидерској Економији

од
Мир. Милановића

(Сарајево)

Сва одојчад — телад за 10 недеља прираштају дневно са 0,8—1,3 кграна.

Процент стеоних крвава износи 90—98% и то: до 55% женских и 43—50 кинских.

Годишња прираштај крвава која су у порасту, више но је на 1000 кгр. телесне тежине: највише 105, а највише 219 кгр. Или по глау, на просечну жмву тежину од 630 кгр. највише 66-150 а највише 137-970 кгр. Највиша је жмва тежина крвава сименталки 500 а највише 870 кграна.

Овај прираштај највише је у месоу које је завршеног квалитета а радије се тражи по месо од глау затворених боја.

Ако узмемо: да је телесна тежина краве која се телу 630 крвана, онда 7-3—9-2%, пада код стеоних крвава на стеоност. Но и ово није толико једнако код старијих крвава и првотелкиња — јуница. Тако на телесну тежину код јуница првотелкиња пада на стеоност 8—9-8%.

Из ових десетдесетих података види се: да сименталске краве не теле тако крупну — тежку — телад као бернске швајцарске, швицке и др. сојева. Ово долази по свој пријлици можда и отуд: што сименталски говеда има сразмерно малу главу.

У свима такм случајеница увек су телад од првотелкиња јуница и крвава до трећег телена тежа од телад старијих крвава.

Годишња млечност од крвава сименталки дошјих износиле је 2640 а болше дење се преко 3000 литара, рачунајући да се жузу за 285 дана.

Према овоме 1000 кгр. телесне тежине дају годишње млека 4.760 литара млека.

Узима се, да је крвава музарама овога соја потребно 17 кгр. снажне хране за 24 часа, на 1000 кгр. телесне тежине, али су краве сименталске у заводу топчидерске економије храњене тако, да су поред друге, просечно за 24 часа добивале по 12 кгр. снажне хране (која је у развој доба године различита и састојала се из: сточне репе, резанаца шећерне репе, плене, кукурузне јарке, меклина и др.) Овако храњене краве: сваки 100 кграна снажне хране, дали су: 71,5 литара млека. — Нова сумња да би се дотерало: да сваки 100 кгр. снажне хране даде толико литара млека, да је се завод руководно намером: да интелектуално искористи купом млека што већу добит, већ је у истој мери обрађана снажња особина: *гојазности и телелу.* Гојазност је код сименталске расе говедит особина са којом треба увек рачунати. Ма да говедит није толико велика за извесну расу говеди колико за снажнију храну и начин храњења, ипак је утврђено: да особина гојазности зависи и од расе. Код неких сојева говеди другичје је наслагана маста. Код неких је месо овлажни влакана код неких пак добљих. — Неки сојева имају месо затвореније боје, други пак отвореније. (Бикови увек имају месо затвореније боје но краве). Код неких сојева леја има највише у трбушној шупљини, код других пак месо је скроп проткало лејем; неки су сојеви едне копачке грађе (тањких костију), други пак крупних костију а т. д. и т. д. На многим изложбама, па и на оној највећој у Берлину 1899 год. на којој су била заступљена гојазна глау свију признатих културних раса говеди, први

првију, добили су јуни сименталске расе од 2¹/₂ год. стари. Један је тежио 855 а други 863 кграна.

Она потчна изложба гојазне жарве пружа нам још и ове податке: да је месо од говеди гојазних — тољених — па пани: укусице, сочице, овније (драсоту) тежња но од говеди гојазних у шталама, и да је у свему болше квалитета, — па се ипак неку шталеских говеди скупе продаје само за то, што се укуе потрошана не може да навине на боју меса, јер је дој од говеди ухрањених на пани жућкаст а не бео.

У којој се год мери тражи од извесних раса и сојева што већа млечност, у тољико је истој мери вредна дванадесет захтежна пијачина, цени много слободност за гојење, а томе се особини нарочито одликују сименталска говеда.

Из података о телесног прираштају видели смо: да сименталца брзо расту и доспу на снагу, а то је понајважније за гојазна глау, нарочито она, која се ни нашта друго не употребљају већ као младе (од године па на више) одмах гоје; њихово се месо радије тражи и скупе плаћа по месо од старих гојазних глау.

И у заводу топчидерске економије вршени су општи зарад констатовања особине гојазности; само што они општи нису вршени са младим глама већ са биковима и кравима неспособним за прилод.

Храна за гојење горњих глау састојала се из: јечмене однесо кукурузне јарке, сточне репе, резанаца од шећерне репе, сена, паше, плене и овсене сламе.

Однос у коме су поједили сурогати мешани са концентрисном храном у развој доба гојења — периодима — разан је.

Тако при гојењу за првих 40 дана, храна на једно глау за 24 часа смешана је овако:

Јечмене јарке (кукурузне)	3	кг.
репе сточне (резанци)	15	"
плене	4	"
овсене сламе	3	"
соли	0-040	"
сена	3	"

Друга периода гојења траје такође 40 дана и храна је смешана и сиправљена овако:

јечмене (кукурузне) јарке	4	кг.
репе (резанци) сточне	17	"
плене	4	"
паше	4	"
овсене сламе (сечене)	3	"
соли	0-040	"
сена	4	"

Трећа и последња периода такође траје 40 дана и храна се даје овакна као и у прве две, само се снажи у пола сточна репа а увелича се оброр јарке.

После тримесечног гојења глау сименталских расе тежила су просечно за 330 кгр. више од дана када су бачена на гојење. Када су уловена ова глау по нени 65 дни. 100 кгр. без одбитка на живот, продати су сваки 100 кгр. укупно по 9-87 дана.

О особини надржљивости у телесног завод нема искуства, ма да страни илени и практичари веома топло препоручују ова говеда за телене.

Упоредно гојење сименталских и колубарских говеди. Укритана. Производ укритана.

У заводу Топчидеру, поред сименталских крвава, гајене су и краве колубарске донамет зашита порода млека и укритања у шарву са сименталским биковима.

Прилане заводске нису допуштале, да се колубарска говеда гаје у чистој крави, нити пак да се задрже у стабулу заводској за дужи или година. Свега су четири године колубарске задржале у заводу и која стовена опахлама о овом догађају се, — нарочито кравима, састоје се у овоме:

Код колубарских је крава индивидуална млечност, сигурно због амркаралности — усред хрчане хране и неге. — Било је и таквих изузара које се млечношћу равнају са најбољим, најмиленијим — сименталкама, количином а приближно и квалитетом млека. Највећу количину млека једна колубарка дала је на трећем телу, 16 литара на 24 часа.

Мелези (колубар, крава симента, бик) у првој генерацији на мило не постоју у млечности или осредне млечности симент. крава. Карактеристично је: да мелези у I. генерацији још наслеђују: тит и боју длаке. У II-ој пак генерацији мелези се једва разликују по боји длаке од изворних симент. грла, али се још доста разликују — разликују — по грубој копчатој грађи и глави. Нарочито ову кривину лева и странину задње партије трупа, у своју жуп мелези наслеђују у II-ој генерацији од колубарских говеда, што код сименталаца не сме бити, јер се овакве партије тела схватају за мило.

Телад од колубарских крава (мелези) черена после два часа по телу износила су просечно 30—40 кгр. тежине, што чини на просечну телесну тежину краве колубаре (314—420) — ст 9—10%, колико пада на стовент — брехенте. — Итересовано је уиђеће краве симентале и колубаре у погледу: млечности, прираштају телесне тежине и доброты млека. Тако је овим упоређењима уиђење: да најбоља крава симентала превазилази — надмашује, у свика горњих особина најгору сименталу за 1 $\frac{1}{2}$ —2 пута; док жебу тит најбоља колубарка надмашује најгору краву колубару у млечности, прираштају гојаности и другим особинама за 4—5 пута.

Имећу појединих грла наше колубарске расе има тако велике разлике у свика правцима одгањачким као да то нису грла једне расе, једног предела и једног начина одгањања; док код грла сименталске расе ова је разлика у свика одгањачким правцима веома незначитна, а највећи број грла скоро је нитих особина.

Једино, не само жебу најбољим и најгорим грлима једне нете расе, већ и између ових двеју раса, — не постоји знатна разлика у доброты млека. (Код симентала има у млеку масних делова 4.050, код колубарки 3.5—3.8). Са овим особинам наше колубарке стоје јерло близо сименталкама).

Сен тога уиђење је: да је код сименталских говеди јака жеб наслеђа, а код колубарских индивидуална. Ово уиђење доказује: да колубарска говеда имају у себи подлоге и наклоности за поправку — да је дакле то материјал, који ваметно употребан у занату, може, нитина споро, али сигурно да служи за основну поправку колубарских говеда у свика правцима одгањачким.

Напоменуто изводи још и оне своје ознаке:

Заплато сам, да су стовене колубарке скоро правично по неколико дана дуго под брехентом по симентале. Док су сименталке носле по 250—280 дана, докле колубарке скоро редовно по 270—285 дана. Краве и једно и друге расе телесу се жухку телад за 5—6 дана дојиде по женску. Значајно је: да је разнак времена телесна између крава сименталаца мањак по жебу колубарки.

Колубарска говеда навикнута су на природну храну. Стајео хранење са кохибицијом храном не годи им тако добро као држане на пашивама. Неособито су здравих плућа и срца.

Нерадо се навикавају на новог гизду и процену начина живота. У заводској заштити била је једна крава колубарка из ваљевске Колубаре, која је четири пута бегала испред чувару стоке донашују од кога је кушала; у заводу је била као дивља звер, наизадала је сваког ко јој се приближи, а домаћин који ју је два пута враћао, сн се чудно невој дивљичи, јер вели, код нога долази у кућу и деда је хране.

* * *

Питање о поправци наших донаћих говеда после многих покушаја може се рећи да је решено у корист сименталске расе. У прилог правичног решења овог питања и да је ово уиђење правичним путем намећу како су и наши суседи Мађари дошли до нитих закључака:

Они су упоредо гајали у државним сточарским заводима у главним три страни која говеда: *сточарски, сименталски, шамбрски*, и домаћи свија дугороги сој говеда. — Прич у Кашубери, други у Ваболини, трећи у Фогуршу (доплије у Мезехеђешу) а домаћи у Мезехеђешу. По довољно стеченом искуству ово како димас стоји са говедарством страних сојева у тит заводима. Алагејски сој изабачи је и замењен су четити сименталски сој; куландски бикови утамањени су а краве се шаре са четити сименталски биковима тако да је већ кроз више генерација преовладали сименталска кра. Ово је нето уиђење и са бернских говедина која су држати у Ваболини. — Сименталски сој неперстао се умножава и тежи да у свика Сточарски Заводима доминира. Од домаћих задржат је само сн дугороги сој који се одликује издржљивошћу и телесу.

Дакле не на мет, већ на основу стварних, поузданих података, Мађари налазе да је сименталски сој најбољи, то ће рећи најпродуктивнији бик и у сразмери са потребном храном. Од алагејског соја не само да је продуктивнији, већ је с друге стране кориснији и зато што говеда алагејског соја имају угачну боју меса која се мање цени, те с тога им је утек и дева ложица нито сименталских говеда.

Овако решење питања о поправци говеди код наших суседи и ови *„седамгодишним резултате“* гајења сименталских говеда који нас могу потпуно задовољити, — уиврђују нас у уверењу: да је у Србији поправка домаћег соја говеда на правом путу којим треба неодолтно ићи, но поустати већ истрајати.

НОВ НАЧИН ОДБРАНЕ ОД ГРАДА

Пошто су скоро свуда напуштена токови и цицање у облаке противу града и стечена жалосна некуства, да то није никаква одбрана од града, то ће сад свика новост на томе пољу бити предузетна с невољерије и безбрижноти. На ће и мање спешити људи и у нас, докле редове предузетна са зебом и неверовањем; али ови редови ипак заслужују највише интересовање.

У оно доба, кад је Маркови објавио свој проналасак безжичне телеграфније, краљ. талијански корнетски капетан Рота био је наставник на морнарској академији у Либору, где је илао врелена, да проучи Марковијеве апарате и да с влада одоле врши. При тох је точно, да при невољима које су провраћене падљивом града, апарат добија из облака — напозико их „Марковиграме“ — као што зовемо „телеграм“ дешете вреко шике — који су се исповалили у врицама од 3 в. дужине. То су биле врице — светлаци —

koje udružene u inžinjerdne, proizvode muku. Iz te nojave izveo je Rota zaključak, da pri stvaranju grada, u komej ili nojoj meri utiče i elektricitet što ve pokazuju ono sudžarane i ono izbajzane varnida — svetlača — ona uka i tutvana koje prate snagu nepogodu s gradom. Dajaj je zaključak, kao posledica onom pravu, bio taj da bi se stvaranje grada moglo u mnogome ometi, ako bi se bolje prijavilo oblađina kakav elektricitet element; — ono istina ne bi se moglo sa svim sprečiti da ne nadaju sitnij ledene kristalaj, ali bi se mogao razbiti — ukrotiti — pokret koja one sitne ledene kristalaje navejavna i sastavaa i na taj način proizvodi obasne krišnja ledene kuglice — krunu ili grad.

И на тој основи Рота је отпочео своје огледе и полако полако развијао их је. Изволао је од земље један Марковијев апарат — у томе и лежи главна разлика између Марковија и Роте — и оданилао је усрпавне (вертикалне) таласе, а не положење (хоризонталне). Апарат је обдацио варијете од 10—20 см. значајно производио је непрекидно електрицитет, много јачи од оних варијета од 3 км. што их облади стварају. Према томе смело се пасигурно предпоставити, да ће они много јачи светлачи, што их апарат у области баца, но што су они што их облади на земљу урвавају, бити у стању да спрече састављање ситних ледених кристалчића и стварање крупних зрна крупе-града. Значај град би у овим заштитној апарату, често у виду крупних зрна — куглица — надио на земљу у виду ситног нешкодљивог леда: често у виду крпе или града, у виду циганчица.

Четири године чинио су у Италији огледи са Ротиних одбрањом од града и то у Циценовијој који највише страда од града, но и једна друга област у Италији. И сви ти огледе, исле, да су дали потпуно задовољавајуће резултате. *Град је био јако у суседним зонама, али никад у овим регионима који су били заштитени батеријама (апаратима).* Прва од тих зонача била је на именован адвоката кавалера Витало блану Ровезо. Дојиче је за огледе био изабрат са својих виноградна чувени крај Монерато (Монбело и околна). На сваких 2400 ха. подигао су шест станица. Тако се годишње дешава 12—18 невогата а постигнути су у одбрањ од града резултати који се не би никад очекивали. Сва околна заштитаљена Ротиним батеријама, била је поштеђена од јаких штета градом: само на земљишту обично (непривредној) заштитених зона, тукао је град до 25%, докле у незаштитеним до 95%, од исплаћених штета потпуних усева градом.

Раних искази и извештаји Пољопривреднога Друштва у касале Монерато, владног вилдскаса кавалера Егора Терцијерија у Казале итд. ривне-мале потпуно су једнодушни у пријављу Ротиног проналазка. Из тих извештаја но Ернесту Ангереру у Wiener landwirt. Zeitung бр. 20 од ове године и ланосило значајна места у изводу.

Прво се у извештају напомиње како је предео Монбело за вршме огледе с Ротиним проналазком одбрање од града био баш за то изабран, што је тамо кроз десет година падао увек јак град. *Где су батерије стојале, докда није било никакве штете од града, кадгод је град околу сеуд иначе тучко.* Падало је оиде-онде но које зрно крпе, али појединачно тако, да се може тврдити, *да је Ротина одбрања од града ипосе успешна.* — При том утврђена је и та нојава, да би се за вреко невогате, одмах но пуштању апарата у рад, небо знатно разведрало над станицама где су апарати. Даље је утврђено и то, да је једном, кад се апарат за врше невогате покварно и није радио, пао јак град, *али који се одмах разбијао у све ситуију и ситуију*

крупну, чим је чувар станице усвои да апарат поспраки и да га пусти у рад.

Да би се с једне стране помогло Пољској Привреди која због града много штете подноси, да дође хожда до једног успешног средства за одбрању од града, а с друге стране, да се Ротиног проналазак пут пројекта, потребно би било, да се за овај проналазак заинтересују државна и народнајни кругови а привредно Пољопривредна Друштва, па да узму у своје руке осипање Ротиних станица за одбрању од града. Како један Ротин апарат заштитиљава просторство од 400 хектара, а за извођење огледа наљало би заузети најмале површину од 3600—4000 хектара, то би за такав један оглед било потребно десет таквих станица за заштату усева противу града и то у оваком размештају:

0	0	0
0	0	0
0	0	0

Трошкови једне такве станице у првој години износили би од прилике:

Градња станице стражаре (кокобе)	300
Апарата и баца	2750
Један надзорник за 5 месеца по 85	425
Свега динара	3475

Трошкови за свих 9 станица износили би дакле за прву годину околу око 31.000 динара, а потоних годинама слаби би се на половину.

И Ангерер предлаже да се у Аустрији ти огледе преддузи, јер ако се они понови и поново неидују, то јест ако се тако докаже да у *будуће уопште неје потребно обезбеђење усева од града*, но место плаћања улога или такве, да се отвори годишња предплата на Ротину одбрању од града, онда би то било од огромне добити но Пољску Привреду и њену заштиту противу обасне селадкувице небасе. С предпоставком разуме се, да огледе наљажу усешно и код нас — вели Ангерер — онда но нашег рачунаљу пољопривредних при увођењу Ротиног система не би морао плаћати *ни једну грешину онога, што сад алаба но закону о обезбеђењу усева од града* и што је главно, био би истински и потпуно *обезбеђен од свасе штете градом*, не би му ни била потребна штета, накнада као „штрадацион од града“.

Темаж доноси ову новину но дужности и место оповалког „Луксага“ за ову ствар, не упуђује се даље кад постоји и један нов ипноваледни законски пројекат о обезбеђењу усева од града. Да препоручи вршме овако сувог огледа. . . . не се задовољава скромнијом мером: — *требао би откићи, отидети и уокрмити се...* па онда решавати даље. То је много јентиније за малу пољопривредну Србију која не зна где ће и шта ће пре.

О ОРЕЗИВАЊУ ЗРЕЛИХ ДАСТАРА НА КАЛЕМЂЕНИМ ЛОЗАМА

Једно предавање, које је дрмско виноградарица но државним ловским развадницима

Владимир Н. Стојковић

Наставка

9. Низак и висок основни облик код леда.

На изваденом делу једне гиве можемо, као што смо у почетку видели, разликовати дастаре и основни облик. Оно старо дрво, које остаје на кад на једној гиви кратко орежу

ени ластари, доде се *основни облик или крај*). Крај код једне тлице може бити врло различитог облика: округла, равнаста, надувана итд. Но без обзира на облик краје, лозе се могу гајити тако да им је крај ниски или високи. Ако то доведемо у везу са кратким и дугачким оризационим ластарима, онда се сви начини оризивања могу поделити на ове четири групе:

1. *Оризационе ластари за добијање ниских краја и кратких кондира.*
2. *Оризационе ластари за добијање ниских краја и дугачких кондира.*
3. *Оризационе ластари за добијање високих краја и кратких кондира.*
4. *Оризационе ластари за добијање високих краја и дугачких кондира.*

Остављајући да мало допише опиширије проговоримо о свима овим начинима оризивања, да се сада најпре позабавимо са питањем да ли је лоза боље гајити на ниски него ли високи краја или обратно.

Да ли ће се лоза гајити на ниски или високи краја, то зависи много од саме сорте домаће лозе, од подлоге на којој је она насађена, даље од земље и положаја, па може и подигнут виноград, од класе под којом се лоза гаји и најзад од циља ради кога се тај лоза: да ли за прераду грозђа у вино или пак за продају грозђа у свежем стању.

Сорте, које су не себи саме родне т. ј. код којих су окци при основи ластара неплодни, боље рађају на високи него ли на ниски краја. На пример, наша Дренча, Адакљка, па и Шведеренка релативно много боље рађају на високи краја — на шпалирима — него ли на ниски краја — уз пратке. Сорте пак које су родне т. ј. код којих су и најдобра окци на ластарима плодна добро роде и на ниском као и на високом краја, пренда су много погодније за ниске краје.

Ако је једна сорта лозе насађена на сувине бујној подлози Руветрис де Лоту, Руветрисе Арманжу X I, итд. па се још гаји на ниски краја добијаће се веома бујни ластари и релативно мало рода. Ако се та сорта гаји на ниском краја, много ће боље рађати, јер ће сувинак бујности бити боље искористив у тој случају на корист плодности, него ли у случају, кад су краје ниске, па још уз то и кратко оризације.

Кад је земља, на којој је посађен виноград јака, плодна и тине ће на њој, разуме се, бити врло бујне. И тада се сувинак бујност тине може боље искористити у корист плодности, ако се лоза гаји на високом него ли на ниском краја. Напротив у осирин, арманжи земљама тине није тако бујне, јер оскудевају у хранљивим материјалима, те ће моћи лако да напредују и рађају само, ако се гаје на ниски краја.

Клима места на коме је подигнут виноград утиче јасно на избор начина гајења лозе у вогледу висине краје. Говорећи о кратком и дугачком оризационим ластарима, напоменули смо да је плодница воде односно обка, која протиче, кроз судове једног ластара обрнуто сразмерна дужини тих судова. То што важи за ластар, важи и за саву крају. Уколико је краја виша, уколико ће сокови кроз њу лакше кружити. Према томе гајити лозу на високом краја на сувиним местима, била би велика грешка, јер онда окци, односно млади ластари развијени из окца, осталеших на кондирама или

резницама, не би добијали довољну количину потребне воде. Па не само високи краје, него чак и ниске краје са дугачком оризационим ластарима нису погодне за таква места, јер би онда, због недовољне количине влаге у земљи и сувотије противња сокова кроз ниске краје или дугачко оризационе ластаре, тине оскудевале у води. Испаривање — на ливу ластара — је на таквим местима, услед јаке сунчане топлоте врло велико, те онда тине не би могле количину прихваћене воде из земље, да напуне количину воде, која се испари и која је у опште била потребна за њен опстанак. На сувиним и осириним местима, посима, изложеним сунчању припадци, ниске краје и кратка резидба су најповољнији. Сокови кроз такве краје боље круже, број ластара на њима је мањи, испаривање на ливу такође је мање и онда ће такве тине и са мањом количином воде у земљи и са дужином сушних преко лета моћи лако да напредују и добро да рађају. Напоменути смо да се у Јужној Француској, у којој преко године влада дуготрајна суша, лозе кратко оризације. Додајемо сада, да се те лозе још и гаје на ниским крајама, јер тамо високе краје и дугачко оризације на чак и ниске краје с дугачким кондирама тине, те тине због оскуде у води брзо закркљају после досетих двеју или трају бери. Напротив у Југо-Западној Француској, где је клима сувине влажна и где има увек довољно влаге у земљи, лоза се гаји на мало висин краја или кад је на ниски крајама примењује се на ластарима дугачко оризације.

Код нас, где су пролећа и лета нарочито последњих година врло сушна, требало би на сувиним и осириним местима, па, суну добро изложеним посима и у опште на свима правим виноградским положајима примењивати првенствено ниске краје и кратко оризације, да не би лоза у току своје вегетације трпела оскудњу у потребној влази. На нивинама пак и у местима, у којима има довољно влаге чак и за прене највећих вршина, може се лако гајити на високи краја и високо оризације, јер ту неће бити никакве бојазни да ће ластари за време вегетације бити жалки.

Али има нешто што не треба сметати са овај кадгод се поведе реч о томе да ли треба усвојити ниску или високу крају а те је каквоћа вина, која се са једним или другим начинима гајења лозе, добија.

Кад се лоза гаји на ниској краји, грозђе се онда налази ближе земљи, те на тај начин прима и одбијену сунчану и испуштеноу земљану топлоту, дакле боље се загрева, па прена томе боље и сазрева. И доста, ил сви знају да је на једној страни оно грозђе најслабе, које се налази најближе земљи. Дакле, у колико су тине ниске уколико ће грозђе на њима бити ближе земљи а према томе и слађе па ће она, јасније и вина бити боља. Кад се лоза гаји ради произвођења вина, онда је испуштено најбоље, при свима другим новелим погодбама, гајити је на ниски краја.

На високом крајама грозђе се налази далеко од земље, те не може да се користи одбијеном сунчањом и испуштеном земљаном топлотом у толикој мери као на ниски крајама. Оно неће бити онако слатко као на ниски крајама, те ни вино од њега не може бити исте такве каквоће као вино, добијено са ниских краја. Али, будући даље од земље, грозђе на високом краја неће бити некакоу блатом нити ће имати трупачи арманжи нарочито кад је клима јесења, дакле биће чистије и здравије него ли на ниски крајама. Отуда су високе краје врло погодне за гајење асталског грозђа. На ниваји се грозђе за јело више цене с нова, казко је „на око“ и свакако се често и здраве грозђе много боље продаје, па накар и не било свим слатко него ли нечесто и неадово, на макар било и најслабе.

*) И ако се пређу крај павина код нас јасно изведе округло основни облик, који се добија оризационим ластарима у главу њих излажемо, да у недостатку бољег ираца, жељено много погрешно, ако изложимо таквим ниском слави основни облик код лозе, ил био он округло, надуван или равнаст.

Loze na visokim kraljama rastu znatno bujnije i duže traju nego li na niskim kraljama jer se i više sačkate, ako bi se mogli tako da porazimo t. j. više se s kraćuju i više im se rana pričinja, koje one lakso i brzo preoblaćaju. Pa kad bujnije rastu, kad im je drvna građa znatno veća, na njima se ostavlja preva nizkoj svazi i više kondira nego li na niskim kraljama. Niske kralje donose, prema tome, više roda nego li visoke kralje, ali je u naknadu za to vino sa niskih kralja mnogo bolje.

Dok se grožđe na niskim kraljama obilno zagreva od bijenja sunčanog i nepušenog zemljinog toplotom na niskim pre nego na visokim kraljama nog da stradaju oksida ili mlađi lastarišni u proljeće od slane, rasvlačavanja grda a i same zemlje pod njima. Slana postaje kad se zemlja i predmeti na noj, usled nepuštana njihove toplote u nebesne prostore, toliko rasplade da ni temperatura siđe ispod nule. Tada se od vodene pare iz vazduha naprave male ledeni kristalići, koji se nakupaju po zemlji i raznim predmetima na noj (Drveću, travi itd.). Uticaj slane u proljeće na tek razvijena oksida i mlađe lastarišne vrlo je štetan; ti delovi loze, koji imaju mnogo vode potpuno prekrnu i propadaju. Slane se češće javljaju na niskim nego li na uzvišenijim mestima, pre u dolinama i ravnicama nego li po brdima i kosama. Ladan vazduh kao teži silazi sa visokih mesta u doline i tu se nalazi u debelom sloju, te na kosama ostaje vazduh ređa i relativno topliji. Ladanjem zemlje, u dolinama, gde je kao što rekoh i okolini vazduh ladaniji, nego li na kosama, temperatura tog vazduha još se više snižava i oksida će na tim mestima svakako nastupiti i pre slane, nego li na kosama i u onih uzvišenijim mestima. Vлага onet, koje ima u niziavama u visobila, zgušnjavala se na tek razvijena oksidna i mlađi lastarišna i to uticalo više, ukoliko je vazduh mlađiji, i tu se, tako, na tim mestima ne samo slane češće nego još i vrlo obilno po lozi. Na niskim mestima preva tome ne treba ni podizati vinograde, niti više nikad ni bilo prava vinogradarska mesta.

Međutim valja još znati da je temperatura jednog sloja vazduha utoliko viša, ukoliko se taj sloj nalazi bliže zemlji. Da bi to i potvrdio Waisber je postavio nad jednom livadom termometre na različitim visinama i dobio je ovakve temperature.

Na 2 metra od zemlje	temperatura je bila	— 1,7°
" 1:30 "	" " " "	" — 1,9°
" 0:70 "	" " " "	" — 3,7°
" 0:30 "	" " " "	" — 2,6°
" 0:10 "	" " " "	" — 8,2°
U visini trave	" " " "	" — 11,7°

Na ovog gleda vidi se da razlika u temperaturi od 10° i da se za jednu danu visinu vazdušnog sloja temperatura vazduha smanjuje utoliko brže ukoliko se ide bliže zemlji. To dolazi, usled toga, što se zemlja i predmeti na noj, u ovom slučaju trava, rasvlaćuju brže nego li vazduh, i te se oksida i onaj sloj vazduha, koji se nalazi u neposrednoj dotiru sa zemljom ili predmetom na noj, jače hladi i ima veću temperaturu nego li sloj vazduha, koji se nalazi malo dalje od zemlje.

Ako imamo, prema tome, vinograd, koji biće slana, noćljivo ga lakso sačuvati, ako lozu na ton mestu gajimo na visokim nego li na niskim kraljama. Na visokim kraljama la-

stirki i oksida biće podaliko od zemlje, tamo gde temperatura neће бити тако ниска у време слана, да би било какве бојане за врх. На niskim kraljama oksida би била сувише блазу неже, те, ако су се, у време, кад слана бијају, отпочела развијати, услед јачег хлађења испустило би могла настрада, разуме се, ако се слана дивљачем или буљи којим другим средством на преухитити.

Ви видите из овога да има vrlo разних чиница, које утичу на то да ли да се лоза гaji на niskim или visokim kraljama i кад је реч о рационалној орезивању лозе, мора се о тим чиницама строго водити рачуна.

(Наставиће се)

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Санске козе.

Питаче. Читко сам у једној авети, да у Точичеву има Санских коза, које су, без сумње, боље од наших, обичних коза.

Наш крај је управо створен за козе и народ виђише њих и држи, али су доста рђаве на млеку. Због тога нас молиш, да ми изволите одговорити, да ли су те козе „Санске“, боље на млеку од наших коза. Веона бих им био захвалан, кад би сте ми одговорили још и на следеће:

I. Чике се одликују Санске козе и каква је разлика између њих и обичних коза? и

II. Продају ли се и кад и колико кошта 1. коза санска?

A. Adžović
Pribroj — Bosna

Одговор. Санске козе одликују се питомошћу, напикнућу су на дивљаче у стаци и на стајошћу храну, млече су јед. има примера који дају за време лактације (млечности) 4—5 литара млека дневно — колико млека обична кравина.

У Србији се држе у државном сточарском заноду у Дробрничу код Гурпине, али он иако не би могао због малог, броја ласца уступити ни једну козу, докле јарна или дивча могло би уступити, ако би г. Министар Народне Привреде одобрио, у ком би случају једна комисија имала да одржи цену.

Занод за сала има оно стале заната: Јараца 3, Коза 4, Дивчаца 4, Дивчи 1, мушких јараца 3 и женских јараца 1.

Г Л А С Н И К

Земаљска општа вољопривредна изложба. — Главни годишњи збор Српског Вољопривредног Друштва 24 фебруара о. г. doneo je начелно решење, како је иницијална потреба и крајње време, то да се приредити припрема за приредбе једне земаљске опште вољопривредне изложбе и овакост Друштвену управу да ступи у споразум с меродавним чиниоцима, да се она намера може кроз 3—4 године и остварити.

Друштвена управа ставила је себи у овонашњи програм као прву тачку, приредбе земаљске опште вољопривредне изложбе: — да отпочне све претходне договорне за тај циљ, да се побрине да се изradi и утврди програм и план изложбе, одредити обим њен, да се нађе и добије одговорно место за тако велику изложбу, да се пронађу познати извори и обезбеде новчана средства за тај циљ, да се по могућству одреди година државна и нада претходно прогласе којим ће се повозити на суделовање како државни и окружни вољопривредни заноди, тако и појединци, на да се приредити припрема и сребавању потребних статистичких и стручних података на своја струкама и грамама вољопривредне производње у земљи, како би се они могли благовремно представити грађички и у слани, у списанима, у опису и у резни, и у моделима.

¹⁾ Док је температура лозе по Худу за 0° докле је температура околног ваздуха на + 2°.

А у седница од 11 ов. мес. Управа је брину и старине око привредних послова за тај циљ поверила напоно, давске године изабраноме одбору који сазивавају г.г. Вучко С. Богдановић председник, Ана М. Живановић подпредседник, чланови управе г.г. Алекса Ј. Поповић, Александар Милојевић, Јован Ф. Вишетица, Мирко Милановић, др. Милан Ваљећ, редовни чланови друштва г.г. Милан Јовановић и Велимир Н. Стојковић, г. Милан Кастелновић, проф. велике школе у немацији и г.г. др. Ђорђе Радојчић секретар и Светозар Гавриловић администратор Српског Пољопривредног Друштва.

Питање о оснивању Пољопривредног Музеја. — које је стварије правилина и послаником у задатку Српског Пољопривредног Друштва ступило у нову елау. Разлије су прибављени сви подаци за уређење овог ваљног завода за проучавање и познавање стања и развоја пољопривредне производње у земљи и за практични подетек и обавише производње с трговинском и потрошном. Али како се стекло уверење да би за тај циљ били недоуљиви средства и снага самога Друштва, то је сад на Главном Годшњем Збору зато овакве друштвеној управи, да у том циљу ступи у савезу с Министарством Народне Приреде, Главним Савезом Земљорадничких Задруга и осталим на том пољу заинтересованим удруженима, да порадом саједничком савезом и средствима на оснивање те, по вишу земљу врло корисне мисли.

Изна пољопривредна школа за сточарство и пшаникској сточну привреду (пашовање). — Указом од 8 марта ов. г. ратарија школа у Брајеву, после 25 година од свога постанка, претворена је у школу за сточарство и пшаникској сточну привреду. Надајмо се, да ће она у оној сточарској крају одговорити још далеко боље своје задатку по десета. Надајмо се, да ће одседа и сточарство своју грану с воим добити већег полета, кад се буду на ширем практичном основу предавали њенима.

IV Конгрес чешких привредника и лекара у Прагу — држали се од 6—10 јуна ов. год. Пова за конгрес добили су, као што смо сазнали, од српских стручњака г.г. Вучко С. Богдановић председник, Ана М. Живановић подпредседник, чланови управе г.г. Алекса Ј. Поповић, Александар Милојевић, Јован Ф. Вишетица, Мирко Милановић, др. Милан Ваљећ, редовни чланови друштва г.г. Милан Јовановић и Велимир Н. Стојковић, г. Милан Кастелновић, проф. велике школе у немацији и г.г. др. Ђорђе Радојчић секретар и Светозар Гавриловић администратор Српског Пољопривредног Друштва. Учасници конгреса прилажу улог од 10 круна и позвати су да се прилаже одесу у коме ће учествовати и предавање које намеравају држати. Одсека (секција) има 17 који обухватају све природне науке, медицина и хирургију, сточно лекарство, пољску привреду итд. У пољопривредном одесу су председник проф. др. Јулиус Стојковец, ипотередице проф. М. У. др. Алекса Ваљећ, тајник икљивер Адолф Ернст; у сточно-лекарском: проф. М. У. др. Теодор Башпарек, сточни лекар: Јулиус Ваљета, тајник Фраи. Сперат и М. У. др. Зденек Вучек. Председника конгреса је проф. М. У. др. Емерих Мајенер.

СВЕТОЗАР А. ХАЏИЋ УЧИТЕЉ ИЗ СВРБИГА ИЗВЕ-
штава привреднике и љубитеље жљивине, да има на продају јаја од ових кокошки: „оринитона жуту“, „панкес-рока“, „ниборк“ и „лангшала“, по цени 10 пара дин. од комада. Од пшавка: „лекшичких“ и „руанки“ по цени 10 пара динарских од комада.

За паковање не наплаћује ништа, већ само поштарину. Ко жели нека се обрати њему биће одмах услужен.

Свет. А. Хаџић
учитељ.

2-3

РАСАДНИК СРЕЗА РАЖАЊСКОГ У РАЖЊУ ИМА ВЕЉИ
број чистокрвних кокошка расе „Меланске“ од којих има повремено помене комада јаја и може их продавати и ван среза.

Цена је јајки од комада 0-10 дин. Шаљу се и на доплату. Паковање и испедиција по стварном износу.

Ебр. 55. На канцеларије управе расадника среза ражањског 5. фебруара 1908 у Ражњу.

3-20

ПРИВАТНИ ДОЗНИ РАСАДНИК ОСНОВАН 1902
године у близини Бањске Жељезничке Станице, а по одобрењу г. Министра Нар. Приреде, има на продају 80.000 окаљаних и жуљених лоза разне домаће сорте, како јависке тако и асталске и то на подлози: порталску, русеструку и берландијеру.

Ценовник шиље на захтев бесплатно.

О поштованим
Атанасије Радојковић
Нив.

4-4

ЗА ОСНИВАЊЕ ВОЊНИХ РАСТИЛА У РАСАДНИКУ
среза Брао-пашаначког, потребно је да 7000 комада младеца од пшаве „Ценаријка.“ Може се г.г. Државни економи, ако који буде знао у своје расаднику ове младеца на продају, да о томе изволи известити ову Управу.

Ебр. 157. На канцеларије Управ. расадника ср. брао-пашаначког 9. фебруара 1908 године.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петнај врста једног ступца по 10 пара динар.; од осталих крупних времена по 15 пара од врсте и од ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *пола стране* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четврт стране* 2-50 динара (2-50 круне).

За оглашавање више пута, 10 од ето јеткије.

Преглед 12. броја „Тежак“: — Чланак: Нова сточна храна за Србију, (огледи храњења стоке меласом). — Резултати седамгодишњег гајења сиемалских говеда у Топчидеровој Економији (свршетак). — Нов начин одбране од града. — О орезивању зрелих дасара на канцеларији лозана (наставање се). — *Питања и одговори.* — *Гласник.* — *Огласи.* — *Цена огласима.*

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДИНА, НА ВОДА ГОДИНЕ 3 ДИНА,
ЧЛАНОВИ КОМАРЦИ, ЧЛАНОВИ ОНИХ ДРУШТИ,
ВОЈВОЂИНА, ОСИ, ШКОЛА, ВОЈВОДИНЕ СТАЉ,
ЦАРИ, ЗАПИСНИЦИ, НЕМАЛОПРИЈАТНИ
ЗАКРЕПНИ И ЧИСТАЦИ ШКОЛА, ШКОЛА И
КАРАТИНИ ДОБИЈАЈУ ЛИСТУ ЗА 6 БРАНАКА
ИЛИ 3 СОВ. АУГОШ. ВРЕМ. КАД УПРАВИ
ВОЈВОДЕ КРЕПЛАТИ И НАД ОНИ КРЕПЛАТИ
КОД ОНИХ ДРУШТИ. КРЕПЛАТИ КОД НИМ
ОД ЛИСТ СЛАТНИ.

НАМ СРБИЈИЈЕ

НА ГОД. 8 БРАНА, ИЛИ 4 СОВ. АУГОШ. ВРЕМ.
ОД СРЕ. ВОЈВОДИНЕ, ВОЈВОДИНЕ И ВОЈВОДИ
ЧЛАНОВИ ИЛИ ПР. СРПСКИ НЕМАЛОПРИЈАТНИ
ЗАКРЕПНИ И ЧИСТАЦИ ШКОЛА, ШКОЛА И
КАРАТИНИ ДОБИЈАЈУ ЛИСТУ ЗА 6 БРАНАКА
ИЛИ 3 СОВ. АУГОШ. ВРЕМ. КАД УПРАВИ
ВОЈВОДЕ КРЕПЛАТИ И НАД ОНИ КРЕПЛАТИ
КОД ОНИХ ДРУШТИ. КРЕПЛАТИ КОД НИМ
ОД ЛИСТ СЛАТНИ.

ИЛУСТРОВАН ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

НА СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ ЧЛАНОВИ
ПОКРАЈИНЕ ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 13

НЕДЕЉА 30 МАРТА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

ШИРА У ЈЕСЕН 1907 ГОДИНЕ У ВИНОДЕЉСКО-ВОЂАРСКОЈ ШКОЛИ

У таблицама које су на страни 130 саопштавамо резултате испитивања шире од домаћих и неколико страних сората грожда,¹⁾ која су вршена у лабораторији Винодељско-Вођарске школе у јесен прошле — 1907 — године.

Прво испитивање (под I) вршено је непосредно *пред бербу*, јер је берба почела 16 септембра; а друго је испитивање вршено *после бербе*. Код овог другог, испитивање су само стране сорте, којих има у сортименској и огледној винограду школској. У њему су узаступале у највећем броју оне француске сорте, које су одобрене за акклиматизовање, а које су и у Француској најбоље вицекорте.

Упоредивши резултате ових испитивања долази се до ових закључака:

1. Да су у братујевачким виноградама односи садржине шећера и киселине нормалнији, и да су ту доста сорте у времењу првог испитивања постигле кудиквицију у сазревању. По томе, момент бербе био је ту у *прано време*. На то је много утицала кољико погоднији положај винограда, који је на брегу, окренут јужној страни и заштићен, толико и највећа старост чокара.

2. Односи сазрења шећера и киселине били су у сортименској и огледној винограду, по у вреским виноградама, а у онима били су у новом винограду, али ни у једном од ових нису још нормални, те по томе и берба у ивица нисла је допније отпочети.²⁾ Узрочи су томе: што је сортименски огледни виноград, и ако на северној страни, на лакој посковој земљи и има доста заштите са севера, међутим просек виноград су у кругу савог расадањка, у нисини са малим нагибом према југоистоку, а у то и под утицајем влаге неотговиског блата (рита). Нови виноград има били положај и на већој је нисини; али због тога, што је тек у трећој години и што је веома ново, грожда му је заостало у времењу. При свем том Вагрина у њему дала је највећи проценат шећера, после оне у братујевачким виноградама.

3. Највећу садржину шећера у прошлој години постигла је Вагрина, после не Зачинак, а за овим Прокупац, Скадарка, и на последње место долази Смедеренка.

4. Од страних сората за време бербе показале су највећу и нормалну садржину шећера и киселине: Семјон, Бели Шасла у сортименској винограду и Рајски Риалинг у братујевачким виноградама. У сортименској винограду постигла су доста добру зрељост и сорте: Француски Каберне (Фран), Марло, Црни Пино (Бургунац), Бели Пино (Шањански) и Шардоне, Рајски Риалинг, Вердо, а највећи проценат шећера Бели Совињон, али све оне, нарочито последња, показивале су још знатну количину киселине. По томе, оне би требале да остану још на чокуту, те да се допније беру, као што се то јасно види из другог испитивања (25 септембра, под II.) код Белог Пиноа и Шардоне-а, код којих је допније проценат шећера повећао а садржину киселине смањена.

5. Међу страним сортама највећу су садржину шећера постигле у време бербе француске сорте: Семјон × Бели Совињон (од којих се производи чувено Сотери-вино). После ових долази: Каберне, Црни Пино, Рајски Риалинг, Бели Пино и Шардоне, Мерло и Вердо. Португалца (црни), на да има доста добар однос светојакса, остао је испод 20%, а Арамат та чувена француска сорта на југу, од које се добија вино у маса, и у другом испитивању није дала више од 16-0%, шећера, а киселине узек и сувише. Но, Семјон и Совињон не само да су у погледу на садржину шећера надмањали све стране сорте, по оне у томе стоје и над домаћим сортама. И кад би и родност у њих била веома нија, оне би доиста биле најпрепоручљивије сорте за оница кабинетска вина и у мас. Зато за сада још морају доћи — после Рајског Риалинга, која је сорта заузима прво место за боље бело вино.

6. Друго испитивање (25 септембра под II.), после Белог Пиноа и Шардонеа изстало је на прво место Гаме, на за овим Дирије, Карањан и Пиклац. Гаме је друг Црни Пино-у у Бургова, као у Крајини Зачинак Скадарка, зато је и у мас, где га има, прозван: Бургунац. Али све оне сорте показивале су још доста киселине, те према томе, ни у то доба нису биле за бербу.

¹⁾ У послијем винограду има за сада 704 сорте.

²⁾ У Крајини се обично отпочиње берба пре времена, а то поглавито из урних, што у то доба кадуду јаве јесене вине.

I. Испитивање шире пред бербу 14 септембра 1907.

Редни број	Сорта	Са как положаја	Процент шећера % ₁₀₀			Процент киселине % ₁₀₀
			По Каоштер-кајбури, ин-роверу	По Мисти-жетру	Средње	
<i>а) Домаће сорте</i>						
1	Скадарка	Сортименски виноград	18-50	20-90	19-7	11-24
2	Зачинак	"	18-50	20-50	19-0	8-24
3	Прокунак	"	20-50	22-10	21-3	8-99
4	Вагрина	"	20-75	22-70	21-7	9-74
5	Смедеревка	"	17-50	18-40	17-9	9-74
6	Скадарка	Братујевац	20-75	21-90	21-3	6-74
7	Зачинак	"	20-50	23-20	21-8	6-74
8	Прокунак	"	21-00	23-70	22-3	5-99
9	Вагрина	"	21-50	24-50	23-5	6-74
10	Смедеревка	"	18-50	19-70	19-0	5-99
11	Скадарка	Врело (стари виноград)	19-00	20-20	19-6	8-99
12	Зачинак	"	21-00	22-60	21-8	11-24
13	Прокунак	"	19-50	20-90	20-2	10-49
14	Вагрина	"	19-00	20-40	19-7	11-24
15	Смедеревка	"	17-00	18-30	17-6	9-74
16	Скадарка	Нови виноград ¹⁾	15-00	15-90	15-4	9-96
17	Прокунак	"	18-00	18-60	18-3	10-10
18	Вагрина	"	21-00	23-10	22-5	10-49
<i>б) Стране сорте</i>						
19	Рајски Риалинг	Сортимен. виноград ²⁾	21-00	23-20	22-1	8-59
20	Семпјон	"	23-00	25-90	24-4	6-44
21	Бели Совињон	"	24-00	26-60	25-3	11-04
22	Бели Пино (Шампањ.)	"	20-75	23-90	22-3	9-74
23	Шардоне	"	20-75	24-00	22-3	10-49
24	Гауш	"	18-00	19-60	18-8	7-49
25	Црни Пино (Бургунд.)	"	22-75	22-30	22-5	10-49
26	Мерло	"	20-90	22-60	21-3	8-61
27	Каберне (Фран.)	"	20-75	24-00	23-3	9-74
28	Каберне Совињон	"	20-00	19-60	19-8	11-24
29	Вердо	"	20-00	22-60	21-3	10-86
30	Арамон	"	16-00	15-60	15-8	—
31	Потугизац	"	20-00	19-90	19-9	8-24
32	Шасла бели	"	21-00	23-70	22-3	7-86
33	Рајски Риалинг	Братујевац	20-50	22-70	21-6	6-33
34	"	Врело (стари виноград)	22-00	23-60	22-8	8-24
35	"	Нови виноград	19-00	19-60	19-3	8-99

II. Испитивање шире 25 септембра 1907.

1	Бели Пино (шампањ.)	Сортименски виноград	—	—	24-5	8-99
2	Шардоне	"	—	—	25-5	8-99
3	Клерет	"	18	19-3	18-65	10-1
4	Пиклуз	"	20	22-3	21-15	11-99
5	Сира	"	16-5	17-3	16-9	9-74
6	Аспирон	"	18	19-6	18-8	10-69
7	Дирџе	"	—	—	22-7	11-99
8	Кариван	"	21	22-5	21-75	9-74
9	Гамо	"	24	27	25-5	10-10
10	Арамон	"	—	—	16-0	14-63

Сви ови резултати свакојачко су још реалитивног значаја. Овај изискују потражења још које године и на другачијим положајима, другачијим земљама а према овима и другачијим подлогама. Залатак је Школи да на томе и даље ради. Зато се подижу нови виноградни на бољим положајима, и на другачијим земљама, како би задовољили и потребу ширих иску-

става. Пракса пак не сме се задржати, па да усваја резултате једне године. Она треба у првом реду да припази оно што је већ допало опробано, — а то је *домаће*; стране може да се припази тек онда, кад се огласи и као боље и као корисније.

— 7.

¹⁾ Трогодишња.²⁾ Шестогодишња.

ЗЕМСКЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ШКОЛЕ У ПРОВИНЦИЈИ САКСОНСКОЈ

Анаџ нашег старог пољопривредног ветерана г. М. Савића у 32. броју „Тригониког Гласника“ под насловом „Привредни занори и привредно васпитање народа у округу београдском“, побудно ме је, да — пре но што сам иначе мислио — пружим читаоцима нашег „Тошка“ своја онаква о земским школама у једној од најнапреднијих покрајина Немачке. —

*

Ваљда ни један други преображај постојећег стања у нешто боље, ново, није више велик за ширу масу народа, као преображај пољске привреде. Исто тако изгледа, да ни једна друга група друштвене делатности, при планским променачи својих, није са већим тежкоћама скопчана као поправка рада код конзервативног земљопца — незабог за греду земљину. Отуда спорост у унесима поправки земорада и отуда стална важност питања о мерама за поправку тог земорада. Међу многи разноврсни средства ове врсте, која су поједине државе уводиле пољазну такту представља пољопривредна настава као нека врста универзалног средства. И зашто онако, где је питање о пољопривредној настави, нарочито основној, правилице решено, тако је очигледно и напредак у пољској привреди много већи, но онако, где то није случај

Несукињу је, да земске пољопривредне школе представљају један најразвијенији начин уређења пољопривредне наставе. На пак су оне млађе но оне пореклу од других пољопр. школа. Оне представљају један најпретучачнији облик пољопривредне наставе теоскоп реду. — Њихов курс спада у доба кад ће њиховим власноседецим законје привремено прекласити радњу снагу кога млађег члана своје породице. Међутим у Србији потребну поуку и могућно одрасли земљорадници, који за врне лета тешко, да могу поимањати на шта друго сем свога пољског рада. —

*

Кад је милитаристичка Немачка са својом крутом дисциплином у свана слојенима свог јавног живота и више мале арктократским уређењем државни, направил један срећан изуметак од тог правила и то баш у питању усавребања пољопривреде, она је при тоу свакако првенствено имала у виду особине, које карактеришу земљораднички ред. — Установљаване пољопривредних комора у виду корпорација, које ће у исто време бити званична пољопривредна тела са самоуправним карактером, она је очигледно избегла бюрократизам (власништво) баш ода, где он најмање користи.

Органа напредак, који су ове коморе у Немачкој, нарочито на пољу задругарства и основне пољопривредне наставе за кратко време учиниле, да се појмита само околношћу, што су оне — као пољопривредна центри дотичних крајева — стављале у могућност, да проуче особене потребе свог краја и што су својом претучачношћу у могућности, да утачу на оснивање све више и више корисних установа. Пољопривредна комора за провинцију Саксонска основана је законом од 30 јуна 1894, односно од 3 августа 1895 г. Први њен рад на основној пољопривредној настави специјално на земским теџајма, који нас ода највише интересује, ограничено се на узимање постојећих земских пољопривредних школа из приватних и средњих руку, у чему је до 1903 г. могућно успела. Данас та комора има које тах „наслаћених“ које новооснованих земских пољопривредних школа десет на броју. Уа то је основала једну ливадарску школу, четрна „школе

за домаћине“ и једну специјалну школу за књиговодство са тринаесторици курсов.

Земске пољопривредне школе у овој провинцији дворадредне су, чећу тити многа држе једноредне — као у другим крајевима Немачке — да боље. Школски теџај почне крајем октобра и сирнава се после пет месеца, крајем марта. У њих се прилажу првенствено земљораднички слинови, који су сирнава основну школу и врелим петнајесту годину старости. Школарица износи 60 марака за један теџај (зиму), сем што је она сука за школу у Ворбиту на 30 марака слуштена. Идржавање ових школа вада на терет провинција, дотичног ерзу, задругама и дотичној пароши, која обично даје агрду за школу бесплатно.

У овим школама настава врши директор и један стручни учитељ, којима се постављају још као хоронари, помоћни учитељи још 5—6 лица на реду нарвених лекара, учитеља основних и грађанских школа. Школом управља непосредно директор, односно један нарочити школски савет, који састављају: чланови управног одбора ереског пољопривредног удружења, један члан Управе пароши, општински одбор и директор школе. Далег надзор над школом врши комора, а за тити држава.

Поред општинских обавештена о овим школама, која сам добио у самој пољопривредној комори, подробије податке прикупио сам добротом директора земске пољопривредне школе у Мерсбургу г. Дра Гвалдинга и тамошњег стручног учитеља г. Дра Орелта. Маје једноделног баљвање у њиховој школи створило ми је врсту слику каква треба и које да буде једна школа оне врсте. — Један поглед на зидове учионица и ормане са збиркама кнаде, да је то школа оне земље која је дала Хербарта, Цицора, Вунта и друге чувене педагоге, нешкологе и методичаре. Зидови оне школе нису заступни по обичају географским картама — често врло непрегледни, већ су окићени грађачким сликама, разним шемкама и дијаграмима, које до очигледности доказују и најложеније ствари из науке пољопривредне. Особити важку заслугуу бојне табле разних плодореда. Збирке су тако слабевене, да чине наставу не само лаком, но и забавном. На најтеже причање о чувану сточне хране од страних предмета који би, донаш у стомак проузроковали разне повреде, запалења и смрт, не би могле постићи оно дејство као једна ушка табла, на којој су редом по величини својој — неприкључени разни предмети, као екскриси, нож, кука, коман од дрвета итд. који су извађени из стомака грађ што су угуњаву са такве непаже. Ни хемичја није остала само на показивању дотичних елемената и једињења. Запамћива је ту збирка лоптача са дршкама, која има да очигледно докаже валенцију хемичких елемената итд.

Наставни план обухвата ове предмете:

Часови неделно
I. разред II. разред.

Немачки језик	4	3
Писање	2	—
Гачу	4	2
Геометрија	2	—
Земљопрество и нивелација	—	2
Цртање	2	2
Географија	2	2
Физика	2	2
Неорганска хемичја	4	—
Органска	—	3
Наука о културном баљу	3	—
Специјална зоологија	2	—
Анатомија и физиологија домаћих животиња	2	—

Минералогја, петрографија и педологија	3	—
Наука о бубрењу	2	— 2
Специјална наука о културној биљи	3	— 3
Воћарство са баштованством	1	— 1
Одгајивање и хранење стоке	5	— 5
Наука о неговану здравља стоке и о потписивању	3	— 3
Народна економија и управа добара	4	— 4
Књиговодство	2	— 2
Пољпр. законодавство	1	— 1
Наука о машинама	1	— 1
Телесно вежбање	2	— 2
Половпривредна вичаручивања	1	— 1

Свега 38 — 38

Пада у очи, да је општих предмета много и да им је у часова доста дато. То је по том мањше једна општа грешка у ови школама — претрпаност. Иначе општи се предмети предају у вези са грађом из стручних предмета, стварајући основ за разумевање ове. Њихова грађа ослања се на ову из основне школе, проширујући је. И општи и стручни предмети предају се у таквој форми, да се знања отуда добијена велим делом директно применљива у практичној животу.

Какав је избор и обим предметне грађе из појединих предмета види се из ових неколико типских примера:

Минералогја са петрографијом (науком о стенама) и педологијом (науком о оравој земљи) или овај план:

Постанак земље. Најважнији минерали у стени, њихов значај за постанак оравој земље. Орава земља, њене врсте и особине. Обрађивање земље, његов задатак и начин извођења. Одводњавање њива. Гајење културних биљака на третијани лемама. Обрађивање ливада, њихово наводњавање и одводњавање.

Из науке о бубрењу:

а) Атмосферски ваздух, вода њихов значај за биљни живот.

б) Стајења бубре, његово рационално сабирање и чување, његова вредност. Кошност и његово приправљање.

в) Зелено бубрење са нарочитим обзиром на искуства Швајц.-Луизије. Зелено бубрење на топшица земљама.

г.) Бубрење третом.

д.) Вештачка бубрета: шталеуретско калијумово соли, азотна и фосфорна бубрета.

Из науке о гајењу и хранењу стоке:

Општи појмови о гајењу дојаће стоке. Физиологија хранења. Хранење у опште; потреба хране, израчунавање хране, састављање оброка. Одгајивање појединих врста стоке понаособ, са нарочитом пажњом на одгајивање младе стоке.

Највећа важност припадаје се при овој гајењу говеди. При закључку износи се материјал о сточарским задругама свих врста.

Народна економија и Управа добара:

а.) расветљење појмова о употреби вредности добара и њиховој вредности за размену, цени, новцу, капиталу, добру, знању итд.;

б.) капитал у пољопривреди (основни и главни — обортни капитал).

в.) рал и радница;

г.) уређење једног имања и управљање овим;

д.) разни пољопривредни системи газдовања.

ђ.) наука о меморандичним задругама и наука о осигурању. Оснивање једне Задруге.

Да би ученици активније прерађивали материјал добијени у школи, установљена је школска дружина, којој су чланови сви ученици дотичне школе. Сваког месеца од 8—10 сати у вече састају се чланови ове дружине у једној локали, који директор одреди, где се држе слободни предавања од стране појединих чланова а за тим отвара дебата. Поред предавања на овим се састањима дају одговори на питања, која се буду магла написана на белулаку у Дружинским сандучићу. На овим су седницама директор и наставници госта. Председник седнице је један ученик, који се нарочито бира за сваку седницу.

ПОДЛИСТАК

БОЛЕСТИ И ШТЕТОЧИНЕ ГАЈЕНИХ БИЈАКА

— Прилог за познавање њихово —

И у току пр. год. упућиване су Пољопривредној Хемјској Станцији проглаше бољадних и општењих делова гајених биљака из проглашења. Томе су се одазвали познати државни економ: по свом нахођењу или према раслици Министарства Народне Привреде, Пошљачке прве врсте, по личном нахођењу државних економа, иако је у прошлој години. Да се не би од непознатих лица касно обавештавали о појављивању болести и штеточина, и други штетним утицајима на гајене бољке, што могу произасти изустом, какав је случај испр. био прошле године у читавом једном крају, умолјавају се ове наше пољопривредне установе да о томе у будуће на време известивају Станицу. Сазна тако можемо у сваком штетном утицају на гајењу биљака за кратко време створити праву слику: о узроку његовом ако је непознат, о условима потребним за његово развиће, у добу у којој се код њих појављује, о биљкама којима прети опасност и о штети што се произасти може за сузбијање ових штетних утицаја. могу се пронаћи гајене биљке од њих.

Све прогледно градило, најчесто с овим што сам га сам прикрито, послужило је за увећање збирке Станице, и у којико је за нас ново, описано је у овој прилошку. Наздано

болести и штеточине распоређене су по хранитељима на којима се појављују, пошто је такав распоред иррегуларнији за шире употребу; а за гљивиче што изазивају болести, тако исто и за штеточине, за које ми нису познати народни називи, употребљени су само научни.

На трешњи:

Буја на и.в.ду. — Monilia cinerea Bonard. — Зреле трешње бујају после јачих кишна, нарочито ако су вољне због густог сађења у склопу. Побоуља трешња се српчи и осуши, исто онако као и шљиве, јабуке и крунице побуља од сличне гљивиче (*Monilia fructigena Pers.*) у бујању илација на трешњи постају сакућене семеничне (конидијне) гљивиче, одакле се ветром разнесе и на здравом плоду трешње, пошто проклајују, називају појау буја. Преко зиме гљивиче се отула на здравом плоду трешње, без обзира на то да ли осушен на воћан остаје до идућег пролећа или у своје време отпаде.

На случају јаче појауе буји потребно је одмах после бербе стрести с воћке и покунити побуљае трешње, на их силанти. А идуће године, чим се трешње заветуа, опрскати их бордооском чорбом јачине 0,5 до 0,75%.

Слика 1. Пери на плоду и ветеладна трешња, постале од гљивиче *Monilia fructigena Pers.* Делом вод и увећања зета.

Целокупна nastava zimsko polooprivedne škole ima prema onome zadatku, da mlade polooprivedne sprema za njihov poziv i za javan život. Stoga se sav materijal pripisno direktno iz prakse i stvarnog života. Ako bi se to sve u opšte sa nekoliko reči moglo obeležiti, onda bi se to na istovremeno načinu da glase: „iz prakse za praksu“. — U koliko se bolje uspe, da se učeniciima za praktički život više pruži teorijskih znanja, koja bi se pri tom sa praksom ne samo lako nosila, no sa nom potpuno slagala, u toliko su one škole bliže svome zadatku.

Da zimsko polooprivedne škole u saksonske provincije opravdavaju očekivanja, koja se u njih polažu, dokaz je obilna poseta onih škola i teška polooprivedne komore, za sve daljnji osnivašim ovakvih škola. U pomenutoj školi u Merseburgu našao sam i starijih ljudi kao slušaoce, gde su se uneseli, da na i malo poznije važno ono, bez čega bi u daljnjem društvu izgledala skrućena i nesavršena. Sličnu pojavu mogao sam zapažati i na najvišoj polooprivedne školi ovog kraja. — Na polooprivedne institutu ovdješnje univerziteta u zimski su semestru slušaošćice prisutne, jer se pored redovnih slušalaca unesu je i velik broj zanodradnika i sinova zemlodradničkih iz okoline, koji znaju korisno upotrebu slušajući razna predavanja iz savremene polooprivedne nauke, te da s proleća oseti od na svoja dobra i proizvode svoj redovni posao — razume se samo sada sa drugačijim poslednjama.

Kad sam se rešio, da u kratko iznesem najvažnije iznove u zimski polooprivedni školama bio sam daleko od namere da pružim kakvu numeru vrstu procentažna sa ovom vrstom škola i pri svem tom što je valjano praktičnost očigledna i priljena skoro svuda moguća. Ono na šta bi oni redovni pravstvenno mogli potestati jeste dublje razmišljanje o obliku građe u nastaveno vladu i metodici pri izvođenju, onoga na način polooprivedni stanzijama, koje su tok u svoj novosti i koje bižala potrebu lekuvstva ovih vrste. Zimsko polooprivedne škole mogla bi kod nas sa i možemo i otkazati rad polooprivedni stanzija. Razume se, da bi i onde prednjaženost više štetočna no koristila. Ali kad je npr. po-
da se spreči pojava zaraze ako se semečnice buđi na njih prispeju.

Clasterosporium Anguillicolam (Pass) Sacc. Takođe glijivica na plodu i listu trešnje. Na plodu tršnje ona se pojavljuje u crkastiim okruglastim masama. Noge su e početku ravne, doljevne se utvaju počevši od sredine i zato postaju valnastima oblika. Slične noge pojavljuju se i na petiolima trešnje. Zanimat jege primenjuje se na zarudjeni trešnjak. Uopredno si zresne plod i lege se na njemu razvijaju, naslednja četa je truzavke tršnje.

Bojava bolesti na listu je u okruglastim masama četa, na kojim se mestima list izrežeta time što lege naslađaju iz lista.

Kako na zarudjenom plodu, tako i na listu postaju semečnice (konidije) glijivice. One se vazduhom prenose, i nošto proklijaju, zaraze svojom klistom plod i list tršnje. Glijivica prešima na zarudjenom plodu i listu.

Da se to bolest stvubi i plod tršnje savuza od truzavke, valja tom u jesen noknuti, otvako listne i sinoviti ga, a zemlju u obliku kružne voške prekrotiti da savuza zarudjeni ostaci od lista i ploda. Idućeg proleća odmah posle listavla voške, ako je zarudjena prolećne vladala u veštoj meri, oprskati liste i zametnuti godovne borodvom čorbom jačine 0,5—0,75%, na to na slučaju potrebe ponoviti posle 2—3 nedelje.

Pre u plodu tršnje — *Spiographa Cervasi L.* U prvim tršnjama valjati se obično samo no jedna žukastoga bela larva, bez glave, bez nogu i zato valjati na prvi, pod kojim je imenom u narodu i poznata. To je larva jedne vrste šarene

polooprivedna komora za provinciju Saksonsku i pored svih tolikih polooprivednih škola izak priljublje, da poziva zemlodradnike i zemlodradničke sinove na čemba praktična predavanja i redovnosadne kurseve, onak izgleda, da im ošnivale zimske škole u kojim našem pristupačnom centru naše Posavine, Štunadije, ne bi bila izkazala izlišna stvar.

Ističuće teme u zimskim polooprivednim školama u dobu razvijanja ustavoza za polooprivednu nastavu kod nas, u najvažnu ruku prigodno je. A kad je svakodni preobražaj polooprivedni kod nas vezan u širem redu za pitanje o polooprivednoj nastavi, onda je ta tema i važna. — Pitašće o polooprivednoj nastavi jeste naša kulturno bitaše.

24 februara 1908 god.

Kaas (Pruska).

M. Radončanovskij.

Најпodesнији положаји за подизање јабучара у воћарским крајевима код нас

Na prvi pogled izgleda nam, da јабука може biti razlike na ovakvi položaji leno uspevati i dobar plod donositi. Dok u samoj stvari trebali bi ovome veće pažnje pokloniti, naročito sad u početku podizanja naše ian više čestih јабучара, sa jednog или неколико naših domaćih sorti јабука, koje су se pokazale kao odlično uspešno-trgovacko voće, tih pri, što je i samo Orlsko Polooprivedno Društvo učinilo odlične kurse za napredak u ovom pravcu, raspisivanjem nagrada za podizanje čestih јабучара u voćarskim krajevima.

Kao član osnivačkog odbora za pregled јабучара imao sam prilike, da se upoznam sa našim znatičnim voćarskim krajevima i tom prilikom, obratio sam naročitu pažnju na položaje, znajući, da isti u voćarstvu plađu velikog uticaja: — na sa toga onde i valjajem, koji su najpodesniji položaji za podizanje јабучара.

Север — северо запад — северо источа — на овим положајима боја коре стабла, каде је више одступа од обичне

мушине, чије је научно име горе наведено. Тако је у не прво, по дељима је проширена врло жутом бојом и трима удужним прамцим пругама, које су јој жуце, а заглавља крила пренајужно жутом током, проширена су и уграњена са 4 криле попречне напине. У јесени је детаљна којом улазе јаје.

Црвљаво трешњава у београдским грађанима знањено је пр. године у половини месеца маја, и го на однакви (сортима) што од тог времена пошту да рде. До саме комине, обично непод итељке, настани се ситњина зарука (привр), ту се емне свик из меса плода и уворедо са зреним плодом расте. Црвљави плод очекива, изгуби тус и постаје бланата. Крајем маја и почетком јуна напунтају развијене ларве црвљаве плодове, свистају се на земљу, где се при самој површини претварају у жуљасте луткице, другуљаста облица. У том стању штегована пролеће до маја идуће године. Из луткице излазе тама мушња. Овакође женке наљу на заруделе трешње и у близини тог тешке усдежу обично по једно јаје, а убојено место на плоду брзо зарасте и не може се познати. Ларвица чин се излаже

Слика 1 и 2. Увољена мушња *Spilographa Cervasi* (прва и друга фаза) предстала нашој врлој дуљави и меса ларва у плоду трешње.

јасне боје, те према томе само сорту тенко је по којој разликовати. Нега је обично авторевање боје — јарко обојена; шпр. колачарка, која на јужним положајима има првенствиту кору, овде такође знатно одступа и добија хрску боју. Сам пораст у овим срединама је, а негде и бујан, што зависи доста и од самог земљишта и сорте. Листе има своје природно зеленоло и увек је свеже, што код јужних положаја није случај, него за време топлих дана — лета изгледа спарумено, усед чега асимилација — испарење врши се у већем обиму, те на тај начин у неколико редети правилно сазревања плода, а утиче и на саму хрску и остаје етијиги. Ово испарење настапа у горе поменутих положајама у мањем обиму. Плод на овим положајима добија своју праву природну хрску, али боја истага није тако јако означена, као на јужним положајима суну окрвнута. Ако претар засажен јабучкама није законен у непосредној близини, то ће плодови на јужно-источној страни круће бити много јасније обојени.

На северним положајима, ако је претар више законен, плодови ће врло ретко показати праву карактеристичну повољну боју, усед чега дотичну сорту можемо већином само по облику, петелци и др. особинама распознавати, док међутим по боји врло тенко, сем тога, највише на многим плодима мале петине у виду „рне“.

На означених положајима само кретање сокова с пролећа позичје је, усед чега воћка допичје креће и цвета; за тај начин није толико изложено опасности од позних и честих пролећних мразева. Сем тога ако су они положаји још и законени, са северне стране од ладних северних ветрова, у толико ће боље бити, а нарочито за само цветање и одољивање јабучка.

Код оваких положаја водених за успевања јабучка у воћарским крајевима ¹⁾, погрешно би било излагати се несигурности, те садити воћку на јужним положајима; где је вегетација много ранија, усед чега и цветање пре настапа, и на тај начин, кад највише возни пролећни мразеве већином претар промрзу или усед северних ветра, у незаконовених положајима, много сметну, те је принос незнатан.

Што се тиче пак склоности и надљивности према болестима и штеточинама могу рећи, да су законени по-

¹⁾ Округ Подришки, Ужички, Гудинички, Брајзјевачки итд.

на јајета, проврти месо плода до саме кошнице и ту остаје док не изастане.

Поине одлике трешњава најиније првају. Ранке, пак, слабо или никакво, јак на бербу стичу до половине маја када штеточина узлеже јаја. На тог раллага препоруку се гајење раних трешњава у крајевима где стално првљују.

Да се и поине одлико сматрају од првају, потребно је уштитати дугичке штеточине. Пошто оне проведу зиму у дубин од 3—4 сантиметра, дозвољно је за њих преконати земљу под круном воћке. То урадити још у јесен, да се преконана земља преко зиме истроши, те да дугичке штеточине доспу дубље у земљу где ће угинути.

Ипак иштитати у градине и воћане, ако ипак нема бојана да ће намети штет, јер она ишчарка и прождере дугичке не само те него и других бидних штеточина.

На вишњи:

Fusicladium Cerasi (Rabenk.) Sacc. На зеленим вишњава могу се појавити округласте пркасте пеге, но површини са врло нежаном напалком зеленокасто-пуне боје. После кратка времена пеге се на оболелом плоду увне до саме кошнице и ту покриве. Местимична појава нећа не смета ипак развијају и зрелу плод, само што се на пегата угне. Али ако је више таквих пег на њему, заражен плод заврља и суши се.

Узрок тог болести је наведена гљивича, састављена као и многе друге гљивиче од савих таквих влакана. Својим влакнима, пружајући их у унутрашњост плода вишње, гљивича упица потребну јој храну, због чега плод на зараженим мес-

ложајима подложнија болестима и штеточинама, но отворени положаји, да на отворених положајима бивуот и пораст саме воћке много је боља и претварања дрвених пушњака у родне облике је и стално; што је од нарочите важности за већи и бољи принос.

Југ — југо исток — југо запад. На овим положајима воћке мање или више имају скоро једнаке особине успевања, сем што у неколико чини разлику земаљ или сорта.

Пораст јабучке доста је бујан, кора стабла као и грња, врло је јасно обојена. Плод на овим положајима означује врло јасну и карактеристичну повољну боју, али облику може и да се нећа, што зависи и од количине рода поветог, те отуда највише на једној истој крути више разних облика једне исте сорте.

На овим положајима болести и штеточине најаве највише свога утицаја и најрадије траже такве положаје, а нарочито ако су још и са северне стране законени. Вегетација је врло рана с пролећа, те усед тога и цветаше раније отпочије; на тај начин при појава честих-позних мразева делови промрзу и род омаже.

Из свију наведених примера, изводи закључак да би јабучаре у воћарским крајевима требало садити првенствено на „северо-западним положајима.“

П. С. Петичић.

О ОРЕЗИВАЊУ ЗРЕЛИХ ЛАСТАРА НА КАЛЕМЉЕНИХ ЛОЗАМА

Једно предавање, које је држео виноградарима по државним земљиним инспекторима

Велимир Н. Стојковић

НАСТАВАК

10. Како се орезају ластари, те да се добију ниски основни облици и кратки кондири?

На ниским основним облицима или крајња грошће не стоја далеко од земље, те, користећи се обично земљином топлиотом, сазрева под врло повољним погодбама. Отуда ниско-

тина постаје пегав и почиње да се угине. А на кратким влакнима, што са гљивиче избију на површину пеге као маљава нежна напала, стварају се ипак семечнице (конидије). Оне се изадуком разиоше и на плоду вишње изазову зарузу, али проклајују. Преко зиме гљивича се одржи на зараженом плоду.

Вакан усед за развиће те гљивиче је штељива. Вага. То имаи на ум, на ако се после дугих или чешићх пролећних кишна зареза појави, одрежати бордонском чорбом јаичне 0,5—0,75%, само ако су вишне зреле. У већи с тиа обратити пажњу при сађењу вишњава да добу на потребна одскојава, да ни круће не буду у сипону кад се развију.

На шљиви:

Ascha vana — Ardis Pruni Koeb. Зеленаста вап, по целом телу поуста белаичастим воштаним пелењем. Код нас је свуде распростраи по највишу лишња и младим латорастима шљиве.

Прошле год, појавила се у мањој мери по ранијих година, а почетак ипак појаве пришећен је у београдским градинама у првој половини маја. Против не предузета су почетком јуна прекаља, за коју су сарху одбрале 4 шљиве мађарске с најавише зараженим лишњем. Поновљени резултати постигнути су *Песловреним расветлом* јачине 5%, и *диамантним соком* у јачини 4%, с додатком 1% соде. Ваши су убрло угинуле, а одрежано лишње је повратило зелену боју и одржало се до јесени.

(Наставак се)

љина, куда би сунчани зраци могли да продрну и навадух да кружи.

Сунчани зраци на таквим гњима објасњају само оно лишће и грошће, које се налази с вода, на спољним ластарицама уопште гње, док лишће и грошће, које се налази унутра, на унутрашњим ластарицама, остаје потпуно засељено, у хладовинах. Међутим огледама је доказано да је грошће уопште слабе, уопште га брже загревају сунчани зраци. Ово била слабе, не што тада добија у шећеру, него због тога што губи у киселини. Француски научник Монтје, који је проучавао питање о непосредном утицају сунчаних зракова на грошће у погледу састава шире добио је овакве резултате.

Добијени шир ина	Грошће савршено по сунцу	Грошће савршено у хладовинах
Грошћалог шећера (C ₁₂ H ₂₂ O ₁₁)	17.96	17.96
Киселине (на литар)	4.96	5.66

То што грошће губи од своје киселине, кад је изложено сунчаним зрацима, објасњава се тиме што грозд онда јаче дише, на при тог дугачку киселину у већу сагоревају и у облику угљениковог диоксида, који он надише, одишае у навадух. То се дешава, на био грозд откинут или на ластару. Ми сви знамо да су и плодови на једној вољки много деши, укиснели и слаби на оној страни, на којој на вих наваду највише сунчаних зракова. Закључени плодови, нарочито плодови у унутрашњости крупе, која није као што треба провешана, лошије су квалитетна. Исто то бива и на грошћу.

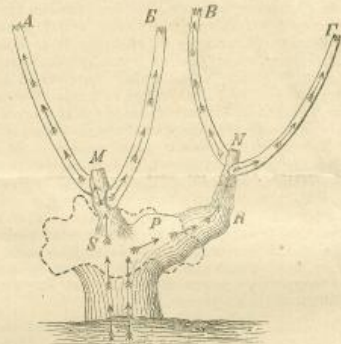
Не само да сунчани зраци поволно утичу на сазревање плодова и дрвета (ластара), него још и суше ову, влагу која се, било у облику росе или од кишта, нагомилала на ластарицама, лишћу и грошћу у унутрашњости гње. Кад је атмосфера једне гње влажна, у таквој средини лако, се шире разне болести ивице лозе (пероноспора, оидијум итд.), а лако се хвата и трулеж на грошћу. Кад још наведе ластара једне гње пред сунчаних зракова воде и навадух да струја, онда се испаривање влаге на гње знатно убршава, те су и погодбе за развијање разних болести у толико неповољније; онда се и цветње и оложавање лозе врши под много повољнијим погодбама.

Кондира, који се остављају на род, по начину обрезивања, који примењују наши виноградари, налазе се вертикално на неској округлој или пласној краји. Проба воде, односно сокова, кроз вих је врло велика, јер су судови, кроз које ова тече, почевши од осовне вие кратки, а у исто време и више ваље *прони*. Услед јаког притиска воде, односно сока у окви, а додиже и ластаре на кондиру, може по каткад нека, више потпуно здрава и снажна гњива, да оваме у роду. То се нарочито дешава онда, када се употребљају за подлогу бунје америчке лозе као Рувестрије де Лет, Арамон X Рувестрије Ганзан итд. Отуда најчешће и потику жалбе, како на тим подлогама наша домаћа лоза врло тешко раба. Ту се један знатан део сока троши на стварање врло великог броја непотребних ластара, који највише непосредно из краје и који су, као што знамо, махом неплодни. Кад пак рода грошће на тако орезаним гњима, оно је, будући близу извора, из кога долази вода гњива, врло крутно. Услед великог притиска сокова, један знатан део воде иде, кроз судове у дрвету, непосредно у плод. На пошто то грошће садржи велику количину воде, свакако да ће се добити и слабија виха. Тек додиже, када лоза ослаби и земља се испури — а то не бива после сувине дугог времена, јер они силни ластари, који избијају из старог дрвета, на се после при орезивању одбацују знатно слабе и земљу и краје — када се на њеној краји нагомилала доста старог дрвета и тиме отежа притисак сокова,

онда лоза отпочне доносити грошће, чија зрна итег баш тако крутна. Тада се не уноси толико воде у каду као у почетку, те се добијају, разуме се и боља виха.

Краје и кондири по нашим виноградарима потешљају, дозвољите ми да онда утврдим једно мало уверење, на једну регулисану реку, чија је вода неправилна и чија је брзина и протакца воде, времена томе врло велики, тако да се у случају бујина сна вода из не може што пре срчунати у какову већу реку или море не нашоше никакоште штете местима, кроз која пролази сл. 13 С При мало већој кини поточе поточком, који кроз гњиву и ластаре тече, знатно количина воде, од које и један велики део од непосредно у плод. Та вода врши јак притисак на поклопане зрна и ова услед тога лако пуцају. Чин пак који зрно на грошћу наваду, одах се јављају разне трулежи, које постепено обухватају нео грозд, на злати шире с једнога грошћа на други. Од колкоко је пак штетног утацаја трулеж на грошћу на квалитет виха, те је свакако силни онај увидео и искусно, који је са унутрашњим грошћем прони виха.

Кад сокова не би ишла тако непосредно из краје у кондира и ластаре на овима, већ кад би ишла да се испаривање на путу, да мало окрену у страну, нпр. у један крај

Слика 13. Пронах хрстана сокова у округлим S, и крајским B виским крајима.

рукав гње, на тек одмаде у кондира, онда би ствар сасвим другачије стајала. Судови, кроз које би сокова текла били би дужи, а у то још и *искриводани*, те би онда и ток сокова, исто овако као и ток воде на каквој реци, која није регулисана, већ има издан кривина и окупа, био знатно успорен сл. 13. К. Вода би притискала онда у највој мери у кондира и ластаре на овима, те на тај начин не би било сметана у цегу, већ би се на протва добило више рода. Грошће тада не би имало релативно тако крутна зрна, те би се и ваље воде успорило у каду, па би се јачично и јаче и боље виха добила.

Не треба, дакле, оном виноградарском потоку, који тече кроз крају и лаје нам драгоценоу течност, коју вихом наваду, неправилно ток, јер ће се он и онда у сушине брзо стиснути у ластаре, на нам само штете може нанети. На тој потоку треба, напротив, вештачки путем створити окове и кривине — а у томе се и састоји вештина резача — те да

се тако спорије стиче у ластаре, јер ће само онда доиста бити од старине користи.

Ево како Французи орезају лозе за добијање висок оеновог објакла и кратких кондира.

У првој години омиљени калем, који се седи на стално место орезају се сасвим кратко, на једно окце. Преко лета ће се развити из тако орезаног калема један или више ластара. Има ситних окаца при основи орезаног ластара на калему, те се нарочито, ако је калем бујан и земљиште плодно, развије још у првој години на несађеном калему по који шут и више од једног ластара. Ако се развио само један ластар, он се у другој години, односно при другом резању, орезају на два окца сл. 14. Ако ли пак има више ластара, онда се сви они орезају кратко на по једно окце. Тако ће се преко лета развити из остављених окаца два (слика 15) или више ластара. Ако на гвиз има само два ластара 1, и 2, (слика 15) онда се они орезају у трећој години, односно при трећем орезавању на по два окца сл. 16. Ако ли пак на гвиз има више ластара, онда се три

Слика 14.

ластара орезају на по два окца или пак два ластара на по два окца и један слабији на једно окце. Тако ће се развити у току лета четри или више ластара. Ако има само четри ластара као што је то на сл. 17 представљено узимају се три најбоља ластара, који су још уз то и пространо размештени и орезају у четвртој години односно при четвртом орезавању на 2—3 окца, на кондире. Ако ли је пак било више ластара као и што бива у случају кад је гвиз орезава на два ластара од по два окца и на један ластар са једним окцем, онда у том случају, орезају се на кондире оба доња ластара на прошлогодишњим орезаним ластарима и ластар на резнику. Дакле, у четвртој години на гвиз има три ластара — кондир, који су самострачка један према другом поређани. Та три ластара, управо кондир, долази су тачка за стварање трокраког

Слика 15.

Слика 16.

Слика 17.

краве. При идућем орезавању од ластара на остављеним кондирима орезају се највиши на кондире, а остали се уклањају. Исто тако орезају се у славу и сви други ластари, који избијају из краве. Идућих година врши се орезавање више мање по исти начин. На орезаној трокракој крави оставају се три

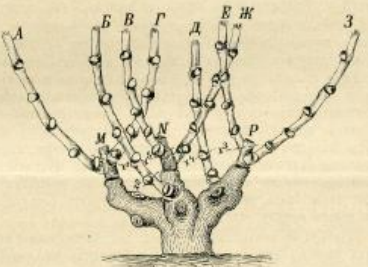
кратка кондир МН (сл. 18). Из тих кондира развијају се преко лета ластари А Г В Ж Е З, (сл. 19) а поред њих још и по

Слика 18.

који непосредно из краве као Б и Д. У време орезавања уклањају се ластари Г В Е, а ластари А Ж З се орезају на кондире. Јакови ластари В и Д или се уклањају или се по потреби орезају на резнике.

Не треба се вазнети да се таквим орезавањем — кондир на кондир — неће добити рода. Главни је при орезавању лозе гоштите да се ластар, који се орезају на род, налази на догодним месу, а не било да је тај ластар поникао из кондира било из резника. Само се у том случају може очекивати род. Кондир, који је носило два или више ластара са грождем, није се контруа да на њему не треба остављати нове кондири. Биљна храна, која се сирала у лишњу расподељује се свуда, по сави деловима гвизе више мање подједнако тако да ће и нови кондир на старој кондир и нови кондир на рез-

Слика 19.

нику бити довољно храњени и имати рода. Још шта више услед већег притицаја сокова у кондир на резнику, који се наслања непосредно на цеошту или округлу краву, грожди на таквом кондиру чеће смеће него ли на кондир који се налази на старој кондир, где је притицај сокова знатно слабији. Дакле, орезавањем кондира на кондир може се само више рода добити, него ли орезавањем кондира на резник, а о томе су се и многи наши виноградарии већ и уверили. Тако Французи орезавањем кондира на кондир изводе краву у кракове, другим речима стварају краву код лозе или ниски облик знаји гoble (gobelet).

Број кракова на крави заврша према бујности гвизе и плодности земљишта. На Југу Француске, где се лоза седи на 1:50 и 2 и. и где су гвизе врло бујне, краве се састоје највише из три, на потом из четри на и пет и шест кракова. У Бургундији пак, која лежи више мање у центру Француске, где се лозе саде на растојању од 0.80—1 и. и где су гвизе ипога слабије, трокраки гoble је монајраспространенија.

Гравне гoble-а почиње на разним висинама од земље, негде од саме површне земљине, а негде од извесне висине. У јужнијим крајевима Француске где је клима врло топла и

где се лоза не огрне није првкневује за притке, висица ју стабла на globe-у је обично 25—30 см. У Вургуидији и у севернијим крајевима Француске, висица стабла је много нижа, јер је ту узела хладније климе потребно да грошће што боље искористи одбијено топлоту од земље, те да боље и узри.

Таквим орезавањем, како га Французи практикују могу се крајци краје позле извесног времена сувине издужити. Ако би се то допустило, грошће би било ступице далеко од земље, те не би било исте каквоће као кад се налази близу земље. Међутим, кад се који крак краје издужи ика пута и начина да се он лако скрати. На сл. 3. (бр. 10 Тексаса) представљен је напр. један крак краје, који се доста доста издужио. На доњем делу тога крака може се десити да избије такав јалови ластар R или D. Развиће тих јалових ластара (ако не у истој оно бар у идућој години по орезавању) може се извазити и пеншатикуи чупци, што тиме ће се крак краје на оној месту, где се хоће да покне ластар, убости, у време резидбе, врхом пољарских маказа. Сви остали слабији јалови ластари, који се буду развили на том краку очевују се још док су млади, те да би ластар R или D био што јача. Ластар R или D орезају се један или други по избору — према томе да ли се хоће крак краје више или мање скратити — у време орезавања на једно окце — на резник, а у исто време орезају се тестерицом и део крака на вици по X (за ластар R).

Основи облик годње нагледа као каква вољкама са трочраком кругом, на којој ластари нису избјени (сл. 19) као на округлим или пловитим крајама, већ напротив лепо распоређени и размакнута тако да између њих може и ветар да веје и сунце да греје. Провади се ту не налазе непосредно на пловитијој или округлој краји већ на њеним крацима. Они су такође згодно размештени, тако да не притешају један другог као што се то на нашим гигама може видети. Сокови у њих не притачу тако јако, јер има ваљдан крајина које успоравају ток, те тако зрна немају, на тако орезаним гигама, толико воде штаи онет тако лако испуцају и труде као при нашем ваљану резидбе.

Не би ли онда било корисно да и ми усвојимо тај француски начин орезавања, кад смо од Француза већ усвојили подизање винограда на америчкој подлози и иначе све друге радове око гајњања винове лозе? Многи ће се од нас томе усprotити, изводећи као главни разлог тај што би се глице орезавањем кондир на кондир јако издужила, јако удаљила од земље. Онда би се снага чокота односила по врховима рукава, који би били огољени и сувине стрчали над земљом, те би се глице теже ограле, а грошће би било врло далеко од земље, те не би било овакве исте каквоће као кад се налази сасвим близу земље. Међутим ми можемо отпочети повећење краје у краке тако да стабло краје буде кратко, да крупа отпочиње сасвим близу земље и да крајци, уместо вертикално иду подоравно. Тада крајци неће бити далеко од земље, те ће се и грошће налазити под повољним погодбама за сазревање и чеда се глица може лако земљом огртати. Поред тога, јако час смо видели, да се орезавање може подесити тако да крајци краје не буду сувине дугачки, те да се тако и глице могу лакше огртати.

Што се тиче огртања гетина је да се краје разведене у краке теже покривају земљом, него ли округле краје. Али огртати лозе и није неопходно потребно, али је *виноград одигнут на правим виноградским положајима*. Огртање се гетина земља око чокота боље одради, проветри и гетина и нешто је врло корисно за развијање јетве глице, али се тав слојем земље глица толико не заштеђава од мрза. Није ли гетина да нам окца издржавају и ако су покривена земљом у неким

местима, тако да није виноградски положај, док напротив непокривена на пливим местима, да косама остају потпуно здрана. Ко је пролазио кроз куписе винограде, који су подигнути на левим косама, правим виноградским положајима, није ли приметно да се тако глице тако површно загри, да су кондир ретко где на којој од њих покривени земљом. Није ли баш у неким положајима много боље да се кондир налазе на извесној одстојану од земље, те да би се тако сачували од пролећних крајева, пошто су ластари ближе земљи јако су изложени крају, него ли кад су даље од земље? И у том случају није ли боље, ако се неће усвојити везоке краје или дугачки кондир у жине, да се лозе орезају и у неким местима и не само на косама у виду globe-а, којима се мало издужи кондир од земље, него ли са округлом или пловитом главом, са којим начином можемо окца на кондирима изложити обилној опасности.

Рекомо да на краји, кад је она разведена у краке, нека толико јалових ластара, као кад је краја округла или пловита. Нека због тога што је услед великих крајина на рукавима усгворено притачање сокова, те овде лду само у оне ластаре, које смо орезали на род; а јалови ластари, намени смо, развијају се онда, када је притачај сокова у крају врло велики. Ти нам ластари нису ни потребни јер они одржавају у глице велику хладовину на штету сазревања грошће и његовог одржавања у добром стању. Но ипак ће имати унек по који јалов ластар на тих рукавима тако, да нам у даним случајенима може врло корисно послужити.

Истина је, додајмо и то онда, да се на већ развијеним пловитим или округлим крајама од 5 и 6 година не може применити начин орезавања кондир на кондир, јер је ту врло незгодно крају који има већ један објак разводити у краке. Краја је ту доста високо од земље, на кла би се још почела разводити у краке, итн би објак чокота био први видан и као што треба ниш би грошће боље, услед тога што би ти рукави били врло високо од земље, у повољним погодбама за сазревање. Зато ластаре на већ створеним округлим или пловитим крајама ваља орезати назимачно, све кондир на кондир све кондир на резник, старији се притача да се краја бар нешто мало развуче у краке, те да не буде баш сасвим округла или пловита. При том још ваља тежити да се кондир остављају по нивинама краје да би притачање сокова у њих било спорје, и они стого родити. Тако ће кроз глице моћи кружити ваздух и продирати сунчани зраци те ће онда и грошће мање трајати и боље сазревати.

(Наставак се)

БЕЛЕШКЕ

У које се доба године жање на земљном шару. — Свакоме је познато, да доба жетве у долинским крајевима за 10, 15 па и више дана раније настава него у брдским местима; али свако не зна, да жетва у целој земљи сунути ниско и не престаје, тако, да се у сваком месецу, тј. преко целе године жање.

Тако у јануару, док је код нас још све под снегом и ледом, заморадијаци у Аустралији и огртани новозеландским, у Аргентинији и Чили, жаљу своје стругне, врше и уносе жита у ахабе. У фебруару отпочиње жетва у Индији и Гур. Египту; у марту пријева жетва у Доњем Египту а протеже се кроз цео април, а у том истом месецу настала је жетва на Куби, у Сирији, Персији, Малој Азији и Мек-

сви. У мају се жаве у Аргију, у Средњој Азији, Кини, Јапану, Мроку, у аравијској приморју и у северо америчким државама званим Флорида и Тексас. Јуни месец захвата најбољу површину, јер тада наступа жетва на Балкану, Турској, Влашкој, Грчкој, Угарској, Јуж. Русији, Италији, Шпанији и Португалији, Јуж. Француској и северо америчким државама: Калифорнији, Луизијани, Аргону, Алабам, Мисисипи, Георџији, Тенеси-у, Вирџинији, Северној и Јужној Каролини, Колораду и Мисурју. Јула месеца жаве се у Аустрији, Немачкој, Швајцарској, Северној Француској, Јуж. Енглеској, Пољској, Запад. Русији, и у источним државама Северне Америке. Август месеца долазе на ред — северне ојединане државе: Колумбија и Манитоба, а у исто време одјекнују песне жетована и у Колонији, Белгији, Север. Енглеској, Данској и Сред. Русији. У септембру жаве се на северу у Русији, Шведској и Норвешкој а тако исто почиње у ово доба и у Шкотској где се протезае и залази у последње дане октобра. У новембру је жетва у Перу и Јуж. Америци — у Трансвалу, а најзад, у децембру, у западној Индији и у Вирџи.

Г Л А С Н И К

Овогодшње изложбе. — За 1908. годину пројектовано је више специјалних земаљских и оружанских изложба. У септембру месецу Српско Пољопривредно Друштво приређује изложбу *из овчарства, рибарства и калочне гробље и виња*, са продајном и расправом на тих грмача, ове у Београду и на томе је почело радити. На изложбу и подизање приредних изложба, у бунету друштва, одређено је 10 хил. динара.

И подизање друштвене, за његову новчану помоћ или за помоћ округа мисае да приреде.

Подравска подружница: Округу изложбу сточну и сточних производа, на ратарства и воћарства, са изложбом сирана и алата домаћих мајстора и са стране. Наградe ће се издати 2/4 у сиравима, 1/4 у новцу. Добила је помоћ од округа 5000 и од Друштва 1000 динара.

Гурњанска подружница: Округу изложбу ратарску, сточарску и баченских производа и белог стока. Добила је помоћ од друштва 1200 динара.

Моравска подружница (седнице у Јагодини): округу изложбу воћа и гробља. Добила је помоћ од друштва 500 динара.

Валевска подружница: округу изложбу говеда и воћа. Лано је приредила једну такву изложбу, па је и ове године Добила од округа помоћ од 4200 динара, али од Друштва није добила, јер ово налази да не треба сваке године приређивати исте изложбе, пошто је година дана имаи рок за приматаи наградак у једној подоприв. грани.

Ушачка подружница: округу изложбу стоке. Има помоћ од округа.

Помоћ подружницама. — Српско Пољопривредно Друштво одредило је ове године из својих скромних средстава, новчану помоћ својим окружним подружницама и то:

по 500 динара, подружницама подравској, рдњичкој и моравској;

по 600 динара, подружницама крајинској и тичовској;

по 800 динара, подружницама валевској, питовској и ушачкој.

по 1000 динара, подружницама крушевачкој и вишњој.

Прва сточарско-занатлича задруга у Хрватској. — Ботар крижачки одлази је чуен са свога сточарства, благодарећи првенство утицају тамошње среде, на поштом више пољопривредне школе. Али село Св. Ивана-Јабочко у томе гласу делова котара има највише заслуге, јер су ту најбољи одгајачи стоке. Они су лавско године издали 50 хил. динара круна и набавили за приносе државе 80 сточних јуница чисте симон-

тласке расе из Бадонице. Ово године претплатили су се опет селани за исто колики број сточних јуница симонтласке расе, а сви тога купили су и 25 биковна исте расе. Па су основали сточарско-занатлича (одгајачку) задругу у коју се може уписати сваки члан општинe који гаји чистоврсну симонтласку расу. Задруга ће водити заплату свињугу о свој јунаској стоци и њеном пореклу и родослову, водити контролу над мушкетом, уздижати обебећење и давати јединств. кушима; о несумњивој чистоврсности кулених грла, о здрављу грла (јер се каземе туберкулози), о пореклу од одгајачких и валевских родитеља, о разумном одгајачу тих грла.... Због тога не само да ће они валери одгајачи постати одгајачима грла за знаат све бољи успех у своје сточарство, него ће још више дати глас своје сточарству, што ће имати својих практичних резултата: у повећаној продаји њихових заплатних грла по добре цене.

Бик 1800 круна. — Селак Тарац из Циревне крај истога села (Св. Ивана-Јабочко) чувеног са сточарства, продао је свога бика за круна 1800. То је први бик који је у Хрватској и Славонији ту цену постигао и како „Господ. Лист“ вели, није ни мало преплаћен, јер је бик изавредно добро израстао, па што по реч, не би био постигао ни у сред Симонтла-постојбине расе.

Тенакс ново средство противу каменца на бичу. — Лавске године приоблежио је „Тенакс“ уљу новину. Сада га већ производи хемичка фабрика др. Г. Хајнера и коми, у Бочу, по саставу др. и Х. Казерера, Ово средство је ситан прахак: смеша бакарног витриола (плавог камена) 330 гр, на килограм, судачи глинe и сода који у води растопају дају течност за прскање. 1 кг. тенакса производи исто што и 1 кг. плавог камена тако да се уштеди сирме употребе плавог камена 25%. Ово средство прошле године опробао је Друштво за заштиту аустријског виноградарства. Оно се употребљавало успешно противу пероноспоре, Fusicladium-a, јабучастог воћа, Plasmodia cubensis краставаца, поврлана; лишћа у касеје, атоморног итд.

Прва жупска акционарна задруга. — Под овим именом основана је у сриу наше воми чуvene Жупе — у Александроној задруги, са задатком, да од произвођача, а на прво место од својих акционара, кукује гробље; па да га прерађује у вино и остала пића.

Према овом постављеном задатку, задруга ће се поглавито бавити овим пословима:

1. Откупљивање гробље ради прераде у вино и друга пића;
2. Приоблежење гробље одгајаче по какавои и претма ради добијања што бољег вина;
3. Произвођење вино неговаче рационалним начином како би се постигла што већа потрошња и што боља цена;
4. Одговарања виња продаваће се под именом задруге;
5. Ради рационалног употребе отпадака од гробља и остатака винских производа основаће задруга потребна рационална уређења постројења за пенино ракије — коњака и друге кописне прерађевине.
6. За израду винских судова имаће задруга своју бачварску радоницу;
7. За своју радњу подићиће задруга потребне подруге и остале аграде; и
8. Задруга ће по могућству и кредитом помагати своје акционаре, дајући им појазине па гробље и лично јемство.

Задруга се оснива на два кола акција, а свако коло има по 2000 акција од по 50 динара, што износи капитал од 100.000 динара.

Пошто је господин Министар Народне Правреде већ потврдио правила ове задруге то је према члану 5. ових правила упис акција отпочет.

Као што је из свега овога гледати, ово устипноно подмирује се ве само напуште потребе жупског винодеља које је после тимочке крајине највеће и најважније, него се у великој помоћи и привидни интерес наше земље, пошто се жуписки винодељачки даје прилике да правичним путем добу до веће зараде од рада који се скоро некачино баве — а нашој трговини ствару могућност да добро одговарају вина по поволној цену лапоре на доња и страна трговина.

С тога се писац ових редака одаје оправданом надању да ће сви пријатељи нашега винограда, а нарочито привредна удружења настати највише да се што брже прво коло акција утисне.

Сва потребна обавештења добијају се од Управе Задружне у Александрову. —

Ж. А. Ш.

КЊИЖЕВНОСТ

Књиге и новине

Гајење свиња, поука за одгајиваче, написао О. Ренш оружни марони доктор. Београд 1908. Нови штампарија Дивидовић. Мала 8^о стр. 64. Цена 0-50 динара.

Über den Einfluss der Futtermittel auf die Beschaffenheit des Fleisches und Fettes bei Schweinen. (О утицају хранљива на квалитету меса и масти у свиња). Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der hohen philosophischen Fakultät der vereinten Friedrichs — Universität Halle — Wittenberg, vorgelegt von Kosta Popowitsch aus Nisch (Serbien). Halle a/S. 1908. 8^о стр. 72.

Нови доктор, као Србин, видимо где је за своју дисертацију која му је донела докторску титулу изабрао једно специјално питање које ће и нас у Србији особито интересовати. Његови огледи хранљива свиња интересантни су са више тачка гледишта и стога ћемо о овој књижци нарочито још проговорити.

Bollettino tecnico della Coltivazione dei tabacchi, pubblicato per cura del r. istituto sperimentale in Seafati (Salerno) — Ministero delle Finanze, Direzione generale delle Privative. Seafati 1907. № 1—6.

Ово богато илустровано и дивот-издање завода за огледну културу и испитивање дуваня; званично издање талијанског министарства финансија добила смо у замену за „Тезак“ и постарале се да по неке ствари прикажемо из тог часописа.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит врте једног ступца по 10 пара динар; од осталих крупних насена по 15 пара од врте и од ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *пола стране* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четврт стране* 2-50 динара (2-50 круне).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 13. броја „Тезака“: — *Чланци:* Шира у јосеп 1907 год. у Винодольско-Вођарској школи. — Зикске пољопривредне школе у провинцији Саксонској. — Најповољнији положај за подизање јабучара у вођарским крајевима. — О оризивању зрелих застара на класмљеним лозама (паставиће се). — *Подстиак:* — Болести и штеточине гајених биљака — приложак за подизање вишова. — *Беленке.* — *Гласник.* — *Књижевност:* Нове књиге, *Оглеси.* — *Цена огласима.*

СВЕТОЗАР А. ХАЦИЋ УЧИТЕЉ ИЗ СВРБИГА ИЗВЕ-штава привреднике и љубитеља живине, да има на продају јаја од ових кокоши: „орингтона хути“, „шамес-рока“, „дворки“ и „лангшана“, по цени 10 пара дин. од комада. Од пловака: „лекшишких“ и „руанки“ по цени 10 пара динарских од комада.

За паковање не наплаћује ништа, већ само поштарину. Ко жели нека се обрати њему брже однах услужен.

Свет. А. Хаџић
учитељ.

3—5

РАСАДНИК СРЕЗА РАЖАЊСКОГ У РАЖЊУ ИМА ВЕЉИ број четворокраних кокошак расе „Мезелмске“ од којих има поседовно повине комада јаја и може их продати и ван среза.

Цена је јајима од комада 0-10 дин. Шаљу се и на доплату. Паковање и експедиција по стварном коштању.

Ебр. 55. Из канцеларије управе расадника среза ражањског 5. фебруара 1908 у Ражњу. 4—20

ПРВИ ПРИВАТНИ ЛОЗНИ РАСАДНИК ОСНОВАН 1902 године у близини Вањске Железничке Станице, а по одобрењу г. Министра Нар. Привреде, има на продају 80.000 оклањених и укљаних лоза разне домаће сорте, како вишње тако и астрашке и то на подлози: порталне, рустревуа и берландијери.

Ценовник шле на захтев бесплатно.

С доплатом
Атанасије Радојковић
Нит.

3—5

ЗА ОСНИВАЊЕ ВОЊНИХ РАСТИЛА У РАСАДНИКУ среза Брзо-паланачког, потребно је до 7000 комада младца од шљиве „Цепарјак“. Моле се г.г. Државни економци, ако који буде имао у своје расаднику ове младине на продају, да о томе изволи известити опу Управу.

Ебр. 157. Из канцеларије Управ. расадника ср. брзо-паланачког 9 фебруара 1908 године.

ПРЕДПЛАТА У РУКОВНИК
УПУТСТВО С
СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
У БЕОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВУ НАЈНОВИЈЕ ГЕНЕРАЛ ОД АПРИЛА
1909. ГОД. У 204 БРЗОКРЕТНОМ ДРУШТВУ
НОСИ ПОШТА ОБЕЛАЗИЦА

Цена огласима наложна је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЗА СРБИЈУ

ЗА ГОДИНУ 6 ДИИ, НА КОЈА ГОДИНЕ 3 ДИИ,
УДВОЈЕНО ПОВЕЉАЊЕ, ЧЛАНОВИ ОВЕГ ДРУШТВА,
ВИДРЖИНА, ОНИ, ПИСОЛ, КОЈИМА СТАЛ,
КАРА, ВАКИ, НАЈАСТРИ, ТЕЖАКОРАДИШКЕ
ЗАДРУГЕ И ЧЛАНОВИ ТЕЖАКОРАДИШКЕ
У КОЈА ДЕНЕ, АКО КОЈИМА БИШТАТУ
ТРАЈАТИ ЗА ПЛУ ГОДИНЕ.

ЗА НЕ СРБИЈУ

НА ГОД. 5 ДИИ, КЛИ 4 ФОР. АУСТР. КР.
НО СРЕ. КОЛОНИЈИ, ЗАДРУЖИВА И ВИШКОИ
ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКИ ЕМИГРАЦИОНСКИ
ЗАДРУГЕ И ЧЛАНОВИ, КРЕКЕ, ПИСОЛ И
НАЈАСТРИ ДОИЈАТУ ЛИСТ ЗА 6 ПРАВАКА
КЛИ 3 ФОР. АУСТР. КРЕК. КАО ТРАЈАРА
КОЈИМА БИШТАТУ И ЗА СРЕ БИШТАТУ
КОЈИ СРЕТ ЗАДРУЖИВА ЕРЕКО КОЈА НЕ И
ОК ЛИСТ СЛАНИ.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО НАЈНОВИЈЕ
ПРЕДСТАВНИК Вучко С. Богдановић

БРОЈ 14.

НЕДЕЉА 6 АПРИЛА 1908 ГОДИНЕ

Одговорни Уредник

Вучко С. БОГДАНОВИЋ

ГОДИНА XXXIX

НАСЕЉЕНОСТ И ПОЉСКА ПРИВРЕДА

Позната је ствар, да, кад је слаба насељеност, кад је мало становника у ком крају, да је слабо развијена и пољска привреда, али није баш тако јавно, да пољска привреда може бити у застоју и онда, кад је у том крају поновна или што се обичије велика јака насељеност.

У западној Јевропи рачуна се, да је јака или густа насељеност, кад на један квадратни километар долази по 60 становника.

У нас по повет од 1900 године на толику површину долази по 51 становник. Према томе, у нас је доста јака насељеност. У други земљама долази на негу површину, и то: у Белгији 187 становника, у Холандији 126; у В. Британији и Иреки 115; у Италији 99; у Немачкој 83-7; у Аустро-Угарској 78; у Француској 71, у Швајцарској 69; у Данској 53-3; у Русији 41; у Русији 18-5 у Шведској и Норвешкој 8 становника.

По овоме, нама је најближа Данска, јер је у њој више 2 становника по квадратном километру, а међутим између наше и данске пољске привреде толика је разлика, да се не може ни поређавати. А то је у исто време и најопшљивија докада да и код једнаке насељености, развој пољске привреде може бити већина.

Утицај насељености подједнаке јачине биће дружици, кад би нпр. по 60 становника на квадратном километру живели тако да су равномерно распоређени, а дружици, кад би живели, а такав је и најчешћи случај, тако, да су у неким местима и сувише насељени а у неким, сувише разређени. У првом случају становници једва да излазе из „пробитнога стана“, а у другом случају ништа не смета да буду и високо културни.

Да ли ће бити већи или мањи утицај подједнаке насељености на развијање пољске привреде, зависи и од тога: у којој су мери развијене индустрија, рударство и трговина. Што су ове гране више развијене, тим је лакше продавати пољопривредне производе па и какав је и то на толико скупе, што је свакоко велики подстицач за бољи и савременији рад. Тада се утицај насељености изједначава или скоро изједначава

утицају великих градова на развијање пољске привреде у њиховој близини и даљој околини. Обрнуто, у колико се становника више занима пољском привредом, тим је теже продавати пољопривредне а нарочито какав је производ; тада је у толико већа понуда радне снаге која је стога за толико и јефтинија. У том случају, потребе места подирују се произвођима из тога места; за дозов производа из других, удаљенијих места, нека потребе, сувишак производа извози се, те отуда нека ралоза за повећање цене произвођа који се налаже продаји. Утицаје да се у оваким приликама прерађују пољопривредни производи (нпр. осипање радницима за прераду рене, крипичара итд.) било би значајно за развијање пољске привреде. Наравно у случају, ако би за то биле повољне и остале погодбе (климат, земља итд.)

По повету од 1900 године, у нас је било 2,492,882 становника, од којих се занима пољском привредом 2,097,988 становника или 84%/. У другим земљама тај је проценат и то: у Русији 87-8%/, Енглеској 20%/, Француској 51%/, Аустро-Угарској 51%/, Немачкој 48-6%/, Саксонској 19-98%/, Сједињеним (савезним) америчким државима 70-9%/, и т. д.

Повећање становништва, насељености, готово свагда има за последни резултат развијање индустрије, трговине и градова.

Вредност буди каквог предмета који се развије, а с тим и пољопривредних производа а пре свега, каквоћа труда и рада, зависи од степена образованости становника, те отуда, код подједнако јаке насељености, степен образованости може бити узрок, да је развијање пољске привреде у једном крају јаче, а у другом слабије. Исто такав утицај на развијање пољске привреде имају и културно становника и њихов морал у вези с приликама, огртношћу и предузетљивошћу тога становништва.

Што је становништво образованије, културније и моралније, то оно има и више потреба у опште, те зато употребљава и више животних намирница, а већа потреба у намирницама, повећава тражињу оних на наравно и цену. Пољопривредни је тада у могућности, да у већој мери продаје своје производе и да има јетиво љубре, који му је толико потребно за одржање плодности његових њива. А што је у том крају више развијених разбојнијих, моралнијих и вред-

нијих раденика и других посленика њихов ће рад бити више плодотворан како за њих саме, тако и за оного кога и за кога раде, те по томе таква насељеност имаће друштва утицај на развојање пољске привреде од исто такве насељености с противних особинама.

Према свеку овоко: различан је утицај насељености на развојање пољске привреде, некад је јачи, а некад слабији.

Е. Д. Т.

МЕКИЊЕ КАО ХРАНЕ СРЕДСТВО ЗА СТОКУ

Ма како стоку иначе добро хранити сеном и другим хранљивим средствима, ипак је потребно да јој се дају и извесне сурогати у којима ће имати доста економичније хране, а да не заузимају велику заповршину. Та сурогати јесу: меквије и јарма.

О јарми нећемо овом приликом говорити, већ само о меквињама, пошто оне најчешће трговински улазе у промет, па потребно је да наши пољопривредници знају о њима коју вредност, јер се често дешава да у нешто меквиња узимају под тим именом нешто сависни друго од чега штете имају.

Меквиње се добијају млевљењем хране у брашно, грис и прекрупну. У ствари меквиње су смалењени свињски омотач зрна, у коме мање има хране а који даје брашну заглупу боју.

Да би се добило што боље брашно треба млевене паљиво вршити, да се дукча савршено одвоји, јер се често брањених делова за њу привађени. Ако се на то не буде пазило, утолко ће више брашна отпаћи у меквиње и ове ће утолко бити боље.

Дукча од зрна може се добро одвојити у воденим или воденима а не у обичним поточарама, и стога у брашну тих илинова и нека меквиња.

Меквиње саме по себи доста су тешке и несварљиве због целулозе која се у њеним влакнама, али зато имају више: белачевине, масти, фосфорне киселине и других минералних делова него брашно.

У погледу сварљивости нема разлике између јарме и меквиња, али је јарма за храну радне и приплодне стоке много боља него меквиње.

Меквиње које имају хранљиве предности јесу: шпеначине, ржине, јечмене, еддине и кукурузне. А све остало што се често под видом меквиња продаје, јесте скитно гадљива дукча од разних плодова, очини, ситно камење, земља и друго, већ и по здравље шкодаљиво.

Меквиње које се дуго чувају по влажнијим местима, ушесљиве се, увежу и утагрчају, те не само што нису добре за храну стоке већ су и њеном здрављу шкодаљиве. И стога при узимању меквиња ваља добро pazити да продавац не подвали.

Кад се здраве и добре меквиње уверено дају кравама мизарама, добро утичу на савршавање хране а и на квалитет млека. Али, ако се на то не буде пазило, веће се буду давале у већој количини, од њих оточак ослабе, не може храну да пари; грло добије јак пролив који много заудару, а ипак ретки случајеви и само козике. А све тога, од веће количине меквиња грло добије камен у цревица а и бешчици; што бива нарочито кад у њима има доста земљаних делова.

Меквиње ваља давати кравама мизарама; воловима становима на гојене, свињама и живици.

Кад се говедима дају не треба их класити већ мешати са сечком од крошира или сточне рене, пошто се претходно ваља поселе.

Меквиње се често пута употребљавају за поправку које друге врсте хране, да би је стока радије јела. А то се овако ради: Узму се меквиње па се добро поваре првог водом у коју се претходно китне пешто соли, и онда се тиме прелјеје сечка да што боље онекине, па се онда даје стоци на утрошак.

Куване и киселење меквиња за говеда у целим лакшег савршавање хране није потребно. Напротив, давање говедима меквиња у житком стању у већој количини може да буде штетно.

За свиње пак потребно је да се меквиње прокувају а нарочито ако се дају са којим другом врстом хране. А ако су ха и најмање кварне, треба их кувати, па на се којој

Ова раствора могу се по назу нени добавити од Српског Пољопривредног Друштва.

ПОДЛИСТАК

БОЛЕСТИ И ШТЕТОЧИНЕ ГАЈЕНИХ БИЉАКА

— Прилог за познавање њихово —

(ПРЕСТАВА)

Неселерон раствор познато је боље дејство. Биљке наши брже утну од ветра, па то лакше пријави за опреснао листе и по томе се воља за краће време више опорва. За сиравања Неселерова раствора узима се на 1 литар кишино 25 грама натроне (сузла) и 1,5 грама чисте карбонне киселине. Саву се улити и раствори у кључалој води, па се томе додати остала два састојка. Од тако сиравања раствора, пред само пречека, разблаже се 5 делова са 100 делова воде.

Дувански сок сирава се од дуванских отидања и води. Један део дуванских отидања потопи се у 5 делова воде и остави да се раскипа. Затим се добро прокува, па се, пошто се охлади, процеди и томе дода 1,5% чисте карбонне киселине да се може узвати на друго време. За пречека против листних ваши доповољно је употребити 4 дела дуванска сока у густине на 100 делова воде, с додатком 1 дела соде да боље пријави.

На јабуци:

Јабуки Молан — *Hypothenema malinella Zell.* Његове гусенице сипне се на врхове гранича јабуке и обавиуу листе танким влакнима. Тако постају гусеничња гнезда у којима гусенице проваде заједнички живот, а обавијено листе слази им за исхрану. Такође листе, пошто му гусенице изведу све зелене делове, постаје ипрорачно.

Гусеница је прваво жуто боје, с округлим кримн петмама на леђима, распоређеним у 2 реда, глава јој црна, а на оба краја је сужана. У дувану парасте до 2 сантиметра. Развијене гусенице претварају се у самом гнезду у дугуласте жућкасте чупраце. Из њих излазе јабуки молан. У њих су предна бела крила попречнаа црним трацимама, задња су сива и позади опреражена трепцамама.

Промиса године појављу се гусеница молна крајем априла, њихово претварање у чупраце примећено је у другој половини маја, а излетале молна из њих започело је почетком јуна. У то време постоје оплођена женка јаја у гонилици на грамама јабуке, где прелине. Идуће пролећа излегу се из јаја гусенице, да се скуне на врхове гранича гдје образују гусеничња гнезда.

Штећа од гусеница јабучног молна може бити велика, ако се на пољни појави у великој мери као што је прошле године у понеком београдским грађинама и авлазском расаднику. Да се она отклони доповољно је последица гусеничња гнезда чим се на воћни примете, и сипати их.

врсти стоке давала. И у том случају треба их давати у малим оброцима но обично.

Ред је да кажемо коју и о врстама меквиња, јер по својој вредности нису све мећу собом једнаке.

По својој хранљивој вредности истају се на првом месту штењачне меквиње.

Штењачне меквиње по начину извења могу бити крупније и ситније, зависи од тога да ли је „вањено“ овно, бело брашно или грива а и једне и друге одличне су као храна за краве мугаре. Само ситније меквиње имају више белачевине и лакше се варе од крупнијих, те су у неколико и скупле. Али их продајци често мешају и онда продају под именом бољих меквиња.

Ну и ситне меквиње нису ваљда добре нити имају кољко ваља хране, јер несавесни продајци често мелу семе разних короња, па га мешају са пасваљем и ситнија меквињама, па то продају под видом добрих меквиња, чега се наравно ваља чувати.

Меквиње од крупника мако се разликују од штењачних. Само ако су добрене од зрна које није добро зрео, некају у себи онољко хране колико оне.

Рањене меквиње ма да се лакше варе него штењачне и ма да су од њих готово и хранљивије, ипак нису добре за краве мугаре. За коње пак много су боље од штењачних.

У рањаних меквињама има доста штењака, али оне ипак не могу да нахвале белачевинасте материје у оној храни којој су оне сурогат, те зато се коријау другим путем наклањавати. Нарочито то вреди ако се стока храни славном или сточном рењом у којима лежа белачевине, у ком случају уместо рањаних меквиња ваља давати који други сурогат.

Јечмене меквиње добијају се при парад „грива“ и „крупне“ а ложице од штењачних и рањаних меквиња, јер имају доста целулозе која је несваљива.

Јечмена јарма врло је добра храна за краве мугаре и стоку која се гоји.

Јечма, као и остале врсте хране при преради има својих отпадака, који би се могли користе за храну стоке уостребити, али несавесни продајци и њих кваре, додајући им ситно смелено семе од короња, травуљина а нарочито дуску сит-

нога проса. И због тога узрока ваља при куповини обратити добру пажњу.

Често се пута могу при малиновима узети кукурузне меквиње и ложице брашно за храну стоке.

И ако кукурузне меквиње нису бог зна каква храна ипак се и оне употребљавају за храну стоке кад нема штењачних или рањаних меквиња или кад су оне одвећ скупе.

Кукурузна јарма одлична је храна за хранене стоке, јер по својој хранљивој вредности далеко стоји изнад својих меквиња. Само је нештога што је кукуруз некојих година доста скупа, те се стога не може јармити и као јарма стоћи давати.

Кад, као оно што веће, натера орда зла година у мушину дунају, бива да у оскудини сточне хране мелу просоу дуску, тулузке па њима хране стоку, само што је таква храна и јадна и жалосна, јер она не храни, већ само пуни бурга, а стока гладује. И то баш овде недлавана несавесна продајци кваре остале врсте меквиња и много на трг и продају као добре.

Меквиње од ваља доста су јаке, превада им је јачина променљива. Врло су добре за храну свиња кад се кувају и са крошњом мешају. Само при давању ваља обратити пажњу и не давати много, јер по здравље могу да буду шкољиве.

Запртјујео ове кратке напомене о меквињама. Наглазимо да читавином „Тежака“ не могу бити од штете. Многи од њих можда је „крмећи“ своју стоку раним „меквињама“ уместо користити ипако штету. Није знао од чега му је крава занемогла и угнула, од чега кобила побацила итд. можда га је баш све то и нашло од рђаве хране коју је стоци давао.

Ми још немамо станица на којима би се испитивала средства за дуску исхрану, те се и таквим хранама која недовољно шкоде здрављу, а о станицава за испитивање сточне хране нема ни помена. И стога, наласимо, ако ништа друго, а ово бар да полупривредницима преко „Тежака“ саопштавамо да се и она средства којима се стока храни, кваре и да у оним меквињама за које он држи да су чист производ зрна, може бити и таквога дуброта о каквине он ни поима нема.

И. К.

На круцици:

Septoria pericola Desm. Од те гљивине оболели лишће крушке. Прво се на листу појаве округласте сивкасте, прозирне,

Сл. 4. 5. Лабурни молчац (под 1. и 6. складовима, 3 под а. радод 2. с чаурицама. Гусеница под с. чаурица под б. и вод

гљивце, па се на њима развију црне тачкице. Свака таква тачкица представља плод гљивнице, одакле испуштају ситне се-

менчице (конидије) и вадухом се разиоше на све стране. Семењична прокљаци на листу крушке, љезина ивица продре

изврених прваца. Доста гусенично гњазо с гусеницама, лепо с. увеличаном дуску

у унутрашњост листа те својим развићем изазове сивкасту пеглицу, у којој је лист у ствари осушен.

ГРОЖЂЕ У АДАКАЛУ

Као што је познато, у варошци Адакалу, која је на острву у средини Дунава, сиром наше варошнице Текије и мадарске варошнице Ормана, живе још стари Турци. Мимопролазнице овдје онада тирићава, коју држи у поседи аустроугарска војска, а падају ји у очи и високи скалети (чардаклије) који служе за нослов лоза; скоро у свакој дворшћу кућњив. Гајење лозе у градинама на тај начин првинуко је паљку и стручаницама, те су испитивањем сората нашла један леп избор поглавито сората из источних, азијских земаља, које су на овом острву одомаћене, а грођеје служиле скоро искључиво за јело. То су, дакле, створе сорте, које, мање више познате западу, ризиноване су у Аустро-Угарско, а одатле и у другим виноградарским земљама, као интересантне оријенталске сорте. Од тах су неке прешле и у нас, неверовно или посредно, и познате су под именом: Адакале (бела, црвена), Парациџи¹ итд.

Екскурзија ђака Виноделско-Винарске школе 1906 обухватила је и Адакале. Поред разгледања овог интересантног града, који је везан много и са нашом прошлешћу (где су потугледа главе несрећне дахије), главни је циљ био, да се разгледа адакалско виноградарство. Екскурзија је нашла на леп пријем у Адакалу, тако да су ђаци могли потанко да се упознају са начином гајења лозе одде, па да забележе и готово све сорте којих ту има. Стављен им је на услузу један од најбољих познавалаца, који се једино интересује и за биљно у винопривреду. Тај вођа, по имену Ђерџа-Алиа владаше добро српским језиком, и могао је потанко да одговори на сва питања, која су му стављана.

Објашњавањем је било у традици Анет Онера. Чардаклије (одрице) се налазе у градини, која је свуда околу колона аградана и зидом. Окренуте су истоку. Скелети су високи 6 м., чији врх нади на основу од 2 м. Чокоће је у растојању 0-60 см. Онде је више скелета, који су раздвојени,

1) У винограду Виноделско-Винарске школе налазе се као оксамлено чокоће, и доводе сорте неверовно са острва.

На тај се начин болест шири од пролећа до јесени. Преко зиме гљивница се очува на зараженом лишћу, да се у пролеће опет пренесе на воћку.

Описана болест изјављује се на остацима крушке, али ремети лишће у неговој највишој радини, у сирвањима хрбне да храну воћке. Томе се може стати на пут подродном воћке од болести, и сублијем болести ако се појави. Прво се познатва скупљањем и сублијањем отпаца лишћа још у јесен, а друго прскањем лишћа, чим се у пролеће разлије, бордовског чорбои јачине до 1%. По потреби прскање поновити у размаку 2—3 недеље.

Timus piri Fb. То је мала стеница са два мухураста попуњена са предњем крају тела, од којих предње закрпајује главу, и с две опнасте подкружне кришнице налази на ушци на истом месту. Њена прозрачна крила само су у средини, и на предњем орадуи и на врху прикрасно објевена: тачни ивици и ноге су јој белчасте. У дуљину израсте до 3 милиметра.

Стеница се најчича по највишћу асти и на младим десторастима крушке, одатле сива осине. Заражен лист постепено бледи, док се не осуши, као да је нешто ожигнуто, и тада отпаде. Такво лишће испрекиано је по највишћу првом ивици стеточине. Сачиан је случај и са зараженом десторастима; у развићу свог застану, па се осуше око ма још млад.

Штеточина се код нас појављује од маја до септембра, за које се време неколико пута миче. Ако се појави у већој мери, потребно је заражене десторасте и највише заражене лишћа опрскати петролеумов емулзијом јачине 1%.

Петролеумова емулзија справља се од 300 грама петролеума и 75 грама сапуна на литар кишнице. Сипуја се уштин

сваки за себе, око 2 ц. Граде се од дрвца, жертепа и латана. Млад шпалер зове се „дикле“, а старја „чардак“. У Адакалу има таквих чардака старих од преко 40 година. Интересантно је, да одде још не верују да има елиоксерне заразе. Не бране своје лозе ни од болести, као: од Пероноспоре. Како им је вера основана на субјавни (еаталности), то сматрају чак за невозможност прскати лозу против Пероноспоре, јер неће: „воћа се бољкоје не треба одупрати, па ако он рекне да пронаде нека и пронаде“.

Адакалске сорте овако се зову: Пармак, црвени и бели; Мискет Изим (тажманија), у три сорте; Равакџа (црва); Сули Изим (волено грођеје); Кујурџи (азијачина); Сија Изим (црни дренак); Цебедек (црни мали дугачки); Ђилек (Изабела); Ерих Изими (шмачарка); Хре се Чаммас („Ловов не краде*); Феел-реџа (Првено грођеје); Чатуи; Вакириа или Брагија (Вагириа).

Од ових сорти нарочито се истиче Хре се Чаммас, као једна од најбољих, али и зато што у јој зрна зелена те не прилазе винопривазнике, отуда је и названа тим именом, што на српски значи: Ловов не краде.

Адакалске чардаклије, оне које су боље, већином су саме у градини. Има их и по дворштима, па и са воћкама и поврћем. Код су саме разниму жетоу у четворогољу, тако да у средини градине једна да може расти ретла трава. Лоза се зими не загреје. Сва рад око њих састоји се: у резидби, сачињању и привезивању ластара.

У Адакалу има и један виноград од калемљене лозе. Подигао је као високо чокоће на једној виширој пољаници између белеца. Подигао је војна команда, а обрађују га војници. Да ли су и у њему заступљене искључиво адакалске сорте или има и страних, нисмо могли дознати. Види се да се бржичаво негује, јер је био покрпан бордовском чорбои.

2.

и баца у воду, па се то загрева до кључања да се сапуни раствори. Затим се у прокућаву сачињавају, пошто се сине и вапре, постепено сипа потребна количина петролеума, и меша све докле док се петролеум не сине са сачињавањем. Код се охлади, емулзија се агне, ако је добро сирвањена, и може се чувати дуже време. Пред саму употребу за прскање хрбне је разблажити водом, да на 100 делова воде дође 1 део петролеума из емулзије.

На виновој лози:

Супене грођеја због јаке мезе. За време суше грођеје се под унцијама јаке жетиничког осегне, на којим местима зрно изгледа као да је поврћено, па се узро посто тога осуши. То по праилу бина кад зрно најдра и почиње да мекша, или кад се грозд зрелим већ прошира, а од жеге највише страдају оголиени гроздови, изложени непосредној унцијају сучаних зракова. Међутим лишће и ластари у таквих чокоћа потпуно су изван унција и остају здрави.

Појава сушена гроздова на наведена зрочка прскањена је крајем јула у винограду на Топчидерској Брду, у ирротским и јула-милановским, у Јуци почетком августа, а вероватно је да је, тако било и у другим крајевима. У поменутим виноградама највише је оштећена адакалка, бели дренак и прокула.

Од жеге се гроздови могу чувати ако се законе лишћем, нашта при равнотини у винограду чим потера лист треба обринути паљку.

(Наставље се)

О РЕЗНИВАЊУ ЗРЕЛИХ ЛАСТАРА НА КАЛЕМЉЕНИМ ЛОЗАМА

Једно предавање, које је државни виноградаринар по државним земљиним поселицима

Велимир Н. Стојковић

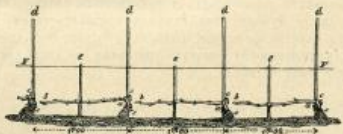
(Српског)

II. Како се орезују ластари на да се добију миски основни облици и дугачки кондири?

Низак основни облик са дугачким кондирима подесан је за лозе, код којих доња окца на редним ластарима није плодна; и за ниске и плодне земље, у којима лозе брзо расту и тешко рађају. На ниским местима слани су у пролеће врло честе, те се оваквим начином орезивања могу још и окца односно млади ластарићи донекле сачувати од мрза. Ми смо већ навели да је температура ваздуха утолико нижа утолико се ваздух налази ближе земљи и није ретко да слани поштеди младе ластаре, који се налазе на извесној висини од земље, док савиш уништава оне младе ластаре, који се налазе у близини земље.

Од разних начина орезивања за добијање ниских краја и дугачких кондира ми ћемо се позабавити само са онима, који су најповољнији и који се и код нас могу применити.

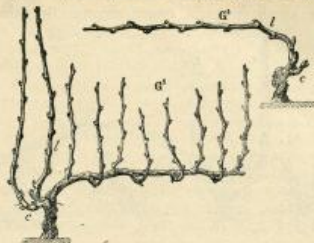
Повољније на првом месту Гигов начин орезивања, који је по где где и у нашим виноградинама примењен. Тај начин орезивања познатији је за одгајиваче чокота на жицама, на шпалерима. Он се почиње изводити у трећој години, када су се на жици развила два довољно јака ластара. Један се од тих ластара и то онај, који се налази ближе земљи орезује кратко, на два окца, а други виши се оставља више или мање дугачак 40—60 см. према његовој снази и већој или мањој буйности гире и савија латано и накинже хоризонтално на затим привезује за жицу или котлину који се налазе 30—40 см. од земље, а и ниже ако нема бојанги од слане сл. 20 и 21 G'. Дугачки кондир доноси плода, па се затим у из-

Слика 20 и 21 G'.

вој години орезује. Кратки кондир даје два ластара, који се привезу оба усправно за прткуну и да би се што боље развили онаш заклапају на време. Ластари на дугачком кондиру су буйнији при основи и при крају његовом, него ли на средина. Да би пак пораст ластара био свуда више наше поједнак и да би окца на кратком кондиру дала добре ластаре, ваља јаче заклапати ластаре на дугом кондиру и то нарочито оне на крајевима сл. 22. Један нижи ластар, на кратком кондиру С. (сл. 21 G') омет се идуће године орезује на два окца, а други виши се оставља подужи и подлаже уз жицу. Дужина овог последњег ластара зависи као што рекосмо од буйности гире. Ако је лоза посађена на већем остојању онда дужина може достићи временом и до 1 метра. Ако који пут не буде младо ластара за образовање другог кондира, чува се исти кондир дотле док се не буде добио згодан ластар за замену. На том старом кондиру ластари се обично орезују на два окца. Кад се орезивањем дуги кондир налази сувише високо од земље, онда ће се на жици

сачувати један ластар на нижем згодном месту и орезати на 1 окца. Идуће године добијени ластар реже се на кратак

Слика 21 G'.

кондир — на два окца. Треће године из два добијена ластара један се узима за дуги а други за кратак кондир, а стари се кондири уклањају те се тако крај знатно ситкава.

Слика 22.

Кад су пак гире сувише буйне, тако да је мало остављати само по један дуг кондир, онда се, да би се искористила снага гире и добило више рода остављају по два кондира један десно а други лево и поред њих с обе стране по један кратак са по два окца. То је Гигов дуги начин орезивања. Ако не би било наслона од жаци могу се дугачки кондири просто повести на повезати једно за друго или пак уз каква дрвена нислон као што је то на сл. 23 представљено. Напротив, ако су гире слабије, оне се само кратко орезују све, дотле док не ојачају.

Слика 23.

Гигов начин, у неколико изменен, може се изводити и пошоу котлине без жаци онако како је то представљено на сл. 24. Крај се ту разводи орезивањем у два крака, па

се на једном краку један ластар узима за дугачки кондир, који се савија на лук и привезује за кочић, а на другом краку се један ластар узима за кратки кондир. Савијањем кон-

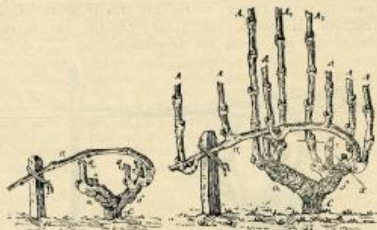
Слика 24.

дир на лук знатно се успорана кружење сокова, те се тако добија више рода. Кад се окда на кондирима развију, онда ће гране изгледати као на сл. 25. У току лета треба и овде јаче скупљати ластаре, нарочито крајње на другом кондиру

Слика 25.

а онама ластаре 1, 2, и 3, који ће послужити за нови кратки кондир (1) и дуги (2) и за резник (3), ако је потребно скратити крак краје при идућој резалби. У идућој години орезане гране изгледаће као на сл. 26.

Слика 26.

Грљовин и њему сличним начинима орезања доста се брзо нуре гране, па и грозђе на тако одгајеним чокотима доста рђаво сазрева. Али се све то може избећи, ако се тај начин орезања примењује на природно плодни и обилно ђубрених земљама и на бујним гвицама и ако се дуги кондир остављају у дужини према бујности гране и плодности земље. Да би се пак постигло брже сазревање грозђа ваља дуге кондире положити тако да буду што ближе земљи, како би се грчине на њима могло што брже користити земаљном топлотом.

Осим тога, може се вршити и претезање уреа на другим кондирима, који се иначе орезањем у другој години укључују или их просто притегнути при основи каквом ветроу, да би тако циркулација сокова била отежана, управо да не би сувшише воде придолзило у ластаре на кондиру, што као што знате, слично дугим и честим кишима преко лета и сувшише одужана вегетацију лозе на штету сазревања грозђа и ластара. Нети се цмљ. постже, ако је виноград на каквом косом или стрмом земљишту или на терасама, па се дуги кондире управе на ниску страну, јер ће се и тако заустављати сокови, који увек иду вертикално. у архове од ластара.

По каткад је коришћено да се на ниским крајма, кад се појави каква сувшише дебео родан ластар или у опште кад је која глица бујна, на тешко рађа, вршени и кратки и дугачко орезање. Тај дебели родан ластар орезује се дугачко и савија на лук, на привезује за доњи део краје или један њен крак (сл. 27) или поставља водоравно и привезује за кочић а остали се ластари орезују а обично, кратко. Сувшишина свага чокота расподељује се онда на ластаре, који ће избити из окана на дугом кондиру, који ће услед тога још и обилно родити. Ако се са тим једини дугачким кондиром умерила бујност гране, онда ће се тај дугачки кондир у идућој години одсећи и глица орезати као и равније само на кратке кондире. Ако се, напротив, и дугачким кондиром није умерио пораст гране, онда ће се у идућој години ошет изабрати један нови бујни родан ластар — стари се дугачки кондир сасвим одсеца — но на другој страни краје, да би се она на тај начин свуда подједнако развијала, дугачко орезати и савити у круг или положити хоризонтално и привезати за кочић. Ако видко да се бујност гране смањила притвемо се на стари начин — кратко орезање, а ако ли се бујност гране није смањила, примењиваће се новобити орезање све докле док глица не буде мало ослабила.

Слика 27.

12. Како се орезују ластари, те да се добију високи облици и кратки кондирни?

Раније смо већ казали у којим се случајевима могу гајити лозе на високих крајма, па се на то питање нежемо понова враћати. Додајмо само, пошто је овде реч о кратким кондирима, да се за овакав начин гајења лозе углавном узимају плодне сорте, која могу и кад се кратко ореку да рађају.

Да поменемо овде *Роја-ски* (taille de Rozat) начин орезања или орезање лозе на хоризонталне корунице.

Корунице се код овог начина орезања отпочињу образовати у трећој години по сађењу, разуме се ако гране нису

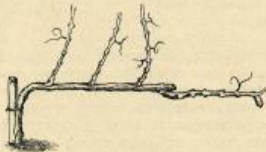
Слика 28.

и сувшише слабе. За тај циљ се изабере један добро развијен ластар и у време резалби ореже на 40—60 см. дужине (према његовој снази), али тако да на доњој страни његовој, а близу

пресека буде једно окне сл. 28. Тако орезан прут се притврди за једну кратку пратку итотом лагано савије и привеже за жицу на 40—50 см. од земље. Савој је веома благ да би сокови могли кружити без икакве сметње кроз тако савијен ластар.

У току се те исте године уклоне у зеленој стању сви ластари, који су се на луку и довој страни кордунице развили; од оних, пак, који су се на горњој страни кордунице развили задрже се обично три, али тако да буду 15—20 см. раздалоко. Ито тако задржи се и ластар, који се на довој страни, а при врху кордунице развио, јер ће се њим ова продужити сл. 29. Ако се који од остављених ластара сувише развије на штету других, неискраше (закидање) је средством

Слика 29.

којим се тоне може лако на пут стати. Четврте године у пролеће водораван прут при врху кордунице се орезује на 30—40 см. дужине, пажећи при том да се с доње стране а близу засека остави једно окне, док сви остали ластари орезују се на по два окна сл. 30. Кордуница је тако продужена

Слика 30.

за 30—40 см. На продуженом делу се задрже само два ластара, на 15—20 см. раздалоко један од другог, и вршни водоравни, а сви остали уклоне. Пете године у пролеће се сви прутови орежу на два окна, на и вршни (продужни) тако исто, ако се кордуница, не жели даље продужавати; у противном случају вршни се ластари орезују за толико, за колико се хоће кордуница продужити. Тако се образује на кордуници извесан број рукава на којима се прутови у будуће увек на два до три окна орезују сл. 31.

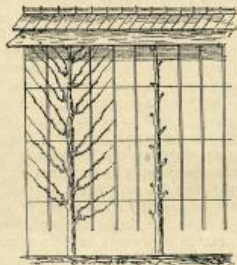

Слика 31.

Дужина кордунице варира према бујности пораста чокота и према плодности земљишта од 1—1,20 м. а може се пустити и дука. У случају ако кордуница отпочне слабити

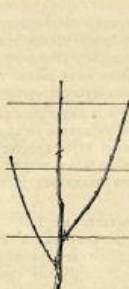
она се скраћује или се извесан број рукава на њој уклања. Напротив, ако кордуница отпочне бујно расти и дужина јој се повећава. За орезивање на хоризонталне кордунице, лозе се саде на растојању од 1,50—2 м. Кордунице се уривавају од севера ка југу да би тако ластари и грожђе на њима прижали највише сунчане топлоте преко дана.

За врне јаких мразева кордунице могу изврнути и сасвим пролећи — и то је једна невоља оваког гајења лозе — само што се то, летина, ретко дешава. Ито тако, ако који од рукава из разних узрока пропадне, не може се ничија заменити. Отуда се оставља често пута при основи кордунице по један мали изданак који се преко зиме огрне те овај служи као резерва ако би кордуница пропала. Ипаче овај је начин орезивања врло погодан за подизање шпалдра по извацима винограда или покрај стаза у башти.

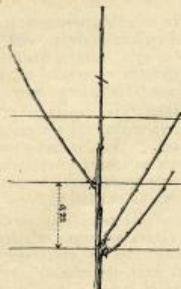

Слика 32.

Осим у облику хоризонталних кордуница, лозе се могу гајити и у облику вертикалних кордуница (taille de Tomshetu). Вертикалне кордунице веома су погодне за гајење лоза уза зидове који су суцно окренути (сл. 32). Тако се нпр. (као и на хоризонталним кордуницама) у околини Париза у селу Томери (Tomshetu) гаји на нарочито направљеним зидовима Шасла из Фонтенебло-а у великим количинама за конзервације преко зиме. Вертикалне кордунице овако се изводе.

Слика 33.

Слика 34.

Ожњени калемови се посаде с јесени или у пролеће на одређеном одстојању које зависи од бујности подлоге и плодности земље — обично на 0,75—2 м. да би што боље

расле у високу. — Идуће године најближе од свију ластара ореже се на два окца, а остали ластари уклаоне. Из тих двају оца развиће се два ластара, од којих се слабији, док је још зелен очуваје, а јачи се у своје време залама тако да не пређе дужину од 1 м. Треће године — а то се може учинити и у другој години, ако је гиза довољно јака — однеговани ластар из прошле године орезује се за једно окце изнад првог сирата жила, другим речима на 30—50 см, од површине земље. Од свију ластара, који ће избити из оца на тако орезаном ластару задржавају се само три: најгорњи, који има да послужи за даље повећање вертикалне кордунице, средњи, који има да послужи за образовање кондира и најдоњи, који има да изастане јаче развиће гине сл. 33. Остали ластари се очувају још док су сасвим млади. Ако је вегетација лозе бујна, онда се сва три ластара заламају тако да не пређу преко 1 м. дужине. У пролеће идуће године најнижи се ластар сасвим одсеца, средњи се орезује на два окца, те да се тако добије кондир, а горњи ластар орезује се на једно окце изнад другог реда жила (сл. 34). Оба ластара, који се буду развила из кондира чувају се и нагнута, а од ластара, који избиљу из оца на орезаном вертикалном ластару задржавају се три и заламају на 1 м. дужине, а остали се очувају још док су млади. Шесте године од два ластара на кондиру, горњи виши ластар се одсеца, а доњи нижи се орезује на два окца. Ако ли је пак доњи ластар сувише слаб, онда се употребљава за резидбу горњи ластар. Од три ластара добијених у овој години на вертикалном орезаном ластару, најнижи се уклања, средњи, који се залази према жилаи се орезује на два окца, те да се образује нови кондир, а горњи, на једно окце изнад првог сирата жила. Идућих година се поштују на исти начин те се тако изводи кордуница до врха зграда са наизменично поређаним кондирима десно и лево (сл. 32). Да би се ластари брже подизали уз жлице треба да почетни кондир свију кордуница буду окренути на једну страну. Ако се први кондир налази на десној страни за једној кордуници, треба да су и сви први кондир осталих кордуница налазе на десној страни. Други кондир поставиће се онда на свима кордуницама на левој страни.

13. Како се орезују ластари, те да се добију високи основни облици и високи кондирни?

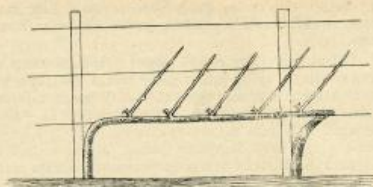
Ако се на хоризонталним или вертикалним кордуницама примене дугачки кондир, онда се добијају високи основни облици и дуги кондир (taille Cazeaux). Пошто је овде реч о дугачким кондирима, појавиће да су за овакав начин гајења лозе врло погодне сорте, које се дугачко орезују.

Хоризонталне кордунице са дугачким кондирима изводе се на исти начин, као и хоризонталне кордунице са кратким кондирима. Разлика је само у томе што се поред кратког кондира онде на сваком месту оставља и по један подужи кондир, и што су ти кондирни мало више раздвојени један од другог (на 35 см.) (сл. 35).

Лозе се саде за овај начин орезивања на 1-75—2 м. Првих година орезивање се врши на исти начин као и при образовану Роја-ске кордунице; свакога ластара прислањавање уз жлице, продужавање кордунице до најближе суседне, извршава се такође и овде на исти начин.

Да се образује један дугачки кондир оставља се прве године на жељеном месту један кратак кондир од два окца; идуће године један од двају ластара, који се буду развили из тих оца орезује се на два окца, а други на 40 см.

дужине. Овај дугачки кондир нагне се у косе и привезе за други сират жила као што је то на слици представљено.

Слика 33.

Кад се кордуница образовала додица орезивања састоје се у томе да се увек свуда дуг кордунице спреме по два кондира. Један се од њих орезује на два окца и служи за образовање нових кондира (за замену) у идућој години, а други се орезује више оца 40 см. и служи за производњу грозђа. Сваке године тај други кондир се замењује једним од ластара, који се развију на кратком кондиру.

У случају да поједине гире услед оваког начина резидбе ослабе, број се других кондира смањује. У место што се на сваком краку од кордунице остави по један дугачак кондир оставиће се на сваком другом краку.

Овај се начин орезивања може применити за гајење лоза на жлицама, а и на најким дрвеним наслоњима пред кућом. У овој последњем случају треба кордуницу подићи мало више него ли кад се она гаји на жлицама.

Што се пак тиче вертикалних кордуница са дугим кондирима, оне се изводе на исти начин као што смо то раније описали. Сва је разлика у томе што на оградницама кордуница, десно и лево добу по два кондира — један на два окца за замену а други, подужи (на 40—50 см.) за производњу грозђа. Ти оградни кордунице, на коме се налазе кондирни треба да су, кад се примењују дуги кондир, раздвојени.

Вертикалне кордунице са наизменичним кондирима веома су погодне за гајење лоза на дуваровима или на високим дрвеним наслоњима (чардаклије).

Ви видите из свега овога што сте досада чули да разни начини орезивања, који се могу применити на лози зависе од употребе изобогорних а притома врло важних чиница. Ми смо вам скренули пажњу на те чинице и истакли њихову важност, а на нама остаје да прена томе овај или онај начин орезивања усвојите. Угациј пак тих разних чиница оно који пут је тако сложен да човек може често пута бити претаран у очекивању. Зато пробајте и ви увек на нашем простору, у нашем обилу, сваки нови начин орезивања, који хоћете усвојити, на кад се временом будете уверили о добријим резултатима, тек онда можете без забаве приступити новини у већем размеру.

БЕЛЕШКЕ

Експресна товарна тарифа за пољопривредне производе. —

У јужној Немачкој у пуној је пољезу саобраћај експресне робе — вредја железничких експресних пакета — који се тек поиче уводити у северној пољовиној немачке царевине и осталим околним државама. Код баварских државних железница тај је саобраћај уведен још од 1. априла 1875. год. и пошто је овај начин пошљања постојао растао, достигао је тамо 1906. године знатну количину од 54,298,575 кг. и вршио железнички од 1,463,931-25 динара.

Баварска државна железница је прва своју експресну железничку службу за робу даље још развила, јер је удела смањеној товару таксу у 1900 години за извесне пољопривредне производе, кад се они предају на отиравања као експресна роба. Овоје прикрузе следоваше 1902 баварске а 1903 виртембершке железнице. Свег тога томе су се придружиле и неке још приватне баварске железнице. У Баварској и Виртембергу потпадају под експресну товарну тарифу за пољопривредне производе: масло, сир, јаја, жита и клана живина, мед, свеже поврће свију врста, свеже јагоде и воће свију врста (е излетком јужног воћа), свеже грозђе, саднице свију врста и пољско цвеће. У Баварској к томе још маст и месо од топира закљано стоке, а напротив отпадају свеже поврће, свеже грозђе и саднице свију врста.

Протрцавања товарна на основу најмање тежине од 20 кг. бина по ставовима опште класе на комад, ако би она била нижа од опште експресно-товарне подвозине, а тежина појединих товарних пошљака не сме бити већа у Баварској од 50, а у Виртембергу од 25. кг. Највиша тежина од 50 кг. за поједине товарне пошљаке важи у Баварској само занутрашњи земалски саобраћај; у директном (непосредном) саобраћају, не смеју бити као и код осталих железница преко 25 кг. Отправљање робе бина на железничку пакетну адресу и на овој мора отправаљач назвати да жели примену тарифе за пољопривредне производе, односно мора унети садржину пошљаке. Пошто се на једну пакетну адресу могу упутии до 5 пошљака пољопривредних производа, на једном, то највећа тежина која се једном лицу адресовати може износи 250 одговара 125 кг. Отправљање бина са путничким возовима, у Баварској с тим само ограничењем — с оних путничких возова који возе кола за бразовану робу.

Главна корист овог тарифе састоји се у томе, што је за пољопривредне производе некије приходе и средње тежине, створена једнина и удобна могућност отправаљања које је махом брже но што је бразован у обичном смислу те речи. Дале важан момент је та околност, што отправаљач овних пољопривредних производа, као код друге експресне и бразоване робе, није везан за ограничене службене (капеларијске) часове железничке за предају споровозне и бразоване робе, но може своју робу предавати дотле, док се и један отправаљач чиновник на служби уопште налази. Предаја робе може се вршити како у часове рано најутра, тако и доцна и вече, што нарочито за малог поседника може бити од великога значаја који нема на расподељење ни залишне ни туђе радне снаге и који преко дан може бити узнет другим својим пословима на имању. Напротив пријем споровозне као и бразоване робе за отправаљања на железницама бива обично тек од 8 сати најутра, а после 6 по подне престаје, као и недељних и празничних дана. На тај начин железнице онда не служе интересима трговине, нити су трговинско-економна, већ су бирократска установа.

Експресна пољопривредна товарна тарифа истина не понавља увек за собом и смањивање подвозине, али у већини

случајева с њима стоји у вези; важи од тога с којом се другом тарифом она израва. Тако на пр. већи број припадајуће јој робе, као масло, разна свежа зелен, свеже јагоде, свеже воће итд. подељен је и под специјалне тарифе за одређену бразовану робу. Због тога она прета робу онда, кад се отправаља као пољопривредни експресни товар, сиром отправаљања као специјална бразована роба, не укљива никакву непосредну попустину у подвозину, пошто је једнако протрцавање подвозине за оба начина отправаљања. Али с друге стране код остале робе која се тарифира по општој бразованој класи, као што су сир, жита и клана живина, мед, извесне сорте пошра итд. знатно су уштеде на подвозину при примени ситиште експресно-товарне тарифе. Највеће су, а делимично и врло знатне разлике, кад се упоредо подвозине за пољопривредну експресну робу са подвозином за нормалну експресну робу, нарочито на веће даљине.

Подвозина би на даљину од 100 километара у Северној Немачкој износила:

За 100 кг. нормалне експресне робе	5,00	марка
" " " опште бразоване	2,50	"
" " " пољоприв. експресне	1,30	"

Наравна ствар, да је речена тарифа за железнице, као и све поустине у подвозину, извесно оптерећење које се може изједначити само одговарајућим повећањем саобраћаја услед појствивавања подвозине. Али пољској привреди указује се тиме велика услуга, даје јој се маха и подстрека, служи се унапређењу читавих пољопривредних грана, а посредно се чини не мања услуга и потрошачима пољопривредних производа, повећањем и уређењем снабдевањем, нарочито великих потрошачких градова са најразвијенијим животним намирницама, пољасачи и удаљењем крајеве земље у утакмицу са непосредном околном тако великих потрошачких средина.

У нас је железничко тарифно питање уопште још врло слабо обрађено, мало рационално, а као једна велика и важна народно-економна мера заслужује и веће напље и излетје иностраније обраде и од стране меродавних држава, као и стручних пољопривредних кругова, за то смо по једном изласку В. Рамета из Штутгарта у „Illustrierte Landwirtschaftliche Zeitung“ и довели горње редове.

с. г.

Справа за вештачко оплођавање. — За вештачко оплођавање крпине стоке, конструирао је проф. Хомаи справу, која је саграђена у фабрици за предње механичке апарате, фирме Јетер и Швер в Тутингену. Справа се састоји из акумулатора и електричне лампе за отидачу. Акумулатор се састоји из 6 већих батерија са калцијатом основаног алумера и са реостатом. Лампа стоји покоју дрвета у вези са акумулатором, и ако не је стапак које предмет предава од лампе који треба осветити. Уз ову справу иде још апарат за грејање семена, секулум, кампа за прихвањање семена и штрљака.

Пропалаваца је руководиола записно да помоћу ове справе, сваки спок остале плодан. Чињенице многе опште, приметно је, да код многих кобила које су се раснеле, уста материце не стоје централно, него су површена у страну лево, десно и навише, ово је могао тачно покатрзати, пошто је стидљива пинтура вештачки осветљена. Услед ове неправилности поклаја уста материце, није у стању да се нушка да прикљуби уз уста и да семе зађе кроз уста материце у материцу, него склади напље и застане у стидљива, те се због тога оплођавање не може да врши, на да је преме извршено нормално. Али, када се у овоме случају, још топло мушко семе у стидљива прикљуби и унесе у штрљаку, на се занесе над

гета материје и уштрапа семе у материју, извршиће се и накнадно оплођавање и градо ће остати бремено.

Професор Хоелма је после сваког оплођавања контролисао помоћу ове лампе, још док је кобила уштрапена (спуштана) положај ове материје, а кад год је приметно неправилан положај, он је помоћу врхушког загрејане кашике, прикључио у стидљачи семе, одакле га је помоћу штрацкале, коју је тако исто на тојлату животног тела загрејо, уштракао у штрацкалу, па је нацедио над гета материје и у материју уштрапао семе. Ако је семе сувише густо, да га штрацкала не може да уштрапи, онда се оно разблажи са 1 до 2 с. см. калка које је смлачено. Када се напред речено изврши, оплођавање је готово.

Млеко се за овај циљ употребљава стого, што је оно највештачији животињски серум, а и зато, што у њему могу спертатијози (семе) да се одрже у животној.

И по извештајима Управе аустро-угарских ереда, овако оплођавање кобле остају најздравије ждеребе.

Осим ових огледа, проф. Хоелма, чинио је и друге, који су му исто тако испали са руском. Тако је он употребљив и семе за оплођавање раснасле кобилае на коју настау није скакао а то је оно семе које је претекао приликом оног првог оплођавања. При овоко радут главно је, да се како семе тако и штрацкала одрже на температури животног тела, а то се постиже кад се пре употребе штрацкале стави у топло млеко, а ради тога постоји уз штрацкалу и апарат за загревање семена.

Цео инструмент стаје 374 марака, а главни му је део акумулатор и електрична лампа.

А. М.

Г Л А С Н И К

Раздавање семена од озова и пшенице бијеле. — у овој години узео је већера полета као сетко које година. У том раздавању поред државе, Српског Полпр. Друштва, Главног Савеза Белворадичких Задруга узео су учешћа и неки окрузи, па и поједина предузећа пољопривредне радности.

Министарство Народне Приредбе наредило је већу количину семена пшенице бијеле, нарочито граориде и мухара и раздаваће је исто у пола цено (по 10 динара 100 кг.) с исплатом најдале до краја ове године.

Окружни одбор окр. уапског наручио је код Срп. Пољопривредног Друштва на 600 кг. семена луцерке и 200 кг. еспарзете, као и извесну количину семена ливадских трава да га раздау нарочито округа ужитког у половну цено, а за готов новац. Пример вредан угледља.

Фабрика куделе из Врњанске Бани набавила је 20.000 кг. семена од конопље, да се по цени коштања раздау произвођачима конопље, стига да новац за семе не поклади одмах но кад конопље буду предавали фабрици. Семе раздаје тргов. фирма Гаврило Гаје-Јовановић-Смиљанић Нин.

И државна, а и преко Српског Пољопривредног Друштва набавила је знатну количину овог семена.

Фабрика сејница Урош Милошевић и синови из Зајачара набавила је преко Полпр. Друштва 220 кг. семени од суночекра најбоље сорте, да га раздау произвођачима за сејале.

По свој прилици да ће семе од шећерне репе раздавати фабрика шећера у Београду, а семе од ренице радинала је фабрика сејница Косте Лазаревића одд. јевансе.

Управа Земљице Суружке Подружнице. — одржала је свој редован годишњи збор на дан 16 Марта т. г. и изабрала:

- за председника г. Вада Д. Плића, окр. начелника.
- потпредседника г. Ђорђа Наноджовића, трговца.
- деловођу г. Младена Милојековића пензионера.
- благајника г. Владимира Ћићића трговца.

Гг. Косту Спасојевића деловођу окр. Одбора, Лазара Рочићковића тргов., Милоја Вучковића држав. економа, Луку Урошевића тргов., Јована Гајића окр. шумара, Младена Марковића средњег економа и Вука Мединцу. За срез косињачки: Милку Стојанковића и Петка Мочиловића. За срез добарички: Младена Милојевића и Миру Ракића за срез прокуљачки.

За контролере изабрани су: г.г. Захарије Х. Ареш пензионер и Петко Букуриновић тргов.

Положе професорски испит. — Пре неколико дана аседавала је стручна комисија на полагање професорских испита из пољопривредне струке, ода у Београду. Полагао је испит г. Алекса Јовановић студент (сад већ професор) ишае школе за сточарство и планиског газдинско из Краљева. Испитени темат израдио је г. Јовановић из планиског и на основу његовог прирежа од комисије позват је на полагање усменог испита који је и положио с врло dobrim успехом, на чему му честитамо.

Предавање на српском језику на IV конгресу чешких приредњака и земара. — Од стручњака које је Пољопривредна Секција конгреса позвала из Србије пријавио се г. Светозар Гавриловић за члана конгреса с предавањем на теме: *Пшеница и расеник одбављати домаће стове и њихово практично значење по заштитиштво, нарочито при одбору заштитиштва града* које ће држати на српском језику и објавишати фотогрским снимцима и мерењем стове са наших досадашњих сточних изложба. Г. Гавриловић ће своје предавање у изводу дати члановима конгресе пољопривредне секције, штампано на француском језику, како би га чланови секције могли разумети и учествовати у дебати по питању које предавач предавањем испрекне.

За члана француског животињског друштва, — на предлог г. Х. Месијане члана управе тога друштва, изабранио је наше Српско Пољопривредно Друштво.

Светско отварање међународног пољопривредног института у Риму. — 23 маја по новом у овој години свечано ће се отворити у присуству тајцанских краља, заштитишњака и покретача ове установе и страних нааславстава, међународни пољопривредни институт у Риму за који је скоро довршена изградња већевелена зграда. Стране државе биће заступљене нарочитим делегатима, а Србија бић. министром народне приреде, послаником Србије на тајцанском двору т. др. Милошом В. Миловојевићем.

Презадуженост аустрајских семена. — У року од 25 година у Аустрији је продато — како тврди „Der praktische Landwirt“ — 220.000 пољопривредних имања, да др. јавном лиценцијом. На овим због презадужености продатим имањима било је терета за 1460 милијуна круна; а продајом се на лиценцији за њих добило само 854 милијуна круна, док је 606 милијуна круна морало бити отписано као пронало. Године 1895. у Аустрији је судским путем продато за др 14.689 селачких имања; на њих је позајмљено по променама круна 60.310.080, а отпоређена је као с круна 75.980.116, док је од продаје добиљено круна 45.001.234. Из чега се види да се селачка имања продају на јавним лиценцијама далеко испод процене вредности, јер се при тим продајама шпекуланти као газаринови на врху купце, договорне се и сигурни, на буваншито купцу имања. Кад се за 25 година прода због презадужености судским путем 220.000 селачких имања, онда је то озбиљна социјална недаћа, јер се поред питање: колико оставе на тај начин бескућника, доведених до просјачкога штала, баш из овога реда који је најнемобројнији и на коме почива снага и доб слободне и правно уређене државе? Умјесто, да се од 220.000 селачких породица на 20.000 још и којемко спасе и испомога, да из своје коначне провонати отува колико-толико материјала и моралне снаге, да се као крчмарј, прекупиш отд. калу-тако бирине и подигну, остаје још једнако 200.000 породица које су лишене снаге и снаге, да рачунамо даље процесу сваку породицу по 5 живих душа, то је 1 милијуна глава које су ринути из имуштва и самостојности у бескућништво. Кад се још томе додау рачуна и сувише малоси испитив, да се у Аустрији сваких четри сата прода по једно презадужено селачко имање, онда се пред нашим умним очима развија једна ужасна слика социјалне беде и невоље, о којој се мора размишљати

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНЛИПУТ

ПРЕДЛАГА И РУКОВОДИ
УПУКАЈ СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕДЛАГА ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ПОСРЕД НАЈБОЉИХ РЕШЕЊА ОД АПРИЛА
1909. ГОД. Ј. 204 ПРИБИЛИ ДРУШТВУ
НОСИ ПОШТА КАСНИЈАНО

Цена огласама изложена је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДИНАРА, НА ПОДА ГОДИНЕ 3 ДИНАРА,
ЧЛАНОВИ ПОКЛАПАНИ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА,
ПОДРУЖИНА, ОСИ, ИКОЛЕ, ИЗДАЈНИ СТОЈ,
КАДА, РАДИ, КАКОСТУ, ПЕДЛОРАДНИЧКЕ
САДРУЖИ И ЧЛАНОВИ ОДНА ДРУШТА АНУТ
У ПОДА ЦЕНЕ, АКО БОЛШЕ ЧИТАВАУ
ГЛАВРЕД НА ЦЕЛ ГОДИНУ,

НАМ СРБИЈЕ

НА ГОД. 8 ГРАДИ, НАМ 4 ФОН. АУТЕР. Е.П.,
НО СТИ. БОЛШЕРИ, ЗАГРЕБА И ПОДНОИ
ЧЛАНОВИ КЛО И СРПСКО ТЕЛЛОРАДНИЧКЕ
САДРУЖИ И ЧЛАНОВИЧКЕ, ДРЕКЕ, ИКОЛЕ И
КАКОСТУ ДОДЛАЈУ АНУТ ЗА 6 ГРАМАКА
НАМ 3 ФОН. АУТЕР, БРЕДИ, КАД ГЛАВРЕД
БОЛШЕ ЧИТАВАУ И КАД СЕ ЧИТАВАУ
КОД СВОГ ЗАГРЕБАНА, БРЕКО КОМА НЕ ИМ
СН АНУТ СЛАТА,

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

за Српско Пољопривредно Друштво основан
Председник Вучко С. Богдановић

Одговорни Уредник

ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 15.

НЕДЕЉА 13 АПРИЛА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

СТЕЧАЈ ЗА НАПРЕДНИЈЕ НАЧИНЕ РАДА

XXXIX

ГЛАВНИ ЗВОР

Српског Пољопривредног Друштва

у сваразуну са Секцијима, а на предлог Управе решно је:

1.) Да се расписне Стечај за подизање узледног животињарника за *коровке, бурке, гуске и пилоске* за најмање 200 граја, но тако, да једна и две прсте од те живине претовлажу према месним приликама у којима се одгајај налази и према томе шта се на најближем тргу највише тражи и боље плаћа. I. награда да буде 300, II. 200 и III. 150 динара, а рок пријаве до 15. октобра 1911. године. Пријаве да се узму у поступак, ако се пријави најмање 10 такмичара, а такмичити се могу привредници на целе земље.

2.) Да се расписне Стечај за подизање узледног пољаника са најмање 25 коњица са покретним сабем и целим потребним прибором за примерно ичеларење. I. награда да буде 300, II. награда 200, а III. 150 динара, а рок за пријаву 1. јули 1910. године. Пријаве да се узму у поступак, ако се пријави најмање 10 такмичара на целе земље.

3.) Која сеоска општина две године држи најмање два заштитна бика, добра и поделена за своје прилике, прописно их негује и храни и о чуштању истах на сеоске краше прибавешку вода. Такмичити се могу по овој стечају сеоске општине округа врањског, пиротског, тоничког и ужичког, а за сваки округ да се распису награде од 300—200 динара; рок за пријаву пак да буде крај 1910. године.

4.) Ко подигне *бубришке*, било ула сточну стају, као њен саставни део, било у дворшту, по прописна за рационално неговане бубрета на бубришту. Бубришту мора бити подешено за најмање 5 града крушне стоке (говеза и коња, или за онолико града свине стоке колико одговара I граду крушне стоке, као једвајци). Награда да буде осам и то: I. од 500, II. 300, III. 250, IV. 200, V. 150, VI. 100, а VII и VIII од 50 динара, а рок за пријаву 15. јуни

1909. године. Такмичити се могу пољопривредници на целе земље, а пријаве по оване Стечају улазе се у поступак, ако се пријави најмање 25 такмичара.

По списку ових Стечајних Друштво ће прописати ближе услове за такмичење и стајале својим стручним саветом сваком такмичару на расположење.

Бр. 940. Из канцеларије Српског Пољопривр. Друштва 15. марта 1908. године, у Београду.

МОРАНО ОБЕЗБЕД. ОСНОВЦИ БОЉЕ И ПРИХОДНИЈЕМ СТОЧАРСТВУ

С. Г. и А. П.

Кад наступе ванредне, неочекиване прилике, кад се почну једна за другом издати окупационе пољопривредне године с ауторитарним понављања и бескрајним суштама — најјаче се онда осећа свеколика непогодљивост нашег *архироног система*, који се скроз заснива на житарству... и ако нам је у свакој ствари за већину крајева у земљи сточарство главно привредно занимање. Онда се тек најотпуније осећа колико нам је за валано крушно и приходно сточарство оношадана и рђави основци — *наше ливадарство*, појачаво самошваљачки просторон, који се такође у нас сматра да за сточарство нешто вредя.

Цео такав, као тај привредни систем заснован је у она времена из скоре прошлости, кад га је можда из оног блии оног разлога арело подржавати, када је он може бити према тадашњим привредно-трговинским приликама нашин, негоа још да буде оправдан, — јер се знало на чен је основан и ради чегу постојава.

Ливадарство је и у нас некада било јаче заступљено; нашинта шумеса и у нас у такође било јача, бујица — јер су шуме и за ливадарство и несашина биле природна заштитница, као што оно тек благодотвору улогу играју у главноу у делу пољској привреди... А кад се у прилике на сточарење и архиве стоке неутпунотом и дивљачком привредом са шумана и са општинских ливаљана, у брзо толико унапљале и погрмале, да је дојаћа стока преко тега осуђена

на онако рђаву пошавну храну какву јој у последње доба лишава и пашњах пружају, а преко зиме на онако скомрачну и недоношу линицу, какву ој ми можемо да сирењемо... ни тада — у времену пошртаја привредно-сточарских погодба, ни уколико и ни у чим није извесен правац у старом систему те наше животне гране привредно. — Све је остало по старом. Само се житарево захуклао; оно се развијало⁹ и све јаче развија, — рипертило се на рачун ливадарства и пашњака, на рачун разумијења сточарства и сточарства! Прелози (угари) са оскудице у ирватној храни на многице вистине истрајали су у својој узлози; бацају их немилосрдно под плуг, разоравано их, из године у годину, из деценије у деценију... докле земљу, везицу плодност — не извртано до последњег ронца везице снаге!

И ми то чинимо и подржавамо тај штетан и убитачан систем и дан данас, кад се остатак и напредак сточарства у савременом привредном приликама не може више ни замислити без равнотеже између сточарства и ратарства и... разлике поделе рада према природној подели пољопривредних области!

Прена томе — и у нас је од одудане важности повраћај те порењене равнотеже. И у нас се мора сточарство и ратарство развијати *уопоредо са нашим приликама и државним привредним потребама и интересима*; не — унакрсно и укосице!

Ратарство се мора субити на просторност по равнинама и долинама; сточарство мора заузети место по обрадљивости и планинским положајима — Дакле онамо, где ратарство због непогодности погодба и прилика већ куња, где већ хоће да вада и да омање, где је топло земљу обрађивати, где је успех од рада непоуздан, а дудека насељеност реба и слабија, где се у веће површине Богом створене за пашњака и закопе, за сено, за исхрану стоке и преко лета и на зимовицу. У треба да се распростре и развије сточарство у смислу савременог привредног запалитиства — одгајања стоке — чије државе ваља дакле савременом начином и погодбама појевитинати и које су за природно успеваше пошходна пространа пашњита. Додаване пак сточарство по равнинама и долинама значење се сточарством, као *угарско-*

ном, *споредном* граном те привреде, други речима: с мањим ограничењем бројем јединица, сопственом потрошњом прихода од стоке, држањем стоке за кућу, за обрађивање земље и најзад држањем ситуије стоке за млеко и хево.

То је савремена систем природног развитка пољско привреде у ширем смислу, то би био прави и саврешени развитак сточарске привреде у нас, јер би он једино одговарао нашим данашњим привредно-трговинским и економским приликама у земљи. Тај систем ваља без даљег оклењивања савремена државним и приватним средствима и мерама подстицати и потпомагати и то свестрано: *милком и приком, угледом и примером, речју и делом, пошваном наградом и јаким пошваном!*

Једном речју — *шоремљена равнотеже између нашег ратарства мора се повратити свима мерама и средствима.*

У равнијим положајима ратарству је унапред доделана свака природа све погодности за родност, за обилате жетве. И кад је то неопобитна петина, онда: без обрада што су повремено неповољне на често пута и рђаве цене жит, треба све земље, које су својим положајем погодне за ратарство, а нарочито за обрађивање жита — већу и доделати.

А сточарство... са својим јединим главним задатком да служи тешколом, ваљаном сточарству: државу стоке ради редовног уживања користи т. ј. производа, нарочито млека и белота смока... мора се ослањати на природно ливадарство, појачано у великим размерама *вештачким ливадарством*; појачано *засавањем нових травма и биљкама за исхрану стоке*, које ће у плодороду таквих сточарских крајева бити хоћан извор за производњу стоке хране и значе слабих година, и више користити него прелози и угари. — У сточарским крајевима мора се с једне стране пошћитати и на основу ваљану досадашњих ирвашњих напшта, којих у осталом тако и тако све више по тим крајевима нестaje — *јер су замењена разором земље за потребе ратарства*. С друге стране мора се допшћитати на замену једног великог дела природних ливада *вештачким ливадарством т. ј. обделовањем стоке хране*. Ово последње пак: или на основици сталног распореда у плодороду, који би се утврдио ваљ је утврђен за тај прелоз и крај, или — *засавањем вишегодишњих ваљњих би-*

ПОДЛИСТАК

БОЛЕСТИ И ШТЕТОЧИНЕ ГАЈЕНИХ БИЉАКА

— Прилог за познавање њихово —

(наставак)

На орону:

Лисна вош — *Lachnus Juglandis Fr.* Жута вош с мрким негима по неким телу и дугачким криљима. Вида се крајем маја на лицу орахова листа дуг гланог ребрара. Осевне штепе не наноси, јер лист задржи зеленију боју, но отпада пре ороена, само што се по средњи превеје и ободом издигне на више.

На грашкуну и орону:

Гагрини или *орона* напушта орону грашка и орону у јесен и у току зиме ако се наведене варијане држе у просторијама што се греју, или тек у пролеће ако се чувају на хладном месту. У првом случају гагрини се скаони на орону место да пресавна зиму, у оба случаја одиље у пролеће у градине и поље, а може се и гагриницав семеним пренети ако се посеје.

Гагриница или грињава орона брзо мети клијањима, ако их је клипа површена или заседа. На 100 гагриницавих орона грашка нашао сам да само 24—30 оцавају моћ клијања.

Да се ожете назање гагрине из семена и на тај начин сочини и грашак од штеочине, потребно је још у јесен метати гагриницав орону тодак неба да гагриницав орону тгине. За сејање пак добајати потпуно здраве семе.

На грашкуну су запажене 2 врсте гагрине (Bruchus Pisi S. и Bruchus rufimanus Schönh.), а на сочини само једна (Bruchus Lentis Kott). Назив *орона* за све три врсте чује се у моравском округу.

На житима:

Болеести жита, због њихова већа практична значаја, потребно је било брже проучити и сазнати у колико су год нас распрострете. Ради тога је Министарство Народне Привреде упутило крајем маја прошле године расисе свима нашим пољопривредним устанима и државним економијама, да по неку ношалу обделе делове жита заједно с подацима о појављивању болести и с назанима под којима су у народу познате. Тоне су се расисне одвањали Топчидарека Економија и 52 државна економиа, и тако се дошло до збирке болести жита из целе земље. У тој збирци заступљени су све болести: *Главањина или главањина*. Болест у орону и класу жита. Главањина у орону уништи му скроб и остале елементе, претварајући их у ори прашак. Тако постаје мекале главањина орону. Главањина пак, у класу разори дела орону и плеве класа, и расе их у ори прашак.

Осим наведених општих народних назива, у орону су у употреби, но забавешама државних економиа или по мом сајезању, и ови називи за негу болест: *главањина*, (у срезу јајчарском, бавском, белонапаљачком, живњаском, пшњичком и масурићком), *глава*, (ср. давотиначки, пшњички, и живњаски),

лака које једнозасејане одбањују принос више година, или — на основици и природни система двогубих жетвених пречоса у овим случајима; откосима, количина сена итд. после рода главног усева ј једне исте земље.

Један рач, то би било у *нашој пољској привреди у опште, а с погледом на нашу севољудну сточарску привреду посебно* — нов али познати систем, основни преокрет за одржавање тако важних задатака, који су обухваћени изразом: *поправка стана нашега сточарства!*

Што е таче система у пољској привреди, којеку је основица и крајња тежња: Добивање двогубих жетана, двогубо приводе са једне и исте пољске површине, — он се састоји у томе да се и у оскудици већих пољских простора *повећа рејован годишњи принос од пољских усева*, дакле: *да се добије двогуби принос.* А то да се уштеде у пољској привреди постане, мора се пре свега и савета прихватиати другачија обрада орање земље, *темељнија, интензивнија обрада.* На онда мора се поседети и утврдити распоред сивњивања сева у пландореду. То пак значи: засејати или засејавати једну исту површину сваке године тако, да се у једној години зберу два приноса и то један увек у зрну, у роду за људску храну, а други у сточној храни, на било за хранивост стоке на зелен, било за производњу сена од властаца и листоаха пшених биљака или трајних и краткотрајних сочних плодова (сточна репа и т. п.) за сточну алименту. На онда, у ритарским долињским положајима, који су гушће насељени, дакле скученији просторостима, оскудици средствима за хранивост стоке и мети и зими — мораће се стока почети постепено тако рећи из руке прихрањивати докле год вреко године држи толике време, да добива делатније храну и на јаслама, и ако не баш буквално у стаји и на досадањи начин стајоког хранива искључиво преко зиме.

Али и на планинским височинама и на брдским положајима, напредно сточарство биће и остаће главна грана привреде: медуна, да то у ствари и постане мораће се предузети знатне исправке. Планинско сточарство мора пре свега да буде бројно јако, али у исто време јако и квалитетно. А ове две битне погодбе створиће оно само соби тек онда кад се одбаираће, употреба приплода и одгајање стоке

главница (ср. развањски, моравски и вишки), *главца* (ср. ишванска), *гор* (ср. орашки, хољски, моравски), *чрвеница*, *орна болест* (ср. сарајевски), *чрвеница* (ср. пољачки) и *угарак* (ср. колубарски).

Главница на житама код нас узрок су ових 6 врста главница:

1. *Tilletia laevis* Kahn у зрну пшенице. Појављује се у некој мери у свима окупима.

2. *Tilletia Triciti* (Bjerk.) Wint такође у зрну пшенице. Ређа је од прве врсте. До сада је замалеца само у срезовима ваљевском, колубарском, посавотамнавском, делничком, такоском, жичком, пољском и масурчком.

Главница зрна пшенице, заравна обема врстама главнице, кад се раздробе испуштају при прамак саставен од веома ситних спорица (спора) главница. Спорице прве врсте главнице по површини су равне и глатке, а у другој су због мрежастог испреплетаног испуштања по површини, надређене у кошаста окца. У томе се једино разликују, а по свему осталом слично се те 2 врсте главнице.

За време жетве испадна из класова један део главничаних зрна и остаје на њима, други део се раздроба при вршцима те се прогут прах главнице прилепа на зрнама, а остатак главничаних зрна остаје у шеницима ако се на вољаници добро не очисти. Главница се на њима очува, а може се и семеном пренети на њиву ако на њему није шеница. Истовремено, кад класа поседује семе шенице, проклајују и семеннице главнице, на класа њихова продре у унутрашњост младог тек зачетог стручна шенице и заравн га. Није ли

буде подешавало баш за поменуто *очување и побољшавање.* Па онда мора се једном већ почети и с темељном поправком планинске сточарске привреде, која се састоји у млекарству на маждрама, на стањоцима и на бачајама; сав тога преради млека мораће се објавити шапка волонтира; сирарство и производња сличног белог сира мора се једном поставити на привредно-трговински односају. Другим речима: ти млекарски производи морају и код нас постати једном не само тржишна већ *првава трговачка роба*, роба дуже трајности, издржљива, *исправна*: за дуже држање, за даљи транспорт (пренос) и т. п.

У тим планинским крајевима, који су и ређе насељени и изобилују на многим местима већим пространима необрађене, цусти земље, погодне за испашања, мораће се радити иако пре наведеног плана предузети темељне исправке досадањег система сточарске привреде или бар постепено на основу утврђеног плана за будућност, тежити корисним изменама; постепено, али стално кретати на боље. И у тим планинским и од прикоре сточарским крајевима мораће се пре свега свим силама приступити поправци досадањег *привредног млекарства и досадањих испашања* — бољом негов и штедљивом овог блага и благослова на животиња и по планинама. Али сем тога и у тим планинским сточарским крајевима мораће се местимце предузети исправка *привредне основице* за то сточарство, *вештачко повећавању приноса од млекарства и побољшањем планинских пасишта*, увођењем тога ради *вишеког система* за производњу сточне пиле, т. ј. за обделовање потребних дуготрајних и једногодишних пшених биљака. Оно сем нарочито као средство против оскуде у сточној храни, када за време суше у тим крајевима под силног приплеског сушењем лазуре или у току лета сасвим лазуре ливадеко и пашњачко биле на чукарама и височинама.

Задатак привреде, а тако исто дакле и привреде у пољу да произведи сировине за потребе земљорадних становника. Пољска привреда медуна, тај задатак не може никада потпуно испунити без сточарства или сточарена прилагођеног земљиним приликама.

У томе ставу изражено је начело свега нашег предлог излагања.

стручак на површину земље и позелени, његова је пожељна толико очигледа да га класа главнице не може заравити. Заравн стручак пшенице, и ако се у њему главница развила, не показује никаква знака оболелања за време свог растања све до властаца. Тада главница израдају и зачето зрна класа, па их у току развића изглавница, претварајући им садржај у при прамак.

Од главнице случајемо шеницу завођеном пландорема на њиви и потањивом семена пред сејидбу да семеннице главнице прилепне за зрна изгубе мећ класица. Од раствора за потањење семена најодеснија је за ширину употребу *раствор каловог камена у води.* На сваких 100 литара воде у којом брзету растворити по 1 ктр. плава камена, па у њега бацили семе да постоји само четрт сата, а за то време га промешати да главничана семе испадна на површину. Оно се одатле лако може удаљити, ако раствор плава камена бар за шаку не огресне изнад потопљена семена. После одређена времена оточити раствор плава камена, а шеницу навадити и растрити по асурама или нованама да се осуши. Оточени раствор плава камена може послужити још 2—3 пута за потањење семена. За 300—350 ктр. шенице довољно је 100 литара раствора плава камена. Потпања и осушено семе може се сутрадан посејати, у сваком случају то треба што пре урадити.

Исти се успех постизала и са 0,5% плава камена, само што у таквом раствору семе мора да постоји бар 12 часова, за које време набубри те се знатно спорије суши.

(Наставље се)

У целокупној систему привреде¹⁾ на земљи, као целини или на оделителној плану као природној јединици, не само у чисто пољопривредним или привредно још неразвијеним државама као што је Србија, већ и у напредним природно-индустријским државама од најбољег је значаја дакле *обделованост* пашњих билака за исхрану стоке на земљи, за сено или за зимницу. Једном речју дакле, вештачка производња сточне хране: засањем потребних билака на пашњак и природног сталног одржавања, али и потребног бољег неговања сталних ливада и пасишта.

Под сеница и привредних и природних приљакана тај и такав систем права је основица за одржавање и одржавање свакогак донахер сточарства (донахер сточног стабла) и за успешно ваада, без прекида, приходно сточарење (појединачна, оделителна привреда са стоком). Без те черте, тежице основице у данашње доба саврених привредних приљакана и потреба — не може се више ни замислити осталих, а још мање постићи напредак у целокупној области сточарства.

Значај сталне могућности за исхрану стоке.

Колико је уздеки дух у стању да за близу или даљу будућност предвиђа, може се данас с поузданим тврдити: *оно се жељи да пољска привреда буде напредна и архизодна онда се мора сточарству као главној грани пољопривреде обрађати велика брига и старане, та ће се брига и старане морати онда ваада стално одржати.* Оно прво без ваога другог не да се никако замислити, нарочито у пољопривредно-сточарској земљи. Због тога изабавно и ни не преставно да водимо рачуна на првом месту о *нашем значајству* т.ј. о сеница оних погодбама од којих стоји стварна приходност и стварни принос, што нам их ливада одбањују. А однах зашти у истине смислу и о *пашњацима*. И ваада — и о *вештачкој производњи сточне хране*, у колико су се стварна приходност и стварни принос ливадрства и пашњака досада показивали као недоуљиви и неуољави.

Само јако и јединкава и бројно, и по плану, свишљено и вољено сточарство — иа и снажн дивон стиче своју заслужену привредну вредност. Само тако вољено и подржавано сточарство, којеу је подлога саврениа кахвоћа и количина привредних граа... хоћу ће ваада стајати и остати на угледном месту међ осталих гранама земљског привреде: стока и производи биће увек на цени, а принос ваада сталн и сразмерно повећаван и прилаз у оаваду. Да се пак и у нас сточарство неопне на тај степен савремене вредности — мора се поправка предузети од основице т.ј. пре свега *вољним обезбеђењем стоке од опасности привременог или сталног гладовања*; мора се почети радити на *припремању средстава* за хранење и на други начин, *сем сабирања или искористивања приноса са ливада и пашњака на досадани начини.*

Сточарство угемљено на поузданој основици са сталном могућношћу за исхрану стоке, на којој оно код нас још не стоји, сточарство, које напредује у своје разнаш, биће и остале на свига главна потпора пољопривредне радности, а у даљој линији и привреде на земљи. Јер примера ради: цене које се добијају за сточне производе расту стално, а то је исто и са ценама саме стоке. И онда, ако се и у нас земљи напредак кад су пак већ приљике за сточарство тако погодне, мораће се по нарочитом плану и систему уложити све силе за стварање *сталне могућности за исхрану стоке*, јер је то питање сада најважније и најприме, јер оно у том

правцу стети већ довољно горњих некуства устоку последњих, суних, за сточарство кобних година.

И Држава и друштва и појединци морају радити и утицати на постајање напредка у том правцу, а уторело с тим и на побољшање сточарства с привредно-трговинског гледишта. И једно и друго треба поднети свака оила верава, које су у другим сточарским напреднијим државама оцрбане и с успешом прихваћиване. А те чере биле би: *поред* за побољшање ливада и пашњака сталног темом и по потреби вештачког приљожа и обради итн.; *заштиту* пречице за одбављане и производњу пашњих билака за исхрану стоке, по нарочитом распореду у оштем пољопривредном плодореду на орњацима. На оила пречице за област заштитнаш уопште а посебце за развијање веће производности у разним правцима преча одредељене, кове је стога наменона. Даље, стварање и подржавање запашњичких друштана, увођење родољовних квалити и контролних спискова о сточним подобостима, с архтедом о шкартаруљу неодољних запашњих граа. Даље, увођење олакшина за пренос и саобраћај стоке, сточних производа, сточне хране, и тако исто и лаконско уједноше заштите и обезбеђење сточарства од затри и преношења зараза. Даље, регулацише сточне трговине са живом стоком и с њених производња у земљи и за износ на страну, једновремено са стварашем планом и системом у погледу подржавања запашњих праваца т.ј. пољом целе земље у области, по утицају раса на ошиту поправку сточарства свих врећа и т. д. И ваада предузети све чере за разумно сабрање, чување и употребу сточнога хубрета, које ни у колико још није изгубило од своје сталне вредности за пољску привреду т.ј. вредности као главно хубре за одржавање земље у снази и родности. Оно последње пак у толико је важније, што не стоји осамљено и оделитно, већ служи напредку ратарства, повећава приходност ратарства и као *средство*, из којег оно (ратарство) прче своје хоћи, свиаки своју поправку изнуреност, али и као *извор* за увећаваше оних угредних ратарских производа, који би без употребе за сточну храну и за простору под стоком, бесторбно лежала на земљородничковом плану, нита би имали саднишу привредну вредност, на име: слама, плевна, попис, (попашно) пренитаване) и т. и. Тај угредни пољопривредни принос дакле, без лесе са сточарством, управно без раваше за сточно хубре, био би бесцена тржишна роба, једном речју ратарски производ, роба, без вредности изражене у поцу.

После овога налагања разумљиво је и јасно сада: зашто се ради одржавања јаког и природног сточарства и тако где иа и тако где нема негуства, пасишта и ливада мора пошашати на увођење гајева пашњих билака на пашњак. Други речма: сада је довољно јасно за што се мора пошашати на увођење гајева оних пашњих билака, које не само одбацују велику количину сточне хране, нећ по природи својој сивају великом или у билке обривачне азота из ваздуха или у билке итеднеше тога најдрагоценијег биљног хранљива у земљи. И једне и друге пак, *сем* тах привредно важних особина, служе ратарству припремање земље за главне усеве, јер (нарочито обривачне азота) сиобине су да ушјају и веаују азот из ваздуха и да га у својем корену и жилама зараве у земљи, да је тиме богате за усеве, који ће их ошнети по плодореду, после њихове жетве или дизања са земљи.

(Српска се)

¹⁾ Погрешно „газдоване“, с сем тога још и туђа, изврсна реч.

СИМЕНТАЛСКО ГОВЕЧЕ

Наше домаће говече не одликује се свима оним особинама која се са доброг говечета траже. Оно се споро развија, те на троговца нема традња и оне несе коју крутина говеда имају. На и млетност није му бозна каква: чинило је, те и поред најбоље хране нема онолико млека колико би требало да има. Али и ако се не одликује крутношћу и млетношћу, има оно и својих добрих страна; а те су: што је крето и доста добро за мучу, да у томе надмаша говеда многих крутних раса и сејана, што је јасно и са ложијом храном задовољно, по ча која страна раса говеда.

Ну како се данас од говеди тражи брзо телесно развиће, млетност и гојазност, које особине наше домаће говече нема, држава је набављала а и сада набавља бикове са стране и држи их у својим заводима, гд се пунтају на принасте домаће краве ради поправке говеди путем укривања. А а многи трговци извозници стоке, набављали су на страни добра прикладна грала, гајили их у чистоту крви а бикове пунтали на домаће краве, те није никаква реткост и у најудаленијим крајевима наше земље видети крутнјака и бода грала говеда која су произод тога укривања.

Доста су набављали са стране бикове и краве ових раса: *аугусте, монгафонске, ливантске, маријатонске, бернске, холандске* и у последње доба *сиденталске*.

Међутим, баш оно сиденталско говече за последњих 20—30 година својим добрим особинама пришло је на себе најкучу скоро свију напреднијих сточара у Европи а и ван ње, те га сада највише траже за поправку говеди укривања. Као такво, оно је што не може као поручено за мала гадивства, јер се одликује млетношћу, брзим телесним развићем и гојазношћу, пошто се на измаша не могу држати говеда за сваку ову особину за себе.

Сиденталско говечету постојбина је Сидентал од кога је и име добило. Сидентал припада кантону Берну у швајцарској. Ондаме се оно распрострањено по суседнијим кантонима а има га и у Горњој Баварској. По својој крутној деој се на два сеја: средња и лакша. У лакши сеја спада муштинско говече.

Сиденталско говече раније није било овако какво је данас. Кости су му биле грубе и теже а ноге биле. Задњи део био му је виши од предњег и особито развијен. Разумнијим избором прикладних грала, оно је изгубило тежину и грубе а добило тање и ошнице кости. Овим путем постигло је те му је и предњи део тела тако исто добро развијен као и задњи.

У сиденталскога говечета прси су широка, труп бичаост и заокружен, лећа дуга, равна и широка, бутног округли и меснати; рамена добро велана са линицима и такође меснати. Глава је сразмерна телу; облица правилног; лаха је па је високо нос. Рогови су му доста кратки и од корена па до пред врх бело-жућкасти, а на врховима жрци или тамно-жућкасти. Рогови у крава, у основи су нешто мало сплашноте; лаки су; расту напред са врховима окренутим у вис. Нос је прав и дужи од чела. Очи су велике, живе, окрвене жућкастом којичом, око које се налази круг жућкастих тавних длака, који им даје леп изглед. Ушце су им шкоље шире но дужи, а унутра обрасте су мекон белчиастом длаком.

Кожа на глави у ових говеда мека је тако, да се наbere кад се руком повуче. Длака је тавка, кратка и лежећа.

Само је у бикова нешто оштрија и коврива што им даје леп изглед.

Врат у крава сразмеран према дужини тела и са стране је нешто мало дебла. У бикова пак врат је дебел, цун и округлао, и као такав прелази у шлепа. Вратна је мајма широка, мека и не прелази међу предње ноге. Ного су доста високе и снажне; равна и шлеке меснате и добро велане; гребеи прав и широк и само у понеких грала виши од леђне линије. Кукони су такође меснати и округли а седњача у врху нешто ука.

Некоја простја грла ове расе говеда имају високо усађен реп, тако, да стоји више и од самога гребена. У облагођеном грал реп је средње величине и тако усађен да ретко кад надмаша леђну линију.

У ових говеда кожа је у оште мека, тако, да кад се руком повуче лако се одваја. Код стајских пак говеди ова је мекша длака тања и сјајнија од код ових говеда која се држе у мочу. У јуница, пре телена, кога је дебла него у крава али после једно два телена, и у њих ошкша.

Основна је боја длаке у ових говеда бела, жестијично цинарава неправилним пренима и жутим шаркама. Али обично их је док део предњи и трубуха бео, а тако и глава. Грла у којих је глава бела са отворено жутим шаркама, држи се да су боља од ових у којих је глава црвено-шарена. Краве са отворено-жутим шаркама по глави снајрају се као млетнице, а могу боље и да се угоје од ових других. И у једних и других нос се уста су безбојна, а слузокоже црвене боје. Али, ако се код кога грла примети да су му нос и уста црна, знак је да води порекло од жрких говеда код којих су обично рогови и паловци црни.

Код жрних сиденталских говеда, напоњци су бело-жућкасти а боја длаке у ушима је према основној боји: бела, црвена или жута.

Вине у крава средње је величине. Предњи му је део слабије развијен од задњег, и није онолико као у понеких крава других раса узучено у трубуку длаку. У јуница вино је мало и неразвијено, и тек после једно-два телена развије се потпуно. Обрасто је танком, еним млаком, више но у долинских крава, али ил је млека жлезда мана но у ових.

Што је у које крава веће вино, знак је да у њога притаче већа количина жрци за образовање млечних жлезда и у толико је она млетнија. Пред мучу вино у крава набрекне те изгледа четворбојкасто са загуњеним коњковима, и тада обично леде напред нажећу ногу а и са страг се добро види. Сисе на виноу треба да су округле, дуге и танке. Кратке и меснате сисе виноу добре као и оне кроз чије брадавике не може да протлази млеко.

Кад је вино пуно, тада сисе забрекну и мало се у напред поквју. Оне пак мале, забривале сисе што се у понеких крава виђају има првих сиса, знак су добре млетности. Добро вино кад се мичуе, набере се и оклатива, док дебели и меснати вимена остају таква и после муче.

У добрих млечних крава, вино се често по бутинима и задњем делу вимена, кратка, мекна и месна длака, која је обично отвореније боје и то се место назива *млечно огледало*. Оно код свију крава, није једне величине и облика.

Ну и ако се млеко огледало снагра као знак млетности у крава, знак се при куповани не треба само на њога ослањати. Јер, има крава, код којих млечно огледало није развијено, па су знак добро млечне. На зато ваља добро пажу обратити и на друге знаке. А ти су: облик тела и кожа.

Глава у добре млечне краве лака и фина; плући од рогова носу нешто ука; нос и губице неке и лице женско карактерно; очи јасне, мирне и пријатне. Рогова су још горе нешто више од половине глатки и светли. Што су претовни на роговима воћи и приветлији, дражи се да је крава у толико млечнија. У добро млечне краве уши су умерене млечне, танке, тако рећи прозрачне и обраде ојном длаком. Крава биковског изгледа није добра и није млечна.

У крава је обично предњи доо слабије развијен по задњи. Међутим, ваља пазити и на тај део тела, јер су у њему смештана плућа и срце. Што су прси развијеније и дубље, у толико ће плућа и срце бити развијенија на и њихова ретва правилнија. Краве у којих су прси таме а уски, пате од многих плућних болести, а нарочито од туберкулозе.

У добро млечних крава тело је право и заокружено а ребра једно од другог удаљена, грбих правилна, но не висока; леђа права, равна и нешто заокружена; врат умерено дуг и широк; вратна маришња такође умерене млечине, танка са доста набором. Крета и карлица треба такође да је добро развијена, како би се и плод што боље у труби развијао и телене олакшано. У крава код којих је задњи део тела одишне високо или много спуштено, телене бива махом неправилно.

У здраве и добро одгајене краве ноге су правилне и и једна према другој стоје у правој линији. Крава код које су ноге суве са широким зглобовима, сматрају се за добри илекуе. Краве чукљавије са кривим ногама, некаде се држе на да и оне могу бити добро млечне. У добро млечних крава, реп је танак, дуг са лепом китом длака на врху које су махом затворене беле боје.

Пошто смо у неколико извели оне овога говечета, учинићемо неколико напомена и о његовим природним особинама.

Сименталско говече на далеко је чувено због своје велике телине, добре гојазности и млечности. Угојени волови могу да теже 1200—1300 килограма, а краве 900—1200 кгр.

Волови су врло добри за мучу; кретни су и на равном путу могу да вуку терета 3—4000 килограма. Због своје дужине и високих ногу, могу да пређу доста велики пут. За мучу их не треба дуго употребљавати. Најбоље је ако се носе седам година угоје и продаду. То стога, што се тада могу добро да угоје и што им је у тој старости месо још укусно. Иначе, ако се дуго употребљавају на мучу, месо им постаје хилито, те губе на цени.

Сименталско говече брже расте и развија се по говеда других раса. И зато оно пре стаже за сваку употребу, па га с тога сточари радије држе на коју другу расу говеда.

Крава не само што су добро млечне, већ готово редовно остају стоне. И што је још најважније, изванредно добро преносе своје особине на потомство. Због те врхове добре особине веома се радо траже и бикови ради повратке говеди простих раса путем укрштања.

Кад се краве још из младости добро хране и негују, могу да даду годишње и преко 3000 литара млека. Највише млека дају до сајета телена, јер су тада у најбољој снази и здрављу. После тога отпочињу дати и све мање млека. Но понека храна здравна и добро развијена не омањава млеко ни до десете године.

Млеко је особито добро калорично. Садржи 3—4% масти и 13% сухих делова. Од 25—28 литара млека може да се добије више од једнога килограма изврена масла

У околини већих градова обично се држе краве разних раса, али се најчешће тражи млеко од сименталских крава, нарочито за одхрану мале деце. То је јављено још и с тога, што се ова говеда одлакују веома добрм здрављем, јер ретко кад болују од плућа.

На разне климате лако се навикавају, те их с тога са свајд стране света траже и узимају. А могу се држати како у толу тако и у стојама.

Има одгајивача који ваншну овој раси говеда као да много хране троше. На и ако то стоји, ипак такав приговор не може да има места. Ако она употребу више хране по обична говеда, она се брже и плућају. Брава грбе расту и развијају се, на прв и за употребу стасају. Јер, напослетку, која ваја и од оних говеда која мање хране троше а споро се развијају, те скоро нису ни за гласу употребу до 4—5 година. Напротив, ни валдиано, да је државе оваквих споростејних говеда долазе окупље и да ће она утрошити много више хране од оних која се брзо развијају и за употребу раније стасавају. Свака стедња на крави стоје а нарочито радне и приводине, доноси само штету а никакво торист. Слабо храњена стога нарочито, у младе доба застане у порасту и закрља, да се додице ни најобилнијом храном не може да поправи. Зато и онет ваљмо да на храни стече не треба штедити, јер они сточари имају право кад велу: „половина расе на уста улази“.

Сем тога, има још један такође неоправдан приговор који чине одгајивачи овој раси говеда. Земајући што краве доносе на свет тешку и крушну телад, те, не могући се растати, оне обично угину. Међутим, то не стоји у ствари. Ако и код ових крава има случајена тешкога телена, има га и код свију осталих. Оно не долази по раси говеда јати она може бити узрок тешког телену. Сасвим су друга узроци због којих наступа код крава тешко телене. Тешко телене може наступити ако се при избору бика не пазн, већ се бик са великом главом пушти на слабију краву која својим развићем нису не одговара. А сем тога тешко телене настају и онда, ако је теле још у материјелу утроби добило рђав и неправилан положај. Тако исто рђаво телена крава и нега може да протуркује побацивање и тешко телене. Ну све оно може се избећи ако се само обрати довољно пажње на избор приплодних грла, и на негу и храну ових. И према томе ни онево приговор, који се чини овој раси говеда, нема места.

Сименталско говече. јесте говече садашњости. Да ли ће овако остати на гласу и у будућности, ми то не знамо. И у сточарству постоји мода, као и у многом другом. Оно је сад у моди и тражи се. А наш сточар, одгајивач треба да држи само оно што од њега трг тражи и добро плаћа. У гове треба да се састоји и сва његова вештина. Оно што од њега трг не тражи, не треба ни да држи. У интересу његовом и написасмо оно неколико напомена о сименталској говечету.

И. К.

Г Л А С Н И К

Изложба коњских грла о Петров-дану ове године у Крајини. — Коло Јахача за округ крајински припреће изложбу коњских грла 29 јуни ове године.

Сви одгајивачи из округа крајинског имају права на утакмицу у пољаним наградама у свих пет врста оделења: сем оних лица чија грла добијају награду од државе.

Новацне награде биће добре.

У I одељењу, примају се кобице са издубадица овогодинашних II одељења једногодишња жребад III одељења двогодишња IV одељењу трогодишња, у V одељењу четворогодишња. Сва та жребад треба по оцу да су од држаног првонагог пастура, а кобице могу бити и од обичне расе.

За жребад од 4 године, узасни су они: женска грла да су описана од држаног пастура или от оца или пролећа а мушка да су неопишана, и по могућству да су овог пролећа пуштена на описивање кобила, што ће за женска доказати богатом од пастурске станице, а за мушка да су описана и колико кобила, увереним општинске власти.

У VI одељењу примају се грла равне старости као угледна.

У VII одељењу примају се сва у оште грла која се излажу за продају.

Уписе пошине од првог маја и завршава се тачно 20 јуна ове године.

При упису усменом и писаном, сваки одгајивач треба да тачно опише своје грло, и не, боу длаке, старост, висину (у сантиметрима), роване, и оне од кој су пастура, као су куљана кад и од кога.

Чиновници, свештеници, трговци који излажу своја грла за уписивање, у прилици пет одељења мора да су чланови овог кола, и да су платили уписарне улог члански.

Упис вршаће Јереон С. Рашић, трговац у Неготину.

Сви одгајивачи треба своја уписана грла да доведу најдаље до 8 сати пре подне реченог дана, а оцењивачи суд почеће да ради у 9 пре подне и завршиће оште, до 12 сати, после подне раздавање се награде по списку оцењивачког суда између 3 и 4 сата, после издате награде изложба се завршава.

Мађарска Пољопривредна Изложба у Лондону. — Пољска привреда мађарска биће заступљена на изложби у Лондону која се отвара у мају месецу ове године.

Одељења мађарске земљосне огледне станице с шпанцима бршани. — Мађарска индустрија у Мађарској је на највишем степеном развоја и она има врло велики износ бршани у индустријата, пошто је познато у целом свету као највредно добро и због бршане, које се износило у великом гласу и балансу сја, нарочито потржана шпанска, чије гајење и ни у Србији уводимо од оно неколико година. Одељна станица у Будимпешти бави се темелним проучавањем садржине земља у различитих сортага шпанске и позлаве особити важност, на практичност теста, које се од мађарских шпанска град; на нарочитим пронаучним мисли да представља како садржању шпанске тако и особине бршана, да и на тај отишледа начин учне, на проваљивање и на мањарство у својој земљи.

Раздавање суншана за суншне биља и трава. — Мађарско пољопривредно министарство да би подстало као нову врсту зараде, код владинског становништва карпатског прибирање и узгојавање плајиноског биља и трава које имају примене у лекаруству и индустрији, почело је раздавати за тај циљ нарочите суншине. На академији на Колонвару отворен је курс за уписивање и свештенике, да се узгојава са значајем и важношћу прибирања и ваковања лековитих трава. Узасници курса добијају бесплатно цело издржавање за време трајања предавања и поштине по крпа 64.

Награде за засољивање гонети. — Као сваке године тако се и у овој од стране мађарског привредног пољопривредног раздају награде личностима које су стелале засаде пошумљивањем гонети и алобулних шумских земљишта. Поједини поседници имања добијају се награде од крпа 300—1000; на и шумарске особље које се у оној погледу показало равнано добијало је у име новчане награде 60—250 крпа.

Излет у Билгеску. — Мађарско Пољопривредно Друштво поводом припремања мађарске пољопривредне изложбе у Лондону намерно је, да заједнички посети Билгеску у Енглеској где ће се у јулу месецу ове године држати највећини збор Енглеског Пољопривредног Друштва. Број учасника ограничен је на 45—50, путни трошкови предвиђају се по крпа 1200 за једнога.

Викински мотор за обрађивање змава. — Инженер Клећел у Баји конструисао је један бензински мотор који ће

као мађарске новине преврћивају, бити познат, да у знатној мери појтежни обрађивање змава и да један део запрежне стоке учини замашнијом... Само ако је истина, јер бензински мотори далеко су још од праве мере потребне савршености. У осталој у Баји се већ склопило акционарско друштво за проваљивање новог моторног плуца.

Нова крпава пољопривредна машинско-техничка огледна станица у Мађарској. — У мађарско пољопривредном министарству ради се на предлогу законског, према представи владиног пољопривредног друштва, да се оснује машинско-техничка огледна станица за испитивање и пробање машина. Она ће се подићи на једном постојећем или куљаном државном имању од 4000—5000 хектара просторности, како се на њој могу подизати испитивачки и практични пробању све пољопривредне справе и машине које се израђују и протурају у Мађарској.

У нас може спаћи трговати са машинама и распоредити их у народ без икаквог испитивања и пробања, да ли су оне одне зараде, материјала и конструкције и да ли су за наше природне и привредне прилике и услове, или ишеу. Свега тога развијено је толико посредствено у трговању са машинама које се на све могуће начине увлаче у народ, нарочито давањем скућљивих нариних привадица и сличнога на кредит с прекомерним интересима, доводећи многе наше пољопривреднике до понавне пропасте. И у томе нико још не поставља никакве мере ни границе. Иједначивањем Српског Пољопривредног Друштва по новом закону о парничкој тврњи са овим посредствима и трговцима, оно једна да је у стању да се бори с овим наједном странах и наших агента и посредника у продаји и растурању пољопривредних справа и машина, субјојавиће несодних нарада и несодне продаје вишкове, јер нема никак, нескупљивањем набавке машина, да најбоље наклони и најповољнијом конструкцијом субјери рђаву каквоју, несодну израду и несавесно прогутање тих справа и машина међу наше пољопривреднике.

Прегину узаса меса и клане стоке у Србији. — подигла се у Аустро-угарској у пољопривредним круговима нова хајка. На 50 пољопривредних друштава у Горњој Аустрији, Салибургу, Бранској, Тироу, Ческој, Моравској и Шлеској, подигају се протесте код царске владе, против дошунтог увоза клане стоке из Србије, у закљученом новом уговору с њоме. Сви предвиђају и даље онадаше цене како гољавно, тако и запнатној стоци, докне како Тироу тако и многе друге покрацине у Аустрији жале аскључино од стога етокарства које је тим поштупањем Србији најозбиљније угрожено.

Вр. 1. ЦЕНОВНИК СПРАВА

Које се могу добити преко Српског Пољопривредног Друштва

Цене су прожењене, јер су забрлке повисиле цену због поскупљивања материјала, а и зато што и Српско Пољопривредно Друштво мора да плаћа парину и све узграде такве.

Они се ценовником замењују сви досада објављени, како у лету тако и у Пољопривредном Календару за 1908 годину.

Плугови ишитоно изгодани:

Плуг	D8.M.N.	без предлажњика,	сметен	Сахов	Див.	75	
"	D7.M.N.	"	"	"	"	70	
"	D6.M.N.B.	"	"	"	"	64	
"	U.W.7.	с колећкама,	плуг	брзак	—	бртач	78
"	U.W.7.	"	"	"	"	85	
"	U.W.5.	са точићки	"	"	"	65	
"	U.W.4.	"	"	"	"	57	

Дрљаче ишитоно изгодане, Сахов систем:

Марка	I	дводелна	са 48	зубаца,	тежа	"	88
"	II	троделна	"	60	"	азка	92
"	IV	дводелна	"	"	"	"	64

Управни делови плузова Савојих:

Раониц D.S.M.	по дин. 3.50
" D.7.M.	
" D.6.M.	
Црчага D.S.M.	по дин. 2.50
" D.7.M.	
" 6.M.N.R.	
Гривна са задрткама	по дин. 2. —
Плаз	дин. 2.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XXIX СЕДНИЦЕ

Управе Српског Пољопривредног Друштва

која је држана 4 децембра 1907. год.

Били су присутни: Председник г. Вучко С. Богдановић, и чланови Управе г. Ана Живковић, Александар Марковић, Милош Ј. Петровић, Мило Јовановић, Др. Стојковић, и Савезисла Терзић.

Бележио секретар Ар. Ђ. Рађић.

219. Председник савезисла одозвор Петровог Богдановића Краља на честитку, коју му је Друштво о Краљев имену упутило Отаџино гласиле:

Г. ВУЧКУ БОГДАНОВИЋУ

Председнику Српског Пољопривредног Друштва

БЕОГРАД.

Неуморном Пољопривредном Друштву захваљујући на честитци.

Петар.

Прима се к поштом лизну са укупном: Живко Краљ!

220. Читају се записници XXVII, и XXVIII. седнице. — Прихватио се.

221. Чита се акт седнице Министра Народне Привреде, којим одређује комисију за преглед и оцену по изложбу пријављених свина. — Решено: да се одређена комисија ипо ире, а ваљало до 15 в. и зана ради прени на пут, а Чедојару Увучић ан Зајчарица да се канд. да своје гласке за преглед и оцену дојери у Паралица, а Друштво да му пренесе трошкове до Паралица прелата, исто тако и за повратак, ако их не би врлоно. — Члановима комисије одређује се дневница по 10 динара, а путна трошкови прелата их се по рачуну који буду поднели.

222. Балчићки извештај управу, да се је г. Живковић Живанковић Председник Суду у везама и адвок. одк. уписао за члана уставника и а је дрски друштвених Пропилаца доложио 100 динара. — Прихва се са захваљујућу а знању.

223. Секретар подноси позову XVII: „Практичну Пољопривредну Пошту“; „О Ђубрењу и Ђубрењу“ и моли Управу да се одреди износ корпор од изложбених таблица, а квант производу пошу. — Ишци се одређује корпор од 80 динара од изложбених таблица и да му се уступа 30 пољка кванта бескапачко, а плата да се продаје по 900 динара комад.

224. Секретар подноси резерву о правкама података ко крдинету аријакљених таксичара за гајене травака и совака, као и о водителуја белим дуковима. — Да преглед а оцену података по предмету гајена граница и совака, одређује се члан Управе г. Велимир Стојковић и секретар Ар. Рађић; а по промету водителуја гласке одређује се члан Управе г. Ана Живковић. О резултату изложеног рада они ће поднети Управу своје резервате и дане извештаје односно извештаје одређених прилога.

225. Чита се обрачунски извештај директора изложбе живине да се изнеси друштвеним извештајима и послужитица приради за извештај рад овог приређиве и средњинам околних изложбама. — Решено: да се листар г. Милоше Петровић, приради са 100 динара, а јошак г. Војка Поповић са 60 динара, послушаће Спасоје Петровић са 20 динара и Тодор Пајковић са 10 динара.

226. г. Јосиф Стојаче бајачина тољачице економије моли, да му Друштво одреди приради као члану Обезбашеног Суду за изложбени приради, као и за декоративне изложбених прирадица. — Решено: да се све то издржаје са 60 динара.

227. Члан управе г. Велимир Стојковић подноси извештај, да се од поше гајене докрене једна нов извештају за извештаје, експлоатационо и издржавањем. — Предлог се овај у изводу једнакостно усваја, а како а вај који извештај да се то извештај, ставља се у извештај на редовном Одбору, који ће о томе издати своје извештаје и Управу са ипо оцену и одобрења водити. У тај Одбор бирају се: Председник г. Вучко С. Богдановић, Чланови Управе г. г. Александар Мијковић и Велимир Стојковић и секретар Ар. Ђ. Рађић.

228. Ишти члан предлаже, да се Друштво позову обрати сведеринској Одштини и извештајем одређеног Одбора, а ваљано их, да у своје Свудете за извештај пошту изнеси своје извештаје, а одређенима изложбе грађа и свин у Сиднејру. — Да се изложба грађа у извештај години приради, у изводу се усваја, али да то не буде изложена изложба у Сиднејру, ипо немалка у Београду, са којим да буде арифејена и изложба ваља. О томе да се предлаже арифејени и комитету, по овом, ако се реши да се изложена изложба приради, да се то у Програм друштвених рада да извештај докне укрети.

229. Ишти члан подноси извештај о кредитном пољу и поштуру, које је овог године изложено било. — Прихва се к знању.

ОГЛАСИ

РАСАДНИК ПРЕЗА РАЖАЊАКО У РАЖЊУ ИМА ВЕЉИ
Број чистокрвних кокошак расе „Мехелиске“, од којих има последњево површе комада јаја и које их продавати и ван среза.

Цена је јајина од комада 0-10 дин. Шаљу се и на дошлату. Напомене и експликације у управу расадника среза ражањског 5. фебруара 1908 у Ражњу.

БР. 55. Из канцеларије управе расадника среза ражањског 5. фебруара 1908 у Ражњу.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит врсте једног ступца по 10 пара динар.; од осталих кратких нижења по 15 пара од врсте и од ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 10 динара (10 кратка аустријске вредности), *пола стране* 5 динара (5 кратка аустријске вредности), *четврт стране* 2-50 динара (2-50 круне).

За оглашавање више пута, 10 од ето јевтвијше.

Преглед 15. броја „Тежак“: — Чланови: Стејач за извештајима начини рада. — Моромо обебашити основни бољер и приходници сточарству, (свршише се). — Симентаљско говече. — *Подметак:* — Болести гајених биљака — придољак за познавање њихово. — *Гласило:* — Ценовник спирна. — *Друштвени и подружњински послови.* — *Одгласи.* — *Цена огласима.*

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНЛИПТ

ПРЕДПЛАТА И РУКОВИСИ
УПУТСТВО СЕ
СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
У БЕОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

КА ОСНОВЕ ВЪЗМЕТОКЕ ГЕДЕЈКА ОД АПРИЛА
1908. ГОД. № 204 СРПСКОГ ДРУШТВА
ВОЈСК ВОЈСКА БЕОГРАДУ

Цена огласних изложба је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРЕДНЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДЕНА, НА КОЈА ГОДИНЕ 3 ДЕНА,
ЧЛАНОВИ ПОМАРАНИ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА,
ВЕДУЋИМА, ОПШ. НЕДЕЉА, ВОЈЕНИИ СТАРА,
БАДРА, ЗАВЕ. МАЈСТЕРИ, ТЕХНОЛОГИЧКИ
КАРТИИ И УСТАВЕ ИЛИ ДОМАЉИ ДРУШ
У КОЈА ДЕНА, АКО ПОЛОЖЕ ПРИБРАТУ
УНАПРЕД НА ПЛУ ГОДИНИ.

ИЗАС СРЕДНЈЕ

НА ПОД. 8 ФРАК. ИЛИ 4 ФОР. АУСТР. КР.
ИЛИ ОПШ. ПОДОБРИТИ, ГИДЕЈКА И ВОЈНИИ
ЧЛАНОВИ КАО И СРЕДНЕ ТЕЖОРОДНОСТИ
КАРТИИ И ЧИТАОНИЦИ, ДРЕКИ, ИКОЛЕ И
МАЈСТЕРИ ДОМАЉИ ДРУШ ЗА СРЕДНАМА
НАВ 3 ФОР. АУСТР. КРДИИ, КАО УНАПРЕД
КОЛОЖЕ ПРИБРАТУ И КАО СЕ ПРИБРАТУ
КОД СВОГ ГАРТКЕЈКА ПРМО КОЈА НЕ ИМЕ
ОД ДРУШ СЛАБИ.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

НА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
ПРЕДСЕДНИК ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 16.

НЕДЕЉА 20 АПРИЛА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

ПРОГРАМ РАДА СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У 1908. ГОДИНИ.

Према могућности и средствима предвиђених и стављених у бјугу за 1908. годину; према потреби пољске привреде у земљи и према прешности потребних мера за унапређење домаће пољске привреде, које се мере као такве негачу на дневном реду, а које спадају у задатак и делокруг рада Друштва, — Управа Српског Пољопривредног Друштва ставља себи у програм, да поред редовних послова које по својим Правилима врши, изведе у овој години и ове радове:

I.

I. Да према начелној решењу Главног Збора од 24. фебруара о. г. приступи припремама за припреме једне Земљаске омице пољопривредне изложбе. За тај циљ, Збор је овластито друштвеној Управи, да ступи у споразум с мерицама чиновница, да се она намера може кроз 3—4 године и остварити. Управа ће по томе отпочети све потребне преговоре и побринути се, да се иницијал и утврди Програм, обим и план изложбе; да се нађе и добије погодено место за тако велику изложбу; да се обезбеде пољска средства и пронађу пољска извори за то предузете; да се — по жељетву — одреди година за држање изложбе; да се изда претходни програм, којим ће се позвати све пољопривредне установе, и појединци у земљи, да на овој изложби са својим производима учествују; да се приступи прибирању и сређивању потребних стручних и статистичких података по свима струкама пољопривредне производње у земљи, како би се све то могло благовремено представити графички и у сликама, у омице и у моделима.

II.

Да на основу тач. 15. чл. 2. друштвених Правила и чл. 34. друштвеног Послоvníка ступи у споразум с Министарства Народне Привреде и Главног Савета Земљорадничких Задруга ради оснивања Земљаског Пољопривредног Музеја.

III.

Да у овој години приреди специјалне изложбе из области иеларства и рибарства, на онда и изложбу грожда, а поред ове изложбе грожда да буде и изложба явља и рикје са виноградарским и подрумарским справама.

За вршење ових изложба да се приреди стручна предавања из виноградарства, иеларства и рибарства, а с Друштвеној Служи да се приреди по реду XII. изложба свежег воћа.

Место, доба и начин држања поменутих специјалних изложба, одређи се по на предлогу Ужог Одбора, који за то буде изабран.

IV.

Да се о Служи друштвеној одржи пољопривредни Конгрес на коме ће се третирати питања из ратарства и сточарства, а теме за она третирања утврдиће друштвено Управа споразумно са дотичним Секцијама на основу прикупљене грађе и података за приредити Програм за унапређење пољске привреде у земљи.

V.

Да настапе, да се што боље развије рад Округних Подружја које постоје, а да се у округима у којима још такве не постоје, исте оснују и да се подстакну на оснивање својих срећких Подружја, чје год за то буде улова и повољних прилика.

VI.

Поред редовног издавања друштвеног листа „Тежак“ и „Пољопривредног Календара“, да се у овој години изда и једна или две „Практичне Пољопривредне Поуке“, ако за то буде пријављених и пријемних радова по већ расписаном Стечају.

VII.

Настаће, да се по Стечају за напредније начине рада постигне у овој години што већи одмак; да се у том циљу, сеж објављивала тих Стечаја нарочитим илустрацијама, и преко Подружја, нарочито умело округних и срећких економа, упра-

визи државних установа и друштвени чланови у опште, који често долазе у додир с народом, да на томе порадe, да наше пољопривреднике сваког приликом о смеру и значају тих утакмица обавештавају и на такмичење их по појединим такмичама у Стевају подстижу; да о резултату њиховог рада по томе Друштво редовно извештавају, а ако би у томе постојале какве сметње за одвијање на такмичење, да пронађу ствари уороке тим сметњама, где би их било, на да их, по могућству, одмах још у почетку најенергијиче стабилују, како би се у будуће што више такмичара по појединим струкама пријављивало. Овај Стевај да се објаве и преко органа Окружних Одбора.

Бр. 2521. На канцеларију Српског Пољоприв. Друштва 4. априла 1908. год. у Београду.

Постарајте се за зелену храну и обезбедите зимницу за стоку¹⁾

Прва је благодет данас, после једне оскудне године са сточном храном, за оне који имају већ посејану *луцерку* или *еспарзету*, ближе што се сеју за сточну храну, за коенду и које једном посејане трију више година, што се од њих земљорадник има надати већ првом откосу који ће стока једва дочекати. Луцерна се коси 3 и 4 пута годишње а еспарзета 1 и 2 пута. Луцерна за бљажике подсебае и теже земље, еспарзета за суроваје подсебае и кречовито, каменито земљиште. При храњењу луцерком мора се бити смотрен; зелена и нарочито росна и хладна излазна надуу у стоке, за испашу није ако ћемо да нам дуже траје. Еспарзета обратно, није опасна за стоку а за пошашу и говеда и коња и оваца, посебно првог откоса, врло је добра.

Према детелина (као и еспарзета) више уведена у нас и ако заслужује да се уведе у редовни издород, јер траје 3 године, а као и луцерна и детелина уопште (као и све биљке децитарастог цвета) обогаћана земљу маом жила и корена и способношћу да упија азот непосредно из ваздуха и да га у велику за издују усев за њом, прачуна. Према

¹⁾ Српско Пољопривредно Друштво жели све оружане пошле, да користају или чланама, како би се са садржаној ноговом моти уопштан што неки наши пољопривредни кругови.

ПОДЛИСТАК

БОЛЕСТИ И ШТЕТОЧНИ ГАЈЕНИХ БИЈАКА

— Прилогак за подизање њихово —

(ПЛАТОНАК)

Место паљва камена може се с неким успехом употребити 0,4 % *раствор*, *формалина*, у *води*, (за 100 литара воде 250 гр. формалина јачине 40%), где семе штећнице треба да постоје 4 сата. Тај начин потапња скупљи је од првог.

У последње време се сема ради предохране од главнице пошашу у воду затрејају на 52—50° С, одакле се после 5 минута извади и пролеће ладном водом. Начин још једна, али треба бити изважен за одржавање топлоте воде на 52—50° С кад се сема поше, што се пошашва долинам врелу воде. Ако топлота воде ошале испод 50° семочице главнице веће угниву, а ако се поше испод 50° штећница бољан да ће се сема штећнице пошашити и изгубити већ клијања.

3). *Ustilago Tritici* (Pers.) Jens. разори зрна и пшене класа штећнице, на их расе у при прах. Појавају се у малој мери него при 2 врсте.

4). *Ustilago Hordei* (Pers.) Kell. et Sw. тако исто расида зрна и пшене класа јечма у при прах. Појавају се у малој мери.

детелина траје 3 године, а коси се као и луцерна више пута. Први од ње наза откос с прелећа.

Али и луцерна и све остале детелине пате јано од оваке уродне *вишне комце* која је може отки прекривати и угушити као наметина храноја се слачки соком детелине.

Стога се сема све дуповати само од Пољопривредног Друштва и подружња и земљорадничких заграда која удружења обрађују највећу бригу и старање на поташу чистоту семена — од којих ће се добити и право сема, а не да се од пошашу у место скупе луцерна или прве детелине, *које од других детелина*: руманске, жуће, беле, мелеванске и т. д. сеју више извадеке траве или кад се сеју, трају годину и две, а све је готово поташу слично семену или луцеру и детелије је сема готово поташу слично семену или луцеру и детелије првене детелине, а много је јединице. Сема и од луцерна и од првене детелине може се сејати чим прешале бољан за пошашу позних мразева у пролеће, на до половине маја т. ј. докве год се сема надати добрим мајским кишма.

Сеју се омаше, најбоље у смеси с овом, али јечком који ће прве године, на суви првокосе, докве се не убојоре. На телешита, да не сагуру и не суше се, докве се не убојоре. На хтар треба семена од луцерна око 25, првене детелине око 15, а еспарзета око 210 кгт.

Ове године Пољопривредно Друштво их продаје у још их има: Луцерна 1, као 2-50 еспарзета 0-60 а првене детелине 2-80 динара, зато што је данске године због суше произведено мало семена, а трајније је семена била изван већа, јер се многи пољопривредници купило све са оскудне сточне хране, па је ове године настао да посеје на највиши простор. Али има и других виђних усев а биљка за сточну исхрану или се сејање препоручује, а чије се сема може добавити и поручити одмах са стоваришта Српског Пољопривредног Друштва, сема које служи у иномгању пољопривредникама за болу исхрану стоке, што је преко име главолава, али тек изнад, само што се одржала у животу и ако се може подвати на ноге, овако дешеткована глаљу и исприпаена од глади.

Јер предстоје два најопаснија доба за тако изгледну стоку кад је нарочито и што боље придржати треба, а то су: *прво пролеће*, докве не засемење изваде и пашица, докве се изваде на морашу забранити, да као сенковице могу дајати ома, на можда и оташу за зимницу; и *крај пролећа* или почетак лета, када нема нигде траве за насамење, сен поред штећња и ово уратива, или ако се сега пољопривредник да изгледну стоку нашоу које време засеме зрна, оваа или јечма, или зелене кукурузне шаровине.

За то доба треба се забринути за зелену жићу стоки, нарочито онај ко нема детелина и нарочито онде, где испаше

5). *Ustilago Avenae* (Pers.) Jens. разори зрна у класица овеа и расе их у при прах. Појава такође у малој мери.

6). *Ustilago Maydis* (D. C.) Tyl. производи на свима деловима струка кукуруза гукаста задебљања. Она и при прене кад се осуше, и на њих се тада приопаа при прах. Појава истовремена код пас.

И за последње 4 врсте највише су у употреби народни називи: *главница* и *славица*. Али су за њих, због расишана класови и других заражених делова у при праху, много пошешити овај народни називи: *гар*, *уларак*, *прелећина*, *крављина*, *крна болест*.

Начин развија ових главица на ишеници, јечму и овеу сличан је развију при 2 врсте главице на ишеници. Семочице (споре) њихове, што из заражених класова као при праху испаднују, проклијају кад и посејана жита, и могу их зарашити младе сточнице пре но што пошење. Према томе и начин сувабиња је исти: поташње семена прад сејиде у који од наведених *раствора*, да семочице гари изгубе моћ клијања. Научатак чини гари на кукурузу, јер се њине струку кукуруза од овог зачетака па све до заметања зрна на класу може зарашити.

У последње време Krefeld је на основу својих проучавања, нарочито за прве 2 врсте гари на ишеници и јечму, дошао до закључка да се гари, што испадну из заражених класова, зарашују зачеви зрна у здравих класова док су још у ишеници. Потврде за то нема још ни у којој стране, али ако се то обистини онда против гари веће пожељно поташње семена ни у какви *раствор*, јер се зрна у својој унутрашности већ заражена класом *главице*.

вена (а то је махом већ свуда скоро, нарочито по равнинама код нас) пошто се ливаде морају проширивати за зимину, за справљање сена од трава, јер дуга зута лива иде свет као општа сабака. Слама, ливава и гудулина врло су слаба, готово никаква храна, ако се отока обилато још у њих не крми и не лоби. А добро сено то је зоб за стоку. И за ово радодобље кад влада оскудица у пољани и у зеленој пшени има семени које посејати можеш, па да усен у зелен за стоку косиш. Има их које рано се прожећа треба да се посеју, па да већ у почетку маја можеш да косиш, има које треба да посејеш у јесен као озимак, па да их у априлу и мају косиш можеш; а има их који се могу сејати у различитим размадица времена преко полог прожећа и лета, па да удешиш да стигне храна храну за косицу, па различити деоница твоје ливе.

За то пожури, па што ниш нешто досада, а ти учини сада, да обезбедиш крајем прожећа и преко лета зелену храну за своју стоку. А ова та семени можеш набавити код Пољопривредног Друштва и оно их на стоваришту има.

Мухар. То је усен добар за сено нарочито за коње. Зеленог га отока перадије јеле; вода топло поднебале и изловљу; сеје се почев од краја априла, па једнако до јула месеца, само одмахати кину да никне. Издржава на усну. Сеје се за себе. После три месеца стигне за косицу. На хектар иде 30—40 кг семени. Цена 1 кг. 30 п. дин.

Просо исто тако, врло је добро за косицу у зелени и подново добро усну. Може се сејати за себе. Сеје се почев од краја марта преко априла и маја и мај (као јаржик); а у јулу — августу као озимак. Даје добар откос у јулу и августу.

Оба (просо и мухар) које се кад заметну клас, па по што рудити почну. И просо је врло добро за сено. Иде на хектар 18—28 кг семени.

Цена му је 40 пара дин. килограм.

Пшени трговачка врло је важна пшеница бистра дентрирастог цвета и она се сеје и као јаржик и као озимак. Има их више врста, за равне земље по сивиш. Сеје се с прожећа, још од почетка марта, па се у размадица од 14 дана, можеш оштати на деоницама све до у лето — док се могу очекивати добро крме, јер воде обилато али за ницање и клијање дуго траје. Пошто се врења, сеје се у смеси с осекс или јетмом, да се има уздана жузати. Стигне за косицу за 2½ до 3 месеца и даје младан, снажан [хранљив] откос. Озимак се сеје рано у јесен најкале до новембра августа. Гравица, нарочито озима, врло је zgodna за међусејцују та да се сеје између два усена; кад се дигне приликом усен.

7). *Cynodorus purpurea* (Fr.) Tul. је уроек што се посејива зрна у класу ражи издуже, с пола подрво и отарду кад се осуше. Појављује се код нас у крајинама где се гаји раж или се посејива са пшеничном сеје. Народни називи за ту гљивичу су: *гљивича, гљивича, гљива, гљива, килограм* (Томаш Дој у ср. пшавској).

Против гљивиче на ражи потребно је и за раж: заводити шодоред, јер гљивичава зрна испадну за време жетве, и предузети чишћење ражи од гљивичавих зрна да се са сменом не пренесу на ливу. Гљивичава зрна се због прилике у декартери могу поштати апотекарима за продају. Чишћење ражи од гљивиче треба предузети и из здравствених обзира. Само зр., гљивиче у деб, ако за дуже време служи као храна, изазива болест (протина) са широким последицама.

Пшенично. Појављује се на ливу, слами и хлевана страних жита. Прио се појаве пренакне неге, па дошине попре, или се одвојено једно од друго развију. Пшенична слаби струк жита одузимајући му храну, и на тај начин смета једрање зрна.

Осни пшеница пшенична, који је највише у употреби, у народ у за иту болест познати и они до сада забележени називи: *бактри* [окр. покарвачки, ср. посавски (окр. београдски), десноставни. — Вастрично жито каже се оно из зарађене пшеничавој], *басгора* (ср. пшавски), *бавра*, *водора* (ср. посавски окр. београдски), *том* (ср. крагујевачки, таковски, пригорски, драгачевски), *роста* (ср. нишки, пшавски), *ауга роса* (ср. моравски, пригорски, збанајички), *ватра* (ср. јадрански, посаво-тампавски), *мом* (ср. моравски). Називи ожегљива (ср. моравски), *осика* (ср. јаснички) и *подгоричина* (ср.

да се посеје, а да се покоси пре но што треба посејати други — озими усен [шенично или остала жита].

На хектар иде 200—300 кгр. семени. Цена му је 1 кг. 30 пара дин.

Исту улогу играју: сирак (нарочито шећерац), *срети кукуруза* и они се могу па размаке и непрекидно сејати за ливу.

Од омиких једногодишних пшених биљака које се сеју за косицу у зелени, на стоваришту Српског Пољопривредног Друштва називе се данас још и они: *бела сланича, сарвакма, лупина, и сточни травак*, и могу се одмах добити.

Бела сланича као јара сеје се почев од априла, а као озимак од јуна, па до августа. Кошача после 50—70 дана не сени, а цвета у јулу. Сеје се за себе и у смеси [раж, слава, гравица, сарвакма]. Врло добар усен за стравку-међусејцују, између два усена.

И она се може засејати у размадица од 15 дана на деоницама, да се за 2—3 месеца може непрекидно имати зелене пшени за стоку. Хоће усену и откоцу, али пошавички хумусти. За бели сланичу врло искусни пољопривредници европскога *бела семени од бела сланиче не би могло бити миса* на која не једно воде себе *пољског озимака*. Прва златна пшеница за стоку, што ће бити за 6—8 недеља по сшти за косицу и придржати стоку и домазку; што стигне пре но и кукуруз или сирак посејан у јуно (па сачуј) пре но и први откос четвртиски (од првене четвртине).

На хектар иде семени 20—30 кг., 1 килограм, стаје 90 пара дин.

Сарвакма има јару и озиме, она је за асеносте (лакше) земље; сеје се у априлу, па до новембра и краја маја (зависно од каше); стигне за 120—130 дана, коси се пред цвртање, даје два откоса: један у јулу или августу, други у септембру или октобру; за себе посејати, или у осину раж измешану са сланичном, кад се раж посејати, остало смеа да се равнија даје.

На хектар иде семени озимке 30—50 кг. Семе стаје 110 динара. И оно је обогаћено азота.

Лупина жута је за песковите и камените земље; сеје се од почетка марта до краја априла, или од јуна до краја августа (као озимак), стигне за 140—170 дана с коси се кад заметне мажу; у смеси са ражи, реницом (за уље), сланичном и т. д. За ливу и за сено добар. Чиста само за ошце. Хранити стоку дозивамо с другом кабаством хравом (осном, сламом, ревом). Особито добра храна за ошце и за пошве песковите земље.

пршавачки), што су их прибавили државни економии у наведеним срезицима, не могу се односити на пшеничаву, него означају појану сушана жита друге врсте прилике.

Пшеничаву на пшени житима производе ови 5 врста гљивича:

1). *Puccinia graminis Pers.* најчешћа и најдуго које нас још распрострањена пшеничаву на пшеници, ражи, јетму и осну. Разица се у широкости сламе и листа, често пута и у пшеница. На зарађеним местима, пошто неге докожица, појављује се врневатост узале, по обину цртасте неге, па дошине (тресдорно) пшеничаве и надутом се разнесе на све стране. Оне слање ширењу пшеничаве, јер на струку жита проклијају и излазну пшеничаву. У прилици пак некама развије се друга врста семогљива (теуеуосоре), али оне кадију тек па прошеће идуће године. Њихове клице не могу зарасити жита и произвисти пшеничаву, него ливне шминширине на чијем се налачу појаве жућкасте пшенице са семогљивама (енцидиосора). Онда оне као прах испаднују и надутом се пренесе на жита, па пошто проклијају излазну пшеничаву.

Шминширика се као украсни шиб јабјан по марковима, градинама и виноградима. Као таква слаба је код нас заступљена, у многим крајинама је чак и нема, па ипак се пшеничавача, и ако се у прошеће на жита преноси само са шминширице, појављује свуде и у великој мери са свима стрганима. То се може једино објаснити преношењем семогљива (енцидиосора и тресдорно) пшеничаве путем ваздуха на велика одстојања.

(својом се)

Збираница злата.

На хектар иде семена 220—260 кг. Сема стаје 35 пара дна. 1 кг.

Сточни грмаш озимац и јарис, за иловаче с нешто креча и занора; сеје се што раније од пролећа, а озимац најдаље до последне септембра; у смеси са рами, овсом, трајницом, стине за косидбу за 120—150 дана. Особито добра низка храна за сточку, може се дократи и с семе хватати.

На хектар иде семена 120—300 кг., 1 кг., стаје 40 пара дна.

Сточне рене има Полонирвредно Другито такође; стаје килограм 120 динара. На хектар треба: сејана у вреће 23—25 кгр. на омак 10—12 кгр. Сеје се докне и кукуруз. Набављене су три врсте: округла оберторска, дугачка мимут и назована екендорска.

Покруте с набавком семена, да се усеје докне још добро пролетне кише очекивати можемо. Преко две године истрањивне своју сточку, од многих спремити и зимину за сточку, а ливаде приштедити за справљање сена. Још је време и ово је рећи о своје време.

МОРАМО ОБЕЗБЕД ОСНОВИЦУ ВОЂЕИ И ПРИХОДНИЈИМ СТОЧАРСТВОУ

С. Г. и А. Г.

НАСТАВАК

Улога орнице у побољшању сточарства

Главна основна сточарству јесте и остаће уређено, снажно ливадарство, које служи углавном за производњу зимнице за сточку. Наше ливадарство до данас није било снажно, није се ништа друго и за њега предузимало да му се повећа хоћ приноса до јединих летних жња и пада да киш раки и сунце не саживе. Данас пак када су се привредно-сточарске и сточарско-трговинске прилике измениле тако да наше сточарство не стоји ни уколико с њима у равнотежи, не смеже с најбошће више зависити жељана и надала, него прегнати на носе омако где ваља радити, где ваља поправљати. Ливадарство се мора с највећом бригам код нас неговати и подражавати. Како је међутим ливадарство код нас више својим квалитетом, не просторношћу недовољно, оно се мора појачавати, његов се принос мора повећавати нештаци: гајењем пићних ливака и на орињаци. Овом допуну ливадарству постави ћемо не само побољшање и повећање зимнице за сточку, која се до сада састојала у ли адском сену, него ћемо још знати и зелене хране у довољној количини за прихранивање сточе у току целе пољопривредне године, дакле почев од раног пролећа на до позне јесени, када често пута услед суше нема поваше или је нема у довољној мери.

Многе орнице прена своје природне положају нису често пута подесне на за шта друго, до да послуже за производњу сточне хране. Такве орнице треба без даље одсељавати и размисљана претворити у ливаде и пашаке. Јер, док би таква орница доносила неки млежид принос редице од страних усева, тако да би њима једна непланира и утрошак рада око обрађивања, претварањем у ливаде и пашаке одбацивале би оне несправљиве користе. Добро село никад није на одмет, већ је тражила роба, која се редовно тражи и која увек наје — само ако је добро сребро и окупано. И што се као ступама за сопствену потребу не прода с јесени, преко зиме или до пролећа у неосредној близини, то се може упресвати, удељити и продати на даља растојања или на тај начин ласне откупати до згодне прилике и потребе.

Говорећи посебно о развоју наших привредних прилика с упоредним погледом на сточарство, видели смо, да је про-

странство ливадско с једне стране сужавано разоривањем земљишта за потребе или боље рећи сувишне потребе ратарства на штету ливадарства. Дакле, видели смо да је — бездушним сагнрањем горе и неразумним, непланираним рукавањем с испустиња, ливадама и пасиштима.... с друге стране, тај једини досадан извор сточне хране доведен готово до пресушња. Ливадарство наше било какво да је било, погоршавало се. Принос је опадао, захваљујући не само горим земљанима, већ и нерасудној непажњости и немару т.ј. рђавој и никаквој нези ливаде и остављањем несе судбе „на Богу душу“, а с тим једновремено егвалитију безбрижно на коцу и судбу сточе, у жеми или и сточарства у широј оквиду то рече.

Сточна храна, коју су те такве и толике пићне просторе идуће и пружале у добром, али најбољем случају — да за часак и не мислимо ојак кобин јад и чемер кад преко лета небески отањ саживе и спали пићну биљку до сржи и корена — била је просечно и лоша и недовољна у сразмери са стварном потребом.

Ето за то се, уларко повећавану снажидних домаћих сточарских и сточарско-трговинских потреба није досада ни могло приступити савременом побољшању и привредном унапређењу нашег сточарства. За то се нигу ни могае предузети никаква озбилае измене у духу повећања његове привредне приходности. Морало се дакле, или кад је та блика или даља прошлост пропуштена, мора се сад што пре почити али од темеља, одоздо, тако, од куда сточарство прве своје моћи, где му је и почетак и трајање живота. Мора се почити с недостатком у сточној храни с двањих природних ливада, пасишта, утрна и испуста... Тај недостатак мора се вештачки наксајинати, редовно, на године и годињу, стално, узек. Мора се вештачки начиниом, алчгом и мотиком као и за повећу дужу и сточи спремити, провалити још ова недовољна али потреба количина хране, јаке, праве, богате хране.

Једино тим путем и начином обезбедићемо сточку, сточарство, од тренутних или сталних оскудица, од опасности тренутног или сталног нахвата, другим речма створићемо поуздане и могућност за гајење боље сточе и кољичне у исто време без бриге помислити и код нас на сразмерно бројно повећавање.

Шта је нагламо сточара на производњу сточне хране

Потребе у сточним производња за исхрану и за одело становништва уопште, расле су све више упоредо са бројним порастом становништва. На привредне веће добродошће сточне морали су се подлагати све већи захтеви, није се ради покривања пох. потребе могло радити само на повећању бројног стања сточе и преко природних могућности. Сточар је био дакле принуђен да од довољног и најбогатијег броја сточе производи стално иго омак сточарске сировине и то у разним правцима и за разна одређења. Али, да сточарство устане и стапу и да одговори тим повећањем захтезима, требало је на неки нов начин повећати и хоћ привредних добродошће, веће сточне производење уопште. Тај прекрет пак у сточарству да се отвари требало је наћи пута и начина да се повећа количина сточне хране, којом је додатне сточарство располагало — јер је за ову нашу пољопривредну то хоћна и најгладнија погодба за нејни живот. Тај прекрет из темеља стајало је дакле у зависности од производење хране за сточку. То је било јасно. И онда — узимало се едмах да се више не може по старини, да се сточар не сме више да ослања само на тако неосудно добитине, већ да мора све силе да употреби за поуздано производење

сточне хране. Једном речи, сточар је био нагнан да пре свега реши животну питање о сталној, поузданој, али и болој изврана стоке.

Прена смену томе било је за сточара јасно да добивање сточне хране тако рећи као поклон од природе за десетинама хиљада просторнастава у толико пре не би могло да послужи као чврст ослонац за повећање привредних сточних подобности, што се он често пута показивао — баш услед тих буди саме природе — или као недовољан, али је и савиш подбациво и хаотично. Дакле морало се приступити потреби *агрономске* хране и за стоку на овај јети начин, на који се производио и производи и храна за људе. Сточно хрљење требало је учинити што мање зависно од саме природе и потпуно у руци човекај.

(Сарајево се)

ГЛАСНИК

Дуванска берба „Бајиноца“ за 1907 годину. — Комисија за откуп дувана произведеног прошле године у Бајиној Вашти и околним, отпочела је свој посао 20-ог јануара ове године и рад довршила 10-ог марта текуће године. Комисија је откупила од произвођача 6440 баца у тежини око 90.000 килограма. Онолико је дувана произведено у истом граду и 1906 године, али је одгајан дуван прошле године по квалитету бољи од произведеног дувана у претходној години. Од произвођача кољачине у 1907 години, Комисија је откупила читаву једну трећину као напредну и прву класу, а остале две трећине отпустила се у: II, III и IV класу и етруду. Дуван је плаћен и то: напредна класа по 4 динара килограм, I од 2—3, — II од 1-20—1-80, III од 0-80—1-20 и IV класа од 0-40—0-70, а етруда по 0-10 динара, све од једног килограма.

Откупили су дуван произведени је на турског семена и одгајан на погодним местима тако, да по квалитету не уступа ни толико турским дуванима, на зато је жељети, да се у већим размерама гаји. Оно што пре, шта се „Бајиноца“ радо тражи и за извоз у иностранство а нарочито за Мексик у Америку.

У округу ужицом има доста погодних места, где се може производити дуван одличних особина и до четврт милиона килограма. Нарочито у онемој околини док се околине Бајине Ваште и села Мокре Горе. У овој последњем месту отпочео је гајење дувана тек пр. године, и показује задовољавајуће резултате.

а. м. р.

Откуп дувана произведеног 1907. године у округу крушевачком. — Комисија за откуп дувана за округ крушевачки откупила је сав произведен дуван прошле године у смену разљаском и расиском, округа крушевачког. Откупило је 9.500 баца у тежини 260.000 килограма. У петим местима 1906. године произведено је 280.000 килограма. Мања произвођача у прошлој години појавила се етруда, што је поменуто година била ступа, што је и боље, јер у колико је изгубљено на квалитету у толико је добиљено на квалитету, а то је баш оно за чим се тежи, пошто се дува роба увек болје и плаћа.

Од произвођача кољачине дувана, комисија је читаву $\frac{1}{3}$ откупила као напредну и прву класу, а остале $\frac{2}{3}$ отпустила се у: II, III и IV класу и етруду.

Цена је дувану била: напредној класи по 4—, I од 2 до 3—, II од 1-20—1-80, III од 0-80—1-20 и IV класи од 0-40 до 0-70, а етруди 0-10 динара, све од килограма.

У округу, најбољи су дуван одгајали и откупили комисији предати произвођачи села Јошја. Дуван овога села плаћен је просечно по 1-50 динара килограм.

Услед тога, што су произвођачи били задовољни приходом од продаје дувана бербе 1907. године, пријавили су се за гајење дувана у овој години у много већем броју. И број струкова, произвођача су појачали за ову годину, те се може очекивати, да ће овогодина берба дувана бити и до пола милиона килограма.

п. м. р.

Награде за унапређење и ширење воћарства у округу ужицом. — Окрузни одбор округа ужицког расписао је овај стечај:

У циљу да подногнемо унапређење и ширење воћарства, најпрвиоредне грање пољске привреде у онемо округу окрузни одбор расписао је награде:

Свама општинама у округу одбор ће набавити и исплатити из својих средстава седиште племенитог воћа, а у првом реду јабука, ако би са њима засадили своје утрине с тим да испуне ове услове:

1) Воће се има засадити под надзором и упуством среског економа;

2) Воћњак да се нагади, или воћке тако осигурају, да крушна стока не може учинити штете садницама.

Осим помоћи у садницама одбор је предвидео и две награде у новцу: једну од 80, а једну од 30 динара оних општинама које се у онемо новцу буду најбоље показале.

Пријаве слаати до краја ове године.

Свакоме онемо који би на земљишту округа ужицког по њивама, ливадама, утринима и поред путева калемио дивљак од јабука, крушак, трешања и другог воћа, одбор ће издати награду према броју окалжаних и прихваћених дивљака, плаћајући за сваку такву по 5—8 пара динар.

Калеми не смеју бити између себо ближе растојања од 5 метара.

Пријаве слаати непосредно одбору од 1—30 јуна тек. год.

Немачки аграрци у аустројском посланичком дому против трговачког уговора са Србијом. — Немачка аграрна партија у посланичком дому у другој својој седници пре 20 и неколико дана, донела је закључак, да гласа противу трговачког уговора са Србијом.

Пашњачки курс у Лајпцигу. — На заузимање професора др. Фалка немачки културни савет за краљевину Саксонску решио је пр. год. да оснује „Саветодавно место за оснивање и поступање са пашњацима“, чији би задатак био, да так, подпривредницима који смерају основати трајне пашњаке, даје упуства и савете како би их случајно од потрешака при предлазу новој, за њих долге непознатој обртној грани и да приређивањем ограда и подстицањем и прибављањем научних радова на области пашњачке привреде допринесе решавању још неразрешених питања. Ова установа у прошлом месецу приредила је на полсојврну, заводу лајпцишког универзитета један бесплатан курс о пашњацима, на коме је било 90 слушајала. Држао су ова предавања: „Положај пашњачке привреде у систему немачке пољске привреде и њен значај за сточну производњу“ (проф. Др. Кирхнер), „Значајнички и хагенијски значај пошњаке“, „Обољане стоке на пашњак (државни сточарски директор, немедицински саветник проф. Др. Нум), „Оснивање и љубрење трајних пашњака“, „Унут и вежбање у састављању трајних сиса“, „Користовање и принос пашњака“, „Унут и вежбање у распонавању биљака и трава по пашњацима и оцена хранљиве вредности пашњака (професор др. Фалк). Заним је извршен преглед оградних пашњака на ограденом имању у Оберкудлу. Једно вете употребљено је за дебат у успешна и искуствима са подизањем пашњака и одгајивањем стоке на њима, као и по многим другим преници и савременим питањима у вези с пашњачком привредом, као о крвању стоке, подизању паслова и закона и т. д.

Воћарско и багновско друштво за немачку Шлезију долинду држао је недавно свој осми главни годишњи збор. Из извештаја се види, да то друштво броји 5.233 члана и да је најјаче подпривредно специјално друштво у Аустрији. Народни посланик Линка покретно је питање „о новим путевима за делатност друштва“, у коме се поглавито заузимао за већу рекламу за потрошњу и продају воћа, за држање курсева о преради, сортирању и паковању воћа, за изложбе, сиотре сората и свакогодичне вољне тргове (сајмове) по градовима. На послетку је изјавио жеља, да се при будућем закључивању трговачких уговора поради на томе, да се воће испуни слободно и у садницама паковања и да се поради и на још већем смањивању пореза — трошарине — на шећер.

ГЛАСОВИ ИЗ НАРОДА

Курсеви у расаднику срезва јадранског. — У расаднику срезва јадранског у току месеца фебруара, одржана су два класичка курса и то: од 4 до закључно 8 фебруара и од 11 до закључно 15 фебруара.

На првом курсу било је 27 питомца из 17 општина овога срезва, а на другом курсу било је 13 питомца из 10 општина овога срезва.

На првом курсу свршило је: 3 са одличним; 7 са врло добрим; и 17 са добрим успехом.

На другом курсу свршило је: 1 са одличним; 3 са врло добрим и 8 са добрим успехом, — а један је ослабођен због слабости.

На овим курсевима младаци су обучени у вештаству коришћења за бране пшеница, воћа и кукуруза. Упознати су са сортама врба, орезивања и негавање исте за плодство.

У току марта месеца, одржана су два класичка курса за каљење воћака и то: први од 10 до закључно 14 марта ове године, а други од 17 до закључно 21 марта ове године.

На првом курсу било је 19 питомца из 10 општина овога срезва, а на другом курсу било је 17 питомца из 11 општина овога срезва.

На првом курсу свршило је: 3 са одличним; 8 са врло добрим, и 8 са добрим успехом.

За показани успех награђени су и то: за одлично учење са по једним класичарским пољем Сретен Кузмановић из Брадића, Милорад Војкић из Миљева, Цило Катавић из Јосева, Живојин Деспотовић из Г. Добрића, Милош Јанковић из Миљева, Живојин Милошевић из Чоковића, Миланко Гангорић из Јосева, Видосав Петровић из Д. Добрића, Василије Вајић из Ноног села, Миланко Нинковић из Д. Бадање и Младен Гајић из Д. Бадање, за врло добро учење са по једним Пољопривредним Календаром из 1908 године.

На другом курсу свршило је 17 питомца и то: 5 са одличним; 8 са врло добрим и 4 са добрим успехом.

За показани успех награђени су: Станислав Илић из Коњице, са једним воћарским макама из вредности 4 динара; Милорад Саревић из Ступнице, Михаило Јокић из Јаребице, са по једним класичарским пољем од 9¹/₂ см, за одлично учење; и Драгутин Тадић из Доверце, Живојин Кузмановић из Недељана, Миланко Обрадовић из Слатине, Манасија Милошевић из Ступнице, Живојин Лазаревић из Коренца, Милошко Петровић из Лошнице, Стојанко Лукић из Руњана и Гроздан Мићић из Борнице са по једним Пољопривредним Календаром из 1908 године.

И одлични и врло добри питомци поред досуђених награда добили су по један календар Живинар од г. Петра Трипуња, које је послала Округна Пољопривредна Подружница округа подриског.

Сви куранти имају у расаднику стан и храну, јер је срезва скупштине срезва јадранског, у буџету одобрила на издржавање курањета суму у 480 динара.

Од 24 марта у расаднику приређује се курс за зрео каљење лозе у земљи са спративањем, по о томе саопштићу у своје време по сарпешку истог.

Лозница крајем марта 1908.

Јов. Т. Стојановић,
државни економ ср. јадранског.

Од друштвених чланова присуствовали су на Збору г.г. Александар Микоковић, Стев. Радојевић, Милош Тодоровић, Младен Ђ. Протић, Милан М. Борковић, Јос. Пударић, Душан С. Крсмановић, Љуб. Ј. Неђић, Мла. Петровић, Милосав Ј. Петровић, Митар Рајковић, Милоје М. Борковић, В. Валента, Никола С. Бедарић, М. Јовановић, Љуб. Р. Јовановић, Дим. Бирчић, Душан Ђ. Катај, Веа Н. Стојановић, Цвет. Ђ. Гроздановић, Петар М. Матејић, Андра Гангоријевић, Ј. Марковић, Д-р Ур. Стајић, Ана Живановић, Рад. А. Нешић, Павле М. Радосављевић, Смет. Гаваиловић, Сретен Језић, Јов. Вадојанић, Милан Митровић, Мих. Ступарић, Павле Ђ. Стојановић, Мих. Петрић, Вића Радојевић, Дим. М. Милошевић, Јов. Ђ. Радојевић, Урош Палеташић, Аза Р. Јовановић, Вучко С. Богдановић, Д-р Ђ. Радић, Борисав В. Тодоровић, Јов. Ф. Вишечкича, Мла. Ж. Вучковић, Мих. Милоковић, Коста Д. Главинић, Д-р Милојевић С. Васић, Андра Вршић, Живојин Шокодр, Младраг А. Стаменковић, Александар Угвић, Алекса Нешић, Т. М. Тошић, Милан А. Тодоровић, Јеф. Маринковић, Стеван Бодиб, Д-р Добр. Кнез Милојевић и Саватислав Терзић.

Од изасланика Подружница: г.г. Тамас. Радековић (ниротске), Јеромонах Т. Тошић (ниротске), Миланас Н. Јагодић (ташково), Митар Рајковић (крушевачке), Гроздан Кирин, (ниротске), Љуб. Р. Јовановић (крагујевачке), Вића Радојевић (пашике), Милоје Петровић (нишке), Милоје В. Лазић (рудничке), Урош Јовановић (рудничке), Урош Палеташић (ваљевске), Стеван Јелчић (подриско), Д-р Урош Стајић (ваљевске), Андра Вршић (моравске).

I.

Председник г. Вучко С. Богдановић констатује, да по чл. 44. Друштвених правила има на окупу довољан број чланова с правом гласања за пуноважно решавање и отвара Збор у 9¹⁵ часова пре подне, желећи му срећан рад. Саопштава, да су са својим изасланицима заступљени и напред именовале Подружнице, извештавајући Збор, да је Друштво у прошлој години сврну угубило ове своје чланове: Утемељаче Радика С. Пешника шумара и Иштара Гудурића, трг. из Обреновца, почасног члана: Сестозора Годирића, саветника у пензији и редовне чланове: Љубомира Калежића, државног саветника, Алексе Бурића и Драгољ. К. Јовановића пензионаре, из Београда. На предлог Председника Збор једногласно одје поклоњива почаст устајавања и узвиком: „Бог да ми дугу процети!“

Пре по што се пређе на дневни ред, Председник предаже, да се поздравља Најниши Заштитник Друштва, Његово Величанство Краљ. Збор једнодушно усваја овај предлог, а Председник позива секретара да прочита изјаву који Збор приима са овимцама: Да живи Краљ!

Поздрав гласи:

Његовом Величанству Краљу и Господу Србије

ПЕТРУ I.

БЕОГРАД.

Сакупљени данас на свом XXXIX Главном годишњем Збору чланови Српског Пољопривредног Друштва и пријатељи српско пољског привреде, сматрају за свету и прву своју дужност, да Вашем Величанству, свом Најнишем Заштитнику, поднесу изјаву своје непоколебљиве верности и оданости, као и дубоке захвалности на непуној наплати, које Ваше Величанство поклада Српском Пољопривредном Друштву и домаћој пољској привреди, једнодушно кажући: Да живи Најниши Заштитник Српског Пољопривредног Друштва, Његово Величанство Краљ и Господ Србије Петар I! Да живи Његов првостава Дом!

На овај поздрав Његово Величанство благовољно је најмилостивије одговорило следеном дисењом:

Г. ВУЧКО БОГДАНОВИЋУ

Председнику Српског Пољопривредног Друштва

БЕОГРАД.

Вредном Српском Пољопривредном Друштву од срца захваљујем на поздраву са Главном годишњем Збора и желим му и у будуће сваку срећу у раду на развијању пољског привреде.

Петар.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПСЛОВИ

ЗАПИСНИК

XXXIX Главног годишњег Збора Српског Пољопривредног Друштва

Држави 24 фебруара 1908 год. у Београду.

Збору је председавао друштвени Председник г. Вучко С. Богдановић, а бележко секретар Д-р Ђ. Радић.

II.

На дневном је реду да се прочита извештај о раду Друштва Управе у прошлу 1907 годину, према чл. 43. тач. 3. Но како је извештај у друштвеном листу „Технику“ штампан по уз чланови нису прилике да га прочитају и проуче, и с тога Председник пита: да ли Збор жели да се извештај чита, или не? Пошто је решено да се не чита, то је Председник позвао приватно, ако би ко желео и имао шта да говори и применити на поједине тачке извештаја. Како се није нико пријавио да говори, то Председник објављује, да је извештај пријављен.

У вези с овим извештајем, Председник моли Збор, да по рачуну прихода и расхода за прошлу 1907 годину, а по партици на испредвиђене потребе, одобри прекорачење у суми од 748 07 динара, објашњавајући да је то прекорачење дошло оду, што се из ове партиције морало бити исплаћено неке суме по другомалу на разнијих година. После овог објашњења, Збор је одобрио и рачун прихода и издатања друштвених за 1907 годину.

III.

Приступило се читању „Предлога за Пословник Српског Пољопривредног Друштва“. Пошто је члан по члан прочитан учинило се следеће изазне:

- Чланови 1. до 12. прихваћени су без измене.
- Код члана 13. додаје се на крају Другог става: „на основу последњег става чл. 13. Друштвених Правила“.
- Чланови 14. до 17. примају се без измене.
- Чланови 18. до 23. да се споје у један члан са наредних бројевима за сваки став. Овај члан постаје 18.
- Члан 24. прима се и бива 19.
- Члан 25. прима се и бива 20.
- Члан 26. прима се и бива 21.
- Чланови 27. до 39. да се споје у један члан 22. са наредним бројевима по ставовима.
- Чланови 40. до 44. да се споје у члан 23.
- Члан 45. да се изостави, а
- Члан 46. да се дода новом 23. члану као 4. тачка.
- Чланови 47. до 52. спајају се под наредним бројевима и чине чл. 24.
- Чланови 53. и 54. спајају се у члан 25. а члан 55. преноси се као 7. тачка чл. 18.
- Члан 56. прима се без измене и постаје чл. 26.
- Чланови 57. до 61. примају са без измене, а из чл. 62. преноси се став: „Нештампане радове, пошто о њима ресерије Управе, враћа писцима“ — у чл. 61.
- Члан 63. прима се без измене.
- Члан 64. у 2. ставу мења се овако: „Опена ће се прочитати у седници Управе у присуству Уредника, који ће затим издати наласи да да оценовљива ваља на основу чл. 32. друштвених Правила одредити и колико награде, а Управа решаваче: хоће ли се допунити рад признати за повреним лист или не, и хоће ли се и колико награде оценовљива дати или не“.
- Члан 65. се прима.
- Члан 66. мења се одмах у почетку овако: „Изузимајући Практичне Пољопривредне Ноуке“ — остало се прима по предлогу.
- Према томе, чланови 57. до 66. спајају се с чл. у члан 27. Из 2. става чл. 67. изостављају се речи „свим повременог“, а после: „а редовни чланови у месту, додаје се „и упушћивости“. Члан 66. постаје чл. 28.
- Чл. 68. у 3. ставу, после речи Вапредни Зборови, додаје се: „и конгреси.“ — ово је сад чл. 29.
- Чл. 69. мења се овако: „На главним и наредним зборовима, као и на конгресима“ председана итд. Сада чл. 30.
- Чл. 70. прима се и постаје чл. 31.
- Чл. 71. прима се и постаје чл. 32.
- Чл. 72. мења се овако: „Сваки Збор бира у почетку овога рада“ итд. и постаје чл. 33.
- Чл. 73. Првом ставу овога члана додаје се на крају: „о чему је преходно извештај од Одбора одлуку и одобрење“. Овај члан постаје чл. 34.
- Чл. 74. остаје без измене и постаје чл. 35.

IV.

Председник позива Збор да слуша предлоге, које му друштвена Управа по предмету увођења напреднијих начина рада, на одобрење подноси и позива секретара да их прочита.

Секретир чита:

XXXIX. Главном годишњем Збору Српског Пољопривредног Друштва.

У споразуму са Секцијима, Управа чест има предложити Збору на одобрење:

1. Да се расписне Стецај за подизање *уледнег земљотарника за пољоку, ћурке, гуске и оловце* за најмање 200 гра, но тако, да једна и две врсте од те живине преопаљује према месним приликама у којима се одгајивати налази и према томе шта се на најбољем три највише тражи и боље плаћа. I. награда да буде 300, II. 200 и III. 150 динара, а рок пријави до 15. октобра 1910. године. Пријаве да се узму у пошту, ако се пријави најмање 10 такмичара, а такмичари се могу привредити из целе земље.

2). Да се расписне Стецај за *подизање уледнег амелиника са најмање 25 кошица са покретним сабел и малим потребним прибором за примено амеликере*. Прва награда да буде 300, друга 200, а III. 150 динара, а рок за пријаву 1. јуни 1910. године. Пријаве да се узму у пошту, ако се пријави најмање 10 такмичара из целе земље.

3). *Која сеоска општина две године држи најмање два запалка бика, добра и подесна за своје прилике, провизио их науте и крапи и о пуштају истих на сеоске краве приредити окуп.* Такмичари се могу по новом стецају сеоске општине одржати врањеног, биротског, топањског и жуљског, а за сваки од ових округа да се расписну награде од 200—300 динара; рок за пријаву пак да буде крај 1910. године.

4). Ко подигне *бубрикете*, био уз сточну стају, као њен саставни део, било у дворшћу, но пролима за рационално негована ђубрета на ђубршћу. Ђубршћите мора бити подесно за најмање 5 грама крпине олове (говода и кова, или за онолико грама ситне стове, колано одговара I граду врпуне стоке као јединици). Награда да буде осам и то: I. 500, II. 300, III. 250, IV. 200, V. 150, VI. 100, а VII. и VIII. по 50 динара, а рок за пријаву 15. јуни 1909. године. Такмичари се могу пољопривредити на целе земље, а пријаве по овом Стецају узеће се у пошту, ако се пријаве најмање 25 такмичара.

По свима овим Стецајима Друштво ће прописати ближе услове за такмичење и стајаће својим стручним саветом сваког такмичару на расположењу.

Збор овај предлог усваја.

V.

Председник позива секретара да прочита други предлог друштвене Управе о државу једне опште земљашке пољопривредне изложбе. Предлог гласи:

XXXIX. Главном Збору Срп. Пољопривредног Друштва.

У програму рада друштвеног за прошлу 1907. годину, предвиђено је и припремање једне Обласне Изложбе и изабрат је нарочити Одбор, који се је имао старати о извршењу овога. Но тај Одбор поднео је Управи своје образложење мишљење: да се од припремање Обласне Изложбе одстане, а да се у Београду приреди једна *Општа Земљашка Пољопривредна Изложба*.

Од поставка овога Друштва, припреме су само две Опште Земљашке Пољопривредне Изложбе у то 1870. године у Крагујеву и одмах затим 1871. године у Топчидеру, но ове изложбе могу се сматрати само као покушај у томе правцу, на ипак су много утицале на унапређење наше домаће пољске привреде. Овакове су изложбе од неизмерног значаја за познавање свега и свачега што се у земљи произишло; оне су оследиле народног напретка, а у исто су време и од врло великог утицаја на постепеновање на унапређивању рада по свима гранама наше домаће пољске привреде, што се је у пуној мери посведочило резултатима до сада припремањих изложба из појединих грана домаће производње.

С тих разлога, Управи је Одбор усвојио напред поменуто мишљење узгед Одбора и чест има предложити Главноме

Збору на одобрење: да се може приредити једна Општа Земљана Пољопривредна Изложба онде у Београду.

Пошто је већ превалило подне, то је Председник прекинуо седницу и задовољно присуство, да за решавање још заостајалх предмета изведе после подне у 3 часа и рад продужити.

(Свршило се)

ЗАПИСНИК

XXX. седница која је државна 11 децембра 1907. г.

Изаз су присутни: Председник г. Вучко С. Богдановић, Подпредседник г. Милан Јовановић и чланови Управе г. Аца Живковић, Александар Мијковић, Милоша Ј. Петровић, Мирко Милошевић и В. Стојковић. Бележник секретар Др. В. Рашић.

230. Чита се записник XXX седнице — Прима се.

231. Поведе се реч о набавкама потребних објеката, као властитог камена, рендеј, семена, пољопривредних, школских и осталих ствари, на 1908 годину. — Решење: да се на тај циљ изабере нарочита Одбор од 3 лица, која ће о начину тих набавки промислити и своје мишљење Управи на разматрање поднети. У тај Одбор бирају се чланови Управе г. г. Аца Живковић и Мирко Милошевић и редовни члан г. Јоца Марковић.

232. Поднесе се на одобрење Прокла Полозхридне Подружине за срез колоквики. Прокла ова предлаже се члану Управе г. Аци Живковићу с молбом, да их он претходно прегледа и са својих их мишљењем Управи на дан поступак поднесе.

233. Поднесе се резерват одређених резервних о наплату награда на приватно савезу и трговачки, а цена расписком Стовају за уштеђено изградњи ивица рада за ову годину. — Резерват се зграда с члану и одобрена, да се I награда од 80 динара иста Лубовицу С Обрадовићу из Бераца у смену подхреником — за крушко савезу; а II награда од 60 динара да се награда Трпачу Ђолић из Притвиноћа у смену хатванском — за крушко савезу. Осим тога Управу решило, да се у III награду од 40 динара награди Петар Јанковић из Боготиног у смену Башачком — за крушко савезу.

234. Савезница се иницијативу крушевачког округа Пољопривредне Подружине о одређеног класификационог курсу. — Прима се члану.

235. Чита се молба Друштва „Српски Савез“ из Черневица (у Срему), које моли, да му се уступи „Тешка“ у пола цене. — Одобрена се.

236. Поднесе се за решавање молба Милкоја Војновића пољопривредника у Моравској, који моли, да му Друштво покла аутоног трговачког на повратак у Србију. Претхо ове молбе предани се на дневни ред.

237. Уредник „Тешка“ подноси предлог за коришћење штампаних радова у 38. до 48. броју. — Одобрена се за кредитну и узајамној порци.

и кинту ховора да одере чланови Управе г. г. Алек. Мијковић и Мирко Милошевић.

238. Поведе се реч о набавки књига за другачије библиотеку и иницијативу за 1908, г. — За набавку књига и новина одређује се Друштво г. Вучко С. Богдановић, члан Управе г. Вучко, Стојковић и секретар Др. В. Рашић, који ће нарочито списак потребних књига и новина за 1908. годину и поднети га Управи на одобрење.

ОГЛАСИ

РАСАДНИК СРЕЗА РАЖАЊСКОГ У РАЖЊУ ИМА ВЕЉИ БРОЈ ЧИСТОКРВНИХ КОКОШАКА РАСЕ „Мезенске“, од којих има поведенично новите кошада јаја и може их продавати и ван среза.

Цена је јајина од кошада 0-10 дна. Шаљу се и на доплату. Паковање и експедиција по стварном коштаву.

Евр. 55. Из канцеларије управе расадника среза ражањског 5. фебруара 1908 у Ражњу. 7-20

СВЕТОЗАР А. ХАЦИЋ УЧИТЕЉ ИЗ СВРЉИГА ИЗВЕШТАВА ПРИВРЕДНИКЕ И ЛУБИТЕЉЕ КВИНЕ, да има на продају јаја од ових кокоши: „орингитова жути“, „палже-рока“, „милорка“ и „лангпана“, по цени 10 пара дна. од кошада.

Од овакога: „пекинских“ и „руанка“ по цени 10 пара динарских од кошада.

За наплату не наплаћује ништа, већ само поштарину. Ко жели нека се обрати њему биће одмах услужен.

Свет. А. Хаџић
учитељ.

3-5

ЗА ОСНИВАЊЕ ВОЃНИХ РАСТИЛА У РАСАДНИКУ среза Брзо-паланачког, потребно је до 7000 комада владица од шљиве „Ценарика.“ Моле се г.г. Државни економ, ако који буде имао у своје расаднику оне илације на продају, да о тоне изволи извести ову Управу.

Евр. 157. Из канцеларије Управе расадника ср. брзо-паланачког 9. фебруара 1908. године.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од четит врсте једног ступца по 10 пара динар; од осталих крупних илација по 15 пара од врсте а од ступца.

Већим огласима: Цела страна 10 динара (10 круна аустријске вредности), пола стране 5 динара (5 круна аустријске вредности), четврт стране 2-50 динара (2-50 круна).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 16. броја „Тешка“: Програм рада Српског Пољопривредног Друштва у 1908 годину. — *Чланци:* Постављање се за асалу храну и обезбеђење земљину за стоку. — *Морачо* обезбедити основну бољем и приходнијем сточарству, (свршило се). — *Пољопривред:* — *Бољести* гајених биљака — прилогак за познавање њихово. — *Гласник.* — *Гласници* из народа. — *Друштвени* и *подружински* послови. — *Огласи.* — *Цена огласима.*

ИЗДАЈИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНШТИ

ПРЕДПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУТСТВО СЕ
СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
У БЕОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВУ КЛАСИЧНОГ РЕГЛАМА ОД АПРИЛА
1899. ГОД. № 294 КРАЉСКОГ ДРУШТВА
БОДИ ПОШТА РЕГИСТРАТО

Цена огласима изложена је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШНОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАН ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО КЛАСИЧНО
ПРЕДСТАВНИК Вучко С. Богдановић

БРОЈ 17

НЕДЕЉА 27 АПРИЛА 1908 ГОДИНЕ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

ГОДИНА XXXIX

Набављајте све своје пољопривредне потребе
само код пољопривредних удружења

Набавља плавог камена, сумпора, жафеја итд.)

Из године у годину расте број средстава за сузбијање и лечење болести, штеточина и пахотица на воћу и на усевицима. Свака година доведе по неко ново средство које трговачка преробује и усави. На тај начин тога покрета у истраживању и применљивању таквих средстава, доприноси и до нас и завладекују и границе наше земарности и наиздају у пољопривредној постоји. Појави ли се таквих нових средстава, код старих и опробаних, већ уведених у праксику и наше више поузданих средстава и лекова, доказ је да расту брига и старана земљорадничких кругова у свету, за примену тих средстава у борби са непријатељима, штеточинама и болестима на нашим усевицима и воћкама, да се познавање и применљивање њихово узне да цени у све ширим круговима и да се успешно ради на распрострањивању знања и њиховом лековитом утицају и помоћи. Овај напредак у примени тих средстава, не може се приписивати једино постоју и црњави аутохтонологије (науке о понављању и лечењу болести) и корисном циљеву и применљивању научних искустава неких у праксици, већ више должа отуда што сваки земљорадник због развијених потреба и дажбина, мора данас да рачуна са сваком испрвом, ноћноје темпе да осећа свако и најзначајније закључаје или паклак своје земље или бербе и да свима силама настане, да их отклони и спречи. Због тога и наш пошвања темпе приступачни и у приможивању у праксици опробаних савременјих савременјих средстава још једнако скорачни и уздржајани земљорадници, ноћноје у своје редовне расходе осе добијања приноса са земље, рачунају и пошване жртве које чини за набавку средстава која помажу од плањаче (пероноснице) првенце (антракнозе), нарочито на грочку, проци главице, рђе, жутине на стрној усевици и воћкама. И то је за похваљу и највећи део заслуге у ширењу знања и поуздана у примени тих средстава, у нашој нашој нашој, правда наши државни економија и вољо-

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДИНА, НА ВОДА ГОДИНЕ 3 ДИНА,
ЧЛАНОВИ ПОМАГАЧИ, ЧЛАНОВИ СНИХ ДРУГА,
ПОДРЕЂЕНИ, ОСИ, НЕМАЈУ, ВОЈНИЦИ СТАРА,
ТАДРА, ВАЈИ, МАСТЕРИ, БЕЛЕЖНИЦИ,
ПРАВИТЕЛСТВО И ЧЛАНИ НАМА ДОБИЈАЈУ АДИУ
У ВОДА ДИНА, АКО БОЉИВЕ КРЕДИТАТИ
УПРАВИДА НА ДИНА ГОДИНУ.

НАМ СРБИЈИТЕ

НА ГОД 8 БРАНА, ИЛИ 4 БИП, АДИУ, ИЛИ,
ПО СВЕЖ, ВОЈНИЦИ, УПРАВИТЕЛСТВО И ЧЛАНОВИ
ЧЛАНОВИ ИЛИ У СВОЈИВЕ БЕЛЕЖНИЦИ,
ЗАДРАТЕ И ЧЛАНОВИЦИ, ПРАВИ, ИЛИ,
МАСТЕРИ ДОБИЈАЈУ АДИУ ЗА 6 БРАНАМА
ИЛИ 3 БИП, АДИУ, БРАДИ, ВАЈИ УПРАВИТЕ
БОДИ СНОТ ДАДТИВА БРАНО КОЈИ НА ИЛИ
ОК АДИУ СЛАТИ.

привредни установима и то се може болжити у успехе ових наших стручних органа, што се знање и примена тих средстава противу болести, пахотица и штеточина, у нашем народу све више шари.

И као год што је свима нама који радимо на пољопривредној напредку и болити у нашој земљи, била и остаје дужност, да придобијемо све већи број приврженика и пошваљача овојне учењу и што јаче ширимо примену ових средстава у народу, исто тако нах је дужност и данас и узне, да сузбијамо на томе пољу сваку шпекулацију нечестих и себичних побула, да етирајемо на суворот подважак и крупничару скучих, неопробаних, или јединствена а којекимким штетним донетицима кварених средстава противу болести и штеточина на воћкама и усевицима, која било страна агенти улоше, хвале и преробујују, било неки наши трговци и бакали протрајују и продају. На тај начин они не само да се на недодуштени начин користе на рачун нашег земљорадника, већ са својим, било скучим, било обротно поспе јединствена средствима, лековима и свесима које нахои и никакву или није слабу помоћ усевицима и воћкама указују, дискредитишу и на рив глас изишо права, лековита и спасоносна средства која ми пољопривредна наука преробујеју и која истински у сузбијању болести и штеточина помажу.

Донета наука је проналазила досада и предавала праксици, да се виша служи и користити, неколико таквих готово свесних поузданих средстава која служе као лек и потпуно помажу у затирању и угушивању болести или пахотица на усевицима и воћкама или бар неке сузбијају на најмању меру. Средства за тај циљ морају одговарати овим условима: да су што поузданија и помагачу; да су и по облику и по садржини својој безопасна по онима ко их употребљавају (да није отровна, да не нагривају, да не ексцидирају — распрскавију се) и да усевици и воћу никудако не шкоде и не онемогућају правалан пораст и развоје, чиме би могла околити њихов принос и учинити их на по чему опаснији по оне који те производе троше и на храну употребљавају; да су способна за једну или другу болест или штеточину, или за групу штеточина на воћу и усевицима; да их потпуно уништавају или у знатној бар мери сузбијају; да су у своје саставу пошвања, чиста и исправна и да се лако пријемљују; да постоје и цена

1) У овој броју налази се јавно прокламација и упутство о томе.

тих средстава игра знатnu улогу; она мора бити што нижа, како ће трошкови приносе средстава кинисати незнатан разликама у тилу постигнутог вишка приноса од усева или воћака.

На жалост један велики део нових средстава и смеса, што се сваке године појављују и у то уине трговини у практичку употребу, не одговарају једном или другом од горе изложених главних услова доброг и употребљивог средстава за сузбијање болести и штеточина. Пољопривредници често не може бити довољно обавештени и сагледати од најезде таквих нових средстава, а још мање од сијну подвала којима се и стара, добра и опробана средства у тој последи, несвесном спекулацијом кваре, само, да са јакме за што већом јентноном набавке лакверне заведу у преваре.

Не само да та и таква средства за које пољопривредници новац издају и троше, у нади да се помоћу, често, нуколноко своје циљу не одговарају т.ј. не само да нуколноко или у потпуности не могу и лечењу и сузбијању болести и штеточина биљних не помажу већ много пута баш на против и великом степењу штетно утичу на усеве и воћке које би требало да зашвају и слажу.

Наско ни против тога да се не проналасе, не уводе и не примењују и нова средства и смесе летих, и ако смо убеђени у доброту по где којих старих и опробаних средстава и лекова као што су: плавци (сини или кисели) камен, сумпор, галица, формалин итд. за поједине случајеве и циљеве. Али ни та стари и опробана средства нису нуколноко и универзална (за све леке), нити једино спасоносна, да не би требало тежити проналажењу и увођењу и нових средстава лекова и смеса. Оно што ми хомамо и што тражио то је, у првом реду, да заштитно и сагледано наше пољопривреднике од несвесне спекулације и подвале; потом, да га усаветујемо, да он сам ништа ново не прихваћа, не испитује, не купује и не проба, на на то све новине и сви огласи и рекламе препоручивали, на то ново било у свима другим државама на свету опробано и патентовано, докле то ново средство не испитује и као добро и практично не опробају, да то познати стручни заводи и другтва. Ми смо увек и једино за то, да наши пољопривредници добијају и примењују потпуно опробане и као добре нађене и оглашене ствари.

Нарочито код нас где тако изло има стручних тела која се искреним заступањем пољопривредних интереса баве.

Чак што више, ми у советовеном њиховом интересу саветујемо наше пољоприведнике, у смислу, па и у данашњој прилици, да и стара, добра и опробана средства: плавци камен, сумпор, галицу итд. поручују и набављају једино и некултино код нашег Пољопривредног Друштва и његових Подружница, или ако су задругари код Друштва Савеза и његових Земљорадничких Заруга, јер су само онда сигурни, да ће се сагледати од подвале и од штега, да ће набавити сва та средства чиста, потпуно исправна, како треба јака и с ничим непотребним нечовешама... и што је најглавније и увек по најповољнијој цену која је могућа.

Та Друштва не само да су вонозна да штите интересе земљорадника и да их чувају од штега и подвале, већ она су у стању и по највишој цени робу да купе, јер је набављају у великим количинама и у стању су и да најповољније поште добуду; и да не ради с посредницима већ непосредно са крупним произвођачима. Све тога века од тих средстава, као плавци камен, једино та Друштва, и нико приватни више, добијају са стране без царине, пошто Министарство Народне Привреде које за то одобрила издаје, сасвим унесно и оправдало, само код тих наших пољопривредних удружења налази јемства, да ће набављати плавци камен у највећем промету чистоте и јачине по саставу, продати наши пољопривредницима нечовеша и некаврени.

Наза су познати случајеви, да су се страни агенти размалили по земљу, нудећи она средства, смесе, лекове, старе опробане и нове још неопробане, правећи непосредно закључке и узимајући капаре.

Пољопривредници у намет се! Не бацајте свој новац!... Нико вам боље и повољније не може понудати све што вам треба за ваш посао од наших пољопривредних удружења!

На њима лежи дужност и обвеза, да све што се на том полу појави ново и боље, набаве и опробају, пак онда да га препоруче и уводе у практку. Њихова је дужност да те новине и проналаске прате и проучавају.

ПОДЛИСТАК

БОЛЕСТИ И ШТЕТОЧИНЕ ГАЈЕНИХ БИЉКА

— Пролозак за познавање њихово —

(Сертвогак)

Да се жита заштите од поменутих врста пламењаче, потребно је студије искрпнати пшенициркт, заштити пшенице од не сејати их у удовањима где се влага дуке времена задржава, јер је она важан узрок за разнице пламењаче. На таквим пољацима, у случају да се морају употребити за стрину, посетијати жито ређе да има више проваје кад се развају струковима, само ако нема бојанија да ће се усеви укривити.

2). *Puccinia triticina* Erikss. Појављује се само на пшеници свеуде и у великој мери као и прва врста пламењаче. Пеге су јој двојне. На лицу листе су дугуљасте мрке обојене, а на вањској и на сламици листе крине неге покривене су кокожицом. На којој се начин та врста пламењаче преноси на пшеницу, није познато.

3). *Puccinia dispersa* Erikss. Само на раки у великој мери. Врло се лако разнакује од претходних врста по својим својственим обележјима, а на раки се у пролеће преноси са заражена лишћа мајег гвезда (*Anchusa officinalis*), и њој сродно врста *A. battefieri* и *A. italica*), мадасте биљке што расту по утринима, опрајдају пљива, амадама и по шумама.

4). *Puccinia simplex* (Koern.) Erikss. et Henn. Студије код нас јак заступана само на јечму. Слична је са последње

2 врста пламењаче, а како се у пролеће преноси на јечам не познато је.

5). *Puccinia Lalli* Neils. (*Puccinia cornifera* Kleb). Слична је по својим знацима трима последњим врстама пламењаче. Појављује се само на ову, на којој се у пролеће преноси са заражена лишћа мајег гвезда (*Anchusa Cathartica*).

Неге предпрохитне мере: завођење пшенице и сејање жита на одвојено, пројамно земљишту важе и за заштиту жита од последње 4 врсте пламењаче.

Пшеница — *Erysiphe graminis* D. C. Појављује се као немалом пљивка обично на доњем лицу листа, ређе пшенице и раки. Не удружана, где се влага дуке задржава, може да обухвати цео струк жита и да оштети једнаке зрна. То ипак ни уму, на избегавати сејање жита на таквом земљишту.

Штеточине на житинама:

Лосва она — *Aphis Avenae* Fb. Зелена, ситна вама на лицу ове. Лист се, кад се по њему нацртава вама, врло узме на се затим осуши као да је сунцем ожегнут. Појављује се прошле године поточком јула, на позно посезаним овемама у великој размери, и осушила их је пре но што се доселат до калтава. Случај таква био је, према извештају државног економског Милоја Борбенића, у појединим општинама тукоског среза, где са читавих виша засејаних овема није било никаквог приноса. У мањој размери оштетене је овема у вивама код Бачиног Врдома у жарковачком атару. У овом атару вама се местинично појавила и на лицу јечма и пшенице и без осветних последња. Међутим и рано посејани овема, на које је нацртава вама, одржали су се, али су због закрљавости струкова подбацили. Појаву вама на овема, на основу по-

Stoga je dužnost sviju stručnjaka i pravnih pomoćnika prijaviti, da u svakoj prilici savetuju naše poloprivrednike: Nalazilašte sve svoje poloprivredne potrebe sa svojom našim poloprivrednim udruženjima.

ДРЖАВНИ ПОДРУМ У ПЛЕВНИ

Ширењу круга читалаца neće бити поштато, да се ипак у Виноделско-Воћарске школе у Букову подуже један велики подрум за вино. Подизање овога подрума изазвала је потреба школе, пошто она нема правидно саграђеног подрума, а уједно и намера да се Крајина, као најбољој виноградској области у нас, да један „угледан подрум“. Погледавши намера је последица тражње, која је и у јавности изнoшена, да се у земљи подлогу, „угледан подрум“, који би ичлази да послужу разноврсним циљевима, а у првом реду, као што их ми казјемо, да буду практичне школе практичара за боље неговање вина.

Подрум Виноделско-Воћарске Школе има, дакле, да послужу двојаким циљевима: са једне стране да смештање и неговање већих вина, и околини за неговање приватних вина. Зато се он и подиже у толиким размерама, које не биле потребне за школу; и зато је место за њега изабрано да би био пристојачији интересанан. Хоће ли он моћи да послужу довести и околини онако као што се замислило, зависиће од начина које се за то може изабрати. Једно стоји, да он у *омишљеним* размерама не може да прими онолику количину вина која може околна да да, и да се, по томе, мора количина, која се од приватних прина, ограничити на неки меру. Тога ради и подрум имао би задатак наше задатке истраживање — аналитички, а највише конзервативни; последњи ишти је место поред једне школе, ишти је зато прилазан.

По томе дакле нас занима више конструктивни део овог подрума. Пројекат његов био је један приватан инжењер. Он је по наодина и нацртима који су му дати изабрао

шиљавца државних економија, за промату годину да забележили и у омишљеним: носавском, кодубарском, подгорском, јавничком, линишом, млааском, доспотовачном, тринашком пољешком и жушком.

Пред време ишта наш подужи јаја. На стварању јаја предике, па се на израде их нах изасти ваши. А ако за дуже време проведи у омишљени, јаја због влаге иштине, што ће се догодили задржавати стварање одмах носати летне, или бар до јесени. Такође земљиште, ради веће сигурности, не засејавати носе тога стварања. Најпосле не губити из вида, да наш маке ишти право посрале омише, јер до појаве ваши толико одмаку и порасту да зако ододемају његово навали.

Ваш на земљишту култура — *Aphis Zeae* *Rosler*. Ситна, млавакста ваши на земљишту култура. Заражен стварање лакрвама, иштих по пошту, па се најпосле заједно са стругом оштине. Ваши се појавила предике године почетком месеца јуна у отару села Ступине. Зарабена и Коментити у ср. јадранском, и на већим површинама уштинити култура. Тако исто, ирениа изавети државног економија Анд. Буричића у мношам пљавима ср. јасенишном, поглавном на пошам културама. Ирениа култура из зараванам су, а омишљити засејавали други усевима.

Као и ирениа ваши на омишљени, тако и ирениа оне из шљавца култура заводи изнадор, да младе ваши, што се изавету из иренишких јаја у земљи, иштину из оштине у храни. Свега тога побринути се да се култура на време носеје, како би на случај појаве ваши вање страдао.

Ишт. Рајковић.

ишти и предрачун, који је дошчије у неколико преправљан. Но, ишти неопознатице доволно задатка подрума, или једна одређена циера тршкова преко које се ишти смело прећи, био је уроек, то су у пројекту испуштена навести радова који чине вахан недостатак подруму. Ми сад већено узлазити у то, а на ралога што се по иштине томе и накладо ирадити. Само морамо констатовати то иштину, да ми у грађанској струги неможе луке, који су се нарочито базили проучаваном конструкцији полoprивредних грађевина, особито да оне одговарају снама привредних захтевања, па неможе ни такве који се бар ишти интересују за те грађевине. Зато нам се и подуже грађевине такве који не одговарају потребима, а највишемо тако експоненте, да их је теже и подштину онда се сва кривица иштинује на нас, полoprивреднике.

Док је тако код нас, у других народа је другичије. Грађина ишти своје специјалне инжењере за полoprивредно држењинство, приватни грађевинашки биро иштине засебно одељење за конструкцију полoprивредних грађевинашких носана. Није нам пријатно зато, што смо старија држава, али морамо признати да су нас у Бугарској у томе претекли. За своју културу, нарочито полoprивредно уређење и полoprивредно законодавство, Бугарска има да буде обележена и нама; али има по где што, што би ичлази да иренишмо и ни од вах, без икаквог стила и зазора. Подизању полoprивредних грађевина, особито код полoprивредних завода, обраћа, се много већа пажња: да оне одговарају принципима полoprивредне науке и праксе, и да су оне савремене, како с *иренишким* тако и *грађевинашким* гледистима. Не вање ишти се смуда један споразум између техничара и полoprивредника, једна специјална студија. Свега тога у нас нема; па ишти на грађевине у полoprивредним заводима не носе ни обележја привредна ни модерна. Ми мислимо да тако не сме и даље да остане, и нашојмо да Министарство Народне Привреде не сме да буде и даље равнодушном према томе.

Да се ишти с коликом је брижљивошћу израбан један подрум који има да послужу иштинушном-иштинушном циљу наводимо онде оште државног подрума „Винарско-воћарске школе“ у Плевни.¹⁾

Подрум је смандан на западној страни од самог града (Шлене), на један спрат, иштег окренут истоку.

Има три главна одељења, која се зову: 1, *оперативно одељење*, у ком се прерађује грожди и у шкуе се налазе разне сираше и машини; 2, *буџетарско одељење*, да време (буџетације); и 3, *ишти подрум*, у коме се држе вино по врењу, до иштинушних савршавања.

Последње одељење, подрум, иштине се сам у земљи, и састоје се из четри (4) одељења на сводовима. Одељења ова стоје у велик посредствено специјално за тај циљ направљених дрвених врата. Спела, у подрум узлази се само на једна врата.

Дубина подрума је 6 метара. т. ј. дубина у земљи; а ширнина је сваког одељења по 6-40 м., дужина пак по 18 м. Под је цементираан. Зидова са унутрашње стране, да не би се хитала плесан, измањани су вајире иштине (од греча и песка), а преко тога су презмањани једном економом: од 100 делова греча, 10 делова калиштине-хлорида (Ca Cl₂) и 15 делова плавог камена (Cu SO₄). Спела се ова омишљено сираваља: Најпосле се свала од ових свеса одвојено растворила у води, носеје по нештине, и онда су употребљене за измање. За растварање узмањано је за сваку по 100 литара воде.

Пре по што се ишти у главни подрум има једно предње одељење, названо „предподрум“ („прид-избине“), који је за

¹⁾ Добротом г. Хр. Дасиловић профессора.

то, да заслоня подручје од топлих и хладних надуваних струјања, која имају рђаве последице у погледу на квалитет вина. Осим тога тај предњи подручје је одређен и за то да служи земљи, кад је студено, за пране и запуњавање стакла (одлаша), почев од у меку може да намести змији нећ за грејање.

Подрум нема никаквих прозора, пошто има 18 добрих вентилација (одушака), које врло добро пречишћавају подрумски ваздух.

Оперативно и ферментационо одељење састоје се свако из два одељења, т. ј. оперативно одељење има два одељења и ферментационо два. Та се одељења налазе директно изнад одељења доњег подрума, тако да представљају прилику (отакуч) подрума, и стоје у вези с доњим одељењима особито отвореним рукама (четвртастим), које се, кад за њих није потреба, затварају даскама. Кроз исте руке се непосредно нева (прева) испушта у доњи подрум пререди вино.

Свако одељење с вена, од куда прилазе кола с гроздјем, има своја особена врата, а сва пак одељења унутра су спојена једно с другим такође вратима. Да ова не би запријаша много места и да им не би ништа сметало отварању и затварању, направљена су тако да се отварају и затварају уворело са зидовима.

Ферментационо одељење има 8 вентилатора са по два прозорчета и снабдевано је добром руском лежи, која се лажи кад зато буде потреба.

Оперативно и ферментационо одељење, пошто су зидови у њих тањи, имају ширину 7-20 м, висину 4-20 м, а дужина им је толика као у доњим одељењима. Под је и у овима цементира, а зидови су изнутра и споља измазани калтером (креч и песак). Тавани је исто тако замазан.

Будова има ових:

У доњим одељењима: 50 бачава, запремине од 1700 до 4000 литара; 10 бачава по 1000 литара; 14 бурета по 500 лит. и 16 бурета по 100—300 литара;

У ферментационом одељењу: 6 каца по 10.000 лит. 2 каце по 2000 лит.; 4 бачве по 2.500 лит. и 4 бурета по 500 литара.

На случај да у ферментационом одељењу не буде довољно стубова, узимају се они из доњих одељења.

Рашире је смештано вино у подруму до 160.000 литара; али услед вилокосне заразе и других нових болести на виновој лози количина се умањавала, док није, као сад, дошла на 52.000 лит.

Уа подруме, осим две мале собе које служе за канцеларију управитеља (винара, подрумара) и његовог помоћника, и које су на горњем боју подрума, има још једна мала аграда, која се зове „рационална“, и у којој је стан пољног чувара. У тој агради има 2 ламбика (калана) за вечне ракље, система француског; први запремине 200 лит., а други 300 литара (Рува).

Подрум има чесменску воду, и она је доведена кроз горња одељења.....

И ако кратак опис, ипак нам даје слику једног доста правилно конструктивног и уређеног подрума.

Ту доцну ливадарства и нашла пронаша је поло-приредних-сточар још доста рано. Она се поглавито састоје у онтокопљивању добрих, приносних и хранивних ливњих трава и њињих биљака, које је на ливади и у сени уочио. Њих је он огледа ради засејао на орици, и уверио се, да су оне на обрађеној подлози одбиле и млатко биљ и много већи принос, — засејао је према потребама свога сточарства тил њињим биљкама као и другим условима веће пооране по-вршине и.... тиме је решио важио питање, које раније нистакосио.

Тај значајни, другачији преокрет у државна напреднијим пољском привредом и сточарством, извршен је крајем осамнајестог и почетком деветнајестог века. У нас је тај преокрет делимично и недовољно, само по долима, извршен у другој половини прошлога века. Тај благотворни систем у обезбеђењу стоке храном, тако је и могућно извести и по нашим обрехастим крајевима тамо, где се по старој навики још непретрпано оставља на прелог један део зиратне земље после, извесног броја година, као што се то и нас каже на одмор, да се угари, да се опоравља и снажи за нове жетве.

До преокрета у пољској привреди, која је као што смо видели измазана сточарство, и само претешено потребама и захтевима култура, владало је стари на зиратној земљи *трехлини систем*. Њеку је основао била у овоме: једну трећину зиратне земље редовно је запринао прелог, прили једна трећина оранио остављана је необрађена, остављана је за дужи времена да се угари, „одмор“, да се опорави од изурности до које су је довеле измногогодишње жетве једна за другом.

Тај систем у пољској привреди имао је своју епоху, саме привремене прилике и доби тадање подршкави су га, омогућили су му опстанак и трајање. А и у пољској привреди мењали се и прилике и времена, а с њима уноред и потребе, количина и каквиона средстава, на и сам уобичајени начин за њихово добијање ради запошљавања ошних потреба. — Населеност култура згушњавала се, настајала је релативно (сразмерно) све већа тежакба за успешно кољене привреду на дотадашњој зиратној површини. Мисла је постепено али стално потреба у већим, донашним просторима добре земље за обраду. Цена земљи експоненце, па и сама дотада неважна закупљена земље за обраду, поче се бити све више и више изнад утврђене норме (границе). Цена земљи и закупљена за њу скакала је паричито онолико гле је била већа распараност и издељеност имања. Настало је било доба да се и оне земље, које су дотада важила као мале подосе за зирање, баце под плуг, када се зине илеу могли на свели триста пространи испусти, стародревне утрине и уопште природна пасалиста. Настало је ситом прилика рушење тога целог, јестивог, екстензивног система за исхрану стоке — на да уноред стим није било оснивање система *стајског хранења*, хранења на јаслина, не само за време дуге зиме, већ и преко лета. Необављивае за ову потребу обављивао је само тиме што се ни у тој ошитој земљи за добијање веће зиратне површине није ни пошњавало и па гајење њињих биљака за исхрану стоке, нити се схватала права важиност њихова у напореду и новом систему привреду на имањима појединца, па дакле ни укучно у целој земљи. Према томе, гајење њињих биљака за стоку није се ни тада још могло потпуно одољати. — Тај основни преокрет није уочио у свету било лако извршити, нити је лако било из-

вести тако ogromnu promenu u mishlenju i na delu. I jedno i drugo neће naravno lako ići ni u nas, jer i u nas postoje iste ali slične navike i zastarele predrasude.

Stoka je smatrana kao potrebno živo, kao zahtevna za proizvodnju đubreta radi popravke zemlje: na čak ni to đubre nije svuda i svakad onako i u ovolikoj meri iskoristivano, kakvu važnost i vrednost u stvari ima. Ali dok je bar to značajno pitanje o koristi stочног đubrета u kulturiјним zemljama već davno rešeno, te se s đubrетом привреднички и računски поступа — u nas je i to још једнако мртва тачка. U nas се још ни дан данас није досећло до сазнања о оштрој важности одржавања и појачавања снаге земљане, није се стекло оштре уверење о важности сточног đubrета као приbrane и готове хране, коју само треба дати пољским useвницама онда, када тако рећи већ и очима видљиво да они гладују, да кријаве, да нам из године у годину жетва мршава. U нас већина људи још неистратно старо mishленje, да нам је стока у оштрој привреди само једно средство да се без даљег труда и рада користимо и оним земљана које или за плаћ кису, или које не можемо стићи на време да обрадио. Наши су привредници још и данас више узимајући стоке него велики продаци, свесни започиња и рачуни одгајача. Та mishлена о стоци и сточарству код нас и данас још произлађују....

I онда, — када су се појмови о привредној важности сточарства и о пресудној улози стоке у привреди почели свуда разматрати, кад се свуда стиче уверење да досадашњи систем исхране стоке није савршен, а досадашњи начин производње хране за њу није ни савремен нији привреднички... да ли је још какво чудо, што се у привреди нашега народа не уићи потреба да се и стоци шевести нарочита брига, да се и за њу мора тровати и рад и новац и време? Да ли је онда још какво чудо што не можемо да се отресемо старе узалости и данас, кад је свуда у свету настало време оштрих и појединачног интересовања за стоку, привађања, обавештавања, бирања и огледања начина за изданију и обликају производњу сточне хране? Да ли је онда чудо што и не поинамако на засејавање орница сточног храном није се старао и поинамако важнијих бизага, које су за ту ствар погодне? — Једном речи, не да се замислити толлика равнодушност код једнога земљорадничко-сточарског народа, који поред досадашњег привреде — гајење useва за исхрану људи и подкиравање других људских потреба у тој мери — неће ни данас још шпшта да учини за своју стоку. I данас још сва брига његова за стоку састоји се само у трешној бризи за попас, а сав утронак врењама, снаге и нешто пона — залаже се и данас само око косядабе и сређивања сена!

Прекрет у досадашњем нашем сточарењу.

Када орда зла година притера, када сточари пријели на обилну бригу зла соб. т. ј. када му поинују и левдуу друготраја суучева зета и летња суша силе и униште — мора и он да поине да мисли, мора да се довија како ће и своју стоку против глади и пропати да обезбеди.

Мукa и невоља је зар најбољи учитељ човека — само ако хоће да се учи и да се научи. Свака, позноривредник, сточар, то мора да чини хтео не хтео, јер му другог излаза нема, јер му другачије ни останка нема. Сточар мора да припрема. да производи храну стоци; он не сме нише на берићет и на киншото лето да се ослања, ниш да се уда у оне ливаде и ошадке и онакве нашваке, о којима сво већ говорила. С овим је погодно на чшто сточар напредних привредних земља; само наш сточар као да се још пре-

мисља и капи, зар да не прекрши закон старог начина, онга нашег смешног презања, да не радило никаког друготраја, него како нам је бабо, правда и... чукудемо работо!

Али те старе предрасуде грмале се брао саме од себе. И наш сточар почеће да ради. И он ће за сточну храну почети земду работи. Нека се само почне појединачно у свакој срези и у свакој селекциј оштини у тој правцу, па ће онда и наш сточар летом, ваган мусом и невољом, увидети, да му је један сиас и излаз за сточно богатство — плаћ и сета! Јер, кад сене једном купи, кад за сетву једном земду обради, кад земду једном засеје. — моћи ће после без велике брига и труда годнама т. ј. добрих 8 до 10 година три до четири пута годишње са те земле да склада сачне и хранљиве откопе.

Привера радит: плава нодрa лудерка, или, како је наш народ краће назива детелина, и дан данас намај као најгладивија, па без великог претренивања може се рећи и као једна ивица биља, која је позната и мења цвеноа и онако, где без ве напредан сточар већ давно не би могао отпати, али исто тако и онде, где је прекрет у застарелим навикама и mishленјима и у свакој раду већ силно околности наступио.

(Сарајево се)

БЕЛЕШКЕ

О лечењу и профилакси свињске куге и свињске заразе. — Марвин лекар В. Шавер у Јашпорову, Галиција, објавио је данске године у Oesterreichische Monatschrift für Tierheilkunde један саспан на и успешан начин лечења свињске куге и свињске заразе. Он је последње 4 године имао прилике проучавати оне болести у Угарској, у зареженим конитату Бач-Бодрог и огледати свој начин лечења.

Ово његово лечење састоји се у следећем: Прасцима стариј 2 дана до 6 недеља даје Шавер вајуре $\frac{1}{2}$ литра кравље (немакаљаченог), 37°C топлог млека, разблаженог са 4:1 воде. Овој количини млека додаје 14 грама формалина (40 процента) сваког другог дана. Постепено, до 3 недеље повисе се доза млека на 2 литра, које се разблажи са $\frac{1}{2}$ литра воде.

Свињска стария од 2—6 месеци даје некињава воду са $\frac{1}{2}$ проценташним раствором формалина, $\frac{1}{2}$ литра па сваке и то као тек један пут дневно, а као прохладитијум два пута недељно. Оне болесне свиње које више неће да једу положи се на лева и њима се уздје кашиком $\frac{1}{2}$ литра пожеуте миесе. Све свиње чија телесна температура није прелазила 41.5°C одрживе су просечно за 8 дана, вели Шавер.

У случајевима где преовлађују знаци куге скопчани са јаким привређима траје лечење код свиња млађих од 6 месеци 3—5 дана. Код свиња старијих од 6 месеци коже се оормалин и у 1% раствору давати.

У случајевима где су знаци свињске заразе претежији траје лечење 5—8 дана.

Код невоштне инфекиције излечена је куга за 3—5 дана; код свињске заразе успех неутјум није тако поволан.

Овај начин лечења свињске куге и свињске заразе такав је, да га наши варовни лекари треба одмах да употребују.

Пламњача на лози, справљање раствора плавог камена и прекање. — Противу пламњаче (перноспорне) на лози поздаво је стредство раствор плавог камена, како

треба спираних и у довољној јачини, ако је плава камен чист без туђих пријеса и ако садржи чистог бакарног сулата 98—99 проценти. Уз плави камен ваља растварати и смењати у креча.

Прекаље овим раствором ваља извршити неколико пута преко године: најмање три пута и то *прво* прекаље што раније, а најдале пред цветање, чим се ластар развије до 20 см.; *друго* прекаље чим доза цвjeta, али најдале за месец дана после прота; *треће* прекаље полаз месец или месец и по дана; *четврто* прекаље и *петврто* пут, ако је потребно и пред бербу гроздја.

Ако је клима топлима или су виногради на нижим положајима и близу воде, треба прекаље чешће, сваки 20 или 30 дана.

Справљање раствора бива на овај начин:

На 100 литара воде узети 1 кг. (по потреби, а нарочито кишних година и до 2 кг.) плавог камена и толико исто воденог креча. Одлити 5 литара воде у неки суд на креч растворити засебно, а плави камен у већем суду (бурету) засебно. Растворен креч (кречно млеко) треба да нагледа овако као кад се кречи. Груљево плавог камена у кесци замесити у штап и попитати у воду, да се раствори. Кречно млеко сипа се потом полавно кроз сито или ретко платно у раствор плавог камена и за то се време непрестано меша. Воде ће се мешање постићи, ако се узме трећи празан суд, па се у њега у исто доба и заједно сипа раствор плавог камена и раствор креча, а помагач непрестано меша и онда тако помеша и размућени раствори сгуже у бури са главном количином раствора плавог камена. Много ступе до тога да се раствори што боље помешају и размуће. Зато и после постигнућа смешавања, треба састављени раствор и даље мешати.

Најпознатији начин аробана, да ли је течност добро спиранија, то је, ако пошто се чорба стадожа и овог набистри, захватити чистом плашном чапом течност, па је прикоснемо уз боу знд или прена табаку бде артаје; ако је боја плавачеста или слабо зеленкаста, онда је чорба добра, није јака. Кад дунемо у чапу ако се озго по површини течности гради експлозија, знак је да је узгубо више по што треба креча.

За *прво* и за *друго* прекаље узети на 100 литара воде по 1 кг. плавог камена и креча; за *треће* доста је и по $\frac{1}{2}$ килограма.

На хектар винограда треба за прекаље течности од 200 до 500 литара.

Прекаље се најбоље врши прекалицом која има енка, танах влак, да се течност расипа као најцифшанија роса и да млаз има снагу да далеко шибва.

Ове године Српско Пољопривредно Друштво *продаје плави камен 1 кг. 75 пара динарских.*

Прекалица српске израде стаје 32-50 динара, а хваца око 16 литара раствора.

Прекалице са стране не могу се набавити због скупе државе. Она је толика, колико стаје на месту и сама сирва.

ГЛАСНИК

Ново аустријско закон против сточних зараза. — Пошто се и као рече, због закљученог уговора са Аустро-Угарском, све што се односи на уређење и прописе сточног докарета и

сточно — лекарске познатије у јужној или југојужној, то доносило неколико јединици у законском предлогу чије изношење пред аустријски посланички дом ускоро предстоји. У новом законском предлогу пожео је рачуна у аутогубинским жељама и захтевима нов, пољопривредних кругова, тако је читав једин или два сточна зараза, као што су претрета, екација, шана и устубоља, прибрјао опшом болестица, па које је држава обавеза дати накнаду, па случају да стока од њих узгине. И ако ће с права краја државни буџет узме бити јуко отерећен, неће то иза непредкаже остати отерећење, јер некуства која су стечена применљивањем закона о накнади штете од стране државе за стоку која се мора побити узслед плашве заразе или сависке крече, познана су у томе смислу, да са ограничавањем и угубинањем заразе онда временом и случају применљивања накнаде штете. Сонтрактима од зараза обавезе стоке које су до доношења тога закона редовно прикривали појаву заразе и проунштани пријављивање властима, јер ни никаква накнада није носила бити доуствана, после доношења закона морали су у свом сопственом интересу пријављивати сваки позорни случај обољења стоке, да би на случају изневања могли поднати прена на накнаду, а то је учинило, да се могло претити прописани мерама за спречавање ширења заразе, комуникацију иуд, и да се штељавијо ограничавање и угубинање леда заразе.

Пашњачко удружење за Ђутомилх (Дјутмирац) и околицу. — Државо је крајем прошлог месеца свој редовни главни скуп, с кога доносило неколико интересантних изводности. Председник удружења, професор Ханс Малак поднео је извештај извештај о раду узрале у првој пословној години; он је изјавио, да је предузеће сада и економски обољено и да ће по довршетку повода до краја 5—6 недеља бити у Валбији го-тово и први пашњак за младу стоку које ће послужити сивка за узгед. Скуп је донео закључок: 1. да се за пашњак не наплаћује по старости, но по тежини грма и то: за грмо до 100 кг. живе мере круна 20, до 200 кг. круна 30, до 300 кг. круна 40, преко 300 кг. круна 50. — 2. Одређивање вредности стоке бива у двома класама и то за 1 кг. живе мере у 1 класи по круну, — у класи II по хектара. 3. За обезбеђење наплаћивања се по 1%... На тога се видело колико много так, пољопривредници поклажу разумевању и интереса за користност подизања заједничких пашњака и за важност и значај пашњачког одржавања стоке.

Износ жеља у 1907 из Аустро-Угарске. — По званичним извештајима износио је 2,769,289 толара у вредности 52-6 милдуна круна сирам 3,455,614 толара у вредности од 61-1 милдуна у 1906 године. Од изневоше количине вад на Немачку 2-42 мил. толара, на Енглеску 100,600 толара, 100,900 толара у Ханзбуршко пристаниште. Износ сагда износио је 1,955,537 толара у вредности круна 57 милдуна, сирам 1,817,109 толара у вредности 53 мил. круна у 1906 год. Сагда изнезено је у Немачку 926,000 толара, у Шпајндарту 404,000 толара. — Као што видимо од произвођаче пшварскога жеља како у самој сиранији, тако и у ирерађењу вад Аустро-Угарске има знатан износ.

34 изложба гојазне стоке у Берлину на средњашном сточном тржишту. — Држи се ове недеље (од уторника 23 до петка 24 ов. месеца закључно), и то је једна од највећих и најбољих уређених изложба које врсте стоке на економској кону. Не само да је значајна с тога, што је Берлин највеће потрошачко место неса и млати у немачкој царевини, већ то је и традиционално место за источну, западну, северну и јужну сточну шареницу, где се стичу најбо транслокти уводина држава, тако и из саме земље, већ је немачка изложба гојазне стоке која се сваке године приређује у историнској царевини, узгед и обрзап за прерађивање таквих изложба, на морима се каквоћа и придоноси гојазне стоке пени не само на живим грмима, већ и упоредним пробама главна изложене стоке. Награда за преднише обилате и за знатниче, пронаољаче и за квалитет и трговец који се баве гојењем стоке. За годела ће се издати две највеће награде аналитичке: држава златна државна медалја и златна Пантумова медалја.

Изложене равне немачке раче годела изложба шта могу дати као угодна стока. Биће изложена источно-пруско холандска раса, северно-швајцарска млада волон, швајцарски волон, сивенталци и северно-немачке долинске расе. Како по-

требу у месу немачке паревине нису у стању подмлатити цеога говеда једино за клавне одређене, тим пре што потражна меса у Немачкој стално расте, што се осећа и у Аустрији, па и у Северној Америци, досадашњим главним извозницама меса у Немачку, па чак до скоро цеога од билине хране инаше стаповишито Јапана, почеве се тражити меса за своје потребе, то у Немачкој налазе да се најплоднија нација мора обратити разумној и унутрњој гојењу и оних говеда која су до тада одређивали својиме дајуће, за тога се, на давање млека и за његово пуњење, даде старих волова, бикова и крава. И у том погледу берлинска изложба имаће да покаже значајних примера.

И ако овчарство за месо дадемо заостаје још овчарства француског и енглеског, ипак лабоже ривански онада за месо и за месо у исто доба, тежи се у Немачкој свима силана, да се што неом производном и у том погледу буде мање зависан од иностранства. И гојане овце биће изложене.

Исто тако и свиње, не само матори твојени брани, по и млада раностава свињака, за чак и прасад сисањад у живот и у закључном стању која су омиљен залогај и за јужни и за северу Немачку, Болсебаје деле сисањем месо волко је и постојало, али улов мисти на Америке у 1906 износио је 120 мил. кгр. а међу тим потражна и тако стално и нагло расте, докле се број свиња не увеличава, то уреду тако у Немачкој је настало стално повишавање цена свиња и мисти. Због тога су се нарочито увели аграри да покажу на овој изложби, да и у свињарству Немачка није толико зависна од иностранства, како се то обично мисли. И с тога главнина берлинска изложба гојане стоје биће интересантна, па и за нас поучна, то ћемо довести опиширати прилика чим буде резултат изложбе објављен.

Мађарска трговина с грожђем. — Мађарска је 1907 год. извезла 116.337 ц (1906 г. 84.926 ц) товара стовог грожђа и 1034 ц (1906 г. 171 ц) винског грожђа, а увезла 2815 ц (1906 г. 2306 ц) стовог грожђа и 4178 ц (1906 г. 4752 ц) винског грожђа.

Море трговне распарчављања пољопривредног имања. — Пошто је распарчављање имања и у Швајцарској узело већи мах, то је Пољопривредно Друштво из ст. галиска интон ступило у споразум с кљадом, да се предузму мере против овог зла. Основна намера на то представљају су ова: при доби парчета земље, не смее се ићи изнад 30 ара, изузетак су окупице, грдине, виноград и при јединственом имању. Иад се једино имање кући као целина не смее се даље делити пре изсека 3. година. Дале ограничавају се издворебне и подвале при издворивању и забраниду се говори на куповину и продају који мду на руку распарчављању земље.

ИСПРАВКА

У бр. 15. у чланку *Марко обезбедила основицу болел и тридесетого стопокроту* потрпале су се на стр. 134 ове грешке: 1. „у зирпотоу храна“, а треба у зирпотоу земљи; (1 субјаб, одо 10 ред, реченица: „Прелом (угари итд.); 2. „дорењена раногосва између влагер ратарства“, а треба „дорењена раногосва између ратарства и стопокрота“ (II субјаб, одо 11—15 ред, реченица: „Једном речју...“ итд.).

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

(продатак)

После подне, 3-15 часова

На скупу је допован број чланова за решавање и Председни позива секретара, да на дневном реду прочита писмене предлоге појединих чланова, упућене збору.

Секретар прочита предлог члана *д. Велажери П. Стојковић* о искључувању извесних чланова из Друштва, због неких аморалних исказа, која г. Стојковић предлаже, позивајући Председника да се пред збором најисни: да ли је он о тим

писанима што знао и да ли је са њиховом садржином солидаран?

Пошто Председник најсвесаније изјављује, да пре свега, ту појаву сажаљева, да му та писма ипсу била позната, ишти је он с њиховом садржином солидаран, објашњавајући једино, да у друштвеним Правилна никако одређе нема, по којој би се по предлогу г. Стојковићева могли чланови из Друштва искључивати, — ишта збор, да ли жели, да се за предлажева писма прочитају, која гове. Стојковић отукује?

Збор реви: да се писма не читају и да се преко тога предлога пређе на дневни ред, што је и учињено.

Секретар чита писмен предлог редовног члана *д. Павла Радошевића*, да се добротворни, уредовачки и редовни чланови друштвених, осим „Тезана“, „Пољопривредног Гласника“ и „Пољопривредног Календара“, као што то прописује чл. 14. друштвених Правила, уступају бесплатно још и остала друштвених књижевна издања. — Овај предлог упућује се Управном Одбору на оцену.

Госн. *Ана Јовановић* износи потребу за тењу стручну и пословају узакону везу између две најплодније пољопривредне установе у земљи: између Српског Пољопривредног Друштва и Главног Савеза Српских Земљорадничких Задруга, наводећи користи од њиховог договора за заједнички и смислен рад на унапређењу домаће пољске привреде, који ће један другог допуњавати и подухватити, — па предлаже, да збор препоручи друштвеној Управи, да у том смислу предузме потребне кораке код Главног Савеза Земљорадничких Задруга.

Збор једногласно прихвата и узакни овај предлог и упућује га Управи на извршење.

Госн. *Јанко Шопаров* покреће питање о оснивању Пољопривредног одсека на виахом Универзитета, напомиње рад и саветовање о томе на конференцији и састањима Српског Пољопривредног Друштва и како је без учешћа српских школованих пољопривредника решавано и решено питање о највишој пољопривредној настави, упућује у Закло у Универзитету Пољопривредног одсека као саставног дела енглеског заветства, па мисли, да не би смело да буде изведено и уређење тога одсека без учешћа Министарства Народне Привреде и Српског Пољопривредног Друштва, — а на основу сета тога предлаже, да се код Министар Народне Привреде и Министар Просвете у том смислу учине потребне представе.

Пошто је Председник објаснио, да се сад баш ради у Министарству Народне Привреде на што скорорије отварању тога одсека на Универзитету, збор прихватају то на знање усваја предлог и упућује га Управи на извршење.

Госн. *Александар Главојевић* предлаже, да Управа Српског Пољопривредног Друштва у којико може са своје стране допринесе, да се наши вођари обуче у европрану и чувају воћа на дуже време, а тако исто и венитни накована, нарочито у оних провинција где су вођава подигнути стонин, змиским сортама ради трговине. — Предлагач се позива, да свој предлог формулише и друштвеној Управи на оцену ушти.

Госн. *Алексијевић Ружан* предлаже, да Друштво утеш шаље по једног изасланика на зборове Монашког Дружења. — Председник одговара, да ће Друштво увек носити свог изасланика, кад год Удружење то захте.

Што се пак одређивања награда за манастире тиче, Председник позива г. Утвића, да о томе напаше формулан предлог и да га поднесе друштвеној Управи на оцену.

VI.

Председник саопштава, да је на дневном реду Предлог *буџета прихода и расхода Друштва до 1908. годину*. Пошто је секретар прочитао овај предлог у јединственом, по принаву и издавању, збор га је без икаквих примедба усвојио.

VII.

На дневном је реду избор Председника, Потпредседника и шест чланова Управе.

Пре него се приступи избору поменутих друштвених чланова, Председник позива збор, да набере три члана, који

ће безбедити гласове гласача при избору, а уједино оверити и потписати записник онога збора. Збор онашћује Председника да предложе 3 члана. Председник предлаже г. г. Сретана Јевтића, Андру Гангоријевића и Павла Радољављевића. Прима се. Приступило се избору и по свршеном гласању констатовано је да су гласали 47 чланова и да су изабрани:

- За Председника г. *Вучко С. Богдановић* — једногласно.
 За Подпредседника г. *Ама Живановић* са 40 гласова.
 За чланове Управе већином гласова:
 Г. *Јов. Ф. Вистецки*
 * *Марко Милковић*
 * *Јоша Марковић*
 * *Нико Јовановић*
 * *Вел. Н. Стојковић и*
 * *Ђорѓица В. Тодоровић.*

VIII.

На дневном је реду избор *почасних и редовних* чланова и Председник позива секретара да дотични предлог о томе прочита. По прочитаном предлогу друштвене Управе, а на основу 9. и 12. члана друштвених Правила, избор изабра:

а). За почасне чланове:

- г. *Ђуру Па. Илића* уредника „Богородица“ у Осеку и
 г. *Дра Ј. Заводина* у Прагу.

б). За редовне чланове:

г. *Ђорѓица Станислављевића* сулента виноделско-воћарско школе.

г. *Михаила Петровића* сулента виноделско-воћар. школе.
 г. *Владимира Тодића* Председника Округне Пољопривредне Подружнице у Ваљеву.

г. *Дра Косту Поповића* агронома у Нишу.

г. *Милошана Н. Јагорића* кљичара у Зајечару.

г. *Ђоже А. Поповића* економа Српског Пољопривредног Друштва.

г. *Косту Тодоровића* земљара у Београду.

г. *Светозара Гођевића* индустријалаца у Београду.

г. *Стојана В. Симића* Председника Правосудног Суда у Песцима.

г. *Саву Вукосављевића* вишег војног ветеринара у Београду.
 г. *Марка Љ. Ђедовића* економа из Огудла у срезу ваљевском.

г. *Миливоја Ж. Пауновића* учитеља у Мионици.

г. *Драгутина Радољављевића* државног економа.

г. *Милоша Амстозовића* државног економа.

г. *Здравка Петровића* државног економа.

г. *Светозара Максимовића* државног економа.

г. *Милошана М. Миловића* државног економа.

г. *Никола С. Петковића* воћара Топчидерске Економије.
 г. *Брану Обрадовића* учитеља у Мионицима у срезу жуђињском.

г. *Јанку Ђ. Божића* економом у Ваљевцу.

г. *Светозара Халуића* учитеља у Сврљигу.

г. *Петка Павловића* економа у Вел. Селу у срезу поджаревачком.

г. *Васу Живановића* економом у Стањиној Реди у срезу подгорском.

г. *Драгошину Ђурића* пензионера и економа у Београду.

Збор прима.

IX.

Пошто су прочитане честитке које су Збору стигле од подружница и пријатеља српске пољске привреде из свију крајева наше Отлабине, Председник објављује да је оним завршен рад Збора, захваљујући учесницима на искреној потпори обрскога рада и оглашњује, да је рад овогодинашњег Главног Збора закључен. Уједино благодари Збору на поверењу којим је додјеленица Управе била одликована и обећава, да ће и у будуће својски потпомагати Друштво на постигању његових узвишених и за домаћу пољску привреду корисних циљева.

Секретар
 Српског Пољопривредног
 Друштва

Др. Ђ. Радич

Овај закључак овереноју конвенцији збора:

Срет. Јевтић, Андру Гангоријевић, Павле М. Радољављевић.

Председник
 Српског Пољопривредног
 Друштва

В. С. Богдановић

ОГЛАСИ

РАСАДНИК СРЕЗА РАЖАЊСКОГ У РАЖЊУ ИМА ВЕЉИ број чистокрвних кокошака расе „*Мехелске*“, од којих два посведичено попише ковада јаја и може их продавати и ван среза.

Цена је јајима од ковада 0-10 дан. Шаљу се и на доштају. Паковање и експедиција по стварној књишању.

ЕБр. 55. Из канцеларије управе расадника среза ражањског 5. фебруара 1908 у Ражњу.

8-20

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Иањим од почит врте једног. ступца по 10 пара динар; од осталих кружних висиена по 15 пара од врте и од ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *пола стране* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четврт стране* 2-50 динара (2-50 круна).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 17. броја „Тезака“: *Чланци:* Наваљавате све своје пољопривредне потребе само код пољопривредних удружења. — Државна подрна у Песцима. — Мораво обезбедити основуцу болесн и прихидијем сточарству, (спршиће се). — *Подљастак:* (спршетак). — *Балишке.* — *Гласник.* — *Испрвата.* — *Друштвени и подружнички послови.* (спршетак). — *Огласи.* — *Цена огласима.*

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДНАКИМ

ЦЕНА ЛИСТУ

ПРЕДЛОГА И РУКОПИСИ
УПУТУЈУ СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ЗА СРБИЈУ

ПРЕДЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВУ УЛОЖБЕНИХ УГЛАВА ОД АПРИЛА
1869. ГОД. Б 294 КРЉЕВИНСКОГ ДРУШТВЕНОГ
НОСИ ПОШТА БЕСПЛАТНО

НА ГОДИНУ 6 ДИИ, НА ЧОЛА ГОДИНИ 5 ДИИ,
ЧЛАНОВИ КОМАНАТИ, ЧЛАНОВИ СВЕК ДРУП,
ПОДРЕДНИ, ОСИ, ПЕКОЛ, ВОЈНИЦИ СТАЛ,
КАРА, ЗАП, ЗАВОДНИЦИ, ЗЕМЛЮПРАВИТЕЉИ
ЗАДРЖИ И ЧЕЛОВЕЦИ, ДОМАЉИ ЛИСТ
У ЧОЛА КИИ, АКО ПОЛОЖИ ПИТЕЉАТ
УПРЕДКА ЗА ИНАУ ГОДИИ.

Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

НАМ СРБИЈЕ

НА ГОД. 5 КРАИ, КИИ 4 000, АГОСТ, КТ,
НО СРЕ, ПОДЛОЖИ, ГАРЖИЈА И ВЕКОИ
ЧЛАНОВИ КАО И СРПЦИ ЗЕМЛЮПРАВИТЕЉИ
ЗАДРЖИ И ЧЕЛОВЕЦИ, ДОМАЉИ ЛИСТ
У ЧОЛА КИИ, АКО ПОЛОЖИ ПИТЕЉАТ
УПРЕДКА ЗА ИНАУ ГОДИИ.

Цена огласима виложна је на
последњој страни.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО БЕОГРАД
ПРЕДЛОЖИО ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 18

НЕДЕЉА 4 МАЈА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

СРПСКИ РАСАДНИЦИ КАО МАЛА УГЛЕДНА ДОБРА

Установом српских војних расадника, по закону о унапређењу вођарства од 1898 године, намера је била законодавцу да привојно што јачим подизају вођарства у самој земљи. Прена климатски и теренски погодбама наша отаџбина је врло погодна за вођарство, јер наше вође, код утицајем благодорне климе, дају издворе зреле са довољно сласти и пријатнијим укусом, због тих особина се наше вође добро цени и тражи на пијачана западне Европе.

Но и ако је вођарство код нас једна врло корисна грана пољске привреде, ипак она не може бити претежнија од свију осталих грана пољске привреде. Истина је да сваки крај, округ, или област имају нарочитих теренских, економских, а довели и климатских услова који дејству да једна или друга грана пољске привреде буде као главно занимање, а остале гране, по могућству као споредне. Према томе има крајева у којима је ратарство главна привредна грана, у већ са државним извесног броја крупне и ситне стоке; други пак крајеви погодни су за сточарство и у њима оно треба да буде главна привредна грана, а ратарство уз него као споредна грана. Остале гране привреде, као вођарство, виноградарство, пчеларство, свињарство идр. ситни привредни послови, долазе у други ред као споредне гране привреде, поред ратарства и сточарства.

Прена климатски, теренски и економски приликама наше земље најбољи престоји разних крајева наше Отаџбине погодни су да у њима буде главна грана привреде ратарство, уз које као допуна иде сточарство до извесног броја стоке. За овим долазе на друго место крајева, у којима има планинских пшимака и утрна, где је главна привредна грана сточарство, а ратарство га допуњаје као споредна грана, у колико климатски и теренске прилике то дозвољавају. То су по нашем мишљењу две главне гране привреде, које прена приликама једна другу допуњују. Тек после ове две привредне гране долази вођарство и виноделство.

Истина има крајева, у којима се по силам околности итине као главна привредна грана виноградарство, као што је Крајина, Жупа, Власотице, Враћа и нијански срез, Сне-

дерево са својим таласастим брания и још неки мањи метемачки положаји појединих места; али уколико ми познајемо крајеве наше земље, не може се прецизно тврдити ни за један крај, да је погодан за вођарство, односно, да у њему треба да буде вођарство главна привредна грана, а све друге као споредна допуна ове главне гране. Јер и ако су ужички округ, Азбуковина и Рајевина, Дезач, Познајина, Подгорина, Косаница, Брус, Студенци и још неки мањи крајеви, врло погодни за вођарство, ипак се не може казати, да је у тим крајевима прва и главна привредна грана вођарство, а друге гране као споредне; пошто се у тим крајевима сточарство итине као прва и главна привредна грана, а вођарство долази за њим као допуна привредна грана. Врло мало има и незнатних места у тим крајевима има, које би месне прилике нагнале, да буду претежно или искључиво вођарска места.

Да учинимо ове оштре напомене о претежности једне привредне гране над другом потребно нам је било, да би испунили једнострано, да не реклимо и погрешно, гледиште оних иероданих тиноца, који су спречали садашњи закон о унапређењу вођарства. Јер како би се могло правдати, да један закон, који иде искључиво на подизање вођарства, буде тако једностран и неоптун, да ставља у дужност свима срезовима у земљи, да оснују српски расадници, као искључиво и главне расаднике за вођарство, без обзира на климатске, теренске и економске прилике појединих срезова. Та једнострана радња, на унапређењу привреде, у појединим крајевима, осећала се још од првих година оснивања српских расадника, јер се она морала допуњавати негде са виноградарством, негде са живинарством, негде са сточарством. Оне нестижници и ситне допуње, увођењем других привредних грана у српски вођарски расадницима, наговештавале су, да српски војни расадници не могу у свима крајевима остати искључиво вођарске, него се према приликама морају допуњивати у мања угледна добра.

Једностраност рада у српским расадницима и потребу да се српски расадници поштину престоје у мања угледна добра, увидело је и Министарство Народне Превреде, те је на предлог Одељена за пољску привреду и итеринарство, г. Милићар решио, да се у српским расадницима одвоји из-

вештај простор земље да „одведе за пољске усеве и шибње биљке.“ У овоне силну учинена је изнена у правилиху за извршене закона о подизању воћарства, да би се у среским расадницима омогућило завођење једног малог угледног добра.

Кад се зна да је досадашњи рад — гаадовање — у среским воћним расадницима био једностран, а кад се још има у виду та околност, да је код нас аметуљиво мало гаадинство, јер по поштом од 1893 године, од целокупног броја сопственика зиртне земље, којих је било 322.505 донашних, долан 72-60%, на донашњим, који имају преко 5 хектара земље. Ненамо прв рачи података из пописа зиртне земље из доцнијих година, а верујемо да би лан он показивао некада већи проценат валх сопственика, јер деобом и продајама сво вине расте број сопственика валх ипана.

Кад је оваки однос валх сопственика према онима, који имају средња или велика ипана; онда је брита и Миштаретва Народне Привреде и свију прјатеља напредка свог народа, да угледно поуче валки број сопственика валх ипана, како ће на свом малом ипанау, не напредовати, но одржати се у борби за опстанак и престојно живљење својих породица.

Подражавајући овај нови савремени проокрет у гаадовању у среским расадницима, ни ћемо на овом месту истаћи: како би требало уредити гаадовање у среским расадницима, на да могу послужити као мала угледна добра.

Према напред напоменутих економско-теренским и економско-трговинским приликама сви крајеви наше земље могу се у главном поделити на три главне привредне разлике: на крајеве ратарске; на крајеве сточарске и на крајеве сточарско-воћарске. Пртежно виноградски крајева врто хало и нестижана је, те он не може ући у поделу, како се крајеви наше Отарбине деле на главне привредне гране, које треба да су у преваз над осталим привредним гранама, које треба да добу у други ред, као спомоћне или споредне гране.

Према овоне ни би предложили да се мало угледно гаадовање у среским расадницима уредн на следећи начин:

ПОДЛИСТАК

УТИЦИ СА СРЕДЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ШКОЛЕ ЧЕШКЕ У ХРУЉИМУ

Пре крајег времена дана нам се згодна прилика да растомитро трећење средње пољопривредне школе чешке у Хруљиму, на неће бити без интереса, да те своје утичке споминици и нашим пољопривредним прјатељима, који су вољни да прате катурини развнатк братаквог мал народа чешког.

Знајући, да је уздишубе и развнатк земљорада једна од највиших основица за народно благостање, Чешн су из све снаге тргали, да у томе погледу и у ипано не постану иза других напредних народа. То постигајући ширевне науке и просвете; као и подизање пољопривредних школа, које имају бити расадници напредних идеја за оните добро.

1

Хруљим је стара, окружна варош. То је управо једино неиндустриско, већ чисто пољско место, јер поред многобројних основних и грађанских школа, он има ипано гимназију, женску учитељску школу, златарску школу, средњу пољопривредну и др.

Ипна је средњој пољопривредној школи у Хруљиму, да слабдева штомце поред онитог знања, још и теориским и

У прву групу дошаи би срески расадници, који су у близини већих вароши и поред жељезничких пруга. У тим расадницима треба увести *градинарство* — багштованство, као *главну грану*, а уз ово живинарство. Одотуава могла би бити саво гале непа подесне воде за заливљање, у ком случају треба увести ратарски наредор са коноцаи и шећерном репом као главним усеима.

У другу групу треба уврстити среске расаднике, који су удаљени од већих вароши и жељезничких пруга. У ипана би требало увести тако гаадовање, где би *било ратарство као главно*, а сточарство спомоћна привредна грана. На ипано њиховим треба занести гајење трговинских биљака и биљака за храну стоке. Тако би требало да се држе прикладни бикови и свиње за приноса.

У трећу би групу дошаи сви други расадници у планинским и нестима са тешком комуникацијом. У ипана треба увести угледно *гаадовање са гајењем сточних биљака за храну стоке*, са уношењем у валдорак као трећи лан четврти свог сејање културава скорорипаца „Пешана.“ Према томе би се у тим расадницима морало држати прикладних бикова и по неколико свиња наше Шумадинке.

Воћарство, као привредна грана, било би у првој групи среских расадника сведено на најужнију меру, у кој би случају требало пробрати и гајити воће саднице воћа, које се на ближним ипанама може добро увочити као стопа воће.

У расадницима друге групе воћарство би могло заузети већи обим као своредна привредна грана.

У расадницима пак треће групе воћарству би требало поклањати ипо онолику пажњу као и сточарству.

Према овоне требало би изградити за сваки срески расадник ипано гаадовања, према приликама у којима се ипано налази, а у смислу горњих предлога.

На завршетку ипано да напоменемо, да наши школовани пољопривредници треба да се оставе заблуде, да се пољопривредни напредак може очекивати на великим ипанама, јер Србија може бити материјално, морално и културно напредна и јака само дотле, докле постоје у њој средња и мала

пристичним из струге земљорада, у којико је то неопходно за успешну делатност на већим привредним добрима и у служби на већем поседу.

У средњу пољопривредну школу хруљимску примāju се ученици, који су напунили 15 година, или који ће голико имати најдаље до краја те школске године. Мимо то, морају поднети:

а) уверене о овоне владави, ако не доласе у завод непосредно из средње школе;

б) сведобу да су се добрим успехом савршила ипано гимназију (четири разреда са точајним испитом), ипано реалну или пуну грађанску школу;

в) уверене да су у могућности надржавати се о овоне трешку.

Школска година почиње 16. септ, а савршава се 15. јула. Вроне учени је 3 године — 6 семестара.

Средњу пољопривредна школа у Хруљиму нема интерната где би ученици добивали стан и храну. Дужност је, данке родитеља или старавала да се сами збрину за то, да ученик све то добије у пријатној кући. Управа завода води списак појединих породица у Хруљиму, које примāju ученике на стан и храну. Ако родитељи или њихови заступници шаују за ученике принаати стан, без принаати школске управе, то ипа има права да ипано прегледа, на ако, ма се којих разлога, нађе, да ипано није за препоруку, то може ученику забранити даље стављање на томе месту.

О свакој промени ученикова става мора се претходно известити дотични разредни старшина.

znana, na u toj pravcu i raditi, da se napredni poloprivredne nauke razumno primene i na amazna srednjih i malih vlasnikova.

В. Т. Р.

ПРЕЛАЗ НА ЗЕЛЕНУ ХРАНУ И ПРЕДОХРАНА ОД НАЈДНА СТОКЕ

Још мало, па ће свуда престати „мршави дана“ за стоку која су владали неколико месеца, дуже по на једне године, како се пасти и почити много пр садашње зике која се једва отеклила да ступе. Свака већ престaje кубра и патезање с искривој стокe, а на много места одавна је почело изгнeње стокe на пашњаке, чим се зеленили. Једва се дочекало да гране пролеће и да трава крене, да се скине велика брига великој већини пашних земљорадника с дуле. Жалосно је било слушати несвесно жуљаче и блејање гладне стокe а још жалосније галати живе коестре како се једва вуку. Сви котари, отаукине, последња крошња, турла и побуљала слама и шаровина, све је то до последње сличнице почињено и поједено!

И ко се овда неће радовати пролећу, топлојим данима, задовољни честим кишма, условима по добар пораст траве.

Лавска година, била је година најречајатије примера колико вредна на њима гајена вишна храна сточина: колико сточног земљорадничког вреди посејана дуљерка — детелина, колико хитно пољаку гуго посејан кукуруз, просо, граорина за косядибу, за исхрану стокe крајем пролећа и прко лета, колико много вреди сејане издашне сточне рене за сточну земљицу... Невоља је најбољи учитељ! Ја држим да ће овогодина статистика и набавка и производне сивена од *вишине биљака*, показати најкружније цворе, као и једне године дотле.

Но и у још једном погледу лавске невоља сa сточном храном била нам је најбољи учитељ: и *набавка семкавица* за сиравање сече, за штељну сточне хране, била је узела огромне размере.

Све то омет утицаје повозно угледом и примером на окољину, да се поште предавати нећа вредност и заселану

Школска управа хоће, дакле, да се одржана потпуна сагласност између школе с једне и родитељског дома или дома у коме ученик настава с друге стране, пошто обоје: школа и кућа имају задат пред очима једни иди: учеников телосни, научни и морални напредак. И за је тежка школске управе за сваку ноћалу, јер одговара у свему принципима моралне педагогије.

Трошкови за ученике средње пољопривредне школе у Хрујину прелу се у овим границама:

а) школарина и такса за лабораторијум	90 круна
б) књиге и школске потребе	60 "
в) свак, храна, прање годишње	500 "
г) издаци на поучне пашаке	50 "
д) разне ствари	40 "
годишње свега - - - - - 740 круна	

Крајем сваког семестра добијају ученици семестралне сведочење, у које се засве одавне оцене:

За *владом*: узурно, похвално, законито, мање законито и незаконито;

За *учене*: одлично, похвално, добро, прилично и слабо; За *преднобу и марљивост*: истрајна, довољна, прилична, непостојана и слабо.

Ако ученик добије слабу оцену на једном обавезном предмету, то да би прешао у старији разред, може понављати испит на дотичном предмету почетком наступајуће године.

Када ученик добије оцену „слаб“ на неколико уобичених предмета, мора понављати разред, а понављање се омет допушта свега једном.

вићних услова за стоку и ушотреби штедљивости хране сточине — сецкалице и да се они почу јаче ширити у нашој земљи. Прво је наш народ рекао, у сваком алу има и добра!

Али сад, кад је то страшно и дуго време „поста“ и „мршавих лав“ за стоку прошло и кад је сваки ко има детелиште и ко га нећа, а има гао и чине стоку да паше, дочекао да може својој стоци овако жуљачу и загладилој понудити сочне, зелене хране, треба да пошвиља на *опасност и штетне последице* које могу наступити по стоку при *маломе артељу* са *супе* и *мршаво хране*, на *зелену, сочну и бржу*.

Имао је на то да пошвиља и онај који је стоку још од Младенаца почео изгоњити на пашу, по још црпни угарика и испустиа, да загризе тек просидјала злак у траве, гле стока напрежуће бо цео дан, једва да је заштити свој бурга пошасом, а то га да се и заситио; као што има и више да пошвиља и онај, ко је дочекао и већ почео копати први откос са детелишта и волгати га стоци.

Млада, бујна, још густа и родна детелишта, не предостањемо да ће ма ко данас употребљавати за пашу стокe, пошто би их тиме могло упростоити ако не за увек, а оно за ову годину; и галетом бокова детелинског корена и чувањем и киданом његовог издубачког венца. Али утолико је нећа опасност, ако гладна и жуљача стока, жељна зеленила и хране, са слабог надзора, заваде, па још у росну и сочну детелину да се залазљиво паше и науца делене хране. *Најдана* је неизбежна, а то је и онака појава наглога прелазна на зелену храну.

Поше пш и хранене свежој зеленој травом и детелином, то је и најприроднији, на зато и најдражачији начин хранења стокe. Држање стокe на пашу то је и природан начин њенога држања. На кад и тај начин, после овако дуге и гладне периоде за стоку може бити онак, а да колико је опасније поврзано и несигурно полагање стоци детелинскога откоса свежег и росног, кад једноме гру треба маса зелене хране, те да се од ње и засити. *Најопасније* је пак волгати, без потребне обзирности, *накомену зелену детелину* која је на *гомилу артејојала* на *сунцу* те

Да би се што прегледније видео цео настава материјала, предивен за ученике све 3 године средње пољопривредне школе хрујинске, ми ћемо га укрлато овде изнети.

1. Предмети општег образовања.

Моралне науке: 1 година: Разни закони. Савесност. Делу мизерној и хришћанске љубави.

II година: Црквене заповеди. Црквена година. Добра дела и врлине. Грех. Хришћанско савршенство.

III година: Хришћанска љубав наспрам ближњег и како се она невоља. Јак. Тајност. Убиство и војна. Милостива. Крађа. Породина и домовање. Држава и дужности наспрам ње. Црква. Морални однос према преминулима. Последња дела човека.

Чезика језик: 1 година: Читање и објашњавање згодних чланака из читанке. Проза и поезија главни сјерени; епско неписано. Најважнији појави на старе књижевности: читање и објашњавање одобраних чланака на старозвечне литературе. На писмености пољопривредне: онити примера е дописаност; призната писма. Најотребније ствари за живот из уређе поштанске, телеграфске и жељезничке.

II година: Читање и објашњавање згодних чланака из читанке. Неписано директо и дидактично. Из књижевности средњег доба а из поизвр све до Јунгмана. Читање и објашњавање чланака и писма из књижевности средњег века. Наука о говорништву и читање најодобранијих примера. На пољопривредне писмености: трговачка писма, изаштаја о раду друштвом.

се успarila и преврати nocelo. Она ће у бургуу стоично наставити преврaше које проврaше ризничевом гасовн, ризичев и склени нзловнм нл све стране ризничев жедудн и превн, што нзлзвн онлкн нздн код стоке, од когн и нздрвнрнје грло, остлмелно снло себн, без поможн или нздворн, нл пречнч склпнтн носе.

У пролеће је нзго теко нзврштн прелзн сл змнне, суне хране, нл сочну и зелену, но обртно у јесен: сл зелене нл суву храну. У јосен већ и зелена храна с претисноком бунго шоретн, сл мнне сочннне, мнне је зелена и свежн, снн тогн и траве у то добн почнну се сунштн, з стлбнке зельннх бллнкн и детелнне постану грубе и дрвенстнје. Длкле и прнродн у то добн годнне нобрнтлн сл сл постепен прелзл сл зеленом нл суву храну.

Али у пролеће је снснн другн стлвр. У пролеће свн се прнродн будн, оживлвнн и креће, све је с пролеће сочно и свеже, све буја и све је нчно једрнне и сокл. Влзл знчекн још је свн у землн, нл и небесн длклонн су свршенн појвлн, докле сунчнн топлотн ннје још одвећ јакн, дн до слдно пече и сунн зелну и живот нл нол и нз ве, но тек згрннн и блгостворнне све подстлче, дн рлсте и дн ђнкн... Нл стлје и кошлре, сл јсллн нзупуеннх сувон храном, кнблстем и тврдом, дн зл нол остлје ннсл огрнзнн, и сувнше је нлго прелзл: нл поље, нл ншнчк и нл зелену и сочну траву, или буну и свежу детелнну. Ту влзл бнвн днштн облврнннн и стрнорнцн, з нарочнто носле онко гллднне и нчуне змне, нонто су јлдној стои стн зуп нзублече рлсле и кнко су прохтевн злмлнлостн прнродннн код деблгог детелннског откосн. У пролеће је длклн прелзл нл другу храну снскн нлго, оједном, носле дугог хрлнелн сувон хрлном стоке се нлђе прел зеленон стоично хрлном и онл жудно и злмлнко у стлву је грлну топлу дн сллднн, носле тлко дугог свогн злмлвннн.

Очлсност која лежн по стоичнн оргннзмн у свежој сочној зеленој хрлнн, које почнвнн нл оннн днелн глвлннн нлгућностлм: прво одвећ злмлнко, нлго тоглне нзлвнн ннго штетне послелднне, а друго не мнне штетно тулне нлглн прелнн нл целу нлспрлзу зл варелнне, још непрнпрежлну и нннлкннуу нл тлкув хрлну.

III година: Карактер драмског несвнштн и нл основу прочнтне драме. Нл лнтературе новон добн од југнлннн. Чнтлне и обнлнчнлне примеркн нлнлностн новогн века. Веубннн гонорнчнкн. Нл пољопрнвредне ннслностн: службени нлвештлн и лхлвнн у оштн.

Немочнн језнк: I годннн: Чнтлне одлбрлнх члнлнкн нл првогн делн пољопрнвредне чнтлне Марксллстове и обнлнчнлне прочнтногн. Прелвође и узене крлнх снстлвн нл памет. Нонлчлне грамлнчнкн учнн, сполнот е нлрлвнлсон; конверзлцн.

II годннн: Преводн; веубннн у гонору, нарочнто нл стручне пољопрнвредне.

III годннн: Службени и прнвнтнн креспондентнцн. Прелвође тежнкх снстлвн.

Земљонне I годннн: Матемлтнчнкн и енлнчнк: о деловннн светн; о земљоннском рлспрстрнрлну бнлдн и жнвотннн: о држлвннн дн земљн.

Исторнје. II годннн: Свн деловн оштн исторнје до днвнс.

2. Предметн прнпрнмног образовннн.

Матемлтнн и геометрнја у прлктнчном обнву. Фнзнкн и метеорологнја; Пољопрнвредн земљн; Мннерллогнја и геологнја; Ботлннкн; Анлтомнн и фнслологнја бнлдн; Зоологнја, Морфологнја и Фнслологнја жнвотннн; Народн еконтннн; Оштн стлстнчнкн.

Прогрлм зл све те предметн нрлђен је с облкрон нл бунду познн млднх ннчлнкн.

Прелвнрнн конн жнне кнл днвллч — коштн, суне — кнлн о стоке нл нннн држлнн, но нгу дн тоглко нстрлдрлн, кнл онл донлше стоке које се одвлкнл од прнродног нлчннн држлнн, које се у стлжн држн, ннн нл нлншлннн глклв нл снстлв трлвн нл нннн и кнкнв је спор порлст нл нннн, носе нлступнн прн полаглну оброкн од нлкншене бунне зелене детелннске мнсе очлсност од нлдулн. Днвллч и оштнне стоке, нл и нл нлбуннннн (нлгојнцкн) нлннн с пролеће, у зелену траву које се тек у нлну првом јлвлн, нллннл нл ншннштн и пошлсн и доллн сувон лнстл или сллне од лннскнх трлвн, длкле ту се већ нл прнроднн нлчнн врннн јеллн постепен прелзл. А снм тогн у днвллч или нлншчнкне стоке и нлспрлвн зл варелнне је дрлужнче скројенн, прнпрнлелнн и нлнлкнттн, но у стлжнне стоке.

Али и стоке сл знчовннкн којој се порел нлше, без оплснне, ллн мнне оплснне, или и без нлше, ноллжн и обродн детелннског откосн, мнра тек дн свлкнне своје телн и своју нлспрлзу зл варелнне, прн прелзлну нл зелену хрлну и нл тоглку мнсу сочне хрлне и нл снсннн прлтнवलложлнн утлнлн нлте хрлне.

Ллко је рлзулнлвно, дн тлж постепенн прелзл, то нлнчнлне нл зелену хрлну нллн нлврштнн мннелнем по полн, нл све мнне суне хрлне сл зеленон, докле се стоке снсннн по нлннчнне нл зелену хрлну и онл јој ннше, с ноле облврннннн прн хрлнелнне, не носе нходнтн. Нлгојнн нлчнн дн се то и сл здлрлвннннн и сл эконлнннх обнлрн кнко трлбе и кнвелл нлнлво у прнпрнмнну оброкн поможу сенклннне: у дуглчкој сечкн нлнелннн оброкн суне и зелене хрлне. Нлгојлн сувн хрлнн зл тлж нлнн те дрлवल, гллнкн и дугн, нллтлстл овлелн и ржлнн сллмн, нл нлнелнчнн сллмн, нннн сено, јер се онн кнл сечкн зл мннлннну сл зеленом хрлном не нлгу прнпоручнтн. Сувнше се меклнн, нл ће дн се увнлу у жедудну у лонтнне које нлгоју нлзлвнтн затвор.

Зеленн хрлнн се сл сллком једнмо нл сенклннн нлсече у дуглчкн сечкн. Носевн трлбе дн су оштнн, з рлд нлншнном жустлр, дн се сечкн не гнелчн и дн се носевн не мелне. Зеленн хрлнн у сечкн сл сллком помешлнн, не носе се нлклд онлко брлно нл тоглнн усплртн и у врелн прелн, кнл несечннн, јер је сечкн од сллже рлзлређује и олклнлнн

3. Стручнн предметн.

Оштнн и нлдробнн нлукн о глјену пољопрнвредног рлстннн; Меллорлнрнн: одновлвннне земљнштн, нлрлвнлвннне, земљенн закон о водлнн и лнвлдрлство. Пољопрнвреднн свнне и лллтн; Оштнн и нлдробнн нлукн о глјену стоке; Нлукн о оргннлзлннн и управн пољскн добрллн; Пољопрнвреднн рлчннвој делн; Пољопрнвреднн теелнологнја; Шумлрствн; Глјене вохлкн и погрлрствн; Млрлене лекарствн и влштннне нлнн; Пољопрнвреднн грлбнннстрелн; Прлктнчно мерелн; Пољопрнвреднн законлделствн; Пољопрнвреднн стлстнчнкн и Нлукн о здлрлву.

4. Предметн прлктнчнн, демонстрлвонн и веубннн.

Крлсностн; Прлгнне поврннн; Прлгнне жлнштнко; Прлгнне грлбнннскн; Прлгнне годелско; Аналнчннн землнја; Прлгнне нл зоологнје, морфологнје и фнслологнје жнвотннн; Прлгнне ботлнчнкн и жлнштнчнкн; Прлгнне рлчнннн, теелнолнко, шумлрскн, жлрелнлеклрскн, погрлрскн; Прлгнне о глјену вохлкн и глјену стоке.

5. Необлвлелннн су предметн.

Пеллне, стлрлне и гннмнстнко.

(Сврлше се)

струјање vazдуха kroz њу. Рђаво сечена и тушни пожењива изтечуну зелену храну стока не радо једе. Још боље је ако се као прва зелена храна наоси зелена трава или зелено жито и оно помена са сечком од сламе, на потоњ тек отпочне употребљавати детелина.

Овај начин припремања оброка у виду сечке и с економскога гледишта је корисан. Докле је зелена храна још млада, док су стабљике још сочне и меке, стока је радо једе и нарочито у виду сечке ни најмање је не пробира, али у току године, преко лета, кад се нар. несечена детелина полаже стоци, почне ова да пробира оно што је најбоље, а остало погази се и у љубре оде. Ђубуре из непожељне зелене детелине однећ је скупо за земљорадника и стога му препоручљено, да и оброке од детелине увек стоци полаже у виду сечке. Онда ће сваки агстић и свако парчеце отицати стабљике бити једено и што је још главнија и сварено.

Исто тако и мешавина суве и зелене хране у несеченом стању. С почетка је стока једе и не пробира, али потоњ све више пробира и избаљује, па и изгаци што је тврђа и тврђе.

У сваком случају сечка је економичнија и сецкалица итеди и боље за опорне припрема храну.

Што се крме тиче, погрешно је мислити, да би крмљење уз зелену храну било расипање, само треба узети стоку хранити. Зелена храна у владом сочном стању знатно убрва промену материја у стоцим телу, оне се брже варе, докле би се крма, беланчевинаста или јака храна, са спорјетј варена, већину искористиавали и често уз сварену зелену храну, несварена изабацивала у балези. Крма би стога уз несечену зелену храну била прилично безкорисна и оброчна. Али сасвим је другачије то уз сечку од зелене хране. Преживљање сечке, мешавине сламе и зелене хране, постиже се тења веза и тењелије живање, па и искористивање хране и онда је додавање крме у окваци колицима врло корисно. Нпрочито се код музара показало такав састав оброка као изврел.

Затим не пропустити да се редовно даје и повало соли. Исто је и са војењем стоке. Обично се може чути погрешно тврђење, да се стока кад иступи доба хранева сочном храном не мора толико пожити. Но о противноме се може сваки уверити ко на пашњаку има појила. Вам при хранењу зеленом, сочном храном, стока много жедна, јер се при варењу зелене хране, јавља прекирање њено у желуду, развијање топлоте дакле — загревање и стока жедна, потребује више воде да пије.

Због тога је на пашњаку прва потреба знати појило. Где реке или потоци нема, или овај преко лета хоће да пресуши, ту се ваља поклагати, да се укова буре од гасе, на ударцу издани, да се вода накупља, или се морају набјавити у земљу амерички шперкови. Ваља близу извора или шкрпа, пренети корита и валове, заклати воду коточ, па на валова стоку пожити.

Ако поред свих мера обавривости инак понекоме и понекишт науди настуни, онда се што пре ваља помоћи једним од начива изложених у белешци о томе.

ПРАШЕЊЕ И ОГРТАЊЕ

Биљке које се сеју вретачно у већа одстојања, на кућице или ошаче, за време свога пораста захтевају више неге и нарочитог рада и обраде земљишта. У најглавније радове

који условљавају пораст и ваљан изпредак овакоких биљака спада окопаванје радн чега се и зону окопавалина.

Окопавине се морају преко лета једном или два пута копати — прашити — а некоје још и огртати.

Нам народ је до скоро од окопавина гајио само кукуруза а до некле и кронир, а у поитје доба тек одпочело се у приличним размерана и са гајењем сточне и шеберне ропе, сврка, чичке у још неких биљака које за време свога пораста условљавају чењу обраду земљишта.

Радије се могло окопавине вршити искључиво ручном радном снагом кад су постојале задруге и када су њене површине земљишта стављале под културу. Дале, када оброчна предузећа измалежу и када се земљорадник има борити са окупациом ручне радне снаге, већим издацима и такмичењем производа на страни тржиштима — мора се настати, да се производи што бољи а што јевтинији на три месеца и приходи од земљишта увећају. Ово се може постићи само тако, ако се издаци на обрађивање земљишта сведу на што мању меру а при томе производи за време пораста што пакљивије и боље обрађују и вегују.

Прва копча која се окопаванина углавје зове се прашење. Не праше биљке на једном разлога да би се коров уништио. Прашење ика и са других разлога свој велики значај. У пракси је утврђено, да се бољи жетвени резултати постижу када се окопавине чење праше, јер:

а) растављање биљке хране у земљи убрава се окопуњеним бржим и лакшим пристуном ваздуха у дубље слојеве оброчине;

б) влага се у земљи брже и правилије распоређује, а тиме се биљке ситурије снабдевају потребном влагом, и лакше се одувиру суша;

в) бржим и јачим пуштањем корена у земљу биљке боље и ситурије прше храну за свој остатак и јачи изпредак и

г) утврђа бактерија које прикуљају и протварају везани у прерабени заот убрва се и појачава.

Овим је јасно доказано, да се прашење односно копањем не жели постићи само једностраност у уништавању корова, већ да оно има поред овога и у другом погледу врло важан значај.

Када биљко порасту за судавицу, предузима се прво прашење, овај посао предузима се мотиком или луглом арамачем. Прашач има разних састава. Има их који окопавинају један (сл. 1), а има их који окопавинају више редова.

Слика 36.

За наше прилике, и за сада још — док се земље боље не разаре — ради лакшег руковања могли би се задржати на једностаним и једноредним прашачима који се састоје из три рашчића. Ови рашчића углавјени су у дрвени или гвоздени гредел, и то један напред а два позади. Предњи је са обавде стране оштар, а стражњици су само унутрашње стране изострене. Прашач помоћу гредела наслања се на

један точак, који сеж за наслон служи још и за подешавање дубљине копања.

При прашењу треба настати да се што већа површина земљишта прашачем изведе редова окопа, а то ће се постићи само тако, ако се задњи радовићи разликују тако, да скоро редови додирују. Не треба се плашити да ће се прашачем овајци посејати, јер кад би то нестимицино и било, омет би се штета надокнадила мањим издатцима на ратични радовина.

У прашач могу се презати и кови и волови. Да би рад брже ишао добро је, ако се може, спрегу мењати. Два кова могу се мењати сваки сат. Ако су кови слаби, онда треба презати два кова и то не уопште као у колима, већ неким редом један за другим. Када се волови припрежу, треба јарам шири направити, тако, да волови не луте истим редом, већ по онима са стране. Иаа прашача треба три до четири радника који ће навршити кошуку око ошак.

Количина рада зависи од стоке, својства земље и од тога, да ли је земља коровљива. У средњу руку може се урадити са једним прашачем и 3 до 4 радника 1 1/2 до 2 актара дневно. Ратични радом требало би за овалуку површину 20 до 30 радника. Рачуи је лако ухватити, па с тога објашњава и не треба.

Када билке (кукуруз, кромири и т. д.) порасту од прилике 0.40 до 0.50 метара онда их треба *огрнути*. За огртње употребљаје се плуг огртач који има две дашнице (сл. 2) и један точак напред на који се гредељ наслана. На точку се објавно удашава дубљина, а дашнице се могу скулвати и растављати према ширини редова. И у загртач припрежу се

Слика 37.

кови и волови као и код прашача. Дневно се може ковица загртнути 2 до 2.5 актара кукуруза или кромири. Поред радника који управља огртачем треба још један који иде за загртнута редовима, струкове исправља, или плугом загртнује из земље вади и намета. Овај посао могу и деца радити но тада је потребно више деце да би рад за огртачем постигли.

И ако су плугова прашачи и огртачи код нас — у некојим околзина — већ прилично одомаћени, то ипак ипсу до данас умла у потпуни пририву, и ако то одиста заслажују.

Јевтјин и савршен рад при гајењу окованина само се са овим плуговима постиже, с тога не можемо доводно препоручити сваком земљораднику да их набави.

J. M.

МОРАМО ОБЕЗБЕД. ОСНОВИЦУ БОЉЕШ И ПРИХОДНИЈЕМ СТОЧАРСТВУ

С. Г. и А. Г.

(ОБЈАВЉЕНО)

Наравно — и лудерка, кад и свака друга пшња и усевна биљка, не може баш скуп, на сваком земљишту и под свима околностима да успева. То је најзад тако при-

родно и разумљиво и о томе мора сточар да води рачуна. Тако, иу не би сточар могао гажити у крајинима сувине сурорне класе, затији на планинским височинама без заштитних шума, а онда и на овим земанштима, где би већ остатак био уопште невојудан, где би могла лако да прокирне или на ког другог разлога брао да пада. За све то, и сличне случајеве, помаже се данас сточар омет неким средством, јер има на расположењу других двогодишњих пшњих биљака, које и тамо успевају, где лудерка хоће да изневери. За те случајеве употребљава се лудерка у смеси (покошана с извесним пшњим травама), из онда жута лудерка, па испарета...

Али, сем лудерке постоји још једна пшња биљка, такође од велике важности за сточарство, а то је стоциа или крава репа, која снада у ред једногодишњих биљака-окопавица, а даје у огромним количинама добру храну за сваку врсту стоке. И ако веома споро, стоциа репа почела је већ добити право домаћинства у пољопривреди Србије.

А друге, толике пшње биљке.... трогодишње, двогодишње, једногодишње — познате су код нас врло мало, тако, да су готово ређи неким чак и непознате.

Што гајење ових пшњих биљака није до сада код нас могло бити јавно одомаћено, — сем поменути наше некарљивости и чекања да ветра до покота догори — узроци су још и у томе, што је семе ових тих биљака скупо и то не само од ових, које се код нас не гаје, већ чак и од ових, које се и код нас гаје, јер се и од њих семе не производи у земљи, већ се набавља са стране. За тим, узрок је још и у томе, што пак сточар оскудева у и преликама за углед, јер се на жалост много, а врло често и ниједна од тих биљака не гаје *редовно* ни на самим нашим државним, угледним и школским добрима. Дале, узрок је и у томе, што пшње биљке и њихово гајење изискују плодне и добро обрађене орнице. Колико се још и данас непрестано у нас грешу у правилној и тењелној обради земље — на жалост познато ван је свијма. А да ни употреба стајског ђубрета није свуда правилно уведена и да се смисљено не прикрећу, није потребно овде нарочито наглашавати. Код нас се још нико не брине за редно избринуто ђубрште, за марљиво скулвати и разумно неговати стајског ђубрета све докне, док не дође време да се снесе на њиву и ливаду. Уопште, једном речју: код нас се још доводно не воји важност гајења пшњих биљака, које у области севокопа-ливада постојаће прво јака допуна, па отовар и цена, и чарста освојена сточарству и целој свеу. Код нас се на против још ни ишаа за ратарске усеве не негте и не обрађује онако, како би то већ требало да буде па да потпуно одговорно дашањими привредницима потребна, данас, кад се и код нас осећа сва недовољност жетвеног приноса са обделане јединице. Ниња нам даје још увек само хлебну храну, та се храна скитра још непрестано као једини и главни усеви на њиви; да се пак принос и тога "Јединог" усева повећа — врло мало се ко год брине; а да се предузму рад и мере на увођењу и распрострањењу гајења пшњих биљака, које су данас тежељ сваког напредног сточарству, требало би прво разматрати са свима тим и осталим сметњама, о којима смо горе говорили. Онде пак је једно велико, отворено поље за рад — само треба мало више добре воље и истрајности.

Основица, полазна тачка, и за овај рад биће пре свега бртва да *добро обрађување и излучивање плодности орница*. Јер добро обрађена и доводно нађубрена земља даје већ јемства и изгледа и за добар принос усева. Кад се та два главна посла како ваља отађују — може се рачунати на прави, старији принос и од хлебних и од пшњих усева. Земљорадник се мора учити и навикавати да се у неста-

БЕЛЕШКЕ

шниц хране, нарочито и баш у току самога лета, неможе засејавати и осталих шницних биљака, а све тога, мора се учити и навицкати и на *имати право расиреда* за сејаве ових шницних биљака на појединим деоцима. Оно му је потребно за то, да може преко целог лета нагосити редом са тих деоцима увек довољно свеже хране за њиху своје стоке. На онда, мора се навицкати на *марљиво сабирање и бржљиво извовање бубрега*, на *темељно бубрење* ориша. И најзад — уо баш заштитиштво, одгајање стоке — и *на разумно хранење стоке*, те да добије и више користи и каквојош баш приноса, који ће му онда стока пружити.

Појене шницних биљака, о којима је у овом чланку реч имају за нас нарочите важности још и са других тачака гледишта.

Баша се само сетити оскудних и рђавих пољопривредних година, било кад повођах у негодан држи, када потоци порецају и долине, било кад завлада бескрајна суша; или кад удеривита — детелишта — и усени због јаке зиме промрају, нарочито од голонравница или од изриваа кад се снег преко дана отопи а преко ноћ сириваа — онда се једним делом или целе такне године осећа највећа невоља у нестаници хране за стоку. Стока таквих година једва занесе главу на зиме, одрживаши на једине јаде душу и здравље. На како се обично много стоке преко зиме оставља, а обично јој се мало, и још мање добре хране за зимовик спреми — онда није чудо што нама стока неколико зимних месеца готово гладује и једва чека да се први алак траве јави, да први зелени калац жельно затрине.

Ето и тој нашој невољи у сточарству да доскочимо, пружају нам којеко средство омет оне исте шнице биљке, које већ саме по себи играју данас пресудну улогу у њиху стоке.

Најзад још једна велика корист и добит. Све ове шнице биљке, а нарочито оне лептарастог цвета — као што су детелина и мекунасто биле — одликују се особино, да извесни својим деловима збирају најважнији састојак усевске хране непосредно из ваздуха. Тај драгоцени хранљив састојак јесте азот, који оне у свом корену, жилама и бокорима слажу и згомилавају и на тај начин остављају у подлози својој, снабдевају њиме земљу за наредне усеве. Сем тога, у групи ових шницних биљака има таквих, које немају поменуто особину за збирање азота, али оне као и збирачице азота, прожаледе грану зелену масу, за чије су стварање утрошиле земни азот (амонијак претворен у азотну и наздравну киселину) т. ј. примили тај азот у се, у своје ткиво, стабло.... Прена томе, већина ових шницних биљака, сем ових осталих користа, о којима је раније било речи, слажу још као жељно средство за тако звано *зелено бубрење* у свика опни землорајнички земљама, где се води разумна привреда са земљом. Те биљке се ради зеленог бубрења засепају као *узрдине или као међусевнице*, дакле као *узрдин или као створдин усев између два узастопна глава а усева*, увеча за људску храну и потребу.

Наравно, у овом случају те шнице биљке не засепају се ради тога, да се на зелено косе, да се дакле употребе као зелена пића за храну стоке. На против, оне за овај случај имају да послуже другом опредељењу, као што смо горе рекли да набујуре земљу, те се с тога, пошто достигну довољан пораст, азору, да у земљи струну, да земљу за наредне и потоње усеве поправе, опораве и ојачају.

Надуна — онасна болест нарочито код преживара — Са надунањем хранеља домаћих преживара, на њих или на руке, зеленом храном, прилика је, да се поједино грло апсиљиво прејде, нарочито свеже, росне и једре детелине и да се напне, надује и угине. Оно најдлаже долази отуд што једра зелена храна, нарочито росна и угарена, у буграгу харвичета, почне превратити, развијати слале гасове, који буграг развијају. Разанет буграг све више притискује и гуши и остале унутрашње органе у животињском телу, отежава дисање, на даљи надувањем дотера дотле, да и дисање пресеће и грло се угину.

Болест по себи није онака и ако је смртна, ако се благовремено усотри и спречи, ако се грау за време не помогне. Услед напона гасова и нацимања, спречавање дисања изазива јаке болове и живичке може на пречац да угине после $\frac{1}{2}$ — 1 часа.

Кад се почне болест развијати, харвичета које је најпре престало јести, узнемира се, почне одекити болове, наместа се да мокри и да балага, а не може, док се најзад и трбух не надује и чмар се напоље не позови.

Чије се прихети треба трљати грао што снажије гужива сена или сламе по левој боку трбуха. Иднући у главу, извући језик па по корену језика голциати ка какви прутњем, на подригнување и бузавање. Или треба обло дрво, клин, завући грау у уста, крајеве носати за рогове, на јурити га, да кроз отворена уста, увела свињког кртвањ и наврелама, и убрзавог дисања, гасови излазе напоље, те да се грло спава.

Ако се болест одмах не прихети, по тек дојнице, онда горње неће помоћи. Онда треба употребити унутрашња средства која гасове ујидују и већују. Креч, сапуа, шећ, таква су средства. Кад не помогне само травље и клин, као и јурење, онда угасити 1 лакину (клинску) креча у $\frac{1}{2}$ литра воде, на свом сручити говечету да виоцие. Једнако и даље гуживама трљати трбух и полевати га од времена на време водом. Много брже утиче други један лек: 10 грама раствора њинадора у шпиритуу и 10 грама терпентина у $\frac{1}{4}$ литра воде. Попаљати лек, сваких $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ часа докле трбух не спавне. Кад се тежовно спава грау у уста, треба да је гута у крушину гутаљачица, јер ће само онда доспети у буграг.

Ако ни то не помогне, он се осећа напољ и чирет бок кад се у притисне, онда поможте последње средство — *тропар*. То је нарочити нож осругао или шловнат, а само на врху оштар, у отвореној кацији од метала. Он се уграви — наслони — у „главну ругу“ испод кука, да врх буде окренут ка десном доњем колени говечета — дакле узео — за сваки напад ударцем по дрини ножа утера док неж заједно с кацијом у буграг. Нож се изводи а само кација остане у раиа. Одох покушају гасови, па и храна кроз кацију, зато тешије парати дрочетом кроз кацију да се не заптвара. Трбух брзо спавне а кацију дрчати забодено докле год и најмање гаса излази. Грло је онда спавнено. Ко нека овај нож може обичним ножем, што такви само, извршити овај уред, а у место кације уаући какуц цев.

Потом на спавшено грло вотири, не хранити га неколико недеља никакко зеленом пињом, ни хранио која надува, већ сувом свињком храном и по мало, а почетије подлагати.

Стеоне крапе ободеле од надуца хоће да се изјавле и да поде.

Код оваца и коза и не употребљају се унутрашњи лекови, јер се болест најчом прихети у последњем тренутку кад ваља спасавати... Који реће пате од надуна.

Трокар и за говеда (коне) и за овце и за козе може се набавити увек код Пољопривредног Друштва и стаје први око 5, а други око 3 динара.

Плесан или пепелица (Оидиум). — Ова се болест у виш обрадива код нас јавља однако, на грешу, али како ова може бити врло опасна као год и влажењем, зато што спосада и лишће и ластар и грождје, то се не сме допустити, да се осека и да постане редовно владаст по наше винограде, но је треба сирежавати и сузбијати. Лист лозика, као и ластар, покрију се сиво-крмкн прашком, а грождје осеи тога што се науче сивим прашком, жупца, из зрна вари семе и грождје нагао иструне.

Поуздан лек против ове болести пронађен је у чистом сумиорном прашком који се дувањом и заправљивачима растура по чокоћу. Заправљиваче треба вршити само по тихом и топлим времену. И то радити бар двапут: први пут док је лоза у цвсту, а други пут пред шарак и то ће бити довољно да се болест сирежи, али ако би се појавила и у том размаку времена, треба, чим се врмети, било на листу, било на ластару или гроздовима одмах заправити.

На ластар винограда треба сумпора 15 до 70 кг. За прво заправљивање и кад је болест слаба, довољна је и најмања количина.

Сумиорни прамак стаје 40 шр. дин. килограма, а *заправљивач* 9 динара. Пољопривредно Друштво има их увек на стоваришту.

Црвевина (антракноза) — коју зову у нас и *рак*, због водичких рана, у средина изгржених, што их ова болест изправи по лози, а лист избуши ситним нуљикама које околима имају при круг. Има и тачкасте црвевине, која показује на листу и на ластару црне тачке и она се нажом показује на америчким лозама: Солоничу и Рипарију.

И против ове болести помаже заправљивање сивом сумпорном и кречном прашком.

За *прво заправљивање* смеси од 4 дела сумпора и 1 дела креча:

За *друго заправљивање* узети 3 дела сумпора и 2 дела креча:

За *треће заправљивање* 2 дела сумпора и 3 дела креча.

Где се болест почне редовно појављивати, треба с јесени или рано с пролећа наредити крпе толики растворови зелене галице и то на 100 литара воде: 56 кг. зелене галице и 1 литар сумпорне киселине, али треба бити обаврзи при употреби ове последње.

Противу ових, као и осталих болести на биду препоручујемо у издању друштвеном, као XV практичну пољопривредну поуку, веома делне нашег стручњака за то г. Николе Рапојевића *О болестима и штеточинама гајених биљкама*; књижица стаје 60 пара динарских.

ГЛАСНИК

Извоз дувана за Француску. — Управа француских државних монопола, купила је од наше Државе 330 баца у тежину 10.507 килограма српског неперерађеног дувана у листу бербе 1906 године и извела за своју потребу.

Извесни дуван, произведен је из српског семена и одгајен у околини Алексинца.

Сав извесни дуван, IV је (последње) класе и нарочито одаберио затворено крике боје, који је и јачи, док жутица за Аврну се траже слабији дуван и отворенијих боја — бели.

Тражиња махом IV класе дувана за извоз, објашњава се тиме, што се на овој класи има билих прихода, а тежиња Француза за јаче дуване, додани славојачког отуда, што они, при итешуве веланом не улаче дин и због до жутица. Авричанима оно чини, па зато се тако и изведе слабији дуван.

Дуван је продат по цени коштања од по 1.04 динара по једном килограму са 15% зараде.

п. м. р.

Савршенеје пољопривредне справе и гајење шећерне репе. — Гајење шећерне репе у тесној је води са увођењем у народ савршенијих справа, пошто се само савршенијим справама може земља добро обрадити, а на добро пригоднојем земљи и шећерна репа боље резултате даје.

Управа шећерне фабрике водила је рачуна о овоме, па је одмах по одобрењу гајења шећерне репе у округу пиротском, послала и својих 16 комада Саконих плугова и 4 гвоздене драчке, које су справе уступљене одгајивачима шећерне репе на дво-годишњу отплату.

Овим је постигнуто:

1. Што се увођењем гајења шећерне репе проширије наредом:

1. Што се гајењем шећерне репе унесе у народ савршенеје пољопривредне справе, чије ће се дејство залапати и на осталим ратарским усењима;

3. Што се гајењем шећерне репе добијају пољопривредне справе на почетак — отплату, а ово много чини; и

4. Што се од гајења шећерне репе има боље користити него ма од кога другог развршеног усева.

Гајење шећерне репе у округу пиротском. — Оне је године први пут одобрено гајење шећерне репе у округу пиротском. И ако народ онга краја доста с новосеверне прила сваку новину, онет се може рећи, да је одина био задовољавајући, јер се пријавило одгајивача за производњу шећерне репе на површини од око 120 хектара. Уписује је много допришела и та околност, што су произвођачи поред саме жељезничке друге, где ће бити откупне станице и то једна у Пироту а друга у Белој Паланци.

За гајење шећерне репе пријавили су се само одгајивачи из Пирота и из четири села око овога, а из Беле Паланке са произвођачима из пет обљанијих меса.

Пада у очи, што се нико није пријавио за гајење шећерне репе из главнијих места у долини шиваској, као што су: Крупац, Вел и Мали Јовановац, Трљаче и Суково, где има тако плодног земљишта за ову сврху, да се боље пожеде ни не може. Ово је славојачко дошло отуда, што није одобрено откуп и на створеној жељезничкој станици, већ би се репа морала повести час у Пирот, што би подоста стаја, јер су поменути места доста удаљена од откупне станице, а нарочито Суково, које је удаљено од Пирота јаче од 3 сата.

Дел пример. — Заглављеном г. Милоша М. Тодоровића, државног економца за округ пиротски, Стални Округни Одбор округа пиротског, претплатио је на *Темак* за 1908 годину две школе у округу, којих имаде на броју 52.

Збоља, овакав рад, заслужује у пуној мери нахви и доста слави за пример, јер и ако је цена *Темак* мала, опет је то за школе невадно поред осталог, још и зато, што овај популарни готови новинар у почетку године, када ни је овај потребан рад претплате, што оне добијају лист у пола цене, ако претплату плаће у напред за целу годину, док жутица, на овај се начин носење смер, а у материјалном погледу ишта се не губи ништа добила, пошто се школе и ипаче издржавају на окружном прирса.

Бележећи овај дели пример, желимо је, да се и остали државни економци и Стални Округни Одбори уступају на овај тако рећи најперспективни округ у краљевини Србији.

Походња. — Стални Округни Одбор за округ пиротски, претплатио је на *„Темак“* за ову годину две оштинге у округу пиротском.

И као је округ пиротски у ново-ослобођеним крајевима Краљевине Србије, један од најсировијих, омет се види, колико се тамо неки важност *Тешкога* за српског савана. Овим начином даје се могућност подолпривредницима, да бар код својих оштина сазнају оно, што се износи у органу Српског Подолпривредног Друштва, а што иде у корист српске полске привреде на и лично у корист њихову.

Како лане среће, да и остали округи саслађу овоме примеру, те би се овим путем успело више знања у народу.

Оцена каквоће свињетине пробамак. — Аустријско Подолпривредно Друштво приликом изложбе ујојне сточе привредно је оцену каквоће свињетине пробамак стручне комисије из заинтересованих кругова са задатком да дају оцену о потрошњи вредности разних свињских раса. Пробамак меса заглавних глани подељена је старости раса: енглеске, немале енглеских, немачке расе (вестфалске), галицијске и чешке (крштањем облагођеног) свињета, вршено је под овим условима: Од сваког свињета узето је исто парче меса (качи); месо је изложено под надзором одређеног одбора на исти начин; а комисија није знала при јелу и оцени које је која свињетина. Оцена је вршена на основ поступка белажева (нуштирања) одлика које одређују потрошњу вредност и то: по боји (3 тачке или белешке), мирису (3) укусу (5), елићој валана (5) сочности (3) мекоти или крвоти (5) и каквоћи меса (3) евета 27 белажева. Сваки члан комисије од блану 40 чланова добио је за свако јело (пробу) за уписивање белажева на једну листу; оцена појединих проба испала је прилично подељана.

Резултат оцена био је: немачка раса (вестфалска) добила је 23,5, енглеска 22,6, енглески немале 19,5, галицијско свиње 19,4, чешко свиње 16,5.

Разуме се да овај резултат не би могао бити меродаван по оцену и знакове вредности појединих раса, јер у томе имају реч и други неки меродавни чиниоци. Да се може чинити што приближније тачно упоређење било би потребно, да се под надзором одбора ставе глави једнаке старости на храну рад говеда, да се хране на исти начин и истом храном, па да се једновремено и поклољу. Разуме се, да при том игра велику улогу и резултат кљавља: не само мера, већ и однос живе мере ка кљављу, количина костију, домерак и губитак кљављем, однос меса и мести итд.

Јадна оштра оцена вестфалског свињета — т. ј. овог свињета које је при првој оцени добило најлошу оцену пробамак, изашла је од једног стружњака у „Oest. Fleischelcher Zeitung“ која гласи: „треба ова средства употребити да се утре зашт вестфалског свињета из доње Аустрије, јер та раса даје производ који је за велику потрошњу потпуно неупотребљив. Свиње је високо на ногама, крупних костију и кривањих мари, има јако порозу кожу и месо у кљавно стању није марижирано, већ ружног изгледа, а печено тврдо и суво. Можда је то што вредити за кобасице, али никако као месо за потрошњу, јер и најсировитији потрошак има права на добро, чисто-кљављено и сочно месо.“

Продајне цене на последњој аустријској изложби ујојне сточе. — На изложби од 10—12 пр. месеца по нов. било је: волова 598, бикова 76 и крава 86, укупно 760 граа говеда, од тог броја на изложби је продато 552 граа а 206 већ раније је било погођено. Продати су: волови по 76—116, бикови по 70—104, краве по 65—108 од (100 кгр.) живе мере, а 160 за укупну цену од 2600 круна (160 тежак 1760 кгр.).

Прочување аустријских сточних тргова. — Пруска земљаска скупштина одасала је комисију у Беч, Будимпешту и Грац, да проучи уређење тамошњих сточних тргова и да испита, да ли ће бити корисније куповати стоку по живој месту по кљавој мери.

Сточне зараве у Италији. — Аустријски аграрци били су у своје преке и противу узоста стоке на Италији, доказујући опасност од сточних зарави. Сад поново указују на велику опасност по сточарство услед заравности италијанског сточарства. Од 9—15 марта ов. год. по нов. утврђено је тамо 11.937 случајева обољевања од отубољба и шлана... (И знате ли због чега је то? — Тома се не треба да чудимо код знамо да Италија стоји у слободном сточном промету са... балканским државама.)

Берба дувана у Мађарској 1907 године. — Пронас године било је у Мађарској одређено да се нагоди дувана на 50.453 хектара. Са ове површине на 35 отуђених места откупило је 628.756 кг (зонара) у вредност од 26.750.162 круне. Просечна цена износила је 42,54 круне од 100 кг. (1906 г. круна 38-15), дадо за 4-39 кг. већа по прошле године. Сушени, глазаче и лаковане било је врло брижљиво извршено тако, да је од укупне бербе само 8697 кг (1906 г. 58.184 кг) по знатно нижу цену откупило као шкарт.

Ове податке вреди упоредити с подацима изнетим за откуп наше бербе дувана те да се види, да су у нас готово три пут веће просечне откупне цене.

Стања пастува у Аустрији 1907 године. — По званичним подацима њиховим видимо да је пр. год. било на запатним станицама у земљи на 451 државних и осталих повлашћених станица 2.885 пастува.

Од тих било је енглеских пунокрвних 63, полукрвних 712, поророшких 63, оријенталских (арадских) пунокрвних 56, полукрвних 419, лимцианера 113, калдролских 3, норманска (нониуса) 5, ладокрвних коња 893.

На поједине покрајине надало је пастува: Доњу Аустрију 80, Горњу Аустрију 66, Салцбург 42, Штирерију 220, Баварску 118, Крајину 77, Примор. земље 23, Тирољ и Форалберг 59, Ческу 535, Моравску 350, Шлеску 65, Галицију 599, Буковину 109, Далмацију 42.

Противода меса у Немачкој 1907 године. — Привредни саветник Хертер рачуна, да је за 1907 у Немачкој поклато:

	граа	меса на граа	укупно меса кг.
говеда	3,415,264	235	803.292.000
теледи	4,369,351	40	174.774.000
овна	2,807,010	20	57.940.200
свиња	20,999,356	80	1,679.948.480
			2,715.954.760

Значај потрошња меса на главу и на годину износио 44-523 кг. и то: 13-168 (29,52%) говеђине, 2-865 кг. (6-42%) телешине 0-95 кг. (2-16%) овчјетине и 27-54 кг. (61-9%) свињетине.

Српска изложба кљавица у Нишу. — Као што читаво у „Wiener landwirt. Zeitung“ аустро-угарској конзулат у Нишу јавља о намери „Прве Балканске Банке“ из Београда, да оснује у Нишу велико сточно тржиште у вези с кљавицом. Нишка општинска управа уступила је предузећу бесплатно земљиште у 12. ха. под условом, да све грађевине за чије ће се подизање утрпати најмање око 200.000 динара, по истеку 25 година или на случај и раније престана предузеће, пређу без икакве накнаде у општинску својину. Нишко сточно тржиште смерају подићи по обрасцу штајбарског, с том само разликом, што се кљаво стоке за утрпању и спољну потрошњу ово ће служити спољној трговини како са живом, тако и са кљавом стоком, у првом ред за Мисир и за Италију и као потреба захте и за остале земље. Држава је предузеће ослободила крог један нш година од пореза и дажбина, а транспортнама намењеним извозу даће на пољезинама и ситуишту подвојну тарифу.

ГЛАСОВИ ИЗ НАРОДА

Жировница, 2 маја 1908 године.

Напас од гусеница. — Јест, да смо у овоме крају и прошле године имали много гусеница, по шљивадицама и осталим вољвадицама, али смо их чистајли и таманајли и чинићемо смо им сврхуљни пута те нам не сметоме вољваке. Што је нека гусеница остала ни смо зинуу хејтрке носкидама и спалили у ватри. Кад би у половеним прошлога месеца, дивете вољвадица да нам је милина гледати, сви смо се захваљно радовали почетку наших вољвадица, јербо имаше прилике да ће од рождати, пошто су вољвадица дојали цвелаи. Али нам та радост и нада у брзо се претварашу у тугу и жалост. Кад вољке претвараху без икакве опасости, услед слабаје гусе дуваку сути ветрови и то ноћу, тек по неко јутро видесмо мноштво ситних малих гусеница по шљивадицама на шљивадицама

како се депршају од ваздуха на некаким влакнима која су изгладале на „паучину“ и то веома ситне и мале и како које јутре све више и више док напослетку вадесмо шта би од наших шљанка и др. воћањака јер сива гусеница за два-три дана поједе хестарма шљанке и то не само на појединим местима већ редом цео Срез Крагујевачки почевши од Брашна па на више до Сабанте и то што је очигледно познато, а и даље и на. Усташи сељаци са својим чедима на чисто и боре се али узалуд муке, јер да су се веће и одрасле зар би се могло унети и одметити, али сасвим мале, те се не може ни видети кад се оборе на земљу. Али јадни сељаци принуђени те ситне, све им се вратио понадуваји од гусеница, само да би очували бар будућност ако не род (плод) оне године. Узалуд већ се очигледно види, да нам је садања гусеница уништила плод за пет па и више година. Па не само плод него и будућност воћака, јер ће јадне воће бити готово целог лета без цвета.

Да је имао раније ко да предкаже да ће ова напаст овако овладати, ја бих скруно изаузи те бих и вуче чисто, јер сва ова гусеница дође на шума, помоћу ваздуха и ветра. Али по је то могло знати кад је данске године није било по шумама, а сада видимо да из оголидених шума преноси ваздух у воћањаке, и тамо видимо тек сада где су им прејмилија но дрвету и од куда је она напаст изшла: нешто на шума а нешто из *кућних кровова* и осталих *зграда, гаража, зидова* итд. у сакривеним местима, где нисам ни замислио могао да ће она бити тамо скривена, јер нисам сам прилазе јаде да видим. Једну шулаку понављају ми мајстори и кад почне да скидају бераниду, и прерућу једну по једну суваљуђи их изваску на земљу, у сваком коритастом делу од бераниде има 10—15 гомилаца гусеничних јаја; кад преруће бераниду она се ододе само жути од напалених гусеничних јаја. И онда ко је могао знати да се она ту налази. Те од сада морамо све зграде и јевени преоривати и јаја од гусеница лепо четити да ако их утremo, иначе не, јер кад буду припеле за замијање оне се развилае скуда, и где прену ту се и замијају. Оне садање гусенице морамо стрети код одрасту, па онда се породницама трети дрвета и кад понајду на земљу онда их газети, те да их пре него што се ноћу замијају досадемо. Поред свега осталога имам да вам изаже да је овако сувише дуго, суна нас доведе у велику опасност, за стоку је посрела и по нека шта ни по левеничким извадима да пасе а некакоји и по брдима, а за усеве нека ни говора „пропаза стар“, не буде ли најдаље до 9—10-ог овог месеца кини летоина је сиршана. Још нам нада стоји у винограде који су реду понели, али ће у скоро и они пованести од сусе.

Новос Радичевић,
својом.

Вр. 2. ЦЕНОВНИК

Пчеларског прибора и сирава, које се могу добити са стоваришта Српског Пољопривредног Друштва, а по жељи и изложеној цени:

динара

1. Кошица волонка мод. А. Ж., са 16 оквира дувај дувари	13—
2. Кошица волонка мод. А. Ж. са 20 оквира, 2 лета и Ханејаново решетко, — дувај дувари	14—
3. Пчеларка капа	2—
4. Аутоматска Лајанова дрваља, за кађење 20 вивута	11:50
5. Пчелареки мех обичан	5—
6. Педалица за мед (сито и левак)	5—
7. Педалица за носак најпростија	4—
8. Кантица за заливање саћа, с топовницом, сацаком и стакленом лажичом за шипритуе	4—
9. Лажича за саће (ручна)	2:70
10. Рођача за заклањање и за потку	5:70
11. Кеса за хватање роја (наменста се на кошицу)	3:70

12. Трутоловка	3:50
13. Дугачки четкач (за подбачу)	1:50
14. Кратки четкач (за дуварове)	1:50
15. Четкач са носом и куком	1:50
16. Четкач са лопастима носом и куком	2—
17. Нож за одклањање ваљка	1—
18. Гребло за одклањање саћа	2—
19. Дрваља за одклањање саћа	1:30
20. Четка од четвичних жица за одклањање саћа	4—
21. Кавез за затварање матица	0:30
22. Кавез за хватање матице	1:20
23. Игон ичедан на метална	0:85
24. Нож за подрезавање вршара	1:50
25. Вештачка воштина (сатна основа) 1 кг.	6:80
26. Преса за ливење вештачког саћа — без прибора, са вичком поциккованим	40—
27. Преса за ливење вештачког саћа без прибора с вичком од алуминиума	50—

Пресе се могу добити и са целокупним прибором (треба питати за цену), као обично, судон за тољење воска, недимом, кулачком, четком за прање пресе, ножем за искрпање ливеног саћа итд.

Вр. 3. ЦЕНОВНИК

Газних потреба и прибора за пољопривреднике са стоваришта Пољоприв. Друштва и његових Подружница, динара

<i>Плави</i> (кисели, сивљ) камен испитан, чистоте 98—99%, против пероноспоре и осталих болести, као и гари на житу, бурад од нето кг. 250, бруто 260 и на жање 1 кг. по	0:75
<i>Рафира мадагаскарска</i> , особито чиста, жлава и јака, у плетиванима и балама (највише до 100 кг. нето), 1 кг. по	0:75
<i>Сумор</i> у <i>пранку</i> (<i>сублимат</i>) најчистији за запрашњавање винове лозе од плесни (испелице) и пржевице 1 кг.	0:40
<i>Прокламича „Брајина“</i> наивно опробана кошачија и под гаранцијом 1 коцад по	32:50

Сав прибор за прескање дрвета и плоче од гуме (свак с пужичем итд.) може се добити узак обилак.	
<i>Запрашњача</i> за запрашњавање сумором 1 кон. по	9—
<i>Бодљикав жиче</i> за <i>оград</i> , каљење и пошничковање, с 4 кратке безопасне боље, у котурина од по 25 кг. (преко 200 м. дужине) 100 кг. по	52—
<i>Глатке жиче</i> за <i>лозу</i> — швалдре — нарочито двогубо каљење, да су ватке и жлаве (око 3500 до 3800 н.) 100 кг.	55—
<i>Врски алау „Балкански“</i> — обртач с точком	39—
<i>Музар</i> за шићу и за сено и за сунно лето, као и за доцнаје сејале (на 1 ха треба севена 30—35 кг.) 100 кг. 30—	
<i>Ручна сејалица американска</i> , за сетву омашке ситних и крупних семена, 1 комад	30—

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ГОДИШЊИ ИЗВЕŠТАЈ

Топличке окупне подружине за 1907

I.
Р Е Чг. Влад. Д. Илић окр. начелника на полупривредном
Збору у Прокупљу 16 марта ове године.

„Врло река корел нас теби,
А ми на брелу лано несреће,
Градимо брод, нека се часа
Сутра смо жртва бурних таласа...

Пољска привреда је код нас, као једине чисте земљорадничке земље, прва и најважнија грана земљоске привреде у ошито. Она је урбан *темаљ* и *сина* државе, на парано, ако тај темељ није ко што треба, како ће цела држава зграда и ошита на кућа ваљати и напредовати? Ако пољска привреда није напредна, ако се земљорадња не врши наметно — рационално, одкуда ће онда бити напредна у ошито?

Наш народ има све услове за напредак у сваком, а нарочито економском и културном погледу. Он је по природи својој бистар и даровит, вод добрим је поднебјем, има лепе земље и у њима сваког природног блага и богатства у изобиљу, ваља само да га у своју корист уме принеи — експлоатисати.

„Боле је умети немо млати“, вели лепо и сама наша народна изрека. А да се уме, треба знања, а за знање ошито треба *внимости* и *чистоти*, а то је поглавито оно што нашем народу данас недостаје.

Нема лепшег здравље и кориснијег занимања од земљорадње, само кад би наш сељак умео и знао да рационално ради, да понајбоље добро земљу и да се бори противу разних тепоха, негодја и неспријатли, са којима се у свакој земљи да те негодје, тепохе и неспријатли, сападају у борби са својим отаџинам и напредак, потребно је да је *знања* и *умета*. Међутим он у томе оскудева, те зато само и пази, зато је и сиромашан.

Наш сељак је доста конзервативан, он нпр. неће, или се бар врло тепоно прилагођава духу времена, тепоко се навикава свашташницом — суревременом обрађивању земље, и на метком гадивању у ошито. Често нпр. чујеко негово резоновање: „Овако је радио и мој отац и дед и чукунд-ца, на ми је било добро“. Он не разбира и неће да зна, под којим су и у каквим приликама живели његов отац, дед и чукунд-ца. Он не може да војни да се пређе прилагод у животу свесним друге било, а да су данас свесним другаче и да се данас живећи под другим — измененим — приликама, *друге* и *различити мора*, *ако се хобо ушито и напредна, да се може новим приликама у животној борби одолети*. Време не стоји, оно јури, доти земљорачничком брзином, други народи око нас гинијским кораком корачају и напредују. И ми ако не идемо за временом, не напредујемо и култури не стигнемо их, и се њима угађивају и издрже, ми ћемо од њих бити *прегасени* — поћењени. — А давно је речено *тепоко победива*.

Не прети нама данас толико опасност од топова и оружанних бајонета силних и моћних непријатеља, већ опасност за нас лежи у њиној различјености, а нашој на жалост, слабој и у сваком погледу *неразвијеној култури*... Лено је рекао један наш писац: „ако ће код нас бити, докле се год капитал облагорађивања и унапређење *најзубуљани земљоталужом*, док се земља обрађује у *ошито*, док рудно благо лежи *неископаног*, док се из земље изводе сировине у *цифруљени* облику, док народ под великих река плаћа попове да му друже *молетелница* за кичу и противу попове, док наш сељак живи у *чуждјелма* горим од модерних штала и докле год буде патно од *незнања, заблуде* и *примораности*“.

Ми још немамо никакве индустрије, немамо организоване производње, нити каквог система и плава у раду ошито. Живимо од данас до сутра или што но реч „дан и кожд“, не помишљајући на будућност. С тога, куда год се обазремо, где год погледамо, свуда скоро видимо *замотину*, *непар*, *раздрвеност*,

јадање и жукавање, како су настала тепока времена и како се не може да плава на крај. А неможе да увидимо и признамо да смо *ошито* уроч томе — да је смо *ако* у нама *самина*. Сви нпр. непростано *вичено* и *најчешће* се на партијским зборонима, ко је већи *пријатељ* народу, а у ствари и на делу гледано *нашом* само себе и свој *сталеж* и *цел*, док народу — сељаци неможе или на жалост, не умемо да и делом помогнемо.

Наша интелигенција силна у народ само онда кад јој он треба за *заборе*, за *гласање*, иначе *ретко* ће *посаде* који да и *дође* у народ, да се с њим *зближи*, да га *уозна*, да га *пучи* како да *наметиве* рада и *ленине* књи, да му *пружи* корисну *књигу* итд. То је *дужност* све наше интелигенције, а нарочито овог дела, који је у *тепош* и *непросторном* додиру са народом као што су: *учитељи*, *свештеници*, *економ*, *лекар*, *пољадиски* и *судски чиновници*. Сви они треба да *свуда*, на *сваком* месту и у *свакој* прилици народ *поучавају* и *ушћују*, да се *интегрује* у *полупривредна удружења* и *земљорадничке задруге* и да *оснава* *књижевне* и *чаштовне* где би у *слободним* *часовима* *долано* и *читао* или *слушао* *читаве* *разних* *корисних* *књига*, *које* би му *учитељи*, *пома* или *други* који *писменији* *грађанин* *читао*.

Не *свршава* се *дужност* *учитеља* *само* у *школа*, нити *свештеника* *само* у *цркви*, нити *чиновника* *ошито* *само* у *његовој* *канцеларији* и у *овом* *шаблонском*: „*предоручи*“, „*наређује*“, *решено*“ и „*решавано*“, већ је *главније* *поље* *рада* у *школа* *само* *народ*.

Али *нигде* *веће* *поље* *рада*, *нигде* *богатше* *жетве*, а *нигде* *на* *жалост* *наше* *радика* — *жетева* —, но у *овом* *топличком*, *граничном* *округу*. *Земљорадња* *још* у *примитивном* *стању*. *Безина* *сељака* *нарочито* у *сресу* *добричком* *раде* *на* *жалост* и *живи* *још* и *данас* (на 30 год. *по* *ослобођењу*) у *свему* *ошито*, као *што* *су* и *под* *Турцима* *радили* и *живили*. *Име* *нпр.* у *ушера* и *кошара*, *хране* *се* *збрчка*, а *заповијају* *новца* у *земљу*! Са *сточарством* *стоји* *још* *прве* и *горе*, *јер* је *без* *вино* *се* *јадно*, *крљаво* и *мршано*. *Виногради* *су* *од* *вино* *лекерере* *дално* *прознали*, а *нови* *се* *слабо* *подижу*. *Воће* *ми* је *још* *главни* *производ*, *али* и *на* *томе* *има* *се* *благодари* *више* *Арнаутима* и *Турцима* *што* *су* *га* *подигли*, *отаџини* и *поучавали*.

Као *што* *видите* и *као* *што* *рекох*, *нигде* *веће* *поља* и *веће* *потребе* *за* *рад* *на* *поучавању* *народа* *ошито*, а *нарочито* у *економском* *привредном* *погледу*, *по* у *овом* *запуштеном*, *округу*. С *тога* *дужност* *нам* је *сина* да *прегнемо* у *том* *правцу* да *што* *више* *урадио*: да *оснавамо* *виноградне*, *дружеске*, *земљорадничке*, *књижевне* и *чаштовне*, *те* да *народ* *подижемо* *материјално*, *умно*, *економско* и *морално*. *Дужност* *нам* је *не* *престано* *делати* *за* *народ* и *отаџину*, *као* *би* *за* *живота* *ошито* *живан* *дуг*, *који* *отаџини* и *народу* *својем* *дугујемо*. — У *то* *име* *на* *поса* и *нека* *нам* је *сретан* *рад*!

II.

ГОДИШЊИ ИЗВЕŠТАЈ

о раду Топличке окупне полупр. подружине за 1907. год.

Као *што* је *познато*, *ова* је *подружина* *основана* *тра* *почетком* *пр*. *год*. *те* је *о* *во* *је* *инсу* *ји* *могла* *за* *ошито* *кротко* *време* *да* *очекују* *неки* *видни* *радови* *по* *напредак* *пољске* *привреде* у *округу*.

Да се *покажу* *видни* *ушес* *делана* *ошито* *једног* *дружења*, *потребно* је *и* *дуже* *време*, а *истрајан* *рад* и *повнча* *средства*. Међутим *ова* *подружина* *сада* *још* *раснолаже* *са* *једном* *нема* *скромном* *сумом* *новца*, а *и* *само* је *удружење* *још* у *периоду* *конституивном*, *те* и *већи* *чланови* *инсу* *још* *довољно* *уознавати* *са* *својом* *дужношћу*.

Подружина за *пр*. *год* *није* *ни* *имала* *уштереног* *буџета*, *као* *правила* *пронисују*, *те* је *и* *ово* *била* *једна* *од* *сметњи* *у* *раду* *подружничком*. *Стога* *је* *у* *једном* *подружничком* *у* *минулој* *години* *у* *главном* *кретачу* *на* *уштеривању* *што* *веће* *броја* *чланова*, *те* *да* *би* *се* *за* *сада* *на* *тај* *начин* *т. ј.* *од* *чланског* *улога* *дошло* *до* *повољније* *материјалније* *могућности*. *Осим* *ошито*, *подружина* *је* *набављала* *и* *рационала* *плавни* *камен* *и* *рањину*, *који* *је* *материјал* *члановима* *подружнице* *раздавао* *по* *цени* *фактичком* *коштања* *где* *су* *урачунати* *и* *експлоатациони* *трошкови*, а *не* *чаштованима* *са* *извесним* *мањим* *привношном*. *Дље* *набављена* *је* *за* *подружнички* *рачу* *једна* *машина* *тако* *звана* „*Виндобома*“ *т. ј.* *машина* *за* *запашивање* *винограда* *суморним*

прашком противу болести на лози зв. „оидијум.“ Она се најшпиња има испалити подружници на тај начин, што ће се давањем на посаду виноградама од њих наплаћивати по извесна сума дневне употребе али тако, да подруж. чланови плаћају нешто мање од нечланова. Ова је машина пр. године била предата на рукопање подружничком деловој г. Кости Милосављевићу учитељу оад. Машину су употребили авали пр. год. неколико килоца винограда, а колико дана и колико је отуда добијено прихода, подише рачун друштвени деловоја г. Милосављевић.

Према утврђеном плану рада подружничког за пр. годину један од подружничких чланова држао је два практична предавања о орезивању винограда, подигнутих на америчкој подлози. Једно предавање држао је у оад. среќном расаднику, а друго у Коњцу за општине: Превадинску, Беољинску и Туларску.

Сада она подружница броји 107 редовних чланова и то: 106 са улозима од по 2 дин. и један са 6 дин. годишње.

У овој број нису урачунати и они чланови који су премештајем ван овога округа престали бити чланови ове подружнице. Оваквих је чланова било свега 17. Сви су чланови положили своје улоге за пр. год.

16. марта 1908. год.
Прокупље.

За деловоју
олах управе,

М. Ж. Вучковић

*За председника
олах управе,
Давар В. Ротковић*

**Стање касе Топличког подружнице Срп. Пољопр. Друштва
за 1907. годину.**

Приход

1. Од чланских улога	дин.	252—	
2. Проход од Срп. Пољопр. Друштва		500—	
3. Провизија од продаје камена		37-37	
и расцепа			
4. Интерес од новца		3-15	792-52
Свега динара:			792-52

Расход

1. Купљена „Виндубона“	дин.	40—	
2. Подвоз на плавом камену		27-85	
3. За водоводску књижицу		1—	
4. За депешу Пољопр. Друштва		1—	
5. ¼ улога чланских Друштва		63—	132-85
Капитал динара:			659-67

Кад се расход одбије од прихода остаје Подружници капитал за 1908 годину дин. 659-67 и то у готов. новцу 469-27 у непродатом плавом камену, дин. 190-40. Свега дин. 659-67.

Новца се налази нешто код завода, а нешто код благајника, а машина и плав камен такође код благајника.

КБр. 1.
16. марта 1908. год.
Прокупље.

*Благајник подружнице
Владимир Т. Китић*

Б У Ц Е Т

**Полопризредне Подружнице за округ топлички
за 1908. годину.**

I. Приход.

1. Остатак готовине од пр. 1907. године	659-67	
2. Од улога чланских у овој год.	100—	
3. Од забав	50—	
4. Од провизијона од издавања материјала	20—	
5. Од разних ванредних прихода	20—	
Свега дин		849-67

II. Расход.

1. На трошкове овог разних набавки	30—
2. На календарски материјал	30—
3. На трошкове подружнич. чланова кад врше подружничке послове ван места становања	60—
4. На припремане једне мале изложбе воћа и грожда из округа и на награда добро оцењених изложених предмета	100—
5. На неправдијене трошкове	50—
Свега дин. 270—	

КБр. 2.
25. марта 1908. год.
у Прокупљу.

*Благајник,
Владимир Т. Китић*

*Председник
Полоприредне Подружнице,
Влад. Д. Илић*

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит врсте једног ступца по 10 пара динар; од осталих крупних писмова по 15 пара од врсте и од ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *пола стране* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четврт стране* 2-50 динара (2-50 круна).

За оглашавање киме пута, 10 од сто јединице.

Преглед 18. броја „Тежак“: *Чланци:* Срески расадници као мала узгодна добра. — Прелаз на зелену храну и предродне од плавца стове. — Прашине и органе. — Морамо обезбедити основну бољем и приходнијем сточарству, (српштак). — *Подстицак:* Утисци са средње пољопривредне школе чешке у Хруђињу. — *Белешке.* — *Гласник.* — *Гласови из народа.* — *Ценовник.* — *Друштвени и подружнички послови.* — *Огласи.* — *Цена огласима.*

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНШТ

ПРЕДЛАГА И РУКОПИСИ
УПУЋУЈУ СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕДЛАГА ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ
НА ОСНОВУ НАЈВИШЕГ РАЧУНА ОД АПРИЛА
1889. ГОД. 3 294 КРУНСКОГ АЗГРЕШКОГ
НОСИ ПОШТА ОБЕЗБЕДНО

Цена огласна миложна је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО КРАЈИНЕ
Председник Вучко С. Богдановић

Одговорни Уредник
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 19 и 20.

НЕДЕЉА 18 МАЈА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

ЈЕДНА НАША НЕОДЛОЖНА ПОТРЕБА

Кроз све крајеве наше доковине, продало је у народ сејање луперке дотелине. Данас ће се она наћи гашето и у најзачињенијим и најбробљивијим крајевима наших. У плодичнијим пределима — равницама и висоравнима, она је освојила све наше земљораднике. И најсировијацији, као и најбогатији, траже семе од дотелине луперке и сеју га.

Статистички подаци, о простору земље под дотелином, не пружају нам рачун, какви се о томе стварно, на лицу места налазе. Под дотелином имамо знатно веће површине, но што нас наша статистика кажује.

Пре око десетину година, Српско Пољопривредно Друштво, шпаладо је у народ семе од дотелине у малим пакетићима од: 5, 10, 15, 20, врло ретко 50 килограма. Данас та шаље товариша. У то доба ово семе није било продорно кроз трговинске радње, као народна потреба. Потовак година, видимо га у бакалницама и другим трговинским радњама, а то значи да Српско Пољопривредно Друштво није могло да набави тако велику количину, која се у народу потражило, јер оно, разуме се, располаже са врло малим капиталом и кредитом, прена великој тражњи, која се појављала и развијала.

Чим је семе дотелине ушло у трговину, одмах се почела јављати и превара. У место семена од дотелине луперке, продавано је семе од дуваче и жуте дотелине. Иако је у неким радњама било семена од луперке, она је ретко кад била без неке виљине косице, која је, — као што је познато, — обичан непријатељ дотелине и савице је.

Па ипак све ове непријатности и штете, нису могле задржати нашег земљорадника да престане набављати семе од дотелине. Било их је, који су се, разочарани овим случајевима, задржавали од даље набавке, али их је више било, који су та тражња само са већом обавривошћу, да је оно често и од "правне" дотелине, коју они траже да им траје више година.

И Земљорадничке Задруге у скорије доба, притекла су у помоћ својим задругарима у набавци семена од дотелине луперке, те је и то знатно допринело да се она јаче у народу одомаћи. Ван спора је дакле, да се она данас и одомаћила у свима плодичнијим крајевима наше доковине.

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДИНА, НА КОЈА ГОДИНЕ 3 ДИНА.
ЧЛАНОВИ БОГАРАНИ, ЧЛАНОВИ СВИХ КРУГОВ,
ПОДРУЖИНА, ОСИ, ШКОЛЕ, ВОЈНЕ СЕЛА,
НАРА, ЗАПЕ, ЖИВЉИНИ, НЕЖИВОРАДНИЧКЕ
ЗАДРУГЕ И ЧЛАНОВИ МЕДИ ДОМАЉИ ЛИСТ
У КОЈА ДИНА, АКО ЧЛАНОВИ КРУПНИЈИ
УПЛАТИ ЗА ЦЕЛУ ГОДИНУ.

НАМ СРБИЈЕ

НА ГОД. 8 ДИНА, НА 4 ФОР. АУСТР. СР.
НО СРЕ, БОГАРАНИ, УДРУЖЕЊА И ВИШОНИ
ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКЕ НЕЖИВОРАДНИЧКЕ
ЗАДРУГЕ И ЧЛАНОВИ КРУГОВ, ШКОЛЕ И
ЖИВЉИНИ ДОМАЉИ ЛИСТ НА 5 ДИНАКА
НАН 3 ФОР. АУСТР. КРАЈИ, КАО УПЛАТИ
КОЈИМА КРУПНИЈИ И НАД СЕ КРУПНИЈИ
КОЈИ ЦЕЛУ УДРУЖИЈА КРУПНО КОЈА НА НМ
СЕ ЛИСТ СЛАБИ.

Цена тражња, — кад је тако, — мора од сад сваке
године све више и више расти и то нагло.

Кад и нове железничке пруге, које се сада кроз нашу
земљу у Западној и Источној Србији граде, буду довршене;
кад ипак железничких локомотива, и у они нашим крајевима
отвора рабадице да разору још пераорачне ливаде;
кад цена сена, у редовним приликама још више скочи; кад се
угрине било ограничењем државних шума било поделом
међу селанима још више смање, — кад се оне разору и
наше још већма нестане, — онда ће се тражња дотелинског
семена утростручити. То је неспорно и ни то морамо унапред
предвидети и знати. И кад то очито видимо, онда се
морамо благовремено постарати да се снабдемо са довољно
и доброга семена од дотелине луперке.

Поред већ одомаћеног сејања дотелине луперке, постепено
се судва више мање уводи сејање: гракорница, мухура,
сточне рене и т. д.

Има крајева где су се и гракорница и мухура, као пишне
биљке одомаћиле. Околна Београда одавно сеје повеће
количине мухури и продаје се на тамошњој великој пијаци.
Смедеревска Јасеница, одмакла је са сејањем гракорнице,
и прилично и мухури. Судва у Моравској Долини, више мање
оде оне биљке проширале су, а јављају се и по свима нашим
плодичнијим покрајинама.

За коју годину унапред и оне пишне биљке, као и
остале, постепено ће се одомаћити у нашој земљи.

А ми ћемо као што нас је Бог дао, да пољно купити
готово, издати силне новце странцима, који ће нас са овим
рашчињеним, врло умношом услужити, за наше добре паре.

Ну, крајње је време да тако више не радимо. Не смејемо
више кријити сељаци да раде без рачуна кад и ми сами,
што смо више или мање школу учили, тако радимо!

Добри примери, најбољи су учитељи у свима гранама
јавнога рада и живота. У пољској привреди они су особито
најјачи и најпотребнији. Ми школовани пољопривредници,
морамо узети перо у шаке на рачунати: колико смо корацима
дали странцима за развој сељашке, нарочито за семе од дотелине
луперке, које бисмо семење могли произвећи у нашој
земљи? Писац ових редака, раздио је овога пролећа у сваке

срезу 570 килограма семена од детелине луцерке, за које је, сем наших пошланих трошкова, платио на страну округло 1400 динара. А да је семе било добављено рано с пролећа, у чему се оне године овакво велики уштрб, сигурно би се продало хиљаду килограма, а то су округло 2500 динара, што би само овај један срез, средњег простора и богатства, прола осталим срезоником, дао странцима за семе од луцерке!

Нећемо се упустити у рачунање, колико је из наше земље за минулих 10 година издато на страну новца за семе од пшених биљака.

Наша централна Пољопривредна Управа — Министарство Народне Привреде — има при руци те податке и зна то. И кад оно то зна, ред би био, да и оно и ми ево о томе пошине разислано. На име да ли је сабрало то питање: да се у нашој земљи установи један државни завод, коме би искључиво био задатак: да производи разне семове, нарочито од пшених биљака, у првом реду од детелине луцерке, за наш народ, да не бисмо издавали тако велике суме новца на страну, за оно што бисмо ми у нашој земљи могли произвести.¹⁾

Ми држимо да је то питање одавно довољно сабрало, али кад то сад није приведено у дело, којима је време да се то сад оствари, што пре, то боље. Најбоља година не треба да нас затече без буџетске подлоге за такву једну установу.

Стољарски Завод у Добричеву има довољно земљишта, да би се један његов део могао одвојити и употребити на ову сврху. На другом месту, за овај посао, могло би се употребити један део Коштуљака. То би место било подесно и за универзитетске професоре и студенте, да поред студија и стварно производе веће количине семена за народ.

Можда ће когод помислити да би се и у околним пољопривреднич станцима и средњи расадницима, могло производити семена од пшених биљака. То би, по нашем нахођењу било невољиво, јер ове установе невају, нити могу имати довољно средстава, ни радне снаге, за тај, тако велики посао.

¹⁾ Наредено је државним заводима, да на простору простору земљишта засну највише велике биљне ради производње семена.

Уред.

ПОДЛИСТАК

УТИЦАЈ СА СРЕДЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ШКОЛЕ ЧЕШКЕ У КРУБИЊУ

(Сарнетак)

Професорска колегија састоји се из шеснаест наставника, редовних и нередовних, а избор над школном врше: *Др Ф. Б. Лаубл*, дворски саветник, редовни професор теорије у Прагу и *Др Францишек Ситенски*, инспектор земљопедских школа чешких.

Директор је завода *Фран. Бауер*, који је у исто време и глав школе веома активан. Тако, он је сарадник „Научног пољопривредног речника“, члан одбора пољопривредног друштва и одборник напред. општине крубињске. Осим тога сарадник је и многих других пољопривредних листова чешких.

Проф. *Анг. Докучајл* је сарадник „Научног пољопривредног речника“, главни сарадник *Екертонг* и „Научног пољопривредног листа“ и сарадник на делу „Хрубињско и Вацарско“.

Проф. *Ј. Тробијан* је земљар при суду и окр. начелству крубињском и члан државног савета града Хрубиње. Сарадник је „Научног пољопривредног речника“, и *Екертонг* „Пољопривр. листа“.

Проф. *Угосто Бурдигон* управљао је у друштву с проф. пољопривр. академике, *Франг. Болехон*, земљорадничким курсом

Државни завод за производњу семена, морао би бити установа искључиво за тај намењени задатак, и онда би, имајући на располагању довољно средстава и радне снаге, могла одговорити свако питању.

Довољно нах је и много, што издајемо новац на страну за плаћи камен и разне вољарке и друге алате и машини. То за сада не можемо у нашој земљи да имамо и да урадимо. Па кад за сад то нећемо и не можемо, учинио бар ово што је лакше и што можемо.

Установимо што пре један добар Државни Завод, за производњу разних семена, које је народу најпотребније, а не може сам сваки за се да та производје, да и за то не дајемо странцима тако огромне суме новца.

Најбоље би било да тај Завод за сада има два одељка: један у Добричеву, а други у Коштуљаку, или Топчићерској Економији.

То нам је једна архивна и неодољива потреба. Кројимо напред.

Беха П. Матек

ПРЕД КОШЕЊЕ ЛИВАДА

Један од најважнијих послова наших земљорадника ближи се свом почетку. Велика значај тог рада — прибирања најважније сточне хране — захтева од јединог органа пољопривредника, да о том послу овио приликос преговори. „Теджак“ у је из жалост досуђена улога, да јон за дугу времена побрја само тешике грешке нашег земљорадника. И ови приликос он не може из тог оквира алае.

Не, далеко би морали отићи набрајајући све грешке нашег земљорадника у његовог ливадарству, јер тих грешака има много. Довољно ће за овај мах бити ако нашег ливадара потсетимо на најтеже, најгубље од тих грешака, које се већ ашме не могу опоравити.

Питња је, да принос од ливада зависи у првом реду, поред добре земљишта, од подибеља — водених падежа,

практичним, прерадио је у другом издању цубеник „Геометрију за пољопривр. школе“ с додатком „Одводњавање и наводњавање земљишта“. Осим тога он је сарадник многих пољопривредних листова, као и пољопривр. речника научног.

Проф. *Франг Хеслер* сарадник је, поред „Научног пољопривр. речника“ јон и листа за „Глејне стоне“ и „Пољопривредног листа“ издао је цубеник „О гајењу стоке“, који заслужује сваку пажњу.

Проф. *Јон Стригелски*, дипломирани агроном, зналац је првога реда своје струке, уредник „Чешке доминане“ и главни сарадник „Пољопривр. листа“ и „Научног пољопривр. речника“.

Дакле, наставничку колегију у средњој пољопривредној школи крубињској саставља, тако да речево, листа школствених пољопривредника чешких. А од каквог је то благотворног утицаја на сам настави тога, зналацно је нарочито наглашавати и истинати.

Средња пољопривредна школа крубињска ведначиствена је тросратна грађевина, довршена претпоследне године, која се налади мало изван вароши. Учионице су удашене по најновијем систему и одговарају свима захтевима модерне хигијене и педагошке.

Какавдарањн дубиности школског директора, прегледати смо све књиште и књижицу школску.

Када је школа пресељена у ту нову зграду, поједине збирке распоређене су свака на по се, добијави снажа засебно одељење. Ту се наладе: збирка вртарске, шумарске и грађевинарске, којим ружује *Фран. Бауер*; збирка технолошка, хемиска, дачна лабораторија, млекарица и сирајница, којом

те се с тога обично увек и позива на добру или злу годину — према томе да ли је она више или мање клиповита. Али је та оцена већином претерана. Посебно би инак држучија била и на сунјој години, кад би ипак селак учинио све оно што је могао. Очекујући т. зв. „берибету“ годину ип стоји скрштених руку и онда кад цена сени скоче од 2 и 3 на 10 динара и кад због сена продаје стоку у бесцењу.

И ако ливаде у Србији бијаду све мање и мање, ипак ове данас заузимају око једне четвине пољопривредног земљишта. Ненапу сена илеу дакле узрок малих простора под ливадама.

Најтежу грешку чини ипак селак доузима „забрањивомем“ ливада. Обичај и нужа онемо су узрок. Вели се: „нек стока пасе до Пророка“, т. ј. до првог маја! Негде је тај рок мало краћи али опет дуг. Због немара сена, да би ну стока лудци изимала наш селак једна чека, да се зазелени ливада, те да на њој стоку поврати. Узевши само једну годину или посебни случај у вид, ова нужа мора би се могла и опростити; али докле?

Кад би нам простор лета доуштао, могли би бројевиона доказати, да је равно пролеће код нас сразмерно клиповитије од лета. Управо негова већа влажност не односи се толико на количину воде по себи, колико на већу вредност те воде за усеве и ливаде због мање топлоте и услед тога и мањег испарења. Баш због вељике топлоте и водрене неба код нас је лето сушно, можда не увек дуг, и сунјине ретких кишна. Једном речи рано пролеће (март, април и пола маја) дају све услове за брзи пораст ливадских трава као и свега биља, док лето много мање. Не искористити то угодно време, но тако рећи повенити тај пораст ливадског биља узавих тих погодних месеци у нешогато, грешка је очигледна.

Ну не само влага као таква, већ и само такве ливада стоком по влажном времену и засиљене нежне траве у самом почетку раста утичу штетно на привос.

Овај зао обичај ваљда ће се полако искоренити. Нужду пак која нагов на замашене ливада с пролећа треба такође отклонити — разуме се ошт: прозводљиво веће количине сена и сточне хране у опште, која би дотрајала до нове. —

руције пров. Јан Тројак; збирка мерничка, машинска и металорациона, којом руције пров. Ф. Вуркхаузер; збирка зоолошка, којом руције пров. Фр. Хеллер; збирка ботаничка, којом руције пров. Ј. Стрицковски; збирка минерална и физикална, којом руције пров. Ј. Рихетски; збирка фармачно-лекарска којом руције фармачн. декан Фр. Шелвалек и књижевна, којом руције пров. Фр. Хеллер.

Како збирка, тако и књижевна уређене су веома прегледно и систематски и остањући на гледања јак утисак мако бројем и богатством предмета, тако и разумним распоредом својим, по коме се одмах може видети цео програм достигнуга предмета.

Око вељакне нове школеске зграде распористу се првоти и огледно поље, чине се још јаче посељана утисак ове ваншколешне грађевине.

Огледно поље простире се на запад од школеске зграде и велико је 11.200 м². Оно је подељено:

а). На привредно ботанички врт. Ту се гаје разне врсте привредног растина у малим парцелама, те да се ученици са њима упознају;

б). Огледно поље подељено на парцеле од 50 м² које служи у навођењу разних огледа у малим размерама;

в). Далеко од огледног поља, подељен на парцеле од 10 ара, служи за понаљвање огледа у већим размерама и то онога биља и растина, за које је намах добљен повољан резултат.

По крајевима око оградје находе се све врсте ливадских трава, даље траве лекарске, отровне, ароматичне па за демонстрације и разне врсте корова.

На тај начин била би са иштретом створена и могућност за рину забрану ливада а с тим и за много дебели откоп.

Једну велику грешку у овом погледу чини наш селак, што готово никакоу бригу не води о неговању својих ливада сем што ваљда избаци кањене и занесено драже пре но што би га трава обужала.

У долинама и на коле бољи земљиница, од кише и других узрока створи се кора на површини земље или се развију разне навојине, које угуше све нише траве, обично ливадитије, које су много сочије. Услед тога постају разна гола места а и оне траве што остану добују стога чвршћу, дрвенастају стањану, која има слабе вредности за храну сточну. Обе ове непогаде отклања рано пролеће *дрмање ливаде* са дрљачом, која има гвоздене клинче.

Врло ће се ретко моћи видети домаћин, који би негову ливаду и *бубрно*. Међутиг сталним одношењем билне масе са ливада односе се извесна хранећа градива, која ако се не би земља пралака, могу принесе кадег косядбе ставити у питање. Нарочито ово вреди за минерална градива а у првом реду за калциум, за тим у другом реду за фосфорну киселину и најзад за креч. Најире се земљини опростанено са калцијом познаје но томе, што слатких трава постаје а јављају се киселе. Стајеко ђубре, а нарочито менаца (коност), у коме ће бити и шенела, пружају најбољу храну ливадским травана, кад већ код нас не можемо још говорити о венштаким ђубречина као што су кајинит и Томасова агура.

Како пак дејство ђубрета највише зависи од воде земљине, то се и отуда појављује потреба *иновдњавана ливада*, где је год оно могуће.

У колико су ове опште напомене било нужне да потете на најгубље грешке намет земљодеца у ливадарству пре косядбе, у толико је важије не обина ја грешке те врсте у последњем послу ливадарском — косядби. — Јест и ту он грубо греша и не види. Да би ту негову грешку тачније представило поћину издвље.

На огледном пољу гајено је прошле године на 270 разних врста плодова, сваки на површини 1 м².

У осталим парцелама гајено је ради појединих огледа јечма 29 арца, овса 30, јаре шменце 14, кукуруза 18, промпра 58, сточне рене 23 врсте и 4 врсте меклерне рене.

Северно се простире врт за гајење поврћа и стаљакни врт у величини од 3100 м². Ту се гаје разне врсте поврћа и зелени, а употребом топањих леја, као и јагоде, рабљаве, малине, огрозд итд.

Узгостно од школеске зграде простире се вољарски расадник у величини од 2300 м². Ту се још гаје више од 40 разних врста, нахођи се још и шумски расадник и — један виноградски (220 м²). Дале је ботаничка бишта, хмелњик итд.

Од стоке зивод има 2 телџећа вола и 4 краве узгаве. Упознавани на тај начин читаоце *Томасова* са овом школом и радом у њој, ја бих споје мишљење о њој све укратко у ових неколико речи.

Средња пољопривредна школа чешки у Хрбуњу није чисто ни теориска, ни практична. Она је, узправо, неко латно срединте између теорије и праксе с том умишљеном задобом, да се она што је ималогички дух луджи изучио и испитао, усуде у практичан живот.

II.

Шестомесечни курсови за домаћине,

При чешкој средњој пољопривредној школи у Хрбуњу приређује се, уз земаљску помоћ, сваке године по два шестомесечна курса за домаћине, и то а) курс зимни, б) курс летњи.

Трава разложена на своје саставне делове има у себи и главном три разна тела или градива¹⁾ — Најважније од тих зове се *белачевина* и по својој вредности одговара најчешће људској храми као што су: месо, јаја. Друго градиво, ког најмање има једне масе, а треће кога има највише јесте поред скроба, *љико* и *дрво*. Оно последице градива наших ливадских трава и ако није баш онако одвојено од других делова као што је поздер и љиконо код ковољце, ипак је по вредности исто то што и поздер са љиком.

Док је трава млађа, зеленија, ова два прва важна градива — белачевина и љико — налазе се понајвише у стаблици и љисту. У којој се трава ближи свој зрелу и толико се ова два важна градива, са више или мање скроба, све више седе у љист и затим у зрно, род, тако да са зрелом травом остаје у њеној стаблици и љисту скоро само оно треће градиво-поздер и љико. Према томе је у толико хранивима²⁾, белачевини³⁾ богатија храна, у којој је млађа, зеленија Но не само то, већ су она градива из млађе траве или сена ивог прјатитија и *сварљивости* по код старије траве или сена.

По једном огледу у Немачкој нађена је у трави ова укупна количина белачевина од сто делова стого дела.

24 априла	25,06
13 маја	16,31
10 јуна	13,37

Сварљивост ове белачевине била је оваква:

24 априла	19,83
13 маја	11,60
10 јуна	9,24

Како би се пак прераном косядбом добило укупно мање сена, то је поред другог разлога и с тога потребно удесити *љасту* средњу и косядбу извршити у оној добу кад ће се ноћи највише сена добити а кад се белачевина налази још већином у стаблици и љисту. То време не може се датумом

¹⁾ Ова излагања о хем. саставу љица, трава не славу се поткуму са ипучним позелица.

²⁾ Писана је у то, да се у млађој трави налазе жести љица, градива слична белачевини али која су мање вредности од оне.

Оба се курса допуњују, ма да и сваки за се сачињава једну целину.

Задатки се курса, да се сеоске девојке, које су ишле кроз основну школу, снабдеју теоријским и практичним знањем, које им је као потовим домаћинама неопходно потребно. На те курсеве примају се девојке, које имају најмање 14 година, да су добар владана, здраве душевно и телесно. Девојке земљорадничке имају владу првенствено право пријема на курс.

Зимњи курс почиње 20 септембра а завршава се 20 фебруара; летњи почиње 21 фебруара, а завршава се 20 јула.

Девојке добијају у школи стан и храну, за шта плаћају по 30 круна месечно.

Предмети су *теоријски* и *практични*.

Теоријски: нормалне науке, чешки језик, географија и историја, наука о васпитању, наука о здрављу, домаће гајдичество, природопис и гајење била.

Практични: припрема и кување хране, конзервирање хране, вршење свенодних послова у кући, кројење, шивење, и остали зански ручни радови, оправка рубља и праре, мекска прареа, вртарска прареа, практично рачување и поучни излази.

Ученице су подељене на мање групе, које редом примају дежурство у дому, тако док се једна група бави у кујни, дотле се друга група бави другим домаћим пословима, трећа је у мексарику итд.

Ученице се налазе у лепој новој згради, с пространим

и даном одредити, јер оно наиста неке године пре, а неке доцније. Отуда је погрешно, што наш саљак са почетком косядбе обично чека да прво Видов-дан а неки тако сачекају и Петровдан.

За одређивање тог времена, кад косядбу треба отпочети, ми данас имамо један врло поуздан знак, који треба за све разне пределе. То је цветање трава. Другим искуством дошло се до тога, да је *најбоље косити траву у љисту и у почетку њеног цвунга цвета*. Како пак ливадске траве не цветају у једно исто време, то се треба управљати по већини и косити кад је већина ових у цвету.

Ми не можемо довољно препоручити нашим пољопривредницима да се само на овај знак ослане при одређивању почетка косядбе а да не чекају док „све тешке петке и утрини“ пређу, па да косе кад сонце стабљике пређу у дрвенасто стање и кад косу буде пратио лизг звечка. Не буду ли оно послушани остаће им прегорели љист и испало семе на љади а они ће допути камаре „армазине“ —

— То је поздрав „Тожака“ српским косачима.

М. Р.

ЖЕТВА ОЛАЈНЕ РЕПИЦЕ

Од скорога времена отпочело је код нас у појединим окупина гајење олајне репице у већој мери. Њено обрађивање познато је добро земљорадницима који је гаје, али смо приметили да жетву врло често вршавају те се услед тога велика количина семена изгуби, јер позно пошљевена репица много прече и семе јој по стравитиу испада.

Зато ћемо у неколико редки казати кад је најбоље жњети олајну репицу и како са њом поступати треба при вршиди, јер ту је већ време да се она радња обавља.

Олајну репицу најбоље је жњети онда када јој жњенице покуте и семе у мехуницама добије прву жућ која се провиди кроз жуту мехуницу. У то доба мехуница је још сирова и несенута. Ако се причека да мехуница буде сува

вртм, доводом и кунтином; ученице су под сталним надзором деју учитељима.

Да завршимо оне кратке прегледне редове репица неморног будинога чешне народне свести и осећаја, репица чуженог *Палаиога*, које и нама могу послужити за пострек у и борби за оште добро:

„Када смо год победивањ“, вели Палаици своје народу „то се владу демалуло више душевног надмоћношћу, по вичном снагом, када смо год губили — томе је владу оно узрок недостатак душевног и моралног шивства и прегућа. И ако не обидимо дух свој и дух нашега народа за нишу и паметитију делатност, но што је код суседа, који нас је околдио са свих страна, не само да нећемо добити пристојног места у реду осталих културних народа, већ нећемо моћи одбранити ни природно бориште своје. — Доба Хусово јесте славно доба, када је чешки народ надмашио образовањем све остале народе јевропске.“

Годичевиц.

на да се онда жвање, онда семе још на струку непада, јер жетунице врло лако на сунчаној топлоти пуцају.

Жету треба вршити помоћу косе са наслоном како би откоси били што правливији и да би се што мање семе отресало кад се осуше и почну скупљати за вршај.

Најодесније је врше за жету решице рано изјутра или после подне пред залазак сунца; али ако оно не буде код урарка са жетвом заочинила те је решица прерасла, онда је ворако косити само ноћу, за време ресе, да би што мање сежена на жетуница непадо. Пререзу решицу никакво не смењо за врше суња и ни жетви ни кунјати.

Скупљање решице ради одношења на гувно не треба радити са дрвеним вилама већ само са нарочитим гвозденим вилама које имају дуже шипке но што их имају обичне гвоздене виле за бубре. Овакве виле лако се увлаче без потребе кроз откос решице и са њима се ни мало или врло мало семе отреса; и скупљање треба вршити као и жетву рано у јутру, пред вече или још боље ноћу, јер онда семе најмање непада.

Пренос решице до гувна, ни оно било у самој ниви, треба вршити у колена која су застрта са понавана или мушеном, јер најбоље и најдешње семе за врше преноса отада; при томе врше у колна но смењо кипноти велике навилке правити, јер се онда семе отреса, већ скупљати и делати вилом само онолико колико виле са откоса може да прихвати.

Гувно за решицу треба начинити на скопичању земљи и много га боље набити но што се гувно за жито набја, а пошто је добро набавено треба та лево очистити да на њему нека ни мало земље.

Решицу можемо смети на гувно у много већој мисли но што смисно жату, јер се она врло лако врше, пошто јој семе врло лако из жетунице непада.

Вршу је боље радити са коњима али по нужди могу се и волови употребити.

Кад је решица на гувно добро изгањена а то бива брзо док се једара а највише два пута на гувну прересе, онда стабилце њене треба напоље избацити а плаву са семеном покувати и на вељанима која има за њу подесна густа сата овојати.

Овојану решицу не смејемо никакво остављати у њаконе ма и да само пренови, ишти је где год смилати на гомилу, но је еднак разраштити у каквеј одаји у танком слоју највише од 10 сантиметра, те да се ту 5—6 дана добро просуши, и тек тада можемо је однети на трг ради продаје.

За семе најбоље је оставити она зрна која за врше преноса на гувно сама испадну и у ношани остасу, јер та су зрна најдешња и најбоља за семе.

И семе морамо оставити дуже време да се добро осуши па тек тада можемо га скупити на гомилу или у џакове и оставити за употребу.

М. Т.

ЖДРЕБЕЋА МОРА

од др В. Митровића ветеринара

Наши одгајивачи коња, који улажу много труда и новца око подизања својих љубавица, често пута не могу да постигну жељени успех, једно с тога, што је гајење коња скочило са много воље и разумевања, а друго што су млада ждребад велика и подложна свакојаким штетним утицајима и болестима, као уопште сви младунци.

У ову од свих болести, које се код младих ждребади појављују најопаснија је једна болест, коју Немци зову Fohlenläse, а ми је краткије мора сасиначи али специјално код коња ждребећа мора. Она је у стању, да прелоподи, а често и сасвим уништи подмладак коњарства и да нам много дене на де и свине рано разорит. Код одгајивача у малоне та се болест и не осећа тако страшно — било једно на га нема — као код одгајивача у већем размеру или у ергелани, приватни у државни. Тако је нпр. у државној ергели у Дубровику 1904 г. утисну од те болести 30% ждребади; у 1905 г. 18%, а у 1906 год. 14%. То су проценти који нам објављују брзину загади, а у таквој вре, што они ни код приватних одгајивача ни уколико нису мали, већ су нарочито много већи.

Ја сам у току свога двогодишњег рада у државној ергели, побуђен овим страшим процентиима, сваки поједини случај детаљно са често научном гледатишом посматрао и истраживао, па сам дошао до извесних резултата, помоћу којих смо у стању да су онаку болест, ако не сасвим елицирамо, а оно је стају да осветли мислима сведоке. То су резултате изложују одаје у „Тожаку“ као листу који је међу одгајивачима најраспрострањенији. Што пак ова која изложујуће неће косити стогом начин карактер урарок је, што желни да буден разумљив и приступачан свакоме одгајивачу.

У врвом реду изнећу симптоме, знаке, код којима се та болест појављује, а коју је већ сваки одгајивач имао у својој коњуници, само није знао у чему је ствар. Али одаје већ на преме козаку ударамо на тамшоке, јер ждребаћа мора није једнолика болест као нпр. ждребаћинак или паралак код деце, па да се да једном реченицом обележити и изградити. Напротив то је болест која се у различитим облицима исцвљава; један нит као запалење плућа, други нит као запалење трбушне марице, на као запалење црева, запалење оток, укоченост зрава, узметот у ногама, вољене кошце, много глатавана итд. То су све разни облици болести, али је свима њима један заједнички урарок — све је то једна те нећа болест.

Разни страни писци посвећивали су много времена овој болести, а и данас на томе раду и ја већем проистаји, а да одаје укратице не изложим и њихова мишљења о томе.

Тако нпр. Miesleky ветеринар и инспектор новачке ергеле у Веберкув тврди, да ждребаћа добију зачетке оне болести још док су у мајчиној утроби. Тој болести урарок је, по његовом, издржава материца у којој се младице развија, те на свет дође већ болесно. Тога су мишљења још многи аутори као: Weiffel, Sohnie, Poeschel и други.

Ма да се на основу мојих посматрања и испитивања не могу сложити са напред поменутих ауторама, то ипак не могу њихову теорију ни сасвим одбацити, јер сам у својим посматрањима изложио и на такве појаве, које иду у прилог њиховог мишљења. Да ја и, и уколико је издржава материца урарок оне болести, оставио сам да то у току времена испитијем, јер за сад ипак имамо много материјала, а научне истине не дају се на прстију доносити.

Ostertag, професор велике ветеринарске школе у Берлину мишљења је, да ждребаћа мора нема ничега заједничког са државним побацимањем код кобила, као што то многи тврде. То мишљење Ostertag-оу могу и ја позитивно потврдити, јер за све време тога службовања у државној ергели није било ни једног случаја ендемичног побацивања, ишти сам о томе нашао трага у различитим годинама, а ијетуним је, као што сам напред поменуо, сваке године било великих артава од ждребеће море. Ostertag даље тврди, да ждребаћа мора није нека нарочита болест већ исцвљујемо један облици обичног сениса и пикције. У овоме се не могу сложити са Ostertag-ом а зашто, видеће се из мојих доцнијих излагања.

Гуеци писан Пољак-оу наводи, да су младице једне године кошине при узасним вршуцима, да је затим јесен и зима била сувине влажна и топла, па су ждребад у тој години много изнепавана и он за то криви само, које је за време тога негодногог времена срећено. Он је, вели, нашао и једног покретног микроба, који је урарок тој болести. — Истина је, да добре несрећене ждрава може имати рђаве последице по здравље стоке, али то не може имати са ждребећом мором ничега заједничког, јер та болест не постоји само у Гуецима на једном месту и у једној години, где је тако негодна храна скупљена, већ је има у свима земљама, у свима ергелани и годинама.

Што је он сак нашо покретне микробе, то њихово присуство може бити сваки случајно, јер те микробе нико нише није посматрао, нити сам их ја на гле нашоа. У осталоу и сама природа бодеста говори против микроба.

D-r Berglund тврди, да ову бодест преноси настуо од кобила на кобила. Тако ако настуо скаче на кобилу која је побасала од неке и саранала, на не заранити и другу кобилу на коју после скаче и она ће такође побасати, али није ранивиу боловама постава у извесном степену имуна или ако инвекција није слабије природе. Ако је пак то случај, кобила неће побасати, али ће ишео ждрече боловати од мору. Је ли инвекција још слабије природе, то неће ни ждрече боловати од мору. Већ ће само пагити од пролина за све време док сиса.

Теоријски се то знаста да лево испредати једно из другог, али се као научна истина никако не може одређити, јер пер свега ова бодест нема ничега заједничког са едемичним побасивањем — пошто не има и тамо, где побасивања никако и нема. Друго, од тако зараненог настуа биле би заране и све следеће кобице и оне би све побасале или би сва михова ждреча боловала, а то ишад није случај. Оно се не да браити тиме да инвекција постаје слабија, као што то D-r Berglund хоће да изведе, на се свршана само проливом јер зна се, да инвекције клише пролазеће кроз више органа постају вирулентније, јаче, а никако слабије.

Moussy и Zwiker сматрају ждречево мору као конституцијаву бодест, којој урочи теже у неговању и храневоу кобила за време пошења. Она су одлучно противна мишљењу, да је овој бодести уроч инвекција пушка. Та њихова мишљења ишад не могу потпоићи, једно за то, што у њима не види допало ризолога, а друго, што не моја испитивања сасвиу другоу гче.

Да бих читаоце увео у која посматрања и довео их с разумевања до којих резултата, ишево одне неке случајне ждрече мору и тврдиће се да бду стот краји и разукљиваји, а без великог уштрба на само ствар.

У 1906 год. боловао је десеторо ждречеба од ждрече мору. Од њих је одрживо четворо а боловаа су: једно је имало отечене ноге и запалеа очу, друго је имало водене кесале; треће и четврто запалеае трубеине марилице; угнуто је шесторо ждречеба и та су боловаа: једно од запалеа трубеине марилице, једно од запалеа мору, троје од запалеа мору и једно од запалеа црева. Дале као што видимо у 10 случајена боловања већ шест разних облика бодести.

I.

Мутно ждрече Топола од пунокриног ангиоторвања Индисаирава и мајке Јовианке одређено је 14 јануара, а разболело се 22 фебруара 1906 год. Бодест је прихватио на јач начин што ждрече није хтео да сиса, стојало је нешеока са обореном главом, дисало теже и узбрало и имало велику науту. Детаљним прегледом утврдио сам да болује од запалеа трубеине марилице (Peritonitis) и одмах сам предузео и лечево тоу смислу, али је све било талуд, ждрече је угнуто још истог дана.

Да бих сарочно продривање трубајних бактерија и ишад право стање и у оноу облику каде је смрт испустила, предузео сам секцију одмах после десет минута. Тоу првикоу ишад само следеће промене. На чхр се изала жила, кућакоа бадега; пуник је сух и лево зарастао, кад сам отворио трубуиу дувају, обилазеће ножен око пуника, на све се изалио до врело једног алтра неке мутне и смирдне течности. Унутрашност трубеине дуваје налазила се у типичноу стању запалеа, а нарочито перитонеу, трубаина марилица, на се услед тога запалеа та течност накупила. Сај настаје иште шта је прозировавало то запалеа, и зашто је та течност онако мутна? Прегледом осталих органа у трубуиу дувају глепао сам на уроч овоу запалеа. На горњем дељеку крајуу запалеа налази се један оток велики као маа девица глава. Оток је нераван, бодестач, мао прикосноу мору и на једном месту проваље. Кад се оток расече на два тече једна густа, мутна и смирдна течност. Онеи продукт распадања, који се себи себе потогче, иште, клише, доирах су, дала, у трубуиу дувају и тако прозировавају оно запалеа и смрт. Пошадно је, да се ишево иште, а одоу онај оток у инвекцију. Далеим прегледом, ишад сам у пучаноу вени и још нешечном про-

битном искривном каналу (Utrachus) на праливну количину чистог белоу гноја. Ова мучнаа неа стоји, за време док се младиче не роди, у вени са дигерином; доицаје, кад се пуник одсече престаје циркулација крви овим путем и та неа постепено нестане. Гној, што се налази у вени продру је, дала, кроз њу до крви дигерицу и тако проширо запалеа и онај оток. Кад сам пуник, који је ишад лево зарастао, с поља удуку расекао ишад сам у његовој структури крваву подлинеа меса и задебљава везивнаа тива. Сај нам је пут који је бодест дошла нотуво познат: с мору кроз пучану венту, одатле у дигерицу и на послеку у трубуиу дувају.

У овоу случају остаје још да се разумеа, шта је то, што је унутра продруа и бодест прозивало. То су врло, врло мајушка бића, тако звани микроорганзици. А у овоу случају једна нарочита врста њихова у. зв. Diplococcus, који живи и множи се у свакој нечистоа. Ја сам га нарочитим инструментом, микроскопом, ишад и издвоио. Више о овоме хоже испитивања не могу на овоме месту говориити, јер бих и против своје најбоље воље, постао неразумнаа за многе читаоце.

II.

Ишево ждрече Триа од пунокриног енгаве Канадиа и мајке Присоре одређено је 22 априла а угнуто 26 јуна. Оно је по одређењу на 15 дана при дошло јак пролина, који је трајао неколико дана, а нотом сам по себи изчезао. Читавих двадесет и више дана доицаје, појави се код овоу ждречеба запалеа мору. Поред свега заимљива у лечево ждрече је угнуто после тридесетог троног мучења.

Секција је одмах завршена чим је смрт испустила. Спољним прегледом ишад сам, да је пуник потпуно сух и лево зарастао и да је обе подаре пошла прена, водената крв пошењена с пуноком. Кад сам отворио трудику мору, ишад само да су плава, оба крила, потпуно разорена велим и маљим гнојаим гутима. Далеим прегледом унутрашњих органа ишад сам на марицији танких црева једну повећу гуту пуну гноја. Од неке се на све стране кроз марицију протекла као баберица лимфова судова. На спољној страни танкоу црева, баш одне где мариција потиче, налази се један гнојаив три у великим омаха; до мста се ређају кроз марицију као оноу брадице све мањи и мањи чирчи и воде право у ону велику гнојају гуту. Кад сам микама расекао црево, ишад само да му је судозножа на месту према спољном чирју као прена и задебљаа и да на јој седе два — три врло мала гнојаив чира. Испитивање гноја из плава, из оне гуте у марицији као и из спољних и унутрашњих чирева танкоу црева, ишад сам, да се суди налази у огромним масама један микроорганзици који је то гнојево и прозировао, а то је био Diplococcus, далак онај мени, кога смо и у првоу, напред омишеноу случају, ишад. Бодест је, далак, дошла овим путем: Diplococcus је с храном дошао до у црева; ту се на једном месту умножио и проширо запалеа судозножа, на постепено продру и спољну страну црева. Тако се услед повољних услова све ише размножило и разораво ткиво, иштују се далак кроз лимфова судова. На једном месту марилице танких црева, задржао се мало дугеобраујући ту једну велику гнојају гуту, а одатле је отпутило кроз лимфова судова чак у плава, која је онако страшноу разорно и смрт прозировао.

Само ова два случаја, са осталим нећу читаоце морити, довољна су да покажу како напред поменуто теорије мао ишад важности, јер се јасно види, да је овоу бодести уроч једна нарочита врста бактерија, Diplococcus, који се утуче кроз још незалежен пуник или кроз уста и продрије далак кроз крвице и лимфова судова у плава, дигерицу, малак или други који органи, тако производи запалеа и доноси смрт.

Кад после оноу резултата осматрамо све прилике и оконости у којима млада грла проведу своје прве две живота, онда нам неће бити тако ни чудновато, да та нека младичад у толикој мери подлежу овоу бодести.

Као што је спомене познато суду се практично, да се пучава врста подлеже и одсече и младиче остаки поред мајке у оноу нечистоу лежнициу итноу бадеге, мокраће, прашице и шавне. Истина лежница се, нарочито у оноу доба, негда маа, негде ише чисте и мењају, на се и пуник заира дезинфекционим течностима, али лежница је немогуће апсолутно чисто оджати; дејство дезинфекционих течности врло је кратко,

ускоро узхвате за водене биљке, заогрун се неком лепљавом масом, т. ј. учуре се. У овим 2—3 мм. воланим чаурама могу да остану више недеља способне за живот.

Овце се заразе метљем на паша, где поментуе учурење церкарје с трском или жуљевина поједу, или с водом попију. Чим ова црва, церкарја, стигну у такво прено оваца, у влази се чаура раствори под утањеном преном сока и она се латим упуте право у јетру, где се из вих за 4 недеље развију прави метљи. Ова носе јаја, која се омет са балегом набаци на дотичне животиње и тако се засекут по парштатј.

Разлике метља, дакле, врло је интересантно и сложено, јер метљан метљу више пута свој облик пре но што добу до овог савршенства, као што их налазимо у јетри.

Од практичне је вредности та околност, што је развиће метља могуће само на влажним местима. Погрешно је мишљење да су метљавости узрок извесне биљке. Оне показују само она влажна места, на којима се налази метља метља. С тога је сасвим појљавно, да се овце заразе метљем, кад на влажним ливадама пасу, кад се хране трском са таквих ливада и кад пију воду из кулгата и баруштана. У влажним годинама појани се ова болест и у овим местима, где никад није била позната. Довољно је 10—15 јунта да овце на оваквим местима пасу, па да се заразе.

Овце се заразе метљем углавном лети и с јесени, јер усвајање ових сувишних, ренастих црваћа у тело животиноч врши се већим делом у то доба, пошто је за преобрајат напред поментутих облика потребна поред влаге и извесна топлота. Како је предхрана од ове болести метљиа него лечење, то је и ова погуба сада на својој весту, те да би сваки знао, како треба да сачува своје овце од ове болести. Ну, церкарје су толико издрљиве, да могу водити и веће празне и зато није некаључена пољубост заражавања оваца и у свако доба године.

Најлакше и најопасније разбуло се од метља јатпад и шмехад, у оште слабији брани.

Метљи проузрокују у кучкиа цевина јетре задржавање жучи у јетри, запаљење и сушење јетре, бладају и водену болест. Знаци метљавости постепено се развију тако, да с почетка није могуће са сигурношћу казати, да ли је дотична оваца заиста метљавла или не. Тек доцније појаве се очевидији знаци болести, али и они није значајни. Метљаве овце слабо се хране, једу до душе, али ипак иршава све ишце и ишце, троне су, збовају иза стада и много пате од прелва. Кожа им је више жуљкаста, слузокоже очкју и уста бледе, руво губи свој природан сјај и лако се да испуштати. Трбух је надунан; на нему се чује неко буљкање, што је знак водене болести. У току болести образују се често по телу, нарочито на доњој вилици, на прелва и на трбуху мекани отроци, који се под претма угубаљ. Сви они знаци вељтум нису значајни и само по њима не може се закључити, да ли овце болују од метља, јер под ишци знацима прелаве и разне друге болести. Кад кад оваца угине или кад се закоље и кад изађио метља у јетри, у већем или маљем броју, знамо шта је права узрок побалевању и екалпавињу оваца.

Овце се заражавају метљем, као што је напоментуе, лети и у јесен, а почну да се разболевају зима и с прелва каље године, у које доба пада и највећи проценат угинућа од ове болке. С прелва наступа већ неславање метља из тела животиночског. Ако дакле овце од овог времена не подлегну болци, оне се већ могу сплатити као спашене. Ова околност врло је важна у погледу лечења метљавих оваца.

Лечење метљавих оваца састоји се у главном у пастровању, да се већ заражене овце одрже у што бољој снази, те да могу дочекаати оно време, кад се метљи почну из њих исваљати. До данш нема лока који би могло спречити развијање церкарја или уништити метље. Сва средства што су досад препоручивана оваца су у том последу безуспешна. Лечење метљавих оваца, дакле, може имати само тај циљ, да последице метљавости, као: бладања, водена болест и прелва не прелазе извесне границе, и да се овце одрже у довољној уравнелости и у снази. С тога је потребно, да се болесне овце хране добром и снажном храном, да им се лаје овасе, цео или у прекрпци, јечмене мекљие и т. д. Поред тога, препоручије се и давање горких средстава, која животиноч тело снаже и варене поткољуку; или гвождјани препарати који овадне пролине обтаваљују, образавне крви поткољуку и у оваца снагу поддуку. У овој цели треба узети: зелене галице 5 грама и ајрвота и вене но 15 грама. Све ово треба потом испуштати, повешати с брашном и водом и парашити цекне, који нала болеснија бравина језик при дну наказати. Или још може: узети 30 грама зелене галице, $\frac{1}{2}$ кила вене, $\frac{1}{2}$ кила ајрвота, све оно добро испуштати у ситан прамак, па тај понешан с мекљивана дивати овцама. Ова различна лека израчунаја је за 50 брва.

Важније од свију лекова јесте предхрана. У том погледу треба обратити пажњу на то, да се овце исперују само на суви пашњаке и да им се полаже здрава, сува храна и сено са сувих ливада и да не пију воду из кулгата и баруштана. Влажне ливаде и пашњаке треба дренирати, чије ће се отклонити услови за развијање метља. Једно друго важно средство предхране је то, да се они ситни жуљевни што се налазе на влажним ливадама и пашњацима покупе и поштитавају. Да би се и јаја метља поштитила и тиме унаваљ прелва за заражавања оваца, ваља болесне овце што пре коллати и метљаве јетре учинити безопаснија или дубоким закољавашем, вастрп или куљави. Пашча смеју се метљаве јетре давати само у куљавом стању. Поред дрелаве препоручије се вошевање влажних пашњака соду или кречом.

О. Р.

О ГОВЕЂЕМ ОБАДУ

Говето сваког је полупривреднику познато, како се за вреке великих летњих врљина дешава, да по неко говече изнепада јурне из човора на паша и необично брзином и рикањем дојри до каљве реке, потоца, или баре, где се заљгују у воду; или, ако воде нема, обда јурн све доље, док не нађе на каљав шипраг, или какво друго годно место, да се може склонити. Ова појава позната је код извесног народа под именов „итркломе“, а за говече, код кога се они знаци прелате, каље се да се „уитрклоло“.

Овој испричатије, а по кад-кад и ошенији појани узрок је једна ситна животињина, која спада у ред муча и вове се *обад*, у народу познат под именов „итркла“. Обода има три врсте: коваки, овчији и говеђи обад. Пошто се говеђи обад у ово време почео јављати и причинавају штету поајвише говедима, то ћемо овом приљком само о њему и говорити, оставаљјући за доцнију приљку да проговоримо и о коваком и овчијем обду.

Женка говеђег обода „итркла“ одличаје да носи јаја почев од месеца априла, па може овај посао продајати чак и до месеца августа. Како она најрадије полаже јаја у коки или длаци говечета, и то: на лељима, то говече чух при-

кети да му се овај непријатељ блажи, узнемира се и покушава на све могуће начине да му избегне („штркла се“), јер је свесно свих непријатности, које ће му се додијети појатице. Осетљивост прена оном непријатељу и то у много већој мери испољавају говеда благороднијих раса, са мекша и финијом кожом и длаком, а у мањој мери нама донаша говеда.

Но ретак је случај да умакле говече, кога овај непријатељ отпочне да гања; јер га штркла не оставља све докле док не добије могућност да свој задатак изврши т.ј. да јаја положи.

Снесена су јаја сатна, једна 1 мн. велика и личе на умалену сененику од краставаца, а на задњем делу излажу малу петострану клачку, помоћу које се приврете на месту, где их женка положи.

Из јаја се изиле бело-жупи црвених (ларве), чији су уени делови удешени за бушење и нагризање, помоћу којих провре кожу и настале се у поткожном ткиву, где се хране соковима из тела животинског. У почетку црвени је мали и оточи су непријатни. Дојиче, кад се црви јаче развију и својим покретима изазову јаче запаљене коже, оточи постану већи, и могу да порасту у величина ораха. Сваки оток има на врху отвор и код нашега народа они су оточи познати под именом „угриг“.

После четири недеље, одкако су угриг настали, црви саре и припреме се за исцелвање (испадане из угрига). Тота ралх добије нарочиту невољу тела и постане опухљив (растезљив), те се гмижењем (покретавњем) извуче из угрига и испадне напоље. Кад црв доспе на земљу, онда доживи до каквог цбуна, лимфа, или какве шуљавце, где се учуари.

Из учуаре излажу после несећ дана савршени инсекти и кад се нуклач и женка нађу, они се спаре, а потом женка отпочне понова да носи јаја.

Овај је обид врло штетан за здравље говеда, јер издељени црви, нарочито, кад су у великој броји, а жокје их баче преко 50 па и 100 на једном граду, проузрокују узасан сараб, те се стока јако узнемира, презире храну и кува. Поред тога, кожа која има много угрига, има врло малу вредност, кад се оболело градо заклее.

Истина, овај се инсекат појављује код нас у мањој мери, а и мање штете наноси нашим говедима него у страном свету, а особито га има код тамошњих говеда, која бораве по влазињеним и високиим нахињавима и остају на њима преко целог лета све до позне јесени. Тако сваке године падне на велики број града као жртва навали овог инсекта; јер говеда, чим осте да им се овај непријатељ приближије нагло по јуре и; човора, те се стрпоштају у бедан, или се јуреју тако говеде о стене, камење или дрвеће, да задобивене ране тешко пребеле.

Но и ако је код нас мање штете од овог инсекта, ипак наш полпривредник треба да зна средства и начин како да своју стоку заштити, нарочито у време, кад се она најбрже и најбоље опоравља, а то је за време летње шаше. Као најбоље и најоудачније средство против навале овог инсекта, које кошта само труда и њинита више, показало се *премазивање леба градима земљењем одвором од искушаних зелених орашчица, или само зелене коре*. Ово премазивање треба вршити сваки пут *пред истеривање на пашу, а најмање два пута недељно*. Ако је женка јаја већ положила (спела), онда треба града врати (кувати) и добро тумарити сваког дана оштром четком и чешајом, зри чему чешајца треба да служи само за чишћење четке. Најзад, ако су црви

и угриг већ ту, онда их треба прстица (пацицама обе руке) истиснути и уништити. Ако су црви велики, да се кроз отвор не могу истиснути, онда се отвори расеку, па у ране капе неколико капи теропитина на они сами излају.

На првештету вредно је да напоменемо шта раде одгајиваци у страном свету, да своју стоку заштите од овог непријатеља. Тако, они за време лета дају пшечну обавезу један другом да стоку веће истеривати на пашу пре 10 часова пре подно да све време док женка — штркла — овог инсекта носи јаја. То чине с тога, што је утврђено, да сазрели црви за учуаривање непадују на коже само изјутра, те кад излају, онда их стока погиза и уништи, или се најзад, у највећој мери са ђубретом изнесе напоље на ђубриште где пропадају. Све оне, они дају један другом и такве обавезе, да ће снаки по могућству летсковати пре на угрига и уништавати.

Не би било рђаво, кад би се и наши одгајиваци угледали у овом погледу на оне у страном свету, тачи пре, што је у нас јутарну пашу лако нахнатити с вечери, кад говеда најрадје пасу, а ђубриту имају би најоудачније средство да се развожавање овог непријатеља наших говеда у корену сузбије.

30 марта 1908 год.
у Шању.

Рад. А. Вошњик.

СА АУСТРИЈСКЕ ИЗЛОЖБЕ ГОЈНЕ СТОКЕ 1908.

Србија као земља која мора још да дуго живети од зараде коју има извозом своје стове за пашње и њеним производима, која мора још на један мн година разглати и на аустријско тржиште, као најбоље и најоудачније за нас, мора водити рачуна о свим оним појавима која бацају светлост попут на сточарско питање и на праван пашет запатитијаш сточе. (Уточи је најбоље, да и „Тосаи“ ма у најдиреји потешка донесе највишиј са изложбе гојне сточе која је од 10—12 прошлог месеца по новом приредбу у Бечу и која је од мињавку аустријских стручних кругова врло добро успела и ако оне године на тој изложби није била аустријска друга половина ионарчије, Мађарска са својом стоком, као претходних година. Аустријци се понаше успехом те изложбе, јер су и себе и свет убедили, да у том погледу могу бити бр Мађарске, а изложба и по броју и по квалитету изложених града, ако није преванцила све раније изложбе, а она ни је била потпуно дорасла. Изложба та имала је да показе моћност аустријског производне масла, али у исто даба и њену независност у том погледу и од Мађарске и од иностранства... ако је то и могла показати, пошто се на изложбу догтерје оно што је најбоље и што је нарочито за изложбу гојено и спреманом, и што ни бројно, ни квалитативно стање изложене сточе, не може ниуколико изменити потребу једне земље у стоци за каље, а та потреба зависи од броја становништва које се месом храни и да ли су бројно стање и производња моћ стове, у тој земљи, у стању да подмирују ту потребу, а да не морају новачити у поноћ иностранству.

Овогодинашња бечка изложба гојне сточе била је наступљена са 1020 говида (1906 заједно с Мађарском било је изложено 625 града), 1581 (1892) става, 25 (6) излагача овада, 27 излагача риба и 602 изумера пшених зетева.

Аустријски аграрији мисле тачно да докажу, да је Аустрија сама у стању да произведе сточу најбоље квалитета, па и такву кашку бечки три тражи, само ако учини претходне припреме и напрезања, да и из длаке наорди на бројном понашавању и на квалитативном побољшању сточе... те неће третира са оскудице жене, нити ће морати занисити од иностранства, но ће моћи енергично бранити своје границе од увоза сточе и меса из суседних држава.

Гођан бројеви изложене сточе показују живо интересовање излагача и доказују велико учешће и труда приредивача... аустриј-

skog poljoprivrednog društva koje je uzelo podetaži izlagate na tako živo učešćevanje.

И сва покретача признају да је успех изложбе врло много допринело и то, што су с изложбом стоје бизанс и рибарску изложбу, као и изложбу пшеничних зрна која су познати, да провидљиво меса и потребу на месо повећају својим јединицама, а пшеничним гоњем и наглим коњем. Поучну страну изложбе, врло су корисно попуњавали и многобројни изложени предмети односе се на хранљиве стове: разна хранива, интересантни предмети које су изложиле станице за испитивање и контролisanje севени и пољопривредно-хемијског одељења станица у Бечу. И три пољопривредних машина припреи у исто доба, привлачно је мачу посматрали изложених предмета, као и кунаца. Највећа привлачност на изложбу био је изложен по гродсца из Салцбурга пет година стар Симентац који је тежио 1760 кг., али и посебно дугачка и крпина 21 месеца стара синглеса крмача из Дрдендорфа у Доњој Аустрији која је морала на живо 465 кг.

Говедо су била изложена у једној, великој изградби централног стожар трга у Ст. Марину и ова су тако распоређена, да су говеда гојења из фабрике и великих сточних трговаца била изложена и изложена у засебној изградби, а вољни пољопривредних људи и предузећа за себе. И за бољи преглед омет ређање у групи изведено је по јединицим појрањима, тако да су из сваке појрање изложена говеда сачињавала заједничку групу. Засебне групе чинили су и издвојени су били изложени бикови, кораве, јунице и телад.

Савиши је природно што су волова на изложбу гојење стоје, зауимали прво и најважније место, јер су и најмногобројније били изложени. Требао је да се добије преглед, не само да се покаже извесна карактера појединих грла, већ да се и меса, бројно стање и тежина истакну.

У првом одељку истицала се на првом месту шеферна фабрика у Штајнциу у Моравској, с њеним одељком од 50 грла волова *сино-мрво пшеничног типа*. Не само да је ваљдо у очу издат самој грла, већ и изједначеност у карактеру, извесна гојаност. То се нарочито истицало код грла *мелтгерс* (сино-бледе) *расе* из истог Штајнција и из Страковница и града *мурбоденски* из Јованова. Не само да су сва та грла добро одабрана, већ она су понаола, да се сви заједнички сејеви не одикују само добрим телећем (мурбоденци) или млетштинку, но се са шетним избором и гајењем могу бити врло подесни и за гојење. Одељак овај су је том одељку досудно победити награду изложбе и почасну награду безног несарског удружења.

По броју и по карактеру био је потпуно дорастао горњем одељку, други један одељак од 50 грла мурбоденске *расе* из Великог Селовица који су гојења свега 160 дана и три вола добили су повеће признања а део одељак изложбу медаљу и почасну награду средњиним друштва за индустрију шеферне рене. И овај одељак одликовао се изједначеношћу грла и у погледу крпине и гојаности.

Овеу мурбоденској *расе* припадају и друга два награђена одељка овога одељка: 20 волова из Доњег у Доњој Аустрији и 25 вола из Зборовица. Сем тога били су овде изложени мурбоденци, оде-одељци променали са бело-жутица (пшаним) *граниа норске расе*, из Ст. Пелтена (5 нумера); из Ческе (7 нумера). Они су излагачи изложки и *симентакс* *нелезе*.

Остали излагачи овог одељка, чија су се грла одликовала добром гојаносћу, били су: 1 са одељком (23 грла) волова *симентакс* *мелеза* из Добрињана у Чешкој, 1 из Салцбурга са 7 *симентакс* (међу њима и она гродсца од 1760 кг.) и са 4 одиљка *Пингавица* који и по форми и по гојаности беху извесни. На посетку била су врло добра и појединачна грла *бернски* *нелеза* из Јармерница у Моравској.

У другој групи: „волова из великих пољопривредних поседка“ прво место по гојаности припадало је тину плаве стоје, сојељница Корунке, Штварске и шумоној области Доње Аустрије. Најбољи изложени одељци, припадали су данле плавој тину (норској *расе*: нариџахоско — лавантаској) и у њима био је доста грла која су задовољавала потпуно, како у погледу форме тако и раноста, као и гојаности и која су све оно имала што бекчи три тража.

Дале у овој групи 4 најневећска вола из Кирхберга на Вади, гојења 6 месеца показивала су одличну гојаност и карактер, па су и продата по врло доброј цени (к. 116 за 100 кг.) и од-

ликована златном медаљом и почасном наградом великог војводе Франца Фердинанда. Исто тако одличне карактере био је и одељак од 14 норских плавој говеда са Хевла код Фрибаху у Корунској који су показивали особито лепе гојане форме, добро штне брзине, широка лева и лева задња тртун, код неких сразмерног телесног склона. Ова група најинтереснија су показивали колико је извесни овај тип, који је и у нас јавно заступаван нарочито у Моравској долини, за циљеве гојења при добром одгајању и држању, а у исто доба дотична су и по довољне телесне тежине и извесне карактере меса, тако да ни је оспоријавати суд морало признавати и додати највеће награде. Једино што се има обратити вола пакља строгом одабирању занатних грла с гојаном формом и крупношћу.

И одељак од 21 гојних волова исте — норске — *расе* што их је изложио један излагач из Силберста код Трајбаху у Корунској, показивао је велику доброту овог *расе* за гојење, тим прет, што је део одељак најјединачни, једино грло као грло, сем тога део занат је приземљет, синиак на војма и ако је труп масиван имао је танке ошине кости, одликовао се раностаом. По нареду излагача ова су грла гојења свега 90 дана и као таква одлично су успева. Добила су златну изложбу медаљу и почасну награду бекчих карактера.

Исто тако и остали волови овог одељка тина — норске *расе* — изложени од разних других излагача показивају врло добро развише и гојаност, нарочито 8 волова из Мајерковица и Лаптангата из Волсберга (ма да су они ипак имали грубе кости), па и мелези норске *расе* изложени од неколико излагача.

Сви излагачи тогешти тина у овом одељку били су заступавени и друге неке *расе*. Нарочито су се истицали лево одгајени и извесно награђени 9 волова *симентакс* *расе* из Топорнуја у Буковини који су сви тежили преко 1000 тивара и били врло лепих ошара. Дале у заједничкој групи галицијског пољопривредног друштва изложени 18 волова овог *симентакс* *расе* из Устурска, од којих су појединачна грла и војформа и по гојаности била извесна, докме друга крупних коштају.

Затим пољско добро Велсберг код Ст. Мартина у Стамтаугу у Штајверској изложио је одељак пингавица волова који сви беху млади, лепо развијени и добро награђени. Мена, добар захват коже, показивао је извесну склоност шингавица за гојаност.

На посетку пољска ртвја говеда, изложена од двојице излагача: гојни волови средњег, а ако ипак били потпуно награђени, показивали су савиши добре гојане форме.

(Сликање се)

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Набавка најпоседијне вршнице с витлом

Питање. Господи Вожа Реља, трговац и привредник из Бољковца чедно је Подружњу, да му набави једну вршницу са витлом (витлом) који покреће телећа стока.

Пошто Подружња до сада није набављала ове вршнице те да зна, хохе ли вршници бити задовољна са овом изштинем, и да ли су оне у опште препоручљиве, то је Подружњем част молити Српско Пољопривредно Друштво за одговор, да ли би се кога вршница препоручила, а ако ипак била за препоруку, онда по којој би се цени могла добити на крајгевичкој железничкој станици.

Рудничка Окр. Пољопривредна
Подружња

Одговор. Бод вршница ова је ствар у количину и карактеру израђенога посла. Ручне раде најмање рационално, јер привреда у Србији не сме бити назад, занемарити сточну снагу у вршњу лудског. А лудска снага није довољно ни јака, ни јединствена, нештам сам посло вршња таква је да изнекује *веклу снагу*, но лудско. За то Пољопривредно Друштво и подружње његове нити смеју нити треба да их на које препоручују, као несавремену и преживу ствар.

С тога може бити рени само у вршлицама за конуску и цинку снагу. Парне су итепа за сад најсавршеније, јер њихова снага најбоље одговара како тежкој посла, тако и чистоти производа: *оне очисте ормине жито и сиреме га потпуно за трг*. Али оне се могу применити онде, где је *подепан налажеј земљинта* — тешке су за пренос; где има *маса стрине за вршај*, јер кад оне раде дневно од $\frac{1}{2}$ — 1 и више вагона жита, а жетва и вршај жита у нас се ограничава само на неколико недеља преко године, онда у тој тачки лежи главни услов рентабилитета примене парне вршлице; *оне су комаликоване за обични ниво знања*, а руковођене парном машином (локомотивом) извескује и нарочито стручну опрему која се не тече за неколико дана и неколико недеља; *она извескује*. — довољно горива и довољно и чисте воде која ни садржи кречне састојке; *она стаје врло много за наше вршлице и за своје нмање и за своје жето* у нас их ретко ко може изабављати и држати вт.д.

За све остале вршлице рудничког округа остају као најбоље вршлице оне за покретање конских снагама помоћу вт.д.

Али и онде, и ако нађе не код рудних вршлица, има извесних граница до којих техничко решење питава о вршају, иде у сагласности са рентабилитетом посла т. ј. да жена снага за покретање одговара количини и квалитету посла и да се рад рентира спрема цене, набавке и обдржавања.

Покретна снага одае су коњи или волови, који своју снагу преносе вт.д.ом и преносиоца на радну машину — вршлицу.

Вршлица може бити удивена:

- Или само да овлати зрно и да га заједно с пловом и славно извади на земљу; па се даље ручним радом изваја и пребра: слава се претреса вилана и отура у страну, а зрно, плева и оно ситије славе пречишћала у вејалици;
- да овлати зрно које нала у средњим под машину, славу да прихвати сланотресом (саставним делом својим) и да отура и избадије на крају машине, а и зрно проточи на проток, па да оно чистије испала; сламе нека ни нао и само на вејалици јна да се од племе и од ситијих делова земље и т. д. пречисти;
- да овлати зрно из класа, побаци славу, проточи зрно и провеје на чисталици што се налази у самој машини тако, да се добије готово чисто зрно за трг.

Најмање вршлице, оне под а) (у пенонку АЗ, АБ, и ВГ страна 57.) извескују и најмању снагу; вт.д.ом на ком окреу и рад производе 1 ков или во или боље још: 1 запрега (2 кова или вола). *Оне су најоткиције и најлакше за окретање и за пренос. Нарочито су за брзске крајеве и за сиротније ивице наше земљораднике*. Остале вршлице, оне под б) и оне под в) потребују јаче вт.д.ове, на коме окреу и рад производе 3 и 4 гра, па и 6 до 8 гра. Око њих је велики захет и кубра. Оне много скуље (2, 3 па и 4 пут) стају, но оне обичне вршлице на вт.д.о под а.) личе на вт.д.о под а).

За вршлице природне и привредне рудничког округа, Српско Полупривредно Друштво може препоручити на првоме месту вршлице са сточном снагом под. а) оне ће стати од вршлице оног марке АЗ до 686 динара са свима подвожним и царским трошковима до Крагујевца.

Треба ити пре поручити, како би благовредно отишла на место одређења.

Преносница може бити за укованаје у земљу и за наметлање вршлице под правни углоу спрема вт.д.а, и може

бити на козли, да се не укована и да се наметају вршлица и вт.д.о у једном правцу.

С. Г.

Лисне виле (?) на ложи

Писмо. Винова лоза на чардаклију у којој градини паде од зелених вилуш, по свој прилици. Прилажех неку зелену ластар и лист с јабина која изгледају овако прозрачна као сок из ласте кад би се сиротнастала. Вилушка се у мисл но јавила лапске године и град се развила није много, но се смежура и ондаје, а нападнути делови као да су пречуени научнаком.

Т. М. Воград.

Одговор. По вашем опису изгледа, да је се доста јавила лисна вилуш у мисл на виновој лози, нарочито судећи и по томе, што је лоза у ладони до куће и у близини где се плука и лавина водом и врсно потече. Зрна која сте скидали са лозе, кад се разгледате доста показују изглед јаја. Пошто по опису вашем, то није ни плесан. — невештина (оидиум) ни мољца, а ни ластар, ни лист у садњеним стању не показују никакве знаке какве болести или др. штетности, то ондаје преслава са дуванским соком који гради фабрика дувана за тај циљ (на 1 кг. дуван, отпадака 5 литара воде; дода се потом једн бољег чувања 15% чисте карбонне киселине). Пре употребе разблажити 2 литра дуванског сока у 100 литара воде и додати 1 стр. соде да буде пријатна.

Кроз неко време мождаће да нам назово доднесете на ушвај лист и ластар, ако би се други какав знак појавио, као што мислимо да ће морати да буде.

Мољцац на гробку у Вограду

Писмо. У Палазули лапске године много је сатирао лозу један црн који пуцад на гробку пробуши и она отпади, а град се још у грешу сасуши. Пономод објаве у „Самоуправи“ и „Тргов. Гласнику“ ово дана написан о преславу и зашрапнању лозе, молим како да се помогне и против овог црва.

К. Н. Воград.

Одговор. По опису то је мољцац (*Tortrix botrana*). Негов опис, начин живота и средства за стубибање као и славу, на њихове изложено на стр. 37 и 38 XV Праксионе Палионирредне Патуе: *О болестима и штетностима гајених биљака од Николе Рајошевића* (1906 год. цена 0.60 динара код Друштва чије је и издање). Видећете да се ваш опис потпуно сламае с описом у књизи. Као лек и предохрана препоручује се, кад се гусенице мољцаве на листу појаве, кувати их, или прекати гробнице дуванским соком у јачини 1:5—2:1. У гробнице пред цистање лозе, као и у јуну (двулуп се лозе) кад се појаве ластарица и на тихим и крчким нојма, нашта ланине и око њих ставити бео сук, по којој плена слој петрогугла.

Но много ће више помоћи: заражена орна док су још гусенице у њима издати и попарити врелом водом. У јесен кад стаде отпаде, посидати отрпном четком запукату кору, у којој су сирпине беле чаурице, на целу чардаклију премавати кречним млеком (3—5%). Као и све пукотине на наслоу чардаклије, а ако је дрво с кором, од које је саграђена, вајрне одлупити кору.

БЕЛЕШКЕ

Ливадарске заповеди. — 1. Раскрши још преко зиме и с раного прођећа камење и дестреби непотребно жбуње; они сметају само порасту трава и легао су гада.

2. Појирни се за благовредно чађење и опоравку ливадских жарка. Многа ће ливада место наховине, рогова и шевара и т. д. рађала слатке траве, кад би се, сувљина вода са ње одводила јарцима.

3. Појирна мостове и поточе обале, као и ограду још преко зиме; у пролеће и у лето изабави цуно другог прешног посла.

4. Ако ливада није одмах жокра, онда је још у фебруару или марту преха с ливадском дрљачом, да раскваше и покладаш увечу маховину. Тиме ћеш отворити земљу, да у њу могу продриети топлота и ваздух. Онда ће боље и пре отицати и ђубре које ливада треба дага.

5. Празна или ћелава места по ливади можеш крајем марта или у почетку априла подејати. За то је потребно купити добро травно семе и од трава које ће бити за то најбоље и за тај предео подејено. Тако знаше сељско „трнаше“ набегави, јер могу садржати масу коровског семена и масу рђавак и некусних трава.

6. Поравни и пренајав твоју ливаду блатовремено а крупнијаке растури грабуљана или ливадских релетом. Онда ћеш своју кошу или машини кошачицу сачувати, па и грабуљана посуло олакшати.

7. Вубри твоје ливаде редовно и добро. За њих је најбоље ђубре добар и на хранљивим састојцима богат менаџ (компост). Стајско ђубре за ливаде је прекупо. У осталом свету ђубре ливаде, у недостатку довољне количине менаџа са куповним или штетачим ђубретом, нарочито агрум Томасовом у прах ступајном. У кој има фосфорне киселине и креча и она потпунује пораст детелине и разних траваца на ливади, а то су ипак бљаке које у смеси с осталим травама изврсно и хранљиво сено.

8. И гонилце менаџа растури и раздроби после израза, најбоље са дрљачом као брана прелетеном трљем, на каменом ошом потеканом. За тај посао добро је употребити и ливадску дрљачу.

9. Као што нећеш обрађивати њиву или виноград док је у жокром стању, исто тако не смеш то чинити ни с жокром ливадом. Чим се при обради земљи земља за орђе престај с радом! Иначе ћеш штетити по користају.

10. Одводњавање ливада врши се најбоље жарковина. Отворени жаркови спречавају често довоз и износ се простора губи.

11. Не остављај траву да престаји! Косилбу мораш почети чим већина трава у цвету стоји. Ко дуже чека док је знатно мање сена и стога и од стоке мањи принос.

12. Не заборавај никад да и ливаде, као год и њиве и виноград изаскују редовно да се како треба обрађују, негују и ђубре. Највећу добро ђубрене и добре неговане ливаде и напуштене и занемарене огромна је разлика, да није потребно много речи губити то доказујући.

Скочибуа — (*agrites lineatus*) као штеточина на кукурузу и пасуљу.

По извештају држав. економи у срезу драгачевског појавила су се на више места у њивама, засељаним кукурузом, у великој мери црвићи, који у земљи живи и једну зрно кукуруза на њ пасуља. Појавили су се у њивама где су ледине разоране, а ретко у њивама ориџинала. Црвићи пробуше кукурузно зрно и поједу изнутра, а около остане.

Да се спречи напад ових црвића на сено, пробало је најпре сумпорисање семена но без успеха; а затим натањавње семена у раствору плавог камена, чиме се је, изгледа стало на пут тог штеточина; јер и ако их се је налазило у појединим ошацима кукуруза, зрна су остала непоиођена и клијала су.

Према постојећем наређењу Минист. Нар. Привреде, економ је послао од ових црвића са зрном кукуруза и пасуља ради испитивања. Стручни резерент за то ствари професор Г. П. Рапојевић испитивао је и најавио ово своје мишљење!

Штеточина што је оштетила посејана кукуруза и пасуља јесте арија скочибуа (*Agrotis lineatus*). Она најзадње покладе јаја но лединам обрађеним травом, па је отуда и појана нине ларве увек у већој размери у таквом земљишту. То значи на уму при одабирању земљишта за усеве, с нахоћењем да ларве потребују 3—4 године за потпуну развиће до преобрађаја у лутку, и да није искључена могућност да ће ларве штетати и младе усеве подгизајући им живе. Стрпине се у том случају чувају ако се ваљају, да се отека кретање ларве у земљишном земљишту, а за обавезане мора се предузети тамањавње штеточине руком, приликом ошрашњава, уколико се то може постати на њим површинама.

Што је семе кукурузно, потањано у раствору плава камена, остало поштеђено а проклијало, могла је бити узрок киха у то време, јер се ларве у том случају залавале дубље у земљу и одатле шавале на површину тек кад се земљиште просуши.

Рутова буба. — И ове године појавила се ова буба, која се последња година редовно јавља као штеточина воћака у цвету и стрипина чим се зрно застане, а није од ње поштеђена ни живопа лоза у добу терања ластара.

Извештаја о њеној појави има са више страна. А руковалац држ. лозног расадника у Јагодинаи пише ово: да се ова буба појавила 18. ове. месеца у околини Јагодина, нападнујући трешње и жареле, прво ретко више обичне поклачења, исто тако и дуге, а ређе кајенје. По причалу сопственика воћника у тој се околини и лане и ранјих година јављала рутова буба у добу цваће, чимећи штете у толикој мери, да су поједини решили, да све сорте жарела и дуња искрпе и засаде други родни воћкама. Међутим на ластарима винове лозе није се никак јављала, сем лавске године у добу цваће винограда, нападнујући цвет али без икакве штете. Изгледа да сам жрпс, који цвет лозе развија, не прија овим бубама и ошесети их, те попадају као полуртврне на земљу, па после кратког времена одстају.

Руковалац расадника је у својој околини чинио ове године пробе да ову бубу уклои или уштити, па име: прекамен у доба цваће, а и пре, смесиом од плава камена, сулфе, етра и креча. Тим је учињено много, али никак нису постигнути резултати, какви су очекивани. Обавијање појединих делова цвета тулом дало је одличне резултате, али је посао отежан и скуп.

Као интересантно руковалац наводи: да се буба јавља сваке године на истом месту и истим вољацима. Док је на другога нема; већи делом на местима заклоњеним од северних ветрова а за време ладних дана никак се и не виђа.

И Министарство Нар. Привреде наредило је и ове године, да се у смислу закона о уништавању штетних животина предузму потребне мере противу рутове бубе. На име: са воћка стрепати је на какав застаран испод њих, са чокога и стрипина покунати је руком, а тако исто и са ливадских биљака, ако се у близини усева појави у већој размери. За уништавање неугодности је начин, бацати је у врелу воду.

Рутова буба тражи хране дању по топан и тихом врењену, па је тада ваља и потражити.

Липај год говеди. — Липај је придељина болест, коју проузрокује једна врло мала гљивина (*Trichophyton tonsurans*) што се налази на кожу. Липај се преноси и на друге животиње и на човека и јавља се у виду округлаш, малих или велик ћелавих места на врату, на глави, око ушца, и очју, каткад и на другим деловима тела, и најређе на доњим деловима ногу. Код телад и што сипу појављује се липај и

око уста. Дотична од лишаја обележа места покривена су супо-бодим лускама или кором. Код се кора скриве, налазило је до кожа испод ил покривена слузавом или гвојавом тешношћу. Кора отпадне постепено сама и остани њалово место, на коме длака онег, постепено, порасте, или кожа остане забедљана и увек њелавна. Нека града показују јак сараб на месту лишаја и кад се не подиругу лечењу, онда траје болест врло дуго, месецима па и више од годину дана и постане често неизлечива.

Чистота је у погледу предохране од лишаја најважнија ствар. Код бесних града ваља пазиати да луска од болесне коже не долазе у додир са здравом кожом, особито са кожом здравих животиња. Љуска и кору треба намазати зеленим сапуном који се добије у апотеци, омекнати их и одвојити. Очишћена њелавна места ваља затиати утрљати петролеумом, који је за тај циљ добар дознаји лек. Ина и других, још болше лекова за лечење лишаја, и, пр, сенол-глицерин, перујански балсам и т. д., али у потребу ових лекова ваља оставити жареном лекару, коже треба, по могућству, увек поверити лечење лишаја.

Шта је узрок угушавању млека при кувању. — Ова мана млека најчешће се појављује код старијих кравца и то при крају млечности, пред телене, а узрок су јој млечне гљивиче што доспевају у млеко. Гљивиче тих гљивича налазе се у стаји, на овина судонима и стварима што долазе у додир с млеком, па и у сисака. Ако ховемо ову ману млека отклонити, морано темљати дезинфиковати све просториче, у којима се оставља млеко, а тако исто и све млечне судове и сираве. Просториче треба добро очистити и поново окречити, судове и сираве пак у цеђу скувати. Полице ваља врљим деђом опрати. И стаје ваља добро очистити као и све предете што се у њима налазе, а рупе и отворе у стајама опрати 3% раствором кролоина. Пред муку треба иже опрати 2% раствором соде, а прва три или четири млаза млека од сваке све просута.

Важност млекарства — најочигљидије показују статистички подаци што их публикује немачко пољопривредно друштво. Године 1900. добило се у Немачкој млека и млечних производа за 2.642 милијуна марака, доким је квантита вредност добијене ражи и шенице 2.252, кромпира 875, шећера 418 и шквритуса 94 милијуна марака. Чести приходи свих државних и приватних железница у Немачкој у износу од 2.437 милијуна марака не достизају вредност млекарских производа.

Преглед млена. — Међународна млекарски конгрес у Хагу донео је следећу резолуцију: 1. Свауда се мора занести жарено-лекарски, хигијени и бактериолошки преглед млека. 2. Стаје се илазу подизати по хигијенски производа. 3. Стаје и стоку (краве) морају прегледати свака 3 месеца нарочито за тај циљ постављени жарени лекара.

Пантљичаре код пернате живине. — Многи ће се зачудити кад прочитају, да се у пернатој живини налазе пантљичаре, а изгледаје им невероватно, кад чују, да уграу у пернатој живини борани највише пантљичара. Дан данас понасто је 20 разних прста пантљичара код пернате живине. Највише има ових готовина код гуака и шловака, а затим код кокошки и то: *Taenia infundiboli formis*, *T. lanceolata*, *T. sinuata*, *T. exilis*, *T. caenaria*, *T. crassula*, *T. fasciata*, *T. setigera*, *T. trilineata*, *T. coronata*, *T. amana*, *T. gracilis*, *T. sinuosa*, *T. megalops*, *T. conica*, *T. umbitiformis*, *T. tenuirostris*, *T. proglottina*, *T. tetragona* и *T. echinobotrida*.

Пантљичаре производе код пернате живине катаре црева са јаким проливима и слузавом, чак крвавом рткљавицом. При

томе живина јако окриваи и закркља, на да има стално добар апетит. Ова је несвесела, а перје јој се пахотреша. У перју таквих града налазе се разни паразити, особито кокошкиња прегал и *Meleporon pallidum*, један микроскопски мали паразит, сличан вољуш, што још иже ослаба дотичну живину. Каткад показују обележа града знакове ентеритисе (падавине), чуче и изгледа као да спавају, али наједанпут се дигну и почну тражити храну. Постепено престану сисати да јају, излакују, падају на земку и угну. Понекад је ова болест раширена као кака зараза, особито код младих кокошкињу, које у мласама лишавају.

Против пантљичаре код пернате живине препоручује се као најбоље средство семе од арне, 2—3 грама, које се у ситан прањак истуда, зати са нутерон помена и направице илазе; даје камила поменана с храном, ливидра, онаја, ђумбир и салисабор. Сем тога препоручују неки жарени лекари и влави витријол и терентиско уље, 1—3 клоене кашике, против пантљичаре код кокошкињу. Увек ваља тражити савета и помоћи код жареног лекара.

Глисте у цревима коња. — Често можемо видети, нарочито легли, да са белегом одлазе и глисте белокућасте, округле, сувајују се према крајњима, имају велику главу и три дебеле усне са изубљеним вилицама.

То је коњска глиста (*Ascaris megaloccephala*) која борави (паразитира) у цревима коња и магарца.

Са белегом одлазе из црева не само глисте, већ и њихова зрела јаја. Из јаја излегу се у влажкој, муљевитој земљи или у води избранили, личице, које коњи попију с водом или поједу с храном. У телу коња подлежу личице разних метаморфоза, досе се најзад из њих не образују нове глисте.

Не треба изнети да у глаственом колу борави само један пар глиста, мујдјак и женка. Каткад налази се у цревима до 1000 таквих глиста. Така количина глиста, разлику се, врло је шкољаве, јер проузрокује запаљене црева. Сем тога могу све глисте црева да пробуде и да произведу запаљене трбушне оне. Још осиењује су глисте с тога, што се често уапштају у ткиве сирењају одлажуће болете. То пак даје повода побољевању коња од коњике и то од врло тонких и сиртовосних кољика. Ако коњ нема много ових неприяјатних гостију у својим цревима, онда показује само каткад знакове кољике и то врло незнатне. Поједине глисте нису шкољаве.

Како се лече коњи од глиста? Глисте се морају у цревима најпре укртити и зати истерати. Са успешом лече се коњи од глиста на овај начин: 12 часова не да се глеставом коњу ни кало воде. Затим се узме 20 грама прањка за површање (*Tartraris stibiatas*) и раствори се у $\frac{1}{2}$ литра врљне воде. Овај раствор наручи се потом у чабар или шаов, па се дола 4—5 литра чисте, ладне воде, и попуца се дотичноне кову да ције. Пошто је коњ жедан, јер 12 часова није добио воде, то пошце сву ову воду наједанпут. Ако пак није да ције, то ву се ова вода односно лек поцуца поново после вода часа. Кад је коњ сву воду попио, онда не сме да уграу се даје храна најмање пола дана. После тог времена добије 30 грама ала (салисабор). Салисабор помена се са некош шеничног брашна па се с водом направи тесто, илазга, које се да кову сисом да је поједе. Прањак за површање убије глисте, а салисабор истера их из црева.

Разлику се, овај начин лечења је само онда на месту, када у коњској болести запаста налазило поменуће глисте, јер саво тада смо потпуно уверени да је коњ глестав.

Г Л А С Н И К

Конгрес хрватских и српских пчелара у краљевским Хрватској и Славонији. — Српско Пољопривредно Друштво добило је позив Одбора конгреса Хрватских и Српских пчелара, потписан у Вуковар од Предедића Мариа Шлауе и тајника Фр. Штегелмајера, којим позива најутјутније свеколике напредне пчеларе и пријатеље пчеларства, да се изове пријавити, који би могли бити преузети које поучно предавање на науку пчеларства на овогодинашњем конгресу пчелара, који ће се одржавати мјесца августа у Руми, гдје ће по тамошњој „Српској пчеларској задруги“ изгодобно приређени бити и друга земаљска пчеларска изложба.

Умољавано, да се односно пријаве изове приносати подносиоцу конгресног тајнику најдуже до конда жаја т. г. а сама предавања у рукопису до 15. јула т. г.

Позив на конгрес и разрапани програм разаслати ће се сподобно.

Коначно се најутјутније умољавати чланови конгреса, да заступачу као и овогодинашњи заједнички излове приносати конгресном благајинику г. Еугену Каменару, разиатељу реалне гимназије у Вуковару.

„Српска пчеларска задруга“ у Руми уз суделовање пчеларских друштва и пчелара у краљевинама Хрватској, Славонији и Угарској, а под заштитом високопроевоисколнога и преузетнога господина Лукијана Водановића, списнога ботаникога, администратора метрополитане карловачке и Негова и ц. и кр. оштва Величачтва првога тајника савнетика приређује пчеларску изложбу у Руми од 10./23. до 15./28. августа 1908.

Изложба ће бити подељена у VIII. група и: I. мед, II. восак, III. продукти од меда (шале и колани), IV. продукти од воска, V. пчеларски прибор, VI. живе пчеле, VII. медовито биље, VIII. литература, учили и старине.

Награде ће бити: почасна диплома, диплома признаница и новчане награде.

За време изложбе одржаће се конгрес српских и хрватских пчелара на коме ће се разрапавати питања на свих грани пчеларства.

Коначан програм и пукања учества носачће се 1. јулија савика, који се дотле потписаној управи пријаве, да меде на изложбу учествовати.

Међународни пољопривредни институт у Риму. — Постојана комисија овог института који је по споразуму једног и два држава 7 јула 1905 основан доносила је за 10 (23) хиј ове године, ради пројектирања пословнога програма који ће се изнети ширем скупу на претрес и усвођење. Главни скупи ће се сазвати крајем ове или у почетку наредне године. Наплату института поднута је у Риму, и њар аустрјски пре неки дан разириширао је закључену конвенцију о томе. Место тога читачу за Србију, да је она свој улог у 6000 динара за институт платила. У постојаној комисији свака влада има права да буде заступена са по једним заступником. На скупу може свака држава или колонија која је институту принастала, одасати толико извешајана колико сматра према интересовалу споие за потребне. Италијанска влада ће у своје извешајне одредити и неколико заступника пољопривредних Друштва и изјавила је жељу, да би се на њу и остале државе гледале.

Према досада на јавност изнетија савиоштења институт ће се поглавно бањати овим пословима: 1. Прикупањем и што брзиом објављивањем података о животијој производњи и трговини, као и кретању цена на међоданам средитијима производњи и трговине 2. Статистичком обради и објављивањем података о кретању земљорадничких радника (машичара), уселјања и носењања, а по могућству и податке о надицама, 3. Објављивање о појани и интретив биљних болести и штеточина, као и о средствима за њихово савлађивање, 4. Посматрање и извођење на јавност стања и развијања пољопривредног кредита, обезбеђења, удружења и друштва.

Делатности института неће се кретаати даље ван граница прикупања, сређивања и разириштирања статистичке грађе, нарочито нема намера, да ће устати на се и разиљаче по-средничке узлоге.

Ми држимо, да ће заступници својој држави као се савике, узети институту дати још оштријоји пословни програм којим ће се обухватати производња и трговина воћарска, производња и трговина сточарска, законодавство о животу намрникама и против њиховог кивања, ветеринарско-политичке мере и т. д. и што је главно, институт би могао врло корисно у међународни односима вршити у свима спорнијим питањима, дужност пороте, кад би се заступници спорних држава поставили на положај наричара, а остали извешајани остали као судије...

Главног скуп аустрјског аграрног средитијог удружења био је на Бурке-дан о. г. на коме је председавао почасни председник и посланик Карл кнез Ауслерер чие има највише заслуге што се аграрни покрет пре 10 година органисиона, коју је организацију он најдужије потпомагао као председник аустрјског пољопривредног Друштва. Тог дана прослављали су аграрија и десетогодишњицу постојања ове организације која у данашњим приликама игра тако важку и одсујну улогу у политичким одношима аустро-угарске царевине. заступајући интересе пољопривредних кругова своје земље. Нарочито се истиче оштра делатност овог удружења „прибирањем и сређивањем грађе при припремама за трговинско уговоре,“ на чему већ годинама неуомрно ради и што је и објавило.

И на томе скупу доносило се разиоудије од великог значаја: против трговинског уговора са Русијом, против признања повлашћења Бугарској и Румунији, против закључивања тргов. уговора с Аргентинском, као и против канала (за ове последње решење није гласала Пољопривредно друштво у Зембургу). На истом скупу решан су, да заслуге стога свеврстара и главног, изтеца без страха и залора, А. Е. Сивина изтеца од Хоенбурга, овекомне подизањем његове бите (симпонија још за живота).

Углавном тако мале аустрјске вредности... у Аустрји, од 1 јануара 1900 у Аустро-Угарској ступила је у силу и важност почива вредност „круна“, али се све досада у трговини, на све стране водно рачун и по старој аустрјској вредности — „форинтима“, што је бивало повод неспоразумама, преварама и паршињама. Сада је безудолно скуда и на сваком месту забрањено употребљавати стару аустрјску вредност, поред крунске; при покудима, у рачунима, денонцијана објавима, на изложима дубанским, на изложбама и трговина, јер се по министарском старом једном распису (при Богу као код нас понеко још некинуто „високојше решење“) од 30 септембра 1857 год, сваки метрун против изтеца има казнити од 2—200 круна или 6 сати до 14 дана затвора!

Курс за поугу о гајењу и употреби биљних биљака у Митеридорфу. — С погледом на оштре прилику употребе стварног потпомагања и подтицања ширева поуге о вештачком гајењу биљних биљака, нарочито у планинским крајевима, као и е пројекта на досада постигнуте успеха пре већ 20 година у Аустрји заведени државна курсева за поугу и гајењу биљних биљака, 4 ов. мес почеће такан један курс у Митеридорфу. Програм је овај: у недељу 4 ов. мес. пре подне предавање о циљу курса, суштина вештачког гајења биљних биљака, све и принос биље; састављање и сјање травних смеса за зимске долинске и планинске, као и за трајне ливаде, ливаде подигнутих урпанама. После подне: нега и љубрење ливада и одлапала и разиљаче поклона: семена најважнијих дотелана и трава за збирна, као и смеса о гајењу биљних биљака и о контролсању семена. Понедељак 5. маја пре подне од 9 сати: разговор с оним учесницима курса који смарају да подигну вештачке ливаде као поља за показивање, на по могућству и е излазак на њиве које би за то уштеди бити употребљене, да се на лицу места практични смевти дају. Предавања ће држати др. Вајдирли који на том пољу раснолаже е богатији практичним искуством и који је пре 20 година и отпочео с тим курсевима и на том пољу већ 20 година неуморно ради. Оне је још пре 18 година на Савдингемским ливама код Аууса подигао алинеску огледају градињу на којој се чине огледи е гајењама најразноврсијих долинских биљних биљака и е виховних прилагођавањем на планинске положаје.

Апшикну брошуру о српском трговачком уговору, као што јављају Wiener landw. Zeitung, од 13 маја по томе, разиљаче аустрјског министарство пољопривредно у маси међу пољопривредно савиоштитво. Списе носи поднаслов „Једна реч за

интересом и без интереса. Од износа тих од државе додељених сума за (назавредна) постројења на води, падају:

	1908	1907
На алијске земље	373 мила. круна	326 мил.
На судетске земље	283	279 . . . . .
На карпатске земље	419	383 . . . . .
На каретне земље	060	040 . . . . .
Свега 1908 мил. круна	994 мил.	

Највеће детаљне (новчани приноси) у години 1908 падају на Галицију са к. 3,800,709 и на Ческу к. 2,739,293. Сума државног приноса за мелориционе фондове износила је у годинама 1885—1891 годишње круна 1,000,000; 1900 године к. 2,000,000, 1901 год. к. 2,500,000, 1902—908 године, годишње по к. 4,000,000. Према томе укупни принос државе мелориционом фонду од његовог оснивања износи државне 517 мил. круна. Назавредна државна помоћ појединим земљама (покрајинама) за постројења на води износила је 1905 у алијским земљама 2,216,824, у судетским земљама к. 7,177,139, у карпатским земљама 1,420,260 и у каретним (годи каменарима, чуварана приморским) к. 97,894. Све оних износа издатих за регулацију река и потоца, још је додато к. 2,276,178 Ческој за постројења на води и к. 1,695,666 Доњој Аустрији за плаћање интереса и исплату зајма за регулацију Дунава. Ческа у том погледу одваја од свију осталих покрајина, не само тине што је издала десет највеће суме — 3,430,467 круна за постројења регулације вода, већ што је она и једина установила и нарочити буџет за подизање постројења на води. Укупна сума утрошена на те циљеве у години 1905 износи: од државе к. 12,535,585 и од појединих покрајина к. 14,990,221.

Подофици савезници за дивљине већине на одржавању због жетве. — Све аустријске, мађарске и босанско-херцеговачке жемљине изјавиле су се, да ће војницима пуштенима на одржавање због жетве, дати све оне новчанине које имају војници у тинерој, кад по службеној дужности путују и за одласка и за повратка у кошаду, само кад покажу објаву своје кокаде.

Полуђени подофицири и пољска привреда. — Одбор савеза мађарске пољопривредника недавно је већом у тинеру зашто послужени подофицири напуштају пољску привреду и седе и том приликом донет је закључак, да се она одредба којом се послужени подофицирима даје привредно право пријема у државне и остале службе, слично примени и на оне који би хтели остати верни или се одати пољској привреди. И о томе је учињена предавка министрима пољопривреде и ховедског (војном).

Праховомрска потрошна кондензираног млека. — Према „Handelsberichten“ („Тргов. Известајима“) највеће су потро-

шачке области за кондензирано млеко Straits Settlements енглески поседи на полуострву Малака, Залфа Индија. Године 1906 достигао је укупни увоз ове робе у Сингапору 127,960 сандука у вредности к. 5,052,375, у Пенангу 65,133 сандука у вредности к. 2,644,425, у Малаки на 6411 сандука у вредности к. 262,175 од чега је већи део прешао преко Сингапоре. Главни испоручиоци је Италија; за њом долазе Белгија, Француска, Немачка, Шведска, са неманици шпорима учествују у увозу и Енглеска, Уједињене Америчке Државе, Холандска и Данска. Аустро-Угарска само 351 сандук у вредности 12,505 к.

Можда би већ сад вредно промишљати у вези с италијеве подстипања и завођења млекокарства у Србији и о овој врсти несе будуће млекокарне индустрије.

Њак посредничке трговине на тржишту са стоком за млеко. — Немачка аграрна корпорација* саопштила да је шведска акционарска друштво банка сточног тржишта 1907 са основном главницом од марака 332,100 имала обрт од марака 20,759,819 и чист добитак од окупних м. 75,000, те је могло подељити акционарима дивиденду од 22.5% . Даншњика банка сточног трга платила је 17% магдебуршка 12% берлинска 6.5% на име дивиденде; при том код магдебуршке банке износио је чисти добитак 18% код берлинске 10%, од основне главнице.

ОГЛАСИ

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИМА И КОМЕ ТРЕБА. ИМАМ НА ПРОДАЈ ДВЕ ЖЕТЕЛИНЕ ПЛОВНЕ ДОБРО ОУЧУВАНЕ СИСТЕМ Мас-Сортис за цену потписатом изволите се обратити.

Наш Гаврило Јовановић, трговац

РАСАДНИК СРЕЗА РАЖАЊСКОГ У РАЖЉУ ИМА ВЕЉИ БРОЈ цветокрвних кокошака расе „Мезелиске“, од којих има последњеновине кокада јаја и коже их продавати и вал срез.

Цена је јајима од кокада 0-10 дин. Шаљу се и на доплату. Паковање и експедиција по стварном коштању.

Ебр. 55. Из кашеларије управе расадника среза ражавског 5. фебруара 1908 у Ражљу. 9—20

ЧЕЊА ОГЛАСИМА

Мањим од четат врсте једног етупца по 10 пара динар.; од осталих круњих писмена по 15 пара од врсте и од етупца.

Већим огласима: *Цела страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *пола стране* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четврт стране* 2-50 динара (2-50 круне).

За оглашавање ваше пута, 10 од ето јетаније.

Преглед 19 и 20. броја „Тежак“: *Умаци:* Једна наша неодољива потреба. — Пред кошевља дивља. — Жетва олајне репнице. — Жаребећа мора. — Метљавоште овалд. — О гонелом обаду. — Са аустријске изложбе гојње стоке. — *Под-ластак:* Утегач са средње пољопривредне школе земске у Хрућину (свршетак). — *Питоми и одвоори.* — *Бележак.* — *Гласник.* *Огласи.* — *Цена огласима.*

ИЗДАЈИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДНАНУТ

ПРЕТПАЛАТ И РУКОВОДИ
УПУТУЈУ СЕ

Српском Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

ПРЕТПАЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

за основу најновијег репожа од априла
1899 год. Но. 304 прелиску друштвоу
који кошта бесплатно

Цена ГЛАСНИКА ИЗДАВАЊА
ЈЕ НА ПОСЛЕДЊОЈ СТРАНИ.

ПОД НАЈВИШНОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

За Српско Пољопривредно Друштво
Продисајник ВУЧИО С. БОГДАНОВИЋ

Одговорни Уредник
ВУЧИО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 21.

НЕДЕЉА 25 МАЈА 1908 ГОДИНЕ.

ГОДИНА XXXIX.

АГРОНОМСКИ ОДСЕК НАШЕГ УНИВЕРЗИТЕТА

Од И. Т. Тодоровића

Од познате одлуке Министарског Савета да се из год. прихода Државне Класне Југрије управни универзитета уступа дотација за реализовање законске одредбе о агрономском одсеку, коју је одлуку *Тежак* саопштио, кругови пољопривредника и јавност јаче се заинтересова за уређење тога одсека. У круговима пољопривредника поред тога вентилира се и јако питање о постављању наставних снага тога одсека, нарочито поводом пуштеног гласа, да ће се за прво време те снаге ангажовати са стране, па и од страних народности.

Како одлука Министарског Савета, тако и остала питања свакојако су за нас од јаког интереса, и *Тежак*, који је најпре отворно ступио чланцима којима је изнесено мишљење и истакнути основани разлози за оснивање пољопривредног одсека на пређишњој нашој Великој Школи, мора и питањима провођења тога знаменитог дела у нашој историји образовности да покљони суволукио памју. Школовани пољопривредници дужни су да својим одређеним мишљењима не само потпомогну брже извршење дела, него и упутити га у оном правцу како ће оно најбоље одговорити оној замисли која је тражила тај одсек. Том циљу има да послужуе ови редови, који ће се ниже навести.

Како што је напоменуто, на реду је — *оснивање и уређење агрономског одсека* на нашем универзитету. По томе, уопштати се у расправљање начелног питања о умесности или неумесности нема места после закона који је загарантовао у становљење тога одсека, после многих основаних разлога, изнесених нарочито у *Тежак*у и *Трговинском Гласнику* пре доношења закона, после скоро једнодушних одлука које су поводом тог питања донеле конвенције секција Срп-Пољопривредног Друштва, после одличних говора који су се

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРПСКУ
на годињу 6 дин., на пола годиње 3 дин.
Чланови позвала, чланови оних друштвених удружења, оци, школе, индустријски стал. кадр., бан., кавастери, пензионерски задруге и чланови муња добијају лист у пола цене, ако годошћу кредитну уплате за ову годињу.

ВАН СРБИЈЕ

на год. 8 ерај. или 4 ерај. Аустр. ер., на срп. пољоприв. удружења и издаци чланова као и српско пензионерско задруге и читавице, према, ниско и значајни добијају лист за 5 ерајова или 3 ерај. Аустр. ераја, пак универзитетски кредитни и кад се претезање код свој удружења време кога ће не се лист слази.

чули од највиђенијих професора пређашње Велике Школе и садашњег Универзитета и после корака који су раније предузимани у томе правцу службеним путем, па, најзад и после последње одлуке Министарског Савета, којом се тежи да се осигура што брже спровођење законске одлуке о одсеку. А да за то нема места још нам је и тај јак разлог, што ми у питању највиђенијих пољопривредног образовања следећемо културним вољама, које то образовање своде такође у овакав облик, — *Универзитетско образовање*.

О оснивању и уређењу одсека имамо да се споразумемо; а да се до тога споразума дође мера је свакојако била и ректору Универзитета г. С. Лозанићу, који је у име ректората Универзитета узупно писмо од 22 априла 1905. г. Бр. 1804 и мени, и истим је потражио и моје мишљење о тако важном питању. Садржино одговора на то писмо наводим овде, коју и данас потписујем у целини. —

А. Оснивање

Ако се узме као тачно мишљење, да је циљ оснивања агрономског одсека на нашем универзитету, да држави, респ. државној служби, даје службенике са највишом стручном спремом, као што је циљ и задатак осталим одселима и факултетима универзитетским, изузев једног мањег дела из којег ће се даље развијати радници на науци и књижевности, онда агрономски одсек треба *што пре* основати.

Многи млађи наши школоци су у разним вишим и средњим школама на страни, да се спреме готово искључиво за државну службу; знатан је део оних и о државном трешку. По томе, да се не би и даље издвајале знатне суме новца на страну и да се кандидати за државну службу не би школовали и даље у оним правцима који су првенствено *створени за стране прилике*, треба безусловно одмах приступити спреми за оснивање одсека.

Ради тога требало би одмах поставити једног

професора из реда квалификованих агронома, који би са Саветом философског факултета радио на тој страни и коме би се поверила управа послова око оснивања одсека.

Б. Уређење

Као што сам напоменуо, оснивању агроноског одсека на нашем универзитету главни је циљ: снабдевање државе стручним службеницима. Ако пољопривредни одсеци у осталим државама служе и спремају кандидата за самостално руковање властитим имањем, па и за приватну службу, у нас као нема приватне велике сопствености, један врло незначан проценат биће таквих који ће се одмах самостално руковати властитим имањем. Јер стручне агроноске школе које се деле на ниже, средње и више, имају поглавито за основу — поделу сопствености на мала, средња и велика пољска имања, и позив за управљање тим имањима, те се настава теориско — практична равна према погодбама за примену знања на тим имањима. То је научно и најбоље ауторитетна агрономски утврђено.

Па кад, дакле, у нас нема великих а врло мало је средњих пољских имања, агрономски одсек има да служи скоро искључиво циљу: спремању подобних кандидата за државну службу, оца и уређење његово треба да узме за основу: потребу службеника за државну агрономску службу.

Државна агрономска служба дели се у три категорије службеника: *стручне пољопривреднике* (агронома), *стручне шумаре* и *културне инжењере*.

Наш агрономски одсек треба, према томе, да има три секције: пољопривредну, шумарску и културно-техничку.

Пољопривредна секција спремаће би кандидате за наставнике у средњим, нижим и специјалним пољопривредним школама, службенике у Министарству Народне Привреде (Пољопривредно Одељење), Сточарском заводу, Топчидерској Економији, државне економске (реске и окружне) и њихове помоћнике и т. д. **Шумарска секција** спремаће би кандидате

за наставнике шумарских школа, службенике у Министарству (Шумарско Одељење), државне шумаре, подшумаре, шумарске инжењере и т. д.

Културно-техничка секција спремаће би инжењере за пољопривредне амелиорације и бонитације земље, инжењере за пољопривредне грађевине и постројања, кандидате за чиновнике Министарства (Културно техничко одељење) и т. д.

Специјално о уређењу одсека имам ово мишљење. —

Уређењу нашег агроноског одсека имало би да служи за угад уређење пољопривредних одсека на *универзитетима у Немачкој*. По и пољопривредне студије на немачким универзитетима нису свуда једнаке. Чувени пољопривредни научник и директор једног од најбољих пољопривредних одсека у Немачкој на универзитету у Халу на С., проф. Јуд. Кин, износи ове облике универзитетских, респ. факултетских пољопривредних студија:

а) **Права универзитетска или факултетска студија**, где ова улази као потпуно саставни део универзитетског организма (део философског факултета); наставна средства су скупљена у једном, пољопривредном институту¹⁾, по примеру осталих универзитетских института. Тако је на универзитетима: у Халу, Бреслави, Гетингену, Кењигсбергу, Килу, Липсичу и Гисену.

б) **Пољопривредна студија као особени одсек техничких великих школа**, као што је на Техничку Великим Школама (Политехникама) у Минхену и Цириху.

в) **Самостални пољопривредни заводи у вези са Универзитетом**; студенти се иматрикулирају на универзитету. Заводи имају огледно поље и т. д., но без школског пољског имања, као што је пољопривредни завод универзитета у Јени; или су са школским имањем, као што је Пољопривредна Академија у Понелдорфу.

г) **Пољопривредне Велике Школе** у већим градовима; студенти се не иматрикулирају, на универзи-

тетима су код неких главних да се калијум може калијум допунити и заменити стигмајом званом рубидијум, али се то Јени није допало потврдити, јер и, пр. Малин то није могао заменити на окрешима, који иначе блиско стоје глињанима.

За наше биљке је калијум, несумњиво, неопходно потребан као енергетичка храна, прелина из земље. То се види из оних података г. проф. С. Лозанића. По њему односе из земље, од ектара, у килограмима: пшеница 40, јечам 34, кукуруз 82, пасуљ 30, шећерна репа 108, кромпир 113, сено 96, детелина 132 ир. калијума. Ови бројеви и чињенице све јаче убедију практичне земљораднике, да им ипак у све већој мери употребити у земљорадни губуре, које садржи калијума. Тако вештачко губуре представљају т. н. интасфалтске соли (калијум сулфат, силијат, калијит ит.д.).

Кад се зна ова чињеница о важности калијума, онда се истиче питање: шта је управо заваја калијума у биљноме хемизму? Овим се пак додирне проблем хемизма биљна.

Анализе биљка и биљних делова у различитим ступњевима растена давоше ослонац за решење горњег питања. Ускр се показивање биљке које расту и биљни органи у добу најразвијенијег развијања нарочито богату садржињу у калијеним солина. Из онога налажења може се извести закључак: да калија стоји у блиској вези са грађењем зрнаца, које се находе у плазми биљних ћелија.

Ну, како су нила знања о склоњу безакљичности

ПОДЛИСТАК

БИЉКЕ И КАДИЈЕВА ХРАНА ЊИХОВА.

Биљке су сложене из различитих осн. јача или елемената. Сва додацијна испитивања доказала су удебљање, да калијум спада у најважније елементе за живот биљке. При многобројним испитивањима биљног пшенице, никада није нађено да нема калијума; напротив, она стигмаја већина се највише истиче, ма да је има у различитим биљкама и биљним деловима у врло различитим количинама. Тако и пр. да бисмо навели крајње границе, у дрвећу борово и других, средњих четинара има на 1000 делова сувога градина, о. 4 калијума; а с друге стране, лишће сточне репе показује у 1000 делова сувога градина 36,7 делова калијума. Дале сарње, у 1000 делова сувога градина, пиринча 1 део калијума, пшеници, јечам и раж по 5—6 делова, грашак 12, пасуљ 21, кромпир 20—28 делова калијума.

Огледа о подизању биљка без калијума нису никада дали развијену, здраву биљку; шта нише и код највиших биљка, које чине физиолошки понеке изузетке, калијум се не може заменити другим стигмајама. Истина, Лев и Негели

tetu kao što su Velike Škole u Berlinu, Beču, Parizu (*Institut national agronomique*), Kopenhagenu.

а) *Изоловане Академије* са школима пољским добром, као у Вајенстелану, Хоенхајму, Жамблу-у (у Белгији) и т. д.

свршиће се.

ПРЕД КОСИДБУ ЛИВАДА.

Качиоћа и вредност хране било за људе или стоку, зависи углавном од количине хранљивих састојака, које у себи садрже и од њиховог лакшег и бољег саврињања. С тога и мора бити задатак сваког произвођача, да производи такву храну, која ће у себи имати што већу количину хранљивих и лако саврињивих честица; јер све оне честице, које се у телу уносе, а не могу да се сваре у органима за варење, нити их могу крвни судови да унесу, не служе као храна, већ се морају сматрати као нуждан терет, који је само неким врстама домаћих животиња (преживарима и тицама) од користи, пошто им олакшава варење, а другима је од штете.

За пољопривредника је, дакле, важно, да храна коју производи, садржи у себи што више хранљивих и лако саврињивих честица. Но да ли пољопривредник могао произвести такву храну, потребно је да зна: *кад биљке садрже највише хранљивих градива?* — Науком је а и неустом утврђено, да све биљке нису подједнаке хранљиве вредности, или, другим речима, да немају у подједнакој мери хранљивих градива, ни по количини ни по качиоћи. Али је у исто време доказано и то, да хранљива вредност једних и истих биљака, зависи много од доба пораста и њиховог равнића, кад се за храну употребљавају. Теко се нпр. зна, да код већине биљака, које служе за храну стоке, треба предузимати сребљавање (прикупљање) што раније, јер тада садрже највише хранљивих честица, а поред тога много се боље и лакше савурују. Ово нарочито вреди за ливацке траве, те ако желимо да добијемо доста и доброд сена, а не сламу, онда са косидбом треба отпочети што раније, управо онда,

теда још непотпуна, што није чудно, што су односи калорија и белачевина још неосветљени у донајашњој мери. Стога је било много плоднеје да се пронађе неке између калија и безазотних градива у биљном телу. На овоме пољу постигнуто је јасно схватање: да без калија не може бити грађења угљених хидрата — скроба, шећера — нити њихова путовања са места производње на места, где се они нагомљају или употребљавају. Прена томе и налазио највеће количине калија у оним биљним органима, који служе за поменуте сврхе, т. ј. у лишћу и у надземним органима. Стога се и истину биљке, које производе велике количине безазотних градива, нарочито скроб, особито јаким потребом за љубрење калијем. Такви су и пр. плодови за сечање: Такве биљке означаје пољопривредна наука као „калијевске биљке.“ Стога није чудно што се баш на овим биљкама јављају кад је у земљишту сувине мало калорија, извесне болесне појаве, које се могу сматрати као позадани знаци т. зв. „калијевске глади“. Ове се појаве јављају у првој реду на лишћу, дакле на органима за усвајање угљеника из ваздуха; они органи потребују највише калија, ради производње угљених хидрата (скроба итд).

Наставиће се

кад је више од половине трава у цвећу, а то време у већини крајева наше домовине пада у другој половини маја или почетком месеца јуна

Косидбом у ово време не добијемо само сено по качиоћи боље, већ и по количини више. С тога је са овим погрешно придржавати се старих навика, по којима је почетак косидбе утврђен каквим севном или датумом; јер буйност пораста и доба цваће зависи, поред других околности, много од временских прилика, услед чега једне године биљке стасавају и цветају доцније а друге раније, те би се на тај начин у првом случају косице прешетаде и полуувеле биљке и добијало сено мање вредности; у другом случају, косица би отпочела и сувиле рано, те би принос био много мањи.

Ранија косица ливада, дакле пре појаве цваће већине трава, могла би се допустити у оним случајевима, кад се унапред може да оцени, да ће на дуго наступити кишно време. Тада ће се, истина, добити много мање сена, али ће ипак бити добро; а ако би косидбу одложили, онда би сено много изгубило од своје хранљиве вредности и такво сено не само што стока радо не једе, већ може да буде штетно и по њен живот.

При косидби треба се придржавати строгог правила, да се не коси сувине високо, нити, омет, сувине ниско; јер се губи и у једном и у другом случају; у првом губитак је у количини (приносу); у другом, трава се теже борори и накнадни је пораст слабији и спорiji, те је од другог откоса или отосе слаба ваја.

Косити је најбоље из јутра и с. вечера, јер тада биљке имају у себи више влаге, па се лакше косе и боље слажу, што много олакшава радове око превртања, сушења, прикупљања и т. д., а што је најглавније, лишће, које је и најхранљивије, врло мало отпада са стабљике.

Косидба је ливада на прагу. — Зато и најосмо за скодно да пољопривреднике благовремено упозоримо на оно што горе напредосмо, како би се за времена постарали, да на време своје ливаде среде, јер ће само тако добити доста и доброд сена, које ће бити пуно хранљивих састојака и дати им изврсну храну за стоку.

Рад. Ж. Нешћ

Паковање и извоз воћа.

1. О паковању и извозу сировог воћа.

При извозу воћа треба имати свакада на уму: калорију воћа и његову употребу. Сирово воће које је за јело, названо стоно, треба што брижљивије пакovati, јер оно треба да дође до места потрошње здраво, свеже и да не изгуби ништа од својих добрих особина које се препоручују као воће за јело.

Паковање јабука и крушака.

За паковање јабука и крушака најподеснији су *сандуци од шећера*, у које стаје обично 18-20

кгр, а могу бити и већи до 50 кгр., које можемо направити од великих сандука којих има у изобилију код наших трговаца, а они их радо и јефтино продају.

Осим ових сандука могу се успешно употребити бурад, у којима је био гипс или цемент, само их треба добро очистити.

За увијање плодова потребна је свилена хартија и хартија од новина, а поред ове и пантљике од дрвета (дрвени резанци), које можемо наћи омет код трговаца и они их јефтино продају па дају и у замену за ма што. У окупцији ових пантљика може се употребити чист шевар или планинско сено.

Паковање се врши овако:

1. У сандуке од шехера. На дно сандука простре се један слој дрвених пантљика (шевара, сена). За тим се сваки плод очисти чистом вуноном крпом, увије се са једном омином табака свилене бојадисане хартије, па онда у просту хартију од новина и др. Воће се слаже лепо у редове; кад се један слој полуни, простире се врло танак слој дрвених пантљика, па се слаже други ред, и опет се да један танак слој дрвених пантљика, за овим се ређа трећи слој па да такође танак слој пантљика, затим и четврти, одозго се мете мало дебла слој пантљика, и за овим се сандук затвори, тако да капак мора притисне слој пантљика.

Овако треба паковати највише сорте јабука и крушака, а поглавито сорте са танком љуском. Ако је воће врло крушно стају само 2 реда, ако је обично крушно стају само 3 реда, а ако је средње крушноће 4 реда.

2. У сандуке од 50 кгр. ваља паковати оне сорте код којих род има тврду љуску, које имају ју чврсто месо и неугледну боју.

У треба поступити као и код првог начина а на сваки трећи ред воћа треба дати дебла слој дрвених пантљика; затим се сандук затвори као напред што је речено.

У бурадима се паковање врши исто тако као и код сандука од 50 кгр. У бурадима стаје воће од прелике 50—80 кгр.

Паковање дуња.

Ово је воће доста чврстог меса; љуска је тана и мањава.

Увијање и паковање треба вршити што боље, јер ако се љуска повреди и најмање, одмах добија тамну боју, те тако дуње много губе од своје вредности.

Дуња је воће врло крушно и тешко; ако хоћемо да нам остане неповређено, ваља дрвене пантљике полагати у дебла слојевима, па било да пакујемо у сандуцима или у бурадима.

Паковање мушмула.

Мушмуле морају бити обрале још тврде, да на дрвету не омену, — угњаве. Могу се извозити у већим сандуцима од 50—100 кгр.

Паковање се врши овако: прво се мете слој пантљика, а на овој се наслажу мушмуле у деб-

љини од 10 см.; на ове долази танак слој дрвених пантљика, и даље се поступа као код паковања јабука и крушака.

Извоз воћа аросуто у вагонима.

Јабуче ложије и крушке које се извозе у циљу справљања јабуковаче и крушковаче, могу се извозити просуте у вагону (риндуза⁴). Но и при томе треба обратити пажњу при преносу до железничке станице и при утоваривању у вагоне.

Ако се воће преноси колима до железничке станице, треба га пажљиво сложити у корпе од 50 кгр. Испод сваке корпе дати довољно сена, шевара или треке. Ако се воће пакује у вагонима, треба између сваког реда дати довољно сена, сламе или шевара. Нарочито при утоваривању у кола, па кола у вагон и на путу до станице обратити што већу пажњу да се воће не угрува.

Свакад ваља сопственик да присуствује товарењу воћа у вагон. Радечнике најистеже опоменими при заручивању у вагон из корпе или цака, да полако заручују. Ако је корпа, треба је спустити на под вагона и лагано је преврнути на гомилу воћа; а ако је воће у цаку треба радечник да клекне на под вагона и да воће полако истреса из цака.

При извозу воћа треба имати на извесним станицама радечнике сталне и повремене, који би умели воће што пажљивије утоваривати и исте за то треба наградити. Државна контрола била би потребна и овде, као и при извозу сувих шљива.

II О паковању и извозу сувог воћа

Паковање сувих шљива.

Суве шљиве могу се паковати у пакове, али само оне које се извозе сувим — железницом. При преносу истих до железничке станице, при утоваривању у кола, при истоваривању на кола и утоваривању у вагон, не треба пакове бањати са рамена, јер се тиме шљиве у цакну збију, и, ако су се од влажнијег времена повратиле, оне се повреду и згњече. Услед тога се шљиве упале и пређу у трулеж или се уплесине.

Суве шљиве које се имају превозити лађом и преко мора, ваља паковати у сандуке од 50 кгр. и то сандуке плитке, не дубоке. Дубина сандука не треба да је већа од 40 с. м. Сандуке треба изнутра обложити деблом хартијом. Овако спаковане шљиве не могу се у сандуцима уварити тако лако, и могу се извозити на најудаљенија тржишта.

Паковање сувих јабука и крушака.

Суве јабуке и крушке могу се у великом извозити спаковане у вагонима; но ипак ће бити боље паковати их у сандуцима величине 3, 10-15 кгр.

Ако су јабуке сушене у спиралним пантљикама, њих ваља слажати лепо у редове и тако напуцити сандук. Ако су крушке, онда се сандук напуцити њима тако да остане за 10 см. непунуљен. Затим се притисну дашцима величине унутрашњег простора. У остали простор сандука поређају се одбрањиве крушке по ширини у 3-4 реда. Кад се сандук напуни, и то тако да последни ред буде

виши од панце сандуна, притисне се дашчицом, и затим се сандук затвори. Сандуке од 5—10 кгр. ваља наоколо украсити чипкама од хартије. Исто тако треба поступити и са крушкама, па и са одабранијим шљивама, ако се извозе у сандуцима као финија роба.

Паковање шресања, марела и вишања.

Ово суво воће ваља паковати у сандучиће, у величини 5 кгр. Сандучиће наоколо и изнутра украсити чипкама од хартије. Воћем се напуни сандучић за једну трећину, дашчицом се мало притисне; затим се напуни друга трећина и опет се притисне, и онда се сандуче допуни тако, да остане простора за слагање воћа у два реда. Ова се два реда слажу рубом од одабранијих плодова, зтим се дашчицом притисну, чипке пресавију унутра и сандуче затвори.

Др. Бујићак

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Крупне а млечне овце

Пишање. Рад сам да заватим бољи и крупнији сој оваца у погледу млечности и крупноће од страних раса. Зато молим подружину да ме у што краћем року извести од Српског Пољопривредног Друштва: шта кошта једна овца са јакетом, а шта кошта један ован теслим Широт, која је раса или сој најбољи за мој планински крај да се може за припатак употребити.

јине подружине. На питање те подружине бр. 82 од 26 п. м. Друштво је најпре прибавило податке о оних запатима страних раса оваца које се гаје у државним заводима у нас, те да чује од њих имају ли и колико запатних брва за продају и

Каракулка (слика 38.)

тек кад је од њих одговор добио у стању је да обавести Подружину која је млечна раса оваца, с дугачким и широким репом, најбоља у погледу млечности, а у исто доба и прилагодна за там. планински крај.

Фризиска овца (слика 39.)

У опште молим да се од Друштва сазна за цену и најбољу расу оваца на се и ја о томе известим како би набавку истих могао учинити.

Волим да су са дугачким и широким репом. Славко С. Поповић члан Пољопривредне подружине из Стреница.

Одговор (преко Широтске пољопривредне окру-

Прво од Српских оваца, Друштво би могло препоручити *Липску или Јасеничку* окупр Смедеревски овицу која је описана и насликана у „Тежаку“ 1905 год. стр. 210.

Од страних оваца, чије је гајење у нас ођробано, вреди помена као млечне овце: *Каракулка* (гаји се у Добричеву) чији је запат још слаб, да

се могу одавати брани за продају (слика 38.); *Фризјска овца* (гаји се у Шациу код Ратарске школе, (слика 39.) од које би се могло одавати за продају, ако би се одобрио г. Мињстар Народне Привреде, како да се преобројни заплати брани продају, тако и да се они продају ван округа у коме је школа.

Ове ове расе оваца описане су укратко и насликване у Полупривредном календару за 1907 год. у чланку: „Гајење оваца за извоз“ (стр. 63.). Фризјска је овца најмелчија од свих оваца напоменутих. Једна овца за запат стала би на месту око 20 динара, а ован око 40 динара.

Од осталих млечних оваца у Европи, али које нису опробане код нас и које би, у интересу унапређења овчарства било вредно опробати, то су: *Ларзаика* и *де Милери*, расе Француске, пошто и Француска има јако млекарство и млекарску индустрију од ована као мзвара. Нарочито ова последња одликује се великом млечношћу. И ако ове расе нису за Србију набављане и опробане, ипак по начину њиховог држања, по њиховој издржљивости и по томе што су навикнуте на климу европског копна моле се тврдити, да би се у нас лако прилагодили и да би дале повољне резултате. Француске ове више су ове приморске, навикнуте на влажнине поднебља и оне нарочито страдају у сушном поднебљу, изискују нарочити начин смотреног држања по ладинастим, шумовитим положајима, нису за наше удаљене сушне сувате и пашњаке.

За ове Француске ове, Друштво не зна шта би стајало, набављање и пренета за Србију, пошто још нико није предузео нававу истих.

C. T.

БЕЛЕШКЕ

Да ли је оповлачено кишло млеко хранљиво и здраво за сисање кричаке? Хранљиве супстанце кричаке киселим опљачканим млеком није тако рђаво, јер и тако млеко је врло хранљиво и садржи у себи исто толико хранљивих материја (белачанине) као и неоплаћено, само му недостаје масти. Из овог последњег узрока потребно је дати и поред опљачканим млеку и такве хране, која садржи много масти, и, пр. вена у прекрпути и т. д. У извесној количини млечне масне киселина која и варене, али она има млечне киселине одвише много, чак је она разуме се, шкољкава. Код адресних прасиди нема опасности, али дојњама боље је дати слатко опљачкано млеко, јер им више прија и дучене млека потпобаје. Премојерна количина млечне киселине пометне убрзо варене, што утиче и на кахлићу материног млека, а то прасид одмах осећају.

Панталчаре оваца. У првима знала живе разне панталчаре. Најчешће налазе се у овцама *Moniezia* (Taenia) *exparva* и *Moniezia* (T.) *alba*, ређе пак: *Taenia ovilla*, *Moniezia Benedini*, *Moniezia trigonophora*, *Stilesia centropunctata* и *Stilesia globipunctata*. Најважнија је за нас *Moniezia* (Taenia) *exparva*, јер она производи у летње доба код жарљави и школјави, изузетно и код старијих оваца, тако многобројна побољшава и липсавана као икна опасна зараза. Зато је овој болести дато име: панталчарска зараза јагдамади. Обично се појављује она болест на влажним и баронитим ливадама и пошњама. *Moniezia* (T.) *exparva* одликује се тиме, што се врло лако развија. Већ у 4 месеца старим јагдамади могу се наћи 10 метара дугачке панталчаре. Ланске године био

је случајена побољшава од оне панталчаре и код ована Државног Стоцарског Завода, што се налазе на пашу у Белој Рети.

Знаци ове болести нису нимало значајни. Болесни брани имају слаб апетит, омршане са вренином жута и настану у развићу. При томе појављују се знаци бледоће: бледа кожа, бледе слузавке устју и носа и бледа велика оцију. Руно се да лако ишчупати и суво је. Обично пате такве оције од затвора и лаког надимања. Оне постану немирне, час лежу, час се опет дигну и наметнују се па балегану, али не могу балегати. У њима томе болести, кад су јако омршаване, добију пролини при чему нагла малакшћу. У томе стању је болест немалежна.

Сви они знаци неутини нису довољни, да би се на основу њих могло са сигурношћу казати, да оне болују од панталчаре. Тек кад налазимо у блези делове (проглотисе) панталчаре можемо бити потпуно уверени, да су панталчаре узрок побољшава ована. Уостаком лако можемо утврдити болест и секцијом прекраних или угинулих брана, ако у првима њиховим нађемо панталчаре.

Панталчаре код ована можемо истерати овим средствима: Терпетитским лејтином, лејтином Јеленских рогова (Estrich gelvii). Ова се средства дају кашицама. Дале, екстракт навалне (*Egtragast Filicis maris*) 2-4. 0 грама, камазом 4-6 грама. Од нових лекова препоручују се: *Kalium permanganicum* 0.5-1.25 гр. у млечулама и куми (*Kiessen*) 0.1 гр. Болесне бране наља претходно припремити на лечењу од панталчаре на тај начин, да се хране неколико дана искућуно само зеленим храном и да им се даје много соли. Дан пре давања ових лекова пак не смеју се никако хранити. 2-3 часа после давања средстава против панталчаре (анти-теника) имају се дати средства за чишћење: прашак за блување (*Tartarus stibiatus*) 0.2-0.5 гр., или рининус по неколико кашица итд. Кад се панталчаре истерује камазом, онда средства за чишћење не треба давати, јер камаза није само одлично средство против панталчаре, већ дејствује и драстично. Пошто је у тешиким случајима немогућно на један-цот истерати све панталчаре, то треба додати бране после 1-2 недеље поново подрити лечењу.

Како наља хранити млаву прасид, која немају матери, а да остане жива и да се добро развијају? Осиротелу прасид, а тако исто и преобројну, за коју кричаке нема сиса, можемо хранити и одгајати краљам млеком. Али при томе наља имати на уну, да може кралево млеко и шкодити прасидица. Краљев млеко садржи прасиде, 3. 5 ⁹/₁₀ белачанине, 3. 5 ⁹/₁₀ масти, 4. 5 ⁹/₁₀ шећера, и 0. 75 ⁹/₁₀ минералних материја. Дале, краљев млеко има у себи много шећера, а мало соли. Млечни шећер при у желуцу и у првина прасиди те прозорокује намазине и пролини услед чега прасид угину, а она мада количина минералних материја није довољна за развијање коштују. При наљању прасиди краљам млеком треба дакле пазити на то, да има млеко исту температуру као и у моменту кад се измузало и да се разбљажу једном четвртином млаве воде. Краљев млеко треба дакле скувати и млеко дати прасидица са малим додатком конштаног брашна. Пазити наља и на четвоту. Суд у којим се даје прасидица млеко мора бити увек брањиво очишћен. Прасид се брзо наванику на наљање. При томе наља их свакога сахата, или бар свека два сахата напјати, допацие пак ређе, и по могућности што пре наваникути их на другу одговарајућу храну.

ГЛАСОВИ ИЗ НАРОДА

Курсови у развојној срева Јадранског. Поред већ објављених курсева у Бр. 15 „Тужака“ од 20. априла ов. г. у развојној срева Јадранског у Лоцини одржала су се у току марта и априла месеца четри курса за зрео камиљене дозе путем стратификовања у води са сађењем и ересивањем дозе.

Први курс одржан је од 24. до 29. марта ов. год. Било је 8 пантоза, из 6 општина овога срева. Сршило је 3 са одличним, 1 са врло добрим и 4 са добрим успехом.

За pokazana uspeh nagrađena su: Milorad Sprežić iz Stupnice, Živojin Lazarević iz Ko vinice i Stanić Ivan iz Kovačice, za odlično učenje sa po jednim kalemarskim nožem; — i Milica Obradović iz Slatine za vrlo dobro učenje sa klatom «o gajenu etrčnih žata».

Drugi kurs održan je od 31 marta do 5 aprila ov. g. Bilo je 18 pitoznica iz 7 opština ovaog sresa. Svršilo je: 2 sa odličnim, 3 sa vrlo dobrim i 8 sa dobrim uspehom.

За pokazana uspeh nagrađena su: Lazar Olačić iz V. Lješnice i Živojin Despotović iz Gorjeh Dobriča za odlično učenje sa po jednim Kudeševim makazima za orezivanje loze i voća, — i Vilosav Perunović iz Dobre Dobriča, Čedomir Nikolić iz Čikota i Цветан Katičić iz Jelseve za vrlo dobro učenje sa po jednim Kalemarskim nožem.

Treći kurs održan je od 7 do 12 aprila ov. g. Bilo je 10 pitoznica iz 6 opština ovaog sresa. Svršilo je: 1. sa odličnim, 7 sa vrlo dobrim i 2 sa dobrim uspehom.

За pokazana uspeh nagrađena su: Madoje Nanković iz Dobe Badane za odlično učenje sa jednim kalemarskim nožem, — i Živan P. Vlahić iz Brastice, Mladon Gašić iz Dobe Badane, Živojin Tadić iz Đurške, Milorad Božić iz Milane, Miloš Janković iz Maline, Čedomir Nikolić iz Čikota i Ljuboje Alimpić iz Biočica za vrlo dobro učenje sa po klatom «O gajenu etrčnih žata» i sa po klatom «pogodbe za savršeniju prerađu mleka u mas».

Četvrti kurs održan je od 16 do 22 aprila ov. g. Bilo je 9 pitoznica iz 6 opština ovaog sresa. Svršilo je: 1. sa odličnim, 1. sa vrlo dobrim, 6 sa dobrim i 1 sa slabim uspehom.

За pokazana uspeh nagrađena su: Malutin Vasić iz Gorje Badane za odlično učenje sa makazima za orezivanje loze i voća, — Cvejo Dimitrijević iz Kovačice za vrlo dobro učenje sa klatom «Наука о наан вина» od g. Malutina Savića.

Svi kursevi za vreme trajanja kurseva stapanovali su u raspravu, gde su i kružni izveštaji, jer je sreska skupština, kao što nam je pređe napomenuto, u buduću odobrala za izvršavanje kurseva suku u 480 dinara.

Koncem maja i početkom juna održaše se kurs za vešerno kalemarske loze, no o tome saopštiti u svoje vreme po svršetku istog.

10 maja 1908 g.

Lovnica

Jovan T. Stojanović
državni sekretar cr. Ljudskoga

ГЛАСНИК

Протест Полупривредног Друштва у Кракову противу трговачког завода са Србијом — штампан је у делини у «Wiener land, Zeitung» од 23 maja по и. Они се буне у име полске привреде у Галицији која је удуњена у главноме на сточарство, што се за дубав аустријске индустрије, да она добије приступу у Србију, жртвују интересе полске привреде, а нарочито сточарства, одобравањем Србији извоза од 35.000 килохиловова и 70.000 завлачних силава годишње. Признају да са толике количине меса која ће се за Србије увозити, цена меса у продаји на ситно неће бити у корист потрошача измешана, но ће само великојројади и посредничкој харијати, али на рачун земљског сточарства. Интересантно је, да они тврде, да је Аустрија, као год и Мађарска, у стању да својим сточарством доживије потребу домаћег тржишта и потрошње, а то веде на основу чињенице, што је довољ стоке на тржишта увек изнад већно од продаје по свенеденом дотеривање стоке. Важно је при том за тог саопштења сазнање да Полупривредна Друштва у Кракову, као и у Леберићу имају нарочити одсек на тржишту који врши посредничтво између сточара и купца; сточари јављају Друштву број и тежину грла које поједини чланови иначе пролађујућу имају за продају и Друштво овда води рачуна о реду полова и количина дозвола како неба претр-

павати тржиште и како не би обарали цене. И из такх пријављу Друштво зна, да је увек већа понуда од тражње. Друштво даље рачуна да трговачки произвођач једна поврзују и садашње цене за стоку које су једнако у опадњу тако да се све чеље подижу гласови који доказују да се гajeње стоке за клане све мање рента. Трошкови произвођаче по рачуну тога Друштва износе 56 хелера по килограму живе тешине, док на бечко тржишту приварни галицијски возова продају се за 48 хелера килограм живе тешине. И сад још допунити Србији за с толиком количином јединого меса сваки час доје и прелазни тржиште на штету домаћег довоза и домаћег сточарства. Стога се и то Друштво придружује протестима осталих полупривредних удружења и позива посланике полскога клуба да се боре и гласују против трговачког уговора са Србијом!

Реформа државног железничког савета. — Да би се, могло видети и денати како се у Аустрији води рачуна о интересима и жељама најмнобројнијег реда у земљи и како се поштују мишљење и реч стручњака, који припадају полупривредној струци, напредном коме се и колико ушање даје у саставу железничког савета — саопштаного топа железничке парекције при министарству грађевина. Докле у демократској Србији српски полупривредници са званичним представницима исуу никаквог аустујавана, у управном одбору класне дурје, у статистичком одбору, у железничком тарифском одбору, па чак ни у икавом одбору који има да решава од особовивања од царине порубана појединих завода државних са стране за потребу својих економија, па кде у свима одборима која решавају о тога батим и стручним полупривредним интересима своје земље, долже обратно у бирократској Аустро-Угарској благаодрети тешкој и пристојној већ разних полупривредних друштва и удружења с њиховим многобројним саставом гуећих редова чланова, полупривредна друштва и удружења а полупривредници, као и мушари, учествују гласом и саветом код свију државних институција које са полском привредом, њеним потребама и интересима посла имају. Сад се на захтев министарства грађевина рани на реформи државног железничког савета и ужи одбор који ради на измени правдицама и пословица, дао је мишљење о саставу железничког савета, да у исти ује од чланова, који у савет долазе по праву избора појединих удружења, из трговачко-занатлијских комира на Егера, Града, Агмича, Давана, Рајхенберга и Триаве у место 1 по 2 члана, затим 6 чланова полупривредних друштвина и то: 1 главног савезу тих друштвина, а осталих 5 појединим земљским друштвина равних покрајина; исто тако 6 места оставају се избору мушарских друштва. Све тога ужи одбор изјавио је жељу, да влада и при именовању чланова железничког савета који он поставља узакон, води рачуна о томе, да из сваког покрајине ује иужан број чланова који припадају земљским културним саветима и полупривредним друштвина тих покрајина, како би полупривредни интереси свију покрајина могли имати довољно снажно заступанство у железничком савету.

Курс за одгајивање жита држан је овога месеца при бечкој огледној станица за преглед и испитивање семена, трајао је 4 дана, са 7 часова предавања дневно и поред предавања било је и практичних вежбања по овом програму: Основни огдајана, техничка огдајана, посебно огдајана четри главна српна жата, познавање сората, организација огдајивања семена од стране државе и завршно предавање др-а Војшицера о акцији Аустрије у огдајивању семена и потом су чињени издата једного дана у Мелк, а другог у Лосдорф.

Курс за домаћице, жене и девојке на стирели и прадаи шеврби и воћа, држаче у другој половини јула месеца (по нов) у овој година управу виноградског = воћарске школе у Лајтмерицу, на ће ученице на курсу плаћати уписницу од 6 круна, а курс ће трајати 4 дана.

Међународном полупривредном комитету у Риму пристигале су и пријавиле су се ове државе: Масири Аргентинске, Белгија, Бразилија, Бугарска, Кина, Костарика, Куба, Денска, Немачка, Еквалдор, Елваошја, Француска, Јаван, Енглиска, Канада, Аустралија, Индија, Нова Зеландска, Ма-

ританска, Италија, Луксембуршка, Мексиканска, Црна Гора, Норвешка, Холандска, Персија, Перуанска, Португалска, Румунија, Русија, Салвадор, Швајцарска, Сједињене Сев. Амер. државе, Шведска, Швајцарска и Уругвајска, Аустро-Угарска и Србија, нису се још изјасниле о приступању иницијативу: Чилска, Грчка, Гватемала, Никарагуа, Парагуајска и Турска.

Воће из Аустралије. Сада довршена берба воћа у јужној Аустралији дала је изврсно повољан резултат и за Европу су испослате врло велике количине свежега воћа; до данас су за Енглеску и Немачку упућени 120.000 сандука јабука, крушка и дуња.

Вид земљине Господарске (политриједне) подружнице у 1907 год. О овој подружници у сусвету, саставном делу братског нам (статеског Господарског) друштва, с којим нису друштво гати срдачне пријатељске везе, амали смо прилике неколико пута да проговоримо. Земљуска подружница која је дане навршила двадесет година свога рада и двадесетогодишњу прославада делом, изом укусом виноградом, распозлаке имовном у вредности 107.467 круна и учинила је обрта новчином за круна 35.333, а на крају пр. године амала је готовине 8.634 круна. Она има дес. зони расадник, с великим сортиментским виноградом, има у сопственом пространом дому велики и савремено уређен подруи са простором за прераду грођу, оставу и вреће кљука и са свим прабором потребним за тај циљ.

„Нема на једне господарске гране — вели се у извештају — којој подружница није посетила своју брну, а о собити виноградарству, вођарству, подумрству, говедарству, коњарству и ратарству уопште. Није било економског питања, које је било поменето, а да га неби она својски и заузетљиво решила, то његово решење устројно потицала на корист општег економског напретка до коначног позитивног резултата.

„Напољавалим подружнице обновљени су домаћи виноград, посађено је сваке године на хиљаде облагођојених воћака, подигнута је рационалније подумрство које налази узора и унуту у подружничком подумру, препорочено је стоочарство, облагођорено коњарство, а подпомагано је свима средствима ливадарство, ратарство и сас остале гране.“

Но у најважнија део послова подружничких спада њен рад на виноградарству. Истина, да су према години добили сразмерно мало вина свега 244 хектолитара, али је шара саржавала велики процент шећера, Шера од славаменске која редовно саржи најмањи $\frac{1}{2}$ шећера, амача је ачати $\frac{1}{2}$ 18,5 шећера, а тринина и бургуилиц 13,2 $\frac{1}{2}$ алкохола. Према таквој саржини шећера — јачина вина је знатно од Славаменске 11,2, а од Бургуилица 13,2 $\frac{1}{2}$ алкохола. Остале сарве саржаке алкохола изишеу тих постанака.

„Ови нам резултати јасно доказују, да је град Земун (с његовим за винограде мало подесним земљиштем, пренотпо-

ним песковито-ивочавним наносом: расео) способан за производу изврснога вина које у ледоанално подумрство има сас потребне погодбе за успешну утакмицу с многим важиим већегла гласе из угледних виноградарских крајева, а на нама је, да домаће вино изнесемо на светска тржишта, чим то буде допуштала домаћа квантитативно (по количина) повећана продукција (производња).“

У споразуму са земљоском аламом у Загребу подружница сас ради на оснивању Винарске Загребске и Земунске Винарске Влада изаслала је ово дане у Боцен, тајника земљоске подружнице г. Јосипа Валентина вредног члана и земљоског учитеља, да у тамошњем винородном крају проучи уређене винарске загребке и виблике се упути у виноградарству а подумрству с казарством, јер ће г. Валентин као тајник подружнице бити и руковођа нове Винарске Загребске у Земуну кад се буде основала. У годатим извештају Подружнице вели се о томе ово: „Сарка је Загреб да виноградарске производе занесе у сваке и у прерађеном стању на домаћа и страна тржишта, ач се подине промет тих производа и да тако виноградарство уздржи свој развојити, пошто је виноградство једно од наших најважнијих домаћих господарских грана.“

ОГЛАСИ

РАСАДНИК СРЕЗА РАЈЧАЊСКОГ У РАЈЧЊУ има већи број чистокрвних кокошака расе „*Мехеланске*“. Од којих има посвећено вишине комада јаја и може их продавати и ван среба.

Цена је јајима од комада 6-10 дни. Шаљу се и на доплату. Паковање и експедиција по стварном коштану.

Евр. 55. Из канцеларије управе расадника среза рајчањског 5. фебруара 1908 у Рајчњу. 10—30

140 ЛАНАЦА

Ораде земље у једном грчуну, ограђена багреном, и по километар од железничке станице удаљена а гуред саме друпа близу пароши Попарена, издаје се под закуп за 5 и више година. За 20 ланаца од 1 Јуда а 120 од 1 Октобра 1903 год рачунаше почетак закупа. За услове и погодбу обратити се Г-ђи Јелици узди Пере Тамбураша у Пољарену, или Господ. Андри Станојевићу грчуну у Крагујевцу. 1—3.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит врте једног ступца по 10 пара динар; од осталих кружних писмена по 15 пара од врте и од ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *двa стране* 20-30 динара (3 круна аустријске вредности), *четврт стране* 2-50 динара (2-50 круне).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 21. броја „Тешака“: — Чланци: Агрономски одсек нашег универзитета. — Пред косидабу ливада. — Паковање и извоз воћа. — Питања и одговори. — Подлистак: — Велике и малијена храна њихова, — Велике. — Главои из народа. — Гласник. — Огласи. — Цена огласима.

мље и њиве и на суши одржавале своје усеве и они ипак довели нешто приноса. Јака земља, добро и дубоко орана и набуврана, задржава у себи више и дуже времена влаге, па ће се на њој одржати усеве и за време суше и успевати макар и слабије.

Затим од стрмина показало се, да су оазме за 90 одсто боље и поузданије од пролећних — јарих. С тога треба грабити и њих сејати свуда где могу издржати зиму, а код нас ретко где не могу.

И рано засејани кукурузи великом су већином сигурнији и издржљивији од позних. Ретке су године, да су позни кукурузи испали бољи од раних. Ако се томе дода још невоља, каква се и ове и прошле године десила, да се позније не могу ни посејати, онда је за свакога јасно, да са сејидбом кукуруза ваља одмах с почетка пролећа грабити.

То ваља упамтити и тако у будуће радити, у колико се тиче стрмина и кукуруза.

Истина ни то неће можда свагда и свакога довољно помоћи. Али сваки нека размишља на који би се други још начин спомогао, као: гајењем и одржавањем што више воћа, винограда, извесних других биљака, које и са мање рада могу довести веће користи но све само гајење стрмина и кукуруза. И на невољи ваља се учити и тражити себи самопомоћ.

Што се тиче ливада и паша, у томе су ове две године доста зашривле, а сточарско нам због тога врло осетно и видно ошало. Колико је стоке прошле зиме полипсало од глади, на ево где ни пролеће не пружи ни толико хране, да се опорави и одржи бар оно што је на јединице јаде нажилио.

Одржавање ливада и паша на начин, као досада, не може ни одржати, а камо подићи и унапредити наше сточарство. Поред тога што је све мање просторија под ливадама и пашњацима, нити се љубре и могују ливаде, нити се носе п срећују како ваља.

Опстанак сточарства неминуемо захтева, да се и у нас што више сеју и гаје луцерка, детелине и остале пашне биљке. Кога је прошлогодња оскудица сточне хране, умудрила и нагнала да се прихвати гајења пашних биљака, тај је већ ове године могао увидети, да у томе има спаса и ошало, кад на ливадама и пашњацима нема траве.

Ово неколико редака упућених полуприредницима и читаоцима *Тешака*, нека би их бар подсетили шта се све у будуће може и треба радити па да се донекле могу борити и против невољне и сушне године.

АГРОНОМСКИ ОДСЕК НАШЕГ УНИВЕРЗИТЕТА

Од П. Т. Талороза

(Свршетак)

Према овоме, наш агрономски одсек узео је за основу *први облик* (тап; а тај му је и законом о универзитету одређен. Од овога би одступао само у томе, *што би се имао делити на напред степенује секције*; а те поделе нема на споменутим универзитетима стога, што Немачка, као велика, богата и у наукама напредна држава може да подиже и издржава специјалних одсека и великих школа за шумарство и културну технику, чему у нас већ нема могућности.

Но, ако се из буди каквих јаких разлога не би могла провести оваква организација, ако би и само оснивање одсека било у питању због *оваке* основе, ако би се, најзад, нашло да би се услед релативно мање потребе и мањег броја шумарских и културно-техничких службеника, могао задржати, до бољих прилика, досадашњи начин школовања ових, онда једино из обзира на *што скорје оснивање* одсека, могле би за први мах изоставити секције: шумарска и културно-техничка. Свакојако не треба никад губити из вида, да, ради целине, ради подмирења исто тако битних потреба пољске привреде

ПОДЛИСТАК

БИЉКЕ И КИЛИЈЕВА ХРАНА ЊИХОВА.

(Свршетак)

Болесне појаве су овона значајне и подударује се скоро потпуно у свих биљних врста. Досад су у овом подлику и-спитани и тачније описани: детелина, трава, дуван, репе, (сточна и шеверна), крминир, пасуљ и краставац. У најновије време испитивали су Рољер и Винер утицај љубрета на шеверну репу, па су том приликом овако описали појаве на огледним биљкама, постале услед неважне калија:

При наступу оскудице у калију зеленило лишља по-стаје нејасније, па и угаситије. Лишће постаје тако реба провидно. Пре она најпре жућа, затим јасно неста. При јакој оскудици у калију јављају се и на лишћима дршкама отворене ирке, затим затворене ирке, дугуласте мрље. После некое времена ове мрље постају калито на лишћима отворене скоро беле. Кад оскудица у калију рано наступа, тада се лишће санија, са испуцањем отвореног навише, при чему ирке више лако испуцају. Најчистије је, али и најповидније зеленоло у лишћа, које се на последњу јавља. Код овога

се не санијају ребра, нарочито главно ребро, кад се појаве ирке мрље. Оне се санијају само мрље навише унутра, при чему испуцају. Лишће најзад изумире, бде жутиља, неком у-гаситорној бојом и тада је већмо трошно.

Оснивање појаве могу се приметити, са малим изменама и на осталим биљкама. Овако оштрехе негде су, сем тога, и много мање производе и родне, него ли они примерци, који су правилно нахрањени и стога правилно развијени. Оно је доказано многобројним огледима. Тако и пр. вршије се огледе у Вајенстерану проф. др. Е. Вајн са пасуљем и кра-ставаца, па је доказано, да пасуљ бде калијевског љубрета доносице 100 ккал. мет. на 112 кгр. бораније, небујити при љубрето највише даде исто земљиште 232 кгр. бораније. Кра-ставаца бде калијева љубрета доносице на 100 м. 107 кгр. кра-ставаца, а иста врста краставаца са калијевским љубретом производи 322 кгр. краставаца.

Још је занимљивије да биљке, које трпе оскудицу, ка-лију, које су него жуђе, много су јаче изложене нападима биљних и животињских наметљиваца, паразита. Оне и мно-го лакше падану ованим наметљивама, него ли здраве а нормалне биљке. Тако и пр. извеситија Зелхорст, да је па-суљ, раслабљен оскудицом калија, много јаче нападан од ли-шћних пашња, него ли пасуљ са земљишта, набуђеном калијем.

Сем ове отпорности према паразитима, довољна кали-јевска исхрана биљка чува их и брани и у другим при-падима. Докра и правана исхрана биљкама оштрује се у (тако

наше и пољопривредно — шумарске службе треба кад-тад ваш универзитет да спрема и ове службе.

Напослетку, могли би се можда привремено за студенте техничког факултета организovati културно-шумарски курсеви, те да се тиме замени културно-техничка секција. За напу пољопривредну земљу, која има широко поље рада за културне инжењере и од којегa основно зависе многе пољопривредне уоаршине једно, ма и споредно, културно-техничко знање за наше инжењере неопходно је потребно.

О ближе уређењу агрономског одсека имао бих ово мишљење. —

Агрономски одсек као саставни део универзитета има да негује и проширује науку. Према томе, он треба да је највеће средиште чистих научних истина и проширивања овим путем научних истраживања и огледа. Поред теориских предавања у састав његов морају улазити: лабораторије и заводи за примену земљу и пољопривредну хемиску технологију, примену — вилузи и механику и пољопривредне машине, примену геологију и ботанику са микроскопијом и простору збирку учила свих стручних дисциплина. Ове лабораторије, кабинети, збирке имају да служе за очиседност, демонстрације и вежбања, која су на универзитетима позната и под именом: практикуми, семинари итд. Но за пољопривредно највише образовање потребан је још један саставни део, као апарат за очиседност и демонстрације у свима стручним научним дисциплинама. То треба да буде једно **Пољско добро** тако уређено и савршено да се на њему види **примена** пољопривредне науке. То би имале носити име: „пољопривредни завод“ (институт), и служило би истом циљу као ботаничка башта ботани-

ци, зоолошка башта зоологији, или медицински институт медицине итд.

Споменуто доброторије и кабинете није тешко саставити од садашњих лабораторија и кабинета универзитетских факултета, са неким припомама. Стручна збирка имала би се по особеном нацрту, обухватајући све стручне дисциплине, нарочито саставити, и то пак у једну целину, што би за почетак могло подиети, или у засебне кабинете. Ради тога би се из буџета универзитетског имала издвајати сваке године змашинија сума, да би се објекти што скорје заварили.

За оснивање „пољопривредног завода“ универзитет има срећну прилику у имању **Топчидерске Економије**. Већ је и крајње време да се том државном пољопривредном добру да **одређенија** задатак, те кад се узме за „пољопривредни институт“ универзитета биће решено и то питање.

Завод би се састојао из ових установа:

- а) **Огледно поље**, са пољопривредном хемиском и огледном станицом;
- б) **Поље за познавање и испитивање сарава и машина** и за културно-техничке огледе;
- в) **Огледна шума**;
- г) **Пољопривредна ботаничка градина**;
- д) **Стаје за расе стоке и живине** пољопривредна зоолошка градина са ветеринарском клиником;
- ђ) **Млекар**;
- е) **Воћни расадник** и сортименски воћњак;
- ж) **Лозни расадник** и сортименски виноград;
- з) **Вештачки рибањак**.

Приличан део ових установа налази се већ и сада на имању Топчидерске Економије, или се могу с мало трошкова удесити да служе циљевима агрономског одсека. Пољопривредна хемиска и огледна станица која је у Рударском Одељењу Министар-

ства њакошј као што је доказано микроскопским мерењем Солзкула, Лимауа и Вагелера.)

У првом реду овакв се на биливне ткању за асимилацију повлази утицај довољне калцијеве хране, или неповољни утицај оскудне у калију. То је подједнак доказано на жити и на кромиру, дакле на билама, које су у биливној систему веома удаљене. Из тога се може извести закључак, да је овај доказ од опште вредности.

Тако исто показивање и заштитно биливне ткање јавио се при довољној калцијској храни. Код раки и, пр. је имала се тада јавио забелбали куткуларни слој pokožине. Ово појачање pokožине може да протумачи и често пута овакву заштитну билака од мрзав, помоћу калија. По Науману, заштити од мрзав појачава и увећања производња скрба, чиме се спрема „гориво“ за дисање билаке.

Према оваквојима Солзкула и Вагелера, и код кромира наступа, при довољној калцијској исхрани, знатно забелбале заштитно; и производничко ткање у дршима. То исто су овакв и у разним трава и житних врста (грамини). Код неких билака наступило је здривљање у дршима, уз калцијеве хубре. Обратио, Такса и други испитивачи заштити су у житних сламова, при оскудији калија, очигу лабавност, млатност, класулоност и слабу отпорност.

По Шлезингу, калија има, поред фосфорне киселине, обилато у семенима, пувољцима и младим изданцима билиних. Ту им је задатак, да припомогу развињу младих билиних органа. Чим пак неки билини органи остане, т. ј. не раде довољно живо и корисно по билику, калије се, заједно

са фосфорном киселином, повлачи и ставља у резерву у другим органима. Тако се они повлаче из лишћа, за време њиховог опадања, тако исто из застареле коре билине. У томе се састоји средњи распоред природни, што су најбољимих хранљивих састојки смештени тако, да буду на допуну младиних органа, која се развијају.

Кад је неко њиварско градино, као калије, тако нажно за исхрану билака, ова се мора увиђати пољопривредник постарати, да га увек има у довољној количини у земљишту, или ако је досекао исцрплен, да му се опет поврати хубрењем. Стога је позивање хубрета и начин хубрета једна од најважнијих тековина пољопривредне науке. Калијеве соли вештачких хубрета најповољније утичу на земљишта која су веома хумусна. Добро утичу и на некакога земљиште, само се овак не сме калија употребити одједном у некој количини, ако је земљиште сувише сиромашно глином. Напротив, тешке, глиновите земље богате су калијем од природе, стога ће код њих калцијеве хубре бити од користи само тада, кад је повозаном културног кромира и шеберне репе одузато земљи много калија.)

Посматрајући, у светлости нашег, правдиности, и закомитости, које постоје између исхране и производности и родности билака, ми не само што не добијамо дубље погледа у уметничку раднију природу, већ налазимо и средства и начине, да је у њеном пословању успешно помозимо

П. М. Илић.

2) Th. Schloessing filz, Principes de chimie agricole, pag. 61.
3) Dr. E. Wildt, Kalkstoffsinn der Agrarkulturchemie, стр. 110.

ства Народне Привреде imala би се преместити отуда у Топчидер. Да се пак завод потпуно уреди да одговори својем задатку, треба образовати један фонд, из кога би се чинили трошкови набавке објеката, и режиски трошкови, подизале зграде и постројења и т.д. У фонд би се улагале сваке године додаци из државног буџета, а изузетно од закона о буџету требало би у њега уносити и све приходе завода.

В. Предмети

Предмети пољопривредних студија на универзитетима и великим школама деле се на: *главне предмете*, и *основне и помоћне предмете*.

У пољопривредној секцији имали би се предавати ови предмети:

а) *као главни*: Наука о Ратарству, Наука о Сточарству, Наука о Управи пољских добара а таксицом и пољопривредним књиговодством;

б) *као споредни*: Воћарство, Виноградарство, Градинарство, Шумарство и Марљено Лекарство;

в) *као основни и помоћни*: Природне Науке и Јестествоиспца (хемија, физика, минералогја, ботаника и зоологија), математичке науке (геометрија, стереометрија, статика, хидростатика, наука о машинама и о грађевинама), Пољопривредна Технологија (хемика и механичка), Народна Економија (Економика, Статистика и Финансија), Пољопривредно Право и домаће Пољопривредно Законодавство.

Сви се ови предмети дела на *опште и посебне*, а поседа се они попуја на поједине одеље главних предмета, као што то бива и у наукама осталих универзитетских факултета.

О предметима које треба узети за шумарску и културно-техничку секцију нисам размишљао; те стога остављам да их предложе специјалисте: шумари и културни инжењери.

Претпостављам да ће опште и помоћне предмете предавати, према потребама студентата агрономског одсека, професори истих предмета за остале факултете. Да је то могућно донас су нам раније одлуке савета Филосовског и техничког факултета пребациле Велике Школе поводом питања о оснивању пољопривредног одсека на Великој Школи. По томе потребно је у први мах за пољопривредну секцију поставити нове професоре и доценте само за стручне предмете. У почетку тих је допoљњо 3—4, као што је бивало у почетку и на другим пољопривредним одсечима, па то је у неким и данас.

Пољопривредне студије на универзитетима и великим школама и академијама трају обично 3 године. Али у новије доба предавање се, са јаким аргументационом, да се и пољопривредне универзитетске студије прошире на 4 године, те да се на тај начин изједначи са студијама осталих струка на универзитетима.

Услов пак за ступање на агрономски одсек да буде: савршена средња школа са матуром, или пољопривредна средња и специјална школа са стручним испитом.

На крају, надам се да би за уређење нашег

агрономског одсека требало узети нарочито за угада: за пољопривредну секцију универзитета у Халу и Липици, за шумарску и културно — техничку Пољопривредну Велику Школу у Беогу или Политехничку у Минхену (за шумарску) и Политехнику у Дармштаду (за културно-техничку).

Прашење и копање кукуруза*

Већ од почетка маја наступи време, да се отпочне прашићи кукурузи, који су раније посејани. Велики земљорадника сматра, да је тај посао прост и да му о њему не треба никакве поуке давати; али није тако, јер прашење кукуруза и доцније копање има огромно, врло су важни послони и од правилног извршења оних зависи у многоме зависи и сам приход од посејаног кукуруза. Зато ћемо на овом месту, у времену кад почнути радови наступити, учинити неколико главније напомене, на које нала обрвати пажњу при прашењу и копању кукуруза.

Прашење је рад, којим се иде на то, да се пиншти трава и коров, који су по оралу поникали. Но поред пинштанања корова прашењем се постиже и то, да се пиншним копањем земље пресеку неке капиларних певича у земљи, те да би се посмело и умањила испаривање влаге, које у орници има. С тога прашење кукуруза нала предузимати и онда, кад у њени нема траве, нарочито недовољно онда, кад су кишне ребе, па је се бјажти да се земља много не исуши.

Али да се постигне циљ прашења, нала једном изабирати из биваја дубоко копање мотикама при прашењу и ортање земље око струка кукуруза; јер то не само да није корисно, но такав рад наноси штете посејаном усеву.

Прашење треба пиншним пиншним копањем извршити, при том пажљиво струкове разредити и оставити заједно у једном ошаку највише но два струка. Кад се при прашењу дубље копа мотиком и кад се при томе још земља нагрђе око ошак кукуруза, онда су извесне штете отуда у томе, што се дубљим прекопаванем и прерањем земље она излаже суну и ветру, те врло брзо губи зимску и пролетњу влагу, врло корисну за успелана усев; што се нагртање земље око струка над жилама кукуруза ствара дебео слој земље, који спречава да топлота и сунчани зраци продру до жила младе биљке, те да око њих земљу загреје и потпуног раставрања бивше хране, која се ту у близини нахои. Нарочито је у прво време потребно, да сунчани топлота загреје земљу и потпуноме пораст младих биљка.

И са стране економске штетно је при прашењу копати земљу дубоко, извртати је и градити ошаке око кукуруза; јер се тиме угроши на рад око прашења дуголе није надина, шта повећава трошкове и тражи радну снагу, која би се корисно употребила на друге радове.

Прашење кукуруза најбоље је извршити пратачени, у који се загреје један кон, а за пращачем да се мотикама пиншто попрани она једна брада, која је остала неопрашена на којој је прста обинилог кукуруза. На овај начин постиже се циљ прашења потпуно и уштеди се више од половине радне снаге.

Други рад око кукуруза то је копање или ортање. И у овом послу има потрегнања код наших земљорадника, које потреске учину на принос кукуруза и изавањо угрошкенише радне снаге, која је у време ортања кукуруза скупоцена, јер така ствужа за кошење дивља, а ствужа за жетву удана релити и жетам, има рада у винограду и т.д.

Велика изашн земљорадника при копању кукуруза траге око струка велике заокружене ошаке, ради тога они копају дубоко земљу око ошак кукуруза и нагрђу је уз струкове. Оваким радом земља се преврће и излаже суну

* И ово је у 18. броју *Темака* изшло од другог дела *Знања код нас* изшло, радио Јаково Мило и оное, у толико изшло, што се прашење и копање врши још једнако.

и метру, те губи много гомине, коју у том времену нарочито треба чувати, јер нису ретке године, када се у јуну и почетку јула врло жељезо исцвекне киша, да би земљу олакшала.

Грабене великих овака око струкова кукуруза штетно је и због тога, што кад падне слабија киша, неможе влага да доспе до жица кукурузу, јер су жице дубоко заграпане и киша влага се није стране бурунка — овака — сланиа о-о-о-ока овака делано од жица белина.

Да би се и на копању утврдило што мање радних руку, а ипак да се циљ постигне треба градити око струкова, што мање оваке, копајући земљу плитко — површно.

Но како је радна снага у време копања кукуруза врло потребна за многе послове, који у то време стижу, то је најбољисије да се копање кукуруза изврши плитком околачем. За овај рад треба у загрепи један јак коњ или два коња или вола.

Кад се плугом оновачем пропусту по једна бразда између редова кукуруза онда се поред струкова нагрне бедем земље, која је доносила за ортање струкова. За плугом наља овакв с мотикама и поправити око струкова ако гледе није нагрнуто земље, или ако је гледе претрпан насуљ у кукуруз или претрпан и преврћен струк кукуруза. Али никако ни у ком случају не треба после плуга градити мотикама нова оваке, око струкова, нагрнати нова земље и заокругљавати оваке. За овак је довољно земље, што је околач с обе стране, нагрнуа а бразда — јарушница — између врећа служе за обирање кишне капале и у близини жица кукуруза зарвања их.

Овако равелни при ортању кукуруза уштеди се много на радној снази и кукурузу боље роди.

Има још једна погрешна радна при копању кукуруза код наших земљорадника, то је закидање перја — зашипавање струкова. То је штетан рад који забављује кукуруз у свој порасту и такав рад треба суди изванстани и одбацити као штетан, поред тога што је још и данубин.

Земљорадници примите оне савете око прањена а копања кукуруза јер ће вам они довести веће користи. А све је ово и практиком и науком утврђено као оправдано и врло корисно.

B. T. P.

Надуи код преживара

Надуи код преживара обично нашим сточарима знаве године велике штете. То долази отуда што многи не знају кава је то болест, како се треба не чувати и како наља лечити. То нас је побуљало да дамо нашим сточарском свету једну испрну поуку о овој болести, од које се говеда и овце с прелача, с јесени и лето тако често побољевају.

Надуи се састоји у развијању и нагонилану гасова, нарочито угљене киселине, у буругу, због чега се стока надује. Гасови чине притисак на пречату (дијафрагму), а она опет на плућа, услед чега наступи тешко дисање, а у тешким случајевима и смрт од угушења. Какав се деси да буруг прине.

Узрок је ове болести храна. Ако се говеда или овце наведу много таче хране, која у желузу нагло прелазу у врење, онда се у буругу развије велика количина гасова, који надишују. Најдима пак свежа зелена храна, особито свежа и увећала детелина. Када се говече најледе увећале детелине, особито оне која је дуже лежала у њима и загрејаа се, па се затим напије воде, онда је надуи готов. Најопаснија је росна и паучином испретелетена детелина, затим бурун, сочна трава, маља трава по стрњикама, особито росним. Нарочито је велика опасност за оглавелау тоску, која врло хлапаљиво једе. Труди кромчири и трупа репа, у опште свака свежа храна коју желуцаи не може сварити производи надуи.

Нека града имају извесну индивидуалну наклоност ка разболелану од надуи. Код њих може већ једна сразмерно маља количина хране, која лако прелазу у врење, произвести надуи, нарочито ако су им органи за варење слаби. Врло лако се надуи говеда која јак хлапаљиво једе.

Од њих врста детелине најопаснија је у томе погледу

првена детелина, затим лушерица и најзад еспарета. Али као свака зелена пића, тако је и детелина мање шкодљива после цветања него пре цветања. Маља првена детелина је дакле најопаснија.

Киселе траве, као што је сита, даље зеле од кромчира кад је у цвету, лишће од репе и кела, полње горушице могу такође изазвати надуи. Тако исто опасни су и мади усени, зелена раж, пивска дрозидна, суве слање клице, особито кад стока ове хране у великој количини и нагло поједе, а није на њ навикута.

Надуи се појављује и у разним случајевима тровања стоке са мрављом састридом, трубљеником, малом кукутом, нељеликом и дуваном.

Надуи је лако уопознати. Трбух почи нагло да се надува тако, да се слабице убрзо испуне, особито лева слабина. Стога тешко дисае, немирна је и показује болове, не једе и не преживља и често се напије као да хоће да балега и да мокри.

При овој болести потребна је увек брза помоћ, ако жељимо ст ову спасти. Селзани и надри мрвени лекари (налбанти) поступају при лечењу надуи јуно погрешно тако да болест још погоршавају. Неки нудују крв на ушима, други опет јуре надуау говече што год могу. Међутим такво поступање неразумно је. При јурењу се говече још више надује. Тако исто нема никаквог смисла уобичајено задрљивање.

Напа је прва дужност, да се побринемо да гасови што пре изаље из буруга. То постигнемо тиме, ако гузно прено руком очистимо од балеге и затим кластирамо ладном салуњаном подом сваког четврт часа или још чешије. При оном поступању помену гасови да изаље, што је увек добар знак. Даље, од надуи оболелог говечету подињемо главу и аважалимо је у вагуну напозелином слањном ужетом, па га тиме примерамо да поине подригнати, при чему онда гасови изаље. При томе наља неспинама гвечити леуу слабију и покушавати, да се па онај начин истерају гасови. Добри је подмање стоке ладном подом и терање у буруг, али никак јурење.

Као унутрашњи лек врло је добар негашен греч, јер гасове усмије. Овај лек може свако направити на овај начин: Треба узети неколико парчета, 30—50 грама, негашеног креча и гасити га у каквом суку с водом. Затим треба крену воду одлити од креча и смитати стоку у уста да је попије. То треба понављати сваког четврт часа. У каквим случајевима помаже и раклија, маља литра, помешана с толико исте воде, даље шећ од пенећа. И терпентин, 30—200 грами, разблажен у равни има такав добар дејство. Узавреба петролеја није за преторну. Тако исто је и често препоручивани самљих (селмаккајет) једно средство које више шкоди него користи: Главни и најбољи, а у исто време и потпуно нешкодљиви лек јесте кречна вода.

У крајњој нужди употребљава се цен за испуштање гасова, али ово цен ретко ко има; сем тога њоме може руконати само мрвени лекар. Често се мора буруг пробучити, да могу гасови кроз отвор изаћи. Увод у леуу слабију, на најиспушенијем месту бачне јаке, посљедње је срећно, и када прети опасност не треба с њиме чекати. За увод се употребљава тако звани трокар аз буруг. Свако село треба да има овај трокар, којим би се у нужди јако свак користио, јер обично се говеда тако нагло надуи, да је помоћ озмаж потребна. Ако је мрвени лекар близу, онда је најбоље обртинити се озмаж њему.

За поклау је поступак Округане Одбора округа смедеревског, који је за све општине у округу смедеревског набавио по један трокар. Само би се требала државна подстирати, да мрвени лекари науче сточаре како наља руковати с овим инструментом. У опште треба мрвеним лекарима ставити у дужност, да држе чешије предавања из хигијене домаћих животиња. Треба им створити више корисног рада, једном реују, треба уредити ветеринарску структуру и обезбедити отпстанак мрвених лекара приватнијим платама.

Мање рине од трокара није потребне лечити; довољно је да се испереу с од стравором креолина или тивола. Животиње над којима је извршен увод ваља неколико дана мање и обзирније хранити. Ако немамо трокара, можемо у-

потребити у иници и перорал, који се по убоју тако обрне, да се рана шири и да гасови могу да излазе. У томе случају је свакоко потребно, да марвени лекар сачише рану и да да даља упутства.

Кад се говече сручи на земљу и кад видимо, да више ништа не помаже, онда га треба приклати.

Код надуна онава упубени смо више на давање унутрашњих лекова. Даје им се кречна вода, по четврт литра сваког четврт часа: глауберова со, 13 грама, растворена у нешто воде; ракита, сваког четврт часа по 1 кашика. Ако се разболело од надуна много овчара од једангута, онда је онај начин лечења негодан, јер захтева много времена. У таквом случају, најбоље је, да се оне герају код бунара или реке и да се добро подинају водом. Кад и ово ништа не помаже, а прети опасност, онда је и онде убој са трокором или пероралом последње средство, ма да је онај убој опаснији код овања него код говеца.

Да би стоку сачували од разболевања од надуна, не треба је пуштати на росну деталу, бујну росну траву и на росна стричица. Пре него што се стока изгони на свежу деталу и бујну младу траву, навај јој дају вешто суве хтане, да не би тако халапљиво нашла. Као што смо већ напоменули, на лечење надуна не треба употребљавати петролеј. Надуна је увек опасна болест и много се стоке мора преклати, те да иначе не би сама умиула. Ако пак дајемо стоци као лек петролеј и друге смрљане ствари, а морамо ипак да је преклодемо, онда нам пронаде смо месо, јер мирише на петролеј и није за употребу. Ако пак од надуна оболелом говечету нисмо давали природних ствари, онда можемо месо употребити, јер није цвондано, ма да је од слабе вредности. Оно поджеке брзом киварењу.

БЕЛЕШКЕ

Продаја јаја на килограм. Познато је да је тежина јаја врло различна и да се добију а јаја при продаји на конад цене које само приближно одговарају тежини дотичних јаја. Дешана се врло лако да се опште или продавати или купити јаја на конад, ако имају велика и мала јаја исту цену. Пошто се нава чини сваке штете на била још тако мала, то је потребно да се заведе продаја јаја на килограм, јер само тада избегла би се штета при продаји и куповању јаја. То би била прва корист овог начина продаје јаја. При продаји јаја на килограм селаци би почели гајити такве кокошке које носе велика јаја, јер јасно је да би сваки волео дати 15 јаја на килограм него ли 20 и можда и више. То би било у нас једино добро средство за унапређење живиништва, дакле друга корист.

Имамо пеноник једне аустријске задруге за продају јаја, из којег се види, да је задруга плаћала својим члановима јаја месеца прошле године за килограм јаја 90 хелера а месеца децембра 1 круну и 54 хелера, прена томе за једно јаје, ако иде 14 комада на килограм управо 11 хелера.

Почино дакле проваласти јаја на килограм ако желимо подигнути наше живиништво на већи и користноснији ступањ.

Плање стоних крава. Наш селак стајно грешу у стокарству. Данас ћемо истаћи само једну врсту тих грешака. О избору граа за припод води се врло мало рачуна. Често прола каспину најлешне јунице и крава а најриваје задруге за доналку. Риваје када се извазала стока у Аустро-Угарску обично је продавао ивиоцима најбоља приподана граа. То рад и сада га се стока изводи на другу страну. Њему је тренутна добит главна, све друго споредна ствар. У томе погледу још не ум иврати разлику. Разуман сточар тако никад неће радити. Он ће продати каспину или ивиоцима само она граа, која су заостала у ривају, која слабо једу, која немају добро развијене приподне обвине, која су жуцра и т. д. Остала задруга за припод, или као за њих нема места, продаће их другове одгајивачу, који ће их извесно бопе платити него каспину или ивиоцима. Али то још није све. Дешана се све чепаје да се и стоне краве прода-

ју каспину. И тиме се нанове велике штете говедарству и народној ивиоцима. Последња таквог рада су велика оскудна у добрим и приподним граима, у доброј радној стоци и у добрим музарама.

То је један ралог који говори против продаје стоних крава каспима. Други је адвартисни. Министарство народне привреде издало је пре неколико година распис, којим се забрањује клање стоних крава. При извајању не наредбе нису били меродавни само ралози народно-економски. У првом реду издата је ова наредба услед сумњивости меса од такве стоке. Месо стоних крава нема исту вредност као месо од нестоних крава. Ако је стона крава још и слабо угодна онда је њено месо и шовално здраву. Само у случају велике неволе и. пр. при предлогу кошту и т. д. месо се стона крава по иужди заклати. На жалост она се наредба слабо врши. Тиме нећемо да кажемо да су марвени лекари лавија у служби. Узрок је томе неуреденост ветеринарских струке и службе, немање закона о предлогу меса и поглатио она особеност нашег целокупног друштва и јавног живота која онета вршење закона и законских прописа. Ну о томе други пут вите

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПСЛОВИ

ЗАПИСНИК

I. седнице Управе Српског Подоприредног Друштва, одржане 4. Јануара 1908. г. у Београду

Била су присутни: Председник С. Вуко С. Богдановић и чланови Управе С. Г. Алек. Микоковић, Анд. Живановић, Јов. Велички, Милош Ж. Петровић, Мирко Милошевић, Др. Милошевић Васић и Велик. Стојковић.

Бележко секретар Др. Ђ. Радвић.

1. Чита се записник XXX. седнице. — Усваја се.
2. Чита се извештај одребне комисије за преглед свиња, пријављених за изложбу. — Извештај се у свему усваја с тим, да се у целости у "Гезану" штампа.
3. Чита се извештај благајне о примљеним и утрошеним сумма на приређивање изложба у 1907. години. — Прима се к' главно с тим, да се све објасни у годишњем извештају и Главном Збору на одобрење поднесе.
4. Благајник подноси реферат о стану благајне за месец новембар прошле године. — Одобрена се.
5. Председник предава, да се инвентарисе целокупна друштвена имовина и позива Управу, да на тај циљ одреди Одбор од 3 лица — У Одбор се бирају Председник Г. В. С. Богдановић и чланови Управе С. Г. Алек. Микоковић и Милош Ж. Петровић, са друштвеним административним особљем.
6. Секретар подноси извештај о пријављеним такмичарима за подизање живиништва и цијене орахових садница, према расписаном Стевају на увођење напреднијих начина рада. — За преглед поднетијих и пријављених живиништва одређује се члан Управе Г. Анд. Живановић, који ће са држав. економског округа покварачког Г. Милошом Грчићем обити и прегледати пријављене живиништарне, а за преглед однегованих орахових садница одређује се члан Управе Г. Велимир Стојковић, који ће са дотичним среским економима пријављене саднице прегледати и о томе известије поднети. Дневнице и путни трошкови издаће се издасилицима по већ усвојеној норми.
7. Г-ња Марија Путићка из Шапта тражи, да јој се плати комгот и утешерено ноће, које је о друштвеној Слави на изложбу послала, а није јој враћено. — Решено: да се Г-ња Путићка упита колико тражи за то ноће и комгот, па да јој се плати, пошто је и то са осталим предметима поварске изложбе погрешно продао.
8. Друштвени администратор Г. Свет. Ганчићковић, као бивши директор проидологовне изложбе кивине, подноси реферат о још спорној кивини, која је премењена, продата или нестала и предлаже:

a) Да се г. Љуб. Илићу шефу станице из Јовановца за продате плошке (као непознате) плати 20 динара.

б) Да се Кости и Софији Ђорђевић из Алексинца за изгубљене кокошке Минорке плати по цени означеној у пријавима.

в) Да се Филипу Радуловићу учт. из Звечке издаш III награда за изложене кокошке у месту Паји Пуховићу из истог села, чије су кокошке биле измешане у једном касеу са кокошима Радуловићевим.

г) Да се Кости Јанковићу и Кости Јивковићу из Алексинца првом за Јангинско, а другом за Мехелину, и Драг. Николићу из Д. Крупа за домаће кокошке, које су све по изумера променене и продате, плати по ценама означеним у пријавима.

д) По предмету пак излагача Мих. Ђурђевића књижара из Шапца, који је излагао живину и на име своје, и на име своје жене, и на име своје ћерке, мајке и својих сусела, — да се категорички одговори и позове да се изјасни: шта му недостаје од живине и под којим бројем списка и онда да се с њим расчисти или упути на партицип. — Предлази се ови по доволном објашњењу усајати.

е) Едном подноси реферат и молбу за одобрење, да може раскодвати 18 кгр. рађице узети из друштвеног матина, а употребљене да послуже сламе при покривању животињарика на изложби. — Одобрена се.

ж) Исти молу да може раскодвати 25 кгр. бодљикане жице, употребљене за ограђивање узасених четинара испред друштвене зграде у финансијском парку. — Одобрена се.

з) Исти молу, да може раскодвати 150 кгр. старе глатке жице, употребљене за израду прата на кавазима животињарске изложбе. —

Исти молу да може раскодвати двоја калешта за савијање и сечење жице, која су на изложби изгубљена. — Одобрена се.

и) Чити се предлажу друштвеном администратору: да се сред употребљена већ калешта и у један ваљун одштампану, Одобрена се с тим, да администратор нађе штампаре, који ће то извршити, а погодбу да учини у споразуму са Председником.

л) Уредни „Тешка“ предлаже награде за штмпане радње у 48 — 52. броју. — Одобрена се по предлогу и утврђеној норми, а књигу награда за овере чланови Управе, г. г. Алек. Милковић и Мирко Милковић.

м) Чита се извештај Привременог Одбора за оснивање Главне Животињарске Задруге да и Друштво прими на себе услуге чланова у ту Задругу. — Друштво се прима тога о чему да се Одбор извести.

ЗАПИСНИК

II. седнице Управе Српског Пољопривредног Друштва, државе 8. Јануара 1908. год у Београду

Ишли су: доцаредисањик г. Милан Јошковић и чланови Управе г. г. Јов. Ф. Витолић, Алек. Живковић, Мирко Милковић, Милан Ј. Петровић и Стеванка Терзић.

Бележио секретар Д-р. Б. Радић.

16. Поведо се реч о дану за државне Главне годишње награде и за то се одређе 21. фебруар о. г.

17. Приступа се излози Одбора за израду друштвеног Приредника, у који узлазе Председник г. Вучко С. Богдановић, редовни члан г. Милутин Савић и члан Управе г. Вед. Стојковић с тим овлашћењем да могу предложити и помену друштвених Правила ако то за потребно набу.

18. Чита се извештај Одбора за набавку спира, семе и осталих друштвених потреба. — Решено: да се овим извештајем поднесени напир преходно стави на уињај и овим члановима Управе који нису у овој седници учествовали, да онда да се савоше нарочита овиња у којој ће се поднесени напир детаљно прегрести и коначно решење о њему доносити.

19. Поведо се говор о седници конференције стију секција на којој би се поглавнито имао извршити избор секре-

тара за поједине секције, предложити лица за редовне и почасне чланове и др. — За државне конференције одређује се 27. Јануар о. г. у 10 часова пре подне.

20. Саопштава се писмо Минске Окружне Пољопривредне Подружнице који извештаје да ће своје годишње Главни Збор држави на дан 20. Јануара о. г. — Прима се и анали.

21. Износи се на решавање молба Друштва „Српске Зоре“ у Дубровнику, које молу, да му Друштво бесплатно уступи извесан број књига свога издава које би раздало тамошњим окулацијим привредницима. — Председништво се овлашћује да по молби учини и да одреди колико и од којих књига друштвеног издава да се пошаље.

22. Износи се на решавање молба учитеља школе Јовановачке у срезу Крагујевачкој који молу, да му Друштво за јавке Продајне Школе бесплатно уступи 40 — 50 комада календара од ранијих година. — И за ово се овлашћује Председништво да одреди колико и од којих година да се календари бесплатно пошаљу.

КЊИЖЕВНОСТ

Гађење коња у Моравској

У Брину изашла је на чешком језику, а о трешно средњиног земљорад. одбора занимљива и доста опсежна књига, која носи горњи наслов. Неће бити без интереса, да је, ма и у најкраћим потезима, приважемо читаоцима нашега друштва да се на тај начин и ми упознамо са ственом коварства у Моравској. То у толико пре, што је подизање и гађење коња у опште од голена значајно не само од гледншта ваљосне и спорта, већ и са гледншта привредног и економског, па и са гледншта одбрабне снаге земљане.

Књига, чиј наслов исписамо, подељена је на две делове: Увод, Статистика, Хитолошка организација, ваљон о избору жребата, даваше државних пастува на приватно чување и даља излагања.

Према последњем значајном попису од 31. Децембра 1900 године целокупан број коња у краљевини и вепшама аустријским у парламенту износи 1,711,077 ком.; од тога броја више од једне половине припада на Галицију, на Моравску око 8 од сто (133,285 грав). Од укупнога броја кобила, које су биле или јавоне и с мална жребадљма (164,280 ком) долази 213 на Галицију, а на Моравску само 5-43 од сто (8,960 ком.)

Најинтереснији је одлај гави у Алипској, где се поглавнито гаји норски коњ, а ваљон у Галицији.

Ако испреднимо попис коња у год 1869. с ваљон у год 1900, онда излази, да се целокупан број коња у земљи а за време од 31 годину повећао са 321,457 у ком. то јест за 23.13 од сто.

Да би гађење коња у Моравској постигло што јачи успех, Председништво главног Земљорадничког удружења скреће опајивањима пажњу поред осталог још и на ове околности:

Ма како да је избор племенских пастува од голена значајна, ипак је од не мање ваљности ако се исто тако пажња поклоњи и при избору кобила.

За ово друго могу се препоручити ова два начина и пута: или кобиле за прилод набавити са стране, или их подијеи у самој Чешкој зупи урештана.

Оба начина могу бити од користи. Први је пут нарочно краћи и тога су се начина прихватали сви они, код којих је коварство на високом ступњу.

Други је пут много обилазнији и тежи, јер захтева много више знања и умења у погледу опајивања, те да се укрштеном могу постићи бољии резултати.

У оба је случаја неопходно потребно, да одобрена женска грав остану у земљи јер су таква грав на цени и лако пролазе у туђе руке и ван земље.

Има још једна околност, која се ни у коме случају не сме превидети, када је реч о правном гађењу и подизању

коња за сваку без равнике потребу. То је *правилно* поди-
гање *жедјебади*.

Без довољно кретања и разумног храњења младих грла не може се ни замислити успех у гајењу и неговању ма које врсте стове. Али то што вреди за све врсте донаћких наших грла, још више вреди за саме коње, пошто коњ, искључио својим покретима врши службу а за тај циљ не може остати без потребног вежбања и телесног развоја.

Појединим одгајивачима, наравно, да је немогуће дати жедребама испашите, где би се они могли кретати у довољној мери из тога простог разлога, што је тих испашита с дана у дан све мање и мање. Али да би општите или појединачне села могла спрешити таква нарочита места за жарбад, њихову пацу и кретање — о томе има сумње.

Књигу, *Гајење коња у Моравској*, чију смо садржину укратко изнели, прешручујемо јавно оних наших чита-
лаца, којима је познат чешки језик.

— Гл.

Бр. 3.

ЦЕНОВНИК

Различна потреба и прибора за полупривреднике са стоварница Полупри. Друштва и његових подружница.

Пласти (кисели, сињи) камен испитан, чистоте 98—99 % ⁹ против перноспоре и осталих болести, као и гари на жито, бурад од нето кл. 250, бруто 260 и на мање 1 кл. по	0.75
Редвиз мадагаскарска, особито чиста, жиљана и јака, у плетеницама и баљана (највише до 100 кг. нето), 1 кг. по	0.75
Сумпор у праху (сулфурат) најчистији за запрашивање винове лозе од плесни (пенелитне) и црвенице, 1 кг.	0.40
Преналица „Крајима“ наново опробана комисијски и под гаранцијом 1 комад по	32.50
Сав прибор за прескалице (преса и плоче од гуме сисак с пуњивим итд.) може се добити увек обавица, <i>Запрашивач</i> за запрашивање сумпором 1 ком. по	9.—
Бодљикаве жице за ограда, ваљене и поцинковане, с 4 кратке безопасне бодље у котурама од по 25 кг. (преко 200 м. дужине) 100 кг. по	52.—
Глатке жице за лозу — шпалире — нарочито двоубо каљене да су витке а жиљане (око 3500 до 3800 м.) 100 кг.	55.—
Врскици плуг „Валсанац“ — обртам с точком	39.—

ДИНАРА

ОГЛАСИ

РАСАДНИК СРЕЗА РАЖАЊСКОГ У РАЖЊУ
Има већи број чистокрвних кокошака-расе „*Мелхелске*“, Од којих има посведенио повише комада јаја и моке их продавати и ван срвше.

Цена је јајима од комада 0-10 див. Шаљу се и на доплату. Паковање и експедиција по старјаром коштају.

ББр. 55. На канцеларији управе расадника сре-
за ражањског 5. фебруара 1908 у Ражњу. 11—20

140 ЛАНАЦА

Ораће земље у једном рунту, ограђена багреном, 1 и по километар од железнице станице удаљена а поред самог друма близу вароши Пожаренца, издаје се под закуп за 5 и више година. За 20 ланаца од 1 Јула а 120 од 1 Октомбра 1908 год рачунаће почетак закупа.

За услове и погодбу обратити се Г-ђи Јеани уданој Пере Тамбураша у Пожарену, или Господ. Андри Станојевику трговцу у Крагујевцу. 2—3.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИМА И КОМЕ ТРЕБА ИМАМ
на продају *две жеделце* *половне* добро очуване *систем Мас-Сорте* за цену потписаном на-
водите се обратити.

Нини
2—3

Гвјерло Јовановић
трговати

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит врсте једног ступца по 10 пара динара; од осталих крупних писмена по 15 пара од врсте и од ступца.

Већим огласима. *Цела страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *пола стране* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четврт стране* 2.50 динара (2.50 круне).

За оглашавање више пута, 10 од сто јефтиније.

Распоред 22. броја „Тешака“ : — Чланица : — Мајске крушине и суше. — Агрономски одсек нашег универзитета — Прашење и копање кукуруза. — Надуи код преживара. — Подстилак. — Биље и калијелна храна. *Бележке* : — Продаја јаја на килограм. — Кљасе степних трава. — Друштвени и поддржанички послови. — Записници. — Књижовност. — Гајење коња у Мађарској. — Огласи.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНПУТ

ПРЕТПЛАТА П РУКОПИСИ
УЗГЛУБЉУЈУ СЕ
Српском Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ

ПРЕТПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

На основу најновијег ревеза од марта
1869 год. № 264 прелиску друштва
посл пошта бесплатно

ЦЕНА ОБЛАСИМА ИЛЛОМЕНА
ЈИ НА ПОШТИСКОЈ СТРАНИ.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ
на годињу 6 лпн. на пола годињу 3 лпн.
Чланови вожајци, чланови ости дру-
штвених вођарника, осм. школе, вој-
нички стал. војра, лопи, мањастери,
земљорадничко удружење и сугари могу
добити лист у вола цено, ако вољно
претплату узвратиће за сваку годињу.

НАЈ СРБИЈИ

на год. 8 ара. или 4 ар. аустр. ар.,
по срп. вољарник. узарујења и вољени
чланови као и српско вољорадничко
удружење и члановике, прже, школе и
мањастери добијају лист по 6 франка
или 3 арп. аустр. ар. кад узарује
целово претплату и кад се претплате
код свог узарујача преко кога ће се
да лист слаћу.

Одговорни Уредник
ВУЧИЋ С. БОГДАНОВИЋ

За Српско Пољопривредно Друштво
Председник ВУЧИЋ С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 23.

НЕДЕЉА 8 ЈУНА 1908 ГОДИНЕ.

ГОДИНА XXXIX.

ПРЕД ЖЕТВУ СТРИХ УСЕВА

За нас је житарство и житарска трговина тако
рећи извор живота. Ми, сами по себи нејакли, на
високом културном степену и развоју, упућени смо
на земљорадњу са њеним помоћним гранама, и сто-
чарство. Ово мало индустрије што је имамо, тек
су само почетци, истина добри, а по неки и доста
ојачани. Још ће дуго времена проћи, још ће треба-
ти доста и труда и капитала па да се наша индустрија
толико далеко развије да би она идућу руку под
руку са нашем земљорадњом и трговини могла
нашој отаџбини створити *еманципациоан Положај*
спрам других држава. Само нашим истрајним пре-
гаошћом могли би донекле то време скратити.

Па поред свега тога што нам је житарство
најјачи извор благостања, морамо признати да се
у прошлости жита мало разумемо и да смо тек
за последњих десетину година кренули један корак
у напред. Данас, када смо под потпуном забраном
извоза и провоза стоке и сточних производа у и
преко суседна Аустро-Угарску, упућени смо у пр-
воме реду на житарску трговину, која је напусти-
ла аустро-угарска тржишта и прокрљачила себи пут
на тргове других земаља, поглавито Немачке
и Белгије. Житарство при овако измен-еним привред-
ним приликама, и по вредности и по укуном
извозу чини 27-28%. За 11 месеца 1907 год. изве-
зено је жита 195.6 милијона килограма у вредно-
сти 27 милијона динара.* И поред свега тога морамо
отворено да признамо да је наше *жиће пре про-
извод добре земље и погодне наше климе но раз-
умног обделавана* земље и гајења усева. Наши
земљоплаци, још и сада имају незнатног удела у
доброти својих усева.

Услови добре жетве у колико ови од знања и
рада земљоплачева зависе јесу:

* Пољку коју звања земља, произвођачи зрнине или не трговине
1907 године Тежак I, год 1908.

- а) добро обрађивање земље.
- б) љубрење.
- в) плодород.
- г) семе
- д) сејање
- ђ) нега и
- е) жетва.

Ми ћемо овде да говоримо само о жетви.

Жетва је круна земљоплачевих трудова, од ње
зависи штета или добит од уложеног рада и ка-
питала. Жетва је за пољопривредника једна од
најважнијих радња што их у свом занату — пољо-
привреди — има. Жетва је код пољопривредника
онај тренутак од кога му зависи пропаст или на-
предак у радњи.

Све чиниоце који при жетви имају удела на
доброту зрна, треба добро учити. Не заборавимо
да наша жита имају да издрже обилну утакмичу
на светским трговинама, па за то чинимо све што
нам је у моћи да наша жита буду што бољег квал-
итета како би ову утакмичу светску изборили и
наш привредник што већу добит имао.

Са обзиром, што су они изгледа да ће и ово
лето бити сушно и да ће се жетва стрних усева
свршити по великој жељи, ваља имати на уму ове
важне напомене:

а) Време жетве

Уобичајена наша практика да жетву предузи-
мамо онда кад је зрно сасвим зрело, тако рећи
презрело, није паметна, није добра. У том случају
много се губи; губи се не само па тежини, већ и
у доброти наших жита, чему се при куповини
особита пажња обраћа.

Од задочиоце жетве имамо ове штете:

1. При жњењењу, скупљању, везивању, това-
рењу и денењу у стогове, знатио се много зрна
изгуби, — без преторивања: више се изгуби по
што смо семена усејава; да је тако најбољи је
доказ: што тише радо посељују такве живе јер на-
лазе у изобилу хране. Још је бољи доказ, што се

такве њиве, чим падне добра киша, уливаде као да су поново засејале.

2. Још је већа штета од задоцњене жетве у томе: што су зрна много лошија, но и иначе кад се у право време жање. — Опитима је доказано и науком утврђено: да жита пожељениа на 14 дана пре праве зрелости дају највећи доходак а зрно је најбољег квалитета, а ево зашто: на 14 дана пре потпуне зрелости зрна имају више млечног сока и шећера који се постепено згушћавају и то шећерне материје у штирак а млечни сок у лепак и беланчевину. Чим се ова измена или протварање сврши, онда зрна имају највећу количину штирка и лепка. У ово доба пожељениа жита, дају највише чиног брашна, а најмање мекина, пошто је зуска која обмотава зрно врло танка; и најзад, зрна су онда пуна, отворене боје и најтежа. Ако се пропусти то време, па остави да зрно дозри потпуно на валу, онда зуска одевља, зрно се смежура — смањи и попрни. То добро знају житарица трговци, воденичари, пекари и други купци због чега оваку робу верадо купују.

3. Задоцњеном жетвом још је и та штета: што слама прери, попрни, постане крта, није за храну стоке и док се увесе на гумно, истроши се у плеву.

4. Презрела жита не могу да се жању — носе у свако доба дана, пошто зрно нагло испада из класа, мора да се подешава жетва по роси — најутра рано или с вечери — презрела жита подегну, те је жетву врло тешко вршити машином жетелицом или косом већ само српом, што је веома дангубно; и навислету.

5. Нијачин — трговински разлози налажу земљоделцу да са својом робом — житом и сламом — што пре доспе на трг. — Зна се да у почетку млишари купују зрнасту нову храну под именом старе и добро плаћају, да би попунили своје магацине и осигурали се резервом. Продавци су тада у добитку не само повољном ценом и што долже раније до новца, већ највише у томе: што је зрнаста храна тада много тежа, није сасушена а купци због јаке трајнице не одбајају никакав проценат на сасушивање. Исто тако привредник је тада у могућности да и сламу по добру цену прода јер је почетком м-ца јула највећа тражња сламе за војну потребу.

После овога на реду је да скренемо пажњу нашим земљорадницима: *Кад је право време жетве, кад ову треба ошточети: т. ј. када ће зрно имати највише брашна а слама највећу вредност.*

Обределити право време зревања појединих усева није баш тако лако. Често се у томе и најзакључнији и искуснији земљоделци преваре. Оно што има неких уочљивих знакова по којима се зрелост усева познаје, само она нису код свају стрнина и под свима приликама подједнаки.

Да се дозна права зрелост једног усева, нужно је да се посеведневно осматра на њива. Овај посао осматрања треба сам домаћин да врши а никакко маљи. — У овом последу при осматрању треба увек домаћина да руководи правилно: да је увек боље 2—3 дана раније предузети жетву, па ма се

у том осматрању преварио, но за 2—3 дана задоцнит.

Напомињемо и неке карактерне знаке по којима се поједини усеви познају да су сталаси за жетву.

Пшеницу, крушник и разг треба жети кад се млеко у зрну само толико густине, да се зрно међу прстима може звечити. Код крушника се класови још повију земљи чим почне зрети. —

Разг се може жетити незрелица, но и сама пшеница.

Јечам. Жетва разог — омиог — јечма пада обично прве половине маја јуна. Јечам треба одмах жети ако су зрна и сеје на класу појединачно обојени и чим дови делови сламе пожуте. Пошто пак зрна из јечмова класа врло лако испадају и пошто се сам клас лако тропи и ломи, то је најбоље косити јечам рано најутра по роси, с вечера или нећу по месечини.

Овас. Највећи је жет жетве ова у у мцу јулу. И ако оvas не сазрева подједнако, чим се примети да неки делови њиве почну рудети и жутијути, треба одмах почети косидабу, не чекати да отпоче сасви зрети, јер се и иначе поради лакшег вршања оставља у откосу по 5—6 дана да се провене и дозри те да зрно при вршању лакше испадне из обмотача — кошулице. — И оvas је овде присео за жетву чим је привезми део пожуте; пошто је пак слама овеена од сињу др. стрнина најбоља за храну стоке, то и због тога увек треба оvas незрелији жети но јечам и др. стрнице.

6) Оруђе за жетву стрнина

Машина жетелица

Жетелица је права благодет за земљоделце. Имах ли већ једном машину жетелицу, употребљаваћ је по својој вољи. Код жетелице не мора земљоделца тражити надничаре за жетву по скупе новце, ако је имовласник и нема здругара. Надничари се не могу увек ни за овај башдан наћи, када има да се овај хитан посао — жетва — сврши, јер машина жетелица не зна за наше рђаве обичаје и правозвернице као: празновење заветина, година и др. теже и лакше свеце који јако угичу на пронађење летине. Узатркто: машина жетелица ради: чисто брзо и јевтино; њен се рад потпуно исплаћује; она је ослободила толике вредне и измучене привреднике од тешког и грубог физичког рада.

Све што би се замерило овој машини то је што је за појединца прилично скупа; стаје 600—700 дина. Но што не могу појединци, могу више њих ако се у куповини удруже. Нигде благоволније угниаја не могу показати пољопривредне подружнице и земљорадничке задруге но у навабини ових и др. пољопривр. машина и, кад наш сељак осети једном стварне користи од њих, он више не напушта рад са овим машинама. Најбољи су доклар парне вршнице, које су за сразмерно кратко време омаоћене у скоро свима крајевима Србије.

Ко је намеран жетелицом да жање, тај мора још при сеидби земљу добро да спреми, равно повлаци и не сме на њива да буде великих грудана.

Машина жетелица, може да ради на равним

или благо усрпним површинама и свуда на овим livama kuda се са обичним koлима може проћи као: на livama koje нису испресецане Јарковима, вододеринама, на којима ораница није ровита и буваа већ тврда; на којима нема пролока, паљева и на којима усевни нису полегли и оковорали.

Обично је ширина откоса код жетелице 1:5 мет. Једном жетелицом може да се поконе (1 раденик 2 коња или вода на смењу) 3—5 хектара за дан. Толики простор живе да се покоси треба 10 косача или 15—18 жетона.

Коса са наслонем. Све год нема машина жетелица, жетва стрвина може се веома повољно савршити косачом и нарочито у овим приликама.

Кад су наднице скупе жеталаца нема а има вештих косача;

Кад су се послови тако сустигли да жетву и без каквог одлагања у што краћем времену треба савршити, јер један косач може за дан да покоси 30 — 70 ари а за површину једног ектара треба 10, 17 до 20 раденика ако се жање овром.

Косидом много више се добија сламе по срном. Раденици којима се поверава косидом морају бити добро извештани у свом послу, нарочито ако је усев претрео те да се очува да арно много не испада.

Срд треба сасвим на употребу избацити и предати га Историји. Ово је оруђе због спуних надница а веома спорог и несавршеног рада нима, постало савршено неекономно, време га прекивало и рад са сромом јесте дуго данубуљене.

На реду је да скренемо нарочито вајну пољопривредницима како треба сређивати и чувати пожељиве усеве до вршиде не узимајући у обзир да ли је усев везан у снопове зденут у навиле, крстине или стогове. Ово је ваљно нарочито с тога што се дугим стајањем на њиви изгуби добра арна због одуговлачења вршиде. Овај се губитак само тако може избећи ако се усев у руковетима или откоу, властовима или крстинама не оставља дуње времена да кисне и арно проклија, да га стока гази и зарасте у трани, већ после 2-3 дана чим се провене одмах покупи, свеже на гумно и дене у стогове. Овима је утврђење и искуством осведочено, да храна у откосима за 10 — 15 дана стајања у откосима изгуби се чисто арна 50 сто поред тога што покрпи, изгуби од свог квалитета и слама постане скоро неуотребљива, у стоговима ако стоји 2 м-ца изгуби се 30 арна. Све ово може се отклонити ако се одмах приступи вршиди. Са вршидом се не сме оклепати је најмилји но и најкритији земљоделач рад, јер наши пољопривредници немају нарочитих шума и наслона за пожељена жита.

М. М.

ПРИПРЕМАЊЕ СТОЧНЕ ХРАНЕ ПРЕКО ЦЕЛЕ ГОДИНЕ

1

Ова је година по свему за неколико дана ранија, због раније а дуготрајне суше. За последних

10 — 15 година воднебље бар северног дела Србије изгледа да се изменило: више се не памте јаке снежне зиме, место њих владају краће или дуње зимње суморазиде и голоморазиде, да смо жељни постали четвртог саоника; пролећа и лета постала су рава и све сушнија. Не знам уколико је уопште воднебље Србије, у вези с поднебљем средње-европским, претрпело измену, али један од несумњивих и неопобитних узрока пресволавању сушног пролећа и премеалећа код нас... јесте огољивање висова и планина, немилосрдним сатирањем горе. Извори водене издани у земљи, извори стварања и образовања падежа и влаге, умањени су а оуостовени, докле сасвим не пресану. Мораће се помисљати и то да се према таквој мени поднебља подешава и неопходно потребне измене у целом начину обраде и рада земље. Не само у завођењу што темелније зимске обраде земље, у увођењу што јаљег рада са коначицом и обрађивачима (куатинаторима) и дрљача у пролеће, но и у подешавању раније доба сетве за већину главнијих ратарских или њивских усева уопште.

Али ту су потребне мере трајног и издрљивог рада и система једне право дрљавне и народне политике привредне, независне од буди времена, приљак и духова, као и у свима другим пословима нашег јавља и свиљена, преобрајаја привредног, толико тек данас неминовно потребног Србији ако мисли остати и постати Цијемонат Срвстаа... не само у врли но и стварно. Смер овоме чланку далеко је скромнији а оно није мање ваљан за наше земљорадничко становништво које стоји пред једним врло тежким питањем: ако и не стицањем сладе а оно додата за исхрану стоке овет доста оскудне године.

Доба жетве настаје, доба косидбе треба да престaje у овој години и већ сад се може знати и по званичним и по приватним извештајима, да ни иша при крају маја која је захватила веће пространство није могла много поправити у изгледима за жетву, у крајевима где је она и ове године слаба испала. Жетва стрвина биће просечна у целој земљи једна средња, нарочито овса па и јетма, раи већ боље и у нас стоји, само се мало сеје, ишеница ће се можда моћи још поправити са залажењем пролећа јунов у премеалеће после последњих а ако местичавих киш. И жетва ће бити местичава и наредивава. Нигде неће бити баш потпуно штура — јер ће дати добро арно или маду, ситну, кратку сламу. Али и ове на много места и положаја, нарочито огољених и изложених стрвоитијих положаја већ друге године, ливаде су далеко више изпаде, од суше страдале, но усеви на њивама и у најбољем случају принос у сену, просечно за целу земљу једва ако достигне средњи принос обичних година. Уобичајено с пролећа позно забрављиване ливада да их сеоска стока не гази и не попасе, ове године после свом и сточном зимницом оскудног ливадеког зимовника стоке, постао је потреба, јер се није имао хране да се стока од ливасања спасе и једва се чекало да штогод — штогод осведени. И по позној забрани ливада, кад је пролеће већ од-

макло нагла суша дуготрајна и стална, непadaње кише, немање росе и влаге у ваздуху нису дали маха ницању и порасту трава. И данас на таквим положајима и местима готово сва наџа за сточну исхрану и на овогодишњем зимовицу лежи, не у поправци и подотавању ливада, већ... у засејаним оривама пшеничним биљкама а у првој реду: *детелинама, граорницом, сточном репом, густим кукурузом и мухари*.

Ко има *детелишта* већ посејао пре 2 — 3 године да их још *маџа* и необокрена није спржило јако сунце и ланско сушно лето тај ће моћи накосити и лако средити, па лепо и насушити и доста сена за зимницу. И он се могао уверити, како *детелина* нарочито *луцерка*, зато што се добро бокори и што дубоко *жила* пушта и на суши *вира*, расте и траје и колико је она издржљива и у том погледу важна *пшеница* биљка.

Ко је *граорицу* набио и посејао још у *свеже орање*, па да је и једна или друга *јулјевска* или *мајска* кишина зајиде и тај је већ могао *закосити* или тек што *није* — па оставити и њу за зимницу, справити од ње и сено.

Ко је *сточну репу* благовремено кад и *кукуруз* посејао, тај ју је већ могао *оправити* па и *окопати* и *сточна репа* биће му наџа да *сачува* стоку од глади као што му је наџа у *кукурузу*, *ниџа* у *летицу*, *ниџа* у *бернџет* да му се *гад* не *узел* у *дом* и *челад*. *Кукуруз* је *свуда* како *рани* тако и *позни* данас *приличан* само ако се на *време* *обради* и *ако* бар у *ресаву* и *свињљу* *падне* која *киша*. *Кукуруз* је на *мног* *места* још *једина* *наџа* у *бернџет*....

Али још је *време*, *још* *није* *доцкан* и *за* *онога* *ко* *није* *сејао* *нити* *сеје* *пињу* *за* *стоку* *да* *сачува* *своју* *стоку* *од* *пропаст* и *од* *липсавања* *од* *глади*, *ако* *не* *почас* *час*, *но* *одмах* *потражи* и *набави* *семена*: *од* *раног* *кукуруза*, *мухари*, *па* и *од* *граорице*... да их *посеје* у *спремљене* *пооране* *ниџе*, *те* *да* *спрем* и *обезбеди* *себи* *зимницу* *за* *своју* *стоку*.

Нека *не* *окасна*, *нека* *пожури*, *нека* *последњу* *пару* *употреб* *на* *набавку* *једног* *или* *другог* *од* *ових* *семена* *ради* *сејања* *за* *сточну* *пињу*, *јер* *је* *шоме* *крајне* *време*... *после* *је* *све* *доцкан* и *све* *залуку*.

Нека *то* *чини* и *онај* *ко* *није* *ни* *мало*, *али* *ко* *је* *нешто* *мало* *сена* *са* *ливада* *могао* *збрати* и *средити*, *јер* *боље* *је* *сад* *дати* *који* *динар* *за* *семе* *ових* *пшеничних* *биљака*, *но* *после*, *зимом* и *на* *пролеће* *давати* *стотине* *за* *сено* и *сламу* и *т.д.* или *загубити* *стотине* и *хиљаде*, *липсавањем* *стоке* *од* *глади*.

Српско *Пољопривредно* *Друштво* *има* *још* *приличну* *количину* *семена* *од* *граорице*, *и* *ли* *и* *мухари*; *државне* *економије* *имају* *нешто* *спремљеног* и *до* *даље* *наредбе* *задржаног* *семена* *од* *раних* *кукурузних* *сората* *које* *ће* *моћи* *издавати*. *Још* *се* *може* и *са* *стране* *набавити*. *Још* *дока* *је* *свему* *томе* *време*, *док* *за* *све* *то* *не* *буде* *доцкан*.

Жетва *је* *на* *прагу*. *Зберити* *жетам*, *па* *одмах* *с* *плугом* *у* *ниџу*, *јер* *за* *српом* *у* *ниџу* *ваља* *одмах* *с* *плугом*, *за* *кола* *за* *сређивање* *летине*, *ваља* *одмах* *окачити* *пруг*... *Поорите*, *да* *можете* *одмах* *у* *свеже* *орање* *посејати* *или* *граорицу*, *или* *кукуруз* *у* *густо*, *или* *мухар*.

Граорица *потребује* *више* *влаге* *дока* *не* *нијне* *и* *иде* *с* *почетка* *мрљава*, *да* *се* *моги* *преварити* *може*, *да* *је* *преорана* *колико* *је* *рђава*... *али* *у* *брзо* *потом* *се* *отресе* *и* *чим* *се* *убокори* *и* *ожили*, *она* *набуја* *и* *израсте*, *не* *во* *место* *било* *данас* *у* *рђаво*, *местичава* *жито*, *да* *се* *оно* *добро* *предрађа* *или* *ко* *пачицама* *разрије*, *па* *да* *се* *граорица* *уесеје*, *те* *да* *се* *има* *уашта* *пужати*. *Боље* *за* *то* *подејати* *рђава*, *неуспела* *и* *оманула* *жита*, *но* *ово* *ново* *оране* *припремати* *и* *сејати* *граорицу* *у* *смеси* *са* *којим* *од* *жита*. *И* *иначе* *та* *рђава* *жита* *многи* *је* *већ* *закосио* *и* *начео* *за* *исхрану* *своје* *стоке*. *Боље* *и* *то* *и* *паметније*, *но* *оčekивати* *жетву* *која* *нема*, *кад* *ће* *и* *сламке* — *валат* — *огрубити*, *очврснути* *и* *неће* *бити* *никаква* *храна* *ни* *за* *стоку*. *Има* *ниџа* *с* *оманулим* *нарочито* *позним* *овосивима* *које* *неће* *исплатити* *сопственику* *ни* *рад* *око* *жетве* *и* *око* *прибирања*. *Стога* *боље* *их* *је* *покосити* *док* *су* *овиснати* *још* *зелена* *и* *сочна*, *стоци* *за* *храну*. *Боље* *ће* *се* *платити*, *ако* *их* *покосимо* *у* *зелен*.

Ваља *ће* *насти* *још* *која* *киша*, *да* *помогне* *ницању* *граорице*, *мухари* *или* *густог* *кукуруза*, *што* *би* *их* *сејали* *сада*, *не* *толико* *за* *сточну* *пињу*, *за* *кошење* *у* *зелен*, *колико* *за* *зимницу* *стоци*.

У *нас* *није* *у* *обичају* *ни* *сејање* *овса*, *ражи*, *проса* *и* *сладе* *ради* *добивања* *зелене* *пиње* *у* *раздобљу* *замеђу* *августа* *од* *краја* *октобра*. *А* *и* *семена* *тих* *врста* *жита* *могда* *би* *се* *сада*, *у* *јуну*, *с* *успехом* *сејати* *за* *зелену* *пињу*, *у* *свеже* *још* *адава* *оране*.

Од *граорице* *и* *од* *мухари* *може* *се* *урадити* *врло* *добро* *сено*, *само* *ако* *се* *буде* *мтрло*, *да* *се* *благовремено* *покосе*, *у* *право* *време* *томе*. *Густим* *кукурузу* *нак* *ваља* *употребити* *за* *набијање* *јама*, *где* *ће* *превртити*, *укврснути*, *да* *се* *од* *пага* *начини* *врло* *добра* *и* *пријатна* *сточна* *храна* — *зимница*, *звана* *ансалажа*. *Сваки* *школовани* *епконом* *умеће* *дати* *о* *томе* *савета* *и* *ушвета*.

Сејте *дока* *му* *је* *време*, *немојте* *да* *се* *кајете!*

II

Али *и* *без* *обзира* *на* *повремену* *потребу* *и* *ниџу* *која* *нам* *је* *сада* *на* *дневном* *реду*, *неће* *бити* *на* *одмет* *неке* *опште* *папомене* *по* *овом* *за* *нашу* *пољопривреду* *врло* *важном*, *што* *но* *реч* *„горећем“* *питану*, *питању* *припремања* *сточне* *хране* *преко* *целе* *године*.

Важно *је* *знати* *и* *умети* *оценили*, *кад* *је* *право* *време* *да* *се* *косу* *пиња* *или* *храна* *за* *стоку*, *за* *ливадама* *или* *на* *ниџама*?

Најранија *зелена* *пиња* *уоште* *што* *на* *ниџи* *посејана* *за* *закос* *стасати* *може*, *то* *је* *још* *у* *јесен* *посејана* *смеса* *ниџско* *ражи* *са* *дњалом* *високом* *грашницом* (*Vicia villosa*) *за* *набавку* *тога* *семена* *за* *сетву* *ове* *године* *за* *до* *године* *сад* *је* *право* *време*. *У* *повољном* *поднебљу* *и* *на* *подесном* *положају*, *ова* *смеса* *може* *већ* *пре* *Јулјевска* *достати* *висину* *од* *80* *см*. *бити* *за* *косу* *да* *стасала*. *Ову* *смесу*, *ако* *није* *велика* *потреба* *да* *се* *разије* *начине*, *треба* *би* *у* *самој* *ствари* *косити* *онда*, *кад* *раж* *почне* *терати* *у* *клас*. *Одлагањем* *са* *закосом* *дока* *не* *би* *раж* *почела* *цветати* *давала* *би* *истина* *дебљи* *откос*, *али* *дошје* *како* *како*, *јер* *су* *тада* *валатови* *ржани* *ваћ* *груби*, *здрвљени*.

Рашија косидба ове смесе може се препоручити нарочито онда, кад је смеша посејана на већој површини, како при постепеном закосу према потреби, не би последња партија стигла за закос кад раж већ буде одвоћ отврдаа и огрубила, послела не-сочна и слабије хранљива.

У свима оним случајевима, где се има потреба за рану зелену слућу за стоку, може се препоручити сејање ове смесе, јер она у првом свом откосу даје велику и хранљиву количину зелене хране. Исто је тако добра смеша која рано пристигне и *смеса ивањске ражи и дешелине руменике* (пикаријате) коју такође треба што раније посејати у јесен једне године, да се понекад кад и горња смеша може први пут закосити и до зиме исте године, али сигурно у марту или априлу надуће године. —

И једна и друга смеша с ивањском ражи може дати и други откос, у нашим приликама, само ако је благовремено у јесен посејана, јер на сушним земљама и сушним положајима, други откос је непоуздан и даје мало масе за закос. Стога махом не треба очекивати други откос, ако земљиште и време не дају наследа за повољно и брзо избијање и подрастање „отаве.“ И ако се неће оставити за попас, онда је боље одмах по скидању првога откоса стрњиште панто подорати, подарвати, сачекати да стрњика струне, на одмах на ту вету земљу посејати други какав раностаси усев који може стасати до јесени (рани кукуруз, репу, мухар и т. д.) или који усев за заоравање ради ђубрења земље зеленишом који начин ђубрења, нарочито за довоз ђубрета тешко доступних и удаљених орница, можемо најповољније препоручити сваком пољу разумнијем земљораднику у Србији. И онда, под предпоставком раног закоса јесење пшине смесе с ражи и благовременог другог засева усевом за ђубрење зеленишом, можемо исте године, заорати зелениш и обрадити исту земљу за сетву озмице која ће имати још довољно времена да се снажно развије, добро убокори и да тако ваљано пођубре-на зиму дочека.

Првао време за закос првог откоса на лива-дама уопште, дошло је онда, кад *сучак, жежевница* или *Dactylis glomerata L.* цвета. Ако се још раније косити жели, онда закос треба почети кад настане цвања власуље. (*Festuca pratensis Hild.*) основна гласнија или францускога рајграса (*Avena elatior L.*) буде метане *Poa pratensis L.* и обичне или прсте руде (*Poa trivialis L.*) Средњи или нормални почетак косидбе ливада, пада у почетак цвање првог ваљавог или жутог овника (*Avena flavescens L.*), гласнија (*Avena elatior L.*) и треслице (*Brisa media L.*) Задочивена је косидаба, кад се закос отпочиње тек у цвању врстате чешљике (*Cynosurus cistatus L.*)

Управљање по утврђеним календарским дату-мима ради косидбе, исто је тако немогуће, као и при започињању сетве, јер од времена и развијања године, у разним годинама, зависи право време и за сетву и за косидбу и може једне године пада

5 и 10 па и више дана раније или позније но друге.

Прави час за косидбу *ошаве* на влажним ливадама приспео је, кад овршне цвасти средњег ваата мећу шаве *Heracleum Splendyllum L.* а на сушним ливадама дивљог папштанка буду заметнуле род, док овршне цвасти споредних стабљика још тек што нису цвешале.

Било да се ливаде косе косом или косилицом (справом) ваља имати на уму, да у интересу по-тоње подрастања *ошаве*, не смемо одвећ снажно косити.

За *ивањске пшине усеве* право време за косидбу онда је:

Кад код *црвене дешелине* већи део маћина буде стојао у цвету, али још пре но што је цела њива пуно цвештала;

Кад се код *луцерке* (модре деталне или вије), тек први цветови буду отворили — расцветали;

Кад код *граорке* или *есаарзете* буде све у пуно цвету т. ј. кад се цветови у средини дугу-љастих маћина буду потпуно отворили — расцветали. —

Кад *равањка* буде у пуном цвету.

Зако сераделе, слачнице, смесе зелене пшбе с граорицама и сличним пшним усевима на орни-цама засејајани, почиње уопште обично онда, чим је усев толико се развио, нарастао, да се реитира обарање истога косом. Онда је обично каквоћа и укуе у правој мери, те тиме и хранљивост најбоља. Код граорице тај је час обично наступио с на-ступњањем цвање.

Чим се косидба доврши, и овде важи старо правило орничко: „за косом у њиу одмах с плу-гом“, „до жетвена кола прикажи плуг“ т. ј. ваља што пре по скидању пшине масе, њиву (стрњику) панто подорати, или бар обрађивачима разрити, те да се што боље очува сеновити угар (под сен-ком протходног усева постигнуто угоревање земље; за даљу обраду, односно за оточи усев.

(приврше се)

ЗНАЧАЈ ОДАБИРАЊА ЈЕДИНАКА УОПШТЕ

и с погледом из гајење живине у циљу повећања приноса јаја

Кад бацимо један летимичан поглед на раз-витак двају најважнијих занимања пољопривредника целог света, а на име земљорадње и сточарства, видећемо, да су код већине народа, само, на жалост, не нашег, постигнути у производњи биљака и животиња, као и преради њихових производа так-ва резултати о каквим се код нас мало зна, а како ли да се верује и помишља, да су баш ти успеси у земљорадњи и сточарству и поставили главни темељ целокупном њиховом данашњем умном на-претку и материјалном богатству, на којима им ни тако често и тако много завидимо! —

— И сви ти напратици и резултати по свима гранама земљорадње и сточарства постигнути су само под вештим руковођењем ума и руке људске,

а у поглавитој тежи да се производи тих највећу и најважнијих грана пољске привреде повећају и побољшају и тиме створе погодбе за свестрану напредак народни.

И под таквим људским руковођењем успело се, да ми данас нпр. жањемо и збирамо пољске плодове у много већој мери са оних биљака, које је човек култивисао и данас их гаји по својим њивама, баштама, ливадама, воћњацима и т. д., него с дивљих и још некултивисаних биљака, које нису дошле под његову заштиту и руковођење. Исто тако, ми данас збирамо плодове са културних биљака, које су много укусније и од веће хранљиве вредности, него са биљака, које су ван домаћаја људског. Најзад, а што је и најглавније, примешено је и утврђено и то, да околно човек поклања већу пажњу избору биљаке за размножавање и биљке боље негује, у толико му и приноси бивају већи и бољи.

Шта је са биљкама, исто је и са животињама. Ми нпр. држимо и гајимо данас краве и овце, које дају млека не само уколико је потребно за исхрану њихових младунаца, већ га дају у много већим количинама и са бољом квалитетом, те поред исхране младих, преостаје и служи за људску храну. Док је тако код питемих животиња, код дивљих је са свим другачије. Код њих матере једва да дају толико млека колико је потребно младунчету у прво доба његова живота и развића. Тај исти случај имамо и код пернате живине. Док дивља кокош на пример снесе преко године једва двајеста јаја, дотле припитомљена кокош и при најрчмитијашњем начину држања и неговања снесе у најмању руку 80—100 јаја преко године, која и по крушноћи и по укусности надмашују јаја од дивље кокоши.

Ако пођемо још даље, приметимо, да данас пољопривредни одгајује нарочите расе и сојеве за нарочите потребе, као на пример: краве музаре за производњу масног и музаре за производњу посног млека; овце за производњу fine и овце за производњу грубе вуне, за производњу меса и за производњу млека; кокоши за производњу јаја, за производњу меса, лепих перја и т. д. — Све ове појаве, које овде набројасмо, испољавају се и избијају у толико јаче на видни, у колико човек обраћа већу пажњу избору прикладних грана и стоку хране и негује по прописима савремене науке и знања.

Ако се сада зашпитамо: откуд ове разлике у повећању произноса код ове или оне врсте домаће стоке? — Одговор је прост: *човек гољем уштрбом времена, а у тежњи да све своје пошребе подмири био је принуђен да одабира и за приклад оставља само оне јединке, које су му давале највеће користи и приносе.*

Тако је међу биљкама одабранио и гајио оне, које су му давале, највише и најбољег плода; међу кравима оне, које су му давале највише млека; међу овцама оне, које су му давале највише вуне или млека, па дакле и међу кокошкама морао је одабирати оне, које су му давале највише и најкрупнијих јаја, или доста и доброг меса, „леног“ а „иног перја и т. д. По себи се разуме, да је оваково по-

већавање приноса морало ићи постепено и да је за то требало дуго низ година — управо повећавања приноса у разном облику, ишла су уопред са просвећивањем и размножавањем људства, с чиме су уопред ишле многобројне и разноврсне потребе.

Овакви успеси, који су постигнути бољим избором јединака за размножавање, бољом храном и негом, нарочито се огледају код крупније стоке. Тако нпр. док се код крава простијих сојева и у оште мале облагоурађених, рачуна садашњи принос од млека једна до 600 литара, дотле је средњи годишњи принос код добрих холандских крава у најмању руку 3500 литара.

Истина, овакви успеси, какве видимо код крупне стоке, нису постигнути и код ситне домаће стоке. И од свих ситних грана пољопривредног сточарства, живинарство изгледа да је било најлошије среће.

И ако је науком и искуством утврђено, да гајење живине према уложеном капиталу, може при коде разумног гадовању, доносити знатно веће користи и добити, него ма која друга грана пољопривредног сточарства, ипак се живинарство нарочито у нас још сматра као васторче у пољској привреди и једно нушко зло. И баш због тога, што је живинарство тако сматрано и што му се по све мада највише обраћа, нарочито у погледу одабирања грана за приклад, храњења и неговања, и приходи су били незнатни, а слабо се о њима и водило какав рачун, па и данас се код нас сматра приход од живине као „женски пар“. Ово је и дало повода изречи „ко не зна како ће да продаје, тај нек држи само што више живине“.

По док је тако у нас, код страних је народа сасвим другачије. Код њих се живинарство тако много цени, да тамо нема данас тако рећи ни једне, ма како сиромашне сеоске куће, која не држи по двајеста грана ове или оне врсте пернате живине, са овом или овом јаче развијеном привредном особина. А код нас оковолики број једва да имају имућнији пољопривредници, који ни приближно нису овакви, какви су код њих, нити и приближно дају овакве користи као код њих.

Истина у последње време пренуло се на посао и у нас око унапређења живинарства, али ће проћи још дуго и дуго времена док наши одгајивачи уоче све оне користи и добити које се могу имати од гајења живине и док отпочну да је гаје по прописима савремене науке, и знања. Зато има и изгледа да се веће бог зна шта много постићи уношењем страних и плоднијих раса живине док се наш народ, односно наши одгајивачи не поуче о вредности и значају одабирања прикладних грана и бољем храњењу и неговању.

Да пођемо сада даље и да истациемо поглавито важност одабирања јединака или прикладних грана живине ради повећања приноса јаја што смо поглавито и ставили себи у задатак.

Ми дакле утврдисмо, да се одабирањем прикладних грана уз приноме добре хране и него може повећати принос и код пернате живине, било у производњи јаја, било у меду, перјама и т. д. да

дако можемо произвисти подmlадак који ће по-
свати више и крупнија јаја, давати више и укусиш-
јег меса, имати више и лепшег перја и т. д.

Ну баш код гајења живине има за повећавање
разних приноса још једна олакшавајућа околност
које код гајења друге врсте нема, а то је олакша-
вајућа околност у томе што се повећавање на које
врсту приноса може код живине много брже и
много лакше постићи, него код других врста до-
маће стоке.

(Сарваике се)

ГЛАСНИК

**Државна помоћ овогодишњим друштвеним излож-
бама.** — Као што смо већ јавили ове године у месецу сеп-
тембру Српско Полупривредно Друштво приређује с обилаз-
ним изложбама у селацима, полупривредним потребама и у
пољу, *земљене изложбе из рибарства и чвечарства и сло-
тру прожба и шита* с предзнавима и распиранима на тих грана.

Готов је и преходни проглас који се издаје оне не-
деље, а ускоро ће бити у упраниој седмичној претресани
и делатни програм ових изложба поднет од умозљених и
приватних стручњака за све три ове гране.

На име државне помоћи за приређење ових изложба
г. Министар Народне Привреде одређено је, да се Друштву
изда из благодане министарства 5000 динара иако би изложбе
могле бити што боље приређене, те да и што боље оговоре
своје задатку.

Нема сумње да ће и г. Министар Грађевина као и Бро-
дарска друштва и у овој прилици одговорити се моћи државно-
ј те што већим попустом преносних и подложних трговач-
на олакшања излагачима излагаче својих предмета и у што
већем броју посетиоца на земље, походу друштвених изложба.

Пошто су дом друштвених са просторијима његовима као
и двориште, недозвољено за приређење изложбе моле већих
размера надати се исто тако да ће г. Министар Финансија
радо се одозвати мако друштвеној и за приређење излож-
бе испод своје зграде уступити потребно просторносно од
свога парка, иако би се изложбени предмети што системат-
скије могли груписати и што прегледније могли изложити.
На тај начин надано се да ће оне изложбе и у тој последи
надаштини досада приређене изложбе које су много пута
патиле са претрпачности и са тежине, које су много пута
у себе многобројне посетиоце ишти су ови стога могли из-
ложбене предмете рахат и на тенане посматрати.

По свој прилици и ове године плаћаће посетиоцима ка-
мичку меду уздацима на изложбе, пошто је приређивање и сре-
ђивање изложба скотачно с грдани трговинама којима дру-
штвени буџет није достатак.

Аграрна Банка. — Недавно смо читали у неким нашим
дневним листовима, да објављују оснивање аграрне банке
која ће по свој прилици бити на основу пројекта својих
правила и одобрена од стране надлежног одељена мини-
старства народне привреде. Кодико се сећамо вести три
листава о смеру и задатку те нове банке — подела толиких
већ одобрених и томе сличних банака: земалске, привредне,
опште привредне итд. она ће вршити све и сва, само не
оно што је и што мора бити главни задатак сваке банке
која хоће да понесе назив аграрна. Аграрни кајам — лажне
године поседљани пут скинуту законикомним решењем с
дневног реда, био је правилно тако назван и употребљен: за
откуп земаља у турском аласитишту. Аграрној банци —
главни је и ако не једини задатак, да врши послове око
откупа и исплате земаља (поседа), за све пиљене социјалне,
као за откуп државних, тако и приватних (спехијских)
имања (поседа), у смеру њихове поделе на ситније поседе,
нарочито селачке, на откуп земаља намењених колонизацији
(насељавану) итд. Нен је смер дела старане могућности,
да и најпромашији земљорадник дође до имовине, да му

имовину очува и одржи, да задуженог земљорадника, сопствени-
ника земаље, спасе од пропаста и изгоне на немилосрдних
кишиарских и зелених хаџи. Међу тим, одобравати под
именом аграрне банке све друге послове које врше све банке
из реда и које обављају и многе т. зв. привредне банке
које у ствари не помажу припадну иницијативу на прив-
редне, већ саме, узимају учешћа у појединим предузећима...
одобравати и све друго, а не оно, што је главни и прани
задатак сваке аграрне банке, то је неразумијеве народно-
економских начела, што се не би смело предпоставити код је-
диног министарства народне привреде.

У исто готово доба јављају српски листови с оне стране
— да је министарство заједничких финансија решило, да се
приватним капиталом оснује Аграрна Банка за Босну с
главним задатком: откупљивање змелова (спехијских) наполи-
чара или и снесишара) Банка ће морати давати на зајам
педу откупну суму, а држава ће се бринути да откупна
цена не буде претерана и да се не подиже нештачко —
шпекулацијом као досада, јер ће држава бити обавезана да
Бани јачин за изгубљене новца, ако која земаља дође слу-
чајно због дуга на пролазу. Ишти листови веле ово: „то
је јемство нарочито много значајно, кад се законом установи,
да се ратар не може продајти изајачима дуги десетот ду-
дума земаље (4 хектара) и најпотребнија стока, алати и храна“.

Агрорске козе. — Читано у вазано зуребено Шар-
градском Гласнику: „Земљених за допуштење да се из Анго-
рије увезе у Аустрију до симлароних коза мохар и десет коза-
лића, парно отменски налада обила је ту моћу пошто је
излог тих коза раније забрањен у интересу оноакоше ста-
новништва којему су оне једини извор зараде и трговине“...
Ове симларне козе гаје се ради олазе, већ дужи низ го-
дина у Босни па су сад хтели обновити кри запату и зане-
сти и нове запате у којој другој покрајини.

ГЛАСОВИ СА СТРАНЕ

Стање летине од Београда до Прага. — 22 пр. ме-
сеча кренуо сам се брзим возом из Београда за Праг а 31
вратио се натраг у Београд, те сам имао прилике, да по-
сматрам и пишем летину на том далеким путу... дуж же-
лезничке пруге. Кише догле у Београду није било, после
ово мало падале о Буржеудине и у почетку маја која није
била доволна ни да прашину по путу пољима. До Индије
није било кишне, а земљиште је махом посковито муљ, напос-
мач пошев од дилуватиалног леса, па до најчистије пескитине и с
берибегом може се рећи, да вене — вене стоји. Око Ба-
тајнице пало је мало кишне, а даље дуж средине и горње Ма-
ђарске, до Суботинце и готово до Пеште није било кишне,
као ни код нас... судећи по усевима и по земљи. Што се
више приближујемо планине Суботинце, земаља је све више
посковита прљави, све нише премељиве у живи, дечећи пе-
сак који потребује чешићеве кише, те да на суши, на њену
посејани усеви могу напредовати и одбавити иле добар
принос. Жалосно изгледа путев ранах докле око догледати
може, гола пушта, нигде шумине, ни забрана, становниш-
тво сече бусен од тресети, слаже га као отеве у куле да
суши, те да их змиуе кад сеперат вађишце и сметени бес-
сити стању, послуже као гориво, или замесују са славном
блаво и балегу на граде опеке, онег за вези пиљ. Око сло-
нова њанских по неки низ ситних, крајкожих багренова...
једино дрво; меситачко су то читани већи или мањи ду-
гови или шумари од багренова дрвета, именовани са по-
неком јовом или крајкомим јасеном. На много места читаве
сате просторна траје као креч бела прљави, лаворастог
непроступног наноса, дилалега леса, те читави хектари
орница или су стање стојеће барушине, на којима се баш-
каре сеоске пловице и туске и пирују у своју давућу вреку
и гањаве, или се претварају у баре, мочари и брље после
сваке моле плахе кишне. Дуга земаља која и проступава исте-
рује корон опште и киселе траве: жузи, сити, шенар. Го-
тово до Суботинце има оно свикав саж јач знаво простор-
ство под сеоском утрином, или толико утабеном гањеном

стоке и ринакше свина, да се сура и да нема никаквога зеленила травног, рудине и буца: једино млечка, боја и чваљ, шире се и сурусти боје предава, дају жуте, правобладе и руменикасте превапе. По њима се виде пелени сеоских говеда, стада оваца с њиховом од прашине правобладевањем место беле вуле, чопори свина блатњаних и ука дуганих, овде-онде и ламиније сеоских коња и кобила. Све то наменано — ситно и крупно заједно, млада и одрасла, мушка и женска гра, све кржљаво и упаљих бокова — главно: задува пасе и тражи да се нахрани са ове пусте, суве прашине, утабане ледине од оловита гајена неугодним и поседаненим потпасом, на овој дувај прилици и дружој суши, што је у бокору и поседаненим знам пшитоце траве спиркице и утрла. Виде се чобани и пастири и да млада заједино чување сие сеоске стоке. Говеда и по боји и по раси једна мешавина безразложног и неугодног укрштаниа, бикови — ситни, ушкљених задњица и узана трупа и грудан, једино грдина, раварабени рогови показују да им има преко 3 и више година и одају знак њиховог староста. И краше цонглане и мршане, као гладна година... допуна жалосне слике оголећих и пустих сеоских утрина.

Обрадена земља издељана и омеђена у правилим облицима погледа испреседана правим образцима одводницама кишице и између слогана. И неће и утринте и ако не у толикој мери као кол нас, обраде трагатица као што и по мршавим постим њивама, по усевима виђа се јоров и он кржљав као и усени што су. На читаве сате дунјине и ширине, с ове стране Суботине, зелени се некако несесло кукуру, модри се раж местичина и река, ситно-млатаст, отпочела класати и у исто доба укљивати — два главна хлебна жита мађарских пусти. Јечам жољав и нилак, класо у велико и укупно — зрео и готов за обрање. Онас још горн и режа, као крзубите њивне бакпе, тек погледојм њав стидљиво почео избјигати зану неугодну метлицу. И пшеница, као и онас најгоре своја од све летине. Она је нарасла и чеперак тек за педна земље и толико вредила, да ни земљу не засељана потпуно над добом. Али долазе се види да при сељањ струнина преовађује јерстачна севта, те се позиваје у ретком несхољеном усеву, на грану дунјину поједину врсте долазе кукуру не сеју у правилим арстима и окопачина као ортвичина, врло ретко је примењена за одмени ручни рад. На све стране по 2—3 инокоше душе муче се, дуквају, нотиком по кукурушину, на овој пакленој мези. Иначе су поља, сем утрина и баруштина сива обрађена: слива њивне притешности и вештачки у висину истеране скупоће зем-

ле..., да разумеване зашто толика маса селска из Мађарске бега као изоленим прево мора да артагује у тузем снегу, те да се на дому отплаћује. Јер грдина њивина и најподошњиха простростина притискута је још једнако великим силацијама од прево боо, 1000 и више хектара, те је скупчење оставало многобројније — становништва огромна и отуда и проценат необраване земље докоста малог: свако и најмање парченце мора бити обрађено.

Кукурау равни окопана је у велико, али он је жољав и жут, сиваљ, пустио тек трешн — четврти ласт, нема влаге да га подине за перо и издине у струи. Позни кукурауи равни се, једна нилак и једна се види над земљом. Али рани кукурауи преовлађују у виштој мери.

Ливаде природне и не реалишују се од најбољнијег пашњака — чапра. Многи јечмови, ризи и жлта уопште закомени за храну стоци. Виђао сам доста ливада с правом полатом ни за пед високом, као их ратар зивосно... па малу ко да се усерио да му залуд муча, да му неће закомени откос исплатити ни трошак око косице. А где је и у јеку косица ливаде, ту су откоси танки и узани, да се једва позивају на земљу.

Али зато има већ много детаљина: ретко дучерке, во готово све сама прена детална — њене начине зарудеде, а стабљине најчисти усев данас по мађарској пусти, још нису стасале за косицу за 4 — 6 дана, откопи су јаки и добри лако се суше на овој жези и без помоћи сунцала, рогаи. Види се да је у њих увекло заваљаво поправљени троношци систем у плодору.

Иначе је обрада земље мађарина и примерна. Ретко се виђа по које конопљините и ламините, мада чешиће што ивице северу кромпирините, докле испод и поврх Будин-Пеште не отпочне најире да се барабри с кукурушником а потом да га преовлађује докле га на граници с Аустријом сасими не истисне.

Свршало се

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИМА И КОМЕ ТРЕБА ИМАМ
 По продају две жемлице цоловне добро очуване систем *Mac-Cormic* за цену потписаном валовате се обратити.

Ниви

2-3

Гаврило Јовановић

трговац

ОБЗНАНА

— Државним економима обраћа се пажња, да је време набавци и да се приближује време засевању:

Зимске олајне реице (за догодишњи усев) и **репе угарначе** (за обезбеђење овогодишње зимнице стоци) која се сеје у угаре, чим се дигну рностаси усевни и стиже још ове године;

па нека се потруде, да обавесте земљораднике у својој околини, да се у свом интересу прихвате увођења ових усева.

И једног и другог семена има у довољној количини.

Српско Пољопривредно Друштво

Преглед 23 броја „Тезана“ — Чланци: Пред жетву естрих усева. — Припремање сточне хране преко целе године. — Значај одабирања јелинака уопште и с погледом на гајење живине у циљу повећања приноса јаја. — Гласови, Гласови са стране. — Огласи.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНЦУ

ПРЕПЛАТА И РУБРИКЕ
УЗБУДЛУ СЕ
Српском Пољопривредном Друштву
у БЕОГРАДУ

ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

На основу важећег ренеса од марта
1869. год. №. 204 прелиску друштвену
новс конта бесплатно

ЦЕНА ОГЛАСИМА ИЗЛОЖБНА
ЈЕ НА ПОСЛЕДЊОЈ СТРАНИ.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

За Српско Пољопривредно Друштво
Приседник **ВУЧО С. БОГДАНОВИЋ**

Одговорни Уредник
ВУЧО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 24,

НЕДЕЉА 15 ЈУНА 1908 ГОДИНЕ.

ГОДИНА XXXIX.

Под највишом заштитом Његовог Величанства Краља
ПЕТРА I

Српско Пољопривредно Друштво ирيرهује у Београду, у прое-
торијама свога дома и дворншта око половине септембра ове године

ЗЕМАЉСКУ ИЗЛОЖБУ

која ће обухватити специјалне гране: Пчеларство, Рибарство и из Вино-
градарства смотру: грожђа, вина и ракије и т. д.

За време трајања изложбе, држаће се и *Предавања* за шири круг пољопривредника из *свију*
тих специјалних привредних грана са савременим дневним темама и расправама истих.

На овој изложби биће подељене излагачима *велике награде*, како у новцу, тако и у прибору,
сиправама и осталим пољопривр. потребама.

Програм Изложбе објавиће се накнадно

Позивавају се Подружнице, чланови и пријатељи Српског Пољопривредног Друштва, да се за-
узму како око објављивања изложбе, тако и за придобијање што већег броја излагача и што разно-
вренијих изложених предмета, како би предузели потребну опрему за тај циљ сви они који буду жељели
учествовати и тамичити се на овој изложби.

Предмети за изложбу примаће се из горњих грана из *целе земље*, како од друштвених и
подружничких чланова, тако и од осталих привредника из свију крајева наше домовине.

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

на годињу 6 лир., на вола годиње 3 лир.,
Чланови волајци, чланови оних дру-
штвених волајци, ови, школе, пош-
ница села, казар, бањи, заносери,
лекторадничко здруже и чувари вукова
добивају лист у вола цени, ако волаше
претплату унапред за калу годињу.

УАИ СРБИЈИ

на год. 8 ерва, или 4 еор, постр. ер-
на ерва, волајци, удружења и волаше
чланови ево и ерва: лекторадничко
здруже и читавоце, цркви, школе и
ошастере добивају лист на 6 ервака
или 3 еор, постр. ерва, или унапред
волаше претплату и кад се претплате
код свог удружења волаше нове ће им
се лист слаћи.

ЗНАЧАЈ ОДАБИРАЊА ЈЕДИНАКА УОПШТЕ

и с погледом на гајење живине у циљу повећања приноса јаја

(Свршетак)

Јер док на пример једна крава за време целог свог живота отела само неколико телата и међу њима се највеће највише једно или два, која ће матер у једном или другом обзиру приноси надмашити, дотле једна кокошка за време од једне године донесе најмање 50 јаја, међу којима је у најмању руку половина женских грла, од којих ће, по једном извесном природном закону а под утицајем нарочите хране, боље матери и других околности, неколико њих своју матку у несињу или производњу меса, или којој другој особини превазнати. Па баш и када би се у произведеном подмлатку нашло само и једно грло са јаче развијеном овом или оном привредном особини, то ћемо, ако ово грло издвојимо и за прилод употребимо, у произведеном новом подмлатку задобити његове привредне особине.

Када смо на споменути начин постигли да у новом запату повећамо просечни принос јаја, онда ће се према ономе што рекосмо омет у том запату појавити неко женско грло, које ће у плодности надмашити и носити на пр: више или мање крупнија јаја од њих. Чим ово приметимо, треба брижљиво да скупљамо јаја од тога грла и остављамо за прилод. Када добијемо нов подмладак од овог или ових грла, онда ће се омет највише једно или више које ће у несињу надмашити остала у истом запату. Ми ћемо сада омет поступити као и у претходном случају, и на тај начин засињати нове запате са све већим и већим приносом јаја.

Ако овај поступак при одабирању и даљем гајењу представимо цифрама, онда ће то изгледати овако: имамо на пр: у једног нашег сеоског домаћина једно јако обичних домаћих кокошка, од којих просечно свесе свака по 80 јаја за годину дана. По међу овим кокошкама највеће се једна, која носи 100 комада. Ако ову кокош издвојимо за прилод и од ње добијемо јаја употребимо за насад добићемо запат кокошњу, у коме ће кад га добро однегујемо свака кокош носити просечно по 100 комада јаја годишње.

Међу овим кокошкама, највеће се, сада нека која носи 120 јаја годишње, онда ћемо од ње оставити јаја за насад и тако произвести подмладак, у коме ће свака кокошка носити просечно по 120 јаја. На овај овад изложени начин одабирања, ми смо у стану да принос јаја повећамо за годину две или три, на 150, 160, 180, 200 па и више.

Ето на овај су начин и одгајене данашње најпримативне расе, као што су: Црне Андалузијске или Миворке и беле Италијанке за несињу; Јањеш и Худанке за месо; Финикс за лепо перје и. т. д.

Али ето у исто време и пута и начина, да се и од наше, много и са свих страна, презрене домаће кокошке произведе добра носила, или боља кокош за месо, која би имала у толико већу превалу над страним расама, јер би као одомаћена и

прилагођена нашем поднебљу и осталим условима живота, мање патила од болести и мање мањкавала. — Јест, али ко ће веровати да још и од наше коке може нешто бити!

По себи се разуме, да за постигнуће овог циља није довољан само избор женских грла — кокошка, већ треба учинити и подесан избор петлова, т. ј. и петлови, као мушка грла, која ошлаговају кокошке, треба да буду из запата добрих носила, пошто се зна, да и мушка грла преносе своје особине на потомке, као и женска.

Тако на пр. ако за прилод одаберемо кокошке чији је принос 150 јаја годишње, а петлове из запата чији је принос по 130 годишње, онда ћемо добити подмладак, из кога ће одгајене кокошке носити просечно по 140 јаја на годину. Ако ли међу кокошке, чији је принос 150 јаја, пустимо петлове из запата са приносом од 170 јаја, добићемо подмладак, код кога ће одгајене кокошке давати просечно по 160 јаја на годину и т. д.

Из свега овога излази то, да је нама *дашо средство у руке да можемо знатно повећати плодности кокошка, па ј. принос од јаја, а да бројно стање живине не увећамо*. Редети тако, ми смо у стању да дотеремо дотле да нам кокошке дају и преко 200 јаја годишње.

А произведени петлови од таквих кокошка, кад дођу у јата протих кокошана и оплоде их, могли би још у истој години да нам у неколико повећају принос од јаја у новодобивеном подмлатку. По себи се разуме да овде не сме изостати ни подесна храна ни добра нега, као и слобода кретања живине.

Према ономе, што досада наведосмо, може нам се ставити питање: на кад се одабирањем приплодних грла, уз припомоћ добре хране и неге, може број свесних јаја повећати од 100 на 150 и 200, какве нам препреке стоје на путу да се број свесних јаја повећа и на 250, 300 па и више?

Без сумње да би се даљим напозивањем и целосходним избором најплоднијих грла, а уз припомоћ што боље хране и неге, могао повећати број свесних јаја и преко 200 комада за време од године дана. Али као год што природа поставља границе дрвећу и не да му да до неба расте, исто тако поставља ова границе и у производима животиња. Па и ако се понаквд деси по која необична појава у овом или овом правцу нагледа да се природа одмах покаже, и овакве појаве једном за свагда угуштује. Тако се на пример зна да је једна шведска музара знала "Црна жета" давала годишње по 8015 лит. млека, друга омет, у Хајрихсбергу давала је 8476 лит. а то су за наше пољопривреднике, који мало познају млечније краве од наших домаћих, баснословне количине; јер значи да је прва давала кроз целу годину на сваки дан око 22 а друга око 23 литра млека дневно. Но одмах се природа покаже и и покрај свих напора ума и руке људске њихови потомци не могуше да даду ни 8000 литара млека годишње.

Такав би случај био и са кокошкама. И ако би се на пример појавила једна кокошка у једном запа-

ту најпривратnijих светских nosila, koja bi rečimo smeala jedne godine 300 jača, ipak se ova sposobnost za ovoliko nesivo ne bi više obnovila, niti održavala u daljem potomstvu.

Ovakve napredne sposobnosti pojačavaju se samo u zapatima kod kojih je odabiranje i oblagorodjavanje vršeno kroz čitave nizove godina i pripisuju se t. zv. individualnim moćima, ali su one vrlo retke i tražu vrlo kratko vreme, — obično sa izumpranjem jednjaka, koje ih imaju gube se i one.

Nu kome bi još u Srbija palo na um da mu prava daje 8000 litara mleka ili da mu jedna kovačka sena godišnje 250 komada jača? — On bi bio zadovoljan i sa polovinom takv količina, pa čak i sa trećinom. — Pa ko je uzrok tome što tako nije? — Nako drugi do pamet i ruka ljudska.

Nije dakle kriva ni naša mnogo klevetana i prezrena domađa kovačka ni plovka, ni guska, ni burka, jer one bi i više i krunijih jača nosile, više i ukusnijeg mesa davale, obilnije i lešne perje imale, a svojim čimom i krećim zdravljem prinosile bi svim stranim drugama, koje mi tako vi soko cenimo i u njihova jača guramo.

Rad. A. Nešić.

ПРИПРЕМАЊЕ СТОЧНЕ ХРАНЕ ПРЕКО ЦЕЛЕ ГОДИНЕ

(Спрешетак)

Земљорадници који располажу пространим ливадама и гојним пашњацима и на рђавој сушној години могу се лако исполагати у исхрану своје стоке и у припремању зимнице за исту. Питање о издржавању стоке, код таквих сточних домаћина, онда је јако упрошћено: за летњу исхрану они се немају шта брини, јер ни крушу ни ситву стоку не држе на јаслина и једино се имају забринути како ће своју стоку издржати на зимовнику кроз три-четири месеца. Другим речима питање које имају решити то је, како ће припремити за зимовник своје стоке довољно зимницу на своје имање коју још могу поунити и докупљивањем или заменом за извесна јака хранљива, као што су: мекине, биварски отпадци и дрвјина, шибра из рацицинца, резанци шећерне репе итд.

Другије ствар стоји код земљорадника који немају никаквих, а то ји гојних пашњача и који су оскудни с простравствима под ливадама за производњу сена. Домаћини поле сточни, ни у редовним приликама нису у стању и преко лета исхранити свој домазак и своје сточне стабло како треба, а за зиму не могу се снабдеи довољном зимницом, чим година поле омане, а нарочито сушних година, кад пораст трава с недовољно влаге попусти и омади.

Говорећи о овоме, ми рачунамо на прописно и често хранљење стоке до ситости, да она не само одржи душу или себе у снази, но да буде и производна у довољној мери, пошто се и сточарство само са добром и довољном производном рентира. Не замишљамо онако хранљење и издржавање стоке и преко лета и зими како се често код нас

разуме колико тек да стока изази, а да од глади не лишне.

Две узастопце за издржавање стоке недовољне године, за исхрану стоке оскудне и смирљачне године, морале су најбоље убедити њиховог нашег земљорадника, да *сиас* и *основа разумног земљорасту лежи у увођењу пићних усева, њивског гајења истих усева, у засејавању орница семеном од усева за пићу и за исхрану стоке*. Онда само моћи на бројем јако сточарство не само се одржати, но се и калковом поправити и дотерати на боље, да постане производније, па тиме и приходније. Онда само неће сточарство завасити толико од времена, јер од њега зависи ливадарство, онда само неће се стока морати пред ваку зиму и сваког пролећа продавати пошто-зашто, да се не би на зимовнику мучила и злопатила због недовољно припремљене зимнице, чим ливадо оману и не роде.

„Невоља је најбоља учитељ.“ Шта народна пословица најбоље се показала ове две узастопне сточном храном рђаве и оскудне године у Србији, у погледу увођења њивског гајења пићних усева.

Незгода је само, што се народ прихваћа једино и готово искључиво *луцерке* — вишегодишње детелине и што ни за њу, а то ли и за толике друге важне, родне и способне пићне усеве, у близини својој нема примера за угледање, или што за њих чак ни по имену чуо није. Стога је дужност државе, њених привредних установа и службеника, не само да примером предаче, не само, да ниво систематских, научних предавања народу даду обавештења о важности пићних усева и о начину сејања, негована, збирала и сређивања истих усева, већ да се и завођењем премјија како за подигнута детелишта односно сепарету, као вишегодишње пићне усеве; тако и за увођење у плодородне првене детелине; тако и за засејавање толиких једногодишњих зелањих и кртоластих пићних усева, као и за подизање вештачких ливада, нарочито ливада за наводњавање, уопште да се завођењем премјија што јаче подстигне њивско гајење сточне хране. На да се, с једне стране подстигне наградама и свима средствима и производња семена од пићних усева у нашој земљи, а с друге стране, да се раздавањем под што повољнијим условима (аро не и бесплатно) и то стално сваке године, веће количине семена пићних усева, њихово гајење у Србији што пре и што више рашири. Шта више издавао би у особиту дужност како свију државних пољопривредних школа, тако и практичних школа на окружним пољопривредним станицама, да од године почну помишљати на редовно приређивање потпуно практичних курсева, како омладинца са села, тако и одраслим пољопривредницима, курсева из ливадарства и њивског гајења пићних усева, са њиховим припремањем за исхрану стоке и њиховим збирanjem и сређивањем за зимницу. На тај би начин те установе показале, па и у народ учеле, право познавање важности гајења пићних усева, а тиме би се и оне јаче истакле угледом у том гајењу. Све то пак послужило би као права основица подизању сточарства у нашој земљи које ће при-

лично опашти и бројем и каквоћом због ове две сушне и сточном храном неродне и оскудне године. Там путем би се најбоље и најпре наш земљораднички свет научио, како ће за исхрану своје стоке преко целе године, у пролеће, преко лета и на зимовнику, спремити увек изобилну количину добре и снажне хране којом ће се подићи и производња наше стоке.

На завршетку нашег написа, ми ћемо укратко овде поновити који и какви извори и средства стоје сточном земљораднику на расположењу, да може преко целе године високом гајењем пићних усева производити изобилно сточну храну.

Зелена пића у пролеће. Од почетка априла до краја јуна, стасала за захос:

Рани и озимац јечам, посејани густо, у добру земљу, пре зиме у месецу септембру или крајем августа;

Реница и сурепица озима, као и лањик посејани у августу;

Руменика (шкарлатна) рана, позна и врло позна - пре зиме посејана;

Граорица озима;

Граорица маљавна.

Озиме сточни грашак;

Детелина мачица, дуњица.

Зелена пића преко лета. Од јуна до средине августа:

Детелина првена и бела (крсти куме дете);

Еспарзета и лудерка;

Граорица и грашак јари (пролећни) у смеси с јечмом, пасуљом (сојом) итд. Сејање узастопно (у размаку сваких 14 дана по једна десетина њиве)

Рани кукуруз (сачма, густу кукурузу).

Еља за себе, или у смеси с граорицом и пасуљом.

Просо особито за сушна лета.

Зелена пића крајем лета и у јесен. - Од почетка августа па до краја октобра.

Смеса грашка и кукуруза средње раностасос; мухар, просо, сирак, сирадела, летња сурепица; кукуруз разног доба стасавља, сејан узастопно и постепено кроз јуни и јули.

Према стасавану кукуруз се може сејати обимним редом:

Кукуруз рани (за 40 дана) звани „карантен“

» врло рани од почетка априла;

» жути јесењак,

» жути крупног клипа,

» „чинквентин“ (за 50 дана),

» краљ Филип,

» голдијат, „коњски зуб“

Овај последњи особито је подесан за трањење и кишалење (ансилажу); он може дати зелене пиће по хектару 80 до 100 хиљада кг, а стабилно 2, 3, па и 4 метра висине (на бујној земљи и новци).

Зелена пића крајем јесени и зими.

Кукуруз се може очувати до првих мразена,

Слачица посејана око половине или крајем јула, пред кишу или у свеже орање,

Купус крвавак,

Реница,

Рена, и репа угарњача,

Мрзав.

Кромпир,

Реница купусара,

Дулеци,

Зимња зелена пића може се допуњавати кукурузом кишалењем (ансилажу).

Два најкритичнија раздобља за зелену пићу, као и за исхрану стоке јесу: рано пролеће (доба по престанку зиме, март, април, па и почетком маја и пуно лето - средина јула до краја августа. Стога сточан земљорадник ваља да се побрине да засеје пићу у право доба кад треба, те да предупреди оскудницу у сточној храни и та раздобља.

Као пример за план надржавања стоке преко целе године, односно за план засејавања просторства пићним усевама разних врста узвешемо имање од 50 ха. Довољно за исхрану 30 грла крупне стоке (говедара - музара, јуница - јунаца), земља плодна, подибеље благо.

Треба засејати:

рани или руменике детелине	1 ха.
озиме или маљаве граорице	1 „ 25 ара
граорице, грашка, пасуљине у пролеће, у разној смеси.	2 „
обичне детелине или еспарзете	2 „
за полагање стоци у зелен	1 „
еља за храну у зелено	0 „ 75 ара
густу кукурузу за храну у зелен сејан постепено	2 „ —
кукурузу за ансилажу	2 „
сточне репе	2 „

Сем ове зелене пиће које ће се у зеленом стању утршити на храну стоке (стабла од 30 грла) разуме се, да на имању мора бити довољно ливада природних или вештачких или детелишта, еспарзетишта које ће обезбедити потребну зимницу стоци у сену.

ИЗВЕШТАЈ

Српском Пољопривредном Друштву о млекарима такмичарима за расписану награду за стално произвођење доброг пресног масла (бутера) у сваком размеру, а по модерној начину, који би био трајнији и за пренос подеснији.

Жагубичка млекарска задруга.

Постанак и гни устављење. Под називом „Жагубичка млекарска задруга“ она је задруга основана 21. јула 1905 год. а с радом је отпочела тек 18. октобра 1906 год. данас, у ирени нашег бановља у Жагубици, није била направљена ни дне и по године од свога постанка, а ни пуну годину дана од како је прорадила.

Жагубичка млекарска задруга припада Савезу Срп. Земљорадничких Задруга и прена томе је и своје устројство саобразила правилима за млекарске задруге; она је задруга с ограниченом одговорношћу, а на узеле од по 10 динара.

У своје је предузеће уложила капитала:

од удела	557 дин.
у сирак	930:35 „
поверљиво	1600 дин.

мештанима по 0,40 дин. сто литара; по исту се цену продаје и млавеица. Цео се рад обавља самост. нажалост и прдо чисто.

Потрошна масла и осталих млечних производа креће се к Пожаревацу и Београду а знатан им је потражња масла и рударска колонија у Бору. На ионе ће се таблице моћи најбоље издати обим производње (према изражањем и продатим млеч. производима; в. стр. 229).

Као што се на горњег прегледа види, главни је производ ове млечарнице масло, јер је за муну годину дана произведено и продато 8527790 кг. масла, што по просечној мери од 350 дин. 1. кг. представља вредност од 2984 динара. За маслом тек по вредности и ако не по количини долази сир „Јеленак“ (аналоган „Годиноњу“). Сви су остали производи знато подређеније вредности.

Од целокупне количине припрењеног масла прерађено је у масло 34'9% (рачунајући у 1 кг. масла 23 лит. млека), а продато као сљеде масло 1'1'9%.

Ако посматрамо чине се бани и од чега живи народ овога краја, нађе нам у очи, да му је углавном занимање сточарство, гајење оваца и крава. И природа сама упућује ове сточарски: брдунит терен, скоро прекривен шумамама, а само на Горњаку го крич, крач који се пробија Млана остављајући само еко Јагунице нешто ширу котлину. Овакво терен, чија надморска висина износи 300 и преко 300 мет. оставља мало поља за ратарство и то само у оним котлинама дуж реке Млане, а на против пружа све услове за једно развијено сточарство. Доста, сточарске и јесте, као што рекосмо, углавном занимање становника овога краја, на га оно и одржава у извесној ступњу благодата, јер је у оним крајевима, који живи неким својим засебним животом, ретко видети пољерна човека.

Хтедосмо овим само указати на то, да нам се чини, да ће у оним крајевима бити доволно услова, погодба, за развитак сточарства, а с овим у вези и млечарства. Како нам рече тамошњи српски економ, млечарница би могла добити до 1000 лит. овег млека дневно, али не зна шта да с њиме отпачне! Какии ли су изгледа тек на напредно млечарске овога краја, када би овиу поступно заменила крава, када буде поступно продрала и у масу сточара свет в рационализирану хранењу и паљењу стоке, када се буду створиле установе које би могле и веће количине млека да приме и прераде. Јер, ако иде, онде има услова за прераду млека, пошто су потрошачки центри списега млека и сунше узалдни од извора. Градна пак пожаренског железнице млавском долином само ће поправити или управо тек створити услове за угодан пренос и продају производа, који се буду у домаћим млечарницама израђивали.

Ковиљачка млечарска задруга

Посталак и тва условема Ковиљачка млечарска задруга основана је 22 децембра 1903 год. и као таква улази у Савез Срп. Земљорадничких Задруга, те је и своје устројство саобразила правилима за млечарске задруге. Сада броји 42 задругара, који су мештани Ковиљаче.

У своје је предузеће узложила:

од уласа	817 дин.
од Савеза (за млечар. справе итд.)	7113 „
Плата станару	480 дин.
„ помоћнику станара	240 „
Потрошни материјал	240 „

Снабдевање млеком. Задругари су дужни лиферовати задругу млеко по 0,13 пл. литар и то и зими и лети по исту цену. (Крава има око 36, али се тај број, по казинуау, пење и на 70).

Краве су својена задругара, али има и таквих, које је Савез дао појединцима на отплату.

Млечарница з њено уређење. Ковиљачка млечарска задруга има сопствену аграду за млечарницу, која је удаљена 5—6 минута од саме баче Ковиљаче. То је аграда од тирод материјала, која се састоји из оних одељака:

1. Млеко од главног уласка налази се перионца за праве млекар. судова, где се налази и један коша за загревање воде или млека.

2. Перионца је у вези са јединим одељакем од 12'33 м. који служи за стационује станара.

3. Одах према улазу лежи одељек за сепарирање млека и справљање масла, које хата 23'40 м.

4. Десно од уласа налази се једна мала канцеларија, а до ње одељек за чување готових производа, до овога пак одељек за оставу развог млекарског прибора. Оба ова одељака хатају укупно 22'73 м.

5. Под оба последња одељака са делом и под одељакем за справљање масла, налази се подрум за ареше сирева, у који се може стрмих степеницама да сиђе на одељек за справљање масла. Подрум за ареше сирева велики је преко 30 м. У њему се налази делана пех за одржавање потребне температуре. И одељек за масло и подрум цементовани су.

Цела аграда стаје 4483 дин. а покренутост 1937 дин.

(Наставиће се)

Г Л А С Н И К

† Др. Милован Спасић оснивач, први и дугогодишњи Председник Српског Пољопривредног Друштва, државни саветник, у пензији, умро је у 91 години живота 11. ов. м. и 12 сахраниен уз велику пратњу пријатеља и поштовалаца, на спечан начин. Од стране Друштва присуствовала је цела управа и сви чиновници друштва. Председник г. Вучко С. Богдановић на раскресници доњег дела парка минист. финансија више друштв. дома, на коме се вела прва заштета, опростио се са много-заслужним покојником леним и значајним говором, у коме је изнео заслуге покојникове и завршио са: слава му, слава! Чиновници друштвени г. г. Божа А. Поповић и Мих. Петрић, носили су на почетку покојникову одличја и крст. Пољопривредно Друштво положило је на одар покојников леп венца од природног цвећа, са масловима и осталим пољоприв. амблезима и са белом траком од српског свињског платна, на једној страни траке са натписом: Срско Пољопривредно Друштво, на другој: Своме оснивачу првом и дугогодишњем председнику. На пратњи и на опелу певало је Београдско Певачко Друштво под управом свога хороваће г. Ст. Мокравица. А на опелу у Военскојоту Прили чинодјествовао је и Њ. В. митрополит г. Амттрије

„Темак“ ће у пућем броју донети опширније о животу и раду врлог покојника, коме јели рајскога насеља.

Стечај Валевске Окружне Пољопривредне Подружине за подизање стаје за говеда. Валевска окружна пољопривредна подружница расколала је стечај, за који се могу такмичити привредници из срезова: поагорског, валевског и колубарског а под овим условима.

Стаје могу бити подигнуте у кућном дворшћу или издале од куће за 1000 негара. — Стаје могу бити са једним и са два реда јасла; прве за најмање 5 граа крупне стоке, са одељком (боксом) за телад. Стаја може бити саграђена

1. од целе или половину шигле,
2. „ брвна са жлебом и пером,
3. „ набоја (2 реда јасла с пољетом и између пољета набијено блато, измечано са сламом, с поља и изнутра облепшено пољет изломом или балегом), и
4. од чатме (с поља и изнутра облепшено дувару пољетом, преко сполњег лепа унутра парчад од преча једно до друго, и преко тога опет леп од блата).

Таван мора бити покривен даскама и унутра испуњен шпиратом (бујад) или кровним или облеђен деблама својем блатом. Кров таван и кров мора пролазити баци са поклонометом за ветрене стаје. — Кров стајеи може бити покривен црепом или шпиратом. Стаја мора бити висока од пода до тавана најмање 2,50 до 3 метра. Ширина стаје, унутра за један ред стоке 3,70 мет, за два реда 6,40 мет. Дужина стаје зависи од броја стоке, али за свако грло мора имати 1,15 метара простора ширине. (Тако на пример за 6 грла бие дужина стаје: $6 \times 1,15 = 6,90$ мет. кад се дода још 2,50 метара дужине за одељне (бок) за таван, онда ће укупна дужина износити: у метрима $6,90 \times 2,50 = 9,40$.)

Прозори морају бити на висини од 2 до 2,30 мет, Рупа прозорска ширину 0,60 мет, висина 0,50 мет. Број рупа прозорских зависи од дужине стаје, но најбоље од свака 2 метра и прозор. Прозори се морају отварати ка тавану. — Врата морају бити дикривна и у воде да се отварају. — Под мора бити од мабоја (земље шљаваче), са довољним ламом за отицање оске и пштинене из стаје у поле. — Под стајеки да је подигнут од околних земљишта бар на 0,30 мет.

Јасла морају бити саграђена од дрвених и дебелих даска. Од пода стајеког да су подигнута најмање за 0,50 метара, да су ширине горе 0,40 мет, а дубока најмање 0,25 мет, а највише 0,35 мет, и удаљена од дунара толико да стока, особито кодубарска, може кимати из јасала да једе, а да роговина не закаче и удара о дуварине.

Перед стаја мора имати ископану и оплетено фуриште, у висини од пода: 1 метар, у које ће бити спроведен олуки из стаје за одвођење пштинене.

Награда се ове: 1. За стаје са два реда јасала награда је 70 динара, За сваки срез по једна таква награда свега: 270 динара, 2. За стаје са једним редом јасала, награда је 30 дина. За сваки срез по једна таква награда, свега: 150 динара. Пријаве за овај стајај имају се подносити најкаље до 15 септембра ове године средним економија, односно Валевској Округовој Пољопривредној Подружници.)

Организација извештајне службе о стању усева и кретању цена пољопривредних предмета у Немачкој. — У оквиру реорганизације и извођења стручне пољопривредне извештајне службе, што ју је предузело немачко министарство пољопривреде, ради се на томе да се уведе и редовно извештавање о стању усева и кретању цена најважнијих пољопривредних производа који се производе у Немачкој. Ова мера имаће великог и особитог значаја, јер ако нико а оно произвођаче уопште имају великог рачуна и интереса да добију што пре и што тачније обавештења о стању усева и о кретању цена, како би се могли управљати не само у погледу бирана најповољнијег тргушта за продају и уионачавање својих производа, но и подстрека за измену и преображај своје привреде на имању, за преудешавање и свога плодоредом и свога целог рада на свом добру. Извештајну службу у овом смислу вршиће места за давање извештаја о ценама код пољопривредног земљског савета у Берлину. Она ће издавати недељне извештаје у којима ће се давати тачни обавештаја о ценама жита, тржитинина жита, стоке, кромпир итд. како у земљи, тако и на страни и који ће се извештајни бесплатно и непосредно слати главнини и пољопривредним друштвима и удружењима у целој земљи. Ове недељне извештаје о стању усева и о стању жетвеног приноса, приближаће дотична установа као што се прибирају извештаја о стању усева и о стању жетвеног приноса, трибаривањем и сређивањем података, што хљеба повереника са своју страна земље уиољени за то, шилу редовно за своју околину, попуњавајући за то послате им обрасце. Ти повереници не припадају званичним особама само, већ и приватним школованим пољопривредницима којих Немачка има на хиљаде хиљада у пољопривредној практини. На истој основи и у истом правцу мера сада немачко пољопривредно министарство, да органиује своју извештајну службу и за остале

државе, стране и нема своје, да ће то умети и да изведе на корист и у интересу своје пољске привреде.

Кредитне задуге у Мађарској. — Према исказу централног кредитног савеза било је у Мађарској кредитних задуга 1899 г. 712, 1907 г. 2041. Број задугара у току од 8 година пошло се од 141.000 на 328.000, улази од 3 мил. круна у год. 1899 на 56 милиуна 1907 г. Резерне износиле су по истеку године основица к. 320.000 а сад су достигле висину од 3 милиуна круна. Круг рад кредитних задуга обухватио је у почетку 2124, а данас 6387 општина.

«Collisagricoles» — пољопривредни пакети. — По угледу на немачке железнице, о чему је и Тежах већ допозитио, и народно — привредна секција мађарског земљског пољопривредног друштва обратила је се холбом министру трговине, да се уведу „пољопривредни пакети“ на мађарским државним и приватним железницама. На тржитинина и железничким станимама место дневне службе, тражи да се уведе дано — ноћна служба, да и путнички као и теретни возови имају специјалне вагоне за одрађавање животних намирница и да пакети с истима добију што неће попустити превозне, као и да се онеме које су упућене одмах достављају.

Ов ме не треба ни једна реч објашњења.

Трговачки уговор аустро-угарски с балканским државама. — Аустријски министар — председник изјавио је посланичком дому, да ће трговачки уговор са Србијом на јесен бити изнет дому на решавање. — Према томе нису успели заинтересовани трговачко-индустријски кругови аустријски, да се увођењу оног трговачког уговора са Србијом тржитином одмах, на основу олакшања које је влада дао у своје време нарочитим решењем аустријски посланички дом. Наши уиозници и извозници који су то очекивали и преко законодавног решења и одобрења закључног уговора у нашој Народној Скупштини, могу приватни другиче рачуње и погодбе, односно плаћати и даље дежарину на пољаченом робу. До јесени или још боље до краја године трајаће свако привремено уговорно — неуговорно стање, јер аустријска влада, као што изгледа, очекује прво наше законодавно решење уговора, пре но што га она затражи од свога посланичког дома.

Права фабрика за искоришћавање — производњу — из ота из ваздуха, у Аустрији — Немачка једна фирма, Салер и Вернер из Минхна поднела је окружном послаништву болесном пројект један за подизање електричне фабрике код Карлауна на Ајсјаку која ће служити добијању азота из ваздуха у циљу произвођења шпалтерне киселине. Фабрика ће стаи за 20 милиуна круна. Општински одбор града Ботина протествова је противу подизања фабрике на обзир на живи саобраћај странама а с погледом на куњење ваздуха.

ГЛАСОВИ СА СТРАНЕ

Стање усева од Београда до Прага

(Српшетај)

Али на много и много места у реду са ориџинама и усевима на овој пустој равни рашкој као дван зелени се виноград Шта више ово Суботине по читаве стаје железницом на више оиде, где пре појаве филоскере нико није смео и помислишлати на могућност подизања винограда, на све стране докле око догледати може широм се гроздини виноградима. — у чуженом живом леску за који се утирало још доста благовернево да филоскера на њему подигнуто лозу не пустишати и не напади. И нигда како заштите и оградне оних винограда послед пола — знак потпуне заштите извојне себедности надано уређеном пољском полицијом. Оно О-кера или У-кера, чини ни се, приметих неколико врло лепо и иправидно подигнутих хљежника.

Кад се остави Будим-Пешта с њеним димљаним, загушљивим ваздухом од силних фабрика и њеним гаранин и чајанин изгледом, па на више ка Бруку и Бечу, све приметнији је напредан и у обради земље и у чистоћи усева и у стању

у Главола как да је рок за вршају врло кратак, а да се неке воћи број привредна засадишта

четине. Све niše preovlađuju veštačke lišade — a narodno prvena detelina, sve se više viđa i šeherne i stocne rene — čitava polja. I ka što je zemljište taasanije, položaj sva severnija, tako je i podlebe sve blažije, jer vlažnije, kudatru (uosen) sve raznovrsnija. Iza Bruka čitane su niše pod jednostavnim gradinarstvom: pasu, radi buranije i rani kupus seju se za potrebu mnogožudne prestoniše — Beča. Pasu, mračniji, i kupus krupni i zeleni braušnjašci. Raj i ovas sve niše preovlađuju u ostalom stromu žetu i za vodu i za stocnu hranu, a ječam za pivarsku potrebu. Pšenica, kao prinosom nepoznatija niše više dolazi na četvrti mesto. I ovađa je ovas ove godine pojačanošiji usev. Ali niče je beribet, ako ne vrlo dobar, a ovo preko srednje pravečnog letavnog prinosa.

A ka da se prehe Beč, što se više nalazi ka Moravskoj i Českoj noži sve prijatnije — ladinosti je, pa šta piše i ladije, da se, može na polju sasim prijatno osehati čovek, obučen u vrskapat porok tanog letnog odla.

U niče je na ovoj pruzi cela Česka, de Praga, jeđa leđa, nasmejana, ružno-zelena i bujna... velika gradina. Niče utrine i prlušne, ili pehe neobrađene zemlje, niče slova između orniča, niče trna, ni korova. I da po jeđron zeleniju žita nema mnogo ušetane žute dišne slanine (dišne rotvine), smelo bi se reći za Česku zemloradnju, da je primer zemlje bez korova.

O koida prijatnost za otih tela, sa blagosti podlebeđa, dospin iz sred paklene žege i sunce, u ovoj svež i vlažan naduhu; koido iznenađenje i bodrost duha, dišne uma i napisane oči; u ovoj vednoj blažoslojenoj i lepoj gradini. Gde kašak je to miris... sveže pokošeno seno, bujnih debeh i jakih otkosu, čitanih banaka ponažanih po zemlji, izmešan sa krepkim mirisom četinaru na sve strane i... kitičastih bagrenova tek sad ušvetanih, da se drveta bele kao pod snežnim kitama, dođe je u nas skoro pre mesec dana prešetao.

Pa ove dišne čirno-jeđre, sa podmlađenim letorastima prošarane čelini surom bojom, pravilno i kao pod konac sašane, ili prošerene i potresane četinarske šumine, što u pravilnim dužnicama, presecaju i ograbuju u vešim ili manjim poljanama, buve-solne lišade, napodašene i neštacke, ili prirodne, i čiste, bogatom letinom pokriveno žiwe. Sela ušerena s domovima zidanim jedinstvratnim i dvostrvatnim, u svakom po nekoliko fabrika, ka maži ili veži gradini, mnogo to mnoge naše krive i prlave palanke... slika blagostava narodnog. Pa oni drumovi kao dlan ravni, ka dvorane čiste, utrine i dobro nasuti, na svakom prelazu na most, na svakom usponu, na svakom najmanje po živoj ljudski mdele opasnom mestu, obebežene nizom lepo otisanih kamenova mešana s obe strane... znak reda i poredka. Na sve strane šiiri se neolagodna slika rada, marljivošće, vrednošće i trudoljublja. Na svakom koraku vidi se i oseća se, služi se, da je odev poliooprivredna nauka vodila i učiteljska praktike na delu i u najvažnijem kutku.

Severnija položaj, sa snežnim i dužim zimama, za natapanje orniča vlagom, obilje šuma, vlažnost naduha, obebežuju Českoj dovoljno padeža iz neba, da su u ovoj stome i hladne godine, nepoznate i nemoguće stvari. Pa još i to me umišnost i znanje obrade zemlje i neobična, neuvučena vrednošća i mar!

U Českoj je beribet nešerben — sva letina je odlična. Živo pod sve bujnosti i kod učestalih višna, nema se čak božati ni zlošta, kako je zemlja snajna s umišnog zuberne i kako je usev vložem dovoljno svetlosti i vladuhu sa pravilne vrstane sete.

Krompir i rajk glavna su zleđna hrana. Krompir je uz to vrlo važna industrijska biljka, kao i šeherna ređa koja se u velikoj meri na sve strane seje. Ječam pivarski sliđa

među prve na svetu a hmeš je roba tražena za pivovarstvo celoga sveta.

Prvena detelina, lupnera i esparjeta, uz fabrične otplade, a narodnog rezanja od šeherne rene, uz svakogodišnje zasejane orniča i s jednogodišnjim piškim usevima... to su pouzdani osnovni snajnog i prihvatnog stovarstva Českoj. Ona stoka ne zna za gladne i šmirivne žmionice... no je svetla, gojna i bujna, krupna i ugledna. Mlekarstvo i mlekarina industrija u silnome su polletu... a nadruge proizvodbače na svima poljima zajedničke nabavke, prodaje, i prerade, to su manji temelji narodnoga blagostava u zemloradničkom ređu.

C. P.

NA STOVARIŠTU KOĐ SRPSKOĐ POĐOPRIV. DRUŠTVA KMA NA PRODAJU

1. Pađuova s gvozdenim i s drvenim gredeľima
2. Drľčaca dvedolnih i trodelanih,
3. Drľčaca za livade,
4. Vrana za livade (t. zv. livadsko rende),
5. Kojbinovanih gvoz. okopačnica s otgrčaćicom,
6. Univverzanih okopačnica i kućnivačora,
7. Vaľčaka gvozdenih,
8. Sejalica vretanih „Viktoria“
9. Žetvarica „Favorita“
10. Vranica sa vlatom, naročito za brđoviti-je krajeve
11. Veľalica
12. Trijera „Hađdovih“ raznih numera i cena,
13. Kojnskih grabľi za seno
14. Ručnih senjkih presa
15. Senkalica za seno, slamu i šašu,
16. Krijalica za stocnu ređu i dušeko
17. Kruľčaca za kukuruž
18. Prekruľčaca za kukuruž i za jašto.

Savju pečlarskih, vobarskih i vinoogradarskih potreba i sprava, plavog kamena, rafije, sumpora, zapračivačaca i prekalica.

Društvo će uskoro izraditi peonošnik najglavnijih sprava, a dotle neka se poručioce uvek prethodno obrađaju za cenu.

Br. 3629. Po kancelarije Srpskog Poľoprivrednog Društva 10 juna 1908 god. Beograd.

OGŁAS

Srpskoj zabrici stakla u Parafanju potrebno je 500.000 kg. rajane slame. *Slama mora bišiti samo rajana, nerašena i mašiom ne vrišena veš rukom šrešena.*

Prijem u Društvenoj zabrici u Parafanju. Primlaš se i mađe količine kao: kola selčaca i odmah isplašnjaše od. Naľba se sa jeđan divar više od 100 kg. od pičajne cene obične slame.

Srpska akcionarska
fabrika stakla

Pređeh 24 broja „Teška“: — Glasnici: — Značaj ođabiraња jeđnaka uopšte i s pogľadom na gajenje žiwinje u cilju povećanja prinosa jađa. — Pripremaње stocne hrane preko zele godine. — Iznешaj o mlekarima takmičarim, na stečaj! — Glasnici: — Glasiovi sa otvorne. — Oglasni.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНШТУ

ПРЕГЛЕДАТИ И РУКОВОДИТИ
ЗНАЉКУ И

Српског Пољопривредног Друштва
у БЕОГРАДУ

ПРЕГЛЕДАТИ ПРИЈЕМАЈУ И СВЕ
ПОШТК

По основу годишњег ревиза од августа
1899 год. На 204 преливају другити
новс кошта болелити

ЦЕНА ОТЛАСИМА ИЗДОВАЊА
ЛЕ НА ПОСЛЕДЊОЈ СТРАНИ.

ПОД НАЈВИШНОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

За Српско Пољопривредно Друштво
Печатница ВУЧКА С БОГДАНОВИЋ

Одговорни Уредник
ВУЧКА С БОГДАНОВИЋ

БОЈОР 25.

НЕДЕЉА 22 ЈУНА 1908 ГОДИНЕ.

ГОДИНА XXXIX.

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ
на годињу 6 ден., на пола годиње 3 ден.
Чланови комисији, чланови свих дру-
штвених удружења, пош. званик, вој-
нички стале, кадаре, бане, манастири,
земљородношко задруге и сукери нука
добивају лист у вола цено, ако волако
претплатају унапред за ову годињу.

ВАП СРБИЈЕ

за год. 8 ерак или 4 еор, аустр. ер.,
по срп. пољ. ерци, удружени и ваљони
чланови као и српско земљородношко
задруге и читавоце, цркви, школе и
манастири добијају лист на 6 еришка
или 3 еор, аустр. ерци. кад унапред
ценове претплатају и кад се претплатаје
код само удружених преко пош. по ле
се лист слази.

ДР. МИЛОВАН СПАСИЋ

оснивач, први и другогодишњи председник Српског Пољопривредног Друштва

*Говор Вучка С. Богдановића, председника Српског Пољопривредног Друштва при
опишцају с посмртним остацима покојниковим)*

МИТО

„Во учени, из од одак ода,
гиз је једна струка рекао
рече док. Тај је свикао ги
нио заступта ке, мислени-
ство, по вајалии свески о-
свијет“, рекао је једна уна
ваљонка Чошпаа Сивет...“

Ко постигне оно пошто-
вани и врли покојниче,
што си ти постигао, умом
свакиим, а духом вели-
ким, као човек сасвим
друге струке, али на ви-
сини савремене просве-
ћености свога доба, про-
зирући у будућност, што
си постигао истицањем и
проповедањем начела: —

*Да без просвете и без
привреде не може ни је-
днх грана зе малеке уира
ве напредоваши и народ
до благостање доки; —*

Тај је заслужно нашу
пуну и срдачну благодар-
ност и признање, ту бла-
ску која нарочито у Срби-
ји ретко рабто, што рекао

нок. Таушановић кад те
је про 16. година, прили-
ком прославе 50-годиш-
њице јавнога и књиже-
ног твога рада, као пред-
седник Српског Пољоприв-
редног Друштва, на челу
својих другова, поздравио.

И не само да си за жи-
вота заслужно венца при-
знања и благодарности за
начело које си истицао и
проповедао, но још и ви-
ше што си то начело и на
делу остварио радом сво-
јим плодним и благотвор-
ним и на просветном и на
привредном пољу.

Једно од твојих понај-
већих дела, у духу твога
великог начела, а на на-
шем, на привредном по-
љу, то је остварење ам-
мисли твоје и твоје десе-
торуце другова, од којих
су те још двојица само
надживела.... Дело да вод-

стицањем духа удруживања, истицањем приватне иницијативе, у делу снаженија и jaчања пољске привреде, створиш данас већ моћни стојер заступништва пољопривредних интереса — Српско Пољопривредно Друштво, чије је данашње представнике дуг благодарности окувао, да ти па доседа оном дому, чије си темеље пре испуних 40 година ти ударио, у име своје и у име српске пољске привреде, унаже последњу пошту.

Др. Милован Спасић, јавља се као радник на нашој струци, он коју је још велики Хумболт рекао, да у рукама пољске привреде почива имућство, моћ и снага државе, — тек после 20 година проведених у служби и у раду на другим струкама. Од 1864 године, кад је постао начелник економског одељења министарства финансија и од када је, како је сам говорио: „по сили околности постао економ“ почине и његов рад у економској, а посебице у пољопривредној струци.

У времену, када је он као државни чиновник и то као шеф одељења коме су свадали у дужности брига и старање о пољопривредној струци, веома је се мало помагало у Србији на ту струку, која је занимање 9/10 становништва наше државе. Онда се још мислило: „Зар треба још каквог знања и науке и то коме, како се оре и копа.“ Тако је мислио наш неучи земљорадник, па тако на жалост и интелгенција и државна управа. Тада је мало ко и умео схватити колико је важан и користан рад таквога друштва. Није ни чудо што је мало помагача било и што је покојник још дуге година затим морао понављати својим личним напором и радом подржавати прво друштво за пољску привреду. Ни сама наша престоница, која у то доба, у првим данима после општре зиме и снегова — по причању самога покојника — није знала сем првих зелених коприва ни за какву рану зелен, па ни за спанаћ. Данашња овако велика и модерна престоница, ако хоће да цени колика је добит по њезино грађанство, што почињући од саме зиме, па и кроза зиму, преко целе године има у изобилју и свега и свакојаког пољопривредног производа на својим трговима, — треба да је захвална овоме човеку; јер Друштво за пољ. привреду беше то, које прво крчаше пута провађајући разне зелени и варива.

Колико тек треба да је захвалан наш пољопривредник, који је само и једино преко пољопривредног друштва, почињући од пре много година, добијао не само савета и практичних воука, већ и саме справе и разво семење. Та и само знање и употреба плуга, па је огромна заслуга Друштва, које их је прво завело и почели растурати по народу. А шта се тек има рећи и за све друге справе пољопривредне, које су такође преко пољоприв. друштва познате и примењиване. И стога баш и припада покојнику велика заслуга, што је као човек другог образовања и друге струке, отпочео обављати размишљати, о путевима и начинима, како треба помоћи неучком земљораднику, како га покренути и поучити... како треба радити на унапређењу пољопривредне струке.

Као начелник економског одељења у министарству финансија, покојник Спасић је предлагао још у

она доба: да се *оштите народне шуме оградиче* и да се изда *нов закон о шумама*, према духу савремене потреба; да се *установе шумари*; да се *изда пољопривредни (аграрни) закон*, у који да уђе све оно, што се пољске привреде тиче; да се *постојећа еснафска уредба* укине и друга савременија изда ит.д. За његово доба, у економном одељено, нешто самим његовим радом, а нешто у учешћу са разним комисијама, израђени су ови пројекти законски: *о панађурима*, *о дошесима* или царинама; *о занашлијским радњама*, *о сеоским дућанима*; *о уштану вљену земљоделско-шумарске школе*; *о ратарницама*, *о башинским њивама* и т. д. Од тих пројеката неки су и законски а из неких их узете само поједине одредбе, као измене и допуње постојећег закона, а многе пројектоване законске одредбе, нису на жалост ни данас остварене. По његовом је предлогу усвојено, да поједино одељење министарства састављају и водносе годишња извештаја о раду, па је и он свако године подносио извештаја о раду наше ондашње економске струке. Шта више, на основу нарочито прибраних статистичких података, он је први саставио и штампано: „*ареглед о засејаном земљишту*“.

Али поред овог званичног рада по дужности начелника економског одељења — покојник Спасић највећу је заслугу као што рекох и признање стекао, што је први покренуо мисао и непрекидан заузимање уопео да се *оснује данашње Пољопривредно Друштво*. Њему с правом припада та велика част, да се *зове оснивач овог друштва*, чији је рад кроз 40 година порастао се до града великих размера у корист наших пољопривредника и наше домовине. Мисао о оснивању Друштва покренута је 1867, а тек 1868 г. пошто је покојник најпре придобио за то ондашњег министра финансија и једнога члана намесништва, споразумно са својих 10 другова, економа, шумара и пријатеља пољске привреде, одлучено је, да се Друштво установи. И на основу ове одлуке чланова оснивача, покојник Спасић и г. Чедо Мijatовић израдили су устав — пранаца — која су у јануару 1869 одобрена и од тада је Друштво отпочело рад.

По не беше само тењскоме оснотати Друштво, но још већа одржати га и показати какве корисне резултате од његова рада. Нарочито у оно доба, када поред поменутог слабе пажње, која се пољској привреди показивала, не беше ни довољно школованих људи, посленика, а најмање добровољних посленика по тој струци. И у томе је покојник Спасић показао много воље и издржљивости, труда и поштованња, колико да се Друштво одржи, толико још и више да се, оно учврсти и да српски земљорадник увиди, да му је то Друштво потребно и услугама својим корисно. Од поставња, на кроз пуних 12 година узвештоме, Спасић је био председаник Друштва, па је за време свога председаништва 6 година био и уредник друштвеног органа „Телжана“ сугађујући и обилатом сарађама на исту. Већ само то залагане суоварних факата довољно кажу колико је одлучно воље и живавне издржљивости требало, па да се не маљакне; нарочито још кад

се зна, како се у оште управе у свима удружењима тоши одржавају, било са одсуства, премештаја, било због других послова, било и са самог немара њихових чланова.

Поред осталог рада, који је Пољопривредно Друштво од свога постанка до данас показало, на постављеној му основици, а посебнице од свога постанка, па за све време председниковања покојниковог и за који рад припада заслуга и признање како њему као председнику, тако и осталим помагачима његовим — лично се има признати покојнику у заслугу:

1. Што је С. П. Друштво у самом свом почетку добило чврсту основицу и у моралном и у материјалном погледу т. ј. што му се све више и све већа важна поклањала и од приватних и од стране државних чиновлаца и што му је пружена материјална државна помоћ у озиданом дому, као и у редовној годишњој државној платиори у новцу;

2. Што је то Друштво било у стању да још у првим својим годинама привреди у Србији прве — четири пољопривредне наложбе (2 у Крагујевцу и 2 у Топчидеру).

У најранијим потезима, ово је летицивом изнет обилат рад др-а Милована Спасића, на унапређењу пољске привреде. Он можда није потпуни, али је веран. Пољопривредна струка у Србији, а особито С. П. Друштво, имају много да благодаре човеку, чији су смртни остаци данас пред нама, али чији бодри дух живи у нама, човеку, који је се пре четрдесет година тако својски, тако зблиски и тако издржљиво, тако успешно и са самопрегором, почео бринути о њој. Њему ти већа слава и хвала припада — што он по струци и није био пољопривредник и што га је и њој поред патриотског осећаја као Србина, по свој прилици принукао и извесна инстинктивна наклоност као си на осељачког, чији је отац био земљорадник.

И на овом последњем земном растанку с телесним остацима твога великог духа, ако има духовног живота и после смрти овде на земљи, као што религији верује, ти врли покојниче, духом у својој средини, видети и осећати мораш, уз тугу голему, синова и кћери, унуцића својих које остављаш и који туже за тобом и *наш бол*, што се растављамо с оним, на кога смо се свинкли 20—30 година, да га слушамо и да га виђамо у својој средини, како нас подстиче и крепи, како нас саветује и ободрава, да не малакшемо у раду и да истрајемо у слову; видети и осећати мораш да само које си усејао пре 40 година, разраста се у све веће дрво пуно кориснога плода; видети и осећати мораш, како ти је пољска привреда за коју си толико делао, како ти је творевина твоја Српско Пољопривредно Друштво, и дубоко потрешена тугом, али и охваћена неизмерно благодарношћу, кад ти данас на растанку са смртним остацима твојим каже: *Др-е Миловану Спасићу, Слава ти, Слава!*

Вршидба

Вршидба је онај жељно очекивани посао, који пољопривредници с нестрпљењем очекују и који ће на често да им покаже, какви су и колики плодови њиховог труда. Вршидба је доиста најмилији земљоделчев рад, али и најкритичнији за то, што немамо никаквих нарочитих шума или наслона, под које би смештали поживљено жито, већ га донемо у стогове и камаре и остаје под ведрим небом на гумњу често до саме јесени да кисне, труди, да га једе стока, мишеви, тице; да буђава и зрно прокиња. Инокоси, не могу често ни на гумњу да свезу поживљеног усева, већ остављају у кртинана на њиви да у пола пропадне. — Зависи дакле све од срећног случаја, да се „не окиша“ иначе окиша ли се и потраје ли дужи мочарно време, онда и најбоље саденуте камаре и стогови прокину, зрно прокиња, за тим се упали, и рана готово — до уста тако рећи донешена — пропадне.

Тако је код нас до пре кратког времена било; у забаченим крајевима Србије и данас се врши вршидба са највећим јавашљуком.

Но како су се привредно прилично знатио измениле, то се дојакновим примитивним начином вршидбе мора сасвим одбацити; вршидба се пак мора везати, за одређено време, јер то пијачни захтеви налажу и не сме се у ведоглед, па чак и за саму позну јесен одлагати. Вршидба се, онда понављамо, мора одвицати и што пре довршити.

Настаје питање: како и на који начин, да се вршу стричице?

Код нас је у маси привредника уобичајен вршај коњима и воловима на гумњу. Овај огњитачки начин вршидбе са свима својим недостацима прави је тип несавршеног рада и врло велики ризицир, да неовршена храна пропадне.

Колико се ту радне снаге утроши, колико зрна пропадне и у слами остане, колико се нечистоће унесе са семеном у њиве, шта биља од хране коју непогода на гумњу задеси и оне што неовршена остале, кад се време окиша, колико се натекне са набавком коња и како они пропадају и како је у души онога, који код лепе своје хране у стогове здеване, мора највећу оскудицу да трпи и на очиглед да му храна пропада само за то, што му време не дозвољава да се врше — то најбоље осећа и зна онај, који тај посао ради.

За то овај преживели начин вршидбе, где је год то могуће, треба као што рекосмо одбацити и *увојшши вршај машинама вршлицама*.

Ако је питање о увођењу мишина вршлица пре 20 година улазило у област решења оних питања, за која се мислило да ће се чекати још неколико десетина година — то смо се у очекивању преварили. Ми налазимо, да је питање о замени људске и сточне снаге при вршидби, потпуно решено у корист запољења и одомаћивања машина вршлица: *запрежних са вишлом* (геплом) а највише *парних вршлица*, с том напоменом: да иже решено у оном правцу којим су га пољопривредници уну-

бивали и како су они желeli, већ у правцу опасном по лаконислене пољопривреднике.

Код свих невоља као што су: осетни повлачани издаци, изнежбаност у раду, техничко знање и рентабилитет на уложени капитал, оскудина у добрим мајсторима и руповаоцима машинама и паз, увоз у Србију, нарочито парних вршалаца, узео је велике размехе. Нећемо да поносимо статистичке податке, колико, каквих и у којим крајевима Србије, има парних вршалаца, јер је то у неколико прилика чињено, али ћемо овом приликом да утврдимо: да су агенти појединих фабрика прерисали Србију, натуралићи нашем земљораднику парне вршалаце и др. пољопривредне машине. У колико смо пре 20 год. имали разлога, да нашим земљорадницима указујемо на корисност рада пољоприв. машина у опште, нарочито парних вршалаца, у толико сада имамо пуно и много јачих разлога, да наше пољопривреднике упозоримо на начин набавке ових машина и на ваљаност истих.

Наши земљорадници допао да уверена: да се парним вршалацама најбоље, најинтзивније и најбрже врше и да могу имати лепих изгледа на добру добит од ујма, — без великог преомишљања, набављају поједини парне вршалаце на отплату од фирма и агената, који им понуде повољније услове. — Мање више услови су код свију препродаваца, агената, ови: да земљорадник стави питању на све своје имање (одег одог дела законом обезбеденог) за обезбеду дуга фабрици. Оваком набавком пољоприв. машина посредници — агенти — извукну главну добит. На једној парној вршалаци чија је вредност 7-8000 динар, посредник заради 2.700—3000 динара. Рокови исплате су кратки а најдужи 2-3 године.

Ма да смо уверени у корисност вршећих машина, ипак смо одсудно противни овако лаконисленом задуживању сељака, јер у много случајева немогући да одговори својим обавезама — остаје без имања и упропасти своју породицу.

Сем тога: ни једној страниој фирми, не би требало дозволити продају пољопривредних машина пре, но што буду опробане и од стручних лица призната њихова ваљаност.

Увођењу дакле пољоприв. машина, више су припомогли спекулативни обавири. Богатији и имунији привредници који засевају веће просторије стриним усецима, имају рачуна да набављају парне вршалаце тим пре, што су они махом у положају да пошто врше своју храну, употребе такве машине и па туђим вршалацама за извесну накнаду, ујам, Сиромашници, па и привредници средњег стања, користе се употребом машине само тако, ако у њиховој околини буде имало у раду парних вршалаца.

Важно је запета а и нужно да се *поради на решену питања: на који би се начин вршила целосходнија набавка и употреба пољопривредних машина, као и то: да се ова набавка подвргне озбиљној и стручној контроли.*

Од тога, по каквом је времену усев пошњевен, да ли је подешено право време зрева, да ли је на

време и чисто овршен и арно отшњено од плевне, земље и разних урочица — зависи продајна цена хране. Сем тога, наши пољопривредници знају, да постоје компаније за прелет житне хране и да дозволјају продају и извоз само у оном случају, кад је потпуно чиста и за извоз спремна, те већ и због тога, на нашим пољопривредницима лежи једна обавезна дужност, која им доноси и личну корист: да храну житну (шеницу руж, јечам, овас и крушчи) где је год то могуће, врну на парним вршалацама, не је уредно чисте и сортирају (тријеришу) арно. Које пак вршалаце немају тријера, неопходно је нужити да храну понова на тријеру или на парочитим машинама сортиралицима пречисте.

Нека дикло сваки пољопривредник хита да што му је год могуће пре одлучно и свршава вршадбу, јер ће само тако што пре доћи до новца и имати већу добит за свој труд и капитал уложени у летину; нек се не вара ни један земљоналац, да ће насигурно уграбити, да по лепом времену оврше све што је пошњено, па да нежљивитиу стриниу оставља оплаш или никакко несаведену и неосигурану противу временних невоља и разних штеточница; нека не губи нико на вида, да је вршадба с обзиром на све поборјане напомене и на начин како се у маси најбога народа још врши, — најинтзивније посао и да га не треба ни за један часак одлагати; и напоследку нека пошњевену стриниу пре вршадбе тако осигура од временних невоља, као да би му месецима стајала онако неовршена у стоговима.

М.

ПОБАЦИВАЊЕ КОД СТОКЕ

Свака стока може да побаци. То побацивање, кад год се деси, свакад је напорно и може да се појави само код једног или код више маринчета, а често и као зараза.

Од свију прста стоке краве понајчешће побацију; после њих долазе кобиле и овце, и најзад свиње. Краве су већ по природи наклонене да побацију, тако исто и старе, изнурене овце, чему је узрок њихова органска слабост, а ово се омет по најбоље тумачи честим испадњем материје при телу и честим грозницама за време пошња бремена.

Млада, бремена стока, кад нагло храну и климу промени, не само да радо побације, већ остаје и наклонена за побацивање на дуже време. Краве обично побацију у 5.—6., кобиле у 4.—8., овце у 4., свиње пак у 2.—3. месецу.

Главни узрок због чега стока побације извесна је заразна материја, која још није сасвим познана, али се зна позитивно, да је материја, што производи побацивање код кржава, један кратак, сразмерно дебео бацил, тако звани *Korynebacterium abortus infectiosus*. Овај бацил долази посредним до дром или непосредно у материју, где изазове катар и запаљење слузокоже материце, надразни јајнице (оварије), а то је већ довољно, да стока побаци.

Изгледа да се ова парзна материја не ограничава само на јајнике, већ се исто тако, као што је дошла у материцу и у јајнике распростире и на плод, који умртви, што је онда узрок да стока побаци.

Заразну материју преносе у већини случајева мушка приплодна тра, која су парна са већ зараженим женским животињама. Сем тога, контакти може да допре у полне органе са стајске простирке и са стајског батова, који се пре и за време побацивања упрљао изливом из полног уда, избаченом постелицом и плодном водом, у којима се увек налази много поменutih бацила.

Код кобила производе побацивање такође микроорганизми, по *Ostertagia streptococci*, који допру у материцу или кроз појнице (*vagina*) или путем крвног тока и производе исти процес као бацил инфенциозног побацивања код крава.

Сем овог, у главнеио најважнијег узрока побацивања има још и много других, исто тако важних узрока, као што је овај, који или сами по себи могу побацивање да проузрокују, или само организам да учини наклонен за лакше примљиве заразне материје, која потио изазове побацивање. Ови су узроци врло различити, а најславнији јесу: 1. спољне механичке повреде као што су: ударни, несретни падови, негодни скокови, тискање животиња једно уз друго; 2. болести, као: грозничава стања, коњика, нарочито коњика што долази од нагомиланава гацова и прелеза, надуи и т. д.; 3. изазоб, услед пијења хладне воде и узимања сирнане хране, промаје, хладног лежишта и рђаве стаје; 4. дијетна грешка, као нагла промена у храни, нагао прелаз са сусве на зелену пилу, храна мршава, тешко сварљива, буђава, устајана, кисела, а нарочито тавка, која је кукулом замешана као и она, што брзо наима; 5. изазобе отровне биљке; 6. заразне болести: мајламе и контакције и 7. наследстао од родитеља.

Од свију ових побројаних узрока најчешће побације стока због изазоба. Назоб толико може да надражи материцу, да се ова на мах стане силно грчати и истегати и истеривати плод.

Кад стока хоће да побаци, онда јој прво покрвени слузавоко појница и отече стидница. Одмах потом стане из полног уда пурити прљаво-првена, тељљива течност, Маеко пресуши и угрша се. Од прилике после 3 дана, од како се показале ове прве претече болести, престане излив који увек попрати слаба гроаница. У ово доба плод у материци већ је мртав и стока га избацује осећајући при томе врло јаке болове. После свршног побацивања излив се олет појави и траје дуго време. То су значајни знаци заразног побацивања, иначе наступа побацивање нарасно, без нарочитих претеца.

Лечење састоји се у главнеио у предупреживању свих ових узрока што смо их напоменули, да могу изазвати побацивање код стоке. Најславније је, да се сва стока стока одмах издвоји, кад се болест појави и премести у какину другу, угодну појату или стају, која се може згодно проветравати. У овим појатима п стајама мора се бромона стока засебно неговати и хранити и последнеио

морају се прати њине полне усмине, појнице, реп и унутрашња страна задњих бутова са 5 од сто литалном водом. Од чувару нико не сме долазити у додир са болесном стоком. Добром негом и храном, а нарочито честим проветравањем стаје можемо стоку сачувати од побацивања. Постелицу и побачени плод треба с места уништити; најбоље их је осалити или укупати дубоко у земљу. Затим треба цеду стају из основа дезинфицивати: јасла добро опрати шећем, дуварове окречити, земљу прокопати, на онда прелити карболном киселином и посути кречом.

Стоци која је побацила ваља испрати појнице и материцу са млаким дезинфекционим течностима (2%) раствором лимона помоћу иригатора. Биковима и пастувама, који су парна са кравима односно кобилама, које су побациле, ваља прати полни уда и мошнице 2-3% раствором креолина или лимона.

Брајер препоручује као превентивно средство против побацивања подложно узбизавања 2% карболне киселине, недељно по 10 осм. т. ј. по једну цуну бризгалицу, почев од 5. — 7. месеца бремености. Пићање о заштитном калемљењу против заразног побацивања још није решено.

Стоку која је једном побацила не треба за прилод употребити све дотле док излив из полног уда са свих не пресуши. Када се поново буде парила, ваља јој наћи ногог, свинаког бика, јер у нагледу је, да ће нови бик потоњем нараштају дати бољу и јачу конституцију, те ће стока бити мање примљива за заразну материју.

ИЗВЕШТАЈ

Српског Пољопривредног Друштва о млекарима такмичарима за расписану награду за стално произвођење доброг преног масла (бутера) у већем размјеру, а по модерном начину, који би био трајнији и за пренос подеснији

(Описано)

Производња по квалитету и квантитету.

У задружју је млекарину унето од 1-ог јануара, па до краја септембра оне године укупно 13957 литара млека краваље. Оваје је млеко употребљавано врло мало и то само за пошукљаје.

Унета количина млека од 15957 литара употребљена је овако:

	ЛИТАРА
1. Продато као пуно маеко	5025,3
2. Подсепрено за „гучевац“ и „империјал“	6445
3. Сепаровано на сепаратору	4344,3
4. Продато као кисело маеко	142
Свега	15957

Из 4344,3 лит. сепарованог млека добијено је 937,5 лит. павлаке (21,5%), од које је пролаото 31 литар, а убукивано 906 литара.

Из овог 906 лит. павлаке добијено је 147-330 кг. масла.

Ово је масло употребљено овако: продато 109'630 кг. по 4 динара; предајено у „империјал“ 34'650 кг.

Од млањене је продато 150 литара по 0,10 дина. банским гостиња.

Од подсиреног млека израђено 13570 кг. императора, у калупчицама по 80—90 грм. који се продају по 0,25 дина. комад, „шунца“ 493 комада по 1 кг. („мали тучени“) и 9 комада по 2 кг. („велики тучени“). Тучени се продаје по 2 до 4 лит. килограм.

Посног је сира израђено 26760 кг. (из 3374 лит. оплањеног млека) и продаје се по 0,40—0,50 дина. килограм. Ради производње масла, млекарница је снабдевана: 1. ручним афрасепаратором, који може да опрати до 300 лит. у часу.

2. холштајнском бубкалицом за 35 литара павлаве (2½ пуњењ);

3. ручним твџачем с ротирајућим столом и ваљком.

Израда масла. Ма да пред нашим очима, због недостатка готове павлаве, није рађено масло, већ само сепааровано масло, ипак се може веровати, с обзиром на справе за производњу масла, којима млекарница располаже и на контролу, која се врши од стране Санезовог инспектора млекарства, да се масло израђује на савремен начин и ако можда не технички савремено.

Масло се гради из павлаве, добијене на сепаратору, која је престајала 24 часа, дакле применује се једна врста заниселанова павлаве, те отуда и маслу припада врста „масла из киселе павлаве“ (Säuretauh-Butter). Да ли се то закиселаване изводи приликом, да павлава не буде недокисла или прекисла, о томе не можемо рећи ништа, јер то нисмо могли ни да посматрамо.

Масло се продаје у самој банји Ковилачи или преко Савеза у Београду.

Иа тоо лит. млека добија се око 3-5, кг. масла, што значи да у 1 кг. масла иде око 28 лит. млека. Од целокупне количине применене млека прерађено је у масло 27%, продајо као свеже млеко 31%.

Док је код жагубице млекарске задруге један невантан проценат продај као сирино млеко, док је код ове задруге, као што се из наредних бројева види, до 31%, остато као сирино млеко и то по 0,20 дина. литар. За време бачке сезоне (Ковилачи) престаје скоро сасвим прерада млека, а наступа продаја сириног млека.

Млекарски завод Милана Николића и другова у Крагујевцу

Постанак и тип. установе. Завод је основан 10 октобра 1905 год. на основи трговачког мешинотног ортаклука, са 9 јавних и остало јавних ортака. Продајница капитал износи 50000 дина, а до сада је уплаћено 10500 дина. У удружење улазе чланови сињу занимања; ту има и трговца и чиновника готово свију струка. Удели су од 500 дина.

Снабдевање млеком. Оно удружење ради на другој основи него ли млекарска задруга, јер чланови млеком у опште не држе краве. Краве су својина удружења, које ради одржавања крана и производње масла има код села Мешовца једно имање, већко, 44705 ха. Од ове површине долази:

на окувину	3	ха
шуму	10	„
зиратницу	9	„
динаде	2376	„
Свега	4485	ха

Од стоке удружење има данас:

краве мезара	34	грла
бикова	1	„
телеца	18	„
овцова	2	„
коња	3	„

Удружење набавља краве из околине, већином различите мелене, и када буду погледали извесан минимум млека, продаје их. Оне је године набавио и једног сименталског бика од Држ. сточарског завода. Добијена се телца, продају на крагујевачкој пијани (0-30 дина. килограм), а кунују их и сељаки за прилози, јер су сијали порастом и обилком одијели од сељачки. У стоку је уложено око 10000 динара. Сем масла, које се произведе у стајама, удружење купује и млеко од околних сељака, а плаћа га по 0,18 динара литар.

Преглед производа, докупљеног, продатог и прерађеног млека од 1 октобра 1906 до 1 октобра 1907.

		Л И Т А Р А			
		прерађено	купљено	прерађено	продато
М Е С Е Ц А					
1906	октобар	3125	924	978	3071
	новембар	3698	1634	2086	3266
	децембар	3936	1444	1633	3747
	Јануар	4368	1462	1609	4221
1907	фебруар	4039	2626	2650	4015
	март	3660	5432	5542	3550
	април	2770	9541	8767	2532
	мај	4091	14554	16054	2588
	јуни	3407	8649	9954	2102
	јули	2925	2041	3066	1900
	август	2665	856	1101	2420
	септембар	2638	—	61	2577
		41330	49150	54491	35989

укупно 90480

Млекарница и млеко дробене. Код села Мешовца, око 4 км. источно од Крагујевца, удружење је подигло на своје имању стаје за стоку и млекарницу.

Млекарница је углавном сграђена од тврдог материјала са сугеренским одељењима. Горје су станови за риковање млекара и надзорника имања, а доље је радионица за израду сира и масла, у продужењу радионице појам за арене сирена.

У свима је оделенима пад од бетона.

Сем ове зграде, која има непосредно интересе, радионице сачињавају још 1 стаја за око 10 крана, практично од врло дине грање подигнута, 1 стаја за телца од чатме, 1 кош за кукуруз, 1 чемас са два покривена (под кровом) бањена за хлађење и чување млека.

У зграде је уложено на 10000 дина, а у прибор 5000 дина.

И јоу је у зграду за млекарницу доста уложено, ипак би још се, с гледишта млекарске технике, имао по штогод да замери. Локали за производњу масла и сира у непосредној су вези, а појам за арене сирена неуудесан и с два предња локала такође у непосредној вези. Удружење се ниси мишљу да у што краћем времену изгради један појам за арене сирена у виду легума у браз, које је кисе млекара.

Производња по квалитету и квантитету

Ради производње масла и сира млекарница је снабдевана потребним машинама, које су оне набавио од познате фирме Bergedorfer — Eisenwerk, Bergedorf Hamburg. Тако се у млекарници налазе:

1. Аафа — сепаратор за 150 лит. у часу;
2. једна бубкалица с крилима на пољивој осовини;
3. ручни твџач, с ротирајућим столом и ваљком;
4. сто за казулљене масе и сира.

Израда масла. Масло се ради на савремен, већ из ранијих описа позната, типичан начин, из павлаве, добијене помоћу сепаратора.

Масло се ради у 3 квалитета:

- I из чистог крањег масла (продaje се по 4,80 дина. кг.);
- II из мешавине очнег и крањег масла (продaje се по 4 дина. г.);

III из сурутке (продaje се по 3 дина. кг.)

У 1 кг. масла I и II квалитета нише је 72—24 лит. масла.

Сем масла млекарница израђује и сирене:

„Литар“ — сличан тилдистком сиреу — (по 1 дина. кг.)

„Лепенак“ — очни сир (по 1-10 дин. кг.);
 „Менюнак“ — у калушима од 70 — 80 гр. (0-20 дин. комад);

„Посан сир“ („гофен“) (по 0-10 дин. кг.)
 Далека таблица налаже нам укупну производњу масла за време од 7 новембра 1906 до 1-ог октобра 1907 год.

	1907		
	I	II	III
	К В А Д Р И Т Е Т		
	К В И Д О Г Р А М А		
1906			
новембар (од 7-ог)	49. ⁰⁰⁰	—	—
децембар	42. ⁰⁰⁰	—	—
јануар	20. ⁰⁰⁰	—	—
фебруар	34. ⁰⁰⁰	—	—
март	37. ⁰⁰⁰	40. ⁰⁰⁰	3. ⁰⁰⁰
април	30. ⁰⁰⁰	34. ⁰⁰⁰	25. ⁰⁰⁰
мај	20. ⁰⁰⁰	63. ⁰⁰⁰	50. ⁰⁰⁰
јуни	3. ⁰⁰⁰	—	60. ⁰⁰⁰
јули	14. ⁰⁰⁰	2. ⁰⁰⁰	9. ⁰⁰⁰
август	22. ⁰⁰⁰	—	2. ⁰⁰⁰
септембар	3. ⁰⁰⁰	—	4. ⁰⁰⁰
	278. ⁰⁰⁰	140. ⁰⁰⁰	137. ⁰⁰⁰

Укупно: 576.⁰⁰⁰ кг.

Од целокупне количине приликом млена прерађено је, дјелом, у масла 11,6% (разликујући у 1 кг. масла 23 лит. млена), а продато као сирове (сирово) масла 39,7%.

Саме ове цифре говоре да у близини околишног центра, као што је Крагујевац, има највише услова за један рентабилан посао у продаји *сировог* масла, па се у томе правцу, нема сумње, и мора распрострајити будућа акција друштва.

Пољско добро „Јованићево“ на Бањици код Београда

(Мленар госн. Милана Јованића из Београда)

Овај мленар, на Бањници, принаста је својога госн. Милана Јованића из Београда.

Мленар се снабдева млеком криво, које су сопственост г. Јованића (25 комад), а и докупљује млеко од околних селана и то главно зими по 0,30 п. д. а лети по 0,17 и по дин. литар. Ради отуђена млека г. Јованића је у околини авазо и две „отуђене станице“.

Мленарница и њено уређење. Мленарница се састоји из 3 одељења:

I за испитивање и пријем млека;

II за сепарисање и буџвање млека;

III за пастеризовање млека и прањење сирена.

Пастеризовање млека врши се у 2 цементована базена, који се, ради пастеризовања, пуње водом. У њима се сприводи пара, да се лагреје на потребну температуру (75 с.), у коју се онда спуштају судови с млеком, које је намењено пастеризовању. Нарочитих пастеризатора нема. У овом се одељењу налази и казан за производњу паре, који се употребљава онда, кад не ради ложиловна млина, с којим је мленар у непосредној вези. У њега је казан за подсиривање, који се лагреја паром, сирарски сто и др. У свима је одељењима бетонски под.

Цена је а реда подигнута у врло скромном облику и размерама.

Производња по квалитету и квантитету

Ради производње масла налази се у одељењу 1 један алфа — сепаратор који може да опрати до 250 лит. у часу, једна холштајска буџвалица и 1 охладњача за млеко.

Како насва имади прилике да видимо на лицу места израду масла, то ћемо тај начин израде изложити укратко само по апсолути г. Јованића: Масло се даке спривава из пањлаке, добијене сепаратором и то на пастеризоване пањлаке. Пањлака се за тим закиселиња „чистим културама“ бактеријума млечне киселине, па када је достигла потребан степењ кiselости, онда се с њоме поступа по нећ познатој процедури за добијање масла из пањлаке.

Мајло се не боји.

У 1 кг. масла иде до 26 лит. млека. Масло налази добру продају у Београду. (по 4 дин. кг.)

Доље изложена таблица даје нам најбољи преглед количине прилавног млека, израђеног масла и осталих млечних продуката за време од 1 јануара па до 31-ог октобра 1907 г.

Као што се из ове таблице види, од целокупне количине прилавног млека прерђено је у масла 29,4% продато као сирове млеко 39,8%.

Преглед обрта мленара г. М. ЈОВАНИЋА на Бањници.

1907	Прилавно млеко	Продато млека	Прерђено у масло	Добијено масло	Прерђено у квалку (литерак)	Добијено квалку (виларака)	Прерђено у оброт	Добијено обрета	Газво у расту
	Лит.	Лит.	Лит.	Кг.	Лит.	Лит.	Лит.	Лит.	Лит.
Јануар	27487	16103	14767	605.44	1622	243.36	935	94	60
Фебруар	27450	20211	14614	584.56	1635	245.25	926	93	64
Март	27156	10020	14831	593.24	1598	239	932	93	75
Април	26323	9572	14086	422.58	1617	242.55	984	95	68
Мај	20000	9109	8236	312.00	1601	235	987	94	70
Јуни	18320	8732	7182	258.65	1510	210	830	80	59
Јули	17900	7053	8604	309.00	1554	222	624	59	69
Август	17964	8025	7761	287.85	1507	212	590	56	81
Септембар	20321	9481	8516	332.00	1634	245	635	62	55
Октобар	29180	10321	16296	651.84	1701	256	815	82	47
Свега	232401	92627	114893	4353.00	15079	2349.10	8254	808	648

Извештaji prikazuju Beograda i najredno povoljne cene nefalsifikovanog masla dopunjavaju narudu masla, ali kao što i one cifre govore, prodaja sirovog mleka ostaje, ako ne najzanimaj, a ono vrlo nizan posao mlekarница u blizini Beograda.

Radi lakšeg upoređenja dodajemo na kraju i ovo dis-
tablice.

Релативна производња масла од укупне количине унетог млека	Прерађено у масло %	Продато као свеже млеко ‰
Жагубичка млекар. задруга	54.1	1.1
Ковилачка „ „	27.1	31.4
Млекар. завод М. Николића	14.6	39.7
„ „ М. Јованића	49.4	39.8

Апсолутна производ- ња масла	Укупна ко- личина уне- тог млека	Млеко, прерађено у масло	Производ- но масла
	Лит.	Лит.	Кг.
Жагубичка млек. задруга	36207.5		852.75
Ковилачка „ „	15957.4		147.35
Млек. завод М. Николића	90480.0		576.500
„ „ М. Јованића	242401.0	114803.0	4353.500

Новембра 1907
у Београду

Прегледали млекарс:
А. Мијковић
члан Срп. Полковар. Друштва
А. Г. Јовановић,
члан Срп. Полковар. Друштва.

Искрице, пословице, изреке

Двадесет је сваки ошп селак који кукују месо од пасовина, да га у свеже димљаво ступи.

Пасека зрнвара има своју парципу технику — крајку која хитна није ништа друго но збир докљата здравог новчијег ризума по-
бројеног броја крвднина, али коју ће само онај умети достојно да
дени ко себи да труда да се научи хити је и ошавати је.
(изв. др. *Вихарг-Вил*)

Што кива култура, тач постовама достојнији бива рад.

Важно крајтакто животиње је основа будућности младог село-
виродника, научи познати ода ће се како унашти, зупи плодон,
ако је ову непоходно му потребну основу себи крикати.
(изв. др. *Дујинс Ки-Хан*)

Где је господар крајковца, ту су млађи сасили славни.

Једно пољско добро може пре поднети рђавог гавду, до рђаву
костулу.

Господар ја, господар ти, ко ће ниш ода обојици узиво читати.

Повика дођа до свога хлеба, кад нека вино ни једнога свога зуба.

Где много крајки крајку, како остаје мрав.

Најбоље је увек у најнејакнијој.

Нека сваки почита пред својим крајком, да ће дела у њему бити
чиста

Ко дубоко оре мора дубоко и љубити.

Питања и одговори

Жетелица за брдовита места

Питање. Млади нас будите добри извештати ме, колико
би испало да добијем преко поште на доплату једну ручну
жетелицу, коју би могао употребити у брдским пределима
као што је код нас, јер бих исту купио ових дана, а у
огласима, које сам читао, нема цене за оваке жетелице које
би ја узео.

с поштовањем
Љуба Јовановић
из Граца

Одговор. У одговор на наше питање дописником од 15.
ов. м. на извештају нас, да не постоје жетелице за жито
за ручни рад; има ручних косилица али за траву по парко-
вима а не и за ливаду.

За брдски крај могли би нејутим употребити комбино-
вану косилицу, која иначе служи за кошење ливада (а на-
злава као она на стр. 89 прилошког новчића, само што има
још дрвена пера иза ножа); она је за сточну снагу, стаје 450
круна у В. Пешти, чему као долазе до 40 од сто на акцију,
повољн и царину добијете приближно вредност исте спра-
не сваке у Београду.

Она се разликује у раду од пране жетелице (на страни
84-87) што нема грабље за смањивање влоса у страву, по-
се то мора ручним радом вршити, грабљима абдицирати от-
коси и што много ниже сече, жакје оставља крају страву.

Другако може препоручити павану ове справе, ако
сте у могућности, с њоме можете себи своје жети а и дру-
гима у најлакше такве, тако, да нам се само једне родне го-
дине може исплатити набавка исте справе.

БЕЛЕШКЕ

Најпростији начин истраживања садржине креча
у земљи. — Мацион препоручује овај најпростији
начин за то, који је доста тачан и који доста добро
одговара потреби виноградекој, као и за остале
пољопривредне сврхе:

Ваља узети стакленицу од 150 куб. см. садр-
жину, у њу исушити 20 см³ (куб. сантимет.) солне
киселице (за земље праве прочуло 30 см³ на из-
мерити; за тив мало по мало ваља узети 10 грама
ентне земље. Пошто сва угљена киселина излази
и вино не шуми у стакленици, треба поново изме-
рити; виђени број треба онда помножити са 2-272
и онда ће се добити садржина креча у земљи.

Сушен кромпир за храну и за индустријске ци-
љеве. — У индустријским земљама у којима је га-
јење кромпира у великим размерама раширено, не само
за индустријске циљеве, но и за људску и за
сточну храну, одавно се труде, да пронађу најбољи
и најјевтинији начин, да се кромпир садржином
неспоредно што дуже времена очува, не само да
не пропадне од трулежи и прокисњавања, него да
се и веће количине једне добре и изданне бербе

могу оставити и окупати за намењене циљеве. Врло тандема се распињују врло велике наградње за кон-струкцију најбољих и најрационалних сушница за кромпир. И већ постоје многи наградени изуми сушница кромпир и многе сушнице и ако још није могла бити промишљена таква, која би потпуно одговарала свима условима једне идеалне сушнице кромпир. У последње доба сушен кромпир свега наиаустројске циљеве, почели су с врло добрим успехом употребљавати у Немачкој за храну стока. И говеда и коњи радо једу такав кромпир, а краво воде да дају више и бољег млека.

Прост начин да се распона кувано млеко од кувалог. — Лу Гоше, уметел апотекарске велике школе у Монпелјеу, бавио се тиме, да пронађе кувано бодило, којим би се могло распонати кувано млеко од кувалог. За тај циљ употребљаво је хематериј, који је повремено резултате ово. Раствори се у 100 делова дистилиране воде 1 део хематерија и онда се каве 10 капи тога раствора у 20 дел. некуваног и толико исто у 20 дел. млека кувалог на 470 дел. при чему се млеко промута. После неколико секунда боја је у куваном млеку ишчезла, док се у некуваном млеку задржи своју друкчицу боју.

У куваном млеку боја ишчезла при овом поступку чак и 24 сата по кувану, што је за практику од врло велике важности. С друге стране некувано млеко задржи своју боју 24 сата и дуже, док се бодило хематериј не буде уништено ове велике развијеним бактерија. Већа или мања брзина с којом бива губљење боје у млеку, које је задржавано у отвореним судовима, зависи од степена топлоте до које је загрејано. У млеку које је четврт сата загрејано на 70° топлоте (пастеризовано млеко) боја податљиво пребива, док се после 10 минута савим не ишчиња. Али од 80° боја скоро тренутно ишчиња. Када се млеко пода сата гува у загрејеном млеку сузу на 100° целз. оно задржи боју, али ова приметно пребива; исто тако боја остаје и у млеку стерилизованом на 110° целз. али често наступа жута боја. Ови резултати били су постигнути с чистим хематеријом од Пилбера. Бодило мало хоће да оследи, кад се изводи развоју. Зато ако се жели јасна реакција, мора развитор бити свеж.

Овчи обад. Овчи обад капа је жумњасто-сива, 10-12 м.м. дугачка жупина. Она борани у плућникама старјих дувара, у жољуу и поврз шупца, и риде се само при сувом, толико врекују, особито у позне и то од пошине меса, која па до екстора. Оликовне жезне потраже става овца и подлажу жине дарве (упломене) које неговне овца. Две дарве даву се затим у ноше дугаче и насече се постепено у четири дугачка, у мести за које се време потпуно равнију. То изазивау запаљене моста и жождане шупца. Ако овце равније не учину, то их у мају и јулу месецу пуше доконе кихањем ибајте. У овци преобраде се за 24 часа у миде, т.ј. учваре се. После 6-7 недеља равнију се на ових миди ноше жупина, нов обад.

Дарве овчег обад равне се величине, прева томе у којем се стадију развила напаве. Брзина величина креће се између 20—30 м.м. Тако нахоро је другачио — овадио и има 10-11 прстенова. Најмање дарве овце су и провратине, старе пак жумњасто — беде и миду две усне кукуте.

Први знаци болести показују се већ почетком месеца фебруара, а још значајније у мају и мају месецу, и састоје

се с почетка у водњикавом допније у слугаством изазиву из носа. Оне почну чење кихати и кихативати нешто суза, тресу главоу, трајају око 3 дане предете и о нешто, с времена на време прве главоу час на једну, час на другу страну, нисад мрбтају не прте се неким тешком као код брнливости. Горен тога погн и слабље да једр, стоје с погнутом главоу, палују и у несвестију, дежу у холу прсавне ноше више но обично, а заљам трупом покрбу, омушаве с врементом идиљно, добију болове, ширине зрбина, предрау очима, ослабе све више и више, лежу много и угину најзад.

Да би се спречило даље настанакне дарви и да би се оне из носних и чевних дугача истерале, препорукују меси, да се овцама у нос удана нешто бурдуца или правца од чермерине. То може икати користи, у неколко, само с извешта, при услављају лажи. Јединије могу дарве само на нешто, ки начин да се изведе, ако се чевне дугаче отворе или погони оксеру. Ову операцију може са сигурношћу извршити само жарени лекар. Али пошто и она нека увек потпуног успеха, то је најбоље, да се болесни брзину што пре покољу. Месо нахоро и остали делови могу да се употребје; понистити треба само главоу.

Од обода можемо оне сакупати, ако изабавимо понаше поврзе шупца где има много жољуа, нарочито за време летњих врбуња, када се ове мушине роје. Све тога може се онима поздраве наизајати катрином, креолином и т. д. Истале дарве ваља покунити и понистити.

P

Катар и запаљење гуше код пернате живине (Мена гуша). Катар гуше има разних узрока. У гуши се храна слугом добро навикши и окешта. Тине постине лакше сарлава. Ако се храна суначе дуго задржи у гуши, то остаје на њена слуговожа, која онда не може довољо слеза. Услед тога храна се почне распаљати и катар је готово. Катар гуше производи и поврзрениа и наизајачу храну, даље, предпоставност гуше несварљивим материјама (цесном, казеином) и паразити *Sphaerota nasuta*, *Filaria stenoidea*, *Trichosoma solotum*, *Oxium albicans* што се утисава у слуговожу гуше. Јаки итенини катри, или боље рећи запаљења гуше, о-бразују се при тронаву пернате живине фосфором, арсеником, препаратима живе и т. д.

Први знаци болести: немале апетит, опружане врата и тешко гутање. Ако болесто трпо боље преставља, највишемо, да је гуша отежана, мек, еластична и осетљива при додиру. Овај оток образце се или усав претонарности гуше меккоу храном, или узде напозивања гласов у гуши што се равнију при распалању хране. Обостан глас често по-враћају тежну саржину гуше. И при притиску на гушу издани на уста она течност и смрзани гласови што се у гуши формирали. Болесници ослабе због немале апетита, малакшу јаво и угину најзад.

Лечење ове болести састоји се у гваноме у месекви гуше, којом можемо гушу исправити. При мериљау ваља да је гласа догнотом грд на нише обрвату. Ако има у гуши гласова напозивања, онда је овч довод још лакши. Масжа (интонење) करा да се изврши опрвено и на благ вачин и то 3-4 пута дневно по 5—10 минута. Масежко изазиваје се јаву приврадици врши у чевнојкој гуше и усавде тога в јаву дугаче суза. Оне то чини да се гуша лаже исправни и да се болест излече. Да би се спречило обрзаванње гласова и убаважко запаљене, ваља дати болесницима 2% раствор борне киселине; 2% растворе зелене талките или стипцу, танин у течности, по неколико капица дневно. Ако све то не помаже, онда се гуша хора путем операције исправити, а ову операцију ваља по молућству поверити мрвеном лекару.

P.

Глист код пернате живине. — Код пернате живине на-лазе се ове глисте: *Netastaks inflexa*, жумњача, крива у глиста. Мужјак 3—8 м.м, жена 7—12 м.м. дугача, крива у танком прову коношију и вурка. 2. *Netastaks rarpilosa*, танка, на обоба мрфењима зашпаваче глиста. Мужјак 7 м.м, жена 10—12 м.м. дугачка. Жини у обобом прову коношију, вурка и павуова. 3. *Netastaks maculosa*, беда, провратина глиста. Мужјак 16—20 м.м., жена 30—34 м.м.

дугачка. Живи у првима гудубова. То су најчешће глисте перлате живине. Ређе се налазе: Heterakis dispar код гусака, Heterakis difformis код кокошицу у заједно делу црева, Ascaris agnata код плована и Heterakis perspicillum код кокошицу и гудубова.

Најопаснија глиста је Heterakis maculosa, која немиле ситре гудубове, проукарокујући запаљене црева. Често се налази до 500 комада овијих глиста у првима гудубова.

Код кокошицу изазиваје Heterakis inflexa тешка побољена, а под овим знацима: Кокоши добију пролине, постану уморне и дрмљаве, опоране постепено све нише и нише, слуште крила, наокостре се и перје им почне испадати.

Против глиста код перлате живине препоручује се поглавито арка у виду пилула и то: кокошима 3,0 гр. а гудубовима 1,0 гр.

Ради предохране треба оболела грла одвојити и ванкову риткалнину попитити.

ГЛАСНИК

Потреба коња за енглеску војску. — На једном састанку у Royal United Service Institut, савезноста су се о томе, на који би се начин могла енглеска војска у већој мери снабдевати коњима из саме В. Британије. Чињеница да се по попису министарства земљорадње 1907 ожебрило да се 10.000 жрђуба мање по преходне године, изазвала је велику забринутост, тако да су већ јесенас у изглед стављена средства за потпомагање коварства. Пре свега ствар лежи у томе, да се одгајанима упознају стим, коју врсту коња војна употреба жели имати, да му се помисли да дође до подеснога запатног материјала и да му се најзад ремонтни откупљују по што повољнију цену. У тим погледу досада је врло мало учињено.

Заступник ратног министра пуковник Гранет учињено је тим приликом интересантна извештања о потреби војске у коњима. Војска потребује за мобилизације свију трупа у мањим и коњанима 173.000 коња и 39.000 јахалних коња. При том морају се одмах побринути у исто доба и за резерву 10%, те да се накнаде губитци при транспорту сувише и подом итд. На основу искустава у Јужно — афричком рату свака бојна јединица морала се посматрати месеца снабдевати с овим бројним ставом коња. На крају једне ратне године према томе земља: се одузме око 330.000 коња и међу њима 180.000 јахалних коња. Број подобних коња за војну и ратну службу може износити око 1.25 милијуна грава, али од тог броја само 130.000 налази за јахале трупе т.ј. за коњицу. То би било дакле мање но што требају за једну ратну годину. Што је најстрашније, опадање броја жрђуба бива баш код овних сејева, који су за коњицу најповољнији. У току расправе на овом састанку преобилаше се енглеским одгајивачима, што они коње гаје само за изложбе, којим приликом нагађују само извесне типске обележја и екстеријер, а врло се мало поклаже на корисне особине. Коњ добар за употребу данас је само проинад случаја, што се и на томе огледа, што се мора 90% коња за омишбуне увозити са стране, јер се нише не одржава за то потребан сој коња. Мора се набавити један број подесних пастура и одгајивачима показати тип коња који треба да гаји. Влада не треба да остави све добровољној организацији и приватној иницијативи, него мора предначинити науку и пре свега у довољној се мери финансијски ствари прихватити.

Енглеска најчувенија земља у коњарству, једностранно одгајивач коња за трку, одгајивач пуковнички и благородних, скупетних коња, стала је на иностранствима за потребу своју у коњима за припредне циљеве, за војну и остау употребу и службу.

Француско виноградарство. — По статистичним подацима Француска има под виноградама 1.700.000 хектара који приносе просечно 40 хектолитара вина по хектару. У округу Херолту као и источним Пиринејима виногради су

најплоднији и родинају су просечно по 74 хектолитара на хектар. Затим у округу Оду родили су по 69 хектолитара по хектару.

Виноградарство у Немачкој. — 1907 било је у Немачкој под лозом 118.375 хектара, докда 1906 г. 120.200; значи виноградарство у Немачкој почело је помао опадати.

Vicia villosa. — Како је ове године врло велика тражња семена овог пишног усева у околини Београда за овогодинашње, јесене сејане, то се умножавају сви они државни заводни који су га добила ланске и ове године за сејање, на или га нису посејали, или су га посејали и семе извели, по постојећем распуту министарство, да јавне Српског Полуприредног Друштва: коју му количину извес семена могу ставити на расположење и по коју цену.

Преудешена босанска пушница. — Нашим стручњацима и члановима који се интересују за вођарство а немају прилике да редовно прате садржину оволиког броја стручних листова на српском, хрватском, бугарском, словеначком, чешком, руском, немачком, француском и талијанском језику, класичног уредништва „Тешка“ расположење, скрећемо пажњу, да је у „Босанско Херцеговачком Тешку“ у бр. 6 од он. год. изишло и чланак под горњим насловом, с цртањима од привр. саветника Хавелек, по свој прилици и многог конструктера, који износи као одлуке те преудешене пушнице; што се може докрити сваком дрвотом, што је трајна и не треба се бојати воде, и што се помоћу одушка стварања цурење сока. И узгред истиче потребу и важност, да се увек суши на двојим или више леса, него што их одједем извесно у собицу стати. На послетку вели, како је већ нише таквих пушница саграђено у Аустро-Угарској, на како се за њу и из Немачке распутују.

Царински сукоб између Швајцарске и Немачке... због брашна. Швајцарска је тражила од Немачке да укине премојерно повлашћивање извоза немачког брашна. Мо. постојећим системом увозних пријатина, пошто то ништа друго не значи но прикривену извозну премину и најосетљивије поља одостанак швајцарског млнарства. Услед тога а и због неких других жалби, састала се крајем маја једна швајцарско-немачка царинска конференција, на којој су немачки изасланици пријавили постојеће царинске премине на извоз брашна. Мо. а швајцарски су изасланици тврдили: да се то јасно види из сопствених рачуна изазвати и царински рат с Немачком, да спасе своје угрођено млнарство. То мисле да им је тим лакше, што Швајцарска из Немачке увози робе за 130 мил. динара више но што извози; даље се узора гласом на то, што Немачка за љубав својих 15—20 милиона милиона у овој прилици очигледно неправду хоће да протрети силом свога надмоћнија и да престо Швајцарску присили да може чинити што јој је воља. Међу тим питање о брашну то је толико важно државно питање у Швајцарској, да социјалисте најобилније раде на томе, да државна монополисте јавно трговину и индустрију брашна, како би се народ под повољним условима исхрањивао.

Са курса за одгајивање жита на контролној станици семена у Бечу. Као што је „Тешка“ већ јавно, одржан је овај курс од 25—29 маја ов. г. у Бечу, под руководством старешине одељења за одгајивање усева инспектора Густава Помера. На курсу је било 23 слушаоца. Пошто је двоекласни саветник др. од Вајнрица поздравно присуство и изложио задатак курса, као и циљеве одгајивања жита, отпочела су предавања. Како руководио курса Помер, тако и његов помоћник и сарадник Е. Фрајал, умели су делом тешку материју толико интересантно да учине, да су до краја курса умели да одрже у напредној пажњи све слушаоце и посетитеље курса. Циљ курса постигнут је у сваком погледу. У курсистима умели су створити за одгајивање жита одушевљене поборнике, пионере за напредак једнога поља који је у Аустро-Угарској досад тек био у повољу. Томе су допринели практична усевеи, постигнута изазима у Мелу и Лоосорфу, где одгајана жита стоји на високом степену развића, који су слушаоцима курса могли да се покажу. Већ на изазму у Мелу могли су се чуити великој разлици између првобитних

земаљских сорти и из њих у чистој линији одгајених благодородних сората ражи, али у Лоосдорфу одајатици успеси падали су још више у очи. Имяе у Лоосдорфу припада граву Пијатију и њиме руководио директор Шрајфел, који је успео кроз 20 година неуморног рада, да од тог добра створи право угледно добро, какво се тешко може наћи. На оришама која су пређе биле делом мочари (власају се јемчишта, пшеничишта и овншита, толико изрсна и изједначена, како се могу постићи само као плод дугогодишњег, циљу свесног одгајајачког стварања и труда. На целом путу од одгајајачшта кроз одгајачко и огледно поље за размножавање, па до великих поља за производњу семена, свуда се види и осећа искуса рука одгајача који је науружан великом пронајачишћу и оштрог погледа и обилним знањем, опробао, испитао и средно приобитне земаљске сорте, па је све што није ваљаво излучио и обдацио, а само најбоље задржао и даље одгајивао. Добро обучен персонал ради у одлично уређеном лабораторијуму и издаваја производ одгајивачишта, на практично удељеној величини с дизачем и са чистилицом, где се одбира оно што је у најбољем најбоље за семе; међу тим све је мудро смислено и предвидено, да се не може погрешити и помешати, семе раних сората жита смештено једно до другог. Једном речи и у Мелку и у Лоосдорфу постоје заводи за одгајање семена који могу послужити за углед за стварање нових завода и који се могу подочити и пред најбољим старијим страним заводима те врсте. На граф Пијатијевом имяу у Мелку уведено је од свира и облагорађивање семена сточне репе и црне дегелине.

Пажа привредницима. Обраћамо пажњу привредницима, нарочито из округа моравског, на оглед Српске фабрике станда у Парашину који доносимо у данашњем броју „Тежака“.

Нарочито упозоримо државне економике школчане пољопривреднике да о овоме обавесте своје мештани, који овом приликом могу искористити нуд и камо повољнију цену сламе, него обично што се продаје.

КЊИЖЕВНОСТ

Нове књиге

Привреда лист за живинарство и пчеларство, под власнишћом у уреднишћом Алексе — Але — Живинарства изашло је број 5 (за мај) с овом садржином:

Живинарство: — Ориптингова (са сликом) — Подизање и уређење живинарника (свршетак) — Понешати несиво у кокошину — Величке Црне Бијондашке — Новост: Утакмича у несиво Јаја у Енглеској.

Пчеларство: — Ханеманова решетка у полошци кошници (са сликама) — Берб мела — Предмет вештачке поштине — Из пчелијег живота — Величке: Левање ренматизма пчелиним пчелом — Заменјивање матица — Нове нормалне рамере за кошнице — Новост: Државна помоћ изложбама Срп. Пољопр. Друштва — Патажа и одговор: Медоносност појединих биљака — Позив конгреса српских и хрватских пчелара у Хрватској и Славонији.

Лист излази месечно, на два табака; стаје на годну за Србију 6 динара, а за иностранство 8 франка.

Број 6 за јуни дат је у штампу.

На знање

Уредништвима листова којима се „Тежак“ у замену шаље — Пошто нарочито листови на иностранства којима се „Тежак“ у замену шаље, у последње доба врло неуредно долазе, или никако и не долазе, а „Тежак“ мораву уредно добијати, то им се јавља, да *камо од идеље броја одбавити* циљњање листе свима уредништвима чије листове не добијамо уредно... нека знају да је то једини узрок овом обустављању нашега листа.

Бр. 2.

ЦЕНОВНИК

Пчедарског прибора и справа, која се могу добити са стоваришта Српског Пољопривредног Друштва, а по ниже наложеној цени:

1. Кошница полошка мод. А. Ж., са 16 окира	динара
дупли дунари	13—
2. Кошница полошка мод. А. Ж., са 20 окира, 2 лета и са матичним браником (Ханеманов решетка), — дупли дунари	14—
3. Пчеларска капа	2—
4. Аутоматска Јајансова дуваљка, за нађење 20 минута	1 50
5. Пчеларски мех обичан	5—
6. Пчеларска мах (сито и левал)	27—
7. Пчелица за носак најпростија	4—
8. Кантица за заливање саћа, с топлиошницом, сасакмом и стакленом лампицом за шпиритус	4—
9. Лампича за саће (ручна)	270
10. Ројњача за заклањање и за мотку	570
11. Кеса за хватање роја (наместа се о кошницу)	370
12. Трутоловка	350
13. Другачки чистач (за подљачу)	120
14. Кратки чистач (за дунароме)	150
15. Чистач са ножем и куком	150
16. Чистач са допатастим ножем и куком	175
17. Нож за одлањање хелија	1—
18. Грбљо за одлањање саћа	2—
19. Дрвача за одлањање саћа	130
20. Четка од челичних жица за одлањање саћа	4—
21. Канва за затварање матица	030
22. Канва за хватање матице	120
23. Игон пчелији из медница	085
24. Нож за подрезивање прикара	150
25. Вештачка воштана (сатна основа) 1 кг.	680
26. Преса за лињење вештачког саћа — без прибора, са ивицом пошкочаном	40—
27. Преса за лињење вештачког саћа без прибора с ивицом од алуминиума	50—
28. Испредалица (пентрифта) за мед, за 4 окира 20:40 см, од јавог лим, особито добре израде	42—
29. Матични браник (Ханеманова решетка) у таблица од 1/2 мет. ширине и 2 метра дужине (1 м ²).	12—

Пресе се могу добити и са целокућним прибором (треба питати за цену), као обичајем, судом за топлење воска, педилон, кућалом, четком за прање пресе, ножем за исцрајање ливеног саћа итд.

Бр. 3.

ЦЕНОВНИК

Разних потреба и прибора за пољопривреднике са стоваришта Пољоприв. Друштва и његових Пољодружина.

Плави (кисели, сињи) намен испитан, чистоте 98—99 % против перноспоре и осталих болести, као и гари на жито, бурад од него ка. 250, бруто 260 и на маље 1 кл. по 075

Рађица мадагаскарска, особито чиста, жилава и јака, у плетеницама и балама (највише до 100 кг. нето), 1 кг. по 075

Сумпор у праху (сублмат) најчистији за запрашивање вишне лозе од пласни (пелелице) и прљавине, 1 кг. 040

Прекалница „Крајина“ маново опробана комисијски и под гаранцијом 1 конал по 3250

Сав прибор за прекалнице (прена и плоче од гуме сисак с пуњивом итд.) може се добити узме обашка, Запрашивач за запрашивање сумпором 1 ком. по . . . . . 9—

Водикаве жице за ограда, калене и пошкочиване, с 4 кратке безопасне бојде у котурама од по 25 кг. (пресо 200 м. дужине) 100 кг. по . . . . . 52—

Глатке жице за лозу — шпаларе — нарочито дивара дигубо калене да су витке а живале (око 3500 до 3800 м.) 100 кг.	55. —
Брвени плуџ „Белманџ“ — обртак с точком	39. —
Мухар за пању и за сено и за сушно лево, као и за довије сејање (па и х-а треба семена 30-40 кг.) 100 кг.	39. —
Ручка сејалца америкањска, за сетву амалис ситнијих и крупнијих семена, 1 комад	30. —

ОГЛАС

Српској фабрици стакла у Параћину потребно је 500.000 кг. ражјане сламе. *Слама мора бити само ражјана, негажена и машинно невршена већ руком шрешена.*

Пријем у друштвеној фабрици у Параћину. Примаче се и мање количине као: вода сељачка и одмах исплаћиваће се. Плаћа се са један динар више од 100 кгр. од пијачне цене обичне сламе.

Српска
фабрика стакла

ОГЛАСИ

РАСАДНИК СРЕЗА РАЖАЊСКОГ У РАЖЊУ има већи број чистокрвних кокошака расе „*Мехеланске*“, од којих има посведеново пошње комада јаја и може их продавати и ван среза.

Цена је јајима од комада 0-10 дин. Шаљу се и на доплату. Паковање и експедиција по стварном коштању.

ЕБР. 55. Из канцеларије управе расадника среза ражањског 5. фебруара 1908 у Ражњу. 11-20

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИМА И КОМЕ ТРЕБА, ИМАМ на продају *две жетелице* половне добро очуване *систем Mac-Cormic* за цену потписатом изволте се обратити.

Наш
2-3

Гаврило Јовановић
трговац

ОБЗНАНА

— Државним економима обраћа се пажња, да је време набавци и да се приближује време засевању :

Зимске олајне репице (за догодишњи усев) и **репе угарњаче** (за обезбеђење овогодишње зимнице стоци) која се сеје у угаре, чим се дигну раностаи усеви и која стиже још ове године; па нека се потруде, да обавесте земљораднике у својој околини, да се у свом интересу прихвате увођења ових усева.

И једног и другог семена има у довољној количини.

Зимска репица изузетно, у циљу распрострањања њеног гајења даваће се 100 кг. по 20 динара.

Српско Пољопривредно Друштво

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит врсте једног ступца по 10 пара динар; од осталих крупних пимена по 15 пара од врсте и од ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *пола стране* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четврт стране* 2-50 динара (2-50 круна).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 25 броја „Тужана“: — Чланци: — Др. Милован Спасић оснивач, први и другогодишњи председник Српског Пољопривредног Друштва. — Вршци. — Побавињање код стоке. — Извештај о прегледу млевара — Искрице, послонике, изреке. — Питања и одговори — Велишце. — Књижевност. — Ценовник. — Огласи. — Обзнана.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНПУТ

ПРЕТПАТА И РУКОПИСИ
УЗГЛУБЉУ СЕ

Српском Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

ПРЕТПАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

На основу најбољег решења од априла
1899. год. № 204 премаку друштвеног
носа конта бесцелно

Цена огласама изложена
је на последњој страни.

ПОД НАЈВИШНОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

За Српско Пољопривредно Друштво
Председник **ВУКО С. БОГДАНОВИЋ**

Одговорни Уредник
ВУКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 26.

НЕДЕЉА 29 ЈУНА 1908 ГОДИНЕ.

ГОДИНА XXXIX.

УСЕВИ ЧИЈЕ УВОЂЕЊЕ, БИЛО ЗА ПРОБУ У МАЛОМЕ, ИЛИ ЗА ГАЈЕЊЕ У ВЕЛИКО, ПОТПОЗНАТИ ТРЕБА

(Овај ознак — Маљана травица — Омајна репица)

Одгајивање семена у државима које много по-
лаку и које много троше на пољопривредне огледне
станице, увело је велики полет и постигло је већ
велике практичне резултате. Пољопривредна наука
преднахвала је овде практици и постала била во-
дољуба. Огледи с воденим растворима, са гајењем у
лонцима и саксијама, испитивање усева по поје-
динцим особинама, пестраживање закона наслеђа
и у биљном свету, упознавање врло велике нажности
укрштања и мезелења (хибридације) у стварању и
одгајању нових сората, једном речју рад на одга-
јивању то јест облагоурађивању и усавршавању се-
мена од усева, у хемијско-физиолошким лабора-
торијама и на огледним пољима и станицама, у по-
следње доба отворио је нов простор круговор у
пољопривредној техници и служећи се начелима и
законама сточарства, успео је, да подигне ратар-
ство, уопште културу биља и рашња, на такву ви-
сину, да радова на сточарству, остају далеко иза
одгајивачких успеха у одгајавању усева.

У нас и у том погледу, као и у многим другом,
Србија као првенствено пољопривредна држава, неће
и не може доћи тако скоро до саваша, да у борби
са светском утакмицом, и она мора поћи трагом
напреднијих држава, у производњи, подижући пољ-
ско привреду и бригу за њено смањење и усавре-
ђење на степен првих и главних државних потреба,
а нарочито унесите што више и што стварнијег
пољопривредног знања у масу наших пољопривред-
ника и стварајући што више примера и угледа за
напреднији рад и привреду.

Од толиких важних и успешних огледа која
су светској пољској привреди на полу одгајивања
семена и усевних сората дали боље и приходније,
одгајене и устаљене усеве, овом приликом, желим
укратко да споменем и истакнем само два-три. Је-

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ
на годињу 6 дин., на пола годињу 3 дин.
Чланови конгаса, чланови свих дру-
штвених удружења, оца, школа, вој-
нички стал. запор, јуна, министар,
докладничко садрже и тузари жуна
добјају лист у пола цене, ако волево
плетулату унапред за целу годињу.

ВАП СРБИЈЕ

на год. 8 орна. или 4 орн. аустр. ор.,
но срп. пољоврш. удружења и високи
чланови као и српске пољопривредне
задрге и читавога, пресе, школа и
министари добијају лист за 6 франка
или 3 орн. аустр. вредн. кад употребле
волево аргументу и кад се укрштаде
код овег удружења преко кога ће им
се лист слази.

дан од тих усева, омајна репица, почео се послед-
них година с успехом гајити у нас у већим раз-
мерама, нарочито у округу смедревском (где је
постала тржишна роба) и у округу подришском.
Друга два од тих усева о којима овом приликом
желним проговорити коју реч, у нас су у маломе
опробана, а заслужују, да се опробају — у већој
мери и на више страна, како би се и у нас пи-
хиво гајење одомаћити могло. То су једна стрвина
— овај ознак — и један пићни усев — маљана
травица (*Vicia villosa*). —

Овај ознак, сеје се одавно како у јужној, тако
и у северној Француској, а у Немачкој донас тек
чино с њиме огледи и труде се, да одгаје сорте
које ће преко зиме пазирати нарочито на голомра-
ници, да не пропадну, но да се одрже и да ни у
колико не подбаце у приносима својим. За њих је
то питање од врло велике важности стога, што у
пиховом суровијем поднебљу, где пролеће настаје
доцкан и где је лето краткотрајно, остаје врло мало
времена за обраду земље, сетву ова и његово ста-
саване, нарочито позицијих, махом и приносних
сората, спрам ранијих, — па и оне често тамо не
могу да благовремено дозру и развију се.

Лип и за нас је од врло велике важности
имати овај ознак који хо поседати пре зиме, убо-
корити се до зиме и до годиње равно стасти, за
жетву већ у месецу јуни. Не само за суроваје и
ладније положаје и планинско поднебље, већ и за
ближија, жунија места. Не само да је то важно
стога што добијамо у ову озимцу једну нову
врсту ова за тржиште, већ што засејава-
њем ова у јесен добијамо више поуздања, да ће
нам овај који потребује више дана за своје ста-
саване но четворореди јечам, имати довољно влаге,
пре но што суше наступе, те да редовно и пра-
вилно сазрети може.

Као што знамо највише се за трговину тражи
и цена овај с једним и пуним врном, белом и тан-
ком кратком пленцом, много мање онај с дугачким

жутим плевницама, а наше досадашње тржиште — аустро-угарско, односно немачко најмање траже и цене мрки и прип овас.

У нас су чињене пробе са црним овсом озим-цем набањеним из северне Француске који је се-жао код нас г. Милан Јовановић на Бањани. И као што је то и иначе и на другим местима и на овсима Јаридица посматрано тако је и овде прип овас пренет из севернијих крајева у нашу ближењу климу, преобратио се у мрки овас са отвореније боје плевницама, ма да не знамо дали хоће и голи, да добије сеје.

Ако уотримо неке важне особине које овас одликују од осталих жита, а нарочито од јечма, он-да тек можемо схватити потпуно колика је добит по полску привреду уопште, што се с толико успе-ха поредило да се одгаје и овсени озимци. На првом месту влада имати на ум, да су границе за одбе-лавање овса далеко ужо понућено по за јечам, не само да овас не иде онако високо на север докле може ниш јечам, и ако може поднети и суровију и вла-жнију климу, но због дужијег потребног му времена за отасавање, у јужнијим пределима и на сушнијим годинама, као код нас, овас пати и хоће да омане, што нема на располагање употребу му количину влаге. Како му драго овеу је потребно сем влаге увек у право време, и сума топлоте од 2340—2730 степени Целз. Што се земље тиче овас мање-више успева на свима врстама земаља, од пескупе до глинуше, јер се он бокори и живе пушта, али он је добар и за преоране ледине, ливаде, уопште за архивне и вишне.

У нас не само да се много грешило до сада, што се није ни најмање мотрало на избор добрих сората овса, на мањале паровног и ситног, јако штурог семена, већ и што се за овас нигде не оре пред зиму, па да се у пролеће само подрва, овас посеје и повлачи, као што он изискује и као што би морало бити у нашем сушнијем климату. Но још једна велика грешка чињена је у гајењу овса. И

ако пословина води да овас говори: — „баца ме у блато, родићу ти влато, о овас се у нас нарочито на тежим земљама, докна сеје, јер није могуће због доста доцног пресушивања земље с пролећа, орати, пошто за овас ретко ко да оре у јесен, те да се у земљи накупи и окупи довољно зимске влаге.

Због тих околности и у нас добијају велики значај огледи са сејањем озимца овса, са његових изврних особина и требало би настати, да се они огледи на две страве изврше и да се за пробе на-баве и остале сорте озимца овса, а не само црне или мрке.

Нема сумње, да ће овсери гајени у севернијим земљама од нас, у праву што веће издрживости од промржиивања, у нас бити врло лако прилагођени и онда ће увођење озимца овсера и у наш пла-доред бити само питање времена. Све оно у чему је у нас при одбелавану овса грешено, а због чега је он и у нас често подбацивао у принос и ома-нуо с родом, бива на пречеп пресечено и одстрано-но увођењем гајења овса озимца, у место досада овса — Јарика. Ниш ће се грешити у обради зем-ље, ниш ће угод страдати са немања довољне влаге а и принос морају бити и већи и поузданији.

У нас је овас озимца, на Бањани посејан доста позно, а стасао је врло рано, већ у првој половини месеца јуна. И докле му је зрно било најдлаже и стасало за жетву, докле је слама остала још зеле-њкава, што још даје особито драгоценој вредности за полагање стоци, јер остаје хрваљивија и срочија.

Истина лавска зима била је прилично повољ-на: није била без снега и није било крвавља и стезања и да су голомразиче дуго трајале и мкрну земљу на једном испијале.

При сејању овса озимца главно је, да он дође у орало што пре пред зиму: најдаље у другој по-ловини месеца августа, то да се до зиме добро у-бокорити може. И да се не сеје одвећ гуто, на јаким земљама, да не би испало одвећ загушен и бу-јан или учрачо бува, а слабо осветљен. Најбоља је,

ПОДЛИСТАК

ИЗВЕШТАЈ СА РАЈНЕ (Горња Немачка)

Ради праксе око неге вина прошле године провео сам 5 месеци на Рајни у вароцини Етлингу, у једном дру-штвеном подруму. Неоспорно је истина, да се за овако кратко време не може стећи Бог зна какво искуство, али ипак на-длаж за потребно да и ово мало нешто знање предам јан-ности, ради заинтересованих.

Свој извештај подељују у два дела:

- I Подрум и рад у њему
- II Рајнска винограда.

I. Подрум

Подрум је друштвена заједница и сва се вина допсе у подрум тек онда, кад су у реинским подрумима остале пуну годину одмах по пранељу. Дакле, на Рајни ни један сопственик винограда нема свога подрума, већ у селу или вароши постоји мања, такође друштвени подрум, за смешити и прераду неколико грохва у околини. Пошто у таквим подрумима остану вина пуну годину, преносе се у онај цен-трални подрум, одакле се после продају већином у флашама, а ређе у малим бурдима.

Подрумско особље сачињавају седам лица: један ди-ректор, три старија чиновника, од њих је један адонат, једног књиговођа, и два млађа писара. Посао је тако раз-гранат, да сно особље има увек пуне руке посла. Порубине свакодневно долазе из целе Немачке, па и из других зе-маља. Подрум има и своје филијале у већим вароцима: Вер-дину, Штутгарту и др. Има дана кад се експедиција врши вагонима, а већ у малим количинама врши се непосредно. Подрум има своја конзела која, свакодневно врше прен-ос вина до железничке станице.

У подруму риде редовно (сем празника) 10—15 изме-бних радника, са подрумром. Њихова је надница 3, 4 и 5 марака, а подрумр има сталну плату, од 200 марака месечно.

Вина у подруму има око 14 милију литара. Сва вина смештена су у три подзема срата. Послови у подруму, прше се већином електричном снагом, а и они су врло раз-гранати као: прање флаша, лепље етикета на флашама и изношење бурди и флаша (aufzug) итд. Тако се снв по-слови врше, већином, помоћу машина.

Следећа таблица показује неколико врсти вина по го-динама старости и одговарајућим ценама.

Поред именованих врста вина у предњој таблица има још много других, са већим и мањим ценама. Из ове таблице види се да су вина, подељена у сорте по местима, на којима су виногради засађени а не по сортама грохва као у нас.

чаравно претачна сетва, јер и ако се озимци увек гушће сеју и обилатије семе баца, с погледом на штету од мразева, опет не треба ни у томе претеривати.

Сем т две врло важне тачке при гајењу овса озимца т. ј. што ранија сетва и умерена количина семена, важно је, као и за сва остала озима жита која хоће да измрзну, да од мразева страдају, да орање и ако треба да је што боље поорано и припремљено, не буде сувине ушитољено. Нарочито на љак не треба употребљавати. Сем ако су грудве толико грудве и у толикој мери, да семе није ни би могло! Врло је важно да но засејаном орању остале што већи број ситнијих — у разнијој вилцини — грудвама и грудница, јер рававо орање најбоље очува и одржи, заштити младе озимне усеве и од студених ветрова и од мразева и голомразца.

И кад у фебруару, на пшени с озимцем овсем, изгледа, да је не десеткован, не пренољовљен или са сивим сатрвен од мрза, а нарочито од позних мразева... ипак се он убокорен пре зиме, подигне, отргне и може леп жетвени принос да роди.

Овако још рано, благовремено, подсетисмо наше земљораднике, да учине за своју околину, пробу с овим усевом, да виде како ће он код њих успевати.

Маљава граорика, лешварка, дуњика. (*Vicia villosa*) У овом усеву за пшћу као да смо ми у Србији, благодарећи околним нашим напреднијих пољопривредника, стоки једну врло важну нову тековину, у испомогању наших сточнијих домаћина против несташнице у сточној храни.

Г. Милан Јованић на Бањици не може довољно да је не нахвали: он који је маље — нишо све пшће усеве опробао, ретко да је ма с којим тако задовољан био као са маљавом граориком.

Посејао ју је маљке године у новембру, тек му је 4 децембра стала ницати, изгледаше мрљава, ишкарва... докле не потеже у висину и не диже се као бујна гора. Отпоче је косити у половини а-

прила: о. г. — први откос зелено пшће у опште: на 14 дана пре но први откос од луцерке!

Г. Јованић је својим селљанима продавао ову пшћу блику на зелен, да је сами косе а сивани квадратни метар плаћаши су му — 2 5 и 2 паре динарске, што је најбољи доказ обилатости његов рода — откоса.

Маљава граорика — то је у понеким крајевима корон, једногода или двогода билија сејањем уни- томљена и која је важна, за крајеве са мршавом лакоом земљом, само ако земља није сасвим без креча, пошто ту усева исто толико сигурно као и остале билке за пшћу и за песковите, слабе земље. Но она усева врло добро и на збијенијим земљама.

Билка ова сматра се такође да збира из ваздуха азот и слаже у земљу, развија своју дугу стабљику као и многобројне осмонаријне листице који су јако маљави а носе гродасте безбројне цвстике љубичасто-модре боје. Ако усев нађе себи притку на пр. влат од ражи онда порасте 1 1/4—1 3/4 м. високо, развиће бива врло нагло а заметање семена обилато.

Најбоље је посејати је још у јесен и то у раж, најбоље рану ишавску раж; за себе је сејати није паметно, јер се врежа, па мора имати ушашта да се пуже, да се развија и шири. У јесен избија једва на ражи, па и до године на пролеће једва се види што од усева, али од половине марта врло брзо избија и расте.

Сетва у пролеће у јару раж маље је поуздана сем да се доста рано докле је још влаге, предузме. У оретку осталу и намрзлу озимцију није рђаво усејати је, па само дрљачком затрпати, јер је влат озимце јачи но влат јариче.

Озимци усев стигне до године рано за откос, јер граорика добро зиму издржи, па и голомразцу као и дубок снежни покров. Озимци усев сигурнији је и даје већи принос.

На хектар ваља посејати 28 кгт. маљаве граорике и 95 кгт. ражи, али је боље узети нешто

Поздрав је величанствена аграда, а његово уређење показује сву импозантност културне тековине. У подземним спратовима смештена су вина, на првом спрату над земљом су канцеларије и соба у којој се онењују вина а на другом спрату је директоров стан.

Година	НАЗИВ ВИНА	Цена литру без флаше	
		кар.	ден.
1900	Erbaher Hanigberg	2	—
1897	Raenthaler	2	—
1900	Frauenstein Marschal	2	10
1900	Rochtsberger	2	20
1900	Nidervallter goldberg	2	20
1897	Binger Meincerveg	2	50
1900	Rüdesheimer	2	50
1900	Hafenheimer Boss.	2	50
1900	Raenthaler	2	50
1900	Eltoller	2	70
1900	Nidervallter Riesling	2	70

Година	НАЗИВ ВИНА	Цена литру без флаше	
		кар.	ден.
1900	Rüdesheimer	2	70
1900	Kemfer berg	3	—
1900	Rüdes. Bischofsberg	3	—
1900	Kidricher Sandgrube	3	70
1899	Rüdesheimer Berg	3	70
1900	Raenthaler Langenstik	4	—
1900	Scharlaherberger	4	50
1900	Raenthaler Gehern	5	—
1900	Rüdesheimer Plote	6	—
1900	Kidriher Berg	7	—
1900	Rüdesheimer Berg	8	—
1900	Raenthaler Berg	10	—
1900	Ferster Riesling Ausbruch	12	—

Прихода од вина, иако неле њихови чиновници, може бити месечно око 10000 марака.
Вина се по укусу и аромату битно разликују од наших у томе, што њихово вина већином имају у себи више вин

мало више граорнице, јер купљено семе садржи више рајни, па може бити и с куколом помешано. Више граорнице узети не би било умесно, јер иначе смеша радо полеже. За **добивање семена** ваља посејати мало ребе, те да се уз раж добије више семена.

Најбоље је носити кад почињу цветасти, онда ни раж није одвећ тврда. Оглоди су доказали да ова храна има велику хранљиву вредност.

Принос је раван по хектору 93 твара од приноса ливад. сена.

Но не сме се с ума сметнути, да због малавости стока је нерадије једе и да се мора благовремено косити, јер и иначе услед опоздава косидбе, хоће коров да набуја и да је загуши.

Олајна репица (*Brassica Napus oleifera*). Не мислим говорити о вредности гајења овог усева који се отпоче све више у нас, у неким крајевима, уводити у пладоред. Ни о начину гајења овог усева. О томе је говорено много пута и опширније и поучно.

Олајна репица је усева за пољење олаја. Репично семе садржи олаја и зетјина — до 42-59%¹⁰ више по сви остали усеви за добијање зетјина [једино палмова зрна садрже више, до 49-24]... али семе од праве репице, од оне крупног семена тако зване „купусаре“. Јер она друга: **савина репица**, **сурепица**: *Brassica Rapa* има и ситније и подређеније семе, па и мању садржину зетјина у соби.

Стога желим, сад пред сејање **озимце репице**, да кажем неколико речи о значају за разликовање или распознавање усева од обе ове врсте репице, од којих има и озимца и јарница.

Оне припадају крупноферама (крестаницама), а поменце роду *Brassica* коме и купус припада. *Brassica Napus* има две подврсте: *B. N. oleifera* олајна репица и *B. N. rapifera* келераба (поврбе) Оне се мало разликују у облику, у боји листова, као и у цвету.

Права кружна олајна репица (*B. N. oleifera*) разликује се од ситне репице или сурепице¹¹ ово

ске киселине, а мање шећера. Тако исто и по јачини, много су слабија од наших — са мање алкохола. Што се тиче, пак, чистоте и бистрине вина, она су ненадмашна. Вина су кристаласта бистра, а чим се примени на и најмање мућење, одмах се преузима бистрење.

Бистрење вина

Бистрење се већином врши помоћу азбеста. На 200 литара вина неће се 800 гр. азбеста. Азбест се добро разинути у једном бурету без једног даншета, па се онда помоћу пумпе, упуна у филтрипарат. На апарату, који има веома честа сита, опет се помоћу пумпе истереје вино напуне у буре где је вино са азбестом помешано, и тако се краш пумпање све докле, дик вино не постане сасвим бистро. Као се примећује та бистрина вина, и вино се из отвореног бурета буде упунавано у филтрир-апарат, онда се вино помоћу пумпе продирује прети на бурета, у коме је вино мутно. Дакле, вино постаје потпуно бистро. Сита којих у филтрипарату има 4 комада служи, да се азбест длачи кроз сита и азбест, оставља талог и мутне делове и на њима задржи, а вино пролазећи кроз њих оставља талог и материје које производе мутноћу у вину, и постаје сасвим бистро. Апарат има манометар, и све докле, докле манометар не почне да пада, вино је чисто, а чим се примени јачи притисак значи, да је се много талогоа на азбесту и ситина

лишће јој је јадро-зелено (затвореније), са плавкастим прашком и глатко само први листови имају неколико маља које доцније ишчезну. Доњи листови су млади, горњи дугуљасто-зашпљасте, срцаста основ проширена, али мало обухвата стаблицу. Цваст је у виду падуљиног грозда, на коме затворени цвотни пулоуци стоје увек поврх отворених цвотића, лиске цвотне су бело-жуте, а лиске од чашница полу-однојне. Сем тога сасвим отпоро се разликује права репица и тиме, што све прашке масице још затворених цвотних пулоука на њиховом врху имају ситну мрко-црвену тачкацу која се голим оком видети може, а кад се цвотићи расцветојау те тачкице немају више. Различке усеве је масивније, семе је крупније, затвореније мрко и више зетјина има. **За то се и боље чени и плаћа.** Зато је и семе за сетву нарочито озимце скупо: 60—65 динара за 100 кг. прошле и ове године.

Савина репица, сурепица и ако припада истој врсти — *Brassica* сасвим је нешто друго, она је већ *B. Rapa*. Први листови су као трава зелени и маљави, лишће на стаблаци модро-зелено и површено, доње лишће листво, а горње зашпљасте и обухвата стаблицу. Цваст је с почетка **као клин ваљкаст** грозд, на коме цвотни пулоуци стоје испод расцветаних цвотића, а цвотне лиске су јако жуте, лиске чашнице сасвим разврћене, на прашницама нема оних мрко црвених тачкица. Различке усеве је мање масивно, али и усев мање је приближно и мање је осветљен. Семе му је ситно, црвенкасто-мрко и мање зетјинало. Угарича репа на пр. то је подврста сурепице.

Олајна репица је усев изданан и добро на чени. Увек се тражи. Најбоља је брига... умотрити право време за жетву, јер за неколико сати може да презри и да зрно иседаје, па да се има велики растур и штета.

Да би се подоткало гајење овог усева у нас, од неколико година на овамо набављају и Мани-

здржаво, и неће више моћи да пречистива вино, те с тог¹² треба одмах престати са пуњањем. Сита се из апарата понаде и добро истери. При прању се мисли азбест рукама, које се сталоживо и хладно са обале стране као хартија „папакир“. Ова справа „филтрир-апарат“ по њиховом називању коште око 1400 марака, а дневно се може вина пречистити (избистрити) 1—3 хиљаде литара, са два добро наизабана радника.

Узружењима, школама и у опште неким предузећима, која се баве инарством, овај филтрир-апарат преко је потребан. Њиме се лако ружеје, много штеди у радној снази, и што је најважније, може се употребити за бистрење скоро свију врста пива!¹³

На другом месту бистрење се врши: **рибљом бешиком** (*Russische Haisblase*). Са два литра вина растопа се 100 гр. рибеље бешике, па овако растопаљена опет једном малоручном машини, добро измесе (уситни). Овако растопаљена бешика од 1 или 2 вземе чаше ситне од 800—1000 литара вина. Тако исто, после уонште снажог претаканја сива се растопаљена рибаља бешика са пол. водене чаше у буре, велико 6—800 литара.

Остава средства за бистрење као: беланце од јајета,

¹¹ Другу фабрику која израђује овај филтрир-апарат, радо је показати омавом.

старство Народне Привреде и Срpsko Пољопривредно Друштво само од права, крупно реице, па га под што повољнијим условима дају нашим земљорадницима, *Лане у пола цене, а ове године испод третице праве цене плаћене за ове семе.*

Ио год прочита оно неколико речи, нека се користи поуком из њих, па нека се благовремено за семе обрати... кајати се неће.

ЖЕТВАРИЦА И КОСИЛИЦА

Нема пашва тога пољопривредника који не зна, од колике је важности, кад се стрна жита на време пољаву и ливаде покосе, па и поред тога, често пута извиди, да се стрнине жању презреле а траве које пренетале и отргнуле. При свем том, што сваки добро зна, да се одвојеном жетвом губи како у погледу количине хране (Јер су стрнине на време несрећене лакше а и из презрелог класја много зренијав испад), тако исто и квалитета самога брашна онада — код стрнине које се употребљавају за лебав. Брашно добијено од стрнине на време срећених беде је и боље се меси, док међутина од презрелих стрнине при мљењу у добина се сразмерно много нише мекша, пошто је код таквог зренијав пунија — дебла покочиња, што ову белану арна као кошулица отмотана и с тога у арну има мање скроба, И најзад, да се неблаговременом косидбом добина по количини мање и по квалитету много лошије сено, које стога чак и не ради једе.

Као појединачни узрочи одвојених жетве и косидбе они су: немање довољно радних руку, пошто се породачке задруге с дни на дан све нише распадaju; непогодно време, које често отпочиње баш онда, кад у пољу ставају стрнине за жетву а траве стигну за косидбу; што је немогућно у свако доба наћи довољан број жеталца и косача по томе, што се они послови врше само по летом времену, а кад се ово укаже, онда сваки гледа да нађе што нише радника, како би могао чак пре своје ливаде и стрнине да среди; и што су често наднице тако велике, да се просто не исплаћује узимати раднике за ову сирку, јер би се онима знатно умањали приходи од летине.

Да би се избегле напред поменути тешкоће бар у неколико, валадо би, да ручну радну снагу заменимо машинском, пошто је она поред осталих добрих страна и јединија. У овоме нису требало би да набавимо жетварницу и косидницу, којима ћемо машини маћи да постигнемо све у сво-

ђумур, крв и шанску земљу, скоро никакво и не употребљавају.

Супротицање бурани ирши се, кад у буреги има воде до половине, па се онда заједно са супротици димом добро испере, па тек онда вода просе. Једна обична шинка супротица, долази на буре велико 6—800 литара.

Праве флаша као што је напред поменуто, ирши се машинском коју креће електрична снага. Флаше се тако очисти, да на њима не сме бити ни једне мрље. Кад су добро испране и одицале се од воде, онда се у њима раваина вино „кљонио“ славином. Кад су флаше испуњене, онда се ручним машиница запушалаву. По овоме, пренесе се у нарочито одељење (Flaschen — keller); полагање у етажерица у оное одељење, остају до продаје. Пре ексцидиције, флаше се добро ирлама ирришу, машинском етикетирају и мету кепале поврх запушача. Кад су овако припремљене, онда се у танку хартију завијају, а поврх хартије међу се кесе исцелене од рачне сламе (као на флашама са пином). Овако завијене хартијом и сламом флаше се међу у нарочито сандуке по 30 комада. На сандуке се метне подуркаса палмба (као на жезел. вагонима) и онда тек транспортују.

II. Рајински виногради

Виногради на Рајни нису калемени, стога што филосфере нема. Њихово уређење је по све рационално, али

је врне да на тенане средиом, јер се само машиница може много брже, боље и нише да уради, а равномном газдовању то и јесте циљ, да се на што мањем простору а са што мање материјалијих средстава (тршином) добије што већи имање.

У страним напреднијим државима, онада је замекане ручни рад механичким средствима, пошто је то већ доказано, у практици опробано и осведочено, да је суд и камо боље и корисније, да се ручни рад, где је год то могућно, згоднио замени машинишким зато, што се тиме умањују издаци око радова и за толико увећавају приходи од приноса са вилана. Кристи, од употребе машина у пољској привреди, увидели су и наши пољопривредници, па су и сами почели нагда да набављају савршенеје пољопривредне справе с којима су у стању да савладају све оне погодбе, које им при раду чине не смеће. Онају по томе, што могу за једно исто време много нише да ураде, но што је то могућно при послу, са тако рећи голим рукама постићи.

Неспорна је истина, да је доста осетно за пољопривредника, да у једанпут изаду пошељу суму новца за набавку какве пољопривредне машине, али је цела истина и да би, тај пољопривредник, поред тога што би своје послове на време средио, што му је и главно, могао дати машину и друга по то кирјују (као што то обично ради већина њих) узимајући за рад извесит проценат — ујам, а то би му створило такву могућност, да би му се машина исплатила за неколико година. У осталом, да пољопривреднике је много боље, да се при куповини машина и других пољопривредних страна унех ураркују нише њих, јер ће на тај начин моћи да набаве много нише и бољих пољопривредних страна и машина, с којима ће одкапати себи трау, увећавајући време и постави остале користи, које се машиница и справима добијају, и напоследку оним путем набављене стране и машине, да дужи ће се време у години употребљавати а мање стајати беспослене, што је од велике користи, јер у колико се нише ради у толико ће се нише зарадити и тиме уздвојени капитал пр изданају, те, једно с тога, а друго и зато, што је куповина цена распоредна на нише лива, то ће и лакше моћи сваки појединач да издржи у погледу плаћања, што би у противном случају пало све на једнога.

У местима, где има мање савршенеје пољопривредних страна и машина, или, где их никакво и нема да је среће и панетног уређења општина, ту би требале саме општине из својих средстава све ове стране да набаве, па да их по том дају својим привредницима на послугу, од којих да наплаћују извесан проценат — ујам за рад, те би тако машиница и справе својим радом за извесан број година наиздигале општинама суме, које би за њих изале.

је резане — употребљујући га са машином — просто. На чокотина нема главе (тисе) као у нашим виноградама, већ су остављени кондири на кондирица без икаквог облика. У нише виногради у великој мери, приметно сам перностору.

Остали радови и ђубрење, нема се рационално врше. Притке у виноградама већим делом су гнозде. Распојање чоког од чокога и ред од реда, једна ако има један метар. Величане вое уз пчице ирши се ражином — сламом, снула, сем школског винограда у Гајзенхајму где се употребљава рађица.

Најбоља су виногради у околини: Раунтала, Гајзенхајма, Ридесхајма и Елтинала.

За време плаћења на Рајни често сам посећивао, пољопривредну школу у Гајзенхајму. Уређење њено и њених добара, нема су примамљива. У оное нарочито предачни део њихових, где су све могуће фигуре од свих њихова изнедене.

Априла 1908. г.

Топчаер.

Мил. П. Цветиовић

Машина жетварница и косилница има равних, али ћемо ми овде говорити само о онима, које су код нас отпробане и које су најповољније за наше природне прилике.

1 Жетварница (машина за жњење) за стрмина жита

Жетварница има више врста, а у главном, према послу за који се употребљавају и према храни која се сређује, има их двојких и то: жетварница за жњење стрмина у опште и комбинована машина, која се према потреби могу употребити за жетву стрмина а и за косиљау ливада. Ми ћемо овде да опишемо жетварницу, која се употребљана само за жетву стрмих жита, пошто је она обичајна и за нас потребнија.

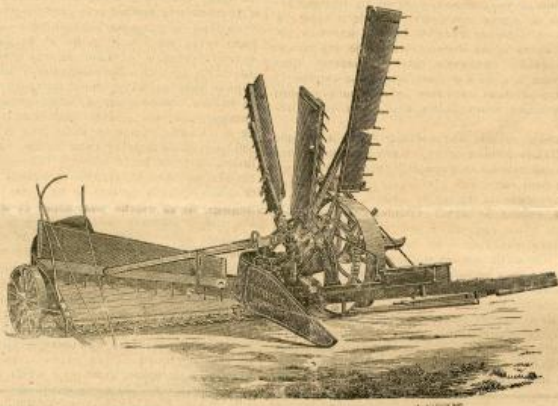
Жетварница пак ове врсте има двојких; једне имају грабље, које оборују храну с дрвене даске — крила — избацују и слажу у веће или мање рукевице, а друге пемју грабље те су у могућности да обарају стрмине као оно косеће машине траву по ливадама. Пре су жетварнице много боље од других па зато само њих и нала набављати.

Између жетварница са грабљама, код нас се показала као најбоља она:

Жетварница по систему Валтер А Вуда.

одговара смеру за који је намештено, служи још и зато, да омогући равнотежу машине, која се постиже па тај начин, што равних својом тежилом кад седне на седнице таман уједначује тежину с једне и друге стране руде, те се тако на вагрегу не преносе никакв једностран притисак у страну. Како изгледа празно седнице, види се јасно у сл. 40, а како изгледа кад на њ седне раденик види се у сл. 41.

На десној страни машине, налази се с преда нож, који лежи у правој линији на првом делу широке даске, као што се то види и у сл. 40. Нож је смештен у доњој пространу гвоздену зумчасту плочу, кроз коју се при раду креће она кроз царију или клизну. Ова плоча — ножица, при жетви чува нож од повреда, и нешто је ково изпред ваљута. Нож је направљен из више челичних троугастих сеченица — плочица и свака се од њих може без икакве тешкоће скинути а у случају извара и новим заменити. Сечина су прикључана на својој подлози, врло добро изолтрена и тако утрвљена, да могу као једностран велики нож сећи стрмине као бријач. При раду жетварнице, нож се посредним током врло брзо покреће по „клизи“ тамо — амо, и помера само толико, колико захвата простор од једног до другог сечина, дакле, само за једно место. Рез је сечина двојак — глатки

Слика 40. Жетварница ваљутања за раз.

Као што се из слике 40 види, ова се жетварница састоји у главном из:

а) Једног великог точка, који је у вези са другим главним зумчастим точицима, помоћу којих се управно сав механизам и покреће.

б) Ноже — апарата за сечење, који личи на велико крупно зумчесто тестере;

в) Крила — широке даске, па чијој се предњој страни налази зумчасто челична направица, у виду испрекидане и набујане капије за намештање ножа;

г) Грабља, које се окрећу наоколо као крила на истрењачи и које поживљену храну скупљају и на земљу у гочилане — рукевице избацују; и

д) Руде, које служи за вагрегу тежеле стоке.

Остале ситније делове на овој жетварници није потребно овде помињати с тога, што њихово подробно описивање не би било од велике користи, а при то то тешко би се могло и разумети.

Ради бољег разумевања означимо речи „десно и лево“ што се рачуна седнице са седница машине или идући за жетварницом.

На левој страни великога точка, намештено је седнице за раденика, који рукује са жетварницом. Сем што седнице

или набујан облик турпије. Ножеви са глатким резом најбољи су за тање и мекше стрмине, а они набујани ножеви подеснији су за чвршће биљке па чак се могу употребити готово за цело време рада без набујавања, што код врних није случај. Уз продају машине фабрикант обично даје по два ножа, од којих је један увек са глатким сеченима а други с набујаним резом, како би се према стрмини и одговарајући нож употребити могао.

Такође на десној страни налази се и крило, које је помоћу једне јаке шарне везано за гвоздену плочу машине, где се заклањене кука која покреће нож за сечење — жњење. Кад машина ради крило је положено као што се то види и у сл. 40 и 41 а кад се жетварница преноса с једног места на друго, онда је крило дигнуто у вис. Истичу крило у самом раду игра незначителну улогу, али поред свега тога омет је неона нужи да се оно туди тако, како ће што боље прихватити одсечене ивице, докле их не истрењачи грабље и не избаци у рукевице. При раду, даска се може подизати и спуштати што зависи од саме стрмине колико је она висока, тако, ако је стрмина кратка, онда се крило — даска подиза ивице спушта и обратно, ано су у вису довољно нарасли у висину, онда се на против крило подиже од земље у висину. Удешавање (подизање и спуштање) крила врши

се помоћу малог точка, који се лепо види на десном крају крила (са. 10.) и једне полуге, коју раденик онога ради има у близини седишта. Приликом удењања, унек нала прво подићи нож подлогу на по том точком, старијим се, да нож по могућности заузме што више подраван положај.

На врху машине, налазе се грабље. Грабље су изишу себе подједнако удаљене и кресту се при раду саземно правилно у кругу за њих удешеном. Да би посао ишао како ваља, грабље се морају посма пажљиво наместити, јер је њихов задатак, да у своје падању одсече платоне са земље, привуку на крило, па да их одаде баци у лево на земљу у руководи.

Када су сунине ретке стрминне, онда се пуне у рад само једне грабље, јер ако би се пустило више њих, онда би руководи биле здравно мале и умршене, пошто би се пожењени платони провлачили кроз зупце грабља. Овај рад задао би нише посла, а разуме се, да би био и скупим с тога, што би за скупљање руководи у сунине, требало радника.

Где су стрминне средње густе, најбоље је пустити у рад две грабље, а само код јако густих, могу се њих више пустити. Моментално зупчање грабља у покрет, зависи од саме потребе, а оно се постиже врло лако, јер се на машини налазе нумерисани званици: 1, 2, 3, и т. д. на ако се жели да раде две грабље, онда се округла пелха шина поврха уметне у зарез означен бројем 2, на ако се хоће да пуне у рад три грабље, тада треба шинку уметну у зарез под бројем 3 итд.

При раду, грабље одбаљују руководи толико далеко од непожењене стрминне, да хоћу направе на најмање не смета.

У току жетве, раденик мора са свога седишта произвољно помоћу једне полуге нож нешто више повизати или спуштати, што је баш и нужно у случају кад се прелазим преко равара, крчињака, пањена или се вадише на полеглу стрминну, те се на тај начин може да показе и подерти у седи а и нож да сачува од квара, који би наступили наизлазом на: крчињаке, камење, пањене и с. т.

Жетварница је тако склоњена, да се све врло лако може разврнути. Делови, којима би могла прашина и друга

а то је свуда на оним местима где се обичним колима може пролазити;

2. Земљиште чврсто бар толико, да точкови не упадају у орниту и тиме не отежају направу пучу, већ се потпуно опнују о земљу, те ће због тога и нож куд и камо боље радити;

3. Пљива очишћена од дрвећа, камења, пањена и кал на истој нема: разора, рупа, прокопа и других предмета, који би при раду сметали; и

4. Стрмин усев непожељан у вртолог, јер у противноме случају, рад жетварнице био би веома отежан.

Ако су испуњене све напред поменуте погодбе, онда је рад жетварницом рентабилан, у противноме не, па чак може бити и штетан, пошто се машина врло лако може скрхати, а и мало би се могло да уради на дан.

Удењање жетварнице за рад зависи од саме дужине и густине платона или класа те је немогуће унапред удеини је за посао онако, како то потреба изискује. Ну, да би се посао отпочео и вршио како ваља, треба пре почетка жетве обратити пажњу на ово:

1. Да се жетве четвртасто дрво, и на његово место у метне руду, пошто је оно припремно метнуто ту, једино зато како би се могла жетварница лакше испоручити куда ваља. Када је руда угривена, онда се може задржати тегљећа стока и жетварница отерати где се жели.

2. Да се за дотераме машине на њиву, пажљиво скине мали точак, који се испод даске кад је уздигнута налази, по том да се откаже и све остале агоде, којима је даска угривена у нос, пошто је она ово била спрењена за пренос са једнога места на друго, а затим спустити подложу крило на земљу, и на крају предњег дела на десној страни наместити онај скинути точки, као што се и у са. 10. види.

3. Да се нож намести како ваља и доведе у везу са осталим деловима машине, како би могао одмах отпочети рад жетварницом.

4. Да се жетварница добро подмаже пре но што се пусти у рад. Ово важи, што машине већином дуже бораве по магацима, па се стегне уља, којим су их подмазали фабри-

Слика 11. Жетварник у раду.

нечиштога да нашкоде, брижљиво су покривени и тиме потпуно осигурани од сваког квара. Осим тога, на свима лежишћима налазе се практично направљене мале чашчице у које се сипа уље и тиме мазање лежишта и осовина знатно олакшава, и чува од квара.

Како изгледа жетварница у раду, види се у с. 11 а њен рад - - код правилне употребе - биће најбоље, кад је:

1. Површина равна и без грудана, но и тада ће машина добро радити само она, ако је нагиб благ и постепени,

канти. При мазану, треба обратити особиту пажњу на то, да се што боље подмажу: сива лежишта, све рунице и клинчићи, а нарочито дежишта главнијих покретала, као и сива она места где се поједини делови тара. У исто време, мора се и нож добро намазати по целој његовој дужини;

5. Да се жетварница пре почетка жетве пусти, да правна ради по утрини, те да се осмотри, да ли су сви завртњи добро затегнути, да ли се сви делови машини лако и правилно покрћу, да ли су сви делови наместени како ва-

ља, a нарочито обратити пажњу на то, да грабље јакно не паду и не ударају у крило, јер би се од удара полиоиде, а ако не би крило додиривала, онда би осталају пожељене странине на самом крилу; и најзад, да ли сви делови раде онако, како се то исцекјује: и

б. Да се претходно око њихне лакоме по два откоса (око 3. мет.) а пролаз запреге с машином први пут, а за на даље жетварина ће сама за собом остављати путеве, којима ће запрежна стопа ићи.

Кад је све напред поборјано учињено, онда се слободно може отпочети рад. Раденик који ће жетварично руководити — управљачи, треба да седне у своје седнице, запрегу да врене и упр ни у један од углова њиве, на чим стигне на неколико метара испред странине одређене за жетву, наља да пусти машину у рад. Жетварина се пушта у рад помоћу кључа — управљача, који се налази на осовини великога точка. Кључ треба хргнути само напред ка запрези, па ће саставни делови сами доћи у међусобну везу и рад отпочети. Кад је отпочео посао, раденик сад има само да се брине: да жетварина ради пуном ширином и да пазн на: ододине, разоре, крупне грудале, камење и друге предмете, који би оневали посао, па и машини штара навели. Жетва се врши кругом извола са све четири стране око њиве, обарајући откос по откос. На угловима њиве: а на одстојању од 3—4 мет. треба притиснути ноћну полузу, те да грабљу повремену странину не ибиљују у руководи док се не обиче угао, затим наља полузу пустити у свој првобитни положај, те да грабље наставе свој посао. Ако се ово не би учињено, онда би за сваком њкосом на угловима остајало необорено влава, које би запрега газила, што је рачуно се за полупривредника штета. Али, ако је раденик нештит, онда је много боље, да се углови агитине кошењем обичном квалом, те тако неће остајати испод жетварине на угловима, уваритинама, непольењеном влава, и запрега ће увек ићи чистим законом.

Веома је потребно, да се при раду, увек пажљиво прегледају и притегну сви завртни који су лабави, јер ако се ово не уради, онда ће олабавити сви делови, услед чега може наступити ломљене појединих делова машине.

Ако се кључа која нож покреће у својим агадиновима временом изведе, а тако исто и сваки гдјикови ножа, наступиће трање тих делова, па и целога механизма; то трање произиће ударце у свима агадиновима машине, због чега ће и рад отежати, па може чак наступити и ломљене појединих делова машине. Чим онај случај наступи, наља у свима агадиновима таконих деловита изменити што не наља, паљећи при томе, да оно потпуно пасује на место, где се поставља. Исто тако, када се глана ножа изилке, треба нове на место ових данитовита.

При раду, нож се не сме никад сасвим ниско над земљом спустити с тога, што би пролазио кроз: кртине,е, ираннике и друга мања узвишења над земљом, те би се чеиће дапушвало, засипало по но над кал и ложио. Као год што се не сме нож ниско спустити, исто тако не сме се ни сувише високо подићи. Оно зато, што би ствирња високо остајала. Намену ове две крајности, ни сувише ниско ни сувише високо треба увек наћи најповеднију средину, па посао уде- сити тако, да од њега не буде штете.

(Свршише се)

ПРОИЗВОДЊА ШЕЋЕРНЕ РЕПЕ У СРБИЈИ 1907 год.

1907 год. било је насејано земљишта под шећерном репом хектара 2240, од те површине пропало је од воде — пољане — хектара 125 и то пошто је репа била равнина и 4-ти део, а 40 хектара напустили су полупривредници не хтевши даље радити јер се је репа (услед добро непри- уготоване земље — по правилима о култури) није отармила.

Према томе, фабрика је шећера у 1907 год. откупила репе са хектара 2075. Иста површина била је подељена по срезовима појединих округа — наоко!

срез вршарски хектара 5593	окр. беогр. хектара 5593
» велико ораш. » 311,63	» лодунавски » 483,45
» јасенички » 80,77	» смедерев. » 905,85

» посавски » 14,97	» валевски » 14,97
» поцерски » 26,96	» подрин. » 257,75
» мачвански » 230,20	
» моравски » 12,39	
» пожареначки » 61,42	
» рамски » 84,51	» пожарев. » 161,17
» гудубачки » 3,44	
» парашини » 188,06	
» деспоговански » 0,53	» моравски » 207,98
» белички » 18,99	
» крагујевачки » 254,60	
» лезенички » 90,94	» крагујевач. » 345,54
» моравски » 15,38	
» алексиначки » 33,91	» нишки » 87,22
» нишки » 37,93	
» расински » 28,17	
» рајачки » 10,60	» крушевач. » 38,80

По срезовима и округима свега хектара	2075,25
Са ових 2075,25 хектара, откупљено је по срезовима појединих округа у 1907 год. килограма и то:	
срез вршарски кгр. 719,546	окр. београд. кгр. 740,546
» подунав. » 922,3975	
» и. орашчи » 4,089,447	» смедерев. » 14,707,283
» јасенички » 892,361	
» посавски » 129,177	» валевски » 129,177
» подрински » 422,722	» подрин. » 2,972,472
» мачвански » 23,49,750	
» моравски » 93,892	
» пожарев. » 898,815	» пожарев. » 2,555,728
» рамски » 1,548,960	
» гудубачки » 12,023	
» парашин. » 3,839,307	» моравски » 4,236,838
» деспот. » 10,529	
» белички » 389,002	
» лезенички » 1,286,732	
» крагујев. » 5,097,315	» крагујев. » 6,384,297
» рајачки » 66,242	
» расински » 242,255	» крушев. » 308,497
» моравски » 100,313	
» алек. » 448,219	» нишки » 765,053
» нишки » 216,521	

Свега килограма 32,800,391

Издато је за 32,800,391 кгр. динара 591,888,10

» » дин. 70,000 » семена а 0,78 дин. 54,600—

» » дин. 3,660,264 као предујан полупривредницима за 5 месеци рачуница 0 $\frac{1}{4}$ камате дин. 9,006,60

Издато је за трошкове око културе шећерне репе као паљте сиомама, попутине, трошкове око сејања и откупа шећерне репе, уговора и др. динара 82,390,99

Издато за поднов репе 190,328,90

За потраживање од произвођача за неизмирени предујан — дубица — динара 15,000—

За 32,800,391 килограма издато је свега дин. 943,214,59

Од откупљених кгр. 32,800,391 шећерне репе у фабрици је прерађено свега 27,140,000

а ресто непређених кгр. 5,660,391 пропало је од трулежи на пријенија станица услед јаке нагомиланости на малим просторима а екудице у подвозним средствима, а нешто је и у фабрици иструлило — јер је већ у пола труло са станица доведено, а време у прошлој години било је немога подесно за ширене болести (трулежи).

Према томе фабрику стаје 100 кгр. репе за прераду у 1907 год. динара 3475,16

Резанија је продато у Београду кгр. 2,274,212 а у унутрашности је продато 80,000

Од целокупне суме резаница продатих за Београд продато је 722,782 кгр. по дин 0,20 кгр. 100 а ресто је у Београду продато по 40 дин.

Од продатих у унутрашности: 40,000 кгр. продато је по 0,20 дин. 100 кгр. а ресто 40,000 кгр. по 0,40 динара.

Шта се тиче квалитета реше показала је услед јако топлог времена сразмерно велику поносастицу али је чистоћа сока била изнадовољнајућа (Q 81'49 и 408 нешеперних састана).

За 4.060,191 кгр. туде реше услед тога што иста није прерађена, и због подметних трошкова, фабрика је шефера на истој изгубила преко 97.500 дина.

Ж.

ИСКРИЦЕ, ПОСЛОВИЦЕ, ИЗРЕКЕ

Међу овима врстана душког зачинања, овака кришера је око које идикује највиши степен знања.

(H. Ch. Carey)

Свако прерађање практике до извешања науке мора бити поверено једној другој од науке.

(Др Јудеи Мери)

Искуство практичне полипривредне јееу и морају остати сиворе руде на којих је наука излучила елементарни знања на мушким извеша.

(Бруте од Либас)

Свако је моћи изобретни своје доживљаје да не мора због тога коначно следе на проју.

Не морају највиши слугу над свако нешто урадити човека.

Пас и голубице не затварају никад врата за собом.

Паша као ружа и једна уста... које мора радити, да једно може једно.

(Рикерт)

ГЛАСНИК

Изложба из воћарства, виноградарства с подрумарством, пчеларства и рибарства. У обе последње седнице овога месеца изложба друштвених утирала је програма оногодишње изложбе којој је придала и изложба из воћарства. Иначе се ова изложба приређивала оних 11-12 година редовно о друштвеној слави 30 октобра. Како се ове године изложба приређује крајем месеца септембра (од 28 септембра до 2 октобра), дакле месец дана пре славе, то је било умесно и разложно спојити је с овом изложбом и с погледом на кратку времену и с погледом на средства и радну снагу која би се могла подухватити спреме око приређивања њеног.

На име награда за све гране изаше се око 5440 динара, које у готову новцу у виду премја, које у справима и алатима и прибору из тих појединих грана. За сваку грану предвиђа је поред једне, две или више премја и велики број награда, од 24 (за рибарство) и 52 (за пчеларство) до 60 и 75 (за воћарство и виноградарство), како би што већи број излагача могао бити награђен и с најзначајнијом наградом. За ове награде Министарство Народне Привреде одредило је новчану помоћ од 5000 динара.

За сваку грану изаидише се и нарочите пријаве, у које ће излагачи имати да бележе све што се на изложеном предмет односи и што га обележава и карактерише, али и све оно што ће послужити и практичним циљевима, болем трговачком сазнању о количини за продају и вредности изложеног предмета.

За који дан биће готов и штампан велики програм по могућству са сликама који ћемо и у »Тежаку« дозети.

Изложба рудничке окупне полипривредне подружнице биће приређена по свој прилици у Горњем Милановцу 20 и 21 септембра о. г. То ће бити окупна сточарско-изложба (коња, говеда, оне и свиње, са сточним производима) и са доста знатним наградама, као и осталим окупне изложбе у нас што се приређује. Подружница сем добијене помоћи од Српског Полипривредног Друштва у 1300 динара на награде, обратила се понова за накнадну помоћ, али јој она није могла бити одређена, но је умелен г. Министар Народне Привреде, да он изволи из својих средстава потпомоћи ову вредну подружницу са 1000 динара, на име

награда. Како је то у тим окупру прна таква изложба, то је прилика да се боље проучи сточарство тог још пробитног и примитивног краја, јер ће у последу сазнавања перекла наше стоке снагу врста бити настало то проучавање, као у области које је прилично дуго очинио ван домаћина модерних утицаја у сточарству.

Окупна полипривредна изложба у Шапцу. Ураини Одбор Полипривредне Подружнице окупру подарског сазнао је 12 маја о. г. на конференцију из окупру стручне полипривредне, заинтересоване пријатеље полске привреде и своје чланове, као и заступнике домаћих и страних полипривредних фабрика, на којој је изабрала одбор за приређивање велике полипривредне изложбе, која ће се одржати у Шапцу од 26 септембра до закључно 5 октобра т. г., а која ће се одржати на имању наставске станице и Управе Ратарске Школе:

Одбор се поделио у три секције: Ратарску, сточарску и индустријску. —

Све секције састале су се 16. ок. мна. и саставиле опширан програм изложбе који ће се на поновној седници 25 ок. мна. претрести, допунити и објавити.

Ово се достала полипривредним, трговачким, извозничким, занатлијима, домаћим и страним заступницима, фабрика, који се баве изградом полипривредних производа као и осталим пријатељима полске привреде из окупру, да изложе бити учесници ове изложбе са својим производима, како би се постигло што већи успех. а у исто време пошто ће ова изложба бити индустријска, то ће иста пружити прилику нашим полипривредницима, да се упознају са појединим производима, машинама и другим изложеном предметима, које можда нећеју у својој околини, — сем тога она ће послужити увођењу у догачи краја, — сем тога она ће изложба мараданним и стручњацима послужити као упут у коме се првину треба одлучити на употребљиву полске привреде и у чему треба настати на површци, и јакне мере треба у будуће предузети па да што пре постигнемо жељене успехе.

Опширан програм целокупне изложбе као и за награде које ће бити издвојене, објавиће се после 25-ог ок. мна. чим секције утврде сво програм.

За овај тип скуптина окупру Подарског одобрила је 5000 динара, Срп. Полипривредно Друштво 1000 дина. Кредитна Банка 600 дина. и фабрика шефера 300 дина, а како ће трговачка ови приређивања, прикупљања и сређивања изложбе као и награде изнети преко 10000 динара, с тога се и овим путем може срски одбори овог окупру, суд општеине града Шапца, новчани заводи окупру, Париског, као и остали добротвори и пријатељи полске привреде, да изводе од своје стране за овај тип пружити помоћ, како би изложба испала на опште задовољство.

Ко од заинтересованих жели на како обештене, нека се изволи обратити председаницима или на коме од чланова секција, који ће им у својој прилици бити на услузи. — Што се пак тиче излагача и предмета за излагање, то ће се снажи управљати према програму, који ће се допније објавити преко новина и плаката.

Екскурзија. Ученици III разреда Винодељско-Воћарске Школе у Бухову имали су са Управитељем и 2 наставника стручну екскурзију од 2 до 16-ог месеца. У тој екскурзији они су посетили и нека места у Аустро-Угарској монархији а именов: Нови-Сад, Петро-вардина, Каменци, Ст. Паланку, Илек, машистер: Беочин и Раванциу и Руму. У овим местима екскурзиста били су врло лепо дочекани и стављене су им биле све услуге и олакшине у њиховом проучавању и бављењу. У истој мери одозвала с и општина града Шапца те су екскурзиста одвојила сва пута поред обилате поуже могади понети и најпријатније усложне о српској предузретљивости и гостопримству. Но у томе су се ипак највише одликовали Румелин Др Жарко Миладиновић, адвокат, привредник и народни посланик, и његова госпођа Милена, чиме су екскурзисте обавезали најдурдијом захвалношћу.

Сукоб међу Швајцарском и Немачком због царине на брашно. — Да забегне царински рат с Немачком и омет да заштитни швајцарско мларинство, намерена Савезни Савет

да увезе монопол на жито и на брашно. То мисле урадити онако, да Савезни Савет преузме увоз шенине и ражи и да их да мисти за нахладу — ујак — законом одређен, па добијено брашно да смести у државна стоваришта. Брашно ће морати одатле искрми повлачити за готов новац и обављати се да морају лебав и остало петитно продати по максималној цени коју им Савезни Савет буде прописао. Лебав ће по свој прилици бити скупљи но досада али то би било мање зло но... париски рат с Немачком.

Инфекција сакагином коњском у једном лабораторијуму. — У државном заводу за испитивање животињих намирница у Черновцу, професор др. Л. Преузове је научна истраживања, с умртвљеним бакима коње сакагије као је изгледало. При центрифугирању пукне једна цев, услед чега бакице сакагије доспеше у ваздушни простор и четири особе се разболеше од коње сакагије. Од њих је троје већ умрло.

Португалска је спустила царину на кукурузу. — У Португалској је лане била врло слаба берба кукуруза и данас стоји пред празним кошерима. Ваља је стога одлучила, да допусти почев од 15 августа ов. год. увоз 200.000 тона кукуруза са спуштеном царinom, до 2¹/₂ садашње царинске стопе.

Курс за учитеље и учитељице о распусту за немачко-моравску област у Берну. Вредно немачко земљопоседничко друштво за воћарство, виноградарство и баштованство у Врну приређује од 13—18 јула по новом курсу на воћарство, баштованство и виноградарство за немачко-моравске учитеље и учитељице основних и грађанских школа. Поред најужнег теоријског знања из ових грана, даваће се и практична упутства.

Полупривредни курсеви за учитеље народних школа у Мађарској. — И у Мађарској о школском распусту приређују курсеве од 20 јула до 14 августа ов. г. у полупривредним школама и заводима у *Algyogy, Bekéscsaba, Bredobánya, Csakova, Csikszentad, Hódmezővásárhely, Jászberény, Karczag, Komárom, Nagy-szentmiklos, Rimaszombat, Szentimre, Szilagyváralja* и *Szatmár (Subotina)*. За објект полупривредних стручних учитеља држи се такав један курс на заводу у Кекемети.

Међународни конгрес за индустрију леда у Паризу ове године биће од 3 до 10 октобра у Сорбони, средњим париским универзитетског живота. Програм између осталог обухвата и излет у Шампању, на међународну електричну изложбу у Марселу и на запад Француске до Бордоа и до Београда. Не само да се приређивачки одбор постаро за посетнице у војних француским железницама, но и за спутствене хотелске цене у Паризу. Све државе образовале су своје комитете и одређале изасланике, за Србију нигде није јављено да је да шта одлучила и ако и њен извоз у великој мери мора интересовати тај конгрес.

ЗАПИСНИК

III седница Управе Српског Пољопривредног Друштва, одржана 11. јануара 1908. год. у Београду.

Безл су присутни: Подпретседник з. Милош Јаванчић и чланови Управе с. г. Јов. Ф. Вањечки, Ада Јаванчић, Александар Пејковић, Мирко Милошевић, Милоша Ј. Петровић, Вољанг Н. Стојановић и Стеванка Тодарић.

Бележно секретар Др. Ђ. Радичић.

23. Износи се на претрес предлог одређеног Одбора за набавку свију друштвених потреба. — Пошто је тачка по тачка прочитана и образложена, предлог је у свима појединостама усвојен и исти Одбор умољен, да се о извршењу тога предлога прими и овлашћује да у споразуму с друштвеним Председником поведе и све набавке непосредно врши, да Управу о раду своје снага два месеца извештава и да му се на тај циљ стави на расположење друштвени администратор и економ. Усвојен предлог гласи:

Одређени смо од стране Управе друштвене, да промишљамо о начину, на који би требало Друштво у будуће да врши све набавке пољопривредничких потреба за рачун и потребу како друштвених и подружњинских чланова, тако и свију осталих наших пољопривредника који се Друштву за тај циљ обраћају.

На првом месту тражили смо од друштвене администрације, да нам стави на расположење бар трогодишње податке о набавкама друштвеним. На основу савошћених нам података с актом бр. 7138/907 од 4 ок. м. може се видети, да *средња годишња пошрошња износи:*

плавог камена	83.131 кгр.
рафије	13.355 "
луцерне	7.693 "
пругова разних	249 комада
воћар. ножева	" 775 "
" ножица	" 263 "
дрљача	" 9 "

За остале врсте семена и остале справе и машинне нисмо добили податке.

Плави камен, — рафија и тријери набављани су аукцијом, по утврђеним условима.

Семе је набављано од појединачних семенарских радњи према потреби и порубницама и махом без икаквога понуста, нити постоје с погледом на јемство о чистоти и квалитету семена, други какви услови, до они што их те радње у својим ценовницима као услове набавке прописују. Мање количине семена рачунале су и Друштву увек по ценовнику, као и обичним ситним поручиоцима, а само за семена која су поручивала у већим количинама, рачунале су овет цене по ценовнику, али цене које семенарске радње рачунају великокупницама својим.

Што се тиче пољопривредних, воћарских, виноградарских, макарских и пчеларских справа, оне су набављане од разних фабриканата махом из Аустро-Угарске, нешто из Немачке, а тек по нека из Француске.

Пругони се највише набављају од Р. Свака из Палатину у Немачкој и од њега је Друштво имало понуста 23¹/₂% при порубницама читавих вагона. Потом бјелански орбачи од Н. Ј. Шрам из Толпена.

Остале справе, увек према потреби и порубницама појединачна, од разних страних фабрика. Ако појединци не називае нарочито фабрику из које желе набавити коју справу, онда их Друштво поручује по свома нахођењу код обљављених добро јој познатих фабрика, ако исте у доброј квалити не би парављивала онда фабрика справа Браће Гођенац.

Те остале набавке вршене су непосредно, а по цени дотичних фабричких ценовника.

Што се тиче осталих врста семена, сем луцерне, савиали смо, да се врше набавке, у знатној количини и других неких семена пшњих биљака, нарочито сточне репе и граорнице, и да Друштво

није тражило понуду, нити је имало посла непосредно са произвођачима тога семена: великим поседима суодедне монархије итд. од којих и семинарско радње за себе семе набављају.

По правилима Друштво је познато, да врши и даље набавку свију потреба наших пољопривредника, да им посредује у тим набавкама и према томе ми мислимо, да се Друштво не може одрећи ни у будуће тога посредовања. А и не треба из ових разлога: што наши пољопривредници ирвешки набавке преко Друштва као стручнога тела, имају веће гаранције, да ће доћи до најбољег семена, односно до најчистије каквоће осталих потреба, односно до најсавренијих и за наше прилике најприкладнијих справа и машина — а то је врло важно, кад се узме у обзир, колико су у том погледу мало законски регулисани односи између страних фирми — као продаваца — и наших пољопривредника као купаца и колико су наши пољопривредници стога мало заштитени од превара и од подвала; што се за све мање порубине наши пољопривредници могу користити и сразмерно повољнијим ценама, ако Друштво буде порубине своје вршило увек благовремено и антро и ако буде удељало, да свију тих потреба, а нарочито најпотребнијих справа и машина има на стоваришту у свако доба; што су извори прихода Српског Пољопривредног Друштва већ годинама сведени једино на државну помоћ, на врло слаб и непouzдан принос од листа и осталих издања и на располагање једном неважњатом сумом од интереса извеснога фонда. Међу тим што то тото Друштво, по правилима, има владан обавеза и дужности: бесплатно давати својим, па и подружњим члановима или свију или неких друштвених издања, бесплатно чланице услуга свима привредницима из реда, у чију корист даје и све попусте што их добија у посредовању при набавкама свију потреба; оно сноси и ризик у растуру, извру и пропадању многих предмета набавке; оно сноси све режиске трошкове — плаћање свога персонала чиновничког и служитељског, помоћу кога одговара тим својим обавезама; оно помаже, за своја средства доста знатном помоћи своје Подружнице. Једном речи има само обавезе, дужности и задатке. Докле је Српско Пољопривредно Друштво, имало од државе повластину за слободан увоз свију пољопривредничких потреба, докле је имало још неку оправдања и смисла, што је, у интересу ширења бољих и савршенијих справа, ширењу семена бољих сората и врста итд. све бенивентно, бесплатно уступало свима привредницима којима је посредovalo у њиховим набавкама и што на томе послу није тражило за себе никакве зараде, т. ј. што отуд није наплаћивало никакве, па ни режиске своје трошкове. Имало је то смисла, докле Друштво није било онолико познато и имало садашњи глас код наших привредника, докле је и на тај начин, са немогућности утакмице од стране појединих страних фирми и њихових заступника, валао субјудати њихове мало реалне и слабо солидне испоруке нашем пољопривреднику.

Данас, ми надајемо, да ваља учинити знатан један преобрабај у тој врсти друштвених послова, да се они морају поставити на здравију, потпуно трговинско-економску основу, данас, кад је тај делокруг рада друштвеног у унутрашњости земље знатно појачан и проширен: заснивањем окупних подружница готово у свима окупима наше земље. И још нешто: досада је одреба последње алинеје члана 14 да сви чланови друштва, без разлике, имају право да их Друштво првенствено, морално и материјално потпомаже... била више факултативне природе, ако не и плуаорна, јер они тек ако су само морално потпомагани и ни у чему иначе нису од осталих привредника који су се обраћали Друштву, имали прилике да се користе тим пречим правом и првенством.

Из тих разлога предлагемо Управи:

1. Да порубине свију оних потреба које се чине, на основу података о претходној потрошњи, које се чине за друштвено стовариште: испоруке семена које се троши у већим количинама и редовно, испоруке рачије и плавога камена заклаучује на основу оверата, по прописаним условима и на основу уговора.

Да у тим порубинама тежи да ступи у везу непосредно са великим произвођачима.

За тај циљ да одмах непосредно и преко страних стручних и домаћих новина објави своју годишњу потребу и услове и позове произвођаче и радње, да поднесу оверте,

2. Да од свију справа и машина: пољопривредних, воћарских, виноградарских, маскарских, печларских итд. Друштво заснује стовариште, на коме ће их држати у довољном броју, како ће у свако доба и благовремено моћи одговорити потраживању.

3. Да Друштво и у будуће услужује пољопривреднике и у набавкама од оних фирми и из оних фабрика, с којима оно не стоји или досада није стојао у вези.

Ако се те порубине односе на предмете које Друштво не препоручује, или који су несавремени који нису за препоруку, онда о томе најпре обавестити поручиоца и препоручити му дотичне предмете истог рода које Друштво као добре и испробане препоручује. Па ако и после тога поручиоц остаје при свом тражењу, да му се тај предмет изрично на захтеване радње набави, онда извршити набавку.

4. Било да се Друштво непосредно обраћа појединим радњама или фабрикама, било на изричан захтев појединих пољопривредника, било да стим фабрикама већ стоји у пословној вези или тек отпочиње рад с њима, ваља утврђивати с њима сталне везе на основу ових начела:

а) Да Друштво за препоруку и продају њихових справа положе право на пристојан радат.

Да се свакој таквој радњи изрично напомене да су при испорукама потпуно искључени сваки посредници и да Друштво за подмиривање својих режиских трошкова, положе за себе право на радат или провионан.

Да се свакој таквој радњи нагласи, да Друштво

као толикогодишње стручно тело укљива глас комисије и да само онда може бити осигурана проходња њених справа и машина, ако Друштво има уверења да њене справе препоруку заслужују и, да ће проходња и прогурања њених справа бити угодније него, што их Друштво јединије и под повољнијим условима добије.

6. Да пристаје дати Друштву на стовариште-у комисион — извесан број својих справа, за које ће се вршити обрачуи сваких 3 односно 6 месеца;

в. Да је дотична фирма дужна своје новце или Друштву непознатије и од њега још неопробане справе, ако то Друштво буде захтевало, ставити му на расположење, да их оно претходно опроба;

г. Да се утврде потребне гаранције како за ваљаност материјала од којег су справе састављене тако и за ваљаност и доброту конструкције, па по могућству и за рокове за благовремену испоруку.

д. Да се Друштво а само стара да сазнаје за нове справе, савремене, по конструкцији савршене или за наше прилике подесније, па да их и од фабрике с којима не стоји у вези, потражује и набавља и с њима проба изврши.

Еад одмах на пример требао би тражити из неколико фабрика или радионица вежалице и проблема уводница која је боља ради препоруке наших пољопривредника.

6. Начелно ваља решити, да се за режиске трошкове и ризик као и за посредовање у набавкама наплаћује до 5%, провизиона а да се Подружњима и друштвеним и подружњанским члановима, тај провизион не наплаћује или смањи. Разуме се трошкови наковања и манипулације, аду на рачун поручиоца.

7. Друштво ће и од сада вршити све испоруке за готов новац или на доплату. Једино, према могућности може Подружњима давати справе, семе и друге потребе у комисион, с обрачуном на три до шест месеца али на лично јемство чланова подружњинске управе.

8. За све набавке и за питања о посредничтву и испорукама ваља да постоји перманентан одбор који ће све ствари брзо расправљати у име управе и на основу датог му овлашћења од ње.

9. Објављивати четње преко листа и преко Подружњина новинар и услове за све предмете који се преко Друштва набавити могу а нарочито чим се нове потребе набаве и за стовариште буду приспеде.

10. Да би Српско Пољопривредно Друштво било у бољој могућности да правилно и по земаљску пољску привреду и корисно изведе овај толико прешан и потребан преобрајај у вршењу својих на бавака а нарочито у заснивању стоваришта потписани ужи одбор мишљења је, да Друштво треба да

се обрати г. Министру Народне Привреде с молбом за државну помоћ од најмање 50 хиљада динара као фонд из којег ће се набављати све пољопривредне справе и машине и остали материјал.

У прилогу враћамо акта и резерате.

8 јануара 1908

Београд

Чланови

А. Живановић
Мир. Миљковић
Ј. Марковић

ОГЛАСИ

РАСАДНИК СРЕЗА РАЖАЊСКОГ У РАЖЊУ има већи број чистокрвних кокошака расе „*Мелхелнске*“, од којих има поседовно ловиште комада јаја и може их продавати и ван среза.

Цена је јајима од комада 6-10 дна. Шаљу се и на доплату. Паковање и експедиција по стварном коштању.

Бр. 55. Из канцеларије управе расадника ораза ражањског 5. фебруара 1908 у Ражњу. 11-20

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИМА И КОМЕ ТРЕБА, ИМАМ на продају две *жетелнице* *половне* добро очуване *систем Mac-Cormic* за цену потписаном изволте се обратити.

Наш

2-3

Гаврило Јовановић
трговац

140 ЛАНАЦА

Ораће земље у једном грунту, ограђена багреном, 1 и по километар од железничке станице удаљена а поред самог друма близу вароши Пожаревац, издаје се под закуп за 5 и више година. За 20 ланаца од 1 Јуда а 120 од 1 Октобра 1908 год рачунице почетак закупа.

За услове и погодбу обратити се Г-ђи Јелици удовици Перо Тамбураши у Пожаревац, или Господ. Андри Станојевићу трговцу у Крагујевцу. 2-3.

Српској фабрици стакла у Параћину потребно је 500.000 кг. ражане сламе. *Слама мора бити само ражана, негажена и машином невршена већ руком шрешена.*

Пријем у друштвеној фабрици у Параћину, Примаће се и мање количине као: вода селачка и одмах исплаћиваће се. Слаба се са један динар више од 100 кг. од нијачне цене обичне сламе.

Српска
фабрика стакла

Преглед 26 броја „Тешака“ Чланци: Услови чије увођење, било за пробу у маломе, или за гајење у велико, потпомагану треба. — Жетварница и комисија. — Производња теберне реле у Србији 1907 год. — Исприне, послонике, нареке. — Главник. — Зависних седнице Управе Српског Пољопривредног Друштва. — Огласи.

њу смеса од граорице и ражи, јер је ту равномерно подељена и она храна која даје крви, и она, од које се стока гоји.

Сад њу да кажем, како треба са зимском граорицом поступати кад ју сејемо. За оваку биљку, као што је ова граорица, треба одабрати бољу земљу, кас и за јару пшеницу, или јару јечма. Добра земља, први је и услов за њено добро уселевање и за бољи принос. Земља, у којој има извесна количина креча, боље угађа граорици, као и сваком другом махунастом биљу; сочиву, грашку, пасуљу итд. Али ће озима граорица успети и на оном земљишту, на коме би јара граорица због случајне суше издала, јер озима граорица ниче и расте у оно доба године, кад у природи обично има довољно влаге, наиме с јесени кад се сеје и с пролећа кад порашује. Њој, на тај начин, влаге никад не достaje; она има влаге увек у довољној количини.

Земљу треба спремити као и за свако озимо жито, само с том разликом, што ју не треба савином уситнити, него оставити на површину по мало ситних грудва, које ће тек мраз истрошити и с пролећа жилици боље покрити; то је за младу биљку, која с пролећа порашује, веома корисно.

Ако хоћемо граорицу да употребимо за пићу, а нећемо да изводимо од ње семе, онда треба за њу да одредимо јачу, побубрену земљу, јер што је земља јача, биће и граорица у стању и листу бујнија, биће више хране. А друго је, ако од ње хоћемо да изведемо семе; онда земља не сме бити бујна, љубрена, јер би у таковој земљи били цветови јалови и не би било семена.

Озиму граорицу треба посејати с јесени што раније, да ју зима крепку и добро ужиљену затече. Што јача у зиму уђе, тим ће сигурније поднети и цичку и зиму и сигурније ће презимити. Успех, дакле, много зависи од раније сетве, што нарочито треба имати на уму и стога, што је њено семе данас још доста и скупо.

Озиму граорицу треба посејати почев од месеца августа, па до половине месеца септембра; што раније то боље. Али свакојачко треба семе граорице помешати са ражи; онда даје бољу, хранљивију пићу.

На један хектар потребно је 160—230 килограма семена. Ако се сеје за пићу онда, више, а ако за извођење семена, онда мање. У првом случају помеша се мање ражи, а у другом више.

Преко зиме се често човеку привиђа, да је граорица од зиме пропала и ако је до зиме добро стајала. Али чим огране пролетње сунце, брзо ће се граорица опоравити и бујно потерати.

За пићу треба граорицу косити кад хоће да процвета, а за семе пре, но што ово савином дозре, јер кад подолну сазре, онда испада.

Дакле, сад се већ постарајте за добро семе и посејте на време; не чекајте последњи час.

Др Ђ. Радић

Међу свима усевима за пићу, онде где су као код нас повољне прилике за гајење, кукуруз посејан на сачму, даје по маси највеће приносе и стога заслужује, нарочито у годинама оскудним стоном храном, особиту пажњу. За тај шил најчешће се гаји сорта „Коњски зуб“ (*Zea Mais leucodon*), па шабачки и остале жутозарне сорте. У Аустро-Угарској одају првенство жутом мађарском кукурузу, „Коњски зуб“ чије би семе требало поручивати (ради обнављања) непосредно из Америке дајати по количини највеће приносе, жутозарни кукурузи дају опет нешто хранљивију пићу. Од страних сората препоручивали су још перуански *Cusco* и *Caragua* голијат. Али оба, као и „Коњски зуб“ захтевају врло јаку наносну земљу; за суровије поднебље, земље мање плодне и за сетву усред лета. Односно за добивање ране зелене пиће, препоручују више пињолето, чинквантино и падуански кукуруз.

Поднебље и земља. Кукуруз за пићу напредује и вањ илиме виновч лозе, може се успешно још гајити и онде, где кукуруз за зрно не може узрети, дакле у суровом поднебљу озимог жита; уопште може се рећи, да кукуруз за зелену пићу може успети још у оном поднебљу и онаквим положајима где пшеница, крупник и сточна репа добро напредују.

Положај заштићен против ладних ветрова јако годи кукурузу посејаном рано с пролећа. Односно земље густе кукуруз (тј. сачме, кукуруз за зелену пићу) није пробирач утолико, што с изузетком уме и живага песка, расте на свакој земљи, само ако није баш посево мочарна и ако није савином посна и стога је сејање кукуруза за зелену пићу од особитога значаја и за оне крајеве, где земље нису подесне за детелину.

При гајењу густог кукуруза, мало долази у обзир претходни усеви. У поднебљу винове лозе и озимога жита, сеју кукуруз за пићом ражи, инкарнатком (румеником), озимом граорицом и озимим грашком (кошеним у зелен), после јечма озимца и ражи, па по првом откосу двогоде црвене детелине, за зеленом граорицом итд. У суровијим пределима озима жита махом су претходни усеви и тада се кукуруз за зелену пићу вјешта рачуна као главни усеви, но као мофусевича (т. ј. усеви који се сеје између два озима усева: једног посејаног лане и поживеног ове године и другог који ће се сејати јесенас за до године) или угарни усеви.

Љубрење и обрада. — Особито је важно обилно љубрење и добра обрада кукурузишта. Јако стајско љубрење је код густог кукуруза, на свом месту, јер кукуруз у опште подноси најаче љубрење, даље и сву вештачку љубрад која је богата на лако растљиве азоту, она уз фосфате делују врло добро. И осока или помије из нужника, употребљују се с успехом, као љубре поврх усева (за поливања).

Ако ће се кукуруз сејати као главни усеви, онда се љубри стајским љубретом, по могућству још с јесени, земља се пред зиму добро и дубоко проре, па се још и што боље припреми копачима, дрљачом

или ваљком. Ако је у пролеће изникло много коро-
ва, онда се удари још једна плетка бразда.

Ако ли се кукуруз сеје као међусевица т. ј. као усева у угарили у стрњику (чим се пожање жито) онда се пођубри стајким ђубретом или за претход-
ни усева на пр. пићу раж или јечам озимац или се пођубри чим се они пожање. Али тада с полустру-
леним ђубретом, јер свежје ђубре не делује довољно
брзо и сметало би и при праћењу и при копча
кукуруза. На то се до половине дубине подоре за
сетву и на тежој земљи, ваљало би да се она до-
бро разрови и подирава а ђубре да се прекрије у-
мерено дубоко. Повраћана њива остави се онда
да прележи до сетве.

Доба сетве. — Како је кукурузна биљка не
само осетљива од мраза, но и семе клија тек онда
кад земља достигне топлоту од 10-12° Целзијуса, па и
онда врло споро, то онамо где се скоро редовно
повраћају у мају ладноће, може се сетви приступи-
ти тек крајем априла или у почетку маја. Раније
би сетва била ризична: јер докле је земља још лад-
на један део семена може да струли, а и из про-
клијалог семена расту крхљаве, ужутеле и болеш-
љиве биљчице, време у коме могу врне и голубо-
ви шкодити, продужава се и тако је обична послед-
ница превремене сетве крзубо, наместицава склоп у-
сева, или је потребно подсејавање, а то пићу пос-
купљује. Релативно познија сетва, извршена онда
кад је земља достигла 15° топлоте, пристигне гото-
во увек ону ранију сетву; развиће, стање и принос
кукуруза у првоме случају повољнији су.

Почев крајем априла или у почетку маја, можемо
сејати кукуруз за пићу у размацама и на мликове све до
јула или до августа: граници дене поставља пре-
виђање кад се имамо бојатч у неком крају насту-
пања раних (јесењих) мразева. И то у томе смис-
лу, да се последње сејање кукуруза смо извршити
на 9-10 недеља пре обичног наступања раних
мразева, у јосен, у томе крају.

Сејати За сејање употребљује се семе горе по-
менутих сората, најчешће дакле „коњски зуб.“
Крупно, пљоснато, зашљасто и са „утиком“ (у-
дубљењем) снабдевано или бело или отворено жуто
зрно — има „коњски зуб“. Како при куповању хоће
да подваљују старо семе, мора се увек опробати
клијавост. Дobar вирински коњски зуб клија са
90%, а чиштоће је 96%. Употребна му је вредност
онда 86-91%.

Тамо, где се као почев од јужне Немачке, па
на ниже на југ, као и код нас, кукуруз сигурно и
зрна ради сеје, употребљава се семе произведено у
земљи и за гајење пићнога кукуруза; онда смо си-
гурнији за клијавост а ч јединице добијемо семе,
јер се 50 кг. коњског зуба плаћа око 12-13
динара. —

Најбоље га је сејати у врсте: ситније сорте на
25-30, а крупније на 30 до највише 40 см. расто-
јања између врста. Најбоље у дуплим врстама које су
6-7 см. раздалеко једна од друге. На тај се на-
чин семе подели равномерноје, младе биљке узajem-
но се мање гуше и тек онда је љушки могуће око-
павање извршити. Дубина полагања семена у земљу

износи 4-5 см. Потребна количина семена на 1.
хектар износи за „коњски зуб“ 160-170 кг. а за
ситнозрне сорте нешто мање.

Нега кукурузишта. — Састоји се у отварању
окореле површине, у борби са штеточинама животи-
њама нарочито вранама и голубовима. Они чине
знатну штету, што ишчепркају младе биљчице, па
се сладе проклијалим кукурузним зрном.

Даље и кукурузу за пићу особито пријају праш-
ња и копча, било ручна, или с плугом окопачем,
или са машином. Те послове ваља предузети, кад
биљке порасту 10-12 см. па према потреби ваља их
и повторити; ако одвећ угусто стоји — као при
Богу махом у нас — ваља и ироређивати.

На топломе времену млада биљка врло се брзо
развија, докле на мочарном и влажном заостаје,
ужути и тек лагано се опорави и окрепи. По испи-
тивању Мозеровом у току даљег развијања што
ближе стасав за косидбу садржина воде у биљци
полако опада од 90% на 80%. Посматран је и релатив-
ан опадак сировог влакна. Количина безазотних
екстрактивних материја расте, па до извесног сте-
пена пораста и протеинских материја, докле ове
последње у престојалог кукуруза опет мало не стук-
ну. Кукуруз за време свога пораста поред знатних
количина других материја лије и велике количине
воде, транспирација (испаривање кроз лишће и биљ-
ку) је врло знатна и стиме и уславља кукуруза
стоји у зависности од довољне садржине влаге у
земљи а исто тако и од довољне топлоте. Са знат-
ним упијањем воде стоје у вези и појава, да поко-
шена њива с густим кукурузом изгледа јакно исушена.

У главном кукурузна биљка упућена је на ори-
ницу за ирчење потребног јој хривања, ма да по-
једине жиле и дубље иду. У ораници жиле се јаво
разгранчавају тако, да је обилно пођубрено кукурузи-
ште све испреплетано бурумцима од жила, да би
изгледало у неком замишљеном пресеку сво учешо.
А и на доњим чланковима стабла образују се многе
ваздушне жиле које расту на ниже и чим до земље
допури и у њу продуру, отпочну суделовати у примању
хране. *Због тога је важно кукурузу не само окопаваши
но и задржати га;* али обично су о задртања разли-
читога мишљења и махом га пропуштају из тог уз-
рока, што се рад не да више тако добро површити
чим кукуруз буде иоле подрастао.

Неко време по првој копча и разређивању,
врло добро делује ђубрење поврх усева осоким или
пиштевином.

Косидба. — Густу кукурузу стасав је за косидбу
кад се преи класови јаве, онда се добије највећа
маса пиће са добрим укусом. Наравно, често се
мора још и раније косити, због потребе у пићи,
или због наступања раних мразева. Ако су ови
јави, те биљке пожуте, онда је умесно предузети
косидбу и кишељење.

При знатној висини коју овако сејане и него-
ване кукурузне биљке толико лиснате и гумасте,
могу да достигну (2-2½ метра), а густом склопу
усева, принос зелене пиће врло је велики и може
се рачунати просечно на 600 твара (380-800)

ЖЕТВАРИЦА И КОСИЛИЦА

(Наставак)

на доброј земљи, а то је принос који ни један други усева за пићу дати не може.

На сваки начин, зелен кукуруз није никакви пропејни бог зна како богата сточна храна, али по податима Вернеровим, лињи кукуруз на хектар у горњем просечном приносу да ипак безазотних екстрактивних материја 6600 кг. и протејинских 1020 кг. а то су толико количине хранљивих материја, које још ако луцера и сирак, у својим највишим приносима, достигли могу.

Састав кукуруза, његова садржина, у протеинским материјама изгледа, да се може повисити јаким азотним ђубретом, а по испитивању Волфа, Мозера и Дитриха креће се у овим границама:

	Кукуруз баденски амерички			
Воде	82,5 до 86,7%	84,0%	86,0%	
Пелела	0,7 до 1,3	0,95	0,78	
Протеинских материја	1,68 до 2,00	1,28	1,03	
Безазотних екстрактивних материја	7,13 до 8,8	8,69	7,83	
Маси	0,15 до 0,8	0,31	0,32	
Сировога влакна 3-29 до 5,2	4,74	4,04		

Ови бројеви односе се на резултате добивене под појединачним околностима за гајење обе врсте кукуруза, које је гајио за отелд др. Трошке и по којима је „Коњски зуб“ заостајао садржином хранљива. И друга испитивања показала су сличне резултате тако, да се може рачунати, да ће домаћи кукурузи бити нешто хранљивији од америчког.

Али при великим приносима што их „Коњски зуб“ даје, биће принос хранљива с 1 хектара отелд поједнак.

Примедба. — Овај рад додели смо у преводу, на два три места само у толико направљен, што је на наше *привредне прилике* примењен — као пример једне потпуне поуке за гајење густог кукуруза онако, како то гајење врше онамо, где се практика у раду руководи начелима науке. Нека према овим правилима за гајење сваки сам за своје *привредне прилике* удељаша ово гајење.

Према важности коју густу кукуруз има у гајењу за зелену пићу сточну, било је умесно дати што потпунију савремену поуку, те да се боље разуму на који се начин постижу за нас (и ако у повољнијим природним приликама) огромне баснословне количине пиће; на који начин, с колико збиље и труда разумни полупривредници сеју и гаје кукуруз за пићу, како земљу обрађују, ђубре и како изникао кукуруз праше, копају, па чак и загревају... те да се могу боље ценити мане и грешке сејања и гајења густог кукуруза у нас, за који се жртвују свега: једно орање, семе и сејање... и као трешни рад косида и онда није ни чудо што се добије нешто суве, згореле, ужутеле, слабо хранљиве „шуме“, место зелене пиће од ноше „сачме“!

Загушњавање ножа може да се пресупрем још на два начина и то:

а) Ако се свагда машина при раду прилично брзо покрене, како би резови ножа пуном брзином о стабла била одвајали; и

б) Ако се нож чеље оштри, јер у колико су чељнице оштрија, у толико ће нож боље рећи и мање се загушњавати. Пренебрегавање овог двога, може довести пуно тешкоћа по томе, што ће се сеченица ножа напунити ситним травама и сламкама тзљико, да се нож неће ноћи слободно да покрене по простору одређеном за ову сврху, због чега може доћи и до самога пољњена ножа. Деси ли се, да се при својој пажњи нож загуши, онда треба жетварицу зауставити, тргнути је (запрегу цуркути) натраг, па нечиштоју скинути и уклонити, а по том продужити рад.

Да би се могао нож да сачува од свију претчета, који му могу настати казра, поред, даје могућности раднику, да га према потреби полизе и спушта, њега од повреда чува и ливена гвоздена клина, налик на тестере, по којој се нож креће при раду тамо амо.

Какавша самога усева од великог је утицаја на рад. Најлакше и најбоље се обара стрижина, која није сасвим чиста, а при том има снажко држање. Стрижино са високијим стаблом, врло се добро и лако раде. Но ако је код усева доста танко и слабо стабло, онда је језики усева да се запрега тера што брже и нож што чеље оштри; па да посао може ићи како ваља.

И сама врста жетве, разна су при раду, код свију стрижина, пишевица се најбоље мање, а за њим омас-ооб, па јечан и напослетку раж. Сваб јечан, у коме има много траваљина, тешко се мање с тога, што се нож често загуше, те се жетварица мора заустављати ради чишћења ножа.

У погледу каквоши жетве, може се слободно рећи: да жетварице у опште много боље и чистије раде, и да худ и камо мање стрелују зрнелке и кинају класове, но кад се жетва врши обичним косама.

Кад се доврши жетва одређене површине, онда треба машину спремити за одвоз к дому или превоз на које друго место. Спремање машине за превоз врши се овако: мали точак, који се налази на крају крила, као што се у сл. 43. види, ваља скинути с његове осовине, затим крило подићи у вис, па по том већ скинути точак и наместити на другу осовину, која се виба и остаје слободна тек она, пошто се крило диже у вис. Овај мали точак, који је друго место добио, служи за транспортирање машине на друго место. На ова два точка жетварица се може безбрижко превозити где је потребно.

На овај начин спремања машина за превоз, може улазити и излазити и кроз вратнице и клипе, које су доста узане, а могу ићи и коловозно исте ширине. У случају потребе, радениково седиште може се и преклопити на десну страну, пошто је оно тако удељено, и тада машина може пролазити и кроз још уке отворе. Све ово удељивање, може се извршити за неколико минута, па се неће ништа изгубити на времену.

За рад жетварице, коју смо овае описали потребно је имати само једног извезбаног раденика и пар добрих коња, или пар таквих волова. Ширина је стиса код жетварица већином 1,5 мет. Просечно се дневно може да понаже 4 хектара, али, ако се жели да жетва брже иде, то је и боље, онда ваља запрегу мењати по два и три пута на дан и тада се може постићи, да се жетварацим на дан обори и до 7 хект.

Жетварица је тешка 412 килограма а стаје око 700 динара у сребру, ако се наручује код или преко Српског Полупривредног Друштва у Београду.

II. Косилица (машина за кошење) за траве.

Косилица је ушомањ ливада оно, што је у војсци топ као год што артиљерија у битци игра најважнију улогу, тако исто у косици, машина косилица узима превалу над осталим полупривредним справама за ову сврху. Због овога, треба полупривредници да се снабдевају овим машинама, јер са њима много лакше, брже и јефтиније врши косида ливада.

Имећу свају познатијих косилица, за наше траве, за данас су најповољније косилице Вудовог система, које су на многим местима одале „венца победе“ при утакмицама косилица за ливаде.

Једну од таквих косилица ево овде показује (сл. 42.) И, доиста, судећи по резултатима добиеним при раду овом машином, она се и плавала као најбоља и најлакша за кошење трава.

Косилица је несма простог склопа, те је и руковање њоме по све лако.

Слика 42 показује довољно разноврсно једну најлакшу и најпростију Вудову машину за кошење ливада. Сви поједини делови ове косилице, која је спремна за почетак косидабе, врло се лако виде и потпуно распознају, те им и није потребно, да опишујемо машину подробно.

(Слика 42.) Косилица у раду

Да би покретање косилице било што лакше, снабдевана је са два велика точка, који на својим осовинама носе све остале делове.

Суштина самога рада косилице у овоме је: покретањем великих главних точкова, преласи се обртни покрет на излучене точкове, а овим тај покрет преношењем на једну осовину претварају га у прав т. ј. тамо амо и полуга — кука, која вукује нож за механизам, исто тако брзо покреће, да овај прелази (око 1000—1200 пута у минути) десно — лево кроз ножну кенију, секући снажно све биљке које преда њ добу.

Важнији делови ове косилице израђени су од челика. Месна лежишта (лагери) као и код жетварнице, по све су брижљиво покривена поклопцима, који се сами затварају — заклапају и чувају, да прашина или буди каква друга нечишћина, не падне на лежишта. Косилицом је тако уравнотежена

и удешена, да запрежна стока при раду на осећа скоро никакво терет, нити пак притисак у страну.

При раду косилицом нож за сечење — кошење намешта се у ножу, која се види десно у сл. 43 у виду тестера, а која лежи полагито на земљи. Нож за сечење и остали делови десно од великог точка, десно се и покреће на два мала точкића или плава.

Како изгледа косилица која је већ пуштена у рад, види се из сл. 42. Раденик пошто седне у своје седиште, треба да скрене запрегу и косилицу да управу у један од углова ливаде намештене за косидбу, па чим стигне на неколико метара испред угла, ваља да откочи нож, како би машина могла да отлочи косидбу. Чим је удешено све шта треба, да машина може косити како ваља, раденик сад има да обрати пажњу на ово.

(слика 43.) Косилица удешена за пренос

1. Да машина захвата само онолику ширину, колико је дужина ножа, како би се кошење вршило што боље. Јер ако би се захватало више траве но што треба, ова би остајала непокошена;

2. Да према потреби удешава висину кошења, а ово може постићи помоћу полуге — кључа, која му стоји на расположеној с десне стране, као што ће то видети и у самој слици. Ово подизање и спуштање ножа нужно је онда, кад се врши кошења на неравној земљишту а нарочито где има разара, разних удубљења и других неравнина; и

3. Да мотор, да машина не нађе на тврде предмете, који би јој могли кварити наметати као што су; каменче, паљени ниско копе, дубљина, и т. д., па ако наступи овакав случај, онда треба испред самог тог предмета да подигне нож у висину толико, колико ће бити довољно, да се предмет провуче испод ножа, а за тим га ваља олет спустити, те да настави кошењу. Ово раденик може врло лако и брзо да учини са свога седишта, пошто овога рада има у близини нарочито управљач, налик на штап, који се дело види и на слици.

(вршиће се)

БЕЛЕШКЕ

Благовремено сузбијање пероноспоре. — Уследно сузбијање пероноспоре зависи највише од тога, да се оно благовремено предузме и да се не чека докле се не примети да пероноспора већ избија. Добра, кад прво прскање предузети треба, управља се према времену које влада, јер влажно а топл време потпомаже појављивање и успевање пероноспорних гљивица.

Стога толико сушних година прво прскање треба предузимати што пре, па и ако су изданци још мали. Тиме ће се угушити рано клијање пероноспорних клија и битно отежати потоне јако наступање болести. Ваља још имати на уму, да је благовремено сузбијање не само од највеће важности, но да оно и јефтиније стаје, јер за још младе и кратке изданке утроби се мање течности за прскање, а и што се посао може брже површити.

Како је садашња година топла и сушна неће се истина морати више пуга прскање предузимати као кишовитијих година, али ипак са другим прскањем не треба ништо ослевати и чекати тек да пламенања избије, па да се сетимо прскалице, да поручујемо плави камен за справљање раствора. Онда ћем бити сигурнији, да ове године више не може пероноспора избити ни под јесен, кад окиша, јер ако не би други пут прскали сад још докле је суво, онда би се пероноспора могла ослити и јесенас се појавити, да се више никаквим прскањем сузити не може, нарочито ако окиша, па да се до године утолико силније појави и избије и да и ове године развијање и сазревање дрвета за догодишње орезивање уназади и омете.

Постарајте се за благовремено друго прскање и ако се пероноспора још не појављује. Боље је и лакше предупредити, но лечити.

Једна изврсна храна за хранење оваца. У Америци она је Стоцарство јако развијено, а особито овчарство. Њихове су овце врло лепо развијене: оне су крупне, меснате и јако угодне, услед чега им је и вуна као саила, густа и јака. Овце су им врло добре музаре и дају у изобиљу масно млеко,

те се оно тамо по знатно јефтинијој цени продаје, но што се овим нашим далеко ложијим млеком поствизава.

Та напредност американских оваца долази отуд, што Американци своје стадо хране једном врло хранљивом храном. Они их хране *кошон*—*мекшицама*. То су мекшице од памучног семена из којег се цеде тако зване *кошон*—*зејтина* који се у целом свету врло много за јело троши. Америчке фабрике зејтина из тог памучног семена цеде тај котон-зејтин, а остатак од тог семена, који је сув и по боји зеленастак и сличан трињама, тоју су *кошон-мекшице*.

Између пшеничних и ових котон-мекшица је врло велика разлика у хранљивости. Хемијског анализа коју је извршио Др. А. Зига, утврђено је да: *Пшеничне мекшице имају само 18 од сто протејина и 0.3 од сто масти: докле*

Котон мекшице имају 24-25 од сто протејина и 5.6 од сто масти.

Ове котон-мекшице производи фабрикант зејтина г. *Коста Н. Лазаревић у Београду.*

Препоручујемо нашим окр. и среским економима, да ове хранљиве мекшице у своје подручју препоруче одагајачима оваца, јер су јефтиније од пшеничних мекшица.

Наши економисти нека се ставае у непосредну преписку са горепомнутом фабриком.

Место репе угарњаче сејте пићну смесу.

У многим крајевима других земаља уобичајено је, да у стрњику чим жито пожува, посеју репу угарњачу за јесењу и зимну храну стоке. Али сад искусни људи тамо саветују пољопривредницима, да се са више разлога оставе те практике, па да место репе посеју за тај циљ пићну смесу. Репу угарњачу не држи се дуго и мора се што пре утростити за храну стоке. Сем тога њена хранљива вредност ванредно је незнатна, не зову је бадава и воденом репом. Она не поправаља земљу, а због њеног ретког сејања земља се јако укоровај и стварне за орбу за потоњи — обични озими усеви.

Много боље је дакле сејати у стрњику смесу од пићног грашка с граорицом и коњским бобом. Коњски боб служи смеси за врежање, пузање, докле би без њега полегала. За пекскизате земље на хектар ваља узети 100-125 кг. пићног грашка, 50-70 кг. пешчарке (млаве) граорице и по 25-30 кг. обичног грашка и коњског боба. На тежим земљама може се у смеси помешати више граорице и грашка.

Тамо где је употребити и вештачко хубре долају стајском хубрету на хектар 200-300 кг. суперфосфата и онда се добије толико зелене хране за пићу, да она четири-пет пута има већу вредност но репа угарњача, која би се са исте земље добила. Не треба заборавити, да тра, боб и граорица спадају у биљке збирачнице азота које у знатној мери навлаче из ваздуха азот у ораницу и земљу богате тако, да за потоњи озими усеви (у истој години сејани) није потребно никакво хубрене, нарочито ако је претходно хубрено суперфосфатом. И угарност земље постиже се много боља засевањем пићне смесе. Земља заостаје свежија, хумусом богатија и не

спљескају је кише као онда, кад је репа угарњача била на њој.

Али особито је важно, да се ова смеша што раније посеје. Зато стрњику треба одмах преротати још док су крстине на њиви, да се не би дангуило, па ма се доцније доорала она места где су крстине стојале. Један дан у јулу месецу, вреди више но два дана у августу по биљни пораст. Ако се са севом опозани, онда ће пишна смеша јако заостати у порасту.

ГЛАСНИК.

Привредни Музеј Министарства Народне Привреде. Решењем г. Министра Народне Привреде од 12. јануара о. г. Фбр. 453. основан је при Министарству Трговинско — Заватског музеј, а решењем од 21. априла о. г. П. бр. 3567. проширен је задатак овога музеја и на прикупљање предмета пољопривреде, сточарства и осталих привредних грана у ширем смислу тако, да ће музеј обухватити све производе земљаске и стране привреде. Образована је самостална управа, у којој су узела учешћа представници свилу одељења министарства пољопривредног, трговинског, шумарског, рударског. Сад се носе мишљу, да предложе г. Министру да и поједина пољопривредна удружења буду заступљена и својим представницима, јер је потребно удружени сарадња сају заинтересованих фактора, па да се може очекивати успех, у овом важном подухвату за нашу земљу.

Управа музеја се конституисала и потпочела је рад. Желимо о овој новој установи да развије што већу делатност и да нађе обилате новчане потпоре, како за закуп аки нз и за подизање нове зграде, потребне за смештај предмета који би се прибавили, тако и за уређење и одржавање збирке и то сталне новчане потпоре из државног буџета.

Набавка тријера за потребу општина среза колубарског окр. ваљевског. — Срез колубарски округа ваљевског набавио је од Спрског Пољопривредног друштва за ову жетву, 11 тријера **М** I и 2 тријера **М** Ia, од најновијег система, фресованих, за потребу својих општина, како би сваки земљорадник могао очистити семе пре сетве. Срез је за тај циљ био одредио 1720 динара и како је та сума била недовољна за испоруку горњег броја тријера, то га је и министарство народне привреде потпомогло са 720 динара, да ову набавку може извршити још ове године.

Леп пример који може послужити и осталим срезовим за угула.

Окружна изложба говеда и воћа привређује Пољопривредна Покружнина окр. ваљевског на дан 14 и 15 септембра ове године у Ваљеву састоји се из ови одељења:

ИЗЛОЖБА ГОВЕДА

Долинска		Планинска	
I Бикови од 2—3 год:			
I Награда	100 дин.	I Награда	100 дин.
II	70	II	70
III	50	III	50
IV	30	IV	30
V	2 по 20 дин. 40	V	2 по 20 дин. 40
VI	5 10 50	VI	4 10 40
II Краве с ово-годишњим теладима од 3-7 год. старости			
I Награда	100 дин.	I Награда	100 дин.
II	70	II	70
III	50	III	50
IV	30	IV	30
V	2 по 20 дин. 40	V	2 по 20 дин. 40
VI	4 10 40	VI	4 10 40

III Јунице старе 2—3 год. стовне.

I Награда	70	I Награда	70
II	50	II	50
III	30	III	30
IV	3 по 20 дин. 60	IV	3 по 20 дин. 60
V	10 10 100	V	10 10 100
IV Јунице од 1—2 године старости.			
I Награда	100 дин.	I Награда	100 дин.
II	70	II	70
III	50	III	50
IV	30	IV	30
V	20	V	20
VI	3 по 10 дин. 30	VI	3 по 10 дин. 30

НАПОМЕНА: I, у IV групу јуница, награђивале се само они, за које се сопственик писмено обавеза, да ће награђено грло држати у притежању још 2 год. као бика и пуштати на краве у својој околини.

2. Грла награђена на државној изложби у 1907 год: са I и II награда, немају право ове год. на такмичење и излагање.

3. У долински крај спада: врхов Ваљеве, срезова: Подсавски и Таиниски и општине у ср. Колубарско: Мионичка, Марковачка, Боговађска и Дољо-Топличка, и општине у ср. Ваљевско: Ложиња, Дивчака, Лукавачка, Попучачка и Петничка сени села Жабара.

4. У планински крај спада срез Подгорски и све остале општине у ср. Ваљевском и Колубарском које нису горе именоване и село Жабара оп. Петничке.

ИЗЛОЖБА ВОЋА

1. Сирове		3 Суве Шљиве.	
I Награда	40 дин.	I Награда	50 дин.
II	25	II	30
III	2 по 15 дин. 30	III	4 по 15 дин. 60
IV	3 * 10 30	IV	6 * 10 60
V	5 5 25	V	10 5 50
2 Јабухе		4 Крушке	
I Награда	50 дин.	I Награда	40 дин.
II	30	II	25
III	3 по 15 дин. 45	III	15
IV	6 * 10 60	IV	2 по 10 дин. 20
V	3 5 15	V	4 5 20

НАПОМЕНА: воће мора бити изложено у најмањој мери од 2 килограма.

УПРАВА.

Пољопривредна настава за војску у Немачкој. Одбор немачког пољопривредног савета решио је, да се пољопривредна настава војника у свима гарнизонима немачке прелазури као знатно средство, да омладина која одслужи војску остане верна земљорадњи и селу. Онамо где нема довољно наставничких снага на расположење, збринуће се у најскорије време пољопривредне власти, да се оне поставе, а што је главно у буџетима за војску, поредиће се код савезног и код царевинског вођа, да се ставе потребне суме за потпомагање ове наставе.

Друштво за контролisanе млечности у Гринау. које је за припомоћ немачке секције и часког земљаског културног савета 1903—1904 године тамо по данском образцу основано, завршило је 1907—1908 своју четврту годишњу извештај. Број контролисаних домаћих износио је 24 односно 27, 29, 32, број контролисаних кравца 214 односно 202, 313, 288, Млечност по количинама а просечно на 1 грло износила је у годинама 1905 6, — 1907-8 год 2254 одн. 2470 кг. Највиша млечност по грлу била је 3500 одн. 4383 и 4061 кг. просечна произвођача масла 708.03 одн. 107.03 и 129.25 кг. Просечна садржинка масти износила је 3.98 а просечна 5.37 од сто. За 1, кг. масла требало је 22.5 пигра млека. На 1. краву било је утрошено просечно 2217 јединица хране. 100 јединица хране просечно су произвеле 111 кг. млека а 4.91 кг. масла. Израчунати трошкови произвођаче износили су по 6.69—22.58 хелера 1 кг. млека, а 1 60—5.67 круна 1 кг. масла. Рачуници је наведено, да је највиши чист принос од 1 краве износио круна 276, а срачунати највиши дефицит круна 125. —

110 изложбу цвећа, бава, воћа, воштра, предмета вешних растања, цвешарских аранжмана и предмета повртарске

индустрије, приређује аустријско поштарско друштво у Бечу од 11—15 новембра ове год. у цветним дрвцима. С изложбом биће spojen трг за продају воћа, цвећа и биља. За обавештења и пријаве до 25 октобра обраћати се друштвеној канцеларији

Сајам шаварскова јечма у Пожуну — што их приређују већ неколико година западно-мађарска друштва, биће и ове године у Пожуну. На овом сајму учествоваће ове године и пољопривредни савез комитета савезника. Време држања сајма накнадно ће се утврдити.

Борба против змија у Босни и Херцеговини. — Пошто је у Босни и Херцеговини сваке године било доста жртва од повреда и уједа змијског како у животинским тако и у људским животима, то је Земалска Влада нашла се већ у 1936 побуњена, да расписује награду за сваку предату змијску главу 50 хелера коју ће награду политичке власти одмах исплативати свакоме ко буде донео и покло змијску главу. Успех је био врло велики. У години 1936 пријато је 25.483, а 1907 год. већ 271.685 глава са послучених отровних змија, зашта је плаћено на награде к. 12.241 односно к. 135.842. Како те награде знатно оптеретиле буџет, то су сад награду преполовили на 25 хелера за змијску главу! 1907 године пријављено је и познато властима 9947 повреда од змијских уједа и то 206 повреда људи и 9741 повреда домаћих стоке. Од тог броја смртних случајева било је 9 људи и 2041 главо домаће стоке. На Херцеговину доведо много већих број (7128).

Скупштина пољопривредног међународног удружења у Рауму, по решењу комитета сазваће се за 20 новембар ове године.

ПОЗИВ

на упис приватних ученика у школу за сточарство и планинско газдовање у Краљеву.

Управа школе за сточарство и планинско газдовање у Краљеву, јединице ове године пријимаће младина, десет у први а пет у други разред, који ће се као приватни ученици школовати о својој трошци.

Погође су за пријаме оних ученика:

1. да нису млађи од 14 ни старији од 18 година, што имају доказати крштењем;
2. да су с добрим успехом савладали најмање четири разреда основне школе, што ће доказати школским сведочењем;
3. да су здрави и телесно добро развијени, да без напомагу могу радити тежачке послове, што имају доказати лекарским уверењем;
4. да су доброт владњаца, што доказују школским сведочењем, ако долазе из школе, а ако су провели најмање годину дана ван школе, онда уверењем надлежне општинске власти;
5. да имају, или да ће при добићим имати најмање пет хектара земље, што доказују уверењем надлежне пресне власти;

Поред наведенога кандидати су дужни испунити и ове погодбе:

- а) у први разред коначно ће бити пријимени они младићи, који су свршили основну школу и пред комисијом положили пријамни испит из читања и рачуна (четири вида) а појима полагања ограда испитача по прегледу докумената допустити на станањички збор;
- б) у други разред биће пријимени и то одмах они младићи, који су свршили четири разреда гимназије или реалне најмање с добрим успехом, а они који су свршили три разреда гимназије или реалне тек онда, кад с најмање добрим успехом положи пријамни испит из хемије по програму за ниже пољопривредне школе.

Пријавити имају земљопраднички синови и затим синови осталих станца.

Молбу и потребне документе треба послати на адресу:

Преглед 27 броја „Тетива“ Чланица: — О змијској граоцини — Густо кукурзу — Жетварница и косилица — Белешке — Гласник — Позив — Огласи.

Управитељу школе за сточарство и планинско газдовање Краљеву, издаће до 31. јула. Доцније пријаве не ће се узимати у обзир.

Молба ваља приложити и обавезу родитеља, односно старца поштоване полицијског алашу. Та обавеза треба да гласи:

„Одобравам своје сину (дочку и т. д.) Н. Н. да ступи у школу за сточарство и планинско газдовање као приватни ученик, и ови се обавезујем, да му за ње плаћати управни школе док се год буде школовао за три месеца унапред преко на пет лева по седамнаест и пет динара на име његова издржавања за стан, храну, одржање, осветљење, послугу и лекарску негу (без лекова) а ако се у току школовања мога ученика школарица буде повећала, онда слати на време и вишак који се буде тражио, да бујој сваки рачун за омило обућу, прање рубља, лекове и друге потребе исплатити у року од десет дана по пријаму рачуна и накнадити јој штету коју би мјој сину (дочку и т. д.) нанео стоци, пољопривредним сиревинама или чему било. Наплату дужно суме може надгласати власт извршити ексекутивним путем на прсту пријаву управе сточарске школе, ако јој исту на време не ће плаћати.“

Младићи који буду пријимени у други разред и који ваља да пољубу пријамни испит имају доћи у завод 1. септембра јер тада почиње школска година. Они ће се и нарочито позвати преко општинских власти. Собом ваља да донесу два пара кошуња, један грудњак, четири убруса, четири мараме и пар пауча.

Огласи

РАСАДНИК СРЕЗА РАЖАЊСКОГ У РАЖЊУ има већи број чистокрвних кокошака расе „Меланкс“, од којих има посведневно повише комада јаја и може их продати и ван среза.

Цена је јајима од комада 0'10 дин. Шаљу се и на долплату. Паковање и експедиција по старом коштању.

Ебр. 55. Из канцеларије управе расадника среза ражањског 5. фебруара 1908 у Ражњу 1-2-20

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИМА И КОМЕ ТРЕБА, имам на продају две жетвенице пољовне добро очуване систем Мас. Софле за цену потписаном изволте се обратити.

Ниш,

2-3

Гаврило Јовановић

трговац

140 ЈАНАПА

ОРАЂЕ земља у једном грuntu, обрађена багремен, један и по километар од металне станице уздјачна а поред самог друга близу вароши П. Шарца. издаје се под закуп за 5 и више година. За 20 јуна од 1 јула и 120 од 1 октобра 1908 год. рачунаће се почетак закуп.

За условје и писмо обратити се г. Ђеки удовици Пери Тамбураши у Некареви, или г. Анриј Стрелићу у тргову у Крајеву. 2-3

СРПСКОЈ ФАБРИЦИ СТАКЛА У ПАРАЊИу потребно је 503.000 кг. ражанае сламе. Слама мора бити само ражана, негажена и машинско невршена већ руком шрешена.

Пријем у друштвеној фабрици у Парању. Примаће се и мање количине као: копа сљачка и одмах исплаћиваће се. Плаћа се са један динар више од 100 кг. од пијачне цене обичне сламе.

Српска
фабрика стакла

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕД ЉЕ
ЈЕДАНПУТ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУЉУЈУ СЕ

Српском Пољопривредном
Друштву

У БЕОГРАДУ

ПРЕТПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

На основу најновијег решења од априла 1899 год. No. 204 премојску друштвену пошту бесплатно

ЦЕНА ОГЛАСИМА ИЗЛОЖЕНА
ЈЕ НА ПОСЛЕДЊОЈ СТРАНИ.

ПОД НАЈВИШЊОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАМ 1909 ГОДИНЕ

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

за годину 6 ден. на пола године 3 ден. Чланови помагачи, чланови оних друштвених подружница, оних школа, војнички стал. кадра, ђаци, манастири, земљорадничке задруге и чланице шума добијају лист за 6 франка или 3 фор. аустр. вредн. чак унапред положи претплату за целу годину.

ВАН СРБИЈЕ

на год. 8 фран. или 4 фор. аустр. вр. но срп. пољоприв. удружења и њихови чланови као и српске земљорадничке задруге и читаонице, цркве, школе, и манастири добијају лист за 6 франка или 3 фор. аустр. вредн. чак унапред положи претплату и и кад се претплате код свога удружења преко и ка: њм се лист слаће.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

За Српско Пољопривредно Друштво
Председник Вучко С. Богдановић

Одговорни Уредник
Вучко С. Богдановић

БРОЈ 28.

НЕДЕЉА 13. ЈУЛА 1908. ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX.

25-то ГОДИШЊИЦА КРУШЕВАЧКЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОДРУЖИНЕ.

Основана 29 јуна 1883 године, на Петровдан 29 јула ове године напунила је Крушевачка Пољопривредна Подружница пуних 25 година свога невремаћивог и плодног рада на бољитку пољске привреде своје околине.

Помагана од Пољопривредног Друштва и својих чланова, она је својим смишљеним радом знатно унапредила пољопривреду свога краја, а понајаче: воћарство, смиларство, виноградарство, па и остале гране пољске привреде. Приређивањем десетју окружних изложби, — једне опште и једне сточне, и давањем лепих награда успела је подстаћи много привредника на бољи и савременији рад и привређивање, чиме је постигла врло лепе и повољне резултате, па се у опште истакла међу најактивнијим подружницама друштвеним.

Према одлуци Управног одбора ове Подружине, имаће се накнадно одржати једна свечана седница 25-то годишњице подружничке, на којој ће се изнети Преглед најважнијих радова и успеха подружничких за минулих 25 година њенога живота и рада.

Ми ћемо се постарати да тај преглед доживимо и у листу објавимо.

Као најоригиналније код ове Подружине, што се иначе врло ретко може где видети и наћи, јесте то: што је њен први покретач и оснивалац, од првог њеног постанка, па за свих 25 година стално остао у њој, и редовно биран за председника и руковођу подружничких послова, којима и данас одлично управља; — те је као њен: оснивач дочекао и он 25-то годишњицу председниковања у крушевачкој подружници, заложујући се и морално и материјално, а понајвише лично за испуњавање програма и свију радова подружничких, па је као та-

кав остао и у новој окружној Пољопривредној Подружници Крушевачкој.

Честитајући 25-то годишњицу — (јубилеј) овој најстаријој Подружници и огранку друштвеном, ми се радујемо што можемо то исто честитати и њеном неуморном председнику г. Велимиру Виторовићу пензионару, желећи им: да и на даље истрају осведоченом ревности и постојанством на бољитку пољопривреде свога омиљеног краја и округа.

ЗЕМАЉСКИ ПРОИЗВОДИ И ДРЖАВНА КОНТРОЛА ИЗВОЗА.

Време је да и ове године проговоримо о потреби државне контроле над извозом наших пољопривредних производа.

Све докле, док смо са нашом извозном трговином биле упућени искључиво на Пешту и Беч, ми нисмо осећали потребу, да треба наше извозне пољопривредне артикле спремати и дотеривати за извоз. Наши трговци извозници извозили су производе онакве, какве их је дала произвођачка рука. Није се сматрало за потребно, а веле, није се ни „рентирало“, да се производи дотерују, храна пречисти, суве шљиве преберу стока недохрањена покрети до зрелости и т. д. Наши трговци извозници били су прости посредници између наших произвођача и пештанских и бечких трговаца. У оваквом неупутном, тако рећи сакатом трговању са пољопривредним производима подржавали су наше извознике трговце, пештански и бечки трговци, који су налазили за себе рачуна у таквом трговању, јер су, убијајући цене нашим производима, што су нечисти и незрели или помешани са лошим, куповали ове по nižој цени, па их тако или пречишћали и дотеривали и извозили на потрошачке европске пи-

јаце под именом својим (као суве шљиве,) или подмиривали са њима своје потрошачке пијаце, а своје производе те врсте извозили на друге европске пијаце, и тамо их продавали по далеко повољнијој цени, но што су куповали наше.

Оваква трговина доносила је најој земљи велике штете, јер се за полапривредне производе мање уносило новца у земљу, а на другој страни доносило је користи само Аустро-Угарској посредством њихових трговаца и комисионара.

И да не би прекида редовног уговорног стања са суседном монархијом, услед забране увоза наших производа и стоке, још би ми били у заблуди, те би, ко зна докле, трговали онако како смо се научили, рачунајући да се нигде ван Пеште и Беча не може с нашим производима ићи.

И ако смо у току преко две године у неугворном стању са Аустро-Угарским, можда, претрпели материјалне штете, ипак можемо бити врло задовољни, што нам је то срећно време за нашу економску независност отворило очи, те смо се сад већ освестили, да наши производи и стока имају светске потрошачке вредности и да они могу ићи и на даљне пијаце Западне Европе, Грчке, Мисира, Александрије и др.

Кад је дошао тај час да наши производи траже себи потрошачких пијаца ван Аустро-Угарске, онда се увидело да се тамо наши производи срећу са производима напреднијих европских и америчких држава и да онако, какове их произвођач довози на пијаце ради продаје, не могу добити повољне цене и не могу конкурисати са производима бољим и савршенијим из других држава. Шта више увидело се и то, да би велике европске потрошачке пијаце биле изгубљене за нашу храну и наше суве шљиве, ако би се они извозили у оном квалитету, како то српски произвођачи производе или уреде.

У овој прилици појавила се наша држава у властитом свом праву, да заштити и чува интересе своје земље, интересе трговинско-економске, који ће донети земљи више новца за извезене производе. Држава има та права да контролише, да привремено или стално спречи и забрани извоз извесних производа наших, ако је уверена да ће исти у таквом стању нашкодити општем угледу наше трговине и наше произвођачке уметности и моћи.

Наша државна управа, одличена у Министарству Народне Привреде, изазвала интереса земље предузела је од пре две године, да преко нарочитих комесара врши преглед хране на пијацама и при извозу, онако исто како је још раније предузела преглед и контролу сувих шљива за извоз.

Право државе, да се уметла у приватне трговачке односе и да ограничава у томе слободну вољу трговине, то је њено неоспорно право, које није покушао нико оспоравати, и ако је често интерес појединачна овим државним правом оштећен.

Држава, преко Министарства Народне Привреде, треба да врши своје право надзора и контроле над целокупним извозом наших производа, па да дозволи да се извезу само у онаквом виду и квалитету, у каквом би могли без зазора изаћи

на светске пијаце и упоредо са производима других напреднијих земаља добити гвољне цене. О овоме праву контроле државне над земаљским извозом треба донети закон. За данас постоје само правила, која је г. Министар Народне Привреде прописао (о прегледу сувих шљива). Али док се не донесе нарочити закон и правила и наредбе надлежног Министра имају и треба да имају силу закона, јер то је вршење једног државног права, које је признато самим постојањем и уређењем једне модерне и културне земље — државе.

После ових општих напомена изнећемо наше мишљење о томе: *како је држава до сад вршила своје право контроле извоза хране, сувих шљива и пекмеца, и како би требало поштовати да га врши?* —

Преглед сувих шљива за извоз отпочет је раније но преглед хране. Да Држава врши преглед сувих шљива за извоз нагнала је та околност, што су шљиварски трговци у извозу сувих шљива били сувише непажљиви и шпекулативни, да су били убиле добар глас нашим сувим шљивама толико, да су се немачки и аустријски трговци картелисали да српску суву шљиву не купују.

Од како је Министарство Народне Привреде, преко својих комесара, предузело преглед сувих шљива на тржиштима и извозним станицама, наше суве шљиве добиле су опет онај добар глас, који су раније имале и који им по њиховим добрим особинама и припада.

Но у последње време, нарочито у прошлој години, било је нечега, што изазива код нас бојазан, да ће наше суве шљиве почети да губе свој добар глас, који су у последњим годинама стекле, а стим и потрошачке пијаце. Ово је дошло отуда, што су крупне суве шљиве имале велику разлику у цени према средњим и ситним; то је дало повода несавесним произвођачима, те су остављали шљиве недосушене, да би им биле крупније и теже. Шљиварски трговци пак, и ако им се не може одрећи добро познавање квалитета робе са којом тргују, слабо обраћају сами на то пажњу, ако их државне комисије не приморају. Поред ове несавесне шпекулације, прошле године биле су велике врућине још и целог септембра, што је допринишло, да се суве шљиве, које нису потпуно и правилно осушене, кваре и да лошег квалитета стигну на место одређене. С тога у прошлој години нису изостале чешће рекламације од стране купаца продавцима, па чак и Министарству Народне Привреде.

Да се не би ово поновило и у овој години и да би сачували добар глас нашим сувим шљивама, требало би урадити следеће:

а.) Да Министарство Народне Привреде нареди среским економима у свима шљиварским местима да иду од села до села, те да, према приликама места и положаја воћака, одређују време, кад се могу шљиве брати и почети сушити. Кад отпочне сушење, да иду од сушнице на сушницу, да поучавају произвођаче и контролишу сушење шљива. Ако би у том контролисању наишли на несавесност и непослушност, да о томе саставе реферат, који ће упутити Министарству, а у исто време извести комесаре и комисије за преглед шљива на тржиштима, како

би obratiti strogu pažnju na dotične proizvođače ili šljivarske trgovce, koji mimo pregleda komisije kupe i prime šljive od takovih proizvođača.

6.) Da Ministarstvo Narodne Privrede odredi je za pregled suvih šljiva na tržištima i na izvozu stručne, stroge i savesne članove komisije. Ove komisije da obilazi i kontrolišu po jedan komesar, činovnik ekonomske struke, kome se može staviti u dužnost, da inspicira — kontrolišu — više tržišnih mesta. Ova kontrola od strane Ministarstva Narodne Privrede treba da je stroga i savesna, da ne prezad nikakvih mera, pa ma u pitanju bili interesi ma čiji, jer interesi zemlje preči u od interesa svakog pojedinca, pa ma kakovi ugledni položaji on zauzima.

Valja znati i upamtiti: *da su suve šljive zlatno donose, dokle su došću dobro i upotrebljive za jelo kad što ne budu, one su prosta čuvara*, koja često ne donosi ni dobru rakuju, nego je *hubra*.

Pregled hrane vrši se od pre dve godine, nego vrši Ministarstvo Narodne Privrede preko naročito stručnih ekonomskih liča. Prve godine (1906) pregled hrane na tržištima i pri izvozu bio je nepotpun i lažav, jer se držalo, i ako neopravdano, da ne treba prve godine biti strog, zbog osjetljivosti interesa proizvođača i trgovaca. Prošle godine vršen je pregled hrane na tržištima i pri izvozu, ali ni te godine nije pregled vršen dovoljno strogo. Pređa je pregled i kontrolišan pri izvozu ipak doprinelo, te su naša žita dobila na strani povoljne cene — bez mal rane cenama istih proizvoda iz drugih zemalja.

I ove godine trebalo bi vršiti pregled hrane na tržištima i pri izvozu. Ali kako je teško na tržištima svaki čak kontrolišati, to treba biti strožiji pri izvozu hrane. Na ime: *ne treba ni kome, ma kako na prvi pogled izgledala čista hrana, dozvoliti da uvozari u svoje ili šljive hrane, dok je pod kontrolom komesara ne preveje na magacinskoj vetrenjaci*.

Kad se tako bude radilo, onda će i trgovci obratiti veću pažnju pri kupovini hrane i razlikovati cenama hranu po kvalitetu, pa će i veliko-kupci pri svojim zaključcima uslovljavati čistoću i „uzas“ hrane.

Kad naša državna vlast bude na ovaj način uređila strogu kontrolu izvoza suvih šljiva i hrane, onda će naši proizvođači dobiti povoljne berzanske cene na evropskim pijacama i tada ćemo vedra čela moći gledati u budućnost naše potpune ekonomske nezavisnosti.

Pregled pekmeza otpočet je prošle godine. Pregledan je pekmez pri izvozu. Takovi pregled je nepotpun, i njim se ne postiže ono što se želi.

Naročito određena stručna liča valjalo bi odrediti, te da budu stalni komesari u izvesnim krajevima, gde se kuva pekmez. Samo po njihovoj dozvoli pekmezari mogu brati pojedine voćnjake, kad ovi ocene da su u njima šljive potpuno zrele. Ovi komesari imaju dužnost da stalno nadgledaju i kontrolišu pečenje pekmeza, čistoću kazana i su dova. Tako izrađen pekmez dobiće naročiti žig na

punim buradima od strane određeno komesara, i onda pri izvozu samo će se kontrolisati da li je svako burde dobilo svoj žig „dobre robe“.

Mi rekomo ono što je korisno i iz iskustva pooprano, sad je na nadležnima da od svoje strane učine sve što treba, te da nam državna kontrola izvoza naših poljoprivrednih proizvoda donese i velike očekivane koristi.

B. T. P.

О ДОБРОТИ СЕМЕНА У ОПШТЕ.

У науци о гајењу културних биљака, нема важнијег питања, него што је питање о семену и његовој клијавости. Ми ћемо најпре да изложимо услове самога клијања у опште, па ћемо онда посебно да кажемо коју о семену и његовој промени. О томе се у нас мало писало и објашњавало, а то нам је први корак напредном ратарству, то је најважнији услов за рационалну производњу културних биљака — наших пољских усева.

Услови су за клијање спољни и унутарњи. Спољни су: влага, топлота и ваздух; а унутарњи су: развијеност, зрелост и каквоћа састојака у семену. Од свију тих услова укупно, зависи, хоће — ли се дотична биљка и у колико развити. Од унутарњих услова за клијање, т. ј. оних, што се у самоме семену налазе — развијеност и зрелост — немају на клијаост, у травоме смислу речи, одсудног уплива, али од тих услова зависи у колико ће се и како биљка развити, а то је у пракцији толико исто важно, као и сама клијаост; јер, која нам је вајда од тога да семе никне, па да поникла биљка остане још у зачетку младости и крхљава?

Ми хоћемо од биљке плод а није питање може ли да никне? Али повреда и старост семена, имају одсудни уплив на саму клијаост. Кад је семе повређено, онда се често догађа да неће да никне, а кад је престарело, онда ће никако није ни могућно да никне. Количина оних састојака који се у семену налазе, има велики уплив на развијање биљке; јер, кад се семе због спољних услова клијања мора дубље да посеје, онда клица нема моћи да пробје, да проклија до површине, па се онда под земљином површином уквари и попадне.

Оно семење, које у себи има више скроба и протејинских материја, задржава своју клијаост дуже. Али и овде има узетка. Тако, на пример ланено семе, које много ула у себи има, задржава моћ клијања дуже, но многе врсте семена, у којима има много скроба. У осталом, ово поље у науци и није баш у толико обрађено, да би се суд могао без поговора изрећи. Старошћу губи семе моћ клијања с тога, што се у њему хемијски састојци преиначе, те се њима маст ужеже, а етерична ула претварају се у смогу; једно то, а друго што се сасушивањем сам склоп састојака поремети. Од велике је важности за трајање клијаости и место где се семе чува. За оставу семена треба изабрати

суво, хладније, промајно место; нарочито треба избегавати влажна места, јер ту се семе успесивије и проклија. За сејање не треба, ни у ком случају узимати оштећено, повређено, незрело и слабо развијено семе, јер сваки пољопривредник треба да зна и да то увек има пред очима, да је принос увек већи и сигурнији, што је год семе здравије, развијеније и зрелије. Но ако би се до *неудбо* морало да употреби лошије и старије семе, онда се мора узети на сразмерно једном истом простору више семена за сејањ, да се губитак колико толико надокнади, и ако се то у истини не може препоручити. Мало пре смо напоменули, да под спољашњим условима за добро клијање семена разумевамо уплив влаге, топлоте и ваздуха.

Они састојци, што се у семени налазе, махом су у чврстом облику, па зато, ако хоћемо да нам биљка никне, треба те састојке умекшати, а за то је потребан извештан ступањ влаге; потребна је извесна количина воде, која треба у семе да продре. Да би, дакле, семе могло да никне, треба у земљи да нађе потребну количину влаге. Из ове потребе даје се закључити: кад и колико дубоко треба сејати? Најбоље је сејати кад је земља влажна, а можемо сејати и у суву земљу, кад се можемо надати скорој киши. У главном треба сејати кад му је време; само треба увек pazити на начин гајења дотичног усева, те да се на тај начин доскочи злу, које се не може у напред предвидети. У тешком земљишту може се семе наших стрнина до извесне дубљине и заорати на пример од пшенице 2-3 сантиметра, а у лаком песковитом и дубље. Што се пак тиче топлоте, то је познато, да свако семе при својој клијању тражи извештан степен топлоте, али умерен. Најприлагођенија је топлота за клијање наших жита од 16-20° Целз. Стога и не треба жита сејати одвише доцкан с јесени, кад се земља већ разхлади, а ни прерано с пролећа, док се земља још није довољно нагрела. Јер, кад семе падне у хладну, влажну земљу, а нема довољно топлоте у ваздуху да је загреје, семе ће да иструне.

Трећи спољни услов за клијање је ваздух. Без ваздуха и његовог кисеоника, нити могу биљке да се развијају, нити животиње да живе. С тога, ако упливу ваздуха на пораст биља што смета, онда треба те сметње уклонити. Зато, пре свега, треба земља да је плугом и дрљачом уситњена.

При гајењу наших културних биљака морамо и на то pazити, да семе од времена на време обнови-мо, да га са стране донесемо, јер заштоце више година на једном истом земљишту сејано семе хоће да се изроди; бива лошије. Да је то ствар од велике важности за нас, који се вештином у гајењу и чувању семена слабо одликујемо — то ми нико одрећи неће. У овом питању мишљења су још и дан данашњи сасвим подељена. На северу расте жита која раније доспевају, а на југу се боље развијају; с тога треба извесно семење доносити са севера и гајити на југу, па ће оно и раније доспевати и боље ће се развијати. Професор Хаберлант тврди протиниво: да семе, кад хоћемо да га променемо, да га обнови-мо, треба доносити с југа. Ово може бити оправ-

дано само у неким, појединачним случајевима и код извесних биљака. У главном пак, треба при обнављању семена имати у виду следеће:

Семе од стрнина, које се из влажнијег поднебља доноси, даје код нас сразмерно више сламе а мање зрна.

Семе, добављено из крајева, где је пролеће кратко, а лето жарко, даје код нас мање сламе, а више зрна.

Семе, добављено из сувих покрајина, боље напредује, кад се посеје у влажнијим крајевима, док семе, добављено из влажних предела, па посејано у сувије, рђава напредује.

Стрмна жита, добављена из предела, који су кишовитији од наших, код нас полежу, а семе до-бављено из крајева где је строжија зима, неће код нас да измрзну.

Што се иде више југу, то се разлика између озимих и јарих усева, у приносу зрна, сасе више губи.

Наводнице, или вештачким हुбетом нађубрене њиве рађају *више*, али *лакше* семена.

Све је ово основано на искуству и дугогодишњим опитима.

Д-р Б. Радаћ

ЖЕТВАРИЦА И КОСИЛЦИЦА

(свршетак)

Кад раденик са запрегом и косилицом стигне до нареднога угла пошета, треба да окрене запрегу лево или десно према површини која се коси и тако кругом да продужи кошење све дотле, докле не дође на место одакле је пошао. По свршетку првога откошења отпоњаче се други, за овим трећи и остали по реду све докле, докле се одређена површина не покоси.

При кошењу машином, раденик мора управљати запрегом тако, да се на дошковица ливаде граде потуни кругови, како неби остајала непокошена трава. У случају, да на угловима остаје пошто непокошене траве, онда је најбоље покосити је ручном косом.

Косилица, покосену траву остава са собом правилно обору (биљку до биљке) те се због тога сено зрло лако и брзо суши, јер је подједнако разредено.

Нож се обично густи: кад није довољно оштар, кад се ради по [ако] роси или после јаче кише, те зато, све ова ваља имати на уму при кошењу ливада. Рај је добар, ако се одсеђене траве одликује својом чистотом.

За све време рада косилицом раденик не треба да скида своје погледе са запреге којом управља, треба добро дамотри на земљиште по коме ради, како би благовремено видео све што има, па према томе и вистину кошења подшавао, а у случају потребе и машину односно нож саучао да поврела тврдих предмета, ако би их било, и најзад, да не губи из вида и све делове косилице и осматрајући да ли сви врше своју задату, како то од њих очекује, па у случају какве примедбе, треба одмах машину зауставити и што фали исправити.

Да би косица увек добро радила, захтева се:

1. Да се ход запреге улеси тако, да брзина буде средња и што је могуће сталнија и подједнака;
2. Да се косилица тако управља, да леви точак иде тачно правцем, који је пре тога на претходном откошу обележи: мали точак, који постоји на крају ножног крила, где се одања покосена од непокошене траве;
3. Да се запрега заустава и по неколико метара узак устукне назаг, кад год нож не ради како ваља, па ако је

између сечница: запала ситна трава и друго, да се нож лепо очисти и подмаже, па опет пусти у дејство — рад. Сем овога, и остале делове машине, који се један о други тару, треба чешће подмазивати.

Ако и поред свега напред поменутог, неће машина да коси како се жели или у опште посао теško иде, онда треба сечнице нока изоштрили фином турпијом или их заменити другима, које су добро изоштрене на тоцилу.

На место, где се жели косилица употребити за рад и за повраћај к дому, не мора се преносити колима, већ се може превозити на својим точковима, као што ово и сл. 43 (бр. 27) показује! Уаешавање се ради састоји се у томе, што се нож са осталим деловима чупа подиже у вис и једном укуком утарди за други и главни део машине. Овако спремљена косилица, може се са сигурношћу возити куда се год хоће, а да јој ништа не фади.

Косилица је тешка 258- килограма, те због овакве њене лакоће, за рад њоме, довољна су два средња вола или коња.

Једном косилицом, за дан може да се покоси траве са површине од 3 $\frac{1}{2}$ хектара.

III. Делје руковања, чување и припремање ових машина.

а) *Оштрење ножева.* — У опште узев, да би се могло постићи што поволнији успех са радом жетварнице и косилице, неопходно је потребно, да нож буде свакада довољно оштар. Један нож, не сме никад дуже од два часа да ради, а да се другим оштри не замени. У колико је нож оштрији, у толико рад иде правније и брже. За оштрење ножева употребљавају се нарочито тоцила. При оштрењу ваља обратити особиту пажњу на то, да се из сечницама ножа не одлучи од првобитне кривине, већ само оштрење да се пројугне истим правцем, јер ако се на ово не pazi, онда нож неће сити као ваља. Једно нарочито направљено тоцило за оштрење ножева косилице и жетварнице цела 40. — динара.

Почување сечница код изупуцаних ножева ређе је потребно па често и никако, док међутим код глатких, као што смо мало чак поменули, ово је чешће нужно. Али, кад се сечнице ножа сасвим иступе и сиркају, или су поједини резови ударили о камење или чакве друге тврде предмете толико искрваре, да се више турпијом, брусом или на тоцилу не могу поправити, онда сечница треба избити нитице — клинче и скинути неупотребљиве сечнице, па на место оних, наместити друге нове потпуно оштре. Приликом наместања нових сечница на нож, треба pazити, да се нитовање изврши добро, јер ако се сечнице оставе лабаве, онда ће се машина у раду трзати, због чега могу проићи ржаве последице.

Кад се год иде на рад, собом треба носити: оба ножа, тоцило, турпију, брус, резервне сечнице, и друге потребе, како би нам се нашле при руци и тиме избегло застој па чак и прекид рада. Чим се један нож иступи, одмах га треба заменити другим оштрим, а за време, док овај ради, иступљени нож ваља изоштрили и чувати док се не иступи онај који ради, па учинити опет замену кад зато потреба наступи, и тако даље проужавати, докле се не доврши рад.

б) *Мазање машина.* Да би се све тешкоће отклониле, при раду с машиним, које могу свакога часа да наступе, раздени који руководи послом, треба чешће да маже добрим уљем: сва лежишта, осовине, окреће точковице а нарочито оне, који су чачичанија за уље снабдевени и то тако, да се изапуе уљем све шупљине у njihovим најдубљим крајевима, и напослетку, намазати и сва она места, где се поједини делови тару, јер ако се делови суви међусобно тару, они се загревају и трпе. Обично, после свака два часа рада, треба све делове пакљиво осмотриати, па за год се примени да је нешто то уља, ваља ово поново метути. Приликом мазања напред поборјаних места, једнамерно треба намазати и нож по целој његовој дужини.

Ма и најмања небрежност у погледу посматрања и мазања машине у свима њеним деловима као и у пезавању завртља, може да проузрокује врло штетне последице.

а) *Уље.* За подмазивање машина, најбоље је употребити

репично или минерално уље, које се може набавити и код наших трговца.

Употреба рђавога уља за подмазивање машина штетна је по томе: што се машине морају чешће изазати, што ће се утршити много више уља, и најзад, што ће се губити на времену за рад, и

г) *Чување машина.* — Да би машине што дуже одржали и очували у добром стању, нужно је да добро pazимо, да се отклањају све оне претресе, које у машинама могу настати на каква квара, за овим, свакад после рада, треба машину расплозити, па сваки део по наобз лепо очистити а разједене и покварене делове новима заменити и све добро намазати, затим, машину сместити где у сувогу и ту је чувати до поновне употребе.

Као год што смо дужи да водимо рачуна о машинама, тако исто потребно је и земљиште одређено за рад машинама да пригодно поведемо. А загод ради, при обради њива, треба поравнати неравне површине, изазидати камење и уклонити остале тврде предмете, који могу машини квара да нанесу. Код њива, ваља још с пролећа прећи дрљачом у накрст (узлуж и по преко) одређене површине за косицу машином, те да се земља ситни, ирчицање ваља разгурати, које за које је стога била припањана повлазити, камење крупније скинути и извазити, паљење, убунове, и све друго што би могло квара машини настати повлазити и уклонити, или бар обележити таква места, како би се могла при раду да објугу.

Упоредни преглед рада српом, косом, жетварницом и косилицом.

Кад упоредимо трошкове, који се у сређу руку чине при раду српом и обичном косом са изацама, који би се учинили кад би се срп и коса заменила машинима, онда добијемо овакав рачун, и то код:

А) *Стрижница.* Српом се покосе за дан једна њива под стрижни житима у величини од 4. хектара, требало би им у сређу руку 32. жетвица (по 8. на хек.) по 2 — динара дневнице без хране и напојнице **Свега 64. — динара**

Ако бисмо ово површину хтели да оборимо обичном косом за дан, онда би нам за ову сарку требало у најповољнијем случају 10. добрих косача (на косача по 40 ара) по 3-50 динара дневнице без хране и напојнице **Свега 35. дин.**

Површину од 4. хектара, можемо покосити за дан и машином, и тада би нас метва за пом. простор стала:

1. Раденику дневница (сталан, узет Бутуре)	2. —
2. Киреја за пар коња или волова, ...	6. —
3. Амортизација на 800. — динара (за машину и тоцило) 10% за 5 година са 10% год интереса, износи дневно укукло	0.45
4. Издаци на: уље, оправке и друге потребе	2.50
Свега динара 10.95	

Прена овоим, жетварисом се дневно уштеде и то: прена првој цифри 53.05 а прена другој 24.05 динара. Сем се уштеде у готовом новцу, много је већа добит у томе, што се са жетварисом чистије и брже ради, а ово је при жети од замашнога утицаја како на каквоћу самога зрна тако и на величину дохотка. Поред овога, машином, односно бром жетвом, избегављу се и природне непогоде а нарочито град, који је у стању, да за пола часа сличи — уништи све усеље, док међутим, овиим се начином храна много брже сређује и не остаје дуго на пољу изложена непогодама.

Не смемо изгубити из вида ни то, да и при најбрижљивијој жети српом и косом, велика количина класја остане на њиви и да тамо пропаше због рђавога зрњена, што није случај кад се ради машином. Ово ваља, што се усеља за краће време среди, па се одмах њива пограбуља. Са 10. хектара стрижнице, може се добити — награбити пуна кола растроваљеног и онавог класја.

И, напослетку кад се стрижна жита обарају машином, добит је још и у томе, што се код брзо ижељевених стрижница може пр отпочети угарена.

Б) *Лавада.* Као што је раније напоменуто, једном косилицом, може да се покоси дневно по 3 $\frac{1}{2}$ — 4 $\frac{1}{2}$ хектара ли-

ваде. Топики простор ливаде да се покоси обичним косама за дан, треба у средњу руку 12 добрих косача.

Кад и овде као код жетварике упоредно издатке око косидабе и обичних косама и при раду косилицом, добићемо оваку величину:

1. Косилица. Да се покоси најмања ливада од 3½ хектара за дан, коју површину за исто време може покосити косилицом, треба ће нам најмање 10. ваљаних и вештих косача (нешто јаче од 30 ара на једног) по 4. — динара дневно без хране и напојнице износи 40. — динара.

Ако ручну радњу заменимо машинском, онда би нас косидаба на 3½ хектара за дан стаја:

- а) Надицама раднику, ко рукује косилицом (узет стално Вутуре) . . . . . 2.—
 б) Кирија запреге (пар коња или волова) . . . . . 6.—
 в) Амортизација на 700. — дин (за косилицу и топило) 10%, за годину са 10%, интереса годишње износи дневно укупно 0.40
 д) Гизик, мадаци на уља, оправке и друге трошкове 2.50
Свега динара: 109.3

Као што се из предњег вида, косилицом се уштеђује скоро 30. — динара на дан, а да не рачунамо корист, коју имамо отуда, што можемо лепо, брзо и на време своје ливаде да покосимо и сено на тенане да средимо, а да се не бојимо, да нам трава не предцеталу и сено на ливади да покосите, те због тога да изгуби од своје хранљиве вредности, па често и да се убува.

Пав. М. Радосављевић

БЕЛЕШКЕ

Прање и стрижење оваца. Вуна расте као и нокат и коса од коже на вуну. Горњи делови вуне најстарији су, а доњи најмлађи. Какавона вуне зависи од коже и од хране у опште. Са болесне коже опада вуна. Три слабом храњењу оваца не добије кожа довољно хранљивих материја и зато се вуна поквари. Да ли се овце слабо или добро хране, познаје се врло лепо по вуну. Вуна слабо храњених оваца одвише је танка сувише фина и крта. Одвише хранљива пића међутим нема никаквог утицаја на растење вуне. Врло хранљива храна угоди до душе овцу, али каквоћа и количина вуне независна је од ње. Ко храни овце преко целе године примерно добро, тај добије много вуне и добре вуне.

Овце обично не купамо, али пре стрижења ваља их добро опрати, те да се вуна очисти. За прање оваца препоручује се мека, не одвише ладна вода. Купање односно прање оваца ваља извршити једног топлог дана, пошто се вуна иначе слабо суши. Тиме избегнемо и опасне назебе. Кад смо овце добро опрале, пустимо их при лепом времену у поље, иначе се морају затворити у топлу и чисту стају, те да не назебу и да се вуна поново не упрља. Мокре овце врло лако назебу, назеб пак проузрокује разне болести у органима ва варење и дисање.

Кад се овце довољно осуше, онда приступамо шишању. За шишање оваца употребљавају се нарочите маказе. Ошишана овца веома је осетљива спрам врућине и мрза. У то су доба назеби код оваца на дневном реду, због чега се и појављују различне болести, кад кад и смртоносна запаљења плућа. Све то пак лако избегнемо, ако ошишане

овце чувамо од ладноће и врућине. Врло погрешно ради онај, који ошишане овце излаже сунчаним зрацима. Сунчани зраци шточе особито младим ошишаним овцама. Од јаких сунчаних зракова добије кожа запаљење. На њој се појаве различни пиликови. И од капље могу ошишане овце угинути, кад се држе на сунцу. Ошишане овце могу дакле неколико дана држати, ако је иоле могуће, у умерено топлим стајама.

При стрижењу ваља пазити, да не озлеђимо кожу. Ране нанете маказама опасне су особито онда, кад се не обраћа довољна пажња на чистоћу стаје и просторике. Ако доспе нечистоту у рану, тј почне кожа око ране отицати, постане црвена и показује велике болове. Нема ли потребне помоћи у прави час, онда могу такве ране постати веома опасне. Рану треба ispirати карболном водом. У нужди се може употребити и винско сирће.

P.

Прост начин за чување поврћа у свежем стању.

— У сто делова воде успе се 5 до 10 делова обичне куњске соли. Литар тог раствора улити у боцу (флашу), запушити је памуром и ставити у другој воденом суду на оган да прокључа 30 минута. Затим се у ову боцу спусти поврће што се мисли очувати свеже и то ситније поврће цело, а крупније исецкано и то тако, да се боца не напуни но да горња четвртина остане празна, а да је поврће ипак огрзело у течности (раствору). Кад се то уради, да боцу наново запушити, па опет приставити на ватру, да ври 10 минута. Горњи крај чепа од плуте загорети, па превући парафином или овоштаном артијом и запечатити печатним воском. Да поврће не побели, мете се у боцу зрно модра камена (L'Italia agricola.)

ИСКРИЦЕ, ПОСЛОВИЦЕ, ИЗРЕКЕ.

Добар slugа треба много да слуша а мало да говори; уши да држи отворене, а уста затворена.

Накав пастир, такав пас.

Орач је виши на ногана, но спазивија на коленима.

Једнака се стока радо лиже.

Нурјачно ждеело и адвокатски деп увек зјапе.

Но хоће да се успеве на лествице, мора отпочети с најдоњим пречугом.

Масна вуна посно завештање.

Лажје је упропастити спазиву, но стећи нолубу славом покривену.

ГЛАСНИК.

Два члана ушемељача из једне земљорадничке куће, Г. Милош Вилотић тежак из села Брајца среза пољског округа подришког, да би очувао своју успону своје пок. оцу Ганку и своје брата пок. Миленку Вилотићу, уписао је објект за чланове ушемељаче Српског Пољопривредног Друштва код државног економија среза пољског и преко њега послао 200 динара друштвеној благодји.

Ово је један леп пример признања једне наше земљорадничке куће раду и смиру Српског Пољоприв. Друштва који са задовољством бележимо, са захвалношћу Г. Милошу Вилотићу на оваквом поштовању успоне свога оца и брата и са жељом: Бог да прости покојнике и даровао им рајског наслеђа.

Међународни рибарски конгрес 1908. Установа међународног рибарског конгреса то је творница новијега времена. Године 1900 први оваки конгрес држан је у Паризу, 1902 г. други у Петрограду, и 1905 г. трећи у Бечу. Ове године држаће се четврти међународни рибарски конгрес у Вашингтону и то од 22-25 септембра. Сва саопштена и питања ваља упућивати главном секретаријату конгреса, у Вашингтону Д-р С. Члански улог износа долара 2 (крупна 10).

Царско-љубљарне изложбе у Бечу и у Кластернајбургу. — Штатерско вођарско друштво, као што на Грала Јапану приређује у почетку октобра о. г. у Бечу у част царског јубилеја вођарску изложбу која има да покаже како лепо и добро воће Штатерско производа, као и да продлађу штатерско воћа на бечком тржишту подигне. — Међу тим од 19 до 21 септембра о. г. окружно бањатоанско друштво приређује у Кластернајбургу велику изложбу која ће обухватити укупно бањатоанско, вођарско и виноградарско, пољску привреду и пчеларство, као и наустрију тих грана. Пријаве до 1 септембра упућује се председнику изложбеног одбора, вештачком бањатоану Херману Дегенфалу у том месту.

Изгледа за воћну бербу у немачкој Чехској. — Управа вођарско-бањатоанског друштва за Немачку Елбајну долину саставила је у области свога делокруга преглед који се представљају изгледи за воћну бербу, овако: Јабуке, кајсије, ограда, рибнице, малине, јагоде и боровнице: добро, ранке, шљане, трешње, вишње, бреске, ораси и лешници: средње; крушке: слабо. Према томе берба воћа неће бити бај сјајна. Вошке су подацим, али лепо цветале, али су за време цветања због неповољног времена, а потом од штеточника немалка страдале, а на много места и од олуја и града. Јабуке спрам прошле године обављају бољу бербу, принос крушака средњи, трешња слабије но лане, али бреске, шљане и ранке даће средњу бербу.

Изгледа за воћну бербу у немачкој царевини. Саопштење немачког помоћешког друштва, закључак 20 Јуна о. г. — „Много цветало, али много и опало“ гласе извештаји из свију вођарских области. И ако је цветање отпочело 14-21 дан позније, пало је у доба највећег колебања температура. Мразви зимски су штетили воћке само у Источној и Западној Прусској, у Гириншкој, једном баденском округу и у Аласу—Потаријачи. Мразеви пролећни само су у неколико крајева мало јаке штетили воћкаше. Оплање рода у мањи мора се дакле приписивати махом трајним кишњама и најлој промена температуре за време цветања. Град који је 21 и 22 маја обухватио велик средњу Немачку ушито је могу наку там. вођарима. Затим су гусеница, смотавац и остали инсекти преузели своје успостављање, па и физикалдији се појавио се у неколико крајева, нарочито рајске области, од Пфалда до Вестфалске и козна, да неће и у даљем току године наудити и на другим странама.

Прочебно се цени воћна берба овако: добро — јабуке и јагоде; добро до средње — шљане, ренклоде, ранке, вишње, дуње, ограда, рибнице, крушке, боровнице, ораси; средње до добро — наравне, кајсије, трожбе; средње и скоро средње — лешници, трешње; средње до слабо — крушке.

Према томе у Немачкој могу се надати за све врсте воћа просечно доброј средњој берби.

ГЛАСОВИ ИЗ НАРОДА

Неготи. у иочешку Јула 1908. г.

Ми се непрекидно боримо са правом тропском жегом. Маја и Јуна трајала је суша, тако да је трава могла да се развије и да мало од само по долинама и у близини река и речица, а стрмији усеви, озими и Јари, могли су да се развију само који су били на влажнијој земљи и раније посевани. Неколико кишница, које су на мах нах падале, чиниле су добро само кукурузу; али и онај од 15 дана на овамо поже губити снагу и на многим местима може се сматрати већ за изгубљен.

Од стрмијих усева једна трећина ако је дошла до зрна, остало је раније покошено или опашено, и где је то учињено било је много користије него где је остањено, да постане слама, која је тако слабе храњивости за стоку. Немало још података о приносу са хектара стрмијих усева, али по стању које је предходило бојимо се и да бирамо не податке.

Како и кукурузу већ не даје најбоље наде да ће успети, забринутост је велика због хране људске, а још више сточне. До сада су се бар лисини могли да спреме за зимску сточну храну, а ове године не могу, јер су гусенице лишће упропастиле. Зато да би се макар и најгоре хране могло спремити један добар део неготиноског блата покошено је и трка одлучена по околиним селима за храну сточну.

Воћа још увек мало у овој околини; али и што има пострадало је много од гусеница! По томе и род није могао да се развије као што треба услед окупације: лишћа, а сад ће и суша довршити што је остало после гусеница. Како оваде влада јак оштро западни ветар, назван „Горњак“ који доноси суху и још више суши земљиште, рад са воћкама много је олао.

Од воћка ове године су родиле довољно кајсије, само што су од суше остале ситне па тако су и сазреле. После ових изобиљно су понеле роду јабуке. Крушке су такође добро родиле, ма да је на њима било рода и прошле године довољно. Шљане би било такође доста, да нису од гусеница пострадале, Бреске су понеле приличан род, а рјиче бреске развиле су се до недовољно крупноће, те тиме обављају да и ове-кадо и у Смедереву, буду корисно стоне воће.

Најбоље ипак стоје виногради, пренда им суша не иде никакo у корист развијања. Лишће је још лепо зелено; заперци избијају, али погледаје већ се опажа сувинуло чоћоће, и само га воћна хлавоина крепи још док и ова доба трајала. На чоћоћу нема никакве болести, па ни шешечина, и то је највећа добит од ове сталне суше. Род има изобиља на свима сортама, више но минуле године. Нарочито је Ваљина понела добро и као резултат ове године без резултат грожда.

И припршта калемљене и стратификоване посе добра су, а где се могу и наводњавају одлична су. Претресење — ревидирање — извршено је са незнатним остатком.

Нови садони су такође добри; признаје је преко сваког очекивања. Само зелено капамеље није показало доброг успеха услед суше; 50 %, признаје ситра се као најбољи успех. Где се по вршачком начину потава зелено, тај је посао већ предузет.

На неготиноској пијаци цене зину овакве су:

Прошлогодњишњим вињима.

Белим најмање 20 дина, а највеће 40 дина.

Црним најмање 20 дина, а највеће 30 дина.

Старим вињима

Белим најмање 40 дина, а највеће 150 дина.

Црним најмање 40 дина, а највеће 150 дина.

22 Јуна одржана је и лиценцијација виња из подрума Виниделско — Вођарске школе. Најметача је било прилично, али су ипак многа виња остала непродата, нека што нису ни лиценцирана а друга што им је понуђена цена испод комисијске процене. Код виња којима је одобрена лиценцијација постигнута је највиша цена 100/15 дина. (Рајски Ралинг 1905 год.) најмања 60-10 дина. (Бео од скарске 1903 год.) За непродата виња крихале се друга лиценцијација 2 и 3 августу о. г.

После дуге пута Крајинско окружно коло Јахача „Књаз Михајло“ приредило је на дан 29 Јуна о. г. изложбу коња за

(1) Опашено је, да ова суша није никакo добра година чаурима (дугтраја) гусеницама, оне су махом суве и без живота, тако да она изгледа да ће козна година мање страдати од гусеница.

привардичне округа крајинског. Изложба је била на општинској сточној пљаци у Неготина, било је седам одељења: I. за кобиле са оногодишњим жребацима; II. за једногодишња жребаци; III. за двогодишња; IV. за трогодишња; V. за четворогодишња; VI. за грла старих година као *уледна*; VII. за грла која се излажу продаји.

Издато је на име награда у новцу: I одељењу 134 дин.; II одељењу 125 дин.; III одељењу 105 дин.; IV одељењу 155 дин.; V одељењу 100 дин. Осем тога издато је: I похвалница Виноделско-Вођарској школи (за кобилу са жребацем) и разне књиге пољопривредне садржине у вредности 24 дин.

Излагача је било 57 а пријављено се 70. *Прве* награде добили су:

У I одељењу, Станоје Станисављевић из Неготина (30 дин.);

У II одељењу, Владимир Цокић из Рођева (20 дин.);

У III одељењу, Тона Ристић из Метрица (25 дин.);

У IV одељењу, Јован Марковић из Кобишине (30 дин.);

У V одељењу, Алекса Недељковић из Рајца (30 дин.);

И ако скромна с малим изузетком на изложбу је доведен био врло добар материјал. По томе, у овом крају има такође погодба за напредовање конзарства поглавно у срезовима: неготинским и крајинским, и местима ближе Тиноку, што баш гада у очу, где су и главнија виноградарска места. Нека су од награђених грла била протага, и то за — Бугарску.

На Петров дан био је у Неготину и панаџур, али без значаја. Прошлех година било је већи кулминација боље приплодне стоке за Бугарску, а сада ни тога није било... вероватно услед тако „братски“ политичких односа који постоје између Бугарске и Србије. Кад добијемо железничке везе са главним извозним путима поправља се и трговинске прилике, које одае никакво нису повољне на с које се гледаштак узме.

На крају имам да додам, за Крајинска Округна Пољопривредна Подружница привређу и ове године на имању Виноделско-Вођарске школе подетовану *виноделски курс* за млађање важијих виноградарских села у околини. Курс почиње 7. окт. и, а поред питомца Подружничких примаће се и младшци о свом трошку. За демонстрације пољиви су грађани у околини да очисте њивичи и изараде судове да им се за време курса оне и поправе о трошку Подружнице.

Осем тога Подружница намерава одржати у току године неколико повремених зборава у појединим местима у округу, заједно с практичним предавањима, и приредити једну локалну смотру вина и раног грозља, које ће се одабрати предмети за изложбу у Београду. И најзад, у време бербе привређу и други *винарски курс*, на коме ће се каричито обратити пажња на правилности бербе и врења шпире.

— Ђ.

ПОЗИВ

Упис приватних ученика у Школу за Винодеље и Вођаство.

За идућу школску 1938—9 год., која почиње 1-ог Септембра, у Школу за Винодеље и Вођаство у Букову (код Неготина) прихиче се до 10 приватних ученика.

Погодје за пријам ових ученика ове су:

а) да нису млађи од 14 а ни старији од 18 година, што ће доказати крштеницом;

б) да, су свршили најмање основну шк. у с добрим успехом што ће доказати школским сведоштвама;

в) да су здравци и телесно добро развијени за тежак рад, што ће доказати лекарским уверењем;

г) да су доброд власници, што ће доказати школским сведоштвом или непосредно од школе долазе, а општинским уверењем о владању коју су преслили најмање годину дана ван школе.

д) који имају најмање 5 хектара земље, или да ће и при деоби толико на део плсти, и то долажу уредним уверењем Општинског Суда или пореског одељења; и

е) који приступају у школу под комисијом положе пријемни испит из читања, писања и рачуна (четри вида).

Преглед 28 броја: *Темања*: Чланак — 25-то годишњица Крушевачке Пољопривредне Подружнице — Зендјски Проклизи и државна контрола извоза. — О добротн семена у оште. — Жетварница и косилица — *Белешке*. — Искрице, пословице, изреке. — *Гласник* — Гласови из народа. — *Поље* — *Огласи*.

Штампарница Владе Стевановића Комањска ул. 21

Пријављени кандидати који су с добрим успехом свршили: четири разреда средњих школа прихиче се у II разреда ове школе, а који су свршили три разреда истих школа прихиче се у II разред ако с најмање добрим успехом положе пријемни испит из *хемиче*, по програму прописаном за ниже пољопривредне школе.

За приватне ученике могу се пријавити осни синова земљорадничких и синова осталих сталежа с молбенишца које шаљу Управитељу Школе и на којима треба да је прописана таксна марка, треба послати и све *догоде* а у то и писмено одобрене родитеља или старатеља да пристају плаћати зрелишно издржавање и трошкове.

За идућу школску годину одређено је издржавање 25 динара месечно, и има се полагати трошесном у издр. У ово издржавање долази: Стан, храна, огрев осветљење и послуга. Одело, обућа, тресбука, прање, пресубе (рубља), лексови и случајно поште, сав прибор школски и књиге приватни ученици сами набављају, или им се особено рачуна и наплаћује по вредности набавке.

Молбенише се принају најдаље до 31 јула ове године, а до 10 августа ове год. саопштиће се свакоме је ли да пријављиваиог ученика изабран или не, и наредити кад треба у школу да дође.

У молбенише потребно је тачно означити адресу и Општински Суд преко кога треба извршити саопштење.

Бр. 1478 Из Канцеларије Управе Школе за Винодеље и Вођаство 2. јуна 1938 год. у Букову.

Огласи

РАСАДНИК СРЕЗА РАЖАЊСКОГ У РАЖЊУ има већи број чистокрвних кокошака расе *Мелхелмске*,* од којих има посеведивно повише комада јаја и може их продавати и ван среза.

Цена је јајима од комада 0-10 дин. Шаљу се и на доплату. Паковање и експедиција по стварном коштају.

ЕБр. 55. Из канцеларије управе расадника среза ражањског 5. фебруара 1908 у Ражњу.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИМА И КОМЕ ТРЕБА, имам на продају *дво жешелце* *иолане* до 20 оцуване *систем Mac. Cormic* за цену потписаном изволте се обратити.

Ниш,

Габрило Јовановић
трговац

140 ЈАНАЦА

ОРАЂЕ земље у једном грунту, ограђена багреном, један по километар од железничке станице узалца а поред самог друма близу вароши Пажарца, изајде се под закуп за 5 и више година, за 20 јунаца од 1 јула а 120 од 1 октобра 1908 год. рачунаће се почетак закупка:

За услове и погодбу обратити се гђи Јелки удови Перс Тамбураше у Пожаревац, или г. Андри Станојевићу трговцу у Крагујевцу.

СРПСКОЈ ФАБРИЦИ СТАКЛА У ПАРАЋИНУ потребно је 500.000 кг. ражана сламе. *Слама мора бити само ражана, негажена и машином невршена већ руком шрешена.*

Пријем у друштвеној фабрици у Параћину. Примаће се и мање количине као: кола сељачка и олмах исплаћиваће се. Плаћа се са један динар више од 100 кгр. од пијачне цене обичне сламе.

Српска
фабрика стакла

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНПУТ
ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУЉУЈУ СЕ

Српском Пољопривредном
Друштву
У БЕОГРАДУ

ПРЕТПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

На основу најновијег решења од го-
дина 1869 год. No. 204 прелиску дру-
штвену пошту пошта бесплатно

ЦЕНА ОГЛАСИМА ИЗЛОЖЕНА
ЈЕ НА ПОСЛЕДЊОЈ СТРАНИ.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

на годину 6 ден. на пола године 3
дн. Чланови помагачи, чланови свих
друштвени подружја, осн. школе,
војничка стаја, кадра, ђаци, манастири,
земљорадничке задруге и чувари
шума добијају лист у пола цене, ако
позајме претплату унапред за целу
годину.

У АН СРБИЈЕ

на год. 8 фран. или 4 фр. аустр. вр-
но срп. поштом, уздржења и нико-
ва чланови као и српске земљорад-
ничке задруге и читаонице, цркве,
школе, и манастири добијају лист за
6 франка или 3 фр. аустр. зред.
као унапред позлож претплату и
као се претплате код свог уздр-
жења преко кога ће им се лист
свати.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

За Српско Пољопривредно Друштво Власник
Почасленик Вучко С. Богдановић

БРОЈ 29.

НЕДЕЉА 20. ЈУЛА 1908. ГОДИНЕ

Одговорни Уредник
Вучко С. Богдановић

ГОДИНА XXXIX.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА.

ПЕТРА I.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

приређује

у Београду, у врснооријама свога дома и
дворишта.

од 28. септембра до 2 октобра ове године.

ИЗЛОЖБУ

из Воћарства, Виноградарства, с Подрумарством,
Пчеларства и Рабарства.

ВОЋАРСТВО

с овим одељењима:

I Одељење: Сирово воће: Јабуре, крушке, думе, мушмуле,
оскоруже, бреске и шљиве које у то доба сазревају, ораси,
базеи, лешњаци и кестени.

II Одељење: Алати, справе и остали прибор који се при
гађењу воћа употребљује, и који се у земљи израђују (ножеви
за каламљене и ирепање, тестерице, четке од жиче за чиш-
ћење, стручаци, справе за скидање и чишћење гусеница, бе-
рале, лјача, мљав — васах и т. д.).

III Одељење: Окаламљене у разним облицима однеговане
младе аслици заједно са жилама:

IV Одељење: Сви начини каламљена, намештени на
постољу или на картонима.

V Одељење: Воћарске штеточине, и разне воћарске
болести на плодовима, лишћу, стаблу и на жилама, све то до-
бро препарисано и очувано:

VI Одељење: Израђене карте на којима би се могла ви-
дети подела разних воћа у земљи по околним и то за сваку
врсту воћа посебно:

VII Одељење: Фотографије и планови државних расадни-
ка и воћњака, па и појединих воћјака;

VIII Одељење: Старије и новије књиге о воћарству.

Награде:

I Премија за најлепшу збирку разнаго воћа	150 дин.
II Премија	100 дин.
5 награда по 30 динара	150 дин.
8 награда по 20 динара	150 дин.
10 награда по 10 динара	100 дин.
5 награда у разним воћарским справама свака у вредности од по 25 динара	125 дин.
10 награда у справама, свака у вредности од по 20 динара	200 дин.
15 награда у справама, свака у вредности од по 15 ди- нара	225 дин.
Укупно 56 награда у вредности 1210 динара.	

Виноградарство с Подрумарством,

A. Виноградарство с овим одељењима:

I. Одељење: Америчке сорте лозе које служе за подлогу
(резнице, прирци, калени.)

II. одељење: Домаће и стране сорте грожда у свежем
стању (стоне и винске сорте грожда, од каламљене и нека-
ламљене лозе).

III. Одељење: Прераде од грожда (суво грожде, сузици,
колачи, речел и т. д.)

IV. Одељење: Колекције разних штеточина на лози, као
и начини и средства за сузбијање тих штеточина (биљне
и животинске штеточине, планови, цртежи, снимци; средства за
сузбијање, начини справљања и употребе тих разних сред-
става).

V. Одељење: Справе, алати и прибор за подизање, обра-
ду и неговане винограда.

VI. Одељење: Државне установе за виноградарство и њи-
хово уређење (планови школа и лозних расадника, распоред
разних њихових одељења и зграда; цртежи и снимци, статисти-
стике, буџетска средства; статистичка издавања лозе)

VII. Одељење: Бројна и графичка представља виноградар-
ства у земљи (стање обновљених и необновљених винограда
домаће и стране сорте заступљене по појединим крајевима
планови, цртежи, статистика.)

B. Подрумарство

VIII Одељење: Асталска вина, бела и црна стара вина,
(од стоних и винских сорта); дезертна вина (слатка пену-
шава, од суварка), меленска вина без алкохола, бермет.

IX. Одељење: Комовица и коњак.

X. Одељење: Справа за перуња грожда и за неговање вина.

XI. Одељење: Донаћи подруми и пивнице и њихово уређење (планови, цртежи, скици.)

XII. Одељење: Производња и потрошња вина и осталог пића у земљи и извоз (бројна и графичка представа, планови, цртежи, дијаграми и картограми.)

Настава и књижевност.

(дела и разни штампани радови по свима питањима виноградарства и подрумарства.)

Награде:

I. Премија — цедница за цеђење вина из грожда у вредности	200 дин.
II. Премија — справа за култовање грожда и одвајање шепурине комбинована у вредности	130 дин.
III. Премија — муљача за грожда у вредности	70 дин.
5. награда — по 50 динара у новцу	250 дин.
6. награда — по 30, — динара у новцу	180 дин.
35 награда (збирке ситијих виноградарских алатаки и справа) по динара 20	700 дин.
20 награда по 10 — динара у новцу	200 дин.
укупно ће се издати 69 награда у вредности	1730 дин.

Пчеларство.

С овим одељењима:

I. Одељење: Кошнице разноврсних система, пуне и празне.

II. Одељење: Пчеларске справае (за рад око пчела; топљење и цеђење воска, израду вештачког саћа, судови за држање и проношење меда).

III. Одељење: Пчеларски производи (сировина: мед истресан, цеђен, муљан и у саћу, восак природан и прерађен). Прерађивина: од меда, пића, колачи, укувано воће и т. д. од воска: саће, свеће и др.)

IV. Одељење: Средства за пчеларску наставу (пчеларска књижевност слике, препарати.)

V. Одељење: Грађа за проучавање пчеларских прилика у Србији статистика, карте и дијаграми;

VI. Одељење: Медоносне биљке свеже и осушене;

VII. Одељење: Непријатељи и болести пчела.

Награде:

I премија	150 дин.
II премија	100 дин.

1 награда, у справи за израду вештачке кошнице с целим прибором за то	80 дин.
1 награда, 5 кошница по 14 дин.	70 дин.
3 награде, у вредности по 50 дин.	150 дин.
7 награда, у вредности по 26	182 дин.
15 награда, у вредности по 13 дин.	195 дин.
10 награда, у вредности по 5 дин.	50 дин.
4 награде у вредности по 3*50 дин.	14 дин.
7 награда у вредности по 2 — дин.	14 дин.
укупно 50 награда у вредности	1009 дин.

Рибарство.

С овим одељењима:

I. Одељење: *Врсте риба у нашим водама* (живе рибе; усвојене и на разне начине сушене рибе: рибе одржане у алкохолу или формалу).

II. *Представа вештачког гајења рибе* (прибор и справа за вештачко узговање и гајење рибе: модели, скици, слике; рибањци и т. д.)

III. Одељење: Рибарски алат, прибор и опрема (рибарски алат употребљиван у нашим водама: сав врсте пређе, струкова и инструмената за риболов: шикле, барке, тешкаре, лангере, казаци, весла, испалици, прибор за вађење тихих предмета са дна, класери и т. д. сав у природној величини или у моделима; рибарска опрема: одело, чизме, заклопи од непопаке или инсолата, прибор за јело и т. д.) Материјал за рибарски алат (непрерађена и прерађена кулена, панук, струна, једвац, канџа, конач, гвозде за улице, разне врсте удца, олово, дрво и т. д.)

IV. Одељење: Скици, слике, карте и планови фотографије и слике сцена из рибарског живота; скице механизма пољских врста риболова; карте притока и мрежа на важнијем риболовним местима; планови важнијих риболовних места и т. д.

V. Одељење: Књижевност (Штампана књига, чланци и расправе на српском језику о рибарству у нашој земљи; закони и пројекти закона о рибарству; конвенције и пројекти конвенција о риболову.)

Награда:

I. Премија за најпотпунију и најбољу колекцију из III одељења	200 дин.
II. Премија за најпотпунију и најбољу колекцију из I. одељења	180 дин.
III. Премија за најпотпунију и најбољу колекцију из II. или III. одељења	150 дин.
2 награде у вредности од по 100 динара	200 дин.

C. Гауриповић у једном чланку о пореклу Монголиде ¹⁾ изводи закључак, да основу гариен називу расе треба тражити у имену „Монгола“ који су до 13 века Балканске земље нападали и у њима се бавили. Он даље тврди, да првобитна постојбина Монголиде није Србија, пошто су обилни и карактерне особине њене из основа друкчији но у осталих докоњих, урљених раса. У *Рудолфом* „Свињарству“ налази се ова претвора која потврђује горње мишљење: „Мангилица. Ова у земља тако јакно распрострањено свињче по својој постанку и пореклу стоји врло блиско кинеском свињчету.“ *Монностора* у својој делу: „Свиње у Мађарској“ вези то исто. *Нашуаузу* тврди, да је монголица производ украшана домаћег и индијског свињчета. Други писци наводе Малу Азију и Турску и т. д. као постојбину ове расе. Назив „Монголица“ могао би се тиме објаснити, да су како Србима добро познати Монголи тако и та раса савма пореклом из истог дела света. Кинези, Индијанци и т. д. били су непознати, иначе би на вр исто тако нагао постанат и назив Индица.

Како је ошда постао облик „Мангилица“? Свеста га, по тврђењу др. *Родичка* да је он порекла мађарског и да значи „важност“ (наб *mongol*) због тога већ није оправдано,

¹⁾ „Техас“ (Београд) 1905 стр. 154.

²⁾ Wiener landwirt. Zeitung 1908 број 20

ПОДЛИСТАК

Ни Монголица, ни Мангалица, већ Мангулица

С чисто стручно научног гледишта није од велике важности питање, дали је један или други назив тачнији; али је у интересу ствари, ако се погрешно израваљу, Монголица је пореклом из Србије и тек је око године 1833 из чопора Кнез Милошевог дошла у Мађарску, одакле се распростраила и у Аустројугију и у Јужну Немачку. Ова ни од кога депорцирана ошлост говори за то, да се горње питање има решити тако, да никој облик правилнији и тачнији који је у Србији уобичајен, с предпоставком наравно, да је ова раса својна у Србији 1833 уопште у целој земљи или бар у већем делу исте носила то име. Познато је, да се пробило ова раса у Србији знала „Монголица“ и у ошви крајевина Србије, где се она чистокрвно одгајива и данас још трајања води. То су неколика села око Смедерева и у једном делу Подунавља.

2 награде у вредности од по 50 динара	100 дин.
6 награда у вредности од по 20 динара	120 дин.
10 награда у вредности од по 10 динара	100 дин.
Укупно 23 награде у вредности	1050 дин.

На награде из свију грана и свију озабележена изађе се преко 5 000 динара. Министарство Народне Привреде одредило је на име ових награда 5.000 динара.

На овој изложби могу учествовати и такмичити се привредници из целе земље.

Опште одредбе.

1. За сваку поједину грану, прописане су пријаве за изложбу и сваки излагач дужан је у potpunosti својим подацима по одредбама изложеном на дотичној пријави. Подаци морају бити тачни и одговарати правци стању ствари. Својеручним потписом излагач јачне за исправност и тачност пријаве, а у исто доба, да пристаје на услове прописане за излагаче без икаквог договора.

2. Пријаве се имају подносити окружним и срећним економијама, као друштвеним повереницима, или непосредно Српском Пољопривредном Друштву у Београду.

3. Пријаве се морају поднети и послати тако, да без икаквог изговора буду у рукама овог Друштва 1. септембра ове године. Доцније поднете и пријављене пријаве неће се узимати у обзир, нити ће се предмети по њима на изложбу пријати.

4. Један излагач може пријавити и излагати предмете из једне, две, три или из свију грана (воћарства, виноградарства, пчеларства и рибарства) из једног или више одељења тих грана. Привредно право на награду при подједнаким условима имаће они излагачи који су сами произвели или израдили, саставили и т. д. дотичан предмет као и они који су изложбу из једне гране читаву збирку предмета који награду заслужују, односно који су изложили предмете или збирке предмета из две или више грана такве да заслужују награду.

5. Пријављени предмети, имају се пакovati и слати на адресу Српског Пољопривредног Друштва по прописаним и упућенима изложеном на пријави и ни у којем случају Друштво не може признати на се одговорност за штете причинјене рђавици и неумешним паковањем и ванприсвојним обележавањем.

6. Сви предмети пријављени за изложбу морају се послати благовремено тако, да их у Београду прими најкале 20 септембра ове године, Привредни одбор за распоређивање у изложбеним просторијама; после тог рока предмети послати за изложбу неће се признати, нити ће се распоређивати на изложби, као ни они вредности који су приспели рђаво паковани и доволно тачно необележани.

7. Трошак око подвоза и преноса предмета за изложбу, као и око повозања ових предмета који су за повраћа, од

отправне жељезничке и паробродске станице до Београда ⁴ натраг сносиће Друштво.

8. За простор на изложби за изложене предмете неће се наплаћивати никаква такса.

9. Друштво ће враћати излагачима све у испразном стању послате му предмете за изложбу, изузев свеже воће и грозђе које ће се после изложбе продати у корист друштвене благајне.

За сваку поједину грану оцењивање изложбених предмета вршиће одређени оцењивачки суд, по одредбама прописане за то и у обиму и границама предавених и објављених пријави и награда. Оцењивачки суд вршиће оцену по могућству пре отварања изложбе за дотичну, посебну грану. Поједини оцењивачки суд радиће самостално за себе, а у споразуму за оне излагаче који су изложили предмете из две или више грана, ако се нађе за потребно.

Изложба ће се отворити 20 Септембра у 9 часова пре подне а затвориће се по савишетњу досубених награда 2 октобра у 3 часа по подне.

Ред и време држања јавних предавања и појединих грана у току трајања изложбе објавиће се преко „Тежак“ и дневних листова.

К Бр. 3313 10 Јула 1908 Београд

УПРАВА

Три сорте наших раних јабука.

У новије доба, сви наши стручњаци, па за њима и нестручњаци у нашој пољској привреди и воћарству, ударили су гласом на то: „разножавајмо јесење и зимње сорте јабука и крушаха за трговину, у велику.“

Разлози за овај поклич нису неоправдани. Јесење и зимње сорте јабука и крушаха дуже трају, те се оне за дуже време на трговне извозе, више времена пред потрошачима остају, те их они поштепо купују и ми на тај начин рачунамо, да се боље користимо и више новца добијемо.

Али у сваком случају, ваља загледати и другу страну, па тако и у овоме. Народ прима новине, али кад какву новину прими, он често пута заборава и напусти, по нешто што још дуго треба да задржи, као корисно и рентабилно. Тако је и са летњим — раним — сортама наших јабука. Он је као умесну новину прихватио подизање јесењих и зимских воћака, али је тиме нагло почео заборављати своје ране сорте летњег воћа, које постаје све ређе и ређе и отуда све скупље.

Отишао је дакле у овоме послу у крајност да одабира боље од бољег и да га подиже.

Летње сорте јабука, које су у народу, дугом праксом познате као ваљане, ове су:

Јабука Иванча. То је најранија наша домаћа јабука, али је већ постала реткост. Дрво јој је умереног пораста: лист омањи дугуљаст. Најбоља јој је особина што рано стасави: о Иванчу-дне те отуда је и име добила: врло је лепог изгледа, те привлачи пажњу купца; облика је неправилно јајастог, са умерено дугом, танком петелком; укуса је слатког, роди врло добро, једна ваљка може дати око 300—500 килограма јабука.

И ако је ова јабука по укусу слатка, те се за сада не извози на страну, она има економске вред-

што суфикс „ица“ имају само славенски језици на пр. титарица — насталица (даниц); столица, шиблица. Кад би то име произишло од речи *mandgolo*, онда би се звала *mandgolic* а не *mandgolic*. Али остављајући све то на страну, реч не може бити ни стога мабарског порекла, што је то име за ову јабуку свиња било у Србији пре познато, но што је у Мађарску ушло. Међу тим могуће је ово: Мађари који су то свињиче добили под именом *mongolica*, писали су ту реч према духу мабарског језика *mandgolic*, а изговарали су је готово *mongolica*. Мађарско љак је у провинцијелу средина између (немачког и словенског) а и о. За овакво тумачење говори и та околност, што мабарски језик као што је познато савршено славенске речи и што свако о њиховој врли као а на пр. боб—bab, кокош—Кикав, зоб—zad, изјом—рајак. На тај начин овај за Мађаре истина чак, назив Мангалица био је пројумчари у Немачку, па чудновато и у хрватску књижевност. Преводници са мабарског обирали су се само на начин писања а не и на произношење.

Из тога следеће, да је Монголица једино правилан и тачан облик и то и без обзира на хитовате, да ли корен за овај назив треба тражити у имену *Mongola* или не.

М. Вукмар

ности kao rana i najranija jabuka za našu domađu potrošnju. A pošto te, zbog sve više i više razvijenih saobraćajnih sredstava, ukus približe s jednog mesta na drugo brzo prenaša, nije isključena mogućnost, da bi ona zbog svoga ranostasa i na stranu sebi put prokričala.

Jabuka Petrovaca. Ovo je u narodu dobro poznata letnja jabuka. Stasava odmah posle Petrova-dne rашта je i ime dobila. Petrovaca ima dve vrste. Jedna je crvenkasta, često prošarana crvenim prugama, s jedne a s druge strane жућкаста; слатка je i ima својствен и врло пријатан мирис. Воћка je и врло бујна пораста, врло родна, јер може да роди до 1.000 кила јабукa:

Од црвене или обичне Петроваче, разликује се Бела Петровача. Она је по боји коре бело-жућкаста, светла, глатка, те привлачи пажњу купаца; нешто је крупнија од Црвене Петроваче. Сазрева који дан касније од ње, и јабукa је подељена на кришке које се умерено познају, одскачу, док је Црвена Петровача сасвим обла и ка цвету више сушена. Бела Петровача, готово је једнаке обрине код петельке и код швета.

За јело је Бела Петровача пријатнија и финија од обичне црвене, али је воћка нешто мањег пораста. те отуда и рода мање даје, а баш и иначе поређе роди свакад, но обична Петровача.

С тога што су ове јабукe слатке, засад немају изгледа за извоз на страну, али од вештине продаваца зависи, да им се тамо и као слатким нађу потрошачи.

Ну, јабукe Петроваче, баш и да се не извозе на страну, заслужују да се не забораве, јер су одличне за домању потрошњу, било за јело као свеже, било за прављење слатке јабукoваче, која се на селским саборима, као алпа да потрошати. Зато и имају увек добру цену, јер стасавију у доба кад још није приспео бостан и т. д.

Кад се троши као јабукa наравно потпуно зреда, она на летњим врућинама одлично освежава човека, а за децу је душу дала. Исто тако и њена јабукoвача, врло је здраво и пријатно пиће без алкохола. И камо срећа да се потрошња овога лића одомаћи у народу, у место ракије, пива и вина, нарочито за време летњих врућина.

Дрожина од ових јабукa, која остане после грађења јабукoваче, одлична је храна за свиње, а и првуљач што отпадне пред зрење, добро их поткаљачи.

Јабукe Петроваче, такве су воћке, да се производња њихова не може премножити. Јер, у колико се не би потрошиле као свеже воће на пијачама, у домовима сеоским за чељад и у прерађеном стању као јабукoвача, веома су корисна храна за свиње.

Сваки наш и најсиромашнији сеоски дом, има и мора да има, по које јерго свиња. И за време летњих врућина, јабукa Петровача, може да им послужи као најздравија храна.

— Овде је уагред zgodно истаћи једну врло важну истину, о којој би требало и више размислити. На име: ко је посматрао крајеве наше земље, у којима се гаји више воћа, те и свиње од њега добију свој део и оне крајеве где воћа нема, могао

се уверити: да је опасна заразна болест свињска куга више развијена онамо где воћа нема, а крајевима у којима има више воћа, боље су поштеђени од ове опасне болести. Или ако се она кашто и у воћарским местима јави, никада не може тако опасно да бени, као онамо где воћа нема и где свиње свој део од' за ње не добију. А још кад би се пазило на то, да се свињама даје зрело воће и свагда после нешто зрнасте хране, куд и камо би од њега свиње више напредвале, па и здравије биле. Јабукa Петровача и у овоме би заузела прво место. Она би таман трајала док не приспе шљивова врлоњак.

После јабукe Петроваче, по реду зрења одлична

Jabuka Илинача. Ово је једна наша одлична рана јабукa. За њу се може рећи да чини постепено прелаз из летњих у јесење јабукe. Као таква она је прокричала себи пута за извоз на страну. На 10 дана пред Светог Илију већ се јављају пиљари и траже ову јабукu за извоз на страну. Плаћају је 30, 40 до 50^к, скупле но јесењу јабукu кад ова приспе, а то је најпоузданији доказ да јабукa Илинача, има више економске чисто рентабилне вредности од обичних јесењих јабукa, Колачара, Стрехња и других.

Дрво ове јабукe расте врло бујно. Гране пушта у ширину и умерено у висину, те јој је круна округло рашаторена и врло лепо изгледа. Младари — летораста — снажнији су но у осталих јабукa, лиште је крупније и уочљиве зелене боје, те се Илинача и издале да одмах познати. Јабукe су дост: крупне; једна може да достигне и до пола кила, а обично су тешке 200, 300 — 400 грама. Она је отворен и зелене боје с једне, а с друге стране бело — руменкаста, кратке је петельке, изгледа нешто плоснатије четвртасто зобљена; месо јој је бело укуса на киселог, рашта је поглавито и прокричала себи пут за извоз на страну а у нашој земљи мало се троши.

Добро одногована воћка јабукa Илинача, кад је у луној снази, може дати 500—500 кила јабукa.

Махна јој је, што се много црвља, чему је узрок „јабукосмотовац“, али и плодови кроз које је цов прошао, ипак су употребљиви, јер се ова јабукa највише троши у тесту. Гради се од ње „пита с јабукaма“, којом приликом употребе се чисте кришке јабукoваче, које се ситно исецају а црвљиви делови одбаце.

Јабукe „Илиначе“ има највише у западној Србији, па затим свуда по воћарским крајевима наше земље, где више где мање. У смередској јасеници, позната је под именом „Колубарка“, а то с тога што су калем — границе пренете из Колубаре. На неким местима, зову је „Бела-Колачара“, вероватно с тога што она у неколико личи на Колачару, само што није толико плосната и онако румена као Колачара.

Илинача, као што је напред споменуто стасава око Св. Илије, zbog чега је и име добила. То је и најприродније име које јој је народ дао и тако је ваља свуда звати.

Она је на кантар врло тешка — једра „тешка роба.“ Кад се убере можи да стоји месец, месец

и по па и два месеца, дакле таман толико, колико је потребно, да се изведе и потроши већа количина.

После дужег стајања она ипак не трули, већ се само по мало смежура, па је и као таква употребљива, ма да је изгубила лице.

Јабука Илињача, има са својих особина, знатно већу економску вредност, ношто се до сада рачунало. Са те своје економске вредности она *треба да се уврсти у воћарске крајеве наше земље и да се у расадницима размножава као рана шргвјиска јабука.*

Да ово овако треба да буде, поред предњих разлога, доказ је и то, што у расаднику народ тражи каламјене саднице од ове јабукe и писац ових редака, почеће је калемити у расаднику у велико, на своју одговорност, чекајући да се то и од надлежне стране нареди.

Пошто Илињача заузима једну средину између летњих и јесењих јабукa и ако се у летње убраја, довољно је издржљива, тешка, крупна итд., а нарочито с тога што као таква, може прва као рана јабука изаћи на западне тргове, са свим је разумно да се у велико размножи.

Добра је страна ове јабукe и то, што њено брање долази у доба кад народ среди летину, те има времена да је пажљиво бере и на тргу прода. То што је она крупнија од јесењих јабукa чини, те се лако бере и народ се њоме постепено може привикавати на брање воћа.

Производња ове јабукe не може се премножити, јер од кад она — сазри и почне се извозити, па док не стигну остале наше јесење јабукe, треба да прођу два месеца, а за то време може се потрошити огромна количина ових јабукa.

Ова јабакa, у нашој пољопривредној литератури неопажена је с тога, што наше воћарске изложбе нису приређиване у доба кад она стасавa и што је њена потрошња у нашем народу мала, јер он тражи — слатку јабуку, а није обраћао пажњу на „Илињачу“, максиселу.

А још кад би се наша „Илињача“ правилно паковала и на тргове извозила, на чему ваља живо радити, тек би од ње, као ране јабукe имали огромне користи.

Вредно је да и на томе живље радимо.

Виђа Ј. Матић

О БРАЊУ ВОЋА

У „Тежаку“ је више пута писано, да воће ру кама и берилима брати треба, а никако моткама млатити и трести.

Зна се, да рукама и берилима обрано воће много се дуже здраво одржава и за исто се много већа цена добити може, али ипак већина наших воћара неће рукама нити пак берилима своје воће да бере, већ се увек изговара кад ми се за ово иримети, како берила нема зашта да купе и како су ова скупа, како се берба рукама споро врши и т. д. Зна се и то; да моткама млаћено воће брзо труне и пропада и за

овако обране воће много се мања цена добија. Поред свега онога, млаћенем се ломе и родне гране, онеспособљавају да идуће године род донесу.

Ну каке неће бити на одмет и један начин брања воћа, који ћу приказати, тим прешто никаквих новчаних средстава не стаје до само мало труда, за који се преко зиме и сувише времена има.

Дакле воће се може брати и овако: преко зиме исплете се од врбовог прућа више већих и мањих корала — мање са ручицама (дршкама). У време бербе узети једну од исплетених мањих корала, за тим наћи једно кукасто дрво, као што се из слике врло јасно види, које треба везати ду-

Слика 44.

гачким и јачим канапом — према величини и тежини корпе — закуклјаста горњи крај, а кратким канапом везати доњи прав крај поменутог дрвета у растојању до 15 с. м, за ручицу (дршку) поменутог котарице и другим и слабијим канапом везати исту корпу са стране за дно.

За овим наместити једну велику корпу под саму грану воћке, која ће се брати.

Кад је све ово како треба спрењено, берач се попење на воћку и са собом носи котарицу са канапом, и кад је нашао zgodно место са кога ће воће да бере и спушта, он корпу помоћу оног кукастог дрвета окачи о какву грану поред себе, за тим полако и пажљиво бере воће и лагано меће у корпу; кад се корпа напуни, берач узима оба канапа у руке и пошто одкачи кукасто дрво, полако помоћу канапа, који је за поменуто дрво везан, спушта корпу до велике корпе, која је намештена под воћку и онда повуче други канап, који је везан за дно ове корпе, услед чега се корпа полако изврће и воће у подметнуту корпу сручи. — Сад берач повуче канап

помоћу кога је корпу спустио и испражњена му се, корпа враћа, коју понова откачи и продажи брање и тако ради до велику корпу напуни, коју ако има још кога помагача, пренеси и изручује на одређено место и понова је враћа; ако ли пак нема помагача већ сам брање врши, може наместити више корпи или каквих других плићих судова — сандука и т. д. или прострети сламу, разне сушке или какву дебелу асуру — розогу, па на њих пажљиво помоћу каната корпу изручавати и своје воће, које се са земље рукама обрати не може обери; по савршеној обраби воће треба пажљиво пренети у стаје за то одређене, до продаје чувати и случајно нагњечене и натруле чешће чистити.

По чешком
Миласа Ђорђевић
сп. економ

БЕЛЕШКЕ

Мухар (*Panicum italicum patularis*, или *Panicum germani* см.) — Мухар се много сеје у земљама са сувим поднебљем и он је за неке пределе особито драгоцен, јер то је усева који врло добро подноси дуготрајну сушу. У осталом мухара има највише сличности и управо он је род за ситним жутим клипастином сому. Што се топлоте тиче, мухар је исто тако извољева колико и кукуруз или сирак. До стасавања за косидбу потребује 3, до узревања семена 4 месеца и збир топлоте (по Вернеру) од 1575 односно 21170 Целз.

Мухар се у највећим размерама гаји у Мађарској, са њеним непрегледним лустима, равнама прекријеним прљашама или муљашима које много пате од суше. Из ње је пренет у нас и из године у годину, у несташици сточне хране ово последњих година све се више сеје. Ове године Министарство Народне Полипривредно Друштво 1—1¹/₂ вагон и да Српско Пољопривредно Друштво 1—1¹/₂ вагон и да је још било набављено семена, по тржињу истога могло би га се још толико протурити.

Мухар је пићни усева за топле земље са сувим летом, али он се може гајити свуда онде, где успева и просо. Набоље пак успева на лапорасто песковитој иловачи која је што чистија од корова, јер докле је још у нишању и у првом порасту хоће лако да га објуми и угуши коров. Најбољи су претходни усеви, пољубрени окопавине и кукуруз. За успевање овог усева потребни су дубока обрада и брижљиво припремање њиве, љубреније је ређе потребно.

Овај усева који се сеје за сточну храну важан је у нашим приликама, што он може уни у плодород, при завођењу система дуготрпних жетова т. ј. кад се први, главни, нарочито озими усева дигне, онда у преорану стрњику посејати мухар. Шта више њиме се могу подсејавати оретке и љубаво успеле озимнице, ако се оне претходно подрљају, или прво мухар у њих подсеје, па се онда пред-

љају. Само сетва се ни у том случају не сме пре предумати, докле земља не достигне топлоту од 15° Целз. Због те особине, мухар је врло важан усева за сточну храну, као други усева преко лета, чим оману ливаде и трава.

Семена му је слично просу, боје бледо жуте, нерањасте, љубичасте или црне, своју кљиваост задржи једва 2 године, због тога се треба чувати од подавале и не куповати га од непоузданих продаваца. Сеје се на сачму и треба га 30—35 кг. на хектар; јачи врстичном сејалицом у врсте у размаку од 15—20 см. и онда га исе 20—22 кг. на хектар; семена треба плитко прекрити.

С почетка се млад мухар, нарочито ако време није отоплило, односно ако орање није саже и не падне киша у клијању семена... споро развија и притом га лако коров прекрили. Доцније пораст бива бржи и мањав мрко-љубичасто заданут усева у добром склопу достиже висину и преко 1 метра.

Принос мухара сталасог за косидбу т. ј. кад се покажу метличасте класови колеба се између 210—360 твара зелене пиће на хектару.

У зеленом стану стока се баш тако не граби за њега, много га радије једе у сену.

Састав мухара је по истраживању тројице разних научника овакав:

Относ:	Воће %	Пелена %	Сировог проте. %	Сировог алкало. %	Безазот. матер. %	Сирове материје %
у цвету (Волф.)	75 00	1 80	3 10	8 50	10 90	0 70
у цвету (Моер)	69 56	2 29	5 86	11 34	14 95	?
у цвету (Трошке)	75 00	2 90	2 40	8 50	10 60	0 66

Упоредан оглед производње моћи: кукуруза, сирака, мухара и проса, гајених потпуно под истим условима. Др. Трошке предузимао је оглед упоредног гајења ова четири пићна усева, чији резултати дају сигурну основу за употребења ових пићних усева у погледу њиховога ванга којим се препоручују за гајење. Сетва именованих усева извршена је 6 маја, а разређивање у почетку јуна. Резултат жетве био је овај:

	Баденски кукуруз 23 јун	Кукуруз Ковски зуб 23 септ.	Сирак 23 септ.	Бело Мухар клип. просо 6 арг. 23 септ.
Дан косидбе				
Принос на 1 м ²	6760 грм.	9704 грм.	4500 грм.	3750 грм. 4488 гр.
Одржљива воде у зеленој пићи	84%	86%	67%	75%
Принос на 1 м ² у сувој маси	1 08 кг.	1 36 кг.	1 48 кг.	0 94 кг. 0 96 кг.

Подаци огледног гајења дају употребени ове резултате:

1 Земалски и мађарски кукуруз употребени с Ковским зубом, у погледу на земљу мање извољевају, по количини дају мало мањи принос, али је пића укусија и стиже много раније за косидбу; гајење прилично сигурно;

2. Коњски зуб напротив чије је гајење могуће у ширим границама, захтева још плоднију земљу, за киселибу стасава позније, у гајењу је још поузданији, а по маси даје највеће приносе; али пића је водњакостија:

3. Сирак, уколико уопште добро успева, даје највеће приносе зелене масе, суве масе и хранљивих материја; гајење је махом непоуздано и стога Коњски зуб га надмашује:

4. Мухар се с горњим усевима не може мерити ни по квалитету, ни по приносима; али може их свуда заступити, где они због одмах велике суше не успевају; гајење прилично сигурно. Просо се држи мухара, само позније стасава.

ИСКРИЦЕ, ПОСЛОВИЦЕ, ИЗРЕКЕ.

Селачки ред то је корен народнога стабла. Цеће, лишће, и гране круна, па и само стабло могу изумрети, па ако је корен здрав, оно ће опет изаћи Али ако корен ништа не ваља пролашће и цело друво.

(Проф. Вилем Рошер)

Но нели створити и одржати своје благостање Мора и прачтично увести примењвати своје стечено знање.

Сваки таленат (дар) који је природа подарила човеку, само је тим већа обвеза за њега да прилике у прилежној и приконе на даљем трудном свем усавршавању и образовању. (С. А. Малмин).

Домаћиново ово стоку геји, а домаћичино — чисти вајате и избе.

Вредан домаћин проведи маље.

Но чобанина знаеда плаћу, тај овцама покрајује вуну.

ГЛАСНИК.

Монгол за израду жетварница, нарочито жетварница — велачица — за цео свет као да су присвојиле себи Северо-Америчке Уједињене државе и Канада. 1900 цени се да је у Француску увезено 5000 жетварница — велачица, а данас је увоз достигао број 10.000 машина годишње, у вредности преко 10 милијуна динара. Неколико енглеских фабрика које су постојале пре двајестак година ишчезле су. Немачке фабрике с мухом одржавају утакмичу. У Чикагу фабрика Мак-Корхиона израђује сваке минуте по једну машину и њене машине у употреби су у целој свету. Карло V могао је рећи да у његовим државама суце никак не излази и не залази, а фабрика Корхиона може рећи, да његове жетварнице сваког сата и дану и ноћу, преко целе године, без прекида жању жито потребно за исхрану човечанства. Има још фабрика тако гдична, рамера са гдична капиталима, јер су машине за израду жетварница скуле и безбројне.

Кад се узме у обзир, да се ове машине и ако ни употреба траје свега неколико дана преко године, јако абају и кваре (једна машина употребљује се просечно свега 20 дана преко године); кад се зна, да жетварница — велачица стаје 1.000 динара, а она поједино делова за њу длакут толико, онда после 5-6 кампања (година рада) бље је излити ноу,

но стару крпити и оправљати. У Француској рачунају амортизацију машине годишње 200 динара, а сваки сат рада с њоме стаје 1 динар.

У државној ергели у Кабижуу у Бугарској, где огромно имање од неколико хиљада декара ради машинама, а жању жетварницама — велачицама, — видело смо читав пело уређен магацин резервних делова за те машине, (а ергела их има 12 или 15 стга) што стаје једну масу новца и што може само галант држава која не живи од буџетских дванаестина државних и одржавати.

Мађарски нови закон о сточарству. — Оно што је десетак година министарство полупривредне наредивало и предузимало за унапређење сточарства, то је сад обаврено у један законски пројект. Досад је у државном буџету, одређавана стална сума за унапређење сточарства која је за последње године износила 3.5 милијуна круна. Из тог новца набављана су мушка заплатна грла свакој врсти стоке за поједине општине и имања, па су уступани народу на почек за годину дана и са 20% јевтиније, но колико стају.

У овој години на пр. одређено је 400.000 круна, да се награде они полупривредници који имају одобрена заплатна грла, да их не би провајали и сем тога из тог фонда могу добити зајам за плаћање камата и они сточари који купују добру заплатну стоку за гајење добре пасмине, па су новац позајмили били из новчаних завода.

Дале, у новом закону је пропис, да се сваке године мора уносити у државни буџет 550.000 круна, за подизање заводских пасхања и појла. Колико позиме општине на тај циљ с онолико ће их држава из тога фонда потпомогати. Помоћ у то име могу добити и удружења и појединци.

На тај начин постиче се Сточарство у Мађарској, пошто је оно данас најглатнији извор зараде нарочито за мање земљопоседнике, а држава их потпоможе новчано, да новац оно двоје најглатније у сточарству: добру заплатну стоку... и добро уређене пасхање за њу!

Међународна изложба у Брислу 1910 г. Величка влада, ве је пре 2—3 месеца упутила владама осталих држава службени позив за учествовање на светској изложби која ће се прелевати 1910 год. у Брислу. Последња величка изложба била је 1905 у Лијежу, на којој је и Србија са својим производима учествовала.

Дугови европских држава. — Дугови свију европских држава износе укупно 154 милијарди, за које плаћају на име интереса годишње 6 милијарди и 400 милијуна динара. Највише дуга има Француска — 29.7 милијарди, Русија — 25.3 милијарди, Немачка 23.1 милијарди, Енгеска 22 милијаре, Италија 14.3 милијаре, Аустрија 11 мил.јарди, Шпанска 9.4, Португалска, 4.4. Белгија 3.3, Колонија и Турска по 2.2 милијаре, Румунска 1.65 милијарди. На остале европске државе падају дуга 4.95 милијарди динара, па у том броју налази се и Србија.

Потрошња Суперфосфата. — Коло у Journal d'agriculture прагиче, цени, да се на целом свету потроши око 70 милијуна кинтала (товара) суперфосфата, за ђурбене земље. За израду суперфосфата фабрике највише употребљују фосфате из Флориде Туниса, Француске, Алжира, и Северо Америчких Савезних Држава. Рекоше, да су и у нас произвђени фосфати на 2—3 места, али покробније не набавио да је то гдего саопштено.

Порез на долове у Аустрији. По статистици министарства финансија пре 7 година порез на долове, у Аустрији, износио је нешто више од бдедесет и девет и по милијуна круна, небу тим сад даје преко деведесет и три и по милијуна круна... тојо душло, Тај порез постаје све осматљивији и ако у тој сразмери расту и остали порези... онда и чије дуло уз остале „благодот“ аустро-угарске управе, што јој се народи исцелавају по беломе свету.

Овогодични улоз полупривредних машина из Америке у Биропу цени се на 148.5 милијуна динара. Да то превуку најмљеније је у Њујорку било, прво шест великих параброда, а потом овет 3 или 4.

Колико широки на изложбене награде Немачка. Некачко Полупривредно Друштво приређује сваке године, у нлау поделе целе земље на извансан држ. области, своје у целом свету чувене изложбе које имају карактер полупривредно —

индустријски изложба: сваке године у другој области и у свакој области другу изложбу у другом месту. На тај начин у једном размаку времена цела земља буде подарчута смотри и осени њеног пољопривредног напретка. Ове године од 25—30 јуна била је таква изложба у Штутгарду. Не мислио овом приликом говорити о практичном уређењу ових изложба, а о пространству подесном за разгледање изложених грла на стојар, изложби о великом кругу којим се изводе пред оцењивачки суд, уз звук војне музике, изложена грла крупне стоке, о послузи око стоке позајимљеној од војске, о подигнутим практичним законима и стајама за изложеној стоку, о изложеним расана и пасинама стоке и осталим предметима... но само о великим наградама које се раздају. За ову изложбу Немачко Пољопривредно Друштво имало је на располагању 92.169 марака за новчане награде, сем 64 почасних награда и 255 наградиних медала. За одељне говеда предвиђено је било 42.310 марака и сем тога 14 почасних награда. Не треба заборавити колико високе суме сваке године прибира ово друштво од чланских улога са организацијом која обухвата све крајеве простране немачке царевине, са масом доброволних прилога која притиче од појединаца, друштава, банака, општина и т.д. па да се може разумети колики велики утицај ово друштво може вршити на пољопривредни напредак своје донаване.

КЊИЖЕВНОСТ

Нове књиге и листови

Изашло је из штампе број 6 за јуни:

Привреда илустрираног листа за живинарство и пчеларство који излази под власништво и уређиваштво Алексе—Аце М. Живановића на 2 табака осмине месечно једанпут и стаје на годину за Србију 6 динара, а за иностранство 8 франка са овом садржином:

Живинарство. Чланци: Заплатиштво живине мора бити свесно свога циља и одговарати своје одређењу. — Ливорњина или Талијанка (са сликом) — Одгајивање Пурџа, — Белешке: Катар желудца и црева код пернате живине (проливи и затвор) — Затвор пернате живине — Кошчано брашно за живину — Бајато жуканце врло је опасно — Седала у живинарницима за кокоши — Колико јаја кокош за живота смети може? — Од чега зависи повећање носива код добрих кокошију носила? До које године треба живинар да држи своје кокоши носиле? — Новости: Руски извоз јаја.

Пчеларство. Чланци: Изложба Српског Пољопривредног Друштва — Употреба матичне преграде — Из пчелијег живота. Белешке: Неколико речи о „глушавини“ трутовима — Манаџ ројева — Отклапање залезаних медних сатова — Како не треба збрисати пчелу са сата? — Отворено легло највећа је смет-

ња мириси здруживању пчеле или народа — Распознати да ли је матица млада или стара — Најбоље гориво за дуваљку. — Новости: Мађарска за подизање пчеларства — Пчеларство у Босни — Денатурисан шећер за употребу у пчеларству — Пчеларски конгрес у Лондону. Питања и одговори: Изагови пчелији могу се применити и у положеним кошицама.

Огласи

РАСАДНИК СРЕЗА РАЖАЊСКОГ У РАЖЊУ има већи број чистокрвних кокошака расе *Мекеланске*,* од којих има посведиствено повише комада јаја и може их продавати и ван среза.

Цена је јајима од комада 0-10 дина. Шаљу се и на доплату. Паковање и експедиција по стварном коштању.

Ебр. 55. Из канцеларије управе Расаодника среза ражањског 5. фебруара 1908 у Ражњу

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИМА И КОМЕ ТРЕБА, имам на продају *две жетелице шловне* добро очуване *систем* Мас. *Согрис* за цену потписаном изволте се обратити.

Ниш,

Гаврило Јовановић
трговац

140 ЈАНАЦА

ОРАЂЕ земље у једном грунту, ограђена багреном, један и по километар од железнице станице удаљена а поред самог друга близу вароши Пожаревац, издаје се под закуп за 5 и више година. За 20 јанаца од 1 јуна а 120 од 1 октобра 1908 год. рачунаће се почетак закупа!

За услове и погодбу обратити се г-ђи Јелки удови Перу Тамбураша у Пожаревац, или г. Андри Станојевићу трговцу у Крагујевцу.

СРПСКОЈ ФАБРИЦИ СТАКЛА У ПАРАЊИНУ потребно је 500.000 кг. ражана сламе. *Слама мора бити само ражана, негажена и машинном невршена већ руком шрешена.*

Пријем у друштвеној фабрици у Парајину. Примаће се и мање количине као: кола селјачка и одмах исплаћиваће се. Плаћа се са један динар више од 100 кгр. од пијачне цене обичне сламе.

Српска
фабрика стакла

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит—врсте једног ступца по 10 пара динар.; од осталих крупних писмена по 15 пара од врсте и од ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *пола стране* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четвора стране* 2,50 динара (2,50 круне).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 29 броја „Тенана“: Чланци:— Проглас за изложбу. — Три сорте наших раних јабука. — О брању воћа.— Белешке. — Искрице, пословице, изреке. — Гласник — Књижевност — Огласи.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНПУТ
ПРЕТПЛАТУ И РУКОПИСИ
УПУЉУЈУ СЕ

Српском Пољопривредном
Друштву
У БЕОГРАДУ

ПРЕТПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

На основу најновијег решења од априла 1898 год. No. 204 српски друштвени лист пошта бесплатно

ЦЕНА ОГЛАСИМА ИЗЛОЖЕНА
ЈЕ НА ПОСЛЕДЊОЈ СТРАНИ.

ПОД НАЈВИШЊОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

на годињу 6 дина, на полу године 3
ди. Чланови податаки, чланови синк
друштвени податаки, осн. школе,
војводи стал. кадра, јези. манастири,
земљорадничке задруге и сугари
штамп добијају лист у пола цене, ако
положе претплату унапред за целу
годињу.

ВАН СРБИЈЕ

на год. 8 франк, или 4 фр. аустр ар. 1
или срп. поштом, уградњена и поштом
чланови као и српске земљорад-
ничке задруге и читавице, цркве,
школе, и манастири добијају лист на
6 франка или 3 фр. аустр. врши,
кад унапред положе претплату и
кад се претплате код самог удру-
жења преко места где ни се лист
свага.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

За Српско Пољопривредно Друштво Власник
Приславник Вучко С. Богдановић

Одговорни Уредник
Вучко С. Богдановић

БРОЈ 30.

НЕДЕЉА 27. ЈУЛА 1908. ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX.

ДЕСЕТ СРЕДСТАВА У ОСКУДИЦИ СТОЧНЕ ХРАНЕ

И ако је од скоро настало повољније време за пораст трава и других усева, опет зато може настати оскудица у сточној храни с тога, што су нас дивале услед пролетњег суше још у почетку омеље, па се с тога нисмо могли снабдећи са довољном количином сена и тиме довољно осигурати исхрану наше стоке. Време је сад врло погодно да је стока разну пићу сјати, па с тога препоручујемо нашим пољопривредницима следећих десет средстава, да би се могли осигурати са довољном храном за своју стоку.

I. *Сејте репу угарњачу*, од које за један хектар треба 3—4 килограма семена. Кад имате ове репе, моћићете много уштедети на сени и другој пићи коју имате. Краве дају од ове репе доста и доброга млека. И свиње ову репу врло радо једу. При храњењу треба репу исећи на комадиће да је стока боље и лакше сажваће. Њу можемо и утрлати, и онда ју можемо имати и преко зиме. Ова је репа добра храна и за људе кад се лепо зготови.

II. *Сејте белу слачицу* за зелућу пићу, од које за хектар треба 10—15 килограма семена. Бела слачица даје врло много добре пиће, коју можете на пољу косити још и у другој половини месеца октобра, а да дотле не трошите ни сени ни сламу.

III. *Сејте кукуруз у густо на сачму*, зашто је потребно 150—200 килограма семена за један хектар. У густо посејан кукуруз за зелену пићу може стајати на њиви до самих мразева, па и ако га мраз и опали, опет се зато може употребити за исхрану стоке.

IV. *Сејте мухар или шећерни сирак*, који може трајати на пољу до друге половине месеца октобра. За семе треба 30—40 килограма за хектар простора.

V. *Сејте дешелину руменику*, од које вам за један хектар треба 25—35 килограма семена. Руменика даје у јесен још добро паху, а у пролеће већ у месецу априлу један добар откос зелене пиће.

VI. *Сејте смесу од ражи са озимом грахорицом и грашком*. У место ражи можете посејати и јечам. Ова смеша даће вам јачно с изврну изврну пићу и за коње, и за говеда и за овце; краве и овце даће вам доброг и дебалог млека. Од ове смеси треба ће вам за један хектар: 100 килограма грахорице, 60 килограма ражи или јечма и 50 килограма грашка

VII. *Сваку врсту најпре наведене пиће исецајте* сецкалицом, а ако њу немате, онда руком. Исецкану пићу не може стока да разбацује, па ћете и на томе много уштедети.

VIII. *И онај, ко има лошије сено са барског земљишта*, у коме има шаше, сите рогоза итд., може га за исхрану стоке корисно и врло добро употребити, ако га исецка, у кацу саспе, посолит и млаком водом прелије, па тако остави да једно 10—12 часова престоји, да се мало уксели. У власт ће га после стока појести. У оскудним годинама није ништа за бацање ни разбацавање.

IX. *Кад сечеће на њиви кукурузовину—шашу*, сечиће ју до саме земље, да на тај начин добијете више кукурузовине, па ју онда везујте у мање снопове и слажите у мање купе, да се боље осуши и да не убујава — не уплеснива. Кукурузовину не полжите стоци целу, него ју исецајте не сецкалицом на ситније комадиће; ко нема сецкалицу, нека

уколико заштитим наше шуме од прекомерног са-
тирања.

За обавештење и израду, свакоме стојим на
расположењу, без икакве награде.

Сваки мајстор док једну спроводницу направи,
уме сам правити и да му се доцније не покажује.

Драгић Мицућ економ
из Комарића

О ПРИРОДНИМ САТИРАЧИМА НАШИХ ПОЉСКИХ ШТЕТОЧИНА

О томе писати и наше пољопривреднике опо-
мињати — у свако је доба добро дошло, никад није
на одмет, никад није сувише.

Сваке године, сад на оном, сад на оном крају,
упрошпањавāju добар део пољских усева разне ште-
точине — бубе, гусенице и други инсекти, их же-
њест чиста*, па и мишеви, који се неких година
понегде у толиком броју појављују, да се пољоприв-
редници чуду чуде и питају: да — ли ће се тога
года моћи курталисати. Онда се помишља на разна
средства за утамањивање тих незваних гостију, па
од свију препоручиваних средстава, показао се и
сигуран и једини *сумпор*. Треба само направити од
ситног сумпора фишке, па их уметати у мишије
рупе и запалити: од дима ће се мишеви угушити.

Па тако јед Човек мора да употребљује и да
тражи вештачка средства за сузбијање штеточина,
кад неће да штити и негује оне своје помагаче, оне
своје савезнике, које му је сам милостиви Бог дао,
да му помажу у сатирању разних ситних и крупних
штеточина, па и мишева. Ти помоћници, ти савез-
ници, ти бездешни сатирачи јесу *пшаци*, па и неки
сисари — пријатељи наши и у пољу, и у градини,
и у виноград и у воћњаку. Птице и неки ситнији
сисари, утамане преко године силства пољских ште-
точина; невероватно много, па их опет зато слабо
узимамо у заштиту; ми их довољно и не познајемо,
да би их могли штитити у оној мери у којој заслу-
жују, или се мисли да су довољно заштићене онда,
ако се јатомице не убијају.

Од птица, које се поглавито хране бубама,
гусеницама, мувама и другим инсектима, па онда
мишевима итд., на прво место долазе: сова, хук,
кукумачка, буљина, гавран, чака, врана, крешталица,
вуга, дрозд, славуј, црвендаћ, жутоволка, стрнадак,
царић, тресорепка (говедарка), ластва, виоглавац, све
врсте сенице, зеба, ковач, делтић, шева, љиљак,
срдаварана, кукавица, прелепица, прдавац, вивак идр.
Брапца нећемо навлаш овде да убржимо с тога,
што он *владије* зрно пшенице, него ма коју врсту
инсеката.

* Саче ваља пазити да они одводици — спроводни
канал — не треба да имају никакве рупице — отворе
куда би дим улазио у сушницу; јер би то било хрвање за как
аулу шљавца. Црепови димље, који образују спроводне канале,
треба да су свада добро спојени.

По себи се не разуме, да у напред побројаном
низ у птица нисмо побројали све оне које су нам
корисне; па ко ће их и побројати?

Пшаци које лепо певају или много цркућу,
то су ненасити ловци разних инсеката и збирачи
ситног семена од разних шкољдивих трава. Њих
треба највише штетети.

Од *крунчијих*, *вехих* *пшаци*, можемо, што-но
реч, на прсте избројати оне које су веома корисне.

Све врсте *сова*, и ако их народ у опште гони
и убија, ждеру и тамане мишеве и пацова: од њих
је једина *села* гав, која хвата и једе ситније птичи-
це. Гаврани, вроне и чавке, најрадије се хране ми-
шевима.

Корисне птице могу се штитити на два начина:

1.) Треба пазити, да их ни на који начин не
упрошпањујемо. Тако би на пр. требало забранити
хватање и убијање шеве, коју многи као неку послас-
тастицу једу. Исто тако не треба хватати ни птице
певачице, и

2.) Треба да настојавамо да корисне птице
размножавамо, ако крај њива и ливада засадио по
неки грмић или жбунић да расте, где ће птичице
моћи своја гнезда правити и плодити се; јер није
знак умног и брижљивог газдовања, ако се сваки
комадић земље узоре и засеје, него ако сауд нешто
корисно расти, па ма то и не био баш први усева.

Осим птица, ми имамо и других животиња, које
пољопривреднику помажу у сатирању штеточина.
Међу тим животињама спада, рекли би, на прво
место *хрчица*. Она се храни подземним штеточинама,
који подризају и упрошпањују корење наших култур-
них биљака. Оно може кртица да буде и шкољдива
у толико, што понегде изриче земљу, и с њом и
усађену биљку на најнезгоднијем месту, но то може
бити само у градини, а у пољу је она права Божија
благодет. Она дневно поједе толико подземних ште-
точина, колико ниједна животиња то учинити не
може; она поједе 3—4 пута више, но-што је сама
тешка.

Даље: *ропка*. Она је мања од миша, има свет-
лију главу и шиљату главу и њушку, иначе је слична
мишу, па ју стога они, који ју не познају, убијају
као миша. То је извесно, да се она храни ситним
штеточинама, па шта више, напада и на мишеве,
па и њих једе.

Слепи миш. Он се ноћу у лету храни искључиво
ноћним лептирима и бубама. Један слепа миш
похвата и пождере по више стотина разних ноћних
штеточина. Празновериче, у које је наш народ слепог
миша уплео, па га с тога гони и убија, треба избити
из главе, јер је слепа миш пољопривредников при-
јатељ првога реда.

А шта мислите о *језу*. О њему и најпростичији
селяк уме да прича само добро. О њему је у овом
листу и пре две-три године опширно писано, па су
изложене све користи, које од њега пољопривредници
имају, само ћемо овде да напоменемо још и то, да
он напада и пахосног и насртљивог *хрчка*, за кога,
би човек мислио, да он језу задаје страх, а не овај
њему.

Оно, што је међу птицама с нашег гледишта

вараца, то су међу сисарима *шаор* и *ласица*. О овим животињама ми овде говоримо као пољопривредници. Истина је, да твор и ласица удаве по неку кокош, али су то највећи сатирачки мишева и пацова, а где се ови распледе, могу домаћину односно пољопривреднику више штете да почине: но-што и десет кокошска вреде. Мислен домаћин, имаће, макар и најпростији кокошињак, где ће своје кокошке и осталу живину обној затворити и на тај је начин од напада сачувати, и онда нам твор и ласица остају, чисто на чисто, наши добри пријатељи и помагачи у сатирању пољских штеточина.

Збиља! Као да је и сама Божја промисао одредила, да треба и штетна жгадија понекад да се у већем броју појаве у пољу, у шуми, у воћњаку и винограду, да на тај начин човека опомене и научи памети, да своје природне пријатеље и помагаче у сатирању те жгадије чува и поштује, на које он у обично доба презриво и неповерљиво гледа и не уме довољно да цени, него их немилито и обесно гони и убија!

Др Р.

БИЛНА ХРАНА

Течна, гасовита и чврста храна. — Чим семе или ја и млади биљку озаре сунчани зраци, она позвони, због старарања зелене боје, биљног зеленила или хлорофила. Од тога часа, престане узимати храну из семена, јер је у могућности, да потребу храну прибавља из околине, т. ј. из земље и ваздуха. Та је храна, коју такве биљке узимају: *течна, гасовита и чврста*.

Течна храна — У свакој живи биљци има воде познатије. Не у средњу руку има на три четвртине. Илак се не сме допсти, да се по присутности каквог тела сме и закључити, да је то тело као биљна храна и преко потребно. Јер, биљке немају те моћи, да узимају само ону храну која им је потребна, већ узимају и ону, без које се могу развијати. Али, како је у ствари, да пораст и произвођање биљне масе зависи углавном од веће или мање количине воде, то се из тога изводи закључак, да је вода као биљна храна од велика значаја. А потреба је у води и сувише велика, да се нпр. произведе један део жетвеног приноса у сувом стању, потребно је воде код:

јечма	310 делова
овса	376 "
јаре пшенице	336 "
јаве ражи	353 "
сточје боба	282 "
грашка	273 "
црвене детелине	310 "

Да се добије нпр. жетвеног приноса једна од 2500 кг. зрна и 3.250 кг. сламе и плевне с 1 хектара, треба употребити 1.537,895 килограма воде. Да се може имати толика количина воде, потребно је, да за време вегетације једна кубна стопа кишнице буде 15-37 см. У средњу руку, тај стопа кишнице за време вегетације износи 16 см, али од тога усео употреба једна 40%, а остала количина једним делом испари а другим и већим, спусти се у нижа места. Како се од количине воде која се добија употребљава у ствари, највише једна половина, то се онда друга половина мери прибавити из готовине коју представља ваздушна влага. Зато је одржање земске влаге брикливије савређеном земљи, један од најважнијих задатака пољопривредника.

Вода је осим тога потребна и за раставање друге хране, а она је извор одакле биљка добијају потребан им кисеоник и воденик. Биљке се, као што је познато, могу хранити само уз разредени (нитријан) раставорима, а да се такви раствори могу узимати, потребно је, да у земљи буде уз довољно воде. Због тога, знамо познате под именовом "Слатине", само су због тога непознате, што је у њиховој води раставорено много соли, т. ј. ту су хранљиви садржаји у густом раствору.*

Гасовита храна — Биљне суше материје или тако зване сува биљна маса, састоји се из више различитих елемената, простих тела, који су хемијским путем могу издвојити. Ти су елементи: *угљеник, воденик, кисеоник, азот, сумпор, фосфор, калије, калције, магнезије и гвожђе*.

Докле воденик, кисеоник, азот, сумпор, фосфор, калије, калције, магнезије и гвожђе служе биљкама за храну у течном или чврстом стању, докле угљеник примају само у гасовитом стању и то у облику угљендиоксида.

Угљеник се налази у ваздуху у угљендиоксиду. У 100 делова ваздуха има 0.04 до 4.4 дела угљендиоксида. И ако на први поглед изгледа, да је то незнатна количина, ипак је она сасвим довољна за све биљке. Количина угљендиоксида коју биљке употребе, највише се издваја (јер угљен и животиње издишу тај гас), распаднема и трулењем органских тела и горењем. Никад не може наступити случај, да буде оскудица у угљендиоксиду, односно угљенику, и зато није потребно, да се и бубрењем уноси. Напротив, од великог је значаја, да земље имају већу количину хумуса, којим се распадењем ствара угљендиоксид, а корист је у томе, што хумус поправља физичка особине земље.

Чврста храна. — Воденик и кисеоник примају биљке из воде, која се као што је познато, састоји из тих елемената. И воденика и киселина има у води у довољној количини, да их бубрењем не треба уносити у земљу.

У чврсту биљну храну без које се биљке не могу развијати, а с тим им опстати, убрђају се: *азот*, а од минералних састојака: *сумпор, фосфор, калије, калције, магнезије и гвожђе*. У биљкама има, као што је наведено и других минералних састојака, али се оне и без њих могу потпуно развити, те се зато и рачунају у непотребне састојке.

Азот. У стању биљка азота има у умереној количини, а свада онамо, где се код биљака стварају нова ткива, налази се у обилним количинама. Како се већим или мањим новим ткивима одређује и већи или мањи жетвени принос, то је сада и принос зависан од веће или мање количине азота који биљкама служи као храна.

Па одакле биљке набављају азот?

Ваздух се састоји највећим делом из слободаног невазаног азота (79%), овај азот је за све биљке као биљна храна био значајан, стога, што му је незгодно средство с другим елементима, т. ј. с њима се не једиња.

У атмосфери ваздушној који се свагда ствара распадењем и трулењем органских тела и у амониевом нитрату, као и у амониевом нитриту, који се такође налазе у ваздуху, имамо азот угљеник с другим телима (са амониевом, азотом и азотастом киселином). Та се јединиња не могу уносијати лашћем, него се сиосу у земљу воденим палежника: кишом, снегом и росом, и тек се тада биљкама стављају на расположење. На овај начин количина азота привредна земљи, износи у средњу руку 11 до 12 килограма на хектар. Како се жетвом пшенице у зрну и слами исцрпе из земље око 50 килограма, то је онда јасно, да је количина азота која се воденим палежника уноси у земљу недовољна за највећи жетвени принос.

Тако би се за биљку уздрго исцрпено најглавнији извор азота.

Органских тела у земљи садрже поред других састојака и азота. Пошто се ова тела у земљи добијају од остатака жива и стабљика културних биљака и корова, то се и азот, који се добија на тих делова понајвише употребљава за граду нових жива, стабљика и корова, али не и за добијање највећег при-

*За пример можемо узети сарфа. Оно се као расте у сирћеном киселину употребљава за лечење једна, а оно сирћетна киселина, тако зване "сирћетна" стога, што је сувише кисела и отровна, не може да послужи.

носа, Осим toga, азотна једињења се лако растурају у води и због се испирају, те се тако и готовина азота која се има, може према приликама, смањити у већој или мањој мери.

Отуда, издана азота, коју природа из својих извора ставља билама на расположење, најје довољна за добијање највећег жетовеног приноса, те је зато, да би се овој нојмој имаши, мора сваки доприноси, да се допринеба количина унесе у земљу ђубрењем.

Да је пољопривредник упуден на ђубрења азотним једињењима, показују нигобројни огледи. Тим огледима утврђено је и то, да ће принос краве њиве бити повећан, ако се остави састоји који су потребни за исхрану билака, посебноју у истон односу, у коме се азотна једињења уносе у земљу.

Од привођења азота зависе све биљке које црпе азотну храну, а такве су: све врсте жита, све ливадске траве, сви уљасте усеви, сви кртоласти усеви и т. д. Ови усеви могу дати жељени принос ако се потребна количина азота налази у земљи или се у ову унесе ђубрењем.

Изузетак у овоме чине лептирнице (махунасте биљке, легиуминозе) у које се убрајају: грашак, боб, грахорица, врсте детелина, луперка, срадепа, еспаргета, ачак (лупина) и т. д. Њихов принос не зависи од азота, који се земљи приводи ђубрењем. По томе, те биљке морају бити способне да азот који им је потребан прибављају с коле друге стране, из кога другог извора. Извор је тај, као што је Хелдвелл доказало (тек 1889. године) азот ваздушина. Но, да тај азот могу те биљке узимати сие за то имају и нарочитих згода, које друге биљке немају. На исе: из њихових жилама су ситне кртоласте жарице. У тим жарицама су настале бактерије (*Bacillus radicicola* или *B. Nitragin*) које с биљком имају заједнички живот познат под именом *Симбиоза*. Те бактерије добијају од биљке станиште и свеклојну храну, само не азот. Азот узимају бактерије из ваздуха, којој њима треба и колико га је потребно за развијање биљке, колико ја и уступају. Из тога излази, да су лептирнице у могућности да потребан им азот прибаве из ваздуха. И, кад је тако у ствари, онда *није дошребно и нарочито уношење азота у земљу ђубрењем, да би се повећао жетовени принос ових билака.*

Ако каква лептирница не успева добро на каквој земљи, значи, да на њој нема њених бактерија. И ако бактерије свих лептирница припадају једној врсти, настањивање њихово на појединим лептирницама прилагођава на ова с тим их чини да су негодне за друге лептирнице. Зато, да се изазове развијање какве лептирнице на земљи на којој та лептирница не успева добро, потребно је да се изведе, т. ј. да јој се приведу бактерије које су јој потребне, које даше могу делати. А ово се изводи доношењем или земље са њине на којој та иста биљка добро изврдује или *ништринца*, који је фабрички препарат изазовених бактерија у десних за настањивања на појединим лептирницама.

За биљке, које трапе у азобиљу азота, употребљавају се за ђубрење: *амонијак, ништраши* (соли азотне киселине) и *органска једињења у којима има азота.*

Амонијак. Слободан амонијак је отров за биљке. Амонијачне соли, и ако у њима има азота, за многе су биљке без значаја. Оне се у земљи претварају најчешће у нитрате.

Ништраши. Они су најбољи за привођење азота земљи. А и биљке, потребу своју у азоту, подирују искључиво у облику нитрата.

Органска азотна једињења. У ова се убрајају: белачевине, амиди, ројна тела, мокраћа и хитурна киселина. Та тела по себи нису никаква храна, а у земљи се претварају најпре у амонијак а затим у азотну киселину.

Фосфор. Фосфор је преко потребан за исхрану билака. Њева биљке узимају у сразмерно великој количини. Служи за стварање белачевинских тела а нарочито за развијање полијичнога ткива. Без фосфора најје могућан пораст билака нити произвођања нових биљних делова, и стога што се на много што шта употребљава, осећа се у њему оскудиња која је нарочито учесника код жетовеног приноса. Фосфор се налази у природи у минералу апатиту као калцијев фосфат. И ако се апатит налази у различитим стању као споредни састојак *што су шак много земље оскудне у фосфору да је стога корисно ђубрењем уношати га у земљу.* Највећу потребу за

Вубрење фосфором имају хмуше (принде) и пескуше. Но и тешице земље потребују у највише прилика таково ђубрење, јер се готовина фосфора у земљи, врло често жорте жетован ако се не нахљабује. Осим тога има и таквих теших земаља, које су постале од стања у коме није било апатита и које су по том, од свога постанка оскудне у фосфору. — Фосфор узимају биљке из фосфорне киселине. Како слободна фосфорна киселина, тако и њена једињења с металима, у десна су за исхрану билака. У земљу се уносе једињењима у којима има фосфора. Таква су једињења: сулфурфосфат. Фосфора има и у Томасовој азур, пругану, рибењем гуану, брашну од костију и амонијевом сулфурфосфату.

(наставље се)

ГЛАСНИК.

Програм опште пољопривредне изложбе коју иривређује Подришка Пољопривредна Подружница у Шапцу од 26 септембра па закључно до 5 октобра ове године.

А. Изложбена оделења

Изложба ће бити подељена у три оделења, и то:

1. Оделење за Ратарство, Воћарство, Градинарство и Виноградарство с Подрумарством.
2. Оделење за Сточарство, Живинарство, Пчеларство и Свињарство, и
3. Оделење за пољопривредне машине и справе и пољопривредну индустрију.

Б. Изложбени предмети појединих оделења.

1. Ратарства, Воћарства, Градинарства и Виноградарства с Подрумарством:

а) Ратарства: разне сорте пшенице, јечма, овса, ражи, хелде, ситне проје и кукурузу у класу, зрну, и прерађеном стању као: брашно, мекинџе, јарме, хлеб, слад и т. д.; разне сорте пасуља, грашка и сочна у махунама, зрну и прерађеном стању; разне сорте кромпира у кртолама и прерађеном стању; разне сорте конопље и јана у стабљикама и прерађеном стању; шелерна репа у семену, кртолама и прерађеном стању; олајна репица у стабљикама и прерађеном стању; дуван у лиснају и прерађеном стању; луперка, детелина и мухар у семену, стабљикама и сену; сточна и морска репа у семену и кртолама; ово и отава од разних ливадских трава: слама од разних стрнина и шаша од кукуруза осушена и кисељена.

б) Подрумарства: поврће: карфиол, купус, лук, колебраба, пасуљ, (боранија), грашак (шелерна), боб, разне салате, лук, бундеве, цвекле, мркве, пастрњаци, першун, шелер, роткве, реп, мрквица, паприка, патлиџани и т. д. у свежем и прерађеном стању;

в) Воћарства: јабуке, шљиве, крушке, дуње, мушмуле, оскоруже, ораси, лешници, кестење и т. д. у сасијем стању; осушене шљиве, јабуке, трешње и т. д. узимају воће (сласто и компоти), бекезе, колачи од воћа, љивери, раница и јабуковача.

г) Виноградарства с Подрумарством: разне сорте донађе и америчке лозе и то: резнице, прорци и калемови, разне сорте грожда у свежем и осушеном стању, вино, коњак и т. д. Корози и штеточине по овина гранама Ратарства.

II. Сточарства, Живинарства, Пчеларства и Свињарства:

а) Сточарства. 1. Оделење говеда: краве стоне, краве са овогодишњим теладима и краве мларе (млекуље), јунице испод 2 године, лунци испод 2 године, бикови изнад 2 године, телети и угодени волови

- 2) Одељења за овце: стада од 5 до 10 оваца и 1 овна, овчари за приплод и овчари пошмћени и угодени.
- 3) Одељења за козе: стада од 5 до 10 коза и једног јарца, јарци за приплод и јарци пошмћени и угодени.
- 4) Одељења за свиње: чопори од 2 до 5 кријана и једног нераста, кричаче са прасадина и угодене свиње.
- 5) Стојни производи: разни тарди и неки сиреви, кајмак, масло свеже и топлоно, вуна прана, нерана и козина, коже.
- 6) Живинарства: жива грла: kokoши, гуске, пloveк, ћурке, мерке и голубови; угодена и званична грла: јаја и перје од свих врста живине, модели за живинарнике, справе за испитивање јаја, справе за клучање, справе за вештачко извођење и одгајивање, спаве за храњење и појење и т. д.
- 7) Пчеларства: мед багрмовац и диловац шећер и мед у сатовина, производи од меда (медовина и колачи), восак и његови производи; пчеларски прибор, кошнице разних система и маконосне билке.
- 8) Свињарства: сене од разних пасмина свињених буба, нехурци сортирају у I, II и III. класу, свињарски прибор за гајење свињених буба и. т. д.

III. Одељења за пољопривредне машине и справе и пољопривредну индустрију.

- а) Пољопривредне машине, мотори, справе и алати за Ратарство, Сточарство, Пчеларство, Живинарство, Свињарство, Виноградарство, Воћарство, Градинарство и домаће потребе.
- б) Помоћна средства у пољској привреди: бубрета природна и вештачка, керамички производи, средства за уништавање штетних биљака и животиња.
- в) Пољопривредна индустрија: прерада млека у млечне производе, фабрикација спиритуса, пива и сирћуса.
- г) Заматски производи: келарске, ковачке поткивачке, сарчаче, ујарске, лимарске, качарске, плетарске и остале израђевине.

Опште одредбе.

Изложба ће се одржати на имању Пастуvsке станице и управе Ратарске Школе у Шапцу.

Пријаве за изложбу треба упућивати Управи Пољопривредне Подружнице у Шапцу непосредно, или преко државних овчарских економија до закључно 10 септембра ове год. После тог времена неће се примати никакве пријаве.

У пријавима, које ће се разаслати срески економија и општинским судовима ради раздавања излагачима, мора излагач назначити име и презиме, место становања, које изложбене предмете шаље, за које одељење и јесу ли за продају или не, и ако су, која им је цена.

За пошљања изложбених предмета по одељенима одељења важе се специјалне одредбе.

1) Предмети из Ратарства, Воћарства, Градинарства и Виноградарства с Подружњством морају се предати изложбеном одбору најкаље до 24 септембра ове год, а после тог дана неће се из овог одељења ни примати ни излагачи никакви предмети.

Колчица предмета које се на изложбу морају послати ове су: семење најмање 1 кгр. стабљике 1 руковец, кукуруз у клупу 5 комада, брашно, меквице и јарма 2 кгр, хлеб у 1 целои комаду, свеже воће и поврће најмање 2 кгр, а прерађено 1 кгр, грожђе најмање 1 килограм, ракија, вино и друго пиће најмање 1 литар, лоза 5 комада, сено или сивна по 1 навилка бала или демак.

2) Предмети из Сточарства, Живинарства, Пчеларства и Свињарства, и то:

Из Сточарства:

а) Сва стока која се излаже мора бити здрава и чиста, а излагач мора поднети доказе да је сопственик (притежалац) бар од 1 јануара ове год.

б) У пријави излагач мора назначити бројно стање грла, за које одељење излаже, расу, сој, старост, и привредне особине.

в) Сва пријављена стока мора се дотерати (предати) најкаље до 24 септембра у вече, а после тог дана предата стока неће се примати на изложбу.

г) Трошкове око пошљавања и повраћаја стоке носис

излагач, а за време изложбе трошкове око храњења и негавања плаћају на терет Подружнице.

Стојни производи: сиреви мек и тарди, примаће се у чистим судовима или крипама од најмање 2 кгр., масло свеже и топлоно такође у чистим судовима од најмање 1 кгр., вуна нерана у 1. руну, вуна прана и козина по 2 кграма., коже по 1 комад.

Сви стојни производи морају се предати најкаље до 25 септембра.

Из Живинарства

а) Од живих грла може се изложити од сваке врсте најмање по једно пригодно стабло, у које се рачуна 1 мужак и 2 женке.

б) од угодених званичних грла по 1 комад.

в) од јаја по 5 комада

г) Сва жива грла морају бити здрава, а званична живина и јаја свака.

д) Пошљаја осталих предмета, по овој грани, који су напред пољоприв. оставања се уобичајено излагача.

в) Преносне трошкове носис излагач, а трошкове око хране и неге за време изложбе Пољоприв. Грла која су здрава прикљена а на изложби умру, плаћаће се по процени оцењивачког суда.

е) Сва живина која и остали предмети морају се предати најкаље до 24 септембра у вече.

Из пчеларства, мед ће се примати прошло годишњи и ово годишњи у теглама од 1 кграна, и медовина у флашама од најмање 1 литар, восак и производи од воска као и остали предмети по овој грани остављају се уобичајено излагача.

Сви предмети морају се предати најкаље до 24 септембра у вече.

Из свињарства, смена од свињених буба примаће се по 10 грана, свињени нехурци од сваке класе по 0,5 кграна, сивна најмање 100 грана, прибор за гајење и остали предмети остављају се уобичајено излагача.

Сви предмети из Пчеларства и свињарства морају се предати најкаље до 25 септембра.

3. Предмети из одељења машина, справа и пољопривредне индустрије.

а) Сваки излагач мора у пријави поред имена и осталог што је наведено у општим одредбама, назначити још називе изложбених предмета, бројно стање, колико козартних истара површине треба, могу ли предмети бити на отвореном пољу, или морају бити под кровом и живина сам водити пашњак.

2) Сви предмети морају бити на лицу места најкаље до 20 септембра, а сваки изложбени предмет, ако је за продају, мора бити на забележана цене.

3) Излагачи плаћају подвоз, за који ће се издејствовати опашница.

Све изложбене предмете прегледаће и одбити нарочити оцењивачки суд за сваку одељење посебно. Додуше награде истабиће се нарочитим забележенима на награђених предмета још пре отварања изложбе.

Награде ће се издати у пригодној стиди, машинама, справама, семуку новцу и пољопривредним:

Један излагач може добити у једном одељењу више награда, али само једна може бити у новцу, справама и т. д. а остале у пољопривредним.

Против оцне оцењивачког суда нема места жалби. Прво на утакмици иду по првом и другом одељењу само пољопривредници из Округа Подринског, а по треће на целе Србије и из иностранства.

Поред напред објављене изложбе, прилазиће у исто време и Управа Државног колпачка изложбу коља и трик.

Програм ове изложбе објавиће се ижевнодо чак и распоред отварања целокупне изложбе.

XI Конгрес српских земљорадничких задруга у Хравацкој; Споменија и Срему државе се ове године 12 (25) и 13 (26) августа ов. г. у Беловару (Беловарско-крижевачка

жупанија), Загрене имају свој савез и свој лист „Приредник“ у Загребу, где им је средиште.

1. **Збор Савеза Српских Привредних задруга на Приморју.** Привредни покрет из дана у дан добија све више обележје општег народног покрета изу прекоаским Србима. чему се само радовати можемо, јер што рекох орган српског трговачког удружења и трговачке оmlадине у Новој Сади „Трговачке Новине“ тај покрет већ почиње полако да гура у страну разне чисто политичке струје. „И буде ли негово напредовање ишло тако нагло као досада, он ће оједном узети прво место у нашем јавном раду. Из дана у дан српска интелгенција увиђа да успешном јавном раду може и мора бити једино основа привредна, јер привредне интересе најбоље и најбрже схваћа ширска маса народа. то јој је најосетљивија страна“.

Тако је и код Срба у Далмацији. Они поред других привредних установа раде живно на оснивању „Савеза српских привредних задруга из Приморју“ са седиштем у славном српској Дубровнику. Он ће 7 авг. по нов. одржати први свој збор у Дубровнику.

Чекнујемо да ће од рада овога збора српски народ имати истинске користи, а српска идеја нове снаге.

Оскудица у сточној храни, услед овогзгодишње јаке суше у априлу, мају и јуну не само да влуда у нас, већ и у Румунији, Аустро-Угарској и Немачкој. Због пашет реда ливада и пашњана, цене стоки јако падају, тако да се у неким крајевима Хрватске, Босне и Херцеговине, Мађарске и т. д. још сад стока даје у бесцење. Обзиран је бојазан, да ће се стога и у нас, сточарство јако умањити, што може по целу полупривреду нашу бити од опasnих последица.

По примеру Румуније и у нас је издата забрана извоза сточне хране, што ће донекле помоћи у овој оскудици као што се можемо напати, да ће кише у јулу попрати донекле стаче паше и отаче и да ће добар род кукуруза, обезбедити употребу веће количине паше за сточну храну, само ако се и ове године сепцидце буду набављале и растуриале у народу, као што је ланске године отпочело.

Али знатна царинска стопа (16.50 — 20 динара по комаду) и врло трона царинска манипулација, са нешатор царинења пуног формалности врло јако отежава набавку и све, као и осталих справа и машина пољопривредних.

У другом свету кад се узводи нова царинска тарифа, онда цело царинско особље мора проћи кроз нову школу да се упугу у дужности и нигде нема, да се на хитне поштанске пакете и не остало царинење дод неспремног и недовољног особља мора чекати по месец и два дана, а још мање да за погрешну пријаву царинарици, булете и кажњавани без апелата. То није служење интересима привреде, но то је ометане привреде и трговине!

У другом свету, у сваком спорном питању, све па и царинске власти обрађају се појединим стручним телима, удружењима и т. д. за стручна мишљења... у нас царинство сматра да је стручно за све, и непогрешно у свему...

ИСКРИЦЕ, ПОСЛОВИЦЕ, ИЗРЕКЕ.

Но чобанима закида плаћу, тај овцана покрађује уму.

Но коће за трепеом да умива и да сладн.

Мора помоћи и на вршњу да се радн.

По неки би хтео радо радити... али но може да поднесе жиро свог рођеног зноји!

Слуга, не сме ништа изгубити, али... ништа ни на њн, а још мање сарити.

Над слузавна штрпа Јело, мачка добије батно.

Што пршавији пис, буве сви добље.

Шуна и сланина од две су сестре деца.

Нитов трбух гнави целу оштану

Руна руку није... па ипак често остају обе прљаве.

„Врло радо“ вели сељак — над мера.

Сељак воле дугачке кобасине, а кратке предине.

У воденици је још најбоље то, што вреће не могу геворити

ГЛАСОВИ ИЗ НАРОДА

Жетвени принос у Млави

(Пешровац, 16. Јула, 1.908. год.)

Поводом учесталих и добрих киша од 3. овог мес. па на овамо већ смо у пољама, да можемо говорити о овогодишњем приносу целокупне летине, ма да се појаве у ирироди веска често и било мењају. било у прилог или на све стога и напредка у пољопривреди.

Јер док је у почетку пролећа све било напредно и бујно са прехо мере ушеталии вољњацима уопште и по свему давала изглед најродније тозине, — догнне се је одмах по том а поводом још априрске незавлањене жете готово све окренуло на горе, цвет је на вољњацима од јаке жете пропало, а шта је од тога и остало, гусеници су сасвим довршиле — упропастиле, трава како по ливадама тако и по пашњанима престала да расте, а тако исто успори се пораст и стрних — нарочито пролетњих жита, и пошто су дана непремено бити са јаким сунчаним привекана, то се осећао назадак и на грдинарским и осталим овсима и биљу. Тек око 11. јуна пала је киша, но не добра и не свуда, а што је најважније, одма сутра дан суше је улекло свом својом жетвином потпомогнуто топлим ветровима.

Поводом оваког времена, највише су страдале ливаде и пашњаци, на којима није било траве не само за кошење, већ ни за најслабију пољашу сточну. Ретко је ко ливаде и кошио, него да и оно мало траве не би пропало, по ливадама је пуштена стока, која није за себе имала довољно паше. Целокупна површина под ливадама у овоме срезу износи 4.447 хектара а једва ако је добијено укупно око 500 000 кгр сена.

Стрна жита посејана раније с јосени, и која су ореба, доста су се добро одржила од суше и дала по квалитету средњу жету, са местимичним улупацима. Просечан принос са једног хектара дали су: пшеница 1100, раж 1000, јечам 1200 кгр. Са освен стоји најгоре, и он ће подбацити у приносу са једног хектара испод 300 кгр. Многе су њиве са освен у зелено покошено за сточну храну. Кад се узме, да је у овоме срезу целокупна површина под пшеницом 6223, јечмом 2.513, ражи 189, и освен 1.638 хектара — онда се може лако знати колики је укупан принос ових појединих усева.

Кукуруза посејана рано, на јесенимама угару, поред река иу опште по нижим и равнијим пољацима, јуначки су издржали сушу, а сада напредује, да не може боље бити. Доцна посејана кукуруза на њивама које се само с пролећа и шо илацио ору, даће већином веска отлаб или и никакв принос, шта више, име много од тих њива, које неће дати ни довољно паше за стоку. Па ипак, просечно узев, може се рећи, да ће принос кукуруза бити око 1.500 кгр, са једног хектара. Укупна површина под кукурузом износи 18.722 хектара.

Позни градинарски узаси, од све кише, у мношине ће се поправити. Лукови, злати и нека варица дају су рђаво принос, изузикајући код баштована који су их заливали.

Овог пролећа је раздато од стране државе 2.500 кгр. семена дугачке лесковачке конопље, која је добро изникла и почела лепо да расте, но докније је од суше много у томе остена, и „белојке“ су остале ситне, а „црнојке“ се сада пазрљављу. И конопља, које су одавно рано посејане, боље су него докније, а оне пак, које су посејане после прве кише (11 јуна) за сада врло добро напредују, јер им је усярој пала добра киша.

Исто тако, раздато је већином с пролећа а нешто и после ове кише, 500 кгр. граориче, 400 кгр. нуђара, 30 кгр. сточне репе, 30 кгр. беле сљачице и 30 кгр. семена ситне проје рана сељана за сточну исхрану. Напредовање ових пилића билака разновило је, негде врло добро, негде осредње, а по негде и рђаво, што је опет зависило од временских сељана, од избора и припреме земљишта за сејање, и од тога, да ли је за време успевања добило јачу или слабију кишу.

Виногради су сеуда и у сваком погледу одлични, и даће принос каква се одавно не панги; само ако буде подесно време за потпуно сазревање грожђа.

Са гађењем свилобуба, које у овој околини узима све веће размере, ове године не можемо бити најзадовољнији. Јер је извођење буба на много места било рђаво — неједнако а негде и никако — због рђавог семена, затим, пред само зачијање, многина су бубе скапавале од разних болести а највише од жутице. Ове године, у целом срезу, раздато је око 522 кутије семена свилобуба. Просечно од једне кутије добијено је 12 — 15 кгр. мехурака.

Пчеле нису напредне. Јер нису ни имале подесно време за своју пашу. Поред јаке сунчане припреке, у абрању паше спречавао их је ветар, који је час јаче а час слабије готово непрестано и са свију страна дувао. Багреног цвет пчеле нису ни могле искористити. Јер је трајао само 3—4 дана, а тако исто и лавов, којих је у овој околини мало и има. Ројева је било мало.

Стока је понајвише задвајала бриге земљорадникама... Јер као што је већ помнуту, диваде нису дали никакво сено, сљавке је добијено врло мало, гусанице су обртеле сав лист од дрвећа са кога би се сено лисичи, нов лист чим набије, одмах се осуши и пропадне и т. д. Но киша, која је у овој месецу до сада већ неколико пута земљу довољно влагом натопила (за 52 м. м. виноне или 52 литра на квадрат метар.) је поправила, трава су почеле нагло да расту, како по ливњацима за стоку тако и по ливњацима за отагу, све су стрике узоране и по њима највише посејана кукуруза савна, а на многим местима и семе извадених пилићих билава, кукурузи нагло расту, те ће бити, изобилу паше за стоку и т. д.

Према свему предњем, може се рећи, да ће ова година у Малаи са приликом бити осредња, а у нечему (од винограда и кукурузом) и боља од осредње...

С. М. Ратиновић

Огласи

РАСАДНИК СРЕЗА РАЖАЊСКОГ У РАЖЊУ има већи број чистокрвних кокошака расе *Мелхелске*, од којих има посведничко повише комада јаја и може их продавати и ван среза.

Цена је јајима од комада 0:10 дина. Шаљу се и на допату. Паковање и експедиција по стварном коштању.

ЕБр. 55. Из канцеларије управе расадника среза ражањског 5, фебруара 1908 у Ражњу

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИМА И КОМЕ ТРЕБА, имам на продају *две жешелице полне* добро очуване *систем Мас. Согито* за цену потписатом изволте се обратити.

Ниш,

Гаврило Јовановић
трговац

140 ЈАНАЦА

ОРАЂЕ земље у једном грунту, ограђеном багромом, један и по километар од железнице станице удаљена а поред самог друма близу вароши Пожаревац, изајде се под закуп за 5 и више година. За 20 јанаца од 1 јула а 120 од 1 октобра 1908 год. рачунаће се почетак закупа.

За услове и погодбу обратити се гди Јелени удови Перо Тамбураша у Пожаревац, или г. Андри Станојевићу трговцу у Крагујевцу.

СРПСКОЈ ФАБРИЦИ СТАКЛА У ПАРАЊИНУ потребно је 500.000 кг. ражане сламе. *Слама мора бити само ражана, негажена и машинном невршена већ руком шршена.*

Пријем у круштеној фабрици у Парајинку. Примање се и мање количине као: копа селчака и омаха исплаћиваће се. Плаћа се са један динар више од 100 кгр. од пијачне цене обично сламе.

Српска
фабрика стакла

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од легит—врсте једног ступца по 10 пара динар; од осталих крупних писмена по 15 пара од врсте и од ступца.

Већим огласима: *Цела страница* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *ишла странице* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четврта стране* 2,50 динара (2,50 круне).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 30 броја „Темака“: *Чланци*—Десет средстава у оскудици сточне хране. — Певзрванска нација домаћих пшеница. — О природним сатирицима измих полских штећина. — Биљна храна. — Гласник — Искрице, посповане, изреке. — Гласови из народа — *Огласи*.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНПУТ

ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУТУЈУ СЕ

Српском Пољопривредном
Друштву
у БЕОГРАДУ

ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

На основу најновијег решења од априла 1969 год. № 204 српској друштвеној управи пошта бесплатно

ЦЕНА ОГЛАСИМА ИЗЛОЖЕНА
ЈЕ НА ПОСЛЕДЊОЈ СТРАНИ.

ПОД НАЈВИШЊОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

За Српско Пољопривредно Друштво Властник
Полупривредник Вучко С. Богдановић

Одговорник Уредник
Вучко С. Богдановић

БРОЈ 31.

НЕДЕЉА 3. АВГУСТА 1908. ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX.

„КАКВА СЕТВА, ТАКВА ЖЕТВА — КАКВО СЕМЕ, ТАКАВ ПЛОД.“

Приближује се јесен. Приближује се за нас најобилнији радова. Приближује се сетва озимих усева.

Није довољно само то, да земљорадник узоре њиву, да ју поубри и за сејање спреми, него треба да спреми и добро, здраво семе за сејање, и онда ће моћи с већим поуздањем очекивати беритетну жетву.

„*Каква сетва, таква жетва — какво семе, такав плод*“ вели свето писмо; а ова изрека свега писма постала је пословицом код пољопривредника, јер је сваки уверен, да се ваљаној жетви може само онда надати, ако, поред осталих ваљано уређених послова, и *добро, одабрано семе* у земљу баца.

У колико се о истинитости напред поменуто изреке светог писма сваки пољопривредник потпуно увери свакидашњим примерима, — у толико се и опет сваки дан противу тога природнога, тога неоспорнога правила грешни, и не помислајући на следства, која ће доцније наступити лошијом жетвом, него се баца семе какво се баш при руци има, па било оно добро или не, било оно здраво или сњетно, било једно или смежурано. На све се то не пази, само неха је одређена њива засејана, а доцније — како Бог да! Али у нашем нехату, Бог неће да нас помаже. Сваки треба најпре сам себи да помогне, па ће му онда помоћи и Бог!

Три су узрока, са којих ово бива код пољопривредника, т. ј. да не пази при избору семена за сејање. Оно, дакле, бива или са незнања, или са немарљивости, или пак са тврдичења.

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

за годину 6 дина, на пола године 3 ди. Чланови помагачи, чланови свих друштвених подружница, осм. школе, војини стаја, хлара, баца, манастири, земљорадничке задруге и чланови шума добијају лист у пола цене, ако њихове претплате унапред за целу годину.

У АН СРБИЈЕ

на год. 8 фран. или 4 фор. аустр. ар. Ни срп. пољоприв. удружења и њихови чланови као и српске земљорадничке задруге и читавице, цркве, школе, и манастири добијају лист за 6 франка или 3 фор. аустр. ар. Они унапред може претплатити и код се претплате код свог удружења преко кога ће им се лист састити.

Ко усеје лоше семе са незнања, томе се мора и простити; али ко то учини са немарљивости или са тврдичења, овоме се може са чистом савешћу пребацити: да незна шта ради, или ради очевидно против својих сопствених интереса.

За сејање треба да одаберемо најбоље, најздравије и најчистије зрно што имамо, а ако га немамо, онда да га изабавимо, па и скупле платимо, јер добро семе ни под коју цену није скупо. При набавци семена за сејање са стране, треба бити пажљив. Треба, пре свега, набавити семе из оних крајева, у којима је дотична врста усева позната са својих добрих особина; из крајева дакле, у којима је једна или друга врста жита, марљивом негом и избором семена, достигла врхунац у свом квалитету.

Има крајева, где се једна или друга врста, и поред најобилније неге, не може најбоље баш да развије, а то поглавито с тога, што у тим крајевима нису сви услови за потпуније развије подесни. Јер, као год што се може уз повољне услове и при марљивој нези сваки усево до највишег свог савршенства да развије, исто тако може тај исти усево ако непрестано с године на годину у неповољне услове долази и ако се занемари, све лошије бивати, па ми онда велимо, да се усево *изменило* или *изродило*, у ком случају морамо сево, дакле семе за сејање, с друге стране набавити, где је боље и развијеније.

Сад, било да је домаћин од свог сопственог и на својим њивама марљиво и добро изведено семе на узео за сево, или га је са стране на тај циљ набавио, треба увек да му пред очима блистају оне неопориме речи светог писма:

„*Каква сетва, таква жетва — какво семе, такав плод*“, па да увек само најбоље зрно за сево одабира и онда, с надом у Божији благослов, може ишчекивати и најобилатију жетву!

Ко нема добро, продајано семе за сево, нека се за набавку обрати Српском Пољопривредном Друштву, — оно ће му га набавити.

P.

РАНЕ СОРТЕ ГРОЖЂА.

Услед велике жеге овог лета поједине сорте грожда почеле су врло рано да зру. Истина и др. година ране сорте грожда јављале су шарак рано, али ове године може се рећи, да су најраније почеле да зре с тога, што је у први шарак приметно на Малден Анжевину још 26. јуна, дакле, недељу дана пре праог јула, када су се обично примећавали почетци зрења. Кад се зна, да су у ранијим годинама почињале најраније сорте да јављају шарак у првој половини августа, и обично о Преображењу (6. августа) носило прво грожде у црху по традиционалним обичајима, онда се заиста може рећи да се у последњим годинама јавља по све рано зрело грожде, кад скоро 1/4, месец почиње раније зрење грожда од зрења у ранијим годинама. И то је факт, да прошлх година нисмо имали тако раних сората грожда, које су у последње време пренете из Француске и др. земаља, али су се последњх година и на обичним — домаћим — сортама јављали почетци зрења у пола јула, дакле раније цео месец од зрења у ранијим годинама.

Шта ли би наши стари казали, кад би случајно у њиховом времену нашли шарак на грожду о Петрову дне, па и раније? Уверен сам, да би они то сматрали као „чини и мађије“, међутим нама је то обична ствар.

За последњих 4 година водио сам редовно прибалешку о почетку зрења грожда у местима, где сам службовао, и ево како је се јављао шарак:

1903. године у Смедереву и околини.

На Малден Анжевину 3—6 и Малингеру 5—10 јула, на Португизцу око 20. Адакалки и ранкама 15—20. јула. После 20. јула почело је зрење и на свима др. сортама.

1904. у Смедереву и околини.

На Малден Анжевину 2—5., Шарк сајмлингу и Малингеру 10—15., На Португизцу око 20. јула; На Адакалки и ранкама 20—25 јула. После 20. јула почеле су све др. сорте да зре.

1905. у Смедереву и околини.

На Шарк сајмлингу 1., Анжевину 1—5, Адакалки и Португизцу око 5. јула; На ранкама такође 1—5., и Ајзенштату и Малингеру 4—7 јула. После 10. јула појавио се је шарак и на свима др. сортама.

1906. у Јагодини и околини.

На Анжевину 4—6., ранкама 6—10. и Адакалки 10—14. јуна. После 15. примећен је шарак и на др. сортама.

Од 1907. г. немам прибалешку јер нисам био у Србији већ у Немачкој, за време зрења.

1908. у Београду и околини.

На Малден Анжевину 26., и Малингеру 28. јуна. На ранкама 2., и Адакалки 6. јула. После 10. јула појавио се шарак и на др. сортама.

Према предизложеном види се, да је се ове, 1908. год. најраније приметно шарак на Анжевину 26. јуна.

После овога да укратко опишем именоване сорте по грожду.

1. Малден Анжевин. Грозд осредње збијен, зрно бело са пријатном аромом, Роди средње. Кад у зрењу време окша, зрна пуцају јер им је покожица танка. Особито препоручљив за продају раног грожда.

2. Мускат Ајзенштат. Роди добро. Зрно и грозд као кад Прокупца; боје црне и миришљава. Врло добро за продају раног грожда.

3. Португизац. Роди доста, грозд прилично велики са црним и ситним зрнима. Препоручљив једино за домаћу употребу; за продају није јер је ситан.

4. Малингер. Роди доста, грозд мали и збијен са ситним и белим зрнима. Добар за кућану употребу; за трговање није јер је врло ситан.

5. Шарк сајмлинг. Роди мало. Грозд мали са ситним и црвенкастим зрнима. За трговину није; за личну употребу може се гажити у маломе.

6. Адакалка и ранке познате су свима, те о њима нећу ништа ни писати. Једино што могу рећи оба две су сорте врло добре за јело, а пошто спадају у ред раних сората, препоручљиве су за трговину са грождем. 1)

Мил. П. Цветковић

ПРЕД СУШИДБУ ШЉИВА

Доба сушидби шљива примиче се, а ретко који привредник да се стара да у посао, на време и спреман уђе.

Оно — „лако ћу, — многог привредника натера, да кад треба да почне са сушидбом, тек онда почиње припремати сушницу, а кад „вреднији“ привредник и суве шљиве изабације, онда они тек почињу налагати, или припремати сушницу.

Припрема пред сушидбу — спрема сушнице — изгледа милом без важности, но она је преко потребна, што треба сваки привредник да зна, те због тога и хоћу неколико речи о тим припремама да проговорим.

Сушење се у нас врши већином на двама сушницама: — „домаћим“ простим и „Главинићевим.“ О овим двама сушницама немам намеру говорити, јер о њима је доста писано и без мало сваки привредник зна: да је „Главинића“ сушница саврше-

1) Кад извеш да су препоручљиве за трговану са грождем, не ниском на извоз, већ продају у месту.

нија и да од ње, за наше прилике тешко да ће бити боље.

Из више — годишње праксе, радећи на обе ове сушнице, запазо сам како их треба припремити, а ради бољег прегледа, припреме ћу изложити за сваку на посе.

Код „домаћин“ прсте.

По могућству, још на месец дана пред сушидбу прегледати дали су пећи у сушници исправне, као и лесе, ражњеве, затвори и т. д. па све довести у исправност.

Оправку пећи треба извршити на неколико дана пред сушидбу, па по том пећ подложити и сушницу што боље исушити. Сушницу треба исушити тако: да ни мало влаге не остане ни у пећима ни у издвојима, јер влага, која се преко зиме накупила у њој пуна је непријатног задаха, тм више што по негде преко зиме и стоку у сушници затварају. Та влага, ако се преходно загревањем сушнице не отклони, сав свој непријатни задах остави у шљиви, која се у такој сушници суши.

Дале, та влага не да, да се шљиве правилно суше, јер она засити ваздух у сушници, те се прве шљиве више кувају него што се суше и као такве брзо се матњаве и труну.

Лесе и ражњеве, треба очистити а по могућству и опрати, од прошло—годишњег пекмеца. Најбоље их је, још раније изнети на једну или две кише, да их оне сперу, па потом у сушници исушити.

II

Код „Главинићеве.“

Исто као и код прве, раније је прегледати, нарочито: пећ и чункове, па ако су и најмање шупљим оправити их, јер ће упуштати дим у сушницу, од кога ће шљиве бити димљиве, те им се тиме убија квалитет. Вентиле (одушке) и термистар (топломер) дотерати у ред, а лесе и ражњеве као и код прве, — опрати или очистити.

И ову сушницу непосредно пред сушидбу треба добро исушити.

Тек на овако спремној сушници, ваља отпочети сушење шљива.

Ове припреме, неопходне су и ни један привредник не треба да пропусти извршити их.

Као члан комисије за преглед сувих шљива, запазо сам: да прве шљиве које се на трг довозе без мало све, немају свог правог мириса и намах су повратљиве и ма да су зреле сушене, а то све долази отуда: што се суше на претходно неспремљеним сушницама.

Време почетка сушидби шљива, одређују државни економ и својим рејонима. Но и поред тога, што се шљива огласи способном за сушење, опет је не треба из реда трести и сушити, већ редом подбирати или подтресати. Црвољке, црвене и сувише ситне плодове, треба свагда издвојити и не сушити, јер као такве кад се осуше убијају углед и вредност роби, како код произвођача тако и код извозника — трговаца.

Како се познаје сува шљива, способна за трговину?

Суве шљиве: кад се оладе и од њих захвати повисше комада у шаку, шака подобро притегне и затим пусти, морају се саме расути, а не остати у гомили — слепљене. Ово је први и поуздан знак. Сад још, такву шљиву треба расцепити и ако јој је месо жуто — црвене бје, а мирис печеног пекмеца, можемо бити сигурни, да је шљива сува и добра за трговину.

Да би се овако сува шљива добила, мора се сушити на умереној ватри и то: на „Домаћин“ прстима сушницама 28—30 сати, а на „Главинићевеј,*“ по упуству 20—24 сата.

Овако сува и на овај начин сушене шљиве, моћиће одговорати трговачкој роби и критичи себи пута на страним трговина, у противном изгубиће и ово мало гласа што су га још одржале.

Министарство Нпр. Привреде доставило је својим расписом од ове године, како су наше шљиве у Немакој почеле губити свој углед и поводом тога позива, како произвођаче тако и трговце, да обрате већу пажњу на квалитет робе.

Нема сумње да ће и овогодишње комисије на свима трговина бити строжије и већу пажњу обраћати на квалитет робе — сувих шљива.

Да произвођачи не би трепели штету, кад им се добро неосушена шљиве, комисијски огласе као лоша роба, не би било згорег да се придржавају ових кратких упустава, који им се благовремено пружају.

Мил. В. Миловановић
пом. економи

А Л М А

Аљма је једна од најбољих врста лукова — зачина, па опет јој се врло слаба пажња поклања, док међутим она у пуној мери заслужује, да се у већој мери гаји. Баш зато, што је аљма по све корисна биљка и што је сад време њеног саења, за времена обраћамо пажњу наших пољопривредника са напоменом, да би је требали у већем размеру да гаје, јер ће од ње лепе користити имати.

Аљма је цваста биљка као и црни лук, али не расте једноставно као остали лукови (сем влашца) него рађа уједно више јако дугуљстих лукова с којима се и разножава.

Аљма се вади у јуну и онако у божорима оставља на сунцу или где у сувоти на промајном месту, да се добро осуши, па се по том одмах још у јуну може садити.

Због тога, што се аљма рано сади, рано и стрже за употребу, јер већ око Младенаца (9 март) даје „зелени“ лук. Ово је једина врста лука за данас код нас, која даје овако рано зелен млади лук за кухинску потрошњу и кругу употребу.

Аљма је једини лук који се може годину дана чувати а да не проклија. Сем овога, јел' згогољена аљмом, не кваре се. Доста је љута, те се мањом

количином задовољава потреба, те и ова окопност налаже да је треба садити у већим размерама.

Размножавање алме врши се чешњевима, а сваки чешањ даје 3—10 струкова, што зависи од воље произвођачеве. Јер ако жели, да му алма буде јача — крупнија — пунија са 3—4 струка у бокору, онда се при сађењу не сасеца врх чешња. Ако је земљиште на коме се жели садити алма јако — снажно, онда се чешњеви при сађењу скраћују с врха и то, ако се желе бокори са 5—6 струкова за $\frac{1}{2}$, а ако се хоће бокор од 7—10 струкова, онда се чешњеви скраћују и до половине њихове дужине па и више.

За своје правилно развиће и напредовање захтева алма добру, јаку и растреситу земљу. Овчије и козије ђубре јако јој годе, па зато се већином и сади по тористицима.

Земљиште одређено за гајење алме, треба дубоко (30 см.) прекопати, грабљами или чиме другим лепо га поравнати, па изделити на леје тако, да свака буде широка по 1.2 мет. затим, уздуж сваке леје ваља обележити каналом или чиме другим 5. паралелних линија, па по том обележеним правцима предузети сађење, забадајући (као оно бели лук) по један чешањ у одстојању 25—30. сантиметара један од другог а 4—5 см. дубоко. Садити треба у тругу, јер је то много боље. По свешченом сађењу леје треба поравнати, како би се затрпала удубљења начињена при сађењу. Много је боље, да се леје место равнања по сађењу покрију згореним ђубретом.

Пошто се алма чува у бокору то је треба приутовити за сађење на овај начин: прво ваља чешњење поодвајати од бокора затим на сваком чешњу скратити жиле скоро до саме брадавице, и напослетку, треба чешњење скратити с горњег краја, ако се жели, да алма избије више струкова у бокору.

Павле М. Радосављевић

УГАРЕЊЕ СТРЊИКА.

Једна од прних брига после жетве стрмнина јесте угаарење стрњика. У колико се угаарење при изврши у толико је боље. Последње ове опште кише створиле су могућност, да сви пољопривредници могу одмах приступити овоме по њих најважнијем послу.

Ма да је познато од колике је важности угаарење стрњика, јер у овоме погледу постоји чак и народна изрека „угарено пола нађубрено“ опет наши ратари не врше овај посао на време, те баш зато хоћемо овде да нагласимо, да овој изреци има места само онда, ако се угаарење изврши благовремено а то је у јулу или најдале до друге половине августа и да је знатно велика разлика између летњег и јесењег орања. Од летњег угаарења има много веће користи.

Летње угаарење треба извршити плитко. Ово зато што ће се њиме заорати и колико толико затрпати поспадало коровско семење при жетви, да може у тој дубини клијати и биљке изнићи. Пошто су остаци пожњевених усева као: стаблике жиле и остало лишће пожњевених стрмнина и отпацки других траваулина плитко заорати, то ће под утицајем ваздуха, топлоте и влаге брзо иструнути. Иструлене органске делове са изниклим биљкама коровског семена и оплођеним горњим слојем земље, ваља другим дубокиим орањем (20—30 см.) бацити дубоко у земљу, и тако ће се изникле биљке тако рећи саранити да им више ни трага неће бити.

Летњим угаарењем и њиме се поубравају — гноје по томе, што се иструљени жетвени остаци дубоко заоравају са изниклим биљкама, које се као зелене брзо распадају, а сас ће ово служити ново посејаним усевицима за исхрану.

Летњим угаарењем уништавају се и жиле коровских биљака зато, што се жиле избацају на површину земље, где су за дужи време изложене јакој сунчаној припци, којој морају подлећи и потпуно се посушити. Летња сунчана топлота, у стању је, да уништи и жиле пиревине за коју се вели, да би потерала, кад би дошла у земљу и после девето-годишњег чувања на тавану. Уништавањем коровских биљака, осигурава се бољи приход од посејаних усева, јер приутовљена земља остаје само за усева, а коровске биљке, које би одузимале храну и сметале посејаном усевицима, уклоњене су раније.

Сем овога, летњим угаарењем — преоравањем уништавају се разне бубе и друге штеточине, које би булућим усевицима нанеле квар.

Са напред изложенога, привредници ако нису требало би одмах да приступе угаарењу својих стрњика, а то би значило, улагање капитала у радњу, јер као год, што трговци предходно улажу новач у трговину, па отуда после очекују добит — приход, тако исто и пољопривредници морају на време да изврше све оно, што ће ићи у прилог успешнијег гајења усева, па тек онда могу очекивати извесну добит.

Пав. М. Радосављевић

ИСКРИЦЕ, ПОСЛОВИЦЕ, ИЗРЕКЕ.

Одвале не излазе кола с ђубретом, неће ући ни кола са њетвом

Гри заоравању ђубре мора праштити (бити суво), а не сме пиштати (бити мојро).

Најбоље године долазе пошто оне добре прођу.

Као олуј што долази — тако нам њивот пролази, Као што се дан не протине — тако нам срећа одбегне, Као вече што подмеће тали — тако нас смрт нагна.

Норвек времена трајак се броји:
Будућност споро као ран лази,
Садашњост брзо и муња пролази,
Прошлост само мјрно стоји.

Од увек се људи туме, времена да су гора,
А овако времена увек су иста, а људи постају гора.

ГЛАСНИК.

Доброшвор Жичке Пољопривредне Подружине

Г. Аврам Ж. Крстић трг. из Краљева ценети рад Жичке Пољопривредне Подружине, на унапређењу Привреде у својој околини, и желећи је материјално помоћи у овоме тежком и племенитом послу, уписао се је за члана добротвора подружњинског и улог у 100. динара положио подружњинској благајни. Хвала му.

Помоћ Поред обилате помоћи, коју је Српско Пољопривредно Друштво дало Жичкој Пољопривредној Подружини, за извршење њених овогодишњих радова, предвиђених програмом рада за ову годину, скупштина среза Жичког одредила јој је помоћ од 700 динара, од које суме Подружина је примила 500 динара. Ова пажња среске скупштине заслужна је похвало и пажње. У привредној Србији моћи ће се полска привреда кренути напред само тако, ако наше самоуправне власти буду јој већу пажњу обраћале, а то је и поље рада за надметање самоуправних органа.

Смотру гроздја и вина приређује Крајинска Округна Подружница Српског Пољопривредног Друштва за привреднике тога округа, да би се из ове видело, шта од ових производа данас производи овај округ и у каквој квалитету, и да би се од тих производа глaвaрaли они, која заслужују да се пошља на велику наложбу земљалског вођарства, виноградарства, пчеларства и рибарства, коју под јесен приређује Српско Пољопривредно Друштво у Београду.

Смотра ће се одржати у Неготину а у просторијама неготинске љенске школе 29, 30 и 31 августа ове године.

На смотри ће се ноћи наложити:

1. **Гроздје саже**, стоно и висног, од свих донаћина и страних сората;
2. **Вина**, прошло годишња и старија, бела, румена и црна;
3. **Конак**, домаћи;
4. **Ракија**, комовац;
5. **Сирће**, висног.

Све наложене предмете ценеће оцењивачки суд од чланова подружњинских и по његовој оцени издаће се излагачима награде у разним виноградарским и вођарским соравама и аплатана у вредности преко 700 динара.

Распоред награда објавиће се накнадно.

Гроздје треба предати најмање по 2 хгр. од сваке сорте, а пића и то: вино, ракије и сирће по две боце (флаше) од 1 л., а коњак по боце (флаше) од 1/2 литра. Мање количине неће се примати. Боце морају бити добро затворене новим запушачима од плуте (јагњезде).

Лиценсе пријаве за излагаче имају се поднети или пошлати Управи Подружњинској (у новој згради саборне цркве) најкале до 15 августа, а предаја изложбених предмета мора бити најкале до 25 августа ове године у згради где ће бити и смотра.

Са сваким изложбеним предметом има се написати јасно име и презиме излагача и место одакле је.

Пошто ће тои приликом бити вероватно купаца за гроздје и пиће, то је потребно у пријави додати и то: дали и колико пријављени има од пријављених производа за продају и по коју цену.

Подружина позива овим привреднике крајинске на обилно суделовање на овој смотри, те да тиме покажу, да је Крајина и после филоксере зараза прва виноградарска област, и да у приређивању ованих смотра види једну племениту утакмичу у произвођењу добро одговарног свог главног производа - вина.

Заступничтво Пољопривредних интереса у Мађарској. — „Текач“ је јавио у своје време шта је и на који је начин у Мађарској, после нарочитог проучавања тих установа у Немачкој, урађено на изради законског предлога за оснивање пољопривредних комора а кроз које је нене тај законски предлог прошao. Наглашено је нарочито, да је и тај, као и сви важнији стручни законски предлози, уопћено био на мишљење и оцену свима заинтересованим круговима, а у првом реду стручним пољопривредним удружењима, Законском предлогу оном за Мађарску послужила је за улога установа трговачких и занатлијских комора, али утолико одступа од њихове организације, што се њиме установљава једна средина земљалска пољопривредна комора са више ној потчињених окружних комора. Најважније су одребе законског предлога ове: заступничтво пољопривредних интереса обавезно је: окружне коморе и ако стоје под једном средњом комором за целу земљу самостално ће делати. Земљалска пољопривредна комора биће позвана да решава оне задатке који јоју бити решавањима само у оквиру целе земље, она ће стојати у жици вези и пословању с пољопривредним министарством, помаће окружне коморе у решавању свих важнијих питања и у стручним питањима давати своје мишљење. Окружним коморама је задатак, да штите интересе земљорадника и шумара у својем округу на начин који је од подобности предвиђен у овом Законском предлогу. Пољопривредне коморе имају бити органска слона између министарства, пољопривредних удружења која постоје на основи слободних, самосталних друштвених тела и практичних пољопривредника, јер они су оваквима, да могу изради скретати пажњу на извесна питања, њихова је дужност да се старају о могућности, да влада бива непреликно обавештавања о положају и жељама пољопривредника и да развијају циљу свесну делатност. Коморе ће имати право контроле, а у појединим посебним случајевима и право ерекutive (извесне власти). Сем тога, ако ће се изабети поједини законска поверљива коморам, она ће се имати добринију за стручно и разумно извођење њихово; иначе с погледом на њихово право контроле, оне ће имати да се старају за стручно и савесно примењивање и извођење мера и начера предвиђених законима у интересу употребна полске привреде у земљи и одржања пољопривредничког реда.

Опдање Мађарског (шодосног) говечеша. — Стручна штанпа (у Мађарској) већ више пута је указивала на опасност која прети потискивањем и изумирањем ове домаће, урбене расе, а сад је директор Бела Ковачи, за доказ њиног опдања ове расе изнео све бројеве:

	бикова	крава	јунаца	и волова	укупно
1884	24 047	1 310 400	1 612 738	872 713	3 819 898
1904	13 558	870 595	825 561	670 644	2 380 358
1906	12 567	769 684	729 733	612 076	2 124 060
1907	—	—	—	—	2 105 242

Влађа знати да од укупног броја говеда у Мађарској на домаћу расу подало је 1884. г. 78.3, 1904 г. 41.9, 1906 г. 37.7, 1907 г. 35.3%. Што значи да се број града ове расе проузгавио и ако овако устрје, он ће се за 10—15 година и десетоквати, Мађарски стручњаци налазе, да даљем опдању ове за тегање припопаке расе, издржанима, очирне, здраве стоке која најбоље искористиљуе суве и мршаве пашњаке, свима србањима треба стати на пут. Истина је она спораста и због тога није чудо, што су је стране, нарочито шарне ракопасте расе које су млевнице, тако јако потисле. Они налазе, да би, до-

mađa rasa, kad bi se onako gajila i hranila kako se gaje i hrane goveda ovih stranih rasa, bila proizvodnja u svakom pogledu, kao i obratno, što ove strane rase i njihove nepelci, kao moraju živjeti životom mađarske domaće rase u brzoj stoku i iznetku se. Ali mora se nastati da se domađa rasa održi kako u ovim krajevima, u kojima su naročito prijevremeno prilike protivno držanju stranih rasa, tako i celokupnom mađarskom govedaštvu, za potpuno i neoskudno potrebnim preporaba bez ovog materijala koji je sličnim uticajem stranih, naročito šarenih rasa, bez pravda i smisla, veći iskevaner i unazađen.

Pađa u ovoj nepravilnosti našu brojnu kraja i južnja i južnja, što znači da se mnogo tepla i mnogo mlada goveda kožu ili zavode, te za zapadnišnju proizvodnju.

Isti mađarski stručnjaci na osnovu istorije otkriva, da se domađa rasa boļem zapadnišnom postupkom, intenzivnijim hranjeњem i odgaњem, preporaba u smislu postignuća ranošću i veće mladosti, na svoju umjati, da tu to uzaludni otkriva, jer je veљno pitanje, da li se ta daleko skuplja način držanja mađarske rase u privrednom smislu i rentabilita, a još više da li neko u zapadnišnom smislu dobre osobine te rase pretrpi promenu na gore; jer ona ovakva kakva je najbolje paraju za rvanje letnje naše mađarske, za skromniju zimnje hranjeњe, za prostu držanje gas ne zne za timar, kod najboljeg postizavanja brzoj i dobre obrade zemlje i brzoj stvaraljanja svoju poslovna njano na umanju. Jedino se ina obratiti veća pažnja izboru i odgaњaju bikova i boļem odgaњaju, pa i hranjaju stoke u mladosti.

Незасредно украшана домаћа мађарска раса са биковима сивенталским, бернским итд. Истина је да је огледано више пута у назу година, али маком се остајало при проби, јер није се имало при тој рачуна и многе краје осташе јавоје.

У мађарској су пак посредни, двогуби украшаним постигли да створе свој шарени т. зв. боњарски сој с већом млечношћу, добрим формам и обележјима, али и ту се онаја место напретка одајале. Пре 15 година онај сој почеше украшати биковима сивенталским, да постигну већу телу тежину. Данас су краје тој соју можда крупније костура, али су делимично изгубиле лепу своју вишињој руљају боју, а у тежини нису добили. То прилику раном спаривању јуница (од 1—1½ год.) и равни, млацин општинским биковима, које бијају што лакше, да би заскоти могли и да би их лако сеоско краје одржати могли. Али то је допринео највише изметану тој доброј соју. Младе стоне јунице заостају у порасту и кријале, многе се изјавоје и оду под квалитетни нок и тако се најбољи женски звањани материјал губи и сатира.

И стога мађарски стручњаци (као и доо остали паметан свет) препоручују: да власти забране и спрече превртно пуштање јуница под бика, да се при куповини бика не штеди и да их општине не смеју набавати без одобрења западних инспектора, односно да се једном учени крај неопштеном државној овеш млацин и за запад неопштених бикована. **Савремено стројовишје изгледа и одбране бикована морасе с највећом стројовишју изришти од стране валаних и званих стручњојана, све што не оља за завој мора се без милости шкартирати и пошкошати и свака општинуш учиниши стројо одојорно за невршење ових пројона.**

И ми ичано у завоју о умарберишјој старојретв лепих и памтних одребаја о томе, али је у нас и тај струјни закон — готово савани првојо сивој на артији.

Нештајана сточне хране у Мађарској. — У Борњаним и поранјеним комитетима — као што смо описали и пут од Београја до Прага — авлајаја је топка сиво, као никад дјете. Од починка пролећа није пала ниједна племена врана, авлајана коњка; услед тога и коњдба сива испала је врло слаба, а биће мало и слабе. Јер нита су кратка и таква у влату и вјело нестичајно испала. Крајем тесеца јуна није није имао зелене лиће, но многи почеше хранити већ секом, јер и авлајан сел. црне, голце, неавтраљани. Секо већ стаје К. 11—12 товар. Рева стојај врло рбава. хромпири по свој

прилици неће дати никакав принос. Једва се испод 20 врежа наба неколико хртола. Кукуруз се усуква и сприво и већ класа, а клип не замије. Нема ни говора о другој откосу лушерке и црвене детелине. Лињаде су као да су славење, ни трага од пораста траве, те нема ни изгледа на ма какву отаву. Пићна гравирија остаје кратка, не могад ни да цвета доћи и готово никакав принос није дала.

Због свега тога цене сточе пале су испод половине досадашњих цена. Данас може купити прву класу шарене волове бољадске рсе за 60—64 хелера, младе волове до 2 године за 48 — 54, јунице од 2 године за 30 — 55, краве с телетом за запад за 60—70, краве за мужу за 40—60 хелера по килограму.

Има одгајача који још данас своју стоку нуде напола за зимовање т. ј. онај ко би ми узео данас да ним 10 младеј грла и да их издржи до зелене краје 1909 године, да им врати само 5 грла, а 5 да издржи себи у накладу. Ако се ништа објавило не може преузети онда ће и ичине бројно опало говадарство још више спасти, јер многи сточар принуђен је да своју стоку у бесцење рваја. Исто је и са коњарством. Ко има данас хране за стоку може најбољу стоку готово бајаво покупити. Изданаја миша моћи ће понешто још користити и спасти, па и то у најбољем случају само делимично. (Бечке Пољопривредне Новине од 8 јула по новом.)

Изложба дина, лубеница, и бресака у Будим-пешти. — Све године од 18—24 августа по нов. у просторајма мађарске бањаванске школе држале се једна посебна изложба дина, лубеница, и бресака. Циљ је изложбе поглавато тај, да се одредади које су сорте посебно за извоз, акаје за производњу у дома. Раношће сорте бресака морају бити послате у време сазревања, па ће до изложбе чувати у ладњачама. Побригнуће се и за оцену ових сората бресака које тек у септембру сазревају. Од појединих сората дина и лубеница мора се послати до 3 примерка, а од сората бресака по 6 комада у време сазревања и до поштот. За место неће излагати ништа платати.

Суша у доњој Штајерској. — Лињаде, њиве, лашчашја страдају су од ужасне суше. С пролећа виноградар су стајали не може боље бити, понели су 40 50 и 60 гроздова на једној лози и очекивала се извирна берба. Али под утицајем августрајне суше овладоше жуља. Лињаде личе на најнепоједније прлуше. Орање је немогућа ствар. Жито изгледа преваћ бедно — услед чега цена севу достига је крива 14. Селак је у немогућности да купује храну за стоку и стога мора у бесцење продавати, да је не гледа како му од глади скапава. Колико су цене стоци опале нех се суди из ових података: у Петују последњег ланабура продавали су се: бикови са к. 40—50, волови са к. 40—48, краве са к. 30—40, млада говеда са к. 38—44, телад са к. 18—44, свиње са к. 70—80 од 100 кг. Иљаде грла и брава нису могли наћи купца. Па су и саме цене несу спале на к 1 80, па шта више и к. 070 по килограму. Стога се власти упуња, да на недеље пазарне дане који се кре у Петују сваке пре и треће среде, прикупи што већ број купца са стране, како не би ове ниске цене сточне биле још и даље оборене. Па су држали и велики народни збор да се договором како да се помогну у овој галениј невољи.

Обављање сточних вавојара у страним стручњацим ласјотима. — Пада и ми јакно у очу, што је Хрватско-Славонска Земалска влада све године почела обављати, о свом трошку, у страним стручњацим ласјотима сточне вавојаре у свој земљи, како би пријавио што већ број страних купца за стоку која се при савашној оскудници сточне хране мора у бесцење продавати.

И од нас је имао пријатељ др. и проф. ичани ветеринар Естор Маскерони који штампа једно дело о селској говадарству и свињарству, да с њим уложа своје земљике, тражио да му се дошљу позиви о државу главнијих годишњих ланабура у Србији и авларних дана у недељу у главнијим местима за продају стоке.

И Српско Пољопривредно Друштво моли све важније местне општине, у којима је јак догон стоке, преко недеље,

да му јаве редовне пазарне дане преко недеље, како би оно могло чинити корисну употребу тих података, побринути се, да се ти подаци објаве и саопште странци кулцима. Оно моли своје пријатеље и чланове своје, као и својих подружника, да му што пре јаве у које се дане преко недеље држе пазари.

Семе од бундева. — Српско Пољопривредно Друштво извештено је актом оад. Аустро-Угарског конзулата бр. 5203, да се фирма **Волфа Вицхендорфера синова у Егенбургу код Граца** обратила конзулату с молбом, да се позову српски пољопривредници и обавесте, како је речена фирма подигла фабрику за израду сејтина од семена бундевог и да је она постала купац истог семена. — До сада је семе од бундева било без употребе, сем за сточну храну, а сада се наших пољопривредника нуди прилика, да и зато наву купца и цену.

Српско Пољопривредно Друштво обратиће се да веће покробности реченој фирми и о истима ће, овим путем накнадно обавестити наше пољопривреднике који се могу и непосредно обратити самој фабрици.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК

IV Седнице Управе Српског Пољопривредног Друштва, држане 29. Јануара 1908. године у Београду.

Били су присутни чланови Управе г. г. Аца Живановић као председављујући, Јов. Ф. Вишетица, Алекс. Милоковић, Милосав Ж. Петровић, Мирко Милковић, Др. Миливоје Васић, Велимир Н. Стојковић и Светислава Терзић.

Бележко секретар Др Ђ. Радић.

24. Читалу се записници I. II. III. седнице. — Примљу се.

25. Саопштава се писмо друштвеног подредседника г. Милана Јовановића, којим извештава Управу, да ће се својим писми немо време банити на страни и да не може за то време допозити у седнице. — Прима се и знању с тим, да „о одржавања Председниковог седницама руководи члан Управе г. Аца Живановић.

26. Саопштава се резултат ујорк. лабораторији извршене анализе масла, (бут-ра), које су такмичари према расписаном Стечају на ошву послани. — Пошто је анализа срањена са поднетим извештајем о личној оцени умољене стручне комисије, која је оцена претходила раније, то је Управа, пошто се анализа са личном оценом по укусу поменуте комисије потпуно идентификовала, мишљење комисије усвојила и расписау награду од 500 дина подојила и наградила са по 250 дина масла произведено на полском имену „Јовановићено“ на Паланци и оно „Млекарске Задруге“ у Жагунци.

27. Подноси се мишљење одређених реферанста за награду поднудитику лудара. — Повишено мишљење рефераната се усваја и према њему наградуљу I. нагром од 100 динара **Оливицки Ужички**; II. награсом од 60 динара **Милутић Јефтић** економ из Луптана у ср. моравском окр. Нишском и III. награсом од 40 динара **Болжидор А. Нешић** економ из Вел. Села у ср. пожаревачком.

28. Износи се на решавање реферат по предмети о Копаоничкој Подружници. — Узга у ујорк. да се сјреске и месне Подружнице пријављују са врло разним тенденцијама, које Друштво не може усвојити ни по њима пријављене Подружнице у саставу примати, то је изабрат ужи Одбор у који су ушли: редовни члан г. Милутин Савић и чланови управе г. г. Др. Миливоје Васић Вел. Стојковић, који ће израдити нарочити правила за среске и месне Подружнице и кад се буду те Подружнице у свом устројству саобрањене тима правилима, онда ће се решавати и о њиховом пријаву у састав овога Друштва, односно у састав дотичних Окружних Подружница.

29. Приступа се избору ујорк. Одбора за израду друштвеног за текућу 1908. годину. — У овај се Одбор бирају чланови Управе г. г. Аца Живановић, Д-р Миливоје Васић и Велимир Стојковић.

30. Износи се на решавање предајника друштвеног секретара о потреби још једног прирењеног службеника за административне послове. — Предајника се као умесна усваја и предлозиштво овашљето да може још једног прирењеног службеника узети са месечном платом до 80 динара.

31. Саопштава се писмо г. Ве Марије Д. Јовановићке, којим извештава Друштво, да свога пок. супруга Драгољуба К. Јовановића бив. окруж. начелника у посети и другогодишњег редовног члана друштвеног, уписује за члана Утемељача и полже на име уласа 100 динара. — Друштво изајављује г-њи Марији своју завалност а покојног Драгољубу оваје устајајем своју пошту са „Бог да га прости!“

32. Чита се писмо жичке Пољопривредне Подружнице, којим извештава Друштво, да ће 3. фебруара о. г. одржати свој Годишњи Збор и моли Друштво да је извести: да ли је оно вољно да за седнице чачанске Окружне Пољопривредне Подружнице одреди Краљево. — Решево: да се Подружници поново пише, да сачека, да се то питање започетим редовним путем реши.

33. Износи се на решавање молба Англијачке Учитељске школе, да јој се за њене баке уступе 50 каленарских ножева у пола цене. — Одобрава се.

34. Износи се на решавање молба Јагодинаске Учитељске школе, да јој друштво уступи 31 комад књиге „Виноградство“ од Ђ. Стојановића за извесним радом. — Решево: да јој се уступи по цени, по којој је Друштво ту књигу од лица откупило.

35. Износи се молба основачнице читавице, да јој Друштво покони своја књижевна издања. — Решево, да јој се „Темаж“ уступи у пола цене, ако годишњу претплату у најредположи.

36. Грабачка читавица моли да јој друштво бесплатно шаље „Темаж“ и уступи бесплатно своја књижевна издања. — Решево: да јој се „Темаж“ шаље у пола цене с тим, ако годишњу претплату у најред пошље, а остала књижевна издања не може јој Друштво бесплатно уступити.

37. Школа борачка моли, да јој Друштво покони 10 каленарских ножева. — Решево: да јој се ножеви уступе у 1/2 цене.

38. Секретар подноси извештај о раду друштвеном за прошлу 1907. годину и моли Управу да одреди чланове који ће извештај прегледати и за штампавње одобрити. — Одредују се чланови Управе г. г. Аца Живановић и Велимир Н. Стојковић.

У Седнице Управе Српског Пољопривредног Друштва, држане 14. фебруара 1908. г. у Београду.

Били су присутни. Председник г. Вучко С. Богдановић и чланови Управе г. г. Аца Живановић, Мирко Милковић, Милосав Ж. Петровић, Нинко Јовановић, Стеван Бобић, Др. Миливоје Васић, Светислава Терзић и Велим. Н. Стојковић Бележко секретар Д-р Ђ. Радић.

39. Чита се Записник IV. седнице. — Прима се.

40. Чита се записник I. конференције свиљу секција, у којој су изабрати секретари за поједине секције и то: за **рашарско** г. г. Јоца Марковић и Вел. Стојковић; за **сточарство** г. Александар Милоковић; за **шумарство** г. Д-р Миливоје Васић; за **техничку** г. Јоз. Ф. Вишетица, а за **привредне установе и законодавство** г. Милутин Савић. — и предложена изнеса лица за почасне и редовне чланове. — Избор секретара за поједине секције прима се и знању, а предложена лица за почасне и редовне чланове да се, према чл. 12. друштвених Правила, изнесу Глашом Збору на одобрење.

41. Чита се Записник II. конференције свиљу секција, у којој су ујоркени предлози за расписивање Стечаја „за увећење напреднијих начина рада“ и то:

- 1.) За подизање угледног *мешанарника*.
 2.) За подизање угледног *вечелиника*.
 3.) За набавку и држање добрих *општинских бикова* и
 4.) За правилно подизање *дубришта*. — Усађено је по предлогу с тим, да се ти предлози изнесу Главном Збору на одобрење, а за *дубриште* да се направи план и изнесе кратко упућство за извођење свега онога, што се Стечајем за подизање дубришта тражи и за то решише Стечај, па најбољи нацрт да се прими, одштапа и у извор растури, а писак тога упућства да се са 30 динара награди.

42. Чита се претпис господина Министра Народне Привреде о изради потребног броја кошница система А. Ж. о држаном трошку, на који циљ ставља Друштво на располагање 3000. — Прима се к' знању с тим, да се израда кошница повери Одбору за набавку друштвених потреба, који ће им одредити и продајну цену.

43. Чита се извештај друштвеног изасланика г. Велимира Стојковића о прегледним ордажним садницама, подигнутим на основу расписаног Стечаја „за увођење најпреднијих извита раша.“ — Извештај се прима к' знању и одобрава, да се по предлогу изком од пријављених такмичара не издаје I. награда, а да се II. награда од 150 динара изда Општини ужичкој, III. награда од 100 динара имену тринаеског манастира г. Мелентују и награда од 50 динара Војничару Радивојевићу економу из Жировнице у ср. крагујевачком, Општини Арапбелочачкој пак, да се изда похвалница.

44. Саопштава се резолуција жичке подружнице, којом тражи, да ју Друштво призна и прогласи за Окружну Пољопривредну Подружницу за округ чакачки. — Решено: да се подружници односно тога поново пише и позаве да се стрни до друштвеног Главног Збора, па ће се после Збора то питање решити.

45. Уредник „Течај“ предлаже хонорисање штампаних радова у 1, 2, 3, 4, 5, и 6. броју. — Прима се по предлогу и утврђеној норми, а књигу хонорара да потпишу чланови Управе г. г. Мирко Милковић и Др Миливоје Васић.

46. Ужи одбор подноси на ревизију израђен предлог буџета за текућу 1908. годину. — Усађено се с тим, да се поднесе Главном Збору на одобрење.

VI. седнице Управе Српског Пољопривредног Друштва, држана 18. фебруара 1908. године у Београду.

Били су присутни: председник г. Вучко С. Богдановић и чланови Управе г. г. Алекса Микојковић, Марко Милковић, Нико Јовановић, Светислав Терзић, Др Миливоје Васић и Вен. Стојковић.

Бележник секретар Др Ђ. Радвић.

47. Председник извештава Управу, да му је семинар Хитић из Беча телеграфисао, да сада није у друштво Друштву лиферије семе од луцерке по раније доуњеној цени од 190 динара 100 килограма, него по 220 динара, плаћеноу из Београда. Но како се исто семе у велико тражи, а Друштво га на стоваришту нема, то је од истога, у споразуму с ужим Одбором, поручио за сада 5000 килограма по напред означеној повишеној цени од 210 динара и моли Управу, да му овај њустуах одобри. — Прима се к' знању и одобрава.

48. Чита се предлог г. Велин. Стојковића о искључењу извесних чланова из Друштва, упућен Главном Збору. — Решено, да се изнесе Главном Збору на решење.

49. Износи се на решавање предлог друштвеног администратора, да се јавни део годишњег Извештаја штампа у једној од приватних штампарија, пошто га Државна Штампарија у којој се „Течај“ штампа, није у стању у целости на време да изради, како би се приступим члановима на Главном Збору издаати могао. — Прима се к' знању и одобрава.

ИСПРАВКА

У чланку „Три сорте наших јабука“ у бр. 29. на стр. 276. у ступцу лево, 20 и 21 ред оздо поткрапа се погрешка: уместо без алкохола, тај састав треба да гласи. Исто тако и њена јабуковача врло је здрава и пријатно пиће и са мање алкохола.

Уредничаштво.

Огласи

СРПСКОЈ ФАБРИЦИ СТАКЛА У ПАРАЋИНУ потребно је 500.000 кг. ражана сламе. *Слама мора бити само ражана, негажена и машином невршена већ руком вршена.*

Пријем у друштвеној фабрици у Параћину. Примаће се и мање количине као: кола селјачка и олмах исплаћиваће се. Плаћа се са један динар више од 100 кгр. од пијачне цене обичне сламе.

Српска
фабрика стакла

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањин од петит—врсте једног ступца по 10 пара динар; од осталих крупних писмена по 15 пара од врсте и од ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *пола стране* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четврти стране* 250 динара (250 круне).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 31 броја „Течана“: *Чланци*: — Каква сетва, таква жетва — какво семе, такав плод. — Рене сорте грожња. — Пред сушому шљива. — Алпа. — Угарење стрњика. — Искрице, пословице, изреке. — Гласник — Друштвени и подружнички послови. — Исправка. — Огласи.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНПУТ
ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ,
УПУТУЈУ СЕ

Српском Пољопривредном
Друштву
У БЕОГРАДУ

ПРЕТПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

На основу изјављеног решења од априла 1889. год. № 204 арвенску друштвену пошту бесплатно

ЦЕНА ОГЛАСИМА ИЗЛОЖЕНА
ЈЕ НА ПОСЛЕДЊОЈ СТРАНИ.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

За Српско Пољопривредно Друштво Власник
Преасеник Вучко С Богдановић

Одговорни Уредник
Вучко С Богдановић

БРОЈ 32.

НЕДЕЉА 10. АВГУСТА 1908. ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА.

ПЕТРА I.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

приређује

у Београду, у врсницима свога дома и дворцима.

од 28. септембра до 2. октобра ове године.

ИЗЛОЖБУ

из Воћарства, Виноградарства, с Подрумарства, Пчеларства и Рабарства.

ВОЋАРСТВО

с овим одељењима:

I Одељење: Сирово воће: јабуке, крушке, дуње, мушмуле, ошкорше, бреске и шљиве које у то доба сазревају, ораси, бадем, лешњици и кестени.

II Одељење: Прерађено воће и пиће од воћа (суво воће, конзерве — изузев компоте — јабучача, шљивовица и т. д.)

III Одељење: Алати, справе и остали прибор који се при гајењу воћа употребљује, и који се у земљи израђују (ножеви за капање и кресање, тестерце, четке од жиче за чишћење, стругачи, справе за скизање и чишћење гусеница, берила, лика, калем — васаи и т. д.).

IV Одељење: Окаваленија у равним облицима однеговане младе воћкице заједно са жиљма:

V Одељење: Сви начини капања, намештени на постољу или на хартинома.

VI Одељење: Воћарске штеточине, и разне воћарске болести на плодима, лишцу, стабу и на жиљма, све то лепо препарисано и очувано:

VII Одељење: Израбене карте на којима би се могла видети подела раног воћа у земљу по окружња и то за сваку врсту воћа посебно:

VIII Одељење: Фотографије и планови државних расадника и воћњака, па и појединих воћака:

IX Одељење: Старије и новије књиге о воћарству.

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

на годину 6 дина, на пола године 3 дина. Чланови помагачи, чланови савезних подружја, осн. школе, војници, стаја, изара, јазич, манастири, земљорадничке задруге и чувари шума добијају лист у пола цене, ако положе претплату унапред за цео годину.

У СРБИЈИ

на год. 8 фран. или 4 фор. аустр. врсно срп. пољоприв. уредника и његових чланова као и српске земљорадничке задруге и читаонице, цркве, школе, и манастири добијају лист за 6 франка или 3 фор. аустр. врсно. и кад се претплате код самог уредника премо кога ће им се лист слаати.

Награде:

I Премија за најлепшу збирку разнога воћа	150 дина.
II Премија	100 дина.
3 награда по 30 динара	150 дина.
8 награда по 20 динара	160 дина.
10 награда по 10 динара	100 дина.
5 награда у разним воћарским справама свака у вредности од по 25 динара	125 дина.
10 награда у справама, свака у вредности од по 20 динара	200 дина.
15 награда у справама, свака у вредности од по 15 динара	225 дина.
- Укупно 56 награда у вредности 1210 динара.

Виноградарство с Подрумарством.

A. Виноградарство с овим одељењима:

I. Одељење: Америчке сорте лозе које служе за подлогу (резнице, прирорци, калени.)

II. Одељење: Домаће и стране сорте грозља у свежем стању (стоне и винске сорте грозља, од капањене и некапањене лозе).

III. Одељење: Прераде од грозља (суво грозље, сушени, колачи, репел и т. д.)

IV. Одељење: Колекције разних штеточина на лози, као и издаци и средства за сузбијање тих штеточина (биљне и животинске штеточине, планови, цртежи, снимци: средства за сузбијање, начини справљања и употреба тих разних средстава).

V. Одељење: Справе: алати и прибор за подизање, обраду и неговане винограда.

VI. Одељење: Државне установе за виноградарство и њихово уређење (планови школа и лозних расадника, распоред разних њихових одељења и зграда; цртежи и снимци, статистика, буџетска средства; статистика изазвања лозе)

VII. Одељење: Бројна и графичка представљања винограда (стање обновљених и необновљених винограда; домаће и стране сорте заступљене по појединим крајевима; планови, цртежи, статистика.)

B. Подрумариство

VIII Одељење: Астасва вина, бела и црна стара вина, (од стоних и винских сорта); декарти вина (снатка пенушава, од суварка), медисинска вина без алкохола, бермет.

IX. Одељење: Комовица и коњак.

X. Одељење: Справе за прераду грозља и за неговање вина.

XI. Одељење: Домаћи подруми и пивнице и њихова уређење (планови, цртежи, снимци.)

XII. Одељење: Производња и потрошка вина и осталих пића у земљи и извоз и увоз (бројна и графичка представа, планови, цртежи, дијаграми и картограми.)

Настава и књижевности.

(дела и разни штампани радови по свима питањима виноградарства и подунавства.)

Награде:

- I. премија — цедница за цеђење вина из грозља у вредности 200 дин.
 II. премија — справа за муљање грозља и одвајање шепурине комбинована у вредности 130 дин.
 III. премија — муљача за грозђе у вредности 70 дин.
 5. награда — по 50 динара у новцу 250 дин.
 6. награда — по 30. — динара у новцу 180 дин.
 35 награда (збирке ситнијих виноградарских алатки и справа) по динара 20 700 дин.
 20 награда по 10 — динара у новцу 200 дин.
 укупно ће се издати 69 награда у вредности 1730 дин.

Пчеларство.

с овим одељењима:

I. Одељење: Количке разноврсних система, пуне и празне.

II. Одељење: Пчеларске справе (за рад око пчела, топљење и цеђење воска, израду вештачког саћа, судови за држање и преносење меда);

III. Одељење: Пчеларски производи (сировина: мед истресан, цебан, муљан и у саћу, восак природан и прерађен.) Прерађивачка од меда, лива, козачи, укувано ваће и т. д. од воска: саће, свеће и др.)

IV. Одељење: Средства за пчеларску наставу (пчеларска књижевност слике, препарати.)

V. Одељење: Грља за проучавање пчеларских прилика; у Србији статистика, карте и дијаграми);

VI. Одељење: Медоносе биљке и осушene;

VII. Одељење: Непријатељи и болести пчела.

Награде:

- I. премија 150 дин.
 II. премија 100 дин.

ПОДЛИСТАК

Ни Монголица, ни Мангалица, већ Мангулица

(наставак)

Интересаисто је да у Српском рјечнику Вука Ст. Караџића*) и у издању од 1818 и III (државним) издању од 1898 има ове облике:

Мангулица, гула m. eine Art leicht mästbarer Schweine, genus suis altilis;

Мангулица f. eine Art leicht mästbarer Säue, genus porcae altilis (1818); das Weibliche von мангулац (с. f. бсгула) (1898);

Мангулице, чапа n. прасе, das Junge von мангулица, rotellus, мангулица;

* Издању наслов рјечника је: Српски рјечник истоимени немачки и словенски рјечника, сачињен га је из савјет викадо Вук Стефановић. — Wolf Stephan'son's Serbisch-Deutsch-lateinisches Wörterbuch — Lupi Stephani F. Lexicon Serbico-Germanico-Latinum, u Bery (Wien, Vienna) gedruckt bei den P. P. Armenieri 1818.

- I награда, у справи за израду вештачке вешти-
 ме с целим прибором за то 64 дин.
 I награда, 5 кошница по 14 дин. 70 дин.
 3 награде, у вредности по 50 дин. 150 дин.
 7 награда, у вредности по 26 182 дин.
 15 награда, у вредности по 13 дин. 195 дин.
 10 награда, у вредности по 5 дин. 50 дин.
 4 награде у вредности по 3*50 дин. 14 дин.
 7 награда у вредности по 2 — дин. 14 дин.
 укупно 30 награда у вредности 1009 дин.

Рибарство.

С овим одељењима:

I. Одељење: *Врсте риба у нашим водама* (живе рибе; усвојене и на разне начине сушене рибе; рибе одржане у акваријуму или формулу);

II. *Представа вештачког саћена рибе* (прибор и справа за вештачно извођење и гајење рибе; модела, снимци, слике; рибањаци и т. д.)

III. Одељење: Рибарски алат, прибор и опрема (рибарски алат употребљаван у нашим водама: све врсте пребе, стругова и инструмента за риболов: шакла, барке, тикаре, вагетери, казур, весла, исполни, прибор за вађење тежих предмета са дна, клоцери и т. д. све у природној величини или у моделима; рибарска опрема: одело, чизме, заклопи од непогоде или зимовата, прибор за јело и т. д.) Материјал за рибарски алат (непрерађена и прерађена кудела, ламу, струна, једиче, кнапа, козац, гвозде за укаче, разне врсте унца, олова, драг и т. д.)

IV. Одељење: Снимци, слике, скице, карте и планови фотографија и слике сачије из рибарског живота; скице механизација појединих врста риболова; карте прудова и мацина на важијим риболовним местима; планови важијим риболовних места и т. д.

V. Одељење: Књижевност (Штампане књиге, чланци и расправе на српском језику о рибарству у нашој земљи; закони и пројекти закона о рибарству; конвенције и пројекти конвенција о риболову.)

Награде:

- I. Премија за најпотпунију и најбољу колекцију из III одељења 200 дин.
 II. Премија за најпотпунију и најбољу колекцију из I. одељења 180 дин.
 III. Премија за најпотпунију и најбољу колекцију из II. или III. одељења 150 дин.
 2 награде у вредности од по 100 динара 200 дин.

Примедба с. f. *бсгула* — нема објашњења но само *vide мангулица*. Интересантно је и ако нема прибељено у Вуковом рјечнику, да се у нас у Шумадији чује реч: *манго** пре тепање но подмек Циганину...

Повод за овај додатак дао нам је баш т. Младен Вукирић који је у „Словодати“ (Осјеник) бр. 6 за месец мај понова се вратио на ову ствар и на основу Врог Ишеконићевог рјечника наводи како о овој раси нема ни речи ни под „монголица,*“ ни под „манголица.“ већ под *мангулац* и *мангулица*, eine Art leicht mästbarer Schweine, genus suis altilis.* И онда вели: „Из овога се опису додуше истовјетно ове свиње са наједном постојећом пасмином не може установити односно закључити, будући врло много врста свиња имаде које се лако тове, но обзиром на очевидну сличност између речи монголица и мангулац (за мушке свиње) готово је искључена друга предпоставка од оне, да је Врог — Ишеконићев мангулац истоветан са оном свињом, која је у стручној књижевности назива монголица, односно мангалица. Како пак на основу досада познатих података о овој свињи иста имаде право ли (само?) на назив „монголица.“ то се и облик „мангулац“ има смисла на провинцијалне разлике у изговору становити речи, дакле је нарпосто провинцијализам.“

Истина је да се једна реч, по свом основном облику, по-стала на једном месту, у једној покрајини, докле пропунује све

2 награде u vrednosti od po 50 dinara	100 din.
6 nagrada u vrednosti od po 20 dinara	120 din.
10 nagrada u vrednosti od po 10 dinara	100 din.
Укупно 23 награде u vrednosti	1050 din.

На награде из свију грана и свију оделена издаће се преко 5000. динара. Министарство Народне Привреде одредило је на име ових награда 5.000 динара.

На овој изложби могу учествовати и такмичити се припадници из целе земље.

Опште одредбе.

1. За сваку посебну грану, прописане су пријаве за изложбу и свики излагач дужан ју је потпуније својим податцима по одредбама изложеном на дотичној пријави. Подаци морају бити тачни и одговарати правом стању ствари. Саопштености потпуности излагач јамче за исправност и тачност пријаве, а у исто доба, да пристају на услове прописане за излагаче без икаквог поговора.

2. Пријаве се имају подносити окружним и сремским економијама, као друштвеним повереницима, или непосредно Српском Пољопривредном Друштву у Београду.

3. Пријаве се морају потпуније и послати тако, да без икаквог изговора буду у рукама овог Друштва 1. септембра ове године. Доцније поднете и примљене пријаве неће се узимати у обзир, нити ће се предмети по њима на изложбу примати.

4. Један излагач може пријавити и излагати предмете из једне, две, три или из свију грана (воћарства, виноградарства, пчеларства и рибарства) из једног или више оделена тих грана. Првенствено право на награду при подједнаким условима имаће они излагачи који су сами произвели или израдили, саставили и т. д. дотичан предмет као и они који су изложили из једне гране читаву збирку предмета који награду заслужују, односно који су изложили предмете или збирке предмета из две или више грана такве да заслужују награду.

5. Пријављени предмети, имају се паковати и слати на адресу Српског Пољопривредног Друштва по прописима и уступцима изложеним на пријави и ни у којем случају Друштво не може одговорити за одговорност за штету причањане рванак и губењем паковањем и ванпрописаним обележавањем.

6. Сви предмети пријављени за изложбу морају се послати благовремено тако, да их у Београду прими најкаже 20 септембра ове године. Приређивачки одбор за распоређивање у изложбеним просторијама; после тог рока предмети послати за изложбу неће се примити, нити ће се распоређивати на изложби, као ни они предмети који су приспели рвако паковањем и довољно тачно обележени.

7. Трошак око паковања и преноса предмета за изложбу, који и око повраћања ових предмета који су за повраћај, од

прованције где Срби и Хрвати живе, усменим предавањем промени често толико, да јој је тешко узхватити почетло и да би била ствар филолога, да ни о својим истраживањима потпуногу, али како је Броз — Ивеконџевић речник много златеб издања но, прво издање Вук — Караџићев речника оп 1816, у коме се као што видено налазе речи: *манулац* и *манулаца*, због чега сам то врло важно прво издање Вуково потражио, то не може бити више никакве сумње о томе, да дотичну реч свиња ваља звати једино онако, како ју је велики самоук, а потоњи доктор Вук Стефановић — Караџић још у почетку прошлога века чини и приблежио, ни *монголца* ни *мангалца*, већ *монгулаца*.

Нико од Вука није могао захтевати да бележи то реч исту и друкчије обележи и прогучати но што је: *eine Art leicht mästiger Schweine* гесп. *Säug*, али то, што је он баш тако обележио показује, да је он ни у детињству, ни доцније није познавао у његовој постојбини — у Јадру, свадашњем округу подришном.

(Саршине се.)

отправне жељезничке и паробродске станице до Београда и натраг носити Друштво.

8. За простор на изложби за изложене предмете неће се налаштавати никаква такса.

9. Друштво ће вратићи излагачима све у исправном стању послате му предмете за изложбу, изузев свеже воће и гробље које ће се после изложбе продати у корист друштвене благине.

За сваку поједину грану оценявање изложених предмета вршиће одређени оценявачки суд, по одредбама прописа за то и у обину и границама предвидених и објављених пренија и награда. Оценявачки суд вршиће оцену по могућству пре отварања изложбе за дотичну посебну грану. Поједини оценявачки суд радиће самостално за себе, а у споразуму за оне излагаче који су изложили предмете из две или више грана, ако се нађе за потребно.

Изложба ће се отворити 28 Септембра у 9 часова пре подна а затвориће се по саопштењу досуђених награда 2 октобра у 3 часа по подне.

Ред и време држања јавних предавања из појединих грана у току трајања изложбе објавиће се преко «Тажака» и дневних листова.

К Бр. 3313 10 Јула 1908 Београд

УПРАВА

ДУБОКО ОРАЊЕ И ЈЕСЕЊЕ СЕЈАЊЕ

Природна плодност наших поља на којој, на жалост, искључиво базирају сви наши доходи знатно је поколебана за ове две последње сушне године. Недогодине су последње које су се због тога почеле да јављају и за то би се с пуним правом могло рећи: да је за нашу пољску привреду брза помоћ, двојака помоћ.

Све што држава државом чини: њено јединство, друштвени и породични живот, занати, трговина, индустрија и наука — све то битно зависи од равнотеже у којој се налази плодност земље, дакле од стања у коме се налази пољска привреда. — Нагло опадање плодности земљине или другим речима: нагло опадање привреде, свагда је реметило из основа, животне односе државе; повлачило је неизбежно за собом најпре јад, сиротињу и неморал народа, а затим његово растројство, расељавање или пропадање самосталности државе. — Док се не ојача привређивање, не може бити осигуран живот ни земљораднику, ни трговцу, ни занатлији, ни интелекцији. А како ћемо појачати пољску привреду? Од примитивног не може сељак више да живи. На најплоднијем земљишту у Европи народ наш живи најсиромашније за то, што на стари начин привређује а на нов троши, те тако трошкови надмашују заруду па упада у задуживање и осиромашавање.

Плодност наших поља поколебана је. Требао је само две сушне године па да искусимо ужасне последице од неразумног обрађивања земље и трошења улудо њене природне плодности. — И од суше можемо донекле да очувамо наша поља, или бар да парализише њено хрваво дејство на усеве, паметним обрађивањем земље о којим ће радњама овде бити речи.

И ако наша жита не пуштају своје жиле тако дубоко у земљу као други дубоко корењећи се усеви, опет је нужно да се и за њих земља што дубље узоре. Дубоко узорана земља више је отворена и приступачнија уливу ваздуха, топлоте и влаге. Јачим упливом ових земља се више раствара, удобрава; више се и брже у њој справља биљне хране, те је због тога усеви много напреднији, развијенији и роднији. — Поред тога треба да имамо и ову добру особину дубоко узоране земље (разуме се само с јесени): **да дубоко узорана земља много више упија и задржава влагу.** Она представља један велики водени резервоар који је неисцрпни и који је од врло велике и неисцрпне вредности по наша жита у најкритичнијим данима њихова напредовања, у данима кад она бујају и зрно једра. Од свеколиких неродница жита, може се слободно узети да њу падају на плитко орање. Скоро сви уплицани на усеви постају због немања влаге у земљи у данима м-ца јуна кад жита једрају, или другим речима: **ушљачи** (презрелено зрење) се **појављују на њивама на оним местима где је плитко орање.**

Србија не спада у оне земље у којима пада много водених талога. Док југозападна Србија стоји под јачим утицајима средоземне јевропске климе, северна и источна Србија стоје под утицајима са свих провинција. Србија је на размеђи морске (влажне) и континенталне (суве) климе. Док у Србији просечно пада годишње 638 м.м. водених талога, дотле у Приморје (Сенју) 1.179 м.м.

Које кишних које снежних дана има готово подједнако у свима доима годишњим, или је дебелина воденог талога највећа лети — два пут већа но зими за то: што су летње кише бујније у другим доима годишњим. У октобру и новембру осећа се утицај морске климе, тад наступе влажни дани и само три месеца и од великих снегова земља добија резервну влагу коју дубоким орањем учинимо приступачном усевама за време великих и дуготрајних суша.

Грдна је ириони обрађивање које ми дајемо нашој земљи. Ако данашње обрађивање земље упоредимо са оним од пре 40—50 година, морамо на нашу велику срамоту признати да су наши дедови боље обрађивали земљу но ми данас. Они су за жита угарили, дакле два пута орали и ако са плугом дрвњаком док ми данас оремо за жита само један пут.

За жита треба најмање два пута орати. Прво орање обично се врши плитко на 15. с. м. Њему је главна циљ да стрњку, заостало лишће, жиле од добивених усева (предусева) као и већ изниклу траву, као зелено ђубре заоре, како би могла истрүүлети за храну доцнијем усеву — житу. — Да би ово трулење што брже ишло, оре се плитче, како би приступ ваздуха лакше до тих остатака допрети могао. У колико је његов приступ јачи и слободнији, у толико брже наступа и свршава се трулење. Ако је уз то почешће припадала киша, те се земља натопила и добро овлажила, онда се процес трулења обично свршава за шест недеља и онда се приступа **другом дубоком орању** које не сме бити плитче од 25 с. м. За дубоко орање најбољи су Са-

кови плугови. Треба по могућству гледати, да се ово орање изврши онда, кад је земља умерено влажна како би се избегле велике грдуве и црмбе које су код тихострњних скоро неизбежне. Од овог другог орања па до сејања требало би да прође бар месец дана. У колико више тим боље. Пред само сејање, треба а нарочито ако има великих грдува, земљиште, са тешким зупчастим ваљком поваљати за тим тешком гвозденим дрљачом дрљати.

Влага је дакле најбитнији услов добре жетве; за то гледајмо да је што више преко зиме резервишемо (дубоким орањем) за жарке јунске дане. — Ми не знамо хоћемо ли у том месецу имати довољно атмосферске влаге — кише — па за то обезбедимо се зимом. Не знамо да ли ће у јуну у опште и падати киша, а она нам је по берићетан род наших жита „насушни хлеб.“ За то често видимо да и влажније земље услед јаких жега испуштају а то је знак да је плитко орање и да у дољим слојевима нема ни мало влаге. **Свакога је дубоко орање за жита као и за др. усеве једина гаранција да нам усеви од суше не сарадају.**

Оримо дакле за наша жита озима дубоко и што раније с јесени а за пролетња жита и др. усеве с **јесени и зима;** — оримо правилно и не криво бразде јер само кад су дубоке а праве бразде остаје њива без **ошала** и **ураштина** које нам не само руже њиву и срамоте домаћина већ и велику штету наносе. Где плуг и дрљача не могу да доспе треба земљу ашовом прекопати, иситнити и засејати тако да не буде непаљивих места на којима коров царује, а са којих може да се нажне 20—30 снопова.

*•

Исход добре жетве стрних усева зависи углавном још од **леге јесени** те да се жита, на време посеје, лепо никну и добро убокове. — Пошто пак у Србији с јесени скоро редовно преовлађују — источни суви ветрови и тад наступа код нас низ летних чистих, ведрих, умерено топлих и свежих дана који јесени дају особито драг и чине је најлепшом и најпријатнијим добом године, то је Србија врло погодна за гајење озимих стрнина: пшенице, јечма, ражи, крупника па и овса.

Данас је незнатан број пољопривредника који не верују да озимих усеви много већи доходак дају но пролетњим. Ни при најлепшем и угодном пролећу и лету никад не може испсти онаква жетва пролетњих стрнина као код усева који су с јесени засејани. Наши пољопривредници знају то из сопственог искуства.

Узимамо за пример ово лето.

Ове године прва половина лета била је веома жарка; време врло неподесно за напредовање усева. Пролетњи усеви нарочито где је плитко орање а доцкан сејано, у самој су клици пропали, или поникли па сирјени. Сви јесени усеви нарочито они где је два пут орање и дубоко, дали су просечно добар доходак. Њих је ова африканска жета донекле у напредовању омела али су се ипак добро одржала.

Сви кукурузи, за које је с јесени орање и рано усејани врло су добри; они пак кукурузи и усеви за које је с пролећа орање — хрђави су.

Нарочито ове године биће лоша жетва овса и то само зато, што се оvas код нас гаји *само* као пролетњи усеви, и ако се са успехом може да сеје као озими усеви и да даје сигурно и већи доходак.

Многима је можда непојмљиво: зашто озими усеви дају бољу жетву и већи принос но пролетњи?

Ако се стрмине засеју рано на дубоко — узореној земљи, докле је још топло и јесењ блага, онда оне добију више времена за своје развијање; никне готово свако зрно само ако је семе добро, — и пре но што наступе слане и рани — јесењи мразеви — толико се млади усеви убокори својим разгранатим жилама, да му ни највећи мразеви не могу нашкодити. — У пролеће је овакав усеви бујан, тера снажан влат, клас му је пун једрих зрна и пролетња суша не може да му нашкоди јер овакав усеви има довољно резервне влаге.

Напослетку има и других користи од гајења озимих стрмих усева које су *невидљиве* и за нешколоване пољопривреднике *шајанствене и непојмљиве*. Од када су научари утврдили: да легиуминозе (маунасти усеви) усисавају азот из ваздуха, од тада су земљопедци на земљиштима изнуреним гајењем беле и црвене детелине — засевали озиме усеви, нарочито јечам озимац и лан, ради повраћања земљи азота за то, што ови усеви рано приспу за жетву.

Колико се у нашем народу цене озими колико пак пролетњи — јари. — усеви — најбоље сведочи ова народна изрека:

„Ко сеје јарицу, продаје кравицу“

Из дојакоских напомена: о важности дубоког орања, јесењег сејања и бољег обрађивања земље да се у кратко извести ово:

а) *Дубоким орањем с јесени и јесењем сејбом усеви се пошћуно заштити и осигурају од могуће јунске суше.*

б) Утврдила смо, да је наше обрађивање земље не само хрђаво но и никакво и да за добру и правилну обраду земље, наш сељак нема алата — Имати какав покварен плушчић и трнову брану, не значи ни издалека да има добре и потребне пољопривредне справе за орање.

Наш сељак ако хоће своје житарство да пуне на онај ступањ приноса какав је могућан према плодности наших земаља, и угоднијој клими, мора своје старујеће — садање прелотонске плугове, избацити и набавити друге плугове, дрљаче, валковне и остали прибор који ће свој посао око обраде земље људски моћи да свршава јер:

„Без алата нема заната.“

М. М.

КОЈУ КОРИСТ ИМАЈУ ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ ОД ЈЕСЕЊЕГ ОРАЊА ЗА ПРОЛЕТЊЕ УСЕВЕ?

Време је, да о томе *сад* говоримо, јер нам у скоро јесење орање предстоји.

Поговора нема, да је више пута преорано земљиште, за све наше усеви без разлике, врло корис-

но, па ће сваки мислен пољопривредник своје њиве преорати више пута пре, него што их буде засејао. Колико ће пута преоравати, то ће зависити од могућности: од времена које му стоји на расположењу и од стоке с којом за рад располаже. И ако је *свако* орање врло корисно, ипак је јесење понајкорисније са многих узрока. Ретки су код нас пољопривредници, врло ретки, који, за пролетње усеви намењене њиве још с јесени преоравају; а то је велика погрешка и с тога смо сва орна да изнесемо све користи, које пољопривредници имају од јесењег орања за пролетње усеви.

Главна корист од јесењег орања лежи у следећем: У преорану њиву могу без отпора да продиру још јесењи топли сунчани зраци и светлост, ваздух, роса и киша, а доцније и снежница. На тај се начин земља богата храненим тварима, које се у ваздуху и води налазе; земља боље задржава влагу, у којој се многе твари растапају, које се у земљи још нерастворене, нерастопљене налазе, а које су нашим усеви и за бујно порашивање и за обилатије рађање врло потребне, а које се растворути морају, да их оне ситне, оне њежне жлице власнише усисати могу. Запамтите ово: *да је пре зиме преорано поље, од у воловичи најубржаго — боље.*

Орањем њива пред зиму утамајује се коров, који, ако је јесен и зима блага, до миле воље на њивама ниче и расти и за то из земље храну црпи на штету оног усева, који ће на ту њиву доћи. Јесењим преоравањем, у току година, наше се њиве све боље чисте и више снаже, а услед тога бивају и плодније, па се пољопривреднику и труд боље наплаћује. Кад би орали тек с пролећа пред само сејање, па одмах њиву и засејали, онда би с усевом поникао и коров који брже расти од питомог усева, па би овај и угушио; усеви би на тај начин био ређак, а зрно слабије. О томе су наши пољопривредници довољно уверени. Са таквог њиве зрно је пуно уродиле, које треба пре продаје, или домаће употребе, добро пречистити, што је скотљано с послом и дангубом и на крају крајева — ми смо у осетној штети. Орањем с јесени, све се то спречава.

Кад се њива пред зиму преоре, онда земљу преко зиме мраз у тој мери издроби и уситни, да ју боље није у стању издробити ни најсавршенији глуг с пролећа. Нарочито треба ово да имају у виду они, који имају тешка, ипловачаста земљишта.

У с јесени преораној њиви не могу да презиме ни мишеви, ни бубе, ни друге наше штеточине, које су се под земљу завукле и скриле да презиме. Оне би у непреораном земљишту заиста нашле сигурног склоништа, па би с пролећа здрав и весели изишли и дали се на посао — на брст доношког усева, од кога би ми онда имали мање доколка.

Кад њиве с јесени преоремо, онда добијемо с пролећа више времена за друге послове, којих у пролеће имамо пуне руке, да не знамо шта пре да почнемо, на коју страну пре да се обрнемо. Сваки погодан дан, сваки погодан час с пролећа, за пољопривредника је од неоцениве вредности, јер кад се све у своје време може да изврши, то је *вина* сигуран успех!

БИЉНА ХРАНА

(свршетак)

Како је то тешко с пролећа оне њиве преоравати и за сејање приуговљавати, на којима је дуже лежао велики снег, или одмах с пролећа биле јаке кише, те се земља за обрађивање није могла довољно оцедити, просушити. А самим је то другаче с оних њивама, које смо сјесени преорали. Њих пролетњи ветрови брзо просуше, оcede; њих пролетње сунце брзо загреје, па се с тога и раније могу засејати, а то бар добро знамо сви, да су пролетњи, јари усеви у толико бољи, у колико се раније посеју.

Нема говора, да сјесени преоране њиве, па и оне лакше, много боље задржавају зимску влагу и да доцније, услед тога, усеви боље напредују, нарочито онда, кад би с пролећа настале нагле суше, — а то је неочењиво благо за јаре усеве. Бразда, која се с пролећа изорава, суши се омах иза плуга, нарочито ако је за време орања ветровито. Тај случај није код њива с јесени узорник; па кад ове с пролећа преоремо, онда их још боље уситнимо и семе дође, и оно најситније, у савим спремно, довољно влагом напојено земљу, па ће одмах раније и понижи и напредније цспевати.

Неке њиве треба и дубље сјесени преоравати, нарочито оне, које су намењене за кромпир, луцерку, лан, кукуруз, сточну репу итл, а за јаре стрмине треба орати плиће, од прилике 10—16 сантиметара.

Миљина је погледали порашивања и развијања оних усева, за које је сјесени преорано.

Ко до сада није сјесени своје њиве преоравало за пролетње усеве, нека опроба ове јесени, па ће се уверети, да ће имати већи принос од тих њива, и онда ће у будуће увек тако радити. Сваки је почетак тежак; али треба почети, и — сигурно се нећете кајати. Ово препоручујемо нарочито нашим школованим пољопривредницима, јер њих сматрамо као већ интелигентније, а да су интелигентнији и паметнији, показале најбоље тиме, кад буду интелигентније, паметније радили од својих нешколованих земљака, којима су дужни да добрим примером, да бољим радом предњаче и као углед служе. Од доброг примера, од бољег рада наших интелигентнијих земљорадника, зависи добро стање целог народа, — учећи се од њих и њему ће добро бити.

Узалудно је простом народу причати: како се у Белгији гаји најчувенији и најфинији лан; како у Немачкој гаје шећерну репу, како у Чешкој кромпир и гмел, — — простом, нешколованом, неискусном земљораднику треба све то на делу показати, да он то види и да се о свему, што се ми испричао, увери, јер ће ти он у свакој прилици с правом дошанути: „Па драги пријатељу, што ти то мени причаш и на што ме наговараш, што ме кореш, што ти тако не радиш? Покажи ми све то на делу, увери ме да је тако као што ми причаш, па ћу те послушати, па ћу и ја тако радити, јер да је све тако добро као што причаш, ти би сам тако радио. На гоме ти речи не верујем.“

Па право ти и каже.

Дакле, пољопривредна интелигенција — напред! Изводи речи у дела, па ће онда бити добро свима. Прегни на јесење орања и увери свакога, да је то добро и корисно.

Др. Радић

Калије: И он је преко потребан биљкама, И њега биле узимају у обилним количинама и нарочито биљке које служе за произвођу скрба (штирка) и шелера. У земљу доспева распалаца минерала и нарочито камена жива (фелдспата). Како пак тешке земље постају распалаца стена у којима има камена жива, то ће онда у тим земљама бити довољно калија. Према томе: *камен земљама треба редовно а шешким у највише прилика привођати калије.* У земљу, калије се уноси једињенима у којима га има. Таква су једињења: калијев хлорид, калијев сулфат, калијев нитрат, калијев фосфат и калијев силикат.

Калије: Њега већина биљака узимају у малим количинама, али је свима преко потребан. Највише га узимају лепо тирнице. У земљи се налази само у једињенима, а поглавита су угљеном киселином од које постају различни кречнице (вапниц, мранор, креда, бигар, сига, калвац и т. д.). Кад се та тела жаре, онда се из њих, као што је познато, издајеја угљендиоксид који одиљан у ваздух, а остаје креч, који је једињење калијево с кисеоником. Једињења калијева има у земљи у довољној количини, те стога није потребно да се и ђубреним уноси. Само у изузетним приликама земља се њоме ђубри, а то је: а) кад се на земљи која је оскудна у кречу, жете гајити такве биљке које траже много креча: б) кад се иде на то, да се што пре расплаву органици и минерални (нотрганици) састојци (прчи чему се анионјак и угљендиоксид ослобађају од својих једињења) и на тај начин приводе у облик, за биљке могу лакше узети нинералну храну, в) кад се желе неутралисати сувишне киселине и тиме спречити њихов штетан утицај; г) кад се жели да се гвоздени оксид који је штетан биљкама претвори у гвоздени оксид који је подесан за исхрану биљака и д.) кад се желе поправити физичке особине земље т. ј. да земља буде трошњаја а с тим и да има више ваздуха и да се боље загрева.

Земља је сиромашна у кречу: а) кад се иреча кумуска вода у отицнују прелива и на површини показује друге боје б) кад се у зренима или пантљикама издајеја мрва гвоздена руда (пиавац) због стварања силикатног гвозђа и гвоздене руде у здравци; в) кад се видају киселна (Rhum acetosa), динџа (Poterium sanguisorba) и волоско око Chrysanthemum cotymbosum); и г) кад се земљини путем, што је и најсигурнији знак, сазна, да је у земљи мало креча. Ако је у земљи 0,05% креча, тада је земља сиромашна: ако га има 0,10%, било би га колико је неопходно потребно за многе културе, само за детелине, грашак и боб, било би га а ако би га имало 0,25%, било би га у изобилју за све биљке.

Магнезије: Њега употребљавају билке у малим количинама и преко ње је потребан. У развијању арна има велика значаја. У земљи га има увек у довољној количини *те га није потребно и ђубреним уносишати.* Биљке га узимају из његових једињења. Та су једињења соли угљене киселине (магнезијев карбонат или доломит), сумпорне киселине (магнезијев сулфат или горка со) и силицијеве киселине (магнезијев силикат).

Гвозђе: Служи за стварање биљног зеленила. Биљке га узимају у малим количинама и то из његових једињења која су многобројна (оксид гвозђа, гвозђа сулфат, гвозђа фосфат и т. д.). Стога, што га у земљи има довољно, *није потребно уносишати га ђубреним.*

2. Поглед на бивну храну — Свака је биљна храна појединачно важна, али се све оне не налазе у природи у таким количинама, да би се могао имати највећи жетвени принос. Зато се оне, којих нема у довољној количини морају довајати земљи ђубреним.

Није потребно ђубрити земљу за: угљендиоксид, воденик, киселин, сумпорну киселину, магнезије и гвозђе: А потребно је ђубреним уносишати у земљу: Креч — у изузетним приликама; Азот — увек, кад се не гаје петкарника; Фосфору киселину — код већине земља и Калије — на многим земљама.

За воду се не треба нарочито бринути, али где се она може имати и на дуже време очувати, била, према наведеном од велике користи.

3. Богатство и плодност земље. — У различити земљама је и различна количина биљне хране. У неким земљама, обично у тежим, има је много, а у неким, нарочито у песковитим, има је мало. Прве су земље због тога богате, а друге сиромашне у биљној храни. По томе, количина хранљивих састојака која се налази у каквој земљи, представља *богатство* те земље. Ну од богатства какве земље треба разликовати *плодност* исте земље. Као што је познато, сви хранљиви састојци нису способни пролазити из земље у биљку, дотле, док пре тога не пређу у облик, да их корен биљке може усисати, или другим речима, док се храна не раствори. *Опуда су плодне само оне земље, које имају у довољној количини такве хране која је удесна за усвајање од стране биљака.*

Да ли ће у каквој земљи бити већа или мања готовина хранљивих састојака удесна за изхрану биљака, зависи од разне чињаче који у земљи називају распалаке и раставања хранљивих састојака, а ти су: угљен диоксид, кисеоник, вода и топлота.

И, као год што је човеку потребно, да поред добре хране има и провидан и светао стан, са што више ваздуха, тако је и биљкама потребна земља. У њој биљке треба да нађу битне хранљиве састојке и погодне физичке особине саме земље, да у њој могу имати довољно топлоте и ваздуха и да се за њу могу што боље учврстати.

Тако дакле, плодност какве земље зависи од количине хранљивих састојака удесна за усвајање од стране биљака и од физичких особина земље.

4. Закон минимума и задати ђубрења. — Назели смо већ, да је свака биљна храна, подељаква важна. Јер, ако која храна одсуствује, не може се земљити другим. По томе, ако које хране не би било нимало, биљке се не би разликале никак, па и ако је то остала храна: та храна не вреди ништа, као и да је нема. Претпоставимо, да је за производњу ражи на каквој земљи потребно 80 кгр. фосфорне киселине, 40 кгр. азота и 40 кгр. калија а да у тој земљи има 80 кгр. фосфорне киселине, 40 кгр. калија а азота у пола изање т. ј. 20 кгр, и онда је питање: колико ће се добити ражи, хоће ли се имати највећи жетвени принос? Одговор је: добиће се толико ражи, колико има азота. Азота треба 40 кгр а има га 20 кгр, жетва ће дакле бити у пола изање. Од фосфорне киселине и калије не ће се угротишти све, већ само половина а друга половина, остаће у земљи. Из тога се изводи значајан закон минимума који гласи: *жетвени принос какве тиле зависи од оне хране, које у земљи има у најмањој количини.*

По том закону је дакле главна задаћа ђубрење у томе: *да се наједна храна не налази у минимуму.*

Ну овај закон не би био потпуни, кад се узме у обзир каквоћа земље и њено обрађивање. Јер пораст биљака не зависи искључиво од хранљивих састојака већ и од ваздуха и топлоте и од физичких особина земље. Ако се нпр. у каквој омиојни малим свеколика храна а при том сувешна вода није одстрањена, не може се добити највећи жетвени принос, стога што у тој земљи нису довољне физичке околности, због чега се није могла ни превести колико треба. Зато закон минимума у ствари гласи: *Принос какве земље зависи од оних пододаба за пораст биљака које су у минимуму.*

4. Потреба одржавања равнотеже у биљној храни у земљи (статика). — Између хранљивих састојака које биљке узимају из земље и оних који се земљи награђује ђубрењем, треба увек да постоји равнотежа. То излажење равнотеже у биљној храни, односно у плодност земље, познато је у науци под именом *статика*. Да се знаање та равнотежа, ваља саставити прорачун од исцрпљених храни, т. ј. о томе, која се храна и у којој количини отуђује продајом плодова и стоке и колико се производи гајењем стоке, као и на који се начин има да издржи наплата. Плату ваља обратити само на најважније биљке хранљиве састојке, т. ј. на фосфору киселину, калије и азот. Циљење се врши жетвом и то у два правца: одузимањем минералних хранљивих састојака из земље и погоршавањем физичких особина земље. Накнада се врши по-

главни стајком ђубретом, а где је то могућно, употребља се и аштакто ђубре.

Без обзира на то, да ли је земља у већој или мањој мери трошна, у ком случају и један нови део минералне хране постаје удесна за усвајање од стране биљака, и без обзира на утар и већу корист која се постиже дубљим обрађивањем земље, наплата минералне хране која је отуђена из газдинства, може се извести само:

а) у газдинствима која имају већи део дивада подесних за наводњавање но која се не ђубре, и

б) у газдинствима, која храну, сламу и све врсте ђубрета набављају куповином.

Статички прорачун или биланс између хранљивих састојака који се земљи имају накнадити, изводи се на више начина, али је озмеђу свих најбољи и најпрости онај, код кога се узима у обзир, произведена количина ђубрета, количина исцрпљене хране и накнада, т. ј. код кога се подешава равнотежа између укупне минералне хране која се узео и укупне минералне хране која се отуђује, извозом.

Укупна извоз се оцењује, кад се узглед количина производа (зрна, корења, кртола и т. д.) и стоке (приплодне и радне) која је продата и затим изађе: помоћу нарочитих таблица средња количина хранљивих састојака која је било у продати производама.

Укупна увоз налази се, кад се одреди количина сена, купљене хране или ђубрета, ђудских изаба и т. д. и у овима изађе количина биљних хранљивих састојака.

Ако је на каквом имању више плодородно, то се може десити, да се један део имања богати на штету другог у случају, ако се продати производи из целог имања буду употребљавали се укупном количином узевеног ђубрета и хранљивих састојака за цело имање. Да би се то избегло, треба да се изадање и накнада нарчунају за сваки плодород на по се.

Из разлога; што данашње науке не пружа још прецизно знање о томе каква неузобна утицај имају поједини хранљиви састојци биљне хране: што распалаке хранљивих земљаних састојака омиогућава тачно израчунавање и што средња количина о појединим састојцима биљне хране назначена у таблицама а на основи хемијских испитивања ретко одговара стварној саржини хранљивих састојака, статички прорачунавање не треба убрјати у обавезни посао, већ га сматрати као полану такву за размишљање; да се боље газдује имањем и да се ђубрење изводи што правилније као што циљу боље одговарало.

— Д —

ГЛАСНИК.

Наредних одјављивачи свлауба. Управа Жичке Пољопривредне Подружнице, у чијој околини је од прве две године оплодско гајење свлауба у већем размру, желећи, да што више подстане привреднице на овај корисан посао, наградила је са наредити дивара 5 најбољих одјављивачи свлауба у овој години и то: Милу Митровића из Матаруга првом наградом у 15 динара; Станику П. Петровића из Опљана другом наградом у 12 динара; Бунимира Чорбића из Сирче трећом наградом у 10 динара; Марку П. Кановића из Краљева четвртном наградом у 8 динара; и Милеу В. Чибавић из Милочаја петом наградом у 5 динара.

Тринајести конгрес Српских Земљоправничких Задруга који ће се држати 28, 29 и 30 августа 1928 године у Архангеловцу. Конгрес ће се отворити 28 августа у 8 часова пре подне у сали „Старог Зграда.“

Појединости о Конгресу

1 Часниотом конгреса: председник г. С. М. Позанић, професор Универзитета, председник Главнога и Земљозбога Савеза, чланови: г. Др. Мих. Вујић, министар у правди; г. Др. Мих. М. Поповић, министар финансија; г. Милан Радовановић, професор универзитета, г. Таса Банковић, врл. управн. Б. Задруге, г. Марко Матејић учитељ, г. Павле Влајић, земљоправник, г.

Христифор Поповић, свештеник, г. Јован Жујовић, држ. салетник, г. К. Д. Глазнич, професор В. Школе у пензији, г. Др Ђ. Ј. Николић, физикус, г. Миле Аврамовић, управник савеза, г. Лаза Ј. Поповић, свештеник, г. Ранисав Јајинић, земљорадник, г. Милан Штерпић, учитељ, главни секретар конгреса: г. Петар Поповић, учитељ у Аранбеловцу, секретари конгреса: г. Бошко Симић, свештеник, секретар Конатичке задруге г. Ранисав Цветковић, свештеник, пред. наод. одб. Кривељске задруге, г. Владо Протић, свештеник, секретар Осечанске задруге, г. Глиг. Маринковић, земљорадник, секретар Градичке задруге, г. Добривој Лучић, учитељ, секретар Ђуревске задруге, г. Јов. Поповић, свештеник, секретар Шуњанске задруге, г. Јов. Савић, свештеник, пред. Јошаничке задруге, г. Милоша Петровић, учитељ, секретар Драчичке задруге, г. Милоша Цветковић, земљорадник, пред. Ђивчањске задруге, г. Мих. Маричић, земљорадник, пред. Вичке задруге, г. Мих. Станковић, учитељ, пред. Умљанске задруге, г. Петар Петровић, свештеник, члан на. одб. Стаменичке задруге, г. Радивој Аврамовић, земљорадник, пред. Дубоњске задруге, г. Радо. Тодоровић, земљорадник, пред. Јежевичке задруге, г. Радојко Цанковић, учитељ, секретар Длинске задруге, г. Св. Са. Станковић, учитељ, пред. Мачковске задруге, г. Сима Михаиловић, секретар Златоске задруге, г. Стеван Маринковић, земљорадник, секретар Врничке задруге.

II Дневни ред: А. — Општи делови:

1. Помен укрпим задругарима.
2. Извештај управнога одбора Главног Савеза о пословању његовог и пословању Земљорадничких Задруга у 1907—1908 години.
3. Избор три члана Главнога Савеза за преглед примана чланских прилога — годишњине — (котиације) за 1908 год. и издавања, која је управни одбор из тога ноца учинио.
4. Избор почасних и дописних чланова.
5. Одредивање годишнине (котиације) за 1909 години.
6. Решавање о предлозима појединих чланова Главнога Савеза, ако их буде.
7. Решавање о молбама и жалбама појединих чланова Главнога Савеза, Ако их буде.
- Б. — Задругарска савјетовања (здружна школа):
8. Земљорадничке Задруге треба да имају своје књижице и читаонице, од Г. Жив. О. Дачића, секретара Универзитета.
9. О конструкцији стубница, од Г. Јуџ. Вуловића, сескога начелника из Познице.

ГЛАСОВИ ИЗ НАРОДА

Здравствено стање стоке у срезу космајском од 1. јануара до 30. јуна шек. год.

Здравствено прилике код стоке у срезу космајском биле су за првих шест месеци неповољне. Услед велике оскуде

у сточној храни стока је храњена у великим неселинама искључиво само сламом и плевом и то често старом, буљавом сламом и плевом, а у многих долинама није имала ни ове хране. Зато је главоваца и липсаваца од глави. Народ се у овом крају, а тако је готово свауда, не уме помоћи у нередним годинама, при оскудији у сточној храни. Он ни зна да је слама и плев, нарочито пшеничина, врло слабо хранилава храна и да је још и отровна, кад је буљав. Због је непознато да постане слама и плев сварињавија и хранилија, кад се исеца, попари, посуши и у таквом стању даје стоци. О приу-готовавању сточне хране нема ни појама. Добрај стаја има врло мало. Стока бораи и зими дању и ноћу у пољу, у шљиварни, у залколина од сламе и т. д.

Ове околности чиниле су, да се стока често побољшава од болести у органима за варење и дисање. Стовне крвав често су лобацивале и патиле од исцрпљена материје по поробију. Жалосно је било гледати ову напуштену, изнурену гладну и ваљну стоку, ову сенку од стоке!

С пролећа, чим је порасла трава, стока је одмах пуштена на пашу. Прелаза од суве на зелену храну није извршен поступко, јер се језва чекало на пашу, те да би се стока опоравила. Али овај нагли прелаз од суве хране није боље речено од главовања на зелену храну није произвео жељени ефекат. Уместо да се почела опорављати, стока је добијала пролив, катар желуда и црева. Сем тога, у то доба учествовало је побољшење стоке од надуца услед пасена на дегелини и на житу.

Од 1. јануара до 30. јуна угинуло је свега 132 комада крупне стоке и то: у селу Младеновцу 3 вола, 3 краве, 5 јунаца и 4 коња, у Рајковцу 1 во и 4 краве; у Влашкон пољу 1 крава; у Америћу 1 бик, 2 вола, 3 краве, 3 јунаца и 4 кобиле, у Немењкупама 3 вола, 2 краве, 3 јунаца и 3 кобиле; у Ђуринцима 1 бик, 1 во, 5 крава, 1 јуне и 3 кобиле; у Ко-рејици 1 бик, 8 крава, 6 јунаца, 2 коња и 3 кобиле; у В. Иванчи 4 вола, 14 крава, 10 јунаца, 2 коња и 3 кобиле; у Међулуку 3 јунаца и 4 кобиле; у Пружатовцу 2 вола, 3 крава, 8 јунаца и 3 кобиле и у Врбци 1 јуне. Толико је угинуло стоке само у општинама, које су у близини седишта мареног лекара и које су га извештавале о угињућу, те је у већина случајева извршена секција и констатована болест. У другим општинама које су удаљене од седишта мареног лекара нити су свеснијим тражили марено — леварску помоћ за њихову оболелу стоку, нити су општине власти јављале о разбољевању и угињућу.

Од заразних болести и то од прострела (антракса) уги-нула су само 3 говечета, од акутног катар желуда и црева 4 говечета; од хроничнога катар желуда и црева 7 говеди, од надуца 10 говеди, од запалења црева 8 говеди, од микотичног запалења 5 говеди, од трауматичног запалења срчане кесиде 1 во, (набена је игла у срцу), од запалења бубрега 1 во, од запалења трбушне мариниде 2 говечета, од колике 5 коња, од запалења плућа 2 коња, од гунтураба 1 коњ и од мрше 68 говеди и 14 коња.

Семе лудерке, маљаве (*Vicia villosa*) и зимске граорнице, слачице, репе угарњаче, зимског сточног грапка, прикелно је за јесењу сетву. Лудерка 1 кг. 2-30 динара.

Српско Пољопривредно Друштво.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит—врсте једног ступца по 10 пара динар; од осталих крупних писмена по 15 пара од врсте и од ступца.

Велим огласима. Цела страна 10 динара (10 круна аустријске вредности), пола стране 5 динара (5 круна аустријске вредности), четврта страна 2.50 динара (2.50 круне).

За оглашавање више пута, 10 од сто јединица.

Преглед 32 броја „Темана“: Чланци: — Проглас за изложбу. — Дубоко обрање и јесење сејање. — Које користи имају пољопривредници од јесењег обрања за пролетње усеве. — Биљна храна (свршетак). — Гласник — Гласник из народа.

Штампарја Владе Стевиновића и Држа Космајска ул. 21

ИЗЛАЗИ ОВАКВЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНПУТ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУЉУЈУ СЕ

Српском Пољопривредном
Друштву

У БЕОГРАДУ

ПРЕТПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

На основу најрашеи решења од априла 1869 год. No. 204 пресјеску друштвеноу носн пошта бесплатно

ЦЕНА ОГЛАСИМА ИЗЛОЖЕНА
ЈЕ НА ПОСЛЕДЊОЈ СТРАНИ.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

1 у толику 6 дина, из пола године 3 да. Чланови помагачи, чланови свих друштвени поддржања, осн. школе, војнице, стаја, колара, јане, манастири, земљорадничке задруге и чуларашува добијају лист у пола цене, ако пољене претплату унапред за децу годину.

У АН СРБИЈЕ

из год. 5 дина, или 4 фоз. аустр. врше на срп. поштомару, уградњења и виконичланови као и српске земљорадничке задруге и читавице, цркве, школе, и манастири добијају лист за 6 дина или 3 фоз. аустр. пресјеску за претплату године унапред, ако своје задруге преко кога ће им се лист слаати.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

За Српско Пољопривредно Друштво Власник
Посељеник Вучко С. Богдановић

Одговорни Уредник
Вучко С. Богдановић

БРОЈ 33.

НЕДЕЉА 17. АВГУСТА 1908. ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX.

ДОБРА РЕЧ — У ДОБРИ ЧАС.

На прагу је време, кад треба да отпочнемо са сејањем озимих жита — стрнина.

Има много услова, од којих зависи добар успех озимих усева. Један од тих услова не зависи од наше воље, док други стоје у нашој вољи, а ти су: да за сејање добро припремимо земљиште, да спремимо добро семе и да га у своје време посејемо. Остало је у Божијој руци.

Сад ћемо да узнемо у претрес ово двоје: семе и време сејања наших стрнина.

Ако је семе рђаво, бадава си испунио све друге услове: усев ти неће успети. А *које* је семе добро, о томе смо раније писали, па стoga и нећемо сад то исто да понављамо. Казали смо дакле, да за сејање треба одабрати *најбоље* семе.

Ко одабере најбоље семе за сејање, добиће, ако испуни и остале све услове, идуће године још боље зрно, а од овога треће године још боље, и на тај начин ће се зрно удобравати све више, *али за извесно време*, јер ово се не може чинити без краја, него има извесну границу, до које се савршеност семена дотерати може; на овај начин ми смо и дошли до савршенијег семена, које данас имамо.

Но и олет зато, и најбоље ће се семе, ако није чисто и развијено, *изродити* и бити лошије. Нечистога семена може бити спољна, а то је *корова* и унутарња — *смет* (гар).

Ко сеје уродљиво семе, тај не мисли о своме добру; тога ће постићи заслужена казна, јер се већ простим оком може опазити, да има у пољњевеној пшеници, рецимо, и семена од корова. Бадава ти је и најчистије земљиште, ако га засејеш уродљивим севом, које ће ти питому пшеницу угушити.

Од уроднице је лако сев очистити, тријером или решетом, али га је теже очистити од *смети*. Данас

је то већ утврђено, да зрно наших стрнина, а нарочито пшенице, носи, или *на* себи, или у себи, простим оком невидљиве „споре“ (семе) од *смети*, које са севом заједно доћу у земљу, ту се развију и одатле поћу у клас, где брашно у зрну преиначе у црн прашак и на тај начин пониште све наде земљорадничкове, који у место једног зрна, пуног белог брашна, добије зрно испуњено црним прашком, зрно болесно, зрно — *сметно*.

Од свију лекова, средстава и начина, да се *сметности* предупреди, од сада је једини и најпоузданији: да се зрно, намењено за сејање, дакле „сево“, натопи у раствор од плавог камена. Дали се овим натопљем *сметљиве* споре уништавају, као што се у опште мисли, или се зрно тим натопљем још у самом клијању крепи и услед тога биља у порасту јача, те на тај начин овој болести лакше одолева, — нисмо још на чисто, али је многим и многим поузданим опитима доказано, да је усев од *сметом* зараженог семена, уаск много мање *сметити* имао, ако је семе пре сејања натопано, квашено у раствору од *креча*, а још боље и сигурније у раствору од плавог камена, него онда, кад то са севом није *чињено*.

На 500 килограма пшенице, на пример, узми 1 килограм плавог камена (плаве галице) и раствори ју у 200 литара воде. Међутим саси се у подесноу хаџу, или неко буре, па га прели тим раствором од плавог камена, али тако, да раствор, бар 10 сантиметара високо пшеницу прелива. Тако да стоји 16—18 часова, но у томе времену да се неколико пута добро промеша, да се споре од *смети* сигурније пониште и са севом сперију. Споре ће у томе испливати на површину, па их треба одлити. После тога врењена треба семе чистом водом испрати, па га онда на подесно место прострети да се просуши, при сушењу га чешире превртати да се што пре осу-

ПРЕПРАВЉЕНА БОСАНСКА ДОМАЋА СУШНИЦА

ше и онда га што пре и посејати. Што се пре посеје, тим је боље.

Код нас се, мало које године не жале на озиме усеве да су им измрзли, а нарочито је то случај код јечма, а у саима је скоро тим случајевима поглавити узрок тај, *што се много доцкан сеје*. Ако се озими усеву у опште до зиме добро не ужили и не уборе, онда не могу добро ни презимити, нарочито ако је зима сува, без снега, у ком случају није могућно да добро презиме; њих голоизразице убијају. А како ће усев и да се ужили и уборе, кад се тек око Митровдана, па и доњије посеје. Ко тако доцкан сеје, нема ни разлога да се жали, кад му усев изумре и он га мора с пролећа преорати и њиву нечим другим засејати. Отуда су произишле две штеде: и семе пропало и време изгубљено. То је неоспорно, да озиме усеве треба посејати у првој, најдаље у другој половини месеца септембра. У томе времену посејане озиме стрнине, сигурно ће зиму добро презимити, јер до мразева има довољно времена да се добро ужили и уборе; и у колико се у томе времену раније посеју, у толико ће сигурније презимити. Кукурузишта која су намењена за озиме стрнине, треба одмах по берби преорати и намењеном стрнином засејати. Увек треба имати и то у виду: да каснија сетва и каснију жетву са собом повлачи. Узмимо за пример ово: касније посејан кукуруз, касније ћеш моћи и обрати, касније ћеш моћи то земљиште за озиму стрнину преорати, па ћеш ову касније моћи засејати и онда не можеш бити сигуран, да ће ти добро презимити.

Па и ово треба имати у виду, да раж, на пример, није тако осетљива на зими као јечам, с тога се може и нешто доцније посејати. И шљеница је чвршћа од јечма; и њу можеш сејати доњије од јечма, али је за све озиме стрнине боље, да се раније посеју.

Дакле, спреми земљиште раније, спреми семе као што смо напред препоручили, посеј што раније, па ћеш бити сигуран и од сњети и од измрзавања.

Д-р Радич

ПОДЛИСТАК

Ни Монголица, ни Мангалица, већ Мангулица

(свршетак)

А да је тај назив и доцније (после 1818) постојао и био познат у Шумедији, па да је он отуда и пореклом, одакле је и сама раса, најбољи је доказ... која беленица из 1886. г. коју сам сад тек потражио и претитрао. Ја сам се нарочито од 1886 године одао на темељно пручавање Стоцарства у Србији, нарочито на истраживање порекла постојећих раса свију врста стоке и на изналажења још овузаних примитивних типова стоканих.

Познавао сам врло добро бистрог и даровитог самоука пок. Радована Степановића који се родио уред Шумедије, у Крагујевачким Жабарима и који је онда излучивао свиње за

Циљ је сушењу шљива као и другог воћа да се из плода, који се хоће да осуши, истера што већа количина воде, како би се такав плод могао што дуже времена очувати. То истеривање воде из плода, може се онако боље вршити у једном ограниченем простору — у сушници помоћу загрејаног ваздуха. Ту се загрејан сув ваздух доводи у додир са сировим шљивама, којима одузима воду и то у толико јаче, у колико мање влаге у себи садржи.

Огледица је утарњено, да, уколико је ваздух топлији, утолико јаче упија воду из шљива.

Тако 1. кубни метар ваздуха може да

асорбује (упије)

грама воде

На 0°	4·9
10°	9·4
20°	17·1
25°	22·8
30°	30·1
40°	50·7
50°	82·3
75°	239·3
100°	588·4

Кад је ваздух засићен, т.ј. кад је упио сву количину водене паре, коју може да садржи на температури, коју има (или на којој је загрејан), он не може више узети воде из шљива, са којима се налази у додиру.

У нашим домаћим сушницама, које су потпуно затворене и без одушака, загрејани ваздух прима извесну количину воде из шљива, док се не засити, па затим онако засићен, сувише влажан, остаје у сушници. Сушење онда престаје, па ма колико дрва метали у ложиште и ма колико се дуго шљиве сушиле. Тек кад се отворе која вратанца да тај засићен ваздух изађе, а да на његово место дође спљашен незасићени ваздух, тек онда испаривање воде из шљива, односно сушење, поново отпочиње.

трговину, па их хранио и гајио и пре 1858 које га године већ виђамо у Народној Скупштини као посланика, а последице 20—30 година свога живота, живео је у Београду. Кад сам отпочињао рад на испитивању и истраживању нарочито порекле, ја сам онда, па то и данас чиним обраћао своју пажњу на сваку и најмању околност која би ми могла дати какав траг и обавештења. У томе је важну улогу играло и пропитивање старијих људи који су се бавили сточарством и који су познавали сточарство свога краја, а не малу улогу игра и "Називање имена код стоке", јер се и из трагања порекли реч таког назовања имена у народу *нарочито из старијег времена*, кад је то назовање више везано за спољашње одлике и обележја (нарочит боју и белеге) но данас, могу правити мање и више поуздани закључци и о стању сточарства, у погледу раса и њихове мешавине с другим расама, у дотичноме раздобљу.

Дакле и у погледу мангулице, тражио сам од г. Степановића као старог и искусног свињарског трговца, савременика кнежева Александра Карађорђевића и Милоша Обреновића, обавештења, јер ме је нарочито интересовао облик крупне или велике Мангулице који сам ја као дете, у Крагујевцу (срцу Шумедије) виђао и запамтио, а који је од 30—40 година на овако потпуно затрпан, да једна од се одаје—онда нађе по који запат те крупне гојзане свиње.

Ето зашто наше старе пушнице троше много више дрва него ли новије сушнице, које имају одушака и код којих влажан ваздух не остаје дуго, у сушилишту.

Није само да топлота унутарњег ваздуха утиче на брзину сушења него још и обнављање ваздуха у сушници. Запремина ваздуха, која пређе преко воћа у једној сушници расте, разуме се, са брзином ваздушне струје. Како сваки кубни метар ваздуха односи, апсорбује за дато време сталну количину воде, штогод више кубних метара ваздуха пређе

преко воћа у толико ће брже и испарити вода, која треба да изађе из плоди.

Вентили на сушници су потребни с једне стране да испуштају онај сувише влажан ваздух напоље, а с друге стране да пропуштају спољни суви ваздух у сушницу како би на тај начин што већа количина новог ваздуха прелазила преко шљива и сушење ишло што брже.

Ваздух, који одузима воду шљивама треба, да је у сушници свуда на истој температури. Не буде ли то било, онда ће они крајеви леса, над којима се

Слика 1. Поглед на преудешену босанску сушницу.

Ја ћу исповести од речи до речи моју прикљешку од 1884—1886 године, по казивању пок. Степановића, с његовим изговором и називом и саме расе свиња.

Мангулица — питона, отуд име (она би био корен за реч у примери речено „манго“, тепање да је свињче као циганче, безобразно то јест кулеано, питома?). Напази се углавком данас у Азији, Селесу, Ковачецу, смедеревском округу, Длака коврџава чак и по нигана, ути велике, клеипаве; кад се наљути, уплаши једва из подигне под углом од 45°. Брзо се гоји — за три месеца. Често се од годину дана може метути на храну. Мангул(ца) — велар, бива да се метне у тарнице (кола), па да запречи њу дика—предњи, а завањца,—задњи трап кола. Велика пасма може бити висока као добро теле и да се израст добар за запат плати и по 20 дуката цесарских *

Ја сам у „Тежаку“ 1905 изнео само као предпоставку то да „монголица“ може долазити од имена *Монгола*, јер би се на тај начин потврдило тврђење и Фицингерова и Наутусово које је по мени у бечкој листи и г. Вукмир цитирао. Да је ово питоно и благородно свиње порекло из Азије, односно произвао учрштана домаћег европског свињчета с индијским. Ја сам и у „Тежаку“ својшито једну, али допунску белешку из моје белешнице, по казивању пок. Степановића о

крупној крупне мангулице, али сад сам нашао целу пробојитну белешку, као што сам је горе цитирао.

Како из речника Вука Стеф. Караџића из 1818 године тако и из казивања нашег старог Шумадица пок. Степановића, јасно је, да је једино правилан и прави назив за ово свињче, ни: *Монголица* ни *Мангулица* већ *Мангулица*.

Није то само у интересу тачности да ваља исправљати све оваке, па чак и своје погрешке и заблуде, но баш са стручно-научног гледишта, од врло велике је важности употребити сваки и најмањи знак, обележај, тумачење, једном речи што више темељног и свестраног научног проучавања, на основу научне и историјске — статистичке методе, да се што приближније сазна и одредели порекло једне пасме, која или расе, јер од тога зависи цео наш даљи запатни поступак који у будућности мора почивати једино на строго — научни зоолошко — биолошким огледима у сточарству: сточарство т. ј. запатништво стоке, зоотехника, мора све више нагињати да постане права експарламентарна примењена зоологија домаће стоке, само тако може она постати науком, поузданом зоолошкој практике и сточарења или сточне привреде. Запатништво, одгајање усваја у томе је нас зоотехничаре претекло и оставило далеко иза себе и ако се послужило основима наших запатничких искустава.

Светозар Гастрливић

налази ваздух на вишој температури брже и сушиши него ли они крајеви, над којима се ваздух налази на нижој температури. Сушење шљива на лесама је онда неједнако и док неке шљиве остану полуосушене, друге ће бити пресушене.

У нашим домаћим сушницама топлота ваздуха није свуда иста. Онај ваздух, који се налази непосредно над ложиштем, куд је и камо топлији него ли онај ваздух, који се налази са стране. Отуда и бива да шљиве код наших домаћих сушница, нарочито код оних, које имају једно ложиште и један ред леса, на средини леса потпуно суве док су на крајевима леса још пуне воде.

Дакле главна преправка наших домаћих сушница лежи у томе: да се успостави једна стална струја ваздуха у сушилшту, како се засићен ваздух не би над шљивама дуго задржавао и да температура ваздуха, који одузима воду шљивама буде свуда у сушилшту подједнака.

Г. Хавелка привредни саветник у Босни покушао је да у том: смислу представи босанску домаћу пушницу, која је иста као и наша домаћа пушница. Држимо да ћемо заинтересовати читаоце *Тежак*, ако ту преправљену босанску сушницу по г. Хавелки прикажемо нашим произвођачима сувих шљива.

Г. Хавелка у бр. 6. *Босанско Херцеговачког Тежак* од ове године овако описује ту преправљену босанску пушницу.

Као што сам то на овом месту више пута нагласио наша пушница има неколико мана, које ако се отклоне имамо пушницу за мало новца, а велике вредности, за коју се може слободно рећи да је од свију досадашњих пушница за воће најбоље удељена. Ове пушнице што сам их ја поправио имају чврсто сазидане стално радеће фуруне, а осим тога и одушке у тавану и са стране близу земље. Сл. 2, 3 и 4 показују нам темељни нацрт, попречни

и уздужни пресјек а слика 1 поглед на моју преуђену пушницу са 8 леса.

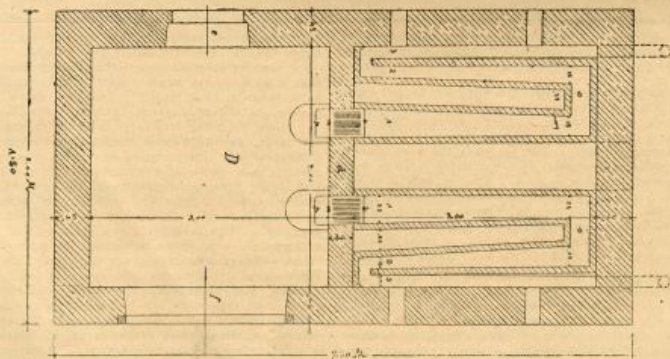
Фуруне су начињене од танке печене или сирове цигле; а састоје се из два један крај другог стојећа отраг (Сл. 2с и 4с.) састављена олука, који се почев од огњишта све мало по мало сужавају, док се у оцак (Сл. 2 код 3) не саставе. Поједине димензије фуруна виде се из темељног нацрта. Димњак има доље промјер 15 см, а горе 12—13 см. Обадева олука фуруне покривена су или јаким лимом или гвозденим плочама. Штеђе ради може се само шири олука покрити лимом или гвозденим плочама, а други ужи са два реда цријепа. Први ред цријепа се положи попречијеко, тако да је цријепа по дужини један од другота удаљен по прилици 6 см.

Онај простор међу њима покриве се другим редом цријепа. Само се по себи разумије да се цријепа мора одоздол и са стране добро иловачом облијепити. Да се спречи велика врућина у широком олуку ваља и на оне плоче од лима или гвозђа ставити цријепа као што то показује слика 3. код њ.

Свека фуруна имаде 35—40 см. висока и широка врата а 35×40 см. велику решетку (слика 2. а. б). Мања врата или решетка као и ужи сулуцари нису подесни. Испод врата и решетке налази се спрема за прст (сл. 4 р.).

Испод сваке четири леса, које су 1'1 м. широке, 2,2 м. дуге има по једна фуруна; само кад је тако удељено могућно је подједнако шљиве сушишту. Цијена гвозђарије за једну фуруну изнаша према изради 34—30 круна а може се добити у сваком већем месту. Одлуци у тавану (сл. 3 и 4 код 1.) и при земљи (слика 1, 2 и 3) начињени су од дасака, а затварају се такође дашчицама са стране.

Вредности моје преуђене сушнице састоје се у томе, да се може сваки дрветом ложити; надаље што је трајна и не треба се бојати ватре, те коначно што се помоћу одушка спрјечава цурење

Слика 2. Темељни нацрт преуђене босанске пушнице.

сока. Исто тако важна, као што ова побољшица, је употреба двојих љеса при сушењу: без њих нема ни говора о добром сушењу. На пушници, где се суши са двојим или више љеса него што их од једном може у собицу стати, може се и рад знатно повисити, па чак и подвозручити.

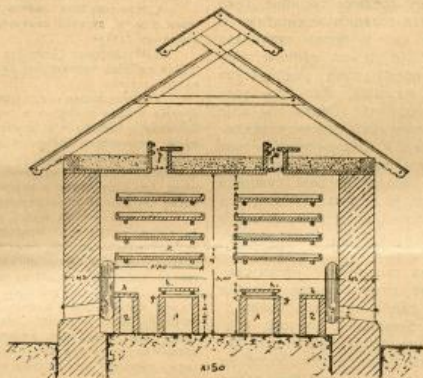
Више оваквих пушница, завршава г. Хавелка, има већ у Аустроугарској монархији, на којима се ради са најбољим успехом, а у најновије вријеме почели су се у Немачкој за њу распитивати.

Да ли је г. Хавелка успео да преправи домаћу сушницу у оном смислу, у коме мало час помену смо не знамо; то би се тек на пракси имало доказати.

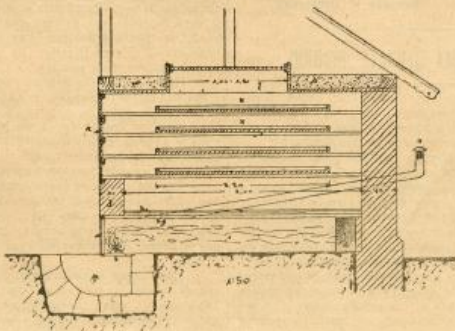
По једном допису који је изашао у истом броју *Босанско Херцеговачког Тежак*, један произвођач

сувих шљива веома се квали том приправљеном босанском сушницом.

„За ове фуруне (на приправљеној босанској сушници) вели тај произвођач, не треба воловске ни коњске снаге да вуку дрва. За 4 фуруне, које суше у 23 сахата по 160 ока шљива доста је један човек, који у врећи може лако нанијети грања, тријешња, пањиха и то које дрво окресати што је доста за пушницу, јер знам из искуства да ова дрвета може осушити оку шљива. Ове фуруне су заиста благодет, те велим да је за нас био сретан час, када сте дошли на замисао да поправите наше старе босанске фуруне. Ове поправљене фуруне имају много добрих страна као: 1. мало троше дрва, 2. могу се смјестити у нашим старим пушницама, 3. нијесу скупе, 4. може их свако направити и то лакше него наше

Слика 3. Попријечни пресјек преудешене босанске пушнице.

Слика 4. Уздужни пресјек кроз собицу преудешене босанске пушнице.

старе, 5. може се лако одозгор отворити очистити и газом лијепо облепити., 6. излази као и стара пећ за 24 сата, али боље држи ватру и 7. што је најглавније не треба се ватре бојати."

Свакако да се овом преправљеном сушницом добијају бољи резултат него ли са старом домаћом пушницом, то се по самом плану бар с теориског гледишта, може судити. Да би ваздух био у целој сушници на истој температури ода ложишта се проужавају по целом поду сушилишта како би се и топлота свуда подједнако од пода распостирала. Ипак, чини нам се да је топлота над главним ложиштама А А сл. 3 много јачи него ли над одводним каналима 2 и 3. Боље би било да се та главна ложишта налазе са стране сушнице, тамо поред одушака. Спољни ваздух који улази кроз побочне одушке расхлађивао би та главна ложишта а она сулдундара би била на средини сушнице. Тако би одвод топлота била и над главним ложиштама и над спрnodним каналима као и поред сулдундара свуда подједнака. Истина је да се топлији ваздух пење у вис и да је према томе температура ваздуха при врху сушница највиша. Али при врху сушнице налазе се и две одушке (Слика 1.), које доприносе да и тамо, на горњем крају сушнице, температура не буде сувише висока. У осталом температура се може врло лепо подесити помоћу побочних и горњих одушака. Још нам се допада на овој сушници и то што у њој нема више од 8 ласа, по четири са сваке стране. Тиме се постиже да се сушење много правилније и брже врши јер се и кружење ваздуха у сушници много лакше обавља.

Преправљена босанска сушница је несумњиво једна добит за произвођаче сувих шљива у Босни јер се у њој по речима тамошњих пољопривредника и ваздух боље обнавља и топлота правилније распоређује што није случај код старих пушница. И наши би произвођачи могли опробати ову преправљену босанску сушницу или бар према њој припремити своје старе пушнице, не би ли онда добили, у погледу сушења шљива, боље резултате него ли са онаким старим пушницама какве сада имају.

Велимир Н. Стојковић

О НЕКИМ ПАРАЗИТИМА ПЕРНАТЕ ЖИВИНЕ.

Пернатој живини досађују много паразити. Једни се налазе у перлу и живе од оцадака перја, те су прилично неважни. Други обет живе на кожи и хране се крваву живице. У том погледу играју, између других, велику улогу следећи:

1. *Тачији прегал* (*Dermatyssus avium*). Овај је прегал жућкасто-бео, а кад се насине крие, постане црвен и може се добрим очима видети. Има 4 пари ногу и барави даљу у пукотинама стајских дуварова, у летазма и у гњездима. Ноћу лез прелази на кокоши, голубове, пљавке, сише им кра и силно их узнемирује. Кокошке престану носити јаја, губе много крии, ослабе, перје им почне испадати, а најзад умиру, ако им се не укаже помоћ. Нарочито осетљива су млада гња, која дисавају једно за другим као услед какве заразне болести.

Тачији прегал прелази и на друге животиње (на говече коња, пса и мачку) и на човека и изазивао код њих врло непријатан свраб. Зато пернатој живини не треба дозволити улаза у стале.

2. *Јесењи прегал* (*Leptus autumnalis*) живи у перлу и на жбуљу. Његово тело је овално и има 6 пари ногу. На кокоши прелази лето и с јесења, уврће се у кожу при лицу перја провазиоу црвене петиге, *бубуљице* и гњозинае, и тако јак свраб. да живина добије епилептичне настуле. Млада гња (пхилији) вршице, мање крилима и умиру обично већ за неколико дана. И овај паразит прелази на друге животиње, на говече, коња и пса.

3. (*Syringophilus bipunctatus*) паразитише у барљидима кокошију и голубова. Пеље губи услед тога сасј ојај, савија се и испада. Митарне бира код тааве живине нередионо. У шљивинама барљидна налази се прљаво жућкасти прахак, у коме има много ових паразита, који се под микроскопом могу видети.

4. *Мољци* (*Mallophaga*) код пернате живине одговарају мољцима код сисаваца. Они се хране искључиво од перја и перута, а могу да се уерте и у кожу. Код пернате живине има више врста ових мољодора. Код кокоши налази се: *Copipocotes hologaster*; код пљавке: *Docophorus leterodes*; код гусака: *Docophorus adustus* код ћурака: *Goniodes stylifer*. Животиње које омршава, кад се ови паразити на њима намноже.

5. Код голубова налази се прегал *Argas marginatus*. Један 6 м. м. дугачак паразит, који нарочито иладе голубове немилује сатуре.

6. *И стенице* (*Acanthia lenticularis*) као и *ваши* (*Ornithobia pallida*) прелазе на кокоши и ишакоде живине кад их има много.

Ушаманавање ових паразита. Још више него човеку купање у води потребно је пернатој живини купање у песку, прашина, у пепелу и т. д. На овај се начин живина купање нехраничим путем многих паразита. Зато се треба побригнати, да има свуда таквих купалина. Песку ваља одлати пепела понешаог суморног цвета. У место суморног цвета може се употребити и персијски прахак за инсекте, или ситно студиано семе од першунa.

Ако има живина много паразита, онда се не могу истребити само купањем. У томе случају ваља онеможе прашице удрвати живини између перја и на кожу. Сем овише прашичка препоручује се и перујањански бљасак и стривак (у 20 — 30 делова смирта); ваље ајетин од оцајза и румарина (разблажен у 20 - 50 воде или ајетина). Нима се најкље перје и кожа.

И купање такве живине у топлој води има успеха. Води се додају вода лекотива средстава: бајцилол 2 грама на 100 грама воде, Карболна кристалина није за препоруку, јер је опасна за пернату живину. Особито се препоручују она купалина, у којима има ајетина од румарина. Овај ајетин је по душе врло скуп, али доводи се у мало количине. На 6 — 10 литара воде долази једра кашика овог ајетина. Дотачно грно држи се 5 — 15 секунда у овом купатину и затим се затвори неко време у топлујем простору, где нема пројаје.

Гледа се попут студијним омееном од першунa или персијским прахком за инсекте. Прахак за инсекте, који се припа од бљаке *Hygrichum*, црнејује пљак само онда, кад је свеж и чист. Ако желимо имати поуздано чист прахак, то ваља заветвати у апотеци или у догерији прахак ертин инсвета — *Flores Pyrethri*. За 1 кокош довољно је 5 грама, т. ј. 2 кашике овог праха.

Посто поброрјани паразити обично ван животињског тела, у стајан пернате живине, у карфица и т. д. бораве, а неки од њих само ноћу на живину прелазе, то је потребно, да се ради њиховог утањивавања тељноа очисте и дезинфицирају и стаје и карфице. Рава средња стоје им за тај циљ на расположеном. Али на које средстава употребљавали, увек ваља претходно живину испитати на стаја.

Стајске дуварове треба окречити кречним мљевом. Да би пљак успех био потпуно сигуран ваља кречном мљку додати кречнина и то 1 кашичу на 1 литар кречног мљка. Тако исто ваља окречити и сепаља, рибто се преходне врштин водом оперу. Кад је све потпуно суво, пусти се живина олет у стају.

Неки хвале и карболине, с којим се сиве дрвени стајски делови, пошто се претходно очисте, пренаку. Раују се, да ваља ипак први Леонаријусов карболине. Стаја се мора добро проветрити и улазак живине дозвољити тек после 8 дана, И Карболину средње материје као катран и сива

карболна киселина могу се употребити за дезинфекciju дрвених стajских делова. И овом случају ваља предмети претходно опрати и очистити и најзад стају изадишо проветрити. Седала и патос попрскају се једном смесом, која се састоји из једнаких делова вруће воде и хатрана, или вруће воде и карболне киселине.

За дезинфекцију стаја употребљава се и крени прашак. Две претшти овог прашка баче се према тавама праане стаје тако, да се стаја напуни лустим, белим облаком. Ситан прашак задржи се на ауларонима, порре и у луковине и уништи паразите. Ово расипање кречног прашка ваља извршити 3 пута у 3 дана. При овом начину утамањивања инсекта узевује креч и задржава а-мионјак у риткалинји. Такво бубре има снага и већу вредност. Даље, ваздух г'ина чистији, пошто загушенији анионјак не испарава.

Уобичајено је и прекаивање стаја алорним гасовина и гасовина од сумпорне киселине. Довољно је да гасови 12 часова учину на паразите. Исто толико време потребно је затим и за проветравање стаја.

P.

ГЛАСНИК.

Нов члан доброшор. Г. Никола Кнежевић трговац из Краљево извезео је уписати се за члана добротара Жичке Пољопривредне Покружине и улог у 100 динара положио по-дружничкој благајни, и тиме је материјално помоћи у извршењу њених радова овог извршења привреду у њеној околи-ни. Хаџа му. Желети је, да овом привреду следећу и остали идућују људи на там. околине, и тиме даду Покружину могућности да свој рад лакше и брже остварује.

Окружна пољопривредна изложба. Окружни одбор београдског округа приређује 7 и 8. септембра тек године, у срескоме месту Уци, пољопривредну изложбу из свих привредних грана за срезове поваски и кобубарски београдског округа, а крпуне стоке — говеда и коња — из целог београдског округа. Награде у новци, пољопривредним справама, раним привредним алатина и семени — износе преко 4000. динара. Обраћа се пажња привредницима и одгајивачима из београдског округа да узму учешћа на овој изложби.

У очи двадестогодишњице славонског господарског друштва у Осјеку. 29 маја ов. год. држало је ово друштво свој 49 ти годишњи збор, на коме је присуствовало 250 учесника, небу којима су заступљени изасланици земалске владе, муланијских области у Осјеку и у Вуковару, поглаварства слобод и вр. града Осјека, Хрватско-славонског господарског друштва у Загребу, господарског друштва у Гор. Аустрији, галицијског у Лавову, шумарског друштва у Загребу, трговачко-обртничке коморе за Славонију, конгрес хрватских и српских пчелара у краљевини Хрватској и Славонији, пчеларских друштава у Вуковару и Осјеку и изасланици 29 друштвених подружина. Завршни рачун био је овакав:

	Примање	Давање	Остатак
а) текући рачун	30.042:10	28.982:05	1.060:05
б) утемељачка главница	24.156:34	—	24.156:34
в) пензионни фонд друштвених чиновника	12.439:24	—	12.439:24
г) Завлада на путовања	365:84	—	369:84

Цела друштвена имовина концем прошле године износи 125.848:72 круне.

Новчани обрт у комисионом и пролазноном пословању био је

	примање	давање
а) комисионално	72.645:20	67.534:81
б) пролазно	19.453:25	19.247:90

Основа прорачуна за 1908	увођена	збором ова је:
	примање	давање
а) текући рачун	28.598:59	27.848:59
б) утемељачка главница	30.196:34	—
в) пензионни фонд	13.719:24	—
г) путна авклада	380:84	—

Због оскудице сточне хране у Хрватској и Славонији. — земалска влада предузела је неке мере. Тако штампана је у 65.000 примера улог за пољопривреднике којим би средствима могли — ако би настало повољно време за сејање — накнадити мањак сточне хране. У том улогу поборјани су сви они пилни усеви и начин њиховог гајења, којима би се тај мањак јш надокнадити могао. И за нас је ланске године „Тајмак“ предлагао ту меру. Затим је земалска влада порадла, да се за пренос сточне хране на железницама учине што повољније тарифске одлике с једног краја земље на други. Да се допусте напасне стове, у шумама крајиним и општинским. Да се омогући боља пројаја стоке, обављањем у оним крајинама монарије у којима је сточна храна дубро рошила, те да се из тих крајева примаће купити стоке. Да би се добра запатна грла осулава, да их сопственици не моралу отуђивати, да се у најбољим сточарским крајевима у јулу и августу приведи набрављене добре запате стоке, тако да награђени сопственици неће смети награбему стоку продати, сем ако буде вратио двоструки износ награде. Да би се спречила несолдна трговина и спекулација са сточном храном, од оних који одмах хоће да покитају, па да се користе сваком народном невољом, земалска влада гледаће да осигура извесну резерву сена којом ће моћи сузјавити лихвареве и претерано повећавање цена сена. Да би пољопривредна друштва могла набавити и на стоваришту држати како семена пилних усева, тако и сечкинице, па и резерву крму и сточну храну, то ће земалска влада на образложну представу друштва доделјивати посебне накнаде из којих ће друштво моћи исплативати капаре, транспортне и остале ренјиске трошкове таквих набављања, а да то не мора падаати на терет пољопривредника који порубине чине.

Тринајста конгрес Српских Земљорадничких Задруга (свршетак)

- О одјајању трепељке од гробља при правању црнога вина, од Г. Вел. Стојковића, писара Министарс. Народне Привреде.
- О правању јабучкача и крушковаче од Г. Филипа Поповића, учитеља из Новаха
- Како је наше млекарство а како би требало да је, од Г. Лукић Текала, учитеља за млекарство.
- За што се чине појачице у Земљорадничкој Задруги, од Г. Лазара Тодоровића, главнога надзорника Главнога Савеза.
- Ко треба да врши набавку измирици у Набављачким Задругама и одлике, од Г. Милевоја Никшића, старешине одељења Земалскога Савеза
- О роковима отплате код Задруга и Савеза, од Г. Радивоја Радојевића, старешине књиговодства у Земалском Савезу.
- Чему служи резерви фонд у Земљорадничкој Задруги, од Г. Жив. Р. Живковића, надзорника Главнога Савеза.
- Како се може најлакше уредити заједничка пројаја земљорадничких производа, од Г. Вој. Т. Катунца, надзорника Главнога Савеза.
- Посебни додаци (расправе и предавања):
- О земљи мекорске долине са физичкога, хемијскога и бантериолошкога гледишта, и о начину њенога снажења, од проф. Г. Др. Јулијуса Стокласа, из Прага,
- Земске земљорадничке школе, од Г. Милутина Савића, начелника Министарства Народне Привреде у пензији.
- Јеткина — туберкулоза, од Г. Др. Добр. Гер. Поповића, лекара из Свињајина.
- III Часови рада:
- Четвртак, 28 август, у 8 часова пре подне — отварање конгреса.

Четвртак, 28 август, у 9 часова пре подне — поени умирли задругарина.

Четвртак, 28 август, у 10 часова пре подне — расправе и предавања.

Четвртак, 28 август, у 2 часа по подне — скупштина Земаљског Савеза.

Четвртак, 28 август, у 3 часа по подне — задругарска саветовања.

Петак, 29 август, у 8 часова пре подне — расправе и предавања.

Петак, 29 август, у 2 часа по подне — скупштина Главног Савеза.

Петак, 29 август, у 3 часа по подне — задругарска саветовања.

Петак, 29 август, у 8 часова по подне — заједничка вечера.

Субота, 30 август, у 8 часова пре подне — задругарска саветовања.

Субота, 30 август, у 2 часа по подне — излет у село Вању, где је Виноградска Задруга.

IV Пословни конгрес

Члан 1. Тринаести конгрес српских земљорадничких задруга држаће се у Аранбеловцу 28, 29 и 30 августа 1908 године.

Члан 2. Конгрес састављају сви чланови Главног Савеза: земаљски и окружни савези, земљорадничке задруге, почасти и дописни чланови.

Земаљски, окружне савезне и земљорадничке задруге представљају на конгресу њихови пуномоћници, који морају бити њихови задругари. Један пуномоћник не може представљати на конгресу више од једног савеза или једне задруге.

Члан 3. Послове конгреса руководи управа конгреса која је састављена из председника, чланова и секретара Главног Савеза Српских Земљорадничких Задруга.

Члан 4. Управа конгреса руководи дебатама, одређује дневни ред за сваки дан поновско, одређује саставке и може по потреби изменити часо-е рада и дневни ред конгреса.

Члан 5. На конгресу се не сме говорити о политици, као ни о питањима, која нису на дневном реду.

Члан 6. Само чланови Главног Савеза (члан 2 овога пословника) могу суделовати у већању и решавању о питањима из „Општега дела“ и „Задругарских Саветовања“.

Напротив, кад се већа о питањима из „Посебнога дела“, у већању могу суделовати сви учесници на конгресу — дакле и чланови Главног Савеза. Али право одлуке (гласа) и о тим питањима припада само члановима Главног Савеза.

Члан 7. Један савез или једна задруга може послати на конгрес колико хоће задругара својих, али се за пуномоћника његова сматра само онај задругар, коме он да писмено овлашћење да га на конгресу представља, и само тај има право

да у име савеза или задруге гласа. (Пуномоћници ће своја овлашћења предати једном секретару конгреса, који буде за то одређен. И од њега ће добити карту, којом се гласа — гласачку карту).

Сваки савез или задруга има право само на један глас на конгресу. То право употребљава пуномоћник, и то лично. Тако исто сваки почасти и дописни члан Главног Савеза има само један глас на конгресу, који мора употребити лично. Ако је почасти или дописни члан у исто време пуномоћник кога савез или задруга, онда он не може имати гласа и као пуномоћник, већ има само један глас.

Ну кад се решава о разрешини, коју треба дати неком члану, онда члан кога се то тиче не може суделовати у доношењу те одлуке. Исти сме гласати. То важи и за одлуке, које се односе на молбе или жалбе појединих чланова.

Чл. 8. Како ће се о којем предлогу гласати, решиће управа конгреса.

У. Упутства за чланове конгреса.

А. Чланови конгреса. Свако ко има карту за конгрес, сматра се за члана конгреса. Карта за конгрес, даје право на све седнице конгреса, а осим тога служи и као уверење на железницама и лавама. О тога сваки члан конгреса мора дати своју карту за конгрес да се жигуше на конгресу, за знак да је био на конгресу.

В. Железнице и лава. Ко год има карту за конгрес плаћа на железницама подвоз $\frac{1}{2}$, а на лавама српскога, аустројскога и мађарскога друштва у $\frac{1}{2}$ цене, и то како за одлазак тако и за повратак.

Ова повластица важи на железницама за обичне путничке и мешовите возове и то за одлазак од 25 до 28, а за повратак од 30 августа до 2 септембра ог. закључно; тако исто и на лавама.

Према томе, чланови конгреса, који покажу своју карту за конгрес, добиће на بلاгјаницама железничких станица половну билету, а на благјаницама бродарских станица (агенција) цпу билету, које хоће класе, ко ја ће им важити и за повратак.

В. Гостинице и станови. Да би се свима члановима конгреса за времена нашога стан за преноћиште, треба сваки да се обрати главноме секретару конгреса, г. Петру Поповићу, учитељу у Аранбеловцу, најдаље до 20 августа. Задруге могу то учинити од једанцу за све своје задругаре.

Г. Храна. Цена је храни одређена и утврђена; сваки гостионицар имаће ценовник на картији или зиду; несва власт издала је потребу изредбу, да се сваки гостионицар придржава строго утврђеног ценовника.

Д. Заједничка вечера биће 29 августа у 8 часова у вече и сваки члан конгреса, који жели да суделује на заједничкој вечери, треба да се пријави главноме секретару конгреса, Г. Петру Поповићу, најдаље до 28 августа ог. пред вече, коме се показе и дотична цена за вечеру (2 динара).

Семе луперке, маљаве (*Vicia villosa*) и зимске граорнице, слачице, рене угараче, зимског еточног грашка, припело је за јесењу сетву. Луперка 1 кг. 2-30 динара.

Српско Пољопривредно Друштво.

Ц Е Н А О Г Л А С И М А :

Мањим од петит—врсте једног ступца по 10 пара динара; од осталих крупних писмена по 15 пара од врсте и од ступца.

Већим огласима: *Цела старана* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *пола старана* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четврт старана* 250 динара (250 круна).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 33 броја „Тешава“: Чланци — Добра реч — у добри час. — Преправљена Босанска домаћа пушница. — О неким паразитима пернатих живине. — Гласник — Подлистак.

Штамповарија Владе Стевановића и Друга Космејска ул. 21

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНПУТ
ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
ИШТУЛУУ СЕ

Српском Пољопривредном
Друштву
У БЕОГРАДУ

ПРЕТПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

На основу најновијег решења од ап-
рила 1869 год. No. 294 прелиску дру-
штвену пошту поштом бесплатно

ЦЕНА ОГЛАСИМА ИЗЛОЖЕНА
ЈЕ НА ПОСЛЕДЊОЈ СТРАНИ.

ПОД НАЈВИШЊОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

За Српско Пољопривредно Друштво Властник
Председник Вучко С. Богдановић

Одговорни Уредник
Вучко С. Богдановић

БРОЈ 34.

НЕДЕЉА 24. АВГУСТА 1908. ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX.

ВОЂАРИ, ОКОПАВАЈТЕ ВОЉКЕ!

Кад нам вољке с пролећа пречцветају и ми се уверимо, да су и поред препуног цвета врло мало плодом заметнуле, ми тражимо тој жалости разне узроке. Истина, да су тој жалости више пута криви код неких вођака и хладни северни или северо-источни, а код неких опет југо западни ветрови за време цваћења, али је у највише случајева узрок тој жалости слаба земља, недостатак потребне хране. Кад једне године вођка прероди, истроши се под њом земља, као и под сваким другим биљем. Вођка ће и следећег пролећа опет цветати, али ће цветови бити неоплођени, или ће заметнути плодови отпасти. Дивља крушка и јабука у шуми, мало кад да не рађу обилато, јер им се храна с две стране прибавља: сопствен плод опадне на земљу и ту сатруне, дакле, што је хране за образовање плода из земље одузето, то јој се отпаднутим истим плодом и повраћа. С друге стране ђубри се земља око вољке и отпаднутим лишћем, које даје „цирну“. Али ми питомој вољки одузимамо плодове и зато треба то да јој накнадимо додавањем ђубрета.

Сад, месеца августа и септембра, било би нај-
подесније време, да зелијемо разблаженом осоком
(стајским мокраћом) бар оне вољке, које су нам по
роду најмилије, јер се сад замећу и развијају они
попуљци, оне окца, која ће идуне године родити. С
пролећа, или доцније с јесени, већ је за ову годину
доцкан ђубрити.

„Мени је — веле наши пољопривредници —
потребније ђубре за кукуруз идр., него за вољке“.
Оно, кад се добро разумисмо — тако и јесте, али
ни вољке не треба оставити не пођубрене, ако и не

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

и тодну 6 ден. на пола године 3
дн. Чланови домаћини, главни сави
друштвени подученици, осм. школе,
војнички стал. кадра, зан. мајстори,
земљорадничке задруге и чувари
шума добијају лист у поштом
поштом претплату унапред за целу
годину.

УАН СРБИЈЕ

на год. 8 фран. или 4 фол. аустр. вр.
ко срп. поштом, урнежиња и пакто-
ва чланови као и српски земљорад-
ничке задруге и читавице, крајак,
школе, и мајстори добијају лист за
6 франка или 3 фол. аустр. вредн.
кад унапред поштом претплату и
кад се претплата код свог уруче-
њем премо кога ће им се лист
слати.

онако нађубрен: као њиве, опет их зато треба под-
храњивати бар довољним и брижљивим обрађивањем
земљишта око њих, где нарочито разумемо *окопа-
вање*.

То је опште позната ствар, да се окопавањем
и ситнењем земље храна у земљи множи. Јер у
свакој земљи има и минералне хране, која је вољка-
ма такође потребна као и сваком другом биљу, али
је та минерална храна у земљи још нерастворена,
нерастопљена, тј у таквом стању, у ком ју живе
уисити не могу. Али ваздух, топлота и влага, са
осталим чињеницама у ваздуху, главни су растварачи
нерастворене хране у земљи, па зато треба тим
чињеницама олакшати приступ у земљу, да учине
своје. То се чини окопавањем и ситнењем земље.
А колико-ли ћемо наћи наших домаћина, који своје
вољке окопавају? Има вођака које су и остарили, а
нису још ни једанпут окопали, и онда како се од
њих може и захтевати да обилато роде, па ако баш
и роде, не могу никад родити онако крупне плодове
као кад би биле редовно окопаване. Густа трава
закривила земљу, а под травом још порастила и
маховина, па како ће ту да продиру оне благотворне
чињенице у земљу? И онда није никакво чудо, да
се маховина са земље полне и на вољку, па се ра-
шири и по стабли и по гранама. Овако напуштеној
вољки могао би човек помоћи само чешћим окопа-
вањем. Ово окопавање у толико је потребније, у
колико је земља чвршћа, тежа.

Добар и мишлен вођар, бар ће два пута преко
године своје вољке окопати, и то сад с јесени и
раније с пролећа. При том окопавању треба траву
пажљиво из корена повадити и у страну је изба-
цити, а маховину — где би је било — са стабла и
грана састругати. А кад би овако окопану вољку
још и нађубрили (најбоље разблаженом осоком —
мокраћом), видели би одмах идуне године велики
успех оваког окопавања и ђубрења.

Како окопавање и на друга наша културна биља благодетно упливеше, видимо и уверавамо се и код кромпира, кукуруза, репе и др.

Ко, дакле, хоће, да му воћке обилато и крупним плодовима роде, он их не сме остављати без неге, па ако их баш не може увек пољубрити, он нека их бар сваке јесени и сваког пролећа добро окопава, па ће опет бити успеха.

Плодови окопане воћке раније и сазревају.

Др Радич

ОСКУДИЦА У СТОЧНОЈ ХРАНИ.

Сточарима у Србији прети ове године велика оскудица у сточној храни. Она се у многим местима осећа већ сада. Сена ове главне сточне хране, добивено је врло мало, чему је поглавни узрок неobiчна суша, што је авалала дуже време, а с друге стране и то, што народ не уме или неће да негује ливаде. Земљорадници имаће дакле велику невољу. Они ће бити приморани да се лате продавања стоке, овог најпростијег и по њиховом мишљењу најбољег средства у борби са оскудицом у сточној храни. Продаваће стоку и ако по сразмерно ниској цени. Цене стоци већ су иначе врло слабе, а услед оскудице у сточној храни биће још слабије. У томе погледу неће се изменити стањ ни пријемом и увећањем новог трговинског уговора са Аустро-Угарском, јер је и у Аустро-Угарској оскудица у сточној храни, због чега су већ сада у целој суседној монархији нагло почеле падати цене стоци.

Наш земљорадник имаће дакле горких часова. Буде ли у опште купаца, он ће, до душе, продати стоку, и ако у бесцење, и тиме ће се привремено курталести беде и невоље. Али, ако буду науће године приноси ливада обилнији, ако буде више сточне хране, онда ће стоку опет куповати. Цене биће свакако боље. На овај начин имаће двојаки губитак, а последице биће дугови. Новчаних завода имамо доста, а тако исто и зеленаша. свих изелица нашег пољопривредног сталеза. Новаца биће дакле на располагању, само је питање, како ће се дугови плаћати. О другим последицама непромишљеног продавања стоке нећу ни говорити. Одакле, ће и, пр. земљорадник узети хубре за своје поље, ако нема стоке? Јер и наша зиратна земља постала је већ посна и тражи да се хубри.

Тиме не велам, да не ваља продати слабу стоку, стоку од мање вредности. Али, добру стоку морамо задржати. Јер она је темељ земљорадничком животу и благостању. Да, лепо је речено, да треба добру стоку задржати и сачувати. Али, како? Стока не сме трпети глад, ако желимо да је не упропастимо. Наша је дакле задаћа, да нађемо начина, како би је могли сачувати, и ако не у угодном, то ипак у добром и здравом стању све док не буде нове паше и нове хране у изобиљу. Министарство народне привреде забранило је извоз сена, држава

може смањити порезу и т. д.: али све су то незначителне олакшице. Први је спас, како увек и сауда тако и у овом случају, у помагању самом себи.

Пре свега ваља бити чуваран до крајности и не треба расипати храну, као што се несвесно ради уобичајеним начином полагања хране стоци. Готово свуда можемо видети, како стока при дугачко-стабљикастој храни поједе само цвет и лишће, стабљике пак оставља, или како стабљикасту храну растура и баца под ноге. Ово расипање хране међутим избегли би, кад би зелену пићу сецкали и прамили 1/4 см. дугачку или још краћу сечку. Такву храну стока не би могла тако лако растурати. У опште значи расипати храну, кад се стока лети, нарочито у сушним годинама, храни искључиво само зеленом пићом. Зелена храна садржи врло много азотних материја, више но што их могу животиње употребити. Кад се дакле стока храни само зеленом храном, то одлази из тела са балегом много азотних материја неискоришћених. Зар се не би постигао исти циљ, кад би са сечком од зелене пиће мешали сечку од сламе? Стока радо једе такву сечку, а при томе уштеди се четвртина зелене хране, од које лако начињемо пићу или отавау за зиму.

Али, овде није главна ствар зелена храна. Када наступи права оскудица, онда о зеленој храни нема ни говора. Зато је потребно знати, како и чиме се могу заменити сено и отава. Ако немамо сена, да би зими с њиме могли искористити стоку, онда морамо прибегнути хранењу сламом. А кад је и у слами оскудица, ваља бити чуваран и у погледу употребе сламе. У таквом случају не треба употребити за простирање стоци сламу, већ шумско лишће. На овај начин лако уштедимо приличну количину сламе за исхрану стоке. Много сламе, разуме се, није од користи ниједној стоци. Слама је врло мало хранљива и тешко саврљива. Говедима требе целих 5 дана па да је подпуно савре и искористе. Свакој крави и сваком одраслом говечету потребна је по свакодневно врло велика количина хране. Толико сламе пак ниједно говече и ниједан коњ не би довољно појео. Зато ваља сламу тако приутовити, да се стоци ослоди и да је може више појести и лакше саврити.

Има више начина приутовљавања сламе за исхрану стоке. Основно је међутим правило, да треба сламу само у виду сечке полагати стоци. Али, то још није довољно. Сецањем губи слама у неколико свој укус, пошто стока не може пробирати укусније делове као што то лако чини при дугачкој слами. Поред сецања ваља дакле учинити још нешто. Сечку, плеву и сличну храну треба дан пре полагања стоци полити врљом водом. Ово произвди у слами, односно у плеви неку врсту аромата, што даје храни пријатан мирис и укус. Затим се полаже стоци један део суве и један део попарене сечке. Тиме постигнемо, да стока још један пут толико хране поједе као обично. Поливање сечке од сламе сламом, хладном водом накнади у неколико попаривање. Таква сечка постане укуснија и нешто мекша. Или, сечка се навлази водом и помеша с мекшама, јармом кукурузном или пшеницом. Ова

смеса остави се пола дана или цео дан да лежи. Укуснији делови њени (мекнџе и јарна) лако се укисле, што чини, да такву храну стока радије једе. Дакле, тиме приморано стоку, да више сламе, на овај начин приутовљене, поједе,

У близини пивара могу се набавити и употребити за храњење стоке и јечмене клице и пивска дрожина. Тако исто се могу из фабрике шећера набавити остаци од фабрикације шећера, који су такође добра сточна храна.

Према томе, ми имамо више средстава да варамо стоку, дајући јој другу храну у место сена, у којем ове године оскудевамо. У нужди морамо употребити свако средство. Али, слама је слама. Ако стока једе сламу место сена, онда јој треба каткад дати и какав зачин, т. ј. оних хранљивих материја, које садржи сено. Ове су пак материје пре свега креч, фосфорна киселина и азот, а налазе се у довољној количини у пасуљу, у грахорици, у кукурузној, пшеничној и јечменој јарми. Пасуљ се даје у прекрути. Особито теладима, стеоном кравма и музарама ваља давати фосфорно—киселог креча, кад добију мње сена.

Разуме се да је главна ствар, да тачно прорачунамо, колико имамо хране, те да би је могли правилно расподелити. Разумна подела, ред и штедња као и употреба наведених средстава за исхрану стоке помоћи ће нам, да ћемо лакше издржати кризу, која нам прети услед оскудице у сени.

P.

ОЗИМИ ОВАС.

За привредника је заиста овај овас од врло великог значаја, јер, не само што раније доспева од нашег обичног пролетњег овса, него је и много роднији, јер се јаче бокори, а и зрно му је много теже од обичног пролетњег овса, од кога се још и у томе разликује, што има збијенији клас, јер му класни огранци не падају у страну као код обичног овса, него расту више усправно.

Казао сам, да му је зрно много теже од зрна обичног овса, јер 1000 сувих зрна теже 50—54 грама. Боја је, као и у обичног овса, жута, али није тако осетљива, па с тога и не поцрни услед влаге тако лако као зрно обичног овса, те је на оку увек лепо и за трговину погодније. Но ако би поцрнило, знак је, да је дуже времена покошено у сноповима на трајној киши лежало; зато га треба што пре у стогове (камаре) сложити, па што пре и овршити. Обичан овас губи од своје унутарње вредности кад много поцрни, док озими овас не губи ништа, јер му кошуљица, као што је напоменуто, није тако осетљива.

По хемијској свом саставу, зрно озимог овса има у себи, међу осталим састојцима:

14,3% воде
2,7% пепела

12,5% беланчевине

6,5% масти

61,0% безазотних састојака, из чега

се види, како је зрно озимог овса пуно хране и да у себи има више безазотних делова од зрна обичног овса.

Слика 50.

За један хектар треба, кад се омашке („на сачму“) сеје 110—120 килограма семена, а кад се сеје машином на арсте, онда треба 90—120 килограма, а сеје се у другој половини месеца септембра или најдаље првих дана месеца октобра. Принос у зрну може бити, у добрим приликама до 4000 килограма по хектару, а сламе може дати до 4500 килограма; разуме се, да множина приноса

може бити и много мања, ако су прилике неповољне, али је у сваком случају издашнији од пролетњег ова.

У Србији се — у колико је мени познато — сеје на имању „Јованићево“ код Београда.

Др Радић.

Уништавање јаја лептира *Oenaria dispar* да се воћке од његових гусеница сачувају у идучој години.

Према извештајима држ. економа гусенице тог лептира није ове године никако било само у окр. ујичком, и у срезовима пољаничком и масуричком. У незнатном броју она се појавила у окр. пиротском, чачанском без среза трнавског, у срезу рајевском, јадранском, азбуковачком, поречком, јасеничком (окр. крагујевачки), гужанском, љубишком, таковском, трстеничком, лесковачком, власотиначком, јабланичком, пчињском, и у појединим општинама окр. нишког, среза посавског, колубарског и рамског. У свима осталима окупима, сем топличког одакле још није стигао извештај, односно срезовима, гусеница се појавила у великој мери. по правилу прао на дрвећу у шумама, забранима и поред путова, па је одатле у другој половини маја, пошто их је оголила, прешла у шљиваре и воћнаке, те је лишће и са њих обрстила. Од дрвећа у шуми највише је оштећила цер, раст, граб и букву, па клен, липу, поред путова топола и арбу, а у Кошутњаку и топчидерском воћном расаднику није поштедела ни бели бор, аришевињу и брезу. Од воћака највише су страдале шљиве и јабуке, затим трешње, вишње, кајсије, дуње и крушке.

Због тако велике појаве гусеница наступила је оскудица у храни за њих. Многе су од глади угинуле и не доспевши до савијања у луткицу, па је отуда и излетале лептирова у јуну и јулу било у знатно мањој мери према појави гусеница. Али су ипак гнезда с јајима, налик на труд гљиву, од изведених лептирова у толиком броју остављена по деблу и гранама воћака и дрвећа, по кубуњу, тарабама, колу, па чак и по крововима зграда, да воћака од гусеница прети опасност и идуче године, ако се одатле на време не уклоне, јер само у једном гнезду има на 300—500 јаја.

Гнезда с јајима треба уклонити не само с воћака и оближњих предмета, него и с дрвећа у близини шљивара и воћака, да гусенице одатле, кад им нестане хране, не пређу на воћке. Поскидана гнезда с јајима најсигурније је одмах спалити, што се још може извести у шљиварима и воћњацима, ако их је у мањем броју. Али с дрвећа, нарочито оног с испуцалом кором, приметно је скидати, а још теже покупити гнезда с јајима јер су трошна. Она се

одатле имају до јесени поскидати и растурилити по земљи, да покривена отпалим лишћем пропадну од ветра и ладноће преко зиме. Ако се скидање гнезда и растурање јаја из њих не изврши у означено време, него се одложи чак за пролеће, циљ се промишља јер се ускоро из јаја испиле гусенице и одмах се успуњају на оближњу воћку или дрво.

За скидање гнезда с јајима подесне су се показале метле од крута пруна, сличне брезовим, а натакнуте према потреби на краће и дуже држалнице. Такве метле може сваки да сагради напр. од црног трна што расте поред путова. Оштром, као у четке право сасеченом металом, гнезда се лако шчиште с воћке и дрвета, и у исто време, што је арло важно, јаја се ослобађају вукасте материје којом су у гнезду сплећена и растурају се по земљи. На тај се начин јаја излажу непосредном утицају влаге и хладноће, и у колико тај утицај дуже траје у толико је сигурније да ће јаја пропасти. Због тога треба одмах приступити чишћењу дрвећа, воћака и оближњих предмета, и гнезда с јајима поскидати одатле што пре.

Н. Ракојевић.

ДА-ЛИ СЕ ДИВЉИ КЕСТЕН ЗА НАС КОРИСТАН?

Дивљи кестен донешен је у наше крајеве још пре 300 година, па ипак се не сади у тој мери, колико по својој вредности заслужује. И лепо, стајито дрво, хладовину, и украсно са свога дивнога цвета и плодова са привредног гледишта.

Још се не паће плодови да му сазру и опадну. Често се каже, што не можеш оне лепе, крупне, меснате плодове на нешто да употребиш. У њима, истине, има много више шкроба него у плодовима питомог кестена, али плодове дивљег кестена не могу да једу ни људи, па ни домаћа стока, због премноге горчине, која се у оном шкробу налази. Али би се ови горки кестени могли корисно употребити, кад би се од њих пекао *шширца*. Колико би се милизна килограма кромпира и жита, од ког се данас пече шпирит, могло уштедити и за људску храну употребити, кад би се уместо тога материјала, за печиво шпирита употребио плод дивљег кестена. Али на тај циљ, требало би ово прекрасно дрво у већој мери садити, но што се то данас чини; јер, осим по градовима, слабо ћеш га где још и у ком селу наћи. Напреднији народи саде га и у крај друмова, где путницима дебелу хладовину даје. Па ипак свуд има толико голих и пустих места, која се не могу за другу, питому воћку употребити, а могла би се лепо и корисно дивљим кестеном засадити. Па треба имати у виду још и то, да нема дрвета, које може тако брзо у огромну кругу и густо гране да порасте и да се развије, као што може кестен. Треба имати у виду и то, да дивљи кестен не бира ни земљу, нити тражи особите неге; усади га у мало прекопану земљу, ограда га да га стока не преломи, па си учинио све; ако га у по-

четку, dok boље не урасти, неколико пута добро запијеш, бићеш са успехом сигурнији.

Кад се горчина из ољуштених кестенова искува, може и стока, нарочито свиње, да се њима хране.

Па и само дрво дивљега кестена заслужује пажњу, јер не само да даје добро гориво, него га и дводелно за разне направе могу да употребе. За грађевинске и столарске целих препорукује се у толико више, што га ни дрви, због превелике горчине (штавине) не кваре. Са тога истога разлога може у резбарству да зајени липово дрво. Изврје и струготина кестеновог дрвета, кад се на обичан начин искува, даје исту онако смеђу боју, као што је добијемо од храстових шишарака. У кори има 10 до 40% штавине, која се употребљава код израђивања — штављења — сирових животињских кожа. Енглески коњар *Смиа*, почео је још 1815. године да штави боље, финансије које само кором дивљега кестена. Не само кора, него и зелене чажуре у којима се плодови налазе, у којима много штавине има, могле би се корисно употребити. Хемичар *Шерер* доказао је, да у тим чажурама има три пута више штавине, него у храстовој кори; па једно само средње дрво, кад добро роди, може да да велику количину тих чажура, а камо-ли где има више дрвета. — Лишће може да се врло добро употребити за простирку у стајама, а још важније може да се употребити за бојење. Зелено убрано и брзо осушено лишће, даје лепу, дуготрајну боју, која може да се упореди с оном, која се добива од жутога катанца. Влакно од кестеновог лишћа, оне танке жилице, употребљују Французи при фабрикацији хартије, да она буде чвршћа.

И сад да пређемо на користи, које можемо непосредно имати од дивљега кестена. У плоду дивљега кестена има 35% шкроба, 17% беланчевине и 13% смоле, поред осталих састојака, који се у њему налазе. Из овога се види, колико хранива има у плоду дивљега кестена. Људи га не могу јести због велике горчине и опорине, и због многог штавине, која се у кестену налази, али су хемичари пронашли, како се и ова горчина може из кестена извадити, да се плод дивљега кестена може за сточну храну употребити. Но како вађење оне горчине захтева нарочиту спрему и средства, која обичан пољопривредник имати не може, с тога ћемо да напоменемо само онај начин, на који би и обичан пољопривредник могао кестенов плод употребити, а за који нису потребне никакве особите спреме. Коњи, овце и свиње, врло радо једу куван кестен, кад се на то поступно привикну, а дивљи кестен је за њих врло здрава храна. Разуме се, да се дивљи кестен помешати стоји само као *додашак* другој храни придавати може. Овцама се од тога додатка може обичној храни дати по 500 грама дневно на главу. Додатком дивљега кестена у свакодневну обичну храну, чувамо нашу домаћу стоку од разних болести. Сиљњаним коњима много помаже, кад се с овсом или сечком, помеша осушен и у прах стучен, или самлевен дивљи кестен. Говедца се врло лако навикну на кестен, а код крава музарца не опажа се ни нај-

мање што на млеку од горчине, или другог неког непријатног загаја; а од свиња, храњених дивљим кестеном, маст је чвршћа а месо сочније. Само живина неће дивљи кестен никако да једе.

На послетку ћемо још напоменути и то, да се од дивљега кестена може да подигне и врло лепе жива ограда, и то на овај начин: Зреле кестене, који сами из чажура испадну, треба оставити да се 3—4 недеље просуше. — После тога времена треба их посејати. Ону дуж, којом желимо да подигнемо живу ограду, треба за један ашов дубоко прекопати, па онда по средини направити 10—12 сантиметара дубоку раздизку и у њу положити, 10—15 сантиметара раздалеко, поједине кестенове, па их ситном земљом покрити. С пролећа ће свако зрно понићи и у тој години порасте ће кестенчићи 50—60 сантиметара високо, а следеће године биће већ 120 до 150 сантиметара високи. Треће године, с пролећа, треба ове младе кестенчиће пре што почну да „терају“ међусобно испрекштати и једно с другим повезати, да добију свој правац. За кратко време порастиве овако привезани кестенчићи у густу живу ограду, коју, због своје горчине, неће ни једна стока да брсти. Идућих година треба у само маказам у одмереној висини и ширини одржавати.

P—h.

БЕЛЕШКЕ.

Трешење воћа. — Поред тога, што сауда има црвљивог воћа, има крајева, где су воћњаци преродили и местимично шљиве премануле. Због овога, веома је корисно, да се са сваке воћке отресу плодови: црвљиви, уплупани, и натрули.

Трешење треба извршити што пре, па ово после извесног времена понављати. На овај начин из воћњака ће се уклонити све оно хрљаво воће, које се држи на воћкама на штету осталог рода, јер оно само троши храну а не може дозрети, већ ће после извесног времена само отпасти.

Све оно воће што остане после трешења, много ће се боље развијати и напредовати. Ни најмање не треба се бојати, да ће трешењем опадати и здрав род. Ово зато, што се сигурно знаде, да здрави плодови никад не опадају лако.

Отресено воће треба покулити са земље, па га бацити свињама, или га употребити за какву другу сажу.

После сваког трешења, корисно је пустити пернату живицу по воћњчку, те да покупи и поједе црвље који буду попадали са воћака на земљу или поиспадали из црвљивог и другог поквареног воћа.

P. M. P.

Ноноши против гусеница. — Ове је године било гусенице у толикој мери, да су у неким крајевима тако рећи упроластиле воћњаке па и читаве забране, јер у оскудици листа од воћака, оне су на-

падале где су год какво дрво нашле. Сва средства по закону о уништавању штетних животиња и биљака и о заштитивању корисних животиња, нису била довољна, да се воћке спасу од ове штеточине.

Пошто су гусенице појеле све лишће са воћака и другог дрвећа, оне се обично спуштале на земљу, па ишле даље да себи траже храну.

Привредник један, запазио је, да кокоши врло радо куле и једу по земљи развилеле гусенице, па је у смеру одбране свога воћака, који је био потпуно очишћен од гусеница, купио довољан број пилића и пустио их у свој воћњак, где им је био спремио и заклон за преноћиште. Пилићи се одмах дали на посао, изилазили око воћака и све гусенице, које се приближивале кроз траву воћаку хватали и јели као послатицу. Сем овога, пилићи су истаманили по воћаку и све бубе и црве.

Овим начином, постигнуто је двоје и то прво као најважније, што је воћњак одбрањен од гусеница и очишћен од буба и црва, и друго, што су кокоши исхрањене без хране.

Ово је врло леп науч, који наши привредници треба да употребе, као врло корисно и сигурно средство противу гусеница.

П. М. Р.

ГЛАСНИК.

Интересовање Краља и престолонаследника за привредне установе. — Његово Величанство Краљ Највиши Заштитник нашега друштва са Његовим Вишочанством Краљевимем долазио је у расадник среза сокобањског и обišао сва одељена у расаднику расипујући се за све са особитим интересовањем.

Нов министар народне привреде. — По оставци г. Пашићевог кабинета, са министром народне привреде г. Костом Стојановићем који је указивао Српском Пољопривредном Друштву велику пажњу и показивао сваку предусретљивост, усрдно прихватајући његово предлоге и својски помажући његове смерове, у кабинету г. Велимировићем, прво је до вотирања буџета и трговинског уговора у Народној Скупштини, портфељ министарства народне привреде привремено прихватио као заступник г. Д-р Мих. Поповић министар финансија. При реконструкцији г. Велимировићевог кабинета попуњена су 9 овог мес, сва три привремено заузета министарска портфеља и за министра народне привреде постављен је г. Коста Главинић редован члан Српског Пољопривредног Друштва који је од дана избора свога у чланство друштвено, с великом вољом, вредношћу и разумевањем, као наш изврсан техничар, то као члан управе, то као члан комисије, за коју би био умовљен, учествовао у раду овога друштва и био врло активан и на практици појединих грана, па је с великим успехом конструисао и познату своју поправљену сушницу за сушење шљива, био је и

врло вредан сарадник „Тежака“ толике године и уопште врло је добро упознат како са стањем и приликама које владају у нашем Друштву, тако и са стањем мањексе производње и привреде.

То нам даје права на наду да ће г. Главинић, и као министар народне привреде и као редован члан овога друштва и као добар познавалац наших привредних прилика, уложити исто онолики мар, труд, добру вољу и активност и на унапређењу пољске привреде и њених појединих грана, као и у потпомагању Српског Пољопривредног Друштва, да на започетој организацији својих околних, среских и месних Подружница, може порадити с појачаним силама и са већим средствима, уносећи што више напретка у земљску поизводњу, у рад и шторе нашег земљорадничког реда, чији је први и најглавнији заступник интереса Српско Пољопривредно Друштво мал не пуних 40 година.

Набавка банатске или појешке пшенице за семе. — Сврски одбор округа београдског за овогодшњу буџетску позицију од 4000 динара, намењену набавци за раздвајање привредничка из тог округа редио је да се за ту суму новаца набави банатска пшеница и разда нашим пољопривредницима у замену за нашу асману и у то име обратио се Друштву да ово изврши именовану набавку. Друштво се радо одазвало овом захтеву толико познатом и одлучно је, да и ако има повуда из земље за исто семе произведено оде у земљу, ову набавку изврши у постојбини речене пшенице, где је боље успела и боље одгајена, пошто се она тек има привикнути и прилагодити на наше прилике и пошто се за њу и земља мора много боље обрадити, а и она сама боље неговати и одгајити, те да се одржи у својим признати и добрим особинама.

Дуван у Морави — Успед друготрајне сезоне, која је владала две године у срезу ирваском и алексиначком у доба расаивања дувана, није се могао да расади жељени број струкова дувана, те ће овогодшња берба дувана подбацити према прошлој години у најмању руку са 30%, а то ће бити осетан губитак за произвођаче.

У Морави је произведено и српској Држави предато 1906. год. 371.000. — а у 1917. години 432.000. — килограма дувана у листу. Од прошлог-годишње бербе дувана, произвођачи су имали прихода 570.000. — динара. Килотрам дувана, плаћен је просечно по 130 динара. Према овој листи, одгајивачи дувана у Морави, имаће штете у овој години по овој грани полске привреде окз 200.000 динара.

Због задовољавајуће претшло-годишње цене дувана, ове се године много више привлажио произвођача са знатно већим бројем струкова, али, суш и није дала, да расаде дуван у довољној мери, те ће у место већег прихода од дувана имати штете.

П. М. Р.

Земљорадња у Енглеској оада. — У последња два деценија земљорадња је у Енглеској тако нагло оспала, да износи досадашња штета преко 25 милјуна дин. Око 2¹/₂ и. акра плодне и раније житно посејане земље сада је необрађено и напуштено. Зато расте у Енглеској увоз жита и брашна. Дан данас износ овог увоз гдшњеш 80 милијуна хектолитара. Пре 40 година било је у Енглеској још 12 милијуна земљорадничка, пре 18 година само још 800.000, данас пак има их још много мање. Капитал, радна сила и интелегијенција внамо напуштају земљорадњу и траже себи друге, боље и лакше зараде. Врло је развијено у Енглеској вртларство.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК

VII. седница Управе Српског Пољопривредног Друштва, држане 22. фебруара 1908. године у Београду.

Били су присутни: Председник г. Вучко С. Богдановић и чланови Управе: г. г. Аца Живановић, Александар Миљковић, Милоша Ж. Петровић, Мирко Миљковић, Нинко Јовановић, Стеван Бобић, Светислав Терзић Др. Миливоје Васић, и Велим Н. Стојковић.
Бележко секретар Др Ђ. Радић.

50. Чита се „Предлог за Пословник Српског Пољопривредног Друштва“, и пошто је члан по члан прочитан и редигован. — решено је, да се изнесе Главном Збору на одобрење.

VIII. седница Управе Српског Пољопривредног Друштва, држане 29. фебруара 1908 у Београду.

Били су присутни: председник г. Вучко С. Богдановић, подпредседник г. Аца Живановић, и чланови Управе г. г. Алекса Миљковић, Мирко Миљковић, Милоша Ж. Петровић Борисав Б. Тодоровић, Д-р Миливоје Васић и Душан Криминовић.
Бележко секретар Др Ђ. Радић.

51. Читају се записници V, VI и VII. Седнице. — Примају се.

52. Бира се Ужи Одбор за израду Програма друштвеног рада за ову 1908. годину. — У ову Одбор буду изабрани: Подпредседник г. Аца Живановић и чланови Управе г. г. Јов. Ф. Вишачки и Мирко Миљковић.

53. Приступа се избору уредника „Тешака“ и уредника „Пољопривредног Календара“. — За уредника „Тешака“ буде изабран Председник г. Вучко С. Богдановић, а за уредника „Пољопривредног Календара“ члан Управе г. Александар Миљковић.

54. Постав се реч о томе: да ли и даље да остане у седници од 11 децембра прошле године изабрани Ужи Одбор за набавку свеколиких друштвених потреба — решено: да исти Одбор и даље остане и ради по одобреном Програму, и овлашћује, које је добио од Управног Одбора у седници од 11. јануара о. г.

55. Износи се на решавање Одлука Главног Збора: да се преко господина Министра Народне Привреде тражи од државе злата годишња помоћ, а у вези с тим, да се од господина Министра тражи и извешта сума новала, која ће служити као фонд за набавку справа и др. — Решено: да се господин Министар по тема предметна писмено умоли и да ту представку у име Друштва нарочита изасланици господину Министру предаду, а као изасланици се одређују Председник г. Вучко С. Богдановић, чланови Управе г. г. Јов. Ф. Вишачки и Борисав Б. Тодоровић, са секретаром г. Др Ђ. Радићем.

56. Ставља се на решавање питање о новчаној помоћи, која ће се сваке године дати појединим Окружним Подружњинама. — Решено: да се за ову годину изда на име помоћи,

по 1000 динара

Подружњинама: крушевачкој и нишкој;

по 800 динара

Подружњинама: Ваљевској, пиротској и ужичкој;

по 600 динара

Подружњинама: крајинској и тимочкој;

по 500 динара

Подружњинама: корњачкој, подринској и рудничкој, с тим, да се претходно позову, да извешта Друштво: на које циљеве

наме, а према својим програмима, мисле да употребе ову новчану помоћ коју им Друштво даје, а при крају године да поднесу тачан извештај о томе, на што су ту помоћ фактично употребиле?

У овај распоред ниш ушла Подружнице: крагујевачка, врањска и топличка с тога, што ове Подружнице ни на нарочити позив Друштва нису поднеле извештај о својој раду у прошлој години, ни своје програме рада за 1908. годину, о чему да се извешта.

Што се пак кредита по отвореном рачуну тиче, Подружњинама ће се дати кредит до суме одређене им помоћи с тромесечним обрачунавањем, а за веће кредите, обраћаће се нарочитим предатакима друштвеној Управи.

57. Износи се на решавање молбе Подружнице: нишке, подринске, ваљевске, ужичке, рудничке и корњачке, које траже да их Друштво изврши помоћне да могу приредити изложбе, које су у својим програмима рада за ову годину предвиделе — С обзиром на то, што и Друштво намерава да приреди у овој години 2—3 специјалне изложбе, а сума на то одређена буџетом незначна је, — то се на име помоћи за приредивање изложба одређује:

Подружница подринској 1000 динара

• рудничкој 1200 •

• корњачкој 500 •

под условом, да се одобрене суме помоћи имају употребити искључиво само на награде и то у спреману.

Подружњинама ваљевској и ужичкој пак, које су и прошле године у прилози друштвено приређивали изложбе, Друштво није у могућности да их и ове године на тај циљ потпомогне, тим мање, што не налази за унесео ни циљу сходно, да се у појединим окружним, а према нашим приликама, две године узаостале приређују изложбе.

И нишкој Подружници Друштво не може потпоћи у циљу приредивања изложбе.

58. Износи се на решавање молба Друштва за улепшавање веројичне Рајчице, да му и Друштво за остварање једне путрије притече у помоћ. — Решено: да се понуто Друштво извести, да ће му Српско Пољопривредно Друштво на понути циљ уступити справа и алатке, које у послатом списку изводи, по цени коштања, а књиге са 30% попустом.

59. Чита се изјава г. Велим Н. Стојковића, да се не прима избора за чланови друштвене Управе. — Прима се к' знању.

IX. седница Управе Српског Пољопривредног Друштва држане 11. мајна 1908 г. у Београду.

Били су присутни: Председник г. Вучко С. Богдановић, подпредседник г. Аца Живановић и чланови Управе г. г. Борисав Тодоровић, Мирко Миљковић, Јов. Ф. Вишачки, Алекса Миљковић, Милоша Ж. Петровић, и Јосиф Марковић.
Бележко секретар др Ђ. Радић

60. Чита се Записник VIII. седнице. — Прима се.

61. Председник извештава Управу, да је са члановима Управе г. г. Борисавом Тодоровићем и Јов. Ф. Вишачком и секретаром г. Др Ђ. Радићем био код госп. Министра Народне Привреде и према одлуци Главног Збора предао молбу за повишење годишње помоћи и за извесну суму новала, којом би се могло основати фонд за набавку справа и др, којом је приликом господин Министар изјавио, да радо прима на себе да по молби друштвеној учини онолико, колико год буде могао учинити према буџетској могућности. — Прима се к' повољном знању.

62. Износи се на дискусију „Програм рада друштвеног за ову годину“, који је израдио одређени Ужи Одбор. — Израђен програм се у начелу прима и прелази на посебно читање појединих тачака. При читању су поједине тачке од чланова Ужг одбора објашњаване. По свршеном читању решено је: да се за извршења 1. тачке позове Извршни Одбор, који је раније још изабрао, у седници да начелно о свему реши што је за приредивање „Опште Земалске Пољопривредне

Изложбе потребно и да се овласти, да у том циљу може позвати и друге корпорације и узети за детаљну разраду нарочите референте, чији би се рад могао и хонорисати.

Тач. 2. примљена је без измене.

Тач. 3. да се дода: да поред паломбе грођа буде и изложба вина, ракије и виноградских и подумарских справа. Да се за време тих изложба приреди и стручна предавања из *Виноградарства, Пчеларства и Рибарства*.

Из *Виноградарства* да се третирају таче: о садашњем стању америчких полова које су код нас употребљавале за обнављање „винограда“ и „о шкљоци вина“.

Из *Пчеларства*: „Важност и користи од пчеларства и мере за унапређење истог“.

Из *Рибарства*: „Важност и користи од природног и вештачког рибарства и мере за унапређење истог“.

За извршење ове тачке Програма изабран је Ужи Одбор у који су ушли: г. г. Др Мих. Петровић професор Универзитета, Ада Живановић Подпредседник Друштва и Велимир Н. Стојковић писар Министарства Нар. Привреде.

Тач. 4. предвиђен Конгрес да се одржи о овогодшњој Служи и на њему третирају питања из ратарства и сточарства, а таче да одреде тачичне Секције, које ће уједно изабрати за то и референте.

Тач. 5, 6 и 7. примљене су без измене, а Програм да се у „Тешану“ штампа.

63. Износи се на решавање молба рудничке Подружнице, да јој Друштво бесплатно уступи језу ливадску дрљачу. — Решено: да се Подружници дрљача омак пошље, али вредност њена да се стави Подружници на рачун одребене јој помоћи за ову годину.

64. Читају се извештаји: Општине белопоточке и државних економи срезу жупског, бљаског и прекупачког о поручењу, а до сада непродатом семену. — Решено: да се Општини белопоточној пише, да непродато семе одмах врати, а поминути економи да се позову и умале, да покушају, да семе у половини цене проваду, па ако и то не би могла да учине, онда да предложе лица из поверених им срезова, која би заслуживала, да им се семе уступи бесплатно.

65. Благајник референте о стању друштвене благајне за месеце. Јануар и фебруар о. г. — Прина се к' знању и одобрава.

66. Износи се на решавање молба Д-р Милетија С. Васића, да му Друштво откупи 200 комада књига „Тара Планина.“ — Решено да се према поднаведеном мишљењу књижевног референта откупи 200 комада поминути књиги са 30 од сто попуста од нормалне цене.

67. Износи се на решавање молба Павла С. Петковића, да му Друштво откупи 200—300 комада књижиде: „Јагоди-чasto воће.“ — Решено: да се и од ове књижице по мишљењу референта откупи 200 комада са 30 од сто попуста.

ОГЛАСИ

СРПСКОЈ ФАБРИЦИ СТАКЛА У ПАРАЋИНУ потребно је 500.000 кг. ражана сламе. *Слама мора бити само ражана, негађена и машином невршена већ руком шрсена.*

Пријем у друштвеној фабрици у Параћину. Примаће се и мање количине као: кола селјачка и одмах исплаћивање се. Плаћа се са један динар више од 100 кг. од пијачне цене обичне сламе.

Српска
фабрика стакла

Семе луцерке, маљаве (*Vicia villosa*) и зимске граорнице, слачице, рене угарњаче, зимског сточног грашка, присцело је за јесењу сетву. Луцерка 1 кг. 2-30 динара. Српско Пољопривредно Друштво.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит—врсте једног ступца по 10 пара динар; од осталих крупних писмена по 15 пара од врсте и од тупца.

Већим огласима: *Цела страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *а четврт стране* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четврт стране* 2.50 динара (2.50 круне).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 34 броја „Тешана“: Чланци: — Воћари окривајуће воћке. — Оскудица у сточној храни — Осина орас, — Уништавање јаја лептира *Светог* дивра да се воље од његових гусеница сачувају у идућој години. — Да ли је дивљи кестен за нас користан. — Белашке — Гласник — Друштвени и подружнички послови. — Огласи.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНПУТ

ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУЉУ СЕ

Српском Пољопривредном
Друштву
у БЕОГРАДУ

ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

На основу најновијег решења од априла 1899 год. No. 204 претписку друштвеног носе пошта бесплатно

ЦЕНА ОГЛАСИМА ИЗЛОЖЕНА
ЈЕ НА ПОСЛЕДЊОЈ СТРАНИ.

ПОД НАЈВИШЊОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

на годину 6 дина, на пола године 3 дина. Чланови помагачи, чланови списа друштвама поздравља, осм. шкоче, вјерни стај. газде, љаци, мајстори, земљорадничке задруге и чувари шума добијају лист у пола цене, ако положе претплату унапред за целу годину.

У АН СРБИЈЕ

на год. 8 дина, или 4 фор. аустр. вр. по срп. пољопр. удружења и њихови чланови као и српске земљорадничке задруге и читавица, газде, мајстори и занатлије добијају лист за 5 динара или 3 фор. аустр. врели, кад унапред положе претплату и кад се претплате код свог удружења преко кога ће им се лист слаати.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

За Српско Пољопривредно Друштво Власник
Породици Вучно С. Богдановић

Одговорни Уредник
Вучно С. Богдановић

БРОЈ 35.

НЕДЕЉА 31. АВГУСТА 1908. ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX.

ПОВЕРЕНИЦИМА И ПРЕПЛАТНИЦИМА ТЕЖАКА.

Многи наши повереници нису још покушали претплату за ову годину, нити су нам претплатници исту положили. С тога се овим опомињу и моле, да то што пре учине, јер им је сада и време најподесније, и прикупљени новац пошаљу Срп. Пољопр. Друштву, пошто је издавање листа скоччано са знатним трошковима.

Уредништво „Тежак“.

КАКВО СЕМЕ ТАКАВ РОД.

За успевање усева први је основни услов, да постоје у довољној мери заступљени сви они чиниоци од којих пораст њихов зависи, па било да ти чиниоци од природе долазе, или да их пољопривредник радом својим треба да створи. Други главни услов то је, да је семе од усева који се засејава такво, да је подобно да се користи земљином плодношћу, да хранљиве материје може у се примити и прерадити у корисне производе: да има *Шахву моћ*, да је у стању дати високе жетвене приносе,

другим речима да се *одликује* *шме што ће добро родити*. Први услов испуњава се мерама око добре обраде земље и љубрењем, а други зависи од квалитета и доброту семена. *И највећи напори око ваљане обраде земље не могу ништа вајдити, ако није семе одабрано и одлично*, или ако нам неће све бити залууд, а оно се неће таквим семе-ном постићи најбољи успеси који би се иначе постигли могли.

Вредност доброг семена за сејање оснива се на двама околностима. Прво подобношћу семена, да кад никне што боље успева и расте, да на њени одржава густ склоп и друго, да припада таквој врсти или сорти која је у стању да на њу утрошени рад и труд изкнадно сразмерно великим приносима. Као год што су разне расе стоке мање или више подобне, да боље или горе искористишују, па тиме и плаћају на њих утрошену храну тако и разне сорте једне исте врсте семена боље или горе плаћају на њих утрошену „храну“ — труд и негу. И као год што се у сточарству сточарењем постиже велики принос, брижљивом негом, добром храном, смисленим одбирањем залатних грла и нарочито набавком и увођењем нових изврских раса које су се на другој страни показале својим високим привредним подобностима, *исто се тако може знатно повећати чиста принос од земљорада одгајањем или набавком бољега семена изврских и приносљивих сората.*

Колико отскаче под истим околностима глејен усева од разних семена најбоље показују огледи француза Милона, где су дале нарочито одгајене сорте, спрам обичних домаћих сората оваке разлике у жетвеном приносу (родности):

Код озиме пшенице	18—37	хектолит.	по	хектару
• ова	42—87	•	•	•
• јаре ражи	16—32	•	•	•

То је најбољи пример да *успех земљорада врло много зависи од свесног и смисленог избора семена за сејање*, да је истинита пословица: „како семе онакав и род“.

Доброта и каквоћа семена, сем обележаја који показују, да је оно од праве сорте или одлике, зависи још и од неких спољних и унутрашњих особина његових.

За доброту семена меридавна је тежина и крупноћа; облик, боја, сјајност и здравствено стање (одржаност његова); затим клијавост и чистоћа од страних примеса, нарочито од коровског семена и од клица неких штеточина који га тамане као усева у његову порасту.

Доброта и каквоћа семена дакле сем његових спољних и унутрашњих особина, које су одлике његове сорте или врсте, у највећој мери зависи од *нашег припремања семена за сетву*.

Што се тиче наше оцене, да ли је једно семе што се сорте тиче *право*, да ли одговара сорти и особинама које јој се приписују и које је високо исуочи... ту се готово морамо више ослонити на поверење и на глас онога од кога семе набављамо, но што смо у стању ми сами семе: распознати и разликовати. Шта више често је и најичинијем и најискуснијем пољопривреднику тешко распознати семе исте или сличне врсте. На пр. код семена детелинског, по боји и облику човек ипак вишач може лако распознати од семена луцерке или црвене детелине, — семена осталих подређених и јевтинијих детелинских врста. Већ је теже распознати семена ливадских трава, нарочито она ситнија. А најтеже чак и најичинијем распознати семена литоних крсташа т. зв. купусних родова (Brassica), од семена купусног разликовати семе релице, сурепнице, келерабе и т. д.

Распознати пак поједине сорте на пр. пробштајску од пирнајске ражи, јечам империјал од јечма шавалије, семе француске шећерне репе од саксонске и шлеске... *до семена* самом, спада у приличне немогућности. А црвену детелину европску од америчке и стручњаци — испитивачи семена могу распознати само по извесном коровском семени које се у америчкој детелини налази. Исто тако руски лан, по нарочитом коровском семени, добија уверење о свом правом пореклу.

Због тога дакле *шито је врло тешко или и немогуће адекватно семени ушардити* и што се земљорадник при набавци семена мора ослањати на чистоту и поверење и препоручује се нашим земљорадницима, да сво потребно исемење набављају само од Српског Пољопривредног Друштва које се брине о томе, да земљорадници добију најбоље, најодробније и најичије семе. Боље је свакоме за семе платити по килограму и скупле коју пару, па добити добар и приносан усева од Друштва, но штетити и куповати јевтиније семе од које кога, пошто је такво семе најскупле, кад му несавесни или неумешни продајци рђаво и слабо приносно семе подвале.

Употребну вредност семена опредељују његовом чистотом и клијавошћу... али тиме се не добија

уверење и о потоњем порасту усева и о приносности (родности) његовој.

Чистоћа семена. — Никад ни једно семе није толико чисто, да нема мање или више туђих примеса које смањују вредност његову. То смањивање вредности семена зависи од количине и од природе ових страних примеса.

Прво губи се на мери што више има ма каквих примеса у једном семени, јер све то што није ни зашта, терети меру на рачун правог семена. Али много веће смањивање вредности семена може проистаћи из природе тих примеса, ако су оне такве, да непосредно штете пораст усева.

Примесе су: разна нечистоћа неорганског или органског порекла и коровског семе.

Неорганске примесе: песак, земља или прашина, нарочито што ситнија зрна, тим мање приметна, само потежавају меру. И ако су подвала, штете нас само колико ненужан домерак.

Органске примесе у жити и трињама, мање или више плевница и кошуљика, код осталих семена: петелке, листићи, плодни омотачи и т. д. Али оцинци су много већа штета — домерак који каквоћу семена терети. То је нездорело, па стога неклијаво семе, штуро, уплакан, повређена зрна и т. д.

Али друга врста нечистоће много теже пада, па може бити и много опаснија, шо је све коровско семе.

У коровско семе, с малим изузетком, морамо рачунати и помешано семе сваке друге врсте усева. Као нечистоћа мора се сматрати кад у семени луцерке или црвене детелине налазимо помешано семе жуте (Medicago lupulina) и медљикаве (Melilotus alba) детелине. Јер вредност тог семена није рачна семени луцерке и црвене детелине, а оне и не успевају под истим условима пораста. Семенарски трговаци баш навлаш мешају та семена као много јевтинија и која невични људи тешко распознају, да се користе и да купцу подвале. Нарочито онима који се трабе да код трговаца и бакала узму по јевтинију цену семе од детелине, а бегају од Пољопривредног Друштва, то се врло често дешавало.

Остало коровско семе прена врсту његове штетности има се разло ценити. Сав коров опште, он усева отима воду и храну, или га засењава и гуши, одузимајући му на њиви место. Једни одузимају усева место: чкаљине, боце, бовкице. Узга саму земљу припијена розетна, надкореног лишћа у бовкице, заузима 15 см. чкаљена 20 см. површине. Ако од првог корова у 1 кг. црвене детелине има 10.000, а од другог 6000 зрна, у стању је корова да се распрти и да детелина на њиви отме доловину простора.

Много горе чине, вијугалите корови: у жити напр. полонац или спатковина (Convolvulus arvensis) и дреслин (Polygonum convolvulus), у детелинама и лану разне врсте вилине косице које су још и наметнице т. ј. уврте се у ткање усева па га сишу и тако тамане.

А семе отровних корова може бити још и опасно по живот и здравље чељади и стоке. У жити укућо, чија љуска не само да боји брашно мрсо,

него još zbog jednog otrova (gitačina) daje lubu žut, paleži ukus a u većoj količini može da izazove nesvestište i gađenje. Nisu retka trovanja stoke, za čiju je hranu upotrebljavano ržavo žito promišano s kukoljaš. Ržavi sitni kiseljak (Russek acetosella) u velikoj količini na deteliništima, kao i mnoge mlaznice, opake su po stoku.

Čistoća semena izražava se u procentima i ona se određuje, kad se iz premerenog semena istrebi sva najistošća, pa utvrdi razlika novim premeravaњem.

Klijavost semena. Poznavaјu klijavost semena od najveće je važnosti ne samo za ocenu његове вредности i цене, no i za tачан прорачун количине потребне за сејдбу. Јасно је за свакога, да од једног семена у коме је 60% само за клијање способно, потребнемо за сејање једну четвртину семена више, no од оног које клија са 80%. И код свежег жита потребно је уверити се о клијавости семена, јер нарочито при вршању с машинама вршалаца има доста озлеђених зрна. У погледу клијавости, морамо опробати и пшеницу и јечам мочене због предохране од сњети, јер и моченом се извесном броју зрна одузима снага клијавости.

За ocenu клијавости по спољнем изгледу служимо се оценом свежине нарочито сјајности и боје, пресеком клице и ... најоузоданије, пробом клијања. Свежиња или спољни изглед за ocenu клијавости меридавни су код семена код којих спољна љуска има боју која се мења стајањем или спољним утицајима, нарочито влагом. Тако код детелинског семена, боја најјасније показује свежињу, јер тамнија боја но обично и црвенкасто — мрке обојена зрна, или су стара или од влаге страдала.

Код жита боја је мање меридавна за ocenu клијавости. Ту пресек клице може дати податке за ocenu и он је уместан онде где се нема времена за пробу клијавости. Пресек клице врши се оштрим сечивом посред клице дуж, па се пресек и боја његова лупом (стаклом за увеличавање) посматра. Здраво, за развиће способно зрно је увек жуто, жуто као асоса са слабијим пресијавањем у зелено. Горњи крај листне клице је отвореније боје но поједине жилице коренове у клијавцу. Прљаво жуто, бледо жуто, плаваксто, сиво, знак су слабења моћи клијавости, а мрке или црвенкасто — мрке клице нису способне за развиће.

У већини случајева не може се без дробе клијавости. Најпростије је пробати у артији за упијање пресвијемој на — три — четири ката и овлаженој, на коју се изброји речимо 100 зрна, па се опет препокрије таквом артијом и према броју клијалих зрна, после неколико дана, одређује процент клијавости.

Темпача и крупиноћа. — Истина развиће усева по величини и родности, те према томе и количина производа или приноса, већим делом зависи од спољних утицаја који за време пораста утичу на пораст усева; од времена и од земље и чиниоца производње зависних од њих као и од хранива; али други један доста велики део мора се садржати већ у каквојој самјој семена, у клици усева морају већ постојати

услови и подобности за развијање истога: они постоје већ у клици и у маси нагомилане хране, у семени за развиће. Тежина и крупноћа семена су израз те скривене и притајене моћи семена.

Да је теже и крупније семе и боље за сетву, то већ сваки зна и оплет се против тога основног знања у праксици непрестано греши. Сваки се радо полакоми већим ценом, да најбоље зрно прода. Многи мисле, да је свеједно, узети за сетву са гомили, онако како је родило. Заборавља се, да је права истина изрека: Какво семе онакав и род.

Прво и прво призната је ствар, да је семе само по себи већ у приличној мери, у маломе, у свима њеним деловима скоро потпуно развијена нова биљчица. Клица или зачетак већ је биљчица која ће се утолико боље развити и већа израсти, што је семе — зрно крупније и теже, то ће рећи, што у себи више и боље хране за клицу садржи. Очигледна је ствар, да што се из клице крупнија и снажнија биљчица „роди“, проклија и у спољне услове за пораст усева појави, што клијавац дуже и снажније жила у земљу пусти, а на површину лишће избје, да из земље и ваздуха храну црпу, то ће та биљчица тим боље напредовати и убрзо ће надкрити све остале слабије истога рода, па ће се чак и корову отргнути.

Па и на даље таква снажнија биљчица, постада из тежега семена, трајно боље напредује, но остале слабије. И на крају крајева тај раностас и снажнији пораст таквих биљчица, њихко јаче отупирање или боље рећи измишање и корову и штећинама, укупно доприноси добијању веће масе и више рода.

Све то важи не само за жито, но и за све остале усеве, па и за пиљне биљке и траве.

Стога за сејдбу ваља нарочито одабирати што теже, дакле махом у исто доба и што крупније (то ће рећи што развијеније) семе.

Остали спољни знаци за каквоћу семена. — О њима се нема још много - што-шта рећи, поред већ казаног.

Облик зрна је меридаван како по чистоћу сорте, тако и по развиће самога семена. Са свим други облик показује просечно добро развијено зрно и ма због чега изрођено, или у развићу ометено и закржљало зрно. Преко просечног облика зрна има увек извесна мера најбоље и најлепше развијених, да тако речем савршених зрна.

Код сваког семена могу се разликовати ова четири обележја облика:

одбир (одлично развијено зрно),
просечно (или нормално развијено зрно)
уланак (слабо развијено зрно) и
штурак (или очинак (ненормално развијено или закржљало зрно).

Боја виделисмо да је често једнак спољни знак, који у много случајева даје основца за ocenu унутрашње каквоће семена, нарочито о стојању семена, степеној зрелости, озледама од спољних утицаја.

Код голих из плеве или кошуљаче овејаних зрна на пр. од многих усева лептирница, нарочито код разних детелина, виделисмо како се са дужици ста-

јањем или лежањем боја мења и прелази у мрку или црвенкасто-мрку. Па исте појаве наступају и утицајем влаге, било при жевењу, било при чувању семена у влажним оставама. Зрна црвене детелине треба да су затворено-љубичаста с жутим вршком или чисто жута, од беле детелине чисто као сумпор жута с примесом јасно-мркастих кадивастих (као чоколада), али не и црвенкасто-мрких зрна. Добро семе од шведске детелине има равномерно затворено-зелену, од руменике отворено жути боју. Семе луцерке најбоље је што отвореније жуте боје, а од рањавке на горњем крају затворено зелено, доле беличасто-зелено, но не црвенкасто.

Боја жиња голог зрна — пшеница, раж — мање долази од боје љуске, већ од слоја лепка који је под љуском, те и од дебљине и прозрачности спољне љуске. Црнкасти маљави врхови — знак снети, а кад су зрна избледела и сувише, знак да су патила од кише или од влаге. Иначе је боја разних тонова, од најотвореније избледело-жуте до затворено жуте и црвенкасте боје, тако да је та разноликост ових крајњих тонова условљена особинама зрна код пшенице, које се означава „брашњава“ и „стакласто“ (као јинђува) и одговара некоти или дврдош зрна. Брашњава зрна су тмело а отвореније обојена и непровидна су. Стакласта пак затворенија су боје, сјајна и прозрачна.

Може се рећи уопште што отворенија боја, тим финије и беље брашно.

Код ражи отвореније боје сиво-жута и сивкаста заслужују првенство, справ затвореније зелено-сиве, сиво-мрке и мрке боје.

Јечам је уколико бољи што је отвореније боје, према томе заслужују првенство равномерно бело-жути и јечмови сламно-жуте отворене боје. Мање су добре боје на сумпор или златали жуто, а још мање јечмови боје затворено жуте сламе. Знак страдања од влаге у јечмову (и кад се не осећа плесан) то је боја која прелива у сивкасто, а и затвореније (мрке) боје вршици у зрна.

Уопште може се рећи, што боја семена више одговара природној боји неког семена, уколико све боље.

Извесан сјај такође прати боју свежег, непрестојалог семена. Кад сјај недостаје знак је, да је семе или дуго стајало или оштећено влагом. Нарочито код детелинског семена радо се гледа на леп спољни сјај. Изузетак чини семе луцерке које има више тмолу боју. Вештачки дају семени сјај посепајући с неколико капи уља лопату при превртању семена. Али се превара лако да познати. Често мирисом на ужежено а и под руком, што је такво семе мање више мељаво и лепљиво.

Мирис и задах киселог, нарочито на плесан знак су семена кислог или у влази чуваног и он се отклања помоћу дрваеног угља којим се при чувању, нарочито ситног баштенског семена, предохранује кварење и буђање његово.

И берба шљива спада у један веома важан посао. Време брања шљива од пресуднога је значаја за сушење. У колико су шљиве зрелије, у толико ће више имати шећера у себи. А у колико шљиве буду имале више шећера, у толико ће бити слађе и укусније. Количином шећера, шљиве се баш и одликују од другог воћа, јер оне овог воћног шећера — еба увек да имају више, но што га имају крушке и друго воће. Због овога, на време брања шљива, треба обратити озбиљну пажњу, па ову отпочети онда, кад ће шљиве најбоље наградити труд пољопривредника.

Ако се берба шљива обави кад и како ваља, онда ћемо имати двојаке користи и то прво у томе, што ћемо сачувати своје шљиваре, те да нам и идуче године रहे, и друго, што ћемо од обраних шљива већу корист имати; ово зато, што ћемо их лакше и боље уновчити, а то је оно за чим сваки тежи.

Једно због овога, а друго и с тога, што шљива ове године нема свуда, јер су у неким крајевима пропале од гусеница, у изгледу је, да ће бити јача тражња српских шљива за извоз, па баш зато, треба да се постарамо, да овогодшња берба шљива буде боља од ранијих како у погледу квалитета тако и чистотом, те како би српске шљиве могле да издрже утакмицу на светским трговима са страним шљивама.

Да би се могло све напред побробојано да постигне, треба се у главном придржавати ових правила:

1. Бербу шљива не отпочињати све докле, докле шљиве не буду потпуно зреле, а ово се познаје по томе, што су посуте лепим пепелком, што имају лепу боју, што су веома слатке и пријатне за јело, и што се лако одвајају од петелке кад се беру или тресу. Овога ради, ваља ухватити коју грану, па је трести, и ако већина плодова остане на грани знак је, да шљиве још нису стасале за бербу; јер се знаде, да само зреле шљиве при тресењу опадају;

2. Бербу вршити искључиво само по лепом времену, јер, ако је ово кишовито, онда ће се обране шљиве искаљати, уплатити разном нечистоћом, па брзо иструнути а нарочито оне, које су у гомилама. А све ово, ако се пре сушења не би отклонило, утицало би јако на укус шљива, па свакојако и на саму цену шљива;

3. Бербу вршити једино брањем руком и тресењем, за коју сврху треба имати довољно дугачке стубе, и доста кука већих и мањих. Стубе намештати између грана, којом приликом лазити, да се гране не ломе. Са стуба а помоћу кука прихватити танке и дугачке границе па род обрати, а оно што се не може руком дохватити, отрести. Ако се не може све отрести, знак је, да шљиве још нису потпуно зреле, због чега их ваља оставити на воћци, па их доцније отрести и употребити. Тресењем се много мање ломе родне границе, те стога ће шљиве идуче године виша родити, но што би родиле, да су им границе омањене с родом, као што то обично бива код већине наших пољопривредника.

Берба шљива, млађењем моткама, преживео је начин и по све штетан по народ, па зато га треба и напустити.

4. Шљиве пре сушења добро опрати у хладној води, те на тај начин отклонити сва она страна тела која се залепила за плод, па их лепо пребрати и на страну одвојити све оно што су: црпљиве, ситне, напукле и пригњечене, ради друге употребе, а само здраве и крупне шљиве метути одвојено од осталих на лесе, какве понавe, прострто сено или сламу да се провену, па их тек по том носити у сушнице.

Одабирње шљива може да се врши и приликом купљења, тако, прво могу да се скупе шљиве за сушење а за тим остале за другу потребу; или, једни раденици да купе одбир за сушницу а други шкарт; и

5. Држати се тачно правила прописаног за сушење шљива, јер ће се само на тај начин моћи да добије и очува онај велики проценат шећера, којим се наше српске шљиве одликују.

Пав. М. Радосављевић

Руменика или Инкарнатска детелина *Trifolium incarnatum*

Разликује се од осталих детелина својом ваљастом цветном круном, алевим цветовима, а у понекад случајима она прелива наизменице у боју меса са беличастом, као и тиме што има усправне стабљике и обрнуто јајасто маљаво лишће.

Црвене сорте, а нарочито алевз, — од којих има једна рана — издржљивије су на мразу и зато се она обично и сеју.

Она не пушта дубоко корен и ако је он горе доста дебео, подмлађује се брзо и у главном се по ораници шири. Усев се брзо развија. На меснатом врату кореновом пунољци се на повољном времену брзо развијају и брзо изишћују у 40—45 см високе, јако олиставе стабљике. Цветња, ако је у јесен посејана, наступа половином маја или почетком јуна, семе успева крајем јуна. Посејана у пролеће, цвeта у другој половини јуна, а семе зре крајем августа. Семе крупно, дебео до 3 мм, јајасто-округло, црвенкасто или мрко-црвене боје, али с једног краја није зеленкасто као у рањавке.

Где успева поза, где зима није увек сурова и не наступају редовно опаки позни мразеви, ту је за ову детелину годесно, јер је зими осетљива од голмразине. Исто тако јако јој омета пораст, трајна суша у јесен као и с пролећа.

Најподеснија је за руменику земља блага и лапораста песковита иловача; на тешким мокрим смоницама промрзана, а одвећ песковите земље за њу су посне.

У плодороду, пошто је ова детелина једногoда није увек сигурна, она се или умеће између стрнице и окопавине, или се сматра као угарни усев.

Најподесније је да дође у стрнику за озиме ражи

и идуге године како она крајем маја до половине јуна може већ да земљу остави слободну, може се још посејати и род имати од кукуруза скорозрелца, или посадити репу, расадити дуван и т. д.

Њом се могу подсевати и старија, проређена лущерништа, а може се сејати са сучком или утринцем (20—30 кг.) или иванском ражи, као што се и у озмику исту детелину може с пролећа накнадно усејати оретко кукуруз на сачку.

За ђубрење је благодарна и очува га управо за усев потоњи, а сламастим стајским ђубретом покривена добије заштиту од мрза.

Најбоље сејати руменику у јесен — у августу јер се тако земља боље искористи но с пролећа, јер онда до јесени запрема њиву. Ако се после ражи или пшенице сеје, земља се добро приреди, па се усеје руменика чиста за себе или са нешто репе угарњаче. У овом случају добија се у октобру прилично репе за зиму а детелина остаје да презими за догодине. Најбоље предузети обраду увек после кише. Али пер зиме не би било корисно њоме подсевати какав стрни усев, јер она пре њега стиже за косяду.

При поручбини од непоузданог продавца мора се пре сејања испитати њена клијавост као и код свију детелина подваљују старо и мешано семе. Чистота треба да је 95%, а клијавост 85%.

1 хектол. тежи 73 кг. Од таквог семена на хектар треба 20—25 кг; ако се сеје неочукана т. ј. с меуном, онда треба 46—55 кг. И ако семе није јевтино, ваља увек због суше и мрза гушће сејати.

Најбоље сејати је у јесен у августу на сачку а у пролеће око Благовести, па дрљачом семе плитко прекрити и ако је земља иоле влажна, брзо клија и младе биљке развијају се и брзо убокоре.

Кад цветати почне најбоље је покосити, иначе, нарочито на топлим времену, брзо отварне и сасуши се. За сено као и остале детелине. Ређе се може и попасати у јесен крајем септембра, и у пролеће чим избијати стане.

Ова детелина даје истина хранљиву пићу, али како ја маљава, стока је нерадо хоће да једе и мора се на њу навикати.

У повољном случају накоси се са хектара до 30 тoвара сена.

Добијање семена проста је ствар. Пошто руменика прецвeта чека се докле частне главице и семе не заруде, пажљиво се пожање, па — за мање количине — очука зрело семе, а детелина обеси о наслоне да се суши па да се потом потпуно омлати или оврше. Принос у семену може дотерати од 300—600 кг. уз 20—25 тoвара добре сламе.

БЕЛЕШКЕ.

Сигурно средство противу стеница. — Треба набрати зеленога лишћа од конопље — куделе. Убрано лишће добро истуцати па исцедити сок, који помешати са говеђом жучи. Овом смесом ваља

намазати: кревете, астале, ормане, чивилуке, и сва она места и пукотине, где се стенице легу. Стенице од ове смесе за кратко време све поцркају. Ово је једно од најсигурнијих а уједно и од најевтинијих средстава противу стеница. Довољно је, да се само једанпут намажу ствари, па ће се стенице затрћи.

П. М. Р.

Прање воћа за јело. — Воће се износи на трг махом нечисто и купци га обично такво и употребљавају — једу. Већина потрошача воћа сматра за непотребно, да се воће опере пре употребе за јело, док међутим, ово је врло важно и баш треба pazити да се ово никад не пропусти. Не само да је ружно са естетичне стране изнети на сто прашљиво и умрљано воће, већ је чак и са здравствених обзира ово врло штетно и по све опасно. Ово зато, што се прашином на воћу, прљавиштима нечистих руку при брању, уопште нечистоћом, могу да пренесу клише свију могућих заразних болести. Са ових разлога, никад не треба јести воће, докле се претходно добро не опере у ладној води.

П. М. Р.

Чување свежих шљива за зиму. — За ову сврху треба претходно спремити довољан број сандучића и просејати подоста пепела. Чим шљиве сазру, онда ваља набрати онолику количину потпуно зрелих шљива, колико ће бити доста, да се напуне спрењени сандучићи. При брању, шљиве треба кидати и брати са петељкама и пазити, да се не повреде до слагања у сандучиће. Кад је све спрењено, онда узети један сандучић и на дно метнути слој пепела, па затим, поређати ред шљива, но тако да једна другу не додирује, па ове покрити слојем пепела и почети други ред, ређајући шљиве као и код првог, па тако продужити све докле, докле се сандучић не напуни до врха, а кад и ово буде, онда се сандучић затвори. Овако треба радити са сваким сандучићем, па их по свршеном оставити где на склонило место, где да остану све до употребе. На овај начин спрењене шљиве, могу се очувати и до Младенца.

П. М. Р.

О остављању дрвених патлиџана за зиму. — Патлиџан се радо употребљава лети, па нема спора, да се зими још и радије троши, те се због тога и оставља за зиму на разне начине.

Неки почну да остављају патлиџан за зиму одмах чим почне да зре, што није за препоруку по томе, што први патлиџан има у себи подоста киселине, па се лако и брзо квари, а баш и да се одржи — очува, није тако пријатан за јело.

Најбоље је време, за брање патлиџана за оставу за зиму крајем августа па до друге половине септембра. Патлиџане намањене за оставу, треба брати само такве, који су потпуно зрели, а то су они, што имају затворено-дрвену боју. Напуцале и пререле патлиџане, није вредно остављати, јер се не могу очувати. Бербу патлиџана увек вршити, кад је лепо и суво време и брати их са дршкама. Обране

патлиџане оставити неко време на сунцу, а за тим их спремити за зиму.

У спрењени суд, у који се жели да остави патлиџан, треба на дно метнути слој лишћа винове лозе, па поређати патлиџан један до другог, а поврх овога метнути слој лишћа, па опет ред патлиџана, и тако продужити све докле, докле се суд не напуни но тако да одозго буде слој лишћа.

Пошто се сав патлиџан смести у суд, онда треба у бакар или какав други суд прокључати обичне воде, па у ову бацити толико кухињских соли, колико ће бити довољно да се прилично осећа, да је вода слана. Кад се вода добро олади, онда њоме ваља прелити смештени патлиџан.

По свршеном, одозго метнути даску, па поврх ове ставити какав камен или други какав терет, који ће овлаш притиснути остављени патлиџан за зиму.

Овако спрењени патлиџан оставити где на угодно место и чувати до употребе.

П. М. Р.

Семе од бундева плаћа се као пшеница. —

Поводом објаве, да фирма Волфа Вегендорфа синова у Егенбергу код Граца за прераду уља потребује велике количине семена од бундева, многи наши пољопривредници обратили су се с питањем за цену истог семена и тога ради и Друштво је горњој фирми учинило питање и добило овај одговор:

За покриве своје потребе досада је фирма добављала семе од бундева из Мађарске, Хрватске и Босне, али како из године у годину расте потрошња и потреба у уљу (зејтину), то би и Србија била у стању, да прибавља и продајом семена од бундева створи себи знатан један извор прихода извозом једног производа који је досада или баџан или који је уз осталу бундеву употребљаван на сточну храну, докле би се вађењем и прибављањем семена из бундева продајом за њ постигла далеко већа цена но што се данас плаћа за најбољу каквоћу пшенице.

Ланске године горња фабрика била је у могућности да плаћа семе од бундева, у месту, по круна 22 до 23 за 100 кг, па је вољна да и данас плати нешто кас (готовим новцем) таслим на месту своје фабрике круне 23 — 100 кг, што би у Београду одговарало цени од круна 19 за 100 кг.

Ако би Друштво и његови чланови хтели продавати само таслим Београд, то би фабрика била вољна, да робу овде у Београду прима и да је овде и исплаћује, а кад би се претходно закључила погодба за одређену количину и обезбедио пријем, фабрика би била вољна и калару да да.

Кад бундева сазре онда се поведи семе и на сунцу осуши, па се онда на вејалици овоје, те да се избади из њих земља, каменчићи и остале туђе примес, потом се у џакове напуни и шљиве се у вагонским товарима. Фабрика би и своје сопствене џакове ставила на располагање.

Кад би пољопривредници и сељаци у Србији хтели да прибављају семе од бундева, то фабрика рачуна, да би се 200 вагона могло испоручити, а то

би donelo zemlju prihoda preko kruna 400.000, dokle je dosada Srbija taj proizvod u besceње или u tartaru bacala.

Saopštavajući gornje Srpsko Poljoprivredno Društvo poziva kako svoje Podruжине, tako i članove и ostale prijatelje poljske привреде који imaju dovoljno predumišljаvog duha, да u ovom pogledu obaveste naše poljoprivrednike, да их upute и да се можда прихвате и прибрају семена од бундева, пошто је фирма uz dovoljну обезбеду свог новца вољна и к'пару као и цакве да им стави на raspoloženje.

Сви они могу се и непосредно обраћати фирми Wolf Wettendorfer's Söhne—Eggenberg bei Graz. Или ако им је лакше и поузданије и посредно preko Srpskog Poljoprivrednog Društva.

ГЛАСНИК.

Набавка тријера и секалица за срез Јасенички у округу крагујевачком. Срез Јасенички за ову годину одредио је 600 динара за набавку три тријера и једне секалице, преко Српског Полjoprивредног Друштва које ће се справе на бесплатну употребу дати по реду пријаве земљорадника тога среза, како би могли на тријерима очистити своје житно семе за сетву. Одиста најбољи начин, да се чистотом семена постигне утамањивање корова, да се предохране, нешто да се дечи. «Не се у њиху коро!» прево је правило противу тамањивања корова.

Важност секалица, у овим годинама оскудним са сточним кривом узавој и с'м прост земљораднички над, кад велики «провај» нишу, па купи секалицу!»

Истина, да је то мала помоћ кад се за цео срез набави три тријера и само једна секалица, али за почетак је и то доста, боље ништа него ништа.

Ово је други срез који из својих средстава почиње набављати од своје воље, без принудних мера, најпотребније справе за земљорадника, уједно и најбољи доказ, колико добар пример вреди и како почиње урадити добрим плодом оно што је посевано. Пре две-три године, државна је набавила за срезне расаднике по 1 тријер, а сад већ и поједини срезови унашу потребу, да томе приреку следују и да са своје стране припомогу унашрећу произвођаче свога краја.

Понуде семена пшеничких биљака већ стижу Српском Полjoprивредном Друштву које трожни крајем колчице овог семена, а које досада у већој мери није могло набављати из земље, јер и ако су се многи и бавили производњом овог семена, она је сво трешено у непосредној околнини, а Друштво није могло јаче утицати на развијање и те важне грание производње, са намања довољно средстава за тај циљ. Друштво није било у стању, да одвоји неке знатнију суму за откуп овог семена произведеног у земљи. Јер би морало улагати од својих и онако скромних средстава, сад још онакво по зби се семени и вршљу, готов новца који би тек до година, после неколико месеца могло да унови. Стога би и овде требало, по могућству да му помочу као држави, тако министар и Народна Банка, као и његове подружине. Државна и Народна Банка, да му ставе потребан новац на расположење, да образовале је јединица фонда за набавку семена и подизање производње семена у земљи, па за ширење гајења пшеничких биљака у земљи, по угледу на сумени државне дојачице (помоћ), да може семе од тих усева неколико година раздавати народу по спуштеној цени, бар за 1/4, од цене пошто њага оно стаје. Подружине, ако према смислу организације и његових правила, сва своје набавке буду увек вршиле само посредно, преко Друштва, те да му се да могућност, да у велик набавкама покрие сасе оно

користи које се могу црп-ти од великих заједничких набавка. Сем тога, да би се поставила производња таквог семена у земљи, да се помочу Друштво и Подружине, да могу набавити све потребне апарате за чишћење и прибирање таквог семена које би се морало поварити још и прегледање таквог семенарске станице, те да се произведи здраво, добро и чисто семе, с права краја за земалску потребу, а потом и за извоз у Бугарску и Турску.

Српско Полjoprивредно Друштво, у овом циљу, а и ради стварања фонда за набавку справа и машина, обратило се Министру Народне Привреде, да ваљреду помоћ од 50.000 динара која је и обавила, с Народном Банком је у преговорима да што кориснију употребу његовог Полjoprивредног фонда, докле са појединим фабрикама, ради оснивања комисионог стоваришта, из којег би био позвољитијим условима могле исте справе раздавати нишим земљорадницима.

Комисионо стовариште полjoprивредних справа и машина, код Друштва. Због недовољних средстава досада је Друштво могло држати на свом стоваришту само поједине справе и машине које су потрошна роба: плугосе, тријере и т. д. које је плаћало или готовим новцем, да би могло рачунати на неке позвољитијим производни у интересу наших земљорадника или с кратким роковима плаћања. Тај посао био је стога ограничен на најмању меру, јер се морало рачунати само на набавку најпотребнијег, онага што се брзо употрежити може. С једне стране при неке већој трајности некоег предмета, како се у нас порубионе чине у очи самог дана потребе за неку стару у најбољем јеку сезоне за један потрошни предмет, остало је Друштва без справа и докле су друге по новој порубиони стигле, докле је прошла сезона и порубиони би чешије одустали од набавке докле би Друштво справе остајале до нове сезоне, и у њих уложени новац. С друге стране Друштво није могло држати на свом стоваришту и оне справе и машине које треба уводити у нашу земљорадњу и производњу свију грана а које још нису постале потрошна роба, а које су обично и много скупле. Није их могло имати ни на стоваришту, да их покаже постојањем, нарочито Валица равних школа које ради тога чешије некоје године Друштво походе. Због тога је све године успело у преговорима с неким фабрикама, да оснује комисионо стовариште, под најповољитијим условима плаћања у погледу рокова, те је тако у стању, не само да сваку тражњу на време подмири, већ и да постојањем одмах и оне важније полjoprивредне справе и машине показати може.

Једно је оскудна у подесним просторијама, па да се може засновати и држати перманентна (стална) изложба полjoprивредних справа и машина код Друштва. Нарочито приликом приређивања изложба, кад је и највећа пошта, да се не морају као сада, све те справе и машине, скривати на најограниченији простор, где се онако утрпане људици ни видети не могу.

Но ако Министарство буде у стању одржати обављање, онда ће се моћи и у том погледу мало боље развитију крилима: онда би ова свак друштвено изложба, сама од себе постојала и демонстративно научно изложба полjoprивредних справа и машина, и утицај би Српског Полjoprивредног Друштва био жул и камо већи и знатнији.

Правила за преглед сувих шљавка. Г. Министар Народне привреде под Бр., 7153 од 31 јула о. г. прописало је нове правила за преглед сувих шљавка која су и објављена у броју 176 «Српских Новина» од 6 августа о. г. У изрази овакх правила није имало никаквог учешћа Српско Полjoprивредно Друштво, као стучно тело, а да ли су остали стучни корпорације биле васпостављене није нам познато. Иста је случај и са раније прописаним и објављеним правилима о прегледу хране.

Игнелда да би требало прописати и правила о брању и прегледу сировог воља за трговину, јер су овај године, поред свију ошмова и забрана издељних чиниоца, сироме шљавке стазале и адово рано и незреле у Немачку, где је таква небрежљивост и несавесност појединца изазвала одмах у почетку шљаварске сезоне силне жалбе и силно обаране цене

српској шљиви, што ће штетно утицати донекле и на трговину са сувим шљивама. Прве тјубе стигле су против таквог рада за извоз шљива из Шапла, нарочито на једну страначку фирму која није чиста од сумње и од прекора, да је противно интересима српске производње, можда навалнично брала незреле и неупотребљиве шљиве и извозила, поред свију строгих прописа о томе.

Повремени одбор за заштиту господарских интереса образован је споразумно од стране Хрватске пољоделске банке и Савеза српских земљорадничких задруга у Загребу, чије је пословно водство предузело Хрватско Славонско Господарско (Пољопривредно) Друштво. Иста банка и савез већ су и на практичном пољу рада, повели заједничко коло, добивањем концесије за подстицање свиларства у својој земљи. На тај начин удруживањем капитала и стручних снага, постигли се најбољи практични резултати на унапређењу пољске привреде у краљевинама Хрватској и Славонији.

Да је среће и више добре воље, а мање себичности и амбиције, и у нас би се тако радило.

Шљиве су преродиле у Хрватској и Славонији, кад је горњи повремени одбор за заштиту пољопривредних интереса као први заједнички рад с којим је ове године изишао на јавност, обратио своју пажњу на „потешкоће с уношавачањем овогодншњих шљива и спремање њихово у бетонским јамима.“ Како су шљиве преродиле, а већим су делом лошије квалитете, да се махом морају употребити на пециво ракије и како нема ни из далека довољно хаџа за презирање њихово, нити се може с пецивом стићи, а да велики део рода не пропадне, то је тај Одбор једним прогласом препоручио спремање бетонских јама за смештај бербе, докле се не стигне и докле не добу на ред да се могу испећи у ракију.

Проглас за испомогање у оскудици сточне хране. По примеру хрватско-славонске земалске владе која је штампа о томе проглас у 60,000 примерака и поред тога предузела и све остале административне и тарифске олакшање и мере ради испомогања у оскудици сточне хране и мађарска влада издала је о томе кратак проглас, па је исти и на српском језику, уз будиштејански лист „Нива“, као додатна разаспала у народ као поуку за испомогање у тој оскудини. И у једном и у другом прогласу препоручују се махом ова средства, а на онај начин и оним овозом, како је то и „Тежак“ у бр. 30 од 27 јула ове гођ. учинио у напису: „Десет средстава у оскудици сточне хране“ Друштво је добијало и један и други проглас о томе.

Огласи

СРПСКОЈ ФАБРИЦИ СТАКЛА У ПАРАЋИНУ потребно је 500,000 кг. ражане сламе. *Слама мора бити само ражана, негажена и машинско прершена већ руком шрешена.*

Пријем у друштвеној фабрици у Параћину. Примиће се и мање количине као: кола сељачка и одмах испуштају се. Плаћа се са један динар више од 100 кгр. од пијачне цене обичне сламе.

Српска
фабрика стакла

Семе луперке, маљаве (*Vicia villosa*) и зимске граорице, слачице, репе угарњаче, зимског сточног грашка, припело је за јесењу сетву. Луперка 1 кг. 2:30 динара. Српско Пољопривредно Друштво.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит—врсте једног ступца по 10 пара динара; од осталих круглих писмена по 15 пара од врсте и од ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *изла стране* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четврт стране* 2,50 динара (2,50 круне).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 35 броја „Тежак“: Чланци: — Како се такав род. — О берби шљива. — Руменица или инкарнатска детелина. — Велешке — Гласник — Огласи.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉА
ЈЕДАНПУТ
ПРЕПЛАТУ И РУКОПИСИ
УПУЉУ СУ
Српском Пољопривредном
Друштву
У БЕОГРАДУ
ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

На основу најновијег решења од априла 1869 год. No. 204 претплату друштвену носи пошта бесплатно

ЦЕНА ОГЛАСИМА ИЗЛОЖЕНА
ЈЕ НА ПОСЛЕДЊОЈ СТРАНИ.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

на годину 6 дин. на пола године 3 дин. Чланови помагачи, чланови свих друштвених подружја, осн. школе, издржани стал. задруге, бани, манастири, земљорадничке задруге и чувари шума добијају лист у пола цене, ако њихове претплату унапред за целу годину.

У АН СРБИЈЕ

на год. 6 фран. или 4 фр. аустр. вр. на срп. поштомарку, уздружења и њихови чланови као и српске земљорадничке задруге и читаонице, школе, манастири добијају лист за 6 франка или 3 фр. аустр. вредн. кад унапред њихове претплату и кад се претплате код свог уарушеница преко кога ће им се лист састи.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

За Српско Пољопривредно Друштво Власник
Председник Вучко С. Богдановић

Одговорни Уредник
Вучко С. Богдановић

БРОЈ 36.

НЕДЕЉА 7. СЕПТЕМБРА 1908. ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX.

ПОВЕРЕНИЦИМА И ПРЕПЛАТНИЦИМА ТЕЖАКА.

Многи наши повереници нису још покупили претплату за ову годину, нити су нам претплатници исту положили. С тога се овим опомињу и моле да то што пре учине, јер им је сада и време најподесније, и прикушљени новац пошаљу Срп. Пољопр. Друштву, пошто је издавање листа скопчано са знатним трошковима.

Уредништво „Тежак“.

ПШЕНИЦА

(Triticum vulgare)*

1. Уопште. Пшеница припада најстаријим културним биљкама. Кинези су је гајили на 4700 година пре Христа, а у Мисиру и Месопотамији, била

* Од латинске речи: tero, trivi, tritum terere — вући, млатити, избавати.

је најглавнија створина од прастарих времена (2. Мојсеј 9. 31). Да је пшеница гајена и у прастаро доба, утврђују археолошки и палеонтолошки налазици: у средњој и западној Азији и у Мисиру, нађена је у најстаријим споменицима а нашла се и угљенисана у културном слоју на местима где се зна, да су некада биле зграде на кољу у Италији, Швајцарској и јужној Германији** и према томе цени се, да се гајала још у тако зваоно бронзано доба. Свауда где је нађена, била је истог облика који има и данас, само што је била нешто ситнија, што је доказ, да је она дугом културом напредовала и да је човек умео од вајкада да одабира и чува оно што је крупније и корисније. Да се пшеница гаји од незапамћених времена, доказ је тај, што она има имена и у најстаријим језицима: санскритском, кинеском, персиском, као што их има и данас у свих народа који знају за хлеб. Њено гајење простире се углавито на јужни део Јевропе. Зрно се употребљава за храну људи и стоке, а слама као пића и за простирку.

Од укупне површине за гајење усева пшеница заузима у нас (Србији) 30·26% у Италији 42·7, Бугарској 41·98%, Француској 26·1%, Русији 11·2%, Аустро-Угарској 9·6%, Немачкој 7%, и т. д. Један хектолитар српске пшенице тежак је 75 до 82·5 килограма. Према хемијској анализи у њој има:

беланчевине	9·25 — 13·87%
масти	1·32 — 2·02 „
целулозе	1·85 — 3·50 „
угљених хидрата	67·05 — 72·96 „

** У нас је пшеница из незнатних времена нађена у Жичи у темељу њене порушене зграде на северо-истоку цркве. Вероватно је, да је и име тога места Жича, Жича у вези с тим местом. — Проф. Др. Панчић: О пореклу жита.

Просечни годишњи извоз пшенице био је:

од године	до године	килограма	динара
1891	— 1895	7.662.436	833.720
1896	— 1900	3.690.821	396.622
1901	— 1905	3.652.070	347.977
1906		8.576.129	—

2. Ботанички опис. Пшеница припада фамилији трава (граминеа) а роду пшенице (*Triticum*). Има влакнаст корен. Сламка (пауљ) има више чланака (5 до 7) и средње је дужине 110 до 150 см.) и дебљине. На сламки је лишће (3 до 5) поређано у два реда, на лисним цвечицама виде се ситне лисне споре. Клас је средње дужине (11—13 см.); бокори се мало, но ово се продужава и допуњује и с пролећа. У средњу руку, свака биљка има 1,5 до 2 сламке с класовима. Клас се састоји из вретена на коме су класици (10 до 25) са две стране у наизменичном реду окренути вретену плоштините. Пшеница, у које кошуљица (плевица) чврсто омотана класке, у доба зрења, зове се *лажна пшеница* (крупник или лимач), а остале су пшенице *праве пшенице*. Сваки класак има две трбушасте чупкасте *плеве* 2—5 цвета, од којих су већином плодна 2—3. Један класак покрива увек један до другог класка, да због тога имају изглед с једне стране кроваст, а с друге двореди. Цвет има две плевице, од којих је спољашња нашо и са осеом. У цвету су осем два искривљена листа у облику ситних љушчица, још и по један тучак и по три прашника. Жиг вири из цвета. (По Риппо-у, пшеница цвета кад је најмања топлота 16°C; најпре се појаве цветови у 1, дужине класа; цветање траје свега 2—5 дана). Цвет се оплођава већином сам; кад прашна кесица прелупне, оплођење је готово. Код вештачкога оплођавања, укрштања, одсеца се код по једног класа средњи цвет каквог класића а код цветова са стране прешини, па се тучкови потресе цветним прашком с других класова. Могу се узети и прашне кесице (прашници) и утиснути на цветни омотач. У класу има повисе (25 до 65) зрна, од којих су нешто мања она у дну и врху класа (100 зрна тешка су 3 до 4,8 грама). На сваком зрну разликује се: трбушна страна с брадицом и леђа. Клица се налази на доњем крају леђа. Зрно се састоји из љуске (14,36%), клице (1,43%), лепка (ошрава (84-21%), Доброта брашна зависи од количине лепка (15—28—40%), и његове еластичности а осем тога и да ли у већој или мањој мери унија воду, да ли при печењу више или мање нарасте и како се меси, т. ј. да ли се коре развијају добро или не. Млињари по растезању лепка, разликују кратак и дугачак лепак. Пекари више цене брашно с дугачким лепком.* — Тежина корена и стрике износи код озиме пшенице 14,30%, а код јаре 9,2%, од целокупне тежине жетвенога приноса.

* За одређивање особине лепка, служи справе *Алеуро метар*.

3. Врсте и сорте (суврсте, варијетети). Пшенице се разликују у праве пшенице и лажне пшенице (крупних или лимач). У праве пшенице је клас трошан а зрно се у вршају одваја лако од кошуљице (плевице). Чашин залисак им је јасан и двораст. У лажне пшенице, у које се убраја крупних или лимач, класици су с плевицом чврсто омотани (нису срасли) да у вршају не испадну из ње, а од ње се могу ослободити прекрућивањем у млину. Чашин залисак изгледа као ножицама пресечен.

А. Праве пшенице. У ове се убрајају:

1. Обична или мека пшеница (*Triticum vulgare*). Гаји се као јара и озима а и променљиво, т. ј. јара као озима а и обратно, но у последњем случају губи од својих особина — изрођава се. Сламка је станик зидом и од дна до врха шуља. Плеве су мекане. Спољни осеом је или са осеом (осејач или бркуља) или без осја (шишуље или голије). Јајаста гола зрна су са стране где је клица затубаста а с леђа и трбушне стране заокружена. Безбројни варијетети разликују се међу собом по облику и дужини класа, да ли су са осеом или без овога, да ли су длакави или не и по боје плеве (бела, отворена — жута, црвена), па и ако ови знаци нису тако стални. Важна је даље разлика *боја зрна* која је према варијетету пшенице: бела, отворено — жута, жута, црвенкаста и смењаста; у обзир узима се и *прелом* зрна, који је или *брашњав* или *стакласт*. У јужним, сувим пределима, преовлађује гајење стакласте а у хладним климатима севернијих предела, напротив гајење брашњаве пшенице. Исто тако осјача (бркуља) се више гаји у јужним а шишуља (голија) у хладним влажним климатима. У северним крајевима, бркуља поступно прелази у шишуљу и обратно, те зато ове разлике и нису тако важне за науку.

Обична пшеница претпоставља се осталим врстама: њено гајење раширено је свуда у умереним климатима Јевропе.

Од варијетета ове пшенице, за сада се највише препоручују и то од:

1. Шишуља (голија):

а) *С белом плевом и белим зрном*: Америчка пскара (озима); Урмача (озима), Епова или бела приморска (озима), Франконска (озима), Кострома (озима), Кујавишка бела (озима), Мецова (озима), Уртова (озима).

б) *С белом плевом и црвеним зрном*: Бастард (озима), Дивиденда (озима), Галицијска (јара), Молдава (јара), Ноје (озима и јара), *Square Seed* озима и јара).

в) *С црвеном плевицом и белим зрном*: Сандомир (озима), Мамут (јара).

г) *С црвеном плевицом и црвеним зрном*: Цвет (озима), Бордо (озима и јара), Златна капла (озима).

II. Сомотастих шишуља

У њих су плевице обрасле густим длакама. Противу ових пшеница наводи се: да се влажних година

тешко уклања кошуљица са зрна и да им је тада сламка високог раста. Најважније су: Ческа (озима), Златна пауница (озима), Манчестар (озима), Књаз Цинбалов, и др.

III. Осјача или бруља

Ове пшенице нису утолико zgodне, што им плева због осја није тако добра за исхрану стоке. Најважније су:

а) *С белом плевицом и белим зрном*: Шиферова (озима и јара), Штубова (јара), златна с црвеним зрном (озима).

б) *С црвеном плевицом и црвеним зрном*: Априлска или Ферн (озима и јара), Elever Hochland (озима), Лисица (озима), Пескара минстерска (озима), Банашка (озима), Горка (озима.)

2. Жежаста или бодљикава пшеница. (*Triticum compestans*). Сламка је у ове пшенице при врху испуњена (није шупља); клас је кратак и дебео а у пресеку четвртаст (квадратан), плевица је мало зашиљаста.

Овде се убрајају само жутокласе бодљикаве пшенице, које се гаје као озиме и као јаре, а ту је и жута жежаста (јара).

3. Стакласта или тврда пшеница (*Triticum durum*). Гаји се као озима и јара. Ставава рано, на зими је дурашна, само није баш тако родна. Зрна су рожаста, на прелому стакласта. Сламка није шупља (испуњена је сржи). Раширена је у Источној Јевропи и на Истоку. Многобројне одике гаје се у Угарској, Румунији, јужној Русији, Канади и северној Америци. Пшенице су ове обично са осјем — осјаче.

4. Пљеска пшеница (*Triticum polanicum*). позната и под именом Гомер, Гиер, и руска — бела крупна раж. Гаји се као јари усеви. Има дугачко широко плевасто класје и дугачка, већином стакласта зрна. Сламка је дугачка и личи на трску. Ретко се гаји а понајвише у јужној Шпанији.

5. Инглеска или трбушаста пшеница (*Triticum turgidum*). Гаји се као озима и јара. Сламка је шупља с дебелим зидом; све до врха класа испуњена је доста збивеним сржи. Клас је дебео, нешто стиснут (пљошт), на широј страни двореди, на ужој криваст. Плевице споља имају као нека крилица. Зрно је брашњаво но оскудно у протеину, и због тога га лекари нерадо траже; даје добар принос, но на мразу није тако издржљива. Класје је већином са осјем, зрна су смеђе црвена, жуто — црвена или бела и трбушаста.

Најважније су: Са. Јелена позната и под именом: мароканске, турска, шотланска и инглеска (јара); Ривеова (озима) и Чудо сразгранатим класовима.

Б. Крупници или лакше пшенице.

Од правих пшеница разликују се као што је наведено у томе, што им се зрно тешко одваја од

плевице. Да се плевице одвоје, у млиновима уде шене су за то нарочито машине. Препоручују се за гајење:

а) *Бело-класи и црвено-класи озима и јари крупник*. (*Triticum spelta albu* и *Triticum spelta rubra*). Гаји се као озими и јари; клас је рутав без осја и има по два зрна у класу. Сеје се у Швајцарској и јужној Немачкој.

б) *Бели озими и бели јари крупнак*. У мањој мери гаје се и ове врсте пшеница (крупници):

В. Двозрнац, јечмасти крупник пиринчести крупник (*Triticum dicosum*). Има пљоште двореди класове, у сваком класу по два зрна и два осја. Гаји се већином као јари у јужној Европи. У нас се сеје на више места (у Ужичком и пиротском округу) једино као храна за коње, али само за невољу, јер слабије храни него јечам. Кад се прекрули, што се у нас ретко врши, може да послужи и за хлеб. Разликује се бело-класи и црвено-класи двозрнац. У планинским местима може и да измрзне: Не полезе. Крупник овај није нађен у старим споменицима, нити угњенсан у спојенима земљина, а не наводи се nigде ни дивљи ни задивљан, те се отуда изводи, да му није давнашња култура: то се постарује и тиме, што ни у једном старом језику, крупник нема имена.*

(наставиће се)

УСЕВИ ШТО АЗОТ ЗБИРАЈУ И УСЕВИ ШТО АЗОТ ТРОШЕ.

Да би могли боље да појмимо важност и значај засевања усева који служе за зелену пићу, или за храну стоке и улогу која им припада у прекрету привредног система у земљоради, увођењем њиховим у *плодоред* морамо се забавити око неколико важних, општих напомена и објашњења. Прво *плодоред* то је онај ред којим узастопе, из године у годину, према огледу и искуству, према природи и саставу земље, с обзиром на привредне услове гајења усева уопште, морамо на своје имању *сејати усеве*.

Усеви уопште према реду и времену, или према начину сејања, могу се поделити овако: *усеви озими и усеви јари, или пролећни*; за тим *главни усеви*, то је онај који сејемо, да нам са те земље и да нам те године да главни род, главни берићет и споредни или други усеви који нам после дизања главнога усева, или често уз главни усеви, има да донесе други или споредни род са исте земље. Овај споредни или дру и усеви може се сејати или у смеси с главним усевом, у исто доба и заједно с њиме, као наполица (на пр. пшеница и раж, или јечам и оvas) или као узродица (пасуљ и бундеве уз кукуруз код нас). Но узродица се може сејати и као

усевница, то јест пошто је главни усева већ поникао и до извесног степена одрастао. Ми, усевамо овај други споредни усева — усевицу — који ће клијати, ницати и почети да се развија, у засекну главнога усева, докле главни усева даље расте, а стасава и узрева, док се он не пожане и не дигне, па да се усевица после њега, у стрњици његовој издигне и у пуној снази развије, докле на послетку и она не стаса према својој опредељењу. И међусевница, то је онај усева — обично раностас или скорозрепац — који се усева у исту земљу и на њој расте и развија, у времену између два главна годишња усева. Међусевница се сеје, пошто се први главни, обично рани усева, пожане и њива на ново поугари, са чега се зове и угарни усева или стрњици усева, па он расте и њиву запрема дотле, докле не дође доба, да се други, годишњи главни усева, обично озимац засавети мора.

Из овог овако кратког објашњења, па се већ довољно јасно види, да сем главног услова за овакав начин обраде земље и за успевање усева: повољног времена за обраду земље и за ницање усева и располагања и потребном радном снагом, овим у ствари системом скидања две жетве с једне исте земље, ми на плодност земљину полагамо далеко веће захтеве, трошимо далеко јаче земљину снагу, но системом скидања једног главног усева с исте земље, у једној години. Значи такав посао, такву радњу можемо предузимати и вршити, без обзира на врсту земље — да ли је пескуша или смноица и иловача — само на јакој, на плодној земљи, то јест земљи која је по природи таква, да може брзо и узастопце припремати за усева довољно хранљива и лако растворног и јако хранљивог, или ако то није у стању — онда земља коју можемо вештачки дојачи и брзо учинити јаком, плодном или још боље родном: т. ј. морамо је на подесан начин и потребним ђубретом поћубрити.

Из свих дванаест основних састојака из којих је састављен, на крају крајева, при разлагању и предавању, сваки усева, понаглавици су она четири, у којима се земља може најпре жетвама исцрпети, а то су: калије и креч, фосфорна киселина и азот. Али од сва ова четири главна састојка азот је свуда где се налази, и у земљи и у ђубрету, највећи ветропир. Он и при трулењу у земљи и на ђубришту, при стварању гасова, врло брзо излази навише у ваздух, а делимично се земљином алагом из оранише, где се приправно, исплаче дубље у земљу, у доњи слој: мртвици или здравци, јер земља, према врсти својој различито, има до извесне брзо достигнуте мере, подобност, да у себи задржи у земљиној влази растворени азот. Земља иначе има моћ, да у себи задржава све оне материје које за биљну храну служе и које се у њој приправе, или јој се споља додаду, али се страшно гупло понаша спрема најскрпљега хранљива, азотне киселине коју јој врло лако могу да исплачу, или да се она раздвоји на своје састојке и да јој азот изветри.

Један наше горе лист, практичан пољопривредник, добро наоружан природљачким знањем, човека који посматра и размишља и коме су због његових

заслуга признати доцније право на докторску титулу, доктор Шуца у Луницу из Алтмарка, први је, приметио по бујноме порасту лупине на сасвим посној пескуши, да овај усева, мора имати неки нарочити извор, неприступан осталим усевама, за црпљење своје хране. И у овом погледу предузета испитивања брзо су показала, да лупина доиста има подобност, да непосредно из ваздуха усхије азот, тај толико важан и скупоцен састојак по пораст свију усева. Пољопривредни хемичари посветише тој чињеници своју пажњу и мало-по-мало открише нам таква изненађења и тако замашне новости, да основи досадашњег старог привредног система у пољопривредној радњи, постадоше тесни и морадоше се проширити за зидање далеко опсежнијег привредног здања.

Сазнање, да међу усевама има неких с подобношћима, да улијају азот непосредно из ваздуха, као ни једно друго пре тога, имало је огромне и замашне последице за преображај свега нашег начина привреде на имању, да се замашност тога открића ни данас још потпуно догледати не да? Имати усева, посредством њих и начина, да се можемо користити бесплатно непресушним извором азота, тог најскупог средства за ђубрење! У ваздуху који дишемо и који нас одавудо окружује, у тој смеси неколико ваздушастих врсти, има га врло много: $\frac{1}{4}$ целе ваздушне смеси азот је и бити у стању, да га хватамо и да се у земљорадњи послужимо и користимо овим огромним богатством ваздушним! Какво огромно откриће!

Џаљим трагањем и огледима утврђено је, да ту особину црпљења слободног азота из ваздуха, имају само биљке из велике ботаничке породице *Папилонаца* — биљка с лептирестим цветом. У ове биљке лептирстага цвета од наших пољопривредних усева спадају: *Ђетеллица* са свима њеним ботаничким сестрама рођеним и од тетке и од ујака и од стрица (црвена, жута, бела, маљва, маунаста, хмељста, шведска, инкарнатска, мељана, серадела, лучерка, еспарзета), за тим и *и сво маунасто биље (варува)*: грашак, сочиво, и пасуљ; сточни гра и боб; граорица — обична или пићна, маљва, граорица као и пешчарка или пелушка; лупине).

У питању о хранљењу и успевању наших усева, нас могу интересовати *три вида азота*: а) слободни или незезани азот у ваздуху; б) амониаж — то је једињење азота с водеником, и в) азотна киселина — једињење азота с кисеоником. Другим речима, може бити речи само о двојаким виду азота: 1) *о ваздуховом азоту* који је као слободан, незезан, ветропољна, ваздушаст, није ступио у везу или једињење с другим материјама; 2) *о земљином азоту* т. ј. амониажу и азотној киселини.

Слободан азот из ваздуха можемо заробити, везати само гајењем биљка што азот збирају — које га из ваздуха улијају, у своје телу претварају у органска ткања, а ова нам потом служе било као средства за храну, било као средства за ђубрење. Ово преобраћање утијенога ваздушног азота у органску творевину бива посредовањем бактерија. На жилама биљка збирачица азота, наоде се чворовити оточи,

гуге, на које раније није нико обраћао пажњу или које су сматране као болесни израштаји с којима нису знали шта да почну и за које се даље нису ни бринули. Данас се зна за њихово одређење и да те гуге на жилама ових биљака, стоје у тесној вези са животом њиховим тако, да је усев без тих гуга или отока болесан, слабуњав, а са њиховом множином и крупношћом, сас је здравији, бујнији и једрији. *)

Ако какав оток или гугу на жили таквог усева расечемо, (а таква гуга на жилама лупине на пр. може достићи крупноћу пасуљовог зрна, па и обичног лешника наћи ћемо у њој нешто сивкасто или зеленкасто - црко прашкасто и то је и јаезга: у том ткању и бива претварање азота. Али биљка за време свога бујања и пораста докле он траје, узима у се више азота, но што га тренутно употребити може и због тога ове гуге на жилама служе у исто доба и за слагајуће за азот, за готовину у овом састојку која се сва не ће утрошити ни у време стварања и образовања семена. Све биљке лептирстаго цвета бујне су и једре и имају много отпадака лиснатог, као и знатан бус и бокор жила. Ти отпадци и остаци остају у земљи и кад се преору труде, те на тај начин идућем усеву, после њих, ставају на расположење св њихов трулењем обрађени азот за храну. Биљке лептирстаго цвета — лептирнице — на тај начин обогаћавају земљу азотом и на тај начин брину се тако раћни и за добро успевање идућег усева на истој њиви. То што је научно утврђено у новије доба, практично искуство одвна нас је учило, на име: да после детелине и маунастог биља врло добро успевају остали усеви који се на исту земљу после њих посеју.

Свима осталим биљкама, па дакле и нашим главним усевиима, недостаје та подобност коју имају лептирнице или биљке лептирстаго цвета, да су у стању упијати азот из ваздуха. Они су у стању усавати само онај азот који жиле могу примити у се из воденога раствора у земљи.

Стога и може бити говора: 1) о ваздушном азоту који као слободан, невязан, није ступио у везу (као амонијак и азотна киселина), у јединице с другим материјама и који само и може бити у том (ваздушном) виду упијан од биљака збирачице азота, и 2) о земљином азоту (амонијаку и азотној киселини) којим се морају служити све остале биљке и усеви који не спадају у збирачице азота — ти усеви живе дакле само од азота понуђеног им у земљи, из ње азот троше и стога их и можемо звати усевиима што азот троше.

*) Усеви (амнезона директора пољопр. огледа станице у Глестербрију у Аберлену, Шкотска, да не само лептирнице, но и већина др. усева имају мек упијања азота непосредно из ваздуха и то без утицаја бактерија, да су органи за то упијање не гуге на жилама, но мање на лишћу и у пасуљима њихових петељки — истакнуто 1905 није се одржало у науци. Исто тако није се не поминал објављени епоклопи „принцал-зак“ Боткелде: проф. ботанике на Кингвом Колеџу у Лондону а може сваку земљу набуриети биљцима, те да се сваки усев ослободи да може непосредно из ваздуха за своју храну црпети и трошити азот.

Понашање разних усева у погледу начина пријема азота, даје нам ослона за њубрење. Збирачице азота управо и не потрбују непосредно њубрење азотом, кад имају на расположењу у ваздуху богат извор с азотом; али оне се њима могу тек онда користити и послужити, кад имају за упијање азота потребне им органе — лишће; докле ове биљке не олистјају, оне ће у клијању имати потребе и у земљином азоту и докле још клијају и докле је лист у њих још ситан, оне ће у то прво доба свога развијања бити врло благодарне азотном њубрету у земљи. Из тога излази, да ми биљке збирачице не можемо успешно гајити на оним земљама које би у азоту биле сасвим исплоштене, но их морамо пољубрити сточним њубретом, пштиневим или куповним њубретом; чилском шалитром. Значи да усеви који збирају азот из ваздуха, за своје успевање потрбују њубрење с таквим материјалом који према потреби земље има у себи: фосфорне киселине, калија и креча.

Ради потпуности да напоменемо одмах на овоме месту, да усеви нису у стању примати у се земљи азот ни у виду амонијака, но се овај претходно мора тек претворити у азотну киселину, издавањем водоника а примачем на његово место кисеоника.

Они усеви што скупаљу азот из ваздуха, то су оне биљке које у њиховој зеленој маси и у роду садрже понајвише азота и стога они у објобина и дају најхрањивија јестива и за људе и хранива за стоку, јер њихова храњивост проистиче из њихове велике азотне садржине. Детелинско сено и зрнаље меунастог биља по својој храњивој вредности стоје међу свима осталим усевиима и биљем на првом месту.

Због оба та узрока, што оне обогаћавају земљу упијањем азота из ваздуха и што дају велику храњиву масу за јело и за храњиво, мора се, у данашњем земљораду тежити, да се њихово тажење што више прошири. Кроз њих азот кружи, чини колорват у пољопривредном обрту и у кућинству природе.

Помоћу њих хвата се из ваздуха азот, састојак без гоме и прозбраћа у врло драгоцене творевине које служе за храну људима односно стоци, — помажу подмиривању њихове потребе у азоту, и из њих граде за себе друге органске творевине. И кад ове пређу најзад у распадање, било као избаци, или као производи трулења пошто угину, оне се опет враћају колорвату природе и ако један део из њих, опет одмах наново има да послужи новоме усеву као храна, то ипак онај други део одлази у ваздух, враћа му се као невидљив гас, као слободан, невязан азот, да опет буде у поворном току сваког ваздух наново употребљен за производњу усева и биља.

Користи од справа и машина у пољопривредним газдинствима и пажња при набавци њиховој.

Свеколике користи које пољопривредник има од употребе справа и машина на својим имању, могу се освести на ових пет тачака:

1. Справама и машинама уштеђује се радна снага или се једна снага замењује другом. Само проста и примитивна оруђа (будак и мотика) уобрајају се у ручна оруђа. Замењују тих оруђа справама које ставља у покрет сточна снага, уштеђује се ручни рад (плуг, дрљача), а употребом за рад друге какве снаге (паре, ветра, воде) уштеђује се људски и сточни рад (парни плуг). Замењивањем пак људске и сточне снаге поменутим снагама, у могућности смо увести примену покретних снага у пољопривредним пословима до размере, која надмашује размеру снаге што је могу дати људи и стока.

2. Справама и машинама савлађују се послови брже. Пољопривредне гране одликују се том особеношћу, да се важни и неопходно потребни послови морају извршити тачно у своје време, а они су великим делом везани за кратак рок. Јер, ако се не би на време савладали, жетвени принос не само да би се више мање смањило, већ би се шта више, могао и са свим уништити. Овде се уобрајају сви послови око сетве и жетве усева а исто тако и послови око неговања усева. По томе, пољопривреднику је у интересу, да што пре савлада извесне послове, па и у случају, кад то уобрајаје изазива и веће издатке за њих. Главна заслуга многих машина је баш у томе, што њима постиже брже савлађивање многих послова. Такве су машине: сејалица, косилица, жетелица, прањачи, окопачи, коњске грабље и парна вршалица.

У бриџетним годинама и у сустигнутим пословима, најамница је често тако велика, да се жетва не може да изврши на време. У таком случају жетелица је добродошла. Јер се по савлађивању страних у газдинству, може дати на рад и другог и имати отуда користи. У нас је жетелица, косилица вршалица и других савременијих справа сваком годином све више, што је доказ да су врло потребне и корисне и да у раду надмашују ручни рад.

3. Справама и машинама послови се савлађују јевтиније. Да ли ће се какав посао савладати јевтиније употребом једне или друге справе, једне или друге машине, зависи од прилика, које у једном случају могу бити сасвим различите од прилика у другом случају. На то пре свега има велика утицаја величина најамнице. Машина или справа, којом се иначе уштеђује ручни или сточни рад, савлађиваће посао у ком месту утицало јевтиније, уколико је у том месту већа најамница. По томе, једна и иста машина, захтеваће у једном случају веће а у другом мање издатке (а у неким, шта више, издати могу бити и већи, него кад би се употребљивао ручни рад). Даље, на вредност какве машине, јако утиче и то, у којој се мери она употребљава, т. ј. како се односи вредност машине према награђивању капитала

који представља та машина и расходу који се чини у циљу издржавања исте машине, (отплата, оправка и осигурање). Тако нпр. ако косилица стаје 600 динара, то ће 6% од њене вредности изнети 36 динара. Тај проценат не ће бити једнак за сваки хектар ливаде у случају кад је косилицом покошено 100 хектара или само 10 хектара ливада. У првом ће случају на хектар доћи 0.36 дин. а у другом 3.60 динара. И, ако изупотреба (хабање) машине зависи првенствено од тога, да ли се чеће или ређе употребљава, не мање она зависи и од утицаја времена (ваздуха, влаге, промене температуре и т. д.), од кога справе и машине које се мало употребљавају, страдају често више него кад се у већој мери употребљавају. Не ће се погрешити, ако се каже, да изупотреба справа од утицаја времена износи годишње по 3% од вредности машина, а то у наведеном примеру представља суму од 18 динара, а рачунато од хектара у првом случају (код поља 100 хектара) 0.18 дин. а у другом (код поља само 10 хектара) 1.80 динара.

3. Справама и машинама регулише се потреба у радној снази. Пољопривредник је принуђен борити се с том непријатношћу, што му је врло променљива потреба у радној снази у разни доба године. Та је непријатност подједнако и за домаћина и за радника. Маchine су довољно снажно средство за борбу с том непријатношћу, јер оне до извеснога степена регулишу, изравњавају, потребу у радницима, и

5. Справама и машинама послови се обављају боље и правилније. Добро конструјисана машина, кад се њоме рукује како ваља, ради обично правилније и боље, него људи и стока. Међу машинама је много таквих, (не све), које посао раде много потпуније него људска рука и прсте справе — оруђе. Такве су машине нпр. сејалице, сеџалице за сено, сламу и шашу, сеџалице за релу, вршалице, центрифуге, парни плугови и т. д. Корист од боље обављенога посла, нарочито је велика, тада, кад је она у вези с бржим или јевтинијим извршењем његовим; но покадшто, машине се употребљавају у циљу да би се више урадио, па ма издати били и већи; такав је често случај, кад се место обичнога плуга употреби парни плуг (кад нису повољне погодбе за његов рад).

Да би се наведене користи од справа и машина могле и у ствари имати, преко је потребно учинити правилан избор у потребним справама и машинама, да су израђене како ваља и да се чувају како треба. Јер, ако се и само једна од ових погодба не испуни, као резултат показује се: крхање машине или неправилно пословање, рад.

Није довољно купити машину само по томе, што таква машина у другога лепо ради. Купац ваља да је пре тога начисто с тим: да ли је у стању руковати том машином или не и има ли у газдинству или у близини кога, на кога би се могао ослањати или не. Набавка машине, у случају кад се њоме не уме руковати, повлачи за собом бескорисан издатак а убија и вољу да је и други набављају.

Свакад при набавци справаа и машина, ваља имати на уму ово:

а) Уз справае и машине набављај увек и потребне резервне делове. Прављење нових делова манукује често много времена, а израђени рђаво — кваре машину.

б) Не заваравај се сумњивош јевтиношћу. Јевтинија је справа на крају крајева скупље од справае и машине која ти се учини да је скапа. Од скупље справае која ће ти радити бар 5—6 година више, можеш и кад је расходујеш употребити више њених делова, а од јевтине ни један.

в) Пази да је справа што лакша, да може што дуже трајати и да са њом можеш лако рукovati. Американци имају навек једно начело: „избегавати свакад непотребно трићење снаге“ те отуда и од сваке справае и машине захтевају да буду лаке, трајне и угодне за рад; и

г) Не залажи новац у справае и машине, ако их можеш добити од суседа на послугу или ако их ти хтедне бити сртак у куповини. Леп пример за послугу справама и машинама налазимо у Америци. „У доба кад се у Јевропи усавршеним справама и машинама могли користити само велико поседници и образовани полупривредници, у Америци се њима користили поседници и великих и малих имања, дакле сви мали поседници, који нису у могућности набавити скупе машине, узимали су их под кирију. У Америци је увек могућно наћи предузимаче који иду из места у место са својим косилицама, жетелицама, вршалацама, сенским пресарама и т. д. и потребним бројем радника, нудећи малим поседницима своје услуге.“

— Д —

ГЛАСНИК.

Набавка справаа за срез шаховски окр. руднички. — Разудимо се што можемо јавити, да је и срез таквовски окр. руднички решио да за потребу општина и своје срезу набави 7 тријера, 14 сенкалаца и 2 прекупача за прекупу арна заједно с окомом и да је на тај циљ увео у буџет за 1909 потрабну суму, па се обрати Друштву да ову набавку и изврши. Доста похвална намера среза таквовског, јер су то за ову сточнику здраву оскудиу годишну и најпотребније справае нашег земљоправника као сточару за нејеконинију искриву наоке, а тријер за пречишћавање и пребравње житног семена за севу. Ова набавка послужач не само једној масуној потреби наших земљоправника, но и као речети пример земљоправницима у томе срезу, јер ће ове справае саме за се најбоље агитовати.

Производња цемента у срезу луђачком. — У овојне срезу у току овогодинашње сезоне кулава цемента ради 27 гарнитуре цементавских радњи са 162 казана. Кад се зна да је један казан изради преко једног вагона цемента, онда ће се у овојне срезу у току овогодинашње сезоне издржати преко 530 вагона сирихих шљива и добити скоро 160 вагона цемента.

Бар. Нешћ.

ДРУШТВЕНИ И ПОДУРЖИНСКИ ПОСЛОВОИ

ЗАПИСНИК

Х. седнице Управе Српског Полупривредног Друштва одржане 17 марта 1908. године у Богороду.

Били су присутни: Председник г. Вучко С. Богдановић, подпредседник г. Ада Живановић и чланови Управе г. Јов. Ф. Вишечка, Алекс. Мијковић, Мирко Милковић, Борисав Б. Тодоровић, Милосав Ж. Петровић, Нико Јовановић, Д-р Миливоје Васић и Јоша Марковић.

Бележко секретар Д-р Ђ. Радич.

68. Чита се Записник IX. седнице. — Прима се.

69. Председник извештава Управу, да је од Хитига из Беча поручено семе од лускерке приспело, али да је у њену констатована виљина косица и да се због тога није могло принити. Како је пак тражила велика, то је одмах поручено из Брина 3000 килограма, али та количина није ни приближно довољна, да би се с њом могло поднрити до сада само пријављене поруџбине, па с тога моле Управу за овлашћење, да може у споразуму с Ужин Сјбором поручити из Аде, као најближег места где се лускерка може добити, до 5000 килограма по понуђеној цени од 218 круна од 100 килограма. — Одобрава се.

70. Саопштавају се молбе Подружнице Крушевачке и Валевацке, које моле, да им се повиси годишња новчана помоћ и посевају кредит за набавку потребног материјала. — Решено: да се изведе, да им се годишња помоћ у новцу не може повишавати из разлога, који им је објашњен у писму овога Друштва од 7. о. м. Бр. 1406., а да им се кредит повишава и то: Крушевачкој од 1000 на 2000 динара, а Валевацкој од 800 на 1500 динара, но с тим, да ће одобрена сума помоћи служити као гаранција за ове кредите све докле, док одобрена сума кредита не измире. — а остале поруџбине које би те Подружнице преко одобреног кредита-занимле, Друштву ће наплаћивати доључком, а да се узело позвоу, да приљен новац од узетог и прозатог материјала без одлагања Друштву шаљу, како би на тај начин себи осигурале даљи кредит. Крушевачкој Подружници да се скрене пажња још и на то, да Друштву не одобрава куповање акција чланицини Удружења, из сума која је Подружници одобрена на име помоћи за извршење свога Програма рада.

71. Поаноси се на унајвј Програма рада крајинске Подружнице, у коме се предвиђа и преривање једне „изложбе раног гроџа и произведених вина из жиним песковина“, — а како је и Друштву само у својо Програму за ову годину предвиђено приређивање изложбе гроџа, вина, ракије, виноградарског и подумарског прибора у месецу септембру а. г., то је решено: да се Подружници препоручу, да она приреди само једну сјестру раног гроџа у августу месецу, а да да то може употребити потребну јој суму новца из сума помоћи, коју јој је Друштво за ову годину одредило.

72. Чита се молба жичке Подружнице, да јој Друштво за извршење поднеженог Програма рада за ову годину одреди новчану помоћ. — Решено: да јој се за ову годину изузетно на име помоћи изда 300 динара, пошто још у округу чакавском нема Окружне Подружнице, а односно приређивања у Програму предвиђене изложбе из области Сточарста, да јој се препоручи, да ту изложбу одложи и спрема за идну годину, када и школа буде већ уређена као сточарска, јер ће онда бити лакше и изложбу приредити и извести.

73. Уредник „Тежак“ предлаже хонорисане штампањих радова у 7. до 11 броју. — Одобрава се по предлогу и условној норми, а кингу хонорара да потпишу чланови Управе г. г. Нико Јовановић и Јов. Ф. Вишечка.

74. Члан Управе г. Д-р. Миливоје Васић саопштава, да је по свој званичном послу био и у Роготу и видео у њаквом се стању налази тамо бљаци душевни живинарски и вели, да би се од њега могао још одабрати и изродити неки материјал, иначе ће све да пропадне и да се разнесе. — Решено: да се уноси тамошњи окружни шунар г. Д-р. Ђ. Јовановић

да види, шта би се од тога живинарника могло одабрати и продати, па да о томе Друштво извести, које ће према томе учинити даље што за потребно нађе.

ОБЗНАНА БАНАТСКА ПШЕНИЦА ЗА СЕМЕ.

Да би се у народу растурило што више до-брод пшеничног семена, па отуда запатио и бољи квалитет банатске пшенице за продају и извоз, Господин Министар Народне Привреде одобрио је, да Управа Државног Сточарског Завода у Добричеву може уступати појединцима за семе од своје банатске пшенице по пијачној цени, пошто Управа претходно исту потопа у раствору плавога камена.

О овоме се извештавају привредници ради знања и позивају се да се пријаве Управи Сточарског Завода у Добричеву са назначењем колико ко жели да узме и где да се пошаље, како би Управа могла претходно ту количину потопити у раствор плавог камена и послати молиоцу.

Пшеница се продаје само за готов новац а шаље се и поштом на доплату или железницом на повуку, ко значи тачну адресу.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИМА И КОМЕ ТРЕБА, имам на продају две жетелице *шолане* добро окупане *систем Мас. Согаје* за цену потписатом изволте се обратити.

Ниш.

Гаврило Јосановић
трговац

Семе луцерке, мањаве (*Vicia villosa*) и зимске граорике, слачице, репе угараче, зимског сточног грашка, приспело је за јесењу сетву. Луцерка 1 кг. 2-30 динара.

Српско Пољопривредно Друштво.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит—врсте једног ступца по 10 пара динар; од осталих крупних писмена по 15 пара од врсте и од ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 10 динара (10 круна аустријске вредности), *агла стране* 5 динара (5 круна аустријске вредности), *четврт стране* 2.50 динара (2.50 круне).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 36 броја „Темака“: *Чланци*: — Пшеница. — Усеви што азот збирају и усеви што азот троше. — Користи од справа и машина у пољопривредним газдинствима и пажња при набавци њиховој. — *Гласник* — Друштвени и подружнички послови. — *Огласи*.

СРПСКОЈ ФАБРИЦИ СТАКЛА У ПАРАЋИНУ потребно је 500.000 кг. ражане сламе. *Слама мора бити само ражана, негажена и машином извршена већ руком шрешена.*

Пријем у друштвеној фабрици у Параћину. Примање се и мање количине као: кола селјачка и одмах исплаћиваће се. Плаћа се са један динар више од 100 кгр. од пијачне цене обичне сламе.

Српска
фабрика стакла

РАСАДНИК СРЕЗА РАЖАЊСКОГ У РАЖЊУ има већи број чистокрвних кокошака расе *Мелхемске*, од којих има посевдневно повише комада јаја и може их продавати и ван среза.

Цена је јајима од комада 0-10 дин. Шаљу се и на доплату, Паковање и експедиција по стварном коштању.

Ебр. 55. Из канцеларије управе Расадног среза ражањског 5. фебруара 1908 у Ражњу

140 ЈАНАЦА

ОРАЂЕ земље у једном грунту, ограбена багремен. Један и по километар од железничке станице удаљена а поред самог друна близу вароши Пожаревац, мадаје се под закуп за 5 и више година, а 20 јанаца од 1 јула а 120 од 1 октобра 1908 год. рачунаће се почетак закупа:

За услове и погодбу обратити се г. Ђи Јелки удови Пере Таубурша у Пожаревац, или г. Андри Станојевићу трговцу у Крагујевцу.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНШТУ

ПРЕДПЛАТА И РУКОПИС
УПУТСТВО СЕ

СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВ ПОДЈЕЛНИКЕ ГЕНЕРАЛА ОД АПРЕЛА
1869. ГОД. № 304 КРАЈСКОГ ДРУШТВА
ПОСИ ПОШТА БЕОГРАДОМ

Цена огласима изложена је на
послесвој страни.

ПОД НАЈВИШНОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЈЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

34 СРПСКО ПУЛЮПРИВРЕДНО ДРУШТВО КЛАСИК
ПРЕДСТАВИО ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 37.

НЕДЕЉА 14. СЕПТЕМБРА 1908 ГОДИНЕ

Одговорише Уредник
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ
ГОДИНА XXXIX

ЗДРАВИЦА И ПОДУБЉИВАЊЕ ОРАНИЦЕ

Ораница или живица то је онај слој земље који се оре плугом, обрађивачким обрађује, прерађује и дробн и који се са ђубретом и стрављом меша. Здравница или уртица то је онај слој земље, испод оранице. Здравница је *подлога* оранице, а ораница је *покривка* здравнице.

И ако је ораница кулва за припремане хране и тризарија за хранење усева, ипак је здравница исто толико важна колико и ораница, на шта више има доста случајева у којима се здравница мора придавати већа важност у земљиној плодности. И онда, кад је дубока ораница, што је ређе случај у нашем махом таласавом, више бржуљастом подоложу, у хранењу усева мање или више уназа учешће и здравница, јер поједине жите усева продиру увек дубље и црпе себи храну и из дубљих слојева земљи. Жито тора поједине жите на дубини и од 1 метра, детелина, вија (луцерка), осварета, вичац (лутина) итд. и по 2 и 3 метра дубоко. Значај што год је здравница боља, боље и по усеве, она тих више хране могу отуда поцрпети.

Али она подобност здравнице, спрам осталих особина њених које произлазе из њеног склона и састава, пада у записак. Од састава здравнице, то јест од њених физичких особина, много више зависи плодност једне земље, или њеног горњег слоја, оранице, но и од старине хранење садржане ње, јер здравница може ораницу или погоршавати, или побољшавати.

Глиновити, скривачива здравница снакад је рђава, јер на њој застаје вода која се кроз ораницу пропада, па не може да отиче. Због тога се свака земља са скривачивом подлогом умочари и укисели. Она се више одлажују бујном провалном корова и киселе трављине, него ли добрих житина. Такве ниве израју се одводњивати, дренарати, а ако је то немогуће, онда је боље подводити их, јер ће као лимаве давати подзагније и боље приносе, него ли као оранице. Чак и лака пескуша, на на глиновитој подлози, ако одмах плитко лежи, постаће нотар и рђавише иривнују, ако не чак и ситу, рогоз и трску, из које се могу ревати дечије свирајке или камиши за ладе.

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДИИ, НА ВОДА ГОДИНЕ 3 ДИИ.
КЛАСИКЕ ВОДАРАЧИ, КЛАСИКЕ СВИХ ДРУГЕ,
ПОДРЕДНИКА, ОДЕС, БЕЛГЕ, КОПИКЕ СТАЈ,
КАРА, ЗАВИ, ДАВ, СТОН, ВЕКОРАДИКЕ,
ПАДУТИ И ЧИГАИ ШТА ДОИЈАДУ ЛИСТ
У ВОДА БИМЕ, АКО ВОЛОЖЕ ВОКЦИДУТУ
ГЛАВНИКА НА ЦЕЛУ ГОДИНУ.

НАМ СРБИЈЕ

НА ГОД. 8 БРАИ, НАМ 4 000, АУСТР. ИР,
ИО СТИ, ПОДОБИТИ, ЗАПТИВА И ВОЛОЖЕ
КЛАСИКЕ КАС И СТРАКЕ ВЕКОРАДИКЕ,
ЗАДРТИ И ЧИГАИКЕ, ПРКЕ, БЕКОДИ И
МАНАСТЕРЕ ДОИЈАДУ ЛИСТ ЗА 6 БРАНАРА
НАМ 3 000, АУСТР. БРКИ, НАМ ГРАДИК
ВОЛОЖЕ ПРКАДИТУ И НАМ СРБИЈАКЕ
ВОД СЛОГ ЗАПТИВА БРКИ ВОДА КИ ПИ
СЕ ЛИСТ СЛАТИ.

Иловача као средња земља, управо као смеша из глине и песка, према већој или мањој приноси глинне у њој може бити добра или лоша као здравница. Биће добра испод сувота песка, а наме добра испод објабене и мочарне земље.

Исто ти је тако и са пескушом као здравницом. Ако је под иловачом или глинушом, она је добра, јер не смета слободном ницању воде из оранице, она онда врши природну дренажу (одводњавање поволу земљаних чупкова) тих земља. Али ако је пескуша и ораница над њом, онда је чини још сувотом и на њој усеви страдају од суше.

У свима прликмака рђава је шљоквотица здравница, гора је од суњера. Кроз њу се из оранице сва вода пропада и нишчење, и не најмањој суши, сва се земља над њом сиче и изгоре, род се на њој осуши, и у најбољем случају упадне и узри за нукуд, пре зрочење. Воље рећи шљоквотица здравница то је продрта ирећа, естражица ивицања и од најгоре бекрице — све поције а не воже никада да се напоји, једно ненасито сито које пенела и пошара сваку ораницу. Исто је тако рђава и кавотица здравница, кавиз је редовно подлога у планинским и стрмих положајима. И она пропшта сву воду из оранице и кроз њу се стаче а сјурн сва вода и онда од суше, на повлати њеној, ораница, страда сваки усеви.

Питање о подубљивању оранице или о дубокој орби, решава здравница. Она решава, да ли је могуће подрити је и да ли је корисно зарити је и с ораницом пошомати. Непоголебно као стена стоји оаки (чипљеница) да ни у дубокој ораници ижако веће јакство за безободност и величину жетве. Дубља ораница допушта и усевиима да дубље жите пуштају, докле оне у тврду, од паута неаквину земљу нису у стању подпрети. На допуната и дубље подхране ваздух који је онда у стању неуронирати радом својим, да у њеним слојевима земље и већу количину бљаве хране приршава и ствара. Дубља ораница боље плагу регулише и већа је резервоар за пријем кишнице и отањеног снега; а на истом утроча не трици тако лако оекунду у валани, јер се са усеви, вагаз земљина пење из доњих слојева у горње. Због тога у свима прликмака оравњавано је што земљорадицик жете да имају дубау ораницу, само што га њихова жезла није могући, ни постижна под свима околностима.

Дубока орба, или обрада земље, бар што се подубљивања оранице тиче, могућа је и остварљива је, ако је здравница калквољ добра. Шта више она може допринети и поврани оранице, кад се на пр. неск или ситно-шљункаста земља налазе испод споннице, или кад је изловача испод пескуше, као и кад су неск или пловача под тресето-наносом, ритског земљом која је по себи мочара и за узвраће непогодна.

Ово подубљивање или надизање вршиће т. ј. нестрошени и временом нестрошени, већ укиселе сирове земљане масе, не сме се никад вршити у дебљем слоју на једном, већ мало по мало сваке године. Под свима врликама подубљивања оранице или т. звано подирање здравнице, мора се вршити пред зиму, те да је мраз укрти и устига. То се подубљивање не може ни за сваки усев предузимати, јер жито је у томе прдо осетљиво и хоће да омаже на сировој, „неожиљеној“ земљи.

Подубљивање оранице најбоље је вршити зими, увек онда, кад ће потон доћи на ту влагу поубрива окозавина.

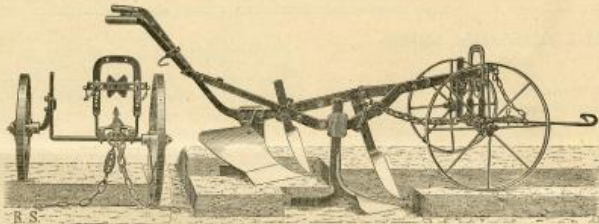
Кад је здравница рђаве калквоље, па ју је потребно крвнати, издробити, било ради исправке неке пропустљивости за влагу, било због претвора ваздуха и његовог издотвор-

дубоко подорану земљу и добро поубривати, да се она и хемикли поправни и дотера. Пословица вели: дубоко орање, гута љубре. Ко то не чини, нека схвати да подубљује своју зиратну земљу и с тиме неће постићи оно што имамера. Нарочито на латни пескушама, због неке прекореве алпаловости за љубре, здравце орбан учинила би се грдна погрешка, као год и онде, где би се подубљивањем оранице односно подирањем, и здравце издига јако гноздрвота, жукаста, црвенкаста или мрва шљункаста земљана маса, јер она је у стању да ораницу на дужи низ година погорна и поквари.

С. Г.

О БЕРБИ КУКУРУЗА

Ма да је до сада више пута писано о берби кукуруза, омет никако неће бити на одмет, да се оно понови, пошто од тога не може бити штете, већ једино користи. Оно тачно пре, што ће у нас, укорено увелико отпочети берба кукуруза, па оно може да послужи као потсетник.

ног утицаја, онда се она не мора издати у ораницу и преврћати на влажној дашници с које мешати, по само подирати т. ј. издробити нарочито сировом, *подирањем*.

Подирати је или засеба сирава која се састоји из гноздрог козлаца од влажнога тела, протог једног стуба утврђеног на гредаљу, а он дозе има троуглу отрицу као равни плуга прашача или окозача. Или је (као што слатка показује) у зеки са плугом. У самој ствари првобитно је ово склоп једног двобразног плуга, па је са двоброг гредела његовог скинуто предње влажно тело и у место њега утврђен кретаог тривног подирача.

Добре стране ове сираве, овако улашене у томе су, што имамо две сираве; врећа потреби: двобразни плуг или прост плуг с подирачем. Једне исте колечке, као и цео остали склоп служе за обе ове сираве, што поједнавава набавку или. Плуг с подирачем ради на тај начин, што у бразди коју је повукао онај задњи плуг, пр поновном пуштању плуга у орање — подирач анализу у ту бразду, содрини је и дроби за дуби 10—15 см. дубине, дакле испод оранице пара и здравци. П што је главно тако издробљене тле или дно бразде, стока не гати и не таба, по подирању врши пут поучеачу бразду, у исто доба, одмах за подирачем, припокрива задњи плуг другог браздог коју узоре. Оно друго цртало, пред подирачем не мора се оставити, пошто најје потребно.

Да се поприч потпуно све ове користи које се могу имати подубљивањем оранице, односно подирањем здравце или поврљањем земље у њеним енижички особинама, чему тај рад искључиво и служи, треба се постарати, па тако

Кукуруз је једини ратарски усев, на који се не мора обраћати пажња да не прере. Шта више, баш је и потребно да кукуруз подуже остале на отруку, те да потпуно сазре. На против, код стрнах жита безуделно се мора обратити велика пажња, да усеви не прере, јер ако прере, онда се губи како у калквоља самога усева тако и по количина. А код кукуруза је обротно, у колико се бере зрелији у толико је боље.

С тога, што кукуруза има више варијетета и што његово доба сазревања зависи од: климатских прилика, положаја, времена сејидбе и других погодба, то је немогуће унапред одредити календарско време берби кукуруза. Али у главноме, може се рећи, да бербу не треба отпочињати све докле, докле кукуруз потпуно не сазре.

Познато је, да је у нас кукуруз веома значајан усев и по томе, што он сачињава главнину храну нашега народа, његов свакидањи лебац. Па баш због овога, треба и место озбиљнију пажњу обратити на зрелост кукуруза при берби и за даље његово чување, пошто је досадамо, да лица, која се хране хлебом, који је умешен од незрелог и неочуваног како влаа кукуруза, обољевају од опасне болести „Пелатре“. А само од потпуно зрелог и добро очуваног кукуруза, добија се здрав и добар лебац, који здрављу годя, и од кога се не побољева од пожеуте болести.

Да је кукуруз стабло за бербу, познаје се по ономе:
1. Кад покути ово лишће што обмотана клин — корен;
2. Кад шума (стабљика кукурузна) покути и лишће се посуши;

3. Kad je zrno na klinu toliko zrelo, da se noktom lako teško načeti;

4. Kad se silva (ženjica cvet) na klinu osuši i počinje;

5. Kad zrno dobije potpuno staklastu sjajnost.
Samo u slučaju kad je jesen kišna i hladna, a kad silva uhvati neobran kukuruza, onda se može na čak i mora brati, no taj se kukuruz nikako ne sme upotrebiti za ljudsku hranu, jer nije dozreo na struku, te je nezdrav.

Uvek je bolje, da se kukuruz ostavi na njivi koji dan višje, te da potpuno sazre. Ovo naročito treba činiti onda, kad je jesen lepa i topla.

Kukuruz, koji se obere, a nije potpuno zreo, vrlo se teško čuva, jer jako podleže kvaru — bući, te zbog toga, često postaje neupotrebljiv i za stочnu hranu, a za ljudsku ne treba ni pomišljati, pošto je lebac spremljen od poskarenog kukuruza, pravi otrov za ljudski organizam, jer se zbog toga, kao što je napomenuto dobiva bolest, čije su posledice strahovite, i koja se bolest vrlo teško leči.

Berba kukuruza vrši se na tri načina i to:

1. Kad se klišovi — korene na struku, dužiti — komina, na se samo klin odloži, a štava — štava ostaje na stabljici kukuruza. Ova je način za preporuku, pošto berba ide najbolje a i najčistije, jer u koliko se duže probavi dužiti kukuruza na struku, u koliko se više utrudila vremena, isto se ne mora naknadno kominati. Sem ovoga, dobat je i u tome, što duže — lishje, što obmotava klišove, ostaje na strukovima, te je štava, — štava, — kukuruza, — tlažina — tada boja za isхрану stoke;

2. Kad se klišovi samo done sa đuskom, na se odnose gde u svetu i tako dođice okomijavu. Ova je način berbe za preporuku samo onda, kad kukuruza dočeka sazre, na ta još uhvati čak i silva i vrzani na njivi. Ovo zato, što se skratiti kukuruza vrlo teško na struku u vlaži dužiti, jer ruke lebu, te usled toga i poslo sporo ide. Obrani kukuruza sa đuskom, većinom se odnosi u sebe ili druge tople stajle, gde se pretходно otrava, na se po tom dužiti — okomina; i

3. Kad se štava sече zajedno s rodom, na se zbira i odmah odnosi gde na gomilu, kuda se posle vrši berba kao kod prvoga načina. Ova je način berbe, koji nije rђav, upotrebljiva ređe i to nakon onda, kad je vљva usamljena i valovana jakoj potpuni, te je najzgod, da se sa ove čas pre sve datke, i kad je u izgledu, da ће uskoro nastupiti rђava vreme a naročito silva i vrzani, na da se posle kukuruza sa posvećenih stabljika u svetu obere i učini dalje šta treba.

Berba kukuruza vrši se najbolje i najpotpunije samo onda, kad je kukuruza sejan na vreme. Ovo s toga, što berач uhvati samo jednu vrstu i berbu vrši e oštaka — struka, na oštak — struk, ne obdržuje se čas levo čas desno niti natrag, da mu što god ne ostane neobrano. Kad je pak kukuruza poslejan oštaka — „na sачu“, onda je berba teđa i sporija no tome, što berач veka svoје vreme, koje ће da se drži, već neprestano mora da bača nož na sve strane, valjeđa, da mu ne ostane koji struk neobran. Pored ostalih koristi od pretпного sejanja i ova okolnost valjaka, da treba naučiti prethodni način sejanja kukuruza na sачu.

Najbrži rad, pri berbi kukuruza, jako utiče i udaljenost kola, na kojima se obrani kukuruza prevози donju, jer u koliko su kola bljaka radenijima, u toliko se manje gubi na vremenu oko prevoza batara ili drugih sudova sa obranim kukuruзом radi silvana u kola. Ovo nikako ne treba izgubiti iz vida, jer i to pojačava izdatke na berbu ku-

куруза. A osim ovoga, i sama se berba razvalja, te mogu nastupiti i rђаве posledice, ako uhvati — nastupi nenodgovorno vreme.

Видо како вр згато да се врши берба кукуруза, при сакон раду треба навити: да се берба не обана по рђавом, већ узех по сувом и лепом времену; да се корење лепо одушти и очисти од силва; да се кошање не остављају дугачко; да се корење не баца по земљи, те да се влажи и квару; да су судови у којима се врши берба, и кола, увек чисти; и да се при истоваривању кукуруза из кола, одвајају: пабирци, недозрели и покварени кlišови, на све оно обашка да се остави и што пре употребити зашта је најкорисније, а само здрав и потпуно зрео кукуруз да се сипа у кошев или оставља на друга места одређена на ову сврху. Ако би се пабирци и недозрели кlišови оставили заједно са здравим и добрим кукурузом, они би се брзо убуђали, на би око себе покварили и здрав и леп кукуруз.

При берби кукуруза, не треба изгубити из вида и одабирати најбољих, и најразвијенијих кlišова за семе наредне године. Одабране семенице, вљва однеси у вение, као што су то стари наши увек радли, на их обесати где на промањом и сувом месту, а најбоље по кућани таванина, по димњацима и другим згодним местима, где ће бити обезбођени од ишине и врбаца. Овако одабрани и очувани семеница, даје најбоље семе. Добро семе даје добра берба, а добре берба дају добар род.

Обрани кукуруз, на где оштетен, не сме се оставити самон себи, већ се мора чешће проветрати и више пута прерађати, како се не би укларо — убувао. Тек после тронесечког чувања, кукуруз се толико осуши, да се рђаво са старца, и од тада се може тронити за људску храну а да брашно не подложу квару, разуме се, ако се чува на сувом и провајном месту.

П Ш Е Н И Ц А

(Triticum vulgare)

(обична)

Г. Једнозрнац (Triticum monocoocum). Гаји се као озими и јари. Добар је за палинке и кошање крајеве, а не тражи нарочито негу. Клас је кратак, сгустак а класици једворезни; у класу је само по једно зрно. Сеје се већином по брдима у сев. Аерици, Шпанцији, Француској и др. У нас пак расте дилно по пределима, по мањима поља и дрмова благу Алексанца, вљва Алексанчаке Вање, око Ниша и Пирота, а не сеје се вљде. У Шацдарској и Немачкој употребљана се за хлеб и isхрану кола; ређе се гаји у већим размерама. Ни овдеј кућник вљде нађен у старим словенцима, нити как има старих имена, али је нађен дилно и највише на вљне места како у нас (Србаји) тако и у Грчкој и М. Азији и у тки земљама као да му је и првобитна постојбина. Разума се, да је вљвећ крушница најразвијенији и да су се од ње кудурон од вљне оштуда година, развиле остале крушнице.

4. **Клима и земља.** Пшеница захтева умерено-топлу климу. У кошањив (хладниј) крајевима, не успева, на да на влажним пољоцима и влажним земљана, не најржава тако као рак.

Захтева средњу годишњу топлоту од најмање 8-75° Ц. и средњу летњу топлоту од 14° Ц. Границе вљна гајења су

или црвена кртоласти граор (*Lathyrus tuberosus*) изванска ружа (*Chrysanthemum segetum*) голудрака (*Senecio vulgaris*) ралачак (*Centaurea cyanis*) црвена мухарика (*Setaria viridis*), дивљача или црвени крушни распас (*Fimaria officinalis*), бела рада или протенак (*Anthemis arvensis*) и т. д.

Од паразитних биљака, штенци прочињавају доста велике штете: *затоворена тар* (*Tilletia caries*) чије споре продру у проклајало штењично зрно прострућу се и на биљку; *араминста* или *отворена тар* (*Ustilago Carbo*); главница (*Claviceps purpurea*); *аруста рба* или плавењака, бастра, (*Puccinia graminis*), *цеста рба* (*Puccinia straminis*) и т. д.

Против тарја употребљава се потпуне штенце у раствор плава камена, на љубриште се не односи слама гарљива и слама са њива на влажним положајима, а да се же, као што је наведено употребљава и двогодишња штењина.

Рза се субјарја и то *аруста* уклањавају дивљег шмешера (*Berberis vulgaris*), *цеста* уништавањем волујевог језика (*Achusa officinalis*) и белог гавеза (*Simphytum officinale*), јер су те биљке посредници за размножавање гљивица, те проузрокују те болести.

Непријатељи су штењина: волски мли, волзар (Нуриндеус *teraestris*), рвак, врабад, жити трчулак (*Zabrus gibbus*), гудељ, скочибуба (*Agriotes segetis*), житна сова (*Agrotis tritici*) хевеска жуница (*Cecidomyia destructor*), житни коњарца (*Cecidomyia tritici*), јечмена мушница (*Chlorops taeniorus*), житна бешкловога (*Thrips cerealeum*), волски цук (*Simulagrastis*), штењични црв (*Anguillula tritici*), житни малац (*Tinea granella*), житни жижак (*Calandra granacia*) и т. д.

9. Жетва. Жетву штењине најбоље је предузети у доба жуте зрелости, само тада треба причекати с прелозом крстала доле, док слама не покути и зрно не оцврсне. У нас жетва почиње и свршава се у јулу. Жале се српом, косом и жетелцима. Срп, где год је то могуће, треба употребити само у нужди. Уа срп, у неким крајевима нашим (у широким округу) иде и *валарка* која је нарочито згодна за штењину у којој има валмиде. Пожљивена штењина повеже се у снопове и овај слоје у кртине у којима је 13 до 17 снопова. У влажним климатима и у затвореним положајима, сушење снопова иде доста тешко, и зато, да зрна у сноповима не би проклајала, потребно је, кад је лепо време, растурети кртине, да се просуше и опет сложити. Жетвени је принос од хектара (по Стрелбу):

Врста штењине	З Р Н А			Сламе у килограма
	хектара	ток. 1 хект. - валарка	добра	
Домања штењина	17—20	79	1343—1580	2760—3400
Ниглеска штењина	24—30	78	1872—2340	3600—4400
Јара штењина	15—18	76	1140—1368	2600—2500
Озмие крушник	47	47	3209	2600—3200
Озмие двојрзак	39	46	1794	2600—3000
Озмие једнорзак	30	42	1260	2400—3600
Јари крушник	36	44	1584	2600—2200
Јари двојрзак	40	48	1440	2600—2400

Страница са жлава износи код озмие штењине 14%, а код јаре 9%, од целокупне тежине жетве.

ИСКРИЦЕ, ПОСЛОВИЦЕ, ИЗРЕКЕ

На старој кући и на старој жени, увек се има нештога да крие.

У добром браку човек је истина глава.
Али жена срце, без кога нема живота права. (Рикерт)

„Ја сам човек — глава и како ја хоћу онако нацрехем.“
„Ја сам жена — шија, што умем и главу да окрехем!“

Што жене из куће у кеђења изнесе,
Не може човек товариш колима да унесе. (Рикерт)

Сваки би од удвојичког дрвета, да насече шверја.

Најбољи бракови заснивају се на различности карактера и на сагласности укуса. (Р. Хамерлинг)

Боље двапут изнерети, но једном заборавити.

Што жена уштеди толико је, колико муж заради.

Умилато маче има најоштрије канџе.

Најбоље увек је најјевтиније.

Г Л А С Н И К

Окружну изложбу говеди, оваца, свеза и производа ових зрста приређује Рудничка окружна пољопривредна подружња у Г. Милашину 20. и 21. септембра 1908. године. На овој изложби могу излагачи суделовати одјивачи из целог рудничког округа и редовни чланови ове подружнице из других срезова. Изложба ће изаћи ова одељења и награде: Премја рудничког округа од 150 динара.

1. Најбоља говеди

А. Одељење крава са овогодешњим теладима

Награда

2	Награда Министарства Нар. Привреде	по 50 дин.	100 дин.
4	" "	" 30 "	120 "
2	" Срп. Пољопривред. Друштва	" 30 "	40 "
4	" Рудничког округа	" 10 "	40 "

Б. Одељење за јунце испод 2 године, који нису употребљавани за прилоз ни за тогање.

1	Награда Министарства Нар. Привреде	по 50 дин.	50 дин.
2	" Срп. Пољопривред. Друштва	по 30 дин.	60 "
2	" Рудничког округа	" 20 "	40 "
3	" "	" 10 "	30 "

В. Одељење за јунице испод 2 године које нису ошлосаване

1	Награда Министарства Нар. Привреде	по 50 дин.	50 дин.
2	" Срп. Пољопривред. Друштва	по 30 дин.	60 "
2	" "	" 20 "	40 "
3	" "	" 10 "	30 "

Г. Одељење за бикове

1	Награда Министарства Нар. Привреде	по 100 дин.	100 дин.
1	" "	" 30 "	30 "
1	" "	" 20 "	20 "
3	" Српског Пољопривред. Друштва Рудничког округа	по 10 дин.	30 "

Д. Одељење за стојне краве

1	Награда Министарства Нар. Привреде	по 80 дин.	80 дин.
1	" Срп. Пољопривред. Друштва	" 30 "	30 "
1	" "	" 20 "	20 "
5	" "	" 10 дин.	50 "

Б. Одељење за тегеле и волове

1	Награда Министарства Нар. Привреде	50	дн.
1	"	30	"
3	"	60	"
3	"	10	"

Е. Одељење за устојања говеда

1	Награда Министарства Нар. Привреде	50	дн.
1	"	30	"
5	"	100	"

II Изложба оваца**А. Одељење за стада од најмање 5 оваца и 1 овца**

1	Награда Министарства Нар. Привреде	50	дн.
1	"	30	"
4	"	60	"
9	"	10	"

Б. Одељење оваца за приплод

2	Награда Рудничког округа	60	дн.
2	"	40	"
5	"	50	"

III Изложба свиња**А. Одељење за најмање 3 пркаче и 1 нераста**

1	Награда Срп. Пољопривр. Друштва	50	дн.
1	"	30	"
2	"	40	"
4	"	10	"

Б. Одељење нераста за приплод

1	Награда Срп. Пољопривр. Друштва	50	дн.
2	"	40	"
5	"	50	"

IV Изложба сточних производа**А. Сирови мекци и тврди**

1	Награда Министарства Нар. Привреде	30	дн.
2	"	40	"
5	"	50	"

Б. Кајмак

1	Награда Срп. Пољопривр. Друштва	30	дн.
2	"	40	"
5	"	50	"

В. Вуна прана, непрања и козина

1	Награда Срп. Пољопривр. Друштва	20	дн.
2	"	20	"
5	"	25	"

V Изложба вињних биљака

1	Награда Срп. Пољопривр. Друштва	30	дн.
10	"	100	"

ЦЕЛОКУПНА СУМА НАГРАДА ИЗНОСИ 2706 ДИНАРА**Обште одребе**

1. Пријаве за сток за изложбу подносиће се поверљивима које поддржава буде именована. Поверљивци су у сва три среза државни економци. Пријаве се могу подносити и управни Подружнице у Г. Милановцу, а пријаве ће пријати до 14 септембра ове године.

2. Само пријављена стока пријаме се и впуштати на изложбу. Сточни производи и вињне биљке могу се и раније пријављивати а могу се и непосредно донети на изложбу до одређеног дана за пријаме.

3. Сваки излагач мора поднети да је притежилац града која пријављује бар од 9. маја ове године.

4. Једин излагач може изложити у свима одељењима по једно, два или више града као и производа.

5. Сваки је излагач дужан да има потребне чуваре за изложбена града.

6. Сва стока на изложбу доведена мора бити здравна и чиста.

7. Излагачи вуне стоке брашње се сами да она буде па време поклона. И о храни стоке излагачи брашње се сами.

8. Свињски излагачи морају да одраже реда на изложбу.

9. Свињски излагач дужан је довести своја града на изложбу 20. септембра тачно до подне.

10. Сва стока пријављена за изложбу остаје на месту док се изложба не затвори. Она ће 20. септембра пренети у Горњем Милановцу.

11. Свињски мекци и тврди, доносиће се у чистим судовима најмање по 3 килограма. Кајмак у чистим судовима а најмање један килограм.

12. Вуна ће се доносити и то: непрања по једно руно, а прана вуна и козина по 2 килограма.

Отварање, трајање и затварање изложбе

1. Изложба ће се потпуно уредити 19. септембра до подне, а трајаће 20. и 21. септембра ове године.

2. Оцењивачки суд почиње преглед и оцену изложбене стоке и осталих изложбених предмета 20. септембра.

3. Отварање изложбе извршиће се 20. септембра у 8 часова пре подне. После тога истаје разгледање изложбе.

4. Разгледање награда излагачима и читање навестица специјалног суда извршиће се 21. септембра у 3 сата после подне.

5. По завршетку излагања награда, затвориће се изложба.

6. За време трајања изложбе, све прирасе, донето и одређене за давање као награде излагачима, ставиће се на увид и приказивати посетiocима.

Устава пољопривредних комора у Мађарској. „Közlelek“

орган мађарског пољопривредног друштва у свом 49 броју од 24 јуна ове год. доше је у велики законски пројекат о уставима пољопривредних комора у Мађарској, који је кр. мађарско министарство народне привреде разаслао појединим пољопривредним друштвима и задругама, да га расмотре и о њему поднесу своје мишљење најкаже до 15 септембра ове год. јер ће конгрес мађарског земљског пољопривредног друштва исти пројекат прегледати 20. октобра.

Напр. реченог законског предлога састоји се из 21 члана. На првом месту говори се о оснивању, организацији и о надзору над пољопривредним коморама које ће се оснивати у појединим већим местима краљевих указом на предлог министра. Затим се говори о правима чланова комора којих има унутрашњих и спољњих. И онда о деловању комора.

Друга глава говори о државној пољопривредној комори, о њеном оснивању, организацији и контролисању. Чланове ове главне пољопривредне коморе поставља министар пољопривреде по саслушању земљског пољопривредног друштва. Њихов број је утврђен на 80. Уз председника бира се за сталну управу 30 чланова. Трошкове ове коморе носе по пола држава и пољопривредне коморе. Затим се утврђују права и дужности чланова ове главне пољор. коморе. Ивени су чланови, на првом месту сви председници пољопривредних комора у земљи, 3 изабрана члана земљорачинских задруга и 20 признатих стручњака, са саветодавним гласом које буде изабрала скупштина земљске пољопривредне коморе.

Коморама је поверено заступништво пољопривредних интереса у земљи, а главни им је циљ, да утичу на припад привредне политике државе. Разуме се да се тај циљ може у пуној мери само оца постићи, ако су чланови комора чисти и овежани пољопривредници и ако управа истих узима потпуно поверљиве своја друштвених рада. Зато је у предлогу даже могућности и начина, да се бирале управе врши што правичније и што тељеније.

Основицу праву гласа даје посед, односно принос са истога. Поједине коморе, према несани приликама, имају да утврде најмање носе који даје право гласа у њиховом целокупно, као год што је код задруга за исушњавање земље и против пошлага предивања, да рачи права гласа пољопривредник мора имати најмање 100 лацаца.

Глава има земљаска комора има да одреди број комора у делови земљи и величину и обим појединих комора према пољопривредним, друштвеним и народноосним приликама појединих крајева.

Копорана се doneкле даје право извршне и надворне власти, јер се налази да је Државна управа у тако тесној вези с пољопривредом, да је њихов највећи интерес, да пољопривредници кругови имају утицаја у доношењу закона који се њих тичу, па и у надзору над извршавањем истих закона.

То није само то задатак пољопривредних комора, да оне аступале пољопривредне интересе према влади и према управним властима, већ им је задатак и да образују и да одобравају пољопривредни ред у земљи, путем стварања удружења, нарочито произвођачких задруга.

Тек кад се на тај начин правим пољопривредницима даје права учешћа и утицаја на Државна, па и на законодавне послове, у делокругу интереса њиховог реда се не очекивати смисаљен и систематски рад на унапређењу тих интереса и привреде народне.

Одредбе правила за преход крање, што их је прописано наш министар народне привреде под ТБр. 5440 од 4 јула која су штампана у „Српским Новинама“ у броју 152 од 9 јула саопштиле су у главном изводу: општирије и пољовне с пољевом на мном наше хране у Немачку, „Пољопривредне тржишне новине“ што излазе као додатак за „Illustrirte landw. Zeitung“ званични орган пољопривредничког савеза што налази у Берлину и „Wiener landw. Zeitung“ орган аустријских аграрна што излази у Бечу. Овај последњи лист под насловом: „Српско земљо“ доноси оно што иде: „Продања српскога жита изнала је увек са тежњама да се бори које су постојале особито у његовој особито јакој нечистоћи. Друготијим српским сукоб с Аустро-Угарском, Србија је отворно дубоке ране и био је повод, што је српски министар народне привреде прописо правила, да сва жито које доспе на тржиште, нарочито и жељезничке станице у циљу извоза, мора најпре бити подрнито нарочито пре гледају значајних стручњацима. Инак остајо она правила прописују за ране врсте жита ово још допуштено проценте нечистоће, код:

пшенице: земље, нечистоће т. д. 2, свегга 0,5, урдине — кукуља, градине 12, урину 14-5%.

ражи: нечистоће 2, урдине 10, свегга 12%.

жамба и орас: нечистоће 2, урдине 8, свегга 10%.

Својственик потом добија званично уверење које доказе не показе не само ни један жерак прекршити жито. Ако се жито огледа за рђава, све га сопственик на стоваришту назово прерадити. Ако и после тога жито буде нечисто, онда га на јачу места не сме даље чувати, већ се мора узложити на домаћаја дотичне штитице. Ако се при прегледу доказе, да су жито додате прикесе у циљу преваре, онда се дотични има подврћи и казни.

И, онда, оне задруге новине надлежносту: „они прописи бивају здруженог светлости на разни извозни саобраћај српскога жита“.

Ма да би се имало применити на начин утврђивања и одређивања процента нечистоће у житу, како се то стално прописује у овим правилима о прегледу жита, пошто је према година, према подножају и земљишту разан процент нечистоће и у разан одсто урдине, па се код пшенице допунити и врло велики процент урдине, а код свине врета жита велики процент неорганске нечистоће, инак правила прописана од стране министарства, начело излажују сваку хмалу и ваљба је на опште одобравање у циљу заштити свету (изузев Аустро-Угарску) и повратиће и одржаће добар глас наших произвођача на страни, само, ако се буду строго вршили прописани прегледа жита, *нарочито при извозу* и ако се бар одређба о проценту нечистоће код жита, буде, веродостојној комисији Срп. Пољопр. Друштва, изменила у смислу *својих прописо* о томе т. ј. да се сваке године у почетку сезоне тај процент утврдије споразумно са нашим житним берзана, на и ако се таква правила буду променила, уз веће учешће стручних друштава и извозничких кругова. Г.

На главним мађарским трговима **воћа и поврћа** влада наредно сваки рад и саобраћај и последствено се изазиве знатне количине развоја воћа особито позних јабука, раних брескава, јабука и крушка и разноврсног поврћа и зеља које се извози за Будимпешту, Аустрију и Немачку са тргова посавског, кељенцетског и вел. керешког. Из Вел. Кереша дневно се извози разан воћа и поврћа преко 200 тона, а тамо непосредно постоју на тржишту 400—450 муњских и жевских радника.

Све има добру продају, а цене су вољу и поврћу: најсвијама 20—25, њини јабукама 22—36, рингалокана 45—54 ендра. Краставице се продјују 1, —3 ендра ковад, главно кукуса 20—24 ендра, шарпа 100 ковад по 1-20—140 крупа, буравица 24—26, патлиџан 28—32, бољи кроцивр 14—18 ендра по килограму.

Цена вољка фабрица меса. — На њеној кланици од две недеље дана почео је живи рад с кљавом стоје, под надзором четири аустро-угарска и четири наша мађарска лекара, Аустро-угарске пароници аднах ту и царине. Из Бугра јављају да у Сен-Ивану Ђерске жупаније има богата америчко-француска поврчава колонијална гради велику фабрику по америчком начину за прераду меса за извоз, у коју ће фабрику узложити преко 3 милиона крупа. Фабрика ће обухватити земљиште од тријестак јутара. Године ће прерађивати стоке око 50.000 глава.

Омозрестост при храсселу муње стоже **лиштем живине** стоже. — У овој осудити стоже хране препоручила су она могућа средства која се могу, у нужди, употребити за нехрану стоже, па и припрема и чување за тај циљ и лишћа од живине стоже. Али на Бугри дасмо се случити, да је крава храссела лиштем живиним била отровна. Два синацита дегета која су храссела млекоу те краве умрла су, а треће дете онасно је обомело. Као узрок напало се да је лишће било још јако порекло остацима бордовске торбе (раствора бивог камена с крочини млекоу).

Против оскудице у сточној храни у Мађарској предузете су енергичне мере. Пољопривредно друштво баранског козицала, уз припоход државне позвајнице без интереса, набавља 35—40 вагона јаке хране (зрна), те да их разди својим члановима на одлаку као помоћ у оскудици, а за тим репоза је да умори министар пољопривреде, да се синтак и оскудици значајна добар заштити материјал не употре, но да га отпусти, да на државним извацима кућеву стоку живини, па на пролеће да буде на руковојим сопственицима да могу своју стоку под новосијим условима извозним питраг добити. Само таква би мера помогла, да се спречи потпуна затра добре запатне стоже.

КЊИЖЕВНОСТ

Извештај о делатности огледне хелијско-финансионе чешког отсека Земљорадничког Савета за краљевину Чешну. — Праг 1908. год. Земљорадничка штампарија. Сопствено издање.

Књига, чији наслов неписане, за нас је од неочекиване важности не само по томе, што је у њој извршен чет рад са добијеним резултатима на пољу хелијско-финансионског, већ и по томе, што нам та њенина драгоцена саопштења могу врло корисно послужити за сагледање и оцену: у коме се ступњу културе находе Чеси у погледу модерне, савршене обраде земљишта, као и полске привреде у опште.

Књига је подељена на неколико глава. Разгледаћемо их редом. У првој говори се искључиво о *биологији земљишта*.

Земљорадничка бактериологија, на како да у многим приликама праксе има позитивних резултата, инак се још нахођи у стину огледа. Узрок су томе несаклађиве темпоше, које траже бактериологија потражилаво још од својих почетка. Многобројни биолошки типично, као што су алга, топлота, светлост, ваздух итд. од тога су јакот утицаји на развитак микроорганизама, да они под разним погодбама живинаво могу потпуно изменити свој изглед и своје биолошке особине, чиме се онег јако отекла а много пута и сивни онемогућава одређивање врсте и постављање њихово у систематску целину. Поред тога, није могуће постићи потпуно једнаке ефекте при бактериолошким огледима, који се врше у лабораторији с културама чистим и строго одређеним у погледу животних погодба и огледа с културама у слободној природи, као на пример када је реч о ороници, чији састав познатије знатне биолошке и хемичке разлике а која је још у то и класична водложна најваљна променала. Ако узмемо у обзир само те две наведене околности, онда тек, пред вака да је земљорадничка бактериологија наука још доста млада, можемо лако појмити малина њеним напредак.

Među važne odeljke zemljoradničke bakteriologije prvo mesto zauzima *bakteriologija zemljišta*. Interesovanje za tu grupu povećano je uspešima, postignutim u ispitivanju, naročito poslednjih godina. Za zemljoradnika je ta nauka značajna po tome, što je utvrđeno, da je u stavu dati dužu i načina za laku i jeftino proizvodnje azota, te važne hranljive materije neophodne za ispravnu kulturu rastinja. Pitanje azota došlo je pred sudačke pitanja današnje poljoprivredne produkcije, za rešenje kojemu potrebno je pronaći izvore i sredstva, kako bismo našemu kulturnom rastanju naokoloj ovoj prirodnoj nedostatku, naročito u polju, dobavili prvi potrebni azot, jasno kazuju, da u zemalj borave izvanjski činioci, koji su sposobni bogatiti zemlju nadušnim azotom i tu prevoditi u smislu, pristupaću svima biljkama. Dokaze o tome, da se namonđavanje azota mora vršiti nesvesnim organizmima, koji u zemalj borave, daju se svi tu mnogobrojni odelci u posmatranju prastarostu zemljorada. U tim slučajevima i pored nedovoljne količine azota za čitava niz godina, iкак se dovoljno do preraseno dobrih žetava. Dakle, ma da je azot stalno zemalj odunat i nije novim zelenjivak, iкак su žetve potpuno zadovoljavale. Njake kako bi se moglo drugacije i predstaviti svađavanje potrebnim azotom onih severoameričkih prerada, britančeskah pramžaka i naših mnogobrojnih šuma i dužavna, kojima se od namtkega odunaja snaga a nova još ne pridaže.

U ove tajdnostvoje pravi je uveo svetlost svojim ispitivanjima Bergetol, Frank i Karol, koji su utvrdili, da se prikupljave nadušnog azota u samoj zemalj pravi novobu bakterija. Ta nemnđajna sposobnost organizama bila je utvrđena netom god, kada je novio za rukom Vinogradskom da izolež mikro, nazivani klostrodium, Beijerinckom pak azotobakter. I od to doba ispitivanja su uzela šira razmer, te se doselone ispunšave nađe profesora Stoklake, izjavljene g. 1895, da isvesni mikroorganizmi pokazuju sposobnost razvijanja potrebne energije za vezivanje elementarnog azota.

Uz uporednoga pregleda, koji donosi ova knjiznica, javno se vidi uspeh, koji je postigao profesor Stoklak svojim odeljima na polju na ispitivanje i vremešje tak odelja, pored svega toga, što je to kazaljčeno zemljišah bakterijama, koje asimiluju nadušni azot, još dosta nedavaš problem.

Ovaj deo, koji navodi o biologije zemljišta, izradio je asistent Adalfe Brnest.

Drugi deo, *proizvođja biljaka*, koji je izradio Dr. Jan Jelenek, govori opširno o prvenim odeljima jednog delom u polju, i drugom u vegetacionom staklenom vrgu u kultuzama azotobaktera.

Interesnija je treći deo: *Извештај фитопатолошког одељења* из пера Д-ра Нидриха Уелса.

Гад његов на томе полу односи се на годину 1907, као и за раније година. Његов се посао поглавно сводио на ту дужност, да шаље исписне одговоре на многобројна писма, којима је завод питан како да се појединци одређују у овој или оној прилици, у овом или оној случају. Питања су махом из области земљоделског садништва. Дале се односе на разне небаде и болести биљне, штетне инсекте и у опште дужност је његова била да доје *дрвотниче сисете у свима савујањима, како су они од појединца тражеши*.

Др. Уелс у повенути посао радио је, као што се то из његовог опширног извештаја види, још и на проширењу ентомолошких зборања, држао је јавна и приватна предавања, демонстрације и објављивао фитопатолошка и ентомолошка, пружао је научни материјал другим истраживачима и наставао је посао у израђивању четног ентомолошког материјала, прикупљајући за дуна из година. Тако су нарочито сребрни помоћу специјалиста Curculionid-e, Hydrophilid-e, Pyticid-e-a и Phyllopho-t-e.

На захтев Земљор. Савета направно је Д-р Уелс из својих зборања прегледне примерке, који су заузели 15^{ти} на подложби

четног одбора земљор. савета, која је трајала од 26 маја до 2 јуна 1907. године.

Ти су прегледни примерци садржавали:

1. Сисце у стаклцу, које су представљале болесно или разним штеточинама оштећено културно растине, као и штеточине како они царства биљног, тако и оне из царства животињског, нарочито штетне главе и петурке, као и разне инсекте.

2. Боле, испуњене шпиритусом са ном. предметима.

3. Оштећене грање и граниче, као и сполнђе болеснога кљаса.

4. Примерке најразликавијих средстава за уништавање и трепљење разних штеточина.

5. Публикације ентомолошког одељења, које су изашле у најновијем времену.

Затим је г. др. Уелс о највишем расцету прерадио изоложбу своје ентомолошког материјала, који је у своје време прегледао на острву Дејлону, као и многобројних слика из природе и слика развоја становништва ном. остра.

На четвртог је месту ресењат Евгенија Витка. У њему се опширно разлаже о *контроли и испитивању семена културнога биља*.

На петом је месту *извештај о делатности лабораторије војарско-фармаке*, из пера Ф. Черога, с овим деловима:

А. Војарство.

1. Студија о изменама хемичког састава прерадог воћа.

2. Воћна пића и конзерве.

3. Вискија кљаси.

В. Винарство.

Одељења са љубрењем тозе.

На шарпетку је чланак К. Хоненгауа у облику извештаја о раду макарске станице за испитивање.

Кљига, којом смо се садрижано укратко позабавили, заслужује општу пажњу, нарочито наше полjoprивредне интелегенције. С тога нека је топло препоручено свима њима, којима четни језик није непознат.

Ср. А. П.

ОБЗНАНА

Продаја стоне за припад. — На основу одобрења Господина Министра Народне Привреде, Управа Државнога Сточарског Завода, продаваће по комисијској процени своја комисијски изабавена приобројна гла, која су за припад врло добра и то: у *Добричу* код Турпије 11 крава, 17 бикова и старости од 2^и до 1^и, године; 3 телета (једно мушко, 1 женско) све чисте сименталске расе, 15 овцова (мелеза и чистих хемшпирца и 1 караулка), 34 комада шпелједи и мушких јавњади мелеза, 32 овце мелеза, 10 комада шпелједи и женских јавњади; 2 јарпа савеса; 51 крамач, 30 ветрца и 11 вазицама — све чисте швајцарске сој.

Од жонине управа има по прописаном пеноничу на продају: кокошка жутих ориштова, црних лангшана и јареби-чистих талјанци, од плавка: великиња и руинце; од туска ендиге.

У *Љубичеву* код Пожарева Управа ће продавати по комисијској процени за припад 7 крава, 13 женских прасади и 8 мушких прасади, свињске, *дрног* енглеског звања Моравца.

Пошвају се општине и сви добри одгајивачи стоке да дођу и прегледају гла и куле шта им треба, пошто ће продаја им овој начин трајати само до 1 октобра, кога ће се дана све што буде остало непродато за запале, продати јавним надметањем у крист државне кесе.

Продаја само за готов новац, а предаја у Добричеву од-носно Љубичеву (за свине Моравце); живина се плаће и до-платом.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДНАЦИУТ

ПРЕДПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУЉУЈУ СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У ЗМОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВ НАВЕШТЕНИХ ЦЕНА ОД ЈУЛА
1898. ГОД. И 204 ПРИБИСКУ ДРУШТВЕНИХ
НОСИ ПОШТА БЕСПЛАТНО

Цена огласна изложба је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШНОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЈЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИН 6 ДИНА, НА ПОЈА ГОДИНЕ 3 ДИНА,
ЧЛАНОВИ КОМАНАТИ, ЧЛАНОВИ ОНИХ ДРУШТ.
КОЛУБИНА, ОСИ, ИКОЛИ, ВОЈНИХ СТАЛ.
КАДРА, ЗАПА, МАШИСТЕРИ, МЕХАНИЧАРИ И
ДРУГИ И ЧЛАНИ ПЕТА ДОВОЛЈАТ ЛИСТ
У ЦИЛА КРИ, АБО ПОЛОВЕ ПРЕДЛАТУ
ПРЕГРЕД ЗА КРАЈ ГОДИНУ.

У АН СРБИЈЕ

НА ГОД. 8 АРА. КАН 4 АРА. АСТ. АР.
НО СРЕ. КОДОВИНИ. ЕДУКЦИЈА И ВОЈНОМ
ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКЕ МЕХАНИЧАРИ И
ДРУГИ И ЧЛАНИ ПЕТА ДОВОЛЈАТ ЛИСТ
У ЦИЛА КРИ, АБО ПОЛОВЕ ПРЕДЛАТУ
ПРЕГРЕД ЗА КРАЈ ГОДИНУ.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ОД СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО КЛАСИКЕ

ПРЕДСТАВНИК ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 38

НЕДЕЉА 21. СЕПТЕМБРА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

ПОЉОПРИВРЕДНА ИЗЛОЖБА ОКРУГА БЕОГРАДСКОГ НА УЦИЦИ

Приређивање изложба, као мере за подстрек ка бољој производњи из појединих грана или из целокупне пољске привреде, у овој је години достигао свој врхунац. По примеру и узлогу на изложбе, чији је ина Српско Пољопривредно Друштво отпочело приређивање сточарско изложбе 1894 године у Обреновцу из колубарске области ваљевског и београдског округа, после толиких изложба, што их је приређавало то исто Друштво или неговне Подружштво, у овој години приређују изложбе четири окружне пољопривредне подружшине: крајинска из виноградарства и подружштво, ваљевска после ланске изложбе, другу окружну сточарско-воњарску изложбу која ће бити далеко обилније заступљена, рудничка сточарску изложбу и подринску област пољопривредну изложбу свога округа, са међународном утаклицом пољопривредних справа и машина. На посетку Српско Пољопривредно Друштво, после приређених 9 окружних и областних сточарских изложба (узправо изложба говеди и оваца), 11 воњарских изложба и 3 земљачке изложбе живине, подухваћени се, да у овој години приреди заједнички изложбу на четири посебне гране: воњарства, виноградарства и подружштво, пчеларства и рибарства.

И ако су у досада поједини окрузи подносили знатне жртве у приређивању изложба својих округа, и ако су и раније потпомагали новчано своје окружне пољопривредне подружшине у приређивању изложба и ако и ове године окрузи и ваљевски и руднички и подрински знатно новчаном помоћи покажу своје Подружшине у приређивању изложба, омет је најистинитија појава та, што је округ београдски који није имао подружшине у свом домену, *први међу осталим окрузима у Србији*, одважило се, да предуме сам, помоћу својих привредних органа, оштру пољопривредну изложбу свога округа која је и одржана 7. и 8. овог месеца на Уцици и коју је и садашњи министар народне привреде на Џосиф Главанкић лично отворио, а коју је удостојио своје важке и посете и сви Краљ Србије. На тај начин изтакнуто је најистинитије значај прихватања изложба у круг рада окружних самоуправа и сви пријатељи пољске привреде могу се радовати

како самој појави, тако и значајном испуњању од стране врх. управе појаве која обележава једно раздобље: *дан* кад окружна самоуправа уна и *аграрски* учешћа у привредном напретку свога округа. И се тога гласати корак окружног одбора округа београдског заслужје наше пуно признање за овај свој први оглед, с којим *као с првим огледом* можемо бити задовољни.

Све досадашње изложбе икале су, на ће по свој прилици још прилично за дуго имати тај циљ, да угледом и поткум шире у народу боље прете разних пољопривредних производа и болних справа и орђа за производњу с једне стране, а с друге стране, да ма и приближно представе стање и степен развића производе нарочито појединих грана, које ће послужити проучавању наших нарочито привредних прилика и чињеница. Према томе све наше изложбе имају у главнио карактер научни, карактер подстрек на боље и савршенше радове и на неку производњу. У текма мах те изложбе, као огледало нашег пољопривредног стања и наше привредне моћи, одређују правцу, у коме у будуће треба ићи и шта треба радати.

Слика досадашњих изложба, на које је сразмерно најпош привредној моћи и орло мало третино на *нижњу сирему и уређење* и ако се *аграрски* жртвовања на *напред* излагача и изложених предмета, то је био главни смер и задатак. И наше више, мора се признати, да је тај задатак био увек и поствигнут. Свим покрет који је њихово приређивање досада пошизвало и који је у овој години достигао свој врхунац, доша је, да се почео правилно схватати и ценити њихов значај да је први подстрек у овом правцу прихваћен и разгранат и да се он све више шири и разраста, у једну важну привредну меру, како она то и заслужје.

Истима чуло су се и занерке које су и ступише производне и које потику изако из *рањавог* схватања или из *недовољног* обавештења, а да би и могле бити оправдане. Приређивање изложба у нас налази се у *оштом* степену развића и изнемо у *нижњем* уређењу *изложбу* и *више* *радне* *силе* и *много* *више* *средстава*. Оне су овакве *како* *су* *за* *Србију* *старине*, јер тек кад се *виши* и на *них* употребљених *на* *градња* *излаво* *производња*, кад се она *уноси* и *успрши* тако, да *постане* *подобна* *за* *трговину* и *кад* *о* *изложбе* *то*

liko ustalo je uređe, da one postanu redovne, godišnje pojave u našem privrednoj životu, tek onda mogu sa izložbama biti skopčani i trgovinske ciljeve, jednino poloprivrednih proizvoda. Na sprema i ureђењу izložbama treba stalno i bezpredjelo godišnava raditi i odabrane proizvode, predmete, a naročito predstave stajala i razvijati pojedinih grana privredne, prужljati i sređivati u *Privrednom Muzeju* koji je zasnovan, pošto je zadatak Privrednoga Muzeja kao neprekidno izložbe, da snabdjeva izložbe u običnoj smislu dopunava i da poslužuje trgovinskim svrhamama i ciljevima.

A to se ne postigne ni tako brzo, ni tako lako, ni se omlađuje. Najočitiiji primjer nam je za to Mađarska i čen danas u Evropi jedinstvena, često Poloprivredni Muzej koji je „Težak“ uvekoro podrobije opisati.

Dakle je sam e ovog gledišta i dosadašnje naše izložbe posmatrano, čieno, za maše — naše i prужljati, od kako su one počete izložbama Srpskog Poloprivrednog Društva. I kogod je sa mnom to isto činio kroz ovaj drugi niz godina koji je od prve izložbe za nama, taj mora priznati jedan netinja spor ali veliki napredak i u privrednjaku i u ureђењу izložbama.

S toga gledišta za posmatran i čieno i ovu poloprivrednu izložbuju okruga beogradske na Ulici. Veliki izložbenicu, jednu izložbu u zlatno, jer je ona to bila, u uporeђењу s ostalim okružnim izložbama našim i u uporeђењу s privrednoj žolji beogradske okruga. Ali kao prvi ogled u okrugu beogradske i po kratkoj vremenu od odluke do izvoštava, i po načinu izvoštava i po načinu čieno izvoštava, ta je mala izložba ustala i ako okrug beogradske ne bude ostao na toj kao jedino, posle jakoga ovogodišnjeg podostreka u obiljnim nagradama, dovođimma izložba biće u mogućnosti, da nam predstavi pravo stame proizvodnje u ovom okrugu.

По главној слици ова изложба била је најбоље заступљена са сточарством, нарочито с говедарством, овчарством и свињарством. И бројем и квалитетом изложених грла жокено била задовољни, за једну окружну полoprivrednu изложбу. Извеж један део грла у изложби говеда и коња, коме при стуженим одабрану при пружку за једну изложбу, не би био други пут места нашој, остала већ део, био је достојан једне окрузке, српске изложбе. Шта вине небу има било је по несомно грла која су могла мадржати и много стројки суд и кинји на узакључу, на ма којој изложби. Нарочито, бројем нетина мали, али квалитетом навршена изложба свиња, такву је оцену потпуно заслужила.

Да почне са говедарством на овој изложби.

Било је изложено:

	бисома	јунака	грала с годашња	јунака	оног
из среза посавског	65	70	36	28	199
„ „ колубарског	9	1	2	1	13
„ „ косајског	5	2	3	—	10
„ „ врњачског	7	15	12	3	37
„ „ гроцанског	1	2	—	—	3
Укупно	87	90	53	32	262

Највише су била заступљени мушка запатна грла: јуци на бикови. Највише је грла изложено срез посавски (199), на потоњ срез врњачски (37). Слабо уштеје срез колубарског може се сажалевати, јер се на тај начин стручњацима омака прјадка да суде о стању запатног материјала „Колубарске расе“ у округу баоградском, ради упоређе тако са

стањем те расе у валевској Колубари, тако и са стањем те расе пре 14 година, на првој изложби у Обреновцу.

Што се тиче расних обележаја, највише су били заступљени жоледи и то планиско-долинског типа. Од наше т. ав. „Колубарске расе“ (и могло би се с више правра рећи опширјије: Шумадрјске расе) било је мало заступљено у чистотј крви. Најчистији представници и јунаци и најбоље грло оне расе био је бик „Колубарац“ Друштвина Јовановића из Милошова. Бик у четвртој години, снајак на потаха, снажко и правилно развијен са чистим расним обележајима: око очју цркакити плочарина, првом губицом, црних врховина рогова и пановица, уз бледо жолету боју једнобојног плоче тела. Интересатно је, да губица ције као у планиског типа оверажена белим даљакма, но само дабрње горње усне и чуна на челу и да се „колубарска говица“ од основног типа, шумадрјског говечета, разликује врхом кћивако са оденом у ружваку. Ишли су на у очи и јидли трогодишн волони Млаутина Стањивровића из Коначца, као и лена кравица протје Радоја Данитријевића из Варџа који је још и у Обреновцу 1894 године излагао од истог запата млокуца.

Што се мелеза тиче и овде стереоме нају значајну појаву коју смо виђали и на обласним изложбама у Зајечару, Јагодини и т. д. Да су најбоље уштеји мелези они који су производ доубуба дурштана, највише с планинским или планинским типом расе понављачице са стране, на потом у другом или даљем докољеним са грлима долинског типа... нарочито, у последње доба са сивенталског расом.

Да је стужњак која се добро разуме у оцени грла различне расе, највише на каквој изложби на страни, била Сивенталска Степана Сарића на Срмчање с овим потпуно четговрним обележајима расе, са овим знацима типа и по боји и по утрпаним шаркама и по знацима рогова, пановица, кћиваке у репу, трапанцима, губици и чистотј обода; или онег материјег бика грдокуј из Мале Врбаде срез косајског или јунаку Љубовара Милошевића из Баљде... тај се не би двоуино, да именована грла тамо огласе да грла чисте сивенталске расе. Овако, на Уци и знајући ми порекло, он их убрјаја у мелезе и ако ми признаје, да су угледна и да су се уштеула на бика родоначелника алховог.

И додета неколико мелеза сивенталске расе — нарочито пореклом из доубугу укрштана које поштежу горе, показју и овде велику моћ постојанства у преносењу облика телесног, ичи и особина ове напире расе на неке мелезе.

Али жени се даљко боље довадјају по лмоти и правилности телесних облика и сразмерности трупа и удова мелеза који се уштеју на порицку расу, на карџиховској свој, на да је у великом нитаву, да ли су та мелези и истински потомци те расе понављачице или су производ доубугих укрштана која вреди проучити и оределити.

Вак Млаоја Богдановића са Ушко тога типа ивиало не уштепа биковима принајали, мелезина сивенталске. Али крава иуара с телетом Динитрија Ристића из Вишњце, не само да је по снажко оормама и по свима знацима млености најбоља крава иуара на овој изложби, но је на нитим даљно да ми се ма где иичае, скоро, толско, друга која крава донала. Она се по облику и по боји тела и по обележајима носе потпуно расним обележаје порицке расе: своја познатих „халмета“ у Марџиховскама.

(СРПНСКЕ СЛ)

ОТКУП ДУВАНА БЕРБЕ 1907. ГОДИНЕ

Ако се кини поведете разговор о производњи дувана у нашој земљи, на првом месту чућете ове речи: „Монополика Управе отима дуван од својих произвођача у беоцине. Плаћа по 10, 20 и 30 пара дин. а то је јестинице него плаћања на београдској пијаци.“

Такав ће те неоправдан протест чути на путу, у кући, у касани, на збору и на сваком месту, гди се о дувану поведе реч.

Ако по некое узме перо, да штогод напише у нашим политичким листицима, тај не уме другде да пише, док масу грађна не просе на Монополику Управу.

На зборовима, доносе резолуције, којим констатују, како Управа отима дуван од својих произвођача, за виштану награду од 10, 20 и 30 пара дин. од килограма.

Тако једну резолуцију, донела је и класевачка пољопривредна подружница и још штапила је у „Трговинској Гласнику“.

Она вели: „Класевачка пољопривредна подружница констатује на свом збору државом 22. јануара 1905. год. да је Управа отима *свој дуван* у округу тимочком по 0,10, 0,20, 0,30 и 0,40 дин. килограм.“

Међутим, то године, у сред Класеваца, — гди је било сваком слободно доћи и уверити се о ценама — Управа је откупила 7484 кграна дувана за 11.762 дин.; а то је просечно плаћање један килограм 1,57 динара.

Од 7484 кграна дувана откупљено у Класевацу 1346 килограма плаћено је по 4.— дин. килограм, а није ни једно кало куљено по 0,10, 0,20 и 0,30 дин. како је у Класевацу на збору одмах после завршеног откупа констатовала класевачка пољопривредна подружница!

Ова резолуција пољопривредне подружнице донела је то, да је производња дувана у околини Класеваца услед повољне прилике, одмах у идућој години забрањена.

Дакле, једна маса народа у Србији, мислећи да чини добро, из жрчке према монополи, несвесно агитије против гајења дувана и збила је тако чини огромне штете земљаској правди.

Сви ти протести, да се данас Дуван од произвођача отима у беоцине, не потичу од правих и добрих произвођача, не потичу из правог и личног уверења, него су увек изазвани на мржњи против монополи и на протесту рекал казана.

Ево шта пише један стари произвођач из среза моравског округа шимок.

„Док је дуван био слободан произвођачи су га продавали од 0,10 до 3,60 дина. оку, дакле највише 3.— дин. кило. те просечно илеу ни 1 дин. могли су кило да узму, или од 1 дана орава 0,30 хектара 200 дин. највише.“

Сва онага надајући се на слободан производњу су пређе били галантији, па су без рачуна узимали каларе за дуван, те ика слажујемо, да се и сада (после 20 година) повлаче другова учинења на рачун дувана, и некима је и вишање зато протест. Дале, кад се узму у рачун ове теревнице и крпиче, пред погодбана, неваљау и предају дувана, као и спремају гоуба за тргове, каларе, возишаче и остале, онда следе се може рећи: да скоро половина зараде од на то, пошто се није о свему водио рачуна.

Но, да видимо како је произвођачима дувана од како је монопол.

Више нема погађана, алмалка и гоуби. Којаскаја оцени а благајна неплаћује и ко више и бољег дувана наради, више и новаца прија.

И код оваких комисија, просечно се добија за 1 кило од 1 до 1,50 дин.; што од 1 дана орава јаноси 300—400 динара или од 1 хектара 1000—1500 дин. а овољко не може нита земља да да принеса од ни једног усева, па ни од шећерне репе, коју су почели да гаје.

Истјана, око дувана утрони се и неко више радне снаге но око других усева. Но оскудија у земљи омањошма привредници једино су упућени на производњу дувана“.

Овако каже човек, који се родно и живи у месту гди се дуван гаји, овако каже човек који је и само гајио дуван и пре монополи и у време монополи.

Међутим, они који нису ни видели дуван, или која увек гаје рђав дуван, не престају викати, да монопол од својих произвођача отима дуван.

Ито, због тога је веома нужно, за сваку годину износити тачне прегледе о откупљеном дувану у дотичној години, по местима, да сваки може видети: на ком је простору и у којем месту гаји дуван; колико је у ком месту просечан принос по хектару у килограмима; како је у том месту откупљена количина дувана распоређена по класама и по којим је ценама, колико килограма откупљено, колико је производња и у ком месту исплаћено често, по одбитку 10%, на преваране и напослетку, колика је просечан принос по хектару у динарима, на прена томе нека се опредељују при пријављивању за гајење дувана.

Од стране 348 нађе преглед о откупљ. дувану.

ТРЕБИТЕ ГУСЕНИЧКА ЈАЈА!

Ове године је гусеница опустошила многе воњњаке, па је велике штете учинила и шумском дрвећу, она је прошле године оставила јаја; пољопривредници су равнодушно гледали и оставили да се из тих јаја ове године изведу гусенице, а оне су поплаћале воњњаке и шумско дрвеће, обртеле лист и учиниле големе штете. Дрвету је лист ове иста, што су човеку плаћа. И као што некипарена плаћа воде уништењу живота човека, тако и воједено лишће води измирану вољке и дрвета. То се ове године очигледно видело: кад су гусенице обртеле лист и оставиле вољњака да се приа као у сред зиме, онда су вољке остале без икаквог рода. Још нешто горе и од тога: но само да је за ову, већ и за идућу годину пронао род на свима оним вољњама, које је гусеница обртела. А сем тога, вољке су у своје разијању претрпале страховиту крзну; немајући плаћа за дисање, једва су се одржале у животу, да се идуће године не поусте, ако их, као ове године, гусенице оплодују. Већ и ове године су се многе гране, па и целе вољке, пошумиле.

Гусеница је ове године учинила праву пустош, где се год појавила. А она прети да започето зло и започет неспреку идуће године доврши: да нам коначно упропасте вољњаке, на којима се ове године појавила. На ике, она је и ове године оставила на вољњама своја јаја. И е једне и с друге стране колелничко пруге беле се вољњаца: по гранама су гусенице оставиле јаја, из којих ће се на пролеће излети безброј сатирча и упропастељива нашега вољарства.

Овогодинаше некуство треба да олажни нашега пољопривредника, а оно га, као што нагледа, иже било у стању олажети: још нико и не помишља да треба гусеничка јаја! Свет је, готово сасвим, равнодушан. Пустно је да иде како иде! А кад му идуће године гусенице понова опустоше вољњаке и кад се они поусте, јакнућ ће, слепнути ранишња и рећи: Божа вола!

Број	Назив села; вароши и варошица	Нова острвска Пала Место	На ком је био		Откупљено дувана netto	Просечни вредност по 1 хектару	Откупљена количина дувана			
			стору	гајно дуван			Варјадна класа		I. К л а с а	
			хект.	ара	грама	грама	4.—	3.—	2.50	2.—
1	Бава	И	0	93	702	754	—	33	25	30
2	Просек	И	4	07	2329	572	79	183	87	133
3	Јеланица	И	0	53	4283	655	133	323	217	316
4	Белје	И	0	64	238	371	—	—	—	—
5	Дуга поляна	И	2	30	546	552	—	18	15	15
6	Гриња	И	1	46	512	350	3	8	—	—
7	Марина Кутина	И	0	70	189	270	—	—	—	—
8	Горње Влаче	И	0	87	410	471	—	12	8	—
9	Доња Душани	И	0	67	256	382	—	—	—	—
10	Милковац	И	0	16	94	587	—	—	—	—
11	Калетица	И	0	05	39	789	—	—	—	11
12	Горњи Душак	И	3	11	1209	385	8	39	15	17
13	Сомоница	И	1	74	019	355	—	—	47	22
14	Крстаче	И	1	91	706	369	—	14	15	6
15	Доње Драгоње	И	1	34	323	241	—	7	—	4
16	Доња Барбеш	И	0	17	65	382	—	—	—	—
17	Виландрица	И	0	26	50	192	—	—	—	—
18	Горњи Барбеш	И	0	08	5	62	—	—	—	—
19	Ново-Село	И	0	76	108	142	—	—	—	—
20	Вуканово	И	0	42	147	350	—	—	—	—
21	Бурباتово	И	0	77	453	588	—	37	14	9
22	Белотица	И	3	69	621	710	275	305	98	127
23	Горње Драгоње	И	2	59	617	238	6	17	6	25
24	Семча	И	0	45	71	157	—	6	—	—
25	Мали Врпоп	И	0	93	381	400	8	10	5	17
26	Ступница	И	0	62	320	516	6	14	3	10
27	Малча	И	5	04	2189	434	15	42	9	36
28	Горња Врежница	И	0	79	419	530	8	31	—	7
29	Прок. Кутина	И	2	65	1454	548	29	38	17	64
30	Драшкови. Кутина	И	2	34	808	345	8	7	—	—
31	Копривница	И	0	77	309	401	—	7	—	—
32	Чагровац	И	0	80	399	498	—	16	7	—
33	Јаглице	И	0	94	303	322	—	10	—	10
34	Лалица	И	1	90	1604	844	189	183	27	70
35	Ново село	И	0	29	394	1358	11	10	27	41
36	Варош Ниш	И	3	35	2213	660	270	267	80	86
37	Сићево	И	0	81	432	533	21	31	—	—
38	Срезовац	И	2	37	1589	670	—	28	38	66
39	Доња Љубеш	И	8	32	7147	859	—	85	263	326
40	Витковац	И	5	83	5845	1002	324	776	319	547
41	Горњи Љубеш	И	4	40	4420	1004	—	—	92	189
42	Породиц	И	2	78	1148	412	29	165	144	131
43	Љубтеп	И	5	46	3605	660	99	671	349	214
44	Кутина	И	7	23	3883	537	29	356	267	439
45	Чигровац	И	7	97	4073	511	34	420	482	418
46	Крупаје	И	5	76	5032	873	83	303	103	438
47	Гадевац	И	9	20	7749	842	58	370	259	363
48	Каменица	И	4	27	3561	833	39	245	166	351
49	Лозвац	И	4	76	4292	901	63	492	393	443
50	Јаковље	И	7	44	5734	770	63	369	382	647
51	Врбеновица	И	15	20	10545	693	67	548	440	1128
52	Шурић	И	3	20	2759	862	87	357	743	313
53	Честа	И	4	95	3722	751	—	329	197	246
54	Дашница	И	4	99	5501	1102	62	729	428	429
55	Суповац	И	3	29	1899	577	—	92	56	94
56	Велика Дреновац	И	5	92	5798	969	23	259	236	421
57	Грејач	И	12	84	10276	800	116	870	457	667
58	Сечањина	И	0	80	348	435	—	—	—	—
59	Доња Сухотна	И	7	—	6175	882	8	425	497	745
60	Немчица	И	1	84	1374	746	—	15	12	63
61	Горња Сухотна	И	5	01	4085	935	7	380	221	540
62	Гредетин	И	9	76	7783	797	—	88	182	444
63	Горњи Адријан	И	6	87	9464	1377	52	374	540	966

Г Л Е Д

састављен по местима у којима се гаји дуван

распоређена је по класама и ценама овако :

распорјеђена је по класама и ценама овако :											По одметку 10% на превла- гање чисто испаљено	Просечни цијенов по 1. хектар	
II К Л А С А			III К Л А С А			IV К Л А С А				Ф У Р Д А			Д И В А Р А
1,80	1,50	1,20	1,10	1,—	0,80	0,70	0,60	0,50	0,40	0,10	0,05	Д И В А Р А	
—	110	4	22	206	30	120	—	87	35	—	—	708-90	761
—	847	196	113	505	172	240	—	174	40	—	—	2881-89	797
—	622	338	155	1220	239	356	—	265	99	—	—	5415-99	820
—	—	24	—	72	42	38	—	8	54	—	—	107-94	262
—	111	84	34	526	196	147	—	183	217	—	—	1251-18	446
—	30	16	—	173	121	34	—	66	61	—	—	406-98	278
—	2	5	—	39	44	24	—	18	57	—	—	118-62	169
—	50	6	—	141	62	61	—	48	22	—	—	363-87	418
—	—	20	14	106	30	27	—	48	11	—	—	195-03	291
—	—	—	—	25	7	12	—	7	43	—	—	53-73	335
—	10	—	—	12	—	—	—	—	6	—	—	46-26	925
—	109	69	59	415	124	116	—	101	137	—	—	1109-16	356
—	69	36	73	154	85	37	—	30	46	—	—	629-82	361
—	77	42	19	276	76	50	—	50	81	—	—	636-75	333
—	19	41	18	117	29	38	—	23	36	—	—	275-13	205
—	3	—	—	9	18	3	—	9	23	—	—	39-33	231
—	6	9	—	12	—	9	—	2	12	—	—	39-51	151
—	—	—	—	2	—	—	—	—	3	—	—	2-88	36
—	11	—	—	27	10	34	—	12	14	—	—	78-21	102
—	—	12	—	54	5	37	—	5	34	—	—	102-96	245
—	64	—	16	149	12	93	—	21	38	—	—	474-30	615
—	427	181	178	649	113	255	—	9	4	—	—	4042-85	1095
—	54	19	16	170	75	104	—	31	94	—	—	555-57	214
—	—	—	5	35	5	2	—	2	16	—	—	64-17	142
—	56	8	34	150	12	55	—	22	4	—	—	405-18	435
—	18	31	20	118	23	27	—	11	29	—	—	334-89	540
—	137	36	31	770	237	325	—	161	390	—	—	1788-21	354
—	45	—	11	117	51	83	—	18	48	—	—	416-43	527
—	116	30	42	483	135	225	—	74	201	—	—	1370-34	516
—	31	20	13	317	76	190	—	78	61	—	—	656-55	280
—	16	21	—	94	39	46	—	13	73	—	—	236-94	317
—	24	16	—	103	65	20	—	32	116	—	—	316-89	396
—	6	5	7	81	34	37	—	21	92	—	—	228-69	245
—	166	65	40	527	100	192	—	38	2	—	—	2393-73	1259
—	91	—	—	150	12	39	—	—	13	—	—	496-89	1713
—	311	39	157	468	8	328	—	155	44	—	—	3364-29	1004
—	42	7	94	15	14	112	—	63	—	—	—	492-57	608
—	88	108	239	33	176	99	171	278	125	139	10	1445-47	600
368	779	569	407	862	936	1164	596	365	291	86	—	6908-94	839
393	606	476	72	680	498	565	102	205	119	182	—	8506-89	1459
268	540	520	156	688	589	930	92	176	76	104	—	4221-18	959
48	75	53	99	99	57	135	21	23	38	13	—	1707-45	614
140	396	250	81	358	383	343	37	156	72	56	—	5385-33	986
209	380	287	48	777	402	392	45	60	—	282	—	4221-29	690
203	491	339	27	410	379	521	61	41	42	205	—	5532-93	694
310	423	317	387	460	354	817	374	248	180	135	—	5734-89	995
298	756	570	378	569	646	1515	376	595	442	114	—	7976-37	867
113	344	344	224	391	389	410	278	75	58	108	26	4153-86	972
122	454	479	263	444	379	522	52	35	20	231	—	5673-24	1191
241	493	493	165	815	460	992	134	190	53	240	—	6884-19	925
489	1038	784	274	1212	560	1742	490	996	289	476	12	11504-54	756
48	207	190	49	300	209	412	57	102	80	205	—	5757-14	1117
260	454	226	219	369	224	572	170	171	89	205	—	4339-08	876
330	470	381	223	602	449	786	159	270	134	49	—	7348-32	1472
79	162	140	44	368	163	333	121	93	82	141	—	1824-21	554
156	375	495	147	816	576	1017	454	270	176	377	—	5763-78	963
387	675	916	402	1263	651	1625	472	738	450	587	—	11351-88	884
—	8	28	24	93	27	49	44	22	22	31	—	243-18	303
354	538	458	275	556	547	964	323	131	87	457	—	7253-10	1036
19	137	69	56	179	233	263	71	120	54	83	—	1149-39	619
204	523	417	120	454	557	711	143	198	26	280	—	5325-39	1062
304	610	704	393	1335	603	1642	512	612	539	484	—	6917-13	708
353	713	711	617	1289	713	1193	709	275	352	341	—	10771-83	1567

ИМЕНА СЕЛА; ВАСОСИ И ВАСОШЦА	КОЛИКО СРЕДНИХ ПРИ- ПАДА МЕСТО	НА КОЈИ ПРО- СТОРИ ГАЈЕНО ДУВАНА				ОТКУЉАВЕНО ДУВАНА ПОШЕНО ПО 1 ХЕКТАРУ				Откуљавана количина дувања			
		ХЕКТ.		АРА	БТРАВА	КГРАМА	ВАНРЕДНА КЛАСА		К Л А С А				
		4,—	3,—	2,50	2,—								
64	Тешина	19	45	14027	721	62	405	512	1007				
65	Корман	15	80	9929	627	27	196	350	703				
66	Мор. Вуџири	7	98	6129	766	14	347	390	705				
67	Стубина	9	13	6786	743	44	209	219	630				
68	Норина	26	11	24035	920	109	1445	1484	1851				
69	Лукава	39	51	129156	787	509	2501	1643	2845				
70	Голешница	0	58	—	439	—	—	—	5				
71	М. Дреновац	7	90	6646	841	40	492	438	486				
72	Љивка	11	23	6478	576	69	502	290	557				
73	Коврианица	4	53	2874	634	—	54	48	187				
74	Трпана	36	68	27086	738	52	1379	1619	2797				
75	Доња Адровац	19	65	21321	1080	79	1402	1167	2035				
76	Приволовац	45	18	47669	1055	533	4213	2799	4541				
77	Житковац	35	29	34003	963	129	1237	1028	2681				
78	Моравец	54	77	45558	831	492	3079	2886	5330				
79	Рутевац	5	29	4974	940	5	101	173	384				
80	Глоговица	13	80	10890	789	26	91	131	502				
81	Брадари	2	75	1674	608	3	70	113	200				
82	Суботинац	3	96	2762	697	—	40	45	156				
83	Алексинач	5	56	419.	755	—	47	123	454				
84	Ћиљина	0	92	665	722	—	—	—	19				
85	Вобовиште	12	69	12362	974	36	305	665	1323				
86	Доња Крупац	0	10	51	510	—	—	—	—				
87	Добруевац	1	95	1336	685	—	31	33	118				
88	А. Вуџири	1	67	1191	659	—	87	11	80				
89	Катул	12	47	7809	626	—	427	252	581				
90	Вакул	3	78	2152	549	14	173	72	172				
	Свега	602	53	489.645	806	4555	29.347	23.796	42.235				

Време је да се томе равнодушном свету отворено рекне: како га та равнодушност води уништењу једне јаке привредне гране. Воћарство донеси велике приходе; можда преко 40 милиона динара годишње. А тај се приход може обезбедити само тако, ако се воћке негују и ако се бране од намета. Једна од највећих намета, која прети уништењу не појединих воћака и воћњака, већ воћарства у читавим пределима, јесте гусеница, која ће се на пролеће у милијардама излети — ако се још јесена и зиму не предузму потребне мере. А то су мере прете, илсу заметне, но коштају много: *треба заштити воћњацима и третирају гусеничка јаја*; складићи их, кунити, састргати их с грана, па их *ставити на најложењу ватри*, а по тој *ообзе добро окрени*.

То је неизоставна дужност свакога пољопривредника. А дужност је и свакога писмена човека, да све опасности својих кохизијама предочи и да их на овај посао крене. Још најбоље би било, кад би кметова и одборници, у место што се партизански претављају, узели превенту о овоже одста општинекоме послу. Једна од првих задата општинекоме је и старање о *заједничким пословима и заједничком добру својих становника*. А третирање гусеничких јаја је заједничка дужност. Тек ако се сви воћњаци очисте и ако се сва јаја истребе, уловљена је *општа опасност*. Један је ту као ниједан. Са неочитијем воћњака гусеница ће прећи и разнати се, па десет очистињих и сатирати их.

Драгиша Јанчић

ИСКРИЦЕ, ПОСЛОВИЦЕ, ИЗРЕКЕ

„Кад моји дечаци беху шеснаест до двадесет година стари, знадохе више од мене“, причаше један стари ратар „у двадесет-петог години знадохе колико ја; у тридесетој били су вољки да чују шта ћу и ја рећи; у тридесетог запитали би ме и за свет; па ми се све тако чини, кад ми буде четрдесета, да ће привалати, да је ми старији нешто знамо“.

Један домоваћу служи ужом, знањем,
Други орујајем, мора за њу да гине,
Али ред сељачки свиња нама мора
Хлеб засушати да сиреми и збрине.

БЕЛЕШКЕ

Узек илати свежег насула. — Познато је, да је насул, првих дана кад се омлати најугушенији и да се тако браво кува, да је готов иеш у првој води. Да би насул за дуже време очувао те своје особине, треба га брати у магнана, добро осушити и оставити га на суну и промајном месту, где га чувају до употребе.

Кад год употребе насула за потрошњу, онда треба узети само толико, колико ће бити довољно за једну потрошњу. Узети насул надувати или лепо омлатити и употребити у кухињи.

На овај начин очувају насул, биће заvek свеж после ду-
скања — млаћена, пошто му науна држи — чува свињку.

Остављање бораније за зиму. — Боранију сваки воде за време лета, па свакојако, да ће је зими још и радије употребавати, чега се ради она на разне начине и оставља за зиму.

распоређена је по класама и ценама овако:

распоређена је по класама и ценама овако:											По одбитку 10% на вредно- рање чисте исплаћено	просечни принос по 1. хектару	
II КЛАСА			III КЛАСА			IV КЛАСА				ФУРДА		ДНЕВАРА	ДНЕВАРА
1,80	1,50	1,20	1,10	1,—	0,80	0,70	0,60	0,50	0,40	0,10	0,05		
661	1352	1102	544	1906	946	1724	1118	857	874	957	—	13778,82	708
366	666	923	506	1290	700	1656	811	893	573	266	—	9440,85	597
280	555	465	229	929	172	1192	240	183	193	229	—	7078,23	379
258	544	543	320	740	397	889	906	617	139	271	—	6561,78	751
1077	2158	2071	575	3320	2620	3410	1553	1137	548	1481	—	26674,11	1021
1102	2310	2390	1049	3988	1671	4323	1278	1159	399	1990	—	34975,53	885
27	5	—	—	41	—	26	45	39	46	30	—	1697,44	292
349	612	504	230	900	410	691	336	628	181	349	—	7910,37	624
145	563	429	177	915	411	766	197	650	166	841	—	25,28,10	558
67	328	314	95	462	215	371	169	285	112	267	—	31583,97	861
1736	3692	2925	737	4024	2397	2901	1099	485	336	1607	—	24509,70	1247
1351	1823	2267	726	2913	1676	2569	1132	539	92	1569	—	56474,91	1249
2353	3132	4459	1177	7026	3949	5072	2229	1170	554	4471	—	35456,94	1094
1924	3076	4201	634	6431	3439	4288	1351	872	724	2241	—	54803,80	1001
2035	3887	4929	593	7783	3922	4437	1077	1186	323	3599	—		
225	538	546	151	783	408	732	298	260	179	191	—	5020,29	949
379	805	1153	216	1930	1011	1587	575	859	959	698	—	9242,19	669
21	232	139	44	304	106	179	92	57	52	62	—	1917,27	607
67	249	290	77	417	209	233	236	529	141	72	—	2422,17	611
179	416	442	81	564	221	711	283	267	175	296	—	4089,24	733
15	58	62	14	122	116	137	—	22	38	62	—	526,41	572
581	1330	1489	481	2151	815	1291	594	339	185	822	—	13577,40	1069
—	—	19	—	25	—	—	—	—	7	—	—	45,54	455
83	155	112	75	263	87	218	—	97	63	101	—	1304,37	617
—	72	70	40	157	7	239	43	117	111	76	—	1029,96	616
344	620	620	137	1396	498	911	516	738	434	335	—	7951,22	637
40	370	184	118	2275	181	228	49	128	163	85	—	2405,79	636
21.228	43.552	44.627	13.333	75.280	39.348	63.475	22.121	22.298	13.981	28.231	38	547.477,30	828

За сад је најбоља и најекономични начин оставања бо-
раница за зиму овај:

Прво треба набрати борице, на кој сасећи врхове и очисти-
ти је лено од коша. За тим узети бакар или камен други
суд, у који прокувати обичне воде. Сирењеном борицу ситу-
ирати у кулчул воду, где да се прокува 5—6 минута. А по
тој борицу понадити и добро разредити на какав суд или
повлау да се потпуно распада.

Пошто је сирењено све што треба, онда узети суд, у
који се жели да остави борица, на ва дно метнути слој
лишћа винове лозе, а поврх овога поређати борицу једну
до друго у једну поврх друго у дебелим једнога десиметра. На
поврху борицу треба метнути нов слој винове лишћа, на онет
предати ређане борице, а за они лишће, и тако редом
или све докле, докле се не исхити суд, по тако, да одозго буде
слој лишћа. Међ слојеве винове лишћа, може се хити и не-
што лишћа кукушког засена.

Кад је суд потпуно коо ваља, онда треба у бакар
протрети обичне воде, а у ову бакицу додати кукушког сода, и
оставити, да се вода потпуно олади. Од распадене воде треба
узети три дела и један део добродо виновеко сирећа, на ва-
лиги сложити борицу.

По свршеном позу, одозго метнути даску, на поврх ове
ставити какав камен или друго што, те да се средње бора-
ница притисне.

Овако сирењена борица, кад треба преко зиме, вади се
из суда, кува у обичној води и употребљава у кући као скоро
брана зелена борица.

Г Л А С Н И К

Остварено изложбе Српског Полснпрвредног Друштва биће
28. септембра ове године у 9 сатах пре подне.

Изложба из чехарства коју Српско Полснпрвредно Дру-
штво приређује 28. ок. м. уз изложбу на осталих грана била
обавља заступана са изложбеним предметима. Кошница пуних
(са печеном): пуношица 3, припремљених пуношица 2, вршњака
пуних 2; празних пуношица 7 разних предмета, припрема 3; меда
пуних 3 (и то: у саву 13, мешана 47, алишпа 6, багре-
новина 4, срдљива, олазне раше и тољеног 1) носка, ко-
шница 41. Два потпуно збирко саву своја потребних при
чехарству: једна од старачке школе у Краљеву, друга од Срп-
ског Полснпрвредног Друштва. Неписраћена чвела 4 збирко;
чвела и алиа индустрија 2 збирко, развитак чвела и кербарит
медовоних биљака по 1 збирка. Прераде од меда и носка. Снжми,
фотографије, плашони.

Међу интересантније предмете из ове гране спадају: једна
збирка саву сирала потеч од кошнице, чисто селачке израде;
из одељења српана аутоматска Лајансана дуваљка која изра-
ђена 20 пуних минута сама дим ретурерије; ножа дуваљка; не-
прављена кошница пуношица у којој у призмичку постоји че-
лици изрод са својом матицом, а поврх ње магалица за залат
и држане 6 магина, призмички и магалица предпојени су само
матичном рететком.

На пометку за све домове који мед тропе, од интереса
је то, што се могу снадећи с четим правим медом, јер ће се
сав прираби мед са изложбе продати за рачун владања.

Распоред предавања с изложбе Српског Полснпрвредног
Друштва. Од 28. септембра до 3. октобра ове год. од 9 сак.
по водне славног дана по реду, докле се не сврше, држаће се
јавна предавања у дворани Српског Полснпрвредног Друштва:

Из зоологичарства с поднарицаством:
О савременом стању америчких водотога које су под нас упо-
требљавање за обављање омигара, предавач т. Паја Т. Тодо-
ровић-Бачковић управатељ Вигод. Војарске Школе у Букову,
редовни члан Друштва вени;

О климатологији тина, предавач Г. Велимир Н. Стојковић чи-
новни министарства народне прираде, редовни члан Друштва вени;

Из невластита:

Важност и корист од невластита и мере за унапређење истага, предавач Јован П. Јовановић, учитељ, редовни члан друштва;

Из рибарства:

Важност и корист од природног и вештачког рибарства и мере за унапређење истага, предавач „ ? ”

После предавања расправа о предмету.

Поз среска расадника. Начелство окр. рудничког одобрило је избор земљишта за воћни расадник овега дубинског. Откуп земљишта извршиће се ових дана, те ће први радови на засињавању расадника отпочети у току ове јесени.

Среска скупштина у седници својој од 15. августа т. г. одобрила је по предлогу расадничког буџет за издуже 1909. годину, те тиме дава могућности овој установи, за бруо и правилну функцију.

Е. Н.

Среза беличног за набавку банатске пшенице. Имајући у виду да је околностима дуготрајног суша ожеља постало развијање зрна наше домова пшенице услед чега је веома скриво и шупро, те као такомо не може да се употребити за оству; Скупштина срезва беличног на свом редовном саставку на дан 15. августа решила је: да се још ове јесени набави 10.000 кг. банатске пшенице за раднања пољопривредника у замену ради сејива.

Оваква одлука срезва скупштине срезва беличног за сваку је похвалу, јер се овим доказује да и самоуправне власти воде рачуна о унапређењу пољске привреде у својне срезу.

Т. . . .

Изложба говеда у Босни. У Купису у Босни била је 1. окт. изложба говеда с изградма. Било је 377 изложача са 889 гла говеда, од кој је броја 390 гла говеда набављено. На тој изложби изложено је потсетиво бивака ниндаског расе (помен од првог позљена) који су државним средствима у циљу поправке земљашких говеда набављени. Истог дана био је и годишњи сајам стоке.

Попуст на возарни за херцеговачка вина. У интересу подизања трговине херцеговачких вина намеравају смислити на најважнијим железничким станицама у Херцеговини таразоу позарне на вина, за Сенци, Босански Брод, Д. Тузлу с једне и Лашву, Бугојно и Жајце с друге стране.

Цене босанске сузе шалве и пожема 116/120-ке круна 19 — 90/100-ке круна 25 — 80/85-ке круна 39 по 100 кг, те-слим Брчка, Некмеж круна 39 — од 100 кг. те-слим Будимешта.

Исплаћује ли се ове године шављу сушити? Од велике важности је одговор на ово питање. Већаном се мисли, да шављу зато што је ситна не би требало сушити. На берин у Будимешта 95/100-ке плаћају се круна 25 — а 115/120-ке круна 19 од 100 кг. те-слим Брчка. Метарски товар ретшаће шавље одговара цени једног тогара за перештачу шављу исте круноће. Кад се рачуна просечна цена заједно са дрвеном дије 6—7 круна то ће 95/110-ке бити круна 18—19, а 115/120-ке

круна 12—13. За 1 товар суве шавље треба 3-5 тогара ширине; код 95/100-ке сувих плаћена је ширна шавља просечно круна 4 — код 115/120-ке са 3-5 круне. То је биле цене поред тога што је прерад шавље ове године. Услед велике суше шавља је ситна остала а биле тенка јер није сочна. „Ако шавља не испадне ситнија од 115/120 у килограму то се може још увек сушити“ — тако одговара Хавела у „Босанско-Херцеговачком Тезису“.

Хрв. Слав. Земљаски Биолошки Завод, основан је ту савро.

Овој корисној установи задатак је, да путем научних и практичних дела, да се у краљевини Хрватској и Славонији усагрди све гране винарства, подумарства и технике врења. Према томе завод се има бавити хемијским и бактериолошким истраживањем здравих и болесних вина, дативати средства за дечење и побољшавање вина и шња од грожда и лоба, истраживати разна поновна средства за виноградарство (важни камен, сумпор) и подумарство (средства за бистрење), истраживати склоп и састав земље за оцену њене плодности за виноградарство и поједине прете зоне, проучавати посебне правне земљаског виноградарства и вина с обзиром на земљиште, климу, начин обрађивања и резидбу винограда, поступаак с вином итд. уопште поштити делот и савестом виноградаре и трговце с вином, а нарочито задотк за те гране.

Да се појединци могу што изданије и што чеље служити заводом, прописане су врло ниске таксе за истраживање. Тако на пр. они који донесу заводу углед вина (1 литар), за које желе знати, како би се имало избистрити, имају платити таксу од 2 круне; ако је вино болесно, има се за испитивање болести и унут за дечење платити 4 круне. За истраживање болести на лози плаћа се 2 круне. За истраживање земље да се определи која је врста америнанске земље за њу најподстицаја, плаћа се 5 круна. Завод продаје и културе чистог квалитета виноког та паровни унут за даљи поступак за 3 круне. Ако се жели, да му заводски стручњак даје упуства на лицу места у винограду или подумару, има за то платити у Загребу и околним за цео дан 10 круна, за по дана 6 круна и подноз, а ван Загреба за цео дан 20 круна, за по дана 10 круна и железничком II класу.

Попло сточне хране која је за продају у Мађарској, предузет је од стране министарства пољопривреде као једна важна мера против оскудне у сточној храни. Сва округа пољопривредна друштва, пољопривредни начелства, привредни ресорети, као и стручни органи министарства у народу, имају се да изврше постављени им задатак; понове пронаоача по свима тия крајевима који имају за продају сточне хране. То је штампано све у виду, једног списка сређеног по окрузима и срезовима у коме су побележене: адресе продаваца, станице за утоваривање, количина и врста хране која стоји за продају на расположу, цена, као и датум пријаве. Овај списак допуњаваће се сваких 10—14 дана. Сва пољопривредна удружења и све политичке власти добијаће овај списак редовно, да могу обавештавати појединце, а добиће бесплатно такав списак и сваки појединак који се дописном картом за то обрати министарству пољопривреде.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од четит врсте једног ступца по 10 пара динар; од осталих кружних новена по 15 пара од врсте и од ступца. Једна страна подељена је на четир ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 16 динара (16 круна аустријске вредности), *пола стране* 8 динара (8 круна аустријске вредности), *четорт стране* 3 динара (3 круне).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 38. броја „Тешака“: *Чланци:* Пољопривредна изложба округа београдског на Умци (вишиће се.) — Откуп дувана Бербе 1907. године (са таблицама). — Требите гусеничка јаја. — *Ишрине, пословице, изреке.* — *Белешке.* — *Гласник.* — *Цена огласима.*

време, од како су се поред растећег броја потрошача рибе хране, напредне технике, и направе за ловљење рибе умножиле и усavrшиле.

2. *Регулисање река.* Овим се регулисањем великом степињава рибама област њина, а осим тога даје се речним коритима јача нагиб, што гдехојем рибама не годи; а што је најштетније, подизањем се речних обала уништавају планина, муњеница места, где многе рибе радо бораве, а на која све рибе у време припрења своју икру полажу.

3. *Кварене речних вода материјама које риба избегава.* Ово се збо ограничава за сада највише на оне земље у којима је индустрија јаче развијена, на Баварску, Саксонску, Чешку, Моравску, али се оно ширењем индустрије полако и даље распростраје.

4. *Бродарство.* Целокупно, особито паробродна и спљувених плетова, риба се сдешто убија или бар повређује и непрестано се узнемирује, а осим тога се таласима брани покретањем тих лађа произведеним на планини обалама риба млада затире или квари. Али има и друга штета, која рибарству отуд долази, што мрвари имају и времена и начина, да за време половидбе рибу лове, а то они сваком приликом и чине.

5. За удаљени, али доста јак уроек умањавану рибе последња је бечка конференција признала и *уламљивање шума.* На вишим брдима или стрменијим брдским странама, преко којих се кишна вода у реке слива, ако су лишне вегетације, нема приликом бујина или с пролећа, кад снег нагло ковни, ничега, што би ток воде умеравало, и за то је не избежно, да се у таквим приликама тим више речне рибе подоми и затре, чим су реке брже и чим су им корита каменитија. Али и у низинама, где вода својом брзином не може више да науди, риба много крат у маси страда тим, што се приликом наглог поновља растури на све стране поплаваљеног терена и оставши по брзом опадању воде у хендцима и другим нижим местима, бива од околног становништва на најлакши начин уловљена. —

Ма да су, као што се из горњих пет тачака види, уради што рибарству уде много различити, сви проистичу отуд, што свеједна риба лови и рибом се храни, није још довољно обавештен о користа риболова и о природи рибе, и што закони о водама и о риболову још нигде нису доследно изведени, како ваља применити и тачно вршити, и у овим правцима имају како наука тако и законодавство још много што шта да ураде. Последња међународна конференција држава у Бечу г. 1884 желећи да да и науци и законодавству што више података за решење питања, што се на рибарство односе, Дискутовала је и на последњем састанку увеојала ниже наведених XII одлука, које су од чести нове, а од чести се пославају на радове ранијих конференција — у Лондону 1878, у Дрaжђанима 1882 и у Бечу 1883 год.

I.

Да се речне корекције — просецање речних окова, подизање обала, прављење свона и др. — само онде предузимају, где то захтева већа, општа потреба и свакад да се пре тога саслуша мишљење

оних људи који су у риболову интересовани. При извршењу ових речних корекција свакад да се води брига о томе, да се умножавају рибе на пут не стане тим, што би се места на која рибе икру полажу утамањила или стеснила, а ако би таково што било извршено, да се наконд исправи, а трошкови око исправљања таквога чега да не паду на терет рибарству, већ онима, у чијем се интересу речне корекције извршују.

II.

Да се при свима грађевинама на води, особито ако се тим реке у целој ширини преграђују, има свакад на уму слободан пролаз рибе, како уз воду а тако и низ воду, пак и у оваким приликама да се најпре чују вештаци у рибарству. Старије овакве грађевине морају се исправити и то, као што је под I. речено, не о трошку рибара.

Да се онај квар, који за рибу или рибљу икру долази од воденичних точнова или турбина, сходним правима, оградама или решеткама на што мању меру свеле.

Да се плавањем водене грађе — где је то у обичају — са што мање штете за рибу и рибљу икру обавља, а нарочито у рекама где има пастрике, лиљена и младце, да се плавањем за време припрења речне рибе са свим забрани.

III.

Да се противу онога кvara који рибарству долази од нечистих вода, које се из фабрика и других индустријских завода у реке пуштају, најенергичније лека потражи. Где већ постоје фабрике, да им се у дужност стави да употребљене воде, пре пуштања у реку, прочисте или у нарочито за то конаним резервоарима чувају; а где још фабрике не постоје, да се концесије на то не издају, док не би фабриканти довољне за то гаранције дали или док се не би за то унтели они што су у рибарству интересовани.

Мочење лава и конопље, које је у Угарској, а и у Србији употребљено, да се у текућим водама забрани, пошто се тим вода не само за рибе већ и за људе квари, и да се доводи само у маалама и другим нарочито за то исконани јамама.

IV.

Квар, који рибарству долази од бродарства, не може да се директно излечи, јер се бродарство, као најштетније средство за саобраћај, укинути не може, али се може овај квар ублажити тим, ако се бродарству наметну неке таксе, а приход од тога ако се употреби на вештачко размножавање риба у рекама, где је настала оскудица у риби. Да пак са лађа мрвари рибу лове, то ваља строго да се забрани, и да се на случај иступа одговорни за то учине имаоци или управници лађа.

V.

Пошто се рибе у време припрења најлакше могу да улове, а оно је време за размножавање рибе од највеће важности, ваља да се донесе закон (где га нема), да се у то време риба никако не сме да лови. А да би овај закон могао да се контролише, ваља да

се донесе и други закон, по коме у то време не сме риба ни на пицу да се заноси; за истује у овом правцу имају да буду одговорни подједнако и купац и продавац.

Исто тако ваља да се изда закон, да се риба не сме да лови динамитом, ни другим експлозивним стварима, ни оствама, ни којеканким отровним материјама: рибљим вршцима, млечком, дивизмом, ни опасним парвама: кљузом, морушким такумом, супом, вршком, кобцом, металном и др. Сви ови закони, кад су једном издати, ваља строго да се врше.

За Угарску — а тако и за Србију — особито су важне рибе: младица, све врсте рода *Asprensis* — моруна, сив паструга, каншикар и др. и зато би добро било, да су закони односно ових риба за обе суседне земље посве једногласни.

VI.

Да би се незаконом ловљењу рибе могло што кречити на пут да стане, прено је нужно, да су односи између државе и повлашћених рибара тачно уређени, особито што се пограничних места тиче, те да би се у случају иступа свакад могло да зна, какова кога казна чепа, те да не би когод у својој постојбини без казни или о мањој казни прошао за зло, које је у туђој земљи учинио.

VII.

Права на јавне — државне или општинске — риболове, да се не могу отуђити т. ј. продати или дати под закуп, док се не би о томе саслушали стручни људи, који би се у овом обанпу имали свакад да руководе више народно-економним, него финансијским користима.

VIII.

Пошто се са много различитих узрока риба свуд знатно умањила, крајње је време да се на том поради, да се природни условни за развитак и опстанак риба попправе, где се то не може, или где то не помаже, да се тиме доскопа вештачки производњем и гајењем рибе у нарочито за то одређеним заводима и куптањем те вештачки произведене рибе млади у оспретеле реке.

А да би могло овај посао од више њих са вољом и потребним разумевањем да се предузме и врши, добро би било, да се у све оне школе, у којима то може да буде, заведе, макар и факултативно, практична настава у рибарству.

IX.

Да се у области средњег Дунава особита пажња обрати на гајење младице (*Salmo Hucho*) и на чување оне рибе која младици за храну служи а то је скобаљ — *Chondrostoma Nasus*. У Дунаву има и друга корисна риба, смуђа (*Perca fluviatilis*), на коју треба да се од сада већа пажња обрати нарочито за то, што се до сада није успело, да се смуђ вештачки одгаји.

Пошто у Дунаву нема скакавице (*Salmo Salari*), која живи у Рајни, добро би било, да се праве покушаји те да се та риба у Дунаву одомаћи, пак да се наставе и они онити који се дешто са калнфорнијском скакавицом (*Salmo Quinat*) чине, а исто тако

да се продуже и они огледи који смерају на одомаћење планинске пастрке (*Salmo fontinalis*) у вишини, планинским крајевима.

Најзад би добро било да се у средњем Дунаву што живље наставе од неког времена започети покушаји са угором (јегуљом) (*Anguilla fluviatilis*) и да се где треба подејствује, те да се преносу угорве икре од стране љумручких и поштавских власти не би никакве препреке чиниле.

X.

Да се замале владе оних земаља, које су у конкуренцији за риболов биле заступљене, да би, ради бољег и потпунијег надзора риболова, добро било, да издаду наредбу, да се на то употребе државни шумари или царинари, ако се не би могли поставити за то властити органи.

XI.

Да оне државе на Дунаву, које имају заједничких интереса у рибарству, све рибарске одnose регулишу и сходним законима што скорје утврде.

XII.

Пошто је утамањење шума признато као један од јаких узрока умањавану риба, ваља да се сваком даљем упропаштавању шума на пут стане и на томе што живље поради, да се шуме, где је томе потреба, обнове и у опште вегетација у области река што брижљивије брани и негује.

У горњих дванаест одлука изложено је језгро онога, на што у Германији и Аустро-Угарској законодавац има од сада да се осврће, као и односима рибарства што наређује или мења; то је довољно за оне народе, у којих је рибарство колико толико добро уређено, што у нас, бојим се, није. И зато ћемо ми морати мало поиздаље питану о уређењу нашег риболова да приђемо, морајући истом да створимо основицу, на којој наши риболовни закони имају да почину, а та је основица тачно познавање свега онога што се на рибе, којих у нас има, и њихово кретање у нашим водама односи. Ово се знање не може ни из књига поцрпити ни од ког другог, напреднајег народа позајмити; оно мора да се прибави нашим сопственим трудом и у нашој сопственој земљи.

А ко да то знање прибави и шта управо треба да се зна?

Податке за дознавање онога, што је у овом погледу потребно, може да прикупа сваки писмени Србин, који у народу живи: а у прикупљању тих података биће му од највеће помоћи сам народ, који рибе врло добро познаје и све покрете риба у водама, близу којих живи, најбудније прати. А да би се знало какове ја то податке замишља, саставио сам све што је важније, да се о рибима зна, у овај низ питања:

Каквих риба има у тој реци, бари или току језеру? Да ли ту има пастрике, младице, липњена, смуђу, угора (јегуљу)? Докле у Дунаву долази моруна, јесетра, каншикар, сив паструга, нечига, несрећа; колике могу да у нас нарасту те рибе; да ли те рибе улазе у Саву, Дрину, Мораву, Тимок и докле иду? Да ли ту има сома, колики може да нарасте? Кад долази у Дунав скумрија, кад се враћа; колика може да нарасте скумрија? Којом се рибом која раба

храни? Како се у том крају покрене риба, кад долази, кад одлази, — те је нестaje, кад се бије (прнори, мрести)? Како се риба у том крају лови, којим справама? Која је цена којој свежој риби у том крају? Колико се од прлике троти рибе у том крају? Да ли се у том крају суши риба; која је цена којој сухој риби? Пошто је у том крају који ајвар? Да ли се што зна у том крају о каквој брлости риблиој?

Одговори на питана најбоље ће бити да се упуте на Српско Пољопривредно Друштво, коме ће детаљно познавање свега онога, чега се горња питања дотичу допродолжи бити онда, кад буде позвано да да своје мишљење, како да се риболов у Србији рационално регулише. Ти одговори могу бити краћи или дужи према томе, како ко буде имао прилике, да што мање или више дозна, али у опште нека смисли зна, да нема те ситуације, која би се на рибе односила, а која не би по науку и по практику важна била.

† Д-р Јосиф Панчић.

ПОЉОПРИВРЕДНА ИЗЛОЖБА ОКРУГА БЕОГРАДСКОГ НА УЛИЦИ

(ОПРЕДНАК)

Али оно што ме поред чистоте небаца, наводи на закључак, да је и она врло успешан мелез другог укрштања са пренагом крај сивенталске, то није само карактерна црта ове расе, по чистој руменој губци жутисте две-три врље, но још више, што је основна боја на бледо жутикаст („плавка“ нашег народа) већ ривката, што је кљанка на рену бледоружката, а ако је губца чисто руменијаста, и на око очију и белих тренавица кокица руменијаста, и што су и вршни рогови и валовци не жуторујави, већ као изледио танак восак.

У ту врсту мелеза, али прелазнога типа, ја убрђавам, омет иначе врло добра гра: бика мелеза Драгомира Марковића на Сренчице који је пламова са печатна једва прикметни, до половине ногу бео, кљанка на рену бела, губца му бледо-сива, али уши гола и око очију без длака и пигмента — знак израђана; бика мелеза Радисава Борисављевића из Арнајева који је у главном зекаст шарен; приорјек из Сењцасте (врљаво) белим, код губце једнобојно плаве, има главу тробочну са белом звездом, бео танак рен са проседом кљанком, врхове рогова црне а предњи валовци (један по више) бело-црни.

Бик мелеза Апфелковића из Арнајева кружан, црно-шарен, ласаст, рогови црни, валовци бели, губца модра са белим шарана, танак рен са белом кљанком, као и ово неколико тробочних гра на изложбу чини прелаз из последњег облика, у оне јако-црне, галове-шарове, какав је запит Матеје Ступића из Остружнице: и бик на изложбу највиши у науджу, али асерамјан и мршав и јунак, а који запит врела да се опшке, као један пример неуспешно и рђаво по криш подешеног укрштања.

Вак тога облика је тврдо-опружен, висок штрласт, по боја шарен галова, на преко лећа има рђаво-црну пругу, исто такав обрб губце која је модро-црна као и чула на челу, на црном рену кљанка црно-проседа, по трбуху између задњих ногу бео. Негов потомак јунак још више је галова-при као Араниа, само је између предњих ногу бео скоро без длака и рен више кљанке бео за 30 см. Пеница су подржавана са неколико кружних белих краја!

Јон сам себи прибележио у белешки 2 парњака бика из Ропчеве среза косајског. Кружни и високи мелези, тробочни: врло-рђаво-шарени; змаци менивити; вршни рогови црни, шпанови бели, кљанка на рену бела а губца негаво-шаро-бела. Ова су прелазни тип овог успешнијег мелеза, другог обрб укрштања донаше расе: црно са којом алијанском, а потоњ са делњиком страном расом порављачком. Само је на запит тог типа потребан даљ утицај расе порављачке, редице сивенталске или да се овако гра са менивитим знацима строжје одабирати-шартирају.

Награђено је од стране општинског суда света 130 гра, а то је готово половина. Награде су ситуације и наме. И овде, као и на свима осталим нашим изложбама појављује се тежња, да се сума награда ценка на што већи број ститних награда, те да се има више привлачности за залагаче. Награде се издају појединачне, а и не постоје збирне награде. То може и икати оправдања код врних одледа са изложбама, као што су вахон све наше досадашње изложбе. Али већ треба помислити на збирне награде, јер су и ове постале савремене, као што најбоље показује оделак из савнарства, на овој истој изложби. Треба награђивати и добре запате: наједнакост и чистоту једног већег броја гра. Ове награде које су и веће, врло знамо утицај на стварање добрих запатика.

Ја сам прибележио себи само знанице и веће награде, у оделку из говедарства. Општински суд је досуђивао награда, постану овакав однос:

Српс косајски изложио је 10 гра, а добио 7 награда и то: 4 прве, 2 друге и 1 трећу.

Српс чварачки изложио је 37 гра, а добио 14 награда и то: 6 првих, 7 других;

Српс посавски изложио је 199 гра, а добио је 25 награда (од већих, врних 3);

Српс грожански изложио је 3 гра, а добио 2 веће награде (од 50 и 30 динара).

Подробније сам разгледао и оделак из савнарства. Била је то, за београдски округ малена, али врло лепа изложба свиња. Готово ништа није било за одбацивање и било је представника савју главних талова свиња наше земље.

Од свињ изложених брава највише су нападн у оч: запит Мангулице (шумајског свиње) Стевана Табаковића из Велике Монтанине који се састојао из 35 брава оба пола а разне старости: у нерасте и крмаче, наизнад и прасад, али све једнако и по типу и по расијским знацима — једна идеално чиста и добра свињска породица, какав се ретко још где овако примерна налази. Била је то врло срећна идеја од приређивачког одбора, да се овако две једна одлична запат свиња дотера на изложбу. Свија запат свиња Табаковића одржавају већ годинама, како га је основао још деда садашњег старешине задруге њихове. Главна запатичка начела предао је продавати са оца на свла Јеу: привлачност и сразмерност тела, права лећа, црна крета и бутине, приземљасте ноге и строго налучинање из запата свију брава који показују бео чупомом и белу нутку. Чујем, да је Табаковић награђен једном већашном Бекеровог састека.

Ова збирка читавог једног угледног запата показује најочитије, да је могуће и у таким увести за појединачне награде и — збирну, јер би Табаковић однео појединачне награде и за нерасте и за крмачу... на потоњ и за цео запат.

Била је две три Буџанке, Мангулице црно-беле. Сама Марковић из Барича изложено је мелез Буџанке која се уне-

туду у затворено-мрку једнобојну свињу са звијаница бергширског крва, ако не прие епископе Моранке.

Најкрупнија крчма, дужина (преко хрбата и главе-озго керено) 1-80 а висина 0-95 и била је мелез Шумадинце, по свој прилици с Јоркширом, судећи по белци задњица ногача код илаче стре боје делота тела. Једино што ова крупна и висока крчма која је опрасала 10 прасади (а 9 било на илужби) има јаво оборена крета. Она је један жени доказ да мелез Шумадинце с Јоркширима, не само дају врло добру меснату робу за тржиште, но, да се и у овом случају на тај начин добија код Мачушине који је мање плодни. Добру крупну палимак и ако ништо ширљакату-високу на ногача-мелеза, с обликом витоних Ковара и с белегама, илужко је Стеван Андџ из Шибљаконца.

Краткоћа времена које сам имао на расположењу није ми допуштала, да са донало здрављања на подробностима размислим и одолах из комарства. Стога ћу се ограничити на своје опште утиске. Било је илужено свега 140 грла: једногодиш 44, двогодиш 27, трогодиш 23, четворогодиш 6 и занатних кобила 40. Могу само рећи да би $\frac{1}{2}$ грла могла сасами отпаста са једне окупрже илужбе округа београдског и да би у народу ваздало још нише цотрици на избор запатних кобила, нарочито у погледу крупноће. Као и илаче на илужба кова вада у отч брјини однос појединих гараста од 1 до 4 године: 44 : 27 : 23 : 6 и с колико мике занатних одајати здрбе у требој и четворој години, да је у то доба најпотребније, на неки та начин прихватиати и потпоноја, у одајаву спочачво с толиким жртвама...

Живинарство, пчеларство, свиљарство, биле су такође заступљене, али... нијегача особитог није надало у очи. Ако се може о тим гранама судати ми и најпозорије по томе како су те гране на илужби представљене, онда београдски округ у њима не стоји најбоље. Може бити од интереса из живинарства — гуска тршава Дунавца и ако је изметнута и ситна. Отстало је ситно и кржава, тако да живина расадника с Ужке јако отслава.

Одељак за сточне производе: свр, скорпи, исласо ситног и обично, вуна... за београдски округ, који има прии и највећи трг у Србији, Београд, за све те производе, како је на илужби представљен, био је никакан и није ни издалека ни најбоља колица верне сјакне првог стања меккарства у округу београдском. Требамо је да одани буде нише већи и да се арпрећиваву тога одељка, као и овога из градинарства обрватио далеко нише урба и јара, је је била велика поста из Београда који се за те гране на илужби нарочито интересовати морао. У том одељку највише је било илужено пчеларских производа: мела и воска, на било је и меда у сату.

Али ошарство види се да је у опадању и бројно и по крупноћи и по квалити брва. Од овога сточарства, оно је најгоре. Музара народна и стока за све* — овица, види се, да је „пасторче“ у сточарству београдског округа и да заслужује озбиљне потпоре и повође, да се подигне, у интересу свабдења београдског трга: јагњешинно, ако не због чега Другог.

Све остало: ратарство, градинарство, ливадарство, воћарство, виноградство и ако је било представљено у маломе, по квалити пружа утешну појаву: београдски округ у погледу земљорадничке производне наредбе.

Илужени бостан, палицаши, реп, лук... по одбору и по сортама показује колико је београдски округ подесан за

ову интензивну пољопривреду културу и ако првао градинарска места овога округа: Славце, Вашиљда итд. није била достојно представљена, као што су могла бити.

У ратарским производима била је доста одомаћене банатске пшенице, на да ни најбоља од ње није уступала прена једра домаћа пшеница из Вел. Монтацине олет Степана Табљаконца.

Било је неколико добрих јечкова. Али најкрупнији и најтежи јечак је Живана Алишића са Ужке, да би се могло такмичити и у чувеној јечковој земљи Хава у Моравској.

Овова су рђава, штура и ситна — због неподедне ледине. Кукуруза било је сразмерно доста (87) и добрих сората. Ваздало би избегавати бело сорте и ситне ризорелне, реп их доста има.

Било је доста и врло добрих пасуља и градинског шареног (са жутим оком) и пласнато-бубрежастог („цар Вилан“): 86 такмичара.

Крчкшара би нише требало да сеју нековитија подупавена и ритска пасавска места, за београдско тржиште.

Утицај близине Београда нарочито се прикљаву на илужаву семена биљних биљака. Оточна репа илужена је у производу, а у семену преео из Сремичне и Коватица; семе лугерке из Гуњата, Бабеца, Коватица и Врањина; мухара из Врањина; граорине из Зоока и Врањина.

На њу остале тргованско-индустријске усеве: коношлу и лан — одајати решња ту је, од двојнице илужава.

Али воће и нарочито стоно грожђе... показују утицај Београда, по сортама и по квалити и да је у тим производима ова илужба могла бити обилније заступљена.

Само, само... све је то мало, надалово и београдског округа с неговим познатим наретком, недостојно: је у овом илужбом показао, да је још немарљиво стипа покрета створено толикогодишњим илужбама у Београду, да негов ирваци нису имали досада ни ове, ни урба, да илужаву свој округ на такмичење на привредноме пољу. Београдски округ могао би у многе предљачити Србија на тоне пољу...

Стога је за сваку похвалу одлука окружног одбора округа београдског, да се прене из чинотиње на привредном подизаву свога округа и да претини пререшиваву ове илужбе која је у маломе илуж била у стању да пружи сликку овога, шта би округ био у стању у осликати да покаже.

Нека само поставе и истраје у започетоме правцу, на ће београдски округ у брзо предљачити остали, на и неким суседним округима.

Без велике праске и рекламе ова малв илужбица, с погледом на све прилике, могла нас је задовољити.

С. Г.

СЕЧКА ОД СЛАМЕ И КУКУРУЗОВИНЕ

Због оскудне у сточној храни за зимци и зимоване стоке, изгледа, да ће и у овој години наше пољопривреднику бити неопштежа са исхраном стоке осталење на зимоване (за запал или за потрину) до пролећа. Сува у пролеће и преко већег дела лета која је мале-вине владала по целој Србији учинила је не само, да и онто доцки забрављивано ливаде није родиле и трбуњи сва коју дају редовних година, већ да је и житарство у родности подбацило, на је и слама која би за сточну храну послужила, остала

ситна и кратка. На лисичке није се могла, као иначе, полагати велике нада, јер су у многим крајевима гушевице не само вољале, но и лист на горн упронастиле, тако да су по други пут итегравали лист и напрезали своју снагу, како родна тако и шивска дрвета. Ни иначе наша посела приреда не налази се још на оном степењу развоја, у коме се пшени осеви сеју на великим пространима за бољу и кориснију исхрану стоке, те да се и могло рачунати на сено од пшених осева или на пронаоде за осталу по травницима. Сем бундара или тиквава које се као узродина за кукуруз сеју и у прве недеље на зимовку за сточну храну служе, у нас се још не сеју на равне роне, на крошар за сточну храну. Репаца и отпади од ишерне репе и што се производе у земљи не улеје се травити и оставаати за зиму, да ипосаку у исхрану стока. Још мање, да се густу кукуруз, чије се сејаве преко лета увелико код нас увело, узне травити и и киевити за зиму храну.

И тако остаје и ове године: кукуруз који је скоро свуда добро родно, да пошту мањак за исхрану становништва са неродности житарица, а кукурузовина или наша поред оно нешто мало сламе, да послужу и ипосагању нештолине зимње хране за стоку, као главна каиства храна, као замекни сену, на у многоме и слама. *Слама и кукурузовина могу у многоме заменити сено.* Уз јаку врласту храну, нарочито уз некине и јарну и слама и кукурузовина могу врло корисно послужити за зимску храну стоци, само ако се увнеде како ваља приправити и употребити за тај циљ.

Ма да ни слама, ни кукурузовина (шаша) не садрже у себи сва потребна хранљива за одржање и производње стоке, овет обдаве те врсте сточне хране уз мало више јаке хране — јарке или некиња — могу имати толку хранљиву вредност, да при храњењу стоке могу заменити добро сено.

Овај ко нешто сена има склоњено за зимци својој стоци, тај може ништо приштедиати употребом сламе и кукурузовине за храњење стоке. Овај ко сена никакo нема, тај може помоћу сламе и кукурузовине сасвим добро исхранити и прединаре (говедо, оиде и козе) и гове, ако уз сламу и шашу даје и нешто јаке хране, да доуши оно, што слами и шашини недостаје, а то је скарљива белачевина. Кад би само сламом и шашом хранио своју стоку, она би ослабила и омршавела, могла би у којекато думу предживати, али нити би могла чистито расти (млада стока), нити што производити (звуса и радни стока).

Најбоља је слама од наизаистог биља, али нега има мало, да се може на сламу од неге рачунати. Најбоља је слама за храну стоке оивена и јечмена, не само што знају више белачевине но ржана и ишенична слама, што је скарљивија од ивж, већ и што је мекша и војидна, па је стока и радје једе. Пшена од жита (изазв јечмене бољаве) још је боља од сламе и има већу хранљиву вредност.

Али кукурузовина (шаша, тузгудина) има далеко мању вредност, *ишито неприярављена*, јер је и тврда и стока је тешко прегрела и ако се не сеида, од ње стока само један лист отшрка, а сув талу (стабљику) изгава и исекада, да већи део оде у растур, често да послужа за храну стоци, због чега је и прибавано и за зиму остављано и чувано.

Међу тим кукурузовина има, нарочито оисудних година са сточном храном, велику вредност. Колико год има хране у себи 100 кг. доброг сена, толко ће хране стока добити у 85 кг. кукурузовине и 16 кг. јарне од трвориде или у 85 кг. кукурузовине и 21 кг. некиња или у 90 кг. кукурузовине и 12 кг. кукурузне јарне.

Овакви обробиња хранљива у сточну храну у стању су ишитоно заменити при храњењу стоке 100 кг. доброг сена, па и код стоке боја расте и код стоке која пронаоде илеко, пошто се и млада и музјој стоци мора давати већа количина белачевине. При храњењу одрасле и старје стоке, стоке која радн, тега и стоке старје која ће се гојити, сва горња количина хране у обробиња ише потребна. Кукурузовина је згодна за храњење одрасле стоке, нарочито говеда.

Храњењем радних волова на горњи начин, они су блии у стању радити и најтеже послове и не само да неће ишршати, и ослабити, но ће се одржати у својој снази. Исто тако и при гојењу одрасле стоке иштини ће се добар успех.

Али на такав успех при храњењу може се само онда рачунати, ако је кукурузовина на време сређена и збрата, добро очувана и ако је како треба приправљена, да је стока може лако јести, жвакати, преживати, па и добро сшарити.

Мало вреди она кукурузовина која после бербе кукуруза дуго остане на стабљу непосечена, да јој ветар ишине омлати, да каша ишере па не све оно што је у њој валало а да се остајући за стабљу и па ишине осуши и одрвени, да је сваку хранљиву вредност изгубила и да је стока јеста не може. Исто је са дуго остављеном непосеченом кукурузовином, што и с коишадом пререле траве за сено. Стога треба упамтити, да ће кукурузовина само онда ваљати за сточну храну, кад се посече, здене и збере одмах по берби кукуруза, док је ветар ише оидати, док се ише састушила и пререла, но док у њој још сена има.

За то је најбоље кукурузовину сећи одмах иетог дана кад је и кукуруз обран и исекад је не пуштати, да се осуши на струку.

Вредност кукурузовине за сточну храну зависи даље и од начина приправљана њеног, од начина храњења стоке њоге.

Ако се брди део снои у јасла, па да стока огрива ишине и иштрика вршице кукурузовине, а да већи део ише изгави, те да се у љуре изади, онда нити има велике меше стока од таквог храњења, нити је такво храњење економично. Тако нам пронада већи део хране и оде у растур.

Али, ако је кукурузовина преходно на оној благоиеној сшарки, што се сенкалица зове, иштини и иеме у комеда од 2—5 сн. па се покеша са реиш, тиквава или и мекшала и јарвом, или се и сама за себе пошкропи сламом водом, пусти неко време да престоји и да се не осуије а она згреје, па се полже стоци, онда кукурузовина може врло корисно послужити при храњењу стоке преко зиме и онда ће свако и најмање парчеице бити очувано и на храну стоке употребљено.

Исто тако приправљена и слама, па сенкалица ишечена, сламом водом пошкрољена, са пшавом или јарвом итд. понешама, има много већу вредност као хранљиво за стоку, но онако као досад бие иште бацаица у јасла, па од стоке издугавана и избачена у огриве и под ноге у љуре и баљегу.

Сенкалица је итедионца зимнице сточне и хранитеља стоке. Стога ваши пошкроивредности који су је видели на раду и оивели њену вредност љакше и ове сточном храном оисудне године, и рекосе: „*продај миноу на куку скарљиву!*“

Сенкалица ће се не само ишпатиати за једну зиму, но ће се и принатити, јер ће економисати, иштедати храну и исхранити стоку, да не лисава преко зиме од глади, или да је селак не мора на почетку зиме продавати у бецеице, да умањи број грла која ће на зимовку имати за храну.

Рае стапете, гае седите, и у цркви са авиона и у школи са говорнице и у мекани за столан и у судници и на

шту i на поседу i на казаници и у воденици, студа ни добри дуџа и пријатељи народни понедите реч о оном и обавесте и упуште народ, како ће отцвати и извстати своје сточне стабло! То је једна велика и света дужност! Народ ће вас благославити!

Г Л А С Н И К

Распоред предавања о изложби Српског Пољопривредног Друштва. Од 23. септембра до 3. октобра ове год. од 3 сах. по недеи сваког дана по реду, док се не сврше, држаће се јавна предавања у дворани Српског Пољопривредног Друштва:

Из виноградарства с подручарством:

О садањем стању америчког вољога које су код нас употребљавали за обилазе винограда, предавач г. Паја Т. Тодоровић-Бачковић управатељ Винод. Нокарење Школе у Букову, редовни члан Друштва;

О вредности оних, предавач г. Велимир Н. Стојићкић чиновник министарства народне привреде, редовни члан Друштва;

Из пчеларства:

Важност и корист од пчеларства и мере за унапређење истога, предавач Јован П. Јовановић учитељ, редовни члан Друштва;

Из рабарета:

Важност и корист од природног и вештачког рабарета и мере за унапређење истога, предавач * * *

После предавања расправа о предмету.

Пољс одлика дудерке. — Амерички научник Ц. Ф. Бриџан отворио је у Перу једну нову одлику дудерке (*Medicago sativa var. polii*). Као што се види, та се нова одлика дудерке одликује бржим порастом, кад се покоси пре се подмлађује, у пролеће раније оцваста и у јесен дуђе траје, са чега се 1—2 пут више пута косити може по обична дудерка. И сад у Америци чине на све стране оглед с том новом одликом дудерке.

Угледна љубришта. — У нас је министарство народне привреде расиснало стечаје за подизање угледних љубришта, која су остали без одина. Сад је и Српско Пољопривредно Друштво расиснало стечаје за подизање љубришта с роком за годину... Оно има да пролине и услове и планове за подизање тих љубришта. Стога држам да неће бити на одмет, ако саопштим како је одређе за подизање једнеодних љубришта пригласила пољопривредна комора за Помераније, пошто ће ти прописи у главној мови да живе и за нас.

1. Положај љубришта треба да је што удобнији и што приступачнији, да је у непосредној близини стаја и од њих толико удаљено, да могу исећи њих рад пола прозланти. Ако је ипак могуће ваља изабрати положај у ладони, односно обрнути се да се водину наоколу дрвета која ће балети ладовину;

2. Величина љубришта управља се према привредном кроју имања тако, да за свако крој крушне сточе (говече или коњ) од 500 кг. живе тежине износи 3—4 квадрат метра;

3. Дубина испод земље површине има да зависи према пространству 0.50 до 0.75 мет. А љубриште се има стид около опашити баком;

4. Облик треба да је што приближнији правоугаолику са заокруженим угловима;

5. Тао или дно љубришта мора безусловно бити непропустљиво за воду и најбоље је начинити га од најбољег слоја непропустљаве глине или илонче 10 до 20 см. дебљак, или се постави циглања са што мање зенова између њих; а се може и бетон употребити;

6. Над тао или дна љубришта са руни за ништину треба да буде што мањи (највише 1.5 см. на метар);

7. За одвођење воде и кишице мора се око љубришта саградити или оградити црст олуц;

8. Бубриште треба оградити или „оукрипати“; значи записи од привредног кроја имања;

9. Не могућству пропуст за пролазак кола ради довоза љубрица на љубриште ваља полагати — покладирити. — Но у приликама може бити довољан само улазак, а не и пропуст кроз — и за излазак;

10. На стајана није рђаво начинити олуке за бирање и спровођење кишице с крова, али ти олуци не смеју замесити одводни олуц око љубришта;

11. Свако љубриште треба да има руцу за сливање ништене и руца треба да буде што приступачнија;

12. Руца за ништину треба да има запремину 6 куб. метара на спаш 10 грач крушне сточе од по 500 кг. живе тежине;

13. Дно руце не треба да је дубље од 1.5 и, нешто дна од љубришта. Околни двараји и дно морају безусловно бити непропустљиви и довољно јаки;

14. Зидови руце за сливање ништене треба да су изведени у истој висини, у којој леже дварањи љубришта, од носног положај дворишта, а са стране сирам овог последњег, да су сабедени са неколико отвора покривени са гвозденим рестама;

15. Руцу за ништину треба покрити добрим саптрцем и наком који добро затвара;

16. На руцу за ништину намесити добру, употребљиву црсту за подизање љубришта.

Трговински саобраћај између Србије и Италије. — Талијански посланици у Београду поднели је интересантно извештај о спољној трговини Србије. На тог су извештаја ова подаци. 1907. године Италија је увезла из Србије, поглавног живе сточе и сточних производа у вредности 5,443,367 лира (дизара) сирам 572,237 лира у години 1906, дакле за 4,871,000 нише. Италија данас међу земљама извозницама Србије заузима за Немачком, Белгијом и Аустро-Угарском — четврто место. Талијански извоз у Србију до 1906. године био је нове незнатна. Број последњих 20 година он је достигао 1898. милијум (најмањи вредност) од 2927 лира, а милијум (највиши вредност) од лира 572,310 у 1906. е. и повео се у 1907. години на лира 1,509,400. Затварају аустро-угарске границе за увоз и провоз живе сточе и меса, последња је, што се 1906. године српска стога ири пут појављује на талијанском тржишту и што талијански ивудстрација отпочење сами у Србији да проваде димљено свињско месо, сланине, саламу и да непосредно купују говеда и свиње. Талијански извоз обухвата поглавно ламуну робу, пиринач, агрумен, маслиново уље, сирове коже, научина конар, овал за шепице, свињена тлања, овалдане и сламе шепице, кратку и галианеријску робу.

† **Др. Карољ Фрајтаг** универзитетски професор у Хали, познати члан нашег Друштва, познати јасан и вољаван сточарства на нашим српским земљама (Србије, Босне и Херцеговине, Црне Горе), одликован и вишии твотелни крстоји, у своје време, који је два-три пута о школом институту крстоји, година 1770. године у Хали, где је до последње третице драго своја предавања. Уредничтво је добио пошрину двету од породице и у име своје и у име Друштва изјављује саучиниће поштованој породици свога старог пријатеља и члана.

Јубиларна административна изложба и конгрес у Москви од 24 августа до 8 септембра св. г. — Поводом 50-то годишнице, марско-русног друштва за администрацију животиња и растина, држана је јубиларна изложба и конгрес.

Циљ је изложбе: 1) да се представи ширенија положај оних приковених наука које сачињавају доконтр вади друштвеног и његових појединих оделања, а исто тако и дотичних грана руске народне привреде тих оделања; 2) да се поради на распрострањалу рационалних знањс из сточарства и одгајања пољопривредних усева и биљака.

Изложба обухвата ова оделања: живинарство, рибарство и рибови, ивездество, сивтарство, сточарство, црквишеву багануку и пољопривредну бактеријолоџију.

По једном и обилатом програму судели ова изложба с потпуно сапремањем духом, на научни основана уређења, била је особито научна и систематски сређена, да у виду добро сређене и уређене снотре представи у верној слици како стање развића

КЊИЖЕВОСТ

науке pojedinih grana, tako i stepen razvija tih grana u prostornoj ruskoj paravnici.

Ми можемо само жалити, што је изасланица московског Друштва, секретар његовог одељења његовог господина Соваја Таченко, тек у месецу августу stigla oвамо у наше крајеве, да значајно више како наше Министарство Народне Привреде, тако и Српско Пољопривредно Друштво, да уму учешћа на тој руској изложби, кад је било апсолутно немогуће за шта припремити за тај дан, те да се из тих грана Србија може до-стојно прикључити на једној тако добро уређеној стручној изложби.

Поштом за припремање семена од тиквава, бундува, дуљана. — Према ранијим објавима, да фабрика за пећење и производњу јетина В. Ветендорфера синова у Егенбергу код Граца, култије и плаћа просушено и добро осушено семе од тиквава, по цену шевенице, у ставу свој јавити, да је шеф именоване фабрике долазио у Београд, посетом Друштво и најоштрије настао, да учини ово године први оглед за култивацију и извоз тог семена потребне фабрике за пећење јетина. *И за доказ, да ће он припремити своју количину овог семена и одмах припремити у Београду, од стране његовог повереника за Србију, готовим именом изасланика, фабрика је овемад преко оде. банке г. г. браће Андријевића и копиј, пољошка култивација Српског Пољопривредног Друштва која ће стојати у благодни Друштвеним за јединство особитости и солидарности великог волава, све докле, докле испоручи семена од тиквава, у оној години, из Србије трају.*

Како се Српско Пољопривредно Друштво не може упустити у трговачка предузећа, прибирати и прикључити робу, старати се о њеном прирењу и исплати, то је фирма Волеа Ветендорфера синова оластала за свог повереника г. Светозара Гаприловића администратора Српског Пољопривредног Друштва (Видника улица бр. 3), коме се имају обраћати сви они који желе овом трговином да се баве или да семена од тиквава (које је досада нилдо у бесцени) прибирати и продати, за сва потребна им обавештења, о цени, пакетици, количини робе за припрем, исплати, и т. д. и коме морају подносити своје понуде.

Младић пољопривредне струке који желе поћи на практику у Моравску. — Како је после првога огледа, да се младши пољопривредне струке из Србије упушта у већи броју у Моравску, непосредно трајала напала омакдно жељне даље образовања и савршавања у својој струци, да оде у ту братску словенску земљу у пољопривредном праву у свему напредну и пометну, то се повретах те замисли г. Светозар Гаприловић администратор Српског Пољопривредног Друштва, на посетку ишао побуден, да се ипонау, у интересу наше омакдне, припремити те задане и он се за тај дан, сада споразумео са својим пријатељима у Моравској, а нарочито са почасним чланом Друштвеним, проф. г. В. Мацаловић у Прерици, да се у будуће и омакдно из Србије и поједини Моравци пољопривредници кад имају потребу у младшица из наше земље за своја ишања, обрађују г. Гаприловићу, да им он поседује примаа у напашеву иста за отворене ишање жеље а другима у укључивању вредних и честитих младшица у добрих радника. Он ће дакле радо укључивати поједине добре му препоруке наше младшице на практику, а под условима који ће се саопштити свакоме ономе ко буде жељно користити се овим посредовањем.

Кроз који дан биће готов: **Пољопривредни Календар за 1909. годину** с овом садржином:

Чланци: Угарство више С. Г. — Орање С. Г. — Држава и држање С. Г. — Вејанца С. Г. — Припремање семена за сетву С. Г. — О чипшеву ивица после жетве, као средству за утањивање штеточина др. В. Радић. — Зашто воће бивају неплодне, др. В. Радић. — О избору калем-гранчице при калемљењу лозе, Вел. Н. Стојковић. — О чипшеву и његовога калем, Вел. Н. Стојковић. — Сивенцалско гонече, Мир. Милковић. — Подизање стаја за стоку Мир. Милковић. — Вилана земља, савомила, из детаљни и луперки, Н. Рајчевић. — Потреба савршеница шума, др. Мил. Васић. — Дете болесно од туберкуле носи се одмах лекару, др. Рад. Вукадиновић. — О веси високоствалестих ружа, др. В. Радић. — Велике, Пољопривредне установе, шематизам Друштва. чланова и т. д.

Нове књиге. — *О оризацији дрљава ластара на калемљеним лозама* од Вел. Н. Стојковића, са 38 слика у тексту, прештмпано из „Тезака“ Београд Државна Штампарија 1908. Цена 1 динар 8^г 72 гроше.

Љубљанска акклиматизациона комисија и савјет 1908. г. о Москви — Императорско рускоко общество Акклиматизацији животних и растених 1857—1907. Правила и програма. Москва 1908.

Neuweise Congrès International de médecine vétérinaire à la Haye 13—19 Septembre 1909. Comités nationaux, programme des questions à traiter etc.

Die Sauerstoffabsorption der elektrolytisierten Körper von S. M. Losanitch. Aus dem chemischen Universitätslaboratorium zu Belgrad (Aus den Sitzungsberichten der K. Akademie der Wissenschaften in Wien: Mathem.-naturg. Klasse; Bd CXVII Abt. IIb Juni 1908). Wien 1908; 8^о 10 страна.

Један поглед на историју мексерског од проф. А. Г. Јовановића (Јавно предашање, држао е св. Вору, слава школе за сточарство у Краљеву). Прештмпано из Трговинског Гласника. Београд 1908; 8^а маха 31 страна. Цена ?

A magyar királyi mezőgazdasági múzeum ismertetője, kiadja a m. kir. földművelésügyi miniszter Budapest 1907; малу 8^а 415 стр. са 2 слике и 4 плана.

Věstník IV Sjezdu přirodozpytců a lékařů českých v Praze 6—10 čerčna 1908. Redakce: Prof. Dr. B. Kucera, M. U. Dr. D. Panček, Doc. Dr. Fr. Slavík, zodpovědný redaktor: M. U. Dr. Duchoslav Panček. V Praze 1908. čisla 1—8; 4^а 552 страна. — У чему је саопштено на француском језику предавања г. Светозара Гаприловића редовног члана Друштвеним које је држао у Прагу на српском језику, а по теми: *Тикви и растеники обележенији у домаће стоке и њихова важност за занатличку праксику*, због чега је и изабран за почасног председника пољопривредне секције на конгресу.

Извештај за школску 1907—08. годину. Школа за сточарство и пашњавско гадовање у Краљеву. Година I. Краљеву 1908. 8^а стр. 68.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Малим од поштит врте једног ступца по 10 пара динар.; од осталих крупнијих изјавана по 15 пара од врте и од ступца. Једна страна подељена је на четри ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 30 динара (30 круна аустријске вредности), *иола стране* 16 динара (16 круна аустријске вредности), *четири стране* 8 динара (8 круна).

За оглашавање више пута, 10 од ево јетванице.

Преглед 39. броја „Тезака“: *Отварање изложбе Српског Пољопривредног Друштва.* — *Чланци:* Пољопривредна изложба округа београдског на Умци (свршетак). — Сечка од сламе и кукурузовине. — *Гласник.* — *Књижевност.* — *Цена огласна.*

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНПУТ

ПРЕДЛАГА И РУКОПИСИ
УПУЉУЈУ СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕДЛАГА ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВ НАЈБОЉЕГ РЕШЕЊА ОД СЕПТРА
1898. ГОД. № 294 ПОВЕЉНОГ ДРУШТВЕНОГ
ПОСЛОЈА ИМПЕРАТОРА

Цена огласна изложена је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШНОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО КЛАСИК
ПРЕДСЕДНИК Вучко С. Богдановић

БРОЈ 39.

НЕДЕЉА 28. СЕПТЕМБРА 1908 ГОДИНЕ

Одговорни Уредник

ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

ГОДИНА XXXIX

Отварање изложбе Српског Пољо-
привредног Друштва биће 28. септем-
бра ове године у 9 сахата пре подне.

РИБАРСТВО У СРБИЈИ¹

У 32. броју ових новина изашао је под насловом „рибарство и риболов“ чланак, у коме су у кратко разложене користи које се имају од риболова, али је уједно и зебња изјављена, да се те користи све што даље то више умањављују зато, што се риба не лови како треба и што се на реке, као легла риба, никаква пажња не обраћа. Даље се у чланку набројају неколико „одредаба“ које су од скоро у Прајској узаконене тога ради, да се риболов колико толико законски и најзад се каже: да би време било, да се и у нас на ово питање што већа пажња обрати, и да би Српско Пољопривредно Друштво било позвано а зар и вољно да, што је потребно, поради на овом огранку народне привреде — на домаћем рибарству, за које писац има право што замисља, да у програм радње тога Друштва спада.

Саглашавајући се у свему са писцем реченога чланка и жедећи да и собом што принеسم ка бистрену тога у нас слабо расправљеног питања, саопштићу овде нешто што знам, да је у новије време о рибарству говорено и писано. Али пре него што бих ушао у саму ствар, хајмо ми да нешто кажем о томе, шта је томе предходило, шта је изазвало тај живљив разговор о рибарству.

¹ Данас кад се припремае код нас ова изложба из рибарства, Српско Пољопривредно Друштво сватрало је за дужност изјестити сваку једну од својих чланова оснивача, српак пак. др. Јосифа Николића, Петра Хемелиха, Јулијана Кривошанина српских писала, ако га се сетиш за ову прилику: припадникамак неговим послом овог знаменитог једног који је изписао у бр. 54. „Српског Новина“ од 8. Марта 1896. год. називат претходног чланком једног од најваж. пољопривредника. Посломе неговог писма и старине били су носитељи — Рибарству у Србији.

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНЕ 6 ДИНА, НА ВОДА ГОДИНЕ 3 ДИНА,
ЧЛАНОВИ ПОСТАТИХ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУГА,
ПОДЈЕЖИНА, ОСИ, ПИСМА, ВОЈНИЦИ СЕЛА,
КЛАРА, ПАСИ, НАЈБОЉИХ, БЕЛОВАРАДНИЦИ,
ЗАДРУЖЕ И ЧУВАНИ ПЕМА ДОБИЈАЈУ АДУТ
У ВОДА БИНИ, АКО ВОЈОЖЕ ПЕРИСТАТУ
УМАРКА НА ЧЕЊУ ГОДИНЕ.

ИЛИ СРБИЈЕ

НА ГОД. 8 КРАД, КАН 4 СФФ. АДУТ, ПЕГ,
НА СТЕ. ПОЉОПРИВ. УДРУЖЕЊА И КЛАНОВИ
ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКИ БЕЛОВАРАДНИЦИ,
ЗАДРУЖЕ И ЧУВАНИЦИ, ПИСМА, ПИСМА И
ЖАНАСТИРЕ ДОБИЈАЈУ АДУТ ЗА 6 БРАНАРА
НАВ 3 СФФ. АДУТ, ПЕГДИ, КАН 2 БРАНАРА
ПОЉОЖЕ ПЕРИСТАТУ И КАН 20 ПЕРИСТАТЕ
КОЈ СВОГ ЗАДРУЖЕМА ПЕМО КОРА ЗА НИ
СВ АДУТ ПЛАТЕ.

Од некадашњих дружина за риболов у западној Европи, којима је била главна циљ забавна у зједничком ловљењу и обанаставање о бољим методама за риболов, развиле су се у новије време дружине за рибарство, а те су дружине себи у задатак постављале ово: да се свет што рибу лови и рибом се храни популарним предавањима и повременим списима научи о користи риболова, и о природи рибе, њеној грађи, њеним потребама, њеном начину живљења и њеном разноликању. Тим се пак нило на то, да се у широј публици припреми земљишто за боље разумевање свега овога, што се на рибарство односи и тим да се олакша потоњи посао законодавцу, који је позван да у интересу свју стана на пут уништавају рибљега света, коме досадашња риболовна практика очевидно пронаст испрвања.

У овим дружинама за рибарство изнесен је при пут и поузданим доказима потврђен факт, да се у новије време рибе у рекама нагло умањављују, особито у земљама, где је становништво многобројно и где је индустрија јаче развијена; пак да би се томе помогло, неки су пријатељи рибарства истакли мисао, да се ово питање у ком већем збору учесних људи и пријатеља рибарства на јавност изнесе и свестрано дискутује, што и би у Линдави (Виртенберги г. 1878.

Покренуто једном ствар јаско је свет заинтересовала тако, да су већ на члану конференцији у Драмшанима 1882 г., и неке владе своје заступнике послале. Већ на првом састанку, у Линдави, пријатељи су рибарства поставили себи ову двојку задаћу: 1 да испитају све могуће уороне од којих долази умањављење рибе у рекама и 2 да пронађу начине, како да се томе умањављују не само на пут стана, већ и на томе поради, како да се водама некадашње обиле у рибам поврати.

Као узрочи умањављају рибе признати су ови:
1. *Безобзирно ловљење рибе.* Ловљење је рибе без икаквог ограничења у времену, у величини рибе и у сировинама којима се риба лови, највише томе пришло, те се риба свуд умањала, особито у новије

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНЦИМ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДИН. НА ПОДА ГОДИНЕ 3 ДИН.
ЧЛАНОВИ ПОЖАРЕ, ЧЛАНОВИ СВЕК АРГЕН.
КОМУНИТЕТА, ОСИ, ШКОЛА, ПОЛИЦИЈЕ, ОБЛА.
ДАЈА, ЗАП. НАСТАВНИ, ЕКОНОМИЧНИ
САВЈЕТИ И ЧЛАНОВИ НАСТАВНО-НАСТАВНИ
САВЈЕТИ И ЧЛАНОВИ НАСТАВНО-НАСТАВНИ
У ПОДА КИНЕ, АКО ПОЖАРЕ ПРЕСТАТИ
ПРЕСТАТИ ЗА ЦИЛУ ГОДИНЕ.

НАМ СРБИЈЕ

НА ПОД 8 АРГЕН. КИН 4 АРГЕН. АРГЕН.
ПО СР. ПОЛИЦИЈЕ, ЗАП. ПОЛИЦИЈЕ И ЧЛАНОВИ
ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКИ ЕКОНОМИЧНИ
ЗАПРЕТИ И ЧЛАНОВИ, ДУЖЕ, ПИЛОТ,
НАСТАВНИ ДОСТАВУ АНОТ ЗА 6 АРГЕНА
НАМ 3 АРГЕН. АРГЕН. КИН 4 АРГЕНА
ПОЛИЦИЈЕ ПРЕСТАТИ И КАО СР. ПРЕСТАТИ
КОД СНОГ ЗАПУШТАВА КИНО КАО И НИ
СИ АНОТ ПЛАТИ.

ПРЕДПЛАТА И РУКОВИСИ
УПУТУЈУ СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВУ НАЈВИШЕГ РЕШЕЊА ОД АПРИЛА
1869. ГОД. № 204 УГРЕДСКОГ ДРУШТВЕНОГ
ВОДЕ КОПУА ВИСЛАТНО

Цена огласила изложена је на
последњој страни.

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

НА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО КЛАСИК
ИГРЕДСКИХ Вучко С. Богдановић

Одговорни Уредник

ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 40. и 41.

НЕДЕЉА 12. СЕПТЕМБРА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

КРАТКИ ИЗВОД О РЕЗУЛТАТИМА ОВОГОДИШЊИХ ДРУШТВЕНИХ ИЗЛОЖБА

28. септембра ове године у 9 часова пре подне отворно је изложба Српског Пољопривредног Друштва г. Министар народне привреде, позват за то кратким подизмом друштвеног председника, на који је г. Министар одговорно, поменути укратко догађаје од 22. септембра ове год. који су сви важни и сузакријаног Србије и српског племена скренули на се. Отварању изложбе присуствовали је друштвена управа, чланови Друштвених и изасланици појединих подружница, излагачи и пријатељи пољопривредног напретка.

А затим је г. Министар у пратњи управе подробио и с великом интересовањем разматрао сва одељена богата заступљених, лепо и прегледно уређених и распоређених предмета из воћарства, виноградарства, винарства и пчеларства који су били смештени у великом здањем Друштвеном лавиљноу, из рибарства и риболова који су смештени у оба отворена шалона и средњи дворница и други одељак из пчеларства; пчелињак с кошницама разних система и живом пчелом и пчеларски прибор и сирање, што је све било смештено у доњем дворници. На послетку и балин са живом разнопресном рибом, двојице излагача: у коме је поред крупањих шарана, јестре, арина, ситиња и ситињих кетига, било семома разне величине и старости и један стогодишњи тежак 75—80 кг.

Исто јутро посетили је изложбу и Њ. Високоресивентство Митрополит Србије г. Димитрије.

Тресек дана по подне (30 септ.) у 4½ сат. посетили је изложбу и Њ. В. Највиши заштитни друштвени Краљ Петар, у пратњи своје свите и сва одељена с великим интересовањем подробио разгледао, на је удостојио својим присуством и предавањем Друштвеног члана, учитеља г. Јоне Јовановића из пчеларства: *Важност и корист од пчеларства и мере за унапређење истог* које је саслушао до краја и честито предачу, као што је управни Друштвени изјавио своје донадање, на лепо и прегледно уређеним изложбама и раздовале, што се и у богатој и напикојим изложених предмета на свију страна осећа, из године у годину, све већи напредак.

На име изасланице за се и своју свитку Краљ је платио 50 динара.

Првота дана држао је предавање г. Паја Тодоровић — Бачковић управитељ Виноделско-Воћарске школе у Букову: *О садашњем стању америчких подлога које су код нас употребљиве за обављање винограда*, слушачи се у објашњавању у школи лепо ограничени прегледима свију сората њихове лозе које се у предавању помињу.

Другот дана било је предавање г. Велизарја Н. Стојиљковића пчелара министарства и члана друштвеног: *О зимовалости пчела*, си приказивањем слика и бираци коју су предавачу слушачи да опишера дужа исцртавања и који је резултате свога рада овој приликом приказвао.

Каталог излагача и изложених предмета на овим изложбама који броји 271 страну напе осмине, приказује 3795 бројева, подељених на све четири гране заступљене на изложбама.

Изложба из воћарства имала је сама 2084 предмета и била је подељена у одеље: сирво воће 1874 бројева, прерађено воће 160 бројева (где сеи сирво воћа: шљива, бреска, слада укључно воће: трешње, вишње, рибизле, јабуке, дуње; вина од рибизле и јабуковаче; ракље: шљивовина, вишњевина, кленовача, јабуковача, крушковача; ликери: од рибизла, вишњава, ораха; сирво од дуњања).

У сирво воћу највећи број пада на јабуке 1052 броја, крушка 353, дува 132, мундула 69, осортина 8, бреска 5, шљива 34, ораха 189, бадема 16, лешњика 20, кестења 6, смокава и лимуноћа по 1.

Од свију прерада од воћа највећи број пада на сирво шљиве (96 бројева) и на шљивовину (16 бројева). Осталога свега има врло мало изложено.

Истана нити су повољне прилике на Изложбу уопште, са догађајима од 22. септембра ове г. који су дело Српство потресли, нити се настало са свом вољом и са свим усрђем у прикупљању предмета за изложбу и са растривањем и радие снаге и излагача, на неколико онвогодишњих изложба, на све стране, али би ваљало вестити, да се и кућеним, као и фабричком прерада воћа што јаче одмаћи — сеи укљученог воћа које је са ове изложбе било нарочито несткућено.

Чиме се ова изложба била нарочито истиче над скоро свима досада приређеним, сеи објима и квалитете предмета уопште, то је што имамо на вој неколико врло лепах бадема, лешњика и питомог кестења.

Сва расадника срезва тимочког у Краљеву Селу, — срезва посаевског на Умљу, срезва нишког и Винодолско — Вођарско школе у Букову;

Бадема су изложени 4 излагача из Алексинца, и по 1 из Каменице (ср. и окр. нишки), Властотинаца и Београда.

Кестени су изложени 5 приврака Винодолско Вођарско Школа у Букову и расадник срезва нишког, из Властотинаца и срезва 3, из рудничког округа 5, из срезва нишкогског округа нишкогског 3, белопаљачког 1, из срезова гужанског (краг.), жичког (чаџа), колубарског (валевски) по 1 излагач.

Питоми кестени изложени су на Товчидеру 1, из Врљаве 2, из срезва чаџерског (руднички) 1 и из срезва тринавског (чаџачки) 2 излагача.

Познати бадеми, лешњаци и кестени, како по честима гајева тако и наикоњом показују, да то корисно јтљиво воће не само добро успева у нашим поднебљу и да се у нас одомаћити може, но да се и у тој правцу утицај наших срезних и школских воћних расадника почне благотворно ширити, на чему треба с више усрђа и мара порадити да се постигне оно, што се већ постигло у претвгу гајева ораха бољих сората за трговину, као што то ова изложба до очигледности јасно и познато показује. Ораха нарочито тврдокорих, једрих а ипак немалих и ни мало неконкутованих, на ира угодних и крућних има у великој количини. Срез талковски округ руднички 26 излагача, срез властотиначки 8, срез тринавски округ нишког 7, по 6 срезова белопаљачки (нишког), љубишки (чаџачки) и лешњачки; по 5, Буково (школа) и срезова алексиначки, рамачки и колубарски (валевски); по 4 излагача, срезова: гужански, деснобачки, начерски, бољевачки и јабланички; по три, 2 или 1 излагача, срезова: забучковачки, деснобачки, пињачки, тринавски, жички, Драгачевски, моравски (нишки), крагујевачки, тимочки, валевски, врњачки, подгорски, зупски, равски, ковањачки, косијачки, колубарски (беогр.), Београд, Парот, Наш, Крушевачки.

Као и обично на нашим изложбама, за каталог су употребљени називи појединих излагача из пријави. Међутим, ти називи махом не одговарају помоћној систематичној и класификационој и стога су, према раније утврђеним именима главних сората, нарочито јабука и крушака, без обзира на местне називе (синониме) класификовани систематички, имају доста посла да воће сорте по њиховим правим сортама без обзира на погрешне називе у пријавима. И у том погледу ова изложба могла би тај посао обележити као један напредак. И нека спора, да и у будуће ваља на тај начин радити, бар у вођарству, пошто је са десетдесетим проучавањем наших воћних сората учињен знатан корак унапред, да се већ има основица за систематску класификацију наших домаћих сората. На би требало прибављивати и на даље синониме, а и нове сорте утврдити и жоделирати, као што је то већ рађено.

Али ове године пошло се у неколико и даље — напред.

После успешног рада на подизању вођарства свију врста, као и бољих и приходљивих сората, и од стране Министарства и Полупривредног Друштва, школа у Букову, Краљеву, Вођарског расадника нарочито у Товчидеру и Шану, на погон и срезних воћних расадника; после спречавања читавих поколења радника на том пољу и практичних резултата горњих установа; после расисавања глецаја и за вољање друге врсте у земљи, сем шљавара; после вишегодишњих изложба воћа, више ради подстрека те гране у народу и ради проучавања, појављује се жељња, да се утврђени резултати проучавања не само на научном пољу систематске класификације утврде, већ и да се они утврде и на много опширније практичном пољу, да послуже не само ближем познанању утицаја установа за вођарство на

подизање ове гране производње у земљи, не само сазнавању бројних података о количини и квалитету воћања и главним нашим вођарским пројектима, но и трговинским смерницама осталих грана вођарства, пан шљаварства и трговине са европским и свијетским шљавима.

Не само да се у пријаве биле подешене, да послуже прибирању таквих ближих података, а нарочито о сазревавању, бројној стању и родности таквих воћања и да ове махом попуњене одговорника на сва та питања, дају драгоцену грађу за те податке и за онако бољито заступљене излагаче из свију наших крајева, већ је Полупривредно Друштво обраћањем својим за државне економике, да представе рад срезних воћних расадника и досад постигнутих резултата, са будућегских средствима која су имали на располагању, упућено довекле, да се за изложбу представе и спреми:

1. Државни економ срезва колубарског округа ваљевског израдио је још раније један табеларни преглед за сва места и општине свога срезва из којег се за свако то поједино место може видети, колико има дрвета од *најважнијих сората* свију зимских и летњих врста воћа и колико та воћна дрвета просечно роде;

2. Државни економ срезва белопаљачког представо је: план срезног воћног расадника, преглед *будућегских средстава* расадника од 1901 до 1907 године; преглед издавања воћних садница, зрелих и зелених калемљених лоза, приврака и резница америчке лозе, за време од 1904—1908 г., и преглед посељивања кустева за калемљење воћа од 1903—1908.

3. Исто тако један део тих података, спремно је за свој расадник и државни економ срезва тимочког;

4. Државни економ срезва гужанског и Становина и срезва позарачког план свог расадника израђен у боји.

На посетку државни економ М. Тодоровић израдио је жеделе разних начина калемљења на прегледу за вид.

По свим тама Српско Полупривредно Друштво настојало је, да се на основу статистичких података израде из вођарства и ови прегледи (картографи и дијаграми):

а. Воћа у Србију по повлст 1907 год. по срезовима (јабуке, крушке, ораси и друге воће (дијаграм у процентима);

б. Шљавица у Србију 1907 г. по срезовима и окружјама (од 100 ха. обрађене земље %);

в. Назов европског воћа од 1870—1907 (дијаграм у килограмима и динарима);

г. Назов суних шљавица од 1870—1907 (дијаграм у килограмима и динарима).

Од свију оних радова који су и оводило колико су и онако како су израђени, *најбоље практичног вредности* и за познавање приближног стања вођарства у своје крају и за сазнавање врста и сората воћа по количини и квалитету, има рад државног економа срезва колубарског округа ваљевског, јер он пружа потпуно практичну основу трговини нарочито са јабукама и крушама свију сората, као и са орасима. На је од истог економа потекло ове године и предлог, да се с изложбом из вођарства веће и сјајан на коме би се депо снимљиве и сортиране јабуке у поднебљу за то савијанима могле изложити продају, па оделати, да се на тај начин отпочне и извоз на страни.

Но то је морало бити остављено за повољније прилике и за боље и ближе проучавање те врсте трговине, за коју су и неки извозници, па и баните показивале са Српским Полупривредним Друштвом о томе. Годинишње јабе повољна с једне стране због већојољне родности за трговину водених сората,

a с друге стране и због недовољне цене на трговина на страни за чино стоно воће у овој години.

Исти преглед на срву колубарског послужује је за основу г. Паји С. Петковићу како гајевничке школе коларске школе да изради 1 онако лепи преглед у који за главне сорте јабука наступиле у оштинана срва колубарског округа ваљевског, у коме је примера појединих родних дрвета разних сората јабука представљени разном величином воћа дотичне сорте и у ком се прегледу, оценљачки суд сем досудне похвалнице г. Петковићу: „за марљиво параћене сорте јабуке у бојана које се гаје у срву колубарског округа ваљевског“ изразио: „да овај рад, требало би г. Петковића и почело наградити и привојети, да такве цртеже изради за најславније сорте воћа, а понајпре оне које се гаје у срвима родошћинаца“. По замисли коју је г. Петковић добио од Пољопривредног Друштва, да је могао стаћи, он је требало израдити за изложбу 9 таквих разних прегледа у боји, те да буду представљене све врсте и све сорте воћа за срву колубарски и да послужује привредно-трговинским циљевима, те да могу послужити као угазд тој врсти прибирања и излагања података, на папи и достојно место у Пољопривредном Музеју наше земље. Овако надамо се да ће Министарство или Пољопривредно Друштво прихватили и потпомоћи овај рад који би добио још неке вредности, кад би се за основу цртежа у боји употребиле сорте воћа с природе.

Овом одељеном изложби, оценљачки суд досудно је на име награде динара 1315, јер му је на повећање награда на пољарства стављена на расположете извесна уштеда од недоуђених награда из других одељена.

Досудене награде у појединостима биће саопштене ниже у овом истом броју „Тезака“.

(СРБИЈНЕ СЕ)

ЦРВЕНА ДЕТЕЛИНА И ЊЕНЕ ОСОБИНЕ

Ми разликујемо *дивљу* и *амталу* црвену детелину. Дивља расту суд по добрих ливадама, сеносикона и травањика. Још пре неколико стотина година, пољопривредници су у тој дивљој црвеној детелини пронашли велику ишњу вредност, па су је отпочели сејати и припремљивати, услед чега је постала у порасту бујница са крунјацим цветом и пуњаци, добљим листовом, те је постала и изданаја, и ситуја и хрваљавја. Дивља траје више година, а нетока траје код нас само 2 године; она може у планинске крајевина да траје, као па прилеу у Штајерској, 3 и 4 године, али се у трећој години тако пререда, да ју није вредно остављати као засебан усе; користе је да се треће године с пролећа цусти стока на једну пошњу, па онда да се то детелине пререор и неким другим усеов засеје. У страном свету она је позната и под именом „штајерска“ или „брабантска“ детелина, јер ју у Штајерској и Брабанту највише сеју и она у тим земљана најбоље и успева. Добро, право, чисто семе, само се отуда и набавити може. У Штајерској и Брабанту тако је подсео земљанин и подобна клима, да она у тим земљана и 5 година још бујно расти, а у Штајерској за 10—14 дана раније доспева по у Брабанту.

Земља, на којој уште добро рађају стрнице, а која је добро и дубоко узорана, а има у себи и по нешто кречних састојака, најбоља је за ову детелину. У влажнијим годинама успева и у нескотној влази. Ако је пролеће одмах с по-

четка влажно, добро ће ова детелина успети, а кад је април и мај сув, онда ће закрљавити.

За црвену детелину одређено земљанин треба дубоко и више пута до сејана прерати, од корона је очистити и добро прерађати.

За црвену детелину можемо прена припрема двајока љубрици: или ћемо ју љубрити с јесени, па љубро одмах зарати, да зарано прелини и у неколико струје, или ћемо сисати сарелани ситниј љубретом љубрати већ пошључу детелину с пролећа „преко главе“. За ово јесење љубрене можемо с најбољим усеовма употребити и тако сарелано стајеко љубре, најбоље голаје. За љубрене „преко главе“ можемо употребити а меле, глине (која се на тај циљ нарочито забрикује у пролеће), или ситан креч. То љубрене преко главе извршује се на овај начин: кад детелина с пролећа у неколико порасте, онда се, најзуту рано, док је на лишњу још росе, пошла нешто, глисок, или кречом. Ова љубрене јано уплавиле на једно и бујно порашћивање детелине.

На угари, или после добро пољубретом кукуруза, или после неке друге љубрене оклањине, прена детелина најбоље успева; а после ве успевају онет врло добро сие стрнице. На ту негу ишну, где је сад детелина била, можемо ју поново посејати тек после 5 година. И црвена детелина дубоко своје жале у дубљину цусти, па с тога она и из дубљине храни при, не само из површне оранице.

Црвену детелину можемо сејати или засебно, чисто, или ју можемо посејати у смеси с неким преродетом стрником, па прилеу с јесени, онех или просеи и то на овај начин: кад засејемо јотак, омас или просеи (ситну проју), онда ћемо ту посејати ишну добро и ситно подрати, па онда преко тога посејати ситно семе детелино, које ћемо припремати добром трновом браво. Ко има љакак, тај ће добро ушњити, ако овако засејану ишну још и повала, да се посејано детелино само боље у земљу убаје и да се у земљи боље одржи влага, како ће сене ситурије пошћи.

Од овако невољитог сејана изамо две користе. Прва је корист, што посејана стрница чува детелину од непогода, нарочито од ступе; а друга је корист, што ова смеша много бољу ишну даје, а после првог откоса застала сама детелина остаје ојачана, па се те жете, дакле преве године, још једном до јесени покосити може.

За један хектар треба „на сачну“ — прена земље и приљикама — 9—20 килограма семена, а кад се сеје „на врсте“, машинно, толико исто.

Ако често посејана детелина не би довољно никла, онда треба сачекати једну добру клину, па „пресејати“; по потреба можемо пресејавати до Преправљена.

За прене растева најважнија је посло љубрене „преко главе“. Другог посло око детелине и немоја; те је једини, а као што речеко и најважнији, јер после овога љубрене показије детелина своју праву бујност.

Дасе треба и на то назити, да приу откос не буде суваше никак, јер при приу откосу живог ниско покосена детелина може и да сасни пронаде, нарочито ако би тада наступила суша.

Црвену детелину косио два пута преко лета; но ако би у своје вреке било довољно кипе, онда би ју до јесени могао још и трећи пут покосити. Према приљикама траје црвена детелина једну, две, или три године и прена томе коси се друге, одвојено треће године само једанпут, а после

се на то детаљно пусти стока на пошашу, затим преоре и нека озима стрњина посеје.

Поконену деталну не треба дуго држати у откосина, нити ју много превртати ни тресати, да не би лишће отпадало и тако на земал истрљало. Пошто се поконена детаљна у откосина осуши, онда се „бобачи“, т. ј. у „шпанске“ или „царске“ скупља, на онда „плате“. Све ове послове треба најпре рано пошривати, кад је детална само у толико орошена, да се при сређивању не лопи. Пошто се детална увезе, онда се истера стока из деталниште, да оно онако лишће поједе.

Са једног хектара слабијег деталништа, можемо добити до 1300 килограма деталне, са доброг деталништа до 4000, а са врло доброг до 10.000 килограма суве деталне. Са сува детална је $4\frac{1}{2}$ до 5 пута тежа.

За извод семена не ваља оставити први откос, јер је онда детална још врло густа; бољи је други откос, јер је тада детална већ ређа и за извод семена боља. За извод семена је најбољи онај крај деталништа, на ком су црвени најчвршћи и најкрупнији. Мекани и ситни цветови дају мало семена. За извод семена одређене деталниште треба онда косити, кад се и у додици још развијенији цветовима развило семе. Поконену деталну треба оставити једно 2 дана у откосу, треба ју за то време највише превртати да се добро осуши; па ју онда сложити у купе. После тога треба сене добро овалити, и то најбоље онда, кад је велика суचना пренека. Са једног хектара можемо добити — према приликама — 300—600 килограма семена.

За време вегетације може и црвена детална да болује, и то од *трулежи*, *оволово* и *меданке*.

Највише понекад у преној детални се почетка као ташерић маља мекта, на којима је лишће сасињало (чувао), пожутило и подсењивало (побрђавило). Кад овако оболелу деталну руком пинешо, а она се па на претима прилепи, абреше се, те сако леки коччиња на земал остану. Од ове болести црвена детална највише страда и онда јој тек гоњена док иструне. Ова се болест ограничава само на 5—6 спашива-тара више земље и онда сако за толико од земље остаје

детална здрава, па с тога остају и живе здраве, на којих после нова, здрава детална нибаја.

О турску ове болести још нико на чисто, па с тога до сада немамо ни поузданог средства, којим би се противу ове болести на сигурно могли послужити. Неки напошривачи препоручивахе сејање с јесени у смеси с овимни јечком, или овимни ражи, па и онда се, у извесним годинама, ова болест указивала, као и код ове деталне, која је сејава с пролећа с жарж, напред наведених стрњинама. Изгледа, да се највише указивала онда, где је била чисто без стрњина посејана.

Воловод се врло ретко појављивао прва године, и где се појавио, врло је редак; у ређе поновило детални чешће се појављује, па је онда и опаснији; а у гушњој, бујиној, слабо га можемо и видети, па је и с те стране боље, да и црвену деталну гушње посејамо. Али, где се воловод у већем размаху појави, онда детална пропада и ју треба одмах преорати, а на томе земљишту, можемо ју тек после 2 година осјати.

Меданка је лепкава, неваљава, сирљавија течност, која се на црвеној деталној у виду неваља појављује. Она запуши на лишће оне шупљике кроз које се детална испаравала и услед тога баује. Она се појављује кад су нагле промене врешне, обично у изнамака, где има више влаге. Првину меданке средстава нема.

Др. Р—н

КАПИТАЛ

С народно привредног гледишта, онај део произведених добара човечиј радом (уз природу и других ризице добијених добара) одређених да служе за даљу производњу, ваљна се *капиталом*, за разлику од оног дела привредних добара одређених за подириње човечиј потреба а који не служе за даљу производњу. По томе, све што је

ПОДЛИСТАК

ПОСТАНЕК ОРАЂЕ ЗЕМЉЕ

Наше доба оданкује се тим, што у свима стварима и појавима поставља питање: како је то постало? Та особина је највеће наше из прошлога 19. века. Питање о постанку и постојаности развијању ствари изазива слугу највише интересовања. Тако је и са питањем о постанку тропне земље, рудине, чим је горњи слој орњина, а доњи здравина.?) Парајући и преирибући слоју земљу, козатуји је од сваке врсте, аземљорудник је наистуно кадито да се запита: „ама како је управо постојао овај бивши слој земљи, који у себе прино билаво семе, да би за тим мноштвом наградио наполе мјоје?“ Доста, како је постао овај распрострањени слој земљи, који храни и одваја део свет, који је човека призвао за град земљи, утицајима га сталним насељеником; како је постао онај плодан слој, у који напошривачини упрне своје погледе, што ваде и удаља? Пошпривредника без сумње ваљна историја постанка рудине, орњине и живице, од којих зависи благостање његово и државне заједнице његове.

Да покушамо даћи одговор на постављено питање. Кратак одговор гласио би: Бива рудина, која почиња у распрострањим

масима на чврстим стенама земљине лопте, постака је тропешком и распављеном тврде коре земљине. Ну, ради бољег поимања, морамо који рећи, о постанку тврде коре земљине, како нас томе учи геологија, која се бави проучавањем састана и развијања чврсте коре земљине. Према претпоставци научника Канта и Лапласа, нама је ваљна некада представљала усјајну лопту, као што је и, пр. сада сунце, на којој је све било у зажереном тешкој стању. Истунување топлоте у хладни светлији простор, образовала се на њој, у току многих векова, чврста кора, која је обавила усјајно јадро. Далим хлађењем увећавала се дебелина чврсте коре земљине, која се сада пени на 100 км., докде је претходно земљина на истурују 12750 км. Чврста кора земљине састављена је од разних врста стена, изакој којих су најстарије, по својој постојаности, гранити и кристални шкрињали (глињени и дискусион шкрињали). Неке стене постаде су проламљене усјајног јадра кроз шару кору, те су т. зв. проломне или еруптивне стене (и. пр. гранити, порфири, трахити, базалти и т. д.); друге пак постаде су таложењем у води, то су т. зв. таложене или седиментарне стене (пешчари, глинци, кречњаци). Све ове стене, које сачињавају иланине, брегове и брежуљке, давале су, и данас још дају грађу за постанак тропне земље, рудине.

Главној урочи распавала стена су нитно хемиско, а нешто еванско природе. То распавале бива утицајем воде, атмосферског ваздуха, невојних талога и таласавна — ветра и кише — утицајем издромењиве температуре, а докде и под утицајем живих и изумрлих организама. Ну све стене се не распавају подједнако. То зависи од садржини неких саставних минерала. Докде се и, пр. богата (жвар) поготову ин-

potrebno miho prirode i rada za proizvodnju novih dobara a što se čini ili u vidu popravke zemlje (dreniranje, zalivanje, bušenje bunorova, nužnjavanje i dr.), ili različitog snabdjevanja u oruđu, mašinama i priboru sprejima i proizvodnje stoke ili u vidu gradnja za novu proizvodnju, ili u vidu novonih sredstava upotrebljenih pri proizvodnji i sredstava potrošenih na održanje ljudi koji imaju uдела u proizvodnji, ili u vidu trgovinskog stavljanja koji je proizvodac dužan da čini u pripravnosti, ili u vidu znanja, veština i iskuseta potrebnih za proizvodnju, ili u vidu izvesnog odnosa prema ljudima i stvarima: *ovaj je to kapital.*

C. Armativna gledavina posmatranja nekog lica, kapital je onaj deo njegove imovine, koji mu donosi dohodak. Načelovito je ovaj deo, da i nekaterejiđana dobra (usluge) e narodno prirednoga gledavina, treba takođe ubrojiti u kapital, jer ispuvajaju zahtove kapitalista: mogu se dobiti radom, mogu se namisliti i upotrebljavati za proizvodnju.

Samo u prvobitnom stupnju čovečijeg razvika, priredna dobra dobivaju se uz prirodu i rada, i budu koliko da je razvijeno čovečije društvo u proizvodnji novih prirednih dobara, toliko svagda udeluju svi tri činioca: *priroda, rad i kapital.* Održati, koliko je u proizvodnji svakog dobra imala uдела priroda, koliko rad a koliko kapital, potpuno je nemoguće.

Što javni deo od izvesne količine proizvedenih dobara čovek za sebe upotrebljava, a što neka deo šteta i upotrebljava za dalju proizvodnju, time, kod jednakih ostalih pogodaba ičta *nasamizovane kapitala.* I u tom smislu šteta u udeluju i stvaraju kapitala. Zato se i može reći: kapital je stvar koja uspeva upotrebljenih dobara, trošenjem upotrebljanja za dalju proizvodnju.

Po načinu upotrebe, kapital je dvojak: *stalni i obrtni.* Pravi kapital može biti upotrebljen za proizvodnju više od jedinstva, a drugi samo jedinstva; otuda, obrtni kapital prelazi u novi produkt nekog novog kreditivnu, a od stalnog samo onaj deo koji je upotrebljen utrošen pri proizvodnji toga produkta (amortizacija).

Primer: Mašine, sprejka stoka i oruđa su stalni kapital, a seme, zrna i stoka za gojenje su obrtni kapital.

Prema tome, da li kakav kapital u izvesno vreme služi za proizvodnju, kapital je *proizvodni* (jivi) ili *neproizvodni* (mrtvi).

Primer: Podignu sam fabrika sukna, gotove su grade i mašine, no za sada neka obrtnoga kapitala da kunam vuču ni da plivam radnike i t. d. i zato, ni fabrika ne radi i neke raditi dotle, dok je ne prodam ili dok ne dobijem obrtni kapital. Za sve vreme dotle ta fabrika ne bude radila, ona predstavala neproizvodni kapital. *Drugi primer:* fabrika koja radi, no ja je nisam sladišo od cigala u tom bi ne slučajno stala 80.000 dinara nek od mračora, navita sam izlako 800.000 dinara. U tom slučaju razliku u 720.000 dinara pretvornu sam u neproizvodni kapital.

U svakoj proizvodnji budj takva ona bila, uoga kapitala sastoji se u promenljivu njegova prvobitna oblika: on ili sam prolazi u produkt (*obrtini kapitala*) ili delično (stalni kapital). Na kraju krajeva svaki kapital koji udeluje u proizvodnji ravnice ili doznice, prelazi u produkt. Otuda, kapital se u proizvodnji upotrebljava zato, da bi se pokazao novono u obliku produkta, a o toga, što se pretvaranje vrni svakak e koristi, t. j. produkt predstavka vešu vrednost nego utrošen kapital na taj produkt, a što se pretvaranje vrni brže, tim se dobiće više koristi (ako se samo te koristi ne izlako odmah na neposredne potrebe veš se upotrebljavaju na dalju proizvodnju) i brže izvodi namisljanje kapitala.

Kod različnih radnosti različni je najkorisniji odnove izvešu stalnog i obrtnog kapitala na i kod jedne i iste radnosti taj je odnos nejednak u razliki mestima, u različito doba i u različiti pogodaba. Zato glavna zadaba predizračuna treba da je, da izvešu kapitala koji imaju uдела u izvesnoj proizvodnji udesi, da taj odnos bude najkorisniji.

Pa radnoga, što se proizvodnja može da skatra kao pretvaranje kapitala u produkt, preko je potrebno da je razmera radnosti ograničena prema razmerama kapitala koja postoje u izvesno vreme i u izvesnom kraju. Po tome, da se potpunože razvika radnosti, potrebno je pre toga iz-

kapo i ne može pri onim promenama, dotle se osledzati (gledavina) u stena najviše razliku, a malo teže razviti (dusviti).¹⁾ Prvo podizanje za nagrižane stena dolazi od hoijskih činilaca: kiseline i ugljene kiseline na vazduhu, a naročito radom vode, bilo čiste, bilo naukazane kiselinom i ugljenom kiselinom. Ovakva voda noma sastan stena i bogovnih inerjala, te ih tada lakše nagriža i rastvara. Tako nastaju vrve poravnane, pukotine i šupljine u stena. Sada pridolaze fizični uticaji vodina, koji nastavljaju razorizirati rad. Naročito je poznato, da led ovliva po vodi, jer je lakši od vode; ona se dakle pri smraoavlju širi, i to voma silno. Tako je dokazano ogleđom, da se može prisrnuti velika dova zvezda od dvojka, kad se naujuju vodni i ona sirnivo, nošto se pristehode vešini otkor dobro zeleni. Isto tako se i stene razruše: u pukotine i najiznitiče šupljine njihove prozore vode, i kad se sirnivo, ona razlapanja i razdrobi svoj ostoni. Naročito je jako ovo dejstvo u vlažnima, gde nastupaju brze i iznake promene u temperaturi, i gde su naročito jaki vetrovi i razlazi. U tošini krajevima, gde temperatura nikada ili retko pada ispod nula, ne može takna pojava da nastupi; ali i bez smraoavla vode, stene se ruše čestim smenom zagrepana i hladnoća, kao što se čini onaka u izvrsnim krajevima Sahare. Daju se stene na stuju ugnjavu, a čim ono zađe, one se znatno rasplade; najveće hladnoće biva pred vodu. Ovakvo takvo raspladjanje stena donosi sobom i njihovo skupljanje, a svako zagrepanje — širenje njihovog.

Ovakvo nešto manje toliko raspladjan vodu njihovu stena, tako da se najzad i najveće stene raspadu u kosače.

Drugo dejstvo u bišnje u ruševu i trošenju stena. Bišnje klanje situaju se u sitno pukotine stena, i postupnim rastavljanjem i izlaskom vežnih žilavica proširuju se sve više i ove pukotine. Bišnje situaju bišnja naukadju stene u bezbrojni tankama u malome, a veliki korovi jakih drveka mogu i ogromne stene da pokrenu s mesta. Vidni svet jako utiče i na hemisko raspladjanje stena. Kad vazduh bde prenoze pridolazi, onda se bišnje što truju jako raspadaju, da se najzad grade voda i ugljena kiseline. Ali gde se bišnje što truju najviše u takvoj količini, da ne može nastupiti brzo raspladjanje, onda se tu događaju mnoge složenije promene; pri tom nastaju, sem vode i ugljene kiseline, još drugi, organska gradnja, kao humin, gela, huminska i gelniska kiseline, dalje noma masna jedinjenja, kao xraniska kiseline. Ova jedinjenja utiču kao jaka rastvoriva sredstva na stene, što su ispod sloja truzeljenih bišnja, te ubirajuju njihovo raspladjanje, trošenje i raspladjanje. U isto vreme obrazuje se gorjivi sloj rudine, žilavica, koja sadrži kuzes, predstavljajući novonuju od trošavca od stena i bišnih truzeljena. Bogate zauzima ovaj gorjivi sloj znatnu debljinu, kao u kuzenom bogatoj (6—8%) prišini — černoj zemlji — u Juzkoj Rusiji.

U pitanje je, od kuda postaje prišini i sitna mošavina proizvodva raspladjanja stena i bišnih truzeljena u oriziji? Zšto nedostaju, ili su vrlo retki kruzijni deloni, kamove, ja da ih nije bilo naročito ukaljavu? Obiljevanje za ovu pojavu dao je Darvin, čuveni engleski naučnik. Po njemu, orizija dobiča svoje značajne osobine poglavito radom tansta.

¹⁾ Dr. E. Wü, *Agricolturaale* 1884, str. 31.

знати stvaranje, kretanje, i namoglavazne kvalitete. *Kredit* je jedno od snaznih sredstava za to. Uz priponov predmeta, imovna cilna koja na budaj koja zaruka nije u stanju dati njevu sposobna upotrebiti kredit za kakvu bilo proizvodnju, prelazi u ruke lica s protivnim osobinama i postaje proizvodnja kapitala. Stoga, što kredit osigurava prodaju za zajam, on podstiče na štednju. Za dobivanje kredita veliki kapitalistična službe *banke* a za male kapitaliste i radničke *štedionice* i *akcionarske združbe*. Štedionice i zadruge štedionih radenika i malih kapitalista u mestima jake naseljenosti, ako je stanovništvo radeno i štedljivo, mogu izvući vrlo velike kapitalne za povećanje proizvodnje, a bez štedionosti i drugih javnih usla, kapitala bi ostali od čestiti ljudi a od čestiti ne bi bili ni usrećeni. U istom cilju službe i *penzionni fond* u koji radenici od izvesne starosti svake godine ulaže ne izvesnu sumu (uzlozi se ovi daju na jedan onih koji ima novac treba) s tim, da u starosti može na fondu dobiti godišnju pensiju te da ne bude nikom na teretu; radenici dobiva dakle ono što bi ranije nauzao.

Штапином. (Е. Т.)

САНСКЕ КОЗЕ

У 1904. године, приликом набавке привољних говеда, Тошчићевска је економија једнопречено набавила једног јарца и четири козе санске расе из околине Санае у Швајцарској. Набавком ових коза хтео се да стече уверење: у колико су ове козе погодне за наше земљске прилике и које су добре особине које их препоручују и са којих је ова раса коза стекала светски глас.

Једна добра санска коза односно јарак, овако је изгледала: Длака — козна — је првамо бела боје и различите дужине. Код граа беле негованих козина је краћа. Шупе су — без рогона, а внаде их и са рогонима. — Главна, у сри-

ноју са главом наших коза, вешто је дужа, — уши су обично дужине — клепавце; врат је дугачак и узан.

Предња три је добро развијена. Леђа су права и нешто узвишенја ка задњим трима. Задња три су зашурше овако. Врло су снажних ногу са четрима внаковима. Виско је велико и обе половине подједнако су развијене. — Виско не виско отовбољено — внатво — већ је чврсто прирасло. — Мнатво је само код старих коза.

У 8-ој години старости крупа — зуби се внако, зуби прореди и почну испадати. Чим се то примети, треба их одмах извајати из прилода, што била обично с јесени и не оставати да заине као прилодна граа. Висна јарчева, перена по предњи плећкама, внако 70—80 см. а дужина је трупа 72—76 см. Код коза пак — женских граа — висна је грешна просечно 70—85 см. а дужина трупа 71—88 см.

Жива тежина је одрасле козе просечно 50 кг.; јарца 60—80 кгрла. Јаре мерено чим је окожено, тежи је око 4 кграна. Мушка јарак просечно узев теже са неколико грана више но женска.

Три су главне одлике ове расе коза:

Велика плодност.

Мирноћа и

Добра мначност.

Плодност санских коза невероватно је велика. Врло је редак случај да коза остане јавоа. Које најчешће по 2 јарета, затим по 3 јарета, ређе по једно а врло ретко по четири. Окозе увек више женских но мушких. Јарак су коточерна, али су оствља на хладноћу и нушка ни је стајка топлоћа.

Кожене обично почиње у јануару око Св. Саве — дакин за врне највећих мразева. За то је ову јарак најбоље држати у стаји кравој, јер су те стаје убог топле. Отуда сваки Швајцарца уз краве држи и не неколико ових коза. Козе се са кравама тако држе и једно на друго внакити, да се никако од крава неће да одвоје.

Ово рано кожене бива за то, што се код привољних женских граа јавља нагон за шарењем — жар — још не-

Он је днамо до овог внашња неистраживи како чврста топа, која леже на внади, у току година заубе се у земљи, или у току у њу, кад су сунне велики. Кад се подигне новећи камен, који је дуже врме лежао на рудини, онда ће се наћи да он не лежи својом површином на билном покривању, већ да почива у хумусу, на мање више удубљеном лежишту. Још је очигито те код ситнијег камена. Даван шетине једном у год. 1887. по једном салашу у Отавондарију, у углода тамо на једном внашњу неколико рупа, искованих због неке потребе. На дуварима тих рупа слази он у дубини од једног палца једну врсту од пелела, а 2¹/₂—3 палца испод површине бели врсту од кречовг праха и грмуљца. Распуштајући сапственика внаша, он довада да је то земљиште пре десет година дуброно таменио кречом, али пре три или четири године испелом. Онда распусти својени ових градина потпуни су у току врмена непроменено у дубину и образовали су испод површине још неспрекидне слојеве. Ово томење свих предмета који леже на хумусном покривању, дело је гнаста: оне граде у земљи своје ходнице зато, што прогутају земљу, прогутајују је кроз свој канал за врне, а за тим испуштајују је на површину у облику сипавих, земљастих допата од внаста. Ко је инада најважно посматрао земљаште на једнин или у бањској деји, сепће се ових оргатиста, ситних, земљастих грмуљца, које свакуда леже у великој количини, докле их врна кишна не спере и њихов материјал подједнако по земљи расте. Али не само због бувења својих ходника гутају гнасте земљу, већ се вие њом слаже уваро као храном, јер свакуда вие органске саставне делове. Тако гнасте испростано старају на површини хумусне делове, те се површини свој земљи

повишава; с друге стране овет, она се утолесе у толику, у колико се граа из водите прерађује. Слој од 2¹/₂ палца земље, који је Дарвин запазио изнад слоја преча на ономе мајтру, воста је тим путем у току од десет година; сваки неговг делци проутовао је кроз дрвени канал гнастин. Тако је Дарвин потпунако уственила, подједнаки састав орице. Ветина, ово тумачење не може се свугда применити, јер има крајева, где нема гнаста, на внак се гради хумус, овај битни органски слој земљи.¹

Где распадање стена није било спречено, где текућа вода није однеда градино, пре него је довршено устванивање, те се исперу најпре сви растворљиви минерални саставци; главни производи, који по правилу заостају, јесу гнасте и пескови. Где је земљиште слабо нагнуто, или су преливне уште не поднесае за сипрање, те се внаговилу остаци распадлх стена у току внагих година у мање више ноће слојеве, који покривају стене, из којих су постали. Такве земљаше масе на површину, које нису водом донесене, већ су постале на лицу места, називају се, по предлогу руског геолога Траутшолца, сизурини. Иначе се то зове и пријатнија или пражелеште. Наравно да је оно различито према природи подлоге, изнад које се развија; ју внак је то ређи случај, него што се понавља, вешто врло разноврдне стене садрже често пута врло ситније производе распадања. Оваке привојне земље ређе дакле покривајују нику под руже; оне су по правилу внашати доблине, те стога нису ни тако плодне. Много су чешће и мањине но доблина, и стога плодније, внаесене земље; или

¹ Dr M. Neuhayr, Erdgeschichte I. 1887 стр. 403.

сена августа. На случај, да која коза остане јавола, и у свако доба године жар се понавља.

Јарац је онда способан за прилод кад направи $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{3}{4}$ год. а коза чин $\frac{3}{4}$ своје телесне тежине дократе. Јарац се употребљава за прилод 5—6 година, а коза може да околи 5—6 јараца, па се ипацира и не може више да даје добру јарац.

Жар код коза траје 30—36 сатаха. У стаду се не појављује жар од једни бут код свију граћ већ у разлику од по једни, два и више дана тако, да стадо од 50—60 извојки се у разлику 3—4 недеље. Један јарац може дневно да околи 4 козе.

Савесе су козе, као што је поменуто врло *пистоме* и *марне*. Њихова ипривота потпуно је равна ипривоти овациа. За то је ове козе лако држати и у оних местима где нема брета већ су потпуно задовољне пашом као и овце. Нарочито су препоручљиве за држање по варошима, јер у башти где козе има траве шаћу доста за себе хране.

И ако је природна храна коза, лишће, грачнице — брст — трава и т. п. ипак оне се лако истрање и разлику грачњеник отпатцима као и свом оном храном која се даје овациа и говедима.

Вада због тога, што у њиховој домовини нема лишћара, кад се донесе у наше крајеве — не умуду да брете, већ траже само стајску храну и пасу; доиције се навикну на брст, али ипак радије пасу по ливадама и пашњацима баш и онда кад им је на домаку какав шугарина.

Млечност савесних коза јесте особина која их јако препоручује. Најмлецајје су козе које дају за време једне сезоне муче (5—6 месеца) 600—700 литара, односно дневно 4—5—6 грама. Наравно, да се у овој случају, порају добро вегетати, обилно хранити и квати задовољно паше на да околику количину млека даду. Средње су млечности она грач — козе — која дају за горње време муче 400—500 лит. а дошје које дају 150—250 литара.

Козје млеко анализирало дало је ову гравуру појединих састојака:

Воде	83.45—90.91%
Протеина	2.60—3.71%

је бујица понела с пашива у долине и тако стадољид. То су, другим речима, ивици и врхови пашива и бргова, који су водом пренесени у долине. На главина састојанима, ове земље још бити ипацира, неспојите, глинисте, илмачне, кречне и лаворне. Талог слатких вода, река и речина, зову се јон и алувијони. Врло богати су за њиховиприводна нарочито глиништити алувијони, као в. пр. у Њилској долини. Они садрже највише хранљивих састојака за бивље, нарочито калија и фосфора.³ У нас има алувијалних наноса по равнинама дуж Саве, Дрине, Колабура, Тимавне, Дунава, Тимона и њихових притока. Највеће су алувијалне просторе у нас у Мачви, Поморављу, крај Колабура и Тимока.⁴ Пре обрадовања динашких речних токова беме у историји земљорадје добу, зано дедино доба или дивујацији, када су ледоничи захватили много веће просторе него данас. У том добу постали су т. зв. алувијални наноси од обухвата, шљунка, пескова и глина. У том добу постаја је т. зв. дивујацијана земља, која се сматра као славноповане нанос. имајући водито по више стотина динара добање. За алувијалнијана доба постаја је и т. зв. лес. То је жутљивана иловача, неспојита, тронина, несвојјетана, врло ситна зрна, са прилично креча. Дуж нашег Дунава има ове земље; у долини Рајне лес је моћан по 30 метара, а у Кини досеже он добање од 300 м. Пређе се мислило да је лес постаја из муља дивујацијалних леденика; ну сада се, по Рихтхоуеру, сматра лес да је постаја као талог атмосфере прашине, нешто налик као

Млечног шефера	2.59—7.70%
Маста	2.45—7.40%
Пенела	0.69—0.86%

Ја нарочито пегљив и препоручљив саритијем свету ову расу коза која је гајенем у топчидерској економији — дала највише резултате и вожи је погодна за наше прилике.

Сваки саритијак у вароши и варошима, која нема никакне баштине, може држати по једну савеску козу. Ипацием као врло важку околност јон и то: да у времеу негогодишњег гајова ових коза, није био ни један случај болољевања, — значи да ове козе дију не лако доста, по и здраву илако. Какав се пак и колица окулдана траи у градољика у добри и здравом илаку — данас је постаја питање животни, питање које се посевдично узима у претрес.

Колико се цени савеса раса коза у својој домовини види се из овога:

У добу када је онај део Шацидарске (дољина реке Саве) био под некакном управом, Савеса раса коза у тој жери била је околдана у Њилској да су се време посуджали за облагољољивање земљољкој соја коза у ценој Номаљкој, и што данас Непаљка обдује и има доста и прилаштих сојена коза, које савсавају засебну сточарску грачу, што је највише дошпринело развоју кожарске илаустрије у Непаљкој. Јон и данас је варош Поуинг (Pödingstad) у великој херитијату Хеенеу постојина чистокрвних савеских коза. Ту је основано и прво удружење за унапређење и неговање савеских коза, зашта највећих заслуга има државни саветник Уралих.

М. М.

Списак досуђених награда на овогодишњим друштвеним изложбама

А. Из Вођарета

1. Награде по 30 динара у новцу.

1. Радољко Лукић из Ступељана, срп. арљески окар, узички, за Буле јабукве, (каталог бр. 106).

што су данас ирталон од прашине у азенијем степана. И руски „орнозем“ је меча прста лес, по Рихтхоуеру. Тако нам агркултурна геологја тужица поставка тронине земље, потребне њиховиприводу. Из агркултурна земља садржи, све минералних делова, и органских грачина. Ова су постаја расваљаном биљака, које су расле на томе земљини. Великом удаела у ирвом граћеву органских материја у земљи имају аде (опреци) и паше имхуваштих биљака, јер имају особину, да у великој жери узимају на вадзду слободан азот. Све тога много дошпринесе и разне баште, као в. пр. трпцезне и иштривољационе, богаљену живице азотним састојанима, органским и неорганским.

Тачно познавање земљинита, на поше биљке расту, има највећу вадзност за пољску привреду, јер ише пошача, које биљке можемо са највише успехом гајити на одређеном земљиништу, како виља са тим да поштујемо, и кога ми градина треба додвати, да бисмо добили од њега највећу принос. Боље познавање земљинита потпољаче се и слављем о његовој поставку. За земљу може нас јон један интерес: то је она постаја која припа и беме, кога на жери пошача. Земља си био, земља ћеш и бити.⁵

Петар М. Илић, ареа.

³ Th. Schloesing fils, Principes de chimie agricole, стр. 99.

⁴ J. M. Жуков, Основы за Геологију Србија, стр. 115.

⁵ И Весни, Поучо из агркултурна хемје 1906, стр. 40.

2. Обрада Радојиновића из Богалинаца, ср. левички окр. моравски, за Кољчаре јабуке, (катал. бр. 85).

3. Ђорџа Костића из Преображења, ср. ривњски, округ врњански, за јабуке Стаблоње, (катал. бр. 3508⁹).

4. Радомира Ложића из Цветановца, ср. кољубарски окр. палевски, за крушке Љимаје, (катал. бр. 3608).

5. Завир Т. Пешћ из Врање, за Врањску дуњу (каталог 3679).

II Наградом по 25 динара у сировима:

1. Сретена Плазичића из Мироевца, ср. драгачевски окр. чачански, за јабуке Сенабије, (катал. бр. 247).

2. Војкира Жујића из Соколица, ср. лубињски, окр. руднички, за јабуке Стрелке, (катал. бр. 3413).

3. Владимираше Нешковића из Брањинце, ср. и округ ваљевски, за крушку Конгросоку, (катал. бр. 769).

4. Драгића Савића из Седлаца, ср. и округ ваљевски, за суве шљане, (катал. бр. 1185).

5. Милоша Најновића из Београда, за струге од јабука и од шљане (катал. бр. 3784 и 3785).

III Наградом по 20 динара у новцу:

1. Бранислава Обрадовића, учитељ из Трубинаца, ср. лубињски, окр. руднички, за јабуке Восковаче, (кат. бр. 491).

2. Јездичира Лазаревића из Долинце, ср. левички окр. моравски, за јабуке Шуматовце, (катал. бр. 3553).

3. Богородица Милошевића из Сече Рече, ср. црногор. окр. ужицки, за јабуке Кољчаре, (катал. бр. 81).

4. Радомира Јовановића из Ступчевића, ср. врњански окр. ужицки, за јабуке Буле (катал. бр. 123).

5. Војислава Браковића из Љабара, ср. и округ ваљевски, за крушке Калугерске, (катал. 699).

6. Милутина А. Радојиновића из Нишке Бање, за врњанске дуње, (катал. бр. 856) и лесковачке дуње (катал. бр. 791).

7. Живка Петрића из Гостује, ср. нишавски, окр. пиротски за орахе, (катал. бр. 1092).

8. Сретена Томашевића из Тузлаца, ср. подг. окр. ваљевски, за суве шљане (катал. бр. 1169).

IV Наградом по 20 динара у сировима:

1. Марјана Милошевића из Дружевића, тр. подгор. окр. ваљевски, за јабуке Кољчаре, (катал. бр. 89).

2. Јаћима Стевановића из Буџина, ср. морав. окр. нишки, за јабуке Кољчаре, (катал. бр. 3405).

3. Живка Петрића из Стубала, ср. и окр. ваљевски, за јабуке Стрелке, (катал. бр. 3405).

4. Милорада М. Протића из Гуче, ср. драгачев. окр. чачански, за јабуке Тивкаје, (катал. бр. 3405).

5. Милоша К. Спасића учит. из Рековац, ср. левички окр. моравски за крушке „Јеванџко“ (катал. бр. 724).

6. Алексу Борђевића из Пирота, за лесковачке дуње, (кат. бр. 3658).

7. Марка Пиватовића из Алексинца, за дуње лесковачке, (катал. бр. 839).

8. Ошоу Алексића из Корбеца, ср. пчињски окр. врњан. за орахе, (катал. бр. 1060).

9. Милана Јанковића из Забрдце, ср. и окр. ваљев. за суве шљане, (катал. бр. 1173).

10. Александара Пауна емаи. из Сврџана, ср. нишав. окр. пиротски, за пекме (-).

V Наградом по 20 динара у сировима:

1. Гаџа Павлаја Николића из Златарића, ср. и окр. ваљевски, за јабуке Кољчаре, (катал. бр. 101).

2. Миласави Новогвића из Ступчевића, ср. врњански окр. ужицки, за јабуке Кољчаре, (кат. бр. 121).

3. Радојира Дождовића из Соколица, ср. лубињски окр. руднички, за јабуке Стрелане, (катал. бр. 205).

4. Тавасије Смић из Царине, ср. абузовачки округ подришки, за јабуке Кадумане, (катал. бр. 3410).

5. Душана Павловића економ. из Кављана, ср. и округ ваљевски, за јабуке Сенабије, (катал. бр. 275).

6. Јована Гајића из Алексинца, за крушке Водењаче, (катал. бр. 671).

7. Радомира С. Пауна из Прасковца, ср. ривњански окр. крушевачки, за врњанске дуње, (катал. бр. 863).

8. Живадин Милковић из Кукљана, ср. расински округ крушевачки, за врњанске дуње, (катал. бр. 3677).

9. Веселина М. Раковића из Горачића, ср. драгачевски округ чачански, за сирове шљане, (катал. бр. 949).

10. Манастир Стучко, за орахе (катал. бр. 3739).

11. Мла. Најновића из Београда, за бадеи (катал. бр. 3760).

12. Тагу Костића из Власотинаца, за левичанке (катал. бр. 1119).

13. Смету Вујића, трг. из Ваљева, за суве шљане, (1182).

14. Саву Мирковића из Буљака, ср. жуђан. округ крагујевачки, за пекме од шљане. (-).

15. Милоша Најновића из Београда, за сир (италијанско) од дуња и кољаче од шљане, (3794 и 3795).

VI Наградом по 10 динара у новцу:

1. Милево Јончића из Гумине, ср. кољубарски округ ваљевски, за јабуке Кадумане (катал. бр. 3407).

2. Обрада Шулајића из Трубинаца, ср. лубињ. округ руднички, за јабуке Восковаче, (катал. бр. 3659).

3. Косту А. Марковића из Дедовца, ср. жички округ чачански, за јабуке Милошце, (катал. бр. 70).

4. Владимираше Нешковића из Брањинце, ср. и округ ваљевски, за крушке Конгросоку, (катал. бр. 770).

5. Јована Гајића из Алексинца, за мундуло (кат. бр. 907).

6. Светозара Павловића трг. из Пирота, за орахе, (3755).

7. Петру Борђевића из Граданинце, ср. нишавски округ пиротски, за орахе, (катал. бр. 3752).

8. Владимираше Стојадиновића из Алексинца, за бадеже, (катал. бр. 1099).

9. Драгомира Јанковића из Белог Поља, ср. таков. округ руднички, за суве шљане, (катал. бр. 1147).

10. Лубомира Николића из Јарчевоваца, ср. жички округ руднички, за суве шљане, (катал. бр. 1138).

VII Наградом по 5 динара у новцу:

1. Јездичира Лазаревића из Долинце, ср. левич. округ морав., за јабуке Кољчаре, (катал. бр. 14).

2. Чедомира Спасојевића из Воговића, ср. врњан. округ жички, за јабуке Сенабије, (катал. бр. 124).

3. Љубомира Радојиновића из Ступчевића, ср. врњански, округ ужицки, за јабуке Сенабије (катал. бр. 131).

4. Илију Вокића из Тушина, ср. црногор. округ ужицки, за јабуке Сенабије, (катал. бр. 269).

5. Волемира Крстеновића из Увојине, ср. абузов. окр. подриш., за јабуке Кољчаре, (катал. бр. 3422).

6. Милоша Викторовића из Златарића, ср. и округ ваљев., за јабуке Кољчаре, (катал. бр. 93).

7. Јована Новаковића из Чинџука, ср. абузов. окр. подришки, за Кољчаре, (катал. бр. 3427).

8. Јеврема Марковића из Богалинаца ср. левички окр. моравски за јабуке Кољчаре, (катал. бр. 3426).

9. Јордана Тошића из Пирота, за крушке Дилоке Водењаче (катал. бр. 3588).

10. Димитрија Поповића из Корбеца, ср. пчињ. округ врњан., за крушке Водењаче, (катал. бр. 3572).

11. Петра Николића из Дедовца, ср. власотин. округ врњан., за крушке Водењаче, (катал. бр. 3584).

12. Стару Ј. Јовановића, из Власотинаца, за крушке водењаче.

13. Петра Шахића, пензионера из Алексинца за дуње алексиначке (катал. бр. 3674).

14. Живадин Милковић, из Кукљана, ср. расински, окр. крушевачки за врњанске дуње (катал. бр. 3677).

15. Милорада Васића из Банице, ср. трнавски, округ чачански, за мундуло (катал. бр. 914).

16. Милевоја Вићентијевића, септемачки из Пауна ср. кољубарски окр. ваљевски, за мундуло (катал. бр. 919).

17. Ђорџа Димитријевића, из Бишњевца, ср. врњан. окр. београдски за мундуло (катал. бр. 3695).

18. Војкира Јанковића, из Д. Буковице, ср. абузов. окр. подришки за мундуло (катал. бр. 3689).

9. Милорада Васићевића, из Банице, ср. трнавски окр. чачански, за оскорге (катал. бр. 3711).

20. Јордана Тошића, из Пирота за бресне (катал. бр. —).
21. Веселина Раковића, из Гобаџића, ср. драгачев. окр. чапански, за шљиве (катал. бр. 3932).
22. Јубомира Николића, из Јарменовића, ср. катер. округ Руднички за орахе (катал. бр. 9811).
23. Алексеј Радосковића, из Баре Чивалића, ср. нишавски окр. пиротски, за орахе (катал. бр. 87123).
24. Драгомира Марковића, из Бобовишта, ср. александрачког нишког, за орахе (катал. бр. 37225).
25. Петра М. Трипуца, из Алексинца, за бадње (катал. бр. 1109).
26. Милана К. Стојановића, из Властима, за бадње (катал. бр. 3759).
27. Манастир Суково, за лешњике (катал. бр. 3763).
28. Александра Илића, из Сирдана ср. нишав. окр. пирот. за лешњике (катал. бр. 3761).
29. Лазара Млаутиновића, из Читауца, ср. азбуковачког окр. подришки, за Кољачаре (катал. бр. 3429).
30. Алексеј Милановића, из Надрља, ср. левачки окр. морав. за јабуче Кољачаре (катал. бр. 54).
31. Милана Младеновића, из Врање за кестеве (катал. бр. 1127).
32. Тому Букувице, из Врање, за кестеве (катал. бр. 1128).
33. Милоша Ракића, из Прволевце, срезва срв. округа нишког за шљиве зикоме (катал. бр. 946).
34. Јеремија Бркинића, из Теочина, срез таковски округ Руднички за суве шљиве (катал. бр. 3773).
35. Милоша Милошевића, из Табановића, ср. кољубарски окр. ваљевски, за суве шљиве (катал. бр. 1193).
36. Вујид Браковића, из Теочина, ср. таковског окр. рудничког, за суве шљиве (катал. бр. 3767).
37. Драгомира Ј. Протића, економи из Језевине, срез тринав. окр. чапански, за суве шљиве (катал. бр. 3768).
38. Милена Лазина, из Вртгалава, ср. кољубарског окр. ваљевски, за суве шљиве (катал. бр. 1210).
39. Радивоја Браковића, из Ђабара, срез и округ ваљевски, за суве шљиве (катал. бр. 1209).
40. Миливоја Јанковића, из Вировца, ср. кољубарски окр. ваљевски, за суве шљиве (катал. бр. 3775).
41. Витора Марковића — Шушкића, из Понадије, ср. кољубарски окр. ваљев. за суве шљиве (катал. бр. 3766).
42. Владислава Вуковића, из Урошевине, ср. грузавски окр. крагујевачки за крушке казуверке (катал. бр. —).
43. Петра Х. Виденковића, из Пирота, за дуње десковачке (катал. бр. 815).
44. Тихомира Икковића, из Паловраћа, ср. тринав. округ чапански за јабуче кажуље (катал. бр. 446).
45. Петронија Богдановића, из Дрвце, срез жуписки, окр. крагујевачки за јабуче кажуље (катал. бр. 3552).
46. Милана К. Стојановића, из Властима, за јабуче латве парење (катал. бр. 3473).
47. Неода Марковића, из Пауца, ср. кољубар. окр. ваљевски, за суве јабуче (катал. бр. 1218).
48. Милана Лазина, из Вртгалава, ср. кољубарски округ ваљев. за суве крушке (катал. бр. 3764).
49. Александар Илића, из Сирдана ср. нишав. окр. пирот. за суве трешње (катал. бр. 3765).
50. Тасеја Раденковића, из Пирота, за редељ (катал. бр. —).

VIII. Поградом по 5 дн. у нову, из најновије одобреног кредита (у колико је мање изато на друге стране).

1. Лазара Млаутиновића, из Читауца, ср. азбуков. окр. подришки за јабуче жуље (катал. бр. 3072).
2. Велимира Милошевића, из Стученића, ср. арнашки окр. уачини, за јабуче сепабле (катал. бр. 132).
3. Јакшића Костића, из Боганина, ср. левачки округа моравског за јабуче кољачаре (катал. бр. 69).
4. Говедина Барчанин из Сувоца, ср. подг. окр. ваљевски за јабуче кољачаре (катал. бр. 97).
5. Милоша Јанковића, из Божујића, ср. подгор. окр. ваљевски за кољачаре (катал. бр. 93).
6. Душана Јанковића, из Боганина ср. левачки окр. моравски за јабуче кољачаре (катал. бр. 65).
7. Петра Тимотића, из Д. Вуковица, ср. азбуков. окр. подришки, за јабуче кољачаре (катал. бр. 3438).

8. Тодора Јовановића, из Д. Вуковице, ср. азбуковачки окр. подришки, за јабуче кољачаре (катал. бр. 3449).
9. Светислава Станковића, из Вресја, ср. кољубар. окр. ваљевски за јабуче сремке (катал. бр. 3528).
10. Драгића Петровића, из Драгоца срез и окр. ваљевски за јабуче маљевке (катал. бр. 3444).
11. Даринку Павлевић, из Д. Кошала, ср. азбуков. окр. подриш. за јабуче луке (катал. бр. 3092).
12. Мејана Мерковића, из Ђабара срез и округ ваљев. за јабуче маљевке* (катал. бр. 359).
13. Марка Ђодовића, из Стубља, срез и округ ваљевски, за јабуче одленје (катал. бр. 3082).
14. Димитрија М. Јевтића, из Заграда, ср. катер. окр. руднички за јабуче шеверје (катал. бр. 343).
15. Брају Обрадовића из Мирковића, ср. азбуковачки окр. руднички, за јабучу Парнеца Парнеца (катал. бр. 3477).
16. Ивану Јењу Ву. Веслиа из Вировца, ср. кољубарски окр. ваљевски, за крушке Тардочеве, (катал. бр. 3832).
17. От. Радоновића учит. из В. Понадије, за крушке Тлабарке (катал. бр. 3556).
18. Јована Милковића из Кукуља, ср. расински окр. крагујевачки, за Врање Дуње (катал. бр. 3678).
19. Светислава Ј. Димитријевића из Алексинца, за дуње (катал. бр. 805).
20. Јубомира Гестића из Грабовце, ср. и окр. ваљевски, за суве шљиве (катал. бр. 1214).
21. Радомира Петровића из Бабања, ср. кољубарски окр. ваљевски, за јабуче Авлајце (катал. бр. 3034).

Пољоделство :

1. Школу за Винодраво и Воћарство у Вуколу, за колекцију воћа.
2. Школу за Сточарство и Пчелинство Радовање, за колекцију свежих и прерађеног воћа.
3. Гасадник срезва разнашког, за колекцију воћа и Гасадник срезва пожењен за лешњике (1112) и суве шљиве (катал. бр. 1166).
4. Тасију Павловића, економи из Робаја, ср. кољубарски окр. ваљевски, за јабуче Кољачаре (катал. бр. 109).
5. Милоја Јовановића из Алексинца, за јабуче Кољачаре (катал. бр. 73).
6. Павла Панићевића из Кошала, ср. азбуковачки окр. подришки, за јабуче Кољачаре (катал. бр. 3436).
7. Тасеја Симића из Царине, ср. азбуковачки окр. подришки, за јабуче Подрицке (катал. бр. 3479).
8. Косту Марковића из Делеваца, ср. жуписки окр. чапански, за јабуче Авлајце (катал. бр. 3028).
9. Тихомира Ј. Марковића из Робаја, ср. кољубарски окр. ваљевски, за јабуче Авлајце (катал. бр. 3037).
10. Петра Вујића из Царине, ср. азбуковачки окр. подришки, за јабуче Авлајце (катал. бр. 3033).
11. Милошана Радисављевића из Каменице, ср. грузавски окр. крагујевачки, за јабуче Шумацко (катал. бр. 391).
12. Јубомира Нешћа из Лоцине, за јабуче Понадије (катал. бр. 3480).
13. Радисава Милановића из Шана, ср. расински окр. крагујевачки, за јабуче Гасине (катал. бр. 3484).
14. Радисава П. Стојановића из Позрице, ср. моравски окр. нишки, за јабуче Дуње (катал. бр. 3063).
15. Васелија Грујића из Врњача, ср. таковски окр. руднички, за јабуче Дуње (катал. бр. 3004).
16. Тодосија Јовановић из Д. Вуковице, ср. азбуковачки окр. подришки, за јабуче Робаце (катал. бр. 3485).
17. Драгомира Јанковића из Белог Поља, ср. таковски окр. руднички, за јабуче Леши Цвет (Бел Поље) (катал. бр. 3451).
18. Радивоја С. Илића из Прасковце, ср. разански окр. крагујевачки, за Кољачаре (катал. бр. 78).
19. Петронија Богдановића из Дрвце, ср. жуписки окр. крагујевачки, за јабуче Кољачаре (катал. бр. 70).
20. Чеду Вићентијевића свештен. из Бранковине, ср. и окр. ваљевски, за крушке (катал. бр. 589).
21. Светислава Вуковића учит. из Кистуре, ср. белопаланачки окр. пиротски, за јабуче Крајковезде (катал. бр. 3449).
22. Светислава Марковића из Станова, ср. грузавски окр. крагујевачки, за колекцију воћа.
23. Школу Рањенића професора, за маљиво прикупљање и прерађивање штеточнике шљака и воћа.

24. А. Мидеровића, ср. економија из Крушевца, за марљиво израђене пласове средњих расадника окр. крушевачког.
25. Павла С. Петковића држ. економија ср. маџарски окр. подрињски, за марљиво израђене сорте јабука у бојама.
26. Пенчу Стојановића из Деланаја, ср. белопалачки за воће (катал. бр. 3042 — 3540 — 3548).
27. Тому Јовановића из Глогонца, за воће — јабуку (катал. бр. 3062 — 293).
28. Вељка Х. Стојановића из Беле Паланке, за воће (катал. бр. 318 — 3069).
29. Г. Милану Петровићу из Београда за крушке.

Из виноградарства и подручарства.

За грошје

Ш *времејом, мушом* из *грошје* у *вредности 70 динара* Михаило Михајловић виноградар из Александровца (Жупа).

Наградама по 50 динара

1. Милован Илић, из Рајца (ср. неготињски окр. крајински).
2. Алекса Милошевић, зем. из Железника (ср. врчар. окр. београдски).
3. Богоявн Милосављевића, земљор. из Црвеница (ср. ресавски окр. моравски).
4. Атанасије Радојковић, виногр. из Ваље (ср. покр. нишки).

Награда по 30 динара

1. Милош Ђ. Николић, земљ. из Живце (округ војар.).
2. Чедомира Тодоровић, учитељ. из Сремцима (ср. посав. округ београдски).
3. Павла Јанковић, из Паланке; и
4. Јордана Томића, виноградар. из Пирота;

Награда по 20 динара у зборима сатинјих виноградарских алатки и справа:

1. Радосав Стојановић, виногр. из Позориче (ср. морав. округ нишки).
2. Јељенко Милић, виноградар. из Кнежевца.
3. Нићинор Тимотијевић, из Кулина, (ср. раснички окр. крушевачки).
4. Никола Ристић, из Краљева;
5. Драгомир Ђ. Марковић, из Бобовишта (ср. алексинач. округ нишки).
6. Љубомир Тодоровић, из Венчана, (ср. косијаски округ београдски).
7. Фалин Панковић, земљ. из Ритопека (ср. грочан. округ београдски).
8. Анђел Рајић виноградар. из Рођења, (ср. неготињски окр. крајински).
9. Димитрије Петровић, из Рођења, (ср. неготињ. окр. крајински).
10. Миланас Станојевић, виноградар. из Петровца, (ср. млавски окр. војаревачки).
11. Димитрије Вулић, из Прешова.
12. Коста Њивора, виноградар. из Крушевца.
13. Божидар Радојевић, земљ. из Жиронице.
14. Јасна Божич, економ, из Бадњева.
15. Стева Велић, виноградар. из Пирота;
16. Андреја М. Даниловић, земљор. из Мируда, (ср. врч. окр. београд.).
17. Љубомир Петковић, земљ. из Крањевце (ср. раснички окр. београдски).
18. Тихомир Николић, виноградар. из Паковраће, (ср. трнав. округ чапачки);
19. Видоја Богдановића из Маријена (окр. београд.).
20. Ђорђе Димитријевића из Вишњице (ср. врч. окр. беогр.)

Наградама по 10 динара у новцу:

1. Јиван Вуковић, земљ. из Глогонца, (ср. делач. окр. мор. з. Ф. Хана);
2. Асенција Милосављевића земљор. из Ф. Хана;
3. Сметан Вуковић, учитељ. из Клистре, (ср. белопалачки окр. широтски);
4. Димитрије Марковића, из Алексинца.
5. Трибуна Стојановића, из Алексинца;
6. Тодор Качмаковић, виноградар. из Алексинца;

7. Коста Николић, виногр. из Алексинца;
8. Божидар Бретић, виногр. из Алексинца;
9. Атанасија Поповић, виногр. из Бабушнице; (ср. луки. округ широтски);
10. Алекса Стојановић, виногр. из Б. Паланке;
11. Милорад Провић виногр. из Царинара;
12. Акексије Мулатиновић виногр. из Падежа (ср. тем. нишки окр. морав.);
13. Павле Ступић виноградар. из Остружнице (окр. београд.); и
14. Јевтимије Пешвић, виногр. из Врање;

Поговољница:

Школа за виноделу и војару, у Букову; Пољоприв. станица окр. крушевачког; Дража. Јосип расадник у Нишу; Дража. Јос. расад. у Крагујевцу; Расадн. ср. Јасеничког — Паланка; Расадник ср. рањавског; Расадник ср. груњавског; Расадник ср. алексиначког; Сива Јасаревић из Београда; Тодор Качмаковић из Београда; Манастир Дивљански, за грошје — прокупац.

За луку: *зрели калемени:* наградама по 10 динара у новцу: Јована П. Луковића, економија из Александровца (Жупа) и Стјеву Магичића, виногр. из Ниша.

За вина

а) *Премејом — немирна за њебне ома* из *грошје* у *вредности 200 динара.*

1. Прван Марковић, виногр. из Вратарнице за изложено бело вино.
- б) *Премејом — справа за мулаве грошје* и *одржање шепуре* — комбинација, у *вредности 130 динара:*
  1. Љуба Стојановић, виногр. из Чаčka, за изложено црно вино, бр. 2298.

а) Наградама по 50 динара:

1. Милоша Рајића, виногр. из Рођења, за изложено бело вино.

г) Наградама по 30 динара:

1. Анђел Рајић из Рођења, за изложено вино;
2. Благоје Стојановић из Крагујевца, за изложено вино.

д) Наградама по 20 динара:

1. Благоје Стојановић, из Крагујевца, за изложено вино;	
2. Милана Вучковић, вин. из Чаčka, ...	*
3. Петар Томић, вин. из Неготина, ...	*
4. Алекса Јанковић, вин. из Кладова, ...	*
5. Манастир Буково код Неготина, ...	*
6. Ђорђе Мијајковић, вин. из Кладова, ...	*
7. Крањевца виногр. задруга у Негот., ...	*
8. Саша Петровић виногр. из Рајца, ...	*
9. Стева Стојановић из Врање, ...	*
10. Драгољуб Рабреновић из Чаčka, ...	*
11. Тодор Николић, рудар. из Смедерова, ...	*
12. Марко Папковић из Неготина, ...	*
13. Милосав Радељевић из Рођења, ...	*
14. Ђока С. Рајић из Рођења, ...	*

д) Наградама по 10 динара:

1. Јоца Петровић, из Рођења, за изложено вино;	
2. Љубомир Илић из Неготина, ...	*
3. Милован Воранчијевић из Чаčka, ...	*
4. Ђорђе Нишић из Рођења, ...	*
5. Јасна Божич из Бадњева, ...	*
6. Павле Ташић из Травнича (окр. крајин.), ...	*
7. Младен Миливојевић из Трпана (окр. крајински), за изложено вино.	*

Б.) Галерија

а) Наградама по 20 динара;

1. Јасна В. Божич економ. из Бадњева, за изложени ракију изложеној од 1864 год.
2. Ф. Крвић и Син из Чаčka за изложени стару ракију од 1870 год.
3. Атанасије Радојковић економ. из Ниша, за козинову од од 1896 год.
4. Милан Вучковић, из Чаčka, за козинову од 1903. г.
5. Коста Ј. Љубичић из Косярића, за козинову;

6) Назредама по 10 дог, у мосту:

1. Вањета Поповић, свешт. из Језевине, са изложеноу шљановицу од 1898. год.

2. Мита Поповић, из Синошевића, ср. пољског, са стару шљановицу.

3. Сретен Туцаковић из Шанди, са козовицу.

4. Јакша Божић, из Бадињана, са козовицу од 1906 год.

5. Школа за виноделу и воћарство у Бугову, са копка од 1907 год. познатином.

(списишке се)

БЕЛЕШКЕ

Нема више црвљивог воћа. — Један учитељ немачки, приредник, приповеда како му је често сећањама и прештајт из места у место, поред свита ала донео и једну добру висуа. Кад је у 1902 години прештено, он је повео сабом и нешто одгованих вољкиа у научноу објаву, одмах се уписао у тамоша воћареко друштво, па је морао учествовати и на воћарекој изложби своје нове употребице. Да се не осражоти на изложби, како је 1903 година била прилично сувина, он се увео, да што боље изагугује своје воће. Готово последнио свако после подне прештало је своје вољкине изаземна прештало и на суну смлачало неке. Род његових вољкиа једра је и дивно се развијао тако, да је на изложби однео прву награду.

Али све је то споредно, главно је што је сво воће — како јабуке тако и крушке — које је редовно преко из штрцалке изаземна воде, било здраво и цело, на један плод није био црвљив, докле сво остало нецрвљано воће било је црвљиво.

И ако му је познати законик лентар шљанова, у сумрак, облетао јаткице негових вољкине... учитељ је успех, што му воће не беше црвљиво приписано његовој штрцалки. Сва јаја која је полагао ситни сјаа лентарш по реду и кори, спрао је водена млаз из штрцалке и они нису могли доћи до своје развића. Отуд воће није ни могло бити црвљиво, као ни онда, кад при појави ових штрцачина лентарова неколико дана узастопе јаке кише падају.

Отаго немачки учитељ препоручује ситна опшка који не желе имати црвљиво воће, да прештју своје вољке изаземна из штрцалке (шпрца) поведениво или бар у два дана и то у јуну кад се овај лентар ирии пут изводи и у августу при појави другог поколења.

Опет „Монголица“. — Г. Младен Вукмир који је покренуо питање о постанку и значењу назива ове наше одличне расе свина, опет је се у броју 10 „Господара“ притиво на ову ствар, поводом кога написа у подлитку „Техника“ бројеви 29, 32 и 33 од ове год. Он остаје у главној при рангији својих наводних који се жалож ослањају на поје писане о истом предмету и сунјачи воје тирфење, на основу првог издава Буварог рјечника (од 1818) и војих забележака да је једини исправан назив за ту свинју „мангулица“. Он се дуже задржава по што је потребно и по што сам ја на то волагао, на мојој предностици о корену речи „Манго“ и са упоришћу својестовеној правој етимологији, с познатином жарљивошћу и урешем брани своје гледиште, да је „Монголица“ облик који има нешто толико правдиња, као и предностика о корену то речи: „Манго“ и хтео би да докаже, да су и „Мангулица“ и „Манголица“ и „Мангалица“ тако рећи предели „синонимни“ за исти назив. Као ново г. Вукмир

наводи одговор професора Јосипа Убла у називу ове расе свина који је у својој „Поуки об узгоду свина“ доше монголица на основу „своједобних српских господарских извештаја“, и онда г. Вукмир вели: „Бит ће да су српски стручњаци имали својих разлика, на биле ти основани и на предностикама, кад су узели назив монголица, а нису се освртали на друге објаве, на нити на то, што ову реч у једном крају изговарају као монголица, у другом као мангулица, а у трећем овет дручјаје.“

У испитивању уште сваки и највиши приложак и свако ново осветлење једне ствари је добро дошло, а нарочито у питањима о постанку или пореклу расе. Извешта на чисто неа правни и правдиан назив, често пута је важна потреба научног суда о том пореклу расе. И стога би саму ствар јако обзирала и г. г. Убла или Вукмир, ако би се ближе осветлило ово место на г. Убловог тирфења који су и какви су то ти „своједобни српски господарски извештаји“, јер они неми нису познати, пошто сам се ја лично *уонајаше* таквом испитивању на области српског сточарства, бавио.

Ја лично био сам у великом изуму, да назив „Монголица“ и корен његов „Монгол“, у своје време прихватио, баш у потребу мишања и Натануаса и Финдгера, о истоветности порекла наше свине *крудраге* Дилсе, са азијским, ападеским свинјама, односно с предностиком да је то свинје произвог некадашњег украњца доказег европског (произвожд од дилмала) и индијског непропаћеног свињчета, а корен назива: „Монгол“, ако би био тачан, то би на најсрећнији начин потврдило.

По моме мишљењу за ово *својоје питање* не преостаје ништа друго, но, да се како „Монголица“ (или „Мангулица“) тако и ападекоко кудраиво свинје испитивају хисториски на основу употребе Костра, а прештеново дубаве и микро-скопски, испитивањем њихове чешће. Тек онда би резултат тога испитивања, ако би потврдио *предностику* Натануаса и Финдгерову, решао и омилошћу страну овога спорна, да ли је правдијан облик „Монголица“ или „Мангулица“.

Ми хожемо бити г. Вукмиру само захвални, што са омилошћу нара покреће и подржава ову ствар.

У мојој расприци: „Надевање имена дожајој стоци“ коју још писам штампано, ја сам увео за основни испитивању порекла се гледишти омилошћу расправа и генетичког истраживања, као и за обележавање подобности у стоке, а нарочито боје и белета: *називе* и *измења* имена која се стоци *надевају* у народу, држећи се испитивачког правила, да се не сие прештубергати на највиша ситиња, кад се може осветлити питање о пореклу расе које је обично зајенио у таку невања и заборава. И ако такво испитивање нема значај експерименталног истраживања, оно може врло често или доштити нешто, или га осветлити наједном и изневада... Међу тих у мене испитивање порекла има значај основног поступка при решању зоотехничких проблема, важног практичног руковоје у запатичкој поштуку, као што сам се потрудно да докажем у своје предавању државној и у Буварокој прекарљавској и у Чешкој (у Прагу) ове године. Моју расприцу о томе потрпељиво бусити гледишом и испитивањем, ја ћу саопштити у своје време научној свету европској.

с. Г.

Је ли могуће успешно укрштање дивљег с питомим свињчетом? — На ово питање досада је одговорано на разне начине од стране људи од науке. Моштин код нас је познато да дивљаци поредит радо се спорју с итотјаи свинјама по шумама и обориама бладу њихове станишта, па да и производа украњца — мезани — остају плодни и у првом, као

и у другим пасовима. О овој пак последњој околности разлику је мишљење владало у науци. Тврдили се, да мањом протом ветра, према томе да ли су мушкци или женски и да ли се даље свирају са дивљим или шитојим раточама, својим бивају плахови или мешавина. Данас икако поуздане податке о томе из области Фајстелових у Лангенбуку који у последњем броју (41) „Deutsche landw. Tierzucht“ заноси слику железна дивљака са шитојом срачком који одржавају у потовити јако развијено чучо јариса, које им много понаже у травању за храниво по планинама, где би поточици хладе јоркширске скамени од глади. У препорукама наших раса свиња и монголине и Шумадијке, као што је познато је сам врло велику улогу привисања употреби дивљака у запалитиву тих ланних свиња, код којих је потребно поправити плодност што се наводи у овакву. Горњих огледања Фајстелових овај предлог добија на значају, јер ти огледаји показују могућност и исправност препорука наших раса свиња на коме предлогу. Но о томе други пут обширније.

С. Г.

Орање по мокром главна је погрешка. — Поред осталога успеха орање зависиће много од тога, да ли земља кад се оре има потребан степен мокроте, или влаге. Земља при орању не сме бити ни мокра, а ни сува, но умерено влажна; ни да се од тврдице заорати не може; ни да се одвајају читави балвани и грудве и бургуни да се хватају за плузно оруђе, но да се криже и осипа за пртазов и равнико, и у превртању даштицом.

И колико се ове сушне године и у пролеће и у јесен с чељом погледало кад ће се моћи заплитати тврда и од суше испуцала збијена земља, колико се пута удаљило наугоу у њаву и заорало, па се плузице напустило морало, толико сада, када је мочаровито, кишно јесење време са сушењеним и лавицима окупило не треба се полакомиати, на одвећ мокру земљу орати.

Напротив све тамне земље, а то су сквице и гајначе, ни у које доба године не смею их у мокром стању орати. Ни пошто и никако па сетву. У пољу јесен и ако такву земљу неможе засевати озмицом, но орати за јаре усеве, смею на случај преко потребе учинити у томе извеситак, па и мокру сквицу заорати и подорати, јер ће је зимски враз дкртити и изаорати. Јер у мокро подораној споници и преко лета, па се одваљују и лене бургуни и читави балвани, тврде грудве које ни дрљача, а још хаве мотика разбити и уситнити не може. Једна ако се у неколико најтежих ваљком разоработи могу.

После тога мокру подорана земља увек је много коришљива, јер корон се не занесе орањем на површину, но остаје следећи и растрњољак по орању, па се напоно повлаштира и прижа.

Исто тако штетно је, при мочарном премеу на њиве с тежом земљом извоити ђубре и заорати га.

Напротив лаке расстревате земље (некојекате) боде је подорати и мало мокрје, но ако су одвећ суве.

Врло је ваљко још сад у јесен брижљиво обрадити оне њиве на којо ће доћи јари усеву, а нарочито окопавине које се преко лета прашита и окопавати морају. На још ако смо такве њиве одах по сквици оводогадне летине благовремено одукувати т. ј. стрњку плетко а у широки брадажа поорати, онда је влага у друштву с ваздухом узроа стрњку у-трљачу окрвела и на тај начин земљу утврела.

Одах по угарењу моћи смо и ђубре занети и заорати, те да киша и зима влага, трљењем растварају привононе,

те Храниве састојке даље пририче и раствори и у земљи их змеша.

Сад у јесен ваља да јаре усеве али преорати, а у пролеће само предрати и само онда подорати, ако нас прилике на то буду нагнале. Орањем пред зиму земља ће се много боље и темелније астронити и преко зиме хранивима изаорати, но што то пролећне орање икада поглати може. Не каже се бајала: „През иже поорало — у вода поубрело“.

Па и ако се земљу претрнати подубавио орањем на рачун здравце, онда земљу ваља онет у јесен подрати подравцем при орању, те да надух што дубље продре у дубину.

Користи подубавио орање поклање се одмах од године у неке поудачу у приносима, нарочито при сејању детелине, мајстотет биља и сточне репе. Сви ови усеву могу својим кореним и хилама дубље продрати, дакле и на некем пространству за се храну приричати и тражити.

Дубље подорана земља неће тако лако патити ни од једне крајности, да буде сувашне мокра ни превећ сува, но ће далеко пре одржавати се у правом степену влажности.

Нико и ништа не може накнадити зимско орање догадњиви окопавинама: никад се боље ни лакше неће копати земља с кукурузом и другим окопавинама, но кад је земља преко зиме претрнато поорала у стрвој брази. Само тада је могуће занети и употребљавати у којима окопавине и заграчине које ког вуће, а да се не мора мотика дубљати и трбењом запинати мети, кад звезда пече у тене по вади.

Пред зиму орање је и најмоћније средство противу суже у пролеће, јер се у јесен поорана земља добро натопи и накисна кишом и снежном водом, повуче влагу у дубину, па је на пролеће, на ступи одао сировод на њиве усевима за њихов пораст и успевање.

Остаг пакет у главу орачи, па с ваљком и размешањем претрнати основном сетлу око обраде земље за догадњиви бернети.

После јесење обраде. — Пошто површимо сетву, треба почистити урватине и разоре, да се земља која је планошећ пута из бразде и обрађивањем, па једну изабача и растрњољена скале и у орање баца. И онда происко дрљаче изврши и то што брижљиваји, јер дрљаче врло полиони орање, а ише пута врела њиве но и орање. Но сад при зимском орању не треба много дрљачом уситнити земљу, једно што ће враз грудве растронити, а друго што умерено крупне грудве могу бити зина, нарочито на голонравцима, од користи младом усеву, слажу му као закљон од ладних и стрових ветрова.

Онда следује онамо где је потребно: повлачење бразда одводница раликом или колачницом. Одводнице треба повлачати често, да буду као јарак, па и поткиом ивичевати дне и поправити обрађени бавак с обе стране. Њих треба повлачати прва паду воде (нагабу земљишта) тако, да се у њих стече с њиве сва вода и да нигде на њиве не застаје да град локу и котар.

Ни уситно, стрмон земљишту, треба их заводити у ково, да не би вода у бујна сабои многу ситну земљу свалачила.

Али при тох треба избегавати све непотребне криваше и углове или Лакове, те да се одводнице заноси земље не испуце и да вода на окуљима не предлаз преко близка одводнице. На стрченима треба на крају тих одводница направити стеновине т. ј. рупе, у које ће онда наносити и таложити сплављену (исплакану) ситну земљу (иш).

У врео бујних, влаховитих киша и при копољу снега треба чеће одводнице на њивама обдланити и обрнати се, да се оне никад не зануле.

Муд на *станица*, на доколици вадица, распрострајени и пресујати, на на слабија места више растурају, где ће доћи као право благодатно ђубре.

Трапљење репе. — Коњске трапа изврштита као и обично за трапљење репе или кроцирања пута, али је питање како их је боље прекрочити: сламом или кровином или само земљом.

Махов, у сламом окуданих додњава а и онамо где се више репе за трапљење пла, не хоћу овог ни мало кровином, но прекрочити земљом. На то додије, кад хрвених настује, онда преко танког слоја земље, извуку још земље, на овог ђубре. Овако управљена репа држи се добро, да самог пролећа остаје јидра и здрава, не вене много и не трули. И виђење је лакше, но кад се прекрочила прво сламом, на овог земљом. Исто тако без сламе брже се репа трапи и прекрочива.

Препорукују и овај начин: место укопавања, поравна се и најбоље земљити, па се за непути негар широко сламе репа на рену у прозавољној дужини, градећи горње редове све уже и уже, до „слемена“. Онда се прекрочје танко земљом, а обривак („слеме“) док мрза не наступа, остави отворен. Репа се на тај начин не зарена, не пљаскава и не трули. После 14 дана од прилике, прекрочје се зимским прекрочивањем, до 25 см. дебелом, а горе преко отвореног обривка, ударак се танак слој сламе, на овог земља, те да се трапи, у пролеће лако протретивати може.

Г Л А С Н И К

Тарифа за поштом из Србије за Аустрају. — Бечко Пољопривредно Новине* доноси из пера стружана за те старе Ј. Везену-а тог савременог питању ово интересанте податке: „Србија за извоз у Аустрију и на аустријску границу стоји на расположењу читав низ извозних тарифа. На пр. за месо: дужина пруге до Београда до Беча износи 625 км. На овог пруги до Беча по извозној тарифи плаћа вагон са 5000 кг. тежине 323 хелера. Аустријско месо за извоз плаћало би на исту даљину и истом пругом на државним железницама 340 хелера, дакле више но српско. На растојању Београд — Егер које износи 1077 км. стаје српско месо 540 хел. докде би аустријско на држав. железницама за исто растојање плаћало 559 хел. Јилна рогата стока стаје од Београда до Беча (Ст. Марис) према извозној тарифи 932 хел. на м³ товарне површине, докде би аустријска говеда за исто растојање плаћала 988 хел. За даљину Београд — Егер то би износило 1597 одн. 1674 хел. на м³ површине. Јилно стаје од Београда до Егера 392 хел. докде аустријско јилно за извоз за исто растојање на државним би железницама плаћало 416 хел.“

Опет пошка на крумљарење стове из Србије. — У исти новинама које се орган аустријских аграраца, читамо, да ни јалвују за Грци, како премо Мађарске увозе крумљарски у Штајерску маку српске стове. У току једне недеље ни њаве ни више по је отпрљавено главном пругом јување железнице 48 вагона српске стове. Посланик Малак хоће ово поновљено, у великом обиму подешено крумљарење стове из Србије, да учини предметом своје интерпелације у посланичком већу!

Јављена светска изложба. — коју су намерали привредити у Токију 1912. године, одложали су за 1917. годину.

Јамс, заштитнодојачки годџај кромљар. — достиже надшито но комоду тежину од 50—70 кг. дакле просечну тежину једног човека и може се на њуоржном тргу продети.

Уоз који прогласије суша. — на аустаре гаји се већ више година на Карнеџијевом институту у Америци. Усен припада породичи краставаца и он се искупује по својој подобности да годинама не добија воду. Пад тих усева од 1902.

године стоји затворен у орману и сваке године у доба кад у природној постојани тога усева кише настују, почиње избијати и семе му брзо сазрева. На изданку стабла тај усев добија проширене ваљне на врх које му служи као суд за воду.

Нам економски непријатељ — политички пријатељ. — Чешке „Селске Новине“ орган аграраца чешких који једнако грни противу аграрског уговора са Србијом и који онемије, да је и пре две недеље државн један брзак против уговора са Србијом, на коме је познати натов Хоенбуам држао један расваљив говор пред 1500 економских и чешких пољопривредника — тај лист који је наш економски непријатељ, он је постојао наш највећи политички пријатељ, од како се чуло за анексију Босне и Херцеговине и од како се види, да се Аустрија отмињавала политичког старца да штићу Српству срце из недара. Протиња-љственима чешки старо и младо-чешких Свеслована школе Крамаркове који по децу кривоство пристају синости и родство и перт руке над поделом нове Пољске овамо на југу „Селске Новине“ достојно заступају славенске интересе и доноси перне инаштво о догађајима који се нагло развијају у Србији у један узвишен и досада у нас невиђени и неучувени патриотизам, пут покретљивости и крија и свега најдражактег и најмилијег. Стога и ако економски противници, ми радошо бележимо ону светлу војвају у чешком стручном пољопрству.

Предлог буџета мађарског пољопривредног министарства за 1909 годину. — Буџет издатак повишен је укупно за 14,341,002 круне и то на редовне издатке 4,344,934, на ванредне издатке 9,816,314 круна. Приходи су повишени у редовни приносама за 1,974,334. Укупна додатак пољопривредног министарству већа је за 12,632,709 круна но прошле године. Ова повишица додатак прометне податак отуда што се буџету 1909 додају 10 мил. круна као прва рата фонда за насељавње који је одобрен у суми од 100 мил. Овај фонд у главном је намењен пошитој ацији насељавана мађарске владе, увођења мађарског насеља државној пошито и државним средствима у немачарске земље, а споредно служи и парализирању, потпомагању закупних друштава, као и помоћи владине политичке окупљавана земљашта и насељавана. За подизање радничких станова у 1909 години стоји пољопривредног министарству за расположењу пола милијуна круна.

Међународна изложба косяница и жетварина 1909 у Мезохељшу. — Мађарско земљско пољопривредно друштво смера у августу текуће године да приреди у Мезохељшу међународну утакмицу косяница и жетварина свију тинава и из целота света и за тај циљ станало му је министарство пољопривредне 356 хектара површине на државном имању у Мезохељшу, за рад и пробане овних машина.

Косованац у прошлог годичн износило је: из Аустрије 144,992 (7,25%^{на}), из Мађарске 193,460 (9,67%^{на}) становника. Опет један знак великог „народног“ благостања у суседноне царству које је највећа чиновничка држава у Европи и где је водала сопственице земље једно велико друштво ало: јуна маса народа је бескућник, а неколико млада породица држе највеће носеде и најбоље земље.

Централама Задружна каса у Галиција — оснива се са главнином од 2 милиона круна

Одсек за домаћинство — отварају Енгледи на лондонском универзитету, докле ми високо билан у стању ни пољопривредни одсек, као пољопривредна држава, да отварају.

Чуше јуње за динара 4300. годишњем, продато је недавно у Цуту у Швајцарској: оно припада јерко-својој алијеској раси.

Васпословне продајне киле стове. — У Нагудену-у у Мађарској на алијанца за наплата поресе, продајне су оине за 2 хелера (5 пара), кране за 3, а волони за 6—8 круна!... Овоје но треба никаква објашњења!

КЊИЖЕВНОСТ

Ноне кигте. — *Izveštje o kraljevskom višim gospodarskom učilištu i ratarnici u Kriševcima.* За школску годину 1907—1908. вел. 8^а страна 99. Неке интересантности самоститњемо из овог извешља.

Die Handelsschule zu Berlin. Zweck und Organisation Berlin 1908, изда 8° страна 19; предао међународном саопштењу новинарског 26 септембра 1908. од удружења трговачког у Берлину.

Le razgo bovine e suine della Serbia, studii ed osservazioni, E. Mascheroni, Bologna 1908, са 21 списком наших раса говеда и свиња. Веа, 8° стр. 71. Доктор и професор, итали ветеринар у Турину Елоро Масчерони, у земљи да узима тајландске трговце и маршале лекаре са српским господарствима и свињарствима, у циљу српска међусобног саобраћаја и привредног зближења између две пријатељске земље, написао је ово деље на основу података сопственог посматрања у Србији на једну места и на основу оних што му их је Српско Пољопривредно Друштво ставило на расположење. Он је своје деље у Италији растурно у 5000 примерака и тиме и нашу и своју земљу увелико заједно, тим пре, што су сви ови подаци о српском стоочарству први пут употребљени у књижевности на ком страном језику.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖНИКИ ПОСЛОВИ

ЗАПИСНИК XI СЕДНИЦЕ

Управе Српског Пољопривредног Друштва

Држење 20. марта 1908. г.

Имају се присутни председник г. Вучко С. Богдановић, извршодиректор г. А. М. Живановић, чланови Управе: г. А. Алекса Милошевић, Нинко Јоановић, Мирко Милашевић, Милоша М. Петровић, др. Милан Вашић Саватасла Терзић.

Као гост редовни члан г. Паја Т. Годоровић, Вољачко администратор.

Пр. 75. Подноси се на разматрање предлог председника о исплати избуђеног омиона захарне сировине и осталих материјала, а тим да се утврди на тај циљ привредне кооперације из Пољопривредног омиона, управља којима се налази, састојача и друштвено-благотворна, узводијући и своја потреба, да се их могућности, због привредних услова, изабави, све околности пољопривредне потребе, гледајући да се отине. — Решавају да се исплатибу избуђеног, да крова котрени може парничати благајна новцама избуђених материјала готовина којима се може извршено исплатити, а то је избуђених омиона новцама готовина у износу од 2500, на фонду за исплату омиона окупачних година од 2000 и на фонду избуђеног омиона од 2000 динара, а тим да се ови новци исплате орађају од захарних омиона, сировине и осталих материјала.

Пр. 76. Председник извештава Управу, да је по предлажане одбора за изабаву кооперационих потреба, узавео његов предлог да се због исплате новцама готовина од 2000 и на фонду избуђеног омиона окупачних година од 2000 и на фонду избуђеног омиона од 2000 динара, а тим да се ови новци исплате орађају од захарних омиона, сировине и осталих материјала.

Затим, да је у раду Министарства Народне Привреде одобрено одобрено захтевајући да изабаву 4000 кг, захарне сировине за омион, са стране и за избуђу 250 кованца и 10 центара, да веа код оми. радничког, Управе крова тај извештај на списе.

Пр. 77. Подноси се образложење исписни предлог члана Управе г. Алекса Милошевића, да се у складу са одредбом из Предлога о избуђеном омиону извршено кооперације избуђеног омиона захарне сировине и осталих материјала, а тим да се утврди на тај циљ привредне кооперације избуђеног омиона, управља којима се налази, састојача и друштвено-благотворна, узводијући и своја потреба, да се их могућности, због привредних услова, изабави, све околности пољопривредне потребе, гледајући да се отине. — Решавају да се исплатибу избуђеног, да крова котрени може парничати благајна новцама избуђених материјала готовина којима се може извршено исплатити, а то је избуђених омиона новцама готовина у износу од 2500, на фонду за исплату омиона окупачних година од 2000 и на фонду избуђеног омиона од 2000 динара, а тим да се ови новци исплате орађају од захарних омиона, сировине и осталих материјала.

XII. седнице, држење 4. априла 1908. год. у Београду.

Имају се присутни Председник г. Вучко С. Богдановић, извршодиректор г. А. М. Живановић, чланови Управе: г. А. Алекса Милошевић, Јосиф Вашић, Борисав В. Годоровић, Милоша М. Петровић, Нинко Јоановић, Јосиф Марковић, др. Милан Вашић, Саватасла Терзић и Душан Кривошевић.

Вољачко секретар др В. Рашић.

78. Читају се извештаји IX, и X седнице. — Изравају се.

79. Износи се на одобрено разговора и дојавља Програм Друштвеног рада за ову годину. — Прихва се у одобрено с тим, да се у наредном броју „Тешака“ штампа.

80. Сопредседник се дојављује извештај државног лушара г. др Јоановића о материјалном стању зграде бив. друштвеног животињарства у Го-

готу. — Извештај се прихва с тим, да се г. Јоановићу по захтеву благодари и г. Министру Народне Привреде конују зград онова животињарства у Готу, док се не изнајде г. Јоановићу нове кооперације за ову зграду на државној употреби. Не ако г. Јоановићу неће се прихвати да ову зграду остави, онда да се г. Јоановићу одговори, да се уз употребу материјала од ове зграде прода и дољени новци, по одбитку евентуалних трошкова, друштвеној благајни новцама.

81. Чита се поднајат тољачке окупације Пољопривредне Подружнице о државног годишњем избору. — Прихва се с тим, да се штампа у „Тешака“.

82. Чита се писмо известије Окружне Пољопривредне Подружнице, која тражи 5000 динарама избуђеног омиона захарне сировине. Да јој се одговори, да се са њоме вршила ише нова, но да се се кооперација претпостави и овла новцама.

83. Блајачки износи ставове друштвеног благајна за исплату омиона захарне сировине и осталих материјала. — Прихва се с тим, да се штампа.

84. Чита се молба Радомира В. Милошевића окупације из Габобује, којој молба да му друштво уступи благајна језику кооперације за исплату омиона захарне сировине и осталих материјала, а тим да се утврди на тај циљ привредне кооперације избуђеног омиона, управља којима се налази, састојача и друштвено-благотворна, узводијући и своја потреба, да се их могућности, због привредних услова, изабави, све околности пољопривредне потребе, гледајући да се отине. — Решавају да се исплатибу избуђеног, да крова котрени може парничати благајна новцама избуђених материјала готовина којима се може извршено исплатити, а то је избуђених омиона новцама готовина у износу од 2500, на фонду за исплату омиона окупачних година од 2000 и на фонду избуђеног омиона од 2000 динара, а тим да се ови новци исплате орађају од захарних омиона, сировине и осталих материјала.

85. Износи се на разматрање молба браћуничке народне заштитнице, којој молба да јој друштво уступи благајна језику кооперације за исплату омиона захарне сировине и осталих материјала, а тим да се утврди на тај циљ привредне кооперације избуђеног омиона, управља којима се налази, састојача и друштвено-благотворна, узводијући и своја потреба, да се их могућности, због привредних услова, изабави, све околности пољопривредне потребе, гледајући да се отине. — Решавају да се исплатибу избуђеног, да крова котрени може парничати благајна новцама избуђених материјала готовина којима се може извршено исплатити, а то је избуђених омиона новцама готовина у износу од 2500, на фонду за исплату омиона окупачних година од 2000 и на фонду избуђеног омиона од 2000 динара, а тим да се ови новци исплате орађају од захарних омиона, сировине и осталих материјала.

86. Износи се на разматрање предлог г. Пава Радошевића, којој је био подан Главном Збору, у Главни Збор упутио друштвеној Управи за омион, односно давају сајаду избуђеног омиона захарне сировине и осталих материјала, а тим да се утврди на тај циљ привредне кооперације избуђеног омиона, управља којима се налази, састојача и друштвено-благотворна, узводијући и своја потреба, да се их могућности, због привредних услова, изабави, све околности пољопривредне потребе, гледајући да се отине. — Решавају да се исплатибу избуђеног, да крова котрени може парничати благајна новцама избуђених материјала готовина којима се може извршено исплатити, а то је избуђених омиона новцама готовина у износу од 2500, на фонду за исплату омиона окупачних година од 2000 и на фонду избуђеног омиона од 2000 динара, а тим да се ови новци исплате орађају од захарних омиона, сировине и осталих материјала.

87. Гласају Марко Пухачић из Шаха кооперације, да јој се за тригодишњи избуђеног омиона захарне сировине и осталих материјала, а тим да се утврди на тај циљ привредне кооперације избуђеног омиона, управља којима се налази, састојача и друштвено-благотворна, узводијући и своја потреба, да се их могућности, због привредних услова, изабави, све околности пољопривредне потребе, гледајући да се отине. — Решавају да се исплатибу избуђеног, да крова котрени може парничати благајна новцама избуђених материјала готовина којима се може извршено исплатити, а то је избуђених омиона новцама готовина у износу од 2500, на фонду за исплату омиона окупачних година од 2000 и на фонду избуђеног омиона од 2000 динара, а тим да се ови новци исплате орађају од захарних омиона, сировине и осталих материјала.

88. Српска Подружница Вака молба да Друштво од своје стране одреди неколико својих чланова, који ће присуствовати пробама при окупацији Управе за ови новци исплате орађају од захарних омиона, сировине и осталих материјала. — Одлучују се чланови Управе: г. Јос. Г. Вашић, Мирко Милашевић и Јосиф Марковић.

89. Блајачки износи на одобрено рачун г. Јосиф Марковића члана избуђеног омиона захарне сировине и осталих материјала, а тим да се утврди на тај циљ привредне кооперације избуђеног омиона, управља којима се налази, састојача и друштвено-благотворна, узводијући и своја потреба, да се их могућности, због привредних услова, изабави, све околности пољопривредне потребе, гледајући да се отине. — Решавају да се исплатибу избуђеног, да крова котрени може парничати благајна новцама избуђених материјала готовина којима се може извршено исплатити, а то је избуђених омиона новцама готовина у износу од 2500, на фонду за исплату омиона окупачних година од 2000 и на фонду избуђеног омиона од 2000 динара, а тим да се ови новци исплате орађају од захарних омиона, сировине и осталих материјала.

90. Управни „Пољопривредног Календара“ за наступајућу 1909. годину, г. Алекса Милошевић, молба Управу, да изпути од досадашњег обавеза, може сам издати ише привредног стручњацима за исплату омиона захарне сировине и осталих материјала, а тим да се утврди на тај циљ привредне кооперације избуђеног омиона, управља којима се налази, састојача и друштвено-благотворна, узводијући и своја потреба, да се их могућности, због привредних услова, изабави, све околности пољопривредне потребе, гледајући да се отине. — Решавају да се исплатибу избуђеног, да крова котрени може парничати благајна новцама избуђених материјала готовина којима се може извршено исплатити, а то је избуђених омиона новцама готовина у износу од 2500, на фонду за исплату омиона окупачних година од 2000 и на фонду избуђеног омиона од 2000 динара, а тим да се ови новци исплате орађају од захарних омиона, сировине и осталих материјала.

XIII. седнице држење 6. маја 1908. год. у Београду.

Имају се присутни Председник г. Вучко С. Богдановић, извршодиректор г. А. М. Живановић, чланови Управе: г. А. Алекса Милошевић, Алекса Милошевић, Борисав В. Годоровић, Нинко Јоановић, Милоша М. Петровић, Мирко Милашевић, Јосиф Марковић, Саватасла Терзић и Душан Кривошевић.

Вољачко секретар др В. Рашић.

91. Председник извештава Управу о сврсти члана утврђена г. Милоша Петровића, који је присуствовао у маја о. г. — Чланови Управе прихвају се ово саопштење с тим, да се утврди на тај циљ привредне кооперације избуђеног омиона, управља којима се налази, састојача и друштвено-благотворна, узводијући и своја потреба, да се их могућности, због привредних услова, изабави, све околности пољопривредне потребе, гледајући да се отине. — Решавају да се исплатибу избуђеног, да крова котрени може парничати благајна новцама избуђених материјала готовина којима се може извршено исплатити, а то је избуђених омиона новцама готовина у износу од 2500, на фонду за исплату омиона окупачних година од 2000 и на фонду избуђеног омиона од 2000 динара, а тим да се ови новци исплате орађају од захарних омиона, сировине и осталих материјала.

92. Председник извештава Управу, да је окупација избуђеног омиона захарне сировине и осталих материјала, а тим да се утврди на тај циљ привредне кооперације избуђеног омиона, управља којима се налази, састојача и друштвено-благотворна, узводијући и своја потреба, да се их могућности, због привредних услова, изабави, све околности пољопривредне потребе, гледајући да се отине. — Решавају да се исплатибу избуђеног, да крова котрени може парничати благајна новцама избуђених материјала готовина којима се може извршено исплатити, а то је избуђених омиона новцама готовина у износу од 2500, на фонду за исплату омиона окупачних година од 2000 и на фонду избуђеног омиона од 2000 динара, а тим да се ови новци исплате орађају од захарних омиона, сировине и осталих материјала.

93. Председник извештава Управу, да је по укљученој потреби одластво друштвеног избуђеног омиона захарне сировине и осталих материјала, а тим да се утврди на тај циљ привредне кооперације избуђеног омиона, управља којима се налази, састојача и друштвено-благотворна, узводијући и своја потреба, да се их могућности, због привредних услова, изабави, све околности пољопривредне потребе, гледајући да се отине. — Решавају да се исплатибу избуђеног, да крова котрени може парничати благајна новцама избуђених материјала готовина којима се може извршено исплатити, а то је избуђених омиона новцама готовина у износу од 2500, на фонду за исплату омиона окупачних година од 2000 и на фонду избуђеног омиона од 2000 динара, а тим да се ови новци исплате орађају од захарних омиона, сировине и осталих материјала.

94. Председник извештава Управу, да је по укљученој потреби одластво друштвеног избуђеног омиона захарне сировине и осталих материјала, а тим да се утврди на тај циљ привредне кооперације избуђеног омиона, управља којима се налази, састојача и друштвено-благотворна, узводијући и своја потреба, да се их могућности, због привредних услова, изабави, све околности пољопривредне потребе, гледајући да се отине. — Решавају да се исплатибу избуђеног, да крова котрени може парничати благајна новцама избуђених материјала готовина којима се може извршено исплатити, а то је избуђених омиона новцама готовина у износу од 2500, на фонду за исплату омиона окупачних година од 2000 и на фонду избуђеног омиона од 2000 динара, а тим да се ови новци исплате орађају од захарних омиона, сировине и осталих материјала.

ОГЛАСИ

којином, кознајући их, да корпоративно доду кознајинскоу и коропативно појаве случајно и христуству спрочуду и оледу. — Премајући све то к' знању, крестине су се однавоу кознају христовојинскоу и с њим на челу отишли доду кознајинскоу да му укину своју последњу доплату и открате трпиво тако невоно до нече жу кући и с њим се одкрате са: Бог да ти доду прости миловојинскоу и невоборалачи кознајинче паш!

XVI. седнице државне 17. јуна 1908. год. у Београду.

Иван су прикути христовојински г. Вуча С. Богдановић, водредовљеник г. Анд Јанковић и милови Уграви г. г. Алексис Б. Павловић, Писмо Јоанковић, Миловојински Ж. Петровић, Марко Миловојински Г. Миловојински С. Васил, Спасислав Терзић, Јоно Марковић и Дража С. Кривановић.

Воловојински секретар др В. Рашић.

117. Чита се писмољак XV. седнице. — Прича се.

118. Чита се писмољак изредне седнице, државни усудбни српски окривачи оштра Друштва г. Дра Миловојински Спасислав. — Прича се.

119. Преступа се дискусија о приредивању програмноу друштвеноу рада за ову годину приредивањих изложба грожда, вина, расјаје, ателарске и вибарске изложбе, којом се приредивање пошало питање и о томе: да ли да се са овим изложбама уједно приредује и изложба воћа, пошто се же би погда приредивати о друштвеној Слави, над се обавезоу приредује, јер би то био велики раднак у времену, — али да се за ову годину ова изложба изостави. — После дуге објављивања и саветовања, решено је, да се са осталим изложбама приредује и изложба воћа. Затим се христовојинскоу четину програма за поједине изложбе, који су у писану приредили. Дале је решено, да се изложба отворе 28. септембра о. г., а уједно се одређује и Извршни Одбор за изложбу, у који улази, поред друштвеног председника г. Вуча С. Богдановића.

а) За приреду изложбу г. др Михајло Петровић председор Универзитета

б) За председор изложбу Друштвени председатели г. Анд Јанковић

в) За изложбу грожда, вина, расјаје и др. г. Велимир Н. Стојковић писар Министарства Народне Прихране и

г) За изложбу воћа друштвено секретар г. др В. Рашић.

120. Чита се писмољак Министра Народне Прихране од 5. јуна ове године Шбр. 8378, којим извештава Друштву, да је решено: да се Друштву на име помоћи за приредивање изложбе грожда, на оштра евеларске и вибарске изложбе изда на државних средстава 5000 динара. — Према се са извештавању к' знању.

121. Главни Министарства Задруга извештава својим од 14. о. м. чода, да јој Друштву приредивоу услуга своје живинарства са савештај извине. — Решење: да се Задруга извешта, да јој Друштву може живинарства услуга до 1. августа о. г. конти се од тога времена са простороје и издрде у друштвеноу диврзиту морају приредивати за предстојеће друштвено изложбе.

РАСАДНИК СРЕЗА ЦРНОГОРСКОГ У КОСЈЕРИЋУ, ИМА
на продају 40.000 младина Ценарика и 20.000 младина Јабуча.

Цена је младинама 15 динара од Хиљаде.

Ебр. 419. Из канцеларије Управе расадника среза црногорског, 28 септембра 1908 године у Кошерићу.

ПРИВАТНИ ЛОЖНИ РАСАДНИК Младрага Обреновића Невојини, има шћ продају до 60.000 садница 1-ве класе најбољих пивских и ателарских сорта, на најодабранијих подлогама, за земашта са равним процентом креча.

Анализе земље врши бесплатно.

РАСАДНИК СРЕЗА ЛЕНИНИЧКОГ У РАЧИ ИМА НА продају 15—20.000 доб. врелих садница вињских сората као: Рајинског ризлинга, Прокунда и Затишља на подлогама: Риварији, Порталису и Рушестрије Ди-лоту.

Цена је 60 динара 1000 комада. Шаље се и на доплату. Паковање и експедиција по стварном коштању.

Из канцеларије управе расадника среза лениничког 1 октобра 1908 год. ЕБР. 431.

1—6

Због тога, што су сви часници били заузети око припрема за изложбе, није уредништво стигло да изда број за 5 окт. но оба броја издаје сада заједно. Моле се читаоци да ово извине.

Уредништво

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мажим од петит врсте једног ступца по 10 пара динар.; од осталих крупних писмена по 15 пара од врсте и од ступца. Једна страна подељена је на четири ступца.

Већим огласима: *Цело страна* 30 динара (30 круна аустријске вредности), *пола стране* 16 динара (16 круна аустријске вредности), *четврт стране* 8 динара (8 круна).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 40. и 41. броја „Темана“: Чланови: Кратки извод о резултатима оногодишњих Друштвених изложба (свршиле се). — Црвена детаљина. — Кништал. — Силеске Козе. — Досуђене награде на оногодишњим Друштвеним изложбама. — Беошки. — Гласник. — Книжевност. — Друштвени и удруженички послови. — Огласи. — Цена огласима.

ПРЕДПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУТКУЈУ СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВИ
ПОШТЕ

ЗА ОСНОВУ ПОДНОШЕЊА РЕВИЗИЈА ОД АПРИЛА
1909. ГОД. № 294 ВРЖИКОМ ДРУШТВОМ
НОСИ ПОШТА НЕПОЛАТНО

Цена огласима наложена је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО БЛАСИНС
ПРЕДСЕДНИК Вучко С. Богдановић

БРОЈ 42.

НЕДЕЉА 19. ОКТОБРА 1908 ГОДИНЕ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ
ГОДИНА XXXIX

КРАТКИ ИЗВОД О РЕЗУЛТАТИМА ОВОГОДИШЊИХ ДРУШТВЕНИХ ИЗЛОЖБА

(НАСТАВАК)

Изложба из виноградарства и шаргаретом. Имало је изложбо из виноградарства 1935, на винарства (подунарства) 120 предмета. Из виноградарства били су заступљени одељаци: 1 Америчке сорте које које служе за подлогу: 1. *разне*: Аранов, Аранов × Руњестрије Гашен № 2, Берландијера, Берландијера × Рипарија (№ 34 Е.М.; 420 А; 420 Б; 157^а), Руњестрије Гашен № 2, Делавер, Руњестрије ди лот, Металина, Мурвердер × Руњестрије № 1202, Рипарија грама глара, Рипарија порталез, Руњестрије × Берландијера 301 А, 301 В, Шасла Берландијера, 2. *крвони*: Аранов × Р. Гашен № 2, Берландијера № 1, Берландијера × Рипарија 34 Е.М., 157^а, 420 А; Делавер, Рипарија Порталез, Руњестрије ди Лот, Руњестрије × Берландијера 301 А, Руњестрије Металина, Шасла Берландијера 41 Б; 3. *калеми*: а) зелени калеми и на Јор. Мадери (разне сорте), на Монтиколи (прокупац и разне сорте), на Рипарији (?? разне сорте); на Рипарији Порталезу (винске и асталске, тамњанска, зачинак, багрина; винске и асталске, скадарски, зачинак, рекавац, солунски дренан, смедеревско, прокупац, пловодна и прокупац, пловодна, винске сорте); на Руњестрије ди Лоту (зачинак, четвртаска, каменчарска, врло непознато, скадарско, разне сорте, каменчарска, винске сорте, прокупац, разне сорте); на Хибрди Франу (прокупац, смедеревско) б) *зелни калеми*: на Аранову × Рипарији Гашен (прокупац); на Берландијеру (прокупац, пловодна и Хамбург); на Берландијеру × Рипарији 157^а (прокупац); на Берландијеру × Руњ. ди Лоту (прокупац, пловодна); на Рипарији × Берландијеру 41 Б. (прокупац); на Рипарији Порталезу (прокупац, динка, скадарска, бела ранка, ризлинг, дренан, тамњанска, иленишум, малата, прокупац и Хамбург, пловодна, малата, багрина, рекавац, зачинак, каменчарска, кавкаско, рајнски ризлинг, винске сорте); на Руњестрије-ди-Лоту (каменчарска, адвалска, бела дренан, бела ранка, домаћа ранка, зачинак, кавкаско, малата, иришњавла и Хамбург, мускат, астрахан, першун — грождје, смедеревка, прокупац, ризлинг, скадарска, каменчарска, прокупац, пловодна, бела пармак, рекавац); на Руњестрије — Монтиколи (винске и стове

сорте, зачинак, прокупац, динка); на Шасла-Берландијери (адвалска и позлаћивана).

II *Сорте грожда*. 1. *Стове сорте* — а *металемске*: Адвалска бела и црна (Алексинач, Ложица, Власотиница, Д. Милановац); Белина без семена (Врање); Ворузе (Власотинач); Делавер (Крушевач); Дренак (Краљево, Власотинач) бели (Врање Крушевач, Алексинач, Ражањ) — црвени (Врање, Власотинач, Алексинач, Д. Милановац) — црни (Крушевач, Д. Милановац) — солунски (Алексинач) — турски (Обреновац); Кавкаско, (Власотинач); Козије (Крање) сиве (Крушевач, Д. Милановац); першун-грождје (Алексинач); пловодна (Делавер, Ложица); рањка-бела и црвена (Алексинач); руњавина (Делавер); сарајевка (Алексинач); тамњанска — бела, црвена и црвеноста (Крушевач, Алексинач); љавбарска (Крушевач). б) *калемске*: Адвалска на Руњ. Порталезу (Бел. Спјачина, Ниш, Крајевач, Ражањ, Власотинач, Клежидна пожар, Бела црнот, Бадњевач, Рајад, Петровац, Д. Милановац, Крушевач, Јастребов, Рековац, Сремчица); на Руњ-ди-Лоту (Цркенац, Кавкаско, Рогољено, Јариновац руди, Александровац (шунски) Алексинач); на Руњ, Монтиколи — (Алексинач, Буково, Неготиња); Балванско (на портулацу-Крушевач); Барбарска (Буково); Белина (на Руњ. ди-Лоту — (Бела Паланка, Катун, Калсура, Власотинач, Дадивци, Кавкавац); на Руњестрију — (Краљево); на Руњ. Порталезу — (Бадњевач, Врање, Власотинач); Бинал (Буково); на Руњ. ди-Лоту — (Соко-Бања); Влак-Динка, Будало (Буково); Ворузе (на Руњ. Порталезу — Власотинач, Живина, Сејалица, Куковина, Дадивци, Алексинач, Београд); на Руњ. Монтиколи — (Параћин); на Руњ. ди-Лоту — (Виницац); Врањска Белина (на Руњ. портулацу — Краљево); Градњина, Грокован, Динкавац, Додрабци (Буково); Дамско бело (на Руњ. Монтиколи — Параћин); Дренак-бел, без семена, ајнски домаћи, жути, краљев, мађарски, македонски, плави скопљански, солунски, црвени, црни (на разним подлогама и на много места). Јагода, Јадерско, Калабресан, Липован, Мавнастија бела, Малигтер, Манут црвени, Милановац, Ној, Пармак, Першун, Пеголова креста, прошевско, прилењско, Симонголд, Тонгај, Франкелтап, Париградска, Шарделар — сорте заступљене малим бројем; једини има два, најавне три илагача. Винске су биле заступљене сорте: Које сиве, Мускат, Ранка, Климбарска, Чауш, Шасла. А поред

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНЕ 6 ДИНА, НА ВОДА ГОДИНЕ 3 ДИНА,
ЧЛАНОВИ ДОМАЋИ, ЧЛАНОВИ СВЕХ ДРУГА,
ПОДРУЖИНА, ПОС. ПИСМА, ВОДЕЊИХ ПИСМА,
КАДРА, РАЈИ, КАМЕНЧАРСКИ, ВЕКЛОРАДИЧКЕ
ЗАРЕТКЕ И ЧИТАОНИЦА, ЦРТЕЖ, ИКОНЕ И
ЖАНАСИНИ ДОСТАЈУ ЛИСТ ЗА 6 БРЕЊАВА
ИЛИ 3 600, АУСТР. ВРЖИ, КАД ГОДИНА
ВОДНО ПРЕДПЛАТУ И КАД СТО КРАЈИНАТИ
ВОД СВОГ ГРУЖИВА ВРЖИ КОГА СЕ ИМ
СВ ЛИСТ СЛАНИ.

ИЛИ СРБИЈЕ

НА ГОД. 3 ФРАН, ИЛИ 4 600, АУСТР. ВРЖИ,
ПОС. ПИСМА, ВОДЕЊИХ ПИСМА И ПОСЛАНИ
ЧЛАНОВИ ИЛИ СРПСКЕ ЕМИГРАЦИОНСКЕ
ЗАРЕТКЕ И ЧИТАОНИЦА, ЦРТЕЖ, ИКОНЕ И
ЖАНАСИНИ ДОСТАЈУ ЛИСТ ЗА 6 БРЕЊАВА
ИЛИ 3 600, АУСТР. ВРЖИ, КАД ГОДИНА
ВОДНО ПРЕДПЛАТУ И КАД СТО КРАЈИНАТИ
ВОД СВОГ ГРУЖИВА ВРЖИ КОГА СЕ ИМ
СВ ЛИСТ СЛАНИ.

древка највише zastupljene sorte to su: Malaga, Plavodina, Svederska и Тамбаника (бела, црвена, црна и халбуржна).

2. **Винске сорте**, од немалких zastupljene је врло мало и вр. Боана, Гаирав, Динка, Мекштар, Плаводина, Реалтин, Сладарка, од 1 истога излагача из Алексинца, а Четвершка од 1 из Д. Миланова. Зачинав од два излагача (Крушевца, Д. Миланова). Прокупца од 7 излагача (Алексинца, Кнежица, Крушевца, Катун, Бабушница). Међу немалких винских сората и 270 примерака zastupljene су неке стоне сорте погрешно одаје у винске по пријави излагача узевше и у малом броју zastupljene ове сорте: Адамалка, Алканат Буше, Арамон, Балак, Вагрина, Вернзе, Диноско (Чардак), Квенка, Жуте Мославинац, Зелена будиска, Каберис, Соњон, Мађарка, Мекш, Мезе Фреда, Мерло, Маришљана бела, Пино, Португалац, Птигар, Рекави, Рувица, Сенцион, Силванус зелени, Слављеница, Сремска Зеленица, Фаблаш, Француско Каберле, Харе црна, Хасуљели, и онег већином ове поједине у Србији ређе сорте биле су изложене једино од Винодељско-Воћарске Школе у Беогу. Од обичних домаћих винских сората изложених на подлогу су су и Гаирав и Гак, Динка, Каменичара, Лисчиња, Болка, Четвершка у малог мери, а у већој су мери zastupljene: најпре Прокупца, па Зачинав, а Сладарка и . . . Реалтин.

III. **Прерада од грозља**. — Биле су врло слабо zastupljene: сукта 1, рецела 3 и левнеза 4. IV. **Справе** ието тако. Винодељско-Воћарска школа изложила је алате за припрему, сађење и резање лозе: Браћа Р. Гођац пресалцу, муљачу (обичну и за одијање шестрине) и децлиту. Сем тога алате и саднице по 1 излагач и муљачу за одијање шестрине Вел. Виторовић из Крушевца. За пелне раклице изложио је Јовта С. Сковајћ Босанца из Ниша, свој на балканској изложби у Лондону награђени казан и . . . . . из Београда такође казан своје израде.

Подручје према стању винарства у земљи могло је бити много боље zastupljeno, него што је. Једна драгоценца добит у томе је, што се постигло, да се ниша већином раније добију, него би се могла извршити и хемијска анализа. И она је напредна за вина у хемијско-техничком лабораторијуму д-р А. Зега и К. А. Тодоровића хемичара на 131 примерак вина, од којих су 48 вина црна, а остало бела, ружичаста и шардеста. Вина су од разних година старости и од каземених и стварних домаћих сората винове лозе. У каталогу је прибављено црних вина свега 36, а белих 40 и има један незнатан број који се недовољно обележава није ушао у каталог и ако је анализирао. То су вина са смотре из виноградарства и винарства округа крајинског коју је приредила ове године Крајинска Округа Подолпривредна Дружина и послала их са неким оригиналним пријавима, а не са пријави прописаним од Друштва, те стога нису ушла у каталог. С друге стране нису вршене анализе стању вина из Винодељско Воћарске Школе у Беогу, но само неколико, јер школа има изидање својих вина, само их на Изложби није било. Анализа вина извршена је само на главне сортоје: извађен је укупан проценат киселине као винске киселине, проценат вештачке киселине као сирћетне киселине, проценат алкохола по запремини, проценат екстракта, проценат шећера (дектрозе) и проценат минералних материја — фосфора и обележена су општи на превртљивост и таложиве.

Из списка досуђених награда види се која су и чија су вина призната од оцењивачког суда као најбоља и награђена.

На овој Изложби прихватио је пољске добро Јовановићено на Бавици код Београда: вино без алкохола које је добијено из грозђаног сока, упривремено проузроковача врења куњањем

у безваздушној простору, у конзервни стаклима која се употребљавају за конзервирање воћа и сокова воћних. Јовановићено изложило је вино бело и вино црно и ову анализу горњег хемијско-техничког лабораторијума:

Вино вино	
Екстракта	25.40%
Дектхрозе	19.14%
Винерт. шећер	2.82%
Протеина	0.21%
Винске киселине	0.46%
Минерал. материја	0.32%
Црно вино	
Екстракта	16.17%
Дектхрозе	17.98%
Винерт. шећера	3.28%
Протеина	0.23%
Винске киселине	0.49%
Минерал. материја	0.38%

Ова појана заслужује нашу пажњу, јер вина без алкохола која остају постојао слатка не могући пререти, — шира, нашла би примене и у већим размерама, пошто се у безваздушној простору могу дуго одржати востояња и не мењајући се, само да се провађе још начин да се могу ова вина производити у већим размерама и количинама, но што то може бити случај сада производити их у стаклима од 1 или 2 литра саднице.

Разуме се, да би било интересантно, изложена вина систематски издатији према старости, сорти грозља, вrema садница и т. д. те да се добије бољи преглед. То нам не даје ни таблица изложене хемијске анализе, ни извештај оцењивачког суда. Ито би тако требало средити цео овај одељак изложбе по подацима прикупљеним у пријавима, за којих су потребени и у каталогу споменити само најважнија. Онда би видели, да ли је оцењивачки суд, повдећи се за исповишћ хемијске анализе, по какавој вина, водно рачуна при досуђивању награда и о количини произвођиве, или је без обзира на количину досудно које награду за свега 2—3 елаше вина, што их је винар имао и изложио. Но то ни снада у кратак извод извештаја о изложби и за такав посао ваља више времена и простора.

И у овом одељку Изложбе били су изложене бројне и градивне представе виноградарства у земљи и то:

Картограм о стању виноградарства од домаће лозе, Картограм о стању винограда на америчкој подлози, Дијаграм о износу и увозу грозља по вредности и количини, Дијаграм о износу и увозу вина по вредности и количини. Од осталог ниша било је расике: горкоказе 1, ковишца 15, ковала 4, винско сирће 2 примерака. Винодељско-Воћарска Школа суда је била zastupljena са највише примерака.

У оцењивачком суду била су господи:

За *овену лозе и грозља*: Паја Тодоровић, управитеља Винод. Воћарске Школе, Пера Домановић, виноградар из Смедерева, Цветан Градошковић, руковођач вишког лозног расадника, Бошко Бошковић, руковођач јагодинаског лозног расадника.

За *овену вина*: Милутин М. Савић, извештач мн. привреде у Нишвици, др. Алекса Зега хемичар, Велимир П. Стојић, инспер мн. народне привреде и Таса Дечкић напарник трговца из Београда.

(НАСТАВЉА СЕ)

И СУВИШЕ ОЗБИЉНИ ДАНИ

Онда, кад је наше Пољопривредно Друштво као будни чувар пољопривредних интереса и као послод привреднога напретка у земљи, уочи четрдесетогодишњае свога постанка, са неколико својих предних и предњих Подружја у земљи, довршило своје српске за своје Пољоке које су биле огледало успеха и напретка на пољопривредно прегину и прерођају наше уже доковине, била су се надвину тешка, мрачна и напрасна облаца буре и непогоде, на ноуу целога Српства: невољна неврјател српскога народа друсту се, да нам за навек отргне из тела народнога срце нешто и да тај ударом урину остатак, живот и слободу српскога народа. Откинали често српских земља Босна и Херцеговине, Аустро-Угарска је угрозила остатак српском племену, ова му је забрала отаџбину и срце. Код живота без живота природна је мрска откинула целога српског племену болу на живот и смрт. За Српство постојао један само назив: *умрети... или победити!*... Боље је славно умрети, но без срца, као живи леш живота: Србији нема више живота, ако Европа, противно правди, моралу, противно принципима слободе и народности, као један народ отсиди на смрт, на потпуно затру до истраге, одукајућа му услове за живот и остатак: ако откинућу ирске Аустро-Угарске благослови и одобри, ако оно разбојничтво у XX веку својим јапанством и саучесничством допусте, ако препотошким припадштву и средњевековом чудовиштву у реду држава, Аустро-Угарској, томе конгломерату од држава и народности, над којима господари дванаест и грабљива нечакћа и маћарека мањина, отрадну један, двојна ненародна и несподна држава под јединим пладаром... ако тој Аустро-Угарској буде шила на руку, да потпуно газише једног међународног уговора, сама на своју руку, дрско и некажљиво оно заштити и овим злочином над српским племеном, у шне Европи и невољ лаконо надри-морала, надри-инвалидације и надри-духанизата! Европа ће се најзад чинити у овој грабљиви, узнемијеној и небратској плећкој једног наша неврјателског јер татарског, Славенства својаканог-бугарског племена, са оног пилатског политиком који је извршила доубу Савеза. Ово ће бити *доуба нове Јерике Пољске*, новог уда Савезства! Србија и Црна Гора, Босна и Херцеговина... *српско илеме*, череча се данас и ако му отагло Славенство не притече у понов, сада у дванаестом, у одседном часу, ако и оно као и Европа, буде врло руке над судбином нашом, ово ће помоћи решавњу на крет једног свог рођенога уда, оно ће створити од једног храброг и јуначког брата... себа побрати, оцајника и до два душе узрешнога неврјателца у будућности! Ово су за Српство и сувише озбиљни дани, ово су часове свакитог ронца, ово је доба невољног погата или слога — *невољног бита или не бита*... с тога се све и старо и младо и богато и сирото, оружју кадру и некадро, борити и изгинути мора... Јер само се тако борити мора, само се тако победити може!

Јер ипак се победити може, ако се сав српски народ као један човек дигне, са оцајничком мисли или да победи или да изгине! И ако је пред нама једна велика, једна велика држава — Аустро-Угарска, она се победити може, ако прегнемо као давленици, да побунимо противу ње и Бога и ладе, да побунимо народе, како она које је у ронство отела, тако и она које је омаљкала, те да себе *створити* може, те да она постоји на свету! Толико је она робита и трупа: Румунија од ње има да отама Брдељ и Буковину, Пољска — Галицију, Ческа — Ческу и Моравску,

Хрватска — Хрватску и Славонију, Италија — Истрију, а Србија и Црна Гора: Банат, Срем, Ваљку, Далмацију и Босну и Херцеговину. На Словени, Словаки, Крајци и Русији!

Народи поробљени и до голе душе ограбљени, Словени без слободе и на своје доубе без државе: једном се само гине, ко неће до време у отру и ронству да живи! За то сваки кога је српско, кога је словенско младо задољело: устај, сад је време, кад један тво народ, кад српски народ устаје пуни горчине и оцајана да мре и гине или с нама да победи и да откинућу и неморал казни! Черуцајте ту црну доглаву аустро-угарског орудину, што вам грабљивим капама угробо вади... на ње видити колико је још њеног рођеног перја остати и каква ће налага постанит!

Нека Европа идураје, нека европска дипломатија идураје, нека одукавају и разлавају два Страшних Суда једном неваљалошћу, једној неморалошћу политиком откиначе, плачте и даљавога народа гробом славо мањине нечакће-маћареке... а ми Срби, ми привредници, вршимо своју дужност кога грабљиви она земља и као послоди узвишение и велике привредне политиком! Србија је пољопривредна, производачка земља, највећи део народне снаге наше, то је пољопривредник, тешка, на њога ће пасти и највећи део терета и тежоба, највећи део дужности!

Пољопривредна српска будно свесни тога! Оно парти завлао Србине, наш је дом то и тековина наших отаца и дедова који су својим напорима, својим преганштвом, својим јуначком... ондашња *сиротина* раја, остављени сами себе, извојавали себи и нама слободу! Онда кад све душе и све голе силе, јасу имали ништа своје: ни државу, ни војску, ни рату, ни оружје, ни оружја, ни пребиле... И зар ми, њихови потоци, данас, кад свега тога у изобилу имамо, зар ми слободан, јуначан и окретан један добро наоружан народ, кад нам чувају срце из недела, кад Српству отимају Босну и Херцеговину а Србији а Црној Гори угрожавају остатак и живот, слободу и самоопредељете, зар ми да будемо пред предњима и славном прошлосту својом постанци, наодушним, зар ми, да изневеримо заветну мисао српских великана, давољ предака, мисао уједињена и ослобођења Српства, *данас*, кад нам неврјател прети отстанку и угрожава живот на добу, на откинућу нашем! Мајчино ба нас млако кавало, мајчина би нас храна проклетством рагубала!

Онадашња, узданица српска, српско женскиње — наше мајке, сестре и жене, позвала су нас и пре но што пушка плане, пре но што собила сене, да се дочепамо у коштак с думкањима српским, да их уздримо, не но образу кога нечају, не у груди које ће бити куршунска наша мета, већ у најосетљивију мислу њихову: *но кем!* Онадашња и женскиње српско позвали су нас, да *божовито* све што се назвало шпанско, све што нам долази и све што ван се доноси из Аустро-Угарске и из Немачке!

Српски пољопривредници не купујте ништа, што се шпански назвало, не узимајте и не употребајте робу ни из Аустро-Угарске, ни из Немачке. Не дајте ни једну шару нашу думкањима ниш, да је могу употребити противу нас и противу наше крви, против нашег рода, против српскога племена!

То нам је данас једна велика и света дужност! Не купујте шпанско робу, на ја ван је и српски трговци нудали и продавали!

У економској борби, у економској рату, од оно две-три године, што смо је с думкањем Аустро-Угарском војали, ми пропали нисмо, но смо се препрофудавали и ошевћавали

почeli. *Божок* је сада продужење те борбе, то је доказ наше свести, то је политика осећања нанесених нам уреда, то је израз наше жртве и нашег непоколебљивости... *Нико* ни не може бранити, ни заповедати код кога ћемо изазвати, и код кога ћемо да изазовемо!

Друга ми је дужност, да поиницијом и изведеном организацијом рада ни случај рата.

На првом месту, настанимо сви до једнога, да обезбедимо своју чвлад на дому и наше борбе на мегдану — од глади. *Прибирајмо храну у омигитиске ковчеге*: најживље, с највећим утехом и вољом, с највећим трудом и самопретором. Нека икако сачувају храну за своје које остављају на дому и за нас који идемо у борбу. То нека је прва дужност и своју власти и своју пријатеља народних, јер је бар кукуруз, гленив храна нашег народа, свуда добро родје, да се комени поунити могу... *Полопривредници*, сами себе нисте пријатељи, сваки сам је непријатељ и вама и чољди вашој, ко би нас протинило световно, ко нас не би гоино да општвинске ковчеге пуните... Без брине се у рат иде, кад се зна, на коме се и на чему се остављају своја.

На другом месту, *забрамо извоз хране из земље*. Нека држава за увећању војску своју прима од народа место порезе у новцу, порезу у натури — у храни за људство и за стоку. То се да приметно и врло лако извести, ако се буде мава бюрократски и комисијски, а ишце својки радљиво.

На трећем месту нека нико по познату војне власти не пољаци без довољне пробојке и без толике одеће и здраве обуће. Наше стари пољацили су у њој, у најбољем, у свечаном ружу своине, да не гину као муше, но као, јуначко господско колени... *Боме* остављаш, ако за себи не носесаш, што најбоље и што најпотлије ишаш? Код глава, биће и онако доста цустих кана!

На четвртном месту ваља поиницијати на праву организацију рада на случај рата. Остаје старци, жено и деца, да земљу ору, да усеве сеју, да жојда и да их збирају. Слаби, нејака, неукли.

Зар ми неважно довољно учитеља народних који ће помоћи који ће притећи и делом и саветом там засталани слаби, нејаки и неукли орчакли, сејачина и коначина? Зар некова довољно и државних и приватних школских занавих економија који ће, под строги војничким закон и контролом, савесно, наравно и усешно вршити улогу тих народних учитеља? Зар они не би били корисници на томе, на своине посли, но с пуштом у руди?

Зар не би могли све што има по државним заводима, и код појединца, савршенијих сарава и машина, поиницијати и ставити их на расположене овим народним учитељима — економија, да са њима сваки у свој крају распоред чине, да вања и поору и посеју, жито за све претребе, да кукурузе и винограде окопају, да пољакве очисте и отребе, једном речи, да све послове пољопривредном народу који је отишао на појску, уз припомоћ његове остарине и његове окладине, површи, убрава и изведе!

Ја држим да оно ишце само појести и нестварањив своине, већ стварна потреба... једна могућност за 50%, а и то је довољно, да ова зависеца на делу трода потпуних успехом, ладом богатим и обилатим, те да икалена Србија прегрчи оне и судине озбиљне и опасне дане, јер „весело срце куделу прече“!

¹ Мишо нам је што можемо јавити, да је у току састава овог чланка, с погледом на савремене прилике Ваљда издала наредбу за добродушно извоз: кукуруза, сличне хране и кова.

Државници српски проиницијате за времена о овоме, војници и пољопривредници српски, у анализе вам ово неколико некрених и срдачних наговештања...

Карађорђевић и Милошевић Србија, спас њен и слобода њена... још су у нашим рукама; груди наше најјачи су им грудобран!

ЖИЖАК У СОЧИВУ

Сочице се, с пуном правом, рачуна као најкренија храна коју од биља добијамо; зато биш, треба озбиљно да познано непријатеља, који нам ово корисно сочице кларе, на и упронашљавају, а од којих на прво место долази *домински* „сочицар“. Па да о ваку овим приликом нешто и кажемо.

Да узмогнемо неку невољу субити, треба понајпре да ју добро познајемо. Пољопривредник радо тражи постанак шкољавих животина и разних болести, које нам штету чине на нашем културном биљу. Па ту слава и жижак у сочицу, ту спадају разне гљиве, ту смет у шеницама, јечму, ову итд. Нека гљивце, ни буџице, која би сана од себе постала; гљивце постају из семена, а буџице из јаја.

А како долази жижак у сочицу?

У месцу мају — јуну, кад сочице цвета, опасније како овај жижак око цвество облеће. То је ситна буџица смеђе боје, са неколико белих тачкица на крилицама, а са жутом ногата. Оне буџице траже већ узеле цвество, у којима се зачеде мекунце и на вања синсу по једно јајце. Из ових јајаца излегу се, после 8 дана, ситни црвени, који се уврте у младу, мекану мекуну, и ту се завуку у зрно, где остају док се сасвим не развију. На како су они црвени врло ситни, то она, хранећи себе, не потроне вање од $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ зрна, а при то остале кљичца у зрну обично неповређене, те и онако нагрнано зрно, кад се посеје може да вање, да прокљети. На овога прва развије се до месеца септембра потпуна буџица — жижак, који у зрну остале до пролећа, па онда око Бурбедане из зрна излеги, да поново у време цвество у плодове јајца спесе и тако свој род, на нашу штету, распољва.

Овим сочица, налази се овај жижак и у гранку.

Питање је сад: што можемо чинити против овога жижка? Како га жожемо утаманити?

Кањили смо како се он размножава; па кад то знамо, онда треба да се постарамо, да му спречимо размножавање. Кад жижак већ око цвество облеће, онда му не можемо много нахулити. Хватају их у томе времену мрежана, као што оно деца хватају лутаре, а као што то неки препоруђују, не би отворено циду; мало би их похватали; слабо би се вајдали. Ми треба жижак да потражимо и утаманимо у самоме зрну. Да то учинимо, треба сочице да загрејемо до 60° Р., која ће топлата жижак укрнати, а кљичањство зрна неће нашкодити. То се може учинити у пећи, пошто се пећин хлеб из ње извади, само треба напати, да топлата не буде јава. Другога начина нема.

Неки су препоруђивали, да се сочице баца у воду, да нагрнано зрна на поврину воде испливају и на тај начин да се здрана зрна од нагрнених одвоје; али овај начин неваља, јер и нагрнано зрно ието тако потоне, као и не-нагрнано. Препоруђивало се сејање у разво доба, но и то није пожељно. Препоруђивало се и особито обрађивање и буџице с вештачким буџетом, па не пожење ни то.

Једини, дакле, лек против жижка, остаје оно загревање жижкавог зрна.

Истина је и то, да човек не може сигуран бити ни код овог семена, које за чисто и здраво кунџ, јер жижак може и долетети с друге стране, па би зато требали сви вољо-привредници једнога потеса, који сеју сочиво, исто овако да поштеје са семеном, као што је напред речено, и онда би га тек могли истребити; али, ако то и твој сусед не учини, бодава беш ти здраво семе посејати, жижак ће ти са сусе-доном, прелетети на твоје сочиво и онда ће сва твоја кука бити узалуда.

Исто се овако поштува и са гранком у који се је жижак улагао.

Само сложним радом можемо се овога штеточине опростати.

Др. Р-н

ВИНОГРАД ВАЉА ОГРТАТИ

Од неког времена чује се као неки подозрљив подмех, код неких виноградара, који мисле: да је огртање винограда с јесени лук и вода или пашња прерада, да би се огртањем винограда што више удобрала земља и уништио коров, а само мало или нимало, очувао чокот од мразева. То је погрешка кају виноградар мора платити врло скупо, у годишња одбављивања црвених; па или двогодишњим родом или делимично-веким чокотом.

Стога треба за времена сузбити овако погрешно нишњене, како се не би укорењило и код осталих виноградара, те изложимо људе својој штети.

Лоза, добро не огртнута чокота, која је промрзла, не може дати у вредној години рода, стога, што и остављени кондири за род на таквој лози, неврли су, као и оца на њима, а из којих би се добили родни ластари; тако исто у резерви — резерва — пропали су и не могу послужити за кондири у млађој години. Ластари који избију неосредно из главе, могу неки и довести рода (ваљана не доведи), само оно што они донесу, не може се родом назвати. Но ово су ипак мале штете према штети коју ираа проузрокује, када главу — крљу — чокота захвати. У овом случају, у току лета избију по неколико краљавих ластарића, док пра концу и две чокот не угине.

Цео чокот пропада са свим од јаких мразева нарочито у том случају, ако су мразиви две до три године унаоште били, а виноград или није огртан, или огртан, али недо-вољно, — заправено тек толико, да се може рећи „огртнута је“. Ово ће знати најбоље они виноградари, који су овако радили у годинама: 1905 и 1906., па ствари горка укуста.

У једном селу ерца јасеничког, округа крагујевачког, у години 1906. кад су били и сувине јаки мразиви, неколико виноградара схватајући погрешно потребу огртања винограда, исеу своје винограде огртати; не у млађој години, јако су се разочарали. Виноград који им је доносио просечно сваке године по 6, 7—8000 кгр. грожда, довео им је 1907. нај-више 3, 4—5000 кгр. По њиховом признању, напавила их је ранија година кад су виноград такође оставили преко зиме не огртнута, па ипак је довео добар род. Но она се ва-рају тиме, јер староно, крз им је напавио и у тој години, саме се није приметило, а кад је дошла још једна таква го-дина, онда су се јаче осетиле штете последне година.

У државном лозном расаднику у Јагодинам од године 1905. на два места у окладењеном винограду — ради опште, не огртну се по 20—30 чокота, већ се оставе да презиме неогртнута. После три године резултат је овај: на једном и

другом месту има по 4—5 чокота потпуно угинулих, 7—8 закривљених у порасту и без рода, остали су довели род, али и код њих је пораст приметно слабији од чокота редовно огртаних. У млађој години у виду је, да ће бити још не-колико угинулих чокота.

Прена сему, овде изложеном, и сувине је јасно, да се код нас у Србији морају огртати виноградари, ако се мисле, да им сигурно и сталног рода доведи, као и да свој век очувају.

Зато, огртано наше винограде и не заштитају се у проле, које нас кад-кад могу скупо штати, пошто су окладењени виноградари — капитал, са којима сваки виноградар рачуна и мора рачунати, јер ствају: и знања и труда и доста новца, а врло често му доведи у размену за своје фирми-воде и кукуруза, швинце и др. највеће потребе, што код њих (бар у садашњем добу), није увек случај.

Е. Ђ. Нодић

Списак досуђених награда на овогодишњим друштвеним изложбама

(ОГРЕТНАК)

Награде из печеларства:

Први премијум од 100 динара Радисава Мандића, пеле-сестара Кашинског Завода из Београда за предмете: под бр. 2421, 2430, 2464, 2469, 2504, 2508, 2529, 2554 и 2628;

Премиса и прибором за израду вештачке кошнице

Г. Милјадо Стојановић, учитељ из Брезана за предмете под бр.јем: 2435, 2436, 2451, 2517, 2527, 2593, 2674 и 2697;

Са 5 кошница награђен је:

Г. Милутин Марић, учитељ из Заграба.

Са 50 динара у ноту:

Г. Михаило Стојановић, учитељ из Београда за предмете: бр. 2420, 2553, 2627 и 2651.

Г. Светозар Гавриловић, својом из Београда за предмете: бр. 2422, 2453, 2454, 2456, 2459 и 2555.

Г. Милорад Грбић учитељ из Попучке, за предмете: бр. 2425, 2431, 2563, 2641 и 2658;

Са по 26 динара у сировинама:

- Бр. 2538 Миланас Богдановић из Петрова
- 2539 Миланас Стојановић теж. из Петрова
- 2558 Лука Стојановић земљ. из Јањина
- 2601 Јиван М. Јошовић земљ. из Милошевца
- 2642 Арса Панчић учитељ из Неготина
- 2592 Станоје Стојановић земљ. из Црнућа
- 2516 Нанта Бушвић из Остружнице
- 2457 Васа Јовановић учитељ из Вишњевца
- 2619 Цветко Николић печелар из Зајечара.

Са по 13 динара у сировинама:

- Бр. 2509 Јосиф Колвач из Београда
- 2545 Станоје Милошевић из Пеневца
- 2544 Василије Терзић учитељ из Крушевца
- 2561 Павле Сувић из Остружнице
- 2595 Ђорђе Цветковић, свешт. из Александровца
- 2587 Димитрије Станковић, учитељ из Меошине
- 2581 Мих. Т. Поповић, свешт. из Лесковца
- 2698 Г-ца Констанца Гавриловића из Београда
- 2702 • Христина Николића из Алексица
- 2701 Јордан Тошић из Широта
- 2584 Димитрије Тирпић из Шарота
- 2661 Ненад Марјановић из Пуња.

позбије обилато нове жлице. После друге три недеље, не може човек да позна пробитиу кишању жлицца, но ће имати пред собом читав сивет, густ буј буг као разгранатих жлица и жлицца. Да се један хектар може овако засадити житијом расадом, треба посејати 1 хектар и 25 арс е ражи. Апоном се на земљи жлицце по 10 до 15 бљаница, на се положе у густо једна поред друге као и други личуван расад у сивачуе чије је дно посуто е дубелим слојем Токаовог брашна (вештачко бубре). Жлица се водила у бразду од до 20 см. ширине, на се налажеично засаде расадом све у три врсте шира, треба и нета бразда, а друга, четврта и шеста не засиљују.

„Расад“ дође за 4-5 см. дубља у земљу, но што је пробитио стајао: на лакшим земљама мало дубље, на тежим мало плоче. Унеколико предавач признаје, да се у очекивану бољих жетавца мора и јаче и више ђубрати и за тај циљ препоручује нарочито јако суперфосфатно бубре. С друге стране он тврди, да су бујку жлица за црвенење хране сад притручичициу много дубља слојева земље но пређе, а да стога што се и само оживљање житијог ботора увећава и знатно више хране усев црвета може.

Али како је и у Русији изданица и скупоћа лудске снаге од утицаја на рад, то се за засађивања већих површина дитом место пресађивања, препоручује прамење и огртање. Усев треба мало размачкутје но при расађивању сејати, на растојању од 13 см. омет по три врете у правцу, на нотор оставити за 30 см. широко празно, понда омет у разлику од по 13 см. посејати по три врете итд. Но прамени размачкава имену тро врста, тера се ова који тегли околичину, а као и при пресађивању, на 3—3½, недеље по сетви, треба жато загурати: равнотерно и за 4—5 см. дубоко. Досада се оживљањем и заграњивањ жита постављале жетве од 5000 килограма по хектару. Шта више из једног арна трајало се ботор и од 84 млатова. Разуме се да претична сејалица за сејање у врете и да нарочита житна околичина за заграњање више тро-врста објектом, постоје за овај циљ и да се за овај рад употребљују.

Уколико се овакав поступак у нас применити може, или извесити мора, то треба пробе и некуства да покуша. Првио приликни ви ћемо приказати једну претичну житију околичину за живио врета, пошто су нам претичне сејалице већ познатије. А како је сад извешто саопштено е најновијом предавачу самог Дехичеког у Берлину, то ћемо назова ону ствар и ошириције приказати.

с. г.

Зашаљене вимена. — Од зашаљена вимена разболелају се све наше домаће животиње, најчешће пак ошце и краве. Код оваца појављује се зашаљене вимена каткад и у виду заразе. Краве добују зашаљене вимена обично одка но зоровају или по одбијању телад од оца. Али и у свако друго доба могу да се разболе од овог зашаљена.

Урока зашаљене вимена има рашних: повреде (убоји и ране), јако мучале вимена при оспаву, задржавање жлица у вивени при одбијању сивачима, насаби услед прицаје или левања на ладно, влакнје простирци и поглавнио инсекција микрорганзијама.

Зашаљене вимена или је само површно, спољашње, или је унутарно, паренхиматозно.

Површно зашаљене обухвата поглавнио кожу и подкожно ткиво и шири се обично преко целог вивена годе наједан пут отече. Често се омет пружа од вивена на чак на грбух. Оток је мек, тестаст, никад тврд као при паренхиматозном (унутарнем) напаљему. Ако се отечено виве притисне прстима, то се образују рупице, које не исекуву одмах. Виве је то-

пљиде и осетљивије. Млеко је нешто утањено, али никад није премењено. Животиње су неселе, једу и прикљиву као обично. Код површног зашаљена вивена није потребно какво нарочито лечење. Обично се даје стоји нешто више зелене паље, горке или гљуберове соли, да се лакшоточити. Више се налаже повлаив, часгом машу или жетвицу и пере се чешће ладном водом.

Унутарне или паренхиматозно зашаљене вимена већ је опасније. Оно има своје седитне у мучним жлездима и обично обухвата само једну четвртину или половину вивена, ретко кад већи део. Радје обал задњи део вивена, него предњи. Обололо виве тврдо је, врело и јако осетљиво, а кад се рљом притисне, осећају се у њему чворуге. Овај део вивена који је оболоо не даје млеко, већ обично једну жуту, лепљаву или беличасто-водену течност, која поставе е временом прикваста и најзад виве права, гвојј подобна. При површном зашаљему никад не налазимо ову течност, већ увек добро, чисто млеко. При јачем зашаљему наљаве се краве, односно виве или гобице у гринчавом стању, једу слабо, леже мнотго и показују болоне у кретињима. У ходу раскрпе задње ноге, да не би повредале виве.

Зашаљене или пробе или се лечиу образовати абсцеси (чиреви). У последње случају провади увек један део мучних жлезда. Чиреви проваде или сасуше што је нарочито случај код оних који дубоко леже, отирљив и на овај начин образују се чворуге у вивени. Ако се чир налази у мучном кивању, онда могу да се образују оштеће или калпа зарасте. Ређе дође до обамртости обололо дела вивена.

Што се тиче лечења унутарнем зашаљена вивена главно је ствар, да се обололо део сваког сата добо изкузе. Јер ова пољавна течност, ако се не изкузе, дражи виве и зашаљене се све више шира и погршана. Никад се ова течност не сме измучи на земљу, већ увек у какав суд, јер би се лако са просторком могла пренети на другу краву и код ње изазвати ипо зашаљене. Свег тога ваља се побринути да влеко што пре преузме. Да би се то постало треба киве хране давати крави, а чешће нешто горке соли. С почетка док је виве врело, т. ј. док је зашаљене јако, треба виве више пута дневно прати ладном водом или намазати пљовачком. Ну, пљовача користи само доде, док се не осуши. Зато се мора чешће мењати. И облоло од леда препоручује се, али се морају врло опрезно употребљавати. Где се и опи не могу применити, вива намаже пљовачком извршати, ту се ива обелело виве утрљати чистом, обичном машу, жетвицу или машу која се састоји из 1 дела борне киселине и 10 делова воде. Кад постоје велики болови услед јаке напетости вимена треба употребити топле облоге од ланевог семена или од малог олонје воде. Кад је виве постало више тврдо и кад су болови престали, онда ладна вода, лед и пљовача ису виве на негу. У томе случају препоручује се првине вивена млеком водом од куваног ланеног семена или јечма. Ну увек треба виве после првог обржати, осушити и намазати машу и омотати чистом прахом (павуком). Место овог права још је боље да се виве утрља итхтоном или салцицином машу, или машу која се направил од једног дела јода, једног дела калијора и 40 делова мекта. Ако се виве загноји, т. ј. ако се образују абсцеси, то их треба провалати, прогеће, да гвојј исури и затим испирати 2%, ратвором алкала.

Да се болест не би пренела на друга грма треба стајек патос десеконквати и побринути се за чисту протирку.

Р.

Г Л А С Н И К

Питање за забрану извоза. — У јавности се почело ово питање претресати са разних гледишта. Одмах после вести о присаједињенију Босне и Херцеговине Аустро-Угарској, појавили су се гласови о потреби забране извоза и дудеке хране, као што је извоз сточне хране већ раније забрањен, услед неке перодичности. Погањани разлог био је да се спречи култивација хране аргентина на Ново-Пазарског сандака који су били испоручио хране за аустро-угарску војску. Много је важили разлог за ову забрану, што треба попуњити резерву народне готовине, на случај преко потребе и неуредице — општинске кошевце, па да остане довољно зрнасте хране (жита) за исхрану људи и за исхрану стоке. Ма смо већ у две праксе претресали питање о домаћој потреби у житу (за потрошњу и за семе) и напаша смо да Србија треба *домашне* око 8,075,315 твара кукуруза, 2,181,792 твара пшенице и 2,092,393 твара осталог жита (ражи, јечма, овеа и т. д.) или на сваког становника: кукуруза 338-70, пшенице 94-22 и осталог жита 90-47 кгр. Ова година била је по родности кукуруза: прено средње добра, пшенице шпед средње, осталог жита испод средње. И доцна, пошто је до краја октобра најбоља квалитетна нова хране, ваља добро поразмислити, да не би било узнемо, с погледом и на *артикуларне и обелебене и узрете хране* (попуњавање општинске кошевце) и на *окулицу сточне и кабане хране*, а нарочито сена, забранити даљи извоз зрнасте хране (жита). За подмирење потребе понавне готовине, потребне за одлазак дрвога и за куповину робе за размену, дакле за трговински саобраћај с иностранством, остају Србији, *докле узмете протекле државне*: производни новарства и сточарства. Веће, а привремено пшеница, као најважнији новарски производ, особито је добро родила.

Стојарство због окупације у сточној храну и дудеке и ове године и ако се бројно укључује у сточну храну, мора се такође узети у обзир за подмирење разлике. Јер је боље стоку продавати, а не на зимовнику с њоме штељати. Једино, нарочито у земљарству, да по том и сиварству, ваља сву своју напашу обратити на то, да се о беснење за класе не продају и не извозе *боље златни зрна*, нарочито да се не ставиу *земља и мада запална зрна*, стаблa за будућу обилату сточну производњу, пошто је најчине ступице на јако потпомогнуто рејтинским парничким дубинама, при извозу у живом стању и у државне у које се изва стока извозити може. Нема државна превијача потпомогне запативке и одржавању њаког сточног стаблa за запал. За ове постоји мнџа ошност за извоз. За које жони и мања. Ма да с погледом на војно-одрабрене потребе, не би било рђаво забранити од све стоке једино извоз кова.

Помоћ рудничкој окружној подружници. — Бележимо с великим задовољством, да су успеси младе окружној рудничкој подружници, постигнути њеним обављањем и стварним радом на унапређењу њоме привреде овога округа, а нарочито приређивањем овогодинашње изложбе, побудили окулицу скупштину, под намет врлетног округа, да у свој буџет за 1909 год. унесе на име помоћи подружници 3000 динара. Ово је зело привлачно уследилаш из окупне подружнице, од народа рудничког округа и ни се надано, да ће они и у будуће с њоме њоме, мара и терца постићи и даљко веће успесе са појачаним средствима и да ће и државна са своје стране иљаче и обавиљати порадити на подизању нарочито сточарства у овој сточном округу, у коме је сточарство, сирам осталих округа, прилично заостава.

Живинарна изложба у Алексинцу. — Клауб живинара за парон Алексинца и окулицу приређује у Алексинцу у просторијама Англовог виларе 18, 19 и 20 октобра ове год.:

1. Обилату изложбу живине. Пшенице с:

1. Жива живине: кокошке домаће и стране расе и њихови мезелани; гуске и плавке домаће и стране расе и њихови мезелани; ћурке домаће и стране.

2. Производи живине: запална и гојена живина, јаја, перје и панерије и маст.

3. Живинарнице: прибор, сирање и моделн.

Награда биће у новцу и похвалницама. Господин министар народне привреде, дао је клубу помоћ на име награда 800 динара, а Српско Пољопривредно Друштво за припреме око изложбе 200 дин.

Наградаци се:

45 стабала кокошака у вредности 345 дин.;
18 стабала ћурки у вредности 150 дин.;
18 стабала гуски у вредности 150 дин.; 20 стабала плавих у вредности 135 дин.

Производи живине 6 награда у вредности 60 динара, Живинарски прибор, сирање и моделн 30 дин.

Алексинцај је са својом окулицом један од најважниј крајина наше отаџбине и погледом одајинава живине, Пошета ове изложбе олакшани је, јер је Министар грађевина одобрио свима постојинама подвој на савима железничким пругама у пола цене, а члановима пољопривредног Друштва у четвртину цене.

Спољашњи трговински промет Босне и Херцеговине. — По службеним подацима аустро-угарског заједничког министарства финансија спољашњи трговина Босне и Херцеговине у години 1907. била је пасивна, јер је прошле године више робе у то обе покрајине узнемо, него што је из њих изнемо на страну.

Тако се је вредност узнемо робе дигла са 109, 184. 522 на 114, 472. 192 к., дочим је извоз робе са 117, 614. 041 оша на 112, 190. 713 куруза.

И ако су се покрајине скоро искључиво пољопривредне, миња оне данас морају још да узнемо неке врсте хране а то се види и из ових података, што их је то недавно обнародовала Босанско-херцеговачка земљаска влада:

	Узнемо је:	Изнемо је:
	год. 1907.	год. 1907.
Пшенице	11,228	169,096 мд.
Зоби	29,551	163,703 "
Кукуруза	286,285	107,640 "
Нисолице	26,408	5,482 "
Варина	5,111	2,050 "
Малале (слада)	8,299	346 "
Пиринча	33,574	128 "
Брашна	489,433	16,533 "
Кромпира	13,716	6,821 "
Зела	28,971	6,139 "
Свожег воћа	18,007	89,768 "
Семеља	1,395	6,365 "
Сламе, сена	15,189	35,568 "
Шећера и рене	68,688	16,044 "

Доста је *изатом воог кукуруза*, а још више *брашна*, коју потребу подмирује Угарска.

Што се тиче спољашњег трговинског односа Угарске са тим двома Балканским покрајинама, вредност годишњег извоза на ње у Босну и Херцеговину чини отприлико 40 мд. к., што знајто заостаје на извоза друге пољовне новарије, Аустроје, коју чини годишње до 70 мд. к.

Велики збор угарских виноградара. — У кругу земљаског Удружења угарских виноградара живи се чине припреме за велики збор, што ће се одржати у Будим-Пешти на позваку месеца октобра, због укључива трговарине на вино. У том раду учествује око 3000 виноградара и трговца. Поменуто Удружење позвало је на збор посларства 1200 већих општина што се бине виноградарства и председности 500 економских и виноградарских удружења и једно и све друге који се за ту ствар интересују. Збор ће бити изванредно јако заслупан, јер је идеја, да се потрошариња на вино, по примеру других земаља, укљине и у Угарској, у свима слојевима њениа становништва захватила већ јако корена.

Преглед 42. броја „Тешана“: Члони: Кратак извод о резултатима оногодишњих друштвених изложба (настајине се). — И сунине обављањ данн. — Живка у созиу. — Виноград ваља огртати. — Досуђене награде на овогодинашњим друштвеним изложбама. — Бележике. — Гласник.

ИЗЛАЖ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЛЕЖАНИЈУТ

ПРЕДПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВОУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ
НА ОСНОВУ НАЈВИШЕГ РЕШЕЊА ОД АПРЕЛА
1880. ГОД. № 204 ПРИБЛИЖНО ДРУШТВИ
КОЈЕ ПОШТА ПЛАЋАТИО

Цена огласима изложена је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО ЧЛАСНИК
ПРЕДСЕДНИК Вучко С. Богдановић

БРОЈ 43.

НЕДЕЉА 26. ОКТОБРА 1908 ГОДИНЕ

Одговорни Уредник

ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

ГОДИНА XXXIX

НОВ НАЧИН ЗА ПОСТИГЊУЋЕ ВИШИЦЕ ЖЕТАВА

У прошлом броју лист је у краткој постанови што га предлаже Демички и његови огледаји по томе. Има неколико недеља како се одгајају семена и пољопривредници у Немачкој одражавају у ујединости откровенија руског дворског саветника Демичког који представља како оно у стању да знатно повећава принос својих жита, на основу једног прастарог, у Кини од најкада применљивог поступка који му је послужило за уздак при извођењу огледа. Оштуче љубошћивство које су изналазила ова излагања достигло је свој врхунац, кад се сам Демички 7 октобра ов. год. појавио у Берлину са својим предавањем у Пољопривредној Клубу. Велики број пољопривредника из свих крајева Немачке стекао се био, да непосредно из уста Демичкога сазна, да његова метода у истраји има значај повизавања жетави палих жита.

Предавач је знао при руци велики број примерата који су очигледно приказивали утицај нове методе гајења стрних усева, које је циљао сви тога служило и читав низ сликама. Демички који свој начин гајења означава као „обреду на слог“, нага се општом применом исте, да ће се постићи знатни успеси, јер се његовим начином може постићи, да се досадашње жетве удвоје, па и утроје. У Русији, где су с новим научном гајења жита прешао степене протрчавања и огледа, сад се гране живота житарица (пшеница) обрађују на тај начин, увелико.

Основна мисао Демичког поступка у томе је, да се свестки жита палимо се бокорених стрних усева тако унивожа, да жито буду у стању продирати у досада недостигнуту дубину и да тим начином добију веће количине влаге и хранлива. Да се то постигне велика влада житве биљке после 2—3 недеље од сетве у земљи толико дубље посадити или прекривити, да влазни зглоб буде премоштрени земљи за 4—5 см. дубље по што је била прекривена са семеном изнад билачица. Тиме се постиже да се сем првих жита које су се развили из клијалога семена, добију и друге жите из првога зглоба на владу. Повољни дубљим постављањем владова у растресну земљу, подстрекују се и први зглобови владова да нуште жале.

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДИНА, НА ПОДАК ГОДИНЕ 3 ДИНА,
ЧЛАСНИК РОМАНИ, ЧЛАСНИК СВИХ ДРУГИХ
КОРЈЕНА, ОСИ, ШКОЈЕ, МОЗНИКЕ СТЕЛА,
КАДРА, ВАДИ, ЖАК, СТИП, НЕБОГОДРОБИК,
ЗАДРТЕ И ЧИПЛОШЕ, ДУКЕ, ШКОЈА И
МАНАСТИР ДОДАЈАК ЛИСТ ЗА 6 ФАРАКА
ИЛИ 3 ФОР. АТОНЕ. ВРЕДН. КАД ВРЕДРЕ
КОЛОНЕ ВРЕДАЈАТ И КАД С ПРИБЛИЖНО
ГОД СМОГ ДУКЕМА ПРИБЛИЖНО КОЈА ТЕ ИМ
ОК ЛИСТ СЛАТН.

НАМ СРБИЈУ

НА ГОД. 5 ФАРАК, ИЛИ 4 ФОР. АТОНЕ, КР.—
НА ОШ. ПОМОТНИХ ГРУЖЕВА И ШКОЈИ
ЧЛАСНИК КАН И СРПСКИ НЕБОГОДРОБИК,
ЗАДРТЕ И ЧИПЛОШЕ, ДУКЕ, ШКОЈА И
МАНАСТИР ДОДАЈАК ЛИСТ ЗА 6 ФАРАКА
ИЛИ 3 ФОР. АТОНЕ. ВРЕДН. КАД ВРЕДРЕ
КОЛОНЕ ВРЕДАЈАТ И КАД С ПРИБЛИЖНО
ГОД СМОГ ДУКЕМА ПРИБЛИЖНО КОЈА ТЕ ИМ
ОК ЛИСТ СЛАТН.

За извођење овог начина гајења жита предлажу се три
пута: 1. пресађивање, 2. подубљивање и 3. огртање усева.

Пресађивање се врши на исти начин на који се пресађује и површе које се из расадника леја преноси и пресађује на пољу. По себи се разуме, да се на извршење тог начина гајења странца извезује много радне снаге, пошто он даје много посла и у Русији су се њиме почели служити ситнији пољопривредници који имају житарица за 2—3 хектара површине. Демички изражава пладу, да ће и у овом случају мањинској техници моћи за руково, да измисли справе и машине за тај посао које ће учинити могућим пресађивање усева у велико. Пресађивање се у знатној мери увеличава систем жила, као и број владова у бојору. Скупу приказани примерци усева то доказују очигледно. Ража са 64 и 104, овим са 40, омајма јеча са 164 влада и разуме се толико и класова нису никаква више ретког и могу се постићи без икаквих даљих средстава. Према томе се и приноси у зрну повећавају. Ови су утврђени проверени и под контролом извршени огледама просечно на 5000—6000 кг. по хектару и то често на таковој земљи, која се по законима не може баш похвалити својом добротом.

Други начин гајења, *подубљивањем*, постављањем поњилког усева дубље у земљу, врши се на истом месту где је усева и никло, но мора се ризик чулати на расадницима. Још при сетви мора се о томе водити рачуна, на посјасти семе тако, да свако поједино зрно обхвати лежи, што се најбоље постиже ситном из руке. За подубљивање, омет после 2—3 недеље по сетви, употребљава Демички два штапа, којима се, вели, на врло прост начин руже и кад се радник мало само измеша, у стању је много да уради. Један штап дугачак је 1 м. има горе попречке ризикату, доле узан гладен клин који се забавља у земљу и употребљава се да се биљка раздима и одбаде. Други штап дужи је за 10 см. завршује у мали амонић који на горњем делу носи узан, полугрубно неколико гвозде. С другим тим штапом прихвата се биљка, рупа дуби и биљка по тој на истом месту за 3—4 см. дубље усади и пратице. Успех подубљивања је сличан пресађивању. И овај начин гајења странца сад се у Русији на много места практикује, али и овај начин тежио да ће се још и велико одомаћити, јер и он извезује много радне снаге,

Пажљиво уписах наредбе за Демчкина да ће се поставити греџама лужних који се састоје у *аранењу* и *зартању* усева и који је могуће површити машинском снагом. И овде је први услов подешавање сетве, на иве саме мора бити посејано тако, да зрно за зрном у правој линији лежи посејано у земљи. То се најлакше може постићи обретањем претварања сејалницама старог система, кашкичарама; оне сејалнице система са потаксом постоје дугачицама са осовине мање су за тај циљ подесне.

Сејалицу нама тако уредити, да она засеба све по две три врсте у размаку од по 9 см. изведу само и раздалеко 26—36 см. од нове три врсте итд. По широком нерасејаном размаку шче направити заграђивачу. За тај циљ је врло подесан Планет бр. 12 али се могу употребити и бројеви 10 и 11 исте серије.

Заграђивач се први данута и то 2—3 недеље после сетве први пут, 2—3 недеље после првог огртања, други пут. При првом заграђивачу морају се добро они отворити, јер би се онда били могли и суваше земљи претрпати, да се загуше и утисну. Друго заграђиваче мање је оштре, јер је усеви овда одраслији. Заграђивач ваља вршити непрекиданим кретањем (сецањем) заграђиваче тако да се земља дробни и преко усева прска.

Овај начин гајења стрњина већ се у Русији у великој применије на већим површинама житарица и зато што је сразмерно лако изводити, пазила да ће наћи оштру примену.

У посебна гајења стрњина огртањем усева, могло се окупити дугачицама такође уводити приказаним усевам.

Демчкини је обећао да ће укорено подобије наложити своју методу гајења жита у систему који спрема под насловом: „Усевање и обезбеђење жетовних приноса“.

После предавања отворила се расправа која је дала прилику живом значају. Познати немачки одајачи семена, као Вирбан од Лохов, Бодештедт нису се могли непознато прегрзати о њему. Као услов овог начина гајења, нарочито методе заграђивача усева, као једино приповољане за веће гајење, расправа је ипотацала: добро припремана земља и буђење. На постављање му питања са свију страна Демчкини је давао неврне обавештаје. Из Аустрије приређувањем је предавању нико мањи не др. Фруаирт сада у Бечу који је и питања постављао. И нема сумње, да ће и у Немачкој и у Аустрији многи се одати огледама овога начина гајења жита. У земљи, да се и у нас нађе што већи број оних који ће овај начин гајења жита онедаћи и донесмо ове редове по: „Wiener landwirt. Zeitung“.

Када буде штампана књига Демчкинога, онда ћемо, ако Бог — да и оштрираће се вратити на ову значајну ствар.

НОВИ БРДСКИ ПЛУГ

У браском плугу или плугу обртачу имамо једно оруђе за обраду земље које је подесно како за орање у равнини положајима, тако и за орање по стрњинама и стрњенима брда и планина, за који је циљ он и створен. Досада су на ове разних начина изриђивали оне плугове који су по својој склопу изнад више или мање кнае: или су били врло сложене и стога за руковање неподесне, за оправке код обичних кољачи неподобни, или тенки, или са направља које су се лако и брзо квариле, а на последку, што је такође важно за већу примену и распрострањење једне серије, што су били сразмерно скупи. А најславије, што нарочито ако су били

за вучу тешки, нису били толико употребљиви за орање у равнини, као и на странама и стрњенима изискивала су врло јаку, двогубу запрегу. Напоследку, брадски плугови су грађени тако, да било због главничности, било због тешкине, нису применљиве големце као за обичне плугове, во коло, точак на гребењу, који је служио и у место пртала, на коме је подешавана и дубина орања. Отуда непогодан ход плуга у плужеву.

Обични равнички плугови, као што знамо, у стању су да прериђу браду узек с лева у десно, од првице вуче плуга, дакле при орању тако и ако, или узбрдо и шибрдо на стрмој положају, као и у равници на упртанима, морало се обилазити, замрежана стока повраћати и окретати, да и плуг изокретати, носити или судати, до новог разора: морале се у почетку плужеве, узек обрађивати плугом две браде једна амо, друга тамо, па тако и орати на две стране, па било да се орало на југу (на слого: почињају из средине и полажући браде тако да се на средњи преломе, било да се орало на разор — обрађивали на две стране, на соравамо са средина. Такав начин плужева одужио је много времена и стога је прелазени с разора на разор данубудла при повлачењу сваке браде плугом, а све тога на страни, усертан положајима, не само да је орање узбрдо тешко и махом и немогуће, већ и при орању које, попречке, по страни и левити брега, узорна брада ошла се и пада отек нитраг у разор.

Због тога су у типлу и употребу тако звани *данубудни обртаци* или *плугови обртаци* који су у стању да ору и десно и лево: кад наору прву браду десно и вих, као и стоку окрену напово у иста разор, па онда ору лево и па тај начин ору „на југу“, све две и две браде приклашу једну на другу, што чини, да разор остаје чист, стога се не напреже и не мори и орањем с тим плуговина штеди се на времену и на раду, да се постиже и равномерно, приравне орање и у равници, као и на стрњени и брду. Такав начин орања нах једино је и могућан на усертан, стрњеник положајима и да се он постигне у правцу стрњени и орањем с обичним плугом, то би се морало узек с брега орати низ брдо, уз брег враћати стока с правани плугом, на другу браду повлачати онет овог, па ниже итд. Но пошто се уопште стрњени ору попречке, а не у правцу брега, то би обрађивање било тешко, данубудно и приметно, а ниједна брада не би била чиста.

С тога у нас крајеве планински и данне још одају при орању првенство равници и не могу се лако припадати на кувовину плуга главцевака, а плугови обртаци који нису ништа друго по својој раду до савршенеје равнице, нису још довољно познати тим нашим крајевима, да би могли бити распрострањени у оноликој мери колико то они заслужују.

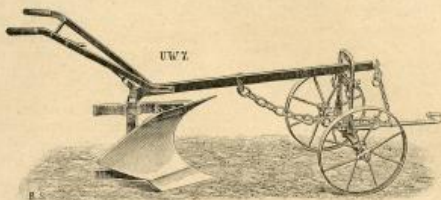
У „Тезаку“ у разним прилазима описано је више таквих плугова разог построја и израде. У прво време израђивали су ове плугове тако, што су им давали за главне делове плужеве: раонок и даншучу, облик који је био подесан и за прертање браде у десно и у лево. То су тако звани *амерички обртаци*, у какве спада и балкански обртач, што га Друштво забавља за оне наше крајеве (врањски и широтски округ), где се топра потискује равница и где се морају што јестивије справе издати (стаје 34 динара и где се морају што јевице с његове две даштице, али је узбуо нијево. Место две даштице задржати је једна, али се цео склоп (тело) плужив морао окретати око телова и даштице с раоноком окретати десно, па по тој лево. То је старији облик оних плугова. Њих су грађали на тај начин, што је раонок са-

стављен na два крила а даска извијена у таквом виду, да прихвати земљу и преврће је и над се плужни склоп (стан) и обрне.

Онда су дошли на мисао да начине два плужна тела потпуно једнака. Докле се с једним оре, оно друго стоји отворено горе. На крају бразде, обрне се плуг у гределу потпуно и онда горњим плугом се оре у лево, а доњи плуг за орање у десно, стоји горе. Истана мисао су се код ових плугова применити и кољечке, али они су имали две велике мане: тежки су за вучу, а и скупи су, готово као два плуга, што у ствари и јесу. Међутим раде изврсно, подесни су и за тежу земљу, што они старија облица никако нису и могу се подједнако добро употребљавати и по равници и по броду. Ово су плугови браздонци или браздонски, по пределу француском где су почили и јако у употребу.

Наје била далеко мисао из та два вида плугова обр-тача, склопити трећи вид — средину од оба претходна. Место два засобна плужна склопа, стана или тела, начинити један. То се постигло овим најновијим видом плуга обр-тача који нагледа као што слика 52 показује. Од првобитног облика задржата је, као што видимо, заједничка дашница, само нешто издужење, нестругаче (валкасте) дашнице, начињена је близу коритасти, од другог облика (браздонског) задржата су оба равника, један доле а други горе. Овај обр-тач има и кољечке. Кољечке су али као у обичном плугу равничком, да се плуг на јастуку удешава на дубље или навише орање, што на суваше успротно земљашту, за то што су оба точка

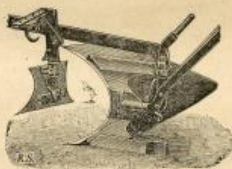
Sl. 52.

Кад овог облика плуга не окреће се прео плуг, но кољечке и гредељ с ручицама стоје стално, а обрће се плужни склоп или тело, око завршетка или савјатјела гределе, као што се види из слике 53 која представља ону страну плужнога тела која је с противне стране бразде, до лезине. На

истој слици види се, да веће марке овог плуга (7 и 9) могу бити и са пред-плужником за тежу и коровану земљу. Пред-плужник је такође удешен да се може обртати да оре десно и лево. На истој слици види се и полу-кица у виду штапањке, где као рукатка стрчи над гределом, помоћу које се плужно тело утврђује и отпушта, да се обртати може.

Слика 54 показује, да се на овим обр-тачима ноже применљивати и цртало које се такође помоћу оне полукице као релеска, може окретати око гределе, да се намести за бразду у лево.

Као што се из 52 слаке види гредељ ових плугова лежи високо, да се плужно тело може под или лако обртати а и да се плуг у раду не загуњује травом и коровом. Као год што се лако ругује полукицом — штапањком, да се плужни склоп обрће или да се обрнут учврсти, исто тако орч са свог места лако и брзо може обртити пред-плужник и цртало. И кад је плуг на простим кољечкама, онда при обртану плужног склопа да оре у лево, мора се гредељ на-јастуку из средњег уреза покласти у урез у које блага овом ивице удигнуту точку кољечки. Сиг тога за то што оба точка кољечки морају наимиче браздон ићи, они морају бити подједнако велики. Али кад се мора дубоко да оре, то кољечке с јед-

Sl. 53.

Sl. 54.

једнака, смета дубљем орању, јер основни по лезини узбро струже (као у слици 52). Или су кољечке удешене да се основни обртати може, према успрности положаја — што је много боље.

Овај обр-тач одликује се својим сталним холон, удобним руковањем и извршним дробљењем земља при превртану бразде, па и ико је сав од јаког градина, чолка и гвозђа, иже ни тако скуп. Греде га у четри класе UW, UW, UW, UW, за равника дубине од 4—23 см. и у тежини од 65 до 100 кг. Највећа је и најтежа марка UW, за орање у дубину од 8—23 см. а тежак је 98 кг. UW, за 6—20 см. тежак 86, UW, за 4—18 см. тежак 77 кг. и UW, за 4—16 см. тежак је 66 кг.

наких точковима и правом сталном основном стоје у криво накрнуте и бразди, што се постигнута ако се бразда страном обара на ниже. Гредељ мора увек да лежи одесно над тачком правца потеге (лашца или гушке) те да плуг правилно оре и зато се он мора врхом својим управљати у обратну страну, у урез изван средине на јастуку, ближе точку успртам.

На послетку потега за самоход плуга (лапац) с кољечки за гредељ састоји се из једностраног ланца који је за гредељ утврђен беоцртан да се може лако у припоју окретати.

При порубици мора се нарочно тражити, да се у обр-тачима намести плуг с црталом или с пред-плужником, што унеколико поскупљава вредност плуга, као и ако се место

обичних кољечкака жеље оне са основном окретањем, т.ј. прилагођеним за стрије.

Ове путове обрчате увек је Српско Полдопривредно Друштво, има их увек на стоваришту и за наше таласно, више бржељасто, по равни земљиште, она ће ускоро бити пловна будућности, и за орање у равнини и за орање у планини и у то име ја их савима, из свога искуства, најверније препоручујем.

C. G.

УСПЕШНО ГАЈЕЊЕ СВИЊА

Ни једној домаћој животињи није потребна тако брижљива нега као свињчету. Али она нега није тако тешка ствар, јер свињчету треба дати само оно, што му по природи припада. Живот наших свиња је обично врло непродан, зато често слабо успевају, радо се побољшавају и више их угне него ли свих других животиња. Болесне свиње тешко је са успехом лечити. Зато је најкључнија нага то, да се у опште не разболу, а то није тешко постићи при разумној нези.

Свињче је веома чиста животиња; воли чистоту, чист ваздух и светлост, и увекра само тако, где има услова за то. Свињчету је по природи потребно кретање по пољу и ријење у земљи. Разуман домаћин даје му лакше прилике да може задовољити овај свој природни нагон. Ако му је стаја чиста, ако има суво и чисто лежиште, то ће болети и мократи увек на месту, где обично не лежи. Ако се пак у свињској стаји задржава мокраћа и нема нигде сувог и чистог места, онда је свињче приморано хаљати се у нечистоту, због чега се онака и постане нечиста и подвргнута разним болестима.

Свињче врло нагло расте, али његов узраст не сме нас варати. Докле женка није стара бар 9 месеца, не сме да се пушта под пераста, јер сме да се опорас тек онда, кад заврши једну годину. Однише млада крмача опорас само мала прасад и то закрмљалах, а и њих не може исхранити, пошто се млади жељде не развију пре једне године. Према томе, крмачице, које постају однише рано супране, непају довољно млада.

Пареше дохвљих животиња у међусобном родству увек је шкољиво, и најшкољивије је свињака. Оно се брзо свети. Последње парења у родству јест: неразвијена, кршана и слабова прасад, прасад која се често бде длаке роде, болешљива прасад, енцидентична прасад, т. ј. прасад, која имају надувају болест, прасад којој услед обнарности отпадају репови ит.д.

Ако има у селу само један пераст, то је сав подмладах свиња у тои селу у родству; све крмачице и сви млади неравности полусестре су или подубраћа, и носе 9—12 месеца, кад се овај пород почне употребљавати за припад, врло ће се лако десити, да пераст оплоди своју сестру. Последње томе, као што смо видели, врло су рђаве и узрок су што прасад не успевају. Зато се ваља побринути, да је пераст увек потпуно туђе крви.

Младу прасад треба чувати од назеба; али је спак не ваља разнежавати. Нека особита топлата није потребна младим прасцима; шкољива ни је пак свака пројаја. Опасно је за прасад лежати до младог дувара. Стајека дуварни морају дакле на унутрашњој страни бити обложени даскама.

При повољном времену имају се млада прасад пуштати у поље, то да се могу по вољи претати. Побринути се ваља при томе за какво место, где могу да рају у земљи. И у стаји ваља да имају место. Посак им треба митнати у једно неско ограђено место у Бошку стајеком.

Млада прасад могу успевати само у сувој, чистој и видној стаји. У ивични, влажни и загушљиви стајама разболевају се пречи од разних болести. Ако прасад добију чађаву боју длаке, ако почну кршавити, ако су крастава и т.д., то је обично томе узрок рђаве стаје.

Младу прасад ваља навикнути на сирову храну. Леги нека им се даје зелена, а зими сува биља. Никад не ваља свинаха у опште, а нарочито прасцима, дати одвише много куване хране. Хранити свиње само куваној храном врло је шкољиво, јер слаби органе за варење. Свиње постају при таквој храни оствљивци и наклоне болестима.

Свињче је сведер, једн сваку храну, како биљу тако и животињску, а поред тога и земљу. Ако желимо да остане здраво и да добро напредује, треба да добије ове хране у потребној мери. Помие, које садрже остатке куваног меса, крвак и нешто животињске крви, а поменана су с таквом другом биљном храном, врло добро пријају свињама као промена у храну.

Свиње ваља пуштати и на пашу, на опранено поље, где налазе разне бубе и инсекте. Поред тога имају и кретања, те уживају у чистом ваздуху.

Леги треба дати свињама врланке да се купају у води. Свињче је животиња барутиња, и у толико више може уживати у врланкама које су за ње створене, у толико ће се и брже развијати и у толико ће напе бити подвргнута болестима, и ако се најзад и разболу, лакше ће преболети.

НОВА БОЛЕСТ КРОМПИРА

(BACTERIENRINOKRANKHEIT)

Пре неколико година појавила се у Немачкој опасна болест на кромпире. Из Немачке је пренета у Аустрију, а одатле код нас. Она је у нас први пут запазила ове године у другој половине месеца јуна, и у јулу се толико развила да је већим делом уништила кромпиришта око Београда и обљављих села. У то исто време, према извешју окр. пољопривредне станице у Крагујевцу, сушење кромпира у великој мери било је у бантованицима око Крагујевца, у већем делу срва кратјевачког и ленинчког. Болест је, судећи по високој нијачној деги кромпира и по његовој рђавој хаљвоћ, морала захватити и друге наше крајеве.

Кромпир је пре појаве болести лево напредовао: струкови се прилично развили, па су почели цветати, а на врелима се образовале кртоле. Кад се болест појавила, настало је сушење врло донег лимфа на појединим, али истоверено на свима струковима у окулу, што је завршено сушењем и полетанем стабљика. Истоверено почне да труле подземне делови стабљика заједно с врелима, због чега је лако било ишчупати их из земље. На врелима осушењих стабљика кртоле су остале већини ситне, а по спљашности им млади се не разликовали од здравих.

Честе кише у јулу ове године, прекидаше толики врелином, убрале су напредовање и шарене болести.

друга дакле са 12.000 динара, али, кад су узме у обзир, да су код друге зграде већи једногодишњи расходи на отплату, отплату и осигурање од пожара (јер се више плаћа, а зависе и од тога на шта служи), онда је потребно да се и та разлика, за колико су ти издаци већи, ина у виду. Тако на пример ако би једногодишњи издаци за прву зграду износили 280 динара а за другу 360 динара, разлика у 80 динара треба да је капитализована на обичног процента (нпр. 6%) т. ј. помножена са 100 и подељена са 6. Коначни у 1334 динара, који би се добио у овој случају, нала додати вредности друге зграде 12.000 + 1334 = 13.334. Тако би дакле вредност прве зграде била 13.334 динара. Остали једногодишњи издаци: отплата и премија (улата) за осигурање од пожара, узимали би се даље као и за зграду од бондрука.

Трећи случај: Ако би био други случај изменути претходног, да је зграда од тврдог материјала подигнута не само раскошно већ и тако, да се не може употребити док се не поправи. Да би се таква зграда могла оценити, нала наравно ићи у виду и ту прерачку. Узмемо да би прерачка извела 2.000 динара и да је једногодишњи расход за ту зграду 320 динара, онда би вредност такве зграде била 12.000 — 2.000 + $\left[(360 - 320) \times \frac{100}{6} \right] = 10.666$ динара.

Изведене мелiorације (одводњавање, наводњавање, подизање шуме заштитнице, враћање некултурних земљишта, бурење кречак и ламором и т. д.) и подигнути садови (виноград, воћњаци и хмељници) оцењују се на исти начин као и зграде, т. ј. са онолико, колико стварно удељују у производњи.

Оцењивање основног капитала који служи за шуме, врши се према доходу који се од њих има: доходак са капиталне се процентом који показује рента (код обичног газдовања) и капиталном вредношћу земље.

Нека шума доноси на пр. годишњи доходак у виду рента од земље и процента на капитал 3000 динара. Узмемо, да је у тим приликама рента код обичног начина газдовања 3%, заједно с вредношћу земље. И сад, кад 3% вреде 100 динара, онда 3000% колико ће вредити? Отуда би вредност шуме заједно са земљом износила 100.000 динара. Доходак шуме капиталне се процентом тога дохота као и рента од земље зато, што шумарство представља исте особине као и ратарство. Овде је реч о оцени оних шума које су правилно подигнуте и у току гајења, а о шумама чије је дрвеће прислоно са сечу, оцена се врши не по доходу већ по цени која ће се добити за посечено дрвеће. Стислао дрвеће за сечу не представља основни капитал, оно је готов производ као и храна која се чува у житницама. У шуми се такво дрвеће држи (као и храна у житницама) не зато да му се цена повећа, већ да му она вала.

По себи се разуме, да при оцени сваког основног капитала који се знаће треба ићи у виду и његову старост. Тако, ако су зграде већ одслужиле половину рока, онда и оцена треба да им је ушла мања.

БЕЛЕШКЕ

Храњење стокe олајним тропицима (олајним погачама). — У многим местима биће наступајуће зиме па до прелетне наше и нове свежје шуме сила оскудица у сточној

храни. Стока ће гладовати и липсавати од глади као што је гладовала и липсавала прошле зиме у срезу космачком, где је само једном и то врло нишном домаћину угинуло од глади до 30 грта говеди, већних телад, јунаци, јунади и кравца зато што су хранени искључиво само сламом и пшеном. И ове године пореме мнogi мелiorациони приједи храњењу стоке сламом, пшеном и лиснаком, дакле храни која нема у себи довољно хранљивих материја. Стока ће због тога јако окршавети и губити у својој вредности. Својне краве побољшавати, илада грта зостаће у ризину, закрљаће. Волости у органима за варење биће на дневном реду.

Да би се све те последње оскудице у сточној храни и ривог храњења набегао, нала се побринути да стока добије поред наше главне хране и такве, која садржи велику количину белачкиних материја и масти, дакле снажне, концентрисане хране. Таква храна су олајне тропице (олајне погаче), које се у свима европским земљама у велико треше за исхрану стокe и које би требало набављати и продавати нашим мелiorацијцама, Пољопривредно Друштво и његове подружнице као и Земљорадничко Задруге.

Олајне тропице или погаче најбоља су и најслабјија сточна храна, а сразмерно и јевтина пошто се само у малој количини придолају главној храни. Увек у храњењу стокe не занеси само од тога како је храна састављена. Већини недостате храни белачкине и масти, а у олајним тропицима (погачама) има ових материја много. Али олајних погача има више врста, које нећемо ићи све за наше прилике употребљиве. Добре олајне тропице или погаче јесту ланене и сезамове.

Ланене тропице или погаче одавна су познате као снажна, поема хранљива, укупна и здрава храна. Добре ланене погаче садрже у себи просечно 2 $\frac{1}{2}$ пута толико белачкине и масти колико оvas и кукуруз, 2 пута толико колико шпечнице жетаве и 3 пута толико колико добро сено. Цена им је у савременом стању одржлива 20 пара дни и кгд.

Телад се хране по одбијању од сисе често врло погрешно, зато их много угине, а много слабо расту услед недовољне хране и увек су иршава. Што се пак пролегује у ово доба, те се додице никад не може накнадити и поправити. Ту је најгоднија прилика да се ланене погаче корисно употребе. Оне се обично употребљавају на овај начин, да се најпре сечка оквас, затим да се поше сљењеним ланеним погачама и најзад да се све то помеша. У погледу на старост и одраслост телад даје се дневно одбијеном телету $\frac{1}{4}$ до $\frac{1}{2}$ килограма, једногодишн теладима $\frac{1}{4}$ до 2 килограма ланених тропица или погача. Особито добро дејство имају ланене погаче код кравца нузара, кад им се дају у најбој води 14 дана пре и 14 дана после телена. Ово врло укусно и лако сиварљиво пиће лако осплаи кравца. те се зато лако теле и не разбољевају се лако услед порођаја. И пића се ланене погаче добре за сву стоку, нарочито се препоручује давати их слабовалим и нинуреним грмама.

Сезамове тропице или погаче. Сезамове тропице (погаче) добијају се из сезамове биљке („sesamum indicum“ и „sesamum orientale“), кад се из ње исцеди зетјина (олај).

Сезамове тропице или погаче садрже у себи просечно 89% сувих материја и то: белачкине 37%, сиврове масти 11%, безазотнога екстракта 23%, сивровог ваљена 8-5%, и пшела 9-5%. У белим сезамовим погачама има обично 50% белачкине и масти. Оне су зато хранљивије и сиварљивије него ланене погаче, а немају никаквог неспријатног споредног дејства. Особито много садрже креча и фосфорне киселине,

због чега су изврсна храна за младу стоку. Одлични су сенаже тропице или погаче и за гојење говеда. Смешени дају се лако и коњима у место овса и радних воловаима. Коњима даје се дневно по 1 килограм у смеси са овсом или сечком. Један килограм овних погача важида $2\frac{1}{2}$ килограма овса. И воловаима се дају најбоље са сечком, а у производној количини. Одлична су храна сезамове погаче за краве мушаре. Даје их се по 1 килограм на грао у смеси са овсом, а у смеси са другом храном. Неповољних последица немају.

Дакле, беле сезамове тропице или погаче нема се препоручују за исхрану стоке, нарочито у годинама, где влада оскудица у сточној храни. Али могу ваљати на то, да су чисте, непокарене и да нису сувише скупе.

Одлична замена за мекше јесу сиве оне оне погаче или оне брашно. Шеничне мекше садрже $15\frac{1}{2}\%$ беланчевине и $3\frac{1}{2}\%$ влаге, сиве оне оне погаче пак $38\frac{1}{2}\%$ беланчевине и $10\frac{1}{4}\%$ влаге. Из овога се види, да имају оне тропице или погаче још једанпут телу храништу вредност као мекше. Свега тога дејствују врло поволно на арање, на развијање тела, на гојањост и на мнестост стоке.

P.

Треба ли крави при порођају (телењу) давати у вино наквашеног леба? — У многим местима постоји обичај, да се крави при телењу даје леба наквашен у вино, што је неутри сасвим непотребно, јер вина не користи, ако пак шкоди. Неки мисле, да ће крвава ојачати и да ће порођајне болове лакше издржати, ако добије у вино наквашен леба. Али то не бица. Вино толико, у томе случају, бити шта више шкодило, ако га крвава толико добије, да утине на нерве. У таквом случају порођајни болови можда и нест тако велики, али су зато и нивени слабији, због чега се порођај без потребе одуговлачи, што је пак без сумње шкодило. Али, ако је крвава по порођају на ма каквом узроку ослабела и изгубила много крви, онда јој у вино наквашен лебац добро врши, јер је ојача.

P.

Зашто даје крвава на једној сиси крв, докчим се из осталих сиса измузе млеко. — Ако се из једне сисе измузе крв, онда је то знак, да је дотични део млечне жлезде у вину болестан. По свој прилици је млечна жлезда у стању запаљења. Такву сису треба чећи на дан измустити, и ако мужење причиница крвава болове, ваља употребити млечну цев. Свега тога, такву краву треба слабије хранити, да би прилици крви у вине био слабија. Добро је, да јој се да и каква лек за чишћење на пр. глауберово со. На оболела део венаца ваља иетнути ладе облоге, и када болови поусте, ваља употребити камфорну маст. Свакако пак треба позвати мајровог лекара.

P.

Г Л А С Н И К

Ратарска школа у Дјевњу. — Уза пољопривредне станице у Босни и Херцеговини постоје и неке пољопривредне школе — ратарнице, ради образовања пољопривредних аседе у теорији и практици рационалног обрађивања земље, одгаивања стоке, као и свега онога што је данас потребно једном разумном пољопривреднику да зна, како би и угодном предањем својој околини. Таква школа постоји за пољопривредну станицу у Дјевњу, ву постоје 28 ученика, већином из котара дјевњанског, а има их и из других котара. За ту школу примљу се ученици који су завршили основну школу, а имају 15 година.

Школска година почиње 1. јануара по нов кал. Школовање траје 1 до 3 године. Ученици добијају стаи, адео и храну, а сем тога и по 12 круна месечно у новцу, као мамц, по обичају на француске основне пољопривредне школе. Да се родитељи придобују да своју децу у школе дају, јер штедљиви младци за време школовања могу приштедиети и прилично се потпомаћи при аспирацији својих или родитељских економија.

До подне сваког дана деца се у учишница по распореду предавања из природних и вољених, као и пољопривредних предмета, а после подне практицира и рад. Све што се учи и што се практицира показује, ради се тако, да се знаво с којим су од куде дошла, доути и уасирати новон теоријским и практичним обзак, у сасвим схватљивој облици, да га могу потпуно разумети, ушати и усвојити. Ученици морају проступовати свима практичним пословима, на их и радити, за које су и уколико су они дорасли по својој енцици саизи. У Дјевњу на станицу они имају прилици да се посебно потпуно знавобају и уште у воћарству, градинарству и свираству.

Одлични усеници по ширинству школовања добијају награде у шатној стоци, живу са семе, вољених предсима, травама и т. д.

Извост од 1. јануара до краја августа 1908. године. — Претходни резултати:

	Волчеви	Дивара
Цереалие (стрна жита)	109.287.509 кгр.	17.961.838 дин.
Свеке воће	4.154.124	494.887 "
Суве шљиве	1.941.772	745.121 "
Пекме	912.653	277.008 "
Месо свиње и прерађено	2.386.750	2.398.083 "
Салмина	423.125	5.99.650 "
Јаја	1.056.324	724.361 "
Маст свињска	496.507	471.639 "
Ковани (чауре свињ. буба)	86.640	616.304 "
Боње	618.820	2.101.532 "
Брашно	2.184.675	544.266 "
Мекше	3.122.489	318.255 "
Сир	87.585	103.8 "
Масло	113.062	152.700 "
Руде	29.829.760	547.834 "
Угљь и брнет	17.516.973	275.036 "
Кудеља	672.396	537.111 "
Укарари	599.781	392.177 "
Вакар	1.260.996	2.065.098 "
Волови и биволи	8.038 кон.	1.373.120 "
Свиње	5.307	582.485 "
Остала стока и живина	75.430	2.293.989 "
Дрво за гориво и граду	—	1.686.149 "
Остало	—	— "

Свега . . . . . 36.964.595 дин.

Од 1. јануара до краја августа 1907. г. . . . . 35.254.464 "

Више у 1908. год. . . . . 1.710.131 дин.

Угледна државна имања на приватној сопствености у Мађарској. — У Мађарској пољопривредно Министарство на врло великим усрђен и знатним средствима рада на унапређењу свију грана пољске приредне тако, да је и напредне државе узимају за образак и слаже се велики изустром. Тако је у те недаво белгизки министар пољопривреде при објашњавању бупета за своје министарство, изјавио, како је с погледом на резултате које је Мађарска за кратко време постигла у пољарству, изгледо се на ту и у посебно оделене издобио све што се односи на пољарство и на трговину с пољем.

Знатне успехе постигла је мађарско министарство пољопривреде и оснивањем угледних државних имања на све стране на и на приватном земљишту, где неке поднего на државног, ин окружног или општинског имања, а којима је задатак да поустује у земља као практична школа за околину. Охрабрено таким усрђима, а и позитивном доњацима за то средствима, мађарски министар пољопривреде, узимаока да године у години та имања и сад је решио да у Сарају и у Касовици на малим приватним имањима подигне угледна добра која ће пошто се потпуно уреде и свима потребна смеду, служити за државне предавања по свима пољопривредним питањима и осадима.

Успех Маџарске на вољарству. — Последњих година вољарство у Маџарској узело је велики полет. Само на државних расадницима продато је ове године $1\frac{1}{2}$ мил. калемљених садница, а то је толико калема се не произведе и не рада укупно из свију европских уртовачких вољних растања, на никак није подириена ова потреба ни издовољена све мање. „Може се рећи — вели „Циња“ — да од жељеничког естразара, на до великог поседника свако настоји, да према свом посеуду и снази сади воће и подигае пољњак*.

Тузанае воћа у формалдеиду. — Огледи изведени у Jodrell-лабораторији ушли су врло добро. Воће Држано 10 сати у ладној води којој је додато 3% раствора од формола (4% формалдеида), одржало се дана:

Крушке	10 дана,
Трењње	7 „
Јагоде	7 „
Проље	4 „

Дошло је то исто воће не потпуно у раствор иструпило за то време.

Похвални пример. — И ове као и даљње године највериднији повереник и скупаљч прелатна на „Тешка“, то је државни своном среза мањског и редовни члан друштвени г. Сава Ратковић из Петровца. Ово дана он је послао 261 динар прелатна и то годишњу прелатну за свих 35 општина у својој срези и за 10 приватних прелатника, за чему му Уредништво изјављује своју толику захвалност и истиче овој похвални пример, достојан угледања.

КЊИЖЕВНОСТ

Нове књиге:

Ишамо је из штампане:

Пољопривредни календар за просту 1909. год. Издање Српског Пољопривредног Друштва (са сликама) уредник Александар Мијоновић. Година XXVII, са овом садржином:
Календарски део с месечним радницама.

Поучни део: Угарност виње — Орање — Дрљача и дрљаче — Вејалица — Припремање семева за сетву — О чишћењу виња после жетве, као средству за утамаљивање штеточина — О дуња — Зашто воће бивају негодне? — О избору калем-гранчице при калемљењу лозе — О чишћењу и неговану кана — Симентаљско говече — Подизање стаја за стоку — Вилнина косица, самовила (*Cuscuta trifolii* Bab.) на де-

телини и лудери — Потреба ограничавања шума — Дете бодило од губобоље носите одмах лекару — Благогоруљање и нега вешко-стабланих ртжа.

Бележбе. — Пољопривредне установе и удружења — Очекај за напредне начине рада — Железница, пароброд, поште, телеграф и телефон — Списак пољопривредних књига и ценовник. *Оглаше.*

Позивају се повереници да се обрете „Српском Пољопривредном Друштву“ — Београд* за потробила на број ових европских књига за народ. Препорукашима утврђени рабаг.

Годишњи извештај за годину 1907/8. Срп Краљ. Школа за виноделу и вољарство; приредио Н. Т. Тодоровић, управитељ — Службено издање Београд 1908. год. 8^о страна 58.

Jahrbuch für wissenschaftliche und praktische Tierzucht, einschliesslich der Züchtungsbiologie, unter Mitarbeit und Beirbeitung von mehreren Fachleuten, herausgegeben von Dr. Robert Müller, Dritter Jahrgang. Hannover 1908. Verlagsbuchhandlung von M. H. Schaper 8^о CIV u. 227 St.

ОГЛАСИ

ПРИВАТНИ ЛОЗНИ РАСАДНИК Мнодрга Обреновића Неготија, има на продају до 60.000 калемова 1-ве класе најбољих вињских и асталских сорта, на најодабранијим подлогама, за земљита са разним процентом креча.

Анализе земље врши бесплатно.

РАСАДНИК СРЕЗА ЛЕНЕНИЧКОГ У РАЧИ ИМА НА продају 15—20.000 ком. зрелих калемова вињских сорта као: Рајњског ризлинга, Прокупац и Зачинак на подлогама: Ринарја, Португалу и Рувестрије Ди-лоту.

Цена је 60 динара 1000 комада. Шаље се и на доплату. Наконшае и експедиција по стварном коштању.

Иа канцеларије упуно расадника среза лениничког 1 октобра 1908 год. ЕБр. 431.

1—6

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит врте једног ступца по 10 пара динар.; од осталих крупних писмена по 15 пара од врте и од ступца. Једна страна подељена је на четири ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 30 динара (30 круна аустријске вредности), *пола стране* 16 динара (16 круна аустријске вредности), *четврт стране* 8 динара (8 круна).

За оглашавае виње пута, 10 од ето јевтиније.

Преглед 48. броја „Тешка“: *Чланци:* Нов начин за постигнуће повишице жетова. — Нов брдски плуг. — Успешно гајење свиња. — Нова област крошњара. — Основни капитал у пољској привреди и како се онежује. — *Бележбе.* — *Гласник.* — *Књижевност.* — *Оглаше.* — *Цена огласима.*

ПРЕДЛАГА И РУКОПИСИ
УПУТКУ СЕ
СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА
У БЕОГРАДУ

ПРЕДЛАГА ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВ ПОВЕЉИЈЕ РЕГИОНА ОД АПРИЛА
1869. ГОД. Б 204 ТРЕКЛАСИ ДРУШТВЕНИ
ПОСЛ ВОЈНА ВЕСТИЛОН

Цена огласила изложена је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЈЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВИ 1869 ГОДИНЕ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДИНА, НА ВОЈА ГОДИНЕ 3 ДИНА,
ЧЛАНОВИ ПОСЛАТЦИ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА,
ВЕШТАЦИ, ПОСЛ. ИЗВЕШТАЈИ И ИЗВЕШТАЈИ
ЧЛАНОВИ КАО И ЧЛАНОВИ НЕПОСРЕДНИЦИ
СЛУЖБИ И ЧЛАНОВИМА, ДРЕЖИ, ШКОЛА И
МАЈСТОРИ ДОСТАЈАЈ ЛИСТ ЗА 6 БРАНАРА
КАД 5 КОП. АУСТРИЈ. БРАНА. КАД ГРАЂЕВИ
КАЛОРЕ ВЕШТАЦИ И КАД СЕ ПУТОВАЊИ
КОД СВОГ УДРУЖЕЊА ПУРМО КОЈА ЧЕ ИЛИ
С ЛИСТ СЛАТН.

ДВА СРБИЈИЈЕ

НА ТИ. 6 ФРАК. КАД 4 КОП. АУСТРИЈ. ПР.
ПО СРБ. ДОБРОСЛАВ. ЗАВЕШТАЈИ И ИЗВЕШТАЈИ
ЧЛАНОВИ КАО И ЧЛАНОВИ НЕПОСРЕДНИЦИ
СЛУЖБИ И ЧЛАНОВИМА, ДРЕЖИ, ШКОЛА И
МАЈСТОРИ ДОСТАЈАЈ ЛИСТ ЗА 6 БРАНАРА
КАД 5 КОП. АУСТРИЈ. БРАНА. КАД ГРАЂЕВИ
КАЛОРЕ ВЕШТАЦИ И КАД СЕ ПУТОВАЊИ
КОД СВОГ УДРУЖЕЊА ПУРМО КОЈА ЧЕ ИЛИ
С ЛИСТ СЛАТН.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ОД СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА НАКРЕМ
ПРЕДСЕДНИК ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 44.

НЕДЕЉА 2. НОВОМБРА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

ДА ЛИ ЈЕ ПРОБИТАЧНО ДА СЕ ВИНО ЗАКЉУЈЕ — СУМПОРИШЕ?

„Weinlaube“, признат стручан лист, више о томе оно:
Знамо, знамо из искуства, да многи своја вина сумпо-
ришу само зато, што су чули или видели да то друга чине,
а неку у стању да тај њихов поступак ни у колико образ-
ложе. То нам даје повода да овде објаснимо, на чему се
управо оснива оно сумпорисање.

Кад би отпочели да набрајамо ствари, кад човек у
разним приликама и на разне циљеве на овај или онај начин
употребљава, доћемо и на сумпор. Он се познатише упо-
требљава у разним лековима, који човеку одржавају и чувају
здравље, или му помажу, да изгубљено здравље поврати.

Сумпор не служи само човеку и докатој стоци као лек,
него се ивице лече и болести на биљу. Хемалдана хемограма
сумпора потроши се годишње у виноградарским крајевима као
лек противу ошке болести на виновој лози. Златобина плесни
Oidium Tuckeri отуђенила је већ силне винограде, а уни-
штила би их још и више, да јој није намами лека у сум-
пору. И ову штетну плесан, која се највише на хромшару,
почиње с упишом еубјабити сумпором.

Болест винове лозе и хромшара, као и ивице другог
намет културног биља, развија се познатише услед животињ-
ских и биљних паразита (наметница), који се дохвате биља,
та е га нишу и треше хранеће сокове, и онда дођича биљка,
услед недонозне хране, хора да болује, па напоследку и да
угине. Ако, дакле, хоћемо да избавимо дођичу биљку од
прошати, морано ју од тих наметница чувати, а сумпор
је, бар до данас, био за тај циљ, најбољи лек.

И код вина је сумпор врло важна ствар. Да се бурд
уваљеним сумпором закладе пре, на што се вином науце, то
је сваком вишару и винодошцу познато, само што оно, не
познатију користити од сумпорисања, већнико не одобравају
то сумпорисање вина, наводећи, да од сумпорисањег вина
боле глава. Ми ћемо у току ове расправе казати: кад, и
зашто од сумпорисањег вина боле глава. На и кад не би
могли да наведемо разлоге: зашто је корисно, а у многи
случајеви и сваки потребно, да се вино сумпорише, морали
би признати, да у сумпору мора бити неке користе за вино,
пошто су га на исте циљеве још и у стародавну доба упо-

требљавали. Како су стари Римљани употребљавали сумпор
за исправку вина, није нам тачно баш познато, али нам
је ипак познато, да још Плиније (1800 година пре нас)
наводише, како је Кото своје вино сумпором исправљао и
дотеривао.

Није потребно да сумпор откупејемо. Сваки од нас по-
знаје оно жуто, крво тело, које на ваздуху подриказати пла-
меним сагорева. Чист сумпор нема хемијске валиности као лек,
али кад се с другим тварима хемијски уједиња, онда тек
постaje прави лек.

Кад се једна киселина твар (елементу) с другом хемијски
споји, онда од онога двога настале једна нова твар, једно до-
вијско једињење, сасвим различито од оних твари, од којих је
постало. У овом нашем послу најважнија су она једињења, у
којима се једина — своја једна део сумпора, са два или
три дела киселинака.

Кад запланемо на ваздуху жито сумпора, гореће, као што
напред поменуше, подриказати пламеним, а у поје ће нам
ударити неки дуг задах. Онај дуг задах долази од сумпо-
расте киселине (SO₂), у којој се је један део сумпора, са два
дела киселинака уједињено.

Кад се један део сумпора уједиња са три дела кисе-
лика, онда добијемо једну од најважнијих киселинака: сумпору
киселину (SO₃), коју, с водом повезивају, у неким случај-
нима употребљавало под именом „аустријала“.

Ова два сумпора једињења: сумпоришта киселина, која
се од сумпора свуда ствара, где год има влаге и ваздуха,
и сумпоришта киселина, најважнија су у вину, на њено с тога
о њима овде и расправљати.

Кад једна кап сумпориште киселине падне на неки рупен
цвет, одмах у боја потанни, што је очигледан знак, да ова
киселина органске биљне чештице раставља, уништава. На
томе се тачкоер оснивају и оне ивице пројекте, које се од
сумпора у вину пошављују.

Онија лудима, који се баве вишарством, оне су појаве
познате, т. ј. да се сумпориштем киселином може предугурдити
превираше шире, дикле да ова остале вино слатка, ако јој
се нарочито дода много сумпориште киселине: а део се шире
мало ове киселине да, онда ће се превирати само одуго-
валачити.

Сумпорасту киселину пак, можемо додати шпир и на врло прстачи. У трговани, нашо, или платених, сумпором обилних крпа, које су — према потреби — на веће и на мање комадиће поделене. Кад оваку сумпорну крпу на гвоздену жичу уградимо, запалимо, кроз врх у буре сустигно и онда буре врвем добро затворимо, изгореће та сумпорна крпа, па ће се сумпор у буреу ујединити са киселином и ту ће се сад у буреу створити сумпораста киселина. Ако сад одмах изајдемо буре шпиром, помешаће се ова разредена сумпораста киселина са шпиром, или другим течина, упиће шпир у киселину.

Према томе, дакле, како се у буреу створи више или мање сумпорасте киселине, пресећи ће се врење или за увек, или онд се само на извесно време угушати, па ће касније омет врћи. На овај први начин, кад се мање више сумпорасте киселине у буреу развије, па се онда у нека мање шпир, прави се „слатко“ вино; а у другом случају, кад у буреу иза мање киселине, обара се у шпир белачевина (слау) на два бурега. Ово изајмање белачевине сумпорастом киселином, у ином је случају код шпире зовица вахца ствар, јер она више врети грожда, које имају толико белачевине, да се вино врло тешко може да очисти, па је увек више мање мутно. Извесне врете нашта грожда дају извесно вино, али у њему има много белачевине, и онда с тем вином треба много опрезице поступити него с оним, које има мање белачевине. Али и оно грожда, које нема много белачевине, имаће је више, кад се виноград засади, несагорелим ђубретом ђубри.

Вино томе како му сад драго: али код оне шпире, у којој има много белачевине, треба настојати, да се та белачевина још на саме шпире у буреу изајви и да на два падаје, и то пре, но што шпире оточице да преври. Истела је, да се у шпире, пошто преври, и белачевина с осталом нечистоћом на два слагне и нестане „талог“; али, ако има одвише белачевине, остаће је у вино још увек толико, да врење криво подстакне и на тај начин вино замути.

Кад вино кроз неку крпу промајмо, остаће на крпа, па цедају, много белачевине; али се ипак сумпором више стаља.

Али, кад буре најпре „закадино“ — засумпорашемо, па онда на изајдемо шпиром, од скоро измаданог грожда и оставио тако да 24 часова престoji, стаљкиће се велики део белачевине; а кад ту шпире после 24 часова оточио у друго буре, онда ће та шпире оточице правилно да преври, па пошто преври, стаљкиће се белачевина са осталом нечистоћом и онда вино неће више сметати.

Многи винари хоће да добију слаткоше вино, те му зато не дају да засади преври и за то се слаже сумпором. Вино или право река шпире, пошто се у сумпором закадино буре сасије, веће сасије преврпата и с тога ће остати више или мање слатко, према томе, како је и у којој мери сумпором закадино.

Овако закадино вино више неће преврпата. Јер, као што је познато, врење у свакој слаткој течности остварују неке извесне гљивце, које из ваздуха у допуну течност дођу, ако у тој течности имају довољно хране за своје развиће. Храна је овим гљивцима белачевина, која се у шпире налази. Но како се сумпорастом киселином не само добар део белачевине на два стаљки, те се и оне гљивце лише потребне им хране, а и сва је прилика, да се сумпорастом киселином и многе гљивце поштине, као што се поштине и плесан на виновој лози и крочицу; с тога ће само оне гљивце изапати и довршити врење, које не буду поштине сумпором кадох. Овако врење није дакле никада

тако потпуно, као онде, где шпире није сумпораста, где буре није „закадино“.

За винаре је још важније сумпорене већ зрелог вина, него да сумпорене шпире. Ми можемо слободно рећи, да је готово немогуће сачувати вино дуже врење у буралма стално и здравом — без сумпора.

Један чвек и признат француски научак доказао је, и сад је то већ сваком познато ко се вино пије, да смо бољети вино долазе од толико пута већ напоменутих сићушних гљивца, од којих несе (споре) из ваздуха у вино долази. Претив ових гљивца треба се најпре за то настојати, да спречимо, да оно секе не дође до вина, а ако би ипак дошло, онда морамо радити на томе, да се томе семени одузме храна у вино и на тај начин спречи његово развиће.

Већ и код саме шпире треба настојати, да с ваздухом не дођу до вина оне споре. Но, бајана је и труда око шпире, ако се не настојати, да и вино сачувано од шпире, које му прозракљују бојест.

Ако смо шпире добро справили, па се доцније већ преврпало, готово вино ипак узврати, онда ће томе, по самој прилици, бити узрок буре, у које је вино приточено. Колико год пута младо вино претачемо, толико га пута поправљано, али са снажк шут у добро припрешено посуђе преточио. А кад та преточио у нечишто посуђе, претачемо му уједно и бојест.

Кад говоримо о чистом посуђу, онда није довољан ни сигурно судјај само око; јер, колико се је пута дешавало, да смо око провањали да је буре често, а кад смо га затим увеличавајући стаљком поштрпали, нађосмо у њему не само сјајест оних шпире, него и развијених нег гљивца — плесни.

Пре свега треба буре најпре добро састругати, кључалом водом испрати, и, пошто га оцедило, треба узети крпу сумпором и оку засумпорисати и онда добро заврпатаи, зачекати. Оваких крпа — као што је већ познато — има у тргованина према потреби. Не треба се нашта, да крпе буре одише „прекадино“; јер, и ако већу крпу сумпора запалимо, по што би, рећемо, требало, и зналајемо у буре сустигно и добро буре зачекано, изгореће од тога сумпора у буреу само онолико, колико у буреу буде ваздушног киселина; кад се овај потрши, угадиће се сумпор сам од себе, а у буреу ће се развити сумпораста киселина, која ће сваку већ развијену гљивцу и шпире јој у буреу прошаћи и уштити.

Овако закадино, засумпорисану бурду треба добро зачекати и на две врење оставити на крпу; оставити докле, док га не усхтедице нацунити вином. Али га ипак треба пре, но што га хоћемо вином да пузио, чистом водом мало пенлакути.

При закадињању бурдал сумпором, треба на то налити, да изгоре, оточице сумпор не пада на два бурега, или да у буреу не остане других ствари, платених или папирних крпа, које су са сумпором сажемене, или пак гљивце, па које је сумпор прикљан био и горе, јер би од тих сагореших ствари могло ићи пуног испарјатаи запад. О тога је најбоље, да се на ишту жичу зачани од крпе плетена мала чинцијна (корцица), па у њу да се стави сумпор и запали, али чим сумпор изгоре, одмах да се жича са чинцијном извади и буреу добро заврпатаи. Јер, кад би се она гвоздена жича и чинцијна и после, пошто је сумпор изгорео, у буреу оставила, дохватила би се сумпораста киселина онга гљивца, жиче, од чега би постало сумпором-кисело гвожде, у коме би случајно сумпорасте киселине нестало а онда би се ипак сумпориста промашила.

НОВА СТОЧНА ХРАНА ЗА СРБИЈУ¹

(ОГЛЕДИ ХРАЊЕВНА СТОКЕ МЕЛАСОМ)

(Слика)

Кад се онај посао тачно изведе, можемо бити сигурни, да је буре за припрему вина као што треба очишћено и спрељено. Ово сувиорисање не само да бурад од плесни и друге нечистоте очисти, него вино остаје уник здраво и дуго се држи.

Као што рехосмо, није довољно да се буре од плесни и њених спора очисти, него кад би оне споре њећ с вином у буре, ма на који начин дошле, треба их у вино храну одузети, да се не могу развијати и вино кварити. Храна пак, од које се оне споре у глицине развијају, највише је белачевина и слуга, о чему смо напред говорили. Ова се белачевина сувиорисањем киселином таложи на дно бурета и као талог њећ, при првом преталожу, на дно бурета отагне.

Има код нас још и данас виноградара, простијих, нешколованих, или довољно необавештених, који су тога уверења, да од вина на сувиорисањем бурад — боље глава.

Цела је истина, да од сувиорисањем вина боље главо, што може изступити у два случаја: први је случај, кад се за сувиорисање узме нечишћен сувиор, у ком може да буде и других микробних састојка, међу којима је најшкљодливији смечан (арсениј). Али у тргованима има доста чистог сувиора, који се само и искључиво за заклањивање вина справља. Други је случај, да и од онога вина боље главо, које је баш чисти сувиорисањем засувиорисано, кад се вино одмах после заклањивања пије. Вину треба дуго времена да сувиорисањем киселину смекши уније, да се она с вином добро везама, да у њему отагна, да се разблажи и онда не може да штети. Засувиорисања вина, дакле, треба у бурету дуже да одлаже, па да се преточе за пиће употребе, и онда — неће бити главо.

Али сувиорисање киселина, пошто се по вину развија и изврши своју задату, претвори се у сувиорну киселину, пошто се још с једним делом киселина своји, па он она и са неким другим елементима, који се у вину налазе, као проста „стреш“ еталекс и на тај начин постаје смекши нешкољива. Да то буде, треба дуже времена, треба по више месеца, па с тога и треба да сувиорисано вино дуже времена пре употребе недируче одлаже.

Заклањивањем губе вина пошто од своје првобитне боје, узелд чега постају светлија, добију „свежу“, што је код белог вина и првобитно, али код црних није. Али се и црвох вину, ако после заклањивања дуже времена одлаже, поврати цвет првобитна загаста боја.

Вина, која се точе, те бурад бивају празнија, такођер се сувиорисају, да се избегне кварена застојалог вина у бурету, али и од таквог вина хоће да боље главо. У месту сувиора, може у овом случају да се употреби жрен; мега треба добро очистити и у вино кожда га, квалитет невати и у буре спустити, да кожда вина кисе, само треба чеће жрен еријски коревењ замекшивати и то све дотле, док се вино из тог бурета не потроши.

У другој вино добро је сагорети у овом празном простору еријски (добија се у свакој бакарници), што вино чува од црклости, а поред тога му даје и пријатан мирис, само не треба вино еријски сагорети.

На послетку да напоменемо још и то, да је сувиорисање корисно само јаводу вину, у коме се нечистота још неистрпано таложи, пошто се у њему сувиорисање киселина лако губи; у колико вина више „дозревају“, у колико мане талога издвајају, у толико их треба и мање сувиорисати; а стара вина треба сувиорисати само мало и то врло паљаво.

При онаком хранењу био је за 25 дана прираштај код 1 вола за 61-2, код другог за 50-2 кг. што је доста, да при тојењу волова меласа понемана с некаквица у влисној размери може замекши јачу вршину храну, у дневних оброцима, до прилично велике мере.

Али још су интереснијаји огледи са хранењем коња, јер докле је хранљива вредност и употребљивост меласа за хранење код осталих врста стоке у многобројнији огледана била много пута, оврбана и утврђена, утицај њен на коње није још тежиљно испитан. У стручној књижевности саопштенје огледи на коњима вршени су након с готовим смекши меласа и мана ије је била још и та, што је био кратког траја рок у ком су такви огледи вршени, па и број грла на коме су огледи вршени није био довољно велики. Фојт је чинио огледи хранењем коња онцбурског друштва у Бреслави смекши меласа са колосовим орехом и пажовим вршица и нашао је да коњи који раде у ходу могу поднети највише 5 кг. коња који брже раде највише по 2-5 кг. на дан. Книце-Деланг савиштва, да су коњи бреславске кирејерске регименте добијали по 1 кг. меласа понемана са сечком и при томе се врло добро одржали. Х. Годдшид пренеручеје меласу у тресту понеману за обичне радне коње као драгоцен саставни хране; док позвати еријски стручњак Грандо налази да трест у прилично великој мери недовољно утиче на свирање и да трестно брашно не подстиче лучење калија на меласу у чокари. До повољнијих резултата дошао је Грандо са меласом смекшином са славом и тајном. Слава меласа саркси 60-5%, меласа у великој меласа добија се нециво лоничијим сората брашна са 50 до 60%, меласа. Обе смекши по хранљивој вредности као да неће много заостати на леби. Много више призрена заслужују огледи Диксона и Малвоа који су кроз 40 дана код 4 коња сваки 1 кг. ова замишљивали 1 кг. меласа. Хранење меласом није нукољико шкољиво државу, нагледу, издрљивости и дурашности у раду оваг коња.

С тога су они огледи што их је мађарска економишко-огледна станица у Будим-Пешти извела на воћем броју коња једног транспортног друштва, врло поушни. Они су имали да утврде хранљиву вредност, употребљивост и највећу допуштену меру меласа, у ажањем друге хране при исхрану коња. Кад се узме у обзир, да коњи по природи својој високују мањих стоку храну и храну мање кабасту и да с тога за хранење коња, у самој ствари, постоји врло ограничен број хранљива, онда се у толико више може ценити вредност једног новог хранљива које може послужити за замену или допуњу остале јаке хране у оброку за коње.

Коњи су имали да врше и у току огледа своју теретну службу и стога су се понастрања могла ограничити само на мерење хране и телесне тежине у коња. Мерења су вршена најбрзијавије. Особито се настојавало да храна за сваки пар коња буде обавика одржена и употребљена у стаји сахо на храну тога пара. Мерења грла вршена је сваке недеље најдуга после хранења и појења. Коња за оглед тежили, малогрвни сој, јужно и западно-мађарских и славоњских теретних коња који су мерили по пару 1200—1450 кг.

Меласа је давана немана с жижкима. Та смекша за коју се тачно знао однос обе главне врмекше, мешана је с осталој храном. Само сево давато је ad libitum (да једу по вољу

¹) Види стр. 131, 12 број „Тешка“ од ок. г.

и без жере). Огледи су извођени читаву годину дана на три веће групе кова.

Група I састављена из 130 кова које су од марта 1903 отпочели да припремају на меласу тако, да су од 1 јуна добијали црну одређену на меру меласне смеси, 1,7 кг. на грао. Све пар по пар добијала су та граа испрва:

Смесу I која се састојала из 3:09 кг. јечма, 5, 41 кг. кукурузне јарне, 5,10 кг. шпец. мекљана, 3,40 кг. меласе, дакле укупно 17:0 кг. јаке хране а поред не произвољно изнадског сена.

Јака храна сипрљена је мешавином 200 кг. јечмене јарне, 350 кг. кукурузне јарне и 550 кг. меласе у мекљана (330 кг. мекљана и 220 кг. меласе).

Ова група кова била је подељена у 6 стаја, а свако су 44 кова у две стаје мерени. На 2—3 сата пред мерене кова су храњени. Од тих 44 кова у једној стаји храњени су дуго (до 20 јуна) једнако истом смесом за контролisanе осталих огледа, у овој другој пак стаји постепено су давале све веће количине меласе.

На прегледу који су прилагодити, у виду таблица, испрвном наештају руковође огледа види се, да се кроз 2 недеље, док су сва 44 кова храњени испрвном истом количином горње храњиве смеси (8:5 кг. на грао), у врло незначитој мери смањила телесна тежина. Тежина 2 пара кова остала је ста, 6 пара мало су отежали, а 13 пара мало опали у тежину, али у свакој стаји то колебање — прираштај као и овадање телесно било је однећ незнатно. Али како су горњи оброк осталих 86 кова ове групе I врло добро подносили и у њиховој дурашности за рад ни мало нису попустили, то су руковође огледа одлучили се, да количину меласе у мекљана у овој другој стаји за контролisanе огледа повећа од 1:7 на 2:2 кг. по грао, а да смање сваком пару кова количину кукурузне јарне од 5:41 кг. на 4:60 кг. (Смес II).

У смеси II коју су добијали свако кова ове стаје сваки пар кова добијао је дневно: 3:09 кг. јечмене, 4:60 кг. кукурузне јарне, 5:10 кг. шпецичног мекљана и 4:40 кг. меласе укупно 17:19 кг. јаке хране. Ту храну добијали су 14 дана, дакле до 29 јуна. Како и дурашност у раду и наглед у ових кова беху беспрекорни и како се и у телесној тежини није показивало никакво веће колебање, то су количину меласе од 2:2 увећавали на 2:5 кг. на грао у кукурузне јарне смањили за 0:5 кг. у овој првој контролној стаји храњени су кова и даље као и од почетка смеси I.

Преглед мерена показује код свију ових кова који су храњени са 1:7 кг. меласе, од 15 јуна до 20 јуна, дакле кроз 25 дана, сем код 2 пара, прираштај у тежини. Како с прва града 9 пара бехе опали у тежини, а кроз 5 недеља још само 2 пара, то се може закључити, да су се дужином храњених кова брже навикли на меласу.

Како је изгледало кроз то раздобље огледа велика врљина у непрекидни заморни и тежак рад, па ипак је прираштај тежине просечно за 22 кова днево 1:1 кг. по грао, то се оне закључити, да храна у којој има 1:7 кг. меласе потпуно одговара потреби кова.

Из овог огледа из друге контролне стаје и резултата мерена која се колебају, али проточни нивал нека ипак прираштај показују, а нити је попустила дурашност у раду, нити у здравственом стању и нагледу кова, може се закључити, да ни у којем не уда, ако се у оброку количина меласе повећава и до 2:5 кг. по грао. Стога се присутно даљећ повишавају оне количине од 21 јуна 3 кг. по грао. Јака храна сипрљена је смесом 49 кг. кукурузне јарне и 138 кг. меласе у мекљана (25 кг. мекљана са 22 кг. меласе). Од те јаке хране давато је до 27 јуна на пар по

17 кг. али тај се оброк показује као недополан. Кова који су били једнако гладни, грабљив су и једи славу на претирке под собом и с муком су истрпљали у раду. То није престало и ако је оброк повећан на 17:5 кг. Од 20 јуна до 31 августа сем код 3 пара, показало се овадање телесне тежине код кова, што је био знак, да 3 кг. меласе на свако грао не постижу успех али да је оброк јаке хране, срам изпрезала у рад, недополан.

Сва остали кова који су подвргнута огледу, а нарочито они из друге стаје за контролisanе огледа, од 20 јуна, пошто је било јасно, да врло добро подноси меласу у оброку и у количини од 1:7 кг. добијали су 1:85 кг. меласе. Како је од ових кова 1 пар продат у току огледа, то су надање од 20 јуна до 31 августа мерени 10 пари кова за контролне стаје.

На основу прегледа мерена утврђено је колебање тежине — прираштај као и овадање, али овадање преовлађује и то просечно за оне парове кова ова је износила по шару 9:6 или по 1 кову 4:8 кг. Пошто су кова погалују на храну врло радо јели, а по досадашњим огледима не може се узети, да је количина меласе од 1:85 кг. могла штетно утицати, остаје да се верује да је укупна количина јаке хране — 17 кг. — што је на сваки пар одмерана и давана, сразмерно испрвном изпрезала и тежког рада што је стога врљина, била недополна.

Сем кова из две контролне стаје и од осталих кова ове прве групе, из ове стаје мерен је још по један пар од 1 јуна до 31 августа. И ова мерена показула су, да је кова и ако су имали тежину изпрезала у рад, меласе пријали.

После 31 августа јака храна свима ковама прве групе повишена је била од 17 на 17:5 кг. по шару, јер су кова имали последњено увећан напредујући рад да отиравају. Јака храна њихова састојала се из 6 кг. кукурузне јарне и 11 кг. меласе у мекљана. Количина меласе у овој смеси била је на свако грао по 2:3 кг. И ако су велике врљине владале и кова напредујући рад врљина омет и у последу дурашности и у погледу добродог нагледа нису ни у колико попустили.

Да би се утицај ових већих количина меласе још тачније могло контролisanе, од 31 августа руковође огледа су један број кова из друге групе поједице, меласо једном отпочели мерити.

Другу групу (II) сачињавали су 13 пара кова. По шару добијали су 17:5 кг. јаке хране која се састојала из 6:5 кг. кукуруза и 11 кг. меласе у мекљана (50 кг. мекљана и 36 кг. меласе). Дневни оброк садржавао је дакле 4:6 кг. тј. на 1 кова 2:3 кг. меласе. Како ови кова једно време нису радиле, то се не треба чудити што нису првих дана пре свој дневни оброк трошале.

На основу изложеног прегледа о мерени кова из ове групе јасно, да су кроз 3 месеца храњена њиховог с меласом од ових 26 кова, имали 14 укупно прирасти у тежини на 278 кг. дакле сваки од њих се подужио за 19:9 кг. Тежина 2 кова остаде неуврњена, а осталих 10 кова опали су у тежини 140 кг. тако да је просечно на сваког кова дошло 6:3 кг. прираштаја по грао. Дакле количина од 2:3 кг. меласе у јакој храни и код ових кова показула се изврсно. На основу просечне телесне тежине може се срачунати, да су кова на 1000 кг. живе мере добијали округло 4 кг. меласе, докле *Келнер* дневно приносиу на 1000 кг. само 3 кг.

Група трећа имала је да послужи за то, да се испита, како ће кова успевати кад се буде и на даље повишавало додатк меласе и то, да се посматрање протеже на што дужи рок (6 месеца).

Један део кова ове групе служио је за контролу. Овај број кова добијаво је од 23 новембра 1902 до 24 маја 1903 иту храну коју и група П. Други део кова ове треће групе добијао је дневни оброк за свако грло:

23/11—11/1	11/1—22/3	22/3—24/5
3 кг.	2,88 кг.	2,25 кг. кукурузне јарве
3 кг.	3,00 кг.	3,00 кг. мекшиња
3 кг.	3,25 кг.	3,25 кг. меласе
9-0 кг.	9,13 кг.	9,0 кг.

Кови су се једнако добро држали, само овај други део кова из ове треће групе није радио хтео јести одвећ лењаву храну.

Из прегледа мерава кова ове групе излази, да су од кова који су кроз 6 месеца добијали на 1 грло 2-3 кг. меласе или 3-96 кг. на 1000 кг. живе мере, 11 грла отезали за 234 кг. 12 грла онаки су за 238 кг. 1 грло остало је на некој мери. Просечно колебање тежине за време 6-месечног тешиког рада износило је према томе — 0-17 кг. дакле било је ратно нула. То значи, да је резултат задовољавајући.

За кове с неким додатком меласе, према мерењу предузетом 23 новембра просечна тежина телмина код 22 кова износи 589-7 кг. Значи да су они добијали на 1000 кг. живе мере од 23/11 до 11/1 5-09, од 11/1 до 17/5 5-51 кг. меласе.

Из прегледа мерава тежине видимо кроз свих 6 месеца код 9 кова прираштај за 144 кг., 9 су били лакши за 178 кг. а 1 од њих остао је на некој мери. Просечно на свих 22 кова пада овадак тежине од 1-8 кг. по грлу. Ако се узме у обзир, да су се кови тек морали напунити на већу количину меласе, јер су због лењавости хране с прва краја не радио јели полагани из оброк, онда је таквине сматрати прве 4 недеље као прелазни период. Свакојако добијају се сасвим други бројеви, ако се узму за основу промене тежине код оних 15 кова који су хранљиви кроз 5 месеца, дакле од 21 децембра до 29 маја с храном богатом на меласи. У том случају добијају као резултат прираштај у тежини од 8-5 кг. по грлу. На баш и да се не узме овај број да је потпуно тачан, ипак из ових огледа излази као употребено да кови врло добро подносе и 5—5-5 кг. меласе на 1000 кг. живе тежине.

На крају имамо још нешто да напоменемо. При сваког увећавању количине меласе, одузимати је сразмерна количина кукуруза и то приближно у размери савршених хранљивих материја: (кво) од прелице 0-78 кг. кукуруза за 1 кг. меласе. На основу ових огледа јасно је да она захтева није имала ни најмање штетни утицај ни на здравину ни на дуршност у раду код кова, на да је тачно чинио навик у „скробној вредности“ хране, јер скробна вредност кукуруза по Келлеру износи 81-5 (на 100 кг.) а меласе само 48. Према томе 1 кг. меласе био би по хранљивој вредности јаван само 0-59 кг. кукуруза.

Из својих огледа ратковог огледа, изводе овај закључак: За тешике радне кове меласе је врло издешно. Кови који месецима уз само ад Ибитум (привлазно или кољико тоће) добијају 3-25 кг. кукуруза, 3-2 кг. мекшиња и 2-3 кг. меласе у свом дневном оброку и ако су напоран рад вршили, одржавају се у најбољој кондицији, њихова дуршност у раду је извесна; кови се не зноје и на највећој врућини у месецима јулу и августу, до врло мало. 4 кг. меласе на 1000 кг. живе мере извесно подносе, на чак и 5—5-5 кг. и при

дужи хранили су најмање не сметају здравственој стању и дуршности у раду код кова. Само што ове последње веће количине меласе чине храну одвећ лењаву, због чега се стока на њу теже навикла и не једе је најрадије.

Б Е Л Е Ш К Е

Dry-farming — обрада на суши — зове се један начин обраде земље који се употребљава у западним крајевима Северо-Америчких Сједињених Држава и то: у северној и јужној Дакоти, Монтани, Виџиниу, Колораду, Идахо, Арizonи и Новој Мексика које дели много од суше страдају. Тај начин обраде смејето је у томе, да се влага што је могуће боље у земљи одржи, дакле да јој се надокнади недостатак водених парова. Ово се тежи тиме постићи, што се невола најгорњег распрострањеног слоја земља чврсто набије. Ова чврста земља добро држи влагу и мало по мало додаје је уевскиви жваљани, док она ситнија распрострањена земља поврх њих непа влази да испара.

Ову појаву ваља себи представити на овај начин: ако метином на целају сувићер потпуно натопљен водом, целају ће повући воду из сувићера; обратно, ако се на влажну целају мети сувићер, овај ћеће на целају повући воду.

Железнице које пролазе кроз горње сушне америчке крајеве, трудиле су се свакојако и распоређивале награде да тако, где је наводњавање немогуће ствар пронају начин повољно кога ће бити могуће, да се и без кишне толико зимње влаге у земљи накупи и може, да жата бар унеси ногу. Влага је у сопственом интересу железница, да постигну, да пољопривредници дуж њихових путева буду у стању производити жетве, јер онда ће бити и за њих тогара, па стога и прихода.

Један пољопривредник Х. В. Камбел који је живио у таквом једном сушном пределу који се чувао, да и без кише од земље добије жетве, годинама се је бавио истраживањем једног таквог начина обраде, повољно кога ће се моћи што више зимске влаге задржати тако, да се жито кроз сушно доба свога пораста развијати може. Он је пао на идеју да горњи слој земље што јаче устали и нетрпни, а доњи да добро набије. Стога је за тај циљ саградио нарочито оруђе за обраду земље и имао је такан успех, да му железнице ставиле на располагање грана просторна земље, на којима ће моћи свој начин огледати у велико. И како се његов начин у пракци показао као добар, то се одмах нашло и учрпка које ће израђивати његова оруђа за обраду земље. Листова и железнице побринули су се за што веће ширине његовог начина обраде и дали су сваки пољопривредници у овим сушним крајевима апа за Камбелов начин обраде земље: Dry-farming. Огледне станице опребале су његов начин, ошметали га и претрпели у свима својим које су разлавати пољопривредницима и тако још више допринели распрострањењу овог начина обраде земље. Један од уредника америчких пољопривредних новина разрадио је ошметана и огледе Камбелове на немачкој језику, у којима које је изашла у издању шилхера Паула Парреја у Берлину: Campbell's Anleitung zur zweckmässigen Bodenbearbeitung (Камбелово учество за циљскуодну обраду земље).

откупљеног дувана бербе 1907. г. у округу Крушевачком

	ИМЕНА СЕЛА, ВАЛОНИ И ВАЛОНИЦА	КОЈИ СПРЕД ПР- ИМА МЕСТО	НА КОЈИ ЈЕ ПРО-		ОТКУПЉЕНО ДУВАНА вето	ПРОСЕЧНИ ПРИНОС ПО 1 ХЕКТАРУ	Откупљена количина дувана				
			СТОЈУ ГАЈИО ДУВАН				ВАШРЕДНА КЛАСА	К Л А С А			
			ХЕКТ.	АРА	КГРАМА	КГРАМА		4.—	3.—	2.50	2.—
1	Јасика	с р е з р а с н и к и	20	97	19414	496	—	—	688	691	
2	Гавез		4	89	3015	616	—	—	392	375	
3	Срње		4	71	2151	456	—	—	—	29	
4	В. Крушевци		4	5	91	2878	486	—	—	72	166
5	Куљани		6	58	2103	319	41	—	—	214	192
6	Шанап		25	89	13581	524	18	—	—	1012	1534
7	Шивљевац		9	55	3356	351	—	—	—	213	272
8	Вучак		1	66	798	480	—	—	—	72	58
9	Мањковац		1	98	783	395	—	—	—	70	47
10	Габодере		0	78	171	219	—	—	—	8	9
11	Чеглак		30	57	17121	560	11	—	—	768	1123
12	Пауриновац		9	69	5335	556	—	—	—	94	353
13	Мудраков		3	83	1884	491	—	—	—	130	132
14	Калишња		11	17	5215	471	—	—	—	195	411
15	Кобиље		3	82	2199	375	—	—	—	51	165
16	Гало-вода		3	59	2243	624	—	—	—	96	353
17	Варос Крушевци		4	38	1945	444	—	—	—	31	194
18	Лазарица		14	46	7278	503	—	—	—	128	863
19	Прасковче		2	28	1332	584	—	—	—	132	310
20	Маџија	с р е з р а - ж а н с к и	2	92	659	325	25	—	62	105	
21	Брањина		2	19	597	272	—	—	—	37	19
22	Мадетиња		6	11	3888	636	—	—	—	191	276
23	Лучина		4	29	2017	470	—	—	—	89	120
24	Бивоље	с р е з р а с н и к и	77	69	53091	683	191	—	3747	3467	
25	Г. Стазаљ		3	47	1732	496	—	—	—	69	51
26	Мрвеница		2	42	763	315	—	—	—	10	52
27	Макршане		40	83	20695	492	109	—	—	1569	1626
28	Текџа		13	87	6090	439	23	—	—	439	414
29	Дедина		8	57	4048	472	—	—	—	58	271
30	М. Шивљевац		3	77	1311	347	—	—	—	22	62
31	Пасјак		5	15	1959	380	—	—	—	—	175
32	Гаглово		13	22	6703	507	—	—	—	279	794
33	Грешић		2	99	1271	425	—	—	—	113	69
34	Зебица		3	69	1625	525	25	—	—	180	389
35	В. Шивљевац		44	64	19485	369	25	—	—	417	929
36	Сутина		19	52	5237	268	—	—	—	177	246
37	Позлата		0	20	127	635	—	—	—	—	—
38	Црвеник		7	39	921	126	—	—	—	—	—
39	Клошк		34	49	15249	443	99	—	—	810	959
40	Јонце		12	96	8222	634	44	—	—	1595	1195
41	Вунице		37	62	24623	665	44	—	—	3313	2982
42	Мојсине		2	98	1198	575	19	—	—	205	114
43	Брањана		6	54	3773	576	81	—	—	514	508
44	Трубарево		7	79	4880	626	—	—	—	113	354
	Свега		529	74	37191	511	705	—	18827	22267	

Г Л А С Н И К

За изабаву живине са изложбе Првог Српског Живинарског Клуба у Алексинцу, као што сазнајемо одредило је г. Министар Народне Привреде 800 динара и ради култивацие узнуто одређено лице. С култивацие живином, намеравају се засновати нове запитне живинарске станице у околини узичком, чајанском и можда толичком која су досада била без њих и на тај начин повећати број досадашњих запитних станица за живину.

Подивљене главне запитне живинарске и сточарске станице у Топличеру напредује у великој станици за живинарство, са живинарницом по американском систему (лидани) и белгијско, као и комбинацие јемунске, за смештај појединих раса коконију, биће ускоро готова.

Бесплатно класноје у граду и на селу. — „Томак“ је већ јавно о левој и корисној установи именови деце о расету из немачких и француских породица, са којом су постигнати врло лепа успеси на заводољство свију учесника. Као што је познато, немачке породице саладе су своју леуу у Француску у доново који су у замену салади олеу своју леуу у неће немачке

Г Л Е Д

састављен по местима у којима се гаји дуван¹

распоређена је по класи и ценама овако :													По одметку 10%, на преви- рање чисто исплатљиво	Просјечни принос по 1. хектар
II К Л А С А			III К Л А С А			IV К Л А С А				Ф У Р Д А		Д И Н А Р А	Д И Н А Р А	
1,80	1,50	1,20	1,10	1, —	0,80	0,70	0,60	0,50	0,40	0,10	0,05			
—	1782	858	—	2023	1523	—	—	1867	520	462	—	16110-33	482	
—	578	297	—	531	335	—	—	391	83	35	—	3585-96	733	
—	279	140	—	511	239	—	—	313	434	16	—	1506-96	338	
—	233	378	—	784	400	—	—	681	122	42	—	2531-34	428	
—	381	106	—	435	192	—	—	356	105	81	—	2938-56	355	
—	3219	1275	—	3180	1487	—	—	1925	744	187	—	14550-21	562	
—	590	256	—	543	613	—	—	639	179	51	—	3328-47	348	
—	161	113	—	153	86	—	—	145	10	26	—	874-26	526	
—	72	70	—	255	59	—	—	114	70	26	—	765-72	386	
—	45	—	—	59	26	—	—	19	—	5	—	175-77	225	
—	2850	1468	—	3462	2643	—	—	3711	666	419	—	16188-12	529	
—	1100	357	—	1648	738	—	—	1336	246	123	—	4829-85	504	
—	353	271	—	406	263	—	—	300	29	—	—	1995-53	522	
—	622	501	—	1037	843	—	—	1369	224	68	—	4779- —	431	
—	402	284	—	514	305	—	—	414	45	18	—	2149-29	562	
—	319	237	—	414	304	—	—	493	74	20	—	2328-13	620	
—	287	103	—	456	276	—	—	559	103	23	—	1655-46	377	
—	913	1189	—	1229	643	—	—	1785	436	92	—	6895-62	477	
—	234	108	—	270	93	—	—	145	12	28	—	1669-59	732	
—	61	62	—	164	61	—	—	119	—	—	—	812-88	278	
—	35	33	—	123	133	—	—	110	46	—	—	538-56	245	
—	688	405	—	1037	429	—	—	681	103	78	—	3885-48	635	
—	312	111	—	693	223	—	—	407	143	9	—	1896-03	441	
—	825	5483	—	11533	7375	—	—	11068	1666	567	—	53367-93	686	
—	342	161	—	419	265	—	—	318	102	25	—	1592-10	458	
—	103	96	—	211	162	—	—	96	26	7	—	718-56	296	
—	2829	1790	—	5001	2071	—	—	4083	233	95	—	21048-75	515	
—	1111	612	—	1392	887	—	—	952	133	127	—	6355-71	458	
—	699	367	—	1281	511	—	—	746	155	50	—	3753-63	437	
—	211	117	—	367	224	—	—	362	—	46	—	1140-93	392	
—	598	150	—	592	319	—	—	27	378	27	—	1944-81	377	
—	1272	576	—	1649	767	—	—	1136	45	194	—	6957-10	526	
—	285	104	—	327	149	—	—	171	—	53	—	1358-82	457	
—	187	166	—	352	209	—	—	130	30	7	—	2074-14	671	
—	2227	1598	—	4027	2722	—	—	3660	291	664	—	14777-10	331	
—	529	435	—	1214	801	—	—	1543	56	234	—	4432-95	226	
—	32	23	—	23	33	—	—	16	—	—	—	119-70	598	
—	47	7	—	406	151	—	—	230	35	45	—	665-28	91	
—	2526	1134	—	4281	2398	—	—	2536	37	469	—	15316-11	445	
—	1527	514	—	2026	835	—	—	284	—	202	—	11085-30	855	
—	4873	2375	—	4797	2566	—	—	2858	92	723	—	29872-91	801	
—	253	105	—	154	108	—	—	177	29	34	—	1499-31	720	
—	712	494	—	474	434	—	—	536	44	86	—	4616-28	795	
—	1193	491	—	1146	774	—	—	748	23	128	—	4880-16	626	
—	44067	25387	—	60950	36317	—	—	50127	7440	5571	—	277336-44	524-95	

(наставак се)

породице и обратно, где су деца туђа издржавана у азбучу на место своје, да лакше науче страни језик и да се упознају са страним јазиком и обичајима. Покретач и остварач те замисли био, учитељ Оскар Бетгер у Берлину, под је окриљем „Срећног меса“ за тај циљ у Берлину првоступно отворено и друге такве човечколюбиве замисли да ствараоцима градова обезбеди бесплатно образовање у градовима.

Разлог за то био је што влада градских становника који су адранствених и осталих обира потпуно дужи или краће борављени на оску, јавно биле то у стално, због великих трошкова. Не мали је број обратора и становника сва села који ради адранствених обира, посета школа, лекција и клиника или изложба, војошита, концерата и т. д. ису могај одла-

пити у градове, за њихово материјално или морално добро. Узјатим ствараљени на распожење бесплатних станова за једну или више особа, на и потпуно или делимично издржања — хране и т. д. своје се трошкови борављени на туђем месту на најмању мери и на тај начин даје се могућности становницима градова и села, да споразумно дођу да остваре својих жеља и својих потреба, чему служи горња табелова.

У интересу грађанског уповањања и аджанжавања, као и ширења националне свести у нашем народу, радници на неколико држава и покрајина, не би било на одмет, над би се и код нас нашао метод који би се подхватио за отворене оне замисли: да наша деца походе школе у српским покрајинама под туђином и обратно њихова деца наше школе, или бар о одсуству, да се наменом своје деце, да истој прилика да се што

боље спрече за свој будући грађански позив. Јер знамо — во-
лено, што ближе очима ближе и сруч.

**Младић с пољопривредним образовањем за Чешку и Мо-
раску.** — Једно двестак пољопривредника из братских зе-
љаља Моравске и Чешке, из позива г. Светозара Гагриловића,
били су му се обратили и тражили да им упути наше мла-
диће који желе прикључити на сесиима њимама и поучити се
у раднијем и напреднијем пољопривредничком раду. Али
како је због алијенаци босне и Херцеговине, настало прекида
саобраћаја са суседном монархијом, није се за сад могло ништа
учинити у том погледу и свиња је јављено, да се претрпе до
бољих времена и прилика.

Светозар изложба у Америци. — Ради се увекло да се тамо
приреди највеће годиње светска изложба о главним сировим, да се
покаже привредни изворац Америке и Јужноа, тих најдо-
лијих покрајина Северно-Америчких Савезних Држава. Но из-
ложба ће се приредити у престоници и Вашингтону, да би се
обозбодила што већа посета, па тиме и материјални успех. Из-
ложба ће се отворити 1. јуна 1909. год, и трајаће 5 месеца а
излада је одређена на име повоља $\frac{1}{2}$ свију трошкова: 3 ми-
лијуна долара.

Прашка јубиларна изложба која је државна ове године из
области индустрије и радности и поред сјајне посете и при-
редбене аутрије завршила се мањком и износом од живину и по
круна који ће покрити прашка трговачка комора која је из-
ложбу и приредила.

Страницање рада у великим мађарским млиновима. —
Ради се на томе, да се рад у великим мађарским млиновима
ограничи место да раде само 7 дана, да раде 5 дана. Што се
сад живно ради у круговима мађарских млинова да се ограничи
редовно производња брашна, томе је један од главних узрока,
што се нишанца и рак слабо живи на продају, са чега се дене
жити стално често одржавају. Нагледом да је жетовни принос
нишанца и раки слабије нишанца, него што се исказује у служ-
беним извештају, нарочито у Бачкој и у крајевима с десне
стране Дунава, одкале се тако слабо и доноси жито. Други
узрок је у уманеном износу брашна мађарског у земљ с тиме,
што је услед претерано великих царина на жито пресвене
назива жита из Србије за Аустро-Угарску, а развије је насто-
јања у увозу олакшица у мањинско саобраћају* (милдверкер)
са Србијом. Мађарско министарство које је и добило само велики
полет и оповило је и развило услед то олакшица, налази
се данас на так разлогот у доста неповољној околности.

Врба шећерне репе и цене шећеру. — Оногдишња ду-
готрајна суша која је неповољно утицала на сетву и пораст
шећерне репе у Европи, а потом ладноће, кише и јаки јесењи
мразена који су наступили, извело су онтегдиш шећерну репу
и понизили су повољне нагледне на беринетну годину којој
су се надати. Доста је шећерној репи сметало и потоње млажино
и мекот преже због чега је репа на много места почела трулити.
Због тога се доста утврдило цене на тржиштима, на су се и

дизати почале: у Хамбургу за пуну марку, у Паризу за 1-125
франка, а у Прагу с 1-10 круна. Ипак је производња шећера,
по вестима о томе и у Немачкој, Француској, Русији и Аустро-
Угарској, већа од ове године за пола милиона тона, но 1906/7
године, јер је цено за 6.600.000 тона. Шећерна трска добро
је родила и од ње се очекује на 370.000 тона, тако да је ипак,
производња шећера који се предвиђа 900.000 тона. Због
тога су обратно цене шећеру почеле опадати: у Хамбургу
с 55 пенинга, у Паризу са $\frac{2}{3}$, франка а у Прагу са 60 хо-
лера. Дале овадаше цене шећеру невероватно је, јер се резерва
у шећеру допи на 650.690 тона, преже резерви од 900.914
тона мајске године.

Сави аустријског мађарско-ленарског савеза. — У току ове
недеље (27. ок. о. г.) аустријски министар пољопривреде са-
звао је стални одбор аустријског мађарско-ленарског савеза
ради расправе оних питања: 1. Уштење пољопривредног ста-
новништва при угушавању сточних става. 2. Промет стоке и
меса из Мађарске и Србије. 3. Увоз зрна сировца из ино-
странства. — Место чланова који би били спречени позваће
се вахни заменици.

ИСПРАВКЕ

У вилнису: „Кротак извод о резултатима оногодичних из-
ложба“ бр. 42. „Тешака“ стр. 377. погрешало се више грешака
ошним пера, што и на основу пријава појединца (односно
на основу штампаног каталога о изложбама) које ови исп-
прављамо:

Страна 377 место:	Франкелтан треба:	Фроенкентал,
	Шардејер	• Шардоне,
	Делавер	• Делавари,
	Берландјера	• Берландјери,
Страна 378 место:	Мезе Френда треба:	Мезе Фесер,
	Фолдтал	• Фолдванн,
	Кабере	• Кобере,
	Харе Лакса	• Харвинка.

Не постоје ове подлоге у расаднику Винод-Воћар Школе,
а тешко где и на другом месту у Србији: Арамон X Риларија
Ганзен (тај хибрид биће да је: Арамон X Русестрије Ган-
зен I или 2); Берландјери X Русестрије ди Јот. Риларија X
Берландјери 41 B (место први је требало Русестрије X Бер-
ландјери 391 A и 301 B; место друго Шасла X Берланд-
јери 41 B); што се они испрала.

У исто доба и у чланку: *И ствине облици дани на стр.*
379. у другом ступцу: речи Словаци и Крајинци — погреш-
на су, треба: Крајци и Словаци.

Уредничтво.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од четит врсте једног ступца по 10 пара динар; од осталих крупних наведена по 15 пара од врсте
и од ступца. Једна страна подељена је на четри ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 30 динара (30 круна аустријске вредности), *пола стране* 16 динара (16 круна
аустријске вредности), *четврт стране* 8 динара (8 круна).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 44. броја „Тешака“: Чланци: Да ли је пробајитио да се вино зналају — сушорнице? — Нова сточна
храпа за Србију. — Велике. — Гласник. — Исправка. — Цели огласи.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЈЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДИНА, НА КОЈА ГОДИНЕ 3 ДИНА,
КЛАСНИ КОМАРАНИ, КЛАСНИ СНИХ ДРУГИХ
ПОДРЕЖАКА, ОСИ, ВОДАИ, ВОЈНИХ СТАЛ
КАДР, ВАНИ, МАШИНСКИ, МЕХАНИКА И
САМОСТАЈНИ И ПУКОМ ПУКОМ ДИНА
У КОЈА ДИНА, АКО ВОЈНЕ ПРИБАВЉА
УНАПРЕД ЗА КРАЈ ГОДИНЕ.

ПЛАН СРБИЈЕ

НА ГОД. 8 АУГ. КАН. 4 000. АУГ. 100.
НО ГИ. ВОЈНИХ, РАДЖИВА И ПУКОМ
ТАКОМ КАН И СРБИЈЕ ДИНАРАЦИЈЕ
КАДР И ПУКОМ ПУКОМ ПУКОМ ПУКОМ
И МАШИНСКИ КОМАРАНИ ДИНА ЗА 6 АУГ.
КАН 3 000. АУГ. 100. КАН. 4 000.
ВОЈНЕ ПРИБАВЉА И КАН И ПРИБАВЉА
КОЈ СЕОГ РАДЖИВА ПУКОМ КАН. 4 000.
НО ГИ. АУГ. 100.

ПРЕДПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУТСТВО СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВУ НАЈВИШЕ ПРИБАВЉА ОД АУГ.
1909. ГОД. У 204 ПУКОМ ДРУШТВЕ
ВОЈИ КОЈИ ПРИБАВЉА

Цена огласних највиша је на
последњој страни.

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО КЛАСНИ
ПРЕДСЕДНИК ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 45.

НЕДЕЉА 9. НОВЕМБРА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

НЕПОСРЕДНА НАБАВКА ХРАНЕ ЗА НЕМАЧКУ ВОЈСКУ

Провијантске управе баве се уопште набавкама жита (пшенице и ражи), као и храном за стоку (зоб, сено и слама), по неки пут се кукуруз и друга средства за храну стоке. За провијантске управе у великим граничним територијама и за војне одреке кошерва, сем тога, набављају у Немачкој и махунасто биље (пшез, грамак и слично), преко оних провијантских управа, у чијем домену се уеве сеју и производу у великим количинама.

Пошто сии предмети за војну потребу морају бити добре квалитете, провијанси су уследили за квалитету појединих предмета, испод којих се не сме набавити примати. Предмети који не морају бар тако звану „магацинску подобност“, квалитету „магацинске хране“ не смеју се примати. Жито мора бити зрело, суво, зрна равномерно једра, по крупности не смеју бити одвећ ситна, морају бити чиста од главнице и смете (гара) и показивати здрав пријатан мирис. Не сме бити прокислих зрна, ни савоникалде, штурог зрна ни упалика, итди. сме бити пожељно са коровским осленом, ни др. нечистоћом, нити имати трагова од штеточина од зреника (инсеката): не сме бити гатричаво, њомчаво итд. Зоб не сме садржавати преко 5% јетмених зрна. Најважнији је знак за разноврсности доброту зрна за провијантске управе зрна тежине, која се утврђује сивањом за пробаве жита. Четвртина зрна мора у најмању руку тежити: код пшенице 189, код ражи 179 и код зоби 112 грама. Срачувано на тежину развије код провијантских управа уларебаланих мерца (мерова) то износи за пшеницу 37-8 кг. (1 хект. = 75-6 кг.), за раж 35-8 кг. (1 хект. = 71-6), за зоб 22-4 (1 хект. = 44-8 кг.). Рђавих година за жито бива до војне власти у условима за набавку жита у поглаву квалитете, а нарочито хектолитарске тежине, дошутају мале попуте.

Провијантске управе могу набављати и детаљинско и дивидско сено, па и од другог извора (отаву). Сено мора имати свежу боју и јак пријатан сенски мирис. Оно се мора у главном састојати из добрих слатких трава и ипосито не сме садржавати штетне, а још мање отровне биљке.

Слама мора бити од доброг здравог ралогг биљака, не сме бити махоризивна, иако јуко с квалитетом и бојом, ни па-

дманди у илостропн поменана, на првом месту дуга ралана слама, па затим и слама са прилајка (пашина).

У последње доба многе провијантске управе врше набавку и пресоване сламе, нарочито са преса за сламу славу које везују вршцама, у којима нема никаквих бодља и кука.

Што се тиче дине и испоруче, провијантске управе кукуруз и телени магацини или где су продајци — провијантска — дине, телени последња стањина, узолско се ствар тиче целих вагонских тошара. У првом случају испоручиој смиси трешкови до места одређања и трешкови преноса до управног магацина, што разуме се утиче и на велику поубећене цене. За савлањање водозачних трешкови калезицима, свака железничка станица, даје провијантскама бесплатно у свако доба и обавештаје, а за бољше или прешене трешкови провијантске управе које су на свако питање дужне одговорити пшемо, доменцима или телесконом. У осталој продавац треба при испорукама само да преда исплаћене тошари лист адресан на провијантску управу, па ова се бриње за одмивање и пријем пошљак, изађе унапред новац за подвоз и пренос и при исплати одбија од испоручиоца.

Ако је пољопривредник, провијантска, продао жито с утоваром у вагон телени своја стањина, онда овог дима за који је јавно провијантској управи да ће се тошарици, војваја се управни чланови и прима робу не провијанси условима за квалитету, без великих заплета и кокиција. Тачно одређивање тежине за хектолитарску задревину оставља се обично доције провијантској управи. Пшенично се узимају за тај дин и пресе са провијантскаме житине, само онда је проице, да се и продавац нарочно обавезује да он одговара за пошршаве квалитете хране до утоваривања њеног у вагон.

При испорукама жита, провијантска управа на захтев продаваца, ставља му на расположење и своје цакве; провијантска продавац има само да смиси трешкови водоза и преноса оних цаква до своје житнице.

Ко је вољан да прода своје жито, он има само најближој провијантској управи да пошље као пробу четри дуга жита узетог са гомле, па ако поће сам да исплати дину у пошлу, он тражи да му попу житу управа одреда, било телени мен магацин, било телени последња железничка станица

уговорено у нагод. Ако рача одговори провијантски условима поштујући брзо добија од провијантске управе одговор о цена и осталих условима испоруке, а он омет са своје стране мора у року поштапске измене писма 7 ф. обратити поштом, одговориће прима ли се испоруке или не.

И иначе сваки пољопривредник који захтева да каквог обавештаја о квалитету хране или других потреба за војску, има право да се обрати провијантској управи и добија одмах од не бесплатно с најбољом предузетљивошћу сваки тражени обавештај.

Провијантске управе с покривењем својих годишњих потреба отпочињу одмах по жетви и подмирују се тако, да до краја априла буду изагација попуњени; по бива да и у том разлику времена врше квалитету и другим начинима — према својој потреби и берљету у земљу.

Сено се може искоручавати и непосредно с ливаде, чим буде довољно просушено. Сено и сламу провијантске управе могу обично куповати, само топлим сеном или нагација. Произвођачи могу уз понуду слама углав (мустру) и од сена, али провијантске управе код сена обично задржавају себи право одређа „по вишеу“ т. ј. по прегледа.

Најзад да напоменемо, да се именована храна може пуштати за продају у свакој количини, у малим и већим количинама, појединачно и на вагонске товари. Сваки продавац, био он ситни или крупан поседник, бива у сваком погледу подједнако предузетан и сем одбитка или трошкова за превоз и пренос својих продата производа по погодби, нема никаквих других трошкова, одбитака, начета или дажбина.

Као што видимо чини се све и сва, да се дође до непосредне набавке од произвођача, без посредника и оне огромно „порезе“ што им их плаћају, с једне стране произвођачи, с друге стране војне управе као набављачи тих производа и потреба.

Војна власт, односно неке провијантске управе у Немачкој, постанале су тиме, при набавкама својих потреба, потпуно у положај независних самосталних домаћина који врше набавку за се и за своју домаћу потребу. Њој је тачно дата могућност, да подмирење својих потреба постигне на што удобније, на што корисније, на што поуданије и што бржа начини. Њој су остављене одрешене руке, да проценијући прилике у својој земљи, све потребе за војску набави на начин који јој се покаже најпрактичнији и за државне интересе најкориснији.

Исто тако, с друге стране, сваком пољопривреднику, као произвођачу, назвали се у највећој мери у сусрет, да може ступити у непосредну погодбу са војним провијантским управача, као потрошачем његових производа и да сваки и најмањи произвођач може бити државни испоручилац. И то све без икаквих великих змета, формалности, техничких прописа, такси и дажбина, одбитака итд. потпуно овако, као кад и најпростији сељак тргује с обичним трговцем коме храну продаје, само што неха да се боја ових превара и подвала, ни у одбијању на ову (нечистоћу), на дару, ни у побавињу или подневинању новца, ни у забавишању и сличним погрјатностима што му се могу десити са несавесним купцима.

Пре неких двадест година био је писац ових редова један од првих који је заступао гледиште: „порезе у натури“ и који је препоручивао војним провијантским управача, да тај начин вршења набавља земљу у својој земљи. Једно или друго гледиште тај начин био је и на практици опробано... али на жалост, није се пронашао прави пут и начин за „непосредну набавку хране“ од народа. И ту је био прихваћен

онај гледишти коменски начин вршења, још више конглокован (сложена) формалностима око срачувања пореске наплате. И пролао је.

Једно се још при набавци једног дела сточне хране — сена и сламе, одржао на практици онај начин, и ако коначијске, непосредне набавке од народа који је ипак имао најмање знања, а највише користи, те није отао у сити и важности, само онај једини, по интересе државе и интересе произвођача, толико изваника и у ствари најбоји начин набавља од ливераната, путем лиценцијација, који се и данас примењује у свима осталим набавкама потреба за војску.

Међу тим, да је применено овај начин непосредне набавке хране за немачку војску који је чини или се чак и бугарска војна управа применела, не само да би нас издржавне војске најинтересније стало, но би се узак набављали и најбољи производи у довољној мери и увек из наше земље. На би се применено овога начина набавке, у земљи са што пространим и што практичнијим обрађивањем у порескијим капацитетима, могло и најкорисније у практици извести и начини наплате порезе у натури. Требао би ближе присутити неговљу узјамном поверењу између вршца власти и произвођача, па и нероднај чиниога требало би да имао ипак неке вере пољивајући честитост својих извршних органа, дати им ипак неке самосталности и лиценцијативе у вршењу њихове дужности, па би и они ипак и ипак воде и показивали би ипак мера и урба своје послу. Разуме се, сем честитости, сви ти извршни органи требало би да имају и ипак неке сврхе у своје послу и боље разумевана своје дужности.

При оцији света не ваља подмити с гледишта, да је све око нас неваљало и лоше, јер ни конкија ни сила ограничена прописима и формалностима, ипак ипаква јевство за честитост и за правило вршење дужности у државној служби. Највеће искушење за коначије и за честитост државних службеника, лежи бив у садашње начину вршења набавља... преко појединачних ливераната који често гледају да своју доброту историју неправилном и несавесном инспекцијом. Непосредне набавке од произвођача, не могу ипак и ли за кога бити ипаква крупно искушење. Оигном искушењу лакше је се одупрети.

17.

ИЗВОД О РЕЗУЛТАТИМА ОВОГОДИШЊИХ ДРУШТВЕНИХ ИЗЛОЖБА

(НАСТАВАК)

Пчеларство на овој изложби било је заступљено са 330 бројева. И то у првом одељку: „Кошнице разноврсних система“, било је изложено пуних кошица с покретним сатом, полошки, 11 примерака, врхалних или прерађених полошки 2; с покретним сатом или вршара 7; врхалних полошки 15; угриваних 2 (1 давачки и 1 кригетова). У првом одељку било је излагача који су излагали горњи број предмета: пуне кошнице с покретним сањем 13, пуне вршаре 3, сена 18; празне кошнице с покретним сањем 17 излагача — празне вршаре 4 сена 21 примерака. У другом одељку: „Пчеларске управе са рад ома чела (чвалареје)* 39, за добињање меда 23, за топлење и чеђење воска 12 и за израду вештачког сита и кошница: 12 примерака, сена — 36 бројева. У трећем одељку: „Пчеларски производи“, од сировина, меда — (втресаног, чеђењег, жуљаног и топлењег и у сату) 114 примерака; воска — 40 примерака; прерађених од меда 11, од воска 5 прерађена сена 170. „Средства за пчеларску наставу“ била су заступљена сри-

ског пчеларског књижевности, синдика, и прерадити. „Грађа за проучавање пчеларских врлина“ — са три карте. Медоносне биљке — с ленија хербаријуму медоносних биљка Стојарева школе у Краљеву, с једном таблом о њиховој вредности у меду, праху и леку. Седмо одељење: „Непријатељи и болести пчела“ 7 бројева.

По пошле извршеном крајем 1905. год. у Србији било је *тридесет* (тридесет) 115.487. Међу *окрузима* прво место по броју *тржани* заузима округ покравачки са 13.903, друго — подрињски са 11.211, треће — ваљевски са 9.796, на моравски са 8.263, тимочки 8246, крагујевачки 8163, нишки 7792, крушевачки 7672, ужички 7491. Десето место припада округу широтској са 6926, прањевској јединствено са 6027, на дванаесте београдској са 5724, тринаесто чапачкој са 5465, четрнаесто смедеревској са 4804, на онда долази руднички са 4299, крајински са 4016, и на последње на последње место округ топањички са 3467 тржани. (Београд са 221 треба придодати своје округу). Међу *срезима* прво место по броју *тржани* заузима срез шињавски (окр. широтски) са 4018, друго млавски (окр. покравачки) са 3698, треће подгорски (окр. ваљевски) са 2915, четарто ресавски (окр. крушевачки) са 2679, пето заглањски (окр. тимочки) са 2674, шачвански са 2511. Далеко између 2000 до 2500 тржани имају срезове: бањски, гужански, бољевачки, покравачки, колубарски (ваљевски), хомољски, алатборски, крагујевачки, јадрански и носово-тамански. Највиши број тржани има срез добрички (616), на моравски (нишки — 636), тењински (653), аријски (670), тринаски (728) и т. д.

Али сразмерно пространству земљишта, на квадратни километар, међу *окрузима* са 4 тржани на 1 км. прво место заузима округ ваљевски, а међу *срезима* са 5 тржани на километру срезове: подгорски (окр. ваљевски), млавски (окр. покравачки) и јасенички (окр. смедеревски). Међу *окрузима* долази на друго место округ смедеревски са 3-⁹ тржани на 1 км. а међу *срезима* — срезове: колубарски (ваљевски), тамнавски, крагујевачки, лешчански, десноточански, бањски, сврљачки, дужички, покравачки и орашки са 4-¹—5 тржани на 1 км. На треће место долази округ покравачки са 3-³ тржани на 1 км. и срезове: ваљевски, колубарски (београдски), јасенички (крај.) крајински, раснички, трстенички, левачки, алубочански, драњски, носово-тамански, подрињски, раски, дубински, заглањски — са 3-⁰ — 4-⁰ тржани на 1 км. На четарто место долазе округи: београдски, крушевачки, моравски, нишки, широтски и подрињски са 2-⁸ — 3-¹ тржани на 1 км. и срезове: косяјски, носовски (окр. београдски), носовски (окр. ваљевски), чивички, гужански, жуљски, кољачички, белчики, александрички, нишки, бело-пљавички, шињавски, шачвански, рањевски, голубачки, јавшки, хомољски, таковски, подунавски, бољевачки, тимочки, алатборски, покравачки, раснички, ужички, ригорички са 2-⁰—3-⁰ тржани на 1 км. Остали округи подељују се од 0.⁸—2.³ тржани на 1 км. а осталих 37 срезова од испод 1—2-⁰ тржани на 1 км.

Што се тиче *комисија* са *покретним сајам* (т. ј. Јеронски) њих има свега у Србији 7989 комада. Сви Београд броји их више по многи деои округу. Бројно су најчаше заступљене у округу покравачком (1080), па у београдском (590), моравском (589), — крајинском (564) крагујевачком (539) и ваљевском (502); затим крушевачки (373) и смедеревски (346); на блану су округи: чапачки (291), широтски (288) и ужички (263). На последње место долазе округи топањички (99) и руднички (70).

По *срезима* на прво место долазе: покравачки (392) и неговински (367); на друго место срезове: жајечарски (267), млавски (261) и шињавски (251); на треће место: носовски (218) и ваљевски (216) округа ваљевског, рањски (215) и прањавски (209); четарто место припада срезу орашком (190); онда се види: носовски окр. београдског (188), александрички

(159), гужански (153), ресавски (152) и лешчански (150); јасенички окр. крагујевачки броји 146; па онда броје од 120 до 129 срезове: моравски 129, носово-тамански (121), покравачки и заглањски (по 124), драгачевски (126), косяјски и крагујевачки (по 127) и гужански (129). Остали срезове броје од 1—120 комисија с покретним сајам, а на последње место долази срез кољачички (1), а испод 10 имају срезове: рањевски (9), добрички (7), пољачички (8), рањавски и голубачки (по 9).

Иако *Одељењачки Суд* бележи 116 примерака раног изложеног меда на изложби излази да је: ... утешна ствар да има овако много изложеног меда, а нарочито нетреспаног, што је — воли — знак, да је се рационално пчеларство доста проширило и то у свима крајевима наше земље, јер где влада нетреспаност, ту је и рационалнији већ овладао* знак не можемо бити задовољни с успехом ове гране привреде која је од неких, у српским крајевима, била заступљена и на коју се раније много већа пажња обраћала, по што се данас чини. Ма да можемо бити задовољни, с погледом на јако сувише већ дружу рђаву годину по прибављање меда и успелаше пчеле с бројем изложеног меда на синују наших крајева, омет има читавих крајева и мада места која нису ничин била представљана из пчеларства, а резултати последњег пописа показују, да пчеларство само тајнови и да су потребни већа брига и старане, јачи покретачи, по што су садашњи, где је пчеларство тако рећи било остављено само себи и где се непознати самоуди и себицашки, узбрани да су пчеларске силе и најјачи, између сила, да учитеље и пчеларству, долазе нису у стању, у својој земљи ни на Изложбу да изађу, а овлаке се размећу чак по туђим земљама. да су једини и прави борбеници ове заштитне привредне гране у Србији. Ми некромо сажалећемо морати, што је Српско Пчеларско Друштво је тако лепи полет и права чело, због смутњавања и лажних анонса пчеларства, нечужо престопа и што су прави покретачи и поборници пчеларства, напуштају руковођење полова у пчеларском Друштву, на штету ове мале, али врло израсне гране. Обнављање Пчеларског Друштва и поред мера што их намерава држава предузети заснивањем средшта у Тошци-дери за подстицање ове гране, било би истинега потреба, па би и у интересу Српског Пољопривредног Друштва, и у интересу Министарства Народне Привреде било учесно, да својим утицајем и помоћи порадом на обнављање Пчеларског Друштва, са више самосталности и са више пригнута, по што је то по старим његовим правилима било могуће. По овој је узгледна напомена која заслужује посебна нетреспаност и расправу. Самопошви и приватна иницијатива, врло су моћне пошто и подстицају једне привредне гране. па и пчеларство, јер заплетан рид великог америка и често несавремених и слабо стручних прописима и захтевима, без такве помоћи, никад не може сам увести.

Доктор Опевњачки Суд добро је уочио, да је изложеног мед на изложби најбољи представник пчеларства па изложби и најбоље огледало савременог стања пчеларства у земљи. Сви тога што је било поред чеђеног и муљаног или топљеног меда, највише нетреспаног меда, било је по туђини и посебно изложеног меда: багровоца, липовца, елдиноца, од олајне ренице и рачуше се највише менаша т. ј. меда од липовских цвјетова који је гућки и затворенији боја, од затворено-рјавога, до потпуно жрпе, па и прве. Багровоца било је 6—7 примерака (из Рајда окр. крајинског, Меховица срез носово-тамански окр. подрињски, Петровица срез млавски, — 2 — Велики Села срез окр. покравачки 2, из Краљева — Стојарева Школе), липовца — 8 примерака (из Вишњеве окр. београдски, из Рајда окр. крајински, из Писецког срез расниски окр. крушевачки и 2 на самог Крушевца, из Милошеца срез прањски окр. смедеревски, као и из Стојарева Школе у Краљеву). Као и ипаче Стојарева Школа у Краљеву и у овој групи је била највећи излазак,

kao što je i leviim zbirakama, slikama, tablicama, izloženim spravama i ostalim predmetima, zasluživala baročitoj nozoni i priznanje. Ona je izložila i med s'dinjama i od očajne rešine.

„Mehanika“ je bilo poznatije i to i od njezara koja kao Arca Pantij učitelj u Negotinu ili Cvetko Nikolaj iz Zajezara, proizvelo godišnje meda na više stotina, na i preko 1000 kat. Ne oca vlak: Beograd je bio predstavljen sa 4 izlagača, Tomčard sa 1, Vršina, Jajinci vrazarski, Srećnica sa po 1 i Ostruzjina sa 2 izlagača; Vaševci, Polučko, Daturibi, Nauvo, Stubale, srez vaševski i Obrenovci sa po 1; Crna Trava srez v'lasotvnički sa 1 i V'lasotinci sa 2 izlagača i Leskovci na istov, vrazarski, okruga sa 1 izlagačem; Urovići srez brovačarski i Negotini sa po 1; Veliki Ponošvi okr. moravski 1; Ljivovci srez aleksinčanski sa 1, Aleksinčaci sa 2, Nini i Sinevo srez niškog sa po 1; iz Pirota 6 izlagača, iz Babušnice srez lukinčki i Dv'laša srez belopalačanski po 1 izlagač. Vladimirići i Mekonino srez nosasko-tajnaski okr. podrički po 1; Loznici 1 izlagač, Vrdjaci Selo 3, Kiriševci, M. Krupci, Brežani po 1, Aleksandrovci srez moravski, Kamenovo srez v'lasvi i Jagubica srez zomolski po 1 — svi iz okruga požarevačkog. Sokoljci srez dubički, i Zagrađe srez kazarski po 1 izlagača. Milosevci srez oraniški okr. svederevski 1 izlagača. Štalanjinci srez bofovački okr. timočki i Zajčar po 1. Ujkinje i Jekvinja srez nožinski okr. ujkini po 1. Čačak, Trnava okr. čačanski po 1.

No i među medom koji je označen kao *nebež*, bilo je meda istrepanog no koji je neuzmetno prizvan. Mirševci srez vrazarski okr. beogradski, Stubale srez i okr. vaševski, Preobraževci srez tivinski okr. vrazarski, Loznici srez lenački okr. moravski, Vel. Bovašice srez lukinčki okr. pirotski, Tamvašinci srez belopalačanski okr. pirotski, Zagrađe srez kazarski okr. rudinčki, Miroslavci srez dragačevski i Palovarača srez trnavski okr. čačanski sa po 1 i Aleksinčaci sa 3 izlagača — snajdu u ovu grupu. Muđani i toševci med izložili su: Štalanjinci srez raspinski okr. krupševčki, V. Bovašice srez lukinčki okr. pirotski i Jagubica.

Med u s'bu, no po u bogovima, niti ma kako inčac naročito srezani, izložili su: Beograd 3, Čibukovinci srez kolubarski 2, Ostruzjina srez nosaski 4, Vroci srez kolubarski, Vel. Moštanci srez nosaski, Jajinci srez vrazarski po 1 — sve okrugi beogradski, Zabrđina, Polučko 3, srez i okr. vaševski, Aleksinčaci 2, Ljivovci srez aleksinčanski 1, Babušnica srez lukinčki, Sukoje nišavski okr. pirotski, Zagrađe srez kazarski, Mrčajevci i Sokoljci srez dubički — okr. rudinčki, Stočarska Škola u Krascu.

Na ovoga pregleda vidimo, da je najveće brojno učestvo izlagača iz proizvođa pčelarstva, a naročito meda, jer su oni i najbrojniji za odmahivanje i izlaganje — na inak nisu ni u dovoljnoj meri, a ponosi i nizak, zaslužuju naša glavna pčelarska sredstva.

Bosak je još manje zastupljen i to sve od onih mesnih izlagača i iz istih mesta koji su i med izložili.

Opeševski Sud jedino je našao za vredno, da u odežku o komičnima posebno istakne: — „Sve izložene košnice izražene su po poznatim principima i Opeševski Sud u ovom odežku nije našao niti jednu košnicu koja bi zaslužila nazive, sem noviju v'lasoga pod br. 2454 kataloga (g. Svetoga Gavrilovit) koji je konstruisao košnicu za odgajivanje i čuvanje 6 matiča na jednoga roja, ali na žaležje je, što izlagač nije mogao to i delom da utvrdi na ovoj izložbi, što bi bilo od velikoga značaja po pčelarstvo. Ali ako sad nije, ima izgleda da bude u najskorijoj budućnosti i zato ovaj trud g. Gavrilovit zaslužuje nazive“.

No i ovo nije nekakva nova teorijska teorija koja bi se mogla primeniti u slučaju ovako izlagaču, niti onet delimo mišljenje Opeševskog Suda, da nije bilo i drugih nojara na ovoj izložbi koje su i bez obzira na novost svoju kao pronalazač, bile dostojne naziva i nazive. G. Gavrilovit je ostao da ostari teoriju koja je, kao i mnoge druge krupne i za naše evropske, autoritetima ukome uvome nepravotne novine, pronalazke i otkrića, prešla nam iz Amerike. One i prošle godine u evropskim stručnim časopisima, naročito evropskim, mnogo se raspravljalo pitanje koje je praktično u Americi navedeno rešeno, a tajna pronalazača u Evropi još nije otkrivena — pitanje: *o mogućnosti postojanja više matiča u jednoj košnici drugit ili pirou* koje je notuju protivno dosadašnjoj staroj teoriji. Iz Amerike se zna, da se nađne matiče niti ne satiru (odnosno da ih inčac ne ubijaju), a i u Evropi se znaju napredni u usamljenim slučajima da se i 2 matiče nađu u istoj košnici. Ali kako Amerikanci dođaju ili izvoze prekorobno matiče u inčac nepravitu jednoj istoj košnici — to je voljna tajna koja dovođa čak u sumnju i sami američki „pronalazač“. Praktična vrednost više matiča u košnici izvala bi biti ta: da se delo uvoznaka na gradnih razmera, te da se za glavnu našu pripreme osobito javni narodi.

Mi ne mislimo ovde ulaziti dublje u raspravu ovog pitanja i u rasmatranje dokaza i razloga „za“ i „protiv“. Ali imamo da napomenemo, da je jedan Francuz koji je kao i mnogi drugi vršio ogledu u ovom pravcu, utvrdio, da se u jednoj košnici može odgajati i čuvati više matiča, što je vrlo važno, da se uvek i u svako doba ima plodnih rezervnih matiča za biomate, naročito u jesen i s proleća, kad još neka prirodna mogućnosti za zamat matiča. I on je za taj delu upotrebio košnicu valosku, preko koje je stavio drugu odežku na više odežaka u kojima je na po 2 okviru izvodno i čuvao rezervne matiče, dokle je prizreznik (doza valoski) imao svoj narod i svoju matiču.

Na osnovu te belene toga Francuza, Gavrilovit je ogledno da stvori jednu prepravljenu valosku: e jedne strane, da se ona može upotrebiti kao i upravna za medobranje, a s druge strane, da se ona može upotrebiti za izvođenje i čuvanje matiča, pošto je preko leta, na sve moguće načine nastojavao da se uveri o mogućnosti postojanja više matiča u jednom narodu i najnad uspeo, da na poslednje načini to pitanje za sebe rešni i da sebe uveri, kao što se nada, da će o tome moći uveriti i druge.

Gavrilovit je najpre valosku model A. Ž. prepravio, da ima pokretnu odmahču, kao Jajinca. Drugo udesio je okvir, da jedan isti okvir može upotrebiti delo — u plodnostu no v'lesni nali dublje i gore, u v'lesnostu, no širini nali poročice: da leđa 2 razna okvira kao v'lesni današnjih belih upravskih košnica. Zatim je povrh prizreznika valoske, načini nastavač, sastavljeno iz dva dela (dva sandučeta) tako, da se kako plonice, može upotrebiti i za zatvaranje košnice kad su nametnuti nastanci. Svakom sanduču od nastavača pregradio je na tri dela za po dva okvira s pregradom deškom — a svaki taj del ima zasebno delo. Nmeđu prizreznika i nastavača preko cele šupljine upotrebljuje matičnu rešetku. Nčela svuda koju nija, a matiče ostaju svaka u svojoj odežki.

Zbog jedne slučajnosti Gavrilovit nije ovo mogao ni na izložbi prikazati i ako je to htelo i na tome uspešno radno.

(nastavljuje se)

НА ДОБАР ИЗБОР КУЛТУРНОГА БИЉА — ТРЕБА НАЈВИШЕ ПАЗИТИ

Да у ратарству и градинарству буде што веће користи, није довољно да само знамо добро и целу стого узорно, најбољше, засејемо или засадимо. Исто се ваљачито и на добар избор оних врста и одлика културног биља пазити мора, која ће у овом или овом крају и у извесним земљинитим и климатским приликама најбоље успевати, то јест, најбољши и најобилатнији родови уродити. На и то није довољно, да дотачна врста добро рађа, него она мора имати и ту особину, да у рађању и квалитету рода брзо не поштупа, т. ј. да се не израђа.

Са избором добрих врста културнога биља, које пољопривредник сеје и гаји, стојице исто тако, као и са избором добрих сејева долазе стокe. Јер, ако долази држи краве, које му мало и носног, талког млека дају; свиње, које мало прасе и локан за млеко допоставу и тешко се гоје итд., онда ће он бити у губитку, јер такве краве захтевају, не само нешто добро, него и обилнију храну; оне захтевају иету негу као и оне, које нише и маснијег, дебљег млека дају итд.

Исто је тако и са културним биљем. Сеје ли ратар или градинар само оне врсте и одлике усева и поврћа, које су мало изданке, које су доних особина, а поред тога још и неприкладне оним местним и климатским приликама, где се лако израђају, — онда мора и ратар и градинар бити само у губитку; јер свако културно биље, сваки наш посебан усео, свако наше поврће, које није не довољно обилатно користи, које није ни по приноси, ни по каквој плодови не задовољава, треба исклучити из избора, пошто и оно захтева нешто рад и иету негу, као и оне боље, маснијег, које ће нас много боље задовољити и по приноси и по квалитету плаода, а које се неће тако брзо ни израдити.

Међу нашим пољопривредницима има још много њих, који се за ове предике и неприкладне не обавиру, који остају верни традицији својих старих, да „шлету котач, као и њихов отац“, не обавирући се и не изгледајући на то: да ли те старије врсте и одлике овог или оног усева, поврћа и др., најваљашу у данашњим приликама и потребама овај труд и рад, утрешен око њихове неге, — па се с тога тешко и привољашу на увођење бољих, новијих врста и одлика, који би нешто негов и негма трудом и бољим и обилнијим родом уродиле у једним асним, како земљинитим, тако и климатским приликама.

Са тако погрешним појмовима, са неприступачношћу ка бољему — она сами себи шкоде, услед чега настану сависни природни посмелци, да жетва из године у годину бива лошија, а прасе слабије, но што би био онда, кад би за сејање и сиђење изабрали оне врсте и одлике, које би ја и свестрано и у сваком погледу биле корисније и више ни прихода доносила. Природна појава, о којој не треба много доказивати.

Али ми идемо још и даље; ми хоћемо да пољопривредник не сеје и не гаји само нешто већу познате, а ако добре, врсте и одлике културнога биља; ми хоћемо да он добро иотри и на све поврће врсте, које се сваке године појављују, да чипи с њима највише у највећој размери оследи (пробе), па кад се у асним на своје знање увери, да у његовим приликама једна или друга од тих новијих врста боље успева и обилатије рађа од његове одомаћене старе врсте истог рода, онда треба безуволно ту новију врсту да усвоји, да ју у свој плодород уврсти, а старију, лошију, у своју корист ванусте. Тако се долази до савршењих културних биљака,

тако се усавршење засадна, тако се приноси увећавају, тако се долази до богатства.

Урок, што многи наши пољопривредници неће ову леткму да учне, неће да је признају, не лежи само у знању старудјеско, него поглавно у томе, што је или пољопривредник нешто још у довољној мери недовољно и квалитетно нешто начам, па не зна шта се у напреднијој свету у његовој струци ради, шта по томе у свету све бива, не зна да боље од онога што му је од предака застало, не зна и не чује како и у колико је његов „занат“ данас по свима гранама његовога рада напредовао, то да би се тачно напредница и он користаи тогао. У том погледу дужност је сваког писменог Србина, да своје недовољно брату каже шта је у „Технику“ читао, да га подстакне на боље, па да се и њему лепша будућност укаже и материјално стање поправа, јер он данас нема ни о чему да размишља, ни „главом о зад да удара“, за нега има данас много и премоно готових ствари, које он само на своју корист треба да употреби и ништа више, па је да ња постигнута.

С тога Српско Пољопривредно Друштво и препоручује и колико је могуће и у сликима представља у својој органи „Технику“ пошље, боље и савршењике врсте и одлике разних пољских усева, поврћа, воћа итд., како би народ наш што неки избор бољег културног биља пред собом имао и за себе оно изабрати могао, што би пре свега, његовим донацима потребама, па онда и његовим климатским и земљинитим приликама најбоље одговарало и највеће му користи доносило.

За све то, нека се сваки с поздањем обрати Српском Пољопривредном Друштву, које ће му набавити што је најбоље, што је најпогодније, што ће му најбољег приноси довести и онда — онда ће и једна и друга ствар своје циљеве постати: привредници своје приходе повећати, а Српско Пољопривредно Друштво се резултатима својих напора у постигнућу тога циља — задовољати.

Др. Родик.

БЕЛЕШКЕ

Храњење сушеним резанцима од репе. — Количина ових резанца која ће се употребљавати за гајење стокe, зависи од врсте стокe, циља храњења, као и од хранљиве сдржане самих резанца. Може се рачунати овако округло, да ће 8—9 кг. сушених резанца моћи да захване 100 кг. потпишених резанца. Сталан однос није могуће утврдити, јер кишених резанци јако се колебају у њиховом саставу, а и сушени резанци могу бити различите хранљиве сдржане. Сушени резанци спрашљају се, да се боље и дуже дже и да се на мању запремину еводу радат лакше чувања.

Али они се на 8—10 сакати пре употребе за храњење стокe морају претходно пошкрпати у кацама или цементним јакмама водом, више пута допатама променати и прервнати. Резанци услед тога толико омеку, да нагубе њихуу жљивост. За тај циљ довољно је, ако се према тежини резанца, узме двапут до трипут толико воде. Гледају у пракцији претерују на узинају шест пута толико воде колико су тешки резанци који се спрашљају. Пошто резанци довољно омеку, да их стока лако може јести онда стоци треба оставити на вољу пра појењу да пије воде, још колико јој треба.

откупљеног дувана бербе 1907. г. у окр. врањском

	ИМЕНА СЕЛА, ВЕЛОШЕ И ВЕЛОШЕНА	КОМЕ СЕДУ ПРИ- НАДА ВЕШО	НА КОЈИ ЈЕ ПРО- СТОРИЈА РАДИО ДУВАН		ОТКУПЉЕНО ДУВАН детто	ПРОСЕЧНИ ПРИНОС ПО 1 ХЕКТАРУ	Откупљена количина дувана					
			ХЕКТ.	АРА			БРАНА	КИТАМА	ВАРНЕДНА КЛАСА	К Л А С А		
										4.—	3.—	2,50
1	Власовина		24	47	6890	281	422	969	901	756		
2	Колошница		1	79	332	185	—	9	20	13		
3	Дејан		0	11	17	154	—	—	—	—		
4	Делина		0	45	141	313	35	16	16	13		
5	Орашје		0	41	100	243	4	15	14	—		
6	Бољаре		0	75	200	266	7	32	25	23		
7	Стојковце		0	81	324	498	—	—	58	34		
8	Вабича		—	18	61	338	—	—	—	—		
9	Д. Локошница		3	33	1744	533	—	13	11	76		
10	Радојна		1	97	996	505	7	47	81	72		
11	Раз. Чвеклак		0	29	196	675	—	—	—	—		
12	Манојловице		3	69	1807	489	57	304	175	190		
13	Ваљаница		0	52	126	242	4	—	22	8		
14	Лесковац		57	53	35690	620	1785	3328	3333	2942		
15	Масурца		0	75	643	857	5	—	115	94		
16	Алашице		0	12	34	283	—	—	3	5		
17	Сурдулица		0	74	583	787	30	—	107	78		
18	Презапац		0	62	852	1374	67	—	91	150		
19	Корбенац		0	75	659	878	5	—	91	75		
20	Врбово		1	42	1639	1154	5	—	4	125		
21	Сува Морава		0	62	737	1188	81	—	259	52		
22	Дубица		12	78	10079	788	37	—	1010	1054		
23	Г. Вртош		2	05	1505	733	12	—	219	489		
24	Катуј		2	40	1467	694	—	—	81	262		
25	Рибнице		1	53	991	647	—	—	27	58		
26	Г. Неродомце		1	03	658	638	—	—	32	144		
27	Содерца		3	90	3270	835	—	—	198	402		
28	Стропско		0	95	598	629	—	—	18	55		
29	Бели Брег		0	15	148	986	33	—	40	23		
30	Д. Нерадовце		0	97	463	477	—	—	14	125		
31	Бушиневац		8	95	9244	1032	7	—	208	464		
32	Миливојце		2	85	2756	967	26	—	475	435		
33	Ваљинавац		3	4	2333	734	—	—	53	221		
34	Собина		9	56	9412	984	180	—	1259	1052		
35	Суви Др		1	49	545	359	—	—	—	—		
36	Доње Врање		3	75	2700	720	—	—	45	24		
37	Врање		133	25	118422	888	383	—	8051	9699		
	Свега		289	97	218.540	753	3192	4.637	17.051	19.219		

откупљеног дувана бербе 1907. г. у окр. ужичком

	ИМЕНА СЕЛА	КОМЕ СЕДУ ПРИ- НАДА ВЕШО	НА КОЈИ ЈЕ ПРО- СТОРИЈА РАДИО ДУВАН		ОТКУПЉЕНО ДУВАН детто	ПРОСЕЧНИ ПРИНОС ПО 1 ХЕКТАРУ	Откупљена количина дувана			
			ХЕКТ.	АРА			ВАРНЕДНА КЛАСА	К Л А С А		
							4.—	3.—	2,50	2.—
1	Обајгора		12	93	14740	1139	416	852	990	1038
2	Вишесва		23	08	23334	1011	884	1599	1655	1476
3	Прудол		19	56	16040	820	792	1426	1463	1393
4	Б. Вајта		1	25	1698	878	25	76	81	94
5	Дуб		5	29	5026	950	83	140	356	334
6	Мошра Гора		1	06	1676	1015	—	14	7	43
7	Привиц		5	42	4712	869	118	164	229	350
8	Пилца		8	84	6568	742	60	150	463	551
9	Добротин		4	57	3624	792	4	66	99	224
10	Содолуца		9	15	6811	744	64	387	391	439
11	Сијерац		1	19	849	713	—	25	32	45
12	Свајдуг		1	13	852	753	—	7	39	10
13	Рава		5	03	3139	624	13	90	97	169
	Свега		98	50	87869	892	2366	4996	5992	6166

Г Л Е Д

састављен по местима у којима се гаји дуван.¹

распоређена је по класама и ценама овако:												По одбитку 10% на преви- рање чисто исплатљиво	просечни принос по 1. хектару
II К Л А С А			III К Л А С А			IV К Л А С А				Ф У Р Д А			
1,80	1,50	1,20	1,10	1,—	0,80	0,70	0,60	0,50	0,40	0,10	0,05	ДИНАРА	ДИНАРА
992	735	264	710	287	130	492	100	113	29	—	—	11880-81	485
56	33	10	79	52	4	48	7	—	1	—	—	401-04	224
—	—	—	—	—	10	—	7	—	—	—	—	10-98	90
24	8	6	4	5	8	6	—	—	—	—	—	302-76	672
21	8	—	14	14	—	9	—	—	—	1	—	163-44	398
7	17	5	44	17	—	23	—	—	—	—	—	322-29	429
87	101	18	55	8	1	44	3	—	—	—	—	568-89	702
19	15	—	3	—	—	11	9	4	—	—	—	67-59	375
150	236	204	174	258	120	173	71	162	96	—	—	1724-22	517
117	91	76	143	88	98	93	29	46	8	—	—	1247-58	633
14	42	4	24	27	16	49	14	—	6	—	—	183-87	634
195	160	137	166	126	97	184	59	48	6	—	—	2699-91	731
15	16	8	24	14	—	5	2	—	4	—	—	185-67	357
4513	3105	1644	3996	2264	901	3264	1174	1077	1139	1325	—	51729-36	899
—	157	31	—	76	60	60	—	58	47	—	—	846—	1182
—	6	—	—	6	7	—	—	7	—	—	—	37-44	312
—	162	44	—	47	12	—	—	44	59	—	—	847-35	1145
—	201	89	—	124	63	—	—	67	—	—	—	1270-53	2049
—	151	37	—	126	42	—	—	85	47	—	—	800-37	1067
—	380	168	—	383	179	—	—	191	176	—	28	1570-59	1106
—	135	27	—	116	61	—	—	16	—	—	—	1327-68	2141
—	2394	836	—	2094	970	—	—	1280	488	—	6	11691-63	914
—	280	82	—	167	63	—	—	168	23	—	—	2162-25	1054
—	392	262	—	319	138	—	—	184	29	—	—	1045-71	810
—	146	202	—	347	86	—	—	88	87	—	—	1007-55	658
—	212	26	—	182	59	—	—	36	26	—	—	852-84	801
—	880	300	—	621	356	—	—	407	170	—	—	3692-43	946
—	72	85	—	174	71	—	—	123	—	—	—	591-57	622
—	12	—	—	40	—	—	—	—	—	—	—	302-40	2016
—	161	43	—	66	37	—	—	17	—	—	—	613-48	632
—	1571	1209	—	1788	1511	—	—	1651	835	—	—	8495-64	949
—	629	194	—	447	148	—	—	293	109	—	—	3683-97	1292
—	467	256	—	394	189	—	—	375	208	—	—	2169-09	713
—	1272	790	—	1142	1163	—	—	1595	932	17	10	10865-16	1136
—	24	141	—	110	127	—	—	35	101	7	—	427-86	287
—	210	351	—	617	582	—	—	488	339	44	—	2126-97	567
—	19687	11457	—	20338	10111	—	—	18738	11818	2132	8	118685-70	890
6.210	34.168	18.886	5.436	32.744	23.231	4.401	1.472	37.396	16.829	3.526	52	247.470-72	853

састављен по местима у којима се гаји дуван.

1712	1382	660	1152	634	1001	1735	484	787	725	1072	—	18013-68	1390
2527	1758	1372	2189	945	1395	2722	967	1235	971	1639	—	24140-92	1262
1879	1452	868	1274	576	905	2050	582	533	353	584	—	22574-70	1154
199	109	40	110	14	28	78	34	86	24	190	—	1424-88	1139
614	513	487	483	310	404	558	141	216	86	301	—	5923-17	1119
146	176	75	71	129	68	161	100	6	51	35	—	1091-34	1029
510	455	293	566	237	329	795	211	146	146	172	—	5522-31	1014
1031	730	514	805	281	484	674	124	164	107	430	—	7906-32	898
430	413	240	399	261	238	480	201	128	221	220	—	3701-07	809
726	573	418	599	238	461	840	392	505	540	341	—	7397-91	808
108	22	39	97	56	69	140	23	44	87	62	—	820-71	689
83	66	53	64	65	66	103	28	49	112	77	—	765-54	669
243	272	229	257	157	229	395	91	183	426	258	—	2940-66	584
10.202	7.921	5.318	8.066	3.903	5.668	10.731	3.378	4.082	3.849	5.321	—	107.214-21	1.088

(успрско се)

Je ли потребан мораториум? Питање о обустављању и продужавању плаћања и одлагања, покренуто је у Јапони, због неуспешног и сваког разуздавог застоја у трговини. Промоћне ваздухопловне предвиђања и прилике, ратничког расположења и одушевљења, није ни мало повозило земљаште да успевање биљке игра — што се зове трговина и привреда. Сваки пољаци из пољских завода своју уштеђевину, сматра да је у његовим надрцима безбедна, по у заводским богатствима, одакле ће да се шта тупој кредити и да послужу правдином току земљашке трговине. За тим уз звездане сабле и ирирне барута, гласно и потпуно ровене, уз искрено и родољубно одушевљење за бојотовале свега што је аустројско, па и робе, има ту често и нечистах и спекулативних побуда утаклице које и родољубе злоупотребавају за своје интересе, па и родољубив бојоту узбуђу да послужу себичним скривања: говењем и сатирањем тактичара, чак и Срба, (често већих и овејанијих родољуба, по и „Швајцарци“) из аустројских околјина, као „тубих поданика“ и ако би их у вихорној мостајбини сада прогнала као српски жбуре и х. д. Ни мало новолни изгледа за трговаше.... да тачно одговараје својим обавезама. Због бојкота правог и оправданог, а тај је, *да се више мисла не поручује* из Аустро-Угарске, с којом се законика саобраћало и трговало, није лако намет ситуије трговци паћи *нове изворе*, који су и удаљенија, па и непредуретљивија: са Србијом, или Немачком, а то ли Италијом, Француском, Швајцарском, Белгијом или Енглеском, *нерадо риде на кредит*, па и онда на кратке роконе и под другим условима. Све то тек треба кредити и уредити. Овако поветља и застој, рђав пазар... одавно неспречност. Овде тежкоће одговарања обавезама, оиде... лутане и тражење нових извора, нових пословних места и нових трговачких пријатеља.

Залуду званични представници трговине и привреде заштитављују и поруду, омовљу и теже... није лако давати трговина и привреда у Србији. *Она тражи смилане, брзе, обилне и штедрне отпоре данас* и од државе и од представника трговине и привреде.

На првом месту, треба државу у договору с Народном Банком, да помогне новчане заводе: да не мирају тражити нове наплате, ни потпуне одплате, већ да се могу задово-

љати и самим, прозвонима одплате и плаћањем само интереса на ивична дуговања. Друго, да поверљиво и извршне власти добију наредбу, да при првој наплати по забранима поде разума — о појединцима који не могу да нас зарађивати као обично, због службе у војци, итд. Треће, Трговачко и Кредитно Удружење, треба да нас да сматрају за једну од првих својих дужности, да потпунокове нове трговашке везе и изпадале нове трговашке изворе и нове аустро-угарских тржишта и да се ради регулација нових, изменених односа трговачког кредита с иностранством, призе посредничтва у добијавању што новолнијих кредита — у Енглеској, Француској, Белгији итд. па у тој погледу, да што јаче и под што новолнијим условима потпунокове наше увознике, докле они прежа нових рокованиа и нових кредитних условања, не могу предугити своје понавшање при новој повлачењу потребне ли робе. Нека Кредитно Удружење издаје гаранција насла или јемства прена кредитној способности појединца за иностранство и на себе прима обавезу исплате о року... а појединцима, наплати увозницима, олакша, већни рокованиа, у навикавању на нови ток става.

Само таква *стварна*, брза и смилане помоћ учиниће изданија питање о мораториуму, без обзира на то је ли оно по уставу могуће, али није, јер нигде не зна за закон — изгледа нова и закон.

Мораториум би, нека сувањ, у великој порецности наше трговашке односе и изгледа са иностранством и он би врло много наудио и политичком пресуду наше државе: тековина новог пријатељства и нових симпатија.

Истакши предуредити ало много је поузданије, него га лечити... кад му можда не буде било више лека!

Дузимају се од забране извоза стоцио хране. — Као што је објављено: хемине, и резаци од рене. Разлог за то могао је бити једино тај, што се у нашем стоцарету, оба она хранљива средства, а нарочито резаци од рене, никако још не злоупотребавају при хранењу стоке, колико то заслужују и што се и не зна да има зелена у којима резаци од рене потпуно замонују сено при исхрану стоке. Резаци од рене добијају још више па значај тиме, што се у последње доба суше, да би пренос и чување било лакше, да су дуготрајнији и од само се стекло уверења, да и сирони, па и рђаво угрмљени резаци који би и прерили, да и колико не губе од своје хранљивости. Може се сажаљевати што у ово доба кад влада оскудица стоцио хране у толикој мери, ова доба стоцио храна по илални употребе у самој земљи, по се мора извозити на страну.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит прете једног етунца по 10 пара дунара; од осталих кућних новена по 15 пара од прете и од етунца. Једна страна подељена је на четири етунца.

Већим огласима: *Цела страна* 30 динара (30 круна аустројске вредности), *пола стране* 16 динара (16 круна аустројске вредности), *четврт стране* 8 динара (8 круна).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 45. броја „Темана“: *Човина:* Веносредна набавка хране за немачку војску. — Кратак извод о резултатима овогодинашних Друштвених изложба (наставил). — На добар избор културнога биља — треба највише пазити. — Отсуци дувања бербе 907 год. (свршиће се). — *Велане.* — *Гласник.* — *Цена огласила.*

ПРЕДПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУТУЈУ СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИЈАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

ЗА ОСНОВ НАЈНИЖИХ РЕШЕЊА ОД АКТУМА
1869. ГОД. К 204 ПРВОГЛО ДЕПУТАТНОГ
НОСИ ПОСТА ИСПЛАЊИВО

Цена огласна изложена је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

Н. В. КРАЈЂА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО КЛАСИКА
Председник **Вучко С. Богдановић**

БРОЈ #6.

НЕДЕЉА 16. НОВОБРА 1930 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

Издателски Уредник
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

РАЗНЕ ВРСТЕ КРВИ И КРВНО СРОДСТВО КОД ЖИВОТЊИЃА

Као и у многа друга ствари, тако је и овде прак-
тика предваљала науку. Ми смо одавно свикли да говоримо
у сточарству о разним врстама „крви“, о „чистокрвности“,
„чистокрвности“, о „крвном сродству“ животиња. Све су то
нарази који су позајмљени из свакодневног практичног жи-
вота и који су ипак више значајни, више значај-
ни појмова у сваци ради лакшег и подробијег, тачнијег и
паразитичког изражавања. Нишине, или ретко коко, да је и
на у падају, да те парале узима и у правим извонов, у
букалном смислу, да тражи и налази и стварно разлику у
крви, да во крви, њеном облику или садржају итд. црни и
какаво „крви“, поредом једнака... као што је то пракса
одавна са свом збљом и ако не и потпуно јасно уобичајана и
уникална. Данас међу тим и у том погледу наука је, као што
ћемо видети, дала практици за право и учинала један
важан корак у напрет, пронашао пут и начин да истраживање
и распознавање крви може употребити и за практичне, кри-
вично-судске, али и запалитичке циљеве. *Пронађен је биолошки
доказ за разне врсте крви и за распознавање крвног сред-
ства међу животињама.*

Uhlenhuth, професор у Берлину држао је о томе у ве-
бруру прошле године на главном скупу новачкога запалитичког
друштва једно предавање, у коме је изложио, како је
успео пронаћи начин, да се могу доказати разне врсте крви.
Начин тај почива на разлици у понашању крвних белаче-
винастих материја сирам дотичног сержуновог решења (пре-
тивторног средства).

До најновијег доба није било могуће доказати порекло
разних врста крви, на да је се крв као таква, уз помоћ
разних реакција одавна могла распознавати: Тајки нова
проба крви, спектарални апарат, Деринова проба о гудацима
или основи (ова последња мале доказне вредности).

Уলেখути пошло је за руком, да сведошченици (нарочити-
ци) сержам изазове таложива у крвним растворима. Ова по-
јива оснива се на чињеници усешене сержике терапије на
пр. код диштерије. Ако се убрига у неку животињу извесна

ЗА СРБИЈУ

ЗА ГОДИНЕ 6 ДИРЕ, НА КОЈА ГОДИНЕ 3 ДИРЕ
ЧЛАНОВИ КОМАНИ, ЧЛАНОВИ ОШЕ ДРУГЕ
ПОДРЕДНА, ОШЕ, ШКОЛЕ, ВОЈНИЦИ СТАРА
КАДРА, НАСТАВНИЦИ, ДЕМОКРАТИЧНЕ
НАДРУЖЕ И ЧЛАНОВИЦИ ПУКОВИ, ШКОЛА И
НАСТАВНИЦИ ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА
У ПЛАЊИ КРИМ, АКО ИМАЈУ ВОЈНАЛИЈУ
УНАКРЕП ЗА ПЛАЊИ ГОДИНЕ.

ЗА СРБИЈУ

ЗА ПОЛ. 8 ФРАК. НАН 4 000, АУСТ. 10 000,
КО ОШЕ ПОМОКРЕП, УДЖЕРА У ПЛОКОВИ
ЧЛАНОВИ КАО И СЕРЖОВИ ДЕМОКРАТИЧНЕ
НАДРУЖЕ И ЧЛАНОВИЦИ ПУКОВИ, ШКОЛА И
НАСТАВНИЦИ ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 6 ФРАКОВА
НАН 3 000, АУСТ. 10 000, КАО УНАКРЕП
ПОМОКРЕП ПУКОВИ И КАО И ПУКОВИЦИ
КОД СВОГ ГАРНИЗОНА ПУКОВИ КОЈА ТЕ ИЛИ
ОД ДРУГЕ СТРАНЕ.

количина крвног сержа од коња који је раније калењен
отрону произведени диштерични ба циљма, онда ће се
животиња разболети и угинути. Али ако се узме сасвим мала
доза отрова, животиња ће одолети болести и пошто је бо-
лест прележала, могу јој се убригавати све веће количине
отрова, она се више неће разболети. Животиња свагда отров
произведећи противотров. Овај противотров напонава се у
крвном сержу дотачне животиње и може се пуштати крви
лако добити. Доданама истога отрова, може се он у реакце-
сталу учинити безопасним; што је тако овај серж у
ствалу, као се убрига у тело човека, развијају ту своју
моћ неутралишарама (да чини безопасним) отрова, у свему
лечена или заштега тела против отрова.

Значај да су то сасвим специфичне (нарочите) материје
које се овде у животињском телу производе. На исто такав
начин произведене су специфичне (иначе серж) и против колер-
них других бацних и животњских отрова. Тако против ре-
цина, абрина и кротица, против отровног „југалског сержа“,
као и против делетарног (сирвносног) анжиског отрова.

Кад се сад животиње протодио са бактеријама припроне,
зарисе, као на пр. са назначеним страним колере, он неће
угинути при употребу сасвим незнатних количина ових бак-
терија; животињско тело озука се против њих и у свом
крвном сержу произведе материје које их у гргавице оку-
лају и растварају. И то, овај утпац управља се само при-
тив колерних бацних, употребљених за убригавање, а не и
против других микро-организама (саљуних и за око непа-
дљивих створења). Исто тако и животиње које су убрига-
ване са туберних бацницама, производе у свом телу овет
материје које сачмо туберних бацних окупају у гргавице и
растварају. Кад се сад у место таквих исплаћеница од бакте-
рија убригају животињи, исплаћеница од крви, онда се појаве
исто такве материје; сержу ове животиње згруда и раствори
крва талачина. Сем тога наћи ћемо у сержу суштинаше
(ствари) које кад се додаду крвнот води (сержу), у вој про-
изводе талог.

Ч Сержу је крви доо крви. „Крвот“ то је осеособити неки вид,
талог, да му отров ни може крви издигати, смекати да давао од делова дот-
ичнога отрова.

Борде је пронашао даље да се и онда кад се у крви серуми штитавог зећина убрзата крваве млека, отварају предципитне (таложне мога) које казејни (спречну) краваг млека таложе. Ова реакција¹⁾, како доказаше Јаши, Моргерот и Васерман, била је строго специфична тако, да ако ипоноу исте у стању раствозавата различите врсте млека, једну од друге.

Уленхут је сад на основу строго специфичке методе настојао, да опроба могућност раствозавата белачевинастих материја разних итчијих јаја. Он је пронашао, кад је у размачина од неке дана, кроз дуже време убрзанао у трбушну дубљу зећина раствор белачета кокосиљег јајета, да се у њиховој првој серуму, доданањем тавног раствора белачевине, произвођи јак нахуастав талог, али не и у раствозавина других белачевинастих материја.

Реакција је дакле била специфична²⁾. На основу доказаног специфичета усено је Уленхут даље, да с пуним поуздањем може разликовати, изузе сасвим блиско еродна итчије врсте, белачевинасте материје разних итчијих јаја. Овај пронашао био је у толико интересантан и био је нарочито стога важан, што се доседа ни којим начином није успело, да се хомјексви бутем ове белачевинасте материје могу диверцирати (распознати).

Сем тога могло је показати, да се ни једна хемјекса белачевинаста реакција није могла такмичити с овионој ове биолошке реакције, јер и у раствору белачевине од 1:100.000 био је могућ докар (палазак), док се хемјекса белачевинасте реакције потпуно откизавале иећ и онда, кад су раствори белачевине ражињени на 1:1000.

У погледу на специфитет и изазвореду овионој ове биолошке реакције била је блиска мјесо опробата, да ли ће се ноћи разликовати, овиј итчиј бутем, белачевинасте материје кокосиљег јајета од материја кокосиљег крви. Да би ово питање могло решити Уленхут је убрзанао зећину са кокошњом крви. Серум тако претходно убрзавале животињске (зећина) изазвао је у раствору кокосиљег јајета, тек после дуже времена, слабо нуњене, докле је у китком ликои објеној раствору кокосиљег крви проказио јак талог. *Овио одлом доказано је, да постоји створна могућност за то, да се могу доказати извесне разлике између белачевинастих материја кокосиљег крви и кокосиљег јајета.* Али у исто доба овиј одлом била је опредељена друга једна чинишца од огромнога значаја. На ике речени *серум изазвао је таложесте само у раствору кокосиљег крви, докле сви други крви раствори од најразличнијих других животиња узимати ради контроле у амко, остадоше потпуно бистри.*

На тај начин била је пронађена основица за методу којом се могу разликовати и распознати разне врсте крви.

На сасвим јединачи начин Уленхут је сад убрзанао зећине с крваљу говеђом, којој или свињској и добијао је сере, које су могли градити талоге само у крвању раствозавина од овиј животиња, чја је крв била утробиљавана за убрзаванае.

Зећин коме је убрзана човечија крв, послужило је за узимати серума који је био у стању да обара талог у човечијој крви. На послетку је овај Уленхут потпуно решено питање *распознана крви* у судско-медицинским случајевима, јер се показало, да је серум од зећина који су потпуно убрзавани човечиј или животињској крви, произвођио талоге само у раствозавина претходно за

убрзаванае употребљиве крвањ прета, чак и онда, ако се годинама пре тога бале саушене.

Уленхут је своју методу даље усавршио пронашањем антисера (проти-сера) за разне врсте крви.

Негова метода сјајно је се показала при испитивању многобројних асерата разијих крвањних случајева које му је преси мистрат правде ставио на распознанае. У свакој појединој случају била је постављена права дијагноза³⁾.

Исто тако може се Уленхутовом крвању дијагнозом пронаћи на пр. у *кобасинама иримеса козскога меса.*

Још нише! И код 60 до 70 година старих муњиваци-рвањ⁴⁾ органа животињских и људских могао је Уленхут још, с поуздањем, утврдити ни порекло.

Потом је дошао на мјесо, да биолошку реакцију предложи и примени у *проучавању средствених однозија међу животињама.* Тако му је пошло за ртом, да прикаче криво средство избуљу кова и марица, између итчије и дивље свине, између пиа и ливне, између овије и козе. Реакција је квантитативно (по количина) тесла приближно пропорционално (сразмерно) степени крвањног средства. Јестествоички био је без стике најинтересантниј локал крвањног средства међу човечиј и мајмуној, као што су га прво пронашли Васерман, Штерн и Уленхут. — Јер крви серум узет од зећина, коме је претходно убрзана човечија крв, изазвао је у раствору мајмуњске крви и ако нешто слабији, ипак довољно јасан талог, а иначе ни у једној другој врсти крви. Енглески испитивач *Нутал* отишао је корак даље, постављајући себи налик задатак, да испита степен крвањног средства између човечиј и мајмуна. Нутал је најбржљавије испитивао криво средство међу китчијавина на 900 разних сората крви са 16.000 реакција и резултате својих испитивања саопштио у јединој делу које у великој мери побуђује интересавне зоолога и природњака.

На основу изложених отагда мора се у погледу квантитативних диверцирати (разлика) у крајњем резултату биолошке реакције узети, да постоје разни блиски односно удаљенији стевени крвањног средства између човечиј и мајмуњског рода. И биолошки стоје човеку ионајближе нарочито људској мајмуни (горила, шимпанза и т. д.), а мајмуна старога света човеку су ближи, по мајмуни новог света. Они средствени односи, по Нуталу, дају се пратити до најнижих мајмуна новог света, а по Уленхуту до полу-мајмуна.

Потмо је утврђено, да крви серум зећина, коме је претходно убрзана човечија крв, не саже у човечијој крви, но и у мајмуњској, а ни у којој другој врсти крви, произвођи талог, то је за свакога научно просвећеног природњака апсолутно погодан доказ за криво средство међу човечиј и мајмуњским родом.

Овај биолошки доказ за криво средство човечиј са мајмуњским родом, достојан је да се стави барбар с омијим на палеонтологије, упоредне анатомије и историје развијања, шта нише није још и најеквантитативни, најанатомички и најреципитни, јер се може свакоме у реално-стакалениј ад овал (пред очима) демонстрирати (приказати).

На тај начин десцендентна теорија, како се је испитивачки духови Ламарков, Дарвинс и Хекселов створили и представили палази свога најчистијег и најјачијег ослојца, у биолошким испитивању с крвањ серумом.

¹⁾ Истин претходна извесних животињ токова или разна извесних вакини средствени или промена утврђаја.

²⁾ Нарочита т. ј. само на тај случај посебно, само за то од утврђаја

³⁾ Опређено право ствари (на пр. кад лекар талог окрвдан болест крви иа да зем).

⁴⁾ Муња — муњивацион — још истретор — до сарти дужи ле-
дмакх у оне истретале, истретале, коцајале остале.

И за сточаре је од врло великога значаја ова биолошка реакција храног средства. Јер су они у овим реакцијом донели у руке једно средство, да у реакцији-бојаци одреде *ближе или удаљеније средство међу својим домаћим животињом*. Биолошки се не може разликовати крви белачевине ковеки од нагарање, да постоје мелани од обих ових животиња познато је; биолошка је нето вредности и крв овчија и крв козија. Да за постоје и овде мелани, то је још једнако спорно питање¹⁾.

Сада где се може констатовати биолошка једнакост крви белачевине, порица се мисао о могућности укрштања; али где је биолошки доказана разлика крви белачевине, ту укрштање мора бити искључено. Ова чињеница може послужити као путоказ за сузбијање евантасти²⁾ изнатичких идеја.

Са природно-историчког гледишта колико и да могу бити интересантни ове средствене реакције, толико су оне, као што је поједино, ометајуће у форензичкој медицини. Ако је пред стручњацима постављен на пр. задатак да распозна крв коњску од нагарање, овчију од козе, човечију од најрусине, он се налази пред несавладивим тешкоћама. Јер ни видико да на пр. зенић претходно убризгава са човечију крви знојеру серум који пронаолао талог и у најрусинској крви. На основу ошпирних огледа узео је Уленхут сада, да овај задатак реши на врло прост начин. Своја испитивања учинио је због једнога уверења које је имао надати да захтев једног државног прокуратора (државног иследника). Послат му је штап једног крадљивца дивљачи, на коме су се налазиле крме од крви. Човек чији је штап био, стајао је у подзрешу, да је убио срну и неку наву дивљач, зеца или лисичу, на је на штапу одвукао. Он је пак тврдио, да је крв на штапу гуњица. Његова мати казала је гуке и обескида их; штап је непод њих стојао и крв је капала на штап. Али серум од зенића коме је убризгана гуњица крв, додат крвном раствору са штапа, није обарао талог; дакле гуњица крв није била. На исти начин и срњеа крв била је поуздано искључена. Сад је извао да се одреди, да ли је крв зенића. Дотао се било ишљача, да блиско сродне животиње на узгајано убризгава њихове крви не реагуира са обрадовањем предцијитина³⁾. Дакле ако се хоће да састави серум који ће послужити за доказ зениће крви, онда се није смео употребити за убризгавање питоног зени — који је дивљак зени срдан — већ друга несродна животиња на пр. коком. Он је дакле убризгао зенију крв кокоши. Кокош пак дола је серум који је произвео талог и у крви питоног као и у крви дивљег зени; дакле се показивала средствене реакција. У крви са штапа показана се јасна реакција, али нето тако и у крви питонога зени. И ако је изгледало ишљаче, да блиско сродне животиње не реагуира на узгајану крв, Уленхут убризга крв дивљег зени, у питоног зенића. *Зенића додано серум који је реагуира⁴⁾ само на крв дивљег зени, а не и на крв, по врсти сродног, питоног зени*. Тако је могло и Уленхут означити крв на штапу, као крв дивљег, а не питоног зени.

Али с ових огледа доказано је поуздано, да је посве невероватна могућности укрштања између дивљег и питоног зени, као што се с много страна тврдило, јер ове животиње ипак показују разлику у њиховој крви белачевини.

Тим основним огледом утврђена је метода за *разликовање блиско сродних крвних врста*. Тим путем је Уленхут потош узео даље, да разликује крв кокошаву и голубију, убризгајући претходно коком голубином, а голуба кокошином крви и добијени серум употребљавајући за дисперзирање (развојивање). Исто тако могло је разликост крви човечију од најрусине, убризгајући најмуну човечију крв. Најмун је дао серум који је пронаолао срну у човечију а не и у најрусинској крви. *Значи да постоје још и даље, финије разлике у саставу крви белачевине ових животиња*. Разликоване ковеки од нагарање, овчије од козе крви на овај начин до сада још није успело, по свој прилици с тога, што су ове животиње одавје ближе у сродству.

За сточаре, занатлике стоке, и ако је од великог научног интереса ова метода којом смо у стању распознати средње животињске врсте, било би још од већег значаја, кад би се постојало одређивање и тих „дљих еванџија разлика у саставу крви белачевине“ парчицом домаћих животиња. Кад би се не само успело разликовати крв коњску од нагарање, овчију од козе, по кад би се постинло распознавати крв сродних сточних титова и раса. Онда би такав метода послужила у практичном занатничком поступку, било би решено питање о могућности и немогућности разних укрштања и мелезова у оквиру раса.

Надајмо се, да ће науци и то једном поћи за руком Велики је, врло велики успех и ово, што нам је наука сада већ дала, као што смо у најкраћим потезима одав изнела а своистилна читавања „Тескара“.

С. Г.

ТУБЕРКУЛОЗА ПЕРНАТЕ ЖИВИНЕ

Многиња ће бити непознато, да се и перната живина болова од туберкулозе или јектиче и да угине прибавио 10% живине од ове заразне болести. Такој болести нала ише пакље да показивамо, него што смо то до сада чинили а то још особито ради тога, што туберкулозу није лако упознати на живи животињи, ако не употребљавао микроскоп, и што је ова болест неизлечива, кад је јаче развијена.

И јектича се не ограничава само на једну врсту наше пернате живине. Кокоши, голубици, фаланци, патуши, пловке, гуеке итд. подврнуте су овој болести. Најчешће се боловају кокоши и фаланци, ређе водена живина (пловке и гуеке). Особито је опасна по пангаје. Туберкулоза се преноси на разне начине; с болесног болесне живице, која садржи узек животног бацала, и то на овај начин, да здрава живина поведе зрнање на тако болесне. Још живи пак дају повода заражавању летине угинуле јектичаве живине, које се бацају на љубриште.

Огледаха је доказано, да је перната живина апсолутно непервична за отров туберкулозе осивања. Зато заразе јектичави људи пернату живину својим плућним изметцима само у оним случајевима, кад се у секрету плућа налазе бацили туберкулозе пернате живине.

Наследство игра врло познату улогу при ширењу ове болести, на да је доказано, да се зачедак може развијати и у иницираним (зараженим) јајима и да се јаја могу иницирати и у туберкулозним јајцима (оваријама). Даље постоји могућност гермичитивне ињекције, тј. могућност да може и петом својом спором иницирати. Посматрају су случајеви,

¹⁾ Тако звали „Шабаци“ — вољови — као да су дола и на то, и ако желима поновити, а по Борнеу нестали.

²⁾ Еуеник, босијевинак, урало босијевинак.

³⁾ Да не могу градити нио што талог обара у такој крви.

⁴⁾ Произвео угину.

где je svo potomstvo jednog bolesnog petla bilo tuberkulozno. Ali, najlakši koji se nalaze u inozemnim jača uglavni su da kratko vreme. I sa inozemnim jačima može tuberkuloza da se prenese na pernatu pticinu.

Robert Koch je 1882 godine pronašao svojih avoahanih istrakivanih u etiologiji (uzročnici) tuberkuloze čoveka i dokazao, da jednu bolest kokosnu pronašao jedna bakterija, koja je slična tuberkuloznoj bacilju. On kao i drugi smatrali su onda, da je ova bolest istovetna sa tuberkulozom sisavaca i da se pernate ptice zaraziti plućnim i jetrenim tuberkuloznim ljudi. Pri dnevni istrakivanih osobina Kolovog tuberkuloznog bacila pojavila se mešutim suva i identičnost (istovetnost) tuberkuloze pernate ptice i sisavaca. Pokazalo je se, da ima znatnih kulturnih razlika između bacila tuberkuloze sisavaca i pernate ptice i da se na venčastih način, eksperimentalno, tuberkuloza sisavaca, na dake i tuberkuloza čoveka, gotovo i ne da prenese na kokosni i aglobone i obratno, da se bacila tuberkuloze pernate ptice i u posledu otrovnosti drugičije ponajviše giraj sisavaca, nego bacila tuberkuloze sisavaca. Uredog toga skatruju lekci naučavali one bacila kao dve zasebne vrste i prema tome i tuberkulozu sisavaca i pernate ptice kao dva samostalna oblika bolesti. Nu, na suprot tome govore vrlo važne činjenice za blisku srodnost obeju bacila. Po svojoj prilici bile bacila tuberkuloze pernate ptice sažde jedan paritetet Bokožog tuberkuloznog bacila, koja je u toju pernate ptice u toku bezbrojnih generacija (pokoljenja) izdobi one osobine, koje ka sada od bacila tuberkuloze sisavaca razlikuju. Prema tome, tuberkuloza pernate ptice nalazila bi se u sličnoj odnosi siram tuberkuloze sisavaca kao što se nalazi tuberkuloza čoveka siram tuberkuloze govoral.

Bacila tuberkuloze pernate ptice nešto je krađa nego tuberkulozna bacila sisavaca. On uspeva već pri običnoj sobnoj temperaturi, dočim bacila sisavaca ne raste ni kod 30° C. I siram sisavljnih uticaja njego je izdržljivija.

Pernata ptice zarazi se sa hranom. Bacila koje ona sa hranom ujeđa ujeđa se u sluzokoži creva. Tu se počnu množiti i obrazovati kvržice (tuberkule) u crevu. Odatle dolaze bacila posredstvom krvnog toka u jetru, na i u druge organe, u slezinu, u aglobone, u pluća, u srce itd., gde izazivaju tuberkuloza obolavanja. Zato se tuberkuloza kod pernate ptice najviše nalazi na trbušnim organima, osobito na jetri, slezini i na crevima. Tuberkuloza pluća i srca retka je. Katkad pojavi se i na trbušnoj onim, na spoljašnjoj strani jezuda, na bubregima i na plućim organima. Češće je nalazno u aglobonima krila i nogu; daleko u kostima i u koži, naročito kod ptica.

Znani one bolesti nisu osobito iznadjni. Bolesna ptica oslabi, dobija bledu krovu, bledu podbradja, bledu sluzokožu u očima i ustima, gube apetit, postaju nesvesni, dobija juke proliva, koji ih sasvim maure. Bolet je u nekoliko lakše konstatovati, ako se oboljela ptica pridruži tuberkuloza nojčasnih sisavljnih delova, na vr. aglobona i boje. U tome slučaju nalazno otčene agloboni i čirave u koži. Malaksalost biva sve veća i bolesnici najlakše uginu.

Tuberkuloza pernate ptice je dugotrajna bolest.

Mnogo lakše možemo tuberkulozu pernate ptice konstatovati na pronažana, koje nalazimo pri sekciji (rasparavanju) leševa. Najlakšije prođemo najviše u jetri, u slezini i u crevima. U svima ovim organima, većinom na spoljašnjoj površini, nalazimo kvržice (tuberkule) razne veličine i boje. U početku ove su kvržice male kao sitna proja, bele

boje, uzduku se u nekoliko nad površini okoliše, od koje ih razdvaja crven pojas. Prilicno su tvrde, sadrže neku gustu, svestru masu, u kojoj nije sijaset bacila. U dalju razvijaju bolesti rastu ove kvržice mal tuberkule u širinu. Više tuberkula spoji se u jednu tuberkulu. Zato nalazimo i takve tuberkule, koje imaju veličinu granika na čak i oraha. U mesto bele boje dobija onda sivu ili žutu boju. Takve tuberkule su tvrde i prilicno udugotrajne nad okolnim. U njima više nema one svestre mase; one su jednake sivosa i plaviru, jer su se ukrcile. Bebe tuberkule rđe se su. Malde, daleke sive tuberkule nalaze se jedna za drugu, na površini i u dubini organa, tako da izlveda dotični organ, osobito jetra, kao sa siviha neskom posejan. U pravnina se tuberkule rado pretvore u čirave.

U posledu leševa ne može se ništa osobitoga kazati, pošto je tuberkuloza danas još neizlečiva. Domača se pak katkad, da prirodna saza pobeda bolest, ali samo tada kad je otvor organa jак и чист или само мало tuberkula. U tome slučaju tuberkule ne šire se, već se ukrcne i tane je bolest okoliša. Pokužavati sa lečenju tuberkuloze retko se u živinjstvu samo onda, kada se razbole skupočene prilodna ptica, ali i u tome slučaju samo u početku bolesti. Pre svega valja se pobrinuti za dobru, krvavuju hranu, donošno pretajati i čist vazduh, dakle za higijenski život bolesnika. To je najvažnije i najvažnije uslov. Mi nerazume odatkad, povećati njegovu otvornu sinaju, da se može s uspehom boriti protiv ove bolesti. Tek u drugom redu dolaze lekovi u obzir, a oni lekovi isti su, kao kod običnih bolesti dotičnih organa. Ako vnetu prilodna grad bolesna i ako je bolest već znatno napredovala, to je najbolje da se siram tuberkuloza pernate ptice nalaze, da se sazuvaju od dalek trošivaca i da se bolest ne bi širila. Ako dotični grad još nisu omražavala i ako nalazimo tuberkulozu samo na jednom organu, možemo nese upotrebiti. Najbolje je nam, da se takve životnje zakonaji ili još bolje, da se spalje. To isto važi i za baluju tuberkuloznih grad i za tuberkulozne organe. Celo živinjstvo i dotično stado treba temeljno očistiti i dezinfikovati.

P.

Б Е Л Е Ш К Е

„Сельчки ред храни их све“. — Он даје народу здрави хлеб, даје му градњу за сталовање и одевање

Он даје краљу најбоље војнике; народу по градоњима непрекидно освежава здраву и снажну крв; поточетво селачко у градоњима, у другом и трећем делу даје знани најчеститије и најважније научнике, уметнике и државнике. Погледајте покодирени градски становници који се радо хоће да посене „гејку“, протом народу, него би тако у себу, одакле му је отац или дед се досело у град, ваља јом у жплову потику или будак с којима је негов дед ледити дубљко или крачевину крино или аметак који је негово баба спојих руком опреда и откала.

Селачки ред жртвује ред из овога ерица за све друге редове, он је највер одважљива човечјета рода на излам.

Имао је право велики народни економ Висем Рошер кад је казаво:

Селачки ред то је корен народнога стабла. Креће, ливље и гране круже, на и само стабло могу изузети, само ако

је корен здрав оно ће опет побити. Али ако корен не зала пропада и цело дрво.

Колико коштију при куповини меса морамо пристати да добијемо од касапина? — То је једно питање које вера интересовати и све нас које повремено кушујући месо од касапна, имамо прилике да се једнако жалимо сав осталих подвала, закљадња у месо, и на велике доверје у коштима. На то питање недовољно је из дотог узрока, из учешћане хлађе својих грађана, илао да расправља грађански одбор у Карлсруг, јер су многи касаци ставили намеравајући месо и сувише коштију. Уједна карлсрушке владине утврдила је овај што иде:

По свестраном испитивању Немачког Пољопривредног Друштва тежина коштију код крупне стоке (говедца) износи $15\frac{1}{2}\%$ код свиња према стању уравниности 8—12%, од пилане мери.

Војне власти утврдило су у прописима за услове испоруциона (диспанчама) меса за војску: да у 100 кг. сирове говедине не сме бити више коштију од 11 кг. у 100 кг. сирове општегине више од 13 кг., у 100 кг. свињетине више од 9 кг. коштију.

Према томе касаци не би смели дати у месо више коштију на 1 кг. меса: код говедине 110 грама, код општегине 130 грама и код свињетине 90 грама.

И што је главно, ваљало би утврдити и казне за касаци који би преко такве, наредних пута пронађене норже, додавали више доверја месо, при куповини меса, као што би на трговина ваљало навести сажомерне ваге, да сваки купац лако и сам препрети кулањено месо, за коју ће мери увести и регистровању (тиску) прибављено као доказ. Једно, да ако би се тако могло доскочити касацима!

Изврсно снажно храниво за изнурене, оронуне коње и жарбад. — У Белгији знају да једно изврсно храниво, да коње радо и шпорима изнурене или због болести оронуне, брзо поврате и опораве. Лити је ила сулеме за то најповољнији пашвак и донама неколико недеља уз обилато прихривавање сизијаном храном. Али знају за коње и за жарбад оштеће употребљују у Белгији храниво, које су из Вилтеске прихватили и где се више служе при одујавању криво жарбад. Узаму се 2 литра прејарјене зоби, додају се 1 литар шпецијне киселине (шкелна из шенцхалових млинова) и колико вода висука чаша ланевога семеса, као и по кашике (за тврбу) соли. То се све добро смења, па се онда прелије кључало-прелом водом. Или најпре се зоб и ланево семе опари прелом водом, па се онда смењују киселине и со. Онда се треба протарати, да се попарена емеса не одади нагло: 4—5 сати према је време. Воде се мора толико употребити, да је се емеса потпуно ишпије и да вода не отиче. Докле се емеса звана „маш“ прелива мора се добро мешати. Уелов да Добро исцедише маш то су чисти по могућству дрвени судова и вода која је клокотала у бацивау кључа. Коња стравно радо једу маш и оронуне, изнурена кључа, па се врло брзо опораве и окрепе. Но дневно не треба давати више „маша“ но што је горе прописано — разуме се као „продовољство“ уз обичну храну.

Главно је, да се повремено прихрива сваке оброк овог маша, јер не може се држати дуго и укисели се брзо. — И коњима се рђавијим зубима у Белгији дају „маш“.

Нашта ваља мотрити при хранивоу коња. — При хранивоу коња чине се још једнако велике и грубе погрешке. Нарочито за се одмерава одмах хротно време које ни се

оставља за живање и гутање дотог или оброка. Ако ни се јоко ограничи време за њихов оброк, онда се коњи спикну на нагло, излањено гутање. Онда храну довољно не сажлању, лити је добро плућњак наиспе, услед чега је и рђаво варе, што бива лако повод почетијих парева, па често и колики. Да се храна потпуно искористи и да она у хранивоу упуној мери суделује, треба коњима оставити довољно времена, да оној оброк у миру и на тепаше појести могу. За подешају парева било би желити, да коњи пошто се нахране још неко време у стаји остати могу. Махом то се неће нош испуити нарочито онда не, ако је рад врешан и ако се налазио на путу или у жарну, нарочито у пољској или ратној служби, а небу так коњи баш онда потребују и јачи и увећани оброк, те да могу издржати напоре такве тежне службе.

С хранивоу коња треба увек почети најутра рано, јер ни се за једене кора оставити $1\frac{1}{2}$ —2 сата времена, пре но што се седлати или изпредати почну. При хранивоу најутра треба им дати неће део дневног оброка зоби, јер је зоб скарпалнија но нече или друга кабаста храна коју ни у главној треба у вече полагати.

Дале у пракци много греше при хранивоу коња још и у томе, што се поје одмах по хранивоу (оборци) пред сами рад. Тако се онда често може приметити, како коњи због велике жеђи стоје пред цуни једина или зобиници и не окушају. Иденто коње поје и за време полагана зоби или одмах после хранива, чему је последица, да неки део зоби из напуњенога желуца буде сипан у црева и непотпуно сварен.

Најбоље је појати коње пре хранивоа, напојити их бар толико да најуче жеђ утеле. Код коњи разгрејани добу је рђаво, онда ни се сме дати да пију воде тек пошто се унеколико буду разладили. Тако разгрејани коњима најбоље је положити ништо сена које је ила овалжено и онда ни у раманима од четврт сата давати да пију најпре мало, па после више воде. Правилно је, дакле, увек давати коњима да пију мало сипачено воду (од 9—10° Целза) и пре давања зоби.

Како ћемо олакшати коњима напор при првом потегу терета из места? — Код се обларено у граду или у селу, издељено судра повремено престарело и посебе неушито мучене стоке и то чине гласно и они људи који губракавају ебам, да они нешто полажу на свој стоку, да је негују и чувају. При првом потегу ни нешта, при кретању кола, многи из незнања или немарности гове коње одмах у почетку потета, да право терет покрећу и тако их често узасно злостављају и муче. Моћу ти то треба колико је год и где год је могуће избегавати; коње треба потерати увек или у десно или у лево и кад год је могуће у ону страну на којој се налази слабији парвак и запрема. На тај начин прелије токовца добу у покрет и коњи ни издалека не требају онолико да се напреку, бити да се губњавају, као обично.

Гајење маслина у Херцеговини. — Воћарско-виноградарска станица у Мостару разишлекла је маслину у градини воћарске општине. Оне годне из севена добињено код горњег завода произведено је 1200 пригада. Вреди забележити, да резнице младих севењака, далеко боље пуштају жале, него од старих сувбала.

откупљеног дувана бербе 1907. г. у окр. топличком

	ИЗВОЈ СЕЛА, ВАРОШЕ И ВАРШИНА	КОМЕ СТОЈИ ПИИ- НАДА МЕСТО	НА КОМ ЈЕ ПРО- СТОЈУ ГЛАВНО ДУВАН		ОТКУПЉЕНО ДУВАН NETTO	ПРОСЕЧНО ПРИНОСНО 1 ХЕКТАР	Откупљена количина дувана						
			ХЕКТ.	АРА			КГРАМА	КГРАМА	ВАРЈЕДНА КЛАСА	К Л А С А			
										4,—	3,—	2,50	2,—
1	Прокуље	21	—	9080	432	790	1040	482	465				
2	Балајница	3	80	1094	445	15	67	38	17				
3	Мерошница	1	—	269	269	—	9	10	7				
4	Нова Бокурња	1	60	814	502	63	43	46	25				
5	Ђуровац	1	20	498	415	2	—	23	—				
6	Арбанасце	0	64	144	225	—	—	5	—				
7	Дешиловац	2	67	921	344	4	23	15	14				
8	Ђачинац	1	15	259	225	—	15	—	12				
9	Петровац	1	30	483	371	7	26	—	13				
10	Мишоловац	0	84	189	225	—	—	—	—				
11	Д. Кордице	1	41	727	515	56	—	11	9				
12	Крушевце	2	40	1052	501	—	9	32	18				
13	Мравор	2	18	1274	584	11	15	—	—				
14	Алексадиново	0	50	987	574	—	—	8	—				
15	Брезовић	5	71	2015	352	—	33	9	21				
16	Костадиновац	1	96	770	592	—	8	5	23				
17	Обдичина	3	87	891	430	47	19	24	30				
18	Некочац	2	14	780	357	2	11	—	9				
19	Ђузић	1	26	554	439	10	40	—	—				
20	Бакуе	0	88	196	222	—	—	4	—				
21	Ковљаник	2	07	441	213	29	46	—	—				
22	Бериље	0	93	174	187	—	29	—	—				
	Свега	59	59	23.502	394	1.042	1.436	717	663				

РЕКАПИ

1	Нишки	602	53	489.545	806	4555	29347	23796	42235		
2	Крушевачки	529	74	271.191	705	705	—	18327	22297		
3	Брањски	289	97	218.540	753	3192	4637	17051	19219		
4	Ужички	98	50	87.869	892	2366	4996	5902	6166		
5	Топлички	59	59	23.502	394	1042	1436	717	663		
	Укупно	1580	33	1.090.647	680	11.860	40.416	65.793	90.580		

Г Л А С Н И К

Визе османлијских консула у Србији при увозу и провозу стоке из Србије које су се морале стављати на сточне пасоше или уверења за стоку која се гони у Турску или преко Турске, укинуте су по одлуци Порте и прома томе од сада могу наши извозници увозити у Турску стоку слободно на свима царинским тачкама без те визе (распис министра народне привреде од 27 окт. 1908. г. Нбр. 16.472) што је уштеда од 15—20 динара за сваки појединог стајац.

Преговори за трговински уговор између Аустро-Угарске и Румуније који су пре извеснога времена водени, изгледа да су завршили око захтева румунских повереника колики број клане стоке да се одобри Румунији, да може увозити. Румунски повереници — како нам прича витез без страха и прекора, Аларед Симић царски витез од Хоенблаум — изјавили су, да ће од тог питања занети даљи ток преговора. Председник румунске комисије Порумбару, вели, да је добио наређење, да изложи куме и новеље румунске владе аустроугарском министру спољних

послова и да му саопшти, да, ако се са Румунијом буде невољиво поступало, у погледу захтеваног броја клане стоке коју може извозити, Старино ће се министарство тежики моћи одржати на влади. Тако мисле, да пријатељска Румунија има правда, да се нада, да ће је било предуредити на Србију која је непријатељски настројена према аустро-угарској монархије. Румунска влада неће бити у стању да протрчи у Скупштини уговор који би допуштао нешто изваног број стоке, колики је прихвати Србија. Како најмањи број који Румунија захтева, изјавили су се румунски преговарачи, да они траже двапут толико колико је Србији допуштено... Румунска влада изгледа, да хоће да се користи расположивим Србије, да што више некама од пријатељске јој Аустрије у новом трговинском уговору... Дошли се румунски народ уштедило по угледа на Србију и свага о Брдаљу и Буковини!

Говориша у Вочу 40 хелера! — Како аграрне, безне пољопривредне новине* јављају, због јакног довоза стоке и жетва у Беч ово последњих недеља и велике понуде, пала је цена жетва од нечетвине и неспаљених граница: говеђина на 40, а овчјенина на 30 хелера 1 килограм! И стога дневни листова

* Српски гласник: Откуп дувана бербе 1907 види „Гласник“ бр. 43.

Г Л Е Д

састављен по местима у којима се гаји дуван.

распоређена је по класама и ценама овако:											По одену 10% на преи- рање чисто испакано	просечни принос по 1. хектару	
II КЛАСА			III КЛАСА			IV КЛАСА				ФУРА		ДЕНАРА	ДЕНАРА
1,90	1,50	1,20	1,10	1,—	0,80	0,70	0,60	0,50	0,40	0,10	0,05		
342	1209	707	584	1987	203	963	—	268	34	—	—	13797—	656
88	83	147	75	539	315	118	—	175	67	—	—	1646-73	431
—	—	21	40	62	28	38	—	26	28	—	—	243-36	243-35
37	54	72	57	184	26	113	—	73	11	—	—	1056-75	656
7	2	33	61	162	14	123	—	51	20	—	—	432-54	360
—	—	12	—	47	14	40	—	16	10	—	—	112-69	175
16	51	48	124	198	43	239	—	112	34	—	—	827-19	309
—	28	17	4	119	34	26	—	3	1	—	—	271-89	236
11	18	37	95	144	23	98	—	11	—	—	—	507-78	390
—	27	—	—	17	73	19	—	9	9	—	—	162—	192
26	90	35	53	182	55	93	—	115	2	—	—	819-90	582
39	55	12	17	138	94	135	—	179	324	—	—	770-04	396
15	59	11	18	234	153	119	—	184	455	—	—	856-08	392
19	16	5	51	86	6	21	—	47	28	—	—	252-45	504
43	146	143	130	524	475	211	—	245	35	—	—	1766-43	309
—	7	51	25	291	142	134	—	152	22	—	—	607-81	309
14	162	58	52	125	57	176	—	111	16	—	—	1904-13	259
10	36	43	11	379	136	117	—	—	28	—	—	682-40	303
13	42	28	28	148	90	87	—	31	36	—	—	501-69	415
6	23	12	9	54	14	15	—	43	16	—	—	164-88	187
—	22	58	25	159	55	44	—	5	—	—	—	567-36	274
—	11	6	33	47	18	—	—	30	—	—	—	201-06	216
636	2151	1558	1509	5683	2014	2945	—	1972	1176	—	—	27276-66	457

ТУ Л А Ц И Ј А

21228	43552	44627	15393	75380	39348	63475	22121	23298	13981	28231	38	547.477-20	898
—	44667	25387	—	60950	36317	—	—	50127	7440	5571	—	277.556-94	523-95
—	6210	34168	18886	5436	32744	23321	4401	1472	27396	16829	3526	247.470-12	863
10202	7921	5318	8066	3993	5568	10731	3378	4982	3649	5231	—	107.214-21	1668
636	2151	1558	1509	5683	2014	2945	—	1972	1176	—	—	27.276-66	457
38.276	131.859	95.676	30.344	178.660	106.698	81.552	26.971	105.875	43.275	42.649	90	1.206.995-13	763-76

страхују да неће то сигно смањивање цене месо назвати образлом — да се умањи довод стокe и меса... Међу тим и ако су цене месо тако ниске, какавске цене не смањују се... као при Богу и у нас!

Препродаја имања која нагони на размисавање. — Неки Владошци купно је пре године дана посед града Сграда Берлеа, ведако око 4000 ка. за купне 1.400.000, на га је поделио на деошце и распоред на неких 300 мањих полуприредника, али како Владошци није уредно полагао куповну цену, то полагаше имање попоној продаји, те 300 селака изгубише све до годе душе. На јаново надметању појавише се три надметача: заступник мађарског ексконто и немачког друштва, заступник амбонареког друштва кредитне банке за насељавање у Будж-Пешти и један велеселедина. Овај велеселда зато што није полагаше купцу 88.000 круна у готовом новцу није пуштен на надметање. Почетна цена била је 875.854 круна, један од такмичара понуди одмах 2, други 3 милијуна и кад његов такмичар понуди 35 мил. мање једну круну овај други поравна цену на 35 мил. и на њему остаде куповина. То је та кредитна банка за насељавање која је тек пре неколико дана основана с главницом од 20 милијада круна и која купује ето имање у вредности 35 милијуна!... Ако је ова вест кака је онекују мађарски листови, истинита, онда тај случај једна врло чудновату светлост

на правно уређење мађарске државе, а још чуднију на тежње политике насељавања мађарским елементима, јер се намеће питање: каква је то законски допуштена шпекулација, где се друштво с главницом од сума 20 хиљада круна узима за сигурнијег муштерију, но 300 радних и раду вичних полуприредних породица које се остављају на милост и немилост такве несавесне шпекулације, али неће да изгубе узложене капаре за куповину имања, узложени новац за подизање својих зграда и стаја и труд на обраду својих деоница?... И та држава хоће друге да уређања својом културом и да другима решава аграрна питања... као што га је за 30 година „решавала“ у Босни и Херцеговини, где сад сиротиња раба плаћа 2 деветка који се изврше у 1/4, — један држава, а други сицили и то у новцу и по процени несавесних државних проценациа, против којих нема ни жалбе, ни апелација.

Награђивање угледних полуприредних имања у Француској. — Ради оштрије изајређења пољске привреде у Француској, држава расписује стечај и награђује угледна имања. Они полуприредници који се такмичити жеде морају послати прекекстураља својих департамана (наместанима окруженија) податке о стању и усавршавању на свом имању, као и понути таква питања што их прописује и поставља Полуприредно Министарство. На основу тога државни полуприредни учитељ са

одређени оценамички судом врше преглед. Награде су уопште (за сваки округ по 15.000 дина.) и предметима уметности и т.д. и деле се на: 1. Културне награде за оне пољопривреднике, односно зануле имања која у сваком последу заслужују угледна својим имањем, да се могу узети за пример околним и препоручити другима за углед. За три прва имања (величина преко 30 ха) награда је 2000 динара у новцу и уметнички предмет у вредности 500 динара; за четврто (имање од 10—30 ха.) 1000 динара и уметнички предмет 2. Почасне награде (уметнички предмет у вредности 3500 динара). За онога који је међу свима такмичарима за културну награду највишеуспешније усавршиле засеб и најугледније имање има, при чему отадашње и оног другог уметничког предмета. 3. Посебне награде за уграњене пољопривредних школа се имањем као и за руковође истима. 4. Посебне награде за усавршене у појединим пољопривредним гранама. Оне се састоје из уметничких предмета, полова и споменика. 5. Награде за настојанство, надзорнике и раднике који су се одликовали урешем и радом на имањима која су добила културне или посебне награде. Награде су у новцу и у споменикама (медалјама). 6. Награде за сопственике или закупце имања испод 10 ха, који имање сами обрађују уз припошну своје чељад и то с особитим успехом. Награде се састоје из 2000 динара и уметничког предмета у вредности 300 динара. 7. Исто такве награде за сопственике или закупце воћњака и повртарња који се ограничавају на зараду од продаје воћа и поврћа које су сами произвели и чија су имања угледна у тим гранама за околину. 8. Награде од 1000 динара и уметничког предмета за најбоље вођаре сопственике воћних раста. 9. Награде од укупно 1500 динара и споменике за надничаре који се буду одликовали највећим урешем у раду, примерним животом и штедљивошћу у својој доми. 10. Исто такве награде за најдостојнију пољопривредну послугу која се вистиче дугим службонавом на једном истом имању, умишношћу и добрим владњем. Такмичари за ове две последње награде морају се пријавити општинском суду и предати потребна уверења преоскури.

КЊИЖЕВНОСТ

Нове књиге:

Пашама је из штампе:

Пољопривредни календар за просту 1909. год. Издање Српског Пољопривредног Друштва (са сликама) уредник Алекса Сандар Миљковић. Година XXVIII. 8^о стр. 168 и 16 стр. огласа. *Цена 0.50 динара.*

Садржина:

Календарски део с месечним радовима.

Почини доо:

Угарског Ђиве.

Орање.

Дрљача и дрљаче.

Вејалница.

Припремање семена за сетву.

О чипшеву њина носе жетве, као средству за утаманавање четвотина.

О дуњи.

Зашто воћке бивају неплодне?

О избору камен-гранчице при каменљивој зем.

О чипшеву и неговању капа.

Симетласко говече.

Поднање стаја за стоку.

Изајна косца, самонла (*Cuscuta trifolii* Bab.) на детелини и луцерки.

Потреба ограничавања шума.

Дете болесно од гушобоље носите одмах лекару.

Облагоровавање и нега високо-стабилних ружа.

Белешке:

Пољопривредне установе и удружења.

Стечај за изредније начине рада.

Језициња, пароброди, поште, телеграф и телесон.

Списак пољопривредних књига и ценовник.

Оглаци.

Поштом се увереници да се обраће „Српском Пољопривредном Друштву — Београд“ за потребан им број ових корисних књига за народ. Препродајима утврђени рбат.

ОГЛАСИ

НА МОМЕ ИМАЊУ У ЛОЗНИЦИ кван произведено за продају повећу количину младца од Јабуча и Ораха.

Цена је Ораха дина. 20— а Јабучака 1 зрета 15— а друга по 10 дина. од хиљаде.

Покловање и експедиција падају на терет поручиоца. Поручбине треба слати потписаном али Г. Милану С. Петровићу економу у Лозници.

Испорука је брза и тачна, поручбине се малу повуком и на доплату.

Драгутин М. Настић,
трговац Београд

1—1

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петат врсте једног ступца по 10 пара динар; од осталих крупних наслова по 15 пара од прете и од ступца. Једна страна подељена је на четири ступца.

Већим огласима: *Цели страна* 30 динара (30 круна аустријске вредности), *пола стране* 16 динара (16 круна аустријске вредности), *четврт стране* 8 динара (8 круна).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 46. броја „Темака“: *Чланци:* Ране врсте крви и крвно средство код животиња. — Туберкулоза пернато живине. — *Белешке.* — Откуи дувања бербе 307 год. (спрметак). — *Оглаци.* — *Киселост.* — *Оглаци.* — *Цена огласима.*

ПРЕДПЛАТУ И РУКОПИСИ
УПУТКУ СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПРОШТЕ

НА ОСНОВУ СТАРИНЕ ГРЕБЕЉА ОД АПРИЛА
1909. ГОД. № 204 ПРЕДСЕДНОГ ДРУШТВА
КОЈИ ВОДИ ИСПИТАЊА

Цена огласима изложена је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШНОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО КЛАСИК
ПРЕДСЕДНИК ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 47.

НЕДЕЉА 23. НОВЕМБРА 1908 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

О ВАЖНОСТИ И КОРИСТИ ПЧЕЛАРСТВА И МЕРАМА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ

Предавање у Народном Срп. Пољопривр. Друштву 26. септем. 1908. г.

Јов. П. Јовановића

I

Важност пчеларства и користи од пчеларења.

Пчеларство се у нас сматра као нешто ситно. Многи у нас сматрају да би за нас била дугиуба кад би се развило привредније. Они сматрају да се пчеларењем не може ништа привредити, на зато се и не баве пчеларењем, већ оставају да се ти ситни послом баве само старци и бабе, који нису ни за каква друга рад.

Али, није тако. Много греше сви који тако мисле. Није истина да се пчеларење баш тако ситан посао, нити је истина да се пчеларењем не може ништа привредити.

Пчеле су, истина је, мале животињаци, али су од велике користи. Оне су, и ако су мале, исто толико дугима користи, колико и оне, ако не још и више, само се то, на жалост, у нас још добро не уића. Од пчела се добија и мед и восак, и ако има више пчела, а сваки их може запитати колико год хоће са врло мало труда и трошка, он може изнети од својих пчела толики исти приход као и од оваца. Рецимо да један домаћин има десет кошница пчела, а други десет оваца. Први ће од својих пчела добити ројење, мед и восак, а други ће од својих оваца добити јагњад, млеко и мну. Колико један може добити за јагњад, ако их прода, толико исто може добити и други ако прода ројење, нити и један рој вреди колико и једно јагње. Колико један може добити за млеко и мну, толико други може добити за мед и восак. Ну баш ако би овај од својих оваца и добио нешто мало више по овај од пчела, треба изнети на ум и то, да сав тај новац, који је добијен за јагњад, мну и млеко, није чист приход, јер, за ове треба сена, пошине, сода и нарочито чувар, а поред тога око оваца се жера уложити много и труда и времена, а за одржање пчела од свега тога није потребно ништа. Пчеле се саме хране и лежи и зиви, нити им је потребан нарочити чувар. Све што је

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 8 ЛИБА, НА ВОЈА ГОДИНУ 5 ЛИБА
ЧЛАНОВИ КОМАРЦИ, ЧЛАНОВИ ОВЕН ДРУШТ
ПОДРЕДНИЦИ, ОСИ, ПЛОДИ, КОШНИЦИ ОВА
КАРА, ЗАМБ, МАЛОСТРЦИ, НЕКОРАДНИЦИ
ЗАДРЕГ И ЧЛАНОВИ НУМА ДОСТАЈУ ЛИСТ
У ВОЈА КИНИ, АКО КОЛОВОЈЕ ПРЕНЕМАЈУ
ТРАЈЕЊЕ ЗА ПЕЉАТ ГОДИНУ.

НА СРБИЈУ

НА ГОД. 8 ЛИБА, АКО 4 ЛИБА, АКО 3 ЛИБА,
НО СРБ. ЧЛАНОВИ, ЗАДРЕГЦИ И НЕКОЈИ
ЧЛАНОВИ КАО И ОСИЦИ НЕКОРАДНИЦИ
ЗАДРЕГ И ЧЛАНОВИ, ДРУКЕ, НЕКОЈИ И
МАЛОСТРЦИ ДОСТАЈУ ЛИСТ ЗА 5 СТАНАКА
КИНИ 2 ЛИБА, АКО 1 ЛИБА, АКО 1 ЛИБА,
КОЛОВОЈЕ ПРЕНЕМАЈУ И КАО СЕ ПРЕНЕМАЈУ
КОД ОВЕН ЗАДРЕГЦИ ПРЕНЕ КОРА НЕ ИМ
ОС ЛИСТ СЛУЖИ.

за одржање пчела потребно то је, да ни пчелар сагради складишта, да им одреди једно мало ситно место где год у башти или дворишту, и врло мало труда и рада.

Колики се приход може изнети од пчеларења нека за доказ и уверење послуже они четплати примери: Један пчелар из Београда послао је био недавно пчелареци новинама овакав извештај:

„На своје пчеларењу имах 25 кошница, и оне су ми дале 320 килограма меда, а то је исто толико као по 12 килограма од једне кошнице. Од ових 25 кошница 12 сам испитати ројење, и ројења су ми дали 232 килограма меда а то је по 19 килограма од сваког роја. Укупно сам добио 552 килограма меда, што у новцу износи више од хиљаду динара“.

Други један пчелар послао је овакав извештај:

„Ја сам у овој години имао 5 кошница. Од сваке кошнице добио сам по један рој, а од три кошнице добио сам по три још по један рој. Мед сам надио у два меса. Први пут сам добио 40 килограма и то од старих кошница. Други пут сам надио мед од новогодинских ројења. Од ројења сам одузео сав мед, а пчеле сам удружио са старкама. Од тих 8 ројења добио сам 96 килограма меда. Укупно сам добио 136 килограма меда, а то је просечно по 27 килограма од једне кошнице“.

Први пчелар добио је прихода од својих пчела, кад се рачуна у новцу, по 40 дина. од једне кошнице, а други по 50 динара, а толики приход није мали приход. Толико чистог прихода, колико они пчелари добијају од једне кошнице не могу нами севајци добити ни од једне краве, а како ли од једне ове.

Примери су узети из пчеларења у Београду, али један пчелар на селу који би имао десет кошница, он би сваког сваке године од својих пчела са мало труда и трошкова могао привредити у најмању руку по 200 дина. На сар је то мали приход?

Ну осим ове, да је тако називоме, неосредне користи од пчела, што од пчела добијамо мед и восак, а за мед и восак новац, ми имамо од пчела и друге посредне користи, које нису тако видљиве, и које се не могу израчунати у новцу,

a te su koristiti od pčela isto tako velike, ako ne još i veće. Ta je korjet u tome što pčele mnogo pomaku pripravnicima u olovačkanu biljaka, te biljke donesu više i boljša roda, a naročito voće. Da nijše pčela voće bi nam više rađalo. To je neosporiva istina, samo mnogi i mnogi tu kojnu ne uzimaju i ne pozivaju, na stoga i ne umjeju da cene pravu prednost i značaj pčela u poljskoj privredi.

U pčelarstvu i volbarskim novinama puno je pismenitaja u kojima se tvrdi da u nekim predelima voće nijše dobro rađalo, a kad su u volbarsk donete kominje s pčelama, voće ja počelo obilno rađati.

U venackoj pokrajini Saksonekoj seljaci se služe pčelama da im i žito bolje rodi. Tamo seljaci ne drže svoje pčele na zemlji, već naprave kao neka kola, na na tim kolima poređaju kominje s pčelama. Kad pšenica počne cvetati onda oni ta kola s kominjama i pčelama nameste u njeve. Predesnik jedne takove seoske opštine napisao je o tome u jednom pčelarskim novinama ovo: „Posejao sam svoje njive jato, a u njive sam postavio pčelina, kad je žito požnjeveno i dobijeno čisto žrno, žrno su sa tih njiva bila znatno krušnija, no što su bila žita sa drugih njiva, gde pčele nisu dolazile“.

Taj isti predesnik objavio je i ovo: „Jedan svetstvenik imao je dvacetak volčaka, ali mu volčke nisu rađale, a čim je doneo kominje s pčelama u volčak od tada mu volčke obilno rađaju“.

U jednoj okolini seljaci su seljaci detaljno, ali nikako nisu mogli uzvratiti seme od detaljne. Detaljna je cvetala, ali cvetova nisu zavetali rod. Oni se potuže jednove učenoj čoveku a on im pokazao da je to zato, što nemaју pčela. Oni odmah zaplative pčele i od tada su počeli dobijati seme od detaljne.

Od pčela imamo još i tu korist što one, zavladajući se u cvetove voća da okupljaju cvetov žrno, i istresajući pramač iz cvetova jabuka, krušaka i drugoga voća, istresaju pri tome iz cvetova i jača štetočnik divokata, te bude više pravljah plodova. no što bi ih bilo da nijše pčela i da one to ne čine.

Neki drže da pčele navoče i štete voju što nagrizaju vrste plodove da iz njih ispu sladak sok, ali to je življešće i verovnije pogrešno. Pčele doneta ispu sladak sok iz zrelih plodova grožđa, krušaka i drugoga voća, ali pčele nikad ne nagrizaju zdrave plodove, već ispu sok iz plodova, koje su nagrizale oence ili koji drugi iskesti.

Kad se govori o koristima od pčela ne može se prebuzitati da su pčele korisne no žude, a naročito no omladnu, još i svojim uzoritim životom i svojim valjanim uređbama. Pčele su najbolji primer omladnu za uslednje, jer sve što se kod pčela može videti sve je to živo, uzrno i korisno. U zadržanju pčela vlada primeriva vrednota, veliki rad, neumoran rad, uzornost slova, velika tačnost i velika čistota, jednom rečju zdrava pčela prestavlja ideal zadržavnoga života i rada.

(NASTAVAK SE)

VAŽNOST KUKURUZA I KUKURUZOVIINE U HRABEŠU STOKE

U članju „Sveća od slame i kukuruzoovina“ u broju 39. „Težaka“ od ove godine, istaknuta je velika važnost

kukuruzne biljke koju ne ona imaju ove hranivo oskudne godine, u ishrani čvaladi i stoke na zimovniku. Sređno kukuruza je, više njive, svega dobro rodno u našoj zemlji, da se u pogledu ishrane može i sme na i volagati velika važna nada: da poruži navač u rodnosti starih žita za ishranu stanovništva svojih žrno, a žrno, korjeno (šepurino) i tuđarino navač u rodnosti divlaka, da zameni oskudnu u semu i otvini, na u mnogove i u slama.

U gornjem članju objavljeno je, da vrednost kukuruzovine za stovu hranu zameni novčanje od načina pripravljama navač za ishranu stoke i koliku veliku važnost ima u tom pogledu upotreba senkalca i pripravljama senčke od njave ili tuđarino. Ne samo, da senka šteti hranu, no nestustvu njavh senkala, na celu volovnu njvu, već na senkalcaj posetava kukuruzoovina je i hranilinja, naročito ako se pretužno potporno slanoj volom, postoji da se ob upije i senka zagreje i pripravla i ako se daje pomešana sa jakim aromom hranom naročito žarnom i kornjave.

Ali nezgoda toga načina upotrebe i pripravljama kukuruzovine u tome je, što se od ne ne može pripravljati na jednoj veća kolčina senčke za duže hranešće i što se kukuruzoovina ne može, baš s toga što je kašasta ukupiti pod krovom u suvoti, no se ostavlja u sponovino u kućama i stogovino na volu, naložena vremenu i isplaćavaju, do njave upotrebe za hranu stoke. Senčka se u veđoj kolčini ne može pripraviti s toga, što u voj ostane još dovoljno vlage, soka, na bi se na gohili usprijela, odnosno sasušila i zdrvenela, otvrdla.

S toga su se privrednici dovijala, kako je kukuruzojnu pripraviti na drugi način, da ona ostane sočna i da se duže držiati i čuvati može. Po primeru spravljama piše od dveje kukuruzovine, gde seju dosta tuđot kukuruza i ovaj spravljaju i ostavljaju za žinu, našli su, da se i kukuruzoovina osušena po berbu kukuruza, može nabijati u jame i tranjiti, te da se za zimovnik priredi. Na taj način i ostaju tvrdu kašastu hranu, naročito ravao, baroko, oštro seme, od njave i ošte, spremaју i ostavljaju za žinu, nakon zajedno sa kukuruzojnovim.

Taj način sastoji se u tome, da se kukuruzoovina i oštro seme dene sa senkalcaj u senku, prednje slanoj volom i u jame volagati i nabije.

Ovakvo pomešana u sponde i u plastove zdenuta, kukuruzoovina ne može da se dobro službi i zdeno, no ostaju pravilno i proušeti, da zakimivana i da se svetom zavejama, naročito stojeći na volu u kotaru ili uđanjnuta u plast na kakvom drvetu. Na taj se način žvara, kšom se nplave a i plasač se stvara.

Zbog toga ne bi bilo umesno volagati i nabijati u jame navesenoj kukuruzojnovi. Ne samo što se ne bi mogla dobro služiti i nabiti, već i s toga, što se navesetava kukuruzoovina ne bi mogla ukupiti, ni ukupljati, kao senčaka u senku, narčad koja bivaју sa njive strana naložena toku i utnjaју žrno, te pre i bolje uskudnu, a i sok koji se stvara zagrejanjem i vremeš lakše se upija u narčad i bolje utvče na proznu drvenastoga tkanja, prolazešći kroz erč, kroz srednju, dokle su stabljike onako u celo zatvorene čvretom zdrvenenom pokorjeno.

Sam način spravljama kukuruzovine za žinu vrši se ovako:

Najpre treba iskopati jamu u zemlji. Volagivno i oblikom jave se grade isto onako kao i za zelenu kukuruzu njvu. Dovoljno je da su dućake osam metara, pošto se onda lakše čuvaju od kame i nezgode i pošto je bolje načiniti

више јаме, по једну. Ако би једна ма на кога узрока (поплаве, или некариности) провала, остале би остале за употребу.

До саме јаме треба поставити сецкалицу и свети кукурузници, на пешкати на средњу дужину и сецку сипати у јаму. Кад будемо толико секе пшенице, да покрива сваду дво јаме за један метар високо, онда је треба прелати сланом водом. Завињање се врши кантом на којој је рашетка за завињање.

Крај јаме у чвороника треба припремити слану воду на тај начин. На 100 литара (1 хектолитар) воде треба рачунати 1 кг. соли. На свака четири метра у четврт, треба узети за пошлагање канту која хвата 15 литара ове слане воде.

Кад подијемо део први слој сецке (од 1 метра висине), онда треба сецку гвозденим вилама мало разврстати, да слана вода процури сваду у дубину кроза слој, на поток површину овог овог поравнати и онда погатам добро нагањати и утакати.

Пошто смо први слој сецке утакали да не може боље бити, онда треба даље јаму вршити другим слојем сецке, опет за 1 метар високо, на опет полати сланом водом, развешати и поравнати, угањати и утакати и тако наставити докле се јама не напуни до врха. Али и поврх површине здраве земље око јаме, треба налагати слој сецке за 1¹/₂ до 2 метра, да напад земље остане. Тај слој поврх земље треба слагати у виду крова на кући, заштитијући га у слезе. Чезу јаму са сецком онда покрива слојем слане дебелош 30—35 см. на затрпани зељом, као кад се трава прошир, репа или покриве. Преко сецке треба ударити слој слане, да се не би земља при покривању, као и при откривању трава, пошевала са сецком и свака штетни крована од сецке (горни слој) имао у штету и ристур. Земље треба навалити слој за 40 см. да она својом тежином што јаче притисне сецку која ће се слагати.

Што се раније по брану кукуруза изврши ово трањање сецке од кукурузнице, све боље, јер је она осушила цело своје лишће, јом је свежа и сочна, на ће пре и боље препрети и усклапути, те и укусију нају давати.

Пошто ће се сецка у јаме, што буде јаче превршила и усклапути, слогати, то ће се кров трава регитати и по мезу се градити цукотине. Ове цукотине треба затрпавати навалачењу земљу и поправљајући слане траву, како не би клима могла у трам продрати и сецку кварити.

Што декуи слој земље поврх трава, јачи ће се притисак на сецку вршати и она ће боље и правилније превршати.

Онако затрпана и сланом водом предимена сецка од кукурузнице, за два месеца потпуно ће преврети и усклапути и после тог вршена може се трам начети и сења за храну стоке употребљавати. Али је боље, да се остала и три месеца да, при, пре што се почне тронати. Но она може тако у траму лежати и годину дана, а да се не поквари.

Кад отворише и разврсно трам с једног прочалог краја, укисељена сецка бић напредно добра лића, вањселог мириса, напредно доброт укуса, жућкасто-руђаве боје, жила, сјаја свјетлости. Говеди ову лићу слатко и халално једу и у стању су велике оброне потрошати. Онако приправљена лића — сецка од кукурузнице — пошевана са сецком репом, или резаницама од ње, и са пошто некиња, особито је добра храна за говеда, помоћу које ће се она врло добро у снази одржати. Али и од саме чисте сецке стока се пошрати и одржи, што се никад не може поставити са неприправљаном кукурузницом, даватоу онако у цело и месеченом.

Овим началом који није ни мало занатан постизе се двоје. Кукурузница се лакше и боље чува до употребе, а

да не морамо бринути, да нам не закисне и не пропадне на полу. А у исто доба добија се мекана и укусна лића и штади се у храну, јер се она не расутира и не разваља.

Описани поступак сирвањања кукурузнице најбољи је, јер затрпање и врше сецке од кукурузнице, слогаше и утакале у јама, изврши читав преобрабаку овог хранца, да ово постане хранције и што је главно у сирвањације. Никада се живала и дрвенати делови кукурузнице не могу тако умекшати и поврнати, ако на обичан начин сецку поткрошениу сланом водом држино на гонили само два—три дана, да се мало загреје, ниш може тако брзо усклапути.

Из трава можемо удобо, по потреби, надати слано онолико лиће од сецке, колико је потребно за пошевдењу потрошку, а трам треба сваки пут опет лепо завршити и прекрпити, пошто сецку пошевдемо.

* * *

Али најтеже је за коње и за овце које врсте стоке, као што је познато, не могу као говеда, да једу никакву до ли наком суву храну. И иначе, за коње је због тога врло мали број хранца, што нам за њихово хранење стоји на расположењу, а на случај оскудице у стојној храни, нарочито у сену и ако може зоб и уоните, јака арнаста храна донекле поштита оброк, ипак врло је тешко у тои малом броју хранца уопште, изабрати она и онака која ће бити најповољнија, па и најхранљивија, т. ј. најисправљивија, а ипак најекономичнија. По склоно свога желуца која је прост и једноставан, од све донаше стоке, коју је упућен најмање на кабасти, но не зашрежни или по објан на најгоднију, дакле више на јаку храну. Због таквог желуца, познато је, да је крајња мера за објан или зашрежни хране или дневног оброка и за најгоднијег и најтежег коња објан од 12 килограма сена.

Онак или зоб, као једра и јака арнаста храна, нарочито за младе коње који расту и за коње старије који раде у бржег кретању, од свију арнаста, најгоднији је за коње, јер је најисправљивији. И он може у оброку код коња донекле заменити и потребу на кабасту храну, нарочито сено, по не и потпуно, с тога, што се не могу давати онолике количне зоба, колико би биле потребне, да и по објану испуни желуца и што и кад би то и могло бити, то не би била ни мало економична замена.

И ако у оброку за коње могу сено донекле заменити овсена и јечмена слама и овсена и остала (свог оптрже чевене) слама, као најдобре и најтежине, најхранљивије и најисправљивије, опет наступа тешкоћа у састављању оброка за коње у томе, што му се мора сен зоби и слане додатати и јом какво јаче, више једро хранције које ће у маломе објану имати два пут и три пут јачу садржино, нарочито на великоживинати материјала, јер ове слаке за стварање и накладу мишића потребних за пораст и за напорни рад.

За исхрану коња од 500 кг. тежине (просечна мера за наше одрасле коње може се узети 400 кг.), а да може вршити тешку напорну службу, Наука о хранењу стока¹⁾ прописује за дневни оброк овог порку, у састављању следећу:

своје масе у храми	белачичино	мисти	утоакхарвати
12-000	1-150	0-400	6-250

¹⁾ Види XIII крајничку подоправреду коку: Храмење стоке од Пера А. Тодоровића и Пале Тодоровића-Базовића.

Међу тим по прописима војеним, тешка *ратни дневни оброк* за најкрупније коње српске војске, који се састоји из:

зоби 6 кг.
сена 4 кг.
сламе 2,5 кг. (за простирку) —

садржи у себи, у *сварљивом облику*:

сума масе	безалкохолно	жести	угљехидрати
8.400	0-796	0-321	4-460
— 3-600	— 0-354	— 0-079	— 1-790

Као што из овог упоређења видимо ни наш најбољи, садашњи тешки ратни оброк за коње, *по свима својим главним састојцима*, не одговара хигијенској врлој одржавања коња у ратни напорици, тј. пре још, што златно правило нехранике гласи: да се у ишама онолико туби, колико се на брани добија, што ће рећи да и горња провјени хигијенски оброк, за коње у тешком и напорном раду, при ратној служби, није довољно снажан и једар (концентрати), да буде у потребној мери хранљив (сварљив), а да ипак не пређе потребан обим и запремину, за попуњавање комеката желуца и... што није без важности у овој питању, да буде и што економичнији.

И докле је онда, када сена има у изобиљу, питање о доброј исхрани коња, лакше решити, докле смо ми, према нашим приликама врлинама, према нашој земљској производњи, у великој недоумници, како ћемо засвакој дневни оброк за коње, и то оброк који ће одговарати свима главним условима доброг оброка за коње: хранљивости, запремини и... цени.

Напоменуто сач, како слама, уз арнасту храну, па и уз најбољу од њих, зоб, није у стању, у дневном оброку за коње, *потпуно заменити сено*, а да се не би морао пошести или додаток у зобу, или том оброку додати, у *некој количини*, какво од ових хранљива, што би у ишама обилу ишало дазвут и трајну већу садржину снажних састојка. Но и једно и друго покушавало би оброк за коње, јер и онас може доствити цену од 15 динара 100 кг. а ова друга још снажнија хранљива (за коње би од њих долазиле у обзир само олајне тропине и то оне што остају при цеђењу уља из линепога семена) стала би и 25—30 динара 100 кг. пошто их и века у земљи. По себи се онда разлику, да ни кукурзузавина — *шмаха* — по сварљивости једнака га лозицији врстима сламе, не би могла одговорити томе задатку. Ни сува, као сечка, а како да као уквашена, дакле и влажна. Па због сувањене влаге не могу се увачити у обзир за коње, ни репа, ни резаници од ње и т. д. Једино жрнка, али само у извесној количини и кад би се за тај циљ још и сејала и производила у нас.

И шта нам онда још остаје од хранљивих средстава која би у оној оквудаци сена, могла послужити при састављању оброка за коње, као додаток или саставни део томе оброку?

Масна, у извесној мери (2-3 кг. на 1 грао) која и ако је тешка може се увачити или с великом или с жржком, да је ове ушцу. За то је потребно нарочито упреживање оброка и на нарочити сврхама, па да неласа буде користи употребљена и да се не хори сваки оброк свеже сврхаваати, или још шестачки сушити, те да дуже траје и да храна у време не пређе и кварила се не личи. И ако би онага хранљива, као остатка при обрадицији шећера, могли нешто набавити и употребити за исхрану коња, ипак то не би могло бити тако одмах а да се претходно не изврше и код нас огледа, у некем размеру.

И онда нам остаје, да видимо још, да не би могли, *који јединици арнасту храну* за тај циљ употребити, да може захвати један део скупље зоби и један део и сена у оброку.

Јесам и ако се код нас при храњењу коња много употребљавало у место зоби, према цени која је готово увек равна цени зоби, не би могло томе послужити и кад би се жржком, те да се нећа сварљивост постигне.

Једино *кукурзу* с економског гледишта, заслужује нашу пажњу у овом погледу. Али он данас у арну, а још ишине у жржком, због своје садржане у састојцима који јако гоје, не би био погодан за коње, тј. пре, што је то храна која коње у раду на знојење гони.

Међу тим *кукурзу* у *класи*, савремено у арну т. ј. арно и штурпица (корен или човачка) заједно, понајбоље ће моћи да послужу како замена овеу и сону, при састављању оброка за коње.

По искуству практике кукурзу у *класи*, садржи (према година и промену протеклом од бербе т. ј. према сасушљивању): 20—30% штурпине и 80—70% арна. У трговини се до 6 децембра, при кувоњени кукурзуа у *класи* одбија на фиру (на човачку или штурпину) 30%, а после тога 20%. *Класи* кукурзуа савремено у арну у великој *ублажава* недостатке кукурзуа као коњске хране, постаје сварљивији и у стању је у ишама да замени сено. Докле чиста жрнка од самог кукурзуа-ног арна, сразмерно обилу сене, има много угљехидрата и прилично жести, те стоку јако гоји и загрева, дакле и коње на знојење гони.

(СРПНИКЕ СР)

ОГЛЕДИ ГАЂЕЊА ПШЕНИЦЕ ПРЕСАЂИВАЊЕМ И ОГРТАЊЕМ

У 43 броју „Тезака“ описан је један нов начин гађења стрижних жита којим се начиноу постиже повећање приноса два до три пута. На како сам ја, пре две године, правно огледе са једним од тих начина (са presaђивањем), то хоћу да изнесем пред читаоце „Тезака“ резултат који сам из тих огледа добио. Мислио сам да проужим огледе и идуће године, али прошлогодишња сушна јесен онела не је у томе. Сад да изложим како сам све то извео.

У половици септембра посејем ишеницу на расад, у растојању од 4 сантиметра арно од арна, а ред од реда по 10 сантиметра. Тај се је расад врло добро развијао, јер сам га заливао: Кад је прошло несец дана од сетве, ја сам га почунао и у једном суду у води однео га на ишину, где сам оставио место да га расадим. Расадно сач га 2 до 3 дана, дубље, но што је на расадно било, и мало га заливао, за шта врло мало воде треба, јер је земља у јесен и ишине влажна. Растојање сам оставио ред од реда 60 сватим, а струк од струка 30 сватим. Тако расађена ишеница врло се је добро прихватила, и равно с пролећа показала је велику разлику у развијању од остале ишенице која је посејана у густо на обичан начин.

Кад је у своје време остало расађена ишеница почела да класа, један је струк истерао до 70 врло развијених класова, који су били дупло дужи од класова обично посејане ишенице. Кад је лето урела, вожемо сач је, и опрџе и процене, и сразмерно земљишту дала је два пута више приноса но обично посејана, а не расађивана ишеница.

Зачинио сам, да је горње растојање велико, и да је требало мало чешије да га расадим, јер и кад је саврло

видelo se leđu vrstaka prazniva, klasovci se nisu približavali, a šmencica kao da voli da jedna drugu no malo zaklaња od sunca.

Ove jeseni jedan moj rođak u cilju da produži omladu u ovoje praznu, posrova je i prilaprio jedan lanac zemlje, i kad je bilo u polovini septembra on onako suzu zemlju odbrada plugom u rastoju od 40 centim. i u tri brazdaма изваз и ако u suzu zemlu, poseje šmencu, puštajući odmah za plugom na ruke zrna u brazdu. Za plugom je udovena jedna trava koja se je vukla po brazdi i stajala zrna donoliko pokrivala. Tako posejana šmencica stojala je u stroj zemlja nevjeljki vlagu da nikne sve dok nije kima u polovini oktobra nakasnila zemlu. Ničija je otčovedo tek krajem oktobra, a danas 3. novembra kima je već toliko steglo zemlju, da nije ni žvrliti na zagrtanje tek skoro po-nikne šmencice.

Čim u prolazu ponuste hrpazavi, on ће извршити огртanje и то по потреби киме пута. А по жетви наивешно читаоцима резултат.

Срето Павловић
Београдинац

БЕЛЕШКЕ

Подсетница за пољопривреднике. — 1. Сточна стаја треба да је сува. Под и дуваре треба држати у сувоти. Све штедне инсекте и буџе по њима тамањати.

2. У стаји да би се стока одржала у здрављу, мора владати добар, чист ваздух; привају пак треба избегавати.

3. Стаја нико не сме бити ладна, а никад крачна — па ни за савне и козе не.

Стока која на крачне стаје непадне на друи објасни сунци да још спеком белом покривен, лако постане худљива и кимаре, са чега је се већ много несрећа догодила. И иначе, као што је важно имати свежег ваздуха и светлости је услов здравља и живота.

4. Посебно често треба прати и чистити јасла и валове, лотре и вадрце.

5. Храну треба увек полагати у исто време. Храна треба да је добра и здрава, оброк у довољној количини. Вода за пиће увек свежа и никад одвећ ладна.

6. Свако грло или бравче мора имати довољно места и дојбати чисту стезу или протеклај. Не сме се никад одвећ кратко везивати, јер иначе не може стока како треба одморити се, ни ослажити се.

7. Особито ваља потражити да су судови за млеко увек, до крајности испрани и чисти. Пре млике треба руже опрати, као и виме млике истреји или опрати.

8. За сваку врсту стоке треба се побрижити да има довољно пратике за покретање на свежем ваздуху; иначе ће оболети. Кад се стока има да гови на дужи пут, треба имати на уму, да много стајана стока није навикнута на већи ход и да ће се због тога брзо уморити. Стога с млике треба бити стрљив и благ, на је нукати и хрбрити на вољу издржљивост. С мало соли, рене, или иначе чега, што стока радо једе, може се чуло постиди, да без умора и несретно дужи пут провала.

9. Кад год ти једно грло обеле, што се најпре при храњивој и чистиљивој прикитети млике, постарај се благово-

рено за нарвено-лекарску помоћ, а не иди никад врачана и бајалицима.

10. Чешће прегледај запрежну опрему, јер врло често она не пристаје добро, притискује, коље и дави животину; онда је увек опрвати треба.

11. Обрвено или оруноло грло не сме се запрежувати докле не одрвни. Никад сех крајње нукде, не остављај стоку да дуго стоји на привези, ни на студу или на провају. Ако су се грло од тервања јако загрејало, не треба никад пропуштати, преко њих пребацити покривач.

12. Ако кон у заирани надне, треба га мирно и благо испрегнутити и предње му ноге исправити. На гладно земљину шестити мало неском или несолом, или прустрети покривач под његове предње ноге, да не би при устајању на ноге пао.

13. На ладном пречету ваља коњску одрму вешати у стаји а узду и ђем обрвати и очистити пре, по што се коњу понова негне у уста.

14. При потклању треба бити хиран и стрљив.

15. На стругу путу или негодном месту за превозоме и довошење, као на пр. при зидању зграда и т. д. треба запрежувати још једну запрегу напред или не товарићи много. Често веће бити никаквих велики занет прво раскрсати крш и отворити пролаз или прстугу. Точкове на колима, по стоваруу терета, очистити и потражити да су увек основице добро подмазане.

16. Коље треба што је могуће краће запрезати. Предмети који су тежики а ваља места заузимају, товари на крутка кола.

17. Непрекидна вика и посвака, цимаве, гурање и бијење ушљуду и заглаши свако животице и смета његовом усвајању.

Стока радо слуша човечиј глас којим се умирује и у раду куражи. Отпарт тог прикети одмах а има добро, да с велики радом имено задовољни. Сваки ко је животице понастрао зна, да се на тај начин најбоље са стоком излази на крај.

ГЛАСОВИ ИЗ НАРОДА

Неготин, на Златрос дан 1908. год. У овом главном виноградарској нап'даније о чему би се могло писати у ово време јесте резултат оногодишње виноградске бербе. Година је уштеће била рана, за све културе билје, па и за винограде. За целах 10 дана могла се присутити берби пре но других, нормалних година, јер је по исцртавању шире повећавање садрање шећера на појединим пољацима престало било пре 10. септембра. Свежауралење грожда отпочело је много раније, и неке су сорве, па пр. Шлави Мустателев, Каберне Фран, Каберне Совинјон, Приш Илио (Бургундски), Динце и још неке стране винске сорте, брале одавно сасвим сине. Но, међу овима било је и таквих, које су се, због тога што не поднесу свако суво подобије, осушувале и пре потпуног зрела. Таква грожда могла се ипак и на Рајском Ризанцу, нарочито на дуконима. На дољским сортама: Шладрици, Прокуну, Багрити и Златину постигнуто је добро зрело, па и на Сведеревца, где је мли. При снем тог берби је грожда отпочела у неготинским виноградама раније но што треба, ја да је предумали корак, да се посредством власти спречи одвећ рана берба. Општинеке власти напустиле су раније правило, а онома зато има и у љанку, да забране бербу пре но што се наредбом општинеке одобри. Има примера, да су ту потрагну чинили баш они, који су познани, да је спречавају. У срезу неготинском већ је постојао распис, да се забрани берба пре одобрења власти. И до-

meta u glavijini vinogradski mestima onoga srezca, ove godine je prvi put, od toliko godina, ovinjenska vlast uzela u svoje ruke određivanje berbe naredno. No, razume se, još u tome vlada pravninost, koji svakako treba da se zameni postupkom racionalnijim, kao u drugih naprednijih naroda, da se vreme vrati i votuna zrelost konstatuje aparatima. Ali, i na ovaj način zadržano je, da se ne bere pre vremena, i da se svakako postigne bolji rezultat, novoletnji proizvod.

Ovogaodišnja vinogradski berba smatra se ovde i po količini i po kakvoći povoljna. Srazmerno više je dobijeno po vinu za godine, a i kvalititet je bez malo bezamerke. Grožđe je zdravo i brano po letnom vremenu, te su timе zadovoljeni glavni uslovi za dobar proizvod. Čuje se podgete da vina još nisu votunu preprela, što se prinisuje poglavito gustini više, naročito kod onog grožđa gde je bilo dosta suvarica.

No, dok ovako vlada obilatoz vinu, po količini i kakvoći, dotle je promet skoro nikakav. Tržišne sifore ninkave niske, pa i cena je niska. Niže neobično da se novo vino može dobiti po 12 dinara hektolitra. Ne mogu obični, i da ne ukazuje promet i ovoga ljeta, da pored dobrog vina i kako ga čokot da, ima i veoma lošeg vina i kako ga čokot ne daje!... Dodavane vode juze je uvek u jevu; a zašto i ne bi, kad tome apsolutno niko ne staje na put, niti može za to glava da zabodi. „Zakon o vinu“, „Zakon o vinu“... to je Dnevna parola svih mislenih ljudi i onih, kojima na eru neki stari glas krajiških vina. A s druge strane... ograničen uloz stranog grožđa, koje kao materijal, takođe zavodi na metu pogrešku.

I ako je zadocijevo, inak vredni zabeleženiti dve važne privredne porave na onoga kraja. To je *poduzmarski kurse* i *izložba grožđa i vina*, koje je priredila Krajišna Okružna Podružjica Sri. Poljoпривредnog Друштва. Poduzmarski kurse je priređen u Školi za Vinograde i Vinarstvo za mladice iz okolnih oština. Pozvate su 12 oština da pošalju po jednog mladica, ali su se odavale samo osam. Kad se uzme u očetu, da su pogodbe za prijam bile vrlo lake: pismenost, da ima svaki svoj vinograd i vinovinu, a među tim od Podružjine dobivaju hranu, i uz to i trošak za povratku, onda dostata samo ravnodušnosti ovinjenskih sudova sa odborima ina se prinisati što iz svih oština nisu poslali mladici. Bilo je iz ovih oština: rođevske, rajčice, brunčice, tamnice, radučevine i pravoske. Kursoj je rukovao poduzmar školski g. Blagojević, po programu koji je priredila i za prošlogodišnju kurse. Hrana se spremala u vinoskoj kuhinji, a i stali je kursetima dat u jednom od lokalnih školskih. Kurseti su bili porasta od 15 do 18 godina. Predavači su smatrali veoma lepo, a radili su veoma revnosno. Kurse je otvorio 7. jula a završeni je 11. jula sa ispitom, komo su prisustvovali članovi podružjinske uprave i nekoliko gostiju. Ispit je bio veoma povoljan, i kursetima je na rastanju progovoreno nekoliko naučnih reči i obećano, da će se poznati i na drugi kurse, koji će se prirediti o berbi. Ali taj drugi kurse nije mogao biti na raznih opravdanih uzroka.

Priredivane poduzmarskih kurseva smatra se ovde, kao jedan dobro pogodbeni put za delovanje Okružne Poljoпривредne Podružjice, i kao potpuno savremeno sredstvo za njen uticaj na privradu narodu. Kao god što su nekada priredivani znanici kalenarski kursevi, i oni potpuno obinjavale vinograde, tako i poduzmarski kursevi treba da imaju zadatke da pokrenu racionalnije negovanje vina u ovom kraju. A na ovome treba mnogo raditi, tako, da se ometuje i da drakva uzme njih inicijativne i ulozni više sredstava.

Izložba grožđa i vina održana je 29. 30. i 31. avgusta, pod imenom „*smotra grožđa i vina*“. Prošla o ovome štažani je i u *Teškju*. I kao što je tako napomenuto na izložbi je bilo: *grožđa*, *vinisnih i stonih svara*, *domaćih i stranih; vina*, *prošlogodišnjih i starijih*, *belih, ružnih i crnih; vina*, *domaćeg; rakije*, *kovove*; i *svrbeža* *vinisnog*. Izložbica su s predmetima nikažni i naročito simpatični „*Prijava*“, u kojima su ponuđivali podatke. Među ovima, koji su se naše više tvalde naučno nazivavale, bilo je i rubrike o količini predmeta i cenama prodaje. To je potrebno bilo ne samo radi toga, da se ne nagrade suviše male količine, nego se mislilo da će biti i stranih sužana, koji bi na ovim podacima mogli zaključivati pogodbu.

Izložbica je bilo:

a) s grožđem	55,
b) s vinima	82,
v) s rakijama	27,
g) sa svrbežom	15.

Škola za Vinograde i Vinarstvo uzela je učesna osobeno grupno grožđa, vina, rakije i kovala. Isto tako Krajišna Vinaraka Zadruga imala je svoju kolekciju vina.

Nagrada je izdata:

a) izložbica grožđa	31,
b) „vina	31,
v) „rakija	10,
g) „svrbeža	5.

Najviše su nagrade bile: dve mušace, i izdane su kao prve nagrade za grožđe i vino. Osem toga izdane su kao nagrade: *prekizane* *Bežovorelova* i *Teškjeve*, *ručni aparati* *vinari*, *ručni mašine za zatvaranje boca*; *vinometri*, *Kudineve* *božice* (*maljace*) i *Budinevi* *noževi*, *nožice za branje grožđa*, *berba* *za boje* i *nožice za gusevine*. Sve su nagrade izdate saivo u spiravama.

Izložba je raspoređena bila u 3 ožakova, od kojih dva su azureta bila za grožđe a jedan za vino i svrbeže. Uređene je bilo vrlo ukusno i preleđeno, tako da je činilo uticak jedne male ali moderne izložbe. Pri otvaranju bilo je mnogo građana na mesta i okolini, na tako i pri zatvaranju. Otvaranju je prethodio prigodni govor predsednika Podružjine prve s. Jove Stanovjina, a zatvaranju je priredio dužnik govornog potpredsednika s. Ijace Todorovića, upravničava Vinod. Volarake Škole. Govornik vinia obuhvata je pregled izložbenih predmeta po grupama, učesne izložbica, gde je naročito istaknut slab odin Negotina, verovatno u zamenu, da određene nagrade od što vinu u narod. Daje je izneta potreba za još proštrajanje podizanje vinograda, pravilnijim izbor podloga, a naročito utvorenje novih i korisnijih podloga, a zatim su iznete mane kod vina odnata kratka putka o vinogrdama pravilnoga negovanja vina i o radovima poduzmarskih, bez kojih ne može biti dobro odnoga vino.

Sva nagradena vina, posle toga, poslavte u jedinstvenim bocom — radikim i bordiskim — i sa podružjinskim izveštava na Izložbu Sri. Poljoпривредnog Друштва u Beograd; a isto tako prebavljeno je i grožđe od izložbica koji su dobili nagrade, i poslavto na vladsku. I tako je ona „*Smotra*“ *Drinjeva*, da Krajišna bude azuretavana na izložbama društvenim ne samo brojno, nego i kakvošom srazmerno najbolje.

Г Л А С Н И К

Trgovinski ugovor Srbije s Austro-Ugarskom. — Ovo listave nastupa dalje u novu fazu, nose primavaj u Sreskoj Narodnoj Skupštini i jednogodišnje promiziraj, od strane Austro-Ugarske, na osnovu ranijeg ovališne bezkog poslanicnog doma. Danas kad taj ugovor mora proći kroz parlamentne obe dvoglavne države u susednoj monarhiji i u Bezu i u Budimpešti, u najkraćem roku, da do nove godine može biti izglasani i prijedm, podajvaju se dvojaki, svesni protivnovalne glasovni. Mi ne možemo verovati „*Sarajevskom listu*“ azvanicnog organu besavne zemaljske vlade koji kad mora da donese „*svoje narode*“ *valku* u Austriju nezgodu nli tužaljnu stvar titaču se Srbije, unija je u najružnicijstvu boju predstavljavale „*svemoći*“ *nli* „*izdrositi*“ *uo* „*velasne*“ *privreda*“, *metone* *gospodarke* (Austrije); ne možemo verovati vesti toga dasta: da se neće ni iznositi pred austro-ugarske parlamentne trgovinski ugovor sa Srbijom. Nećemo verovati tim prve, što je izneta veštanskih dastava, ministar trgovine Koshu već kao predlog ugovora svoje „*parlamentu*“ na raspravu. Nećemo verovati, da će Austro-Ugarska davase, kad ni sa jedinom drugom državom na Balkanu neva pravog i čistog, sreskog ugovornog stava, do li sa Srbijom; da će ona koja se ne biu nikaljih udara no obradu, za to bilo ispod dostojanstva ove „*velasne*“, kođiko udara no

кеси... да ће она то смети данас, где је бојкот њене робе у Турској, у Србији и свуда ил' дневног релат; она да ће смети државити интересе своје трговине и индустрије данас, пред њим потпуни банкротство, кад су за њих Балканске земље једине „колоније“ за експлоатацију; Аустрија; да ће то смети, кад се на њу дуга повиса и ајка целог просвећеног света? Да што рекао, за бој и економију рат са Србијом ваља ори аграрац Амред Смић прески витез од Хоенлауба, у наследуем броју „Бечких Полдворинских Новина“ (од 15 ок. м.) пре ће бити, да ће аустријска чиновничка влада, у страху од агитација и утисака аријана, у динамиче мутно доба воледајдацина и „рододубља“, хтеи и умети да огледа, да кроз бечки посланички дом омет *провијоричари* једно решење, за „одрешене криво“ нових провијоричу и због *грске* инпрјателске Србије с јуно на готов трговински уговор и због „прјателске“ Румуније с којом је у пресиду преговора за склањање уговора. То нише личи бизантиској илпацина, што се одавна води у Бечу, да се подвлања, пренадана, отивачином и двоиснаслиеним законданим решењима, „извлачи на платке“ и да омет једни провијоричуома *закже* очи и стама (кад нас није могад цапшати), да се „добро владамо“ стружију од економског рата с њоме!), и своји трговачки и индустријски, а једно и да своје силе и напорестрешне аграрије, бар у пола задовоља. Ова двојна држава која се састоји из несавезаног објана владањине малине над вешином која има једно аустријско „рододубље“ које не одговара духу, жељама, ни интересима разних својих многобројних народности; ова дубетелка повољних мера и политичких емпација; држава у којој је прво начело оштењка: „завиди на владај“; ова држава двојно састављена из н. кр. повољноа омет даљак крајевина двојних, где сила тачна право; ово пренотско трешње, где је вршачна, „заставности“ и „нарнаментаријазма“ у најтврђем асolutизму, та пронаја самременишма... ова ће чак са њеним законци § 14, свом наметнути провијоричу, само да трговински уговор са Србијом још једну таму дана продуки! И овде ће „слободна“, „независна“, „самостална“ државна“ Мађарска, изаплаћена из главо бову своју другу Аустрију... ако се бечки посланички дом буде повео за аграријана и владику новачком, да не загасиљачкиност предлога о „Einfuhrverbotessatz“ — у законданим оглашењу за продужење провијоричуа; што ће мађарске „парламент“ издасати, под шпалкањем бечког корбача — трговински уговор са Србијом!

Све је то лепо и све су то ствари Еренталове, Кинертове, Вокерале или Копунтове и осталих аустријских бароша... али треба ли Србија с тиме да буде задовољна, шта она треба да ради?

„Самозащита“ и „Трговински Глашеник“ већ су се издајили против таквог натезања и свију провијоричуа с државом, којој се у међународним односима, као ружњетелки уговора, не може и не сме веровати; с државом, која је наш заклетни непријатељ, која дан и у релетву дана мијачиуе наше нешине веријате; с државом која обуштаља и омета Србију сваки саобраћај, материјални и морални, трговински, на чак и телеграфски и писмени, са осталим иностранством, на чак и са својим савезаницима, Немачком и Италијом. С таквом државом ни *омако* уговор нама не треба, да она црна све користи, а ми кроз мале ил' никакве, где она осенина своје право на силн и праву пенесице... а то ли још њени силон скривљени провијоричуу.

У нашем министарству финансија, чужоје, ради се већ, хвала Богу, никаквима тарина, која ће се од 31. децембра ове год. моћи применити. Ако до тог дана Аустро-угарска влада, не добије пунолично закондано одобрење оба своја државна парламента, за трговински уговор са Србијом; онда економију рат с њоме! На сву робу из Аустро-Угарске треба ударети 200%. На тај начин бар ће и вање тако поугетљиво рододубљиво одушевљење у бојкот свега што је аустријско, наћи потпоре и ослобна, докде и у нас, у тог погледу, навика не постане друга приреда!

За Србију је још један и једини спасоносни пут! Српски аграрији су у омаке питању потпуно гладни... с аграријана аустријским и мађарским: *Дале омаке трговински уговор с Аустро-Угарском!*

Образовање новог чиновничког министарства у Аустрији, подвлађење у „Бечки Полдворински Новина“ орган аустријских аграрија с ово високико речни: „Ми аграрији имамо раз-

лога, да образовање новог министарства у садашњем тренутку радесно подражио, јер аграрији посланици стојаће српца владе ослободени од сваке клубске стеге и признатљиви се њихове при заборама даје обвезе, кад ће влада моћи гласати против српског а на сваки начин и против румунског трговачког уговора. Наша влада неће поразнети, да неће бити за њу света дужност чисти, да тргне најомаке посланичке дому на решаваше једног трговинског уговора који је закључен с државом, у којој аустријској роби *бојкотиру*, а аустријске *заставе* у *блато солнице* и *козе*“.

И добро им је дошао садашњи политички завет, да омаке своје ваде, да ће трговински уговор са Србијом пронасти у прославичкоме дому. Међутим аустријски министар спољних послова пронашао је лев изговор, да штету од бојкота својој индустрији уложили л' по аустријском обичају умије и скриве у страху обећања пуног „благоволења“: да ће од тога како се Србија буде владала, зависити најомаке и прижаље нашег уговора! Докде подвлаћивачи бечки аистови ставају у изслед ново продужавање провијоричуа (приравности) на годину дана! И ници да су сити и стадо да ће читати!

Али се заборава л' при том, да смо ми сити тог благоволења у виду истинских или као вете минаж аустријских учена, да пак је данас једина брзина издасе у угроженом останку, са која морамо с Аустријом водити борбу на живот и на смрт и да нам нишаље о трговинском уговору с Аустријом долази данас на последње место.

Једно ваљетно решаваше трговинско-политичког питања за нас лева данас у свом, доследно и потпуно рододубљиво изследном и одржаваном... бојкот свега што је аустријско. То је „... и никада“ данашње грске економије политике и швета друго... да смо Срби, ако смо буди... Ударио их по кеси, онда их ударио по мозгу!

Овоглашан род у хрању и целом свету. — Процена аиста „Corn Trade News“, што га издаје познати статистичар Глоубнал, о овогодинашњој произвољној храње у целом свету у вљаншом се подудара са најважнијом Мађарског министарства пољске привреде објављенима у месцу августу.

Само код лева и једна се покаже аиста разлика, Родило је ове године у целом свету:

	По Глоубналу	По мађарском службеном извештају
ишњене	837-70	845-75 мил. ув.
ражи	387-23	395-61 „ „
јечма	319-83	343-15 „ „
ома	576-86	598-50 „ „

Културни род Глоубнал још није ишео на јавност, али статистичар Вебгом рачуна тај род у главнијим земљама што производе кукуруз, на 880 мил. тавара.

Кукуруза и продаја јаја по тежини. — Секција бечког полдворинског друштва за живинарство, на подстицај реферата за истеријорно донала је закључак, да се стави у споразум са доло-аустријским земљањским културним саветом и трговачко-индустријском комором, да се заведе продаја и куповина јаја по тежини, место досадашње по комаду. Секција се вада да ће се тиме живинарству дати нов подстицај за побољшање јаја квалитетом, на тиме и за веће приносе од гајења кокошу.

Трговачки виноградски течаја. — И за идућу зиму и то кондеп ове или почетком 1909 намеравају држави у појединим виноградарским котарија у Херцеговини трговачки теорјиско-практична предавања на виноградарства. Предаваће ће држати управитељи вођарско-виноградарских станица у дотичним котарским местима. Да би и спропазијани могли похотити ова предавања, одређено је за сваки течај по 10 стипендија од по 25 кура.

Кукурузна борба у Северној Америци. Северноамеричко Министарство пољопривреде утврдило је на основу добијених података, да је овогодинашња борба кукуруза у Сједињеним Државима Северне Америке, дава 2.647.687.000 бушлова (1 бушел = 35 литара), или на 50.367.000 бушела више по промас године. Године 1906. добијено је кукуруза 2.927.436.000 л., а 1905 године 2.707.994.000 бушлова. Каколна овогодинашњег кукуруза није најбоља, али није ни лоша. У фармера било је стара кукуруза почетком новембра ове године 2-7, 1907 год. 4-5 1906 година 4-4 1905. године 3-3%, од године која је предходна.

Памештава полужуних војника и нижих чинов у Немачкој. — Баронша Ада од Лизингена на Познаније обратила се ту издава, преко јавности, немачким поседницима већих и мањих имања, ради намештава полужуних војника и нижих чинов, за напорније имања и сточних стаја, за земље и пољевине, како се они не би одвајали од пољског рада и сеоског живота, пошто градови и индустријска средишта, одузимају при и срп сеоску и упронашћују је морално и материјално у вавијеру рада и борби за опстанак, а у пољској привреди осећа се све већа оскудица у радној снази. Држава нема згодно места и служби да их све може наместити и обезбедити им пристојан живот и подржавање и стога морају и приватни пружити помоћ у том погледу.

Али и иначе у Немачкој постоје на све стране друштва којима је задатак, да вужду безосељацима по градовима и индустријским грамама ублаже, наведеним безосељацима индустријским радницима у пољској привреди рада и занимања. На и поједине државе осећају се раднички насељеници, теже да раднике на земљи здраве и њихово привлачење у градове што више осуете, стварајући им, општинским средствима, што повољније услове за живот.

Берлинско друштво за тај циљ јесине је три пута скелтило око 1000 радника оставших без посла. Они су добила путни трошак и све одмакне за путовање, на и позајмцу за сређивање својих неприлика у прво време. Просечно човек добија 40 марака месечно, а жена 20—25 марака, етан са две собе, кујном, сирачаној и таваном, огрев и кромпир по потреби. Сем тога породица добија од послодавца годишње 1 савице, 18 товра рами и дневно по литар млека. У време летње државног рада још им се оденито плаћа. То су услови које је друштво по споразуму са послодавцима прописало.

Виноградарство у Угарској. — Угарска влада поднела је парламенту и-а знато строжији предлог закона противку нештитног прављења вина, по коме ће се кривци кажњавати глоба до 1000 круна и затвором до три месеца.

КЊИЖЕВНОСТ

Ново књиге:

Ишлако је на штампане:

Пољопривредни календар за просту 1909. год. Издање Српског Пољопривредног Друштва (са списама) уредни Алексаидар Микојковић. Година XXVII. 8^о стр. 163 и 16 стр. огласа. Цена 0.50 динара.

Садржина:

Календарски део с месечним радницама.

Поучни део:

Угарност жива.

Орање.

Дрљача и дрљаче.

Бежаљца.

Припремање семени за сетву.

О чиншеву кнапа посас кетине, као средство за утврђивање чистотина.

О дуња.

Зашто кошке бивају неплодне?

О избору кален-грашнице при калемљењу лозе.

О чиншеву и неговању кнапа.

Сименталско говече.

Подвизање стаја за стоку.

Видна кенда, самовила (*Cuscuta, trifolii* Bah.) на делани и луцерни.

Потреба ограничавања пута.

Дете болесно од гушобоље понете адних лекару.

Облагорођавање и мета високо-стабилних руза.

Волешко:

Пољопривредне установе и удружења.

Стечај за напреднице начине рада.

Жељезница, пароброд, поште, телеграф и телесон.

Списак пољопривредних књига и новинак.

Огласи.

Позивају се поверљиви да се обрате Српског Пољопривредног Друштву — Београд — за потребан им број оних корисних књига за народ. Препродавачи угарских рабав.

ОГЛАСИ

НА МОМЕ ИМАЊУ У ЛОЗНИЦИ иваа произведено за продају повећу количину младина од Јабуга и Ораха.

Цена је Ораска дин. 20.— а Јабугана 1 прета 15.— а друга по 10 дин. од хладе.

Поклопане и окендиција вадају на терет поручиоца. Поручиоци треба слаати потписане или г. Малану С. Петровићу екомому у Лозници.

Испорука је брза и тачна, поручиоци се шалу повуком и на доланту.

Другутић М. Настив
трговац Београд

2—3

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од негав прете једног етупца по 10 пара динар.; од осталих крупних писмена по 15 пара од прете и од етупца. Једна страна подељена је на четири етупца.

Већим огласима: *Цела страна* 30 динара (30 круна аустријске вредности), *пола стране* 16 динара (16 круна аустријске вредности), *четврт стране* 8 динара (8 круна).

За оглашавање више пута, 10 од сто јефтиније.

Преглед 47. броја „Тешана“: Чланци: О важности и користи отеларства и мерама за унапређење. — Вавиност кукуруза и кукурузовине у хваћењу стоке. — Огледн гајења пшенице пресадивањем и отрљањем. — *Белешке.* — *Гласици из народа.* — *Гласник.* — *Кешетелет.* — *Огласи.* — *Цена огласима.*

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДНАНУТ

ПРЕДПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУТКУ СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВУ ЗАКОНИХ РЕШЕЊА ОД АПРИЛА
1899. ГОД. № 204 КРАЉЕВИНСКОГ ДРУШТВА
НОВЕ КОПИЈА ИСПЛАЌУ

Цена огласних изложена је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО БЕОГРАД
ПРЕДСЕДНИК Вучко С. Богдановић

БРОЈ 48.

НЕДЕЉА 30. НОВЕМБРА 1908 ГОДИНЕ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

ГОДИНА XXXIX

О ВАЖНОСТИ И КОРИСТИ ПЧЕЛАРСТВА И МЕРАМА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ

Предавање о Пчеларству Срп. Пољоприв. Друштва 30. септем. 1905. г.

Јов. П. Јовановића

(НАСТАВАК)

II

Пчеларење у Срба и других народа.

У старо и славно доба, када Србијом владаху стари и славни краљевци и царски српски, пчеларило се у Србији много више, но што се данас пчелари. Кад су стари Срби пријимали хришћанску веру стари српски владари настојавали су много, да се хришћанска вера стално одржи у српском народу. Историја нам каже колико су се стари српски владари старајали и трудили да би се утврдила хришћанска вера у српском народу. Да би дали примера своје шароу стари српски владари као богоугодни и христољубиви Хришћани подизали су и понављали су цркве и манастире, који су се одржали и до данашњих дана. Због тога је у народу српском у то старо доба било много више побожности. Свет је радо одлазио у богомоле. За свеће које се плаче у црквама и манастирима плаћало је много воска, а восак се добија само од пчела, и с тога су се у то доба многи људи бавили пчеларством. Да би се пчеларство што више раширило и напредовало стари српски владари: Стеван Првоневичин, краљ Милутић и краљ Драгутић, краљ Стеван Дечански, царин Душан и Урош, као и остали стари српски владари потпомогали су и штитили су људе који су се бавили пчеларством. Краљ Милутић издвоје је био наредбу да се ни један пчелар, који има пошине кошница, не топи на кулу, а краљ Стеван Првоневичин, пошто се закључио, оп се и сам као калуђер бавио пчеларењем.

Онда се у Србији толико много пчеларило, да је се добијало толико меда и воска да су се велике количине меда и воска извозиле из Србије у друге земље, а зато добијале велике суме новца. Онда су српски пчелари били

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДИНА, ЗА ВОЈНА ГОДИНА 3 ДИНА
ЧЛАНОВИ ПОВЛАЧЕ, ЧЛАНОВИ СМЕР ДРУШ
ПОДРУЖИНА, ОСН. ШКОЛА, ПОЈЕДИНИ СЛА
КАДА, ЗАЦИ, МАНАСТИРИ, ВЕЖДОРАДНИЧЕ
САДРЖИ И ЧЛАНЦИ ПИМА ДОБИЈАЈУ ЛИСТ
У ВОЈНА ГИШЕ, АКО ВОЈНОЈ СРБИЈАЈУ
ПРЕДРЕД НА ЧЛАН ГОДИНЕ.

ЗА НЕ СРБИЈУ

НА ГОД. 8 ДИНА, КАН 4 ПОГ. АГОСТ. 27.
НО СРБ. БОЛОВИЦ. ГАРЖИВА И ВЕЖДО
ЧЛАНОВИ КАО И СРПСКИ ВЕЖДОРАДНИЧЕ
САДРЖИ И ЧЛАНЦИ ПИМА ДОБИЈАЈУ ЛИСТ НА 6 КРАКА
КАН 5 ПОГ. АГОСТ. ПИМА. КАН ТРАВИЦ
ВОЈНОЈ СРБИЈАЈУ И КАН СИ КРАКАЛА
КОД СВОГ ДРУЖИНА ПРЕД КОГА НЕ И
СЕ ЛИСТ СЛАТИ.

велики мајстори у пчеларству. Пчелара је било врло много, сваки је имао велики број кошница, и нагда се није произвођело толико меда и воска, колико се произвођало у Србији.

У то старо и славно доба све је у Србији цвело и напредовало, па и пчеларство. Али после нестрпне косовске пропасти све је пошло у назад, па је тако било и са пчеларењем. Кад Турци завладаше леђни српски земљама српски народ се почео уназађивати у сваком погледу. Још од тада је почело бивати у Срба све мање и мање пчелара и пчеларства, па још и дан данас у Србији нема толико пчелара и пчеларства колико би у самој лепој домовини могло и требало да буде.

А како је било у других народа?

Док су Срби робовали под Турцима, а то је робовање трајало нестотина година, докле су други народи живели на миру и у слободи, и они су се у миру и слободи развијали и напредовали у свакоме, па и у пчеларству. Они су за то време толико напредовали у пчеларству да су нас Србе, не само стигли, но и пресутили. Данас се у Немачкој, Француској, Русији, Мађарској и Енглеској, не само више, већ и на бољи начин пчелари но у нас у Србији. Сад су они постали прави мајстори у пчеларству, а ми Срби морамо се сад од њих учити пчеларској вештини.

Данас се у напредних народа пчелари и врло много и врло вешто. Од пчеларства они добијају велике суме новца те се све више и више богате. Ради примера да изнесем колико се пчелари у Француској. После последњег пописа, који се и код њих као и у нас врши сваке пете године, нађено је да је у Француској било последњих година око један милијун и нестотина и петнаест хиљада кошница и пчелама. Из тих кошница добијено је па осам милијуна килограма меда, и преко два милијуна килограма воска. За мед је добијено око једнастотина милијуна динара, а за восак око пет милијуна, или укупно за мед и восак на осамнаест милијуна динара.

Тако је, ето, у Француској, па је тако и у осталим напредним земљама, а у неким се земљама још и више пчелари, па још и више припређује од пчеларења, но и у Француској

У Србији за време пописа, који је прмен 1900. год. нађено је да у Србији има свега 172.400 кошница, а то је врло мало према величини Србије и броју људи у њој. Бад се узме у рачун величина земље и број кошница рачун показује да у Србији на простор од стотину хектара долази једна до шест кошница, па и то у оним околним у којима се највише пчелари, а то су околине: валевски, тимочки, пожаревачки, моравски и крагујевачки, а у осталим околним не долази ни по две кошнице на простор од стотину хектара.

Ако број кошница распоредимо према броју људи онда у Србији долази у поменути околним по 100 кошница на 1000 људи, или по 10 кошница на 100 људи, а у осталим околним долази тек по једна кошница на 20 људи!

Ако број кошница распоредимо по броју села у Србији, онда има рачун показује: да на једно село долази око 40 кошница, а да је среће толико кошница треба да има само један наш домаћин у селу.

Рачун наш, дакле, показује да су пчеларење не сторијно добро, да су о томе много знатели јача других народа, и то нас мора заведати. Али има једна појена која нас и несела. И ако смо ми Срби много знастали у пчеларењу, и ако су нас други народи претекли, и ако се у других народа и више и боље пчелари, ми се пак можемо радознати, јер из пописа дуђетаста и стоке видимо: да се у нас из године у годину стално и све више и више увећава и број пчелара и број кошница.

У години 1866. било је	106.452	кошница
" 1890. " "	124.600	"
" 1895. " "	157.765	"
" 1900. " "	172.400	"

Ако би се у нас учинило што се може учинити а што треба чинити да се овај мали загина напредак увећа и убрза, онда можемо очекивати да ћемо за неколико година постивати такве успехе да се у нашој малој домини може производити исто толико меда и воска колико и у великој Француској, јер је наша лепа домина много и много подеснија за успешно пчеларење него што су Француска, а нарочито Енглеска, Русија, Мађарска и друге земље. У Енглеској и Русији нема толико лепих и пријатних дана, кад стице тако јуноко греје као у нашој лепој домини. Тамо владају веће хладноће, а хладноћа не год пчелара.

У Мађарској нема као у нашој лепој домини толико много и тако лепих и пространих шума и ливада. Србија је много и много подеснија за успешно пчеларење од многих других земаља, али по нашим лепим шумама ливадама, неприступним ливадама и багровима продају сваке године гране колчице меда, јер у нас нема толико пчела да сав тај мед покуне и унесу у кошице, а пчелар да га из кошнице изнесе и претвори у новац.

После свега овога излагања јасно се види колико је пчеларење важан и користан посао, и да би, по томе, у нас требало да се више пчелари, а пчеларење је тако лак посао да пчеларити може сваки, и варошанин и селак, и богатан и највећа сиромашна, и старо и младо, и мушко и женско.

Истина је да овај који хоће да пчелари треба да зна и уме пчеларити, али ни то знање и умење није Бог зна како тешко и велико. Све се то може научити и врло лако и врло брзо, само треба имати вољу за то, јер, врло често наши стари мудри људи: "Од човека се ништа није отело!"

(савињак се)

(савињак)

Досада се и у нас, као и у суседним земаљама, нарочито у Мађарској, где се доста кукуруза сеје и где се увелико свиње као и код нас кукурузом храње, за тај циљ употребљавају кукуруз у зрну или у јарма *окруњен са шестурином*. Шестурина која се у и трговини редовно одбијала при продаји кукуруза у кљану, није служила ничему, до једино за гориво, а нажда и за храну стоке. И то је била једина и искључива употреба округлог кукурузног кљана или шестурине. Произвођачи су се убрзо уверили, да знају бољи рачун, да продају округли кукуруз — зрно — јер ни се онда ништа не одбија на епру (на сировост и шестурину), пошто је одбацио на епру 30%, много и, све године, у ово доба, према мерени предузимачког у Српском Пољопривредном Друштву, у кукурузу за *ову годину*, шестурина износи само 20%.

Употреба само округлог зрна за храну стоке, а шестурине једино за гориво, такав начин био је врло некономичан, јер се огледања доказала, да се кукуруз самлевено у кљану, неокруњен, прекруњено зрно заједно са шестурином, може врло корисно употребити за храну свију врста стоке, а нарочито кова и свиња и да се употребом и шестурине за храну стоке, може уштедети или заменити друга какава храна, како кабаста, тако и јака. Код кова и код прекривара (говедата и оваца) самлевеном шестурином може се заменити сено, а код свиња приштедети и боље декористита сав кукуруза, пошто у шестурини има још доста хране која је досада пронадала и шлапа у растур. Хемјиска анализа, а и огледања храњења с овом јармом (зрно и шестурина самлевени заједно) то су очекивано доказали.

И одмах су се и објерке шестурине да ову миену коју је наука показала корисно примене, извели су и успели нарочите машине, тако зване *Претураре* који су у стању да кукурузни кљан, пошто та претходно у крунцу коваде искрпе, заједно са шестурином и самљу у крунцу или етнцу јарму, па засебно и саму већ округлену шестурину, рали мешама од ње добијенога мљива са кукурузном јармом. На тај начин не само што се штетила ова хранљива јарма (од кукурузног зрна), већ се у овако прерађеном, самлевеном виду могла искористити *сва хранљива вредност целог кукурузног кљана* т.ј. и зрна и шестурине, докле је се она последње докле бадала или само за гориво употребљавала. На тај начин уштеда је била 20%, т.ј. $\frac{1}{5}$ кукуруза, пошто је проценат шестурине 20%.

Помоћу тих нових машина која су ошет потекле одокуда одкуда је и кукуруз први пут дошао у Европу — из Америке, ствара се један производ, једно мљиво, јарма, која не само да је врло добро хранљиво, нарочито за *црво* добро подложаване свиња и говеда, за опунчате трбуха, већ која и стварно има *оштре* праве хранљиве вредности, оната што храну и ако је то у оваквој јарми распоредено на неку запремину. Тако се мљивом добило једно хранљиво које је ублажавало рђаве последње сувише јаког хранљива, округлог досада у мљиво обично, као што је чисто кукурузно зрно, од кога хоће свиње да *прегоре*, да се некаре неуштини а наглим хранљивом четири кукурузом без претходног постепеног навикавања на њ, а кова, да се гоје и да се зноје због велике количине (а у малом обичу) угљехидрата који јако ка-

лац) узетог за пробу мера 7470 кг. Хектолитар жарне од истог кукуруза мери за 12-85 кг. маве, а то је готово за $\frac{1}{10}$ маве. Хектолитар жарне од целог кукурузног клана (илина од шевурине заједно са жарном од зрна) мери за 27-60 кг. маве, преко $\frac{1}{3}$ хектолитра кукурузног зрна, а за 14-75 кг. маве мало јаче од $\frac{1}{10}$ хектолитра обичне кукурузне жарне.

Ако узмемо у рачун да у хектолитру жарне целог кукурузног клана има 80% кукурузног зрна а 20% ($\frac{1}{5}$) шевурине, онда мера 1 хектолитра те жарне у 47-10 кг. сларжи у себи: 37-68 кг. жарне од зрна, и 9-42 кг. илина од шевурине. Значи да су ових 9-42 кг. илина од шевурине задржали место 24-17 кг. кукурузне жарне (до 61-85.). Други рачуна: $\frac{1}{10}$ по тежини (20% или 9-42 кг. илина од шевурине) задржа 3-9 децилитра (место 24-17 кг. кукурузне жарне), а остале $\frac{4}{10}$ по тежини (80% или 37-68 жарне од кукурузног зрна) 6-1 децилитар или 1 хектолитар илина од шевурине мери би (лишавено ручачки) 24-15 кг. *чистој* тежине 1 хектолитра жарне целог кукурузног клана и поцпну трећину тежине 1 хектолитра обичне кукурузне жарне.

А то је уједно и доказ великог буваости ове нове жарне, дакле и добрих услова за њено добро чување тако, да се може веровати онима који тврде, да се ова жарна и 20 недеља (и даље) може добро држати, а да се невазо бојати, ни да ће се узети абор садржине зља у кланцама зрна кукурузних, ни да ће се узарити због *сока унутрашње влажности шевурине*. Једино, као и свака друга храна мора се и нови оброк чувати на сувом и провајаном месту.

Но и да се не ослоњемо потпуно на тврђење, да ће жарна од целог кукурузног клана, због малог у шевурине, моћи толико дуго да се склвенева арижа и да траје, и да не верујемо, да ће пробирање потпуно т.ј. зрело и лепо обраног кукуруза, потпуно суха кланцава, за жарљење, бити довољно, томе се може покоћи и нештацим сусењем клана кукурузног који ће послужити за млевене жарне.

Према горњем саставу новог предложеног оброка за храну стоке можемо навести још једну његову добру страну: он се састоји из малог броја састојака за чување и за помене.

Сено или слама се морају пресовати, те да се могу посити... Жарна и олајне тропине морају се спривати, жарнати односно смешати.

Ми хислимо, и са гласнота народно-економог, да је много боље увек се послужити производима из земље, чак и кад ису потпуно исте квалитете, само кад могу послужити своје циљу, но набаљата, због окулдне у сточној храни, са стране разне замене и хранљиве смесе: пресовану и уквалуљену оесену жарну с пловом, „сенку вредност“ и како се не зову сви та „проналасци“ мале-вине сумљиве квалитете и вредности. Сем тога таква одретања много више стају, у колико је и основни спрови катерија, за њихово спривање, свуда на страни и много скупља но у нас овас и остала сарова храна.

Једино, што би требало уножити број машина, прекрупаца за млевене жарне од целог кукурузног клана, јер досада набављени прекрупаца за коеску снагу „Литле Ђлани“ за тај циљ не би били довољни, већ треба имати прекрупаца за парну снагу. Велики наши парни илиновни мљаци су рачуна, да досада набаве и ради жарљења на ујан наместе парне прекрупаца, на би било савремено предузеће, да се ко и у нас позваби спривањем ове жарне и за продају.

Огледи хранљења коња *Compagnie des Voitures* у Паризу.

— У Паризу је преко 18.000 музериских најамничких ојакера, од којих на 12.000 припадају најши онјакерски друштва која а већу омија је највише и најстарије *Compagnie des voitures*. Која су малом пореклом из иностранства, нарочито из Мађарске, јер су француски коња за ојакерску службу или одеве екупи или одеве тошка.

Ово последње, највише, друштво установило је 1879 г. нарочиту своју провијентску управу са огледном лабораторијом и огледном стајом. Чувени *Грандо* предузеће тада управу по његовим науштацима установљене лабораторије и огледа, па до данас уз припошну *Александра* руководи поме. Од 1880 г. предузетач су у великој ожежи и савесни огледи хранљења коња који и до данас једнако трају и који су се не само показали врло корисни по економне интересе друштвене, но су и науци лепо услуге указали.

Резултати ових огледа за године 1880—1899 били су припређени и нарочитом издању за париску светску изложбу 1900 г. а *Грандо* их је у изводу објавио и у „*Journal d' Agriculture pratique*“ одакле су их многи саопштавали и у „*Mitteilungen der Deutschen Landwirtschafts — Gesellschaft*“ (Извештајима Немачког Пољопривредног Друштва) било је о њима опширно и испривно говора.

Циљ је ових огледа у правну трећојак хранљења посведљено око 12.000 коња, да се потгине што веће дејство и развајане снаге, уз што јединици начин издрживања киховог. Прво је задатак огледног завода, друго провијентске управе и они раде у споразуму, а управни одбор друштвени по њиховом предлогу релаша о кивовани хранља.

При хранљу друштвених коња најстрожје се мотри на 2 основне погодбе: 1) снажн набављена храна, на чи она која би била на изглед најбоље квалитете, мора се машински, на сувом зупу темељно очистити, да се сва штетна, често и по живот опасна, а по зареље свакада неповољна страна тела, из хране отклоне; 2) пре налагања оброка, морају се хранља приправити и што боље поменати, јер су се на многобројних огледа уверили, да то врло много податак боље свривање, чиме се и храна штета, јер се она много боље искоривајује, па дакле и исплаћује.

Оброки се састоје и подељени су овако.

1. У дане одмора. Стајски оброк који коња добијају у дане односно стаје, кад не раде и кад због отпадала, а који се састоји дневно из 2-8 кг. сламе, 2-1 кг. кукуруза, 1-2 кг. граншка, 1-2 кг. рогача (рогачика; *carottes*), 1 кг. изварских одваљака, 0-5 кг. *granules* (нецино до брашна сточнога боба, шивених мекљана, шивених отпадала, сладних клана и ч. д. забржани ладном водом) свега 8-8 кг. Ова дневу потребу у храна добијају у четири поједињика оброка.

2. У радне дане. Кад раде поњи добијају:

а) још у стаји четирипу горњег стајског оброка.
б) јену, садржину „*sac de ville*“ — градски оброк — који се састоје из 3-5 кг. зоби и 0-5 кг. граншка — свега 4кг.
в) по повратку у стају „*sac de complementaire*“ — допуњски оброк који се састоје из 3 кг. сламе и меласан и 0-8 кг. кукуруза.

Дакле у радне дане цео дневни оброк мери 10 кг.

Начин вршења огледа с хранљивом коња у овом заводу, описат је на много места и навести су врло вижни и поучни резултати, преко којих овде прелазимо за сада ћуте.

Огледа Грандови су довела до оних истих закључака, до којих су и Кеелерова циновјига огледа с хранењем говеда, па иве да т. зв. *норме хранења, не вреде*. Разлика је велика сразмера азотних сирових безазотних састојака у оброку за одржање као 1:5 до 6, а у оброку за производњу (рад) ужа сразмера = 1:4 до 5. Грандови огледа на против казани су, да садржина безазотних састојака у оброку за рад мора бити код кова много већа но у оброку за одржање (стајекон) = 1:8, 1:12, 1:13, па шта више чак и 1:22 утврђено је при једном огледу хранења сви шеверно.

А то је најбољи доказ колику велику улогу у хранењу кова може играти јорна од целог кукуруза у клину која има већу сразмеру безазотних сирових састојака, но што се досада застевала.

Грандо је из својих детаљнијих дуготрајнијих огледа извео још један врло важан закључак, па иве: да *хранење много мање зависи од сразмере хранива састојака, колико од укусне количине сарвањивих састојака коју храна у себи садржи*. Стенни хранивост зависи дакле од сарвањивости хране. Сврлавање хранива пак зависи од начина и степена припремања хране; нарочито прекрупање игра знатну улогу.

Практична вредност оних огледа врло је велика стога нарочито, што су они вршени годинама и на великом броју кова — на 12.000. година.

Свега тога ти огледа значе једну велику економску добит, јер јачае за то, да се може постићи врло велика уштеда у *оскудином азотним састојцима* тј. у храниву које у малом обиму садржи много белачевинастих материја. На тај начин шире је поље и одређење ове руке при састављању и прописивању нових оброка за кове.

Кукуруз у клину као сточна храна. — Чачанска Округна Самоуправа, у бр. 32. од 20. нов. оне год. довела је један чланак, који иде у прилог, а донекде и у допуну чланку: „Важност кукуруза и кукурузовине у хранењу стоке.“

У том чланку устаје се против погрешног мишљења, да кукуруз није погодан за храну кова за то што нагло гоји и што кови у раду брзо малакшу. Дале се говори о кукурузу, као замени овса, нарочито онда, кад је цена овсу велика. Доста кукуруза као храна за стоку, с тога разлога, дакле економског, као највредније зрно, највише се и цена као замена других врста зрнасте хране, а нарочито овса и јечма.

Али је велика погрешка што се за храну стоке, па и кова не употребљава цео кукуруз у клину т. ј. зрно самлевено заједно с кливом (шеверном), пошто се 20% шеверно на свом кливу, кукуруз у оскудици сена може и волуко да послужу замени сена у оброчици сточне хране. Цена кукуруза у зрну знатно је већа но кукурузу у кливу. Та разлика износи неколико динара на 100 кг. и чини знатну уштеду при хранењу стоке, што се кукурузно зрно штеди и што се један производ — клив или шеверна — не баца и не иде као до сада у ристур. А злати кукуруз самлевен у кливу, у варени каналу не дражи слезу коњичу, нити ствара кашу која изазива опаку тробојну, „колку.“

Окрупен кукуруза, зрно, садржи у себи: сувих делова 89% и то:

азотних или белачевинастих	7.7
масти	3.9
љепка	50.8
безазотних делова	18.8
дренастог влакна	6.3
непела	1.5

Кливи или шеверна: сувих делова 87.8% и то:

азотних или белачевинастих	2.9
масти	0.8
безазотних делова	45.3
дренастог влакна	36.9
непела	1.9

Прописи за руковање парним локомотивама. — Као и сваку другу машину, тако и парну машину треба нарочито чувати и с поме прописно руковати. У доњим двадесет пет тачака изложено су сва важнија прописи о томе:

1. Уз локомотиву мора се држати увек у приправности потребна количина воде, тако, да се у буре из којег ширх за пуњење казана прве воде, може увек благоверено долати вода, и да се не мора пуштањом већ у крајње случају дозивати сахарја, који је отапао но воду. Исто тако не сме никад ни гориво оскудевати, у близини локомотиве.

2. Једнако треба потражити на водомеру стање воде и на манометру (паромеру) висузу притиска пара, да се не прекорачи први мер. Кад се вода у казану увек одржава на првој мери, онда је он (казан) најбоље заштићен од несрећних случајева. Кад се пак пара једнако одржава на допуштеној висини, онда локомотива ради најмање трошећи гориво.

3. Од времена па време треба па уобичајени начин пробати славинице на водомеру и на вршници напранама, да ли тачно функционису (раде), иначе се може десити, ако се нешто на водомеру покварило или зачупило, да у њему вода стоји на допуштеној мери, док се овако у самој ствари синала испод прве мере и казан горе, упрочишћава се и опасност се ближи.

4. Исто тако мора се од времена па време обратити и манометар на његову осетљивост и тачност показивања. То се најбоље чини при почетку загревања, ушоревљања како показује паромер, а како кружнишаста, теретом отерећени венгил безбедности.

5. Ронгилу у ложишту мора бити покривен горљом равномерно на целом пространству, но не у одлећ добелим слају; то штеди угља, штра живи горе и лаган ваздух неће кроз празнине струјати у ложиште, нити тако прозвуквати објаснање (сатирање) цени кључавица (Siebger).

6. Не сме се на једном много горива, ни на гонилу пилнати. Чешће додавање а но мало горива, распостријају га равномерно по ронгилу, штеди угља и производи добру, равномерно ватру.

7. Казан се мора беспрекидно водом пуњити. Треба мотрити да у казан увек толико воде придолазе, колико је у вазду паре кроз парни цилиндар одлаје. Онда не може бити наступити велико колебање у стању воде у казану. Једном пуштити ширх да прве воду. Други пут га нас зауставити, час ће у казану навалити премного воде, а час ће остати вода испод прве мере. То не сме бити. Славина за регулације или за враћање воде за то је ту, да регулације придолавак воде увек у првој количини.

8. Свако јутро, пошто при подлагању и првом загревању манометар покаже стање пара преко једне атмосфере, мора се на кратко време отворити, па доњем делу казана славина на неусту, да се из казана издигне ма, који се преко поћ могао отаждати из воде. То је нештетнао потребно чинити, да би се казан одржавао у што чистјем стању и да не би брзо страдало од каменог талога, ако је јак кречна вода.

9. Парни притисак не сме се спуштати испод прописане мере, али и не прегонити преко ње. Иначе у послед-

нем случају пара струји kroz ventila bezbednosti i ona nekorisna lani u vazduh i besplodno troshi ugla. Kad se parina pritiskom odrzava nisko nivo od strane mere, onet se besplodno troshi ugla, jer se onda i vishe nara troshi.

10. Špirk za pušene kazana treba uvek iz svog bureta da prije pretokom zagrejanu vodu. Ladan voda obara parina pritiskom i staje ugla.

11. Sve slavine, poklake, klinovi i ventili na pogrešk treba da su lako pokretni, ali i da dobro i čvrsto priklađaju. Svakog neispravljanja, „pironiranje“, doprinosi tubljkut paru, a svaki tubljkut prije bava uvek na račun besplodnog trošenja ugla. Dalje treba dobro da su zatvorenici i da dobro priklađaju: svi poklopci koji zaklađaju otvore u iznutričnu kazana, kao god i čveni ključavnice.

12. Regulator treba održavati u lako pokretnom i osjetljivom stanju. Jednako je tada moguće postići, da mašina u savna slučajima čini podjednak broj okreta i minuta, što je naročito pri vršaju vrlo važno.

13. Uvek pre svake druge pauze (odmore), ponito se glavni kašini obdija, treba špirk za pušene kazana čušteti još nekoliko minuta da poradi, te da se pri ponovnom puštavanju mašine u rad, posle odmora, ima nešto stajane vode u kazanu za izbacivanje onog muža.

14. Za gamenje ognja u ložniku ne sme se nikada upotrebiti voda, već ako je nužno, treba očaj ugniti nabacivanjem nekoliko lonata zemle.

15. U veče, pred završetak rada, treba vatru lagano ugrošiti. U to doba pod kazanom odveć javu vatru održavati, to je zaludu trošiti ugla.

16. Preko noć ne sme se kazan čušteti, da se jako ožadi. Onda se ne mora u jutru tako dugo čekati, da se mašina može u pokret staviti, a to i naše ugla staje, dokle se para dobije. Pošto u veče no zaludnu radu, vatru gotovo dotore, snuisti se kakak pešaljšta, kao i poklopac u dimnjaku i na taj se način roštilja zaklope, a tihke se prijeti svačegog vazduha odbija i odveć naglo lađene kazana sprečava.

17. Po dužem stajavanju mašine radi odmora, a pre početka rada, treba prvo podići kakak na pešaljštu i poklopac u dimnjaku, te da gasovi, koji su se za vreme odmora mogli u ložniku akumulirati, još pre no što se vatru ponovo podlađati stane, mogu izlaziti načelo, a da slučajno ne eksplodiraju.

18. Dokle traje kamvaša (za sezonu ili vreme vezani rad mašine) treba no noćušteti svake dve nedelje preduzimati teškoje čišćenje i ispravljanje kazana, kako bi se stalo na put svakišnog nagoždeljivog kamenog tologa u kazanu. Ono je štetno, jer izlazišno izlazišne tologa od strane vatre vodi u kazanu, zbog kamenog tologa na venu, trii uštrba i vishe se ugla trošiti mora.

19. Kada ispravljanje vode iz kazana, zbog čišćenja i ispravljanja, ne sme se ona ispuštati pre, dokle se glazi dobro ne razladi. Prezrešno ispuštavanje vode iz nedovoljno razladišne iznutrične kazanske, izaziva neravnomerno skuđavanje lima, čveni i sastava. Posledica toga su uvidjale lima, proljeđi i poštavanje na pojedini sastavnici i ošpinacijama, jednon reči prezrešno upravljanje kazana.

(završnik se)

Представа Српског Трговачког Удружења Влади краљевине Србије, у име српских трговаца, о трговачком уговору с Аустријом-Угарском. — Јад је Аустриј-Угарска лавизио ивирнила поворку Берлинскога Уговора, анексијом Босне и Херцеговине, српски трговци су протестивно против тога акта, изјавили Краљевској Влади гарантовање, да жртвују све и своје имовине за одбрану наших националних интереса. Својеју вису спремна, да се позову Краљевској Влади одавно и да поднесу жртве које нуде, испуњени родољубивим осећањима, српски трговци нису никако могли мислити, ниш рачунати, на одржавање до-сдашњих трговачко-угловорних веза са суседом, који ни најмање није штедео осељаност српскога народа. Они су сматрали, да у времену, када су питану угроженци интереси српскога народа услед анексије Босне и Херцеговине, сва брига, све старане и Краљевској Влади и Народној Скупштини а целото народа морају бити сконцентрисани на одбрану српских права.

Назаљећи и сада, да су национални интереси преци, но ма који други, српски трговци, поводом појављене жеље суседне монархије, да се трговачки уговор са Србијом привремено пролонгира, изјављују, да ништа о трговачком уговору, у овом времену, није економско, већ политичко и да се Краљевска Влада треба прена лему самостално да одређује, не мерећи економски значај, већ упривлађују се према националном захтевима и политичким приликама. (Саопштеност у „Трговачком Гласнику“ од 25. новембра 1908. год.).

Још један позвањак пример. — Господин Мил. Ц. Павловић, српски економ из Новарацка, као и ранијих, тако и ове године, оданово се је ревизионо skuđављено претстале да „Темач“, посланици уредништву претлажу за 28 основних школа по окурга новосарацког, за ову годину, што Уредништво са задолвољном бележи на оном месту, захваљујући г. Павловићу на његовој замишљивости и праваном схватању своје дужности српски ширења вољнопривредних поља у наш народ.

Против трговачког уговора са Србијом. — Пољопривредни српски савез изиштадељски изјавио је се најодлучније против тога, да трговачки уговор са Србијом добије законску силу и да се Румунија учине на какве поштане за угов мере, јер би то била провалост по сточарство у земљи. „Јивети и дати да се приети! Ако аустријска индустрија жели само потрошити да створи, то она не сме чинити на нашу штету, него боре да застане, да подиче куповину воћ нашег пољопривредног реда. Ту јој је најпотривнија потривнија! Ако ове оправдане жеље не би никак успалине биле, то су пољопривредници вољни, да се прехватне крајњих средстава: да одрже у Беогу један велики економски окуп, а у случају нужде и ступи масе пред посланичким доком.“

Као што видимо аустријски среднштин аграрни одбор покреће дрљње и камеше, само да омете привање трговачког уговора са Србијом у парламенту.

Оточи трг у Алексинацкој. — „Српске ове продате су оже по 23-5 динара комад. Оно је треба партија српских овца, које је довео један трговац из Паланке. Овце се могу извонити само ако су дебеле, ниште нема купца. Добре дене овцама остаће на висини до 1. јануара, а после тога стиче овцама стока, а такође и из азиских крајева. Разлика у цени не прави се код угуђаних или не угуђаних овнова и јарпа. Комама и јарпама цене су мало изље, но овцама и овновима. Свињама је цена у клацици ова месца дин. 1-00—2, но потривније је ограничена, то се не препоручује извон српских свиња. До сада је довео г. Ваја Арсенијевић 200 брала, али је био принуђен да их коље и Месо продаје, пошто није нашао купце за живу продају и за да је дотерао младе свиње и према око, пијаца.“

Члан там српске агенције г. Милан М. Маринковић, ставано се иставиоје у Беогу, где отара евалација. Отварање евалација у Беогу стоји у вези са проширивањем продаје српских производа за Египат и Солун.

Светска берба кукуруза. — Веербоћн цени овогодичну светску бербу кукуруза на 889-96 мил. товара спрам 846-98 у прошлој, 867-78 у 1906. и 870-80 у 1905. години. „Пољопривредне тражишне новине“ рачунају вишак од 6% спрема прошлогодишње бербе. За цену није јеродава та околност, но

количина, која се може рачунати да стоји на расположивости за међународну размену, а ова се велич за 25% јаче по прошле године. Сад се већ у Немачкој овогодшња берба бележи са 3-00—3-50 динара ниже но стара роба и тако ће се још приликом остати све до марта—априла, када ће се стави познатији према томе, како ће испести берба у Аргентинској, која пада у то доба.

Жољенички воз за млекоарство. — Америка је земља крупних и величаних предузећа. У такве спада и предузеће, које ће се сад остварити у држави Монтана. Да се у овој држави потпотице сточарство и млекоарство, успостави се из нортери-папифек-железнице један специјални воз за млекоарство, под руковођством млекоарског одељења полвопривредне школе у Монтани. Овај специјални воз имаће делокруг рада у целој држави. Смера се, да се сваког дана на другом месту држе састави по подсе и у вече и то у једном нарочитом предавачкој вагону, при чему ће практичари држати предавања о разним питањима из сточарства и млекоарства. У колима за пртагг малачице се добри типови крава-музара и тако ће се у подне држати практично предавање. У овим колима налазиће се и потпуни кодао добро уређеног млекоарника за једно тамошње просечно имање и књижица за млекоаре. Са свим овим, што је потребно за један такву приреду. Између оба саставна приходе се музга крава са новом пробањеном машином за снажну музгу. Монтану, која се јак развела и како у погледу на камену, тако и на велику потрошачку област, надују се тиме, да ће и у млекоарству моћи унапредити, како ће и од млекоарских производа моћи сами приходе да створи. Тамошња полвопривредница врло су предузјимљива и за новине пријачни и што се се до сада много узетали, да се одду држављу крава и млекоарству, томе је познатији узор оскудица особа изничог музи. Но сад се верује, да у проналаску машине за музгу велик будућност ове приредне гране, јер може један човек у сату може 30 крава музати.

Привредна политика за унапредити алапа у Аустрији. — Под тим заглављем недавно је аустријско полвопривредно министарство издало један наештај, у коме су верно изложена и представљена прошлост, садашњост и будућност приредне па алапа — сватима и побројане мере које су већ предузете за уређење алапа.

Најважније тачке овог важнок питања могу се укратко обухватити у оне три тачке: 1.) Заштита алапа против разарања природних сила и сатирања људског. 2.) Сређивање посебних правних одноваја или службености, са заједничким (општничким) и са службеностима отпереним алапа. 3.) Поправка алапа и приредне па њима (испирациона и субвенциона политика).

Од колико је великог народно-привредног значаја приредна па алапа за Аустрију, најбоље се види из тога, што она има 1,432,000 хектара под алапа. Највеће пространство алапног земљишта, 685,415 хектара има Гираска. Највећи процентуални удео алапа, спрема укупног пространства, показује покрајина Форалберна са 32%. Привреда па алапа — велика се у том случају извештају — то је неодољна основица „ставашњива. Пошто је посериона цивилизација, да је одржање „својског реда и опште, а овог алапног земља посебно, извештају питање наше државе, један добар део будућности аустријске лежи у алапа.“

И докато овака начела кога извештају представителство поделе привреде у Аустрији не само приносе, но и па делу заступа, као и све оне брине и старане које Полвопривредно Министарство у Бечу томе врло великом питању изнала, мора бити поддржано и прихваћено од свију пријатеља народних у Аустрији — што рекао јео. Алоис Хохерг, јер се ради не само на томе, да се постојећи алапа одрже, но и да се уреде и поправе. До 1901 г. томе није никаква пава обрађива и у броду није ни једна пара на тај циљ стапљива, а 1901 већ се налази за алапа суна од 60.000 круна, која је до 1908 пошла се на 200.000 круна. Мала Шајнерска па поправке алапа трови на 800.000 франка годишње.

У извештају извештају признаје се, да су први подстрек па ову привредну политику за уређење алапа дала поједине покрајине. Салцбург и Крањска прве су предузеле мере па уређење алапа, чему су следовале Штајерска, Горна и Доња Аустрија. Мере које су ове покрајине за побољшање својих алапа

предузеле, као и оскудица на месо, биле су повод оном првом министарском предлогу који је положио основицу садашњем раду око уређења алапа, а којим се утицало па повинују провинцијске сточне хране као основицу подизања сточарства по количини, па заснивање пенитачких ливада и папашња и па опорављење и поправку алапских папашња, односно понаше за млади стоку, по том па уређењу двошрита за одлагање стоке. Један од најважнијих задатака Полвопривредног Министарства био је да изради проект закони за заштиту и уређење алапа и правилина за извршење закона и извођење поправака па алапа. У Крањској и у Доњој Аустрији већ су 1907 и 1908 дотични закони предлози изгласали и прихваћени.

Колку папашу подизају подизају добрих папашња за стоку најбоље се види у томе, што стручне новине истину као пример за узглед општују у Алабургу у срезу ново-биштрџком у Чешкој, за то, што је она Полвопривредно Друштво у Алабургу, које се с особитим жаром посветило започињају оваца и коза, ставила па расположиве папаша од 10 хектара, да би се ситна стока могла држати и одгајати па за њих најбољи, јер природни мачи. Кад се узме у обзир колико је скупа земља у југо источиној Чешкој и колика је оскудица у земљи па изравање, онда се тек може ценити, колика се велика папаша тамо покљана одржавати и подизати добрих папашња за све арете, нарочито младе стоке... те да се може ценити колико би се у нас Сточарство и по количини и по квалитету, унапредити могло, кад би се града још пространства за испашу стоке уредила и рационализије употребљавала, но што се то данас чини, да се може ценити колико још огромно нушто и необрађиве поље рада предстоји нашој полвопривреди и пријатељима напретка њеног... кад би се сви ми томе пољу рада ипаше, савесије и смиславије посветили.

Папаша хране за један аустријској пор. — Интендантура III. аустријског кора у Граду, за 26. нов. расписала је куповину но трговачким прописима, па пошљење својих магацина хране, за ове арете и количине хране:

- 3а Град 2,400 q. ражи и 4,600 q. ораса;
- 3а Марбург 4,400 q. пшенице, 12,200 q. ражи и 4,900 q. ораса;
- 3а Целовану (Каленцетр) 3,200 q. ражи и 7,100 q. ораса;
- 3а Валах 2,400 q. ражи и 6,400 q. ораса;
- 3а Јубулану 4,900 q. ораса;
- 3а Трет 1,200 q. ораса;
- 3а Пољу 1,700 q. ораса;
- 3а Герт 15,100 q. ораса;
- q. то је = товар од 100 кг.

Цене хране и овогодшња жетина. — На међународном животу тржишту влада стаљно црства (тенденција) тражња и цене хране једнако расту. Један од главних узрока тој појаји је та чињеница, што ће Аргентина изити много слабију жетву у пшеници, него што се још недавно рачунало, будући да су јави израени општествни њене општењске усеве најмање са читавим милионом тона (или 10 милиона ми).

Онави су нагледу у добар овогодшњи род и у Аустрији. Знатно слабије је испала пшенична жетина у Русији, а особито у Италији, где је но службеном извештају, према производњи 1907. заостала са 10 милиона хектогитара.

У Аустрији виђе баш задовољна овогодшњим својим родом у пшеници и ражи као ни Србији.

У бечком полвопривредном клубу држао је 4. нов. ов. г. поручник Карл Дил од Алиценбаха предавање о теми: „Успеси и нагледни темизаци детења“. Ова савремена тема дочекала је општин интересовање, што је показивала и многобројна погоста овог клубског вечера. Предавач се изјачио за моторне летеве построје, дакле овог прегу заштитних лаба које помоћу заштитна и површина па ношење и сување кроз ваздух, без гаснога баљона, теже да освоје извештају. Заслуге гравоа Ценељана предавач је отиру површом и према објашњавања призавањих слапа и синмака разних лаба, предавач наглази да је у америчким змајетним лабама ваздушним постигнути врхунац досадашњих успеха и напора на томе пољу. — П. о. м. пак држао је главни скуп клуба, у часе шестесетогодишњег дубљења, царско владичане и доцент Др. В. Берш у прикањање синмака предавач је: „О решењу азотског питања“.

Полвопривредна предавања у Вудим-Пешти. — Мађарско земљско полвопривредно Друштво приредило од 6—8 издуже месеца (па нов.) у сопственом дому (Köztelek-utza 8) низ пре-

давања о савременим питањима из пољопривредне праксе. Предавања су за чланове бесплатна, а нечланови плаћају круне 2. 6. децембра говори пре подне проф. Csereháti о „Резултатима огледа кр. мађ. државне земљорадничке огледне станице у 1908. г.“ после подне у 4 сата проф. Урхелни: „Резултати запитног одбирања с гледишта рентабилитета млекарства.“ 7. децембра пре подне сточарски инспектор Јован Ширкнер: „О распрострањавању и запитној подобности западних говеђих раса“; за тим овет пре подне: Арвед граф Телеки: „О запитним резултатима код седеонобрешких говеђих раса“, у 4 сата, по подне проф. Хениш: „Млекарство или гојење?“ око 5 сата др. Јулиус Силађи: „Навозарство као пољопривредно-индустријска грана.“ 8. децембра пре подне Арвед граф Телеки: „Спонос за чување кукурзуоине (шаше)“; после тога Кољман Кернел: „О савременим питањима из области обраде земље“; после подне проф. др. Костуњи: „О значају пољопривредних индустрија и главних условима за њихово оснивање.“

Контрола млека и слатки масла. — За сирењу укринских органа, који ће вршити контролу над млеком и над маслом, крајем децембра држаће се на млекарској школи у Фридриху у Чешкој 8-дневни практични курс. Учесници плаћају за предавања круна 30. Пријаве се до 10. мајуна (по нов.) имају сласти Пословодству Савеза немачких млекарница и млекара у Чешкој (Виноград, Јунгманова улица бр. 5).

Пописи стоке у Мађарској. — Мађарско пољопривредно министарство објавило је преглед последњим пописом наведеног стања говеда, коња, оваца и свиња. Број говеда износи 5-95 сиром 5-62 милиуна глава у прошлој години. Према томе прираштај је код говеда 5-83 процента. Број коња износи 1-80 милиуна глава, прираштај 0-51 процента. Број свиња 4-87 милиуна глава, прираштај 12-26 проценти. Број оваца 7-55 сиром 6-89 милиуна глава у прошлој години, прираштај 9-55 проценти.

КЊИЖЕВНОСТ

Нове књиге:

Ишамо је из штампане:

Пољопривредни календар за прсту 1909. год. Издање Српског Пољопривредног Друштва (са сликама) уредник Александар Микоковић. Година XXVII. 8^о стр. 168 и 16 стр. огласа. Цена 0.50 динара.

Садржина:

Календарски део с месечним радовима.

Поучи део:

Угарност вино.
Орање.
Дрвања и дрвање.
Вејаљина.
Припремање семена за сетву.
О чушењу вина после жетве, као средству за утврђивање чистотина.
О дуњи.
Зашто војке бивају неплодне?
О избору кален-гранчице при калељењу лозе.
О чушењу и ветовању каца.
Симптомако говеде.
Подвизање стаја за стоку.
Валина косица, сажовица (*Cuscuta trifolij* Bab.) на детелини и луцерни.
Поурбе ограничавања шума.
Дете болесно од гушобоље носите одмах лекару.
Облагорађивање и нега високо-стабланих рума.

Белешке:

Пољопривредне установе и удружења.
Поуча за напредније начине рада.
Железница, пароброди, поште, телеграф и телефон.
Списак пољопривредних књига и ценовник.
Огласи.

Поштом се повереници да се обрате „Српског Пољопривредног Друштва — Београд“ за потребан им број ових корисних књига за народ. Препродајника утврђен радат.

О Г Л А С И

НА МОМЕ ИМАЊУ У ЛОЗНИЦИ вина произведено за продају повећу количину младица од Јабуга и Ораха.

Цена је Орасица дин. 20 — а Јабугака I врта 15 — а друга по 10 дин. од хладе.

Наковане и експедиција надуја на терет португоца. Поручбине треба сласти потписаном или г. Малау С. Петровићу економу у Лозници.

Испоруча је брза и тачна, поручбине се шаљу повукон и на доплата.

Драгутин М. Настаћ
угрози Београд

л-3

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит врте једног ступца по 10 пара динар.; од осталих кружних извесна по 15 пара од врте и од ступца. Једна страна подељена је на четри ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 30 динара (30 круна аустријске вредности), *цела стране* 16 динара (16 круна аустријске вредности), *четврт стране* 8 динара (8 круна).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 48. броја „Тешака“: *Чланци:* О важности и користи пчеларства и мерама за унапређење. (наставка). — Важност кукурзуа и кукурзуоине у хранљивој стоке. (свршетак). — *Белешке.* — *Гласник.* — *Књижевност.* — *Огласи.* — *Цена огласима.*

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ
ЈЕДАНШТУ

ПРЕДПЛАТА И РУКОПИСИ
УПУТУЈУ СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕДПЛАТУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ
НА ОСНОВУ ЗАКОНИЧНОГ РЕШЕЊА ОД АПРИЛА
1909. ГОД. У КОЈИМ ПРАВИЛОМ ДРУШТВЕНОГ
КОДЕ КИТА НЕ ИСПЛАЊУ

Цена огласима изложена је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

за Српско Пољопривредно Друштво власник
Председник **Вучко С. Богдановић**

БРОЈ 49.

НЕДЕЉА 7. ДЕЦЕМБРА 1908 ГОДИНЕ

Одговорни Уредник
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ
ГОДИНА XXXIX

КРАТКИ ИЗВОД О РЕЗУЛТАТКИМА ОВОГОДИШЊИХ ДРУШТВЕНИХ ИЗЛОЖБА

(НАСТАВАК)

Постојало је и других мање-више оправданих и корисних пројављивања или везана на комисионара пољопривредника.

Пада у очи комисиона пољопривредника, што ју је изложила Крушевачка Округна Пољопривредна Друштина. Она комисиона *новог система дашњачког пољопривредника*. Чланица окр. друштва, као једном свом савезнику, расправљала су питање о најбољој комисији за онај крај и направи су, да је за њих најбоља комисиона пољопривредника с 12 оквира, пошто је она потпуно довољна за припаднике тамошње паше. Истина је, да се величина комисије ина управљати према обавезности паше једнога краја, али мени се чини, да је рад и унапређење с оваком комисијом прилично ограничено. Нагледа ми, да се у таквој и толикој комисији паше народ не може развијати до потребне јачине, да у главног медопривредника групе пуног снага, те да се паше и пчелар користе махом краткотрајном главном пашом и... да се с толиком комисијом може више радити на добијању ројева, по на добијању меда.

Поштом пољопривредника Гадисева Мандића председара београдског казненог завода, одлучио се темељно изградити. Дуваји ваљани састављени су из две подшате усних дашњача укључених и састављених, те се не могу лако поверити и прекати. Но то покушавају израду комисија и по материјалу и по вредности, ма да су оне много тражије и јаче. Затварач на леђу није ефикасан за отвора, него је лимани, већ је дрвени, који се у виду понакае гтра кроз један жлеб на предњем крају дужи стране комисије и отвор на леђу затвара пашама, т. ј. из напредних комисија.

Овај излагач изложио је више предмета. Једну испреселицу од дрвета. Прест за чењење воска, на завртак такође од дрвета. И више стваријаша алатки: четвастичу за подиште, ситару с једне стране зубасту као отварач кељаца и т. д.

Изложена комисиона с пчелом, истог излагача, показује, да он располаже у Горњем Граду с добрим пчелничком пашом, јер су сви сатови од новог воска, израђени од пчела и напуњени медом.

ЦЕНА ЛИСТУ

ЗА СРБИЈУ

НА ГОДИНУ 6 ДИНА, НА ВОДА ГОДИНЕ 3 ДИНА
ЧЛАНОВИ ПОМАГАЈУ, ЧЛАНОВИ СВИХ ДРУШТА
КОДРУЖИНА, ОСИ, ШКОЛА, ВОЈНИЦИ СТАРА
КАРА, ТАКО, МАШИСТРИ, МЕХАНИЧАРСКИ
ЗАРТИТЕ И ЧЛАНОВИ НЕМА ДОИДЛАЖУ ЛИСТ
У ВОДА ДИНА, АКО ВОЉАЖЕ ПРЕДЛАЖУ
ТРАЈНИЈА НА КРАЈ ГОДИНУ.

ЗАМ СРБИЈИ

НА ГОД. 8 ДИНА, НА 4 ФОР. АУСТР. ФР.
НА СТЕ, ВОЈНИЦИ, ДРУЖИНА И МЕХАНИЧАР
ЧЛАНОВИ КАО И ПРИБИЛИ МЕХАНИЧАРСКИ
ЗАРТИТЕ И ЧЛАНОВИ, ПРИБИЛИ, ШКОЛА И
МАШИСТРИ ДОИДЛАЖУ ЛИСТУ ЗА 6 ФРАКАЛА
НА 3 ФОР. АУСТР. ФР. АКО ТРАЈНИЈА
ВОЉАЖЕ ПРЕДЛАЖУ И АКО СЕ ПРЕДЛАЖУ
КОД СВОГ ЗАРТИКА ПРИБИЛИ КОРУ ЗА 8 ДИ
СЕ ЛИСТ СЛАВИ.

Мандић је израђен и с највећом наградом на овој пчеларској изложби.

Г. Васа Јовановић, учитељ из Вишњице, окр. београдског, изложио је комисију пољопривредника у управњу, коју он зове: „Комисија комбинована А. Ж. с прирочицом додатком.“ Он је ина комисија, доњем трајнијашу на прирочици, наизменично исто такоу и него толику горњу комисију, као кат или наставка. Комисија и доле и горе броји по 16 оквира, али су размери оквира знатно сивањени и у прирочици и горе, што мора сметати сивањом развијању пчелничког народа у пуној мери његове снаге, јер је у средини оквира врло мало простора за развијање кругова летла („локал“), које почиње из средине гнезда са највећим кругом, па се кругови сразмерно сивајују с обе стране од ове средине. С тога краји народи и плодне матице морају и у горњем кату разматати лако и на основу закона о развијању гнезда преносити грађу својих кругова, због малих размера оквира, и у горње сатове. Горњи кат може се још мање употребити на медште, без матичне решетке, но и једна друга преривка положе у управњу.

Дале је мања оне комисије и та, што се оквира не већају о попуст — уек — добијен ивешу изградњених ниже и спољашње више даске уздужних дувајера, но се већају о прикочању пречату, тиме се изградња комисије не већаје преграђаје и даје маха пчели да гради непотребну грађу и троши непотребан лек за лењење и попуњавање празнине.

Г. Миканко Стојановић, учитељ из Брежана, ереца и округа шакаренацког, узео је учешћа на изложби и као пчелар и као конструктор. Он израђује комисије од прџа. Пашетино је врло лепо и двогубо и његове тршке и његових комисија с покретним сатов. За оне последње има и прирочици калу за пашетино коша тачно по мери. Тршке немају при дну полета, над ободом, отвор за лето, но у дасци која се подмеће, жаб, који за лето служи.

Он је изложио две врсте комисија с покретним сатов. Једну дугачку пољопривредника, за смештај ројева и пресада на пчеларнику, са 13 оквира, који су нешто шира, а краји но по моделу А. Ж. Другу четвртасу малу са 8 оквира, која му служи за смештање другонама, да му граде за његов пчелнички погрбно му пчелнице саће а он после тога другенецу здружује с прирочицама.

Копнине његове, пошто су од пруга, оземљене су с поља и наутра леном, који је чврст, лено припоје и углача, јер га гради из 1 депа просејаног њепа са његово влочање и баде. Горе и доле, пругона, основе за полет, утврђени су у дрвене оквире — саутраче — што чини да се могу тачно одржавати размере и равнине. Капци или кронови су на класе (две воде) и од даска.

Сем тога његове су још две оригиналне направе: *једна за добијање меда и друга за његове основе*. За добијање меда из трски или вршара а да сат остале непоковарен, узео је две доловне дашчице. У њих су у кошу укуцали ситни јекерчићи, да даљинче нагледју сама каци трбуци за вуку, Медни сат набије на једну даску и онда је метне у истресалцу и из откопањене стране сата истреса мед. Кад то буде готово онда набијањем оне друге дашчице „предна“ сат на њу и другу страну сата истреса. Као што видимо ово је врло проста и једноставна направа за тај посао, да је сваки себи нацихити може. Радне машинске справе граде и продју за тај њих ремешкасте кутије, у које се меће саће из вршара ради истресања.

Справка за његове основе олет ручни рад г. Стојановићев, начињена је од дрвета и гвозда. Она се састоји из једног трноног округло обрађеног ланом, без два, који саужи за смештање и дрвање праве цедине или пресе. Преса се састоји из два завртва с лезирастим завртима. Завртви су утврђени на два округла дебла дрвена колуца, од којих је један непомицаљ, а други помицаљ. Између оба колуца меће се, у циљу разгребља воштине која се завртљивом завртви притиском леда, у подметцу каруцу. Ако је потребно ваде се ваљч с носкованом два три нут из пресе, ваљача кљуцалом водом, понова враћа у пресу и олет притискује и цеди.

Попуљену воду од носкованог бада у кану, као и сув медљану воду, у врше је подметче класице и после леће на њо ракицу, од које је и изложно 1 стакло. Ту воду просекује кроз цедило од жпне, да се похвати свака и најмања властита поска.

За прихватање праћина из топионице (бакрача) и лакте метале загрејана воштине у пресу, начињено је нарочито дрвено штиняло, у коју углави горње крајеве од праћина.

Сви изложни предмети су саопштена руковођенима излагача.

Г. Милорад Грбић учитељ из Попучака срез и округ ваљевски за остале предмете — прозбоје њекарске — изложно — је и копицу положку по моделу А. Ж. са 2 лета и за 20 оквара. Једно лето, на пречејој страни, а друго је на једној доњој страни ближе обрвном крају где су вратана за чистљење кошице. Готово потпуно по новом моделу А. Ж. Он се при предавању медушта од плодншта не служи матичним решеткама, већ једном преградном даском која потпуно пакује и заклапа изнурицу кошице, кад се уметне између оквира. За пролаз и саобраћај њепа из плодншта у медуште и обрвато оставио је с доле стране зев од 1 см. на дну или подметцу, да се њепа по дну проваљати могу. На основу једне примедбе у „Челарству“ Гавриловићем, да се матица не радо спушта на дно и проваљати кроз таку ригичну пролеву, као што је овај по дну кошице, г. Грбић тврди да је успео, да матица не размеће ледако за преграде, с чиме је постигнуто доста један знатан успех, пошто је то преграђивање медушта од плодншта, много боље и штог удобније, но оно, повођу матичне решетке.

Али главно је вредност његове кошице у томе, што и ако је угољена с дуплам дуварином, она стаје свега четири динара — јединице но на каква друга кошица с покретним сатом. Ирађена је од даска њекарских садућуца. Спретна је и за око лепа. Оквирине илеу рендирани су с поља и наутра, као и спољашница кошице. Има само да се објои.

Г. Грбић ирађаје кошице сам и по цени од 4 динара продаје је одмах неколико комада.

Кад знамо колика је била сметња ширењу рационалног њекарства велика цена кошице с покретним сатом, онда је с ценом од 4 динара за копицу врло срећно решено и то ништа и откопањена и та сметња.

Г. Милутин Марић учитељ из Заграђе ср. качерски окр. руднички изложио је читаву збирку њекарских справа и алате потребних за њекарство: њекарску кану, перукицу, нож за чистљење подмече, нож за растаљаче оквира, мех, илеурицу за кађење, нож за отварање њедаја, истресалцу за 1 оквир, решетку за његове меде, цедиљу за восак; прибор за његове носка: шерена за топљење, кеса од платна, лажица кашика, даска с оклајгом и параваном. Све јединице и најмање тако, да би већину истих могао сваки њекар с њ себи израдити.

Г. Благоје Милановић државни економ среза голубачког окр. поздравачког изложио је две оригиналне кошице које је утопио сапатрисаном артијом, што им већ по спољашњима не даје лед изглед. Једно је положно нарочитом конструкцијом. Кроз је на венту на једну воду: задња дуга страна (казна) је ниша, а предња — ниша. Па такав је и оквир. Практичну предност овога оквира није узели да пронађу њекари који су изложбу посетили, па ваљда је и нема, сем ако није у тојки, да буде оригиналан, да не буде налик ни на један постојећи већ поштом облику оквира. Друго је кошица „претемето — дељива вршара — батара“: један прилази над кошице кад покретној гради, који је имао свога сменку у своје време.

Излагачи који су изложили њекарске справе и алате сопствене израде, слабо су с одвајан овом приложком. Сем поменутих излагача који су поштом, било сами или са својим и радијали било превозили од другог, изложили су: Јосиф Колачек бравар Београдски и Јазар Милановић лажар паравански, као и фабрика Годепац по 1 истресалцу од лимца, а за 4 оквира и Милу Рашиновић њекар из Почокиније срез трстенички окр. крушевачки 1 лажану топионицу за восак са 2 решетке.

Од свију истресалца нема се највише свиди ова што ју је израдио мајстор Колачек и коју је Српско Пољопривредно Друштво примило и усвојило. Оно је истина за оквире узих размера који се смештају у поличне закаче на корин за већу или мању ширину оквира. Дво делове кацте није равна, но је у средини испуњено тако, да се истресен мед с бокова и с два, скупља ободом два који је највиши и у коме је и испуњет за отажање меда. Чекр за окретање је из два кола — каљема — весана безкрајним округлим каљима, а осовина је јака и добро утврђена у лежишту, у средини два кацте. Капци су две испуњене цолатке које се око осовине приклапају и у канту упадују те је поклапају, да се може мед пркати. За окретање потребно је мало снага и врло умерен темпо. Потпуно истреса мед из сатова, и, при умереном окретању, и најсвежији сат меће пркати, ни вршати се.

Топионица за восак Милуна Рашиковића из Почокиније доста је оригинална конструкција која има својих добрих страна и једну једину ману, а та је: што нема и направе за вршење притиска, за његове доодине од воштине. Добре су стране: што се у њој и восак отапа и сирац лади и добија укаљувању; што се њего лако и просто урђује и што је једина.

Она се састоји из два дела: високог ваљавог лиманог суда — каљана за топљење и решетастог уметка, на коме су две решетке — два непомицаљ и горња помицаљ. Горња помицаљ решетка, решето од збушњеног лимца, чији је обод (олет од лимца) окренут доле, помиче се кроз своје уресе са обе стране на шини која је утврђена у доњем високом ободу, доње непомицаљне решетке. Кад се решетке уукују у својим суд (кажан

обод доње решетке својим доњим шупљим делом дохвати до дна и онда горња решетка, остане готово на половина казана.

Гад је с овом топионицом врло прост. Сипа се у њу вода, докле не отресу решетке, па се решетке извук у казан може на вагду да вода провери. Онда се веће саће док се казан не испуни. На кад се воштена раскута, онда се улачно решетке, а чист отопљен восак кроз решетке испуња на врх воде. Сад се све тако заједно претвара на novo на вагду, да се добро искута. Онда се измакне с вагре да се вкледи. На води поврх решетке саградиће се и стигнути сирач воска, коме смо раније могли ветхути казан за вађење и вађење.

Вагду врха горње обода од казана начинише су две противноложне руне, а и на шинама што држе и спајају решетке пробушене су на 2—3 раине висине по 2 руне, у које се улачи гвоздена шина. Она онда горња обод и решетку држи на жељезној основи.

Топионица не може, до да само врло непотпуно досуђати и за цедињу воштине.

С тога је подесија она друга омет проста топионица од лима која је била изложена у збирци Српског Пољопривредног Друштва.

И она се састоји из два суда: спољног казана и унутрашњег суда шупљикавог по боковима. Кад се унутрашњи суд испуни у казан, онда између дувара од оба суда остаје свуд окомо празан простор за воду и — отопљен восак. Кроз унутрашњи суд испуна се један решеткаст лиман обод, с укрестним с горње стране, у коме је углавном једна поделба дрвена пошта. Овом направом се притискује и гвечи воштена која се у цедиљу (вачињу) испуна у воду. Докле имамо и топионицу и цедињу, восак се мора отакати на славицу при дру спољног суда.

Подесија комбинационе обе ове топионице, држик. Да би се добила врло добра нова топионица.

Остаје још да се спомену ове богате *Збирке из ичеларства* приређене од Српског Пољопривредног Друштва и Столичарске школе у Краљеву, које су имале поучан карактер.

И једна и друга збирка објављивале су свима справљама и алатима, од најмањих, до највећих, од најпростијих до најавршенијих, које су потребне или које служе за ичеларење, добијање меда и воска, израду вештачке воштине, оквира, и сламирца и т. д.

На ових збиркама интересантије су: *аутоматска дуваљка* по Јапану која се навлаге и замести, на пуних 20 минута непрекидно дува у правцу у кој се замести. А восак се сваког тренутка уставиши и омет, према потреби, испуна да дува.

Ручна за надицање на нотку, са направом за затварање и отварање и кесом за рој.

Кеса за златоње роја која се намести на кошницу у које ће се испуни рој, на који испуно у стању да нотражи, те да нам у нашем одјезу не побегне, но да се у кесу узхвати.

Сирова за обрађивање (сигнализовање) роја (електрична). *Зимне израђивање* — повеће камен прелетом честом жипом који се намести на лето, да пчеле у него зими ради зимњег излету, а да се не могу удаљавати од кошнице и случајно отради.

Изгон ичелани из недишта — направце, затварачи с окладом или дримама (клатинама) који се намештају на недиште. Пчеле из недишта могу изаћи на поље, али не могу више вратити се назад.

Столичарска школа у Краљеву даље је изложила збирке: *слике* и *снимке* своје ичеланима и својих ученика у ичеларењу својег ичеларске градине; *препарате* из ичеларства: представу ичеланин ранива, пчеле и њене радности, испричање пчеле из реда птица, ивсеката, водоземаца, и врло леп и потпуно

хербарни медајних биљака с таблицама које приказују вредност њихову у погледу добијања меда, праха и лека. На тај начин себе је достојно представљао из ичеларства, дага доказа о начину и обиму предавања тога предмета својим питомцима и попуњава својим угледним збиркама поучи до изложбе.

На овом месту у реду је да прикажем укратко још и две *матичарке* — мале кошнице за завап и извођење резервних матица. Једну је изложио јуну с ичелом г. Милоград Грбћ учитељ и она је стојала на свом месту у изложбеном ичеланику. Она је у свему претечака кошнице полошке — у сивњеном виду. Другу је изложио г. Светозар Гауриловић нарађену по цртежу једног немачког ичелара. Замислите једну 4—5 пута већу дрвену кутију, као ону за шведска палмарица, само има овог још и казан на клас, који јој даде изглед полошке А. Ж. Као што се кутија од палмарица затвара поклоном поклоном у аљебоника испуна са три стране траписта кутије, тако се у овој матичарки излазили и улазили подиљача која има испред кошнице простор испуна са седало. Подиљач у средини има већу четвртасту руну у коју се опет *оде* улачи и излази друга мања повлака. Та је руну овог покривена честим прелетом од жиде. Она је потребна — за промају кошнице, и но потреби да прихрањивање пчеле, кад би наступило трајно ружно време. Горња ивица изнутра од кошнице има уап помет, да капањ овог прикљана, а да изнутра руну кошнице као такав — потпуно поклона једна дашчица испод крова. У овој дашчици која је такав кошнице, у средини, избушена је већа округла руну, да може стати један овеша зашупач од науте који се вадиши ноке. С доње стране ово дашчице, повуку се дугим страном 3—4 почетка од воска на којима ће пчеле саградити сат.

Она завапа кошница или матичарка, кад хоће да се употреби за извођење матице, попуна се са 2—3 прегршти пчеле која се славе из које друге кошнице. Запуна се дотае извадио, нађе се зрео, заклопан леп матичњак у којој јавој и вредној кошници, искроји се, па се поврх његове основе остави и нарче воштине да се може њиме уласити за дог запушача, на његовој средини, па се онда зашупач с матичњак омести и улази у ову руну на таваницу матичарке, да пчеле изведу и одхраме матицу . . .

Како ово није била само изложба из ичеларства, те је пространи и велики изложбени навиљко морао бити употребљен и за смештај предмета из воћарства и виноградарства, те је и ичеларска изложба морала бити подељена.

Један дес дошао је под кров, у навиљко, добио је средину навиљка: један дугачак правоугаоник, са широким полицама, по којима су распоређене све збирке из ичеларства, произвођач: мед, восак и прераде. Средину полица овог улачне стране правоугаоника, била је узвишена и у стању затворена. На једној страни смештен је унутра мед у сату, а овог непријатељ пчела, што их је из својих збирка уступило „Музеј Српске Земље“. На другој страни смештена је у нас доста обилато заступана ичеларска књижевност, ичеларска алатра, снимци и картограми.

Други део, на дну изложбеног дворшата, под отвореним небом, подељен је био на две. У левој оградни од поплета пољопривремене жиде, био је смештен хајал, врло лепо распоређени изложбени ичеланици. Под једном настраницином на свом постољу оно неколико вршљара или трмаи с пчелом. У лево и правано распоређеним редовима смештене су пуне кошнице с покретним сатом на осталом пространству ичеланика. Највише су прилачале посетоце својом лепотом: велика кошница Саше А. Димитријевића учитеља из Линовице зрела александријачког окр. вишеког, у виду цркве (манастира Студнице?)

и Милана Божиновића економом из Сарајева која је била украшена наметком поворх крова, у виду Ајоване куле.

Поледиња настренице од трчањика, с друге стране, ван оградe, послужила је за размештај, амет под кровом, збирне ситуијих и чвнијих пчеларских справа. А даље цела доња ширина изложбених дворншта у три реда, за смештај и распоред неких пчеларских справа и прибора: истресалца, пединаца, топовница и ковшина разних система и облика.

На овој изложби надан је у очи у једно одсуство *усправних* ковшина. Да није било изложено: оште мала ковшина Христова, четвртаста и трокутна и 1 Дадав-баатка коју је и ако празну изложио Пчеларско-Бохарска Задруга у Топчидеру, не би биле на изложби усправне ковшине. Скоро сав остали број ковшина с покретним сајем припада положки и леним припремама у усправну ковшину. Што значи, да у нашем пчеларству усправна ковшина још није заступљена, да се она још налази у првом почетку грађења ограда. И због тога је била дужност онога ко да њу толико писмено агитише, да се чак толико забораваља, на савестује нашим пчеларима, да свој капитал — кошнице положе — бале у огав, била му је дужност, да са својим резултатима и огледима, да са својим ковшинама изђе на јаван суд пчелара и да подржи критику и утакмичу иузу чести и достојанства.

У овом оделу било је врло живо учешће пчелара са свих страна Србије и ако су догађаји од 22. и 24. септембра (проглашење Бугарске краљевине, с асоцијацијом Босне и Херцеговине), потпуно окренули на другу страну интересовање наше публике за изложбу. Усправљало се, показивало, критиковало и објашњавало.

Друштвено и изложбено часништво, коме је било поверено сређивање и уређење овог дела изложбе са стручног гледишта, настојало се, да сваки ко је показивао воље и интересовања, буде упућен у смероцима и задацима изложбе, да добије појма и обавештаја о рационалном пчеларству. Нарочито се обраћала велика пажња посетима разних и многобројних школа: учитељске из Алексинца, трговачке академике, основних и осталих мушких и женских школа. Многи малишан имао је оште прилике, да први пут види и упозна: пчелу радницу, трута, матицу и да добије главне, основне појмове о животу и раду пчела. Многи пчелар видео је и научио је попусту ново и добро новог подстрека и новог почета за свој рад.

У оделу наведеном суду била су: г. г. Алекс. Мијоковић инспектор министарства народне привреде, члан друштвене управе; Јован Јовановић учитељ и Дмитрије Вурнички државни економ, друштвени редовни чланови.

(свакико се)

О ВАЖНОСТИ И КОРИСТИ ПЧЕЛАРСТВА И МЕРАМА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ

Предавање о Изложби Срп. Пчеларств. Друштва 30. септем. 1908. г.

Јов. П. Јовановића

(свакико се)

III

Мере за унапређење пчеларства

Иа у уверења да је пчеларство, и ако споредна, грана народне привреде, ипак и прво важна и прво корисна са свих оправдано потаче и тежиња да се та толико важна и тако корисна грана народне привреде у нас што више развија и што боље унапредује.

Али, како и на који начин?

Показано да се старају у нас за унапређење свих привредних грана да и пчеларства неће учинити све што треба и што се може учинити за веће развићење и боље унапређење ове гране ако буду на погодне начине само уверавали наше неуче и неуверење привреднике о важности пчеларства и докљинали користи од пчеларења. Тике они нестварају само једну половину своје дужности. За њедно развићење и унапређење пчеларства, у летинице важности пчеларства, и користи од пчеларења, треба још проузгати и потребне појаве онима, који се хоће да придобију за пчеларење; треба предузети и потребне мере за унапређење ове гране народне привреде, и то, више, јаче и боље, но што је то до сад било.

Да се могу изаћи и препоручити потребне мере за развићење и унапређење пчеларства у нас, потребно је имати при томе на уму шта је све сметало и смета успешном напредовању у овоме погледу.

1 Као први урзок слабоме ширењу рационалног пчеларства у нас овако се у нас колико олабо воља, толико још и оскудица у потребном капиталу за пчеларење. Многи би вожда започео пчеларење, али му не остаје потребан капитал за набавку ковшина и справа. Не треба губити из вида ту околност да је за нас наших сеоских привредника и капитала од 50—60 динара велики капитал. Из сопственог искуства знам да је свакад, кад год сам настојавао да кога сеоскога привредника придобијем да отпочне пчеларство највише заврлао због оскудице потребнога капитала.

За поватање сеоских пчеларина у стварану основнога капитала за пчеларење не може се, држати, толико рачунавати ни на које друге установе наше, колико се може рачунавати на наше сеоске Земљорадничке Задруге, којих већ, хвала Богу, имамо приличан број, на држати да на њих и треба да рачунамо и да можемо рачунавати. Као што Земљорадничке Задруге набављају привредникама остале пољопривредне справе, могу им на исти начин набављати и ковшине и друге пчеларске справе дајући их им на отплату под погодним условима.

2 Други урзок је у томе што су ковшине за рационално пчеларење доста компликоване, те их не могу израђивати ни сами привредници на их обичне сеоске артефакте, већ најчешћи од заната, и зато ковшине остају прилично скупе.

Да се и тај урзок отклони и да се и у томе учини нека олакшица држати да би се добро урадио ако би се предузела ова мера: да Српско Пољопривредно Друштво расписне стечај за модел добре, прете и најјединије ковшине. По изабраном моделу да само Пољопривредно Друштво предузме израду таквих ковшина, па да их преко окружних и сеоских економи, окружних и месних пољопривредних друштava, пољопривредних станица, земљорадничких задруга и својих чланова и повереника, по контакту продаје пчеларима.

3. За успешно пчеларење потребно је имати и неко пчеларско знање и умење. За давније потребних поука у рационалном пчеларству добро би могли послужити државни економ, учитељи и свештеници, који су и сами пчелари, приређивањем популарних предавања у угодно време. Тога ради требало је прво пронаћи све учитеље и свештенике пчеларе, као и добре пчеларе и из других редова, на их од стране Пољопривредног Друштва ангажовати за приређивање оваквих предавања.

И од установе путујућих пчеларских учитеља, по угледу у другим земљама, свакако да би се могли очекивати добри резултати у овоме погледу.

4. Потребne nauke za racionalno pčelarstvo mogu se pridružiti onima koji ih trebaju u posredstvom popularno izrađenih knjžica. Putem konkursa moglo bi se izraditi navedene popularne napisane nauke iz pčelarstva, a najpoznatije za navedene ovakvih knjžica, bilo bi, držim, onet naše Poljoprivredno Društvo. One bi se knjžice najbrže, u najvećoj količini, i najkorisnije razmislile u narod u ako bi se davale kao poklon, ili nagrada, dobrim članima nekih narodnih škola na svršetku školovanja.

5. Pripremanje godišnjih pčelarskih instruktivnih izložaba s nagradama takođe je jedna veličanstvena mera za uticaj i za napredak i za unapređivanje pčelarstva u nas.

6. Od koristi bi bila i ustanova zajedničke prodaje pčelarskih proizvoda od prilike na način kao što se u nas u nekojima krajevima uvodi zajednička prodaja vlekarskih proizvoda.

Da završimo.

Pčelarstvo je, kao što smo videli, i ako sporodna, ipak važna i korisna grana narodne privrede. Od pčelarstva mogu se imati velike i srednje i neosrednje koristi, i stoga širenje i unapređivanje pčelarstva u nas mnogo bi se učinilo za povećanje narodne proizvodnje, a time i za unapređivanje blagostanja u domovini.

Pčelarstvo u nas napreduje, ali su napretci i slabiji i laganiji. To slabo i lagan napredovanje treba ojačati i ubrzati. Količina uspeha u svakom pogledu, na i u pčelarstvu, zavisi od količine uticaja. Decadentni uticaj bio je slab i nedovoljan, pa se s toga i uspehi slabiji i nedovoljni. Početno i unapređeno uticaje, pa će se i uspehi unapređivati.

Razum i narodni rad izvor su svakome blagostanju. Blagostanje se mora stvarati, a ono se stvara razumom i narodnim radom.

Neke nam narodni rad pčela bude najbolji primer. Budimo i mi onako vredni, narodni i radni kao pčela, pa ćemo i mi, kao i pčele, i narodne pčelice, nalaziti našu zajedničku kuću, našu lepu domovinu Srbiju, svakim iznabavljenjem, i onda neće više biti onakve oskudice i nemahnulosti, na što se u nas veš sam tuže.

Oskudica i nemahnulost dolaze samo od nerada i neznanja.

Р А Ж

RECALE CEREALIS

1. Уопште. Култура ража није тако стара као култура пшенице. Нена је култура по А-ру Гизевитију развијена у Јеропи од сеобе Словена. Др. Панчић вели, да је култура ража, где се и сада обично сеје, врло давнашња, нарочито међу Словенима и Германцима а као да се ту проширило у она времена, кад су она два народа била у заједници, бар у оба ова народа, изају за оно жито илена²,

¹ Од давнијех речи *Sesqui* = секи; јер су Грцима вољели раж у великом износу да пију.

² Старо германско и латинско *gero*, латини *ger*, старо германско-немецки *ger* — старо германско-немецки *ger*, давније немачки *gero*, старо словенски *ger*, хрватски облик *geri*, *geri*. Овај давније руско *рож*, српско *раж* често и њемско *ger*. (Fr. Mikösch, Etym. Wörterb. der Slavischen Sprachen, Wien 1866.).

која је по схватњу етолога један исти корен. На југу се нарочити раж много касније одомаћила, јер јој нема трага ни у такошњим старим језицима, ни у старим словеницима. *Пашење* спорије раж као жито гајено одне-онде на подножју Алпа. Давна није најна, стога, што лако задиња у свима земљама од Аустрије до Каспског мора и од Италије до Андалеа, може се негодано рећи, да је у тих земљама и постојбина ража.

Од укупне површине за гајење усева, раж заузима у Русији 27-1%³, у Немачкој 22-8%³, (где је позната и под именов „Котл“), у Бугарској 7-52%³, а у нас (Србији) само 3-9%³. Између свега жита, раж се у нас сеје најмање. Сеје се углавном у плавњакским крајевима и то као омија усева. Један хектолитар такве раже тежи је 71—76-4 килограма, а према хемској анализи у свој има:

белачевине	8-93—11-00% ³
мисти	1-26—1-57% ³
делулове	2-00—2-73% ³
угљених хидрата	67-81—72-57% ³

Прочина годишњи извоз био је:

од	до	килограма	лишара
1891—1895	7,662.436	833.720	
1896—1900	3,690.826	396.622	
1901—1905	3,652.070	347.977	
1906	8,577.129		

У хладним крајевима и на песковитим земљама, раж замењује обичну пшеницу, којој је најблагача и по хемијском саставу, само што јој хлеб не може тако добро да настане као пшенични, те је зато тежи, док се на њ жетвама не навикне. У Орему се раж сеје помешана с пшеницом (у нас ређе) под именов „валонца“⁴; хлеб је од ове смеси слађи него од саме ража, а и не ступи се тако брзо као од чисте пшенице. Славка се као севка употребљавала за простирају и чела, за покривање зграда и за замијене robe за трговицу.

2. **Ботанички опис.** Раж припада фамилији травна (граминеа), а роду и врсти *rajes* (*Secale cereale*). Има издужен корен. Славка је врло дугачка (138—237 см.), има пошине лета (4—18) осредње дужине (13—20 см.). Високе истерију пошине заданка (8—11) са стране за време беркорева. Клас је осредњи, па њему је до 45 класика и до 84 зрна. Класи су троцветни, но обично су два цвета плавца а ретко и трећи. Огледа, да се избором произведе и трећи класка, није исао за ружом, а и кад се добије трећи зрно оно је знатно ситније од обојих. Развијено зрно изри из пшенице, јер је ова краћа. Код ража ваља као пришло, да се одомаћа прашањацима околине ража. Зрно, развијено добро, једно је, а боје зелено сиво, отворено сиве или сиво жуто; рђана зрна су сива и врло сива. Уборавала се потпуно још с јесени.

3. **Врсте и сорте.** Ража има омих, јарих и летњих. У последње се убраја *Пољска раж*, која се сеје у јуну и до јесени покоси, да би као омија усева могла остати и даље, а сеје се и с јесени, да би се раније с пролећа могло имати није; гаја се и као омија. У осталим, за сорте ража не може се рећи да су сталне, што се код њих одомаћавало, као што је наведено, врше прашањацима околине славца ража. Као најпознатија је још Пољска раж. Разлика појединих сората је у томе: да ли се слабије или јаче уборавала, да ли су им краћи или дужи влак и клас и да ли им је зрно крупније или ситније, као и да ли је боје или ложије какивоје.

Најважније су сорте: Латвијанска пшеница (озима), Шампанен (озима), Гетманска (озима), Иљавска (летња и озима), Петкова (озима), Парнаска (озима), Пробиштајска (озима), Савицка (озима), Самбор (озима), Шлаштенгова (озима), Шведска свежа (озима), Вестерхорнска (озима), Чешка пшеница (озима), Шампанска (озима), Корсена (озима), Шведска (озима), Селандска (озима), Обична жара, Саксонска (жара) и т. д.

4. Калма и земља. Рај је главна храна уверених калмита. Захтеви мени у тојлати, мања су од шенице. По Краутоу, треба јој до калвиња: на 13 до 16 дана по сетви, 114 до 125 топлотних јединица; до цветња, не рачунајући и зимско време 1225 до 1425 топлотних јединица и до сазревања за 286 до 322 дана 2250 до 2950 топлотних јединица. А за јарце, које отасавају са 112 до 140 дана, топлотних јединица треба 1750 до 2910. Гајење ражи простире се у Шведској и Норвешкој до 70 степена, у Јевропској Русији до 65 а у Азији до 70 степена северне ширине. Жара рај у Шајдарској, не меће се преко 1740 и изнад морске површине. Влага, нарочито у сувим положајима, не годи тамо добро ражи као шеница. Одликује се тине, што се и у сунја, на шта више и у сувим положајима боље бокори од шенице.

Рај успева боље на лаким земљама него на тешким. На доброј, благој, заповрастој каловици и влавојци неспекуи: успева понављае, а даје доста добар принос и на неспекуи, ритским земљама и земљама које су још за више, само ако се као боље узегује. На земљама у равнини, тера више у сламу, и тада је мање зрна а ово је и ситније: на влавоцама и неспекуи, добија се у зрну понављае принос и тада је зрно с танком луком и обилато у брашну.

5. Пшодор. Рај у погледу пшодора није пробирљив; она успева шта више и после себе за више година на истој иници, али даје приметно већи принос, кад јој се зна место у пшодору. Кад дође после мухунатих усева, онда је за њу као што треба, јер је потрочао азота који заостаје у земљи из тих усева, а ако је раније земља ђубрена ђубретом у коме је било пошине осеорне киселине и калције, онда је то за њу нарочито повољно. Иначе је добро, кад рај дође после угара, мухунатих усева, репаче, хелде, дечелне и на пошви (разораној ливади и пампаку); не успева тако добро кад дође после окошаниа, шенице, јечма или других стривина. После ње треба гајити окошавне, мухунате усеве и дечелне.

6. Обрицавање земље и ђубрење. Рај захтева дубоку, трону али не пуцаљкаву већ збињену земљу. Од усева, који јој је претходно, зависи, да ли је потребно земљу више пута повратити али само једном, на да јој се такво стање воденс. Дрваље не треба да заостаје, нарочито после ђубрене близина које се које за ђубрење зелених биљака. Орање за сетву треба извршити прет сетву највише пре 14 дана.

И ако рај подноси свеже ђубрене стајски ђубретом, ипак је за њу боље, кад се служи „старом сингом“, т. ј. састојцима од ђубрења, које је извршено за претходни усев. После ђубрена зеленим биљкама, успева врло добро, а тако исто врло добро напредује и кад се ђубри нештајким ђубретом ради ушпења осеорне киселине и калција. Земља у осеорној киселини не сме осукувати.

7. Сетва. Најбоље и најтеже зрно с плаво сивом бојом и клинцом која је подубоко у зрну, иначе се само тада, ако се за сетву има добро сиве. Сетва озиме ражи врши се од половине септембра до половине октобра. Што се раније

посеје, утолико је боље, јер се рај бокори само с јесени, а не и с пролећа. Раније је не треба сејати, јер тада због бујнијег пораста трупе под сивом, а тада на њој наизлази и житна мушица или скарла (Chlorops taeniorus). Жара рај сеје се крајем марта или почетком априла. Семена треба на хектар

од озиме ражи:

за озимашну сетву 1'5—2'6 хл. по 73 кг. = 131—190 кгр.
за сетву у врсте 1'5—2 „ „ 73 „ = 110—146 „

од јаре ражи:

за озимашну сетву 2'5—3'4 хл. по 64 кг. = 160—280 кгр.
за сетву у врсте 1'5—2'6 „ „ 64 „ = 96—166 „

Рај калја брзо; надре бљачне с дубичастим срињима, ипак се већ после десет дана. Семе треба да је дубоко у тежој земљи 4 до 5 а у лакшој земљи на 5 до 8 см. Врете код вршине сетве, треба да су раздалока за 12—16 см. а код ражи које се добро бокоре за 20—26 см.

У невољним положајима рај се сеје заједно с шеницом као озимца од пролећа до јуна а иљавска рај с иљавом грагорном (Vicia villosa). У Срему, сеје се као што је споменуто с шеницом као „наполница“ за храну људи, јер је хлеб слађи него кад је од саме ражи.

8. Нег. Често је већ с јесени потребна борба с иљавица и пшудавица; пшудица знајући већном рај по оградња ивице а ту се најчешће задржавају и мишкови. Потребно је нарочито брадака уклонити сунину воду с ивице, јер рај не подноси влагу. Трошење земље између врета, заштити се шукотином, а тине се сретчава и измржавање усева; осеи тога у брадаче, које се праве трошењем земље, задржава се потребна влага, која ће потпомоћи да рај буде боља. Дрваље с пролећа треба извршити на иљавица, на којима се земља окорела, само тај рад извести што пакљавање. И влакне не треба пропустити, нарочито на збињеним земљама.

Поред неколико корена који су пратници и шенице, виђају се у ражи нарочито: кукољ (Agrostema Githago), осеки или класица (Bromus secalinus), ситни бели четки (Stachus annua), велики звечак (Rhinanthus major) руња грагорна (Vicia hirsuta), разалчак (Centauria Scandis), турчинак или булка (Papaver Rhoeas), трокот (Polygonum aviculare), роуела (Agrostis spica venti) и други.

Од паразитских биљака нападају на рај шругаста и петаста рфа, гар, а нарочито гљавице (Claviceps purpurea).

Непријатеља су: окошач (Agriotes segetis), гуњел (Melolontha vulgaris), житна зовд (Cephus pygmaeus) житна мушица или скарла (Chlorops taeniorus), житна мушица (Cecidomyia destructor), ражи мушица, ражи сова, житни труљах (Zabrus gibbus), житни жљак (Calandra granaria) и др.

9. Жетва. Жетву је најбоље предузети у доба жуте зрелости која пада код озимце обично крајем јуна или првих дана јула, а код јарца на десетина дана дојнице. Принос је доста различит, стога, што се рај сеје на земљама врло различне особине. Рачуна се од хектара: Озиме ражи 10 до 32 хл. по 73 кгр. 730 до 2336 (иногда и 4000) килограма зрна и 2900 до 6000 кгр. сламе. Јаре ражи 10 до 20 хл. по 64 кгр. 640 до 1280 кгр. зрна и 1800 до 3200 кграма сламе.

БЕЛЕШКЕ

Прописи за руковање парним локомотивама. (сериозно)

20. Оловни чепови на крову ложишта треба да се сачувају од испелгава каменог талога, јер иначе они ће се отопити и пре, но што је то опасно.

21. За подизавање изнутра цилиндра и склона повлака — потискивача — сме се употребљавати само најбоље машинско уље, потпуно чисто од сваке киселине. Рђаво уље разједи и изварити глатке површине ваљкова.

22. Најура пре отпочетка рада, треба четком очистити кључанице цела, што у подне треба поновити. Оно је зачет само од неколико минута, али тај мали посао доноси голема корист, поновнавајући моћ старавана паре у казану и штедећи угаљ.

23. Даље ваља на то водити, да по престанку рада на свршетку капања, изнутра казана буде потпуно осушена, да изнутра цилиндра и склона потискивача буду добро лојем омазана, па и сви глатки светли делови машини, да се прекуку слојем лоја или добро намажу. На то онда да се склони локомотива у своју уштреницу, где ће се чувати.

24. На ладном хразовитом времену ваља настојавати, да се вода у казану и воједници делована машине, проваведена макар и од паре, не може скрпнути. То се може спречити испуштањем воде свако вече, али још боље одржањем мало притупљене ватре преко ноћ. У последњем случају пак не сме се машина преко ноћ оставити без надзора или отправе.

25. На хразовитом времену пре припуштања парног цилиндра и рад, треба га претходно добро загрејати и то тиме, да се на озно (курбулу) постављен на жртву тачку, кроз неко врне, испушта пара, кроз отворену пропустну повлаку.

Кад се локомотива провине за рад наместити, не треба забораваити на благовремено подизавање, треба водити на одржавање чистоте, врата отворена не треба остављати отворена, кључове и лежишта треба увек држити пригнетута, наравну за хитане варијане на дивљаку одржавати у исправном стању.

Ако се при руковању с локомотивом на све то буде строго водило и сви прописи обележени у горњим тачкама савесно испуштавали, онда не само да ће се у раду с локомотивом постављати највећа штедња, него ће тај рад бити безопасан и без замерке и тиме ће се постићи и највећа дугашност и истрајност машине.

Ако би искрено пред свога старавана покар на вршњу, да је лепогубе локомотиве без опасности по људске животе изазви и смелости, не се она напустити и жртвовати мора, треба бар толико бити присебан, па глаткати, да се одрже славна на неусту, пре по што се побегне из поклара, да би се вода на казану исправљала и да не би локомотива бар експлодирала (распрсала се).

Преко ноћ најбоље је врло прено истурити из воде на поље, да се не би могао казан преко ноћ каквим случајем препунати водом.

Ко није стручњак и око машине се не разуме, нека на брца ништа на машини, а нарочито нека не дивр повлаке, јер су оне у озбици тачно и на меру постављене и дошпане.

Познати стручњак, професор Таллајер саопштио је ове прописе за руковање локомотивом и ми смо их изнели у „Тешку“ за све оне, који су советници локомотива, како

би, ако не сами умели боде руковати с њима, а оно бар умели водити надзор, да ли њихови млађи по прописима, с локомотивом тако треба руковају и поступају.

Где и како треба подизати леденице. — Како смо већ у добу, кад треба пуштити леденице, неће бити згорег, да овио предлоком кажемо, — „где и како треба подизати леденице“. Најбоље је подизати леденицу на бречуку, а где овога нема, онда ваља тражити у равнини најузвишеније место, како би из ње могла истецати вода, која би се топлењем леда скривала. За подизање леденице треба тражити ступице изабрајати, уз коју по могућству треба да буде и каква долина, због отицања воде из ње.

При подизању леденице треба зазити и на то, да не буде далеко од места са којег се лед вуче, како би пренов леда што наше стао.

Врата — улаз у леденицу треба наместити са северне стране и по могућности закљонити их чиме од сунчане жеге.

Подизању леденицу најбоље је издати на оцај падели: леденица треба да има на северној страни вратима слабдевен улаз, који да се може затворити пре, но што се уштренила врата од леденице могу отворити. Код ових подземних леденица ваља је то, што се има великих темпова око воде од исподземног леда, те се данас радије подизку издејене леденице називају „ледена куле“, а праве се овакви: подигне се двооструки дрвени ѕид, па се отвор између ова два зида напуни: песком, гитлом, пелом, ситијим ћумуром, нахином или другим предметом којим не пропушта топаоту. Пушање ових ледених кула бива одозго.

У сваком случају потребно је, да леденица буде заштићена гором или другим стајима, како би лед био што боље заштићен од летњих врућина.

ГЛАСНИК

Бар и нова приготорска жељезница „Pester Lloyd“ доноси предлавање Др. Рудолфа Хаваха-а, подредедминистра угарског географског друштва, које је драло у седници поменутог Друштва: о Бару и приготорској жељезницима.

По мишљењу Др. Хаваха, Црна Гора не мисли издати Бар својом престојници, већ Бар има да постави крајинот станицу Дунавско-Јадранске жељезнице. Угараност с којом се ради, доказује, да се тамо жели подићи модерно морско пристаниште.

Бар има жељезницу, хота и станицу да Марковићеву безачику телеграфују. Приготорска влада дала је друштву „Compania d' Antivari — Venezia“ повластицу на 60 година за градњу пристаништа, градњу жељезнице, оснивање бродског друштва као и повластицу за плавоудбу на Скадарском језеру.

Уговор о овој повластици, који је потписан 26. јуна 1906 год., обећава тако рећи читав привредни живот Црној Гори. До душе, са досада уложеним капиталом, она предузећа, неће се уопити бити зна шта, већ ће се морати иста знати повећати. Жељезница од новог колосека у Дужини од 42 километара већ је готова. Она улази из Барског пристаништа и излази на градњу Виршара на Скадарском језеру.

Подизање овог пристаништа и жељезнице од велике је штеће за Котор и за интересе аустро-угарске у оште.

Превоз робе од Бара до Подгорине износи 2 круне од 100 килограма, а преко Котора на негу количину плава се тринст ише. Овај пример сведочи најбоље о рентабилности ове жељезнице за Црну Гору.

Сам тога може се очекивати, да ће туристи (путници) у масама посећивати ову лепоу и нуно дивљу романтичност, чим се пртута преда саобраћају.

Бар и Црна Гора — велик др. Халани то су само једна стопа у великој балканској политини Италије, и даља стапа биће тековица Арабије. Италија се нарочито стара, да се уврсти у Балони, јер она удах са обиром на њену трговинску а још више стратегијску важност, може се сматрати кључем Јадранског Мора. Али та лука дође у руке Италије, онда су Трет и Рена (Фејука) одиграли своју улогу.

Академско удружење Срба агронома у Бечу одржало је 26 октобра своју прву главну редовну седницу и изабрало овај одбор:

- Председник: Јован Стојић cand. cult. ing.
 Потпредседник: Стојко Бојић cand. forest.
 Тужник: Богдан Турудија stud. cult. techn.
 Ват. Квијак: Доброслав Тодоровић stud. agr.
 I Врштор: Симо Крстић cand. forest.
 II : Милорад Вожевић stud. agr.

Нов Привредни Савет — Чланови новог привредног савета држали су седницу коју је отворио Министар народне привреде г. Коста Главинић, па се приступило конституисању. Изабрали су за председника г. др Ђока Николић пређашњи министар народне привреде, за подпредседника г. др Марко Лeko хемичар, пређашњи председник С. Н. Друштва, — За председника секција — пољопривредно г. Ђуба Давидовић бив. мин. просвете, трговинско — г. Ва. Цонић начелник трговинско одељења и техничко г. Борисав Тодоровић управник тргов. академије.

Отпор аграрног средњиног одбора у Аустрији узбуђену трговинских уговора о балканском дрвамама. — 17. (30) новембра ол. г. држава је под председантинтом почетаског председника Карла Клеза Ауерсперга јако посећена седница сталног пољопривредног средњиног одбора. Посло помена притоме прославе 60-годишњег царског владаринског јубилеја приступило се главној тачки дневног реда, какав подоклај треба заузети сиром трговинских уговора с балканским државама и довести је резолюцију, да се аграрни посланици позову, да свима силама спрече, да се српска трговинска уговор односно законодавство ошаматише за продужење привремене важности истог и на даље, може довести пре Божића, кад му је рок; даље је и против тога подигнут протест, да се на којој у опште балканској држави допусте повластице увнза стоке и меса. Затим су довели закључке, да се утиче на аграрне посланике, да неколико предлога огласе за китне и израде им законодавна решења. Даље су довели решења: о поватању оснивања извозних комисија на биварској и савсонској граници; о дефиницији из иностранства увезених коза и длава и о повећању средстава да се на жељезницама повећају превози и подвози шестроји (нарочито се јако жале на онедигну вагона, са свију страна због слабог превлачења војске и војних потреба на нашу границу и у Босну и Херцеговину, жалбуи роке лежи и провада под недрим небом очекујући вагоне и товарника).

Промет робе између Аустрије и Мађарске — Мађарско министарство трговине објавило је статистичке податке о промету робе између Аустрије и Мађарске у месецу октобру ове године.

Извоз мађарски у Аустрију износио је 118.6 милиона круна, а увоз из Аустрије у Мађарску 125.9 милиона круна.

За првих 10 месеци ове године, извоз мађарски у Аустрију био је мањи за 140.8 милиона круна, а за исто време у прошлој години само 94.1 милион круна.

Фалсификација вина у Мађарској спада — Фалсификација вина, која је у Мађарској била јако развијена, привело спада. Ономе је много доручило калени закон од 1893 године, а још више строжије применљиве онег закона од 1899 године.

Придином нештитања у 1899 години, од 2604 винских мустера, било је 640 фалсификованих вина, а од тог доба све мање и мање.

Стални подизањем виноградарства у изгледу је, да ће се фалсификација вина у Мађарској свести на најмању меру, али, да да ће се успети да она свиста престане, сумњиво је.

Својствена Немачких Удружења — Колико је развијено задруштво у Немачкој види се из ових података: На дан 4 јануара ове године било је укупно 26.850 удружења, са 4.100.000 чланова.

Од ових је било 16.992 удружења за кредит и штедњу, са 2.200.000 чланова; 3480 пољопривредних удружења са 272.000 чланова; 2980 занатлијских удружења са 249.000 чланова; 198 удружења на проваоду шпиритуса и 197 подморских удружења. Затим 2119 потрошачких удружења са 1.190.000 чланова; 1845 удружења за набавку земљаних производа са 160.000 чланова и 747 удружења за подизање домова са 140.700 чланова.

У удружењима за кредит и штедњу заступљено је 27% сељака; 23% индустријалаца; 10% ситних трговаца; 8.5% приватних лица; 7.5% интелекционаце и 7.5% радника.

У потрошачким удружењима заступљено је: 29% радника; 14% интелекционаце; 14% нижих чиновника и службеника; 6% индустријалаца и 4% сељоко.

Нова летина у Аргентинској — Отпочела је и сада се види, да је доскорашња вода на одличну овогодшњу жетву била претерана. Од 14,970.000 јутара засејаних шпиритом, мроз је отипто у нестимаке и сасвим уништио усеве на 1,500.000 јутара.

Рачуна се, да ће нов штењити род у овој години изасти на 19. мил. q, а прошле године изице је 24 мил. q.

Према овомом резултату, од овогодшње летине моћно се извезти око 30 милиуна м. п., а прошле 1907 године извезено је око 44 милиуна.

И ово је један доказ више, да ће се садашње високе цене пшенице и ражи одразити, па вероватно још и више дини, јер жетвени износ у Аргентинској битно утиче на жита тржишта.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петит врте једног ступца по 10 пара динара; од осталих крувних новена по 15 пара од врте и од ступца. Једна страна подељена је на четири ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 30 динара (30 круна аустријске вредности), *акола стране* 16 динара (16 круна аустријске вредности), *четврт стране* 8 динара (8 круна).

За оглашавање више пута, 10 од ето јевтиније.

Преглед 49. броја „Тешака“: *Чланци:* Кратак извод о резултатима овогодшњих друштвених изложба (штаквац). — О важности и користи штакарства и мерама за унапређење. (сарштак). — Раз. — *Белешке.* — *Гласник.* — *Цена огласима.*

јела (abies pectinata), смрча (picea excelsa), бор црни (pinus laricio), бор обичан (pinus sylvestris), оморика (picea omorica) расте искључиво у Србији, а пронашао је и описао д-р Јосиф Пачић; могла би се такође назвати и српска оморика; и бор белогори (pinus leucodermis).

Она ова дрвета сачињавају у Србији шуме, чије се поједине врсте узгојавају или из семена или из младика природних ливчино. Рачуна се на 40% четих шума, а 60% пашањих. То су све листоке шуме, често или измешане, које покривају највећу површину. Шуме пак четинасте, заузимају много мању површину. Значај рачунају, да је од савију шума у Србији 90% листоких, а само 10% четинара.

Међу листоких шумама најпотојбојније су шуме букове (бујча), у овима пак, које су разноврсне, овет преовлађује бухва. Може се слободно рећи, да је Србија богата нарочито буковим шумама. Букове су шуме распрострањене по свој Србији, заузимајући већи или мањи простор и износи на 60% од целокупне шумске површине. После букових шума, прво место заузимају шуме растове, с којима се сретало по целој Србији. Највеће и најчешће су шуме ове врсте у округу тодичком, од којих су понеке сасвим чисте, а друге измешане. Има их, од пралике, 25%.

Шума јаворових, јасенових, брезових, липових, тополовних, јонских врло је маля. Има их око 5%, а растурице су по целој земљи. Четинара има поглавно у југозападном делу Србије и околних ужичких, чаљавских и крушевачких. Има их такође и у источној Србији, али у нештој нижици, нарочито у округу широчком. Међу шумама четинара има их четих, а има их овет измешаних и са дрветима листоких, нарочито буквака. Има их, од пралике, 10% од савију српских шума.

Државне шуме, чија величина, као што је поменуто, износи на 550.000 хектара, садрже:

1. шума букових	· · · · ·	55%	или	302.500	хектара
2. · · · · · растових	· · · · ·	25%	· · · · ·	137.500	· · · · ·
3. · · · · · осталих врста	· · · · ·	5%	· · · · ·	27.500	· · · · ·
4. · · · · · четинара	· · · · ·	15%	· · · · ·	82.500	· · · · ·

То су државне шуме растурице по целој земљи. На по неким местима просторност њихова не претри неколико етаина хектара, док на другим покрива просторе и од тисућу хектара. Има такође шума, чија просторност прелази и 50.000 хектара, па још и више. И у округу крајинском је велика државна планина звана „Мироч“ која заузима на 27.000 хектара. Та је планина изворна и подељена на четири дела, од којих су највећи делови *Велики* и *Мали Штрбач* са 17.000 хектара. Јужно од Мироча налази се државна планина, звана *Дели Јован*. Она је такође пререпена и покрива површину од 7000 хектара. Осим тих побројаних планина, има у Србији и других просторних планина, које илеу изверене и налазе се између реке Поречке и Дунава. На северу и истоку налази се један савиет шума, који почиње од воде парочине Гогуца, пролази Десотињом и сирпања се југо-западно од варошице Волсца. Тај велики предео има неких доста села, па ипак стално остаје пошумев. Прозлај шумама крајинским, пожарничким, тичковим и норавским и представља највећи колевски шума што их има у Србији. Пошумевна површина рачуна се на 120.000 хектара највише. Планине *Мироч* и *Дели Јован*, као и она отрошна пошумевна површина састоје се из листоке горе, у којој претежно место заузимају бухва, раст, јасен, јавор итд. Па и нешто четинара има такође међу њима.

У западној Србији у местима шумовитим од мање важности, налази се планина *Малец*. Она још није тачно из-

мерена, али се деци да заузима површину од 20.000 хектара. Осим тога, налази се у округу подрињском, у неосредњој близини Дрине, знатан пошумев преној, који је познат под именом *Борана* и велики је око 15.000 хектара. Те две планине већим су делом букове, само одав онде појављује се хрст, липа, јасен или друга листока дрвета у маљој количини, па и четинари и то поглавно у *Малецу*. Држава до сада није те шуме још експлоатисала. Све су те шуме свема интересантне, а нарочито планина *Тора*, која се налази у ужичком округу покрај реке Дрине. Површина њена износи 25.000 хектара. Та је шума обрела савиј четинарима, нарочито црним боровама, јелана, смрчама и српским сирчама (шорикама). А ту има још бухва, клоновина, јавора и других листоких дрвета. Та се планина највише експлоатиса.

У западној Србији у округу чаљавском има просторних шума, које се простату од Мораве на запад чак до турске границе. Делова, који држава приналају, зову се *Гоч* и *Тобоашик*. Ове планине илеу још изверене а у њима је такође маљо села. Површина њихова рачуна се да износи на 80.000 хектара. Знатан део њихов предатављају четинара и маљо јеле и сирче, остало су листока дрвета а највише бухве и растови. И те су шуме експлоатисане.

У јужној Србији поред других шума од мање важности налазе се такође велике државне шуме, међу којима је најчувенија *Јасребан*. Ова заузима површину од 40.000 хектара. Тодичке шуме има на 50.000 хектара, затим *Куканича*, која покрива површину од 30.000 хектара.

Све су те шуме листоке а с највећим делом букове. Само у тодичком округу преовлађује хрст, који се највише и експлоатиса. Најзад на српско-бугарској граници има букове шуме у величини од 30.000 хектара.

Ма да је Србије, ако је испоредио с другим државама, богата шумама, ипак се управна државним шумама налази у својим заочина, јер је држава нетом за потпуних двадесет година почела водати бригу о својим шумама. То је било године 1891, када је Србија донела први модерни закон о шумама, који је овалштано нарочите земљаске власти, за тај циљ основане, да до подробности испитају стање шума у земљи. Те су власти инале задату, да државне шуме одржавају у реду а једновремено да одржавају надзор и над шумама општинским и мањестројским, па и над шумама приватним, у колико ове подлежу државноме надзору. По старом „закону о шумама“ тај надзор нигда није вршен.

Србија је сада припремено подељена на двадесет шумских округа и сваки има на челу окружног шумара, с потребним бројем подшумара и чувара шума, који су му потчињени. Све власти у надштвта шумска потчињена су *Шумарском одељему* при Министарству Народне Привреде, које управља пререканалом шума. Да би се могло издржавати чиновници и други шумски органи, зарад унапређења шумарства у Србији, законом од 1891 утаовљен је нарочити фонд, у који улази сав приход од државних шума. Тај фонд износи је године 1904 па дан 31. децембра 1,114,100 динара. Када видано недовољан број шумарских органа, онда нам је јасно, да српске шуме илеу баш предмет донале напаве. На првоме месту та ствар, па онда до сада нерешено питање о сопствености великога дела шума, злати недостатак добрих путова и железнице — све је то окупа угроз, да приход од државних шума није голем и да ил у колико не одговара просторности државних шума. Материјални доходи од пралике овако се крећу:

Год. 1900	362.000 дин.	—	издато	196.026 дин.
" 1901	409.357 "	—	"	290.094 "
" 1902	360.875 "	—	"	363.466 "
" 1903	628.767 "	—	"	290.118 "
" 1904	549.805 "	—	"	330.568 "

Остаје дакле, примана из:

год. 1900	166.574 дин.
" 1901	119.203 "
" 1902	6.409 "
" 1903	324.651 "
" 1904	210.237 "

Као што се види, успех је незначитан. Осим тога што је раније речено, узрок је томе још и тај, што се све експлоативни у незначитној мери. За минулих година, као на пример у год. 1904, само се у шест шумских управа обарало и продавало дрво. У државних шумама, при шумским управама у Голушци и Алексићу сечене су букве за гориво; у Прокучки растући за индустријске потребе; у Вајиној Банци и Краљовој сечени су четинари за грађу.

Године 1904 сечено је преко 100.000 м³ дрвета борових за гориво, 7000 м³ дрвета растових за индустријске циљеве а 40.000 м³ четинара; у осталих четрнаест округа експлоативна је шума само за донаку потребу својих становништва и на основу закона, који допушта сету дрвета, када се плати годишње петнаест динара. То је, наравно, сума по све незначитна. На тај начин оборено је на 200.000 м³ дрвета за гориво и грађевину.

Српска је влада наумила, да, подизањем железница и путева, повећа принос од шума, које су приступљиве. Дакле, има наде, да ће принос од шума одговарати огромној површини, коју државне шуме у Србији заузимају.

Као год што је сеча шума још у пробавној стању, зато тако стоји ствар и са трговином и индустријом дрвета. Тако, могли бисмо рећи, да постоје свега четири модерне стругаре, снабђене у довољној мери потребним машинама: једна у Копаоник, једна у Шању и две у Београду. Ове израђују само чамово дрво (четинаре). Осим тога у Србији има на 150 стругара примитивна строја и у Ужцу стругара електрична. Споро свеколико дрво, намењено грађевинама, и израђено на савим стругарама, потишци се у Србији. На не само то. Већ ово долази за донаке потребе и са стране, а нарочито из Аустрије.

Извоз и увоз дрвета за последњих година овако се претало:

Увоз:

Извоз:

Године	Дрва за гориво м ³	Дрвета сировог м ³	Дрвета прерађеног м ³	Године	Дрва за гориво м ³	Дрвета сировог м ³	Дрвета прерађеног м ³
1899	79.500	33.534	1.059.929	1899	12.701	7.359	125.989
1900	104.580	30.819	947.948	1900	4.063	2.359	92.378
1901	116.097	39.088	1.109.299	1901	7.024	4.753	48.911
1902	78.281	32.688	1.058.778	1902	2.585	4.019	29.965
1903	134.079	40.959	1.001.245	1903	3.983	5.492	46.947

Увоз: (цена у динарима)

Извоз: (цена у динарима)

Године	Дрва за гориво	Дрвета сировог	Дрвета прерађеног	Године	Дрвета за гориво	Дрвета сировог	Дрвета прерађеног
1899	286.343	877.897	572.052	1899	45.097	348.434	29.630
1900	411.843	909.817	696.383	1900	12.407	210.861	21.192
1901	479.118	841.884	452.132	1901	21.668	284.820	17.282
1902	315.250	810.453	553.002	1902	8.399	319.847	9.140
1903	558.896	1.035.859	977.394	1903	12.160	283.635	9.618

Укупна цена у динарима:

Године	1899	1900	1901	1902	1903
Увоз	2.295.784	2.686.579	2.381.261	2.771.342	4.012.194
Извоз	423.319	317.993	338.790	242.324	399.695

Као што се види, увоз знатно надмаши извоз. Поглавита је узрок томе слаб појав за индустрију дрвета у Србији.
С. А. П.

ПОСМАТРАЊЕ ВАЖНИЈИХ ВРСТА АМЕРИЧКИХ ЛОЗА КАО ПОДЛОГЕ

Полборивредни часопис „Journal d' Agriculture pratique“ од 3. децембра (по повох) донео је потику под горњим насловом (notes de la station viticole de Cognac) од г. Гајона директора виноградарске станице у Комаку и инспектора виноградла у Француској:

„Ма да се испитивале разних врста подлога данас врши ређе, него у прво време обилазана виноградла на америчкој подлози, ипак је важно изнети неке напомене о разним врстама америчких лоза, употребљаваних као подлоге, које ће виноградаре интересовати и бити им од користи.“

Рипарије. — Рипарија порталне (Gloire de Montpellier), која је највише распрострањена, тражи дубока и плодна земљишта, са дубоким вртњацима; распрострањена је и сувашне влажну земљу. С дана у дан све је више одстранена Рипарија као подлога, услед брзог јој раста и тражње подесног земљишта, које треба добро ђубрити. Издржи до 12%, кречњак карбоната и не хлоритане до ове границе.

Рунестрикс. — Рунестрикс де-Лот (погрешно се, у прво време Монтикола) готово свуда само је он употребљен из групе рунестрикса; показивало се увек као брза подлога, задовољавајућа се земљишта средње квалитете, на да им је мртваца и непродуљана. Треба имати у виду брзог његовог и чопоте на њега накламамене оријентација још првих година дужи, него обично, да би се уклонили терале и неродне летаре (дрво) и избегла „ређавост“ грозња првих година. Плодниот му се изравања старошћу (после 8-ве године цвјетови не слажују). Подноси до 30%, креч. карбоната.

Верандијере. — Верандијере Ресегије № 2 била је од № 1, на да је № 1 ове године донела изузетно, више рода. Не пробира земљу и свуда добро успена: подноси јике дозе кречњак карбоната (кречњака) до највиших граница 70—90%. Преноси све своје добре особине на сорту којој је оклењена и понекада јој плодниот, правинанот и једнакост рода снаге године, на и убржава иету, те каленеве сорте на кој раније зру. Мана јој је што се рђаво оклиава.

Хибрида Кордиолеа. — Нумера 106—8 „Рипарија X Кордиолеа — Рунестрикс“ више је распрострањена од 107—11 „Рунестрикс X Кордиолеа“ и 125—1 „Кордиолеа X Рипарија“. Ове три хибрида, преовиричане као подлоге за сува земљишта, мало су распрострањене и употребљене у Шарлти (Француска). Врло су остали на растворљивом кречњаку и када су на таквим теренима, подлегну хлоризи.

Хибрида Монтиколе. — Нумере: 18.808, 18.810 и 18.815 „Рипарија — Монтикола“, брзог су раста и плодна, али осталиви на кречњаку, него хибрида Верандијере. Нумера 555—5 „Естивалис — Монтикола X Рипарија — Ру-

пестрице* дали су повољно резултате и обилату плодност у општинским вољинах у 1907. и 1908. годинах.

„Рипарија — рупестрице. — Врло бујне и плодне подлоге; издрже 25—30% кречњак карбоната; 3306 бола је од 3309, јер издржи суму и бујнија је, па и плоднија од 3309. Нумера 101—14, долази трећа по реду и праблажује се особинама рипарије, којој ип. мало не уступа.

„Рупестрице — Берландијере. — Може да поднесе 30—35% кречњака у земљи. Највише су распрострањене и поновне културе: 301 А, 301—34. 218—1, 219—9, 220 А, ма да их има и др. Прве две показале су се као најбоље у општинским вољина, али ипак нису толике важности као Берландијера × Рипарија.

„Берландијере — Рипарија. — Одличне подлоге за обнављање винограда у сваком погледу. Издрже до 40% кречњак карбоната и одлично рађају најкавалетне сорте на в.лх, прв савршн грошће и квалитетну му је много боља, него код др. сората. Нумере 33 и 34 Е. М. (хибриди Монпельске школе у Француској „Ecole de Montpellier“) мало важније од др. из ове групе; 420 А. и 420 В. врло добре подлоге, од којих је прва боља, ма да и 420 В. не калито, али ређе, плоднија је од 420 А; 161—49, најплоднија као подлога најкавалетна ма којом сортом европске лозе, али се тежко окливава и рђаво прена казати; 157% је врло добра подлога, али од мале вредности него претходне.

„Француско-амерички хибриди. — Врло бујни и одлични принава, јер не бирају терен и на сваком повољно успевају. Не изнекују ђубрење и добро су родни. Доста су издржљива противу оловокерне навале, и може се рећи: „*привратне су подлоге*.“ У Шарант издрже потпуно сушу. Потребно је регуларно бујњет вишоку, у прво доба: дужином одређивањем првих година. Издрже до 50% кречњак карбоната. Арам × рупестрице Галзен № 1, 2, и 9 плодније су од Мурванд × руп. 1202, али нарав издржљиве противу оловокерне, јер хлоритичну; поред свега, што је 1201 више распрострањен и све се више тражи, јер се одлично калети на в.лх пријаму и добро успевају.

„Француско-амерички хибриди Берландијере. — Издрже највеће дозе кречњака у земљи, до крајњих граница; изају обилату и правалну плодност, поред највише зрела. Напава се: Каберне × Берландијере 333, који је као подлога највише распрострањен у Шарант. Најбоље међу њима, за јако кречне терене, суве и неплодне, показала је се Шапапа × Берландијере 41 В. Као и сви др. хибриди Берландијера, тако и ова, повољно успевају и одржавају своје добро особине и на безкречним земљима.

„У опште узев, у Шарант, 1202 и 41 В. највише су распрострањени и с дана у дан, заузимају све веће површине, потискујући остале подлоге.“

И у нас сви су изасели, бар до данас, да ће хибриди Берландијера и 1202 потиснути остале врсте америчких лоза као подлоге, које имају извесних мава и постати лозе будућности нашег виноградарства.

Е. ГИР. Шенскавски
руков. држ. лес. расадника

БЕЛЕШКЕ

Зимско обрање „Мриз је најбољи орач“ — Под зимско обрање разумемо оно обрање које се врши после јесених усева — дакле дубоко у јесен — док још није настала

права зима — цича. Ово је орање врло важно по усева који се с пролећа засевају. У годинама сушних јесења, као што беше прошла, на докелке и ова, оно је у нештобоже нушко, нарочито код инокосних земљоделца у сточној направи. Свега тога, има земља, које само зими уз припомак мразена ваља орати као што су скопљачаве и збијене земље које се не троше кад човек није изабрао добро време да их орае и оставио утицају ваздуха.

Скрављавање и одмрзљивање које на тај начин постаје, кад се земљина ваља нагло замрзла, у ледење кристале претвори, добаје већ обим и земљину површину на више издигне. Ово издржљивање земље шкодљиво је само онда, ако се са уздигнутом земљом у исто време и поселија усева под земљом, одвоји, па од мразца, ветра или сувањаче топлоте пропадне — иначе ако земља на којој се процес скрављавања и одмрзљивања врши није под усевама, онда је овај процес за удобривање земље од неосудиве вредности.

Мразени у Србији настају највише после јесених кишна које јако расхладе ваздух. Од ових кишна горња слој земље — ораница — навише се водом допне, да је свака грудваца, снага тропица, ма како сувина била, одевена од друге тропица капиљарне воде. Кад се мразом ово капиљарне претвори у лед, снага се већа ових тропица ширењем леда (сиркљивањем) поремети који прави себи места у скривитој површини са толико више снаге у колико је хладноћа већа и у колико је земља више мокра; кад пак наступи краљевне и сушене, онда се земља сама од себе тропи. Зато и велико: „*да је мраз најбољи орач*“. С тога се полаприпадници и радују да кишна пада пре но што наступе јаки мразени и веде да мразени веде ђубре — или — од мразева се земља гоји — што је есенцијални начин израз ма да је у олугри казан.

Зимски орањем увећава се плодност земљина на тај начин што се увећа долумен — медијум — земље, који била на расположењу стоји и из кога прво себи храну.

Зимски се орањем више очисти од шкодљивих корова.

Зимски се орањем најбоље тамне животинске непријатељи пољских усева и свега другог културног била на тај начин, што се семе и јаја наљуку узлаву мразева, од којих најчешће проишлаговањем пропаду.

Зимски орањем у пулпово маге, топлоте и мразева, земља постаје плодна — подгоји се; веона је тада подесна за засевање ораса, травама и траорке (у свесн са орасн или траки) као сточне наће.

Кад зимско орање, прво дејствује на плодност земљину поред поменутог још и на овај начин:

Као што смо видели, од мразца земља увећа своју површину — долумен — обим — шири се. Од кишна и снега који се топа, земља се вишије и засвети влагома. Чим наступи засићеност оранице у влази, сувинак спушта се у слојеве изданице. Кад се горњи слој оранице замрзла — поткожни, онда се саречи испаривање своју гасова и других хемиских материја које су у растворљиво — течном — стању а које се капиларношћу пошуу у горње слојеве оранице и та сакупљена растворена била храна, готова је за исхрану земље и њива је дота. С тога је врло појљљиво: зашто зимско орање не ваља преоравати за усева који се рано с пролећа и за врсте благе зиме засевају као: шеверна репа, сточна репа, овина пшеница и др.

Зимски дакле обрањање чинио земљу способнију да више може у се прихвати влаге, а у исто време да може и јако испаривати. Увеличавано јој дакле две способности које су противне једна другој али које су од битног зна*

чаја по успеšanе биља. Због тога и јесте нужно, да се ушлин која више обрађивање врши на измену ових земљаних способности што дубље и што боље проучи како би се умалил у свима негоднији случајевима помоћи и тиме доходак наших вина повећати и обезбедити.

Г Л А С Н И К

Честита славе Највишем Заштитнику. — Српско Пољопривредно Друштво, 30. новембра на дан св. Андреје Прозваног, честитало је славу својој Највишем Заштитнику, Брату Србије и на честитку, преко свога председника, дошло је овај отповад:

„Изјекно сам захвалам Српском Пољопривредном Друштву на лепим жељама приликом прославе светог Андреје прозваног Петар“.

Пољопривредни округ на потпомагање своје пољске привреде. — Скупштина округа пољопривредног, при решавању свога буџета за 1908. годину, ставила је и одобрила извесне суме и на унапређење привреде, у своје округе, на име:

500 динара на унапређење живинарства	
3000 " " " сточарства	
1000 " " " подизање сушица	
7000 " " " подизање привреде.	

Оваква брига и старане пољопривредног округа за помагање и унапређење привреде, за особиту је похвалу, у толико више, што то чини сам, на својих властитих побуда. Пример за уздај свима осталим окружанима.

Како је похвалан и користан овакав рад окупне скупштине, у толико више заслужује похвалу и похвалу и сам начин употребе ових одобрених сува. На своје годишњем састанку, који су сви државни економски округи пољопривредног одржали ове године у јуну месецу у Пољопривреду, истакли су као врсту тачку дневнога реда баш питање о употреби ових кредита. Овакав саставак свих стручних економија једнога округа — а имах у пољопривредног округу има 1 округлих и 7 срезака, — и јесте и позван и најмеродавнији, да одлучи: на који начин да се употребе суме, које округ ставља у пошту у циљу унапређења своје привреде. И ово веће доста је и докључало и распоредило те суме онако, како је најкорисније употребити их.

Наменених 500 динара на унапређење живинарства распоредили су на издавање награда за најбоље подигнуте живинарски системи белгијског — августине — по угледу на оне, подигнуте у срезаку расединица. Таквих награда одређено је по 2 за сваки срез у округу пољопривредног, по једна од 40 а по једна од 30 динара. Рок је остављен до 1. новембра а преглед и оцену пријављених живинарских да изврши до 15. новембра ове године комисија, коју одреди окупна одбор.

Од суме на унапређење сточарства издато је *Калу жахача у Пољопривреду 2000 динара и на набавку јагњаци француски оваца 185 динара.* Остатак да се употреби на издржавање 3 моточина (из срезова: вишњик, голубачког и масларког), да *учествују аграрну млеку* у коју модерног млекарнику у Србији (н. пр. код г. Драшковића у Смедереву или жагубачке млекаре задруге), где да провуду највише по години даяа, а да им се на издржавање даје свако највише по 20 динара месечно.

Из суме од 1000 динара на подизање сушица, да се подигну две *сушинице*, и то у расединица срезова Хожољског и вишњик, и за сваку утрину по 500 динара; а вишах издатака, ако би их било, да подири свим срезима.

Из суме од 3000 динара на унапређење привреде да се *подигну угледна буџарница* и то: на пољопривредној станици у Пољопривреду два разнок система, у вредности до 300 динара, и у сваком срезаку расединице по једно у вредности по 100 динара. А остатак у 2000 динара да се употреби још ове јесени на набавку семена од биљака за храну стоке, као од омиљог грашка, грахорине и т. д.; да се то семе раздаје пољопривредницима у пола цене и да се не да ником више, него што је потребно за сејане на пола хектара.

Желети је још, да се по оваквом нишљењу и одлучи све предлажене и одобрене суме доста и употребе и да од тога буде што више праве и старине користа и по пољопривреднике округа пољопривредног и по напредак те гране привреде.

Трговачки уговор с Аустро-Угарском — Пратећи аустријску уговорничку политику од неколико десетина година, јасно је било предвидети какво ће понашање аустријска влада извести и у овој најновијој сави наших међусобних трговачко-уговорних односа. „Тешак“ је већ предвидео, онда кад о томе није било ни речи у јавности: да ће Аустрија за то што је још данас врло много сталла до правилих трговачко-уговорних односа са Србијом, изнети све и сва, да ма да који јавни протрзи и даље влашке политик трговачког уговора с Пољом, Зашто и не. Србија је једина држава на Балкану која има с Пољом уговор и која је тај трговачки уговор поштом и нешто више и саопштила редовној публици. Аустрија од тога трговачког има одобрање све своје досадашње крутице уговорне токовине и користа, а Србија, све нешто познатих оскалних (поврхних, таксених) добити, једино: угов миса од 70.000 брава сина и 35.000 граба товода и провоз — који, видетише и видано, да је за Србију врло изворна корист, са суседом који је међународни односима без каквих окрпула. Она као ризик контрабанда зауставља нам све и сва, што нам долази на па које друге западне државе, на и најистинитије и најценевије ствари. Аустрија не може и не сме данас, где је против не све што је у Европи врала култура и цивилизација због анексије Босне и Херцеговине; где против њене најдуге и трговине и свега што је њено расте бојкот, до неплаћивих размера у историји човечанства — она не може и не сме данас, напустити, да љубав голуба на крову, врана и рукама; све огромне тековине надобавене, у најновијем трговачком уговору са нама. Рекосмо да ће она гледати пошто-ишто, да продају привремено (привремено) уговор са нама и за 1909. г. *по свему чему*, малар марала распутити парламенту и користити се овим омиљеним § 14, који је јинику парламентарности и уставности на свету. Рекосмо, да ће мађарска државна идеја упрегнути се, да свасила другу доловину договале државе — и мађарска скупштина већ је изгласала, да изгласа привремено. И она иста влада која је у аграрне кругове и земљи растурила масе непознатих бруштура, у војина се доказује, да Србија уговором у ствари није ништа добила, докле Аустрија добила све што се добити могло, она иста ушевљачка политика која да не би дала много лине на не обобала ништа не тражи све на после као врата, спута дубри, пљачка се и понушта, а кунтерију из владна не умушта, подустала је свога главног трговачко-политичког реверента у министарству трговине с изјавом највећених аграрних круговима: „да би се носло схватити као провокација (називање) од стране наме (аустријске) владе, кад би се српска трговачка уговор нуство да надво и да не важи од нове године (19 децембра намер)“. И то има образа да говори данас ова држава која се не боји толиких стварних провокација Србије — лочен од анексије Босне и Херцеговине, која изазива сваки дан: обустављање понављања са стране, шпанкарњак и највишем српских поданика, најомиљенијем војске још неке наше границе, поврдама границе од стране њених обесних овацира и шатрла, грабљив и посваљем српских најевитијих осебаја, силавољем српске дисципуљем таваца најбољим сповојим српског народа, само за то, што су се Србином родили, стављањем ван закона свега

што se srpskim nazivaju u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Slavoniji, Srebru, Banatu i Bачkoj, Dalmaciji i Primorju, pokrajnima srpskim, što pod austrijskim jaržom stajaju i svoja oslobodjena zemlja. Austrijska vlada sva se zlaže, skida i nebo i zemlju, zabavlja svoju upućivačku politiku, svoju nadsnost u okolost, s onjom je 24 oktobra otpočela izaslanje jednog velikog hrabrog i junackog plemena, ne boji se biti u Bosni ni u Evropi, a danas se boji Srbije, da se ne smatra za provokaciju? Ispade ovajak trojnosnog ugovora namet s nama? Kao da je nama u Srbiji taj ugovor toliko za srce pristao, kao da je on jedino prorocno i li kapijk namet trojnosnog saborakja s nekim stenoj, kao da mi se spojini djetinj i valjanja proizvodima, nekamo namre naše izlaza, ni iznava? To je „blagovocitac“ razbojnika koji upućuje? I baš zbog tog „blagovocitac“ koje nam se u onet „zini“ od strane namet najvećeg dušmanina, ... treba danas, da dobro osh otkarimo, hoćemo li pomazati tu upućivačku politiku austrijsku, da održimo s nama jedan ovakav ugovor ... čijini bi odražavanje u valjanosti slabiji pokret bojčeta u našoj i s njima balkanskim zemljama, slabiji uticaj carnoskog rata naše junčke sestre Prije Gore, ... vesto sa etujavem u privredni rit-ud sa mjesok Austrijom, da zadamo e-rtinju udar upućivačkoj politiki germańska, da poradimo na prihvatljivoj bojčeta svezu naučnikom i u narodnostima pod austrijskom krunom i u svezu ostalim slovenskim zemljama, sa velikom i moljom Rusijom na čelu?

To bi bila jedna veljaka, slovenska politika danas: *bojčeta serpskimu*? To ne bi bile šunale fraze, to ne bi bile privredne upućije!

Jer, Austrija nema vremena, kako je razgledavana i kako dere sva naša narodnost notajno i javno na svoju stranu, kako je kod ne sive kesarstva i sve srednjeevropske? Činjavacjaj koji vlada bio u jednom svoj stranuok poljanika u poslanicima dođu gde je veljaka agrarna, sastavljena u krajnje protivopoloznih narodnostih elemenata, ... nema vremena da do 19 decembra on, gde *izlaza* redovnim putem trojnosni ugovor sa Srbijom i ako joj za to treba prostja nekima parlamentarnih glasova. Ona mora dotle da proizoruku protitri i ako joj za to treba 1/2, glasova koje toliko da ne vlada dobiti, jer su agrarna vlada i dravje i kanose, da to osjetuje. Znači, austrijska vlada kojoj je vošto-to isto etvalo do našeg ugovora i da dobiće same vremena, biće primorana da pribegne § 14 da se proizoruku odobri.¹⁾

I zar treba i zar Srbija sive danas, da je u tomo pomake, da se time zadovolja, da jedan sive međunarodni akt, bude tako rješavan, tako nepodudarno zakonost? Zar Srbija treba i sive danas, da odobri i *no drugi svoj mjesok*, da se potvrdja Dvojtarostju, jedan desetogodišnji ugovor za privredno etajzavanje i za trgovinske ... proizvajčke konjektivne, prišosen na nepodudarno veljajstvo nekakva ni godine, u godinu, ead dva, na pokole veljajstvo, put i deset proizvajčkih trgovinskih ian godinšavak? I zašto to? Ajde, da je očaj ugovor za nas talicaj spolnosno kao što nam to naša „dobrotvorica“ Austrija želi da predstavi, ali da i zaključimo na sive ostalo i da pristajemo na sive krise, što ja činji druga ugovornica, Austrija koja se iz samog kriseka i sastoji!

Na srpskoj je vladi i njemim stržanim merodavnim savetodavnicima, danas, veljaka i teška dužnost, da najrednije pokazivaju, treba li da pristajemo na tako krivljenje i natezavje s našim trgovinskim ugovorom, ian treba da ga otkazuje, ako o roku, *notajno zakonodavnom putem*, ne bude redovno bio za deo rok svetog zakonskog primjelac. ... Naši privreda i proizvodnja ne svezu podnetiti veljete uzravnice, moraju imati etajnosti za predavajni broj godina, te da se od novim privrednim primjelcima, stvoreniim trgovinskim ugovornima, mogu ooprirati i razvijati. Proizorukuju toje ni namre ne sluzuje a notajno djetinj, gde bi se svezu konjektivnost bez nužde i bez namre, mogla izumakati kao ziva slabost ... danas, kad se zna šta je novi dan, šta je nov, šta je star? Orneto na raspravljani veljajstvo ianivalo o „biti i ne biti“ ... danas kada u slovoj, jednodušnosti i uzdržljivosti snuj časti i dostojinstva, leđi glavna naša svata.

¹⁾ U vjekovju svezu notajna, je s rukom ianaj trgovinskim proizvodima.

Basovo odjekovanje. — Našem prijatelju dr-u Egoru Makšeromu profesoru i veterinarskom inspektorju, velikom prijatelju srpskog naroda, napisu djetinj: „Srpske voše goveda i siva“ (Le taze vošice e sive della Serbia) koji je Srbiju mto zadužio u podržavaju predavajni predavajčki odnos s kraljevstvom Italijom, dotaja je čest, kao znak priznavanja, te je u slavu Naneza Gospodara, 30 novembra on g. odlikovni orđovok ok. Same III stepena. Bogovo dolje namrežno upoznavaju italijanskog veterinarstva i trgovine sa našim odlučnim rasama goveda i siva, štampano i rastupeno u 5000 primjeraka, kako nam lipe jedni prijatelji iz Italije — počelo je nek u veliko blagotvorno da utiče na odnose ope prijateljčke dravje. Naladama živnih rta goveda srpskih veš je doterava na talijanska tržjstva u Benovi, Turinu, Venociji itd. U Milano i Turin došlo je veš mnogo narona smravotog goveda i sivekog mesa iz klanjica u Velikoj Štani. I to je etajnodjetinj notekaj.

Naš prijatelj dr. Egor namera veš tako da u srpskim ovajima napisuje jedno etajno, u zamiru da buditi interevocje i za iznos ove naše najmnožobrojijete vrste stoje, bilo u živom ili zaklanom etaju i obratno je se veš namet Podoprirednom Društvo za potrebe vi dotakto i sijnike.

Bogova inicijativa i predloha pokazuju najbolje, šta može učiniti i jedan jedini čovek za razvijanje italijanskih trgovinskih odnosa između dve dravje e etoja je zadužio Srbiju priznavem i blagotvornju.

Danas talijanski trgovci kupuju i našnju srpska goveda po 055 dinara I kg. žive mere, *oede na mestu*, što je vrlo dobra cena, kad se uzmu u obzir toškove i troškovi prenosja sive stoje do Italije. Nama ostaje i jedan deo zasulte neredivčine, za goševje i krahne stoje. Naš prijatelj dr. Egor ima takođe svoj udio zasulte u tom saborakju, s toga mi željavo, da nas zaduži jedn i vešim priznavem.

Mađarski agrarni o amociji Bosne i Hercegovine i našim privredno-politickim proizvodima. — Po njemim izvajovim organa mađarskih poljoprivrednici smatraju prodavaj i širenje na Balkanu dotak kao korisno, dokle se mirnim putem i mirnim sredstvima postigati može — protivno austrijskim agrarnika koji su za to, da se ne tera sa Srbijom kao što se desetogodišna godina čini — politika u kademijem rukvavljanju, no da joj se izobiju ni glavje bube za veljajinom i koja savetuju Austriju: „ne diraj u etrijnovo gvezdo, ali kad veš notajnik tako, a ono drži dobro“.... Dotajni poslednjih dana tak — veš dajje mađarski agrarni organ — uled besavesnog potredavajva poblažu ovajnu nativnetnost neba sa naponom izuzevanje i gramljanje koja svakog časa može izbiti u odu ili kao da preti ovanostivna rata. Bojčot austrijskog i mađarskog nizova u Tursoj, neverovatno drake i bezovne ratne pripreme u Srbiji i Crnoj Gori, donose Mađarskoj znatne privredne štete i bilo bi krajnje vreme, da se notajno nauviti iznovičak otažmoranska politika iznesen austrijskih krunjica industrijalaca. Notajno su balkanski narodi badićni Mađarskoj izasvajčuju rukvavljanju i to joj je odgovor na veš notajno pribavljanje, ne mogu ni Mađari drugičije, no da rukvavljanju notiduju i da objavljene privrednu borbu prikvate i odgovore ravnok merok. Bespćelno se unuštati u talas rat, u koje bi i sigurnaj pobedilac (Austro-Mađarska?) notajno imati sava gotvite, mađarski poljoprivrednici nehe, veš oni da teraju inimerjalističku politiku. Mađarski agrarni ovezuju od vlade, da he ova pronizitni pravac svoje balkanske politike i predkavčevim svašim pregovorima i trgovinskim ugovorima, odgovoriti na način koji he iz najosetljivije notajni srpskim, na u notajno doba i ruzjtskog izasvajčuju.

Sve sive — ali hehe reka na bajonet!... A šta žemo za ovo malo Bosne i Hercegovine, što nam djetinjete?

Posasprivredna izasvojba u Pragu. — Sredinjno poljoprivredno društvo za kraljevstvu Česku namerala u notajnim maja 1909. g. privrediti veljku poljoprivrednu izasvojbu, na kojoj bi se imala prikazivati sva česta poljoprivredna moš. Odbor koji se etajno za taj veljka i ogromaj notajno i koje je na čelu kao predjednik dr. Fridrih knez Španaršebere a kao sekretar dr. Rihard Jan otiočelo je u veljku svoj rad. Izasvojba he biti odvedena na ova odeljenja: I Poljoprivredne sive, notajni i oruđa. II Zlatna etoja i kovni. III Jivjinarstvo. IV Nalodni i otajno upoređivajva. V Pomezna poljoprivredna sredstva i notrebe.

Изложбени се одбор знаа, како то изјављује у свом пројексу који је исподасо свима пољопривредним удружењима (осим једног српским), да ће Словени у што већем броју посетити изложбу, да би се тако могли усавишати се пољопривредној ноћи теког братског народа и почети и практично изводити и радити на закључцима спорности летос на свесловенском састанку у Прагу, приликом изложбе трговинско-индустријске поворе.

И наша пољопривредница требало би (и ако Пољопривредно Друштво није још познато) — ако прилике допусте — да се још сад договорне и удруже, да у што већем броју посету овог изложбу, на којој ће имати шта да виде и шта да науче и коју би требало сва наша пољопривредна удружења заједнички да посете. Видеће пита вода и вредноћа, наука и стручна сарадња, астрајан систематски рад могу постићи у пољопривредној производњи.

Стање задругарства у Хрватској. — Статистика хрватских савјачких задруга које су у савезу с хрватском пољоделском банком, инета у „Хрватском удругању“, врло је занимљива. Коцем 1907. било је свега 213 задруга у том савезу. Јунација задруга има највећи број задруга, 60. За њом долази јунација зарадњиска са 39, па онда београдско-виржевачка са 23 задруге. Пожешка и виритичка јунација са по 12, а најмање их има у јунацији личко-србској где их је само 3 на броју. Све те задруге бродале су крајем 1907. укупно 34.415 задругара, а они су приликом задруга укупно 9.205.194 круна. Од тога онда 2.248.763 на узлоге, дакле нешто више од $\frac{1}{4}$, задруга.

Највише је узлога било у јунацији модрушко-ријечкој 23 задруге тамошње са 3771 задругаром има узложено преко 1 милион круна, док на пр. јунација задруга са 60 задруга и 11.300 задругара има само 265.922 круне узлога. На 1 задругара пада 281 круна узлога на сваког задругара у модрушко-ријечкој јунацији, а у задругама само 23 круне.

Резерва главнина достигла је већ 370.889 круна. И још од њих држава порез наплаћује. За 1907. све задруге платиле су порезе 29.974 круне и 16%, на камате од узлога — 10.603 круне!

Извештај Београдског Колеџија. На дан 2. ок. заклано 382 кр. свиња у тежини 47.610 кгр. Изважено: за Бео: 55 комад. закланих свиња у тежини 5416 кгр., месо, сланина и сало од 61 ком свиња у тежини 6123 кгр., закланих говеда 26 комада у тежини 5676 кгр. За Будим-Пешту: сланина од 79 комада свиња у тежини 5637 кгр.

За Праг: закланих свиња 47 комада у тежини 6183 кгр. За Мерштрау: 56 ком. закланих свиња у тежини 5099 кгр. Догон свиња износио је 920 комада свиња. У оборина наплаћу се 4602 ком. свиња и 128 говеда.

Аграрна Банка. Народни Колеџиј, с г. Сима Радовановић тргов. из Равањина и Мих. Чолић, са још неколико финансијских грађана поднели су молбу за оснивање аграрне банке. Уз молбу поднели су и статуте за ову нову банку.

ГЛАСОВИ ИЗ НАРОДА

Нови Пољопривредна Подружња Српског Пољопривредног Друштва за округ београдски. — Иницијативно окружно одбора округа београдског, одржана је 8. септембра ове теке год. конференција на Улици, ради оснивања окружно пољопривредне подружње за округ београдски.

Конференција је била одлично посешена од пољопривредника и осталих пријатеља вољске привреде из округа и града Београда, — образовали је пољопривредну подружњу и изабрали у привремену управу овогосподу:

Из срца колубарског: Милошана Лазаревића, народног посликаша из Јунака и Мишу Бранковића из Лазарева.

Из срца варошког: Павла Ружића народног посланика из Рутви и Јилана Папића из Жолешница.

Из срца пожешког: Матеју Сушића из Остружнице и Павла Бригића из Бакеваца.

Из срца колоџијског: Љубу Вањина индустријалца из Младеновца и Благоја Јанковића из Влашке.

Из срца трганског: Милоша Милошевића из Ритовока и Обрада Маторчевића из Пударана.

Из Београда: Михаила М. Марјановића окр. начелника, Стојана Т. Симића деловног окр. одбора, Срветана Јевтића окр. економа, Петра Матејића економом срца варошког, Др. Љубомира Младеновића окр. хов. лекара, Миштину Савића, начелника мли, у несајани и Јована Лазаревића окр. благодјелника.

У издворној одбор: Милоша Милошевића из Српчице, Марка Недељковића из Ресника и Милоша Митровића из Луквице.

Привремени Управни одбор одржао је прву своју седницу 16. нов., конституисао се и изабрао:

За председника: Стојана Т. Симића, делов. окр. одбора; *За подпредседника:* Павла С. Ружића народног посланика;

За деловоду: Срветана Јевтића окр. економа;

За благодјелника: Јована Лазаревића окр. благодјелника;

За материјалара: Петра Матејића српског економа, и послико усовешана правила подружње на предлог и одобрење Српског Пољопривредног Друштва, с молбом, да је оно пријми у свој став.

На тај начин још округу смедеревски и пожаревачки нису образовали своје подружње.

Програм рада Пољопривредне Подружње округа београдског у наредној години. Управна подружња одредила је себи за наредну годину следеће послове:

Радити на организовању подружње у округу и занатресовати привредно и остале пријатеље вољске привреде, да се што већи број чланова упише у подружњу; радити да се што више сарадња, машина и бољег семена унесе у народ, како би на тај начин привредници почели што боље и рационалноје радити; наградами утицати на такмичење привредника, да што боље обрађују земљу, култивирају и сређују усеве, негују сточу, израђују бољи ситок у вези са гађењем и производном либних биљака; Подружња ће својим средствима суделовати у привреднају округне пољопривредне изложбе, коју ће окружни одбор привредити у току наредне године.

Сви тога Подружња ће наредне године, нарочито у зимском аренову кад су привредници беспоселни, одржавати по среским и другим местима привредна предавања.

Позначајнији српски и вредноћи људи који су се драговољно пријимали ове тешке и племените дужности, ми смо уверени, да ће они узложити све своје силе за остварење овог лаког програма.

КЊИЖЕВНОСТ

ПРЕГЛЕД НОВИНА

Привредни рат „Трговачке Новине“ у Новом Саду доцале су један за другим значајан чланак, из којиха својштакламо нека места.

После апелације Босне и Херцеговине од стране Аустро-Угарске, њена је дипломатија успела једног јуна у томе, да против себе наполево готово све Балкан. У Турској, Србији и Црној Гори бојатују Аустро-угарској трговини на све стране, тиме се Аустро-Угарској копарички наноси силаша штета, и прети да уништи неки ред од толиких година на овоме пољу.

Ако се бојот настава и садашњем облику, наступнаје јерви слом аустро-угарске привредне политике на Балкану, јер ће мноштво заузети други индустријски и трговински народи који ће се без сумње свима силама трудити, да тако изабодобене трговне и оштале.

Њима ће на ргу њи још и то, што је ошме познатија ствар, да је аустро-угарска трговина протурала на Балкану најдлању робу, за коју нагле иште није налазила потрошаче.

Аустро-Угарска, а нарочито аустријски трговци и индустријаци у великој већ осећују тежину бојкота. Све аустро-угарске агитаторске радње и нахова наступништана која су ридала од Балканом, обуставила су рад и са ограничењем помагтрају, како им Французи, Галцијани, Енглези и други отишави муштерје и лако потрошачи обилале трговине где се продаје роба аустро-угарског порекла.

Најстрашније је у овоме бојоту то, што он не пољада само поједине фабрикате и трговце, тек читав трговачки ред у Аустро-Угарској, и на остало грађанство и монархија.

Ако балкански народи тврдоглаво предузме заочну ствар, догодиће се једнога дана, када се прилике буду умириле то: да нико неће хтећи — на ни смети — купити аустро-угарску робу и онда, куда ће Аустро-Угарска са својом робом, јер она нема колоније као остале велике силе, и једини јој је и највећи потрошач Балкан?

На пада и Балкан изгуби?

То је питање, да које сва штима обраћа највећу пажњу, и сви умишљају, да ће Аустро-Угарска, за љубав сувишне користи од авенације Босне и Херцеговине, изгубити најбоље земљиште за своје трговинско и индустријско развоје.

На да ли је било потребно и паметно нападнути на земљу такву бедну и жртвовати тако велике и многобројне интересе на Балкану?

Но то је ствар политичара, а за нас је важни само економска страна овога догађаја. Бојкот у Србији, Турској и Црној Гори није само догађај тренутног расположења и острвине, већ ствар нове политичке сре, која врло лако може довести и рат са балканским народима. То је *први ударак савезника*, то је *први предзнак једног великог економског рата*, још у некој и острвеној мери него што је био доскораши рат са Србијом. На ако та заједничка мржња и острвене своје балканске државе у један формални савез, онда ће тај приредни рат, унапред је јасно, настати на штету Аустро-Угарске, а каква ће бити последица овога, лако је погодити.

Но било како му драго, једно је јасно: да је *највише ризик од острвине*, и све његове зам последице у великој мери осећају аустро-угарски трговци, а у највећем мери осећаје га и сви велики држављани. — Осетиће га обе престолнице — Беч и Пешта, затим велики вароши, на и само село и сваки станицаши.

Добиће само грамазних аустро-угарски аграрији, који ће омет задовољавајући робу, продајци и премошћујући своју робу као викал долазе, јер је позната ствар, да парници рат са Србијом и другим балканским државама никоме не доноси користи до једног аграрија, чији су интереси и у најновијем уговору са Србијом играли најважнију улогу...

јеник, Алекса Ј. Поповић, Александар Мијековић, Милоша Ј. Петровић, Милош Милошевић, Јосиф Марковић и редовни члан Вера М. Ожеговић.

Балканско секретар г. Ђ. Радић.

122. Чети се закључи XVII седнице. — Прика се,

123. Чети се износило о распореду извоза на поједини грамази извозе и они се одлучило у ствар, да се познате највише во делати трговци могу употребити за другу групу, ако би се за то умалих извоза. — Дале се одлучило Народној Облору, да за извозе може чинити потребне издате сави у грамази обзоров кредити и биз протеклом обзоров Уверених, као с тим, да узет у парцијални судбинаш приватна Угарску у авијациони радника и уграђених сумма.

Дале је решено, да се извозе отворе 29. октобра, а изворе 2. октобра о. г. Умалена да се извозије по 0.20 динара, а од тог извоза добијена ствар да се употребити на одлучено трговачко само привремено извозе. Настављанима са важила била претвину у извозе слободна, као се претходно за то вршило друштвеним предложењу, који ће одредити дати и време за то.

За време извозних предмета, који се не могу испословати поште, него земљишном и фабричком, посебно Друштво трговине од доцних станица до Београда.

По сави грамази извозних предмета да се питајући киталома што тако да се претходно питајући — ако буду могући — и предлаже, која су за време извоза предвиђена, како би стварица могла савршено употребити у дискутацију. Пошто г. Ала Живковић изјавише, да му је нежељито да крих предложење предлаже на авијација, то је решено: да се на то умали г. Александар Јованковић професор економске школе на Краљеву.

124. Износи се колаба г. Јос. Гриваревића олована из Паланке, да Друштво врхне ствар, Министра народне правде издештеје да се за друшо савези зворна, који г. Гриваревић у извозе на изворни начин продаје и колована београдску највише у такв извозе сајавља, узне извесне издештење и одлучање. — Решено, да се у почетку износи кредитно друштвеним извозе доцнијој секцији о колонијално извозе извозе београдског трга са савица извештеја записанима, и да се узети предлаже од стране Друштва и господари Министра народне правде, да се отворити код господ. Министра грађевина да износи одлучање у преносу извозних записанима на срески колонијали.

125. Чети се колаба Грамази округа Подунавља, да јој Друштво износи новоб да привремено предлаже извозе економске извозе. — Пошто је Друштво одредило Подунавља за тај извоз, колаже је време својим материјалима срескима, с којима не бивеју за те извозе распоредке, одредити колаба, да му највише могући, и што и само привремено извозе, да Подунавља још није на свој извоза да, али ће се зато обратити предлажењу и извозе ствар, Министра народне правде, да он да државних срескима Подунављу извозе.

126. Савезница се резерват државног извоза г. Дра. В. Јовановића о изворној извештеја извештеја материјала од друштвеним живинарства у Роготу. — Решено: да се објави и одржи други извештеја, на коју да се извештеја и друштвеним балканским да извештеја привремено.

127. Савезница се предлог Ужте Облору за продају од извозе одне извозе одне извозе. — Решено: да се она извештеја извештеја, који би били извозе ову решину за ову, продају иста по 20 динара 100 класирама, и то да се објави кроз новина и државних оновина.

128. Уредни „Товина“ предлаже колонијално извештеја извозе у 18.—24. броју. — Одлучено се во предлогу и савезије порица, а хмету колабра да отворе извештеја Угаре г. г. Алекса. Мијековић и Милош Милошевић.

ДРУШТВЕНИ И ПОДРУЖИНСКИ ПСЛОВИ

ЗАПИСНИК XVII СЕДНИЦЕ

Управе Српског Пољопривредног Друштва

Дрoжице 26. јуна 1908. г.

Нали су присутни: Председник г. Вукчо С. Богдановић, Подпредседник г. Ала Живковић и чланови Управе: г. г. Борисав Тодоровић, Јос. Ф. Вие-

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мањим од петна врте једног ступца по 10 пара динара; од осталих крушних новена по 15 пара од врте и од ступца. Једна страна издештеја је на четири ступца.

Већим огласима: *Цела страна* 30 динара (30 круна аустријске вредности), *акола стране* 16 динара (16 круна аустријске вредности), *четврт стране* 8 динара (8 круна).

За оглашавања више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 50. броја „Темана“: *Литери:* Шуме Краљевине Србије. — Посматрање важијих врта америчких дола као подлоге. — *Великаш.* — *Гласник.* — *Гласови из народа.* — *Божественост* (Преглед поштва). — *Друштвени и подружнски послови.* — *Цена огласима.*

ПРЕДЛОГА И РУКОПИСИ
УПУТУЈУ СЕ
СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

ПРЕДЛАЖУ ПРИМАЈУ И СВЕ
ПОШТЕ

НА ОСНОВУ ЗАКОНИКА РЕВИЗИЈА ОД АПРИЛА
1960. ГОД. И 201. ЧЛЕНАКА ДРУШТЕВНОГ
ВОДЕ ВОЈНА БЕОГРАДА

Цена огласних изложба је на
последњој страни.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА ПЕТРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1969 ГОДИНЕ

ЗА СРБИЈУ

НА ПОСРЕЊУ Б. ЈИВ. НА ВОЈНА ГОДИНЕ 2 ДИВ.
КАДРОВ КОМАНДА, ЧЛАНОВИ СВИХ ЗРЕПТ.
ПОДРЕДБА, ОСН. НЕОД. ВОЈНЕИ СКАЛ.
КАРА, ТАКИ, МАНОСТАРИ, ВЕМОРАДИЧКИ
КАДРЕ И ЧЛАНОВИ ПУКА ДОБИЈАЈУ ЛИСТ
У ВОЈНА ДИВЕ, АКО ПОДОЈЕ ПРИДАЈУ
УКАРЕ НА ИКАЈ ГОДИНЕ.

ЗА ИСРБИЈУ

НА ПОД. 2 ОРАД. КАН 4 ОФ. АУТОР. СТ.
НО СРЕ. КОЛОДОВИ, ДУЖЕВА И ШКОЛО
ЧЛАНОВ КАО И СРПСКИ ВЕМОРАДИЧКИ
КАДРЕ И ЧЛАНОВИ ПУКА, НЕОД. И
МАНОСТАРИ ДОБИЈАЈУ ЛИСТ ЗА 6 ОРАД.
КАД 2 ОФ. АУТОР. ВЕДИ. КАН УКАРЕ
КОДОВЕ ПРИДАЈУ И НА СРЕ. КРАДРАДИ
КОД СВОГ ПУДРЕДБА ПУКО КОТА НЕ И
СЕ ЛИСТ СКАТИ.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО КЛАСИКА
ИГРЕКАСКИ ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

ОДБОРОВИ ГРЕДИНЕ
ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈ 51. И 52.

НЕДЕЉА 27. ДЕЦЕМБРА 1968 ГОДИНЕ

ГОДИНА XXXIX

ПОТРЕБАН КАПИТАЛ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНЕ ЗГРАДЕ

Зграде, које пољопривредник подиже на своје имању (бањини), служе за становање људи, за гајење стоке, чување пољопривредних производа, материјала и опрема и највише потребна за савлађивање разноврсних послова. У зграде се убрајају и бунари, востани, кречане (шпале), ђубривна втд.

Да би употребљени капитал имао значајне зграде погоно имају вредност, потребно је, да се на њихне годишње задатке на осигурање од пожара, на оправке и на отплату или амортизацију. Та издатак укупно узето, чине суму која је позната под именом *квирја ми зграде*.

Капитал за зграде има удела у пољопривредној производњи само у толико, у колико је неопходно потребан. По томе, сваки издатак на зграде, који би био већи од мене размери неопходности* (од тога, да ли је издатак раскошна, да ли је већа но што треба извескује, или су поред ње и одвећа без којих би се могло бити), сматра се као непроизводљив. Отуда је потребно подизати само оне зграде без којих се не може бити и то из грађана, (материјала) који је најпогоднији за прилаке места у коме се подижу.

Ако смо намерили подићи какву економну зграду, потребно је прена наведеног да знамо, какви би, биле неки издатак, кад би је издали од камена а какви, кад би исту такву зграду подигли од бондура? — Претпоставимо, да је за прву потребно на име амортизације (отплата), оправка (ремонта) и осигурања од пожара чинити годишње издатак 1%, а за другу 3%, а да вредност прве износи 20.000 динара а друго 12.000 дин., као и да је обичан интерес на новца у том месту 6%, онда би у првом случају квирја на зграде износила 1400 динара а у другом 1080 динара. По томе, зграда од бондура била би угледнија, јер је код ње годишњи издатак мањи за 820 динара. Наравно, ако је мања разлика, као што је овде случај, треба пре него се таква подизање једне или друге зграде, добро проценити, вако таква зграда стоји с неважљивом вредношћу (шпале) за осигурање оних вредности за које та зграда има да послужи (храна, стока итд.).

Вредност старих зграда на имањима колеба се обично између 40 до 80% т. ј. толика је њихова вредност као

нових зграда. Мања им је вредност (40%) кад су сасвим оцаване а већа (80%) кад су врло добро оцаване и подигнуте пре 10 до 15 година. Наравно је стање зграда, кад им вредност износи 60 до 65% од вредности нових зграда.

Оправка (ремон) зграда, која се чини у циљу, да се зграде одржавају у доброј стањи за употребу, потребне сваке године извесних расхода, етаја за средња величина изражава обично у процентима од вредности зграда које су биле нове. Да ли ће тај проценат бити већи или мањи, зависи од употребљеног грађана за зграду и од користи којој зграда има да послужи (за становање власника зграде мањих оправка, него за зграде за становање радника, јер последње претпоне згради више квара; за стоке етаја требале више оправка него за житицу и т. д.).

За оправке зграда Енгел даје оне порке:

за становање власника	$\frac{1}{4} - \frac{3}{4} \%$	} $1 - 1 \frac{1}{4} \%$
„ „ радника	$\frac{2}{4} \%$	
„ етаја за коње, говеда и ове	$\frac{2}{4} \%$	} $1 \frac{1}{4} - 1 \frac{1}{2} \%$
„ етаја за свиње	$\frac{3}{4} \%$	
„ зграде у којима нема пећи	$\frac{1}{4} \%$	} $1 \frac{1}{4} - 1 \frac{1}{2} \%$
„ казанице и пиваре	$\frac{2}{4} \%$	

Узима се, да у средњу руку оправке зграде (за становање и друге потребе), треба да износи 0-62% за зграде од тврдог грађана, а за зграде од неког грађана (бондура, чивне) 1-14% а за једне и друге 0-88%. Свакако, тај расход треба да је продуктиван; он претставља део текућих расхода у газдинству, ма да не годишну у годињу може бити у нечему измешан.

Отплата (амортизација) капитална уложеног у зграде, такође је потребна, јер зграде и код бриљантних оправка губе постепено од своје употребне вредности. То смањивање употребне вредности, чини део текућих расхода у газдинству, ма да је расход на обнављање зграда из годишну у годишну различан. Није неопходно потребно, да се сума која се годишње одруђује на отплату зграде чини у готовини, она се може издати и за какву потребу у газдинству, као што се то обично и практикује, само се та сума има обухватити

при срачунавању чистог доhotka са имања за једну коју било годину и да се не преводи при одређивању средњег чистог доhotka за више година.

Као и расход на оправке зграде, тако се и отплата (амортизација) зграда изражава у процентима од вредности зграда кад су биле нове.

При одређивању величине расхода на отплату зграда, поступа се двојак:

а) Вредност зграда кад су нове, дели се на број година за које ће зграда вероватно послужити. Н. пр. зграда стаје 100.000 динара а може служити 100 година: отуда је годишња отплата 1000 динара = 1%.

б) Претпоставља се, да једногодишња отплата не треба да лежи некорисно, већ да се за време, док се не престану поправки зграда да или на приплод, или да се употреба у газдинству. У том случају одређена сума на отплату зграде, представља провент за интерес.

Први начин одговара више стварином гододбана савременог газдинства, а емо зашто: Вредност старијих зграда износи, као што је већ поменуто 60 до 65%, од вредности кад су биле нове, а такви би вредност имале и онда, кад би на имању и дуже трајале, што је свакако могуће само у том случају, ако се једногодишње отплате употребљавају делимично т. ј. сваке а највише у року од 5 година на оправку тих зграда, а то је у невыпривредном газдинству и могуће, јер је ту новине зграда различите величине и различите трајности.

Екземп за отплате зграда даје две нове:

	Рок службе	Отплата	Рок службе	Отплата	
За становање власника	160—200 г.	$\frac{1}{2}\%$	$\frac{1}{2}\%$	100—120 г.	$1-\frac{1}{2}\%$
„ „ радника	100 г.	$\frac{1}{3}\%$	—	—	—
Казанце и виваре	80 „	$1\frac{1}{2}\%$	50 г.	2%	
Зграде без печки	170 „	$\frac{3}{4}\%$	80 „	$1\frac{1}{2}\%$	
Стаје за говеда, коње и овце	150 „	$\frac{3}{4}\%$	70 „	$1\frac{1}{2}\%$	
Стаје за свиње	100 „	1%	50 „	2%	
„ „ живину	170 „	$\frac{3}{4}\%$	80 „	$1\frac{1}{2}\%$	

Узима се, да отплата у средњу руку за зграде од тврдог материјала и зграде од немог материјала износи 0-86%, или за прве 0-62%, а за друге 1-13%, из чега излази, да је расход на оправке једнак расходу на отплату (амортизацију) зграда.

Расход на осигурање од пожара, одређује се лако и то за сваки појединачи случај (ствар рачуна), а зависи: од материјала од кога су зграде подижене, од положаја других зграда, од тога, чему служе, од њихових особина и локалних средстава за гашење пожара. Узевши у обзир све то, премда (плате) за осигурање колеба се од $\frac{1}{4}\%$ па и више до 1%, и нешто више.

Највиша је преција (плата) за осигурање код зграда животиња покривених лимом (плеком), а највећа за раднице у којима се и даљу и пољу ради ватрох (вабрике за производњу шећера).

Величина неопходног потребног капитала за зграде рачуна се на хектар имања, зависи од многих узрока: а) од климата — ако је сувор, требаће више зграда и да су солидније зграде; б) од величине имања — на мањим имањима има сразмерно више зграда него на већим; и в) од начина газдовања — што се држи више стоке и што је уопште газдинство интензивније, тим ће требати више зграда. У прва два случаја, власник је принуђен чинити веће издатке на зграде, а у трећем, чини их како му рачун каже.

Величина капитала на зграде, у самој ствари не одговара тој величини која треба да је. Као опште правило наћи, да је она сада у целој Јевропи већа од размере неопходности. Између свих јевропских држава, само је у Ш. Британији капитал уложен на зграде такав, да више — мање одговара правилном односу према земљи; он се у колеба између 10—20% вредности свакогаксе имовине (земља са зградама).

Да ичичи подизања зграда може имати утицаја на доходак имања, хоже се видети из овога примера. Два лица А и В купила су у истом месту по 400 хектара земље ливнени хектар по 500 динара. За имање изаплају су дакле по 200.000 динара. А је подигао раскошне зграде и изаплао на њих 100.000 динара, а В је подигао економне зграде и утрочио на њих свега 30.000 динара. Зграде које је подигао А простране су, украшене и солидне зграде а зграде које је подигао В прете су и доста тескобне. И један и други обрађивали су имање на исти начин па су с тога имали и подједнаки жетвени принос. Добили су и, пр. по одбитку свих расхода, извазених расхода на зграде, по 150 динара од хектара или укупно од целог имања по 60.000 динара. Ну, кад се одбјују издати на име отплате зграда, по величини капитала утрошеног на зграде (код А = 100.000 а код В = 30.000 динара) онда је А изаплао: 6%, на име интереса на капитал; 0-62% на име отплате (амортизације) зграда и 0-25% на име осигурања од пожара, или укупно 7-49%, што представља суму од 7490 динара. А код В су изаплаи: 6%, + 1-14%, + 1-13%, + 1-5% = 9-77%, или укупно 2931 динар. Отуда је А имао чиста доhotka 52.510 динара а В = 57.069 динара или В је имао више 7-59% од А.

Не треба водити рачуна само о томе, да нове зграде које се желе подићи буду неопходно потребне, већ и о томе, да се старе зграде ако ће иш било, употребљавају корисно, као и да се за дворнито изабере место, од кога појединачи делови имања не би били јако удаљени. А пре, него се приступи подизању нових зграда, ваља да имања која већ постоје извешти рачун о томе, колика је средњи чисти доhotka са имања без зграда а колика ће тај доhotka бити с пројектованим зградама. Поредише првог чистог доhotka с другим, има да послужи за основну решету питања о подизању нових зграда. На сличан начин поступа се и код имања која се изнова заснивају. Ваља имати прорачун о томе: колики ће издати бити потребни за заснивање имања, т. ј. колико ће се издати за земљу, колико за зграде и колико ће изнети кредити (за и интерес на проценте) на капитал, док имање не почне давати доhotke. То, што се буде добило, треба латим поредити с локалним ценама на имањима раније заснивањим.

При подизању зграда и заснивању нових имања, треба осен избора градина за зграде и начила како ће се подићи, обратити пажњу још и на ове околности:

1. Дворнште да је по могућству у средњим имањима (бањтине);

2. Место за дворнште ваља да је здраве, т. ј. суво и нешто извишено. Нарочито треба избегавати мезине у које вода застаје, јер су не само недраве већ пошаче и поше издатке;

3. Најпре се треба уверити: хоже ли се у дворншту које се намерава изабрати, наћи довољно воде или не, и тек, кад се реши то питање да има воде, изабрати место за дворнште;

4. Воњаја је хожемо да дворнште буде у близи или сабрањаних штепа, али ако би се томе што год противили

погледа и већ наведеним тачкама, онда свакако размислити о томе: не би ли се дорешито могло позвати тим путевима каквијем путем и колики би напаци ишле на тај пут.

5. Сам распоред зграда ваља да одговара циљу, а да би се то могло извести, обратити пажњу на то, да зграде међу собом имају економску везу и да не буду далеко једна од друге. Тако и, пр. спремишца за храну треба да је што ближе сточним стајама, свињак иза куле и камавица и т. д.

Најбољини је распоред да зграде буду у четвороругу — правоугаонику. На тај начин, дорешито се ограђује зградана, те је власнику могуће увек да види шта се све ради у дорешито. Такав је распоред извојен готово у целој Јевропи. Инглеси чине и у томе изузетак. Њихове су зграде половане или у групама. Зграде у групама имају везе међу собом. Главна зграда (за власника), скоро је увек издвојена. Кабаста храна чува се у камарима и властозима и при томе се не гледа на симетрију. Оштри распоред зграда изгледа на први поглед неугодан, али је у целини удесан „за економску специјализацију услуга“ које се по потреби могу и пожељати прекорачити зграда или дозбињаваним нових.

Ако су зграде у четвороругу и једна до друге, онда често није могуће проширивати их, због тога што нема места, а на зградама од слабог материјала није могуће ни дозбињавати у вешину, јер други сират не би могао одржати. А зграде, које би биле за то удесане, окупације су, или су такве да на њима жељене измене није могуће извести због места па које су или неподобности њихове за такву измену.

Облик зграда полованих или у групама, удесан је, јер се по потреби могу проширивати и прекорачити. Пошто су обично једноспратне, за њих није потребно нарочито одабирати материјала, нити да су с дебелим зидовима.

Распоред зграда на инглески начин, подебан је и за случај пожара, особито, кад се у њима чувају лако запаљиви производи — сено, слама, граба и т. д. а удеценија због од првог начина и за случај потребе издвајања обележних града кад су под сумњом дакле заразне болести.

Према своју ову, инглески распоред зграда има свакијем дном све вине и вине прирешника.

6. Кад се већ и у јако интензивним гуждаништвима у Немачкој, Француској и Инглеској претпоставља чување хране у камарима и властозима чувају такве хране у нарочитим зградама, онда за оно вешу их потребне нарочито зграде, а за нас у толико мање, што је такав начин чувања те хране у нас већ од вајкада.

— Д —

ПОЧАЧАВАЊЕ ПЛОДНОСТИ ЛАКИХ — РАСТРЕСИТИХ — ЗЕМАЉА

За сваког пољопривредника најважнија је основ целокупном његовом даљем раду, да своје вешине одржи плодне или да их по могућству појача плодношћу.

Плодне су земље ређе, а неплодне, и слабо плодне, или знатно вине.

На који се начин може појачати плодношћу земље зависи погледито од саме врсте земље, а то је рећи: од њених физичких и хемиских особина и њеног гостава. Уопште, чоже се узети, да је много теже добити лако, него теже земље.

Нешкуте и нешкоте влаочне не садрже у себи много хранивних материја за биљке, а затим су и таквих особина,

да не могу за дуже време да задржавају влагу у своје горњем слоју. Природно је да у таквих земаља биљке лоше напредују, јер се рђаво хране. Поред тога, негодне су и зато, што се у њима била храна, која им се ђубривем додаје споро раставља, а и оно што се раствори, вешу у стању, да за дуже времена у горњим слојевима задрже, одакле би је биљке живење могло успети, него добар део те хране проиштују у доње слојеве, а нарочито када су кишне године и када се израспе ствнишном влагом, јер та влада која се врло брзо спушта код овних земаља у доње слојеве, понесе собом у дубину аватан део тих хранивних материја и ове су за увек за свагда изгубљене. Ако ли је суша, па још дуготрајна, такве се земље сасвим осуше да у њима нема ни малу влаге. Отуда је, да криоциркулација нешкуне може бити само у оном подобрају ролна где падају често кише, и само онда, ако јој је заравица непроиштуљива, а при томе да се и влага која у здравцу поине, не спушта одвише дубоко у земљу. Добру особину имају те земље, што се с пролећа брзо исуше, те се обрађивале земље може раније предузети, него код теших земаља, које су у то доба још влажне, каљаве и не могу се још обрађивати. Исто тако добра ни је особина и та што су и поред честих киша с пролећа исушење, па због тога сучина толико и ваздух у то доба године јаче продиру у те земље, те се раније загреју, доби чега и биљке раније нију, а та је особина, нарочито згодна за крајеве где се тајна рђаво површе, пошто површе тражи често кишу, ни без претеране влаге, а ово се тиме регулише што земља лако проишту влагу, и што се влага због јаче растреситости земаљне не може лако да попи у горње слојеве, јер није богата у капилларним везама. У тако растреситој земљи прадице лако и ваздух који потпомаже хемиско и бактеријско распањање, што знача, да се под утајеним надухају и растреситој земљи билае хранивне материје брже растављају него у теших земаља. И та би појава била однета користи, када се распањање не би одише брзо вршило, јер се због брзог распањања хумус нагао тропи, а то је узрок што многе хранивне материје пропадају некорисније. Радуку бактерија, ваздух несвесерно подотрешља, а нарочито у њеној солвничин потпомаже развиће бактерија, а бактерије опет дејствују па распањање хумуса. Распањање хумуса билае спорије у оних земаља где има вине влаге, јер се бактерије у сувој земљи не могу да развијају. У теших земаља, где ваздух нема толико пристоја и које од суше не пате, бактерије се не развијавају тако брзо, па се стога у њима вине малоз хранивних материја а нарочито азота и те материје су развиорније рзрешене у земљи.

После овог објаснена лако је разумети, да растресите земље не ваља одвише често орати, јер ће ваздух преко ње продрети у земљу. Лаку земљу можемо добити ако је измешамо са шумској земљи, муљем, или ситном глинном, јер тако измешана постаће вине везана, збијенија. Нарочито је добро када се такве земље ђубре зеленим ђубривом, а тако исто и повећан количином стајског ђубрива. Доказано је, да у колико у таквој земљи има вине хумуса, у толико је у њој мале ваздуха, пошто се распањање хумуса образују гасови који попуњавају гуњавне земље те не дозвољавају пристоју ваздуху, и ако је земља растресита. Услед тога, што је вине ваздуха, и влаге се у земљи дуже задржава, јер мање ваздуха, мање влаге испарива. На онај начин постаје земља влажнија и вине везана. Према томе, на да су нешкоте земље спрешавше у хранивних материјама, можемо их при свем томе толико добити да постају плодне. Питање је са гледатиша пољопривредниковог, да ли се такав рад свагдак рентава? Одговор је на то гратак. Овоме, које стоје на расположењу

средства, kao i ovaj materijal koji smo napomenuli da je potreban za ovaj rad, a ne kontu ga ništa, to ne he se svakako rentirati i grubu grešku čini ako se ovaj napomenama nehe da koristi. Ono, što je dosad izvedeno glavino važni za irvine neskuhe. Ostale rastresite — lake zemlje udobravaju se i počivaju na se plodnost pored stajskog hūbreta i udobrohe veshatčkog hūbreta. Po sebi se razlike, da se jedino i samo veshatčkim hūbretom ne može sve veshiti. Jer veshatčko hūbre koje u sebi sadrži samo osvoorne kiseline ili kalcijuma, bez humusa i azota nehe udobriti zemlju. Glavno je dakle za humu i azot. Ovaj, koji ima u izobilju stajeskoga hūbreta, pojačaje plodnost zemlje u dovoljnoj mjeri ovim hūbretom. Ali se i to zna, da je retko gadjivstvo koje ovog hūbreta u izobilju ima. Stoga se na humu i azot moraju postarati sa koje druge strane. Lake zemlje naročito su zgodne za navesne kulturne biljke, koje imaju tu osobinu da same, iz vazduha, snabdjevaju zemlju azotom. Kod tih biljaka obrazuju se kvižice na klicicama i u tim kvižicama su bakterije, koje čine azot iz vazduha i tu ga gomilaju. Ali pošto smo ranije dokazali, da se u lakšim zemljama i u neskovitini, nalazi više bakterija, nego u drugim zemljama, to se najako preporučuje, da se pored redovnog hūbreta navesne takve više zemlje sa drugih izvija gde su ranije gajene biljke na čijim se klicicama obrazovale kvižice bakterija, pa he se one bakterije razmnožiti i u rastresitijoj zemlji, te he i vu obogatiti azotom, a time je učiniti i plodnijom.

Biljke, zvane leštirnice, leglo su tih bakterija.

A. M.

ЗНАЧАЈ ЗИМСКОГ ОРАЊА

У орању пре зиме и оставању земље да преко зиме у стуровој брази предежи, пољопривредници имају најбоље средство, да својој земљи, а нарочито свакој бољој земљи, створе најповољније ваздушно стање и подобности. Измржаване преко зиме, тежка земља добије нормални степен дробности и растреситости, јер земљи долази на најтехемијски начин бивају растављени, ширење воде у земљи која се сирине у дод. Према томе у мразу и његовом утицају има пољопривредник најпрестотје средство, да своју тежку земљу изврши и устави и да јој да најповољнији окол за пораст усева.

Многи не би бити познато, како се лако и лено у пролеће оре и обрађује тежка жљива земља која је пре зиме поорана и преко зиме мразом укрена и растронева, да је сваком жљиви орати је и да је лако копати у таквој земљи. И због тога, колико год му то околства доутицају, на једна пољопривредник не би смео пропустити, требао би свиња силма да се потруди, да пре зиме пооре и у стуровој их брази преко зиме остави, ако не све своје зиме намене за летину и јаре усеве, а ово бар оне од њих које тежку земљу имају.

Можда ће на много места, још и у декембру оне године, како је благо клишно време било, чим се земља колико треба простути, бити могуће ако не да се још за озмигну пооре и жито посеје, а ово да се уграби премаха и прикље, да се пре наступања мразне пооре још доста земље намене јарим усевима на пролеће. Уопште сваки добар и вешташ пољопривредник неће пропустити зиме, ни један ден и погодан дан, а да оравањ таквих жљива, не накиндо оно, што вије могло досада стћи и учинити. Ни пошто не сме околнати, да не похита с плугом и са загремом у зиму, кад год и чим год може орати.

По данас, како се година ближи крају а зима све јаче наступа, бије много важије напоменути све оно, на шта мора потражити при обради земље у пролеће снаги пољопривредника, па било да је своју земљу поорано пре зиме, или да није то стигао учинити.

Најважније је на шта потражити има, да сачека и добро да умотри, при оравањ или обраде у пролеће, прани степен влажлости открављене, мразом укрене земље. Ако је земља пренећ влакна, онда ће се површина земље малавати и лепити, па тиме копати и цео повољан утицај зимског оравањ, или мраз, постати савршено плузоран. На протин, ако се чује, да се земља јако сувиши, пре по што се орати почне, она ће се при оравањ распадати у прашику и прва јача кшпа која падне или ће из вршине умесити жљиво лешљиво блато или ће образовати овог тврду покрину. На и у том случају повољан утицај мраза бива пошнитен и овалшко стање земље можда ће испасти горе, по што је било, да никакко није земља ни дивана.

Оравањ тежке земље пре зиме, постижело неколико врло важне користи. Познато је ствар, да се на жљива оравањ пре зиме, не допаљује корон у толикој мери, као на жљива која се орг у пролеће. Обавишете томе треба тражити у томе, што коровско семе деважино нећ у јесен или рано у пролеће никне, па или пошкати корон мраз сржи и пошнито, или се он обрадох с пролећа поганима. А кад се тек у пролеће оре, онда остаје до сетве кратко време, коровско семе не може претходно да никне, по оно ниће с усевом изјидо и распрти се у вему.

Даље и у лакшим земљама, нерастворене, у појединим минералним прицама земље затворене хранљиве материје, олакшаним приступно кисеоника, воде и мраз, постану растворне и увек се може њима користити у току свога пораста, узвијајући их себи за храну.

Укратко можемо рећи, да оравањ пре зиме земљу расклапа и повраћа.

Чезихти је чинио тежељко и савесно огледе о користима зимског оравањ у том правцу. Изведе осталих наведених овде овај његов оглед:

Веће, ипаче у снегу подједнако спремане и обрађене површине земље, биле су пооране, један део у јесен, а други део у пролеће. Овај у јесен поорано део био је у пролеће позачина и дрвањма обрађен. Принос на хектар износио је:

Земљиште у јесен поорано а у пролеће обрађено	кончана и дрва	код овса	код жљива
чана	1650 кг.	2860 кг.	
Земљиште у пролеће поорано	1340 кг.	2600 кг.	
	више	310 кг.	260 кг.

Код овса дакле показало са вишак приноса од 310 кг. на хектар а код жљива на 260 кг. у корист зимског оравањ.

Са оми се питачно било даље и Вољни. И он је код своју својих огледа могао утврдити, да је дубоко оравањ пре зиме далеко неће приносе донети, по оравањ у пролеће. Вољни је навео и један оглед са грашком, крошмаром и стоичном ревом. За тај оглед било је узето неколико парцела од по 10 q м. од којих је један део пооран у јесен, а други у пролеће, под ипаче саспна подједнаким околностима. Срачуњено на 1 хектар добијен је овај резултат:

	грашак	крошмар	стоична рева	
У јесен поорано	1190 dz	216 dz	460 dz	
У пролеће поорано	1040	182	297	
	више	150 dz	84 dz	163 dz

Винак приноси услед обраде земље у јесен износно је времена томе код травака 1-5 dz, код крошница 34 dz и код сточне ребе шта више 163 dz (товара) на хектар.

Биље које су поворне у јесени биље уопште довољно, ако их у пролеће само надробно копачем и дрљачом. Поворно биљко подоравља плуговица 2-3 — или 4 — бридним махом се неће ноћи препоручити, јер се и тико као и сваки други орањак горња добро растромеша и надробљена ситна земља прераде и спусти доле, а горе на место да ишине крушка, грудваста земља. При раду с копачем или брањачом на против остале горе на површини парала земља, подвеса за смештај и изидање семена, а у лето доба доња се слојеви надробе и земља се измеша.

Како с пролећном обрадом морамо сачекати, док се земља довољно не просуши, то је циљско, чим се површина толико просушила да се по њој одити може, лако је подраћати, те да се саступишне узорци, како би се могло почети рад и с другим оруђем за обраду земље. При тој при воде повољном времену ставе и коровске неке пилати, те се коров потпуно радом са копачима или брањачима, утаманити може. Радом с копачима виша се од корова очисти а испаравање земље више бива далеко пенетратије. С овим пословањем у води, стварају се далеко повољнији услови за пораст и развоје усева, са чега ће и прилив испаста знатно већи и поузданији.

Дакле из досадашњег видимо, колике огромне користи могу бити постигнуте зимским орањем и кад се не би хтели користити овим средствима која нам природно бесплатно ставља на располагање, ни би врло много грешили и против иште-реса својих радња. Према томе сваки пољопривредник мора томе тежити, да у руковођење привредом на свом имању, по могућству тако подешава, да му орање пре зиме, у већем обиму, буде један од најважнијих задатака при обради земље.

Новембар 1908.

НЕГА ОЗИМИХ УСЕВА

Сваки се пољопривредник дуго вара, кад занемару, да ојавни усевима није потребна никаква нега, већ да је учинио доста када их је засејао на затњи оставио времену на вересљу. Ако су се усеви с јесени добро уборовили, и зима није јака и ако је више доста снега, онда ни и није потребна парочита нега. Али су ретко зиме, које у савену погодну утну да се усеви до пролећа отуђују здравни и свежи. Нека је зима таква, да често ојужи те снег колчи или чак и кише вадају, те олажае и сувине земљу; нека је олет са јаким створжањем, а нека одишне свежица и друготраја. Ретке су зиме, којима се пољопривредник радује и које ће га у савену задовољити. Наступи ли блажија зима и таман да рекне: боже помоли! — кад ово, на некој ивици усева није добро није, на другој се олет јако уборовио па сувине буја и томе подобно. У таквим случајевима дужност је пољопривредникова, да своје усеве обиђе и размотри, шта где треба учинити, да да се зло отклони и стабиле могућа штета.

Тако, ако је знањемо да му је усев под водом, онда ће на сваки начин гаведати да воду одстрана. Ако су на тој ивици већ настале одводне брдаце, а воде при свим тоим има, значи да су брдаце искварене, разраване или затрпане. Зато је потребно да се брдаце што пре доведу у ред те да се вода оточи, јер ако се то не учини, утнуће усева под водом. И не само да усева под водом пропада, него ће истру-

лити и онда, ако се земља сувине олажае, па макар се и не видала вода на површини илве. Усеви који тако проведу зиму, не доносе никакве жетве, и обично се тако страдали усеви с пролећа морају препорати, а ивица се засејава којим другим усевом. Отуда, кад год зими јаче ојужи, треба по ишвама заћи, па гао год је вода застава, ваља начинити одводнице са главном једнуку или онако куда вода треба да отиче. Разуме се да претходно и једнаке треба прочистити, да вода не би другозе досађивала. Олажае, где постоје вештачке одводнице, т. ј. оне, које су покривене, па било да су од илве којег материјала саграђене, ваља парочито с крајева чувати, да се шањом и ђубретом не запуне, јер се после тешко доводе у исправно стање.

Затим, кад после снега падне киша, бива да се над усевима стврдие снег и образује непробојну кору, кроз коју ваздух не може да продрије, те се тако усева без ваздуха утнуви под кором. У том случају ваља употребити лакшу или тежу дрљачу — према јачини коре, на може прећи преко ледене коре и разбити је. Јака дрљача може се отелати каменом. Да би при овоме раду сачували и стоку од убоја, добро је да им се ивице (или конте) и кишне обиву јакој крајима, да их приближни лед не би' засепао и оскалнио. Олажае површине може и човек сби скиром да разбие.

Усеви који су краљева, могу се опоравити, када их пштинством (осоком) пољубримо, а за овај рад најподекаје је зимице доба. Нарочито је годно усеви зими осоком ђубрети, ако је слој снега тани, јер ће у томе случају снег упити сву пштинству и топећи се, набрзо је испривети у земљу, одакле ће је биљне живице усевети са растворима ових хранећих материја које се у земљи налазе. Успех овога начина ђубрења, запазиће се убрзо с пролећа. Осоком не ваља зими ђубрити усева, ако је земља тола и скривута, пошто не може да продрије у земљу, а тако у току времена ишриве и кише хранљиве састојке. У опште, кад год се земљи пштинствима да употребити као ђубреће средство, никада је не ваља употребити онда, када су усеви бујни, па било то зими или с пролећа, него на против, само онда, када је бокор слаб, јер се овим ђубретом извања напредовање лета и бокора, а код ступише напредног бокора, лашће још зими буја, а севе се допацие на сламки не замеће. Усеви који су зими бујни, а ђубрени осоком, редовно полежу и дају мноштво сламе без зрна. Из овог разлога најбоље је да се севе ребе посеје, па ако се усева услед непогодне зиме рђаво уборови, употребити пштинствима као ђубреће.

При створжањима се дешава да се ивица толико утнуји да се површина земље претвори у прашицу те је ветар отуја, а биљнице са својим кишима остају толе на ваздуху. У овом случају усева понавине страда, јер се дешава, да пород тога, што ће год биљнице измрзнуте, јак ветар из корена почува слабо укореване биљке и разведе их, а ивицу отелати. На ивици начин опасни су и они ирзави, који иштина не могу услед да истроне земљу, али је јаким стезањем изиднују, па савно тога покладију јакне биљка, а то и допације бива када се земља слатни пошто мран понусти или после слетања земље остаје на површини, те тако пропада усева и на тај начин. Да би се у онакој прилици штета умњавила, а и са свим предупредава, најбоље је претко такве илве прећ ваздух и то што теким. У колико је земља трошњија, у толико је потребније употребити ваздух, а добро је као што је уопште речено, употребити га и за тежак земље, јер њеко на тај начин живице повратити на старо место и бокор ће се опоравити.

Запасене ошцама може бити корисно само онда, ако се де пригоставља да ће усева бити сувине бујан, па и у том слу-

чају само onda, kada je zemlja siranuta i dok se kolektivni stabilizirani još nisu ispod zemlje pojavili. Isto tako ne smeju ovde puštati preko njive dole je zemlja vlažna, jer će u tome slučaju ovde moći bližnje zbiti u zemlju svojih oštirih plavina. Oni toga, u patabnim jačinama, kada su ovde prošle, zadržava se doznije voda, te uvek ne može ravnomerno da izlivi. Isto tako ne vala ovde poduže zadržavati na jednom mestu, već ih vala odražavati neprestano u kretanju, pošto bi u protivnom slučaju, zavisim stvane jako uvek, te bi se time smanjila jetva.

Kao što vidimo i u zimne doba ima poloprivrednih puno ruke posla, a ne samo Leti kad nastupa plaveње, kosa, kosidba, jetva i vršaj, jer ko i u zimnoj dobu iskoristi svaku priliku, da svoje imawe sređuje i da ponetuje svoje uveće i zivi ako je potrebno, zavisno je se moći pohvaliti nekih jetvenim prinosom, nego onaj, koji preko zime imou u tome pogledu ništa raditi.

A. M.

ПЧЕЛАРСТВО У СВЕЛОСТИ НОВЕ НАУКЕ.

Пчеларство је тек од 1845—6 године прошлога века, с проналаском покретнога сата, добило прави полет и научни значај и после непуних 40—50 година, ушло је толики нах, уносило толики напредак у свету, да је већ одавна постало неоглеђу и правом пчеларском стручњаку, образованом пчелару од заната, да прати све нове и све напретке, ни у главниим покретима, ни у потпуниа знатнијих представника пчеларства у светској књижевности. А то ли у Србији, где пчеларство ни за кога још није ни из далека постало саобидно занимање које је у ствари да служи за издржавање себе и своје породице, где су сви они који се одају пчеларству и пчеларству, мање више „сваштарци“, људи друге спреме и другог позива, али људи без довољне основне школске спреме, без довољног образовања и просвећености, који непају тежеле спреже из природних и природних наука, а оне су тежел свакој практичној водопривредној производњи, свакој приреди, на и пчеларству.

У пчеларству данас воде коло: Америка и Енглеска, Француска, Швајцарска и Белгија, Немачка, Италија и Русија. Да би се могло пратити напредовање пчеларства у тим државама, требало би онемо до пчелара, да зна више кодерних светских језика: енглески, француски, талијански, немачки и руски или бар 2—3 од њих, поред тога што би био и прави пчелар т.ј. зналац са потребном тежелошћу основном спремом. Јер повремена српска пчеларска књижевност не одговара више тој потреби и престала је бити — а ако је на кад била — будни пратилац савременог развоја пчеларства у свету. Од нејаве „Српског Пчелара“ од Јована Живановића и „Пчеларства“ од Светозара Равановића, од пре 14—16 година, нико добила још ни једно значајније саостално пчеларско дело које би колико толико и могло напредати ту празнину и врати онај утицај који су горња два дела, некада потпуно вршила, а после толико година, седам десетом још и данас прше. Међу тим књижевност у Срба није толико срећна да ници могу увек рачунати и дочекати „Друго“, „треће“ и т.д. „допуњено и поправљено издање“ те да и пчеларска књижевност може утицати на савремено пчеларство и руководити оне који се пчеларству одају.

И је ли онда чудо, што је с престанком издавања „Пчелара“ и с престанком Српског Пчеларског Друштва, српски пчелар — бар с ову страну Саве и Дунава — остао би

правом и истиним саветодавца, без поуке и подстрека из пчеларства, што није био у ствари ни да сазна, а то ја се да прати ону еволуалну борбу која је се повела и која се да оно 15—16 година води, између „старопчелара“ и „младопчелара“, што није нико одају, ни од кога салати за цео онај огромни преврат у пчеларству, преврат што је наступило у напредним земљама, а који је од многих и тамо, а још више код нас, сведен на просто питање о сразмерама оквира и о избору ентима колица, како би и наука могла бити пренета од једног или другог на нове себичне шпекулације, или на поле у савременој јавности толико омиланог претресања личности. Нове ствари које су се одавле пчеларству и које су се осећале позване, да после године-две предавана у школи, или претварања по оквириа колица, говоре и пишу о смислама пчеларству и о жерака за његово унапређење, или нису никад ни пратили оно, што се годинама пре тога о пчеларству писало, те да не потврђују раније насли и предлоге, или нису унели ничега новог и свога дотураја и додата.

Као што је био случај код проналаска покретног сата у пчеларству, да се замисла или остварење замисли, појавило методично на више страна, да се у разним државана привнеде у разним проналазачима — Верноу, Денигону, Хуберу, Делла-Роки или Лагустоту — исто тако, колико сам ја то био у ствари да пратим — пре 15—16 г. појављује се готово истоведно у Немачкој и Француској: открије основни закон за развоје легла и народа пчелинег које је по коме скромном измешле, позвано да изврши читав преврат у савременом пчеларству.

И пошто се нико други, било млађи, било позванији, на ко од ових који би нико више врежена и пралке да се као наставник пчеларства у школи, бази науком, као основнио практике, кроз тако дуги низ година не појави (у колико бар ја пратим код нас све појаве из пчеларства), да на пржалке основни закон за развоје легла и народа пчелинег, на основу схватања пчелинег народа као јединственог организма, као „Пчела“ (или што рекли Јероними „Пчела“), то сам се подухватио данас ја, да претходно преко „Тежак“ изложим у главнии потезима то ново пчеларско учење, а по тој и у засебној књижици и наред у делу — Пчеларство, у новоко издању, привнег тих начела на пчеларској практиви. И онда, кад сам отпочињао као почетник пручавати пчеларство, на учећи себе, израдио „Пчеларство за потребу почетника и пчелара“ (1894, Београд 8^о стр. 301)... и онда сам узималјају на основу што је разраде чувено Верново дело“ у ондашњем савременом (VII) издању, изказало, да сам увек изабрати нешто што је свог рода најбоље, те да ни се може веровати и данас, када се после толико година даље пручавала пчеларства и практичног рада (пчеларења), спреман за подлагање најострогоског нешта на пчеларства, да бу умету, у избору предмета и садржине свог новог пчеларског издања, да будем што овако срећне руке, као и са својим почетничким радом, јер је он са својим издањем у 4000 примерака, вршно измешла утицај на пчеларску практиву у Србији. И кад данас људи којима је које „Пчеларство“ био учитељ, чују од овита које је то пчеларство израдио — признање, да ми отово ништа из пчеларства нисмо знали и да смо у пчеларству огромно много грешили... онда ће се тек ноћи схватити прави зна-

*) Conditio du rucher par. Ed. Bertrand Paris—Genève — Bruxelles 1892 а VII édition. За ово дело и де Ладуроа Cours complet vezo и даље, те да нешто треба да има јар ружан оквиа илустра. У штампу су само добре методе описани, јасно и протко и почетника који ће добрих савета с којима ће остварити резултате (L'Apiculteur 211, 1908).

čaj i velika važnost ove koje najnovije namere. Nauka i logika, one imaju još astine koja neposredno neobuđuje, a ja hu se potruditi da dokazem, ne samo svojih starij znanjima, priđatolima na i učenjaka u čelarestvu, no i svojim novim i uzdržljivim protivnicima, da ni ta čelara, ni gorje koje tvrdjave namet oštetj neznanja i vanih oštetj grehova na čelarestva, niti su eantasta, ni izložura, kako se učeravljiva čelareštva sa rđavim i pogrešnim uzorima i mogu činiti, nonto oni ne mogu ođavjati stvar od djčnosti i kad ne veruju ličnosti, ni većom školovanju i spretni, oni, za to, što je ta ličnost pokretaj jedne stvari, ne rado — ako ne moraju — hođe da priznaju, da je i od ne pokrenuta stvar dobra.

Posle tog unoda, da prejem na samu stvar. Ja hu to učiniti u što krajnja potezanja, držeći se ukinio samo načela i gde god je moguće, prelazeći preko pojrobnosti i ovesičnih objašnjenja.

Pravo razumevanje i temeljno poznavanje čelara i svieso ćelju čelarevne, t. j. postupanje sa čelom koje je u svakom posluu oko čelara potpuno svieso kako zaroka, tako i posledica, to je uvek i jedino osnovica *prilagodjena i korisna čelara čelareštva*. — Otuđ i u čelarestvu istinačne „razumlog“, „racionalnog“ čelareštva.

Pre svega i pre savjeta i davasa i među čelarekai puzanja i među čelarekaim praktičarima, suvremeno najviše broj onih koji „racionalno“ vezuju sa... čelarevim stajalom, sa konjicom. Svi oni vesle da „racionalizacij“ u čelarestvu zavisi jahon od oblika konjice, dokle bi trebalo obratno da je slučaj, da racionalno čelarestvo vodi ka racionalnoj konjici t. j. čelarevim stajalu podeseom za čelaru i zgodnom za čelara. Svaka to, čim čelara nekoliko čita među okvare u konjici duvoj čelara i uke da razumljuje „črna“ od „jažeta“ u vologu i leglu, nojačni, da „zamislja“ — da „pronajlja“. I otuđ vidju pone konjice i ostali novni nauki kao poturke i na kraju krajeva najve-više na sve te „vošnice“ i „pronajlske“ može se ređa, da su one mnogo i višje višje razuma o udobnosti čelarevne no o čelara, većom dobru i većom nepredolju. Otuđa vesita raspra i priprepa o razmerna okvira, razmerna, veličini, sistemu konjice, o vladajuću i nedeljnu... i svi ti što konjice grade i pronajlske i što ih prevorčuju i xhale, stvar najve-više predstavljaју tako, *kao da med stvoraju konjice, a ne čelara* i kao da čak ne mora neko biti ni temeljno spretnaj čelara, ako samo „nahnu“ konjicu prihvatiti i uže: — „poteha ne nu odmah led i kvačo“. Među timi *nesporne* je i *tehnicki nasporostija konjica, ako je nemoguće da se u noj čelara razvije do vne najviše moka*.

Neto tako nastajno je višjave, kao da je „racionalno“ čelarestvo neradujuće sa *pokretnim* satom. Nikada i ni no čekju ne stojti i ne pada racionalno čelarestvo sa *pokretnim* satom. U čelarestvu sa *pokretnim* satom ne leži nekakžno sakriven racionalizam. Iduštrijno čelarestvo u praktici je vidčrtajija dokaz, da i sa *nepokretnim* satom, može ovestaj racionalizam u čelarestvo.

Maše višje u sviena imaj čelarekai, bilo da smo tek početivni i učenjaci, bilo da sebe ubrajamo i smitramo za učitelja e za majstore, leki dosta onakog rđavo i pogrešno shvaćenog „racionalizma“, mnogo višje, no što vešo ikad ni to i sebi, a to li i drugima priznati, višje, no što bi davasa i sami verovati mogaj.

Jedino pravilno i racionalno gledanje u pitanju o izboru okvira ili i konjice, leži u težnji i shvaćanju, da konjica kao stanj treba prvo i prvo da posluži udob-

nosti čelara, na tek u drugom redu, da postane oruđe ili pribor za čelara u njegovom radu oko čelara.

Racionalno čelarestvo stvorilo počiva na trima pretpostavkama, od kojih nijedna nedostajati ne sme: za poznavanju čelarevne ženojga, na poznavanju životnih uslova (vase) i na zasigomni ćelju.

Svaki čelara rad je da *dobije meda i voska*, to hu je zasigati ćelju u gajevju čelara.

Zasigati ćelju — dobijanje meda i voska — zavisi u prvom redu od... životnih uslova, od toga kad glavna naša pada u nekome kraju i koliko ona traје. *Od toga zavisi način čelarevne*.

Gde vlada *izno jesena* naša, tu je „racionalno“ čelarevne: prvo dobijanje rojena t. j. e proleđa špekulativno prihramljavanje, da se konjice razviju do vrhunca i izrođe, na da se rojena na poznu našu — od vjda i vreska — prenese, da što više vošitne sagrada i meda nabereu. Tako rađe ljevoburjni čelara koji čelara konjicana e nepokretnim satom (trajkom), na tako treba da rađe i čelara e konjicana e *pokretnim* satom.

Obratno, gde vlada *proleđa ili letnja naša*, kao svuda onde gde glavnu našu čine rodne voške, bapren, linja ili... i livade dok se ne pokose, tu bi „racionalno“ čelarevne, ošneto na gorjaj način, za nekoliko godina uprodajalo čelarevne. Što je „racionalno“ čelarevne tako gde glavna naša pada na kraj godine, to nije racionalno i u onim krajevima, u kojima glavna naša pada na početak godine. I e toga se u tim krajevima mora ueti savies obratni način čelarevne, te da se od svojih konjica dobije meda i voska. Obično se e proleđa, vošnjih godina, naročju posle dugočtrajne zime, čelarevi narodi svoro razvijaју i ne mogu dovoljno da ojačaju, da se mogu potpuno koristiti kratkotrajnom proleđem ili letnjom našom.

Ali, da čelarevi narode brzo e *blagovremeno* ojačaj i u razliku većovom podstakom, leza i ošnet drugog boler i pouzdanijeg sredstva od... špekulativnog prihramljavanja. Tako majasa i to prevorčuju skoro svi oni čelarevi koji „žob Nikole ne vras e na sv. Nikolu“ i koji žob neujutne i pogrešne primene špekulativnog prihramljavanja, ne ođajuju savies — špekulativno prihramljavanje. Među timi ovo prihramljavanje i to pre e bolje medon, no nefernim rastvorom i ako je pouzdanje sredstvo, da se „Čelara“ nadraja na kvačaje legla u ono doba kad je ona (čelara) ostavljena sama sebi ili kad se još ne kvače leglu, u *ovim krajevima*, e proleđa obično ne pomaje.

I onda, šta da se rađa? Da se posluša savet, da se e *jeseni pristupiti špekulativnom prihramljavanju*... Mahon će uspeti, ali ne kod sviju čelarevih naroda. I onda sredstvo dakle nije vee pouzdanje.

Ako narodi prihramljivni u jeseni, dosu jači u proleđe, onda je blaska opasnost, da rojda padne bati u doba glavne naše e onda može lako čelarevni raziti o medu i vosku bati prevučeni debealom črtom.

Racionalnaj čelara uno da *čieni nagom za rojenje* u čelara, pomaje ga kao jedan od najvažnih vatova koji, dokle je u tolu, polostrepanja narod na najveđu priljevost e *žustrini*. On tu ne sme suzbiti, ako neše sebe da šteti, ali pustiti ga da uzme uk, na da kresne i nevrne, onda, kad čelaru nije u razumu, da dovoda u pitanje dobijanje meda i voska, bilo bi još gore.

Onda se mora uinitati i biti na često e teme, šta je *pravi uzrok rojda*. Odgovor glasi u ošnet: čelara se roji čini joj stanj postane ođaje tesas e ona oseti da nema šta

вште да ради, чин буде „готова“. И ако овај одговор није баш у своју и потпуно основан, ипак садржи и много истине у себи и разуман ичелар навешће за своје прилике овакав закључак, значи: не смех никад дозвети да ми ичела буде потпуно готова, морам јој увек дати воска и да ипак не зна, где му је (вослу) почетак а где крај; морам нагон за рођење прекретити у нагон за градиош воштине, дати ичели да гради много сата.

Али ту настану опет нова тежица: рано у пролеће, у доба пред ројидбу, докле год је нагон за рођење у току, ичела не гради до ли само труговске ћелије, а то би било веомако по шаро који би пре ројидбе могао дати још обилат принос у меду. Да се спреми градиош труговског сата мора се употребити вештачка воштина. Но и ту се мора поштита знати и научити, а то је могуће једино на основу најпотпунијег познавања ичелне природе.

О примени вештачке воштине и правог путу и начину за њену употребу и за њену градиош у кошници, морао би се нарочито говорити, јенима ода не би било места. Но и кад је ичелар ушедне усмено и природно ичелне складно употребљавати, некретује нико једно питање: хоће ли ми кошница коју држи и у којој ичеларин бити довољно велика, да могу непрестано Пчелом додавати вештачку воштину да ми она дограђује сатове?

И опет једно питање навешћу многих које ко ичелара предоставља најтемелијез познавање ичелне природе. Јер шта? Постоје стотине разних система кошница; може се рећи колико пчелара ичеларства толико и кошница и све су то махом (да говоримо о чувенијем само) били признати најстори, са алуцини и чувеним ичелима и ако би се за већину од њих слободно смело рећи, да је сваки од њих градио кошницу за себе и родимо за своје прилике, али... да његова кошница не мора и не може бити добра за свакога и за све прилике, ако ни због чега, а оно због тога, што те кошнице и ису грађене за ичелу, водећу о њеној потреби и о њеној удобности рачуна. Јер кад ичелар бира кошницу по облаку и по размерима, он тражи такву, у којој је преглед и смотра ради сазнавања јачине народа, количине меда и воска, става и развијања легла, ради изналажење натиче, што лакша и што удобнија и где то бива са што мање узнемиравања и узрујавања ичеле; где ичелар може лако окрете да води и да их где хоће увеће итд. Ичелар бира кошницу за себе и са свога гледанга... али велико би питање било, да ли би све то изабрала и ичела са свога гледанга, кад би и ова говорила и кад би и она бирати умела? Заједно не.

За већину ичеларских прилика у Србији овако бирати кошницу која има довољно места и простора, да у пролеће може послужити и најјачем и најзрелијем народу за његово истину развиће до потребе му синга и, за негов смештој и размештани.

И онда је некрела маса других питања, трудниог преучавања: о несину јаја натиче, о величини плодноти, о размештају меднота спира плодноти, о просечној или правој бројној јачини јаког народа... И восла мање — више успешног одговора на сва та питања „рационалан“ ичелар узимао је у повој рачуи и меру, те да, у свој интересу, бар у погледу величине, размера и положаја плодноти, на и похотице, води рачуна и о потребама и о удобности ичеле.

И мање — више сви докошачки системи кошница били су поддржани ... грађени „рајским“, дакле на шмет, ако кад би пак кројач шие одебу, а не би нам претходно, на нама, на обанку нашег тела, узимао мору и према мори кројачо интерју.

Нико још није кројачо кошницу према овој мери са саме Пчеле, са њеног тела, њеног организма.

Да укратко изведемо закључак за досада реченог:

Рационализам у ичеларству не лежи у облаку, ни у уређењу кошнице, ни у ичелној раси, ни у уређају у разумовној пуној путу и начину, како мислом ичелар поступа са својом ичелом а обларо па све прилике које владају, те да постигне наплати цаљ (добајање меда и воска) која је себи ставио у задатак; рационализам се мора налазити у ичелару самом, онда ће му ичеларство само од себе постати рационално.

Видети сви укратко које ичелне и начине пронајзује рационалан ичелар у његову раду, спознае прилике: ичелбе и нама. Са долазимо на нову тачку, најважнију и најзамјачију у нашем разлагању: — *Према стигини свога бића, своје развијању, својим потребама и животним условима које захтеве подлаже ичелом рационалан ичелар; с другим речима шта је то право рационално ичеларство, рационално поступање са Пчелом у њеном смислу те речи?*

Сваки ичелар ко ово прочита осетиће да у овоме питању лежи једно, око кога се у овом последнем погледу окреће цело ичеларство, на који позива све успешне Пчеле. Може неки ичелар мотрити на све остале околности, на стан, ичелну расу итд. а према њима се управљати, али ако он у поступању с ичелом није доста рационалан ичелар, не помаже му ништа ни све остало. Међу тим ово рационално поступање с ичелом може потичати и генетики се само на правни и што потпунијег познавању њојва и закона живота и развијања ичеле. И то нас доводи средншту ове расправе, посматрању основног закона за развијање легла и народца ичелне.

(НАСТАВЉА СЕ)

ПОТРЕБНЕ И ПОДЕСНЕ ПОДЛОГЕ, НАЧИН И ВРЕМЕ ПРИСАЂИВАЊА — КАЛАМЉЕЊА — ЗА ПОЈЕДИНЕ ВРСТЕ ВОЊАНА

Да се одгаји снажно, здраво и чисто стабло, са добро развијеном круном, те да отуд добијемо обилно, круново, сочног и лаког плода, није довољно знати само начин присађивања — каламљена, него је неопходно потребно наћи подесну подлогу за ону прету вођу, коју желимо наплатити, а такође знати и најповеднији начин развијавања дотичне подлоге, па тек онда може се са успехом применити и изабрати подесни начин и време присађивања (каламљена).

С тога се онде свестрано и са већ испитаним и добрим резултатима описују потребне и подесне подлоге, начин и само време присађивања специјално за поједине врсте вођака.

Јабука — Malus

Као подлога за све јабуче узима се дивља јабука — дивљака (M. communis) која се развијава из семена, и изданка. Све дивљаке употребљава се „холандска јабучка“ (M. Doucin) и петрочава јабучка (M. paradisica).

Дивљаке произведене из семена (M. communis) преноручују се као најповедније подлоге за одгајавање плохних и полуплохних стабла. На таквим подлогама може јабучка достити старост до 100 година. У том случају треба узимати сене од шумских дивљака, које су здраве, развијене и другог су века.

За гајење високог — чувањем воћа узима се холандска јабука, која се vrlo ретко размножава из семена, но по најбољим изданицима за то, што има особину забјавља, као и дуња и стога би је требало уврстити у најбоље и не у ред одраслог дрвећа. Жиде ове подлоге врло су крпе, растресите и налазе се плитко при површини земље. Због тога треба јабуку каљавити при земљи, изнад врата. Плод доноси 2 или 3 године по присајавану. На њој се подлогу полу-висока стабла и разво чувањем високо воће, јер је краток века и живи 30—40 година.

Петровачка јабуница има најкраћи век 10—15 година, размножава се искључиво изданицима, жале су врло крпе и владу плитко, скоро при самој површини земље. О тога се употребљава за одгајивање малог шпаларног воћа као: разних кордона, палмета и др. И код холандске јабуке и код петровачке, потребно је што чеши и што правилније кресање и бубрење, јер ћеко на тај начин доћи до лепих и родних кружа чији су плодови крупни, сочни, чисти и у опште много боље него они где је јабука присајавана на дивљаци.

За горе поменуто подлоге, могу се врло развијени начини присајавивања применити. За млађе и тине подлоге препоручује се онеме а за доље и старије, применује се са врло добрим успехом начин „под кору“.

Дивљак се могу присајавити при земљи изнад кореновог врата или високо у висини образована круне, док међу тим код холандске јабуке и петровачке присајавивање се мора извршити одмах изнад површине земље. За сорте слабог пораста а које желемо одгајити као високо стабло, морамо употребити дивљаке присајавивање у. ј. треба при земљи извршити присајавивање дивљаке каквом сортом бујног пораста, на тек кад ова достигне довољну висину за образоване високог стабла, на њој присадити сорту слабог и кржавог пораста. Сама дивљак слабог је пораста и дуго је треба чекати да се у висини припајне; а ако би сорту слабог пораста присајавивали на дивљаци при земљи, морали би дуго чекати, до образована круне и што је најгоре таква воћка, слабог је стабла. Као прво водесне сорте бујног пораста за двоубо присајавивање препоручује се: Златна Паренка, војвођинска Олга и Grosorain, Noir de dirtij.

Онеме се може вршити месеца априла и маја на будни пунолак, кад се пунолаки одмах и развијају у леторасте. За такво онеме узимају се прошлогодишњи ластари, који се месеца јануара и фебруара насеку и сипете у кавак подух, трам или штуру и оставе у неку до употребе. Доцније у месецу јула и августу могу се јабуке присајавити онеме на спавајућу — вршати пунолак.

Петровачка — јабуница с пролећа почне прва са кретањем сока, па за воћ холандске јабука и наполетску дивљак, стога је нужно, нарочито ако се онеме жели у што већој размери предузети, имати у виду кретање сока и почети правнесто са присајавивањем оне подлоге која прва креће.

2. Крушка — Pirus.

За одгајивање крушака као високо или полу-високо стабло, пирамида и других воћних шпаларних облика за ефење на пошви и сувим земљана, узима се као подлога дивља крушка (Pirus compositis), која се размножава поглавно из семена. За одгајивање малих облика као: разних кордона, малих палмета и других шпаларних облика, дивљак је сасвим неподесан. За поменуто облике водесна је дивља дуња (Cydonia vulgaris) а ако се посади у снажнијој и растреситој земљи, па ако нека одје сунисне влажана или однећ сува, могу се на дуњи присајавити и одгајити крушке у облику пирамиде,

разних палмета и других воћних облика. На дуњи присајавена крушка не може бити снажнијо пораста, него дугог века, као на дивљаци; али родност одмах настити и даје већном крушнице, лепше и боље плодове.

Дуње се најбоље размножавају: најгртањем, из семена или помоћу резница; први је начин најповољнији. За подлогу може се узети и бели дуња, који се из семена размножава али резултати много су лошији него ли код дуње.

Крушка се заподнала скоро са снажним начином присајавивања, али за доље подлоге препоручује се онеме, затим спавање и под кору.

Онеме се врши месеца јула и августа на спавајућу пунолак; док се остали начини предузимају с пролећа од марта па до маја месеца. Ако су камигранцице добро сугавне може се присајавивање још и доцније вршити, али је најбоље присајавити при почетку кретања сока.

Дивљак изгуби воћ сок врло брзо, стога са онеме не смеко одговарати, чим се пријети да је кретање сока престало и да лишће почне прити морамо покртити са онеме и отпочети око половине јула. Онеме се може вршити и с пролећа (април и мај) зашто се узимају пунолаки са прошлогодишњих ластара, који треба месеца фебруара и марта одсећи и чувати на водесном месту до самог времена присајавивања.

Оне сорте крушака, које су одређене за присајавивање и образоване високог стабла, међу тим су слабог пораста и кржаво, потребно је присадити их у висини круне а за образоване стабла узети такву сорту, која је бујног и правог пораста, здравла и дугочевице. Као водесне сорте за образоване бујног стабла препоручује се: Хорданјева воденача, добра Јула, и Поитовска, енглеска воденача и др.

Једна од ових сорти, присади се над површином земље на дивљаци или дуњи, да образује стабло и чим је достигао потребну висину за образоване круне, присади се на означеном месту сорта слабог раста. Онеме двоубити присајавивањем, добијамо одлична стабла, саме сорте слабог раста с успехом напредују и после 3—4 године по присајавивању, добијамо готове, за спавање на сталном месту високе воћке са добро развијеним круном.

За наше Воште, градине, окупилице, где је таква земља коју дуња тражи, присајавивање крушака на дуњи као високо стабло може се са успехом препоручити. Такве воћке врло су родне, црвенују одмах прве године после спавања, плодови су крупни и лепо обојени. Испод оваких воћака може се применити култура поврћа, отрозда, рабнала, малина и др.

3. Дуња — Cydonia.

За подлогу узима се дивља дуња (C. vulgaris) која се размножава најгртањем и помоћу резница. Сем дивље дуње препоручује се за подлогу и бели дуња, произведен из семена, и нарочито ако се жели да се дуња гаји на пошви и сувом земљишту.

Као најбоља начин присајавивања јесте онеме на вршати пунолак а које се врши месеца јула и почетком августа. Са пошви успехом може се присајавивање вршити још и спавањем на месец и то месеца марта и априла, ако је земља толико почну дуња већ крајем фебруара са кретањем сока, те услед тога, морају се камигранцице већ у јануару одсећи.

4. Мушмула — Mespilus.

За подлогу узима се бели слог, који се из семена размножава.

Очеве на притајни пулоак, које се врши месеца јула, може се сматрати као најбоља и најодеснија начин присађивања. Све тога може се умућула присађивањем спајањем, на весчак, полу-процен и под кору. За присађивање узимају се вишке, на којима се налазе здрави и развијени пулоаци и присађивање треба вршити скоро при самој површини земље.

Поред доброг глџа може се као подлога препоручити оскоруца, дивља крушка и дуња, али је ипак најодеснија белог глџа; јер код поменутих подлога каваж-гранчице-вицоко од мушкулне много су бржије и брже развија, те је услед тога најодесније у вегетацији.

5. Оскоруца — Sorbus.

За подлогу препоручује се Sorbus aucuparia и белог глџа. Обавне подлоге развијају се из семена.

Може се очеве присадити у месецу јулу а с пролећа на весчак, у процен, полу-процен, спајањем и под кору. Оскоруца присађена на белог глџа расте брже.

6. Трешња и вишња — Cerasus.

За одгађивање високог стабла узима се дивља трешња (Cerasus avium), која се развија из семена. За гајење високих воћака у градини у облику палмета, пирамиди и др. узима се за подлогу јагрина (Cerasus Mchaleb) која се такође из семена развија.

Обе подлоге подесе су за све начине присађивања али се са добрим успехом могу првенствено препоручити ови начини: преседласто спајање, на весчак, под кору, у процен и полу-процен као и очеве. Сви начини сем очеве присађују се марта и априла месеца а очеве у априлу и у јулу.

Дивље трешње треба очити у јулу и маје магрене у августу. Серге брзог раста присађују се на подлог дрв, земља а за сорте слабог и спорог раста произведемо прво стабло од подлоге, на тек у висини круне присадити сорту слабог раста.

7. Шљива — Prunus

Све сорте шљива произведене из семена могу посажити за подлогу. Шљиве Дамасценке као подлога заузимају прво место, јер не само што су брзог раста и дугог века, већ и стога, што врло радо примају очеве, што код осталих сорти није случај. Ценарика (Prunus Mirabolana) такође је подесна као подлога, на кој присађена шљива Пожега рађа нешто доцније него ли одгајена из изданка. Ипачетка даје нешто ситнији род, доцније узаско је старост дрвета већа постаје он све кружнији и обилнији. За присађивање најбоље је развијеније шљиве одређене за подлогу из коштица, као и Ценарика. Ценарика је за нашу климу врло подесна, није пробирачлива на земљи, подноси доста влажно па и несомитно невлажно; на местима где је ораница влажна, живе ценарикне врло лако продиру и у здрављу.

Ценарика има и рђавих страна, изданци врло брзо и много избијају и да би се то избегло, треба посађене Ценарике још исте године с јесени очити на свакојући пулоак а с пролећа могу се присадити са добрим успехом на престо и егласко спајање.

Да би се добило што бржије и правиле стабло и да би се могло сорте слабог и краљовог раста што брже и боље одгајати препоручује се двоубе присађивање. Као подесе сорте за образовне стабла препоручује се: св. Катарина, лева Душешљива, Халарас и војвода Единбуршка. Да се још брже дође до образована круне могу се гајати директно као подлоге поменути сорте и кад се претходно развијемо из коштица,

на онда их ваља елементи сортом слабог раста при земљи или чекати док стабло не достигне потребу висину и у висини круне присадити.

8. Кајсија — Armerriaka

Кајсија успева на бадеву, брескви и шљивана. Од шљива сви Ценарике препоручују се као врло добре подлоге шљиве Дамасценке. Шљиве за пољску могу се размножавати изданцима, приорици али су произведене из семена најбоље; јер код шљива размножени изданцима, јањља се слабији пораст а такође избијају у већој размери и изданци.

Присађивање врши се месеца априла очеве. Потребне каваж-гранчице јесу прошло-годишњи дастари, који се у јануару насеку и оставе у подруку, шупи или трану до употребе.

Очеве се врши у јулу и августу месецу на притајни пулоак. У том случају узимају се пулоаци са дасгара исте године. С пролећа а у месецу марта и априлу, могу се кајсије присадити: на весчак, под кору и егласко спајање.

Само присађивање врши се обично при земљи и овај начин најодеснији је за одгађивање високог — цбуског стабла. Ако се кајсија жели као високо стабло гајати, то је најбоље да се присади у висини образована круне и да се за стабла употребе бујице и сложније сорте шљива; него што је Ценарика. Стога се препоручују следеће сорте шљива, које не само што су брзог раста, већ што дају глатко, чисто и право стабло а извршено очеве на њима одличног је квалитета, а то су Халарас, св. Катарина, душенска лешотница и војвода Единбуршка.

9. Бресква — Amygdalus Persica

За хладне, влажне и суве земље са плитком ораницом, препоручује се за подлогу размножени из семена шљиве Дамасценке (Prunus Damasceno) али такође и остале шљиве могу се употребити.

За топле и кречне земље са дубоким ораницом, узима се за подлогу бадеи произведени из семена али за нашу климу најодесније су као подлоге шљиве.

Све тога за подлогу може се узети Ценарика (Pr. Mirabolana) на кој присађена бресква изгледа за прве године добро напредује, али после неколико година застане у порасту тако, да у многим случајевима сасвим утине. С тога се Ценарика по моме мишљењу може узети за подлогу само у недостатку наведених подлога.

Очеве је најодеснији и најбољи начин за присађивање брескава на шљиви и врши се у јулу месецу, а на бадеву у августу и почетком септембра. Све тога може се очеве предузети и с пролећа на будни пулоак месеца априла, како на шљиви тако и на бадеву. За први начин ваља одећи прошлогодишње латорасте и то у јануару месецу исте чувати у песку до употребе у подруку, шупи или трану.

10. Вадем — Amygdalus

Као подлога за присађивање, било у подлогу добијана плода или узрасног дрвета, препоручује се као најодеснији обични бадеи (Amygdalus communis) и доња шљива (Prunus domestica). Обе подлоге производе се из семена а шљива такође и покову изданка и приорака.

За наше прилике подеснија је шљива него ли бадеи, јер не пробира земљу и издржљивија је на мразу.

Очеве је најодеснији начин присађивања а може се присађивати с пролећа на весчак и полу-процен. Очеве на бадеву врши се у јулу а на шљиви у августу.

11. Орах — Juglans

За подлогу може се узети сваки орах произведен из семена (*Juglans regia*).

Присађивање се врши: под кору, полу-процен на кореновој врсти и у процен. Код нас се орах врло ретко присађује, већ се непосредно производи из семена за сађење на стално место.

12. Дрон — Cornus

Према томе какве се сорте желе гајити узимају се ове подлоге: *C. masensis*, *C. alba*, *C. sanguinea*; прва се производи из семена а последње две из семена и поноћу холокитца и резница.

Најплодосније је очене на сплавјити нуполак у јулу а сем тога може се присађивати с пролећа спајањем са стране у марту и јулу месецу.

13. Леска — Corylus

За подлогу узима се на семена или холокитца различита леска — *Corylus avellana*.

Присађивање се врши у засебној стању месеца маја до јула.

Размножавање леске врши се у опште поноћу прворока добијених нагртањем и холокитца, а само присађивање врло се ретко употребљава. За сорте које желимо одгајати као високо или полу-високо стабло, може се употребити присађивање, те да се на тај начин дође до бржег развоја а оне су: *Corylus pendula*, *Corylus purpurea* и *Corylus laciniata*.

У облику стабла одгајене сорте врло су лепе и украсног изгледа. Дуговечне и дају одмах плодове, успевају скоро свуда и на сваком месту и издржљиве су преко зиме. Потребна подлога за образовање стабла добија се од обичне леске (*C. avellana*) на се лето с јесени или с пролећа наваде и посаде у високо и у близини матичања од кога желимо калам-гранчице узимати, те се наубе године од маја до јула предузима присађивање прилабљивањем зелених ластара.

14. Кестен — Castanea

За подлогу узима се обични питоми кестен (*C. vulgaris*).

Присађивање се врши очене, спајањем, на сечама и полу-процен. Очене се продужава у јулу месецу на сплавјити нуполак а остали начини с пролећа у априлу. Калам-гранчице морају се с јесени одсећи и оставити на подесном месту до употребе. Млађе као и старије кестеново дрвеће а које ситне плодове раба, може се са крупнијим сортама у крупн врло лако присађити.

15. Дуд — Morus

За подлогу узима се бели дуд — *Morus alba* који се на семена производи.

Присађује се с пролећа у априлу на будни нуполак. С тога се у јануару морају одсећи калам-гранчице и оставити на подесном месту до употребе.

16. Смоква — Ficus

У опште сва варијетети смокве врло се лако размножавају поноћу холокитца, нагртањем и резницама и као такве саде се на сталном месту, али ако се не дели смоква каламита, онда је најплодоснија за подлогу смоква — *Ficus carica*.

Као најплодоснији начин присађивања јесту: на сечама, под кору и спајањем са стране. Присађивање се врши при земљи.

17. Огроз и рибизла — Ribes

Огроз и рибизла размножава се резницама, холокитцама и нагртањем. Присађивање се врши, кад од такве одгајене сорте немало ни толико дрвета, да се може разликовати резницом и у таквом одлучу присађивање се врши на каквој дошљој сорти рибизле или огрзоа. Сем тога присађује се огроз и рибизла, ради образовања полу-високог стабла у висини 1-20 см. На овај начин присађене вошке, врло су лепе изгледа, представљају украс првог реда и могу се садити како у градинкама, парковима и шпалеријим вољвањима, тако исто и у обичном вољвању. Вошке врло брзо напредују, одлаче се родоношчији су плодови увек чисти и мање од штеготина повређени. Гајење је врло проста а плодови се врло лако беру, нарочито код огрзоа.

За подлогу узима се мута рибизла (*Ribes vitifolium*) и црна крупна рибизла, (*Ribes nigrum*). Обе подлоге размножавају се из семена и поноћу резница, последња је начин протетији и бржи.

Присађивање се врши полу-очене и спајањем са стране и то у јулу месецу.

П. С. Петровић

Б Е Л Е Ш К Е

Шкољење крава. Познато је да културни народи много позлажу на добро, здраво и једноко млеко а нарочито за одојчад и малу децу, па су због тога прво Французи дошли на ту мисао да штрпеје и праве мушаре. Нарочито у околини Париза, па у вољке врше и у околини осталих већих престоница, као што је Лондон и Берлин, велики богатини траже и скупо плаћају млеко-шкољење крава мушара.

Према општина који су у томе погледу чинили изазви, да нису све млекуће подесне за шкољење, јер већина убрзо пресуши и после неколико месеца се јако утоји. При свем том показало се у пракси да има и таквих мушара, које кад се штрпеје, по две године дају 15—18 литара млека дневно које је по својој саставу онако исто, какво је првог дана по шкољењу било, па тек у трећој години, отпочиње да се славије млечност, док на последку савсем не усане. Али се при свем том, тим худима неслажује, да врше те похитије, пошто је на томе послу зарада велика, јер они не губе није ништа што би безупречно ушкољави извесан број млекуца, које по шкољењу пресуше, пошто се оне убрзо јако утоје, па их као утојену стоку продају по знатно скупу цену за клавље. Међу тим, свака она крава, која задражи и после штрпења своју млечност, богато лих наплаћује овај труд и издатак за шкољење, као и остали ризици, јер као што рекосмо, литар млека од таквих крава плаћа се необично скупо стога, што богатина не нитају пошто је, него да ли је здраво и добро.

Давање соли домаћој стоци. — Поред уредног хранења, потребно је давати домаћој стоци и не мало соли као начин хранли. Со није храна, али је при свем том врло важна за организам животиња, пошто има у себи, да наизглед надражају поједини органи, те их окривљава а тиме плавава у јачој мери варење. Услед тога ствара се у телу више крви, а уједно олакшава и убрзава кружење и напреду материја, јер већа количина крви лакше раствара и брже разноси хранљиве материје кроз све организам.

Поготоу свака вредна храна садржи и соли и извесну количину соли, те се и самим храном увози нешто соли у

тело животиња. Али ретко која храна садржи у себи толико соли, да би задовољала телесну потребу, па се зато, поготову, уз сваку храну, мора додати још извесна количина соли.

Количина соли зависи од доба старости, врсте стоке, начина храњења и од тога: чему је стока наменена. Највише соли траже и подише овце и козе. Када се уредно овака даје се, не само што ће приметно у снази напредовати, него ће им и руно бити деши и пуњиве. Овчима је утврђено, да се код оваца, којима се уредно даје се, количина вуне може повећати за прео килограма. Овце које не добијају уредно се, познатије по томе, што лижу мокраћу и гривају вуну.

Колико ће се свињаха дати соли, зависи од начина храњења. Ако је храна сувине водњаника, од које отроне органи су варене, као што је шећа или друга која храна која се подупирају, то ћемо их у томе случају морати дати нарочито извесну количину соли. На против, ако се свиње хране сурутком, сличанина, у којој храни има одвише соли, не само што би додавање соли било нашкодно, него чак и опасо по здравље, пошто велике количине соли могу позвати и тровање организма. Да су свиње отровале сољу, познатије по томе, што им се нате уштапе а при томе повраћају или их бар држи на повраћање; затим, може наступити запаљене желуца и црева у вези са преливом, поред чега изгубе кожу за јело и најзад наступи парезност. У тежим случајевима наступа трговито стање, а то је често повод смрти. Не само код свиња, него и код све остале наше домаће стоке, може наступити тровање, ако стока ма којим случајем, поједи у храни повећу количину соли. Нарочито ваља налити да стовне краве не протургају повећу количину соли, јер ће највише пободити. Међу тих узрешне количине дејствују извесно на јаче лумене млека код кравца музара, јер се казиваја јату жеђ, а после загашене жеђи, природно је, да стока са виђај апетитом једе, те отуда исхрани тела и кружење сокова бива правилије, па и млеко једнолаке густине, што значи да је боље, масније и да га је више.

Исто тако и стока која се гоји боље напредује када јој се даје потребна количина соли. Нарочито је потребно да се у почетку гојења и при крају, не застане са давањем соли, пошто у последњој периоди гојења, стока често губи вољу за јело, па ако јој се сада украти, односно ако јој се не повиси количина соли, почеће да хрвати јер мање једе, а када јој се повиси количина соли, боље ће јести и јаче се угодити.

По томе је најважније питање колику количину соли треба дати разновидној стоци? Утврђено је, да крупни биговина а тако исто и свињски воловцима који су бачени на храну треба давати дневно од 40—60 грама, рачуни воловима од 25—40 гр., кравима музарама 20—30 грама, јуваца 10—20 гр., овањама и козика 2—6 грама, коњима 10—20 гр. а свињаха 4—8 грама. Као што смо већ једном напоменули, мања или већа количина зависи поглавито од тога, којој се храном стока храни. Од неколико крава, највише соли снажиј сточна репа; преко тога ако је пољозајата храна сточна репа, онда је гасниј потребно додати јузу храну и со. Исто тако треба стоци давати мање количине соли када ју храните сеном детелине, ливадским сеном, овесном и шпинатном сламом као и сувом луцерком. Напротив, више соли треба давати кад се стока храни крошницом, овсем, грашком, семеном грахолице па и шпинатом. Сен тога потребно је знати и то, да биљке које у природи и по висојна расту, садрже у себи више соли од биљака које расту у нивајана.

Со дајемо стоци било да храну висојно сољу озго или је измешамо са храном. Но многи аксути сточари тврде да

је најбоља када се со даје стоци у крушницама, па да је сами по своје нагому и по вољи јести. Овај начин давања соли има и ту добру страну, што стока никада неће моћи одвише соли да унесе у свој организам, изузев случаја, када би се крушница толико смањала да би је могла протургај, што би по здравље дотичног грав опасно било. Зато треба налити, па чим се крушница да толико смање, треба је склопити, на другом крушци — већу, ставати у јасла.

Као што смо видели, на данашње соли није тако проста ствар као што се мисли, него и у томе има извесно знања, па зато и извесно ово неколико напомена, да би се онај, коме су до сада биле неознате, могло више користити.

А. М.

Поузвано средство противу виљине косице. — М. Е. Мартен из Рајема (Хот-Гарон) учини је часопису: „*Le progrès agricole et viticole*“ о томе ово интересантно и важно саопштење:

„Како то може бити корисно и по наше многобројне читале догугнете да вам саопштим, да у нашем крају практикују једно врло просто, али поуздано средство, да би се отресли виљине косице. Оно се састоји у томе, да се *свиња комина* добијена *при већеру* вими распросто пре огњиву где се угнездиле виљине косице и нешто доле наоколу, да се сви коњи неми покрију и похватају. Неколико дана после већера пива, ја на својој лосковитој ливаци на овај начин покрива коњима зарасано жето виљиним косицом у еспарти и увек се постиже, не само као са другим приповатним средствима, као што је галива, сапурање виљине косице, већ потпуно уништавање ове штеточине.“

Према томе и „Телак“ може препоручити нашим пољопривредницима, у чијим се деловима појављује виљина косица, да ово средство примене и резултате саопште.

Г Л А С Н И К

Индустрија у Србији. — Србија је несумњиво земљорадничка земља, али се и код нас, као и у другим земљама, осећа потреба да осмишле и унапређење домаће индустрије, јер се без не државна не може водити на ступањ оног материјалног благостања и развика, да буде у стању подириети све ведање потребе данашњег доба. Од свих народа у Европи, ни једна земља нема тако негодан положај као Србија, јер нема никаквог изласка на море, и упућена је тако рећи, само на једну страну. До душе и Швајцарска нема мора, но она излази услед за своје индустријско и материјално развиће у себи самој и у своје вредном и просвећеном становништву, као и у изобилу водених снага, што се дају врло добро употребити код разних индустријских предузећа. Сен тога благодарни романтичисти Швајцарске, ју посећују свако године многобројни богати странци, трошећи грдне суме на своја уживања, а свага тога код нас нема и с тога ми морамо удвојеном снагом радити — и државна и друштво — да нашу домаћу индустрију развијемо и ако не подижемо на ступањ просвећеног запада, а оно бар немо приближити, те да се на тај начин што више еманципишемо од привредне зависности од иностранства и тиме створимо материјално благостање у земљи.

Последњих година рађено је код нас у ономе погледу и као резултат нису сјајни, они су задовољавајући. Ми имамо данас савешна индустријска и привредна предузећа:

Пиварске фабрике. Годиниња производа у свима фабрикама износи 68.500 хектолитара врло доброг пива у вредности 25-07 милиуна динара. Потрошња пак годинашта износи 76.000 хектолитара, те се она разлика од 8—9000 хектолитара губи са стране, а успоро ће га одлучна капишва нашег пива и увећана производња савешно потиснути.

Миларска индустрија. У Србији има 155 парних млинова и 79 млинова на води, у којима је уложено капитална од 10 милијуна динара, а годишња им је производња 60 милијуна килограма, што задовољава готово целокупну потребу у земљи.

Затим у 90.402 казана производи се годишње на 345.000 хектолитара шљивовине, 18.000 хектолитара коњацине и 4009 хектолитара ракије од укусног јелина, мјда целокупна вредност износи око 16,8 милијуна динара. Све то чини око 94 неких индустријских предузећа, у којима налазе сталног запосланих 4730 радника. Од ових предузећа 42 су са парном снагом и то: 17 циглана, 6 коварских односно обућарских и рутничарских фабрика, 10 стругара, 6 фабрика наводорних прерађивачких справа и машина, 3 клинине, 5 металних фабрика, 4 електричних фабрика, 2 фабрике шемента, 3 фабрике за израду штова, две фабрике брикета, — две фабрике сапуна, некине, конзерви, фабрику за производњу течне киселине, неки, коњичких и шарених сапуна, — 1 кућељну предницу, 1 синајру, фабрику стакла, дрваца, акрила, бизамова, карата, корин, славних и елцијских шешира, фабрику за бетон, за израду кола, коњску опрему, бору, лак и мастило, дивере; фабрику бојова, чоколада, туклаца, справа за водовод, за израду сподума, за ланену приџу и тако даље.

Поред изборбаних фабрика имамо у Београду велнку и кодеру фабрику шпешера, као и фабрику стакла у Параћину, а даље су нове пољепштине за још нека нова индустријска предузећа.

Приморњале максималне царинске тарифе у Црној Гори. — Црногорско министарство финансија издало је царинске списак царинских тарифа у земљи, да од 1. децембра о. г. примењују максималну царинску стопу на све врсте робе, које се у Црну Гору увозе из држава, са којима Црна Гора није закључила трговинске уговоре.

Међу неуговорним државама је и Аустро-Угарска.

Угледне хмељаре у Опану. — У селу Опану у Бачкој, отпочели су так сајаме од пре десетак година у велим количинама сајати хмељ, јер су увидели, да се његово сајене врло добро рентири, — боље но ма која врста хрasto.

Нарочито су се у истом сајену одликовали Словаци у новосадској страни и цетиног врло новалне резултате. Није редак случај видети људе који су, тако рећи, до јуче били пуки спиралци, чије се стање сајеним хмељом из године у годину повремено, док најновије не постојеће муштин донашних, како се гајене хмеља у Опану у велико развило, то је мађарска јавна ренила, да тамо подигне угледну хмељару и тиме још више утиче на развијање гајена хмеља. На вредну браћу Словаци угледали су се и наши Срби, који су новосадског среза и гаје хмељ, ма да је њихов број још мален, јер некада прихваћују ову врсту пошине.

Земљорадничке коморе у Аустро-Угарској. Као што је познато, интересе трговачке и Аустро-Угарској заступљују трговачке коморе, које одмах устају у одбрану трговачких права, чим ова са к оје страдају буду угрожена. У овим коморама Срби трговци немају никаквог удела, јер им је склади одешен тако, да су свагда у већини они елементи, који у Србиња гледају без икаквих разлога неспријатељске отаџбине, — присто стога што су Срби. Стога Срби врло мало учествују у раду тих трговачких комора, на ни онда, када се такве њихових битних интереса.

Међу тамошњим Србина покретна је мисао, да се у будуће и они више заинтересују за ове коморе и да учине све што се може, да у њима буду присто заступљени и интереси Срби трговца.

Слично овим коморама спрема се закон за успостављење земљорадничких комора са задатком, да се старају за унапређење земљорадника и њихових интереса. И овај закон биће сличан закону трговачких комора, са искључењем Срба из истога. Стога се међу тамошњим Србина овећа покрет, да у успостављање овога закона од стране парламента, присто осмисању земљорадничких комора, са што највише учешћем Срба.

Фабрика бојова Оршког Трговачког Удружења у Новом Саду. Вредно Српско трговачко удружење у Новом Саду подигао је фабрику бојова и прво свога органа „Трговачких Новина“ познатим. Србе трговце, да своје потребе подмирују на њихове фабрике, као и све Србе, да за поступајуће блиги

дане направе ову робу само код трговца, који је драго. Удружење је набавило потребу машинерије и фабрику снабдело по свила закупљена модерне индустрије и било у стању да израђује разноврсту робу, која ће моћи задовољити свакију гугу.

Дужност је Срба трговца и српске потрошачке публике, да ову српску фабрику својим прихвата и помогну.

Војот турског дувана у Аустрој. Да би се осветила за бојот, који Турци чине њеној робу, а кожда да би Турску напала да бојот према њеној роби обустана, аустројски министарство финансија решило је, да су потребну количину дувана, коју је до сада подмирило из Македоније, а која је износила на 20 милијуна динара, у будуће набавља из других околја, искључујући Турску.

Квештај београдске клинине. На дан 6 децембра о. г. изабло је: свила 236 кгм, у тежини 31.850 кгр, Навелено: о. г. Беч: клинних свила 306 кгм, у тежини 30.051 кгр, меса од свила 127 комада у тежини 6795 кгр, замисаних говеда 20 ком, у тежини 5110 кгр, сланина од 98 ком свила у тежини 4897 кгр, За Будим-Пешту: сланино од 184 ком, свила у тежини 11.324 кгр, меса од 57 ком, свила у тежини 3096 кгр. За Праг: замисано свила 54 комада у тежини 7755 кгр. За Авин: замисано свила 53 комада у тежини 5584 кгр.

Догот стоје 110 ком, свила, Остаје у клинничних објорна 4.113 свила и 60 говеда.

Виноградство у Мађарској. Овогодшња берба у Мађарској била је врло обилата, родила је дуго више по прошле године и више су великом добром квалитета.

До сада су мађарска вина имала највише потрошњу у Аустрој, али како је ове године и у Аустрој била берба обилата, то је изазов вина за Аустрој готово сасвим престао. Међу тим како Аустроја мора и врло најбоље берби увозити вина и са стране, а највише из Мађарске, то ће без сумње и ове године морати подмирати своју потребу у вину из — Мађарске.

Војот аустро-угарске робе у Румунији — И у Румунији отпочео је се развијају бојот аустро-угарске робе, од чега су се у Бесу врло запрестали. Бечка влада обратила се поводом овога бојота својим пријатељима у Бесу, те да они утачу на румунски двор и владу, да би се тај покрет сузбио.

Поред овога појавила се у Румунији јака стрја, коју предводе масинци великих имала која отворено тражи, да Румунија ступи у царински рат са Аустро-Угарско, ако она буде и даље одуговлачила трговинске преговоре са Румунијом, али ако не би хтела дати никакве новостине у питању о стовнох увозу.

Ако би димло дошло до царинског рата између Аустро-Угарске и Румуније, онда значи, да би аустројска индустрија и ту изгубила око 100 милијуна круна годишње.

Четврти међународни меликарски конгрес — биће 1909 г. у Будимпешти. Овај дан изабрит је организациони одбор од првих сточарских и меликарских стручњака, коме је стављено у дужност, да предузме све потребне припреме за исти.

Босански Мелгаци. — Због начина израђивања, свиошталема одле из „Бечких Пољопривредних Новина“ од 9 децембра о. г. У Бесу, ту нашу најмаљу тежину коју *бе тас још много новина и гловољне стаги, ако не и чети цела, као што је познато, за унапређење земљошког господарства, увели су тамо Мелгаци, на су их, и даље у чистој гајидини“.* И онда дошло сланку једне такве крапе заједно с њеним одгајачем Кладенцијем Салмбегговом. Крава је веде новозумна и даје дневно 9—10 литара млека.

Задруга фабрика шунке. — У Ирској основали су пољопривредници прву задругу фабрику шунке. Она може да преради недељно по 750 свила. Уступити трговцима износи су око 155.000 динара. Свице се за клинну гугу по животи или клиној мери, прена неки продатчићу. Продавци обавезно се свако задругу, да мора издатијоу клинну гугу и свице своје свице шункаше, изнате плаћа за свако свилче 10 шиллинга (скоро 12 динара). Број задругара износи 2800, а капитал 350.000 динара.

рада делов и поправке по предметима узетицим од рецензента г. Савохића
Павла г. г. Бориса Тодоровића, па ако за то време, онда да по-
дарили рад прати другачије, које ће га вистинити у Локалном одбору
Гашинцу?.

135. Савезница се Програма ради да још окупују Кичици Округне
Подружнице. — Прича се у плану.

136. Чита се извештај о раду Топлицке Округне Подружнице. —
Прича се у плану с тим, да се Друштво не слаже са онако поштомим
деломе кљасом кажему и развија, као што их је Подружница одређала и
Друштво савезница, јер се тиме онемогућава и контролни одбори.
Подружница добија као корисно од друштва са 30 динара, да се
Друштво и онда није припрема да комуницира артиљарија кроз јуно у
оној меру познана.

137. Балкански водени извештај о стању артиљарије балканске на
месец мај о. г. — Прича се у плану и одборам.

XIX седмине, држана 4. јула 1908. год. у Београду.

Изају су присутни председаник г. Вукче С. Богдановић, подреда-
ваши г. Аха Јанковић и кљасни Управе г. г. Алекса Ј. Поповић, Милош
Ф. Шинковић, Алекса Б. Поповић, Милоша Ж. Петровић, Митко Ми-
лановић и др. Милоше Васић.

Водећи секретар Др. Р. Гадић.

138. Изредожили савезница одбором Народног Влаштваства Краља да
вистинити, коју му је Председник и име Друштва учествова о Ренди-
цаду, Октобар гласи:

*Вукче Богдановићу
Председнику Срп. Народн. Друштва*

Топла Вам благодарна за честити.

Петар.

Прича се у плану за узвиком: **Живео Краљ!**

139. Чита се извештај XVIII седмине. — Прича се.

140. Савезница се ставља Друштвене балканске за месец јуни о. г.,
којом је изредожило Народништво Управни пословоди стање Друштвено-
ног пријема и поднаша да брза јуно о. г. — Прича се у плану с тим,
да се онда вистинити хисторично и кљасовна Управе, ради изредожили
ординована, ради.

141. Чита се извештај Управе Обора која је био укључен да изредо-
жила би ереске и месце Подружнице, која тражи вистинити водило,
којима се не мога осигурити при вршам пометути Правла. — Решење да
се укључи Друштвени подредаваши г. Аха Јанковић, да он, као по-
редаваши да изредожили месце, врши на себе вршам тих Правла и да
из га ипо крајем вршам вистинити Управе на вршам и одборам. Г.
Јанковић се одмах тога воела и вршио.

142. Чита се извештај Подрицког Округне Подружнице, којом тражи,
да јој Друштво поштомим познати број кљаса да изредожи живено. — Решење:
да јој се тражили кљасом учествова као узвиком, да Подружница вистинити
својо вистинити која је кљасе да вистинити друштво, да их Подружница о
својој пресеци и Друштву у акцијоним стању врши.

143. Учествовао Асоцијационо Друштво „Национал“ у Новом Саду
познати од 25. јуна о. г. шта: кољиви би му рабад тако Друштву
на 100 конарца. — Решење: да се Друштво „Национал“ вистинити,
да ће му се „Топка“ учествова у кљаси посто, г. г. да 4 крива годишња,
оно вршам учествова познати.

144. Изају Подружнице српског воема Милоша Андрића кљасира,
да му Друштво учествова вистинити број кљаса: „Српскама и комарскама
војних сопова и српска“ од Петра Стојановића. — Решење: да се
вистинити узводи г. Водежи Стојановић да о оној кљасе Друштву
своје вистинити, на основу кога ће се дошле дошле решене о стању.

145. Кривачица Подружница изредожили својим од 21. јуна о. г. др. 206,
коју Друштву своје услуге оно вршам вистинити Овине Звонимире Шалоше и
у том плану вистинити „Савезници“ кривачица вистинити од 1801. годино?
— Решење: да се Друштво с тим, да се онда учеству
Обору да вршам вистинити воема.

146. Архиви кљасном српског воема, изредожили својим од 25. јуна о.
г. др. 206, коју Друштву једна кривачица одвојено од војног српског, које
је ересе познати да одољавана кривачица у своје српско. — Прише-
ство о благодарности.

147. Изају се па решавана изабра Друштвеног економија г. Боше По-
повића, да му Друштво одлучи дошле и послати путне трошкове, које
је учествова одлучи г. 4 пута у Београ да изредожи економија од жура. — На
не дневна одлучи жу се са 4 динара 40 динара и 280 динара на име
водила изабра.

XX седмине, држана 14. јула 1908. год. у Београду.

Изају су присутни председаник г. Вукче С. Богдановић, подреда-
ваши г. Аха Јанковић и кљасни Управе г. г. Алекса Ј. Поповић,
Милош Ф. Шинковић, Алекса Б. Поповић и др. Милоше Васић.

Водећи секретар Др. Р. Гадић.

148. Чита се извештај XIX седмине. — Прича се.

149. Председник извештаја Управу о споразуму који је изаша од
Народног Воема од „Фонда на поседу вршам“ и водило испит
Правла о ружуваљу и уговорити тога Фоде. — Прича се у плану с тим,
да се вистинити Управу Обору, која ће ова Правла у подредаваши увршам
и Управу да из одборам г. Шинковић. Од Управе вистинити Правла да се
делами вистинити Народној Воема, да их и она од своје стране одборам, воема-

тувано своје вршаме стави и тиме са Народног Воема споразумно
увршаме Правла о ружуваљу и уговорити коменту Фоде, бине одборам
за Друштву и за Народној Воема. У Управу Обору за изредожили Правла
одлучи се: вршаме г. Вукче С. Богдановића, штр. дошле г. Аха
Јанковић и кљаси Друштву Управу г. Алекса Ј. Поповић.

150. Подрицког округне као поредити за изредожили воема, водило
важрт тражила да ереске и месце Подрицког округне Подружнице. — Решење:
да се онда вистинити хисторично и кљасовна Управе да решавана према,
да се укључи вистинити воема Управе воема воема, која ће оне вршаме
одлучи се: вршаме г. Вукче С. Богдановића, штр. дошле г. Аха Јанковић,
Милош Ф. Шинковић и кљасни Управе г. г. Алекса Ј. Поповића.

151. Народништво извештаја Управу, да је Милош Виновић тежио на
своја Војска српског воема, да би окупују тражили својим познати
коју Радну Виновићу и познати број Митко Виновићу. — Уласно воема
за кљасовно и воема одлучили Подрицког округне Друштву, да одлучи узам
од 200 динара. — Прича се о особитома благодарности за кљасе и познати
да воема воема Бог водило ереске.

152. Изају се воема Подрицке Подружнице учествова од г. Министра
Народне Прише Друштву да вистинити одлучи товома, које Подружница
од г. Министру тражи па изредожи, коју и воема учествова о. у Шаку
вршаме. — Решење: да се г. Министру вршаме г. г. Богдановића од
суме, коју г. Министар буде за па ова одлучи, пада воема и воема,
и воема и воема воема воема српског, које се изредожили дошле као
важрте Министарства Народне Прише.

153. Председник, на основу свог так б. друштвеног Посадици
кљасица Управу, да ће га тако воема воема воема одлучити и да ће га
за то време вршаме да 24. друштвеног Правла у Друштвеном воема
вистинити вистинити. — Прича се у плану.

XXII седмине, држана 26. августа 1908. год. у Београду.

Изају су присутни председаник г. Вукче С. Богдановић, подреда-
ваши г. Аха Јанковић и кљасни Управе г. г. Војислава Танковић, Јов. Ф.
Виночић, Алекса Милошевић, Милоша Ж. Петровић, Митко Милошевић
и др. Милоше Васић. Као гости редовни кљасни г. г. Никола Пеловић и
Воема воема.

Водећи секретар Др. Р. Гадић.

154. Чита се извештај XXI седмине. — Прича се.

155. На изредожи Председнику, да се укључи Управу Воема воема
Краља, подредаваши воема одлучи и вршаме, да се вистинити воема од
Председнику оне кљасе Подрицког округне, да се вистинити воема од
ређуваши воема воема и узаме, да благодарности воема одлучи и
важрте.

156. Чита се благодарило решење о вршаме материјалама бид Друштвено-
ног воема воема у Радну. — Вистинити да из одлучи воема воема воема
Аха Јанковић и кљасни Управе г. г. Војислава Танковић, Јов. Ф.
Виночић, Алекса Милошевић, Милоша Ж. Петровић, Митко Милошевић
и др. Милоше Васић. Као гости редовни кљасни г. г. Никола Пеловић и
Воема воема.

157. На изредожи Председнику, да се укључи Управу Воема воема
Краља, подредаваши воема одлучи и вршаме, да се вистинити воема од
Председнику оне кљасе Подрицког округне, да се вистинити воема од
ређуваши воема воема и узаме, да благодарности воема одлучи и
важрте.

158. Чита се благодарило решење о вршаме материјалама бид Друштвено-
ног воема воема у Радну. — Вистинити да из одлучи воема воема воема
Аха Јанковић и кљасни Управе г. г. Војислава Танковић, Јов. Ф.
Виночић, Алекса Милошевић, Милоша Ж. Петровић, Митко Милошевић
и др. Милоше Васић. Као гости редовни кљасни г. г. Никола Пеловић и
Воема воема.

159. На изредожи Председнику, да се укључи Управу Воема воема
Краља, подредаваши воема одлучи и вршаме, да се вистинити воема од
Председнику оне кљасе Подрицког округне, да се вистинити воема од
ређуваши воема воема и узаме, да благодарности воема одлучи и
важрте.

160. На изредожи Председнику, да се укључи Управу Воема воема
Краља, подредаваши воема одлучи и вршаме, да се вистинити воема од
Председнику оне кљасе Подрицког округне, да се вистинити воема од
ређуваши воема воема и узаме, да благодарности воема одлучи и
важрте.

161. На изредожи Председнику, да се укључи Управу Воема воема
Краља, подредаваши воема одлучи и вршаме, да се вистинити воема од
Председнику оне кљасе Подрицког округне, да се вистинити воема од
ређуваши воема воема и узаме, да благодарности воема одлучи и
важрте.

162. На изредожи Председнику, да се укључи Управу Воема воема
Краља, подредаваши воема одлучи и вршаме, да се вистинити воема од
Председнику оне кљасе Подрицког округне, да се вистинити воема од
ређуваши воема воема и узаме, да благодарности воема одлучи и
важрте.

176. Сопственик се који Главни Савао Српских Земљорадничких Зadruga за XII конгрес, који Савао приређује од 28. до 30. августа о. г. у Краљевцу. — Као и изасланик и председник Српског Земљорадничког Друштва за тај конгрес одређује се Председник г. Вучко С. Богдановић, који ће се на име двесте гласати до 10 динара дневно.

177. Председник има Управу, да одобривши издате око прикупљана и вписана изложбених предмета. — Одобрава се.

XXIII. седнице Друштва 5. септембра 1908. год. у Београду.

Имају су присуству: Председник г. Вучко С. Богдановић, потпредседник г. Анд. Ђивковић и чланови Управе с г. Боривојем Ђивковићем, Јон. Ф. Витковић, Милана Ж. Петровић, Мирко Малковић, Јожа Марковић и Душан Кривопањ.

Воложко секретар Др. Ђ. Рађић.

178. Председник извештава Управу, да је с потпредседником и секретаром био код Неговог Величанства Краља, и да Га је у име Друштва лично дао отворити и расписати изложбу коју Друштво од 28. септембра до 2. октобра о. г. приређује. Недавно Величанство благовољило је одобрити, да ће се то попула рад одвијати — што је Управа пријела и извршила изложбу.

179. Чита се Записник XXII. седнице. — Прима се.

180. Председник усмено саопштава, да је као председник Српског Земљорадничког Друштва присуствовао Конгресу Српских Земљорадничких Zadruga, који је отворен у Краљевцу у Краљевцу 28. августа о. год. да му је тог приликом у присуству изасланика одишања краља и да је Председник Конгреса при отворњу изоста и председништву појединих изасланика и председника нарочито изјавио радост и захвалност, што је и Српско Земљорадничко Друштво присуствовао на Конгресу. Јер и ово, као и сви Земљораднички Задруге у изложбу се спрему у раду на управљене до краја пољског прихода. — Прима се с изазву.

181. Председник извештава Управу, да је у међу себе одликовао округ, сачења г. Срењена Тезића, да је у име Српског Земљорадничког Друштва присуствовао избору, одржаном на Ужицу, који је има да популе Управу Земљорадничку Подругу за округ београдски. — Прима се с изазву и одобрава.

182. Приступа се избору чланова Општинских Судова за поједине изложбене групе и буду изборити:

I. За изложбене предмете на изложбеним:

г. Др. Ђорђе Рађић секретар Српског Земљорадничког Друштва.

г. Ђоко А. Тодоровић управљатељ школе на Стодарци и

г. Ђоко Митић директор школе средња каубарберна, окр. ваљевског.

II. За популе зове и гробе:

г. Пајо Тодоровић управљатељ школе на Виндолаво и Вокарати.

г. Перио Давидовић виноградар на Смедеру.

г. Стеван Градњановић руководилац високог лозног расадника и

г. Ђоко Боковић руководилац једногдишних лозних расадника.

III. За популе зове:

г. Младен М. Савић главниш Министарства Народне Прихране у Врњацима.

г. Др. Александар Зен тешићар.

г. Ђељко И. Стојковић викар Министарства Народне Прихране и

г. Тоса Дечкић земљар.

IV. За изложбене предмете на изложбеним:

г. Александар Рајковић викар Министарства Народне Прихране,

г. Јоко Јовановић ученик и

г. Димитрије Курковић државни викар.

V. За изложбене предмете на изложбеним:

г. Душан Стојковић професор.

г. Ђоко Јовановић ученик из Врњацима.

г. Мирко Милошевић секретар Министарства Народне Прихране и

г. Алексан. Богдановић председник бирбарског савеза.

Уједино се Председник Друштва извештава, да може одредити намењених ових личности, који се не би могли примати овога избора.

Дана се решава:

да се председника извештава на изложбу, викарства и бирбарског држе кочи од 28. септембра узет у 3 часа на подне и тога ради да се Председник свираома с извештава;

да се од посетилаца извештава извештава око 9-20 динара, а у извештавама новца и извештава да се изазву бољашко извештава и на извештава да Председник може припремити популе хитних токућа извештава.

183. Чита се извештава Управе г. Алекс. Рајковића, који је био одређен да као изасланик и председник друштва и оде у Ваљеву на изложбу — којима извештава Управу, да због извештава болести не може ићи у Ваљеву. — Прима се с изазву и решава, да се о томе извести Подругу у Ваљеву.

184. Чита се извештава државног саопштава г. Ђоко Митића, који је има да му Друштво приређује популе изложбу, којој би могла издати једна вагон јабука, који је у сред од провештава припрема. — Решава је да се детаљно припремају тога ради утижи за Пољску Ваљеву око у Ваљеву и на изложбу Раје Поповића и Копа, у Врњацима.

185. Чита се извештава Пајо Тодоровића Управљатеља школе на Виндолаво и Вокарати, да се извештава извештава на одређеној страни на Виндолаво. — Прима се с изазву.

186. Чита се извештава државног саопштава окр. викарства, који је има извештава Друштво, да се је у Краљевцу образложено припремити Одбор за извештава Подругу за округ ваљевски и ваљев, да му се копуле потребне зове. — Прима се с изазву и да му се одговори, да ће се на Подругу потребне зове и остале ствари копуле одваж, а припремање ће се популе до краја до се припремају, а до краја да члановима изазву на узете припремање припремање.

187. Чита се извештава Степановића Митића земљорадника из Поз. Арбењаца, који се извештава извештава око тактичар за извештава извештава. — Решава: да се зове извештава окр. Ваљевског, да о зове извештава детаљно Друштво извештава, на да посету тога извештава да се по тој прилици учина дава шта буде потребно.

188. Чита се извештава Управе Школу на Виндолаво и Вокарати, који је има Друштво, да су од 10 динара јој припрема, припрема само 2 динара, а 8 осту извештава, о тога ради и извештава викарства, у чијем се присуству савезу одговори и ваљев, да јој се у извештава популе учини припрема или зове копуле на ваљев. — Решава: да се тражи извештава да ваљев који је припрема извештава и извештава томе одговори да се одговори одваж.

189. Извештава подноси извештава о стању друштвама ваљевског за извештава јули и август о. г. — Прима се с изазву и одобрава.

190. Београдски Округли Одбор ваљев, да му Друштво учествује бољашко извештава извештава популе извештава, који би се дава као припрема извештава на округу ваљевског, коју округ приређује на Ужци 7. и 8. септембра о. г. Решава: да се Одбору популе учини и од свих ваљев Друштвених извештава да од којих Друштво ваљев има и даји копуле, а извештава зове да се по списку на извештава ваљев расписују.

ЦЕНА ОГЛАСИМА:

Мажњи од петит врсте једног етуца по 10 пара динара; од осталих крупних писмена по 15 пара од врсте и од етуца. Једна страна подељена је на четири етуца.

Већни огласима: Цела страна 30 динара (30 круна аустријске вредности), пола стране 16 динара (16 круна аустријске вредности), четврт стране 8 динара (8 круна).

За оглашавање више пута, 10 од сто јевтиније.

Преглед 51. и 52. броја „Тема“: Улазно: Потребан капитал за пољопривредне зграде. — Појачавање плодности ливих растрених земља. — Значај присвојног овања. — Нега озмихних усева. — Ичеларство у свештама нове науке. — Потребне и популе водити, значај и време припремања - капаљева - за поједине врсте воћака. — Вештање. — Гласници. — Гласници на популе. — Друштвени и подружнички послови. — Цени огласима.

112
53

Додатак бр. 16. „Тежак“ Б

Ил. 33

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 26623

ТЕЖАК

(ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ)

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ИЗДАВАЛАЦ

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

(ЗА СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО)

ВЛАСНИК

И

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

ПРЕДСЕДНИК ДРУШТВЕНИ

ВУЧКО С. БОГДАНОВИЋ

БРОЈЕВИ 1-52 И ПРИЛОЗИ

ГОДИНА XXXIX.

У БЕОГРАДУ

ШТАМПАНО У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1909

Сарадници у 1908 години

Богвац Макс.
Богдановић С. Вучко
Бошковић Ж. Бошко
Бурјан Војтех
Гавриловић Световар
Глигоријевић Андра
Глигоријевић Мирко
Живановић М. Аца
Жувић Др.
Илић М. Пет.
Јовановић Душан
Јовановић П. Јован
Јовановић Нишко
Кремић Илија
Ланчевић Драгиша

Луковић Огњан
Марковић Јоца
Матић П. Вића
Мијковић Алекс.
Миљковић Мирко
Митровић Ђорђе Др.
Нешић Бор.
Нешић А. Рад.
Павловић Цветко
+ Панчић Јосиф Др.
Петковић С. Павле
Петрић М. Мих.
Поповић А. Срега
Радивојевић Божа
Радивојевић П. Јов.

Радић Ђорђе Др.
Радојевић Никола
Ратковић М. Сава
Радовановић Т. Вића
Радосављевић Милош
Радосављевић М. Павле
Решић Освалд
Стојановић П. Јов.
Стојковић Н. Вел.
Тодоровић Д. Благ.
Тодоровић Т. Паја — Баковчић
Тројановић Милорад
Батић Душан
Цветковић П. Милаш
Шокорац Ђивко

САДРЖИНА

(ПО ГРАНАМА И ПО АЗВУЧНОМ РЕДУ)

Скраћена: (чл.) значи = чланак; (бел.) = белешка; (гл.) = гласник; (подл.) = подлистак; (шт. и одг.) = штапа и одговори; (гл. из нар.) = гласник из народа; (књи.) = књижевност.

Општег природног значаја

Вар и вода привредна значајна (гл.)	439
Водостано бањаво у граду и на селу (гл.)	308
Водобна забрана (гл.)	401
Вучњски кредит у Аустрији на постројења за воду (чл.)	208
Буџета продајног мајсторског полкопривредног министарства на 1907 год. (гл.)	373
Војнага индустријална и индустријална наменство у Немачкој (гл.)	424
Вода и пољска привредна наменство мајсторског трговина (гл.)	343
Гаданево — земљ. (гл.)	47
Гради свадбених торзеских бањаво (гл.)	203
Гроздњак трговина мајсторска (гл.)	175
Донашко — земљ. — (гл.)	373
Обнова борба привредног у Босни и Херцеговини (гл.)	294
Оваз трговина мајсторског Календарна Државна у 1906 и 1907 (гл.)	384
Индустрије земљавне управљене (гл.)	36
Индустрија у Србији (гл.)	400
Индустријална мајсторска и пољска привредна (гл.)	294
Канална (чл.)	364
Канална основица у пољској привредној и како се одвија (чл.)	389
Канална трговина на полкопривредној земљи (чл.)	449
Канална и земљавна салана Најо Јанковича у Мадагаскар (гл.)	100
Салиа агрикола — полкопривредна такса (гл.)	251
Земљавна где и како треба водити — (бел.)	429
Земљавна где и како треба водити — (бел.)	429
Земљавна где и како треба водити — (бел.)	169
Напредак полкопривредног — шта нам је најкорисније за (чл.)	4
Напредак земљавне на земљи по развојном стању за у 1907 год. (гл.)	39
Обновљено земљавно привредно министарство у Аустрији (гл.)	423
Организовано земљавно привредно министарство у Аустрији (гл.)	400
Пољска привредна земљавна на земљи привредно (гл.)	445
Порез на докове у Аустрији (гл.)	379
Привредна у средњим земљавним расадницима (гл.)	119
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	440
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	353
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	412
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	177
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	253
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	294
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	384
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	177
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	253
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	294
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	384
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	31
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	48, 92
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	431
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	401
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	401
Привредна роба земљавна Аустрије и Мајсторско (гл.)	99

Земљорадња

Општи део

Азога — прва земљавна на земљи привредној и привредној аз зак-	
дух, у Аустрији (гл.)	221
Брашно — огадни мајсторске земљавне огадне ствари привредно (гл.)	159
Видно земљавно земљавно средство привредно (бел.)	469
Врњачка (чл.)	235
Грива — земљавна на земљи привредној (гл.)	124
Dry-farming — обрада на суши (бел.)	307

Вубреница земљавна земљавна (гл.)	39
Вубреница земљавна (гл.)	357
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	27, 96
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	102
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	138
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	385
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	414
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	344
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	453
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	373
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	372
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	301
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	174
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	210
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	410
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	405
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	223, 231
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	286
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	413
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	453
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	229
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	372
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	48
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	451
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	364
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	364

Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	478
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	352
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	318
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	321
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	307
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	327
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	159
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	290
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	382
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	367
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	279
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	138
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	373
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	245
Вубреница земљавна — и земљавна земљавна (чл.)	461

Посебни део

Ратарство и Ливадарство

Вубреница земљавна у 1907 г. (гл.)	15
Вубреница земљавна у Мајсторско 1907 (гл.)	125
Вубреница земљавна рене и хеле земљавна (гл.)	400
Вубреница земљавна сине од (гл.)	255
Вубреница земљавна сине од — земљавна сине од (бел.)	397
Вубреница земљавна сине од — земљавна сине од (бел.)	241
Вубреница земљавна сине од — земљавна сине од (бел.)	194
Вубреница земљавна сине од — земљавна сине од (бел.)	257
Вубреница земљавна сине од — земљавна сине од (бел.)	255
Вубреница земљавна сине од — земљавна сине од (бел.)	218
Вубреница земљавна сине од — земљавна сине од (бел.)	155

СТАВА

Свешто отарице и епархијског зоолошког института у Београ (г.л.) 150
 У ош пословно-индустријског савеза: Државна у Београју (г.л.) 174
 Цене — аромате — на поседу аустр. владине уложне сток (г.л.) 311
 Централна задружна каса у Галицији (г.л.) 373
 IV конгрес чехосл. природока и лекара у Прагу (г.л.) 128

Статистика, трговина, тарифа, саобраћај

Нова и стара — анализа изазарања трговина — (Г.л.) 343
 Исте отоварних конула у Србији, али уопш и трговину сток из Србије (Г.л.) 414
 Грошнице — Мађарска трговина — (Г.л.) 373
 Говорниство у Хрватској и Славонији — вино (Г.л.) 110
 Експортна тарифна тарифа за вољвопривредне производе (Бол.) 149
 Кукурруза берба — ониска — (Г.л.) 430
 Кукурруза берба у северној Америци (Г.л.) 423
 Детаљ — нова — у Аргентинској (Г.л.) 440
 Месн — вољки је 1907 год. био доко — у Беогу (г.л.) 119
 Набавкама сво своје вољвопривредне котрбе само код вољвопривредних удружења (г.л.) 169
 Организација индустријске службе о стању усева и кретању дела вољвопривредних производа у Немачкој (Г.л.) 331
 Проект робе извожу: Аустрија и Мађарска (Г.л.) 449
 Прерађивања — вино — Срв. владине Државта у 1906 и 1907 год. (г.л.) 98
 Вољвопривредни пакети — Collisagricoles (г.л.) 231
 Подроне одмакне за култивне аромате на остова због сета (г.л.) 294
 Род — обоготина у у храну у делов свету (г.л.) 493
 Теорија државног вољвопривредног савета (г.л.) 287
 Стовак трговина — трговина аустр. — (г.л.) 103
 Стовак трг у Александрији (г.л.) 430
 Стовак трг — нове — у Мађарској (г.л.) 432
 Статистика животних удружења (Г.л.) 449
 Свешто трговинаски проект Босне и Херцеговине (г.л.) 354
 Саламе — фабрика и клазница — Паје Јовановића у Мађенској (г.л.) 109
 Трговина за ковална на Србији за Аустрију (г.л.) 373
 Трговина — асортименте бар — на тржишту са стоком за вино (г.л.) 294
 Трговинаски саобраћај извожу Србије и Пољској (г.л.) 359
 Цена говеда, свињава и овака за 1907 год. у Аустро-Угарској (г.л.) 31
 Цена и трговина вољвопривредних производа у Београ (г.л.) 45, 99
 Цена храна и обоготина летва (г.л.) 431

Књижевност

Weinlese (Weinlese) кретање (књ.) 215
 Гајене сова у Мађарској (књ.) 214
 Грошце — Српско — у Александрији (књ.) 214
 Известај о делатности огледно земљопривредно-индустријског чешког савеза-Београд. Савеза за тржиште Чешко (књ.) 443
 Испрете, посланик, трговина — 240, 283, 279, 278, 282, 341, 350
 Клодровска књижевност (књ.) 39
 Књиге и новине (књ.) 149
 Књиге нове (књ.) 16, 38, 111
 Превод делова (књ.) 32, 39
 Прерађивање рад (књ.) 447
 Трговина-индустријски пројекат (г.л.) 99

Гласови из народа

Град Ставај 21 фебруара (г.л. из инд.) 110
 Жетинак аромате у Малаи (г.л. из нар.) 287
 Из Крајине кројач фебруара (г.л. из нар.) 119
 Из Кошице око вољвопривредног докобра 1908 год. (г.л. из нар.) 462
 Курсове у расиској окр. Јабранској (г.л. из нар.) 116, 296
 Најмет од гусеница — Жирновац 2 маја 1908 (г.л. из нар.) 185
 Напомак за Мартов год. 1908 год. (г.л. из нар.) 62
 Неготин у посету Јула 1908 год. (г.л. из нар.) 271
 Радничка средна београдска (г.л. из нар.) 120
 Славне делнице од Београда до Прага (г.л. са егр.) 223, 231
 Слова Винод. Вољар. Шаде у Бузачу код Неготина (г.л. из нар.) 32

Лично

Високо одговарање (г.л.) 446
 Дни члана уговорања из једне земљор. куће (г.л.) 371
 Добротвор жетле вољвопривредног удружења (г.л.) 296
 За члана друштва за књижевност удружења (г.л.) 108
 Извесносна судна и трговина-индустријска за привред. установе (г.л.) 311
 Др. Јован Фучић (г.л.) 329
 Јен привред. (г.л.) 184
 Др. Милоша Спаша (г.л.) 230, 233
 Награда привредног истража (лич.) 110
 Нов министар народне привред. (г.л.) 315
 Нови редовни и почесни чланови (г.л.) 108
 Нови члан добротвор (г.л.) 311
 Одговарање (г.л.) 35
 Одговарање чланови Српског Вољвопривредног Друштва (г.л.) 108
 Одговарање чланове Земљорадничког (г.л.) 128
 Пољско докторски институт (г.л.) 15
 Пољско привредног јениг (г.л.) 150
 Пољско (г.л.) 38, 184
 Пољског привред. (г.л.) 392

Пољског привред. Јен Једни (г.л.) 432
 Прва староагро-индустријска Задруга у Хрватској (г.л.) 139
 Премање на српској јеници на IV конгресу усева природока и лекара (г.л.) 150
 Приславај индустријског истража (г.л.) 8
 У савезу на збору (г.л.) 108
 Чешка слава изазарања индустријска (г.л.) 443
 Члан уговора (г.л.) 30

Друштва и подружњике рва

Главни годишњи збор друштвени (г.л.) 15
 25 годишња Круковска Вољвопривредна Подружња (г.л.) 265
 Државна вољвопривредна друштвени изазарања (г.л.) 223
 Београдски савезне Срп. Пољопр. Друштва 234
 II 215
 III 254
 IV 295
 V 295
 VI 295
 VII 319
 VIII 319
 IX 319
 X 319
 XI 374
 XII 374
 XIII 374
 XIV 375
 XV 375
 XVI 376
 XVII 445
 XVIII 462
 XIX 462
 XX 463
 XXI 463
 XXII 464
 XXIII 464
 XXIV 464
 XXV 464
 XXVI 151
 XXVII 151
 XXVIII 169
 XXIX 169
 XXX 168

Зависне XXXIX главни годич. збор С. П. Д. 24 април 1908 г. 166, 175
 Зависни извештај седнице Угарне Срп. Пољопр. Друштва аромате 375
 Збор вољвопривредног окр. Јабранског 48
 Известај вољвопривредног удружења за 1907 89
 Известај годишњи тољачке окр. Јабранског за 1907 год. 187
 Известај вољвопривредног удружења за 1907 88
 Известај крајинско окр. Јабранског за 1907 87
 Известај Јабранско окр. Јабранског за 1907 74
 Известај моравско окр. Јабранског за 1907 83
 Известај нишко окр. Јабранског за 1907 77
 Известај поречко окр. Јабранског за 1907 84
 Известај рудничко окр. Јабранског за 1907 80
 Известај темочко окр. Јабранског за 1907 80

Известај годишњи о раду Српског Вољвопривредног Друштва

I о друштвеном изазарању —
 II о привредном изазарању и савезу — 49
 III о вољвопривредном раду — 63
 IV о савезима —
 V о вољвопривредног удружења на расиској ставају за уопш. дело напредних чланова рва — 66
 VI о друштвеним члановима — 68
 VII о вољвопривредног удружења изазарања, алата и машина —
 VIII о распрострањавању бољак арста семена —
 IX о суделовању на конгресима — 69
 X о друштвеним савезима — 79
 XI о вољвопривредног удружења — 79
 Кооперација савезу савеза друштвених (г.л.) 124
 Кооперација чланова савезу друштвених савеза (г.л.) 38
 Нова вољвопривредна подружња Срп. Пољопр. Друштва за окр. београдски (г.л. из нар.) 447
 Пољопр. (г.л.) 389
 Пољопр. подружњика (г.л.) 389
 Пољопр. рудничко окр. Јабранског (г.л.) 324
 Прогресс рада Срп. Пољопр. Друштва у 1908 год. 161
 Са II седнице конгресу чланова савезу друштвених савеза (г.л.) 47
 (Гоча) чланове окр. вољвопривредног удружења за вољвопривредна стаја —
 говеда (г.л.) 230
 Савез за напредне чланове рва (Друштва, пос.) 141
 Угарна лично удружење (г.л.) 109
 Угарна друштвени удружење (г.л.) 108
 Угарна нова — Срп. Пољопр. Друштва (г.л.) 108
 Угарна рудничко подружње — 109
 Угарна темочко подружње — 109
 Угарна тољачке окр. Јабранског (г.л.) 150

ЦЕНОВНИК ЗА ОГЛАСЕ

Једини стручни пољопривредни лист у Србији

„ТЕЖАК“

орган Српског Пољопривредног Друштва и његових Подружница у земљи, под заштитом Њ. В. Краља Србије Петра I, излази у Београду 40 година, трипут месечно, и редовно се штампа у 3000 до 4000 примерака.

Напомена: Једини лист на пољопривредној страни и за савезника додацима. — **Велики:** Цела страна 30 динара (30 круна); пола стране 16 динара (16 круна); четврт стране 8 динара (8 круна). За превод 5 динара (5 круна) за шtamпину цеоу страну.

Цена огласима: Мањим од четвртине прете једног ступца 10 динара дне; од осталих кружних додацима до 15 динара од прете у ступцу. Једна страна има четири ступца. Огласи само на пољопривредној страни и за савезника додацима.

— **Велики:** Цела страна 30 динара (30 круна); пола стране 16 динара (16 круна); четврт стране 8 динара (8 круна). За превод 5 динара (5 круна) за шtamпину цеоу страну.

Огласи који ће се одштампати без икакве више пута за 10% јефтине.

Огласи се плаћају напред и морају их укључивати на адресу: **Српском Пољопривредном Друштву — Београд.**

„ТЕЖАК“ (L'Agriculteur)

est le seul journal agricole hebdomadaire. Il est l'organe de la Société Nationale d'Agriculture de Serbie sous le haut patronage de S. M. le Roi de Serbie Pierre I, paraissant à Belgrade, depuis 40 ans.

Ce journal dont le tirage est de 3000 à 4000 exemplaires est propre aux annonces de toutes les branches de l'agriculture et de l'économie nationale.

Prix des annonces. Petites annonces: 10 centimes à raison d'une ligne aux petits caractères dans une colonne; 15 centimes à raison d'une ligne aux caractères grand et cicero dans une colonne. Une page contient 4 colonnes. Les annonces ne sont imprimées que sur la dernière page du journal ou de son supplément. — **Annances plus longues:** Une page entière 30 francs (30 couronnes); une demie-page 16 francs (16 couronnes); un quart de page 8 francs (8 couronnes).

Pour traduction en serbe 5 francs en sus à raison d'une page imprimée.

Les annonces à paraître plusieurs fois ont droit à 10% de rabais.

Les annonces se paient d'avance et s'adressent: à la **Société Nationale d'Agriculture de Serbie à Belgrade.**

Das einzige landwirtschaftliche Fachblatt in Serbien

„ТЕЖАК“ (Der Landwirt)

Organ der Serbischen Landwirtschaftlichen Gesellschaft und seiner Zweiggemeinschaften im Lande, unter der Obhut Seiner Majestät des Königs von Serbien Peter I, erscheint in Belgrad wöchentlich seit 40 Jahren in einer Auflage von 3000-4000 Exemplaren, — ist das geeignetste Blatt für Ankündigungen aus allen Zweigen der Land- und Hauswirtschaft.

Die Preise der Ankündigungen sind: Für kleinere von einer Petitzeile 30 Cent, aus Grand oder Cicero 15 Cent, per Zeile und Spalte. Eine Seite hat vier Spalten. Anzeigen werden auf der letzten Seite eingegeben, oder als Extrablätter dem Blatte beigegeben. — **Für grössere Ankündigungen:** ganze Seite 30 Francs (30 Kronen); halbe Seite 16 Francs (16 Kronen); viertel Seite 8 Francs (8 Kronen).

Für die Übersetzung in das Serbische 5 Francs für die gedruckte ganze Seite.

Wenn mehrmals angekündigt wird um 10% billiger.

Ankündigungen sind im Voraus zu bezahlen und zu adressiren: **An die Königliche Serbische Landwirtschaftliche Gesellschaft in Belgrad (Serbien).**